Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Quintiliani institutiones

https://hdl.handle.net/20.500.14918/461873

II 1 Fach 6k

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Tabernæ aũt erant citra forũ. ac ſcutum illum ſigni gratia poſitum. Circa & illud recte. Citra & illum legitur corrupte. Aut. M. Cælius de illa. c. Lelii. Ac copula loco aut mihi uidet reponẽda. Tũ id feſtiuiſſimũ qđ adiicit orator. Eſt uerbũ recte in qbuſdã exẽplaribus aſcriptũ legit: hoc mõ Tũ id eſt feſtiuiſſimũ. Nam & a Cicerone ſic eſt Fabricii fuga illa credita. Sic qđ legit: ſed credita nihil ad ꝓpoſitũ. Cõdita uero penultima ꝓducta ſenſum q̃ pulcherime mihi. cõuenire uidet. Quare cõdita uel repugnãtibus exẽplaribus uidet eſſe reponẽda. Reſpicite inquit hoium fortunã. reſpicite. c. Fabricii ſenectutem. Quedã hoc loco eẽ ꝓtermiſſa aperte ex oratione Ciceronis pro Cluentio: unde hęc ſunt deſcripta perſpicitur. Sic enim ibi legitur. Reſpicite inquit hominum fortunas reſpicite dubio uarioſque caſus. reſpicite. C. Fabricii ſenectutem cum hoc reſpicite ornãdę orationis cauſa: ſępe dixiſſet: reſpexit ipſe. At Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat. Cętera quę ſequuntur quia ſunt maxime ridicula: ſubiicere non grauabor. Hic inquit iudices ridere. ſtomachari atque ægre ferre patronus: cauſam ſibi eripi. & ſe cętera de illo loco reſpicite iudices nõ poſſe dicere. Nec quicquam prius eſt factum q̃ ut illum perſequeretur: & collo obtorto ad ſubſelia reduceret. Tum illud ultimum ſic ſubſecutus. Hic loco illius ſic corrupte i quibuſdam legitur exemplaribus: ut ad illud uerbum trãſierit quod ſequitur referatur Initium enim ſenſus uidetur eſſe ſubſecutus quo modo tranſierit. In narrando autem Cicero conſiſtere faceciias putat. dicacitatem in faciendo. Hunc locum depraua tum eſſe ueminem puto non uidere. Quo namque modo dicacitas in faciendo a Cicerone conſiſtere dicatur: cum ut paulo ante uidimus: a dicendo deducatur & ſignificet ſermonem cum riſu aliquos inceſſentem. Quare pro faciendo forſitam legendum eſt iaciendo: id quod facile ex iis: quę poſt duos uerſus inſeruntur: colligi poteſt: Sic enim Fabius inquit: Illd quoq; genus eſt poſitum non in hac ueluti iaculatione uerborum. Hoc idem ex ſecundo quoq; de oratore ꝓcipi poteſt: ubi ſic ꝓcipitur. Duo ſunt genera facetiarum quarum alterum re tractatur. alterum dicto. Reſi quando id tanq̃ fabella narratur: & paulo poſt. In dicto autem ridiculum eſt id quod uerbi: aut ſententię quodam acumine mouetur: Sed dictorum quoq; ab eorum urbane. Loco eorum eodem legẽdũ eſſe cõſtat.

tamen oſtenſurus eſſet: digito demonſtrauit imaginem galli in ſcuto cimbrico pictam: cui máceps tũ ſimillimus eſt uiſus Tabernæ autem erant circa forum: ac ſcutum illum ſigni. gratia poſitum. Narrare quæ falſa ſint: in primis eſt ſubtile & oratorium: ut Cicero pro Cluentio natrat de Cepaſio atque Fabricio: aut Marcus Cælius de illa. C. Lælii collegæ que eius in prouinciam feſtinantium contentione. Sed in his hominibus cum elegans & uenuſta exigitur tota expoſitio: tum id feſtiuiſſimum quod adiicit orator. Nam & a Cicerone ſic eſt Fabricii fuga illa credita. Itaque cum calidiſſime ſe putaret dicere & cum illa uerba grauiſſima ex intimo artificio de prompſiſſet. Reſpicite inquit hominum fortunam reſpicite Cai Fabricii ſenectutem. cum hoc reſpicite ornandæ orationis cauſa ſæpe dixiſſet: Reſpexit ipſe. Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat: & cætara quæ adiecit. Nam eſt notus locus: cum in re hoc ſolum eſſet Fabricium a iuditio receſſiſſe. Et Cælius cum omnia uenuſtiſſime finxit: tum illud ultimum: Hic ſubſecutus quo mõ trãſierit utrum rate an piſcatorio nauigio nemo ſciebat. Sciculi quidem ut ſunt laſciui & dicaces: aiebãt in delfino ſediſſe: & ſic tanq̃ a riona trãſuectũ. In narrãdo ãt Cicero cõſiſtere facetias putat dicacitatẽ in faciẽdo. Mire fuit in hoc genere uenuſtus Afer Domitius: cuius orationibus cõplures huiuſmodi narratiões inſertæ reperiuntur. ſed dictorum quoq; ab eorum urbane ſunt editi libri. Illud quoq; genus eſt poſitũ nõ i hac ueluti iaculatione uerborum & incluſa breuiter urbanitate: ſed i quo dã longiore actu: quod de Craſſo cõtra Brutũ. Cicero i ſecũdo de oratore libro: & aliis qbuſdã locis narrat. Nã cũ Brut⁹ i accuſatiõe Cai pl̃ci ex duobus lectorib⁹ oſtẽdiſſet cõtraria Lociũ Craſſũ patronũ ei⁹ i orõne quã de colonia narbonẽſi habuerat: ſuaſiſſe: iis quæ de lege ſeruilia dixerit: tres excitauit: & ipſe lectores: hiſq; patris eius dialogos dedit legendos

inquirendæ ueritatis rationẽ iudex amittit occupatus affectib⁹: æſtu ferẽ: & uelut rapido flumini cõſequitur. Ita argumẽta ac teſtes qd egerint ꝓnũciatio oſtendit. Cõmotus aũt ab otatore iudex qd ſentiat: ſedens adhuc atq; audiẽs cõfitetur: An cũ ille q̃ pleriſq; porationibus petitur: fletus erumpit: nõ palã dicta ſententia eſt? Huc igit̃ incũbat orator: hoc op⁹ ei⁹ hic labor ẽ: ſine quo cætera nuda. ieiuna infirma. ingrata ſunt Adeo uelut ſpũs opis huius atq; aius ẽ inaffectib⁹. Horũ aũt ſicut ãtiquitus traditũ accepimus: duę ſunt ſpeties. alterã grẽci πάθος uocãt: quã nos recte uertẽtes ac ꝓprie affectũ dicimus. alterã ἦθος cuius noſe: ut ego qđẽ ſẽtio: caret ſermo romanus. mores appellant̃ atq; inde pars quoq; illa philosophię moralis eſt dicta. Sed ipſam rei naturã ſpectãt imihi nõ tã mores ſignificari uidẽtur: q̃ morũ quædã ꝓprietas. Nã ipſis qđẽ oẽs habitus mẽtis cõtinẽt. Cautiores uolũtatẽ cõplecti: q̃ nomia interptari maluerũt. Affect⁹ igit̃ hos cõcitatos: illos mites atq; cõpoſitos eẽ dixerũt. In altero uehemẽter cõmotos. i altero lenes: deniq; hos impare. illos ꝓſuadere. hos ad probationẽ: illos ad beniuolentiã ꝓualrre: Adiiciũt qdã peritorũ pathos tẽporale eſſe: Quod ut accidet̃ frequẽtius fateor: ita nõ nullas credo eẽ materias: q̃ cõtinuũ deſiderẽt affectũ. Nec tũ minus artis: aut uſus hi leuiores habẽt. uiriũ atq; ipetus nõ tã tũdẽ exigũt. In cauſis uero etiã pluribus uerſantur: imo ſecundũ quendã intullectũ in oibus. Nã cũ ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur: qcqd de honeſtis & de utilibus deniq; faciendis & nõ faciendis dicit̃: hoc uocari põt. Q uidã cõmendationem atq; excuſationem ꝓpria huius officii putauerunt. nec abnuo eſſe: iſta in hac parte: ſed nõ cõcedo ut ſola ſint: qn illud adhuc aducio πάθος atq; ἦθος. Sed inteti ex eadem natura: ita ut illud maius ſit. hoc minus: ut amor πάθος caritas ἦθος. Interdum diuerſa inter ſe: ſicuti epilogis. Naq; πάθος cõcitat. ἦθος ſolet mitigare. ꝓpria tamẽ mihi hui⁹ noſis exprimenda natura eſt: quatenus appellatione ipſa nõ ſatis ſignificare uidetur. ἦθος qđ itelligimus: quodq; a docentib⁹ deſideramus: id erit qđ ante oia bonitate cõmendabit̃. nõ ſolũ mite ac placidũ: ſed plerũq; blãdũ & humanũ. & audientibus amabile atq; iucũdũ. in quo exprimendo ſũma uirtus ea eſt: ut fluere oia ex natura rerũ hoiumq; uideant̃: quo mores dicentis ex oratione perluceant: & quodammodo agnoſcantur: qđ eſt ſine dubio. inter coniunctas maxime ꝓſonas quotiens ꝓferimus. ignoſcimus: ſatiſfacimus. monemus prccul ab ira. procul ab odio. Sed tamen alia patris aduerſus filiũ tutoris aduerſus pupillũ. mariti aduerſus uxorem moderatio eſt.

Cautiores uoluptatẽ cõplecti q̃ noia interptari maluerũt. Volũtatẽ le ẽdum ẽ: hoc ẽ intellectũ ac ſignificationem. nõ aũt uoluptarẽ. Affectus igitur hos cõcitatos: illos mites: atq; cõpoſitos eſſe dixerũt. In hoc qdẽ ſenſu nihil deſiderãdũ eſſe qbuſdam fortaſſe uidet̃. Sed duo illa uerba græca πάθος & ἦθος ut aſcribat̃ ſẽſus expoſcit Nã Fabius ex quorundã ſententia exponit affectus cõcitatos eſſe παθητ. mites uero ἠθικούς Quare mihi ſic legẽdũ uidet̃ ut aſcribantur hoc mõ. Affectus igit̃ hos cõcitatos παθητ. illos mites atq; cõpoſitos ἠθικοὺς eẽ dixerunt Hos ad probationẽ. illos ad beniuolentiam ꝓualere. Probationẽ ſenſus aſpernat̃. Perturbationẽ uero amplectitur Quare uel refragãtibus exẽplaribus ꝓturbationẽ pro ꝓbatiõe legendũ eſſe facile cõtenderim. Nec tamẽ minus artis aut uſus hi leuiores habent. Quãuis leuiores quoq; legi poſſit: tamẽ leniores hoc eſt mitiores magis ſenſui cõuenire uidet̃. Nam cũ ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur qcqd de honeſtis & de utilibus deniq; faciẽdis & nõ faciẽdis diſcit̃ hoc uocari põt. Hic qdẽ locus adeo ẽ deprauatus: ut neq; corrigi: neq; ſenſus elici poſſit nõ quin mendæ aliquę facile tolli poſſint: ut dicitur. s. littera expũcta legat̃. Sed ga aliqđ adiici neceſſariũ uidetur: qđ inuitus facio: nũllo pręſertim mihi aſtipulante exemplari. Hanc autem dictionẽ niſi aſcribendam puto: ut legatur. Nam cum niſi ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur: quicquid de honeſtis & de utilibus deniq; faciẽdis & non faciendis dicitur: hoc uocari poteſt. Nec ab uno eẽ iſta in hac parte. Emendete in aliis quibuſdam exemplaribus legitur abnuo pro illis ab uuo: Hi enim pręferũt

QUINTIL

RARIORA
qu.
81

Cm

Cm

Cm

237

Dr. Maximilian Joseph Pfeiffer

* 21. XII. 1875 in Rheinzabern
† 3. V. 1926 in München

Deutscher Gesandter in Wien
24. XII. 1921 — 3. V. 1926

Vita sine libris —
mors est

141/168/31

Impl

1494

Schweiger II², 842
Ebert 18425
Graesse II, 528

rariora qu. 81

Quintiliani institutiones cum commento
Laurentii Vallensis: Pomponii: ac Sulpitii.

BIBLIOTHECA
Sanctam Crucem
UNIVERSITEITS BIBLIOTHEEK UTRECHT

CAMPANVS ANTONIO MORETO SALVTEM.

Tinā quod nuper in Liuio papiensis nostri iussu conatus sum facere: ut esset q̄ emendatissimus idem nunc hortatu tuo & in Quintiliano licuisset: quorum diuerso in genere eadem prope utilitas: certe par dignitas est. Sed illum series ipsa temporum continuata: & ueluti per manus tradita nobis: ac nexus quidam inter sese rerum sic alligat: ut teneri facile possit. Hunc uarietate p̄ceptorum per omnes euagatum eloquentiæ campos: & tanq̄ ad plura intentum: atq; ideo lubricum difficile sic prendas: ut totus habeatur ob hoc ipsum obscurior: quoniam ita per campos decurrit: ut tamen omnes intrare quamuis reconditas latebras: & in intima quæq; penetrare artis arcana uideatur. De quo si iudicium poscas meum: illud uere mihi uideor posse afferre: deesse eloquentiæ quicquid a Quintiliano non discas: & ibi artem desinere dicendi: ubi ultimum eius fuit præceptum: quo quid modo dici oporteret: ut fortasse non temere contendisse quidam uideātur: hunc aut parem Ciceroni: aut si hoc magnitudo illa diuini cælestisq; ingenii non patiatur: haud multo inferiorem fuisse. Verum iudicare maioribus de reb⁹ tam cuiq; liberum est: q̄ temerarium: & ut ingerere te te in quæ nescias arrogantis est: ita & tacere quæ nescias: timidi. Magnus quidem mea sentētia Cicero: Magnus Quintilianus. Sed ē & in magnis quoq; semper aliqd eminens. Est & in quo superentur: nec cuiquam ita totam natura se præbuit: ut non aliquid uelit sibi retentū: qđ largiri & alteri possit: Vt raro inuenias celeritatem in eo esse eximiam: cui insit & robur. Et arbores aliæ crescunt sublimius: aliæ latius effundunt̄: paucis utrunq; concessum est. Cumulata mihi quidem uidet̄ in utroq; eloquētiæ magnitudo: sed aliter. Hic in præcipiendo sūmus est habitus. Ille in dicēdo longe eminentissimus iudicatus. Quintilianus quibus armis pugnandū sit docuit. M. Tullius & ostendit quomodo uincamus: & ipse semper cum uictoria cōtendit. Illius studia multū laudis in umbra consecuta sunt: huius in foro multa plurimum gloriæ peperere. Et regnasse in concionibus atq; subselliis fertur. Quintilianus in scholis & classibus floruisse: Cicero pugnacior ipse multo. Quintilianus in struendis aliis aliquanto fortasse diligentior Tum in ipso quoq; dicendi genere multum est interualli. Magnificus & plenus Cicero: hic sumptuosus & locuples. Ille amplus: sublimis: redūdās: hic grauis: acer: elaboratus. Alter natura ornatior: alter studio æque expolitus. Quintilianus sententiis premit & pōdere: Cicero & iis ipsis: & uiribus: & sublimitate: & amplitudine: & maiestate cōuellit: ut uideri possint illi æq; multa spicula ī manibus esse: huic plus telorum. Et ille tentare pungereq; sæpius: hic altius uulnerare: atq; cōficere. Tum citra uim illam sumptus in manus Quintilianus acumine capit lectorem: Sumptus Cicero gratia & candore delectat. Deniq; tāta uicinitas est: quāta uideri inter eum potest qui primus sit omnium in cursu: & eum qui nisi hic antecederet: ipse iam præuenisset. Est & in translationibus: ac similitudinibus diuersitas: In quibus uisus est Cicero & adhibuisse modū temperasseq; ingenio: & aliquanto fuisse distinctior: hic nescio an usq; ad uitium nimius: non tamen ita conculcandus: ut & splendorem non afferat: quippe & ipse quoq; ita distinguit ueluti est gloria: q̄ nihil aut hic præcepit faciendum: quod ille antea non præstitisset. aut ille præstitit quod hic postea uon̄ præceperit. Tanto Quintilianus inferior: quanto est ex arte dicere: q̄ scribere de arte præstantius. Sed eo fortasse diligētior quo instituendis rebus plus uigiliæ ars postulat: q̄ natura faciendis. Tum amplissimus ingeniorum laudator Cicero: Iudex æquissimus Quintilianus. Itaq; mira se hic moderatiōe arbitrum inter græcos nostrosq; constituit: mira illorum laude nostrorum æmulatione iudicium peragit. Et ueluti in medio ad gratiam positus multa concedit omnibus: nemini detrahit quicquam: ut non minus sciisse eum recte iudicare existimes: q̄ uoluisse. & hunc ubi noueris: omnium & studia & ingenia noueris. Proinde de Quitilano sic habe: po illam beatissimā atq; unicam felicitatē. M. Tulii: quæ fastigii loco suscipienda est omnibus: & tanq̄ adoranda: hunc unum esse: quem præcipuum habere possis in eloquentia ducem. Quem si assequeris: quicquid tibi ad cumulum deerit cōsumati oratoris: id a natura desiderabis: non ab arte deposces. VALE.

Euerendiſſimo in chriſto patri: ac domino meo obſeruandiſſimo domino
a Moyſi de bufarelis epiſcopo belumnenſi Omnibonus Leonicenus ſalutem
plurimam dicit. Cum hanc mihi prouinciam demandares obſeruandiſſime
pater ut Quintiliani inſtitutiones oratorias emendarem: dubitaui fateor nunquid
eam ſuſciperem. Memineram &enim grauem illam ac perdifficilem fore: qui tertio
ante anno librum ipſum auditoribus noſtris exponere aggreſſus: ita uitiatum reppe
reram: ut nuſquam ferme ſincerus uideretur: interdum etiam fuiſſe ubi nullus omni
no ſenſus elici poſſet. Aſt ubi mandata tua obſeruarētur animo: rurſus hoc mihi one
ris quantūcunq; eſſet ſubeundum eſſe intelligebam. Id certe ne illa forte ſuſpicio a
nimum inceſſeret: noluiſſe me potius: q̄ non potuiſſe: cum præſertim uiderem non
tibi ſolum humaniſſime pater: ſed omnibuſ ferme litterarum ſtudioſis ita perſuaſum
eſſe: me ſi quiſquam alius huic oneri ſufficere poſſe. Hac igitur etiam ſcholaſticorū
opinione compulſus ne cui forte laborem ſubterfugere uiderer: ingreſſus ſum rē ſa
ne periculoſam: & quæ non minus mihi ſolicitudinis afferret: q̄ ſcholaſticis adiumen
ti: ut eorum ſtudiis pro uirili parte conſulerem. Iccirco non difficulter impetraſti: ut
non hoc ſolū opus: uerū etiam utranq; Ciceronis arte corrigerem. Nunc tamen hoc
ut facerem tua me in primis auctoritas adhortata eſt: quæ cum apud omnes pro ſua
ſingulari humanitate atq; præſtantia plurimum ualere debeat: apud me quidem tan
tum ualet: ut paternitati tuæ quicquid illa iuſſerit: nō parere nefas eſſe exiſtimē. Sed
bene deus qui ſua pro benignitate orſis noſtris ſucceſſus proſperos dedit: altero qui
dem tertio ue excepto loco: ubi exempla ut uidentur græca latinis deprauata lituris
uerius q̄ litteris emendationem non accipiunt: nec auctorum unde ea ſumpta ſunt
nomina ponuntur: ut ex hiſ quæri poſſint. Cætera omnia: ut ego quidem arbitror ita
ſunt p mediocritate ingenii mei caſtigata: ut eruditis ingenis ſatiſfactum iri nō dubi
tem. Valeat humanitas tua: cui me plurimum commendo.

VINTILIANVS: ut mea fert opinio: Romæ natus est: Quibus Cõsuli bus: aut quo iperãte Cæsare nõ legi uerissima cõiectura adducor ut fidẽ libris tẽporũ nõ habeã: ubi legit: Quintilianus Calagura urbe hispaniæ oriũdus. M. Valerius Martialis Calaguritani agri alumnus cũ liberos memoria dignos suis epigrammatibus inserat: nullam de Quintiliano mentionem fecit. Sed eum se paratim cum ueneratiõe nominat. Quintiliane uagæ moderator sũme iuuẽtæ. Gloria Romanæ Quintiliane togæ: & ipse dicit se cum esset adolescentulus cognouisse Domitium Aphrum: & Sænecã. Qui ambo sub Nerone perier. Sæneca in libro sexto diuisionum Quintiliani declamatoris meminit: cuius adhuc extant multæ declamationes acutæ & breues stilo aliquantulum remissiore. Is auus fuit. M. Fabii Quintiliani: qui Romæ multis annis rhetoricen cum sũma laude docuit: & ipse mentionem facit patris: qui causidicus fuit apud principem: neq; notitia: neq; gratia caruit. Domitiani Cæsaris nepotum cura ei delegata fuit. Disciplinæ eius castigatissime plenissimum testimonium. C. Celius affert: qui sub tale præceptore tantum profecit: ut sui temporis oratores facile superauerit. Duxit uxorem ex nobili familia: ex qua liberos suscepit quæ acerbissima fatorum sorte in primo iuuentutis flore rapta fuit. Alterum ex liberis quum librũ de causis corruptæ eloquẽtiæ edidisset: amisit postea cũ rhetoricos libros scriberet: Marcellum unicum parentis lumen: ac solatium rogo dedit. Testis & ipse infelix senex suarum lachrymarum est. Eius filiola ex alia: ut credo uxore Tutilii equitis Romani filia genita nupsit Nouio celeri uiro claro. Quo tempore decesserit: affirmare non audeo: quoniam is qui tradit apud me fide caret. Sed iam ad ipsam interpretatione ueniamus.

Enarrationes Laurentii Vallæ ac Pomponii in Quintiliani institutiones.

FFLAGITASTI: Quotidiano cõuitio: Cicero ad Quintũ fratrẽ epistolá hanc conuitio efflagitauerunt codicilli tui. Emittere inciperẽ: nõ dixit emittere: sed inciperẽ emittere: ut intelligamus opus nouum non statim omnibus publicandũ: sed exploranda esse prius aliquoꝝ iudicia.

M. CELIVS FABIVS QVINTILIANVS TRYPHONI BIBLIOPOLAE SALVTEM.

FFLAGITASTI Quotidiano cõuitio: ut libros quos ad Marcellum meum de institutiõe oratoria scripseram: iam emittere inciperem. Nam ipe eos nondũ opinabar satis maturuisse: quibus cõponendis: ut scis paulo plus q̃ biẽnium: tot alioquin negociis districtus impendi. quod tempus nõ tam stilo q̃ inquisitioni instituti operis prope infiniti & legendis auctoribus qui sunt innumerabiles datum est. Vsus deindæ Horatii consilio q in arte poetica suadet ne præcipitetur editio nonũque prematur in annum: dabã iis ocium: ut refrigerato inuentionis amore diligentius repetitos tanquam lector perpenderem. Sed si tantopere efflagitantur q̃ tu affirmas: permittamus uela uentis: & oram soluentibus bene precemur. Multum autẽ in tua quoq; fide ac diligentia positum est: ut in manus hominum q̃ emendatissimi ueniant.

Tot alioqui: i plurimis diuersoꝝ auctoꝝ uetustis codicibus inueni alioqui non aliquin scriptum: diu post apud Caprum legi hoc præcipi: sic atqui carent n similiter alioqui. Nonumq; prematur in annũ: fere omnes codices horatiani: & quoscunq; ego uidi: habent decimumq; premantur i annum. Et oram soluẽtibus: ora est funis quo nauis ad terrã ligatur: ut apud Liuium libro octauo dicentem: In ipsis quoq; trepidatum nauibus: dum ne hostes simul cũ suis irrumperent: trahunt scalas oraſq; & ancoras ne molĩẽdo mora esset: præcidunt.

ENARRATIONES POMPONII.

Efflagitasti: Cecilius: Appellantur quotidie efflagitantur: Plinius: Frequenter hortaris ex me: & Cornelius: Sæpe ex me requiris iuste Fabi. Quid est aliud frequẽter hortari: & sæpenumero requirere q̃ efflagitare. Cicero ad Brutum: Quæris igitur: idq; iam sæpius hoc significat efflagitare. Cõuicio: cõuitium est obiurgatio: ponitur & pro calumnia. Cecilius: Proĩde aut rumpe moras aut caue ne eosdem istos libellos: quos tibi endeca syllabi nostri blanditiis elicere non possunt: conuitiis scrizontes & extorqueãt

Stilo: argumentum est in rebus: oratio in sensu: & refert ad res: & tota in sententias uersatur. Stilus est in uerbis & non facile dignosci potest: nisi in ipso orationis contextu: Terentius: Menander fecit Andriã & pyrhinthiam: qui utram uis norit: ambas recte norit: non sunt ita dissimili argumento: sed tamen dissimili oratione ac stilo. Sermo in epistolis esse debet & pressus negligens simplex. Cecilius: Pressus sermo purusque in epistolis petitur: historiam non habet nudam narrationem: sed phaleratam ornare & componere nitidam. Plinius ait libros Faunii fuisse inter sermonem historiamque medios: nam neque solida aut robusta fuerit unquam eloquentia nisi multo stilo uires acceperit: ideſt exercitatione. Stilo pro imitatione: Plinius ad Hadrianum de libro suo in quo imitatur Demosthenem & Caluum. Hunc ergo ex consuetudine tua & legas & emendes: eo magis q̃ nihil ante præcipue eodem stilo scripsisse uideor: & Cecilius de stilo: ideſt exercitatione forensi ita loquitur: sed non ideo pugnantem hunc & quasi bellatorum stilum suaserim. Oratii consilio: opera non sunt statim publicanda: licet sæpenumero amicorum iudiciis acquiescere debeamus. Cicero ad Quintum fratrem: Epistolam hanc conuitio efflagitarunt codicilli tui: nõ dixit emittere: ut intelligamus opus nouum non statim publicandum: sed exploranda prius aliquoꝝ iudicia. Orã soluẽtibus: ora est funis: quo nauis ad terrã ligatur: ut apud Liuiũ dicentẽ libro. xiiii. In ipsis quoq; trepidatum nauibus: dum hostes cũ suis irrũperent: trahunt scalas oraſq; & ancoras ne in moliendo mora esset incidunt: & idem libro. iiii. Nauim perspexi: quanti ueheret interrogaui: de precio conuenit: conscendi: subla tæ sunt ancoræ: soluimus oram: profecti sumus. In tua fide: quia bibliopolaꝝ est conferre: ex quo ideo ait opus eẽ diligẽtia: ut codices sint emẽdati. Tryphon noiatissimus bibliopola fuit: ut meminit Martialis.

LAVREN. Post impetratam: Titus Liuius in principio: ut me a conspectu maloꝝ quæ nostra ꝑ tot annos uidit ætas tantisper certe dum prisci illa tota mente repeto auertam: iustinianus libro. xii. de professoribus qui in urbe Constantinopolitana docentes ex lege comitatiue meruerunt: grammaticos tam græcos q̄ latinos sophistas & iuris peritos in hac regia urbe professionē suā exercētes & inter statutos cōnumeratos si laudabilē in se probis moribus uitā esse móstrauerint: si docendi peritiā facūdiāq; dicendi interpretandiq; subtilitatē: copiā differēdi se habere patefecerint: cœtu amplissimo iudicate digni fuerint æstimati: quū ad. xx. annos obsuatione iugi & sedulo docendi labore puenerint: placuit honorari: & iis qui sunt ex uicaria dignitate cōnumerari: Iustinianus libro. xi. de studiis liberalibus urbis Romanæ & cōstātinopolitanæ: habeant igit' specialiter nostræ ius primum: quos Romanæ eloquētiæ doctrina cōmēdat oratores qdē tres numero: grāmaticos uero. x. in iis etiā q facūdia grauitatis pollere noscūtur qnq; numero sint sophistæ & grammatici æque x. & qm̄ non in iis artib⁹ tm̄ adolescētiam glorioſam optamus cōstitui profūdioriſq; sciētiæ atq; doctrinæ memoratis magistris sociamus auctores: Vnū adiūgi cæteris uolumus qui philosophiæ archana retinet: duos quoq; q iuris ac legū uolūtates pandant ita ut unicuiq; specialiter loca deputata assignari faciat tua sublimitas: discipuli sibi in uicē possint obstrepere uel magistri: ne ue lingua cōfusio pmista uel uocū aures quorūdā aut mentes a studio lr̄arum auertat: Cur nūc tot sunt in iure ciuili lectores: ne de canonici siue pōtificii ac philosophiæ loquar lectoribus: tā pauci in eloquētia siue oratoria arte: cū præsertim q doctores iuris uocant': cū aduocati sint & patroni cāx nihil aliud sint q̄ oratores: uel multo magis q̄ ii q se oratores appellāt: ut secretarii: atq; id hominū genus. Propriū munus: ac primū oratoriū erat causas agere: quos sæpe hic auctor aduocatos: sæpe patronos appellat: de quoꝝ laude libro. ii. Iustinianus loqtur titulo de aduocatis diuersoꝝ iudicioꝝ: quo indigni⁹ aduocati negligere ne dicā hāc artē: sine q̄ nemo aduocat⁹ néo patron⁹ iure dicet'. Per. xx. ānos: Quinti. ex hoc q̄. xx. annis legit: ipetrauit dignitas q̄lē postea Iustinianus donat: ut sit comes & illustris: & ducibus cōpandus: utq; ferat procōsulatus ilignia & alia nōnulla.

PROOEMIVM.

POST impetratam studiis meis quietē: quam per. xx. ānos erudiendis iuueni/bus impēderam: cum a me quidam familiariter postularēt: ut aliq̄d de ratiōe dicendi cōponerē: diu sum equidē reluctatus: q̄p auctores utriusq; linguæ clarissimos non ignorabam multa quæ ad hoc opus pertinerent diligentissime scripta posteris reliquisse. Sed q̄ ego ex causa faciliorem mihi ueniā meæ deprecationis arbitrabar fore: hac accendebantur illi magis: q̄p inter diuersas opiniones priorum & quasdam etiā inter se cōtrarias difficilis esset electio: ut mihi si nō iueniēdi noua: at certe iudicādi de ueterib⁹ iniungere laborē nō iniuste uiderent': Quáuis át nō tā me uiceret p̄stādi q̄d exigebat' fiducia q̄

POMPO. Proœmiū dī principiū: Initium: exordium ab qui est cantus q̄d Citharedi emerēdi fauoris gratia solent qui ante canere quod proœmiū nominarunt: aut græci appellant uiam tam proœmium quod est ueluti iter & ingressus & partes suas habet. Si beniuolos attentos: dociles: fecerimus auditores. In proœmiis librorum breuis narratio totius materie esse Salustius id non seruarit: & ipsius porrō exordii prepositio alia est: nam proponit narrat confutat concludit Gorgias: & Socrates fecerūt etiā proœmium non pertinentia ad operis materiem. Materies est quod perfectus orator esse non potest: nisi qui omnes disciplinas nouerit In prima parte se excusat: Inde dicit causam q̄ scribit. postea ratiōes affert quare ab incunabulis Incipiat & Quare. M. Victorio dedicat opus & erit finis primæ partis proœmii. proœmium diuiditur in tris partes. Prima continet causam quare scribat. Secunda quod studium ponere sit rhetoris. Tertia distinctiones totius operis cum pulcherrima p̄ponimus conclusione. & ipsa prima pars diuiditur in partis. iiii. prima plena pudoris & humanitatis in q̄ oñdit Cur tam diu repugnauerit in Secunda accusat illos priores q̄p principia quæ oratorem reliquerūt istituit. In tertia quare opus suum. M. Victorio amicoꝝ præcipuo dicat. In quarta q̄p quidam discipuli libellos duos Quintiliani imperfectos iam ediderāt. xx. ānis: Quintilianus ex lectione primus Romæ publicum stipendium habuit: ego id non credo. Prima pars proœmii est pudoris plena: & ideo se repugnasse dicit: qa multi ex ueteribus & græci & latini idē scripserunt. Reluctatus. i. renui. Quod auctores: causa quare repugnabat. Deꝑcationis: recusatiōis: deꝑcari est precādo recusare. Prioꝝ: ueteꝝ scriptoꝝ. Et: & cōiungit: distinguit: ornat: hic ornamentum habet. At certe: non adeo arrogās ē: ut se noua scripturꝝ dicat. Sed qd iudiciū afferat scriptis ueteꝝ: & cōcordiā quādā. Iudicādi: hæc pars difficilis ē: & multū habet laboris: sicut eius finis multū hēt glīæ. Cic. ad brutū: Quid. n. ē maius: q̄ cū tāta iter oratores bonos dissilitudo iudicare q̄ sit optima spes: & q̄si figura dicēdi: nā difficili⁹ ē in arte iudicare q̄d doceas: q̄ quū iudicaueris docere. Præstādi. i. faciēdi & loquendi. Exigat': ab amicis.

negandi uerecundia: latius se tamen aperient materia plus q̃ imponebatur oneris sponte susce pi: simul ut pleniori obsequio demererer aman tissimos mei: simul ne uulgarẽ uiam ingressus ali enis demũ uestigiis insisterẽ. Nã cæteri fere qui artem orandi litteris tradiderunt: ita sunt exorsi quasi perfectis omni alio genere doctrinæ sum mã in eloquentia manũ imponerẽt: siue cõtem nentes táquá parua quæ prius discimus studia: siue nõ ad suum pertinere officium opinati: quá do diuisæ professionum uices essent: seu qꝑ pro ximum uero nullam ingenii sperantes gratiam circa res & si necessarias procul tamen ab ostenta tione positas ut operum fastigia spectantur: la tent fundamenta. Ego cum existimem ihil arti oratoriæ alienũ: sine quo fieri nõ posse oratorẽ fatendũ est: nec ad ullius rei sũmã nisi p̃cedenti bus initiis ꝓueniri ad maiora illa: sed q̃ si negli gas nõ sit maioribus locus: demittere me non re cusabo: nec aliter q̃ si mihi tradat educãdus ora tor: studia eius formare ab infantia incipiam.

Quod opus Marcelle uictori tibi dicamus: quẽ cum amicissimum nobis: tũ eximio litterarum amore flagrantem: non propter hæc modo quã quam sint magna: dignissimum hoc mutuæ in ter nos charitatis pignore iudicabamus: sed qꝑ erudiendo nato tuo cuius prima ætas manifestũ iter ad ingenii lumen ostendit: non inutiles fo re libri uidebãtur: quos ab ipsis dicẽdi uelut incu nabulis per omnes quæ modo aliquid oratori futuro conferant artes ad summam eius operis

LAVREN. Pleniori obsequio demerere: Demereor te est de te bene mereor: ut apud Ouidium: Crimi ne te potui demeruisse meo. Iter ad ingenii lumen ostendit: simile est illud Ciceronis pro Archia: Celeriter antecellere omnibus ingenii gloria contingit: Lumen ingenii sunt litteræ.

POM. Negãdi: duꝛ é negare his a qb⁹ diligimur & amamur. Idẽ Ci. in oratore: Vtꝛ difficili⁹ aut ma ius eẽt: negare tibi sæpi⁹ idẽ rogãti: an efficere id qd̃ rogares: diu multũq; Brute dubitaui. Nã & negaꝛ ei quẽ unice diligerẽ: cuiq; me carissimũ eẽ sentirẽ ꝓsertí & iusta petẽti: & ꝓclara cupiẽti: durũ mihi uidebaꝛ. Materia qa latissima ẽ de ar te oratoria. Obsequ: captat bẽiuolẽtiã ab officio obsequẽdi. Ne ultionẽ: facit audito rẽ attẽtũ a nouitate rei. Vlgarẽ: qa ãtiq tm̃ scripserũt de pfecto uulgarẽ. i. tritã & cõsue tã: oms añ qui scripserũt locuti sũt fortasse euidẽter de eo q eẽt optius orator. Papini us ī Achille: Nec tm̃ pectore tracto: Sed to ta iuuenẽ deducere troia. Quinti. uult ab ī cunabulis dicere. Alienis: ī his q̃ tm̃modo alii scripserũt. Nã: rõ exordii. Lr̃is tradi derũt: ut fecerũt Ci. & Crassus: Ci. ad. Q. fratrẽ & ad Brutũ. M. Antonius de pfecto oratore libꝛ unũ cõposuit: sillꝰ & Ci. fecit

Quasi ꝓfectis: illi q iá ꝓfecissent ī cæteris artib⁹. Sũmã. i. pfectã. Oī alio genere. d. ītelligit de doctrina grãmatices off. Sed ad offĩm grãmaticoꝛ. Offĩm grãmaticoꝛ é: ut inqt Suetoni⁹ ītrꝑtari poetas: Offĩm rheto rũ aliđ é. Quãdo: qn̄. Seu qđ proximũ: hæc cã putaꝛ eẽ maxima. Ostẽtatione: qa nulla ẽ ostẽtatio scribere đ grãmatica. La tẽt fũdamẽta: iãbus cũ pyrrhichione pæone & ẽ trãslatio ab ædificiis: quæ nisi alte iacta sint fũdamẽta ruũt, Ego: rõ ꝓpositiõis. Nihil: de grãmatica ītelligit: & initiis q̃ ꝓti nẽt ad oratorẽ. Veteres grãmatici rhetori cen dicebant: multorum ut inquit Suetoni us de utraque re cõmentarii feruntur: rheto rum enim scholæ usque ad Ciceronis non fuere tunc professiones quæ coniunctæ erãt cœpere esse. diuisæ: primus rhetor publi ce Romæ docuit. L. Plotius gallus: cui⁹ me minit Cicero. Aurelius Opilius philosophi am primo: deide rhetoricen: nouissime grã maticam docebat. Rhetores in principio iussi cludere ludũ impudentiæ Fánio Stra bone. M. Valerio Sala. Conss. M. Pompo nius prætor de philosophis & rhetoribus senatum consulit. Cne. Domitius enobar bus. L. Lucilius Crassus censores sententias tulerunt. Cornelius sic ait iuris ciuilis scien tiam ueteres oratores comprehẽdebant: & grãmaticæ, musicæ geometriæ imbuebantur. Alienũ: grãmaticæ poeticæ philosophia ut pleriq; existimaue runt oratori aliena non sunt. Præcedentibus initiis: bonus miles esse non potes: nisi prius tyro se in prælu diis exercuerit. Peruenire: scilicet fatendum est. Maioribus: non possumus ad maiora: nisi cognitis mino ribus peruenire minora. Non recusabo me: ad hæc minora quæ sunt initia grammaticæ. Orator: iambus & molossus. Quod opus marcelle. V. causam quare dicat. M. Victorio opus. Mutuæ: mutua charitas di citur amicitia. Cecilius: Certat tecum honestissimo certamine mutuæ charitatis: cum amicitiam intelligeret:

Iudicabimus: ex iambo & pæone primo. Lumen: scilicet litteras. Lumen ingenii: idest eloquentiam: Ci cero in Bruto ut. n. hominũ dec⁹ ingeniũ: sic ingenii ipsius lumen ẽ eloquẽtia. Quos: libros destinabamus.

LAV. Atq; eo magis q̄ duo iam sūb: hoc ideo ait q̄ nō modo cōsulere debebat gloriæ comparādæ: sed etiā famæ cōseruandæ: ne homines cū ex libris illis imperfectis mentirent. Interim boni iuuenes sed nimiū: per hoc quoq; cōparat beniuolētiā studiorum huius artis puerorum ac iuuenum: atq; attentionem docilita temq; q̄ & tam diligeretur a discipulis: & pueri tam eruditi sub eo essent. Oratorem autem: quid sit orator. Nisi uir bonus. Prima pars ut sit uir bonus. Sed omnis animi: plus esse oratorē q̄ philosophum. Vere ciuilis: idem uere sapiens hoc est politicus: Nā ciuilis scientia idem q̄ sapientia ē ut in. ii. & xi. at uir ciuilis uereq; sapiens. Fundare legibus: Oratoris est leges condere: ut alia taceā: q̄ ē multo p̄clari⁹: q̄ q̄ iurisconsulti faciunt: qui leges interpretantur. POM. Atq; cōfirmatio rōnis q̄re scribat. Eo: magis hoc ideo ait q̄ nō mō cōsulet: debeat gloriæ comparandæ: sed etiā famæ conseruāde: ne homines eum ex libris illis imperfectis marcent: Artis rhetoricæ: iambus & anapestus. Duo: iusta ē causa ne imperfecti libri dedecus magis q̄ gloriā autori afferāt. Bini: q̄ hoc captat beniuolentiā studiosoq; huius ætatis puerorū ac iuuenū atq; attentionē docilitatemq;. Et q̄: pro q̄to. Oratorem: Secūda pars procœmii ē in qua declarat studium p̄hiæ nō esse alienū a rhetorica: & in sex partes diuidit. In p̄ia a rebus ciuilib⁹ probat: deīde a copia uerborum: q̄b⁹ res explicant cū auctoritate Ciceronis. In tertia q̄re rhetorice seperata fuit a philosophia. In q̄rta q̄ tēpor̄ suo habitu & cultu uolebāt uideri sapientes & nō uirtute. In quinta quare necesse erat p̄horū scholas petere. In sexta q̄ uerus orator est sapiēs: q̄ nō modo nouerit æthicen sed & physicen. Illum perfectū Cicero in oratore: Oratorē nisi q̄ sapiens esset esse neminē. M. Cato ait Orator ē uir bonus dicēdiq; peritus: ut idē Quintilianus autor ē. Perfectus orator eē nō pōt nisi qui oēs disciplinas nouerit: & nemo ortaor nisi uir bonus: Ideo sine p̄hia nō ē orator: qa de uita de officis de uirtute de moriб⁹ aliter loqui nō posset Itaq; uel ideoq;. Releganda. s. solis philosophis tradēda. Vere ciuilis. i. uere sapiens. r. politicus: Antiqui philosophi oratores erāt & eā profitebant una cū p̄hia: sine qua esse non potest orator ille quē Cicero quærit. Demosthenes sum⁹ orator frequens fuit Platōis auditor. Fūdare legib⁹: Cicero initiū dicēdi tribuit conditoribus urbium & latoribus legum: quod secus est. Emendare &c. idem apud Ciceronem in oratore libro primo. Quare: secunda pars confirmatio: quæ est iuncta confutationi. Q uæ philosophorum libris: Cicero in oratore: Nec uero sine philosophorum disciplina genus & speciem cuiusque rei cernere: neque eam definiendo explicare: neque tribuere in partes possumus: nec iudicare quæ uera quæ falsa sint neque cernere consequentia: & repugnantia uidere ambigua distinguere. Idem in oratore de se: Fateor me oratorem si modo sim: aut etiam quicunque sim: non ex rhetorum officiis: sed academiæ spatiis extitisse: & statim: sed Platonis & aliorum philosophorum disputationibus exagitatus maxime orator est & adiutus: omnis enī ubertas & quasi silua dicēdi ab illis ducta est. An si frequentissime: incipit confutare. De iustitia: fortitudine. Forti: probatio cōfutatiōis. Vbi: cōcludit. Fuerūt. s. hæc p̄hia & rhetorica: hæc p̄hia & rhetorica.

perducere destinabamus: atq; eo magis q̄ duo iam sub nomine meo libri ferebantur artis rhetoricæ: neq; editi a me: neq; i hoc cōparati. Nāq; alterum sermonē per biduum habitū pueri quib⁹ id præstabatur exceperant: alterū pluribus sane diebus quantū notando consequi potuerant interceptum bini iuuenes sed nimiū amantes mei temerario editionis honore uulgauerant. Q ua re in his quoq; libris erunt eadem aliqua multa mutata: plurima adiecta: omnia uero compositiora: & q̄ nos poterimus elaborata. Oratorem autem instituimus illum perfectum: qui esse nisi uir bonus non potest: ideoq; non dicendi modo eximiam in eo facultatem: sed omnis animi uirtutes exigimus. Neq; enim hoc concesserim rationem rectæ honestæq; uitæ: ut quidam putauerunt: ad philosophos relegandam: cum uir ille uere ciuilis & publicarum priuatarumq; rerū administrationi accommodatus: qui regere cō siliis urbes: fundare legibus: emendare iudiciis possit: non alius sit profecto q̄ orator. Quare tā etsi me fateor usurum quibusdam: quæ philosophorum libris continentur: tamen ea iure uereq; cōtenderim esse operis nostri: proprieq; ad artem oratoriam pertinere: An si frequētissime de iustitia: fortitudine: tempantia: cæterisq; silib⁹ sit differendū: & adeo ut uix ulla possit causa reperiri: in quā nō aliqua q̄stio ex his incidat: eaq; omnia inuentione atq; elocutiōe sint explicāda: dubitabit ubicūq; uis ingenii & copia dicendi postulat: ibi ptes oratoris eē p̄cipuas? Fuerūtq; hæc

LAV. Atq; eo magis q̄ duo iam sūb: hoc ideo ait q̄ nō modo cōsulere debebat gloriæ comparādæ: sed etiā famæ cōseruandæ: ne homines cū ex libris illis imperfectis mentirent. Interim boni iuuenes sed nimiū: per hoc quoq; cōparat beniuolētiā studiorum huius artis puerorum ac iuuenum: atq; attentionem docilitatemq; q̄ & tam diligeretur a discipulis: & pueri tam eruditi sub eo essent. Oratorem autem: quid sit orator. Nisi uir bonus. Prima pars ut sit uir bonus. Sed omnis animi: plus esse oratorē q̄ philosophum.

LAVREN. Vt Cicero aptissime: cum in exteris supauit hic auctor Ciceronem: tum uero qꝫ habet latinos: quos in exẽplum afferat & præstantes tum oratores: ut ipsum Ciceronem: tum historicos: ut Salustium ac Liuiũ: tum poetas ut Virgiliũ. aliosqꝫ multos: tum philosophos ut Ciceronem & alios quosdam: quibus oĩbus in arte sua caruit Cicero. Infirmioribus ingeniis: de ibecillitate ingenii: lege Laurenti diligẽtius Ciceronis oĩones: & cũ eas excusseris deprẽdes ueꝛ esse qđ diuinus Hieronymus de Cicerone sentit q ipm appellat regẽ oratoꝛ debes potiꝰ interꝑtari hũc locũ Quintiliani q̃ Hieronymi. Inde quidã: ob difficultatem artis oratoriæ: quidam studẽt philosophiæ: sicut etiã iure ciuili: ut dr̃ libro. xii. Facẽ enim optima: Vlpianꝰ de Iustitia & iure Li. i. Iustitiá náqꝫ colimꝰ: & boni & æqui notitiá profitemur equũ ab iniquo separantes: licitum ab illicito discernẽtes: bonos nõ solũ metu pœnaꝝ: ueꝝ ẽt ꝑmioꝝ quoqꝫ exhortatõe efficere cupiẽtes uerã nisi fallor phiã nõ simultates affectãtes Pap. Li. L. de uacatione & excusatione munerum. Et enim uere phantes pecuniam cõtemnunt: Cuius retinendæ cupidine fictam asseuerationem detegunt. Cicero Libro. ii. tusculanaꝝ quæstionũ: Quotus. n. quisqꝫ phorum inueniẽ qui sit ita moratus: ita aĩo ac uita cõstitutus: ut ratio postulat: qui disciplinam suam nõ ostentationem scientiæ: sed legem uitæ putet: quisque obtemperet ipse sibi: & decretis suis pareat. Videre licet alios leuitate ac iactatione uti: his fuerat nõ didicisse melius alios pecuniæ cupidos: gloriæ nonnullos multos libidinum seruos: ut cum eorum uita mirabilr̃ pugnet oro. Au. Gellius libro. xiii. noctiũ atticaꝝ: Itẽ uersus est in eandẽ ferme sniam Pacuuii: quẽ Macedo phus uir bonus familiaris meus scribi debere cẽsebat pro foribꝰ oĩum tẽploꝝ: Ego odi hoĩes ignauos opa & phia snia. Nihil. n. posse fieri idigniꝰ atqꝫ itolerãtius dicebat: q̃ qꝫ hoĩes ignaui & desides opti barba & pallio mores & emoluméta phiæ & ligue uerborũqꝫ artes cõuerterẽt: & uitia facũdissime accusarent intercutibus ipsi uitiis madẽtes: Idẽ in. xiiii. Tũ deide addit uitio uertũt qđ multa egeo. At ego illis quia nequeũt egere: nec mera ueritas Tusculani hoĩs egere se multis rebus: & nihil tñ cupe dicẽtis plus hercle promouet ad exhortãdã parsimoniã: sustinẽdãqꝫ inopiã: q̃ græcæ istoꝝ ꝑstigiæ philosophari sese dicẽtiũ: umbrasqꝫ uerboꝝ inanes fingẽtiũ: q sẽ nihil hr̃e: & nihil tñ egere: & nihil cupere dicũt: cũ & habẽdo & egẽdo & cupiẽdo ardeãt. Hieronymꝰ in Isaiã: Intãtũ aũt græci & Romani hoc quõdam uitio laborarũt ut clarissimi phoꝝ græciæ haberẽt publice cõcubinas: & Adrianꝰ philosophiæ artibꝰ eruditꝰ Antiniũ cõsecraret in deũ tẽplũqꝫ ei ac uictimas & sacerdotes instituerũt: & ex eo egypti ciuitas ac regio nomẽ accepit: Lactãtiꝰ libro iii. Nepos quoqꝫ Cornelꝰ ad eundẽ Ciceronẽ ita scribit: Tãtũ abest ut ego magistrã putẽ esse uitæ phiam: beatæqꝫ uitæ pfectricẽ: ut nullis magis existimẽ opus eẽ magr̃is uiuẽdi q̃ pleriscqꝫ q i ea disputãda uersanr̃. Video. n. magnã partẽ eoꝝ q in schola de pudore cõtinẽtia ꝓcipiãt argutissime eosdẽ in oĩum libidinũ cupiditatibus uiuere. Itẽ Seneca. A. Geliꝰ noctiũ atticaꝝ libro. xv. Neqꝫ illis solũ tẽporibus nimis rudibꝰ nec dum græca disciplina expolitis philosophi ex urbe Roma pulsi sũt: Verũetiã Domitiano imperãte. S. C. electi: atqꝫ urbe & italia interdicti sunt: q̃ tẽpestate Epictetus quoqꝫ phus ꝓpid. S. C. nicopolim Romã discessit. POM. Scidit: diuisit scido scidi: & ẽ itia pars. Nã ãplificatio. Vt: postq̃. Male uti: tũc male utimur bonis eloquẽtiæ cũ pecuniã accipimꝰ: & qa nobilissimã artẽ meretriculã facimꝰ. C. Cecili sic ait: Lege cynthia cauebat neqꝫ ob cãm orãdã donũ pecuniã ue accipiat: meminit Cornelꝰ lib. xiii. Curã. s. ethicen. Diserti: eloquẽtes. Ea uero: ars oratoria. Inde: ob difficultatẽ artis oratoriæ qđ studẽti phiæ: sicut ẽt iure ciuili. Cõtẽpto: Cõtẽpta parte q̃ ad oratoris ptinet. Sapiẽtiæ: Pythagoras primꝰ se phum appellauit ut meminit Affraniꝰ i togata cui nomẽ ẽ Sellæ filia ẽ usus mẽoriæ: usus me genuit mr̃ pepit mẽoria. Sophiã uocãt me graiuos sapiẽtiã: eo argumẽto ostẽdit sapiẽtẽ debere uersari nõ i disciplinis tãtũ uetꝝ & in rebus communibus noscẽdis & acta & euenta similr̃ meminisse: proide sape ac cõsulere: Corneliꝰ libro historiaꝝ uigesimo Egnatius ad opprimendum amicum auctoritatem stoice sectæ præferebat habitu & ore ad exprimẽdam imaginem honesti. Cæterum animo perfidiosus & subdolus: auaritiam ac libidinem occultans &

ut Cicero aptissime colligit: quẽadmodum iuncta natura: sic officio quoqꝫ copulata: ut iidem sapientes atque eloquentes haberentur. Scidit deinde se studium atqꝫ inertia factum est: ut artes esse plures uiderentur. Nam ut primum lingua esse cœpit in quæstu: institutumqꝫ eloquentie bonis male uti: curam morum qui diserti habebantur reliquerunt. Ea uero destituta infirmioribus ingeniis uelut predæ fuit: inde quidam contempto bene dicendi labore ad formandos animos: statuẽdasqꝫ uitæ leges regressi: partẽ qr dẽ potiorẽ: si diuidi posset ẽtinuerũt: nomẽ tũ sibi insolẽtissimũ arrogauerũt: ut soli sapiẽtiæ studiosi uocarenr̃. Quod neqꝫ sũmi iperatores: neque in consiliis rerũ maximarũ ac totius administratiõe rei. p. præclarissime uersati sibi unquam uendicare sunt ausi: facere. n. optia q̃ promittere

Iuuenalis: Vltra ſauromatas &c. & Seneca huiuſmodi philoſophos deteſtatur. Hieronymus in Iſaiam: intã tũ aũt græci hoc quodã uicio laborarũt ut clariſſimi pĥoꝝ græciæ haberẽt publice cõcubinas & Hadrianꝰ pĥiæ artibꝰ eruditꝰ Antoniũ cõſecraret ĩ deũ. Præceperũt: Epicurꝰ: Diogenes: & fundatores ſectaꝝ. Pĥi laborãt: lege Corneliũ tacitũ: Iuue. Quotiẽs aliqd de moribꝰ audẽt: q curios ſimulãt & bacchanalia uiuũt. LAVREN. Peſſimis moribus: huius rei argumentum eſt qꝺ circa illa tẽpora philoſophi fuerũt ex urbe ſummoti: ut Plinius ĩ quadam epiſtola ait: & Lucianus ſuorum temporum philoſophos uendidit: & quales iuuenalis ſatyra ſecunda notat. Hæc autem quæ uelut: quæ uendicant ſibi philoſophi omnium eſſe cõmunia. Nam uerborum: ut in iure Ciuili ubi ſummus labor eſt circa uerborum proprietatem: neq; id ex fonte philoſophoꝝ. Sed ea & ſciet: ea optime omniũ ſcire oratorem & huius propria eſſe. Sit igitur orator: Secunda pars ut Orator ſit dicẽdi peritus. Vere ſapiens: Oratorem eſſe uerum ſapientem: Nam Cato Leſtus & alii quidã appellati ſũt ſapiẽtes: q neq; pĥi fuerunt. POMPO. Iuſto: Vlpianus de iuſtitia & iure libro primo: Iuſtitiam nanque colimus & boni & æqui notitiam profitemur æquũ ab iniquo ſeparãtes: Licitũ ab illicito diſcernẽtes bonos non ſolũ metu pœnarũ: uerũetiã premioꝝ exhortatione efficere cupientes. Verã niſi fallor philoſophiã non ſimulatã affectãtes. Sit igiẽ orator: cõcluſio ab amplificatione tum dignitate oratoris. Virgilius libro primo deſcripſit oratorem ĩ hæc uerba: Ac ueluti magno in populo cũ ſæpe coorta eſt Seditio ſæuitq; animis ignobile uulgus: Iãq; faces & ſaxa uolãt: furor arma miniſtrat: Tum pietate grauẽ ac meritis ſi forte uirũq; Cõſpexere ſilẽt arrectiſq; auribus aſtãt. Ille regit dictis animos & pectora mulcet. Apud Cornelium: Oratorẽ q de omni quæſtione pulchre & ornate & ad ꝑſuadẽdũ apte dicere pro dignitate reꝝ ad utilitatẽ tẽpoꝝ cũ uoluptate audiẽtiũ poſſit. & paulo poſt: In his artibꝰ peꝰ ĩpleãt: in qbꝰ de bonis ac malis. de honeſto & turpi de iuſto & iniuſto diſputaẽ hæc ẽ. n. oratoris ſubiecta ad dicendũ materia. Cicero ĩ oratore: Sed oratorẽ plenũ atq; pfectũ cẽ eũ: q de oĩbus rebus poſſit copioſe uarieq; dicere Cicero in eodem: niſi id quod uix effecero: eumq; oratorem quẽ quæris expreſſero: tandẽ ſtudia multorũ: qui deſperatione: debilitas experiri id uolunt: quod ſe aſſequi poſſe diffidant. Sed par eſt omnia omnibus experiri: q res magnas & magnopere expetendas concupiuerunt: quod ſiquem aut natura ſua aut illa præſtantis ingenii uis deſtinet: ac minus inſtructus erit magnarum artium diſciplinis: teneat tamen eum curſum quem poterit. Meſſala Coruinus apud Cornelium in hæc uerba queritur: Deinde ipſa multarum artium ſcientia etiam aliud agentes non ornat: & ubi minime horrendas eminet: & excellit. & ſtati: Denique fateor oratorem non poſſe exiſtere neque extitiſſe unquam niſi eum qui tanquam in aciem omnibus armis inſtructus ſic in forum omnibus artibus armatus exiuerit: quod adeo negligitur ab horum temporum diſertis: ut in actionibus eorum fœda ac pudenda uitia deprehendatur: ut ignorent leges non teneant ſenatuſconſulta: ius ciuitatis ultro deridẽant: ſapientiæ uero ſtudium & ꝑcepta prudẽtiũ penitus reformident. In pauciſſimos ſenſus & anguſtas ſnias detrudant eloquentiam uelut expulſam regno ſuo. Vtq; olim omnium artium dominum pulcherrimo comitatu poetarum implebat: nunc circunciſa & amputata ſine apparatu: ſine honore pene dixerim ſine ingenuitate: quaſi una ex ſordidiſſimis artificiis diſcatur Cicero in tuſculanarum libro primo: Ariſtoteles uir ſummus ingenio ſcientiæ: copia cum motus fuiſſet Iſocratis rhetoris gloria dicere cepit: Adoleſcentes decere prudentiam cum eloquentie iungere. & Idem libro ſecundo: Noſtra autem memoria Philo: quem nos frequenter audiuimus inſtituit alio tempore rhetorum præcepta tradere: alio philoſophorũ: Gorgias Leontinus oratorem exiſtimauit eum qui de oĩbus rebus poſſit optie dicere.

maluerunt: ac ueterum quidem ſapientiæ profeſſorum multos & honeſta præcepiſſe: & ut ꝑceperũt ẽt uixiſſe facile cõceſſerim: noſtris uero temporibus ſub hoc nomine maxima in pleriſq; uitia latuerũt. Non enim uirtute ac ſtudiis ut haberetur philoſopi laborabãt: ſed multum & triſtitiam: & diſſentientem a cæteris habitum peſſimis moribus prætendebãt. Hæc autẽ quæ uelut propria philoſophiæ aſſeruntẽ: paſſim tractamꝰ omnes. Quis eĩm nõ ꝺ iuſto æquo ac bono modo: nõ & uir peſſimus loquitur? Quis nõ etiã ruſticorũ aliqua de cauſis naturalibus quærit? Nã uerborũ proprietas ac differentia omnibus qui ſermonem curæ habẽt debet eſſe cõmunis. Sed ea & ſciet optie & eloquetur orator: qui ſi fuiſſet aliquando perfectus: nõ a philoſophorũ ſcholis uirtutis præcepta peterẽtur. Hunc neceſſe ẽ ad eos aliq̃do auctores recurrere: q deſerta: ut: dixipte oratoriæ artis melioꝛẽ ꝑſerti occupauerũt: & uelut noſtrũ repoſcere: nõ ut nos illorũ utamur iuẽtis: ſed ut illos aliẽis uſos eẽ doceamꝰ. Sit igiẽ orator uir talis q̃l' ueꝛ ſapiẽs appellari poſſit: nec

LAVREN. Sed nō ideo minus: Tendendū ad ſapientiam: & ſi nemo ſapiens fuit: Columella libro. xii. Quare ſatis admirari nequeo ꝙ primo ſcriptoꝝ meoꝝ exordio iure cóqueſtus ſum cæteraꝝ artium minus uitæ neceſſariarum repertos antiſtites agriculturæ. Neq; magiſtros: neq; diſcipulos: neq; præceptores inuẽ tos niſi magnitudo rei peperit reuerentiam uel diſcendi uel profitendi pene immenſam ſcientiam: Cum ta/ men non ideo turpi diſputatione oportuerit eam negligi: Nam nec oratoria diſciplina deſeritur: quia per/ fectus orator nuſq; repertus eſt: nec philoſo phia: qui i nuſq; conſumatæ ſapientiæ: Sed e cōtrario plurimi ſeipſos exhortantur' uel aliquas partes. eoꝝ addiſcere quāuis uniuer ſas percipere non poſſint. Etenim q̄ proba bili ratio obmuteſcere eſt: quia nequeas ora tor eſſe perfectus: aut in ſecordiā compelli: quia deſpōderis ſapientiā: Magnæ rei quā/ tulumcunq; poſſederis fuiſſe participē non minima eſt gloria: quis ergo īquis docebit futurum uillicū: ſi nullus poſſeſſor eſt. Ego intelligo difficillimum eſſe ab uno uelut au ctore cuncta ruſticationis conſequi præce/ pta: Verūtamen ut uniuerſæ diſciplinæ uix aliquem conſultum: ſic plurimos parrium eius inuenias magiſtros: per quos efficere queas perfectum uillicum: Nām & arator reperitur aliquis bonus: & optimus foſſor: aut feni ſector: nec minus arborator aut ui nitor: tum etiā ueterinarius: & bon⁹ paſtor qui ſinguli rationem ſcientiæ ſuæ deſiderā/ ti non ſubtrahatur: Igitur compluriū agre/ ſtium formatus artibus qui ſuſceperit offi/ cium uillicatiōis im̄mis coniunctum &c. Nam liber primus: iudex operis.

moribus modo perfectus: nam id mea quidem opinione: q̄quam ſint qui diſſentiant: ſatis non eſt: ſed etiam ſcientia & omni facultate dicendi: qualis adhuc fortaſſe nemo fuerit. Sed non ideo minus nobis ad ſummam tendendum eſt: quod fecerūt pleriq; ueterum: q & ſi nondnm quenq̄ ſapientē repertum putabant p̄cepta tamē ſapien tiæ tradiderūt. Nam ē certe aliqd cōſumata elo quētia: neq; ad eā puenire natura hūani īgenii p hibet: quod ſi nō cōtingat: altius tamē ibunt qui ad ſūma nitētur: q̄ q præſūpta deſperatiōe quo uelit euadēdi: ptin⁹ circa ima ſubſtiterit: quo ma gis īpetrāda uenia erit: ſi ne miora qdē illa uerū opi qd' iſtituimus neceſſaria p̄teribo. Nā liber p̄ mus ea q̄ ſūt āte officiū rhetoris cōtinebit. Secū do pria apd' rhetorē eleméta: & quæ rhetoricæ ſubſtātia quærunt' tractabim⁹. Quinq; deiceps i uentiōi: nā & huic diſpoſitio ſubiungitur. Quat tuor elocutioni: in cuius partem memoria ac pr nunciatio ueniunt dabuntur. Vnus accedet in quo nobis orator ipſe informandus eſt: ut qui mores eius quæ in ſuſcipiendis: diſcendis: agēdis

POMPO. Quo magis: q̄ modeſtiſſi/ me dicit ſe uenia dignum. Ne minore: ab incunabulis inſtitutū oratorē. Nam con/ cluſio: Diuiſio operis & diſtributio. Pri/ ma apud rhetorem elementa &c. Herma/ goras materiā oratiōis dicit eſſe cauſam & quæſtionem: cauſa eſt cū controuerſia cum proprie nominantur: ut dānandus eſt Mi lo: qui interemit Clodiū. Quæſtio cū cōtrouerſia ſine perſonis ſit: ut an homicida puniendus ſit. Cauſārū genera ſm Ariſtotelē tria: Demōſtratiuū q̄ laudamus aut uituperamus. Deliberatiuū q̄ p cōſultationē deli beramus: Iudiciale ubi eſt accuſatio & deſenſio: Genera dicēdi ſūt tria. Grandiloquū: Mediocre: & infini tum: Ois oīo cōſtat rebus & uerbis: in reb⁹ opus eſt iuētiōe: in uerbis elocutiōe: in utroq; opus ē diſpoſitio/ ne: memoria: pronūciatiōe: ſic actio cōmendat'. Elocutio itelligit' nitor ille uerboꝝ & ſplēdor & ornatus & cōpactio: In omni materia illud ſemp q̄rēdū eſt: ut mouet idē Quintilianus an ſit: qd ſit: qualis ſit: Quæ ſtio ē infinita aut finita: attribuit' p̄ſonis locis tp̄ibus. Oratoris officiū eſt docere: mouere: delectare. Qui docet exponit cū argumētatiōe. Vis mouēdi ē in effectibus. Delectatio ē accōmodata iuētiōi & magis elo/ cutiōi qa uis uerboꝝ ē. Materies rhetorices ſunt tres: de qbus dicēdū eſt. Haꝝ reꝝ tria ſunt genera: ut dictū eſt. Oīonis ſunt partes ſex: exordiū: narratio: diuiſio: cōfirmatio: cōfutatio: cōcluſio: cauendū ne i tota ora/ tione ſine delectatiōe loq̄mur cū iraſcimur ſtomachamur: & uulneramur: cū uoluptate q̄dā audiētiū fieri de bet. Cōſtitutio ē ad quā ois oratio refert' græci dicunt: nos ſtatū: aliq appellauere caput ſeu qōnem. Cōſtitu tio triplex. Cōiecturalis: legitima: & cōiecturalis. & proprie cōſtitutio ē in iudicii. In exordio oīonis effi/ cere debemus: ut qui adſint audiāt: id cōſequemur magnitudine cauſæ aut nouitate rei. Procemiū libroꝝ cō tinet breuē narrationē: & cōmēdationē opis Quintiliāni procemiū i genere demōſtratiuo uerſatur. Con/ tinet enim oratoris laudem: & lectorem facit attentiorem nouitati rei. Nā cum priores ſcripſerūt de conſu/ mato & perfecto oratore: Quintilianus ab iucunabulis incipit oratorē inſtituere uſq; ad ſūmā illā perfecti onis: quam nemo adhuc aſſequi potuit: Copiam in dicendo aſſequi poſſum⁹ arte: imitatiōe: cōſuetudine: exercitatione. M. Antonius in oratore Ci. ouis imitationē p̄cipuā putauit. Eleméta. ſ. initia: exercitatio le ctio: diuiſio: utilitas declamādi. Diſpoſitio: idē ordo. Elocutiōi: ornatui & ſplēdori v̄boꝝ. Ei⁹: oratoris.

LAV. Ius ipm rhetorices:ut iuris cōſulti ius ciuile niterpretātur:ſic ius rhetoricū ipſe interptatur. Corpore opienda ſunt:corpore.i.carne:unde corpulēt⁹ q uulgo dr̄ caruoſus. Nā ſi quātū:hoc faciūt iuriſconſulti:q ita curioſe atq; minute res ſingulas pſcrutant̄:& diſputāt:nec deſunt qui rhetoricā exponētes magis uerboſe q; artificioſe loquunt̄:etiā qui de rhetorica ſcribūt: q̄lis Hermogenes Quapropter ei cui:hæc ſcribi idoneis ad artem hanc. Igitur nato filio pater: bene ſperandum patri de ingenio filii.

POM. Nomē artis: illud tm̄ qđ ptinet ad oratorē. Ius ipm:illud qđ ptinet ad cōſumatū oratorē. Facūdiā.ſ.docere a prīcipio q̄cūq; ſint neceſſaria oratori. Nā plerūq;:cā q̄re dixit ut qſq; locus. Nudæ:ſimplices. Cōcedūt uel icidūt.ſ.frāgūt: breuit̄ hoc dixit negs deſperet. Nā ſi quātum:rō q̄re dixit breuit̄.In hoc oſtēdit qđ licet ipa materia lōgū & diffuſum opus & prope infinitū reqrat:ne deſpare in prīcipio lectorē quē nouitati rei facit attentū dicēs ſe breuit̄ oīa demōſtraturæ. Illud tū:cōcluſio. Ad iuuāte natura:oīa pfecim⁹:& i hoc oſtēdit qđ multū cōfert benignitas naturæ: & ars. Valitudo:ſanitas bona. Decor: i hoie ē iucūditas & benignitas. Modica: parte. Doctore pito:in hoc oñdit q ars nihil prodeſt per ſe ſine doctore perito.

i GITVR Nato:M.Cato apud latinos primus ſcripſit de liberis educādis:&.M.Varro oīum bonarū artiū parēs alter ēt hoc oō ptermiſit ad robuſtā & fortē ſobolē procreandā:plerīq; exiſtimauerūt utile nō ee cōiugiū ante.xxviii.annū:& fœminis añ.xxiiii. Quidā exiſtimauere poſt trigīta:Immaturos & debiles partus exiſtimāt q eēnt editi a iuuenib⁹ parētibus. Conferre.n. mltū ad gñationē parētū ætas:q̄ul' pcipua ē cū corpa ad ſuū icremētū puenere Sed ſiue neceſſitate ſiue libidīe hoc int̄ mortales minime ſeruatū ē:Nā in ipſis genitricū uberib⁹ de cōiugio dcliberat̄: & qđ longe magis ridiculū ē ſenect⁹ exacta ſine ætate prurit.Robur & proceritas i mare reqritur:In muliere toti⁹ corpis decor & gra:In utroq; mores:ab iis nat⁹ ifās uirtutes parentū oſtētabit.Diogenes quū pueræ hebriū uideret: heus inqt puer:hebrius te pr̄ genuit. Educādis liberis multa excogitata ſūt: Nutrix bona & ſapiens:Balneum aquæ frigidæ ut futuris calamitatibus indureſcant: ut olim fecere Lacedæmonii:& nunc Scythæ ſeruāt:ut de celtis memoriæ proditum eſt. Antiqui Romani gētium dñi iuuentutem in caſtris pubeſcere uolebant ſuā:& uili ſagulo uti:& ſimplici ac nō litari cibo & potu aquæ:Plato:Lycurg⁹.Solon multa præceperunt:quæ ſi fierent:iuuentutem noſtrā mollem & effœminatam: ac uitiis corruptam non cerneremus. Diligētior: ſcilicet pater. Vim:conceſſam. Percipiēdi:accipiēdi. Tarditate.ſ.percipiēdi. In excogitādo:Inueniēdo.i.excogitare & diſcere.

cauſis ratio:quod eloquentiæ genus:quis agendi debeat eſſe finis:quæ poſt finē ſtudia:quantū noſtra ualebit ifirmitas differem⁹. His oibus admiſcebitur ut quiſq; locus poſtulabit docēdi ratio:quæ nō eorū modo ſcientia:quibus ſolis quidam nomē artis dederūt ſtudioſos iſtruat. Et ut ſic dixerim ius ipſū rhetorices interpretatur: ſed alere facundiam:uires augere eloquētiæ poſſit. Nam plerunq; nudæ illæ artes nimia ſubtilitatiſ affectiōe frangūt atq; cōcidūt quicqd ē i oratione generoſius:& omnē ſucū igenii bibūt:& oſſa detegūt:quæ ut eſſe & aſtringi neruis ſuis debēt ſic corpe opienda ſūt. Ideoq; nos nō particulā illam ſicut pleriq;:ſed quicquid utile ad iſtituēdū oratorē putabamus:in hos.xii.libros cōtulimus breuiter oīa demonſtrando. Nam ſi quātum de quaq; re dici pōt pſequamur:finis opis nō repietur. Illud tamē in primis teſtandū ē:nihil pce pta atq; artes ualeāt niſi adiuuāte natura. Q uap pter ei cui deerit ingeniū : nō magis hæc ſcripta ſūt:q̄ de agrorū cultu ſterilib⁹ terris. Sunt & alia ingenita cuiq; adiumenta:uox: latus patiēs laboris:ualitudo:cōſtantia:decor:quæ ſi modica obtigerūt: poſſunt ratiōe ampliari: ſed nōnunquā ita deſūt:ut bona ētiam ingenii ſtudiiq; corrumpant. Sicut & hæc ipſa ſine doctore perito ſtudio ptinaci ſcribendi:legēdi:dicēdi multa & cōtinua exercitatione per ſe nihil proſunt.

Quēadmodū prima elementa tradēda ſunt.

Gitur ṇato filio pater ſpē de illo primum q̄ optimā capiat : ita diligentior a p̄ncipiis fiet falſa.n.eſt querela pauciſſimis hominibus uim p cipiendi quæ tradant̄ eſſe cōceſſam: pleroſq; uero laborem ac tempora tarditate ingenii perdere. Nam cōtra plures reperias & faciles in excogitando & ad diſcendum promptos. Quippe id eſt homini naturale : ac ſicut aues ad uolatum : equi ad curſum:ad ſæuitiam feræ gignuntur:ita

LAVREN. Sed hi pauci admodū: Virgilius: Ibo animis cōtra uel magnum præſtet achille. A. Gellius libro. xiii. Erant tunc in eius ludo boni ſed præcipue duo Theophraſtus: & Menedemus: igenio hi atq; doctrinis cæteros præſtabant: Alter ex inſula Leſbo fuit: Menedemus autem rhodo. Præſtat tū ingenio: Liuius in. iii. Agite iuuenes inquit præſtate uirtute peditem: ut honore atq; ordine præſtetis. Ante omnia: de nutricibus & ommittit ea quæ ſunt potius medicoꝝ quæ cura ſit in educandis corporibus puerorum quæ pertinēt ad omnes qualeſcunq; futuri ſint: nō ergo proprie ad eos q oratorꝭ futuri.

nobis propria eſt mentis agitatio atq; ſolertia: unde origo animi cæleſtis creditur. hebeteſ uero & indociles non magis ſecundū naturam homi nis eduntur: q̄ prodigioſa corpora & monſtris ſignia. Sed hi pauci admodū fuerūt. Argumētū quod in pueris elucet: ſpes plurimorū: quæ cum emoritur ætate: manifeſtū eſt nō naturā defeciſſe: ſed curam. præſtat tamen igenio alius aliū: cōcedo: ſed plus efficiat aut min⁹ nemo tamē repiet q̄ ſit ſtudio nihil conſecutus. Hic q̄ppe protinus ut erit parens factus acrem q̄ maxime curā ſpei futuri oratoris impēdat. Ante omnia ne ſit uitioſus ſermo nutricibus: quas ſi fieri poſſet ſapientes Chryſippus optauit: certe quantum res patetur optimas eligi uoluit. Et morum quidem

POMPO. Nobis: hominibus. Mentis agitatio: motus cogitandi. Vnde. f. agitatiōe atq; ſolertia. Origo animi cæleſtis: Iulius Maternus libro primo hac ratione immortalis animus in nobis caducam terreni corporis fragilitatem confidentia ſuæ maieſtatis exornat: ut auctori ſuo originiq; ex aliqua parte reſpōdeat: qui diffuſus per cunctos animantis: qui terrena conceptione gignuntur facit ut diuino animo fomento perpetua generationis propāgatione uigeſcant. Anima eſt ſpiritus quo uiuimus: eſt odor: eſt halitus & pro cuiuſq; rei ſubſtātia ideſt eſſe: apd Lucretium & Virgilium pro uento ponitur: pro audentia: Cicero in Tuſculanis de anima & animo differit: animꝰ etiam pro uigore & robore: unde fortes & ſtrēnui & bellicoſi dicūt animoſi. M. Varro libro. iiii. animꝰ ex origine cæleſti. Lenō Citeus animalium ſemen ignis is qui ania ac mens: qui calor e cælo q̄ hinc innumerabiles ac immortales ignes. Itaq; Epicarmus de mente humana dicit iſtic eſt de Sole ſumptus ignis. eſt enī Sol mens & anima mundi: & Pacuuius ait animam æther adiungat. Ennius dicit corpus eſſe terram quæ deperit: & idem in animalibus. Oua parere ſolet genus pennis condecoratum. Inde uenit diuinitus pullis inſinuans ſe ipſa anima. Pythagoras diuiſit animā in tris partes. In ſenſum: iram: & mentem: priora illa duo communia eſſe nobis cum reliquis dixit: mentem: uero ad ſolum pertinere hominem. Eduntur: naſcuntur pauci. Spes plebis: Cicero Tuſculanaꝝ libro. iii. Nam paruulos dedit nobis ignitulos: quos celeriter malis moribus opinionibuſq; deprauatis ſic reſtinguimus: ut nuſquā naturæ lumen appareat. Sunt enim ingeniis noſtris ſemina innata uirtutum: quæ ſi adoleſcere liceret: ipſa nos ad beatā uitam natura pduceret. Nūc autem ſimul atq; editi in lucem & ſuſcepti ſumus in omni cōtinuo prauitate & ſūma opinionū puerſitate uerſamur: tum ita uariis imbuimur erroribus: ut uanitati ueritas & opinioni: cōfirmare natura ipſa cedat: & Cicero diffuſius quæritur de natura quæ generi humano bonum inuidet. Monſtris inſignia: auſpicium quod habetur ex uolatu: & uoce auium. Auguriū cū mens humana prudentia de futuro uidet. Oſtentū cum iminet quod oſtendit. Monſtrum quod præter naturam monſtratur. Omen uocis humanæ ac mentis totum prodigium & porro & dēgendo & ſemper in malam partem portentū aportendēdo. Emoritur: memoria decreſcit creſcente ætate. Aetate: ætas puerilis eſt reꝝ tænaciſſima. Curam: propter negligentiam. Reperitur: concludit q̄ quanuis natura repugnet nhilo minus cura aliquid efficit. Sit ſtudio nihil cōſequutus: q̄ natura nihil prodeſt ſine erudito præceptore. Igitur nato filio ſpem de eo capiamus. Si quis concedat conferri a natura diſciplinas: reſpondet curam multū prodeſſe natura propriū ē hoīs diſciplinabile eē: & id exēplo probat. Exēplo ideo cū qs prolē creauerit adhibeat diligētiā: & primæ optime nutricis: deinde ut habeat cōſuetudinē cū bonis pueris. Protinꝰ: ſtatim. Acrē: diligēter ſolicitā. Nutricibꝰ: Corneliꝰ de educatiōe liberoꝝ: q̄ erat apud antiquos ſic ait. Iā pridem ſuꝰ cuiq; filiꝰ ex caſta parente natus non in cellam emptæ meretricis: ſed gremio ac ſinu matris educabatur: cuius præcipua laus erat tueri domum & inſeruire liberis. Eligebatur maior aliqua natu propinqua: cuius probatis ſpectatiſque moribus omnes familiæ ſoboles committeretur: coram qua neq; diſcere fas erat quod turpe dictu: neque facere quod inhoneſtum facta uideretur: ac non ſtudia modo curaſque: ſed remiſſiones etiam luſuſq; puerorum ſanctitate quadam ac uerecundia temperabat. Sic corneliam gracchorum: ſic Aureliam Cæſaris: ſic Actiam Auguſti matrem præfuiſſe educationibus: ac produxiſſe pricipes liberos accepimꝰ. Quæ diſciplina ac ſeueritas eo pertinebat: ut ſincera & itegra: & in nullis prauitatibꝰ detorta uniuſcuiuſq; natura toto ſtatim pectore arriperet artis honeſtas: & ſiue ad rem militarem: ſiue ad iuris ſcientiam: ſiue ad eloquentiæ ſtudium inclinaſſet: id ſolum ageret: id uniuerſum hauriet: res pateret: facultas: locꝰ tempus.

LAVREN. Nam bona facile: cur dixit mutare in peius: & itez uertere in bonum: Multa sunt exẽpla: & plus est in bonum uertere q̃ in melius: & in malum bona q̃ in peius. Corneliæ matrem: epistolæ matris Corneliæ ad. C. Gracchũ apud Corneliũ nepotem: de educatiõe Corneliæ eiusq; epistolis de Lelii filia meminit in Bruto Cicero. Et Quinti Hortẽsii: Hortẽsii uero Qu. Hortẽsii filia cum ordo matronaz graui tributo ac tiuũuiris esset honoratus: nec quisq; uiroz patrocinũ eis accõmodare auderet: causam fœminarum apud triumuiros & cõstanter & fœliciter egit: repsentata enim prĩs facundia impetrauit: ut maior pars in parte pecuniæ iis remitteretur: Reuixit tum muliebri stirpe Q. Hortẽsius: uerbisq; filiæ aspirauit: cui9 si uirilis sexus uim sequi uoluisset: hortẽsiana eloquẽtiæ cũcta hereditas una fœminæ actione extincta non esset.

POMPO. In his: moribus has primũ nutrices. Conabit': puer. Tenacissimus: in primis annis eoz. s. tenacissimus: firmus eaz rerum quas in primis annis ꝓcipimus.

Vt sapor: similitudo est. Nec lanarum: aliud exẽplũ. Mutantur: cur dixerit mutare in peius & uitia uertere in bonum: multa sunt exempla. Dediscendus maius labor est in dediscẽdo q̃ in ediscẽdo: In parẽtibus &c. Curio eloquẽtiã cõsecutus ẽ ex domestica cõsuetudine quæ multũ prodest meminit Cic. in Bruto his uerbis: Sed magni itereſt quos q̃sq; audiat quottidie domi: quibus quũ loquat' a puero quẽadmodũ prẽs: pædagogi: mres etiã loquãtur. Legim9 epistolas Corneliæ mris gracchoz: apparet filios nõ tã gremio educatos q̃ in sermone matris. Auditus ẽ nobis Lelii filiæ sæpe sermo: ergo illã prĩs elegãtiã iunctã uidim9: & filias eius mutias ambas & neptes licinias: & idẽ fuit gracchus diligẽtiã Corneliæ mris a puero doctus & græcis lris eruditus: nã semp habuit exq̃sitos ex græcia magistros. C. Lelius eloq̃ns duas filias habuit: quarum altera nupsit Mutio Scæuolæ: altera. C. Fãnio. M. filio. Filia Mutii Scæuolæ fuit uxor Licinii Crassi: una ex filiab9 Licinii Crassi nupsit C. Graccho altius Liciniæ filius ex testamẽto ab auo adoptat9. L. Crassus nat9 fuit: Mutii Scæuolæ uiris pti filii duo. P. Crassus & Scæuola. P. Crassi filia nupsit. C. Sulpitio filio Seruii galbæ Scæuolaz familia iuris ciuilis gliam cõsecuta ẽ: Scipionũ familia rei militaris: Lelioz lepidissimæ eloq̃ntiæ. Cũ his familiis affinitatẽ ẽt hũit Metelloz dom9: q̃ & eloquẽs & fortũata fuit. Ci. meminit i Bruto. O generosã stirpẽ tãq̃ in unã arborẽ plura gña: sic i istã domũ mltoz isitã atq; illumiatã sapiam de domo Scipionũ itelligit. Actia: filia. M. Actii & Iuliæ sororis. C. Cæsaris fuit. M. Octauio nupta: pepit octauiũ minorẽ: & Octauiũ Aug.

Ex Plinio & Plutarcho. Nam ratio cõsuetudo intelligit' disciplina: quæ sine natura paz prodest: & contra: Cõsuetudo ẽ in usu: qui est magister rez egregi9 in eo itelligit' assidua imitatio & exercitatio: ut magra reqrit' meli9 serẽdi optia semia tps diligẽtia pp fertilitatẽ sit i puero: Nõ dedignabit' parẽs ꝑbere lac ifãtib9 ga ei idẽ natura fecit mamas ubera alũno lactis itumescẽtia post partũ. Nutrix nõ debet eẽ sua: ne sermonem q ab ifãtia reqrit' emẽdatus corrũpat: ne ue malis moribus ibuat: ne ue turpes fabellas narret. Pædagog9 similis debet eẽ illi quẽ Pele9 Achilli filio elegit: q nõ modo dicẽdi pit9: sed ẽt exẽplũ magnaz rez fuit: ut poeta meminit egregi9. Cõsuetudinẽ habeat cũ pueris nihil uitiose loquẽtibus. Nõ tãtũ: sed ad utilitatẽ instituendoz pueroz. Nec tm ii: q nõ sunt eruditi habeãt curã ut filii erudiant'. Hoc ipm: qa ipsi non didicerũt. Ad cætera: ꝓter ea q̃ nõ didicerũt. De pueris: ut habeãt cõsuetudinem doctoz pueroz. Ille: futurus orator. De pædagogis: Pædagogus debet esse honestus: hæc prima quæ reqritur pro instituendis pueris ratio. Emendatus grauis: durus interdum: & interdum mitis: Puer in tenera ætate ante oculos parentum uersari debet: extra limen nisi cum pædagogo non uagetur. Domi modica uel nulla est erroribus causa.

in his haud dubie prior ratio est. Recte tamen etiam loquantur: has primum audiet puer: harũ uerba effingere imitando conabitur. Et natura tenacissimi sumus eorum: quæ rudibus ánis percepim9: ut sapor quo noua imbuas durat: nec lanarum colores: quibus simplex ille cãdor mutatus est: elui possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hærent quæ deteriora sunt. Nam bona facile mutantur in peius: Non quidem in bonũ uertens uitia? Nam assuescat ergo nedũ infans quidẽ est sermoni qui dediscendus sit. In parentibus uero q̃plurimũ esse eruditionis optauerim. Verũ nec de patribus tantum loquor: nam Gracchorum eloquentiæ multum contulisse accepimus Corneliæ matrẽ: cuius doctissim9 sermo in posteros quoq; ẽ epistolis traditus. Et Lælii filia reddidisse in loquẽdo paternã eloquẽtiã elegantiorẽ dicit'. Et Quinti Hortensii filiæ oratio apd triũuiros habita legit': nõ tantum in sexus honorem Nec tamẽ ii quibus discere ipsis nõ cõtingit: minorẽ curã docendi liberos habent: sed sint ꝓpter hoc ipsũ ad cætera magis diligẽtes. De pueris inter quos educabit' ille huic spei destinat9: idẽ qd de nutricibus dictũ sit. De pædagogis hoc ápli9

LAV. Quæ ſiquis grauabitur:grauiter feret:Seruius ſuper æue. grauaris autẽ negas: grauiter fers: & hac locutiõe nõ niſi per accuſatiuũ utemur:ut ſi dicaſ grauor aduentum tuum.ideſt grauiter fero præſentiã tuã. Nam & ipſe dicit quæ grauaris. Priſcianus ſuprer eundem locum uos grauor hanc rem & hac re Virgilius i decimo qđ ſi qua uoce grauaris mẽte dares. Lucanus: Romanos odere omnes dominoſq; grauãtur. Quos monere magis: A ſermone græco:a græco incipiendum diſcere.

ut aut ſint eruditi plane q̃ primum eſſe curã ue/ lim:aut ſe nõ eſſe eruditos ſciant. Nihil enim pe ius eſt iis qui paulũ aliquid ultra primas litteras progreſſi:falſam ſibi ſcientiæ perſuaſionem im/ buerunt. Nam & cedere præcipiendi peritis idi gnantur:& uelut iure quodam poteſtatiſ quo ſe re hoc hominum genus intumeſcit:imperioſi at q; interim ſæuientes ſtultitiam ſuam perdocent. Nec minus error eorum nocet moribus. Si qui dem Leonides Alexandri pædagogus: ut a ba bylonio Diogene traditur: quibuſdam eum uiti is imbuit:quæ robuſtum quoq; & maximum re gem ab illa inſtitutione puerili ſunt proſecuta. Si cui multa uideor exigere: cogitet oratorem i ſtitui rem arduam etiam cum ei formãdo nihil defuerit: præterea plura ac difficiliora ſupereſſe nam & ſtudio perpetuo & præſtantiſſimis præ ceptoribus & pluribus diſciplinis opus eſt. Qua pp præcipienda ſunt optĩa:quæ ſi quis grauabit non rationi defuerit: ſed homini. Si tamen non continget quales maxie uelim nutrices pueros habere pædagogoſq; : at unus certe ſit aſſiduus loquendi non imperitus: qui ſiqua erunt ab his præſente alũno dicta uitioſe corrigat protinus: nec inſidere illi ſinat: dum tamen intelligatur id quod prius dixi:bonum eſſe hoc remedium. A ſermone græco puerum incipere malo: quia la tius quampluribus in uſu eſt:uel nobis nolenti/ bus ſe perhibet:ſimul quia diſciplinis quoq; græ cis prius inſtituendus eſt: unde & noſtræ fluxe/ runt: non tamen hoc adeo ſuperſtitioſe uelim fi eri:ut diu tantum loquatur græce aut diſcat: ſi cut pleriſq; moris eſt. Hoc enim accidũt & oris plurima uitia in peregrinum ſonum corrupti:& lit: & orationem Demoſthenis & Eſchinis. Id Meſſalæ Coruino placuit: & Quintilianus libro de/ cimo meminit: hanc optimam eſſe exercitationem: quoniam rerum copia græci autores abundant: & qa undiq; in trãſferendo undique uocabulis tamen latinis uti idem Plinius ſeptimo epiſtolarum libro non monere: ſed ita faciendum eſſe præcipere uidetur latinum rectum ſermonem & emendatum.

POMPO. Imbuerunt ſibi:cum datiuo Hominum:pædagogorum. Eum: Ale/ xandr̃. Quæ:uicia. Exigere:ſi eſſet q di ceret me multa exigere:cogitet oratorem ni hil aliud eſſe niſi rem arduã. Inſtitui: a me aut ab aliquo. Rem arduam: ſcilicet eſſe Plura:q̃ ea quæ a nutricibus & pædago/ gis fieri uolo. Ab his:nutricibus. Proti/ nus:ſtatim. Remedium: ſi non poterit ha bere doctas nutrices:habeat doctos pæda/ gogos. Loquendi non imperitus ex Plu/ tarcho. Ante omnia parens pro inſtituen/ dis liberis optimum præceptorem eligat:in quo ſint probati mores & diſciplinar̃ no/ titia:aliter illa quæ iactũtur ſemina nõ coa leſcent: Sed ut & in cæteris rebus: ita & in hoc genus humanum parum aduertit peſſi mis & libidinoſis magiſtriſ: pueros com/ mendat:& maior cura in brutis & in agris q̃ in liberis eſt. Et pro pædagogo peſſimũ quẽque:aut mercenarium eligit. Ob tale fa/ ciuus Crates philoſophus in eminentiore parte urbis eſſe cupiebat: ut poſſet inde ma gna uoce intouare. Quorſum ruitis mor/ tales? qui omnẽ in comparandis diuitiis ſtu dium adhibetis. Liberorum autem quibus opes relinquuntur:aut minimam: aut nul/ lam habetis curam. Sunt qui ne impendant præceptores parui præcii per urbem requi runt. Fertur Ariſtippus reſpondiſſe cuidã diuiti: a quo magiſter ludi mille dragmas pro erudiendo filio petebat: & ille dixiſſet hoc pretio emam ſeruum. O miſer duos habebis ſeruos & filium & quem emes. A ſermone græco:ideo quia ex græco in la tinũ:& ex latio uertẽ i græcũ multum pro deſt:quo genere exercitationis proprietas ſplendorque uerborum:copia figurarum: uis explicandi: his accedit quod imitatio/ ne bonorum ſimilia inueniendi facultas pa ratur:in intelligentia:& iudicium acquiri/ tur:qui uertit quaſi æmulus eſt illius cuius opus tranſfert: hinc naſcitur illa gratula/ tio: Siquid forte commodius excuditur: Id ſe. L. Craſſus apud Ciceronem in li/ briſ de oratoꝝ dicit factitaſſe: Id Cicero ſua ipſe perſona frequentiſſime præcipit. Ideo libros Platonis & Xenophontis tranſtu/

LAVREN. Quidam litteris instruendos: a quibus annis incipiendū. In qua sententia Hesiodū: Hoc etiā ait Aristoteles libro.vii.polit. cuius non facit mētionem qa eius auctoritatē iferius affert. ΥΠΟΘΗΚΑΣ Hypothicæ sūt præcepta. Vt Chrysippus Laertius in uita Zenonis: adeo aūt in dialectica insignis fuit: tātæq; apud omnes gloriæ: ut plerīq; dicerent: si apud deos in usu esset dialectica: nō futurā aliam q̄ Chrysippeam: Valerius Cicerōis ætatis ætas sed nō parui tamen spatii Chrysippi Viuacitas fluxit. Nam. Lxxx. anno cœptū ante quadragesimum ΛΟΥΙΚΟΥ exactissime sublimitatis uolumen reliquit. Nam id in primis cauere quomodo docenda infantia.

POM. Id etiā ēmonis: qa latinī aliū ordinē loquēdi habēt. Pariter: æqualī. Officiat: noceat. Aristophanē: grāmaticum. ΥΠΟΘΗΚΑΣ sic scribit opusculū Hesiodi: idest præcepta seu institutiones. Aristophanes dicit Hesiodum non dixisse. Idem: de septimo anno. Hoc etiā ait Aristoteles lib. vii. politicoꝝ cuius non facit mentionem: quia eius auctoritatem iferius affert. Eratosthenes Cosmographus. Chrysippus ex Soloe urbe oriūdus discipulus Cleantis fuit. Scripsit in dialectica. ccc. & .xi. uolumia: & in philosophia multa uolumina reliqt.

Nutricibus: ut non etiam tribus ānis sub nutricibus. Toto illo: usq; ad septimum. Id. s. qui nullum tempus uacare uoluerunt: ne in octauo anno totum illud quod discere potuerunt ante usq; ad. vi. Quid alioq; si non discant aliter quid facient. Ex quo: quæ discere. Cur hoc: fastidium nobis iferat. Quælibet: quantum libet. Aliqua discet: quia in adolescentia non erit adeo occupatus puer in discēdo: si didicerit in prima ætate. Summam illā quam quærimus: idest de perfectione oratoris. Præsumptū ante sumptum. Sequētibus: post septimū.

Tenacissima: ætas puerilis tenacissimæ memoriæ est. Sed tum: in pueritia. Acerbe: cum acerbitate exigēdam putem acerbe. Plane: ualde. Nam &c. prima pars lectionis ne instemus extorquere a pueris nimiū: ne illos in odium litterarum inducamus: Sed per lusus ac iocos allicere præmiis euocare. Secunda pars ut pueri erudiantur ab optimo p̄ceptore. Tertia pars ut figura ordine memoria litteras discant pueri. Quarta q̄ amet formas litterarum pulcherrimas quia illa ætas hoc oblectamento capitur. Et amaritudinē. i. acerbe datas litteras.

sermonis: cui cum græcæ figuræ assidua consuetudine hæserūt: in diuersa quoq; loquendi ratione pertinacissime durant. Non longe itaq; latia subsequi debēt: & cito pariter ire: ita fiet: ut cum æquali cura linguam utranq; tueri cœperimus: neutra alteri officiat. Quidam litteris instruēdos qui minores septem annis essent non putauerūt q̄ illa primum ætas & intellectum disciplinarū capere: & laborem pati non possit. In qua sentētia Hesiodum esse plurimi tradunt: qui āte grāmaticum Aristophanem fuerunt. Nam is primus ΥΠΟΘΗΚΑΣ: in quo libro scriptum hoc inuenitur negauit esse huius poetæ. Sed alii quoq; auctores inter quos Eratosthenes idem præceperunt. Melius autem qui nullum tempus uacare cura uolunt: ut Chrysippus. nam is quamuis nutricibus triennium dederit: tamen ab illis quoq; iam formandam quam optimis institutis mētem infantium iudicat. Cur autem non pertineat ad litteras ætas quæ ad mores iam pertinet? Neq; ignoro toto illo de quo loquor tēpore uix tantum effici quantum confere unus postea possit annus. Sed tamen mihi qui id senserunt uidētur non tam discentibus in hac parte: q̄ docentibus peperciſſe. Quid melius alioqui facient ex quo loqui poterunt: facient. n. aliquid necesse ē: aut cur hoc q̄tuluncunq; est usq; ad septem annos lucrum fastidiamus? Nam certe q̄libet parū sit: quod cōtulerit ætas prior. Maiora tamē aliq̄ discet puer eo ipo āno quo miora didicisset: h[illegible] p singulos annos ꝓgatum in sūmā ꝓficit: & q̄ tū in ifantia præsumptū ē tēporis adolescētiæ acquirit. Idem ēt de sequentibus ānis præceptū sit ne quod cuiq; discendū est sero discere incipiat. Non ergo ꝑdamus primū statim tēpus: atq; eo minus q̄ initia litterarū sola memoria cōstant: q̄ nō modo iam est in paruis: sed tū ēt tenacissima est. Nec sum adeo ætatum imprudens: ut instandum teneris protinus acerbe putem: exigendāq; plenam operam. Nam id in p̄mis caueī oportebit: ne studia qui amare nōdum potest oderit: & amaritudinē semel p̄ceptā ēt ultra rudes ānos

reformidet. Luſus hic ſit & rogetur & laudetur & nonnūq̄ feciſſe ſe gaudeat: aliq̄do ipſo nolente doceatur alius cui inuideat: contendat iterim & ſæpius uincere ſe putet premii aūt quæ capit illa ætas euocetur. Parua docemus inſtituendū oratorem ꝓfeſſi: ſed eſt ſua etiá in ſtudiis infantia & ut corporū mox fortiſſimorū educatio a lacte cuiuſq̄ initium ducit: ita futurus eloquētiſſimus edidit alq̄do uagitū: & loqui primū incerta uoce tentauit: & hæſit circa formas litterarū. Nec ſi quid diſcere ſatis non eſt: ideo neceſſe non eſt. Quod ſi nemo reꝓhēdit patrē qui hæc nō negligenda in ſuo filio putet: cur iprobetur: ſi quis ea quæ domi ſuæ recte faceret in publicum ꝓmit? Atq̄ eo magis quod minora ēt facilius minores ꝓcipiūt: & ut corpora ad quoſdá mēbrorum flexus formari niſi tenera nō poſſūt: ſic aios quoq̄ ad pleraq̄ duriores robur ipſū facit? An Philippus macedonū rex Alexandro filio ſuo pria literarū eleméta tradi ab ariſtotele ſūmo eius ætatis philoſopho uoluiſſet? aut ille ſuſcepiſſet hoc officium ſi nō ſtudiorū initia a ꝓfectiſſimo quoq̄ tractari: & ꝓtinere ad ſūmum credidiſſet? Fingamus igitur Alexandrū dari nobis impoſitum gremio dignū tanta cura infantem: q̄q̄ ſuus cuique dignus eſt: pudeat ne me ſtatim in ipſis elemētis etiam breuia docēdi monſtrare cōpendia Neq̄. n. mihi illud ſaltem placet: quod fieri i plurimis uideo: ut litterarum nomina & cōtextum priuſq̄ formulas ꝓuuli diſcant. Obſtat hoc agnitioni earū nō intēdentibus: mox animū ad ipſos ductus dum antecedentem memoriam ſequuntur: quæ cauſa eſt præcepientibus: ut etiam cum ſatis affixiſſe eas pueris recto illo quo ꝓmū ſcribi ſolēt cōtextu uidenť: retro agant rurſus: & uaria permutatione perturbent: donec litteras qui inſtituūtur facie norint nō ordine. Q uapropter optime ſicut hominū pariter: & habitus & noīa edocebunť. Sed quodin litteris obeſt ſyllabis nō nocebit. Nō excludo aūt id quod eſt notum: iritāde ad addiſcendū infantiæ gratia eburneas etiam litterarum formas in luſum offerre:

LAVREN. An Philippus: in tertio de oratore idem dicitur: ſed in aliū uſum.

POMPO. Reformidet: puer. Hic: pro tunc in pueritia: non feciſſe: gaudeat luſiſſe Ipſo: ſcilicet docere: doceatur alius quādo ipſe noluerit diſcere. Vincere: putet ſe uincere alium. Vt corpoꝛ: pulcherrima trāſlatio. Vagitum: præſtat in tranſlatione. Satis diſcere: quia nō eſt ſatis diſcere elemēta ideo non eſt neceſſe. Et hæſit: errauit futurus orator puer. Formas: characteres. Quod ſi nemo: probatio per exemplū quare hæc puerilia ſcribat: & quare publice promat. Putet: iſta. Promit: aperit: & confitetur ut ego. In tenera ætate: in primis annis: ut mollis arboribus quæ poſſunt ſine iactura tranſferri & ad omne opus topiarum flecti. Perfectiſſimo: plurimum refert Plinius honeſtas artis a quo potiſſimum accipiat puer. Formulas: pueri non intendūt animos ad ipſos ducťꝰ: ideſt figuras & characteres litterarum: Sequuntur memoriam ipſam quæ antecedit. Agnitioni eaꝛ: ideo quia memoria tenent nō aduertūt. Mox: quia non ſtati intēdunt. Ad ipſos ductus: uel lineas: figuraſq̄ ducunt oculos. Ducťꝰ: ſcilicet illud ipſum unde ducuntur oculi infantium. ſ. cum contextus & ordo litterraꝛ eſt in lineis. Contextu. ſ. ordie. Retro agant: præceptor poſtq̄ puer didicit litteras recte noſcere contextu retro agat eum ut noſcatur per contrariam lineam: & rurſus permutet in ipſa linea ordine ut puerum efficiat diligentem. Habitus: quis uultus. In ſyllabis poſtq̄ litteras cognouerimus utile eſt ſyllabas memoria tenere atq̄ ſine litterarū figuris ſcire. In luſū. ſ. in delectatioñe.

POMPO. Et ſi uel: aureos & argenteos characteres & pictos uerſicolores. Ductus: pro lineis: ideſt ſeries & contextus litterarum intelligit. Illos: ductus. Marginibus: margo dicitur ſpatium quod reliquitur ex utroq; latere linearum. Præſcriptū: definitum terminum. Veſtigia: lineas quæ ſint arti ductus. Bene ſcribendi: mos pædagogi qui docet pueꝝ cognoſcere lras. Cura ſcribendi: multi negligunt curam ſcribẽdi in pueris & uitium eſt: nam nihil etiã utilius componendo uel tranſferẽdo: nihil delectabilius præſertim quũ pulchras litteras quis figurauerit. Verus: ideſt paratur illud quo orator mltum proficit. Præcipuum: eſt bene ſcribere: quoniam eo ſolo paratur profectus. Tardior ſtilus: manus ſuæ tardus ſtilus impendit ipſum ſcribere. i. ipſam compoſitionem. Rudis uero ſtilus legi nõ poteſt: qui male ſcribit neceſſe habet dictare librariis: & duplex erit labor tranſferendi & dictandi. Nec hoc q. ſ. eſt negligẽdũ reliquiſſe compendium ſyllabarum: & ſyllabas & condictiones quæ cõpendioſe ſcribuntur: diſcere debet puer: & non debem⁹ etiam differe ea quæ ſunt ſcriptu difficilia. Quinímo: repetitio de litterarũ lectione. Non properare: paulatim edoceri puer debet: & inſtítui: & non eſt accellerandũ in principiis: quia licet memoria ſit tenax: facile labuntur niſi firmiter impreſſe fuerit. Tunc accelerandum eſt: quũ litteram cõiunctio erit inoffenſa atq; indubitata. ſ. quum puer bene intelligat ſyllabarum iũcturam.

Quantum moræ: feſtina lectio facit diſcẽdi moram & magnum incõmodũ. Inter miſſio: ex repetendi intermittendi dubitandi ſpatio multum amittere tempus utputa amphitrioniades. Errarunt: quũ quis errauit: putat etiam ĩ his quæ bene nouit etiam errare: quia non confidit ingenio ſuo. Certa ſit: ſimplex lectio ar: ma: ui: rum: coniuncta utputa arma uirũ: lentior ut cum pauſa arma uirum. In dextrum: quicunque recta linea legit: non poteſt niſi in dextram partã flectere oculos: & quũ dictionem unam uoce exprimit: ſequentem dictionẽ oculis præocupat. Forte aliqui retro agebant pueros in legendo.

uel ſiquid aliud quo magis illa ætas gaudeat: in ueniri poteſt quod tractare: intueri: nominare iucundum ſit. Cum uero iam ductus ſequi cœperit: non inutile erit eas tabellæ q̃optime inſculpi ut per illos uelut ſulcos ducatur ſtilus. Nam neque errabit quẽadmodum in cæris (continebitur enim utrinq; marginib⁹) nec extra præſcriptum poterit egredi: & celerius ac ſæpius ſequẽdo cæſa ueſtigia formabit articulos: neq; egebit adiutorio manus ſua manu ſuperimpoſita regẽtis. Nõ eſt aliena res quæ fere ab honeſtis negligi ſolet: cura bene ac uelociter ſcribendi. Nam cum ſit in ſtudiis præcipuum quoq; ſolo uerus ille profectus: & altis radicibus nixus paretur ſcribere ipſum: tardior ſtilus cogitationem moratur: rudis & confuſus intellectu caret. unde ſequitur alter dictandi: quæ & tranſferenda ſũt labor. Quare cum ſemper & ubiq; : tum præcipue in epiſtolis ſecretis & familiaribus delectabit: nec hoc quidẽ neglectũ reliquiſſe. Syllabis nullum cõpẽdium eſt: perdiſcendæ omnes: nec ut fit plerunq; difficillima quæq; earũ differẽda: ut in oibus ſcribẽdis deprehendant: quinimo ne primæ quidem memoriæ temere credendum: repetere & iterare diu fuerit utilius: & in lectiõe quoq; nõ ꝓperare ad cõtinuandã eã uel ad celerandã: niſi cũ offenſa atq; indubitata litterarũ iter ſe cõiũctio ſuppeditare ſine ulla cogitãdi ſaltem mora poterit. Tunc ipis ſyllabis uerba cõplecti: & his ſermonẽ cõnectere icipiat. Incredibile ẽ q̃tũ moræ lectiõi feſtinatiõe adiiciat. Hic. n. accidit dubitatio: iter miſſio repetitio pluſq̃ poſſũt audẽtib⁹: deide cũ errarũt ẽt iis q̃ iã ſciũt diffidẽtibus. Certa ſit ergo iprimis lectio: deinde cõiũcta & diu lẽtius ordo: dõec exercitatõe cõtigat emẽdata uelocitas. Nã ꝓſpicere in dextrũ quod oẽs ꝑcipiunt: & ꝓuidẽt nõ ratiõis mõ: ſed uſus quoq; ẽ: quoniã ſequẽtia intuenti priora dicẽda ſũt: & quod difficillimum eſt: diuidẽda intentio animi: ut aliud uoce: aliud oculis agat. Illud nõ pœnitebit curaſſe cum ſcribere nomina puer: quẽadmodum moris eſt cœpit: ne hãc opam in uocabulis uulgarib⁹ & forte

occurentibus ꝑdat.protinus.n. põt interpretatio nem linguæ ſecretioris .i.quas græci gloſſas uocant:dum aliud agitur ediſcere: & inter prima elemẽta cõſequi rẽ poſtea propriũ tempus deſideraturã. Et quoniam adhuc circa res tenues moramur: ii quoq; uerſus qui ad imitatiõem ſcribẽdi præponent:non ocioſas uelim ſentẽtias habeant:ſed honeſtum aliquid monẽtes:proſequitur hæc memoria i ſenectutẽ: & ipreſſa animo rudi uſq; ad mores ꝑficiet: ẽt dicta clarorũ uirorum & electorum ex poetis maxime:nanq; eorũ pauis cognitio gratior ẽ:locos ediſcẽ iter luſũ licet nã & maxime neceſſaria ẽ oratori ſicut ſuo loco dicã memoria:& ea præcipue firmatur atq; aliẽ exercitatiõe:& i his de qb9 nũc loqmur ætatib9 quæ nihil dũ ipſæ generare ex ſe queũt:ꝑpe ſola ẽ quæ iuuari cura docentiũ poſſit.Non alienum fuerit exigere ab his ætatibus quo ſit abſolutius os & expreſſior ſermo:ut nomina quædã uerſuſque affectatæ difficultatis ex pluribus aſperrime coeuntib9 inter ſe ſyllabis catenatos & ueluti cõfragoſos q̃ citatiſſime uoluant χαλεπτοί græce uocanẽ:res modica dictu. Qua tamen omiſſa multa linguæ uitia niſi primis eximunẽ annis :in emendabili in poſterum prauitate durantur.

Vtrum utilius domi an in ſcholis erudiãtur.

Ed nobis iã paulati acreſceẽ puer:& exire de gremio ac diſcere ſerio incipiat.

Hoc igiẽ potiſſimũ loco tractãda quæſtio ẽ:Vtilius ne ſit domi atq; intra ꝑuatos parietes ſtudentẽ continere:an frequẽtiæ ſcholarũ: & uelut publicis ꝑceptoribus tradere. Quod qdẽ tũ iis a quib9 clariſſimarũ ciuitatũ mores ſunt inſtituti:tum eminẽtiſſimis auctoribus uideo placuiſſe. Non ẽ tamẽ diſſimulandũ eſſe nõnullos qui ab hoc ꝑpe publico more priuata quadã ꝑſuaſione diſſentiant:hi duas præcipue orationes ſequi uidenẽ: unã quod moribus magis cõſulãt fugiendo turbam hominũ eius ætatis:quæ ſit ad uitia maxime prona : unde cauſas turpium factorum ſæpe extitiſſe utinam falſo iactaretur.

Alteram quod quiſquis futurus eſt ille ꝑceptor

LAVREN. Sed nobis iam paulatim ac creſcere: hæc ab eodem auctore notantur:

Non eſt tũ diſſimulandum:obiectio.

POMPO. Secretiores:pueri cum incipit ſcribere: demus operam ut pulcherrima prouerbia & pulcherrimas interpretationes:finguntur iſta menti: & memoria tenentur:ita fiet ut duo ſimul puer exequatur

Proprium tẽpus &c.hoc dicit ne qd̃ tempusa diſcendo ſit uacuũ. Non ocioſas:turpia dicta & laſciuia uitanda omnino ſunt: ideo loci poetarum & comœdiarum luſus ſeponendi ſunt & in aliud tempus.i.quum ad iuueniles annos uentum erit ſumẽdi maculabunt alioqui & inficient puerilem animum qui natura mollis eſt:& ad uitia facile ducitur. Iuuare curam:exercitatio cognitionis exquiſitarum rerum iuuat curã præceptorum. Sermo &c.ut Amphiaraides naupactalo acheo plutarchus proſcrutari Eautontumerumenon clamide clupeta brachium hercules halexiactos auerrũcaſſo poberatoo bratus obrutus. Vitia: Iſocrates unicum bonum eſt ſcientia: omne malũ & omne uitium eſt inſcitia:omne malum oritur ex opbus. Quod quidem &c.latores legum & eminentiſſimi auctores tradiderunt pueꝛ debere in frequentia hominũ dare operã litteris.Ingredere meretricis domum ait Diogenes:ut diſcens libidinis prætia nullam habitura excellentiam.

Sed nobis honeſtæ uitæ mod9 & claro rũuiroꝛ dicta pueꝛ exornant.Indulgẽtia parentũ nocet moribus filiorum.Pueri in ſeruiles uoluptates præcipites eunt:ſi i domo educãntur a cõuiuiis & nuptiis abeſſe debẽt ne obſoniis ferculis & compotationibus delectẽtur.Effœminatos pueros reddunt: Venus:potus:cõmeſſatio:ociũm: ſomnus:Duo in hominibus principalia: Intellectus & ratio:intellectus eſt qui imperat ratio obſequitur:Ipſum iutellectum ius fortunæ nõ lædit:nõ egritudo: non ſenectus: immo uetuſtate iuueneſcit:Demetrio q megaras euertit fertur dixiſſe Stilphon philoſophus megarẽſis:cui9 meminit Seneca bellum nulla ex uirtute ſpolia ducit:& Iſocrates percontanti Gorgiæ an felicem perſaꝛ regem putaret:reſpondit:Neſcio quantum uirtutis ac diſcipl̃æ habeat.Qui multitudini placet: Sapientibus diſplicet inquit Euripides.Sermo i pueris præmeditatus eſſe debet cui non licet niſi honeſta loqui: & honeſta difficilia ſũt.Ideo ait Plutarchus: Pueri non extempore dicant:ne accidat eis: ut cuidam qui picturam celeriter factam oſtendit Apelli:& dixit ſe celerit:r pinxiſſe & ſi/ tacuiſſes igt Apelles cognouiſſẽt qd̃ fateris

LAVREN. Prior causa prorsus: con/futatio primæ causæ.

POMPO. De hac re igitur: quod cor/rumpantur mores in scholis comparatiõe respondit. Vtrobiq; & in bonum & i ma lum. Totũ hoc quod est uel in bonum uel in malũ distat natura cuiusq; discẽtis & cu ra cuiusq; docentis: & incipit declarare: da mentem. Pudoris: signum est rubor. Dio genes quũ uideret adolescentulũ rubore per fusum: dixisse fertur: huiusmodi fili est uir/tutis color. Trebonius adolescens quũ sub C. Mario militaret: adeo pudice uixisse tra ditur: ut ipsum Marii nepotẽ uim nefandi stupri inferre uolentem interemit. Puerum postea. C. Mari⁹ concione apud milites lau dauit: ut exemplum pudicitæ faceret. Faci le: conclusio: si timor est ne corrũpãtur pue ri in scholis: facile est remedium adhibere: si dum & grauem comitẽ seuerum. Vtinam liberorum: pro præceptoribus: & cõtra pa/tres: lege Cornelium ubi est mentio de libe ris. Messala apud Cornelium in hæc uerba loquitur. At nunc natus infans delegat' græ culæ alicui ancillæ: cui adiungitur unus aut alter ex omnibus seruis plerũq; uilissimus: ne cuiq; serio ministerio accõmodatus ho/rum fabulis & erroribus teneri statĩ & ru/des animi imbuuntur. Nec quisquá in tota domo pensi habet: quid coram infante do/mino aut dicat aut faciat: Quinetiam ipsi parẽtes neq; probitati: neq; modestie paruu los assuefaciunt: Sed lasciuiæ & bibacitati p quæ paulatĩ ipudẽtia irrepit: & sui aliẽiq; contemptus: Iam uero propria & specula/ria huius urbis uitia pene i utero matris cõ/cipi mihi uidentur: historialis fautor & gla diatorum equorumq; studia: quibus occu/patus & defessus animus quantulũ loci bo nis artibus relinquitur: quotũ enim quenq; inuenies: qui domi quicq; aliud loquatur: quos alios adolescentulorum sermones ex cipimus. Si quando auditoria intrauimus: ne præceptores quidem ullas crebriores cũ auditoribus suis fabulas habẽt. Soluim⁹: contaminamus: effœminamus: quia pater nimis indulget filio. Alexandrinis: Aegy/ptii & Gaditani pueri ad delicias & iocos emebantur. Meminit Martialis de egyptia gẽte: Negtiam telus feci[illegible]are nulla magis.

liberalius tẽpora sua ipensurus uni uidet': q̃ si ea dẽ in plures partiat'. Prior cã prorsus grauis. Nã si studiis quidẽ scholas prodesse: morib⁹ autem nocet' cõstaret: potior mihi ratio uiuẽdi honeste q̃ uel optie discendi uideret'. Sed mea quidẽ sen tẽtia iũcta ista: atq; indiscreta sũt. Neq;.n. eẽ ora torẽ nisi bonũ uirũ iudico: & fieri ẽt si põt nolo. De hac re igitur pus corrumpi mores in scholis putant: nam & corrũpantur interi: sed domi quo q; & sũt multa eius rei exẽpla tã læsæ hercle quá cõseruatæ sanctissimæ utrobiq; opinionis. Natu ra cuiusq; totũ curaq; distat: da mentẽ ad peiora facilẽ: da negligentiá formádi: custodiendiq; in ætate prima pudoris: nõ minorẽ flagitiis occasi onem secreta præbuerit. Nam & esse potest tur pis domesticus ille præceptor: nec tutior iter ser uos malos: q̃ ingenuos parum modestos cõuer satio est. At si bona ipsius indoles: si non cęca ac sopita parentum secordia est: & preceptorem eli gere sanctissimum quẽq; : cuius rei pręcipua pru dentibus cura est: & disciplinam quę maxime se uera fuerit licet: & nihilominus amicum grauẽ uirum liberum aut fidelem libertum lateri filii sui adiungere: cuius assiduus comitatus etiam il los meliores faciet: qui timebũt. Facile erat hui⁹ met⁹ remedium: utinam liberorum nostrorum mores nõ ipsi perderemus. Infantiam statim de litiis soluimus: mollis illa educatio: quam indul gentiam uocamus: neruos omnes & mentis & corporis frágit. Q uid non adultus concupisset qui in purpuris repit. Nondũ prima uerba ex/primit: iam coquum intelligit: iam conchylium poscit: ante palatũ eorum q̃ mores instituimus. In lecticis crescunt: si terrá attigerint: e manibus utriq; sustinentiũ pendent. Gaudemus siqd licẽ tius dixerint. Verba ne Alexãdrinis quidẽ pmit tenda delitiis risu & osculo excipimus: nec mirũ nos docuimus: ex nobis audierunt nr̃as amicas nr̃os cõcubios uidẽt. Omne cõuiuiũ obscœnis cá ticis strepit: pudẽda dictu spectãt'. Fit ex his cõsu etudo: deide natura: discũt hæc miſi ãteq̃ sciãt ui tia eẽ: ide soluti ac fluentes nõ accipiũt in scholis

mala iſta:ſed in ſcholas afferunt. Verum i ſtudiis magis uacabit unus uni. Ante omnia nihil ꝓhibet eſſe iſtum neſcio quẽ unum etiam cum eo qui in ſcholis eruditur. Sed etiã ſi iungi utrunq; poſſet:lumen tamen illorum conuent9 honeſtiſſimi tenebris ac ſolitudini prætuliſſem. Nam optimus quiſq; præceptor frequẽtia gaudet:ac maiore ſe theatro dignum putat. at fere minores ex conſcientia ſuæ infirmitatis hærere ſingulis & officio fungi quodammodo pædagogorum non indignantur. Sed præſtet alicui uelgratia uel amicicia uel pecunia:ut doctiſſimum atq; incomparabilem magiſtrum domi habeat non tamen ille totum in uno diem cõſumpturus eſt. Haud poteſt eſſe illa tam perpetua diſcentis intentio: quæ non ut uiſus oculorum obtuitu cõtinuo fatigetur:cum præſertim multo plus ſecreti temporis ſtudia deſiderent. Neq; n. ſcribenti & cogitãti ꝑceptor aſſiſtit:quorũ aliqd agẽtibus cuiuſcũq; iteruẽtus ipediměto ẽ. Lectio quoq; nõ oĩs nec ſemp præeunte uel interpretante eget. quando enim tot auctorum notitia contingeret:ergo modicum tempus eſt:quo in totũ diem uelut opus ordinetur. Ideoq; per plures ire poſſunt ẽt quæ ſingulis tradenda ſunt:plæraq; uero hãc cõditionem habent:ut eadẽ uoce ad omnes ſimul proferantur. Taceo de partitiõibus & declamationibus rhetorum: quibus certe quantuſcunq; numerus adhibeaẽ:tamẽ unuſquiſq; totũ feret. Non. n. uox illa præceptoris:ut cœna minus pluribus ſufficit: ſed ut ſol uniuerſis idem lucis caloriſq; largitur. Grãmaticus quoq; ſi de ratione loquendi differat:ſi quæſtiones explicet: hiſtorias exponat:poemata enarret:tot illa diſcẽt quot audient. At. n. emendatiõi ꝓplationiq; numerus obſtat:ſic incommodũ: nam quod fere undiq; placet:mox illud cõparabimus cõmodis. Nec ego tamen eo mitti puerũ uolo ubi negligatur. Sed neq; præceptor bonus maiore ſe turba q̃ ut ſuſtinere eam poſſit onerauerit. & primis ea habenda cura ẽ:ut is omnio fiat nobis familiariter amicus:nec officiũ in docendo ſpectet:ſed affectum ita nũquam erimus in turba. Nec ſane q̃ſquam

LAVREN. Vez in ſtudiis magis:poſt confutatas alterius ſuas rationes. Affert: hoc genus argumentandi ut diſtinguam cõfutatio ſecundæ.

POM. Optimus præceptor: lege Cornelium de his qui tantũmodo numen quærebant. Colligunt tñ diſcipulos non ſeueritate diſciplinæ:nec ingenii experiměto: ſed ambitione ſalutationum & illecebris adulationis. Tranſeo prima diſcentium elemẽta in quibus & ipſis parum laboratur:nec i autoribus cognoſcendis:nec in euoluenda antiquitate:nec in notitiã uel rerum uel hominum uel temporum ſatis operæ conſumitur: Sed expetũtur: quos rhetores uocãt.

Neq; enim:poſſet hæc dicere ille q̃ defendit utilius eruditi domi & melius ut ſit un9 confutandi ſenſus. Lectio: reſpõdet Quintilianus. Lectio:alia cõfutatio:q̃ nõ ſemper opus ſit pædagogo:non ſemper omnis lectio eget magiſtro:aliter non poſſet haberi notitia tot operum. Ordinetur: ordo dici in puero non multo durat: ipſe omne opus ordinatur. Impedimento: ideo melius ſi ſcholis:qa ſi dubitat cõſiltat. Vox: uitia habeẽ nelcio quid latentis ut citius imprimantur diſciplinæ. Emendationi:quia non omnes in uno errant:poſſunt enim ſinguli in ſingulis errare. Prolatiõi:ideſt pronũciatiõi:ſi prælatiõi: ideſt prælectioni. obſtat enim numerus: quia in numero electus confunditur.

LAVREN. Et ſi refutauimus: poſt cõfutatas alterius ſuas rationes affert hoc genus argumentandi: ut diſtinguamus rationes quibus aduerſarium cõfutemus ab iis: quibus noſtrũ propoſitum confutaremus: ut eſt ſummi artificii ſummæq; difficultatis & perinde utiliſſimũ atq; pulcherrimũ ita uix ĩ nullo niſi in Quĩtiliano deph̃endi.

POMPO. Perſpexerit: præceptor cum uidet aliquem ex auditoribus ingenioſum: eum fouet ad gloriam ſuam. Ante omnia: ille cui uiuendum eſt in multitudine aſſuefcat turbæ: & ſit a tenero puer in frequẽtia hominum. Excitanda mens: mens quæ fuit in ſolitudine aut langueſcit: aut falſa perſuaſione ſuperit. Tum: ut euenit illis qui in obſcuro diu fuerunt. Mitto amicitias. amicitia eſt quæ a tenera ætate icipit: & durat uſq; ad mortem. Societas eſt grata etiã brutis. Amicus eſt una anima duobus corporibus. Adde q̃: utilitas eruditiõis ſcholarum. Aemulatio: in bonum eſt imitatio quũ quid laudatur excandeſcit alius idem facere ut laudari mereatur. Non inutilẽ: ordo quidem eſſe ĩ ſcholis: & qđ æmulatio multum prodeſt. Sed̃m uires ingenii: Ariſtoteles tria ſunt pueris neceſſaria: ingeniũ: diſciplina: exercitatio: & interrogatus quo modo auditores proficerent: reſpondit: ſi ingenio promptos inſpicerẽt: & tardos negligerẽt. Palmæ: pro uictoria. Decretũ: ideſt iudicatũ. Decernere. iudicare: bellare: ſtatuere. Certamen uictoriæ erat in præcidẽtia. Xxx. dies: qui uictus erat poſt triginta dies: poteſtatẽ habebat rurſus certare: hoc certamen plus prodeſt: q̃ exhortatio docẽtis. An cuſtodia: Ariſtoteles đcimo quoq; die eligebat ex auditoribus unũ q̃ præeſſet in ſcholis: & is præponebat quæſtiones.

litteris ſaltem leuiter imbutus: eum in quo ſtudium ingeniumq; perſpeſerit: nõ in ſuam quoq; gloriam peculiariter fouebit. Sed ut fugiendæ ſint magnæ ſcholæ: cui ne ipſe quidem rei aſſentior: ſi ad aliquẽ merito concurritur: non tamen hoc eo ualet: ut fugiendæ ſint omnino ſcholæ. Aliud ẽ enim uitare eas: aliud eligere. Et ſi refutauimus quæ contra dicuntur: iam explicemus quid ipſi ſequamur. Ante omnia futurus orator cui in maxima celebritate: & in media republica uiuendum eſt: aſſueſcat iam a tenero non reformidare homines: neq; illa ſolitaria: & uelut umbratili uita palleſcere. excitanda mens & attollẽda ſemper eſt: quæ in huiuſmodi ſecretis aut langueſcit: & quendã uelut in opaco ſitũ ducit: aut cõtra tumeſcit inani perſuaſione. Neceſſe eſt. n. ſibi nimium tribuat qui ſe nemini comparat. Deinde cũ proferenda ſint ſtudia caligat in ſole: & oia noua offendit: ut qui ſolus didicerit quod inter multos faciẽdum eſt. Mitto amicitias quæ uſq; ad ſenectutẽ firmiſſime durant religioſa q̃dam neceſſitudine imbutæ. Nec enim eſt ſanctius ſacris iiſdem quam ſtudiis initiari. Senſum ipſum qui cõmunis dicitur ubi diſcet: quum ſe a congreſſu qui non hominibus ſolum: ſed mutis quoque animalibus naturalis eſt ſegregarit? Adde q̃ domi ea ſola diſcere põt quæ ipſi præcipientur: ĩ ſchola etiam aliis quæ audiet multa quottidie probari: multa corrigi: proderit alicuius obiurgata deſidia: proderit laudata iduſtria: excitabitur laude æmulatio: turpe ducet cedere parũ pulchrum ſupaſſe maiores. Accendũt oia hæc animos: & licet ipſa uitiũ ſit ãbitio: freq̃nter tamen cã uirtutũ eſt. Nõ inutilẽ ſcio ſeruatum eẽ a p̃ceptorib9 meis morẽ: q̃ cũ pueros ĩ claſſes diſtribuerẽt: ordinẽ dicẽdi ſecũdũ uires igẽii dabant: & ita ſuperiore loco quiſq; declamabat: ut præcedere profectu uidebatur. Huius rei iudicia præbebantur: ea nobis ingens palmæ contẽtio: ducere uero claſſem multo pulcherrimum. Nec de hoc ſemel decretum erat: triceſimus dies reddebat uicto certaminis poteſtatem. Ita nec ſuperior ſuceſſu curam remittebat: & do-

lor uictum ad depellendá ignominiam concita bat. id nobis acriores ad ſtudia dicendi faces ſub didiſſe q̃ exhortationem docẽtium pædagogo rum cuſtodiá uota parentũ: quantũ animi mei coniectura colligere poſſum contenderim. Sed ſicut firmiores in litteris ꝓfectus alit æmulatio: ita incipientibus atq; adhuc teneris condiſcipu lorum q̃ præceptorũ iucũdior hoc ipſo quod fa cilior imitatio ẽ. Vix. n. ſe prima elemẽta ad ſpẽ tollere effingendæ: quã ſũmam putant eloquen tiæ: audebũt. ꝓxima amplectunt magis ut uites arborib⁹ applicitæ inferiores: ꝑus apꝑhendẽdo ramos in cacumia euadũt. Qđ adeo uerũ ẽ ut ipſi⁹ ẽt magiſtri: ſi tamẽ ãbitioſis utilia præferet: hoc opus ſit: cũ adhuc rudia tractabit igenia nõ ſtatim onerare infirmitatem diſcẽtiũ: ſed tẽpare uires ſuas: & ad intellectũ audientis deſcendere. Nam ut uaſcula oris anguſti ſupfuſam humoris copiá reſpuunt (ſenſim aũt influentibus uel ẽt ſti lantibus cõplentur) Sic animi puerorũ q̃tum ex cipe poſſint uidendũ ẽ. Nam maiora intellectu ultra parũ aptos ad ꝓcipiendũ ãimos: nõ ſubibũt Vtile igit̃ eſt habere quos imitari primum: mox uincere uelit: ita paulati & ſuperiorum ſpes erit. His adiicio ꝓceptores ipſos nõ idẽ mẽtis ac ſpiri tus in dicẽdo poſſe concipe ſingulis tantum præ ſentibus q̃ illa celebritate audientium inſtinctos Maxima. n. pars eloquẽtiæ cõſtat animo: hũc af ſici: hũc cõcipe imagies rerũ: & trãſformari quo dã mõ ad naturã eorũ de quib⁹ loquimur neceſ ſe ẽ. Is porro quo generoſior celſiorq; ẽ: hoc ma ioribus uelut organis cõmouet̃: ideoq; & laude creſcit. & ipetu auget̃: & aliquid magnum agere gaudet. Eſt quædã tacita dedignatio ui dicendi tantis cõparatam laboribus ad unũ auditorẽ de mittere: pudet ſupra modum ſmones attollere. Et ſane quis concipiat mẽte uel declamantis ha bitũ: uel orantis uocẽ: inceſſũ: ꝓnunciationem? Illum deniq; animi & corporis motũ: ſudorẽ: ut alia ꝓtereã & fatigationẽ audiẽte uno nõne qui dam pati furori ſimilie uideat̃? Non eſſet i reb⁹ hũanis eloquẽtia: ſi tãtũ cũ ſingulis loqueremur

POMPO. Id &c. Concluſio quæ naſcitur ab exercitatione: & certamine. Sed: de imitatione puerorum. Facilior imitatio: iucundior eſt a pueris imitatio condiſcipulorum quã præcipientis quia facilioꝛẽ: & uix pueri uidebunt effingere præceptoꝛẽ eloquentem. Quod adeo: magiſtri opus eſſe debet: ut non ſtatim oneret ingenia puerilia: & inſpiciatur quantum puerile ingeniũ ſit capax. Opus: ſit opus magiſtri nõ ſtatim onerare & diſcernere. Nam maiora: quæ maiora ſunt non intrant animos parum aptos ad percipiendum. Superiorũ: rerum illarũ quæ animus adulti pueri quærunt. His adiicio: quæ dixi adiicio præceptorem: in uno præcepto iudicium nõ poteſt facere: niſi fiat cõparatio mulierũ: ideo melius frequentia diſcitur: & ꝓceptor plus mentis concipit in dicendo in multis q̃ in uno: & hoc dicit. Maxima enim probatio a præceptore. Is: animus. Porro: præterea. Quo: quanto. Hoc frequẽtia auditorum. Eſt quædam tacita &c. bon⁹ rhetor indignatur tradere tm̃ uni labores multorum annorum. Corporis motũ: geſtũ affectus: bona concluſio: quare puer in freq̃ntia debeat eruditi: & quod oꝛis bon⁹ præceptor dedignatur uni oſtendere. Furori: Furioſus uidetur qui præſente uno dicit.

LAV. TRADITO Igitur puero docendi peritus ingenii signũ in paruis: Prima pars uirtus animæ est memoria: quæ non solum retinet: sed etiá qꝫ prius est capit: Secunda uirtus ingenium: Tertia quæ est in uoluntate amor discendi probitasque. Sic tamen ut ea quæ discit: de hac parua imitatione dicitur libro secũdo de oratore. Possunt autem id: Apuleius de magia: Est ille poetæ uersus non ignotus: Odi puerulũ præcoqui sapientia. Non multum præstant: A. Gelius libro. x. cum significandum autem coactius qđ factum ẽ festinantius: dũ recti⁹ ꝑmature factũ id dicitur q̃ ímature: sicut Africanus dixit in togata: cui titulus nomẽ est. Appetis dominatum demens præmature præcocem: in quo uersu animaduertẽdum est qꝫ præcocem inquit non præcoquem. Est enim casus eius rectus non præcocis sed præcox: Noni⁹ Marcellus præquox & præcoqua qꝫ est in matura ánal. libro. viii. Præcox pugná eũ: Lucili⁹ libro. iii. Annicula aspera atqꝫ præcox est fuga. Nouus huic puellæ præcoquis libi do est: & iteꝝ paulopost præcox in præcoqua: Varro: Verre ne manu nõ mittat &c. ad tẽpus reuocat: ea præcox effuga.

POMPO. TRADITO Sibi puero memoria: pueris signum est acuti & boni ingenii & imitatio idem præstat: apud Plutarchum de memoria sic legitur memoria exercenda quia est disciplinarum receptaculum & ueluti penu: ideo in fabulis musarũ traditur mater: Quæ si fuerit in puero facilis notitia rerum conseruanda est: Si uero difficilis assiduitate lectionis uelut supplemento firmanda est: Hesiodus ait si paruulis modica superadiicies magnus cumulatur aceruus. De ingenio pueri apud Ciceronem in libris de finibus bonorum & malorum. Differt memoria a reminiscentia: memoria cõmunis est omnium animãtium reminisci non possunt nisi homines: quia est discursus rerum cum ratione ab uniuersali ad particularia: & a remotis a sensu: Sedes memoriæ & reminiscentiæ in uentriculo cerebri est. Virtus autem utriusqꝫ est percipere & continere: illud generatur ex humido: hoc ex sicco: igitur perceptionis uis est in medio uentriculo cerebri: retentionis autem in postremo est: In percipiendo est quam phantasiam dicunt. in altero memoria: in eo autem homine in quo talis uirtus non est: pigricia rusticitas dominantur. Erit etiam talis naturæ homo crudelis: stolidus: bestialis & sine pudore: & quoniam humiditas cerebri superabundat: homo est tardus & somniculosus. quia & somnus & memoria in cerebro gignuntur: omnis humorum qualitas si modum excesserit obest. Humiditas cerebri augetur a uaporibus ascendentibus a stomacho ad caput: ideo prouidendum in cibo & in potu. Est etiam quies cogitationis quum membra quiescunt & solus inuigilat animus: & alia quies quum corpus ipsum labore atque uigilia fatigatur: quiescendo refocillatur. Animalia quæ sunt sine cerebro sunt sine somno & sine memoria & sine sanguine. Cerebrum frigidissima pars in homine: & maius in mare q̃ in fœmina: maius in homine q̃ in cæteris animalibus pari portione: & differt a medulla. Cerebrum coquendo durescit: medulla liquescit: ipsum est omnium sensuum ars: huc omnes uenæ tendunt: hic uiuentis regnum est. Quattuor in animantibus sunt membra principalia. Cerebrum: Cor: Epar: Testiculi. Nam probus: ubi ingenium ibi probitas. Ille uero ingeniosus: quia ille uero ingeniosus non erit nisi probus fiet uere ingenio us: bene est si aliter etiam bene ut ille uere ingeniosus &c. Alioquin: puer qui non est docilis: & qui non est boni ingenii malus est. Præcurret: præcurrere quasi uelit eo contendere cum præceptore: & plus sibi persuadere quæ possit ætas. Illud ingeniorum: admirabile ingenium qđ ẽ ante ætatem raro aut nunquam peruenit ad frugem: & quod auctor præterit tabe ingenium: signum est non longæ uitæ. Apuleius de magia: est ille poetarum uersus non ignotus: Odi puellum præcoqui sapiẽtia. Verba continuant &c. Tales pueri sunt sine pudore: quorum ingenia de minimis semper ac breuibus dicunt.

Ad cognoscendum ingenium puerorum primum signum est memoria.

Radito sibi puero docẽdi peritus ingenium eius in primis naturamqꝫ ꝑspiciet.

effundunt: & imitatæ ſpicas herbulæ manibus ariſtis ante meſſem flaueſcunt: placēt hæc annis comparata: deinde ſtat profectus: admiratio decreſcit. Hæc cum animaduerterit perſpiciat deinceps quonam modo tractandus ſit diſcentis animus. Sunt quidem niſi inſtiteris remiſſi: quidam imperia indignantur: quoſdam continet metus quoſdam debilitat: alios cōtinuatio extūdit: in aliis plus impetus facit. Mihi ille detur puer quem laus excitet: quem gloria iuuet: qui uictus fleat: hic erit alendus ambitu: hunc mordebit obiurgatio: hunc honor excitabit: in hoc deſidiam nunquam uerebor. Danda eſt tamen omnibus aliqua remiſſio: non ſolum quia nulla res eſt quæ perferre poſſit cōtinuum laborem: atq; ea quoq; quæ ſenſu & anima carent: ut ſeruare uim ſuam poſſint uelut quiete alterna retinentur: ſed quod ſtudium diſcendi uoluntate quæ cogi non poteſt conſtat. Itaq; & uirium plus afferunt ad diſcendum renouati ac recentes: & acriorem animum qui fere neceſſitatibus repugnat Nec me offenderit luſus in pueris: eſt & hoc ſignum alacritatis: neq; illum triſtem ſemperq; demiſſum ſperare poſſim erectæ circa ſtudia mentis fore. Cum in hoc quoq; maxime naturali ætatibus illis impetu iaceat: modus tamen ſit remiſſionibus: ne aut odium ſtudiorum faciant negatæ aut ocii cōſuetudinem nimiæ. Sunt etiam nō nulli acuendis puerorum ingeniis non iutiles luſus: cum poſitis inuicem cuiuſcunq; generis quęſtiunculis æmulantur. Moreș quoq; ſe inter ludendum ſimplicius detegunt: modo uulla uideatur ætas tam infirma: quæ non protinus quid rectum prauumque ſit diſcat. Tum uel maxime formanda: quum ſimulandi neſcia eſt: & præcipientibus facillime cedit. Frangas enim citius q̄ corrigas quæ in prauum induruerunt. Protinus ergo ne quid cupide: ne quid improbe: ne quid impotenter faciat: monendus eſt puer. Habendumq; in animo ſemper illud uirgilianum: Adeo in teneris conſueſcere multum eſt. Cædi uero diſcipulos: q̄q̄ illud receptū ſit: & Chriſipꝰ

LAV. Mihi ille detꝰ puer: plus uidet eſſe ī bōa uolūtate q̄ in bōa mēoria aut bono ingenio. Danda eſt. n. oībus ut terræ ut arcus Nam exemplo terre multi utuntur exēplo arcus: Herodotus Libro. ii. cum deſe loq̄ntem Regem Amaſim inducit: quo etiam exemplo Plutarchus utitur de educandis pueris. Adeo in teneris conſueſcere. georgico. ii. Cædi uero nō cædendos diſcipulos. Plato. ii. de Repub.

POM. Placent hæc annis. ſublime & pſpicax ingenium tempore ſuo laudabile eſt: Sed ante tempus minime ingenium ante tēpus facit admirationem: in tempore non. Extundit: nocet aliis continuatio: extundit ideſt atterit frangit. Impetus uel pro quodam feruore: qui poſtea deficit: & impetus eſt cum ĩteruallo. Mihi: de puero optimo: & qđ in docendo interponenda eſt quies: & concedēdus pueris luſus: & a prima ætate corrigendi mores: quia cum indureſcunt citius franguntur membra q̄ cedant. Quiete alternare. Papinius ī ſiluis ait: Intermiſſa res reſumitur tanq̄ noua: & ideo in ſtudiis interponendum aliquod ſolatium eſt: fugiendum omnino: ocium unde naſcūtur multorum uitiorum genera. Plato in. vii. đ republi. Non igitur uiolentia dixit optime pueros in diſciplinis: ſed ludentes nutriri. Alacritatis: uiuacitas in pueris naturalis ē: quæ cum iacet ſignum dat pigritiæ: Neq; triſtem: quia ſi corpus deſidia gaudet: ſic & animus. Simul: ætas eſt formanda cū ſimplex eſt: qa ſimulare neſcit. Induruit: ætas cū ĩduruit citiꝰ frāgit᷑ q̄ corrigat᷑ hoc tractū eſt ab arboribus. Cædi uero: Orbilius puſpillus qui Cicerone conſule Romæ profiteri cœpit: cerbæ naturæ in diſcipulos fuit. Horatius eum plagoſum appellat: & Domitii marſi uerſus eſt: Si quos Orbilius ferula ſcuticaq; cæcidit. Is librum ædidit in quo quæritur de iniuriis quas profeſſores accipiunt negligentia aut ambitione parentum. Cædi uero diſcentes: pueri non ſunt uerberandi: quia caſtigatione opus non eſt: Sed aſſiduitate pædagogi. Plato & Plutarchus in hanc ſententiam aſſerunt ad honeſta pueros exercitia nō plagis aut uerberibus: ſed monitis ac rationibus adducere oportet: ca magis ſeruus q̄ liberos decent: qui durati reſiſtunt & ad ferendos labores ob plagarū dolores & cōtumelias horrent. Ingenii, uero obiurgatione comprimi: & laude excitari debent: præceptor imitari debet nutrices: quæ luctum infantium cohibent admouēdo ubera. Nimis laus effringit ac mollit aios: paulatim ĩſtituēdi pueri ſūt: ut plātæ q̄ modiciſ ags coaleſcūt: copia ſuffocāt᷑. dāda

pueris reſpiratio ẽ: & remiſſio. Sic iubet natura: nonne uigilias temperat quis bellum pax frigora calor operoſi dies feriæ: & feſti dies: denique laboris condimentum eſt: otium: & ideo non animãtibus modo: ſed & iis quæ anima carent attributum eſt. Iniuria: ſcilicet uerberandi poteſt mutare tẽpus Facit puerum non alacrem & iucũdum: & hoc puerili ætati non conuenit. Mãcipia: non curant uerbera: quoniam plagis aſſueſcunt. Durabitur: non curabit. Negligẽtia: ideſt quia debemus corrigere pueros recta facere: non punire qđ non fecerint. Sed eos oportet aſſidua diligentia emendare. Deniq; cum paruulum: puer propter uerbera cogitur nefãda & turpia dictu facere: & ideo eos cædi minime utile eſt: & uilem facit. Pudor: homini molli & effœminato ſuadet tenebras: & ab hominum conſuetudine arcet. Tedium: quũ cogitat quæ fecit cupit mori. Pudet dicere: quaſi nolo ímorari dicere quam occaſionem ſcortandi libi dinãdi debet hic metus: ideſt nimium eſt qđ intelligitur. Det aliis: pueris illis qui non uerberantur. Sed: cum uident alios uerberari timent. Nemini debet: quaſi dicat nemini licere debet in pueros qui nõ poſſunt ulciſci & ſæuire. Obnoxiam: obnoxi⁹ cui noceri poteſt.

p Rimus in eo qui legendi: Quid ſit grammatice: & de grãmatices utilitate: & officium ueterũ grãmaticoꝝ: & quod grammatico neceſſarium ſit aliarum diſciplinarum notitia. Plus: grammatica plus habet operis q̃ oſtentatiõis. Enarrationem: interpretationẽ. Recte loquendi: grammatica latine dicitur litteratura. Sciẽtia eſt recte loquẽdi & uerba interpretãdi. Cornelius nepos grãmaticos appellandos putat poetarum interpretes: quos litteratores Meſſalla Coruinus appellat: non eſſe ſibi dicens rem cum furio Bibaculo: aut cum litteratore Catone: Lr̃atus dicitur abſolute doctus & eruditus: lr̃ator nõ pfectus litteris: ſed imbutus: hæc eſt ſentẽtia Orbilii pupilli: & græce lr̃atus dr̃ grãmaticus: litterator grãmatiſta. Subdititios: ſubditicii non ueri nati dicũt. Familia: a ſocietate & turba alioꝝ librorꝝ: & ouidi⁹ appellat libros ſuos fratres cũ ait í Faſtis: Illic aſpicies poſitos ex ordine fratres: Quos ſtudiũ cunctos euigilauit idẽ: & idẽ prolẽ & filios appellat libros & Martialis & apđ oẽs ẽ hæc trãſlatio. Verſus: metra dicũtur latine numeri: cõſtãtq; ex oratione pedũ: pedes ex ſyllabis: ſyllabæ ex elemẽtis: quæ ſunt ipſoꝝ ſpatiis pronũciando. Rhythm⁹ cõſtat ex numero ſyllabarum non facientium pedes.

non improbet: minime uelim: primum quia deforme ac ſeruile eſt: & certe quod cõuenit: ſi ætatem mutes iniuria: deinde q̃ ſicui eſt mens tã illiberalis: ut obiurgatione non corrigatur: is ẽt ad plagas ut peſſima quæq; mancipia durabitur. Poſtremo q̃ ne opus erit quidem hac caſtigatione: ſi aſſiduus ſtudiorum exactor extiterit Nunc fere negligentia pædagogorum ſic emẽdari uidentur: non ut pueri facere quæ recta ſũt cogantur: ſed cur non fecerint puniant. Deniq; cum paruulum uerberibus coegeris: quid iuuẽi facias: cui nec adhiberi poteſt hic metus: & maiora diſcenda ſunt? Adde q̃ multa uapulantib⁹ dictu deformia: & mox uerecundiæ futura ſæpe dolore uel metu accidunt: qui pudor refrangit animum & abiicit: atq; ipſius lucis fugam & tedium dictat. Iam ſi minor in eligendis cuſtodum & præceptorum moribus fuit cura: pudet dicere in quæ probra nefandi homines iſto cædendi iure abutantur: quam det aliis quoq; non nunquam occaſionem hic miſerorum metuſ: nõ morabor in parte hac: nimium eſt quod intelligitur. Quare hoc dixiſſe ſatis eſt: in ætatẽ infirmam & iniuriæ obnoxiam nemini debet nimiũ licere. Nunc quibus inſtituendus ſit artibuſ puer qui ſic formabitur: ut fieri poſſit orator: & quæ in quaq; ætate inchoanda dicere ingrediar.

Artium fundamentum grammaticam.

Rimus in eo qui legendi ſcribendique adeptus erit facultatem grammaticis eſt locus: nec refert de græco an de latino loquar: quanquam græcum eſſe priorem placet. Vtriq; eadem uia eſt. Hæc igitur pfeſſio cum breuiſſime in duas partes diuidatur: recte loquendi ſcientiam & poetarum enarrationem plus habet in receſſu q̃ fronte promittat. Nã & ſcribẽdi ratio cõiuncta cum loquendo eſt: & narrationem p̃cedit emendata lectio: Et mixtũ his omnibus iudiciũ eſt. Quo quidã ita ſunt ſeuere uſi ueteres grãmatici: ut nõ uerſus mõ cenſoria quadã uirgula notare: & libros qui falſo uiderẽtur inſcripti tanq̃ ſubdititios ſummouer familia

LAVREN. In eo capitulo cuius initium ē primus in eo qui legendi excutiēdum omne genus ſcripto- talis eſt Seruius grammaticus: non omne pene genus ſcriptorum excuſſit. Nequis igitur tanquam parua faſtidiat. An cuiuſlibet auris: Seruius ſuper donatum: Plerique artem ſcribentes a litterarum tractu inchoauerunt: plerique a uoce: plerique a diffinitione artis grammaticæ: Sed omnes uidentur erraſſe: non enim propriam rem officii ſui tractauerunt: ſed communem & cum oratoribus & cum philoſophis: Nam de litteris tractare & orator poteſt: de uoce nemo magis q̄ philoſophi tractant. Diffinitio autē Ariſtoteli communis eſt: unde proprie Donatus & doctius qui ab octo partibus inchoauit: quæ ſpecialiter ad grāmaticos ptinēt.

POMPO. Citra muſicen: ſine muſica.

Summouere: iudicium antiquis grammaticis ita liberum fuit: ut eorū arbitrio & ederentur ſcripta poetarumr & ſubmouerētur. Antiqui grammatici carmina diligētius retractabant priuſquā probaſſent poſtea nota faciebant. Octauius Lampadio unum uolumē Neuii de bello pun. diuiſit in .vii. libros ut meminit Suetonius: & .Q. Varro: gutenis ānales Ennii: & Leli⁹ Archela⁹ & Qu. Vecti⁹ ſatyras Lucilii grāmatici. g. dlebāt: ꝓbabāt: edebāt adhibita iudicii ſeueritate. Volcati⁹ ſedigit⁹ grāmatic⁹ iudiciū d̄ poetis i lib. ſuo poſuit: Qui⁹ meminit. Gellius commentariorum libro .xiiii. P. Nigidius Figulus cum omnes diſciplinas ad grāmaticum pertinere intelligeret: grammaticus appellari uoluit: & adeo in ea arte profecit: ut grammaticorum noſtrorum princeps habitus ſit: Sed nemo in grammatica plura uolumina ſcripſit q̄ Didymus: cuius Seneca & Quītilianus meminere: is etiam ut ſcribit Marcellinus: & Seneca non præterit: Ciceronem reprehendere auſus eſt.

NE Quis igitur parua grāmatices elementa Cadmus e phœnicia in græciam litteras .xv. tranſtulit: ut Demetrius Phalereus: & Hermocrates tradiderunt. Totidem Euāder ad nos Cincius Fabius: Cato Varro Cornelius ſcripſerunt: Ex quibus Cincius ait Euandrum ad nos tranſtuliſſe paucis commutatis: quæ ad noſtram linguam pertinent litteræ Euandri hæ fuerunt. A.B.C. D.E.G.I.L.M.N.O.P.R.S.T.V.X. nouiſſime a latinis aſſumpta eſt: & ipſi etiam græci poſt alias inuenerunt eius. n. loco. c s uel. gs. ponere poſſimus: Claudius inuenit litteras tres & p s. & bs x. quæ uocatur ipsilon in marmoribus uidemus. Velut ſacri: grammaticē uelut quoddam ſacrum reuerenter nominat. An cuiuſlibet auris: Cicero in oratore: Quinetiam ſæpe uerba contrahuntur non uſus cauſa: ſed aurium quū enim uidetur ax illa ala factus eſt niſi fuga litteræ uaſtatiōis: quam litteram e maxillis & axillis & uexillo & pauſillo cōſuetudo elegans latini ſermonis euellit.

permiſerint ſibi: ſed auctores alioſ in ordinem redegerint: alios omnino exemerint numero. Nec poetas legiſſe ſatis eſt: excutiendū omne ſcriptorum gen⁹: nō pp hiſtorias modo: ſed uerba quæ frequenter ius ab auctoribus ſumunt. Tum nec citra muſicē grāmatice poteſt eſſe perfecta: cum ei de metris rhythmiſq̄ dicēdū ſit: nec ſi rationē ſiderū ignoret: poetas intelligat: qui ut alia omittam: totiens ortu occaſuq̄ ſignorum in declarandis temporibuſ utantur. nec ignara philoſophiæ cū propter plurimos in oibus fere carminib⁹ locos ex intima quæſtionū naturaliū ſubtilitate repetitoſ: tum uel propter Empedoclem in græcis Varronem ac Lucretiū in latinis: q̄ ꝓcepta ſapiētiæ uerſibus tradiderūt. Eloquētia quoq̄ nō mediocri ē opus: ut de unaquaq̄ earū: quas demōſtrauimus rerū: dicat ꝓprie & copioſe. Q uo minus ſūt ferendi qui hanc artem: ut tenuem ac ieiunam cauillantur: quæ niſi oratoris futuri fūdamenta fideliter iecerit: quicquid ſuperſtruxeris corruet: neceſſaria pueris: iucunda ſenibus: dulcis ſecretorū comes: & quæ uel ſola omni ſtudiorum genere plus habet opis q̄ oſtentationis.

De poteſtate litterarum.

n E quis igitur tanquam parua faſtidiat grammatices elementa non quia magne ſit operæ conſonantes a uocalibus diſcernere: ipſaſq̄ eas in ſemiuocalium numerū mutarumq̄ partiri: ſed quia interiora uelut ſacri huius adeuntib⁹ apparebit multa rerū ſubtilitas quæ nō modo acuere ingenia puerilia: ſed exercere altiſſimam quoq̄ eruditionem ac ſcientiam poſſit. An cuiuſlibet auris eſt exigere litterarum ſonos? non hercle magis q̄ neruorum. At grammatici ſaltem omnes in hanc deſcendent rerū tenuitatē: deſint ne aliquæ nobis neceſſariæ lr̄e nō

LAV. Vt in his ſeruus & uulg⁹ ⅎ digamma æolicũ: ut in mſtis ſepulchris apparet ſerⅎus ⅎulgus ⅎixit digãma rectũ alr ſonat: aliter ĩuerſum tamen ſunt qui rectũ digammam pronuncient pro u cõſonãte: Romæ dis manib⁹ ſacrum: Secundus ⅎixit mens. ix dieb⁹. xxvi. petronia noe Soror eius ⅎixit annũ: menſ. tres dis xii. hic ſepulti ſũt. K q̃ & ip̃a: K. Decẽ RR hoc i Liuio frequẽter notaui. Quæret ẽt hoc quo hoc ãt nũq̃ græci faciũt apd quos i & u ſẽp ſũt uocales. Aut a pina qd ẽ acutũ: Pinas. L. colũella uir elegãtiſſim⁹ ſẽp pro pẽnis quæ plũe nõ ſũt accipit. Bipennis Seruus bipẽnis hoc nomẽ reſeruauit ãtiqta tẽ qa ueteres pẽnas dicebãt nõ pinas.

POMPO. Digamma æolicũ apud æoles F hẽt ſonũ u cõſonãtis: apd græcos æoles loco aſpiratõis digãma utebant k nr̃is pro lr̃ã recepta ẽ & .u. cõſonantis ſonũ hr̃e ur̃. Cæſar i analogia. u. ꝓſonãte monet faciẽ dũ digãma ĩuerſũ id cõſuetudo: ip̃a ñ tẽuit.

Optimũ dicim⁹ Cæſar i analogia ſcribit dicẽdũ eẽ optimũ maximũ ꝓi: iñ i cõſuetu die fuit maxum⁹ p u nr̃a ſæcula Cæſaris p̃ ceptũ retinẽt ꝑter illã Nigidius Figul⁹ in cõmẽtariis ſuis k poſuit ne. Q nec x. Idem tradit h nõ eſſe lr̃am: ſed aſpiratiõis notam Lucinus Caluus. q. littera nunq̃: eſt uſus. Actius y i libro ſuo nõ rettulit. Kartago kaput kalendæ katilina kariſma & alia quæ i marmoribus uidẽtur: Sed minime neceſſaria eſt. X: Ideo ſubiũxit. x qa habet ſonũ. c. s. Vltima ẽ: neceſſaria nõ eſt: nã quẽadmodũ admiſimus per ps. x. inuẽtã a Claudio cur retinemus pro c s. x. Lõgã faciunt quũ longa ſylaba ſcribenda eſſet: duas uocales ponebãt ueteres longum per ei diphthõgum græcam notabant. Cõſonantium: cõſonãtes quãdo cõiunct̃e ſunt: ſe ipſas refringunt: & atterũt: ut ſcabellũ. s. in c ſimul ſe refringunt: & in ſyllabis: i uero cũ duplex ẽ & i pricipio cõſoneſcit ſe ipſam ſcindit ut reicio. i. audiẽ & uulpis u cõſonans intelligitur. i. ut Salio inſilio capio incipio iacio coniicio ſubiicio reiicio. Sed hic non ponitur pro duabus cõſonantibus ut maiior ſed ſe ſcindit in principio ſi conſonans eſt uim duplicis habet: ut Iuno in medio quũ uim duplicis antiqui in eo loco geminabant ii: ut maiior: & pro duabus cõſonãtibus erãt.

Cognatio: tres lr̃æ cũ aliis cognatiõne habent. B. g. d. b. inter. p. ſimplex &. ph. ut buxus: ambo. g. iter. c. ſimplex &. ch. ut Gobius cæræ. d. iter. t. ſimplex & th. ut deus: ſ: in. d ut clauſi claudii: n. in. b. ut ſcannum ſcabellum. & l. in. x. ut ala axilla: paulum pauxillum: mala maxilla: uelum uexillum: palus paxillum: Varro: Antiqui multis in uerbis dicebant s. poſteriores: ut carmen ſalliorum: ut doloſi elo pro dolori ero: melios melior: fedeſa federa: pluſima plurima: haſena harena: & contra r. in. s. ut oraculum mox oſculum. R. mutata eſt in. d. illi aruentũ aruenam arfines aruolari arſari: nos aduentũ &c. H. in. f. hædus heda hedum: nos fedus feda fedum: hedus hederis: nos fedus federis & f. mutata in aſpiratione ut folus foleris: nos holus holeris: & foſtiam nos hoſtiam: & lingua ſabina dixere fircum nos hircum. t. etiam mutatur in d: ut at ad: aput apud: & h: poſita pro ſ: ut hemis ſemis: ex ſex: hepta ſeptẽ. Pinnaq; &c. L. Columella pinas ſemper pro pennis: quæ plumæ non ſunt accidit: Seruius hoc non reſeruauit antiquitatẽ: quia ueteres pennas dicebant non pinnas.

cũ græca ſcribimus. tum. n. ab iiſdẽ duas mutuamur: ſed ꝑprie in latinis: ut in his ſeruus & uulgus æolicũ digãmõ deſideraſ: & medi⁹ ẽ q̃dam u. &. i. litteræ ſonus. Nõ. n. ſic optumũ dicim⁹: ut optimũ. & here neq;. e. plãe neq;. i. audiẽ. An rurſus aliæ redũdent: præter illã aſpiratiõnẽ: quæ ſi neceſſaria eſt: ẽt cõtrariam ſibi poſcit: &. a. q̃ & ipſa quorundã nominũ nota ẽ: &. K. cuius ſi⁹ effectus ſpecieſq; : niſi q̃ paulũ a noſtris obliquaſ cappa apud græcos: nunc tantũ in nũero manet & noſtrarũ ultima ẽ. x. qua tamẽ carere potuius ſi nõ quæſiſſemus. Atq; ẽt in ipſis uocalibus grãmatici ẽ uidere: an aliquas ꝑ cõſonantibus uſus accepit: q; iam ſicut tam ſcribiẽ: & quos ut cos. At quæ ut uocales iunguntr: aut unã longã faciunt: ut ueteres ſcriptores: q geminatiõe earũ ue lut apice utebanr: aut duas: niſi qs putat ẽt ex tribus uocalib⁹ ſyllabã fieri: quod neq; ſi non aliq̃ officio cõſonantiũ funganr. Quæret ẽt hoc quo mõ duab⁹ demũ uocalib⁹ in ſeipſas coeundi natura ſit: cũ cõſonantiũ nulla: niſi alterã frãgat: at qui littera. i. ſibi inſidit. Coniicit enim eſt: & ab illo iacit. Et. u. quomõ nunc ſcribiẽ uulgus & ſeruus. Sciat ẽt Ciceroni placuiſſe aiio maiiãq; gẽinata. i. ſcribere: quod ſi ẽ ẽt iungeẽ ut cõſonans Q uare diſcat puer quid litteris proprium: quid commune: quæ cum quibus cognatio: nec miretur cur ex ſcanno fiat ſcabellum: aut a pinna qd eſt acutum ſecuris: utrinque habens aciem bipẽnis: ne illorum ſequatur errorem: qui q; a pẽnis

POM. Nã ut ualeſii: Põponius de origine iuris: idem Appius Claudius qui uidetur ab hoc proceſſiſſe ut r
ſam ut ualeſii s ualerii eſſent: & pro fuſiis furii. L. ii. de origine iuris de hac mutatione. Varro de origine lin
guæ latinæ. Idem in primo hircus quod ſabini fircus: quod illic fœdus in latio rure. B. pro. u. conſonante
non mirum quia. b. in. u. euphoniæ gratia conuertitur: ut eſt in abfero aufero antiqui g ræco dicebant phale/
nam nos balenam ut ſiphilum ſibilum ut pirron burrum: & pyxon buxum: burꝛe dicebant ruffum hinc buc
cula: cuius roſtrum rubens erat: Burra dice
batur: & cum quis in prandio potione ru/
beſcebat burrus: & potio ex lacte & ſapa a
ruffo colore burranis: Forte eſt horum uer
borum ſętętia: nam cum dicãt aliam uim de
dimus. B. & tria põit exępla pro triplici mu
tatione intelligebat: ut bruges pro frugeſ: &
belena pro helena: & byrrus pro pyrrhus. i
codice alio byrrhus erat forte dederunt grę
ci & probauerunt latini: Sed mihi non pla
cet: Plinius ait aliquando. u. cõſonans poſi
tum pro. f. & hoc quia pro utroꝙ ælicum
digamma ut fruges. ureges. H. aſpiratio trã
ſit in. u. conſonans in helena uelena: Heſpe
ra ueſpera heſtia ueſta: heſtia ignis ẽ: Sed mi
hi non placet. u. litera nec uocalis nec conſo
nans eſt: quando dicimus quoniam neque
retinet uim uocalis: quia eam o uocalis ſeq/
tur. & ſcimus quando poſt ſe habet aliam
uocalem ꝙ ſit conſonans. Non autem põt
eſſe conſonans: quoniam ipſa præcedit: nec
poteſt eſſe conſonans niſi quia ipſa præce/
dit. Fungitur etiam digamma ratiõe. i. pin/
guiorem ſonum præſtat partibus orationis
ut uelena. Duello bellum: Cicero in orato
re quod uero licentium q̃ ꝙ hominum no
mina contrahebant quo eſſẽt aptiora ut du
ellum bellum. Sic en. Duellum eum qui pœ
nos claſſe ḋuicit bellum dixerunt: & ſic ad/
uellona bellona factum eſt. Varro de origíe
linguæ latinæ libro. iii. perduelles dicuntur
hoſtes ut perficit ſit perduellum & duellum
bellum: ab eadem cauſa facta duellona bel
lona: de hoc etiam Cicero in libro de oratore ad Brutum mẽminit. Stlotum: antiqui dicebãt ſtlocum pro
loco: & ſtlitem pro lite: ut in marmoribus Romæ ſtlotum pro loto: ſicut & ſtlendum tardum dicebant: in
uia hoſtienſi. M. Antonii antii lupi pr. patriti auguris quæſt. ſodal. Titi. trib. milit. leg. ii. aduo. Tri. ple. Fi/
del. x. uir. ſtle. iud. præle. cuius memoria in regione frentana apud Hiſtonium. P. Paquius Sceuæ & fla/
uiæ filius: Cos. & Didiæ nepos Barbi & Durititianæ pronepos: Scæua quæſtor decem uir ſtlitibus iudicã
dis e S. cõ. poſt quæſturam quã uir capitalis ex S. cõ. poſt q̃ſturã & decẽuiratũ ſtlitiũ iudicãdaꝝ trib. ple. ædi
lis curulis. Aleſſãder & Caſſandra: ga duplex ſſ uertitur in. x & æoles ſiue dores odyſſea fecerunt: nos dici
mus Vlixem & duplex eſt in eo mutatio. D. in L. & ſſ. in. x.

duabus hoc eſſe nomen exiſtimant: pennas aui/
um dici uolunt. Neq; has modo nouerit mutati
ones: quas afferũt decliatio aut p̃poſitio: ut ſecat
ſecuit: cadit excidit: cædit excidit calcat exculcat:
& ſic a lauãdo lotꝰ: & ide rurſus illotus: & mille a
lia: ſed & quæ rectis quoq; caſibus ætate tranſie
rũt. Nam ut Valeſii & Fuſii in Valerios Furioſ
que uenerũt: ita arbos: labos: uapos: etiam & cla
mos ætatis fuerunt. Et hæc ipſa ſcilicet littera ab
his nominibus excluſa: in quibuſdam ipſa alteri
ſucceſſit: nam mertare atq; pultare dicebant: qui
fordeum fœduſq; f pro aſpiratiõe uel ſimili litte
ra utentes. nam contra græci aſpirare ita ſolent
ut pro Fundanio Cicero teſtem: qui primã eius
litteram dicere non poſſet: irridet. Sed. b. quoq; i
locum aliarum dedimus aliquando: unde byr/
rhus & bruges & belẽa: necnõ eadẽ fecit ex duel
lo bellũ: unde duellos quidam dicere bellos auſi
Quid ſtlotum ſtliteſque? quid. d. litteræ cum. t.
quædam cognatio? Quare minus mirum ſi ue/
tuſtis operibus urbis noſtræ & celebribus tem
plis legantur Aleſſanter & Caſſantra. Quid. o.

LAVREN. Nam ualeſii & fuſii: idem Appius Claudius q uidetur ab hoc profeciſſe r litteram: ut pro
Valeſiis Valerii: pro Fuſiis furii. ii. de ori iu. Varro de hac mutatione litteræ & ipe loquitur primo & tertio
libro de origine linguæ latinæ. Nam contra græci: Varro libro primo de origine linguæ latinæ: Hircꝰ qđ
ſabini fircus q̃ illic fœdus in latio rure. Sed. V. quoq; Sergius ſuper donatũ u litteꝛa nec uocalis nec conſo/
nãs eſt: qñ dicimꝰ qm̃ nec. n. eſt uocalis qa o uocalis cõſeqt̃ & ſcimꝰ qñ poſt ſe habet aliã uocalẽ ꝙ ſit cõ
ſonãs: nõ aũt põt eẽ cõſonãs qm̃ ipſa p̃cedit fungit̃ ẽt digãmi rõne. i. pinguiorẽ ſonũ p̃ſtat partibus oõnis:
ut uelena. Nec nõ eadẽ fecit. Varro lib. iii. de origíe linguæ latinæ pdueles dũr hoſtes ut pfecit: ſic pduellũ
& duellũ ideo poſtea bellũ ab eadẽ cã facta duelliuona bellona. Vñ duellos qdã: Cic. de oratore. Quid
ſtlocũ ſtlites: i regiõe frẽtana apd Hiſconiũ P. Paquiꝰ Sceuæ & Flauiæ filiꝰ cõſul & Didiæ nepos Barbi &
Duritiæ, pnepos Sceua q̃ſtor dcẽuir ſtlitibꝰ iudicãdis ex. S. C. poſt q̃ſturã & decẽuiratũ ſtliticũ iudicãdũ tri.
pleb. ediℓ Curuℓ &c. ſtlitibꝰ, p litibꝰ in uia hoſtienſi. M. Antonii Antii Lupi pr. p̃ici h Auguris q̃ſt. ſodalℓ
Tici h trib. mili. leg. ii Aduote. plæ. fidel. y, Vir. ſtli iud. p̃. læ. cuiꝰ memoria &c. Et de Ioue uictore

LAVREN. Veteres enim quoꝙ fuerunt Ariſtoteles quoqꝫ:libro perhiermineas: Varro de Analogia li/bro.1. Ariſtoteles duas partes oꝛonis eſſe dicit uocabula & uerba ut homo ut equus legit & currit. Et æta/te noſtra Palæmon: Vicentinus fuit palæmon.

POM. Quid o atqꝫ u:Plinius apud Vmbros & Thuſcos o in uſu non fuiſſe:& ideo u poſitum pro eo inueniemus:ut gungrius cunchis humo funs frundes acheruntis ſub ipſo gongrus &c.o in:ut piacolum po/blicus ioeundus polcheer colpa. Hercoles uolgus ſeruos priamos & in cæteris talibus.

Signare locum.i.guſtaſſe quædam. oſten di locum uolentibus docere

Veteres eum: Atiſtoteles libro periherme nias:& Varro de analogia libro primo. Ari ſtoteles orationis partes duas eſſe dicit uo/cabula & uerba: ut homo & equus & legit & currit. Theodectes fuit ariſtotelis ami/ciſſimus:cui dicauit artem magnam rheto/ricæ. Varro ſic ait:Quemadmodum elemẽ ta.i.principia rerum ſunt quattuor: totidẽ uerborum initia eſſe conſtant. Locus. Cor/pus: Tempus: actio: Locus eſt ubi quid col locatum eſt. id autem neceſſe eſt eſſe corpus quod uel ſtat uel mouetur: utrunqꝫ non eſt niſi cum tempore. Actio: Status & motus. Eodem modo & partis orationis quattu/or ſunt. Vna quæ ſignificat caſus:ut nomẽ uocabulum: appellatio:pronomen: Altera quæ tempora ut uerbum. Tertia quæ utrun que ſcilicet: Tempora & caſus & participi um. & gerundi. Quarta quæ neutrum: ut aduerbium:coniunctio:aſſeueratio. Qui/dam tres dixerunt & participium & gerũ/di a uerbo non ſeperarunt in qua opinione fuit Dion:illi uero qui octo.uel.x.uel.xi. eſ ſe uoluerunt: diuiſerunt hæc quæ diximus membra:& articulum:a pronomine ſepe/ratim poſuerunt. Stoici fecerunt quinque partis. Nomen:appellationem:pronomẽ: uerbum:& coniunctionem. Quidam no/men & uocabulum ſine appellatione utro eſſe infinita uerba finita. & uarro idem ſcri bit:& uſqꝫ ad Palæmonis tempora nume/rus mutatus. Is primus fuiſſe dicitur apud nos qui uocabula & appellationem nomi ni ſubiecit: Scaurus qui poſt palæmõem fu it:Seperatim nomina ab appellatione po/ſuit: Nam in diffinitione nominis ſic ait, Nomen eſt que ex propria differentia pro/nunciatur: ut Iuppiter: Iuno: Scipio:pau/lus. Dialectici duas partis orationis eſſe cõ tendunt: Cætera appellant ſincategore ma ta.i.ſimul prædicabilia: hoc eſt adſignificã tia. Ariſtoteles duas partis uult eſſe in li/bro de interpretatione uocabuli & uerbi & hæc eſt dialecticorum opinio: additur iis q̃ dã alia pars quæ eſt ut copula quæ eſt ueluti uiculũ:ex ſyndeſmo ex colligatiõe ligo uel uicio nr̃i cõiũctõnẽ dixerũt hãc oꝛonis ptẽ uocabuli & uerbi qd̃dã ꝓsqd̃dã poſteri9:ut puta hõ legit utrunqꝫ & in loco & in tẽpore:quia locus coniunctus magis eſt homini:ideo uocabulum prius eſt uerbo.

atqꝫ.u.ꝑmutatæ iuicem:ut Hecoba & notrix:cul chides & pulyxena ſcriberent:ac ne in græcis id tãtũ notet dederũt ac ꝓbauerũt ſic ὁ Ὀδυσσευσ: quem odyſſea fecerunt æoles ad Vlyxem dedu/ctus eſt. Quid non.e.quoqꝫ.i.loco fuit? ut mener ua & leber & mageſter:& die ioue uictoꝛ pro di ioui. Sed mihi locum ſignare ſatis eſt. Nõ enim doceo: ſed admoneo docturos. Inde in ſyllabas cura tranſibit:de quibus in orthographia pauca annotabo: tum uidebit ad quem hoc pertinet: quot & quæ partes orationis: quanquam de nu mero parum conuenit.

De ꝑtib9 oꝛis ſcd̃m Ariſto. & Theodectem.

Eteres enim quorum fuerunt Ariſto/teles atqꝫ Theodectes: uerba modo & nomina & coniunctiones tradiderunt uidelicet:& ꝙ in uerbis uim ſermonis: in nomi nibus materiam: quia alterum eſt quod loqui mur:alterum de quo loquimur:in coniunctioni bus autem eorum complexũ eſſe iudicauerunt quas coniunctiones a pleriſqꝫ dici ſcio. Sed hæc uideꝛ ex ſyndeſmo magis ꝓpria tranſlatio:paula tim a philoſophis maxie ſtoicis auctus ẽ nume/rus:ac primũ cõiunctiõibus articuli adiecti poſt ꝓpoſitiões:noib9 appellatõ: deide ꝓnomẽ:deiñ mixtũ uerbo ꝓtincipiũ:ipis uerbis aduerbia. Nr̃ ſmo articlos nõ deſiderat:ideoqꝫ i alias ꝑtes ora tionis ſpargunt. Sed accedit ſupiorib9 iteriectio alii tamẽ ex idoneis dumtaxat auctoribus octo partes ſecuti ſũt:ut Ariſtarchus: & ætate noſtra Palæmon:qui uocabulũ ſiue appellationẽ nomi ni ſubiecerunt tanq̃ ſpecies eius. At ii qui aliud nomẽ:aliud uocabulũ faciunt nouẽ:nihilomius fuerũt: qui ipſũ adhuc uocabulũ ab appellatiõe deducerẽt: ut eẽt uocabulũ corpus uſu tactuqꝫ

LAVREN Vocabulum an appellatio: Suetonius in galbæ uita qui primus sup̃pitionꝫ nomen galbæ tu lit cur aut unde traxerit ambigitur: quidam dicunt ꝙ oppidum hispaniæ frustra diu oppugnatum illatis de mum galbano facibus succederit: Alii ꝙ in diurna ualitudine galbo. i. remediis lana inuolutis assidue uteret nonnulli ꝙ pinguis fuerit uisus quem Galbam galli uocent: ue. contra ꝙ tam ex illis q̃ sunt animalia quæ in esculis nascuntur appellantur ꝙ galbe.

manifestum: domus: lectus: Appellatio cui uel alterũ deest: uel utrunꝙ: uentus: cælum: de⁹. uir tus: Adiicebant & assеuerationem ut heu: & at tractionem ut fasceatim: quæ mihi nõ approbã tur. Vocabulũ an appellatio dicẽda sit & subiicienda nomini: nec n̄: quia parui refert: liberum opinaturis relinquo.

Nomina!

Omina declinare & uerba ī p̃mis pueri sciãt: neꝙ. n. aliter puenire ad intellectũ sequentiũ possũt: qd̄ ẽt admonere sup uacuũ fuerat: nisi ambitiosa festinatione pleriꝙ a posterioribus inciperẽt: & dũ ostentare discipu los circa speciosiora malũt: cõpendio morantur Atqui siquis & didicerit satis: & ꝙ nõ minus de esse interi solet: & uoluerit docere quæ didicit: non erit contentus tradere in oibus tria genera: & ea quæ sunt duobus oibus ue cõmunia. Nec stati diligentẽ putabo qui promiscua quæ epicœ na dicunt ostenderit: in quibus sexus uterꝙ p al terum apparet: aut quæ fœminina positione ma res: aut neutrali: fœminas significant: qualia sunt murena & Glicerium. Scrutabitur mille præcep tor acer atꝙ subtilis origines nominum: quæ ex habitu corporis: ut ruffos longosque fecerunt.

POMP. Appellatio: Scaurus cuius mẽ tionem facit gellius. x. addit appellationẽ.

Appellatio est cõis similium rerum enun ciatio: ut uir fœmina mancipium: uocabu lum est quo res uocis significa tionem speciẽ nois enunciamur: ut lapis ar bor. Appellationi & uocabulis accidunt il la quæ & nomini. Nomini & uocabulo ac cidunt sex. Qualitas: genus: numerus: figu ra casus: accentus. Appellationi additur cõ paratio: Si simul hæc miscent: Sic erit diffi nitio nominis. Nomen est pars oratonis cũ casu: qua uel proprie uel cõiter res demon stratur. Pronomen idem pene qd̄ nomen: sed minus plene significat. Participiũ quasi particapium: quia a nomine capit genera & casus: a uerbo tẽpora & qualitates: & mistũ ab utroꝙ numeꝛ & figurã & accentũ. Cõ iunctio nectit ordinatq; sniam. Aduerbiũ appositũ uerbo sensum iplet: utputa Quin tilianus recte docet. Præpositio quia præ ponitur aliis dicta est: & mixta aut minuit aut auget. Interiectio motum animi. i. affe ctus per suspirationem ostendit. Assеuera tionem: quædam sunt particulæ mediæ in ter aduerbia & interiectiones ideo quidam per se partes posuerunt: ut amabo: fas ne fas miserum nefandum & cætera talia: de tracto hinc affectu: remanet alius sensus: hæ partes & singulæ & plures ponebatur: ut ueli proh nefas proh deũ atq; hominũ fi dem. Attractiõem: per quãdam exclama mationem trahit ab alio affectum.

n Omina declinare tria in nominibus genera: genera sunt tria. Masculinum Fœmeninum: Neutrum: ex his nascitur cõ mune: quod quidam separatim ponunt: & id dupliciter intelligitur: duum generum: ut hic & hæc homo: & trium generum: ut hic & hæc hoc felix. Quartum uero genus addere superuacuum est: græci epicinon dicunt nostri promiscuum: in quo sub unius generis uoce mas & fœmina intelligitur: ut turdus & merula. In communi genere uel oculi uel articuli fecerunt genus: ut Canis: Sacerdos. In epicœno sub alterutro articulo: scilicet maris & fœminæ uel auctoritate: uel consuetudine: Sexus latet. Nam cum ma sculine dicamus consuetudine turdum. Ennius & Persius auctoritate dixerunt turdas: Illud uero incertum genus: quod plerique scribunt: Cum sit ambiguum inter marem ac fœminam: ideo separarunt quod si hæc deductio placuit: cur & illa quæ magis necessaria sunt inter partes orationis relinquuntur: Si de cortice siue die ambigitur. Dimminutiuo gen⁹ aperit sic diecula cuius generis sit dies ostendit. Idem corticulus: si uero aliter pronunciatur auctoritas ualet non ratio. Genus ipsum duplex mas & fœmina: in quibus tantum ge neratio est: unde nomen genus: & id secundum naturam: alia genera consuetudo introduxit confirmata ue terum auctoritate. Sunt nomina uoce masculina intellectu fœminina: ut Eunuchus Terentii: quæ comœ dia est: & penulus Plauti: & Centaurus Turpilii tragœdia: & Orestes Actii: & alia uoce fœminini intelle ctu fœmina: ut Pansa Murena Fenestella: Sunt quædam fœminina per uocem neutralem: ut philortium: philenum: Leontium: Euticlium: Acrotelesium: philomascium: Delphium: Dortium: Glycerium: Sophro nium. Quædam sono masculino: intellectu neutralia: ut pelagus: uulgus: uirus.

LAV. In capitulo cuius initium est. Noia declinare ubi erit aliud secretius: Suetonius in Tiberii uita Drusus hostiū duce Druso cominus trucidato sibi posteriscq; suis cognomē inuenit: idē in uita Caii Caligule cognomē castrēsi loco traxit ga manipulari habitu inter milites educabat': Plinius lib. xvii. fuere ab his & cognoia frōditio militi illi qui p̄clara facinora multurnū transnatans frōde imposita aduersus Hānibalē edidit: Stolonum Licinię gēti ita appellatur in ipsis arboribus fructicatio inutilis: iū & pāpinatio inuēta primo stolōni nomen dedit. Idē in. x. Vola homini tm̄ exceptis qbusdā nāq; & hinc cognomina inuēta Planci: Planti: Panse: Scauri: sicuti a cruribus Vari Vacie Euatiq; Vicia: Plinius libro. xviii. cognomina etiā inde piluū. qui pilū pistrinis iuuenerit pisones a pisendo iam Fabioꝝ lētuloꝝ: Ciceronum: Vt quisq; aliquod optime genus sereret &c. Hinc & locupletes dicebant loci hoc est agri plenos: Pecunia ipsa a pecore appellabat': Secentem quæ uenerūt dati honores: Seranū cinde cognomen q̄ttuor sua iugera in Vaticana: q̄ prata qntia appellant' Var. d analogia li. ii. q nat⁹ p⁹ p̄is mortē. Posthum⁹: Iuli⁹ Paris. Opit' q p̄i mortuo auo uiuo gignebat'. POMP. Syllæ Macrobius saturnalium libro. i. Bello enim punico hi ludi primum ex libris Sibyllinis sūt īstituti suadēte Cornelio Ruffo: qui propterea Sybilla cognominatus ē: & postea corrupto nomine primus cepit Sylla uocitari: Byrrhi a colore ruffo: galbæ a colore lurido: nam & auis quæ luteis pennis est: galbus dicitur. Planti: plātæ dicunt' tabulæ planæ eodē modo planci appellati: qui supra modū pedes planos habēt ab æqualitate & lāgore pedū. Pansæ: ablatis. i. apertis pedibus: pansum dicimus apertū. Scauri: ab eminenti talo: qui eminētes habēt talos. Agrippa: A. Gellius Agrippa qui prioribus pedibus ædit'. Plini⁹ maior libro. vii. In pedes procedere nascentē cōtra naturā est: ex quo argumēto eos appellarūt agrippas.

Vbi erit aliud secreti⁹ Syllæ: Burri: Galbæ: Pláci Pansæ: Scauri: taliaq; & casu nascētiū: hic Agrippa & Opiter: & Cordus & Posthumus erunt: & ex iis quæ post natos eueniunt: unde Vopiscus

Opiter: Iulius Paris: Opiter qui patre mortuo auo uiuo gignebat'. Cordus: corda frumenta quæ sero nascunt': Columella: Auctumale fœnū cordū uocat': & alibi: molle fœnum cordū uocat. Agnos tarde æditos ueteres appellabāt cordos: ideo hoies q sero nascebant' dicebāt' cordi: Hinc Iuni⁹ Cordus historicus Cordus dicat & significat q natus est post mortē patris. Cordū appellatū fuisse Mutiū: q primus Scævola cognominat⁹ é scribit Dionysius libro. xviii. Cognoia etiā inde pilunni q pilum pistrinis iuenerūt. Pisōes a pisēdo i. Fabioꝝ: Lentuloꝝ: Ciceronū ut q̄sq; aliquod optime genus sererēt. Ixnioꝝ Familia bubuloꝝ noiata q bubus optime utebant'. Suetonius in Galbæ uita: Qui primus Sulpitioꝝ cognomen galbæ tulit errat unde traxerit ambigit': quidā dicūt: qđ oppidū frustra diu oppugnatū illitis demū galbano facib⁹ suc cēderit: Alii q̄ induit' in ualitudie galba. i. remediis lana iuolutis uteret': nōnulli q̄ q pinguis fuerit usus: quē galbā galli uocēt uel cōtra q̄ tā exilis q̄ sint aīalia q̄ masculi' nata appellāt' galbæ. Vopisc⁹. Plini⁹ maior libro. vii. uopiscū appellabāt unū e geminis q recenti utero nascerētur: a tero iterēpto ab ortu: nāq; i maxia & Syriaca circa hæc miracula existūt. Posthum⁹: Varro d analogia lib. ii. q natus post mortē patris.

LAV. Vopiscus q in utero mris geminus cōcept⁹ ab alto ortu iecto icolumis edit⁹ erat. A. Gell⁹: Agrippa q priorib⁹ pedibus edit'. Plini⁹ lib. vii. In pedes procedere nascētū cōtra naturā ē: ex quo argumēto eos appellauere Agrippas ut ægre partos. Ex Cassiodoro itē agnomia nūero. Lxii. sola iueni hic pomona deus pomoꝝ hic Sylla dict⁹ a Sibylla quā sēp legebat: h̄ Seneca q̄n canus creat⁹ ē: Hic Catilina q̄n fellator erat ut Apulei: hic Agrippa q ī pedes nat⁹ ē: hic robola lucrenē significat: hic atta q uitio pedū timide icedit: hic Fuca uoracē significat. hic Perpēna deditū larido significat: Hic pāsa ab expāsis & porragiis capill' ut capito: hic nerua a fortitudie uestigii: hic Dolobella a dolādo: hic publicola q̄n a pp̄lo colebat': hic Murena a neruoso corpe: hic Messala a duicta messana: hic galba a colore lurido: galb⁹. n. nomē passis luteis pēnul': hic gallicola q̄n gallos colebat auūcul⁹ Nerōis: hic Lappa iculto capite ut luuēa': hic nucla lectū i. xii. Antonianaꝝ: hic aqla lectū i. ff. h̄ cocta toruū signficat. h̄ sura a neruositate suraꝝ: h̄ habala ab oris halitu. h̄ caracalla a caliditate & caritate: h̄ capella a capilloꝝ pilositate. h̄ sceuola q sinistra plus ualet: h̄ feneste'la nomē histo rici q̄n calu⁹ erat: h̄ Colūella agnomē ē georgici auctoris a ꝓceritate corpis: h̄ aruia a corpis p̄iguitudie: h̄ uina q a uicinis hūanitatis ītuitu substētat'. h̄ pgla cognomē adulti q mariti aduētu ī pgla latuit h̄ galleta qui gallias assidue negatiōis cā ꝓficiscit': h̄ asina ab īgēnitate corpi: h̄ māmla q papillosus ē. h̄ nasica a naso ob unco: h̄ merla a uocalitate: h̄ meréda a merediana cœna: h̄ musica a breuitate corpis: h̄ porcia a pulpositate hic barbula a magnitudine barbe: hic norma a mediocritate: hic Vapa a uapore: hic Crispa a capitis crispositate hic casca lectum in. ii. Antonianarum: hic Vasica depessus barba hic ispapa a breuitate: Plinius: hic Cocina a sordido cultu hic leca meretricios us: hic massa furem significat: hic Ocella paruis oculis: hic Vasia diuersis plantis adtei: Hic Eluta humilis ut Afranius: hic Babura demens Laberius: hic mustela: ut Cicero ii. Philippicarum: hic bargina: qui barbaro sermone utitur: ut Suetonius: hic rapicida qui dum rapit occidit hic tima pertinax ut Pomponius: hic lamia uorax: hic denticula ut Marcus in gimmicis: hic traculo pernicios us: ut Lucilius: hic muzlena qui Mutius uestimentis utitur: hic nocticuba qui foris dormit: hic iacceria deformis ut Ennius: hic gabba i ulsus: ut Luculi⁹ hic sculna inuētor alearum: hic scurra facetus: hic lanista

quæ ludo harenali usus est: hic nitela lectum in plinio: Item uocabularia in hac extremitate sola inueni Macrobius de Saturnalibus libro.i.bello.n.punico hi ludi ex libris sibyllinis primū sunt instituti suadente Cornelio Ruffo decēuiro qui propterea sibylla cognominatus est: & postea corrupto noīe primus cepit Sylla uocitari: Plinius libro.xxxiii.apud nos prius cingulū uocabant: postea & græci & nostri symbolum nunc quoq; cibi ac potus uendicantur a nullo a rapina hoc præfecere seruoꝝ legiones: & in domo turba externa acta seruoꝝ quoq; causa nomenclator adhibendus aliter apud antiquos singuli mar ciproras luciporasue domoꝝ gentilis oēm uictum in promiscuo habebant: nec ulla domi custodia a domesticis opus erat: Festus Pompeius Plauti appellantur quorum aures languidæ fere & flaccidæ & latius uidētur. Planti appellantur qui supra modū pedib⁹ plani sūt. Quitepor fuile nomē frequēter apd ātiquos a prænomīe dñi dictū: ut Marcipor .s.a Quinto & Marco eius hæc uerba sunt. Gripor: quanuis sint q a numero natorum ex ancilla quito loco dictū putent. Inde uopiscus: Festus uopiscus appellatur qui ex geminis altero aborto recte natus: Vt Afranius quoq; testatur in fabula eiusdem huius nominis.

Iam Cotta Scipiones: Lenates serani sunt: & ex uariis causis gentes quoq; ac loca & alia mlta reperias iter nominum causas. In seruis iam intercidit illud genus qd ducebatur a domino: unde marcipores publipores. De Ablatiuo.

Værat ēt sit ne apud græcos uis q̄dā sexti casus: & apud nos quoq; septimi. Nā cū dico hasta pcussi: nō utor ablatiui natura: nec si idem græce dicā datiui τῳ λόχῳ. Verba.

Ed i uerbis quoq; qs est adeo ipitus ut ignoret genera & q̄litates & psonas & numeros? Lrarii pene ista sūt ludi & triuialis sciētiæ. Iam quosdā illa turbabūt q̄ declinatiōib⁹ nō tenent. Nā & q̄dā pticipia an uerbi appellatiōes sint dubitari põt: q; aliud alio loco uaㅣlet: ut lectus & sapiēs: quædā appellatōibus similia: ut fraudator: nutritor. Iam itur i antiq̄ syluā nōne proprie cuiusdā ratiōis est? Nā quod initiū

q Været etiam sit ne: Boetius in topica Ciceroīs.iiii.aliquotiens qdē septimo casu aliquotiens uero genitiuo. Nam filius patris est filius & pater filii hæc secundum genitiuū conuersio est: & duplum simplo duplum est: hæc secundum septimum casum: iā itur in antiquam siluam vi.æneidos.

POM. Cotta: ab iracundia & toruitate dictus: cottū enim toruum dicebant. Scipiones: primus Scipio nominatus fuit qui baculo utebatur: Scipionem antiqui baculum dicebant. Lenates: lenas appellatus: qui lena uestē plurimū utebatur. Marcipores: Marcipor apud antiquos dicebatur marci puer. Varro comœdiam fecit: Marcipo rem. i. de seruo Marci: Sic publior publii puer & lelipor Lelii puer: & cætera talia.

q Værant etiam: Casus ideo inuentos: ut qui de altero diceret distinguere posset hoc discrimen & græcos & latinos ad declinandum duxit etiā & propter id in uerbis distinctæ personæ: ut esset qui loqueretur & de quo. Declinationū sunt duo. Voluntarium & naturale. Sexti casus: qd uox alia ab alia declinādo cadit: quare si rationem inspicimus alioqui tm̄ dicuntur casus: nam prima uox qui est rectus casus nō dicitur. Omnis uox quæ a prima positione impugnatur obliquus est casus: ut albus alba album. Fortis & hoc forte. Græci carent ablatiuo cuius uim per genitiuum exprimunt. Varro ideo auferendi casum latinum appellauit: quoniam nihil habet auferēdi aut tale simile. Septimus dicitur casus ut percussi illa hasta. & uir magna sapientia: & in Curio austeritas fuit. In Scipione continentia: In Catone parsimonia: & Cicerone orāte eloquentia floruit. ratione uiuendi crescit urbs. Nullo hostium timore castra irrupit ablatiuus est cum habet suam uim: idest cum ei præponitur ab præpositio: aut cum resoluitur per ab: Græci utuntur genitiuo loco ablatiui cum apponitur præpositio & cum significat mot. de loco: & quando res acta est: utputa Itē materiæ dicto loco ablatiui & absq; ꝓpositiōe aliq̄ intendēte: istrumētali cā: utputa scribo manu aut pēna. Vsi sunt & poetæ græci sexto casu: ut apud Homerum uox sexti casus est.

ſ Ed i uerbis quoq; uerbū ē pars orōis cū tpib⁹ & psonis & casib⁹: Verbo accidūt gen⁹: significatio: modus: spēs declinādi: q̄litas: tps: psona: nūer⁹: cōiugatio: figura: accēt⁹. Gña uerboꝝ sunt tria: Primū cū tpib⁹ & psōis: ut lego curro. Scdm cū tpib⁹ sine psōis: ut legit: currit. Tertiū cū tpib⁹ & casib⁹ qd pticipial: hoc ē gerūdi noiat: ut currēdi legēdi &c. Significatiōes sūt qnq; faciēdi & patiēdi. neutral' deponēsq; & cōmunis spēs dclinādi. Fatēdi: siue indicādi: siue pronūciādi: ut lego: optādi ut legerē. Subiūgēdi cū uel si legerē. Impādi ut lege. Absoluēdi quæ ab aliis dicitur infinita numeris & personis confusis ut legere. Qualitates uerborum sunt tres. Absoluta ut doceo. Inchoatiua in sco finitur syllaba: ut calesco horresco: quam Probus ex omnibus uerbis in quibus sunt tempora & personæ ab antiquis scribit diligentior ætas a neutralibus tantum efficit ut horreo horresco: caleo calesco. Tertia frequentatiua ab ultimo gerundi nascitur: ut lectum lectu lectito lectitas. Cætera uero quæ accidunt uerbo a presenti consueto parum discrepant.

LAVREN. Fletur:in Andria Terentius. Panditur interea.x.æneidos. Turbatur agris:prima æglo/ga. Nam ut noctu:Caper:noctu temporis eſt aduerbium:nocte nomen eſt:noctu dicimus cœnaui:hac no cte nihil breuius. Sic dictu & factu:eſſe nomina ut in elegantiis oſtendi. Iam cum oratio tres habeat. Ve/lut uocalitas. Melius q̄ Priſcianus, qui appellat Sonoritas, quæ de magno ſono dicitur:ſicut canoritas a canorus quod eſt ſonantis cantus.

POMPO. Fletur:omnes flent. Terenti us in Andria. Accipimus:hæc ſunt decli/nanda ſecundum ſenſum:ut quum dico le/gitur fieri poteſt quod unus legat. Turba/tur:& ſimilia patientis ſemper ſunt. Par/ticipialia:uim habent patiendi:& faciendi ut Fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures:patiendi eſt quis talia fando tempe/ret a lachyrimis:faciēdi eſt mirabile uiſu, dū uidetur. Frequentatiua ſiue iterata merſo le ctito:curſo curſito: uiſo uiſito: Viſo uiſis Sorbillo ſcortillo. Meditatiua lecturio par turio. Tranſgreſſiua ut Mereor merui: au/deo auſus ſum: Defectiua:ut odi cæpi. &c. Ambigua ut ludo & ludo pro dirideo. Par ticipialia Prob⁹ ſupina appellat a uoce. An tiqui enim participia paſſiua ſupia appel/labant & participialia ſimilia illis ſunt uo/ce. Verum lectu & dictu ſupina dici nō poſ ſunt:ideo Probus prætermiſit. Iunior autē Prob⁹ præter eadem gerūdi cætera appel lat: Varro pticipialia dixit:hoc ē gerundi.

Am omnis oratio: Latinitas eſt quæ dā obſeruatio Rōanæ linguæ: i qua ut M. Varro ſcribit: quattuor requirūtur. Na tura: Analogia: Cōſuetudo auctoritas. Na tura eſt immutabilis ratio uerborum. Ana logia eſt integra declinandi diſciplina per eam barbara a latinis ſegregamus. Conſue tudo eſt populi uſus: cuius ratio artis indul get. Auctoritas nihil habēs rationis aut na turæ: aut conſuetudinis: & in opinione ue terum poetarum uerſatur. Verba: duo ſunt uerborum principia impoſita & decli nata ad illa opus eſt hiſtoria: ad hæc arte id eſt præceptis indeclinandis uocibus ſimili/tudo & cōſuetudo requiritur: & item Var ro duo ſunt uerborum genera: Fœcundum & ſterile: quum ex ſe parit alia: Sterile cum parit nihil ut eſt uix cur. Ambiguitatem: pars prima grammaticæ oſtendit uitare ui/tia: quæ elocutionem corrumpunt. Voces &c. Idem in.vii. totidem autem generibus corrumpitur oratio quot ornat. Eupho/nia: alio modo qui appellant: Sonoritas q̄ de magno ſono dicitur: ſicut canoritas: a ca norus: q̄ eſt ſonantis cantus. Cuius in eo delectus: Delectus euphoniæ eſt in meliore ſono orationis: aut de accuſandi caſus in is & in es.

eius inuenias cui ſimile fletur: accipimus aliter: ut Panditur interea domus omnipotentis olym pi: aliter ut totis uſq; adeo turbatur agris. Eſt etiā quidam tertius modus: ut urbs habitatur: unde & campus curritur: & mare nauigatur. Pranſus quoque atq; potus diuerſum ualent q̄ indicant. Quid q; mīta uerba nō totū dcliatiōis ordinē fe rūt? Quædā ēt mutāt: ut fero in p̄terito. Q uædā tertiæ demū p̄ſōæ figuræ dūr: ut licet piget. quæ dā ſimile qddā patiunt uocabulis i aduerbiū trā ſeuntibus. Nam ut noctu & diu: ita & dictu & fa ctu. Sunt enim hæc quoq; uerba pticipialia qui/dem non tamen qualia dicto factoq;.

Tres uirtutes in elocutione.

Am cum omnis oratio tres habeat uir
e tutes: ut emēdata: ut dilucida: ut orna/ta ſit: q; dicere apte quod eſt præcipuū pleriq; ornatui ſubiiciunt: totidem uitia: quæ ſūt ſupradictis contraria: emendate loquendi regu/lam: quæ grammatices prior eſt pars examinet. Hæc exigitur uerbis aut ſingulis: aut pluribus. Verba nūc generaliter accipi uolo: nam duplex eorum intellectus eſt: alter qui omnia p quæ ſer mo nectit ſignificat: ut apud Horatiū: Verbaq; prouiſam rem nō inuita ſequentur: alter in quo eſt una pars orationis lego ſcribo: quam uitan/tes ambiguitatem quidam dicere maluerunt uo ces: dictiones: locutiōes. Singula ſunt aut noſtra aut peregrina: aut ſimplicia: aut compoſita: aut ꝓpria: aut trāſlata: aut uſitata: aut ficta. Vni uer/bo uitium ſæpius q̄ uirtus ineſt. Licet enim dica/mus aliquid proprium: ſpecioſum: ſublime: ni/hil tamen horum niſi in complexu loquendi ſe/rieque contingit. Laudamus enim uerba rebus bene accommodata. Sola eſt quæ notari poſſit uelut uocalitas quæ εὐφωνία dicitur cuius in eo delectus eſt: ut inter duo quæ idem ſignificant: ac tantundem ualent quod melius ſonet malis.

Prīma barbariſmi ac ſolœciſmi fœditas abſit. Sed q̄ interim excuſanť hæc uitia: aut conſuetudine aut auctoritate: aut uetuſtate: aut deniq̄ uicinitate uirtutum. Nam ſæpe a figuris ea ſeparare diſficile eſt: ne quem tam lubrica obſeruatio fallat: acriter ſe in illud tenue diſcrimen grāmaticus intendat: de quo nos latius ibi loquemur: ubi de figuris orationis tractandum erit. Interim uitium quod fit ſingulis uerbis: ſit barbariſmus. Occurrat mihi forſan aliquis: quid hic promiſſor tanti operis dignū: aut quis hoc neſcit alios barbariſmos ſcribendo fieri: alios loq̄ndo: q̄ quod male ſcribiť: male etiā dici neceſſe ē: qui uitioſe dixerit nō utiq̄ & ſcripto peccat. Illud prius additione: detractione: īmutatione: tranſmutatione: hoc ſecundū diuiſione: cōplexione: aſpiratiōe: ſono cō tieri: ſed ut parua ſint hæc pueri docenť. Adhuc & grāmaticos officii ſui cōmonemus. Ex quib⁹ ſiquis erit plane īpolitus: & ueſtibulum mō artis huius ingreſſus infra hæc quæ p̄fitentiū cōmentariolis uulgata ſūt: cōſiſtet: doctiores multa adiicient: uel hoc primū quod barbariſmū pluribus modis accipimus: unū in gente quale ſit: ſiquis afrū uel hiſpanū latinæ orationi nomen īſerat: ut ferrū quo rotæ uinciunť dici ſolet cāthus: q̄q̄ eo tanq̄ recepto utiť Perſius: ſicut Catullus ploxenū circa padū iuenit: & i oīone Labieni: ſiue illa Cornelii Galli ē in Pollionē caſami affectator egallia ductū ē. Nam maſtrugā quod ſardū ē: illudēs Cicero ex īduſtria dixit. Alterū genus barbariſmi accipius: qd̄ fit animi natura: ut iis a quo īſolenter quid aut minaciter aut crudeliter dictū ſit barbare locutus exiſtimať. Tertiū ē illud uitium barbariſmi: cuius exēpla uulgo ſūt plurima Sibi etiā quiſq̄ fingere pōt: ut uerbo cui libebit adiiciat literā ſyllabā ue: uel detrahat: aut aliā p̄ alia: aut eandem alio q̄ rectū eſt loco ponat. Sed quidā fere in iactationem eruditiōis ſumere illa ex poetis ſolent: & auctores quos p̄legunt crimi nantur. Scire autem debet puer hæc apud ſcriptores carminum: aut uenia digna: aut etiam laude duci: potiuſq̄ illa docendi erunt minus uulgata. Nā duos ī uno nomine faciebat barbariſmos

LAV. Prima barbariſmi. A. gelius libro xiii. Itaq̄ id uocabulū quod dicitur uulgo barbariſmus: qui ante diui Auguſti ætatem pure atq̄ integre loquuti ſunt aut dixerunt nondū eqdē inueni: cur non inueniſti? cum eo utatur Ariſtoteles in elenchis? Si quis afrū: Feſtus Pom. ploxinum appellari ait Catull⁹ capſanum inciſio capſaue: cū dixit gingiuas uero ploxeni habet ueteris. Hieronymus in ſatyra penultima: & ipſe in libro iudicum hoc uocabulo ſic utitur: Canthus ī Cæſarem. Cicero ex induſtria: pro ſcauro Quē purpura regalis nō cōmouit: eū ſardorum maſtruga mutauit. Quos prælegunt. A. gelius libro. xviii. putatis ſi magiſtrum prælectoremq̄ habuiſſet. Alitus aeris quadrupes equus dicturum fuiſſe. Nā duos in uno nomiue. A. gelius libro. ii. Marci Varronis liber eſt ad Ciceronem de lingua latina octauus nullā eſſe obſeruationem ſimilium dictionum: quæ omnibus pene uerbis cōſuetudinem dominatu pauloq̄ poſt idem. M. Varro in eodem libro Sentior inquit nemo dicit: & id per ſe nihil eſt. aſſentior tamen fere omnes dicunt. Si ſennaun⁹ aſſentio in ſenatu dicebat: & eū poſtea multi ſequuti neq̄ tamen uicit conſuetudinem ſed idē Varro in aliis libris multa pro analogia tuenda ſcripſit: ſunt igitur hi tanquā loci communes.

POM. Prima barbariſmi: Nigidi⁹ ait ruſtic⁹ fit ſmo ſi aſpires pperā. Barbaꝝ antiq ruſticū dixerūt. Barbariſmus ex ruſticitate ſmonis latini. Pōpeius ait barbariſm⁹ erit i latino ſermone utputa ſi ruſtic⁹ fuerit i barbaro ſermone dicitur barbarexis: Barbariſmus fit aut pronunciatiōe: aut ſcripto trib⁹ modis adiectione: detractione: mutatione: adiectione quū loquendo producimus breuem ſyllabam: & abundante una littera ut relliquiæ pro reliquiæ: & quum una ſyllaba abūdat: ut mauors pro mars: tetulit pro tulit: & aſpiratione ut chorrona pro corona Detractione fit cum ferueť media correpta enunciamus: & cum deeſt littera: ut cum dicitur coluna pro colūna: & i ſcripto quum littera ſubtrahitur a diphthongo cum deeſt ſyllaba ut temnere pro contemnere & colliſione ut nantes pro natantes per aſciſſionē: ut uolupe pro uoluptate & repoſtū pro repoſitum: Mutatiōe quū dicimus litteræ mutantur ut reilquiæ pro reliquiæ. Maſtruga Cicero pro Scauro: Quē purpura regalis ſi cōmouit eū Sardoꝝ maſtruga mutauit.

LAV. Nam Cicero canopitaꝝ: Seruius ſup æneidē Sane ſciendū eſt quia quo tempore Menelaus iit ad ægiptū pdidit canobum gubernatorem ſuum: a quo uicina ciuitas nomē accepit: quæ hodie quoq; mutata lra Canopos nominatur. Scala tñ & ſcopa: Caius libro.xlvii. de furtis uel ſcalā ſciens commodauerit ad aſcēdendū. Cornelius Cel. libro. viii. Neceſſaria ē ſcala lignea & q̄ craſſitudiné duoꝝ digitoꝝ habeat lō gitudiné ab ala & digitos pueniat: & paulo poſt ſi brachiū deligatū ſup ſcalæ galliariæ gradu. Romanus aqla Malo. n. aſcenſumq; ſcalā aut gradulos quidem dicere. Suetonius in uita Neronis Alterius collo & ſcopa deligata. Ordea & mulſa: Varro de Ana'logia: Qui reꝑhēdūt quod nō dicaſ ut unguentū unguenta. Vinū uina ſic Acetū aceta gaꝝ gara faciunt ī perite q deſiderāſ multitudinis uocabulum q̄ ſub'méſurá ac pōdera potius q̄ ſub numerū ſuccedūt. Ná in plūbo oleo aceto cū ícrementū acceſſit dicimus é mltū oleū: ſic multū plūbū argentū: nó multa olea plumba argéta. Ordea mulſa: Diomedes de arte grā matica primo hæc ea quoq; quæ pōderi uel méſuræ ſubiecta ſūt pluraliter declinanſ: ut triticū frumētū: q̄uis frumēt ut mox & frumētis: labor addit⁹ & Ordea legerimus. Sergius ſup Donatū: Sciēdū eſt q̄ ſæpe noia q̄ méſuranſ nō admittūt numeꝝ pluralē q̄uis iam multa uēdicauerit cōſuetudo ut dicamus uina mella ordea: Seruius ſup bucco lica Or ea uſurpatiue metri cā dixit. Nam triticū oleū uinum uel numeri tñ ſingulariſ ſunt: unde plura ī proſa uti ñ poſſum⁹. Vina tñ poſſumus dicere Ciceronis exēp'o q̄ ait in prætura uina cæteraq; q̄ ex Aſia facil' cōparanſ ſup georgica. Muſtū nouū tantū ſingulari dicimus ſicut uinū: Licet Ouidius abuſiue dixit muſta: ſed hoc ille plus fecit qđ & muſtis dixit cū ut diximꝰ de diis oībꝰ tres tñ caſus uſurpare cōſueuerint. Et gladia q dixerūt: Varro eodē libro q̄ dr a multis duobꝰ modis hic dupōdius & hoc dupōdiū: hoc gladium & hic gladius.

POM. Meticœo hic eſt mutatio i in e. Sufetico e quolibet eſſe poteſt i tranſmutatur.

Canopitarum. Canopus ciuitas ægypti cxx. ſtadia diſtat ab Alexandria itinere terreſtri & dr a noſe Canobi q Menelai claſſē gubernabat: & ibi mortuꝰ eſt: ī ea eſt Serapidis tēplū. Traſumenꝰ: lacꝰ é ī ethruria. Traſimenꝰ in eo ē mutatio u in i dictꝰ é a Traſimeno puero. Trāſmutatio: q̄ trāſſertur n poſt i præſt loco n quē rapuit Agylla nympha. Aſſentior. A. Gellius libro. ii. M. Varronis liber eſt ad Ciceronē de lingua latina. viii. nullā eſſe obſeruationé ſimilium dictionū: inq; omnibus peneuerbis cōſuetudinem dominari: paulo poſt idē. M. Varro in eodem libro ſentior inquit nemo dicit: & id per ſe nihil eſt: aſſentior tñ fere omnes dicūt. Siſenna in ſenatu dicebat & eū poſtea multi ſunt ſecuti. Dua & trepondo. M. Varro libro. ii. qđ dicit a multis duobus modis: hoc dipōdium & hic dipōdius: hoc gladiū & hic gladius.

Per nūeros & gña. M. Varro lib. ix. duobꝰ modis ponitur uocabulū: aut a re ſingulari ut Ci. aut a re multitudis ut phaleræ. Vſus declinādi ſpēs ſūt. iii. ꝓma cōſuetudis antiquæ: q̄ ueteres ſūt uſi: & nos reliqmꝰ ut Caſtus Furꝰ. Scda cōſuetudinis nr̄æ ut albus caldus albo caldo. Tertia quæ dr neutra ut Scala phalera: & ea utū tur poetæ ad has accedere pōt q̄rta mixta ut amicitia inimicitia amicitiæ inimicitiæ. Scopa: Suetōiꝰ ī uita neronis: Alterius Colo Scopa deligata. Ordea & mulſa: Sciēdū é q̄ oia nomina quæ méſuranſ nō admittunt numeꝝ pluralé: quáuis iam multa uendicauerit conſuetudo. ut dicamus uina mella ordea.

Tinga placentinus: ſi reprehendenti Hortenſio credimus preculá pro pergula dicens: & imutatione cum. c. p. g. uteretur: & tranſmutatione cū r. præponeret antecedenti: at in eadem uitiu generatione & Metiœo Suffeciœo eo dicens Ennius: poetico iure defenditur. Sed in ,pſa quoq; eſt quædam iam recepta imutatio. Nam Cicero canopitarum exercitum dicit: ipſi canobon uocant & thraſimenū pro thraſumeno multi auctores etiá ſi ē i eo trāſmutatio. Vendicauerūt ſimiliter alia: ná ſiue eſt falſū eſſentior: Siſenna dixit attentio: multiq; & hūc & analogiá ſecuti: ſiue illd ue rum ē: hæc quoq; pars cōſenſu defendit. At ille pexꝰ piguiſq; doctor: aut illic detractionē aut hic adiectōem putabit. Quid? q̄ q̄dā q̄ ſingula, pcul dubio uitioſa ſūt: iuncta ſine reprehenſiōe dicuntur. Nam dua & tre & pondo diuerſorum generum ſūt barbariſmi. At duapondo & trepōdo uſq; ad noſtrā ætatē ab oībus dictū ē: & recte dici Meſala confirmat. Abſurdū forſan uideatur dicere barbariſmū: quod é unꝰ uerbi uitiū: fieri p numeros aut genera ſicut ſolœciſmū. ſcala tramen & ſcopa contraq; hordea & mulſa: licet litterarum mutationem: detractionem: adiectionē non habeant: non alio uitioſa ſunt: q̄ q̄ꝑ pluralia ſingulariter & ſingularia pluraliter efferūtur. & gladia qui dixerunt: genere exciderunt. Sed hoc quoq; notare cōtentus ſum: ne arti culpa quorū dā puicacium perplexe uidear: & ipſe q̄ſtionem

LAV. Plus exigunt. A. Gellius: Tunc alludens fronto morbo inquit: Cares: uino nõ cares. Vocabuli nã in libris quos. C. Cæsar ad Ciceronem de analogia conscripsit harenas uitiose dici existimat in plurali sicut cœlũ & triticum: Cõtraq; quadrigas arma mœnia: conuitia &c. harenas autem minore studio quæsiuimus quia præter. C. Cæsarem: qđ eqdẽ meminerim: nemo id doctorũ hominũ dixit: q συναιρεσιν Donatus Quintilianũ sequens de barbarismo inqt: Synalœpha est uel diæresis cõglutinatio duarũ syllabarũ: i una cõtraria diæresi: ut phæton pro phaetõ. L. Vt Horatius odarum libro quarto: Terret ambustus phæton ad aras: Spes & exemplũ graue præbet ales pegasis thyrrenum grauatus bellorophontum. In Homero semper i uenimus trisyllabum Adhuc difficilior obseruatio. De accentu. Omnis syllaba ubi habet accẽtus dicitur grauis: & ubi adest accentus ibi semper acutus: qui tamen nisi in fine orationis sonet grauescit: Quotiens antepenultima est breuis aut lõga natura circũflexũ accipit: penultima naturã longa non positione si fuerit lõga ultima ut cethegus romanus: acutum uero aliter ut Camillus fortuna.

addidisse: plus exigunt subtilitatis quę accidunt in dicendo uitia: q; exempla eorum tradi scripto nõ possunt: nisi cum in uersus inciderunt: ut diuisio Διαιρέσισ europæ: & ei contrarium uitiũ qđ συναιρεσις και συγαλοιφη graeci uocãt. Nos complexionem dicimus: qualis est apud. P. Varronem: Cum te flagrãti deiectum fulmine phæton. Nam si esset prosa oratio easdẽ litteras enũciare ueris syllabis licebat. Præterea quæ fiũt spacio: siue cum syllaba correpta producitur: ut Italiam fato profugus. seu longa corripitur: ut Vnius obnoxam & furias: extra carmen non deprehendas: sed nec in carmine uitia ducenda sunt. Illa uero nõ nisi aure exiguntur quæ fiunt p sonos q̃q̃ p aspirationẽ: siue adducitur uitiose: siue detrahitur. Apud nos potest quæri an in scripto sit uitium: si. h. littera ẽ nõ nota: cuius quidẽ ratio mutata cũ tẽporibus ẽ sæpius: parcissime ea ueteres usi ẽt in uocalibꝰ cũ ædos ircosq; dicebãt. Diu deinde reseruatũ ne cõsonãtibus aspirare ẽt: ut i Grachis & triũphis. Erupit breui tẽpore nimius usus ut choronæ: chẽturiones: præchones adhuc quibusdã inscriptõibus maneãt. Q ua de re Catulli nobile epigrãma ẽ: inde durat ad nos usq; uehementer & cõprehẽdere & mihi. nã meę quoq; p me apud antiquos tragœdiarũ p̃cipue scriptores in ueteribus libris inuenimus. Adhuc difficilior obseruatio est per tenores: quos quidem antiquis dictos tonores comperi: ut uidelicet declinato a græcis uerbo: qui τόνοι dicunt:

POM. Phæton: pro phaetõte. M. Mallius: Phætontem primo curru per signa uolantem. Nõ nisi aure: Cicero sonus & numerus aures permulcent: Verba potissimũ legenda sunt benesonantia: nõ ut poetæ exquisita ad sonum: sed sumpta de medio. Quanq; per aspirationẽ: H. aspiratio semper præponitur uocalibus uerum in interiectiõibus sequitur. utꝰ Diomedes scribit: Antiqui consonantes non aspirabant: & postea receptus fuit aspirãdi usus Reperio antiquos Romanos non usos aspirationis figura. h. sed mediã eius dextram partem q̃ a phili: & a Palæmõe exilis: a Grillo leuis dicitur uelut apicem superimponebant: Contraria uero parte quæ dasia est: utebant̃ illi hiatus gratia: & ideo ea pars a Grillo dicta fuit platilis. Cicero in oratore ad Brutum sic ait. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio: quin ego ipse quum scirem ita maiores locutos esse: ut nusquã nisi i uocali ab aspiratione utebant̃: loquebar ut sic pulcros Cetegos triunfos Cartaginem dicerem: aliquando idq; sero conuicio auriũ quum extorta mihi ueritas esset: usum loquendi populo concessi: Scientiam mihi reseruaui: Ochines tamen & mathones othones Chepiões pulchra chorõas lachrymas dicimus: quia per aurium iudicium semper licet purrum: semper Ennius nunquam Pyrrhum ut patefecerũt fruges non phryges ipsius antiqui declarant libri: nec enim græcam litteram adhibebant: nunc autem etiam duas & cum phrygium & cum phrygis dicendum esset: aut eam in barbaris casibus græcam litteram adhibere: aut recto casu solum græce loqui: tamen & phryges & pyrrhum aurium causa dicimus. Aspiratio inseritur aliquando implendæ uocis gratia ut uehemens: inchoare. & helluari helluemari: honera honustum ahenum ac in cæteris ad quæ ob hanc causam uenit aspiratio. Quare catulli &c. Catuli epigramma.

Chomoda dicebat si q̃n comoda uellat Dicere & isidiat uerriꝰ insidias Credo sic mĩ sic liber auũculus ei ẽ Sic mĩnus auus dixerat atq; auia Hoc misoi syriã: reqerãt oibꝰ aures. Audebãt eadẽ hæc: lenitẽq; leuites. Hæc sibi post illa metuebat talia uerba Cũ subito afferẽt nũciꝰ horribilis Et tũ mirifice spabat se eẽ locutũ Cũ q̃tum potat dixerat isidias Ioniꝰ fructus postq; illic aretius isset Iã non Ionios eẽ sed hionios

LAV. Littora circũ: Virgilius.iii.æneidos. Pecudes pictæq; uolucres: Virgili⁹.iiii.æneidos: &.iii. georgi cor. Nõ recipit uersus heroicus: nulla rõe recipit iãbũ uersus heroicus aut elegiacus: licet hoc qdã grámatici putẽt: ut i illo uirgiliano Liminaq; lauruſq; dei. Nã id cõtingit propter penthimemerim.

POM. Vel accentus: Error eſt in accentibus quãdo ponitur acuta ubi eſt grauis ut Camillos ſi eſt acutus in prima: ſequẽs neceſſe eſt tẽpus habeat breue in Cetheg⁹ ſi grauem poſueris in media: prima fiat acuta ut Cethegus: flexa erit pro graui: ſi media lõga pronũciaueris: Atre⁹ cũ pronũciãdũ ſit prima acuta ut atreus & duplex hic eſt error q̃ una ſyllaba coacta in duabus cũ ſit ultima flecti nõ poteſt. Alius error qa ubi debet eẽ grauis ponitur flexa: & prima quæ debet eẽ acuta ponitur grauis. Idem ſeruamus in genitiuis taliũ dictionũ: ut atrei terei nerei: Interdũ poetica auctoritate diuidit᷑ diphthõgus: & media fit lõga: Interdum pronuncia tur ſolũmodo: ut orphi pro orpheí. Toni/ ſiue tenores ſiue accentus ſiue moderamenta uocum ſunt tres. Acutus grauis & flexus: grauem omnes habent ſillabæ præterquam ubi erit acutus aut flexus. Flexus poni non poteſt niſi ante ultimã ſyllabam. In diſſyllabis ſi prior fuerit natura lõga & ſequẽs breuis: prior erit flexa: ut Roma luna aliter ut cunq; fuerint hæ ſyllabæ acuitur prima ut/ puta Orpheus citus pontus chaos uepres. In triſyllabis ac poliſyllabis ſi penultima fuerit lõga natura: & ſequẽs breuis: ipſa penultima flectit᷑: ut Romanus Catullus Camillus: Si pſtopoſitio fuit ex muta & liqda acuit ſyllabã priorẽ: ut latebre: aliq̃n in aratro & lauacro media eſt longa natura. Si duæ poſtremæ erunt longæ acuitur penultima: ut micenæ athenæ. Si penultima breuis & ultima lõga acuitur tertia ab ultima: ut Caſtaliæ & eodẽ modo ſi duæ poſtremæ fuerint breues: ut Tulli⁹ hoſtili⁹ mœnia: Si tres fuerint breues ſimul acuitur prima illarum trium: ut Tabula aía Reicio. Si tres longæ media acuitur ut Romani. Græcæ dictiões græca terminatiõe prolatæ græcos hñt accentus. Barbaræ accipiũt: ubi neceſſitas cogit: ut Annibal: maharbal: eodẽ mõ interiectiões. In ultima ſyllaba neq; acut⁹ neq; circũflexus apud latinos eẽ poteſt: Tamen qdã ut diſcrimina facerẽt uocũ poſuerunt: ut pone fere: & hoc ſeruatũ eſt in aduerbiis tñ ac pronominibus: ergo cũ pro cauſa ponit᷑ flectitur. Nã cum dico circũ littora tanq̃ unũ enuncio: Sententia Quintiliañi eſt ut tales particulæ p quãdã cõpoſitionẽ mixtæ ſine diſtinctiõe nominẽtur: qđ eſt qñ procedũt ut circũlittora. Idẽ ſentit Probus cũ monet una uoce dicendũ exaduerſum adprobe adprime: & cætera quæ eadem ratione pronunciantur: ſic adfatim prima acuta pronũciabat. Idẽ Probus ut Gellius meminit ut una eẽt uox. Itẽ quantum quale. quæ cũ quale quando ponũtur interrogatiue grauem habẽt accentũ: quando comparatiue acutum. Interrogatiue quæ diſciplina eſt dialectica. Quale fuit malum unde diſcordia inter deas. ibo quum ueneris. Comparatiue Quæ fuit Penelope non fuit Helene. Nihil eſt mihi cum homine difficili. Quale fuit malũ tale fuit diſcordia. Seruabatur hoc in aduerbiis & pronominibus. Quæ & quale: per hoc nota quis qualis quantus quot pronomina eſſe. Troiæ qui primus ab oris: ab oris pro una parte acuta eſt in ab: Sic ſi dixero circum littora uult eſſe unam uocem ideo ſit accentus. Verſus heroicus: non recipit iambũ nulla ratione aut elegiac⁹: licet hoc quidam grámatici putẽt. ut in illo Virgilii: Liminaq; lauruſq; det: nã id cõtigit per penthimemerim.

uel accẽtus quas græci προσῳδὸς uocant: eũ acuta & grauis alia pro alia ponitur: ut in hoc. Camillus ſi acuitur prima: aut grauis pro flexa: ut Cethegus: & hic prima acuta. Nam ſi media mutatur: aut flexa pro graui: aut apice circunducta ſequente: quã ex duabus ſyllabis in unã cogẽtes: & deinde flectentes dupliciter peccãt. Sed id ſæpius in græcis nominibus accidit: ut Atreus: quem nobis iuuenib⁹ doctiſſimi ſenes acuta prima dicere ſolebãt: ut neceſſario ſecũda grauis eſſet. Item Terei Nereiq;. Hæc de accentibus tradita. Cæterum iã ſcio quoſdã eruditos nõnullos ẽt grámaticos ſic docere ac loqui: ut ꝓpter quæ dã uocũ diſcrimina uerbũ interi acuto ſono finiant: ut in illis quæ circũ littora: circũ piſcoſos ſcopulos: ne ſi grauẽ poſuerint ſecundã: circus dici uideat᷑: nõ circuitus: Itẽ quantũ quale interrogãtes grauí: cõparãtes acuto tenor cõcludũt: quod tamẽ in aduerbiis fere ſolis ac ꝓnominibus uendicant: in cæteris ueterẽ legem ſequuntur: mihi uidetur conditionẽ mutare: q̃ his locis uerba cõiungimus. Nam cũ dico circũ littora tanq̃ unũ enuncio diſſimulata diſtinctione: itaq; tanq̃ in una uoce una ẽ acuta: quod idẽ accidit i illo Troiæ qui ꝓmus ab oris. Euenit ut metri quoq; cõditio mutet accentum: ut Pecudes pictæque uolucres. Nam uolucres media acuta legam: quia & ſi natura breuis: tamen poſitione lõga eſt: ne faciat iambum: quem non recipit uerſus heroicus

LAVREN. Apud nos uero: multa quæ tradit Diomedes Priſcianuſq; & alii de accẽtibus ocioſa ſunt in lĩgua latina: in q̃ acut⁹ a circũflexo nõ diſtat. Et illa p ſonos: uitia q̃dã lĩguæ. Iotaciſmus: Diomedes de arte grãmatica iotaciſmi ſũt cũ i lr̃a ſupra iſtũ decorẽ in dictiõibus extẽdit̃: Labdaciſmi ſimilr̃ ſi lucẽ prima ſyllaba uel alma nimiũ plene pronũciam⁹. Methaciſmi quoq; ſũt cũ i fine partis or̃onis ĩueni t̃ m lr̃a: & incipiẽs ſequẽs a uocali: quæ nõ ſit loco cõſonãtis poſita. Cætera uitia: de ſolœciſmo: Soloeciſm⁹ dr̃ græce logus: oneciſmus: ideſt ĩtegri ſm̃ois uel a ciuitate Cilicie: q̃ ſolœ olim dicebatur: nũc põpeiopolis noiat̃: cui⁹ incolæ qa corrupto ſm̃one loquebant̃ ſimilr̃ uitioſe loquentes apud Atheniẽſes ſolœciſmi dicebant̃. Vñ idẽ uitiũ ſolœciſmus dictũ eſt: latine a quibuſdã ſcribiligo appellat̃: uel a Solone legũ auctor̃: q indifferẽter loquut⁹ eſt. A. Gellius: Soloeciſmus ab Aſinio Capitone eiuſ dẽq; ætatis ĩpilitas appellat⁹: a ueuſtioribus⁹ latinis ſcribiligo dicebat̃ a uerſuta uidelicet prauitate tortuoſe affectiõis tanq̃ ſcribiligo quædam qđ uitium Aſinius Capito ĩ litteris quas ad Tuſcũ Clodiũ dedit hiſce uerbis diffinit. Soloeciſmus ẽ ipar & incõueniens cõpoſitura partiũ or̃onis. Cũ græcũ ãt uocabulũ ſit ſoloeciſmus an Attici hoies: q elegantius loquuti ſũt uſi ſunt eo q̃ri ſolet: ſed nos neq; ſoloeciſmũ neq; barbariſmum apud græcoſ; idoneos adhuc ĩuenim⁹. Nã ſicut ita dixerunt: nr̃i quoq; auctores ſoloecon facilis: ſoloeciſmũ haut ſcio an unq̃ dixerĩt: qđ ſi ita ẽ neq; in græco neq; ĩ latino ſoloeciſm⁹ probe dr̃. POMP. Dialectos. i. linguas quæ ſunt qnq; apud græcos: Ionica dorica æolica attica & cõis. Breuiſſima: apud latinos pp ætatẽ aliq̃ uitiũ trãſit ĩ decorẽ. Voce acuta: qa acut⁹ aut ĩ penultima aut antepenultimã: q̃ erit prima in triſyllabo: ſecũda in traſyllabo: tertia ĩ poliſyllabo. Breuis: media lõga natura ſequẽte breui flectit̃ media lõga poſitiõe uel ſequẽte lõga acuit̃. Ab ultima: ſyllaba ante penultimã ſi fuerit acuta penultima erit breuis. Biſſyllabis: ĩ biſſyllabis ſi prior eſt lõga natura & ſequẽs breuis flexa ẽ: aliter ſi fuerit acuitur. Neutra: nec acuta nec flexa uocẽ latinam claudẽ põt. Syllabæ unius: Monoſyllaba natũra lõga flectũt̃. res: dos: ſpes: lis: Cætera acuunt̃: ut puta mel: fel: ars: pix: nux: nix: Quædã notauit Gelli⁹ adfati admodũ exaduerſũ adprobe adprime. Vitia oris & liguæ: cũ litteras alr̃ q̃ decet enũciam⁹ uitiũ eſt. Iotaciſmos: Diõedes de arte grãmatica: Iotaciſmi ſũt cũ i lr̃a ſupra iuſtũ decorẽ in dictiõib⁹ extendit̃. Labdaciſmos: labdaciſmi ſimilr̃ ſi lucẽ prima ſyllaba uel a alma nimiũ plene pronũciemus. Iſchnothetas: uitiũ eſt oris abortũ docet heſidando dictũ. Plateaſmus: cõtrariũ uitiũ eſt platyaſmis ab hiatu & dilatione oris. Cœloſtomiã: quando uox ſimilis labiis abſcidit̃. Cilos labr̃ & femino cõcido ab ereptiõe uerbi aut ſermonis. Diomedes Metaciſmi quoq; ſunt cũ in fine partis orationus inueniturl. m. littera: & incipit ſequens a uocali quæ non ſit loco conſonantis poſita: hæ enim ſcribuntur aut enũciantur. Metaciſmus: Cõſultus lib. iii. Metaciſm⁹ eſt cũ uerboꝝ cõiũctio lr̃æ. m. aſſiduitate collidit̃: ut ſi dicat maiam ipſã amaq; meã aiam. Lapdaciſm⁹ cũ. l. plimũ cõcurrit ſibi: ut ſol & luna luce lent: ſic Iotaciſmus.

Separata uero hæc a præcepto noſtro non recedẽt: aut ſi cõſuetudo uicerit: uet⁹ lex ſermõiſ abolebitur: cuius difficilior apud græcos obſeruatio eſt: q; plura illis loquendi genera: quas dialectos uocãt: & quod alias uitioſũ ẽ: interi alias rectũ ẽ: apd̃ nos uero breuiſſima ratio. Ná q; ĩ omni uoce acuta intra numerũ triũ ſyllabarũ cõtinetur: ſiue eæ ſint ĩ uerbo ſolæ: ſiue ultimæ: & i his aut ꝓxima extremæ: aut ab ea tertia. Triũ porro de q̃bus loquor media lõga aut acuta aut flexa erit: eodẽ loco breuis utiq; grauem habebit ſonũ ideoq; poſitam ante ſe. i. ab ultima tertiã acuet. Eſt aũt in oi uoce utiq; acuta: ſed nunq̃ plus una nec ultima unq̃: ideoq; ĩ biſyllabis prior. Præterea nunq̃ eadẽ flexa & acuta: q; eadẽ flexa & acuta: utiq; neutra cludet uocẽ latiná. Ea uero quæ ſũt ſyllabæ unius erunt acuta aut flexa: ne ſit aliqua uox ſine acuta. Et illa p ſonos accidũt: quæ demõſtrari ſcripto nõ poſſũt uitia oris & liguæ iotaciſmus & labdaciſmus & iſchnotetaſ & plateaſmus feliciores fingẽdis nominib⁹ græci uocãt ſicut cœloſtomiã: cũ uox quaſi in receſſu oris audit̃. Sunt ẽt ꝓprii quidam & inumerabiles ſoni: quibus nõnunq̃ natõnes reprehẽdimus. Remotis igit̃ oib⁹ de q̃b⁹ ſupra dixĩus uitiis: erit illa q̃ uocatur orthoepeia ideſt emendata cum ſuauitate uocum explanatio. Nam ſic accipi poteſt recta. Cætera uitia omnia ex pluribus uocibus ſũt quorum eſt ſolœciſmus: quanq̃ circa hoc quoq; diſputatum eſt: nam etiam qui contextu uel cõplexu orationis accidere eum confitemur: q; tũ uni⁹ emẽdatiõe uerbi corrigi poſſit: ĩ uerbo eſſe

POM. Amaræ corticis: Cortex ueri⁹ masculini est generis q̄ fœminini: & dies contra uerius fœmini q̄ masculini: & Silex masculini potius q̄ fœminini. Vitiosum é ergo error est quũ in eodem orationis contexu ponitur in utroq; genere cortex indubia uoce sensus genus sibi uindicat: ut scribit Probus. Loquatur: cum in conuuio omnes dicerent hic dies meus est. Procilius grãmaticus eos fecisse Solœcismũ dicebat. Seneca in libris diuisionũ cauillationẽ illã Procilii refellit: multq; ut sigillatim ſmo ille accipiatur. Plane: aperte. Voce una: cum unum enunciamus: & aliud intelligimus: Solœcismus est. Seria leui gestu pronuncia mus. Ad quid: ad quẽ subitelligam⁹ sensum. Vt Solœcismus: Quintilianus affirmare uidetur Solœcismum esse non in sensu: sed in uerbo. Adsusum: su abundat. Quoq; ego.n. hoc uolui: ut sit ordo ego.n. hoc quoq; uolui. Pleonasmon: gemiatio uerboꝝ & repetitio & qualiscũq; adiectio pleonasmon uideri potest: est enim pleonasmos abundans super necessitatẽ oro. Anastrophes comes est: parenthesis quæ dicitur interclusio uel interpositio. Anastrophe: præposterus uerboꝝ ordo: ut Italiã contra Hyperbaton: est quædam transcensio siue saltatio: utputa Scipio prudẽtia rei militaris romano iure romanis armis omniq; uirtutum genere admirabilis uicit numãtiã. Satis fuisset si dixisset: Scipio uicit numantiam. Per genera tẽpora: genera nunc accipit pro significatiõibus. Tẽpora sunt tres p̃ sens præteritum & futurꝫ. Speties præteriti sunt tres: minus q̄ perfecta ut amabã: perfecta ut amaui: pluſq̄ perfecta ut amaueram. Personæ sũt tres. Qualitates siue speties declinãdi: siue status sunt octo. Fatendi uel indicatiuus: ut lego: promissiuus ut legã. optatiuus ut utinã legerem: coniunctus cũ legã. Imperatiuus ut lege. Infinitiuus siue perpetuus ut legere. Participialis ut legendi legẽdo. Imperialis ut legitur. Varro ait interrogatiuum ut legis ne? qui modo & alii duo Separatiuus & adhortatiu⁹ superflui uidẽtur & promissiuus fatendi modi futurum erit & impersonalis potius genus uerbi q̄ modus est. Igitur modi uerborum non nisi sex quum aliud pro alio ponitur potest dici mutatio ut controuersia.

uitiũ: nõ in sermone cõtendũt: cum siue amaræ corticis siue medio cortice p̃ genus facit solœcismũ: quorũ neutrũ qdẽ reprehẽdo cũ sit utriusq; Virgilius auctor. Sed fingamus utrũlibet nõ recte dictũ mutatio uocis alterius: i qua uitiũ erat rectã loquẽdi rationẽ sic reddit: ut amari corticis fiat: uel media cortice: quod máifeste calũniæ ẽ. neutrũ.n. uitiosum separatũ est: sed compositione peccatur: quæ iã sermonis est. Illud eruditis q̄ritur: an in singulis quoq; uerbis possit fieri solœcismus: uti si unũ qs ad se uocãs dicat uenite: aut si plures a se dimittẽs ita loquat: abi aut discede. Nec nõ cũ respõsum ab interrogãte dissentit: ut si dicẽti quẽ uideo. ita occurras ego. In gestu ẽt nõnulli putant illud idẽ uitiũ iesse: cũ aliud uoce aliud nutu uel manu demõstratur. Huic opiniõi neq; oio accedo: neq; plane dissẽtio. ná id fateor posse accidere uoce una: nõ tamen aliter q̄ si sit aliquid quod uim alterius uocis optieat: ad qd uox illa referatur: ut solœcismus ex cõplexu fiat eorũ: quibus res significant. & uolũtas ostendit. Atqui ut omnẽ effugiã cauillationẽ: fit aliquando in uno uerbo: nõnũquam in solo uerbo. Per quot aũt & quas accidat species: nõ satis cõuẽit: qui planissime quadripartitã uolunt esse rationẽ nec alia q̄ barbarismi: ut fiat adiectiõe: ut ueni ad suxis in alexãdriam: detractione ambulo uiam. ægypto uenio: nec hoc fecit transmutatione qua ordo turbatur: quoq; ego enim hoc uolui: autẽ non habui: ex quo genere an sit igitur in initio sermonis positum: dubitari potest: quia maxios auctores in diuersa fuisse opinione uideo: cum apud alios sit etiam frequens: apud alios nũquã reperiatur. Hæc tria genera quidam deducunt a solœcismo: & adiectionis uitiũ. πλεόνασμον detractiõis ἔλλειψιν inuersionis ὑστεροφθίαν uocant: quæ si in speciem solœcismi cadãt ὑπερβατὸν quoque appellari eodem modo posse. Immutatio sine controuersia est cum aliud pro alio ponitur: id per oẽs oronis partes deprehẽdimus: frequẽtissime in uerbo: q̄ plurima huic accidunt: ideoq; in eo fiũt solœcismi per genera: tẽpora: personas: modos: siue cui stat⁹ eos dici seu

qualitates placet:uel ſex: uel ut alii dicunt octo. nam totidem uitiorũ erunt formæ:in quot ſpeci es eorũ quodq; de quibus ſupra dictum eſt diui ſeris. Præterea numeros i quibus nos ſingularẽ ac pluralem habem⁹:græci & Δυικον quáquã fuerunt qui nobis quoq; adiicerẽt dualem ſcrip ſere legere: qđ deuitãdæ aſperitatis gratia mol litum eſt:ut apud ueteres: ꝓ male mereris male merere.ideoq; quod uocant dualem in illo ſolo genere conſiſtit:cũ apud græcos & in uerbi to/ ta fere ratione & in nominib⁹ fere deprehendaſ Et ſic quoq; rariſſimus eius ſit uſus:apud noſtro rũ uero neminẽ hæc obſeruatio repiaſ: qn e cõ trario Deuenere locos:& Cõticuere oẽs:& Cõſe dere duces:apte nos doceãt nil horũ ad duos p/ tinere. Dixerat quoq; q̃q̃ id Antonius ruffus ex diuerſo põit exẽplum de plurib⁹ patrõis :præco ꝓnũciet.Quid?nõ Liuius circa initia ſtati p̃mi li bri:tenuere iquit arcẽ ſabini:& mox i aduerſũ ro mani ſubiere.Et quẽ potius ego q̃.M. Tulliũ ſe quar?qui in oratore nõ reprehẽdo iquit ſcripſeſ ſcripſerunt etiã uerius ſentio. Similiter i uocabu lis & nõibus fit ſolœciſmus genere:numero.pro prie autẽ caſibus:quicquid eorũ alteri ſuccedet: huic parti ſubiungaſ:licet ꝑ cõparatiões & ſup/ lationes:itẽq; in quibus patriũ ꝓ poſſeſſiuo dici tur:uel cõtra.Nã uitiũ qđ fit ꝑ quãtitatẽ :ut ma gnũ peculiolũ:erunt qui ſolœciſmũ putẽt q: pro nomine integro poſitũ ſit diminuti. Ego dubito an id ipropriũ potius appellẽ :ſignificatiõe.n.de erat. Solœciſmi porro uitiũ nõ é in ſenſu: ſed in cõplexu. In ꝓticipio ꝑ genus & caſũ ut in uoca/ bulo:ꝑ tẽpora ut in uerbo: ꝑ numerũ ut i utroq; peccaſ. Pronomẽ quoq; genus:numerum:caſus habet: quæ omnia recipiunt huiuſmodi errõrẽ. Fiunt ſolœciſmi & quidẽ plurimi per partes ora tionis:ſed id tradere ſatis:non eſt:ne ita demum uitium credat eſſe puer: ſi pro alia ponatur alia: ut uerbum ubi nomẽ eſſe debuerit: uel aduerbi um ubi pronomen:& ſimilia. Nam ſunt quædã cognata ut dicũt.i.eiuſdẽ generis:in q̃bus q̃ alia ſpecie q̃ oportet uteſ:nõ min⁹ q̃ ipſo genere per

LAV. Ideoq; quod uocant: Neq; æoli/ ca neq; cõmunis lingua habet duale ut arti fices tradunt. Deuenere locos:primo æne idos. Conticuere oẽs.n.æne.Et conſedere duces.xiii.met. Ne ita demum: Perſi⁹: Iã cras heſternũ cõſũpſim⁹ ecce aliud cras.

POMPO. Qualitates placet: quando ponitur qualitas pro qualitate:ut infinitus pro præterito perfecto:primus inire manũ pro inibat. Adiicerent dualem: erant q di cebant dualem eſſe in omni tẽpore ut ĩ paſ ſiuo amare pro amaris: in actiuo amauere pro amauerũt:M.Tullius i oratore ad Bru tum: Sic nec uero reprehẽderi ſcripſere alii rem & ſcripſerunt eſſe uerius ſentio: Sed cõ ſuetudini auribs indulgenti libenter obſe/ quor. Genere:quando ponitur genus pro genere:ut ualidæ ſilices pro ualidi. Nume ro:ut pars in fruſta ſecãt. Caſibus: quãdo caſus caſui ſuccedit.i.quãdo caſus ponitur pro caſu Vt urbem quam ſtatuo ueſtra eſt: pro urbs. Licet per cõparatiões & ſuper lationes:apud Pliniũ pro melior optimo: & omnium clarus pro clariſſimus:quando ponitur comparatiuus pro ſuperlatiuo & contra. Item in quibus primum propoſ. nomina patriæ ſunt ut Roma romanus:pa tauium patauinus.Poſſeſſiua uero ut a Ro mulo romuleus: ab Antenore antenoreus Siquis poneret romanum pro romuleo:& antenoreum pro patauĩo:& contra romu muleum pro romano.Patauinum pro an/ tenoreo.Declinationes nominum ſunt ſe/ ptem:prima eſt quæ patronymica appella/ tur:ut a Romulo romulides.Secunda poſ ſeſſiua:ut a Priamo priameius:a Romulo romuleius.Tertia ab equo eques equile pla no planities:quarta ut a curſu curſor.Qui/ ta ut ab albo albior albiſſimus. Sexta Septi ma continẽt diminutiua ut a tabula tabella Per ptes orõis : ꝑ ptes orõis fiũt ſolœciſmi ut toruũ pro torue.ridere pro riſo:& cui tã tum de te licuit pro in te.& foris ex eo pro foras:Fiunt etiam in ordine partium : cum ipſæ partes tranſmutantur:aduerbium pro nomine:ut unde pro a quo:ubi pro in quo loco:& quid hoc rei pro quæ res eſt:& hoc regni pro hoc regnum.Pronomen pro ad uerbio ut illac tranſiui : & per illud iter & quo ad quem locum.

Duales latini?

LAVREN. Alterũ negandi eſt: de hoc elegantiæ meæ cõpoſitæ ſunt cum ultimo libello de pronomine ſui & ſuus. Hactenꝰ de ſolœciſſimo: de uerbis latinis & peregrinis. Vt rheda ac petorritum: A. Gelius libro. xv. Nam eſt uox gallica inſcriptum eſt in libro Varronis. xiiii. reꝝ diuinarꝝ: quo i loco Varro cum de petorrito dixiſſet eẽ id uerbum gallicum. lanceam quoq; dixit nõ latinum: ſed hiſpanum uerbũ eſſe. Quorꝫ altero Cicero pro Milone: & alibi bis i ſermonibus & epiſtolis: Varro autem non latinum ſed gallicum uerbum dixit: & lanceã ſignificare alii garrule: ut inquit A. Gelius petorritum græcum eſſe: & uoluere rotas ſignificare quaſi genus uehiculi dixerunt quaſi petortum.

POMPO. Intro locorum: quia dicimꝰ eo intro & intus ſum. Interiectione cũ dolentis dico eia quæ hortantis eſt. Schemata: ſchema figura ſiue cultus dicitur. Inhonoratam: inhonoratus cuius mentio nõ ſit Inhonoratam. ſ. ſilentio mandare uolumꝰ.

Patauinitatem. i. quædam uerba patauia: quibus patauium utebatur. Petorritũ: poteſt uideri magis hoſcum q̃ Gallicum: nam cum ſit uehiculum quattuor rotarum: hoſci petoria quattuor dicunt.

mutato deliquerit. ná & an & aut cõiunctiones ſũt: male tamẽ interroges: hic aut ille ſit: & ne ac nõ aduerbia: qui tamẽ dicat ꝑ illo ne feceris: nõ feceris: in idẽ icidat uitiũ: q; alterũ negádi ẽ: alterũ uetádi: hoc áplius. itro & intus loci aduerbia: eo tamẽ intus: & intro ſũ ſolœciſmi ſũt: eadẽ i diuerſitate ꝓnominũ: interiectionum: præpoſitionũ accidẽt. Eſt ẽt ſolœciſmus in oratiõe cõprehẽſionis unius ſequentiũ ac priorũ inter ſe incõueniens poſitõ. Quædá tamẽ & faciẽ ſolœciſmi habẽt: & dici uitioſa nõ poſſunt: ut tragœdia thyeſtes. & ludi floralia ac megaleſia: q̃q̃ hæc ſequẽti tẽpore interciderũt: nunq̃ aliter a ueteribꝰ dicta Schemata igiť nominabunť frequentiora quidẽ apud poetas: ſed oratoribꝰ quoq; permiſſa. Verũ ſchema fere habebit aliquã rationẽ: ut docebimꝰ eo quem paulo ante promiſſimus loco. Sed hic quoq; quod ſchema uocatur ſi ab aliquo per imprudentiã factũ erit ſolœciſmi uitio non carebit. In eadem ſpecie ſunt: ſed ſchemate carent: ut ſupra dixi uomina fœminea quibꝰ mares utunť: & neutralia quibus fœminæ. Hactenus de ſoleciſmo. neq;. n. artẽ grámaticam cõponere aggreſſi ſumus: ſed cũ in ordinẽ incurreret: inhonoratã trãſire uoluimꝰ. Hoc áplius ut iſtitutũ ordinẽ ſequar: uerba aut latía aut ꝑgria ſũt ꝑgria porro ex oibus ꝑpe dixerim gentibus: ut homíes inſtituta ẽt multa uenerũt. Taceo de thuſcis & ſabinis & ꝓneſtinis quoq;: ná ut eorũ ſermone utentem Vectium Lucillius inſectať: quẽadmodum Pollio deprehẽdit in Liuio patauinitatẽ: licet oia italica pro Romanis habeã: plurima gallice ualuerunt: ut rheda & petorritũ quoq;: quorũ altero Cicero tamẽ: altero Horatiꝰ utiť: & mappá quoq; uſitatũ circo nomẽ poẽi ſibi uẽdicát & gurdoſ quos ꝑ ſtolidis accipit uulgus ex hiſpáia duxiſſe originẽ audiui. Sed hæc diuiſio mea ad græcum ſermonẽ ꝑcipue pertinet. nam & maxia ex parte Roma. inde cõuerſus ẽ: & cõfeſſis quoq; græcis utimur uerbis: ubi nr̃a deſiť: ſicut illi a nobis nõ nunquã mutuať: Inde illa quæſtio exoriť: an eadẽ rõne per caſus duci extrena qua nr̃a cõueniat.

patauinitas in Liuio

Græci á Latinis uerba aliqñ mutuantur.

At ſi repias grámaticum ueterũ amatorẽ:neget quicq̃ ex latina ratiõe mutandũ:q; cum ſit apud nos caſus ablatiuus quem illi nõ habẽt: parũ cõ ueniat: uno caſu noſtro q;nq; græcis uti:quinetiã laudet uirtutẽ eorũ:qui potentiorẽ facere lingu am latinã ſtudebãt:nec alienis egere iſtitutis fa/ tebanť. Inde caſtorẽ media ſyllaba producta p/ nunciarũt:q; hoc nris nóinibus accedebat:quo/ rum prima poſitio in eaſdẽ quas caſtor lras exit: & ut Palæmo ac Thelamo & Plato(ná ſic eũ Ci cero quoq; appellat)dicerenť ſtinuerũt: q; latini quod.o.&.n.litteris finiret nõ reperiebát. Nec i a.quidẽ atq;.ſ.lras exire temere maſculina græ/ ca noia recto caſu patiebanť. Ideoq; & apud Cæ liũ legim⁹ Pelia Cincinatus:& apud Meſſalam bene fecit Euthia: & apud Ciceronẽ Hermago ra. Ne miremur q; ab átiquorũ pleriſq; Aenea & Anchiſa ſit dict⁹. Nã ſi ut Mœcenas:ſuffenas aſp̃nas dicerenť:genitiuo caſu nõ.e.littera:ſed is ſyllaba terminarenť. inde olympo & tyráno acu/ tã mediã ſyllabã dederũt:q; duabus lõgis ſeq̃nti bus primã breuẽ acui noſter ſermo nõ patiť. Sic genitiuus Achilli & Vlyxi fecit: ſic alia plurima Nũc rcẽtiores iſtituerũt græcis noib⁹ græcas ðcli atiões poti⁹ daŕ:qđ tamẽ ipſũ nõ ſemp fieri põt Mihi aũt placet latinã rationẽ ſequi:quouſq; pa titur decor. Neq;.n.iã Calypſonẽ dixeri ut Iuno nem q̃q̃ ſecutus antiquos. C. Cæſar utitur hac ratione declinandi. Sed auctoritatẽ conſuetudo ſuperauit. In cæteris quæ poterunt utroq; mo/ do ũ idecẽter afferri: qui græcam figuram ſequi mallet: nõ latine quidẽ: ſed citra reprehenſionẽ loqueť. Siplices uoces pria poſitiõe.i.natura ſua cõſtãt:cõpoſitæ át prepoſitiõibus ſubiũgunť: ut inocẽs:dũne:iterdũ repugnátib⁹ iter ſe duabus: quale ẽ impterit⁹:alioq; poſſũt aliquãdo cõtinu ari duæ:ut incõpoſit⁹ recõdit⁹:& quo Ci.utiť ſ̃b abſurdũ:aut e duobus quaſi corporibus coaleſ/ cunt: ut maleficus. Nam ex tribus noſtræ utiq; linguæ non conceſſerim:quamuis capſis Cice/ ro dicat compoſitum eſſe ex cape & ſi uis:& in: ueniantur q; lupercalia æque tres partes oratio\ nis eſſe contendant: quaſi luere per caprarum

LAV. Et apud Ciceronem: in rhetori/ cis:& in Bruto. Et quo Cicero utitur:i.ii. de oratore:& alibi. Et inueniuntur q; lup calia: Seruius ſuper.vii.æne.ſub monte pa latino eſt quædam ſpelũca:in qua de capro luebatur.i.ſacrificabatur:unde & lupercal nonnulli dictum putant: Alii q; lupa Re/ mulum & Romulum illic nutrierit:alii q; ueriſimilius eſt locum eſſe hunc ſacratũ Pa ni deo Arcadiæ:cui etiam mons Lycæns: quod lupos non ſinat in oues ſæuire. Caſtorem

POM. Grámaticum ueterum:dicet grã/ maticus amator uetuſtatis non eſſe introdu cendam nouam conſuetudinem declinãdi: & inſtabit peregrina declinanda more no/ ſtro. Inde Caſtorem: Caſtorem o longa Actius pronunciabat more græco hæc no/ mina:inde Valerius hoc carmine: Actium notauit:ut meminit Varro. Acti⁹ Hectorẽ nollet:ſed Hectora mallet. In caſdẽ. q.c. ut amor amoris lector lectoris. Subauſur dum:Cicero in ſecundo de oratore: & ali/ bi de oratore. Capſis:Cicero in oratore li benter copulando uerba iungebant: ut ſo/ des pro ſi audes:ſis pro ſi uis uim in uno ca pſis tria uerba ſunt: ut Cape ſi uis:ain pro ait ne:& nequire pro non quire:malle pro magis uelle:nolle pro non uelle: dein eti / am ſæpe & exin pro inde & deinde dici/ mus. Quid illud non det unde ſit quod di/ citur cum illis cum autem nobis non diciť: ſed nobiſcũ:quia ſi ita diceretur obſcœnuis concurrerent litteræ:ut & mons niſi autem interpoſuiſſem concurriſſent:ex eo eſt me/ cum & tecum non cum me & cum te:ut eẽt ſimile il lis nobiſcum atq; uobiſcum.

Capſis

Lupercalia

LAVREN. Nam ſolitaurilia: Titus Liuius libro.i.& Aſconius Pedianus de diuinatione: Iidem completo quinquennio luſtrabant & ſolitaurilia ſacrificia de ſue oue tauro faciebant. Iunguntur autem ex duo b⁹ uſuſfructus poteſt dubitari cuiuſmodi ſit & quomodo declinetur. Incuruiceruicum: Varro de origine linguæ latinæ libro primo ait: Incucuruiceruicum pecus. Cicero ait etiam quæ: de oratore.iii. Sed minime nobis conceſſa eſt &c. λιλαιεβοῖοσ Homerus in.iii.iliados.

POMPO. Nam ſolitaurilia: ſacrificia ſub palatio erat antrum in quo ex Euandri inſtituto de capro luebaſ. locus dictus aut q̄ ibi lupa nutriuerit Romulum & Remū: aut quia pani lycæo qui lycos dicitur: ſacer erat. In lupercalib⁹ nudi iuuenes palatum antiquam urbem circuibāt ferentes e capri/no corio zonas: quibus percutiebant man⁹ grauidarum mulierum: ut inde haberent faciles partus. Incuruiceruicum: Quattuor ſunt gradus uerborū: ut Varro ſcribit: primus i quo populus uenit ut aurifodinæ mouirrus. Secundus a quo grammatica deſcendit antiqua: quæ oſtendit quemadmodum quodq̄ poæte finxerit uerbum: quod confixerit: quodq̄ declinarit ut parirudentum ſibilus incuruiceruicum pecus & clamideclupeta brachium. Tertium gradus quo aſcendens philoſophia peruenit: ut a quo dictū eſt oppidum uicus uia. Quartus de uocabulis nimis antiquarii eſt helpi. Apd Homerum: Helpenor apud iferos.xi.odyſſeæ ſic loquitur Vlyxi. Cum uir tibi obuius fuerit: uentilabrum humero geſtans tum fixum in terram Remo magnifica regi Neptūno ſacra facias: agnum taurum & marem aprū mactabis: reuerſus inde domum aliis oibus ſuperis ordine ſacrificabis. Ceruicerintum ab Cerui ceruice: ſi eſt in curuicerintum ſignificat apers rectam ceruicem: & idem eſt nam cerui ceruices fuerūt elatas. Nam cū præpoſitio epi: Cicero de præpoſitione in oratore in acceptis tabulis manet ea quidē omnino in reliquo ſermone mutata eſt: nam ammonuit dicimus: & abegit: & abſtulit: ut neſcias an abuerum ſit: an abs quid ſi etiā abfugit turpe uiſum eſt: & abfer uti noluerūt: & aufert & aufugit maluerunt: quæ præpoſitio præter hæc duo uerba nllo alio in uerbo reperietur: Noti erant & naui & nari dulci⁹ uiſū ẽ ignoti ignaui ignari ex uſu dicūt et e rep. q̄ i alēo uocal' excipiebat i alēo eē aſpitas niſi liam ſuſtuliſſes ut exegit edixit præp̄ uerbi primā liam cōmutauit: ut reficit ſegit inſipiens iniquus conſcium: ex quo quidam perteſum eſſe uolunt quod conſuetudo non probauit & dixit perteſū.

nam ſolitaurilia iā pſuaſum ẽ eſſe ex ſue oue & tauro. Et ſane ita ſe habet ſacrū quale apud. Homerū quoq̄ eſt. Sed hæc nō tam ex tribus q̄ ex particulis triū coeunt. Cæterū etiā ex præpoſitione: & duobus uocalibus dure uidetur ſtruxiſſe Pacuuius: nerei r̄pandi roſtrū incuruiceruicū pecus. Iūgunt aūt aut ex duobus latinis itegris: ut ſuperfui & ſubterfugi: q̄q̄ ex integris an cōpoſita ſint quæriť: aut ex integro & corrupto: ut maliuolus: aut ex corrupto & integro: ut noctiuagus: aut duobus corruptis: ut pediſequus: aut ex noſtro & pegrino: ut bicliniū: contra ut epitogium & anticato: aut ex duobus pegrinis: ut epirhediū. Nam cū ſit præpoſitio epi græca rheda gallicum: nec græcus tamen nec gallus utiť cōpoſito. Romani ſuū ex utroq̄ alieno fecerunt. Frequenter aūt præpoſitiones quoq̄ copulatio iſta corrūpit: inde abſtulit: aufugit: amiſit: cū præpoſitio ſit ab ſola: & coit cū ſit præpoſitio con ſic ignaui & e re.p. & ſimilia: ſed res tota magis grę cos decet: nobis min⁹ ſuccedit: nec id fieri natura puto: ſed alienis fauem⁹: ideoq̄ cū κῦρτανχηνα mirati ſumus: curuiceruicum uix a riſu defendimus. Propria ſunt uerba cum id ſignificant in quod primum denominata ſunt: trāſlata cum alium natura intellectum: alium loco præbent. Vſitatis tutius utimur. Noua non ſine quodam periculo fingimus. Nam ſi recepta ſunt: modicam laudem afferunt oratori: repudiata etiam in iocos exeunt. Audendum tamen: namq̄ ut Cicero ait etiam q̄ primo dura uiſa ſūt: uſu molliunť. Sed minie nobis cōceſſa ẽ ὀγδοατὸποιῖα

Coelauchena: a uenit cælum & idem ſignificat & latine ſit incuruiceruicum: ſcilicet habens ceruicem curuam. Tranſlata: flumen quid ſit notum eſt: poſtea dicimus flumen eloquentiæ: Cicero in oratore: tranſlata ea dico ut ſæpe iamq̄ per: ſimilitudinem ab alia re aut ſuauitatis: aut mapræ cauſa tranſferuntur. Noua non ſine quodam periculo fingimus: Cicero in oratore: Ergo ille tenuis orator modo ſit elegans: nec in faciendis uerbis erit audax. In iocos: quia per iocum & riſum ſolemus pronunciare noua uerba quis enim ferat ſiquid ſimilis illis merito laudatis.

LAV. Sermo:cõſtat:ex qb⁹cõſtet ſmo uno de ſtirpe reciſũ.xi.æneidos cõgeſſe palũbes.iii.ægloga: Ah ſili ce nuda.i.ægloga. Vt nũmo cui: Suetonius in auguſti uita. Ei⁹ hec uis ẽ: Vlpiãus de cõtrahẽda emptõne electa materia ẽ cuius publica ac ꝑpetua æſtimatio difficilatib⁹ꝑmutationũ æq̃litate q̃titatis ſubueniret: ea q̃ materia forma publica ꝑcuſſa uſũ dominiũq; nõ tã ex ſuba præbet: q̃ ex quãtitate: nec ultra merx utrunq; ſed alteꝝ ꝑciũ uocabat. Cõſuetudo uero: Cõſult⁹ ẽt Quintilianũ ſecutus ita inqt utendũ uerbis aut nũmis publica moneta: ſignatis. A. Gellius: ſed ãtiqtate tibi placere ais q̃ honeſta & bona & ſobria & modeſta ſit

quis.n.ferat: ſi quid ſimile illis merito laudatis. λι τξεβιοσ & σιζειαίνεμὸσ fingere audeamus Iam ne ballar̃ quidem: aut hinire fortiter dicere mus: niſi iudicio uetuſtatis niterentur. Eſt etiam ſua loquentibus obſeruatio: ſua ſcribentibus. Ser mo conſtat ratione: uetuſtate: auctoritate: cõſue tudine. rationem præſtat præcipue analogia: nõ nunquam & ethymologia. uetera maieſtas quæ dam: & ut ſic dixerim religio cõmendat. aucto/ ritas ab oratoribus uel hiſtoricis peti ſolet. Nam poetas metri neceſſitas excuſat: niſi ſi quando ni hil impediente in utraq; modulatione pedum al te rum malunt: qualia ſũt Imo de ſtirpe reciſum & Aereæ quo congreſſere palumbes: & Silice in nuda: & ſimilia: cũ ſummorũ in eloquentia uiro rum iudicium ꝓ ratione: & uel error honeſtus ẽ magnos duces ſequentibus. Conſuetudo uero certiſſima loquendi magiſtra: utendumq; plane ſermone: ut nũmo cui publica forma eſt. Omnia tamen hæc exigunt acre iudiciũ. Analogia præ cipue quã ꝓxime ex græco tranſferẽtes in latinũ ꝓportionẽ uocauerũt. Eius hæc uis eſt: ut id qd̃ dubiũ eſt ad aliqd ſimile de quo nõ quæriť: refe rat: ut ĩcerta certis ꝓbet. Quod efficiť duplici uia cõparatiõe ſimiliũ in extremis maxime ſyllabis ꝓpter quod ea quæ ſunt ſingulis neganť debere rationẽ & diminutionẽ. Comparatio in nõibus: aut genus deprehẽdit: aut declinationẽ. Genus ut ſi q̃rať funis maſculinũ ſit: an fœmininũ: ſiſe il li ſit pãis. Decliatõe: ut ſi uẽiat ĩ dubiũ hac domu dicẽdũ ſit: an hac domo: & domuũ an domorũ.

Viue igiť: moribus ꝑteritis: Loq̃re uerbis ꝓ ſentib⁹: & illã Cæſaris de Analogia: habe ſemꝑ in memoria atq; pectore: ut tanq̃ ſco/ pulũ ſic fugias inauditũ atq; inſolẽs uerbũ Gũris: ut ſi q̃rať: Sergi⁹ ſuꝑ Donatũ Do/ mus & iugerũ ab antiqs alr̃ declinabanť q̃ hodie declinam⁹: Nã dom⁹ q̃rtæ erat de/ clinatiõis: Iugerũ tertiæ. A. Gelluis lib.xii. ĩ qt Lucilius auribus inſeruiẽs uſus ẽ gũre fe minino: Aurea de cælo demiſſit funis ĩ arua POM. Ballare: antiqꝑtæ ut inqt Var ro a uocibus animaliũ finxerunt uerba. Sermo cõſtat: Aulus gelli⁹: Sed antiqtate tibi placere ais: q̃ honeſta & bõa ac ſobria & modeſta ſit: uiue ergo moribus præteri/ tis: loq̃re uerba præſentib⁹: & illã Cæſaris de analogia habe ſemꝑ ĩ memoria atq; pe/ ctor̃: ut tanq̃ ſcopulũ ſic fugias, inauditum atq; inſolẽs uerbũ. Ethymologia: latinæ ue riloqum. Analogia: recte declinãdi ratio Varro: Qui ignorãt quẽadmodũ ſimilitu/ do debeat aſſumi de analogia dicere non poſſunt: Idẽ lib. viii. itaq; populus uniuer/ ſus debet in oib⁹ uerbis uti analogia: & ſi ꝑ erã ẽ cõſuet⁹ corrigere ſe ipm: Cũ orator ũ debeat in oib⁹ uti quod ſine offenſiõe non poteſt facere: Cũ poetæ trãſilire lineas ĩpu/ ne poſſũt. Ex ſimilitudine cõſtat analogia quæ ẽt in legib⁹ ſeruať ut iulianã: ñ poſſũt oẽs articuli ſigillati aut legib⁹ aut ſenatuſcõ ſultis cõpræhẽdi: Sed cũ in aliquo caſu ſen tẽtia eoꝝ manifeſta ẽ: is q iuriſditõi præeſt ad ſimilia procedere: atq; ita ius dicere de/ bet. Sermonẽ: nõ remoto ab uſu populi ñ itelligit. Nũmo cui publica forma ẽ: For/ ma nũmi q̃drigæ: nũmuſ dr̃ a Numa rege: q prim⁹ ſignaſſe ferť. Proportionẽ: Varro ita apellat. Ei⁹ hec uis: Varro duo ſũt uer boꝝ principia ĩpoſita & declinata: alterũ ut fons: alteꝝ ut riu⁹: in illis ẽ op⁹ hiſtoria in his arte: qua rõne in uno uocabulo decli nare didiceris: Infinito nũero nominis uti poſſis. Itaq; nouis nominibus ablatis cõ/ ſuetudie declinan⁹ recto caſu accepto: reli/

Analogia

quos declĩam⁹: uidelicet ẽt ĩ ipſis caſibus cõſuetudo ſit uñ appet uetuſtatẽ feciſſe. ex uolũtate Varro libro. vii. Declinationũ genera duo: Volũtarium & naturale: Voluntariũ ut cuiuſcũq; tulit uoluntas ut empto ſeruo alius ab eo qui uẽdit declinat alius a regione: alius ab urbe. Naturalis declinatio eſt a communi conſenſu. Itaq; impoſito nomine omnes declinant caſus: ut huius artemidori &c. Omnis declinatio diuidiť in. iiii. partes: prima nõminãdi: ut ab equo equile: & hæc dr̃ denominatiua & poſſeſſiua ut puta a Priamo Priam⁹ Secũda cauſalis: ut equ⁹ equi equo: Tertia augendi: ut ab albo albius albiſſimus: Quarta minuẽdi: ut Ciſta ciſtella & ciſtulla. Syllabis: in ipſa uocabuloꝝ aut nominũ terminatione. Domu dicendum Dom⁹ & iu/ geꝝ ab antiquis alr̃ declinabat: quã hodie declinemus: nam domus quartæ erat declinatiõis iugerũ tertiæ.

LAV. Similia ſint:qbuſdã in monuñtis ueterũ legim⁹ domu. Nos præter auctoritatẽ: Cicero pro Roſio:cõmodo & i officiis: Liuius nõ ſemel:iuris quoq; conſulti hoc uerbo utunt. POM. Funiculus oñ dit: Sic de die diecula Aulus gellius: Lucilius auribus inſeruiẽs uſus ẽ genere fœminino: Aurea de cælo demiſit funis in arua. Eadẽ in uerbis quoq; ratio: Lucretius Feruere cũ claſſem lateq; uagari T. dixit feruit ahenũ: Virgilius in.iii.georgico rũ lauit improba teter ora cruor. Lucretius libro.v. Lubrica prío lunæ larga lauere humida: Saxa ſonere: Lucreti⁹ pôit in primo & in ſexto: Fulgit itẽ nubes: dixit & in ſexto: Multa uidemus.n.cæleſtibus inſita flãmis Fulgere cũ cæli donauit plaga uagare: Prima quoq; &c. In uerbo quoq; ſũt obliqui: ideſt tẽpora. Vſus eſſem pepigi: Cicero ad Herẽniũ: Ex pacto ius ẽ ſiquid iter ſe pepigere. Siquid inter quos cõuenit. Pacta ſũt: quæ legibus obſeruãda ſũt: hoc modo: rẽ ubi pagũt paciſcunt. Si pepigi erit ab ea antiqua poſitiõe: pago dicẽdũ puto: nõ paco. Oratorum: ut Cicero pro Roſio & Liuius nõ ſemel. Illud nomen impoſitum aliter dicitur primigeniũ aut primitiuum. Ad aliquid: nomina ad aliqd uocãtur: Frãter pater auus dominus ſeruus: zoi appellãt ad aliquid: & hæc quidẽ nomina nõ clare per ſe ſignificãt. A græcis: regula ẽ qñ græcus genitiuus eſt in oi latinus eſt in i.

Priamus priami.

pater patris.

ſimilia ſunt domus anus manus. Diminutio genus mõ detegit. Et ne ab eodẽ exẽplo recedã: fũnem maſculinũ eẽ funiculus oſtẽdit. Eadẽ i uerbis quoq; rõ cõparatiõis: ut ſi q̃s ãtiquos ſecutus feruere breui media ſyllaba dicat: deprehendaẽ uitioſe loqui: q̃ omnia q̃ e & o lr̃is fatẽdi modo terminanẽ: eadẽ ſi infinitis e litterã media ſyllaba acceperũt utiq; productã habẽt prãdeo: pendeo ſpondeo: prãdere: pendere: ſpondere. At quæ o ſolam habẽt dũmõ per eandem litterã in ĩfinito exeãt breuia fiunt: lego: dico: curro: legere: dicere: curreẽ. Etiam ſi eſt apud Lucillium: feruit aq̃ & feruet: feruit nũc: feruet ad ãnum. Sed pace dicere hõinis eruditiſſimi liceat: ſi feruit putat illi ſimile currit & legit: feruo diceẽ. ut curro & lego: qđ nobis iauditũ ẽ. Sed nõ ẽ hæc uera cõpatio. nã feruit illi ẽ ſimile ſeruit: quã ꝓportionẽ ſeq̃nti diceẽ neceſſe ẽ: feruiẽ & ſeruiẽ. Prima quoq; aliq̃ do poſitio ex obliqs iueniẽ: ut mẽoria r̃peto cõuictos a me q reꝑhenderãt: q̃ hoc uerbo uſus eſſẽ pepigi. Nã id qdẽ dixiſſe ſũmos auctores cõfitebanẽ: rõnẽ tũ negabãt pmitteẽ: q̃ pria poſitõ paciſcor cũ haberet nãm paciſcẽdi faceret tpe ꝑteri to pactus ſum: nos præter auctoritatem oratorũ atq; hiſtoricorũ analogia hoc quoq; dictũ tuebamur. Nam cum in.xii.tabulis legerim⁹ ni ita pagunt: iueniebamus ſimile huic cadunt. Inde prima poſitio etiam ſi uetuſtate exoleuerat: apparebat pago ut cado: unde nõ erat dubiũ: ſic pepigi nos dicere ut cecidi. Sed meminerimus nõ per omnia duci analogiæ poſſe ratiõem: cum ſibi ipſa plurimis in locis repugnet. Quædam ſine dubio conãtur eruditi defendere: ut cum deprehẽſum eſt lepus & lupus ſimili poſitiõe q̃tum caſibus numeriſq; diſſentiãt: ita reſpondent nõ eſſe paria: q̃ lepus epicœnũ ſit: lupus maſculinũ: q̃q̃ Varro in eo libro quo initia romanæ urbis enarrat: lupũ fœminã dicit Enniũ pictorẽq; fabiũ ſecutus. Illi autem iidem cum interrogantur: cur aper apri: & pater patris faciat: illud nomen impoſitum: hoc ad aliquid eſſe contendunt. Præterea quoniã utrũq; a græcis ductũ eſt: ad eã rõnẽ recurrũt: ut τῶ πατρός patris: καπροῦ apri faciat

LAV. Cum alba faciat: Varro de lingua latina. Qui cū duæ sint albæ: Ab una dicūtur albani: ab altera albēses. Frugalis quoq; Varro de analogia lib. i. Et cū dicimus doct⁹ docta doctissimus: sic diceremus frugalissimus frugus & fruga & in. ii. cū dicimus iudiciū fuisse triūuirū: decēuiroꝝ: nō triūuiroꝝ decēuiroꝝ: Iuuēalis tñ satyra quinta ait. Vētre nihil nouī frugali⁹. POM. Illi tñ defensores analogiæ. Vs litteris: cū nocali breui. Alba: Varro de lingua latina. Quod cū duæ sint albæ ab una dicūtur albani: ab altera albenses. In hac ratione: Cicero quid quod si loqui nosse iudicasse uetant: nouisse iubent & iudicasse: quasi uero nesciamus in hoc genere: & plenū: uerbū recte dici: & īmūtū usitate. itaq; utrūq;. Frug⁹ frugi ē i. ii. cū fuisse triū: Frugal' Frugi nom ē ab utilitate: quo. n. noīe ciuis seruator hōestatis meliori dici pōt: hinc pisso ille Frugi dictus: cuius meminit Cicero in tusculā⁹. Idem cētū milia nūmū: Varro uelle uidet hoc debere seruari i nūmo cū ait: nā sic loquitur: hoc mille denariū nō hoc mille denarū & hæc duo milia denariū. Si esset mltitudo denarioꝝ dici oportebat: & nō solū in denariis & in nūmis: sed ēt in uiris idē seruari oportet: cū dicimus iudiciū triūuiroꝝ & dcē uiroꝝ: nō triūuiroꝝ. Cū uox auctoritati nūeri singularis accipit' pro genitiuo mltitudinis: aut necessitas aut cōsuetudo fecit licētiā necessitas i uocabulis nūoꝝ & numismatū: & i iuris ut duūdenū duoꝝ denoꝝ: sestertiū denariū pro sestertioꝝ & duumuirū triūuiroꝝ. Cōsuetudo ut pro deū atq; hoīum fidē: & proh deoꝝ dicim⁹. Idē deū: Cicero in oratore: atq; a qbusdā sero iā emēdat' ātiqtas qui hæc reprēhēdūt. Nā pro deū atq; hoīum fidē pro deoꝝ aiūt. Itaq; credo huiusmodi illi nesciebāt: an dabat hanc cōsuetudo licētiā: Itaq; idē poeta q inusitatius cōtraxerat prīs mei meū factū pudet pro meoꝝ factoꝝ: & idē nō dat' liberꝝ ut plerīq; uolūt. Sed neq; tuū unq̄ in gremiū extollas liberoꝝ ex te genus: & pœta i chrise durius dixit: Consiliū sociū augurū & extū iterpretes pro socioꝝ & extuoꝝ: & deniq; p pergit prodigiū horrifeꝝ portētum pauor pro prodigioꝝ horriferoꝝ portētoꝝ: quæ nō sane sūt in oīb⁹ neutris usitata Nec. n. dixeri tā libēter armū fabꝝ & procū: audio dicere nō fabroꝝ & procorum. Planeq; duoꝝ uiroꝝ iudiciū & triūuiroꝝ Capitoliū decēuiroꝝ litibus iudicādis dico nunq̄ ut q dixit ac⁹ & uideo sepulchra duo duoꝝ corpoꝝ. Quid ueꝝ sit mtelligo: Sed alias ita loquor ut cōcessū ē: ut hoc uel proh deū dico ul' proh deoꝝ: alias ut nō cesse ē ut triūuiꝝ nō uiroꝝ cū sestertiū nūis nō sestertioꝝ nūoꝝ: quod i his cōsuetudo uaria nō ē. Ad. C. Cæ. de gallicula itelligit.

Illa tamen quomodo effugient ut nomina quāuis fœminina singulari nominatiuo. us. finita: nūquam genitiuo casu in. ris. syllabam terminātur Faciat tamen Venus ueneris. Item cum. e s. litteris finita per uarios exeant genitiuos: nunquam tamen eadem. ris. syllaba termiatos ceres cogat dici cereris. Quid uero? quæ tota positionis eiusdem in diuersos flexus exeunt: cū alba faciat albanⁿ & albēsis: uolo uolui & uolaui. nā præterito quidem tempore uarie formari uerba prima p̄sona o littera terminata ipsa analogia cōfitetur Siquidem facit cado cecidi: spondeo spopondi pingo pinxi: lego legi: pono posui: frango fregi: laudo laudaui. Non. n. cum primū fingerent' homines analogia dimissa cælo formā loquēdi dedit: sed inuēta est post̄q loquenbant': & notatum in sermone: qd quoq; modo caderet. itaq; nō ratione nitit': sed exemplo: nec lex est loquēdi sed obseruatio: ut ipsā analogiā nulla res alia fecerit q̄ cōsuetudo. Inhærent tamen quidam molestissima diligentiæ peruersitate: ut audaciter potius dicant q̄ audacter: licet omnes oratores aliud sequantur: ut emicauit non emicuit: & conire non coire. His permittamus & audiuisse & sciuisse: & tribunale & faciliter dicere: frugalis quoq; sit apud illos nō frugi: nam quo alio modo fiat firugalitas? Item centum milia nūmum & fidem deum ostendant: duplices quoq; solœcismos esse: quando & casum mutant & numerū. Nesciebamus enim ac non cōsuetudini & decori seruiebamus: sicut in pluribus quæ Tullius in oratore diuine ut omnia exequitur. Sed Augustus quoq; in epistolis ad. C. Cæsarem scriptis emendat:

LAV. Is calidũ dicere: Varro de analogia lib. primo: Nã cũ sit simile salsum: & dicat ab his salsius & calidius: salsissimũ & calidissimũ debuit dici: qñ simile ẽ bonũ malũ: bonius & malius: bonissimũ & malissimũ. Sicut Antonius Gnipho: Macrobius lib. iii. Saturnaliũ: Itẽ Antõius uir doct⁹: cui⁹ scholã Cicero post laborẽ fori frequẽtabat. POM. Supfluum: supuacuũ quasi quid uelit dre remotũ iam & oblitteratũ pp asperitatẽ odiosum. põt ẽt dici curiosum. quasi integras uocabuli: ei iudico .s. ortho pie. Mutationibus uocũ: Ablita. i. remota a cõsuetudine. Et magis trita: quia aliud ẽ loqui ex cõsuetudie aliud ex arte. Obliquis casibus palæmon ex obliquis nominatiuũ discernit. Ebur: mutatur u i o ut eboris. robur roboris. Attingi: Leges supra de harum affinitate. Cum illud etiam accidat. Masculina singularia: Sanguis: limus: Muscus puluis: fœminia ut pax eloquẽtia elegãtia & similia. memoria amicitia culpa prosapia rabies: sanies: secordia. Neutralia ut aratrum baculum crocum ingenium uiscũ & pus: Contra masculina Casses antes forimanes maiores natales: ludi: loculi: optimates: primores: proceres: penates: posteri: lemures sales qirites inferisuperi liberi. Fœminina quadrigæ excubiæ: exequiæ: frugesi: feriæ quisquliæ: grates: neniæ: sortes: sarcinæ: sordes indutiæ: calendae: idus: nonae: illecebrae: manubiæ: nuptiæ: scalæ: scopae: gingiuæ nares nundinæ: fortunae: nugæ preces: primitiæ faleræ. Neutralia: Moenia: arma: cibaria: magalia: mapalia: Rostra: spectacula: secta: bona: pascua ac sacrificioꝝ: ludorũq; nomina: ut Floralia: parentalia: lupcalia: icalæ ideo in multitudie enũtiant: quia per gradus scanduntur. Sic aquæ calidæ quia uariae & multis in locis sunt. Sunt nomina sine recto huius frugis roris. Sine obliquis ut diespiter itiner: Sũt & uerba in obliquis uaria ut meto meto/tonis: & meto metis. Sunt nomina uarii declinatus ut Alceus & alceo: gerion geriões gerionis: & sappho sapphonis & sapphus sunt quæ in recto uidẽtur esse similia: sed in obliquis distinguit: ut lepus leporis: & lupus lupi: & Varro ait: Fit. n. ut rect⁹ casus nõ nunq; sit ambiguus: ut in hoc uerbo uolo: quod id duo significat: Vnũ a uolũtate: alteꝝ a uolãdo. Itaq; a uolo itelligamus & uolare & uelle: & soleo & in præterito exit solitus sum. Cato & Ennius scripserũt solui: ideo bene dixit Varro aliud præstat populus: idest cõmunis cõsuetudo: aliud singulari in populo: & pœta liberius loqtur q; orator. Casib⁹ carẽt: ut necis dapis obliquos nõ hẽnt ut uir⁹ &c. q sũt idecliabilia.

quod is calidũ dicere q̃ calidũ malit: nõ q; illud nõ sit latinũ: sed q; sit odiosũ: & ut ipe græco uerbo significauit περιεργον atq; hãc qdã oρ̃ωσεως εἰκ solã putãt: quã ego minime excludo. Quid. n. tã necessarium q̃ certa locutio imo inhærendum ei iudicio quoad licet: diu etiã mutantibus repugnandum: sed abolita atq; abrogata retinere insolẽtiæ cuiusdã est. & friuolæ in paruis iactantiæ Multum. n. litteratus qui sine aspiratiõe & pducta secũda syllaba salutauit: auere est: enim: & calefacere dixerit potius q̃ quod dicimus & cõseruasse. Iis adiiciat face & dice & similia. Recta est hæc uia: qs negat? sed alia ẽ & mollior & magis trita. Ego tñ nõ alio magis angor: quã qd obliqs casibus ducti: etiam primã sibi positionẽ nõ iuenire: sed mutare permittunt: ut cum ebur & robur ita dicta ac scripta in summis auctoribus i o litteram secundæ syllabæ transferunt: quia sit roboris & eboris. Sulphur aũt & guttur. u. litteram in genitiuo seruent: ideoq; iecur etiam & femur cõtrouersiam fecerunt: quod non minus est licentiosum: quam si sulphuri & gutturi subiicerent: i genitiuo ĩram o mediã q; eẽt eboris & roboris sicut Antoni⁹ Gnifo: qui robur quidem & ebur atq; etiam marmur fatetur esse: uerum fieri uult ex his robura ebura: marmura: qd si aiaduerterẽt litterarũ affinitatem: scirent sic ab eo quod est robur roboris fieri: quõ ab eo quod est miles limes militis: limitis. iudex uidex: iudicis uidicis: & q̃ supra iã attigi. Quid ñ sil'es quoq; ut dicebã positiones in longe diuersas figuras per obliquos casus exeunt: ut uirgo: luno: fusus: lus⁹: cuspis: pupis: & mille alia: cum illud etiam accidat: ut quæ dã pluraliter non dicantur: quædam cõtra singulari numero: q̃dã casib⁹ careãt: q̃dã a primis stati po

LAV. Cum ſenatus ſenātus:utrunq; in Cicerone reperitur. Nec de analogia:Varro de analogia tris libros edidit. Meridiē an:Varro libro ſecūdo de origine linguæ latinæ ait Meridies ab eo qui medius dies d.antiqui non r.in hoc dicebāt:ut p̄neſte inciſum in ſolario uidi. Præcipueq; æolica:æoles duos tantum ſicuti nos caſus habēt duali carētes dicūtur.N.romāi ab æolibus oriūdi idē illoꝝ. Cur latiū:Latiū app Varronē a latino:apd Virgiliū uero a latēdo.Seruꝰ ait Varronē dicere a latendo qa latet i Italia iter alpes & appēninū. Quā capitoliū: Apd Varonē:& Liuium de capitolio ab hoīs capite q ibi iuētū eſt dicto.

ſitionibus tota mutentur:ut Iupiter.Quod uerbis etiam accidit: ut fero tuli : cuius præteritum perfectum : & ulterius non inuenitur nec pluri/mum referr:nulla hęc an prædura ſint.Nā quid progenies genitiuo ſingulari : quid ſpes plurali faciet? Quō autem quire & ire uel in præterita patiendi modo:uł in participia tranſibūt? Quid de aliis dicam?cū ſenatus ſenatꝰ ſenatui: an ſenatus ſenati ſenato faciat:ĩcertum ſit.Quare mihi non inuenuſte dici uidetur:aliud eſſe latine:aliḋ grāmatice loqui.Hæc de analogia nimiū.Etymologia quæ uerborum originem inquirit a Cicerone dicta eſt notatio:q; nomen eius apud Ariſtotelem inuenitur σῦνβόλόν quod eſt nota: nam uerbū ex uerbo ductum:id eſt ueriloquiū ipſe Cicero qui finxit:reformidat. Sunt qui uim potius intuiti originationem uocent.Hęc habet aliquando uſum neceſſarium:quotiens interpretatione res de qua quæritur eget:ut cum.M.Cęlius ſe eſſe hominem frugi uult probare non q; abſtinēs ſit(nam id ne mentiri quidem poterat) ſed q; utilis multis.i.fructuoſꝰ:unde ſit dicta frugalitas.Ideoq; in diffinitionibus aſſignatur etymologiæ locus : nónunquam etiam barbara ab emēdatis cōaḋ diſcernere ut cū triquetrā dici Sicilią an triq̄drā meridiē an medidiē oporteat q̄riť Aliquādo cōſuetudini ſeruit:cōtiet aūt in ſe multam eruditionem ſiue illa ex græcis orta tractemus quæ ſunt plurima : præcipueq; æolica ratione : cui eſt ſermo noſter ſimillimus:declinata:ſiue ex hiſtoriarum ueterum notitia nomina hominum: locorum gentium: urbium requiramꝰ unde Bruti publicolæ:pithici :cur latium Italia: beneuentum quæ capitoliū & collem quirinalē

POM. Vlterius:ideſt præ temporibꝰ formatis a præterito pfecto. Nam quid progenies: Cicero nō uult dicere ſpecierum & ſpeciebus.Cæſar docet in analogia ḋḋ eſſe huius progenie die facie:& aliꝰ uſus etiam Ciceronis:& Virgilius huius progenii dii pernitii acii:& alius uſus progenieī diei faciei:& alius uſus huius dies:huius progenies huius acies. Latino:ſecūdum cōſuetudinem. Etymologia:dicitur certa ſermonis ratio:cuius ſūt tres primi libri Varronis de lingua latina. Etymologia eſt qñ uocabuli origo & ratio aſſignatur:quæ magis græcos q̄ latinos dec &: uerus logos ſermo.ſ.uerus ſermo: Varo trāſtulit i.ratio.i.uera ſermonis ratio: Cicero pro ſermone quod dixit ueriloquium: Conuenio cōgero cōmuto: Conuiuo: cōiugium. Hominē frugi:græci frugi hoīes appellant.i.tīmō utiles ad illud latius eſt in frugalitate omnis abſtinētia & inocētia.i.& affectō talis animi quæ noceat nemini cōtinentur: Frugalitas tres uirtutes complexa ē:Fortitudinem iuſtitiā:prudētiam:cui cōtrariū uitium nequitia uidetur eſſe:& ut opinior inqt : Cicero frugalitas a fruge:qua nihil melius terra:Nequitia ab eo dicitur quod nequā ē i tali hoīe:ex quo idem nihil diciť. Frugi homo erit moderatus tēperatus cōſtans quietus:hinc cognomen illud laudatiſſimū.L. Piſonis:qui ea tēpeſtate frugi noīatus eſt: cū in urbe hoīem inuenire nequā neminem poſſes.Eundem cū Gracchus uocari iuberet:& uiator quæreret quē piſonem q̄ erāt plures.Cogis me inqt gracchus dicere inimicū meū frugi:hoc uno cognomine declarabaťnon mō quis eſſet:ſed ét qualis:hæc Cicero pro Pōpeio. Meridiē:Varro lib. ii.de origie liguæ latinæ ait meridies ab eo q̄ eſt mediꝰ dies.D.āti q nō.r.i hac dicebāt ut preneſte intiſum i ſolario uidi æolica æoles noſtri ſūt. Vnde bruti:Brutorū origo ab Iūio illo eſt:qui cū Aenea in latio cōdidit Coloniā nomen uero ē a filio.M.iunii ex ſorore Tarquinii ſuperbi genito: qui cū ſtultitiā ſimularet Bruti nomē accepit: nā ſtulti ut bruta uiuunt. Publicolæ:publius Valeriꝰ a uoleſi ſabio q cū Tacio uēit oriū dꝰ publicola appellatꝰ. Pithici: pithicoꝝ ñ mēini me legiſſe. Bñuētū:āte maleuētū.

Latine loqui diff
Grāmatice
Etymologia
Veriloquiū
Frugifer/uus

LAV. Et argiletum: Varro ait argiletū quoſdā ſcripſiſſe ab argola dictū ſeu quod is huc uenerit ibiq; ſit ſe pultus alios ab argilla qđ ibi id genus terræ ſit. Seruꝰ ſup. vii. æñ: Euander Argū quēdā ſuſcepit hoſpitio: qui cū de eius cogitaret interitu: ut ipſe regnaret: Euādro hoc nō ſentiēte ſocii intellexerūt: & Argū necarunt cui Euāder & ſepulchrum fecit & locū ſacrauit: nō qđ ille merebatur: ſed hoſpitalitatis cauſa. Aulus Gelliꝰ libro. xi. Timæus in hiſtoriis quas oratione graia de rebus. P. R. cōpoſuit: & .M. Varro de antiqtatibꝰ rerum humanarꝫ terrā italiā de græco uocabulo ſcripſerūt eē appellatā: qñ boues uetere græca lingua itali ap/pellati ſūt: quorꝫ in italia magna copia fuerit. Sit. n. cōſul: Varro libro primo Conſul noiatus q̄ conſuleret populū & ſenatū niſi illic potius unde Tatius ait in Bruto qui recte cōſulat cōſul fiat: Cicero in piſonem conſulem ait a cōſulēdo dictū: Vt ipſum declarat nomē: Itēq; in. ii. de oratore conſul quia patriæ cōſulit: Vlp. de officio cōſulis ait: officiū cōſulis eſt cōſiliū præbere: Lelius libro đinorū: Pomponius de regimine iuris & magiſtratuū: exactis enī de inde regibus conſules cōſtituti ſunt duo: pe nes quos ſummum ius uti eſſet: lege rogātū eſt: dicti ſunt ab eo qđ plurimū rei. p. cōſulerēt. Quod ſit humo natꝰ: Varro humū ab homine dici ſignificat libro. i. Lepꝰ leuipes: A. Gellius libro. i. in. xiiii. reꝫ điarū. M. Varro doctiſſimū tunc ciuitatis hominē Leliū erraſſe oñdit &c. ñ. n. leporē dicimus ut ait qđ eſt leuipes: ſed qui eſt uocabulum ātiquū græcū: & č. leporē q dr̄. Quaſi uero nō omnibus aialibus: Cice. de natura deorꝫ libro. iii. ita ait: in enodandis aūt nominibus quod miſerādū fit laboratiſ Saturnuſ quod ſe ſaturat ānis: Mars q magna uertat: Minerua qui minuit: aut qa minatur: Venus qa uenit ad oia: Ceres a gerēdo: quā pnitioſa cōſuetudo i multis etiam nominibus hærebitis: qđ ue Ioui facies: qđ Vulcano: quāq; quoniā neptunum a nando appellatum putas: nullum erit nomen: quod non poſſis una litera explicare: unde dictum ſit: in quo quidem magis tu mihi natare uiſus es quā ipſe Neptunus: Liuius libro. iii. fuerūt q interptarētur eadem hac horatia lege cōſulibus quoq; & prætoribꝰ: quia eiſdē auſpitiis quibus cōſules crearētur: cautū eſſe iudicē. n. cōſulē appellari q̄ refellitur interpretatio qui his tēporibus nōdū cōſulē iudicē: ſed prætorē appellari mos fuit Etiam poſt Quintilianum quidā in has etymologiæ ineptias inciderūt: quorum eſt Donatus qui ait Oratō dicta ē quaſi oris ratio: pinde ac ſi nō ita dicatur ab oratū oratio ut a ratū ratio: & magis ſit in oro ratio q̄ i aratio: ploratio: miratio: narratio: numetatio: & cætera huiuſmodi: Itē ut ſepulchrū dictū eē ſine pulchro: Vērit. n. dicere ſe orſum a pulchro q ſe in cōpoſitiōe eſt longum confugit ad ſine: cuius prima ſyllaba ē brevis: quaſi i ſepulchrū ſit ſine: aut hæc præpoſitio componi ſoleat: nec intelligit ut a ſimulatum dicitur ſimulacrum mutata t in c & a lauatum dicitur lauacrum: nā ueteres lauatum dicebant: ut Ouidius: Mane lauaturaſ illa petebat aquas: Item a fultu non tam mutata q̄ abiecta t tanq̄ ſupuacua dicitur fulcrum & a multū multrum dicitur: ita a ſepultum ſepulchrum: Etiam illa app Paulum nō nihil dura eſt etymologia dicentē. Poſſeſſio appellata eſt: ut Labeo ait: a pedibꝰ alias a ſedibus pedum q̄ poſitio: qñ nihil ad hoc nomen facit poſitio etiam ſi a pede componatur cum prima ipſa ſyllaba poſ q græce ſignificat pedem ad etymologiam pedis ptineat: Nō ēt ad poſitionē ſicut ſupiꝰ dixi de oro qp ſyllabaſa nō pōt referri ad oris ſil' & ad ratio: q̄q̄ neſcio an hoc ēt admittēdū ſit: ut a græco nomīe poſſideo cōponat: & nō potiꝰ a latio poſſum ēt cōpōit poſſū aut potiꝰ ab illo uñ cōpōit policeor porrigo portēdo: certe poſſeſſio a poſſideo uēit: ergo ñ a poſitōe ſed a ſedēo nec ut op. a pedibꝰ quia pedes nō ſedeat. POM. Argi. Var. ait quoſdā ſcripſiſſe ab argola dictū ſeu qp is huc uērit ibiq; ſit ſepultꝰ: alii ab argilla qp ibi genꝰ terra ſit argiletū locꝰ prope palatiū. Sēatui no ñ: Senatꝰ aut a ſapiētia aut nobilitate aut ætate aut honore: Cice. uult a maioribus & natu: ideſt ſenibus: aut ab uirtute aut ab honore: aut quod ſenatores a Romulo electi: ut eſſent patritii: ideſt defenſores cæterorum: Tegulæ: a tegēdo. Regulæ: a regēdo. Vt lucꝰ: hoc ex cōtrariis: qa mīme luceat: & pcæ quia nēini parcunt.

& argiletum appellandi ratio. Iam illa minora in quibus maxime ſtudioſi eius rei fatigantur: q̄ uerba paulum decliata uarie & multipliciter ad ueritatem reducunt: aut correptis: aut porrectis aut adiectis: aut detractis: aut permutatis litteris ſyllabis ue. Inde prauis ingeniis ab fœdiſſima uſque ludibria dilabuntur. Sit enim conſul a conſulendo uel a iudicando. Nam & hoc conſulere ueteres uocauerunt. Vnde adhuc remanet illud rogat boni conſules: ideſt bonum iudices. Senatui nomen dederit ætas. nam iidem patres ſunt: & rex & rector: & alia plurima idubitata: nec abnuerim tegulæ regulæq; & ſimilium his rationē Iam ſit & claſſis a calādo: & lepus leuipes: & uulpes uolipes: & etiam iterpretationem rectam ſequendam improbandam contrariam: ne a contrariis aliqua ſinamus trahi: ut lucus quia umbra opacus parū luceat: & ludus quia ſit longiſſime ab luſu: & ditis quia minime diues: ēt ne hominē appellari q̄ ſit humo natus: q̄ſi uero nō oibꝰ aialibus eadē origo: aut illi p̄mi mortales āte nomē

ab aere uerberato pgamus:ſic peruenimus eo uſ q̄ ut ſtella luminis ſtila credatur:cuius etymologiæ autorem clarū ſane ī litteris nomiari i ea pte qua a me reprehēditur:ihumanū ē.q uero talia libris cōplexi ſunt:nomina ſua ipſi inſcripſerūt: ingenioſeq̄ uiſus eſt Gabinius cælibes dicere ueluti cælites:quod onere grauiſſimo uacent:idq̄ græco argumento iuuit ΗΙΘΕΟΥΣ enim eadem de cauſa dici affirmant:nec ei cedit Modeſtus ab inuentione. Nā quia Cælo Saturnꝰ genitalia ab ſciderit:hoc nomine appellatoſ qui uxore careāt ait.Lelius pituitam quia petat uitam.Sed cui nō poſt Varronē ſit uenia ?q agrū:quod ī eo agaē aliquid:& graculos quia gregati uolent dictos: Ciceroni perſuadere uoluit(ad eum enim ſcribit)cū alterū ex græco ſit manifeſtū duci: alterū ex uocibus auium.Sed hoc tanti fuit uertere:ut merula:quia ſola uolat:q̄ſi mera uolans nomiareē.Q uidā nō dubitauerūt etymologiæ ſubiicer oēm nois cām:ut ex habitu q̄nadmodū dixi longos & ruffos:ex ſono ſtrepe murmuraī:ēt deriuata ut auelocitate diciē uelox:& cōpoſita pleraq̄& his ſilia:q̄ ſine dubio aliūde originē ducūt:ſed arte nō egēt :cuiꝰ in opere nō eſt uſus niſi in dubiis

De Vetuſtate.

Erba & a uetuſtate repetita non ſolum magnos aſſertores habēt:ſed ēt afferunt oratioñi maieſtatem aliquam non ſine delectatione ná & auctoritatem antiquitatis habēt:& q̄ intermiſſa ſunt:gratiam nouitati ſimilem parant.Sed opus eſt modo:ut neq̄ crebra ſint hæc: nec manifeſta:quia & iam nihil eſt odioſius affectatiōe nec utiq̄ ab ultimis etiam oblitteratis repetita tēporibus:qualia ſunt topper & antegerio:& exanclare:& proſapia:& ſaliorū carmia uix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta. Sed illa mutari uetat religio:& conſecratis utendū eſt.Oratio uero cuius ſumma uirtus eſt pſpicuitas : q̄ ſit uitioſa ſi egeat interprete. Ergo ut nouorum optima erunt maxime uetera:ita ueterum maxime noua. Similis circa auctoritatem ratio. Nam etiam ſi poteſt uideri : nihil peccare : qui utitur his uerbis : quæ

LAV. Ait lelius pituitam:Lelius ſcribi debet:de quo Varro libro tertio de origīe Lelii homnis litteris latinis in primis exercati:& Cicero in Bruto ēt uberius hunc laudat ſed cui nō poſt Varronē de origine linguæ latiæ libro.i. Quæ ſine dubio:Varronem & ſimiles tatite reprahendit.Ná Varro in his nimiam operam luſit ſcriptis tribus de hac re libris ad Ciceronem:totidem ātea ad Septimium:etiam Plato in Cratylo de rectitudine nominum uolens omnia nomina rebus impoſita ex aliqua ratione eſſe:quod probaretur:ut facit Plato ineptum eſt:quia plurimoꝝ ratio:ideſt origo ignoratur. Verba a uetuſtate:Qualia ſunt topor & antigerio:Pompeis feſtꝰ Antigerio ātiqui pro ualde dicebant. Feſtus top ſignificare aut arterius cito fortaſſe celeriter temere cito:ſic in nelei carmine top fortunæ cōmutātur hoibus citius ſic.C. Neuica &c. Et exāclare:Exāclare nō nunq̄ apud Ciceronē in tuſculāis ubi loquiē Hercules furēs & ēt d finibꝰ.ī tem alibi exanclare ppeti uel uſurpare. Proſapia ē lōgitudo generis.i.familiæ.

POM. Inſcripſerūt:Feſtus Aelius ſcripſerunt de uerborū ſignificatiōibꝰ:quia uenit ad omnia.Ceres a gerēdo qa piculoſa conſuetudo in multis ēt noibus herebitis: quid Ioui facies:qd Vulcano:quāq̄ neptunum a nando appellatū putas.Nullū erit nomē q̄ nō poſſis una littera explicare uñ ductū ſit:in quo quidē magis natare tu mihi uiſuſ es q̄ ipſe neptunus. Et cōpoſita:poſſūt redigi & reſolui hoc mō:ut inſipiēs peruigil. Verba & a uetuſtate:nō habet ī manifeſta ſed recōdita & bene poſita ut admiratiōnē & delectationē habeāt. Hæc neq̄ māneſta:ſed latēter poſita:ut nō uideātur nimium affectata.data opa accepta. Affectatiōe:affectatouocabulo.ſ.ſuſcepto ab ātiquitate:& crebro:poſito ut uſurpat Apuleius:Martianus:& Iunianus:qui uocabula a uetuſtate eruūt ut tñ ipſis utanē. Topp ſi ſignificat Cito. Exanclare nō nūquā apd Ciceronem in Tuſculanis ubi loquiē Hercules furens libro.ii. & etiam de finibus: Item alibiī: Exanclare perpeti uel uſurpare

Oratio cuiꝰ ſumma uirtus:Virtus orationis eſt in perſpicuitate quando lucida ē:& nō indiget expoſitore. Ergo ut nouorum optima:& c. Verba nō debent eſſe nimium uetuſta:nec nimiū noua: Multa deide grauia & perpeſſu aſpera:quæ corpore exācto atq̄ animo pertuli.i.laboribus cōfecto,

LAV. Nūc qñ diximus Grci orthographiam: Suetonius de Augusto loquens orthographiā.i. formulā rationem qꝫ scribēdi a grāmaticis institutam non adeo custodit ac uidetur eorum potius seq ratōnem qui perinde scribēdum ac loquamur existimant. Nā qꝫ sæpe nō litteras mō sed syllbas aut permutat aut ꝑterit cōmunis hominū error est: nec ego id notarem nisi mihi mirum uideretur tradidisse aliquos legato eū consulari successorēm dedisse ut rudi & indocto cuius manu ixi pro ipsi scriptū animaduertit Apicem ieptissimum ut i hoc ipso eadem.

POM. Tiburchinabūdu: Tiburchinari significat raptim comedere. Lurchinabūdū lurchare cū auiditāte cibū sumere. Hos lo dices: dicitur hec lodix. Item ego in nouorum: Cicero in oratore: Ergo ille tēuis orator modo sit elegās: nec in faciendis uerbis erit audax. & in transferēdis uerecūdus & parcus: & in priscis reliquisqꝫ ornamentis & uerboꝝ & sentētiarū remissior. Quid sit quod cōsuetudinem uo. Consuetudo ē usus eruditorum: mala cōsuetudo mea sententia dicitur abusus: quo nō tātum lingua uerum & mores corrūpunt. Vt Pli. q & cætera: qa natura hominis est facile labi in peiora. Hæc inuaserint: talia sunt in consuetudine. Velli & comam: Mos fuit antiquis habere uolsellos ad uellēdum pilos fingere comam & id balneis cōportare nō erit hæc cōsuetudo. Qua nihil: Si cōsuetudo ē quod plures faciūt: ubi est illud bonū quod plures sequātur: Igitur si hæc inuaserunt ciuitatem scilicet uelli cōportare fingere crines & c. Nūc qñ orthographiā: Suetonius de Augusto orthographiā.i. formulam rationemqꝫ scribēdi a grāmaticis constitutam non adeo custodiuit: ac uidet eorū potius sequi rationem: qui perinde scribendū ac loquamur: existimāt: nā & sæpe non litteras modo: sed syllabas aut permutat aut præterit: cōmunis hominū error ē nec ego id notarem nisi mihi mirum uideretur tradidisse aliquod logato cū consulari successorem dedisse & rudi & idocto cuius manu ixi pro ipsi scriptū aduertit. Vt longis syllabis: qñ longam syllabam natura notabāt primū gēinauerūt: Inde cū excidit ille usꝰ apice distiguebāt ut puta scribo. summi auctores tradiderunt: multum tamen refert: nō solum quid dixerit: sed etiam quid persuaserint. Neqꝫ enim tiburchiābundum & lurchiābūdum iam in nobis quisqꝫ ferat. Licet Cato sit auctor: nec hos lodices: q̄q̄ id Pollioni placeat: nec gladiolā: atqꝫ Messalla dixit: nec particidatū quod in Cælio uix tolerabile uidetur: nec collos mihi Caluus persuaserit: quę nec ipsa iā dicerēt.

De cōsuetudine ueteris sermonis.

Vpere ſt igit cōsuetudo: nā fuerit pene ridiculū malle sermonē: quo locuti sint homines: q̄ quo loquant. & sane qd ē aliud uetꝰ sermo: q̄ uetus loquēdi cōsuetudo. Sed huic ipsi necessariū ē iudiciū: cōstituēdūqꝫ in primis id ipsū quid sit quod consuetudinē uocemus: quæ si ex eo qꝫ plures faciūt: nomen accipiat: periculosissimū dabit præceptū nō orationi mō: sed qd' maius est uitæ. Vnde. n. tantū boni: ut pluribus quę recta sunt placeāt. Igitur ut uelli: & comā in gradus frāgere: & in balneis poptare quanlibet hæc inuaserint ciuitatē: non erit consuetudo: qꝫ nihil horū caret reprehēsiōe: at lauamur & tōdemur & cōuiuimus ex cōsuetudine. Sic in loquēdo: nō siquid uitiose multis insederit: pro regula sermonis accipiēdū erit. Nam ut trāseam quēadmodū uulgo iperiti loquunt: tota sæpe theatra: & omnē circi turbā exclamasse barbare scimus. Ergo cōsuetudinē sermonis uocabo cōsensum eruditorū: sicut uiuendi consensum bonorum.

De orthographia.

Vnc quoniā diximus quæ sit loquendi regula: dicēdū quæ scribentibus custodiēda quod græci orthographiā uocāt: nos recte scribendi scientiā nominem⁹: cuius ars nō in hoc posita est: ut nouerimus quibus quæqꝫ syllaba litteris cōstet. Nam id quidem infra grammatici officium est: sed totā (ut mea fert opinio) subtilitatē in dubiis habet: ut longis syllabis omnibus apponere apicem: ineptissimum est: quia plurimæ natura ipsa uerbi quod scribitur patent: sed interim necessarium cum eadem littera alium atque alium intellectum prout correpta uꝫ producta est facit: ut malus utrum arborem significet: an ho-

minem non bonum apice distinguitur: palus ali ud priore syllaba longa:aliud sequenti significat & cū eadē littera nominatiuo casu breuis :ablati uo longa est:utrum sequamur plerunq; hac no/ ta monendi sum9.Similiter putauerunt illa quo que seruandi discrimina:ut ex præpositionem:si uerbū sequeretur specto adiecta secundæ syllā/ bæ s littera exspecto :sed si pecto remota s scribe remus.Illa quoq; seruata est amultis differentia ut ad cum esset præpositio d litteram: cum autē coniunctio t acciperet.Itemq; cum si tempus si/ gnificaret per q si comitem per c .Si uero quum per q ac duas sequentes uu scriberetur.Frigidio ra·his alia:ut quicquid c quartam haberet:ne in terrogare bis uideremur.Et quotidie nō cotidie ut sit quot diebus . Verum hæc iam etiam inter ipsas ineptias euanuerunt. Quæri solet in scribē do præpositiones sonum quem iunctæ efficiunt an quem seperatæ obseruare conueniat :ut cum dico obtinuit:secūdam enim b litteram ratio po scit:aures magis auditur p.Et immunis illud eni q ueritas exigit sequentis syllabæ sono uictū m gemina commutatur . Est etiam in diuidendis uerbis obseruatio mediam litteram consonantē priori:an sequenti syllabæ adiungas. Aruspes.n. quia pars eius posteriora a spectando est s litterā tertiæ dabimus:abstemius quia ex abstinentia te meti composita uox est:primæ relinquetur.Nā K.quidē in nullis uerbis utendū puto : nisi quæ significant etiam ut sola ponatur.hoc eo non o/ misi:quod quidē eam quotiens a sequatur neces sariā credūt:cū sit c littera quæ ad oēs uocales uī suam perferat . Verum orthographia quoq; cō suetudini seruit:ideoq; sæpe mutata ē. Nam illa uetustissima transeo tempora: quibus & paucio res litteræ : nec similes his nostris earum formæ fuerūt:& uis quoque diuersa sicut apud græcos o littera quæ interim longa ac breuis : ut apud nos:interim pro syllaba : quam nomine suo ex/ primit:posita est : & latinis ueteribus d plurimis in uerbis ultimam adiectam :quod manifestum

LAV Et cum eadem: ut in hoc ipso uoca/ bulo eadem. Specto:exspecto a specto: ex pecto a pecto. Itēq;.Cum qum pro quan/ do. Cum propositio est : duabus in utroq; sequētibus litteris Marius ait:quum quādo fuerit aduerbium temporis p quū siue unū siue duo scribatis ut qum prim9 & cum hoc facerē at si fuerit cōiunctio per.c.scribi debet ut cum Caio & cum Lucio. Ego tamen nō opus esse geminata.u. existimo qa nō solet gemiari ca lra : & quotiēs altera uocalis po nitur ideo ponit' quod aut aliquid facit ut insequeris sequitur aut ne differre uideatur a suis ut sic dicam sororib9 ac fratre hoc est aliis psonis & alio numero ut insequor lo/ quor sequeris sequit' sequimur loqueris lo/ quitur loquimur. Abstemius quia.A. Gel lius li..x.Qui de uictu atq; uestitu po.Ro. scripserunt mulieres romæ atq; in latio æta tem abstemias egisse hoc est uino semp qđ temetū prisca lingua appellabant abstinuis se dicuntur cum hoc Ouidius conuenit in xv. Clitorio quicūq; sitim de fonte leuauit Vina fugit gaudetq; meris abstemiusq; undis Ergo male Donatus super Andriam Terē/ tii inquiens temulēta producit primam syl/ labam temulēta hoc est ebriosa qa Temetū unum unde abstemius sobrius dictum autē quia tentet mentem. Nam aliud est Abste/ nius aliud sobrius : nam sobrius uino non abstinet sed distat ab ebrio & sicut ebri9 nō statim dicetur qui uinum potat ita nec sta/ tim qui sobrius est erit & absthemius quin etiā potest quis abstemius esse & forte ebri us utputa teruisia.

POM. Paulus:longa significat lignū:bre uis significat paludem. Quartam : quarta est.c.in quicquid. Vectius quot cū numerū significat p duplex.t.ut quott cum prono/ men per.d.ut quod. Cum si tempus. Ma/ rius uictorin9 ait qum qum fuerit aduerbiū temporis p.q.siue unum.u.siue duo scriba/ tis ut qum primum qum secūdum hoc face rem : at si fuerit coniunctioper.c.ut cū siue qum & cū. Abstemi9 Aulus gellius libro.x. q de uictu atq; uestitu pplo Ro.scripserunt mulieres romæ atq; i latio abstemias egisse hoc est uinum semp quod temetum prisca lingua appellabant abstinuisse dicūt. A se quatur:ut marmoribus uidetur utputa ca/ rissimus karus kalendæ. Littere:ab Euan/ dro relictæ ut diximus. Plurimis .s. uide/ mus ut merid pro meridie. dulced pro dul cedo. Vltimam adiectam:ultimam intelli gamus ut dixi.Sic dicit adiectam in fine po sita & nihil significans sed mihi placet pri/ or sententia propter.q.cuius exemplum est uesperugo.Varro libro tertio uespugo stel/

la quæ uespere oritur a quo eā Cipillus scribit uesperum itaq; dicit alierum adest quem græci dicunt.

LAV. Quirini ueſperus: Varro libro.iii. de origie linguæ latinæ Veſperugo ſtella q̄ ueſpere oritur a quo eā Cipillus ſcribit. Veſperium itaq; dicitur alteram adeſt quā græci dicunt: Diutius durauit: Legi multis in marmorib⁹ hic aduerbiū ſcribi cum.e.&.i. ad differētiam ꝓnominis ſic heic Arimini in uetuſtiſſimo quodam arcu ita ſcriptū cōperi celeberrimeis italiæ uicis & in quodā oppido nō longe ab urbe ſibei poſtereiſq; ſueis. S.geminabatur ut cauſſa. Romæ in ſepulchro bibuli cauſſa legit̄ & alibi rei gerundæ cauſſa. Ego uero lapillum ſardonicū habeo lr̄is albis utrinq; inſcriptū his uerbis.

POMP. IXSO.
EIVS. RATVS.

POM. Loquebatur: Suetonus id oſtēdit in uita auguſti. Vt ei iungēdi: I longo præponebant.e. i uetuſtiſſimo quodam arcu ita ſcriptum cōperi celeberrimeis uicis italiæ & in quodam oppido non lōge ab urbe. Sibei poſtereiſq; ſueis. Veteres latini conſonantes uocales uocales non geminabāt: & cū geminare oportebat ſilicon imponebāt cui⁹ figura .ɔ. & ipſas ſemiuocales ēt nō geminabāt ut lucilus nūc lucullus anus nunc annus. Illas potiſſimū uoces per geminum .ſſ. ſcribebant quæ preſſiore ſono dicuntur ut auſſus odioſſus cauſſa. Romæ in ſepulchro bibuli cauſſa legit̄: & alibi rei gerundæ cauſſa. cum longa ſyllaba ſcribenda eſſe duas uocales ponebāt qui poſt illos fuerunt opice notabāt. Euanuit uterq; uſus & tantū in dubiis obſeruat̄ ut dixi uocibus i longum ſcribebant ei ſed ſuperuacuū uidetur atq; aliquando incōmodum preſertim diſcentibus legere. Nam in his: exemplum quare ſuperuacuū. Idq; exemplum quare incōmodū. Quotiens.ſ. qñ.ſ. erat media iter duas lōgas aut qñ.ſ. erat poſt lōgas poſita. Gemina.ſſ. Vna.ſſ. nos dicim⁹ iuſſi illi iuſi Etiā optimus & maxim⁹. G. cæſar prim⁹ p.i.&.c. optim⁹ & maxim⁹ ſcripſit. eſt ēt ex colūna roſtrata quæ eſt Iulio in foro poſita. Interim g quoq; ut in puluinari ſolis qui colit̄ iuxta ædē Quirini ueſperugo: qđ ueſperugine accipimus. De mutatōe ēt litterarū de qua ſupra dixi nihil repetere hic neceſſe ē. Fortaſſe.n. ſicut ſcribebāt: ēt ita loquebantur. Semiuocales gemiare diu nō fuit uſitatiſſimi moris: atq; e cōtrario uſq; ad Actium & ultra porrectas ſyllabaſ geminis ut dixi uocalib⁹ ſcripſerunt: diutius durauit: ut e.i. iungendis eadē ratione: qua græci ei uterent̄: ea caſibus numeriſq; diſcreta ē: ut Lucilius præcipit. Iam puere uenere e poſtremū facito. atq; i. ut pueri plures fiāt: ac deiceps. Idem mēdaci furiq; addes e cū dare furi iuſſeris: quod quidē cū ſupuacuū eſt: q. i. tā longe quā breuis naturā habet: tū incōmodū aliqñ. Nā in iis quæ ꝓximā ab ultima litterā e habebūt: &. i. lōga ter minabunt̄: illā rōnem ſequētes utemur e gemia qualia ſūt hæc aurei: argentei: & ſimilia. Idq; iis ꝑcipue qui ad lectiōnē iſtituent̄: etiā impedimēto erit: ſicut in græcis accidit adiectiōē i litteræ: quā nō ſolū datiuis caſibus i parte ultia aſcribūt ſed qbuſdā ēt interponunt: ut in λῆιϛιν q̄ etymologia ex diuiſione in triſyllabis facta deſideret eā lr̄am Ae ſyllabā. cui⁹ ſecūdam nūc e lr̄am ponim⁹: uariæ ꝑ a &. i. efferebāt. Quidā ſemper ut græci quidā ſingulariter tantum: cum in datiuum uel genitiuū caſū incidiſſent: Vnde pictai ueſtis & aulai Virgilius amātiſſimus uetuſtatis carminibus inſeruit. In iiſdē plurali nūero e utebant̄: hi Syllæ Galbæ. Eſt in hac quoq; parte Lucillii ꝑceptū quod q̄ pluribus explicat̄ uerſibus ſiquis parum credat: apud ipſū in nono requirat Quid qđ Ciceronis tēporibus paulūq; infra fere quotiēs ſ littera media uocaliū longarum: uel ſubiecta lōgis eēt s gemiabat̄: ut cauſſę: caſiuſ: diuiſiōes? quō & ipſū & Virgiliū quoq; ſcripſiſſe manus eorū docēt. Atq; paululū ſupiores ēt illđ quod gemina dicimus iuſſi: una dixerūt: etiā optimus maximus: ut mediam i litteram quæ ueteribus u fuerat accipent. C. primū Cæſaris inſcriptione traditur factum. here nunc e littera terminamus: at ueterū comicorū adhuc libris iuenio

LAV. Heri ad me uenit: Terentius in formione. Græci præceptores: Græci nunq̃ uocalē habent. i. & .u. Nam & Gaius: Iulius paris illa prænomina a uirilib⁹ tracta sunt. Caia: lucia. publia: numeria: ceterum caia usu super omnes celebratā est. ferunt enī caiam Eriliam Tarquini prisci regis uxorem optimā lanificam fuisse se dicerent idem Cneus ob insigne neui appellatus est. & ideo institutum ut nouæ nuptæ ante ianuam mariti interrogatæ quæ nam uocarentur caias se esse dicerent. Idem Cneus ob insigne neui appellatus est quod unū prænomen uaria scriptura notacur. Alii enim Neuium. Alii Gneum. Alii Cneum scribūt qui .c. littera in hoc prænomine utuntur antiquitatē sequi uidē tur quæ multū ea littera usa est. Olim enī di cebaṫ frucmētum nūc frumentū & ferctur & ferctis: non fertis & cnatura non natu/ ra: ergo etiam qui in corporibus gigni solet Cneus appellatur qui cn ponūt corruptiōe syllabæ delectari uidētur qui Nneus Lenita te. .C. .ↄ. hoc modo scribi Ca ius & Caia plurima sūt ueterum sepulchra documēto. Et colūna. i. Columella ut recor dictus est pro colunella. C. Marius. C. F. Cos. Vii. pr. tr. pl. Sex. Roscius ↄ L. eros erarius sibi & Luceriæ conlibert e suæ fecit Sallusti⁹. T. F. pup. C. Emne. P. Rubri⁹ celer Vxori car. pientissime cum qua uixit an. xxxxiii. M. Viii. sine querela. B. M. P. opto ualeas qui regis

POM. I littera finim⁹ ut sibi et quasi. Illud nunc melius qui cui: Cui nunc scribitur & ita Quintilianus monet per cui. antiqui scripserunt per. L. & quidē ut distinguerēt a nostro qui interposuerunt. o. & fecerunt quoi sed pronuntiabāt ut qui. nam nō sem/ per pronūciabant ut scribebant: nos quidē iam ex consuetudine non modo scribendo nerum & enunciando distinguimus. Sic lo quimur ut duæ sint syllabæ. ratio uero po/ scit ut etiam in loquēdo unam ut est fatere/ mus syllabam. de ablatiuo uero qui hoc di/ cendū puto. Qui i nominatiuo apud illos nō fuit: ideo quis in comicis modo interro/ gat non refert: & in multitudine non qui: sed ques fuit ut Cato utiṫ: postea lenius di/ xerūt. Qui & ablatiuo quo ibi uetustas ha/ buit qui & quis cōmunis generis fuit. Quæ an sit fœmininū an neutrale distīguiṫ diph/ thongo. In fœmininis & finitis in numero plurali diphthōg⁹ est. Ab illo qui. f. nomi natiui casus siue ablatiui. Nam & caius: uideṫ uelle Quintilian⁹ quod caius scriba tur per. q. Mulierem declarat. Romæ sex. Roscius. ↄ. eros. L. Tres erari⁹ sibi & lucre tiæ collibertæ suæ fecit. C. Marius. C. filius consul. vii. pr. tr. pl. Et colunam & cossu/ les: In monumētis sic legitur coluna pro co lumna & cossules pro cōsules: & hoc fecere diserimē ut pro singl'ari notareṫ simplici. f. ut cos. pro multitudine duplici ut coss. sbr. subura. Multa sūt hui⁹ generis ut. b. f. c. i. būficiū. c. l. n. colūna. pss. possessor. LAV.

heri ad me uenit: quod idem in epistolis Augu stī: quas sua manu scripsit aut emendauit depre henditur. Quid non? Cato censorius dicam & fa ciam: dicem & faciem scripsit eundemq; in cæte/ ris quæ similiter cadunt modum tenuit: quod ex ueteribꝰ eius libris manifestum est. Et a Messala in libro de. s. littera positum sibe & quase scriptū in multorum libris est. Sed an hoc uoluerint au ctores nescio. T. Liuium ita his usum ex Pædi/ ano comperi. qui & ipse eum sequebaṫ. hæc nos i. littera finimus. Quid dicam uortices & uorsus cæteraq; ad eundem modum: quæ primo Sci/ pio Africanus i. e. litteram secundam uertisse di citur. Nostri præceptores ceruū seruūq;. u. &. o. litteris scripseṙt: quia subiecta sibi uocalis in unū sonum coalescere: & confundi nequiret: nunc. u. gemina scribuntur ea ratiōe quam reddidi: neu tro sane modo uox quam sentimus efficiṫ. Nec innutiliter Claudius æolicam illam ad hos usus. f litteram adiecerat. Illud nunc melius: quod cui tribus quas ꝓposui litteris enotamus: in quo pue ris nobis ad pinguem sane sonum quoi utebantur tantum: ut ab illo qui distingueretur. Quid quæ scribuntur aliter q̃ enunciaṅ? Nam & Ca/ ius c littera notatur: quæ iuersa mulierem de cla rat: q; tam caias esse uocitatas: q̃ caios etiam ex nuptialibus sacris apparet. Nec Cneus eam lit/ teram in prænominis nota accipit: qua sonat. & coluna exempta. n. & cossules gemineta eadā lī/ ra legimus: & subura cum tribus litteris notaṫ e tertiā ostēdit. Multa sūt generis huius. Sed hæc quoq; uereor: ne modū tā paruę quæstiōis excesserit. Iudiciū aūt suū grāmaticus interponat his oib⁹. Nā hoc ualere plm debet. Ego uero qđ cō suetudo obtīuerit: sic scribēdū qcq; iudico quō

Aut ideo minus: Au. Gellius libro. xviiii. Cæſar uir ingenii præcellẽtis ſermonis preter alios ſuæ ætatis caſtiſſimi in libris quos ad. M. Ciceronem de analogia conſcripſit harenas uitioſe dici exiſtimauit. Supereſt: De lectione priori.

POM. Significãter: in ui. uocum & pertinet ad philoſophos ornate ptinet ad oratorem. Grammaticis: ornate dicẽdi etiam eſt grãmatici. Maiori operi. ſ. cũ de figuris dixæro. Fore: futuros eſſe. His: tanq̃ ſuperuacuis. Superuacuũ: utputa deſcẽdere ad minutias quaſdam & ineptiolas ut illo uerbum dicitur a uerberato aere: & ſũt ne octo an plures an pauciores partis orationis: & ſint ne quædã in eis ſuperuacuæ. An minor eſt. M. Tullius M. Tullius etiam cum prætura fungeretur frequentauit ſcholam. M. Antonii grapho nis inſtãtiſſime. Idem in epiſtolis ad Dolobellam & Atticum capi quidam uoluptate uidetur quod intra iudex fuerit & ut illius humanitate frui poſſe fecit hñe cupiebat. Aut uim Cæſaris: audiebam etiã memoria patrũ quoſdam egrãmaticis ſtatim ludo tranſiſſe in forũ atq; in numerũ preſtantiſſimorũ patronorum receptas. Supereſt lectio in qua puer ut ſciat ubi ſuſpendere ſpiritum debeat. Pronũtiatio debet eſſe accomodata & ſenſui & perſonis pſertim ſi in theatro recitatur comœdia aut tragœdia in heroico carmine uirilis eſſe requirit̃ nequid maieſtati carmini deſit & ideo modulatio illa & flexio uocum in cantilenam deducta fugiẽda eſt: & uox etiam gracilis & effœminata. Sit in primis uox ſana: non rudis. Immanis dura rigida uana prepinguis tenuis acerba puſilla mollis effœminata. Spirit⁹ nec breuis nec parũ durabilis nec i receptu difficilis. Verba nõ ſint deuorãda: ut in uoce coruorum: neceſſaria eſt uerborum explanatio oratiõ debet eſſe diſtincta ut dignoſcatur ubi icipiat: ubi deſinat ſenſus quo loco ſubſtinẽdus: & q̃ſi ſuſpendendus eſt ſermo ideſt ſubdiuiſam & in ipſa diſtinctione datur tempus alias breue alias lõgum. intereſt enim an ſermonẽ finiat diſtictio an ſenſus. Quãdo ſentẽtia eſt plene pũctum ponitur ad caput litteræ & uocat̃ diſtinctio. Quãdo ſemiplena punctũ ponitur ad unã partem & uocatur ſubdiſtinctio. Quando eſt media ſentẽtia punctum ponitur in media littera & uocatur media diſtinctio. Quando pes terminat dictionem in carmine dicitur colon ut condere urbem. Coma dicitur quãdo poſt duos uel tris pedes remanet ſyllaba quæ finiat dictionem. hæc ſuperuacua ſũt. Iphæ hac nota fit. v. & ſuppoſita nectit coniungitq; uerba ut interea o loci: & turn⁹ ut ante v uolans: & hoc ſignũ ſi cõſuetudo permiſerit. Diaſtole eſt cõtraria nota & ſeparat & ſupponitur litteræ dictionis quæ ſeiungitur ut littoreq; in uiridi cõſpicitur ſus & præruptus aquæ mons. Simile ſignũ habet apoſtrophos. & quẽadmodum diaſtole ponitur hæc ſupponitur quotiens remouetur uocalis ut dixtin pro dixti ne. ain pro ais ne. & min tu iſtud ais pro mi ne &c. & apud Virgilium Tãton me crimine dignum. Suſpendere: quando non eſt finita ſententia neceſſe eſt ſuſpendere ſpiritum. Verbum dis: ne ſit confuſio. Vbi cla. ſen: ubi eſt finis: Vnde incipiat: alius ſenſus. Quando attollenda: quando eſt neceſſe dare ſpiritum. Lectio poetarum.

ſonat. Hic enim eſt uſus litterarum ut cuſtodiãt uoces: & uelut depoſitum reddant legẽtibus. Ita q; id exprimere debẽt: quod dicturi ſumus. Hæ fere ſunt emendatę loquendi ſcribendiq; partes duas reliquas ſignificanter ornateq; dicendi: nõ equidem grammaticis aufero. Sed cum mihi officia rhetoris ſuperſint: maiori operi reſeruo. Sedit autem illa cogitatio quoſdã foꝝ qui hæc que diximus parua nimium: & impedimenta quoq; maius aliquid agendi putent: nec ipſe uſq; ad extremã anxietatem: & ineptas cauillationes deſcẽdendum: atq; his ingenia concidi: & comminui credo. Sed nihil ex grãmaticæ nocuerit: niſi qd̃ ſuperuacuũ eſt. An ideo minor eſt. M. Tullius orator: q; idem artis huius diligentiſſimus fuit: & in filio ut in epiſtolis apparet recte loquẽdi uſq; quaq; aſper quoq; exactor. Aut uim. C. Cæſaris fregerunt editi de analogia libri? Aut ideo minus Meſſalla nitidus: q; quoſdam totos libellos: non de uerbis modo ſingulis: ſed etiam litteris dedit? Non obſtant hæ diſciplinæ per illas eũtibus: ſed circa illas hærentibus. Supereſt lectio i qua puer ut ſciat: ubi ſuſpendere ſpiritũ debeat: quo loco uerſum diſtinguere: ubi claudatur ſenſus: unde icipiat: quando attollenda uel ſũmittẽda ſit uox: quid quoq; flexu. quid lentius: concitatius: celerius: lenius dicendum demonſtrari niſi in ope ipſo nõ poteſt. Vnum ẽ igitur quod in hac parte ꝑcipiã: ut omnia iſta facere poſſit: itel⁊ ligat. Sit aũt in primis lectio uirilis & cum ſuauitate quadã grauis: & nõ quidem proſæ ſimilis:

qꝫ & carmen eſt:& ſe poetę canere teſtantur :nõ tamen in canticũ diſſoluta:nec plaſmate:ut nũc a pleriſqꝫ fit effœminata.De quo genere optime C.Cæſarem præteſtatum adhuc accepimus di/ xiſſe:ſi cantas male cantas:ſi legis cantas.Nec p ſopopœias:ut quibuſdam placet ad comicũ mo rem ꝓnunciari uelim.Eſſe tamẽ flexum quen/ dam quo diſtinguant̃ ab his in quibus poeta p/ ſona ſua utetur.Cætera admonitõe magna egẽt in primis:ut teneræ mentes tracturæqꝫ altius qc quid rudibus:& omnium ignaris inſederit:non modo quæ diſerta : ſed uel magis quæ honeſta ſunt diſcant.Ideoqꝫ optime inſtitutum eſt:ut ab Homero atqꝫ Virgilio lectio inciperet:q̃quam ad intelligẽdas eorum uirtutes firmiori iudicio opus eſſet.Sed huic rei ſupereſt tempus:nec .n. ſemel legent̃. Interim & ſublimitate heroici car minis animus aſſurgat:& ex magnitudine rerũ ſpiritum ducat:& optimis imbuatur :utiles tra/ gœdi:alunt & lyrici:ſi tamen in iis non auctores modo:ſed etiam partes operis elegeris.Nam & græci licenter multa:& Horatiũ in quibuſdã no lim interpretari.Elegia uero utiqꝫ quæ amat:& endecaſyllaba:& quibus ſunt cõmata ſotadeorũ Nam de ſotadeis ne præcipiendũ quidẽ ẽ amo ueantur:ſi fieri poteſt: ſi minus certe ad firmius ætatis robur reſeruentur. Comœdia quæ pluri/ mum ad eloquentiam conferre poteſt cum per omnes & perſonas:& affectus eat: quem uſum in pueris putem:paulo poſt ſuo loco dicam.Nã cũ mores in tuto fuerint iter p̃cipue legẽda erit: de Menandro loquor:nec tamen excluſeri alios Nam latini quoqꝫ auctores afferent utilitatis ali quid.Sed pueris quæ maxime ingenium alant: atqꝫ animum augeant prælegenda :cęteris quæ ad eruditionem modo pertinent : lõga ætas ſpa tium dabit.Multum aũt ueteres etiam latini cõ ferunt:q̃q̃ pleriqꝫ plus ingenio q̃ arte ualuerũt.In p̃mis copiá uerborũ:quorũ i tragœdiisgrauitas ĩ cõœdiis elegãtia.Et qdẽ uelut aticiſmos iueni ri põt:œconõia quoqꝫ i his diligẽtior q̃ i pleriſqꝫ nouorũ erit:q oiũ opũ ſolá uirtutẽ ſniaſ putauert

LAV. Cætera admonitiõe: De cæteris q̃ pertinẽt ad puerum qui grammaticam do/ cetur. Et Horatium:Sũt aliquot odæ ora/ tii obſcœnæ nec uerecũdo uito exponẽda. POM Carmen.r.mutat̃ in.ſ. & cõtra ut orculũ oſculũ:haſena harena&: reliqua & caſmene carmene inde carmina. Proſope ia:fictio perſonæ .proſopon dicim⁹ pſonã & pro facio fingo proſopeias poſſum⁹ di/ cere perſonatas. Tracturæ: hauſuræ acce/ pturæ. Optimis : optima lectiõe. Græci: lyrici. Licenter.ſ.dicunt. Elegia: elegiæ q̃ amant quæ amatoriæ ſunt ſi elegia carmi/ na intellige quia ſequitur endecaſyllaba .ſ. carmina.ſi elegiæ tunc ſequatur endecaſylla bi. Commata: appellamus partes & cola membra & cum periodo ſunt & ponũtur. Quintilianus appellat commata inciſa.

Sotadeorũ:ſotadæa carmina etiam libro ix.Sotades genere cretenſis nouum genus carminis inuenit :quod ab eo ſotadeum di citur in quo fertur imitatus cleomachũ pu/ gilem a cuius meminit ſtrabo qui in cynedi cuiuſdam & ancillæ que a cynedo alebatur amorem incidit.Sotadeo autẽ carmine la/ ſciua ſcribũtur &ẽ uere trochatum retrogra dũ q̃q̃ & ionico atqꝫ dactylico fieri poteſt ſi modo habuerit ſyllabas quas ſi retrorſum legas fiet carmen ſotadeũ.de eius laſciua me minit Martialis cũ ait Nec retro lego ſota dæm cynedum:igitur ſotadeũ erat molle & effœminatum quando etiá & ipſe Martia lis qui laſciuus habebatur refugit. Comœ dia æqꝫ &c. Cicero probat eloquẽtiam te rentii: Varro plauti alii: Cecilii. De menã dro:& in.x.menãdr meo quidem iudicio diligenter lectus ad cuncta quæ præcepim⁹ efficienda ſufficiat. Alios: Ariſtophanem Eupolẽ Cratinũ. Latini : Comici. Per/ legẽda:ſunt. Multum &c.hucuſqꝫ quæ op tima & neceſſaria pueris ſunt : deinceps cũ loquitur de lectione antiquitatis putat ma/ gis rebuſtioribus conuenire. Comediis: Comœdia debet habere atticá illam uene/ rem & iucũditatem. Elegãtia: inueniri po teſt. Oeconomia:p̃paratio dicit̃ & eſt mo dus loquendi. In his: ueteribus. Nouo/ rum:qui poſuerunt ſentẽtias ſine lepore ac iucunditate & ſic damnat illos qui in/pici/ unt ſentetias tantum relinquunt & preter/ mittunt omnem dicendi maieſtatem.

Carmũ partes

Horatii Carmen

LAV. Cum poeticis uolnptatibus Paulus apoſtolus ſolos poetas in teſtionium affert apud athemienſes quidem arat. ad chorintheos autem prima Menandrum ad titum uero terpimenidem cui⁹ heroici emiſtichiū poſtea ut hieronym⁹ ait Calimāch⁹ uſurpauit POM. Sanctitas: grauitas & maieſtas. Sāctitas petēda & uirilitas eſt a comædiis & tragædiis. Virilitas: eſt neruus & robur eloquētiæ. Deniq; credam⁹ &c. Paulus apoſtolus Solos poetas in teſtimoninm affert apud athenienſes quidem aratum ad Titum uero epimenidem cui⁹ heroicis poema ut hieronym⁹ ait Callymachus uſurpauit. Et cæteros: Meſſalam. celium. brutū. caluum. Eorum: anti quorum. Hæc ſe: lectio ueterum poetaꝝ.

Tropus: dicitur conuerſio motus qui a pleriſq; & Quintilianus alio loco Tropus eſt uerbi uel ſermonis a propria ſignificatione ad aliam cum uirtute mutatio: eius ſpecies ſunt multæ. Non ſcholarum: ſi pretermittitur ſchola: non pretermittit᷑ ſtudiū. Sibi a ſe. Soluto uerſu: uerſus quādo ordinatur dictiones ſoluūtur. Adeo. ſ. ualde. Deprehendāt: proprietates pedum. Syllabæ ſunt proprietates pedum. Barbara: propter ſyllabas. In propria: propter trāſlata quia lōgæ pro breuibus & contra. Legem: regulā uſum. Improbētur: accuſent᷑. Poetæ: potæ ſeruiūt metro: ideo excuſandi. idē Varro in analogia orator nō debet in omnib⁹ uti analogia q̄ ſine offenſione non poteſt facere cū poetæ tranſilire lineas impune poſſūt.

Metaplaſmos: nominatiu⁹ græcus. Metaplaſmus dicitur tranſformatio. eſt autē trāſlatio tranſformatio recti ſermonis in alterā ſpetiem. Schematiſmos: Schema dicitur figura quæ eſt quotiēs a cōmuni ſermo remotus eſt. Schematis duas legimus eſſe partis: Dianœas. i. mētis uel ſenſus uel ſententiaꝝ: Dianœa dicit᷑ ſenſus. Lexeos uerborum uel dictionis uel elocutiōis uel ſermonis uel rationis. Neceſſitati: carminū. ſ. ipſam neceſſitatem: laudamus tanq̄ uirtutem & dam⁹ ei laudē. Sed ut moneat: Moneo cum genitiuo frequenter utitur Cecilius ut moneo te huius rei: admonuit ſenatus cōſultorum in fine dixit petendum ab optimo principe & item alibi mei admoneor: monere cū genitiuo ſignificat recordari. Artificialiū: ipſius artis. Agitet: exerceat grammaticus. Demōſtrare: debebit. Quot queq; ut Gellius angētem an auem ſignificet ambiguū eſt: ſic canis an animal an aſtrum paſſer an auem an piſcē: & hoc eſt amphibolia. Egeſippus ait omne uerbum ambiguū natura eſſe. Quidā philoſophi noluerūt nullū eſſe uerbū quod non plura ſignificaret. Ideo qd ſit uertex ambiguū ē. & ex nr̄is quidā dixit. qcqd loqmur pene figura ē. Gloſſemata: Seneca i epiſtolis ſcribit cōtra gloſſemata. Sanctitas certe: & ut ſic dicam uirilis ab his petē da: quando nos in omnia deliciarum uitia dicendi quoq; ratione defluximus: deniq; credamus ſummis oratoribus: qui ueterum poemata ul' ad fidem cauſarum: uel ad ornamentum eloquentiæ aſſumunt. Nam præcipue quidem apud Ciceronem: frequenter tamen quod Aſinium etiā & cęteros: qui ſunt proximi. Vidimus Ennii: Actii: Pacuuii: Lucilii: Terentii: Cecilii: & aliorum inſeri uerſus ſumma non eruditionis modo gratia: ſed etiam iucunditas cum poeticis uoluptatibus aures a forenſi auctoritate reſpirant: quibus accidit nō mediocris utilitas cum ſententiis eorū uelut quibuſdam teſtimoniis: quæ propoſuere confirment. Verum priora illa ad pueros magiſ hęc ſequentia ad robuſtiores pertinebunt. Cum grāmatices amor & uſus lectionis non ſcholarū temporibus: ſed uitæ ſpacio terminentur. In præ legendo grāmaticus & illa quidem minora præſtare debebit: ut partes oratiōis reddi ſibi ſoluto uerſu deſideret: & pedum ꝓprietates: quæ adeo debent eſſe notæ in carmibus: ut etiā in oratoria cōpoſitione deſiderentur: deprehendantq; quæ barbara: quæ impropria: quæ contra legem loquendi ſunt poſita: non ut ex his utiq; improbentur poetæ: quibus quia plerūq; ſeruire metro coguntur adeo ignoſcitur: ut uitia ipſa aliis in carmine appellationibus nominent᷑. Metaplaſmos enim & ſchematiſmoſ & ſchemata ut dixi uocamus: & laudem uirtutis neceſſitati damus. Sed ut commoueat artificialium & memoriam agitet. Id quoq; inter prima rudimenta non inutile demonſtrare: quot quæq; uerba modis intelligēda ſint circa gloſſemata etiam. i. uoces minus uſitatas non ultima eis profeſſionis diligentia eſt.

Enimuero maiof cura iã doceat tropos oẽs:qui bus p̃cipue nõ poema modo:ſed ẽt oratio ornaf ſchemata utraq;.i.figuras quæq; lexeos:queq; di anœas uocantur: quorum ego ſicut troporũ tra ctatum in eum locũ differo:quo mihi de ornatu orationis dicẽdum erit.Præcipue uero illa ifigat animis quæ in œconomia uirtus :quæ in decore rerũ:quid pſonæ cuiq; cõuenerit:quid in ſenſib9 laudandum: quid in uerbis ubi copia probabilis ubi mod9.his accedet enarratio hiſtoriarum : di ligens quidẽ illa nõ tamẽ uſq; ad ſuperuacuum laborem occupata.Nam receptas:aut certe cla/ ris oratoribus mẽoratas expoſuiſſe ſatis ẽ : pſeq; quidem quod quiſq; unq̃ uel cõtemptiſſimorũ hominũ dixerit:aut nimiæ miſeriæ:aut inanis ia ctantiæ eſt:& detinet atq; obruit ingenia melius aliis uacatura.Nã qui omnes etiam indignas le/ ctiõe ſchedas excutit:anilibus quoq; fabulis accõ modare operam põt:atq; pleni ſũt eiuſmodi im pedimẽtis grãmaticorũ cõmentarii:uix ipſis qui cõpoſuerunt:ſatis noti . Nã didymo quoq; quo nemo plura ſcripſit:accidiſſe cõpertum eſt:ut cũ hiſtoriæ cuidam tanq̃ uanæ repugnaret:ipſius,p ferretur liber:qui eam cõtinebat: quod euenit p cipue in fabuloſis uſq; ad ridicula quædã ẽt pu/ dẽda:unde improbiſſimo cuiq; pleraq; fingendi licentia eſt:adeo ut de libris totis & auctorib9 ut ſuccurit:mẽtiatur tuto: q; inueniri qui nunq̃ fue re nõ poſſunt.Nam in notiorib9 frequentiſſime deprehenduñ a curioſis. Ex quo mihi inter uir tutes grãmatici habebitur aliqua neſcire.

De officio grãmatici:& q̃ p̃mordia ſint dicẽdi.

Finitæ quidẽ ſũt partes duæ quas hæc ,p feſſio polliceſ.i.ratio loq̃ndi : & enarratio auctorũ:quarũ illa methodicen:hanc hiſtoricen uocant adiiciamus tamẽ eorum curæ quædam dicendi primordia: gbus ætates nõdum rheto/ rem capientes inſtituant.Igitur Aeſopi fabellas quæ fabulis nutricularũ ,pxime ſuccedũt: narraſ ſermone puro:& nihil ſe ſupra modum extollen te : Deinde eandem gracilitatem ſtilo exigere condiſcant uerſus primo ſoluere : mox mutatis uerbis iterpetrari:tum periphraſi audacius uerteſ Lexeos ad grãmaticos. Dianæas:ad ora tores. Non tamen uſq;: ut fecerunt quidã qui ſcribendo uitas clarorum uiroꝝ narrãt minima quæq; etiam quotiẽs onus uentris eiicitur iſta nimia cura non eſt laudabilis. Excutit: exoluit plegit. Inpedimentis:fa bulis. Schedas:Scheda pro cartha i hoc lo co & apud Martialẽ libro.iiii. nec ſumma poteſt i ſcheda theatri. Plini9 libro.xiii.de papyro. Texerunt oẽs tabula madente nili aqua. Turbidus liquor uim glutini p̃bet cũ primo ſupina tabula ſcheda adlitnitur lõgi papyri quæ potuit eſſe utrinq; ampu/ tatis:eſt igitur ſcheda pagina nauis ex tempore fabricata ex qualibet ma teria:idq; etiam pontem ſubito extructũ ſi/ gnificat dicitur etiam genere neutro ex tẽpo re latine enĩ ſchedam dicunt pro pagina ad tráſlationem cærearũ tabularum. Nam di dymo : Seneca in epiſtolis & Marcellin9 li bro ultimo de didymo. Aliqua neſcire:qa meli9 eſt hiſtoriã aliquam ignorare q̃ male narrare.

Finitæ methodice : artificioſa ẽ ſeu doctrinabilis : & quia aliud ẽ loqui ex arte & lege:aliud ex hiſtoria ratio dicendi eſt methodice:qa opus eſt artificio: enarratio ptinet ad hiſtoriam. Extollẽte: ſermone. Soluere: ideſt i proſam redigere. Mutatis : aliis uerbis facere. Paraphreſi: eſt interpretatio nõ in mutato ſenſu: eſt & certamen animi:conamur ſcri/ bere quod alii ſcripſerũt aut ornati9 aut bre uius.Dici etiam poteſt emulatio:& qui in/ terpretatur aut uertit aut certat aut emulaf hoc gen9 exercitatiõis paraphraſticon face re diciſ.Quintilian9 libro.x.neq; ego para phraſim eſſe iterpretationẽ tantũ uolo ſed circa eoſdẽ ſenſus certamẽ atq; emulationẽ.

POM. Sententiæ quoq; Sententia est oratio sumpta de uita quæ aut quid sit aut quid esse oporteat mutã breuiter ostendit. Difficile est primũ uirtutẽ reuereri qui semper fortuna secunda sit usus: & Item liber est existimandus qui nulli turpitudini seruit & contra seruus esse dicitur qui uitiis incumbit & apud Columellam Inuigilate uiri tacito nam tẽpora gressum Diffugunt nulloq; sono cõuertitur annus: & nobilis ille est qui libero uiuit animo. Ft chrie chria est usus dictorum aut factorum qui traditur pueris notitiæ non eloquẽtiæ causa: & in hac exercitatione sumũtur pulcherrima dicta aut factotũ exempla. Seneca in epistolis sic ait. Facilius.n. singula insidunt circũscripta & carminis modo inclusa ideo pueris & sententias edisscẽdas dam⁹ & has quas græci chrias uocant quia complecti illas puerilis animus potest. qui plus adhuc non capit certi profectus uiro captare flosculos turpe est

Aenologiæ. Enologia est in exemplo psonarum: ut eũ proponimus uitam alicui⁹ ad imitandum: & cũ dicimus licet mihi prime imperare quia idem fecit Cæsar. est alia enologia cũ redditur ratio qua de causa Cæsar uoluit imperare & oratio debet esse breuis uisum iam: & chriis. Vt dixit ille aut dicere solebat: Dixi. M. Cato litterarũ radices amaras esse fructus iucũdiores. Dixit Virgilius. Degeneres animos timor arguit. Dixit. M. Cato neruos esse ciuitatũ. Alterum qđ in respondendo: Demosthenes orator Interrogat⁹ quomodo orator factus sit: respondit plus olei cõsumpsisse q̃ uini interrogat⁹ Diogenes cur accẽsa lucerna die uteretur dicere solebat hominẽ quæro. Nominatiuo Virgilius dixit auri sacra fames. Genitiuo uirgilii dictũ fertur auri sacra fames. Datiuo uirgilio dixisse placuit auri fames. Accusatiuo uirgiliũ dixisse ferunt auri sacra fames. Vocatiuo o uirgili recte dixisti auri sacra fames. Ablatiuo a uirgilio dictũ scio auri sacra fames. Eodem modo in numero plurali & etiam p omnes chrias: ubi puer p casus didicerit bene iuertere chrias. Chrias ut Hermogenes ait est breue dicteriũ quod recte ad aliquam personã refert cum uero sit utilis hoc nomẽ sortita est: ergo chria est: ab utilitate. Sentẽtia ut Hermogenes ait est sermo breuis in summa hortans aut dehortans. In chria notatur qui dixit. In sentẽtia psona nõ dicitur. Deniq; Sentẽtie & ethiologiæ & chrie sũt flosculi collecti & auctoribus græci: quia græci sunt curiosiores.

HAEC DE GRAMMATICA.

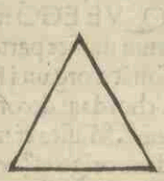
INfinitum erat. s. omnia dicere .i. facile flexam doctrinã meli⁹ disciplinas circulares. i. artes liberales intelligamus & p hoc studia humanitatis ut sit uelut a circulo institutionis ac disciplinæ. iisdem. s. pueris⁹ nec rursus &c. singulæ artes nõ faciunt oratorẽ sed omnes qua & breuiare quædam: & exornare saluo mõ poetæ sensu permittitur. Quod opus etiã consummatis professoribus difficile: qui commode tractauerit cuicũq; discendo sufficiet. Sentẽtiæ quoq; & chriæ & ethologiæ subiectis doctorũ rationibus apud grammaticos scribantur: q⁹ initium ex ratiõe ducũt: quorũ omniũ similis ẽ ratio: forma diuersa: q⁹ sẽtẽtia uniuersalis ẽ: uox ethologia psonis cõtinet. chriarũ pl'ra genera tradunt. unũ simile sententiæ: quod ẽ positũ i uoce simplici: dixit ille: aut dicere solebat. alterũ quod ẽ in respõdẽdo interrogatus ille: ul' cũ hoc ei dictũ esset respõdit. Tertiũ huic nõ dissimile: cũ quis nõ dixisset: sed aliq̃d fecisset: ẽt i ipsorũ factis chriã putãt ut Crates cũ indoctũ puerũ uidisset: pædagogũ eius pcussit. Et aliud pene par ei: q⁹ tamen eodẽ nomie appellare nõ audent: sed dicũt χειῶ Δεσ ut Milo: quem uitulũ assueuerat ferre: tuarũ ferebat. In his oibus & declinatio p eosdẽ ducit casus: & tã factorũ q̃ dictorũ ratõ ẽ. Narratiũculas a poetis celebratas notitiæ causa: nõ eloquentiæ tractandas puto. Cætera maioris operis ac spiritus latini rhetores relinquendo necessaria grammaticis fecerũt. Græci magis operũ suorum': & onera & modum norunt. ετκυκλον ωεΔειαν

An oratori futuro necessaria sit plurium artium scientia.

Aec de grãmatice q̃ breuissime potui: nõ ut oia dicerẽ sectat⁹ quod infinitũ erat: sed ut maxie necessaria. nũc de cæteris artibus q̃bus istituẽdos priusq̃ rhetori tradant pueros existio stricti subiũgã: ut efficiat orbis ille doctriæ: quã uocãt. Nã iisdẽ fere ãnis aliarũ quoq⁹ disciplinarũ studia ingrediẽda sũt: quæ q⁹ ipsæ artes sunt & esse perfectæ sine orãdi scientia non possunt: nec rursus ad efficiendum

oratorem ſatis ualent ſolæ: an ſint huic operi neceſſariæ:quæriť.Nam qd iquiũt ad agendã cauſã:dicendãue ſententiã ptinet ſcire:quẽadmodũ in data linea cõſtitui triãgula æquis lateribꝰ poſſint: aut quo melius uel defendet reũ: uel reget conſilia: qui citharæ ſonos nominibus & ſpaciis diſtixerit.Enumerent fortaſſe multos q̃libet utiles foro:qui nec geometrẽ audiuerũt:nec muſicos:niſi hac cõmuni uoluptate aurium intelligãt Quibus ego primũ hoc reſpõdeo:quod &.M. Cicero ſcripto ad Brutũ libro frequentius teſtať nõ.n.a nobis iſtitui oratorẽ qui ſit aut fuerit: ſed imaginẽ quandã cõcepiſſe:nos animo perfecti illius ex nulla parte ceſſantis.Nam & ſapiẽtes formantes eũ:qui ſit futurus cõſumatus undiq;: & ut dicũt mortalis quidã deꝰ:nõ modo cognitõe ea cæleſtiũ uel mortaliũ putant inſtituendũ:ſed p quædã parua ſane ſi ipſa demum exiſtimes ducũt:ſicut exquiſitas interi ambiguitates: nõ q; ceratinæ aut crocodilinæ poſſint facere ſapientem ſed q; illũ ne in minimis quidẽ oporteat falli.Similiter oratorẽ qui debet eſſe ſapiẽs: nõ geometres faciet aut muſicus:quæq; his alia ſubiungã. Sed hæ quoq; artes ut ſit cõſumatus iuuabunt:niſi forte Antidotũ quidẽ atq; alia :quæ oculis aut uulneribus medentur ex multis atq; interi cõtrariis quoq; inter ſe effectibus componi uidemus. Quorũ ex diuerſis fit illa mixtura una:quę nulli earũ ſimilis ẽ:quibus cõſtat:ſed pprias uires ex oibus ſumit:& muta aialia mellis illũ imutabilem hemanæ ratiõi faporẽ uario florũ ac ſuccorũ genere pficiũt:nos mirabimur ſi oratio:qua nihil p ſtantius homini dedit ,puidẽtia pluribus artibus eget:quæ ẽt cũ ſe nõ oſtẽdunt in dicẽdo.nec ,pferunt:uim tamẽ occultã ſuggerũt:& tacite quoq; ſentiunť.Fuit aliquis ſiue his diſertus:at ego oratorẽ uolo.nõ multũ adiiciũt:ſed utiq; nõ erit totũ:cui uel parua deerit:& optimũ quidẽ hũc eſſe cõuenit.Cuius ẽt ſi in arduo ſpes ẽ:nos tamẽ p̃cipiamus oĩa:ut ſaltẽ plura fiãt.Sed cur deficiat animus:natura.n.pfectum oratorẽ eſſe non ,phibet Turpiterq; deſperať quicquid fieri poteſt.

LAVREN. Hæc de grammatica:- Nam quid inquiunt.

Nam & ſapiẽtes: Melius has aetes oratori. Quĩtilianus attribuit q̃ aut Plato propugnatoribus patriæ aut Columella agricol' aut Vetruui' Architectis

'Sed cur deficiat anim': Talẽ ſe fuiſſe Quĩti.oſtẽdit.

POM. Huic:nr̃o. Neceſſarie:& ſint neceſſarie. Aut quo:pro quare. Enũerẽt iſti q̃ inquiũt. Multos:oratores. Quælibet pro quantũlibet fore eſſe uel foro fore hic & eſſe & futuros eſſe ſed melius eſſe ſine pitia geometriæ & muſice ſũt oratores:ũdiq; ex omni parte. Nam & ſapientẽ &c.de pfecto philoſopho Lucreti' li.v.Nã ſiue ipſa petit maieſtas cognita reꝫ dicendũ eſt deuſ ille fuit deus inclite memini:Qui priceps uitæ rationẽ inuenit eãq; nũc appellatur ſapientia qui ſi deũ appellat philoſophiæ inuẽtorem & deus etiam erit perfectus ſapiens cui debent etiam numina quæq; nota:& ſophiſmata quædam dicit quæ nomen habẽt a reipſa ut puta quod nõ amiſiſti habes:cornua nõ amiſiſti.igiť cornua habes:dederat quod habebã & nõ amiſi habeo.Crocodillus puerũ ruſtici qui erat in ripa nili deuorauit:pater lachrymando multis præcibus repetit.Crocodillus pollicetur ſi uerũ dixerit de eo quod rogat.ſtaq; proponit fera. Dico miſer reddam ne tibi puerum an non reddã:reſpondit ille reddes:falſo narras:qa nõ reſtituam ſi reſpondiſſet ille nõ reddes bene dicis quia nolo reddere: & hæc dicunť exquiſitæ ambiguitate quæ ceratinæ & crocodillinæ dicuntur ceratiæ.i.cornutæ. Subiungam & ſiqua de diſciplinis ſubiungam hoc dicit ſingulæ nõ facit oratorem: Sed iuuabunt & omnes ſimul facient perfectum. Compoſitiones & unguenta fiunt ex multis rebus illa uarietas ſalutarem quendam fructum reddit ſic ex mixtura diſciplinarũ perfectũ faciet oratorem. Immutabilem illo artificio quis poſſet imutare saporẽ melius ideo dicit imutabilẽ. Suggerunt:p̃bẽt cumulãt. Conuenit:ĩ quo .n. inſũt partes.

LAVREN. In capirulo cuius initium est. Atq; ego uel iudicio ueterũ: Orpheus :& Linus apud Oratium de arte poetica Siluestres animos sacer interpresq; deorum Cedibus & uictu fœdo deteruit orpheus Dictus ab hi lenire tigres rabidosq; leones: Virgilius egloga.iiii. Non me carminbus unicet nec thracius Orpheus Nec linus huic mater q̃uis atq; huic pater adsit Orphi cãliopea lino formosus apollo.

POMPO. AT QVE EGO :uel iudicio ueterum Musica est scientia bene modulãdi.i.faciendorum & canendorum modorum musice partes sunt.iii. HarmonnicaO.rganica.Rythimica.Crusmatica:Harmonia est cõcentus & consonãtia organi i strumẽto.Crusmata pulsus chordarꝫ decori: de Rythmo suo loco dicem⁹.Musica et metrica cõstãt iuẽtõe & ad deos origo ei⁹ refert Antiq cãtus rustici fuere & iucũdi :noiaq; a modulatorib⁹ accepunt ut Marica cãtilena nymphæ maricæ tribuat:& Mariãdioꝫ borim⁹:& ægyptioꝫ meneles:& phrygũ litses:q fili⁹ ide regis di fuisse & lin⁹ cãtus a lino.In orgão quõdã tres fuere uocũ itẽtiões: grauis media & acuta:inde mulæ tm̃ tres oli existiatæ fuerũt hypate mese nete cãoris sũt & hæ uoces postea ãpliore nũero soni cõsiderant.Soni sũt.viii.hyppodorius hyppophrigius hyppolidius dorius phrygi⁹ lidi⁹ p h os é uox grauis acuta & media. accedit deide mixtura q̃dã uñ ẽ mixolydius & hyp mixolydnus q ẽ acutissim⁹ Plinius ait .lydios modulos inuenit ãphion: dorios thãiras thrax:phrygias marsias phryx .postea uero soni.xviii.de quibus suo loco dicemus. Interualla quædam in musica symphoniam faciunt. Est enim symphonia duarum uocum disparum inter se iunctarum dulcis cõcentus.Symphoniæ sunt tres prima ex duobus tonis & semito.quæ dicitur diatessero secunda ex tribus tonis & semitono quæ dicitur diapente.Tertia exutraq; conficitur.s. quinq; tonis & duabus semitonis ut Pythagoras tradit: uel ex sex tonis ut aristoxenus & dicitur diapason . notantur hæ proportiones in musica. Simplex uox ut cunq; emissa phthongos dicitur grauis diastena . Stadium in mundi mensura italicum accipitur quod est pedũ .Dc.xxv. olympicum stadium est pedum. Dc.pythicum stadium est pedum mille totius est stadiorum circiter.c.& xxvi milium musica ratione Pythagoras putauit lunam a terra distare tono.Ab eo Mercurium qui non apollo modo Stilbon uocatur dimidiotono ab eo phosphorum:id est uenerem tantundem a uenere solem sexcuplum a sole martem qui & herculis stella:& a uicinitate solis appellatur pyrois id est ignea :Tono huic distare Iouem qui phaeton appellatur dimidium tonum a Ioue Saturnum cui Fanon nomen est tantundem : Inde signiferum etiam sexcuplum sunt:ergo a.terra ad signiferum toni septem quod iteruallum diapason armoniam uocant hoc est unã uersitatem concentus inea Saturnus dorio mouetur:Mercurius phthongo : Iupiter phrygio.vii. diconon sex : quia cithara siue lyra prima imitata harmoniam mundi.vii.habuit chordas ut canit poeta discrimina uocum: Fabulæ dicunt ad imitationem testudinis cuius caro cum putruerit nerui impellẽte uento sonitum dedere.& Plinius tradit citharam inuenit Amphiõ ut alii orpheus:ut alii Linus.vii. chordarum.Terpander octauam.Simonides addidit nonã : Timotheus signifier dicitur zodiacus in quo sunt signa xlviii . Atqui ego.Horatiusin arte poetica Siluestres animos sacer iterpresq; deorum Cedibus & iuncto fœdo deterruit orpheus.Dictus ob hoc lenire tigres rapidosq; leones.Virgilius egloga.iiii.Non me carminibus uincet nec thracius orpheus:Nec linus huic mater quamuis atq; huic pater adsit Orphi calliopea lino formosus apollo .

De musice & eius laudibus .

Tq; ego uel iudicio ueterũ poterã esse cõtentus.Nam quis ignorat musicen : ut de hac primum loquar tantum illis iam antiquis temporibus:non studii modo:uerum etiam uenerationis habuisse : ut iidem musici & uates & sapiẽtes iudicarentur. Mittam alios Orpheus & Linus:quorum utrũq; diis genitũ: alterum uero q; rudes quoq; atq; agrestes animos admiratiõe mulceret:nõ feras modo:sed saxa etiam, siluasq; duxisse:posteritatis memoriæ traditum est. Et Timagenes auctor est omnium in litteris studiorum antiquissimam musicen extitisse . Et testimonio sunt clarissimi poetæ:apud quos inter regalia conuiuia laudes heroum: ac deorum ad citharam canebantur.Iopas ille Virgilii : Non ne canit errantem lunam solisq; labores : & cætera: quibus certe palam confirmat auctor eminentissimus musicen cum diuinarum etiam rerum cognitione esse coniunctam:quod si datur erit etiã oratori necessaria.siquidẽ ut diximus hęc quoq; pars quæ ab oratorib⁹ ẽlicta a philosophis est occupata:nostri operis fuit ac sine omnium talium scientia non potest esse perfecta eloquentia .

LAVREN. Atq; claros: ut Cicero in sexto de re Pu .cum dat singulis orbib⁹ suos sonos de quibus etiã post eũ Macrobius Boetiusq; disputarunt: hic in musica: ille in cõmentariis sup ciceronianũ somniũ Scipionis Platoné præcipue secutus q de hac re subtilissime scripsit Hesiodus tamẽ & alii non nulli ante Pythagorã de sono orbiũ aliquid significauerũt: & ante omnes iob: Plinius li.iii.itẽ septem sonos effici quam Diapason armoniam uocát hoc est uniuersitatẽ cõcentus. Præcipue in Timæo: Hieronymus sup esa .deniq; timeum de mundi armonia astrorumq; cursu & nũeris disputantẽ ipse q; interpretatus est Tullius se nõ itelligẽ profitetur. Quid aliud in nostris: ut apud Tucydide in.ii.&.v.& apud xenopontẽ i anauasi nõ tuba directi nõ eris cornua flexi.i.meta. Non igitur Plato: de re p.li.iii.

Atq; claros nomine sapientiæ uiros nemo dubitauerit: studiosos musice fuisse: cũ Pythagoras atq; eum secuti acceptam sine dubio antiquitus opinionem: uulgauerint mundum ipsum eius ratione eẽ cõpositum: quam postea sit lyra imitata: nec illa modo contenti dissimilium concordia: quam uocát harmoniam. sonum quoq; his motibus dederunt. Nam Plato cum in aliis quibusdam: tum præcipue i timæo: ne intelligi quidem nisi ab iis qui hanc quoq; partem disciplinę diligẽter pceperit põt. Quid de philosophis loquor? quorũ fons ipse Socrates se iá senex institui lyra non erubescebat. Duces maximos & fidibus & tibiis cecinisse traditum est: exercitus lacedæmoniorum musicis accensos modis. Quid autẽ aliud in nostris legionibus cornua ac tubæ faciũt quorum concentus: quantum est uehementior tantum Rõana in bellis gloria cæteris præstat. Nõ igit frustra Plato ciuili uiro: quẽ πολιτικόν uocát: necessariá musicẽ credidit: & eius sectæ: q̃ aliis seueriſſima aliis aspria uidet: pncipes i hac fuere sententia: ut existimarent sapientũ aliquos non nullam operam his studiis accõmodaturos Et Lycurgus durissimarum lacedemoniis legũ auctor: musices disciplinam probauit: atq; eam natura ipsa uidetur ad tolerandos facilius labores: uelut muneri nobis dedisse. Siquidem & remigem cantus ortatur: nec solum in his operibus: in quibus plurimum conatus præeunte aliqua iucunda uoce conspirat: sed etiam singulõrum fatigatio qualibet se rudi modulatione solatur. Laudem adhuc dicere artis pulcherrimæ uideor: nondũ tamen eá oratori cõiungere. Trá seamus igitur id quoq; qd grámatice quõdá ac musice iũctę fuerit. Siqdẽ Architas atq; Aristoxenus ẽt subiectam grámaticen musicæ putauerũt & eosdẽ utriusq; rei præceptores fuisse: cum Sophron ostendit mimorum quidem scriptor. Et ei⁹ sectæ zeno cleãtes chrisippus. Cornua & tubæ: Vegetius de re militari: Habeat præterea legio tubicinas & cornicines buccinatores tubicen ad bellum uocat milites & cursũ receptui canit cornicines quoties receptu canũt nõ milites sed cornicies ad eoꝝ obtẽpát nutũ ergo quotiés ad aliq̃ op⁹ exituri sũt milites soli tubicies canũt quotiẽs mouenda sũt signa corniicines canũt: quotiens aũt pugnat & tubicines & cornicines pariter canunt. Aliis seueriſſima: Cicero ad actiticum li.viii. Enigma oppioꝝ ex uellia plane nõ intellexi. est.n. nũero platonis obscurus. Transeamus igit: aduerte morem homericum de quo Plinius ait ubi suam uillam describit cũ uidetur feciſſet finem itęꝝ incipiẽdi. Cum sophron ostẽdit: Valerius: li.viii. Altero enim & octogesimo anno decedens sub capite sophronis mimos habuisse fertur sic ne extrema quod eius hora agitatione studii uacua fuit.

POMPO. Mundum ipsum Cicero in .vi. de re pu. dat singulis orbib⁹ suos sonos post eũ Macrobius sup somnio: Boetius in musica hesiod⁹ ãte pythagorá & alii nõnulli de sono orbiũ aliqd significauerũt: & ãte oĩs Iob Hieronymus sup hesaia. Deniq; timacum de mũdi harmonia astrorũq; cursu & nũeris disputantẽ ipse qui interrogatus ẽ Tullius se nõ intelligere profitetur. Duces maximos & tibiis: gellius sic in comẽtariis scribit. Tucydides lacedæmonios nõ cornu um tubarũ ue signis sed tibiaꝝ modulis in preliis usos esse refert & paulo post. Cum i structa acies esset tibicines inter exercitũ posit ses cãere inceptabant. Cretyen in prælio utebant cythara halyattes apd herodotũ li. prio expeditionẽ procedit ad cãtũ fistulaꝝ & fidiũ: Is & fœmias tibicẽas habuit i exercitu igrediẽdi pliũ modulis tibicinũ istituẽ lacedæmonii: Arist. i poblematib⁹ meminit Ei⁹ sectæ: a platõe cepit secta academicoꝝ

Modulatõe soluat mstũ ergo, pdest modulatio. Victæ. s. d metrica ratõe. Mioꝝ genus poẽatis ẽ festinũ & suaue ad risũ & iocos mios id gen⁹ dicũt apd latinos laberi⁹ mioꝝ fuit apd græcos sophrõ & Philistio.

LAVREN. Vt uerbis Ciceronis li.tuſculanarū.i. Vocis ratione: A.Gellius li.xvi.longior mēſura uocis dicitur altior eſt & alia ſpēs quæ appellatur per quam ſyllabaꝝ lōgaꝝ & breuiuū & mediocriū iūctura ac modꝰ cōgruēs cū pricipii geōetriæ auriū mēſura exāinat POMPO. Prodamur: introdicitur in comedia ab Eupoli. Et maricas ſcytha is forte fuit & itroductus ē ab eupoli. Hyperboleus: a loco. Nihil ſe &c.ſ.fatetur omnes litteras ſcire. Hypobolimeo: hypobolimeꝰ ſubiectitius filius cū mulier fingit parere & infantulū aliquem accipit & pro ſuo alit: & eſt cum ſuū expoſuit & alium alit. Pſaltris: pulſat chordas ide pſaltria. & pſaltriū: Ci.i prio tuſculanarum. Saliorum: ſalii Sacerdotes martis quorum ſacra heroico carmine inſtituta fuerūt a Numa Põpilio a rhythmone filio orphei & nymphæ mariæ dictus pidemus primus edidit res geſtas heroum muſicis cantibus Archilocus & Simonides primi cõpoſuer & temametrium catalectiticum numeros minuit carmine. huc poetice medice argiua minutiores edidit numeros pyndari magnitudine lyricum carmen auctum eſt Timotheus & Pericles muſici & eloquentes fuere Ariſtoxenus melu id eſt modulati cātus formator fuit: Pythagoras muſicen pulcherrimis inuentis ampliauit: Trium ſororū priorum intentionem dicitur excepiſſe liquor a pollinis. F. & reliquiſſe criſthenidi nymphæ ab eo modus qui ſinemenos dicit. Numerum deinde auxit terpander adiectione diezeugmeno: poſt eū thimothe² edidit duos paramenſen & hyperuoleon: Initium modi dicitur dieſis dimidium ſemitonum totū dicitur tonus. Quintilianus libro .ix. omnis ſtructura. ac dimenſio & copulatio uocum cōſtat aut numeris aut metris. rythmos accipi uolo metrum dimentionem quandā rythmus in numeris ſpatio ipſum cōſtat metra: ordine: ideoq; alterum quantitatis uidetur alterum qualitatis: nam ſūt numeri rythmi ut & Cicero conſtituit & ſecuti eum. Virgilius tū dicit Numeros memini ſi uerba tenerē & Horatius: numeriſq; fertur lege ſolutis. Cicero in oratore numerus latine græce rythmos. Idē Cicero uocis mutatōnes totidem ſunt quot animorum qui maxime uoce commouētur animum audientis mouere qui uolet certum uocis admouebit ſonum eſt āt in dicendo quidam cantus obſcurior non ut e phrygia & Caria canticum in epilogis. Sed ille cantus quem Demoſthenes & æſchines ſignificant cum alter alteri obiicit uocis flexiones uariādi ſūt & mutandi ſoni cū decore. Soni.xviii. Proſlamicanomenos: hypati hypaton: parahypathypatō propari/patōhypatō lycanoſhypatō hypatemeſō p̄ypatemeſō hycāoſmeſon meſe tritiſitumenon. paranetesimmnon Hetiſymmenō parameſe tritidizeugmenō hetediezeugmenon tritihyperuoleon. parametehyperuoleon nete hyperuoleō nete ultima. para uix. hypate ſecunda chorda lycanos digitus qui dicitur index ſymmenon coniunctus diezeugmenon diſiunctum. Rythmos: modus numerus ordo pedum. Melos: modulatio cantus canor. Eumetron: menſura una eſt iunctura ſyllabarum longarum & breuium & mediocrum & modus congruens cum principiis geometriæ aurium menſura examinatur.

Sed quem Plato adeo probauit: ut ſuppoſitos capiti libros eiꝰ cum moreretur habuiſſe tradatur tum Eupolis apud quem prodamus: & muſicen & litteras docet. Et Maricas: qui eſt hyperboleus: nihil ſe ex muſicis ſcire: niſi litteras confitetur Ariſtophanes quoq; nō uno libro ſic inſtitui pueros antiquitus ſolitus eſſe demonſtrat. Et apud Menandrum in hypobolimeo ſenex qui repoſcēti filium patri uelut rationem impēdiorum: quæ in educationem contulerat opponens ſe pſaltiis & geometris multa dicit dediſſe. Vnde etiam ille mos ut in conuiuiis poſt cœnam circūferretur lyra: cuius cum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet: ut uerbis Ciceronis utar. habitus eſt i doctior. Sed ueterum quoq; romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Verſus quoq; ſaliorum habent carmen. Quæ qum omnia ſint a Numa rege inſtituta: faciunt manifeſtū: ne illis quidem qui rudes ac bellicoſi uidentur curā muſices. quantam illa recipiebat ætas defuiſſe. Deniq; in prouerbium uſq; græcorū celebratum eſt: i doctos a muſis atq; gratiis abeſſe. Verum quid ex ea proprie petat futurus orator diſſeramus. Numeros muſice habet duplices: in uocibus & in corpore: utriuſq; enim rei aptus quidam modus deſideratur uocis rationē. Ariſtoxenus muſicus diuidit i ῥυθμὸν & μέλος εὐμετρὸν quorū alterū modulatione: canore alterum ac ſonis cōſtat. Non igitur hæc omnia oratori neceſſaria.

quorum unum ad gestum: alterum ad collocationem uerborũ: tertium ad flexus uocis: q ĩũt i agendo quoq; plurimi ptinet: nisi forte in carminibus tantũ & in cáticis exigiť structura quædã & inoffensa copulatio uocum: & in agendo supuacua est: aut non compositio & sonus in oratione quoq; uarie pro rerũ modo adhibeť: sicut in musice. Nanq; & uoce & modulatione grandia elate: iucũda dulciter: moderata leniter canit: totaq; arte cõsentit: cũ eorũ quæ dicunť affectibus Atqui in orando quoq; intensio uocis: remissio flexus pertinet ad mouendos audientiũ affectus Aliaque & collocationis & uocis: ut eodem ut tar uerbo: modulatione concitationem iudicũ alia misericordiã petimus: cũ etiã organis: quib⁹ sermo exprimi nõ potest: affici animos in diuersum habitum sentiamus. Corporis quoq; decẽs & aptus motus qui diciť εὐρυθμια: & est necessarius: nec aliũde peti põt: in quo pars actiõis nõ minima cõsistit: qua de re sepositus nobis est locus. Age si habebit in primis curã uocis orator: qd tam musices ꝓprium? Sed ne hæc quidẽ præsumẽda pars est: ut uno iterim cõtenti simus exẽplo. C. Gracchi p̃cipui suorũ tẽporum oratoris: cui cõcionanti cõsistens post eũ musicus fistula: quã tonarion uocãt: modos qbus deberet intẽdi ministrabat. Hęc ei cura inter turbidissimas actiones uel terẽti optimates uel iã timẽti fuit. Libet ꝓpter quosdã ipitiores ẽt crassiore: ut uocãt musa dubitationem huius utilitatis eximere. Nam poetas certe legendos oratori futuro concesserint. Num igitur hi sine musice? At siquis tam cęcus animi est: ut de aliis dubitet: illos certe qui carmina ad lyrã cõposuerunt: hæc diutius forẽt dicẽda: si hoc studiũ uelut nouũ p̃ciperẽ. Qũ uero ãtiquit⁹ usq; a Chirõe atq; Achille usq; ad nr̃a tempora apud omnes qui modo legitimam disciplinam non sint perosi durauerit: non est committendum: ut illa dubia faciam defensionis solicitudine. Quamuis autem satis iam ex ipsis quibus sum modo usus exemplis: credam esse manifestũ: q̃ mihi & quatẽus musice placeat aptius tũ ꝓfitẽdũ puto nõ hãc a me p̃cipi: q̃ nũc i scænis

LAVREN. Copulatio uocum: Musica græcorum melior quã latinorum est de qua nunc auctor loquiť: quæ opinor olim & latinorum fuit utens gestu manus. Gracchi: p̃cipui: huius facti meminit Cicero in. iii. de oratore & Valerius in octauo. Num igiť: sine musice: Adeo cõiuncta ẽ ratio pedum cũ musica ut Aug. octo li. de musica ꝓpe de ratõe pedũ referserit. Boetius i fine p̃mi li. d̃ musica: Tria igiť genera sũt q̃ circa artem musicã uersãtur: unum genus est quid instrumentis agitur. Aliud fingit carmina: Tertiũ quod instrumentorum opus carmenq; diiudicat: ac paulo post. Secundum uero musicũ agentium genus poetaꝝ quid nõ poti⁹ speculatione ac ratione q̃ naturali quodam instinctu fertur ad carmen.

POMPO. Vnum: modulatio. Alterum canor. Tertium: tertium quoq; pertiet ad flexũ uocis quid sit in agendo: alia misi: modulatõe. Eurythmia: nũerositas. Aliunde nisi ex musice. Sepositus: de gestu libro. xi

Exemplo. C. gracchi. C. gracchus cũ conci onaretur post eum habebat peritum homi nem cum eburnea fistula ut meminit Cicero q illũ aut ĩmissũ excitaret: aut cõtẽtõe re uocarũt. Siue ut qdã dicũt ad sedãdũ impetum uocis gracchi: Siue quod ad fistulæ modos & numeros actionem intẽdebat. Tonarion uocant & est diminitiuum ab .i. accẽt⁹. Nã poetas: Boetius in. i. de musica: tria igitur genera sunt quæ circa artem musicam uersantur unum genus est quod instrumentis agitur: aliud fingit carmina. Tertium quod instrumentorum opus carmiecq; diiudicat. In poetis musice ẽ exercitatio carminum multis prodest quo solo generẽ diciť usus esse Sulpitius: nã & sublimis spiritus attollere orationem potest & uerba poetica libertate audaciora presumunt eãdẽ proprie debet facultatem &: idem Quintilianus in alio loco: neq; ego paraphrasin esse interpretationem tamen uolo: Sed cõtra eos dẽ certamẽ atq; emulationẽ. Cũ uero ãtiquitus. s. ut puer deť aliq̃ musice opa. Legitimã. i. uerã & utilẽ. Solicitudine. i. timore

LANREN. Effœminata & impudicis modis: Cicero in libro de ſuis conſiliis ſed ut aliqua ſimilitudine adductus maximus minima conferam ut cum uiolenti adoloſcentes tybiarum etiam cantu ut fit inſtincti: mulieris pudicæ fores frangerent admonuiſſe tibiicinam ut ſpondeum caneret pythagoras dicitur quod cũ illa feciſſet tarditate modorũ & grauitate canentis illoꝝ furentem petulentiam cõſedaſſe: Boetius i ꝓœmio de Muſica: Cui enim illud ignotum? qđ pythagoras ebrium adoloſcẽtem tauromenitanũ ſub phrygii modi iono incitatum ſpondeo ſuccinente reddiderit mitiorem & ſui compotem: Nam Cum ſcortum matronali domo eſſet clauſum atq; ille furens domum uellet ãbureret cumq; pythagoras ſtellarum curſus ut ei mos nocturnus inſpiceret ubi intellexit ſono phrygii modi ĩcitatũ multis amicorum monitionibus a facinoꝛ uoluiſſet deſiſtere mutare modum præcepit atq; furẽtis aĩum adoloſcẽtis ad ſtatũ mẽtiſ pacatiſſime tẽpauit qđ ſcilicet. M. tullius cõmeorati eo li. quẽ de ſuis cõſiliis cõpoſuit alr qđ. ſed ĥ mõ. ſed ut aliq̃ ſimilitudie adductus maxis minia cõferã ut cũ uioleti adoloſcẽtes tibiaꝝ cãtu ut fit iſtincti mulieris pudicæ fores frangerẽt admonuiſſe tibicinẽ ut ſpõdeũ caneret pythagoras. dr̃ qđ cũ ille feciſſet tarditate modoꝝ & grauitate canẽtiſ illoꝝ furẽtẽ petulãtiã cõſedaſſe. Et ſpadicas. A. Gelius li. ii. ſpadica græci uocãt auul ſũ e palma palmitẽ cũ fructu idẽ i. iii. Nos ſicuti dixi pheniceũ græci ptẽ.

Alii appellãt qñ palmæ termeſ ex arbore cũ fructu auulſus ſpadix dicitur.

Nã pſalteria: Paulus i ſẽtẽtiis li. v. pſalteriũ qđ dr̃ uulgo cãticũ i alreri⁹ ifamiã cõpoſitũ é & publice cãtatũ tã i eos q ĥ cãtaueŕt q̃ in eos q cõpoſuerŕ extra ordinẽ uidicaŕ

Et chryſippus: Senecæ declamationũ li. In cap. cui⁹ initiũ é. In geometria: ptẽ. Nã cũ ſit geometria: i geometria é Arithmetica iõ de nũeriſ quoq; ꝓcipit Euclides ſed ideo auctor ipoſuit nũeros qa nũeri ſũt ná priores ut cũ alii mlti tũ uero nicomachus prooemio đ arithmetica docet.

POMPO. Nec pſaltria: intelligit qđ etiam uirgines non licenter dent operam muſicæ & ſciãt cognitionẽ muſicæ ratiõis & exẽplo cõfirmat. Pythagoras cõpoſuit iuuenes uolẽtes inferre uĩ pudicæ mulieri. Modos: nũeros. Tibicẽa tibicẽ dicius & tibicẽa uñ legiŕ halyattes ĩ ꝓlio tibicẽas habuiſſe. i. fœmias muſicas. Nutricũ: Nutrix ẽt q̃ lac ꝓbet ifãti ñ debet eẽ pẽit⁹ ignara muſice. Phrygũ modulos phrygios quos i uenit marſyas. Delato: q ſacrificabat. Accuſari: tibicen. IN GEOMETRIA.

Primi geometri traduntur fuiſſe aegyptii: ná cũ nilus inũdatiõe ſua ſingulis ãnis diueleret termios agroꝝ: neceſſe fuit diſcrimina mẽſuræ cõplecti: græcoꝝ poſtea ĩgeniis ut de cæteris diſciplinis ſcribiŕ ampliata fuit. Geometria cui⁹ pertiſſim⁹ Euclides habiŕ ẽ: metiŕ & ars numeros figurasq; digerit. Numerus eſt congregatio ſingulorum. Figura quæ aliquo fine continetur: circulus eſt in quo æquali proportione in rotunditate omnes lineæ pares ſunt. Centrum eſt ipſi circuli medi. um Diametros eſt recta linea per centrum immiſſam quæ ſecat circulũ: Hĩcicl⁹ ẽ medius circulus.

effœminata: & impudicis modis fracta: non ex parte minima ſi quid in nobis uirilis roboris manebat excidit: Sed qua laudes fortium canebanŕ quaq; & ipſi fortes canebãt. Nam pſaltria & ſpadicas etiam uirginibus probis recuſanda: ſed cognitionem rationis. quæ ad monendos lenien/doſq; affectus plurimum ualent. Nam & pythagoram accepimus cõcitatos ad uim pudicæ domui afferenda iuuenes iuſſa mutare in ſpondeũ modos tibicina compoſuiſſe. Et Chryſippus etiã nutricum quæ adhibentur infantibus allectatõi ſuum quoddam carmen aſſignat. Eſt etiam non inerudite ad declamãdum ficta materia: in qua ponitur tibicen qui ſacrificanti phrygium cecinerat acto illo in inſaniam: & per præcipitia delato accuſari: quod cauſa mortis extiterit: quæ ſi dici debet ab oratore nec dici citra ſciẽtiam muſices poſſunt: quoniam nõ hãc quoq; artẽ neceſſariã eſſe operi noſtro uel iniqui conſentient.

Commodam geometriam oratori.

N geometria partẽ fatenŕ eſſe utilẽ teneris ætatib⁹: agitari nãq; animos atq; acui ĩgenia & celeritatẽ ꝓcipiendi uenire ide cõcedũt: ſed ꝓdeſſe eam non ut cęteras artes cũ ꝓceptę ſint: ſed cum diſcantur exiſtimant. Id uulgaris opinio eſt: nec ſine cauſa ſũmi uiri etiã impenſam huic ſciẽtiæ operã dederũt. Nam cũ ſit geometria diuiſa in numeros atq; formas: numerorũ qdẽ notitia nõ oratori mõ: ſed cuicũq; primis ſaltem litteris erudito neceſſaria eſt: in cauſis uero uel frequentiſſime uerſari ſolet: in quib⁹ actor nõ dico: ſi circa ſũmas trepidat: ſed ſi digitorũ ſaltẽ ĩcerto aut ĩdecore geſtu a cõputatione diſſentit: iudicaŕ indoct⁹. Illa uero linearis ratio: & ipſa quidẽ cadit frequenter i cauſas: ſi de terminis menſuriſq; ſũt

LAVREN. Ex prioribus: Est enim geometria mos naturalis probandi aliquid & p hoc deinceps aliud atq; deinde aliud ut hunc ordinem perturbare nō possis quale ordinē in probando apud Quintilianum in uenias perfectum apud alium preter neminem: Nam primum refert Thucydides in. vi. metitur Siciliam nauigationis octo dierum ambitu. Iugeri mensuram: Plinius li. xvi. iugerum uocatur quod uno iugo boum in die exarare posset actus in quo ageretur cū aratro uno impetu iusto hic erat centū uiginti pedū duplicatis longitudinē dieq; faciebat idona ampliſſima imperatorum aut fontium ciuiū q̄tū quis uno die circū arasset

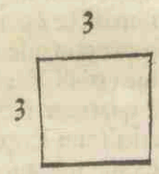
lites. Sed habēt maiorē q̄dā aliā cū arte oratoria cognationē. Iá p̄mū ordo est geometriæ necessa ri9: nōne & eloq̄ntiæ? Ex p̄orib9 geōetria ꝓbat i seq̄ntia: & certis icerta: nōne id i dicēdo facimus Quid illa ꝓpositarū q̄stionū cōclusio: nō tota fe re cōstat syllogismis: pp qđ plures inuenies: q dia lecticæ: similē: q̄ qui rhetoricæ fateanť hác artē. Verū & orator ēt si raro nō tū nunq̄ ꝓbabit dia lecticę. Ná & syllogismis si res poscet uteť: & cer te ēthymemate qui rhetoric9 ē syllogism9. Dēiq; ꝓbationū q̄ sūt potētissimæ grámaticæ apodixis uulgo dicunť. Quid át magis orató q̄ ꝓbationē petit: falsa quoq; uerisimilia geometria rōne de/ p̄hēdit. Fit hoc & i nūeris p quasdá: quas pseudo graphias uocát: qb9 pueri ludere solebam9. Sed alia maiora sūt. Ná quis nō ita ꝓponēti credat: quorū locorū extremæ lineæ eandē mēsurá col ligūt: eorū spaciū quoq; qđ iis lineis cōtineť: ps sit necesse ē? at id falsū ē. Ná p̄mū ferť cuius: sit for mę illc circuit9 r̄p̄hēsiq; ab geōetris sť hisťorici: q magitudinē īsularū satis sigificari nauigatōis am bitu credideŕt. Ná ut q̄q; forma pfectissima: ita capacissima ē. Ideoq; illa circūcurrēs liea: si effi ciet orbem: q̄ forma ē in planis maxie pfecta ápli us spatiū cōplecteť: q̄ si q̄dratū pibus oris efficiat rurs9 q̄drata triágulť: triágula ipsa pl9 æquis late rib9 q̄ i æq̄lib9: sed alia forsitá obscuriora. Nos fa cillimū & i pitis seq̄mur expimētū. Iugeri mēsu rá ducētos & q̄dragita lōgitudis pedes eē: dimi. dioq; i latitudie pateť: nō feť quisq̄ ē qui ignoret Et qui sit circuit9: & q̄tū cápi claudat colligeť ex

POMPO. Geometria: mensura terræ geodesia dicit diuisio terræ. Enthymema syllogismus est oratorius dicit audens probatio uel demonstratio potissima linea dicitur eutygráma dici tur forma quæ rectis lineis cótinetur enthy mema latine cómentum uel cómentatio ab aliis rhetoricus syllogismus: ab aliis imper/ fectus dicitur epicherema est argumentum méte cóceptum & nódum explanatū uer/ bis agressio dicitur latine

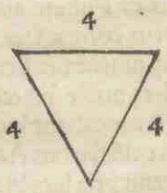
falsas scripturas: Nam quis nō ita propo nēti: si extreme lineæ colligūt eandem men surá par est spatiū quod ē falsū ut puta i his figuris forma pfectissima é capacissima & ea est rotunda.

Hoc spatiū é ma ius q̄ sit q̄dratum Eadem linea q̄ est rotūda si fert pari bus oris quadrata non est ita capax.

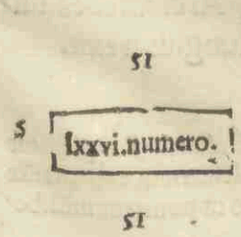

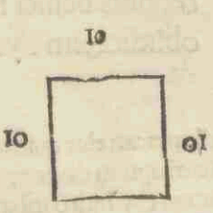
Si triágulum fert ex quadrata non est ita capax ut pu ta & est

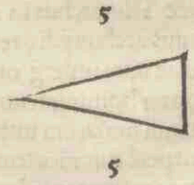
equis laterib nā in equalibus ma nus capit..

Quídēi p lata & qni ifrōtib9 in hac figura. Vndecimi p latera & singulis in frōtib9 sic

Numerus i se du plicatur semc per: Item in alia mensura ut deui pedes in quadrū

LAVREN. An uero: Thucydides in.ii. Ille gallius: Liuius in decade.iiii.li.x. Cicero in bruto. C. Sulpitius gallus qui maxime omnium nobilium græcis litteris ſtuduit uſq; oratorum in numero eſt habit⁹ & fuit reliquis rebus ornatus atq; elegans. Qui ſi nicias thucidides libro.vii. Sicut Dion: Plutarchus.

POMPO. Lõgitudo iugeri ped.ccxl latitudo .cxx. quartuor mill.centies quagraginta quattuor mil.& dccc. Item in alia iugeri forma centies centum uiginti mil.uicies ducentum mil.uicies quadragita.d.ccc.ſũma xxviii Item ex alio circuitu centies cẽtum decem mil. Octogies centum.viii.mil. centies octoginta.viii.mil.octogies octoginta. vi. mil. & cccc.ſumma.xxxii.mil.& .cccc.

Iugeri menſuram columella libro.pes eſt digitorum ſexdecim.paſſus eſt pedũ.v. Actus minimis ut ait uarro in latitudine pedum iiii.in longitudine pedum cxx.clima quoq; uerſus pedum eſt.lx.actus quadratus undique finitur.ped. cxx. hoc duplicatum facit iugerum: & ab eo quod erat uinctum nomen uigeri uſurpauit· ſed hunc actum prouinciæ beticæ ruſtici aginam uocant. Itaq; xxx.ped.lait. & clxxx.in longitudine porcam dicunt: ut galli canoletum appellant In aereis urbanis ſpacium .i. ped. in agreſtibus autem.cl.ped. quo aratores ſemiiugerum uocant: ergo ut dixi duo actus iugerum efficiunt in longitu line ped.ccxl.in latitudine ped.cxx.quæ utræq; ſummae inter ſe implicatæ quadratorum faciunt ped. xxviii.& dc cc.ſtadium deinde habet paſ.cxxv.quæ menſura octies efficit mille paſ. Centuriam nunc dicimus ſicut idem uarro ait: cc.iugerum. Olim autem accentum iugeribus uocabatur centuria. Sed mox duplicata nomen retinuit ſit tribus dictæ a partib⁹ populi tripartito diuiſis: quæ tam nũc multiplicatæ priſtinum nomen poſſidẽt: Scripulum eſt ped.c.ſcripula quattuor faciunt ſextulam. Scripulam ſex ſicilicum ſcripula. xii. ſemiunciam ſcripula.xxiiii.unciam poſtea multiplicatur uncia uſq; ad aſſem. An uero pericles: tucydides in.ii. Aut cum Sulpitius: & Pultarchus in uita.L.pauli cũ pugnarent contra Perſen regem macedoniæ poſtq; uinctæ fuere caſtra naſicae & æmilii Pauli ea nocte fuit eclipſis lunæ non ut moris eſt reuocabant lumen eius ſublatis multis ad cælũ facibus Aæmilius.xi.tauros lunæ mactauit pria luce Herculi ſacra fecit iuiti ſana hoſtia apparuit ſignum uictoriæ macedonas met⁹ iuaſit qđ oſtẽtũ captiuitatẽ regis portẽderet: & ita fuit uict⁹: & capt⁹ fuit Idẽ Liuius in.xl.li. Quid ſi Niceas: thucidides in.vii. Quod archimydes: Liuius de ſecundo bello punico & Plutarchus in uita Marcelli induſtria unius archimydis reſiſtebant marcello ſyracuſae: tam utilis geometria eſt ut ferociſſimorum hominum uires facile uincat: eius quidem rei ut meminit Pultarchus capiebatur Archimedes ut uere illum muſarum inſtinctu corruptum dixerim: is cum multa pulcherrima excogitaſſet amicos oraſſe fertur ut poſt eius mortem ambitam chylindro ſphæram eius ſepulchro imponerent. inſcriberentque ex continenti firmamento ad contentum quæ nam exceſſus ſit proportio.

peditum. Ar centeni & octogeni in quanq; partem pedes idem ſpatium extremitatis. Sed multo amplius clauſæ quattuor lineis areæ faciunt. Id ſe computare quem piget breuioribus numeris idem diſcat: nam deni in quadram pedes quadraginta per oram intra centum erunt. At ſi quini deni per latera: quini in fronte ſint ex illo ãplectuntur quartam partem deducent: eodem circunductu. Si uero porrecti utrinq; undeuiceni ingulis diſtent; non plures intus quadratos habebunt q̃ per quot longitudo ducetur: quæ circũeibit autem linea eiuſdem ſpacii erit: cuius ea quæ centum continet. Itaque quicquid formæ quadrati detraxeris amplitudini quoque peribit. Ergo & id fieri poteſt: ut maiore circuitu minor loci amplitudo claudatur. Hoc in planis: nã in collibus uallibuſq; etiam imperito patet: plus ſoli eſſe q̃ cæli. Quid q̃ ſe eadẽ geometria tollit ad rationẽ uſq; mundi in qua cum ſiderũ certos conſtitutoſq; curſus numeris docet: diſcimus nihil eſſe inordinatũ atq; fortuitũ: quod ipſũ non nunquã pertinere ad oratorẽ poteſt. An uero cũ Pericles atheniẽſes ſolis obſcuratiõe territos: reditis ei⁹ rei cauſis metu liberauit: aut cũ Sulpiti⁹ ille gallus i exercitu .L. Pauli de lunæ defectiõe diſſeruit: ne uelut prodigio diuinitus facto militũ animi tererent: nõ uidetur eſſe uſus oratoris officio? Quod ſi Nitias in ſicilia ſciſſet nõ eodẽ cõfuſus metu pulchetimũ atheniẽſiũ exercitũ p duxiſſet. Sicut Dion cũ ad deſtruẽdã. Dionyſii tyrãnidẽ uẽit: nõ eſt tali caſu deteritus. Sint extra licet uſus bellici: tranſeamus q̃ Archimedes un⁹ obſidionem Syracuſarum in longius traxit.

LAV. Illud utiq; Liuius i Decade.iii.libro quarto ut in reperiendis radicib⁹ nō quadratorū. Nā quadrati sunt a.iiii.ix.xvi.xxvi.xxv.xxxvi.iiii.ix.lxiiii.lxxxi.c. siquidem.c.radix est.x.quia per se multiplicatus effi/cit.c.& .lxxi.radix est.ix.& .xliiii.radix est.viii.& ita in sequentibus eodemq; modo supra centum in cæte/ris autem numeris opus est fractione ut in decem.c.ix.radix.

POM. Dandum aliquid de Comœdo. Prima institutio pronunciationis & gestus in pueris scribitur: quæ a comœdis ex omni parte peti nō debet ne scænicus sit. Sit uox sana uirilis nec imitetur subtilitatē quia mutatio trāsit in mores postea de gestu atq; uoce multa p̄cepta tradit. Comœdo Roscī⁹ Comœdus citatior fuit: grauior Esop⁹ qui tragœd⁹ erat: aliqd a comœdo accipiat puer ad uocem & ad gestum lasciuiolam relinquæ. Eatenus: donec in quantum Quatenus hacten⁹ eaten⁹ aliter sunt. Qua pronunciandi scientiam: Cicero in oratore ad brutum. Orator agit & eloquitur. Est enim actio quasi corporis quædam eloquētia cū constet e uoce atq; motu cui gestus iunctus est ult⁹: infantes actionis dignitate eloquētiæ sæpe fructum tulerunt & diserti deformitate agēdi multi infantes putati sunt. Vtiā nō sine causa Demosthenes habuerit & primas & secūdas & tertias actioni si enim eloquentia nulla sine hac: hæc autē sine eloquentia tanta est certe plurimum in dicēdo ualet Orator sic utetur motu nihil ut supersit in gestu stat⁹ erect⁹ & celsus rarus interfusus necita lōgus excursio moderata eaq; rara: nulla mollicia ceruicū: nullæ argutiæ digitorum nō ad numerū articulus cadēs trū co magis toto seipse moderās & uirili laterum flexione brachii porrectione in cōtētionibus: contractionū in remissis est. Lucreti⁹ libro tertio. Deniq; cor hominum cum uim mens penetrauit. Acris & in uenas discessit deditus arbor. Consequitur grauitas membrorum: præpendūtur crura: uaccillanti tabescit lingua: madet mēs: hiāt oculi: clamor singultus iurgia gliscunt. Crapula dicitur a capitis uertigine mutat hominis mētem & furorem gignit: frangit uires: & cum ex ea multa oriantur mala in premium a plerisq; expetit̄. Aut fœminæ. Vox mulebris est exilis. Aut similiter: supradixit de gracilitate uocis & latitudine ischnotheta & platyasmos. Tremere: uox senis tremit. Vernulitate: garrulitate lasciuia. Amores: Cupidinem habendi. Nec metus: non discat

Illud utiq; iam propriū ad efficiendū: quod intē dimus plurimas questiōes quibus difficilior alia rōne explicatio est: ut de rōne diuidēdi: defectione in infinitū: de celeritate augēdi linearibus illis probationib⁹ solui solere: ut si est oratori: qđ proximus demōstrabit liber. De oibus reb⁹ dicendū nullo modo sine geometria esse possit orator.

De prima pronūciatione & gest⁹ institutiōe.

Andū aliquid comœdo quoq; dū eatenus quæ pronūciādi scientiā futur⁹ orator desiderat. Nō eni puerū quē in hoc instituim⁹: aut fœmiæ uocis exilitate frāgi uolo: aut seniliter tremere: nec uitia ebrietatis effingat: nec seruili uernilitate ibuatur: nec amoris auaritiæ met⁹ discat affectū. Q uæ neq; oratori sūt necessaria: & mētē p̄cipue in ætate prima tenerā adhuc & rudē infi/ciūt. Nā frequēs imitatio trāsit i mores: ne gest⁹ quidē ois ac mot⁹ a comœdiis petēd⁹ est. q̄q̄ eni utrūq; eorū ad quēdā modū præstare debet orator: plurimum tū aberit a scænico: nec uultu: nec manu: nec excursionib⁹ nimiis. Nam si qua i his ars est dicētium: ea prima est ne ars esse uideat̄. Q uod ē igit̄ hui⁹ doctoris officiū? In primis uitia si qua sūt oris: emēdet: ut exp̄ssa sint uerba: ut suis quæq; litteræ sonis enūcient̄. Q uarūdā eni uel exilitate uel pinguitudine nimiā laboramus: quasdā uelut acriores parum efficim⁹: & aliis nō dissimilibus: sed quasi hebetioribus permutam⁹. Quippe Rho. litteræ qua Demosthenes quoq;

cupere: non discat timere auaritiam: non discat affectum timoris: aut dicat metus affectuum. Imitatio: cōsuetudo. Vtrūq;: & gestum & motum. Præstare debet &c. Istem alibi. Quid enim minus oratori conuenit q̄ modulatio scænica: & nōnunq̄ ebriorum aut cōmessantium licentiæ similis. In his. s. excursionibus uultu & manu. Ne ars esse uidelicet sit ars in gestu ita tamen fiat ut non arte fieri uidebatur. Oris: puerilis Vt suis quæq; litteræ a debet sonare ab non ut quibusdam pro. o. & contra quarundā litterarū. Exilitate uel pinguedine: gracilis uitium est cum nimis pinguem sonū dam⁹ litteris & cū nimis gracilē & exilē ideo supradixit Ischnotetrā & playasmū. Quasdā liras ēt apd nos multi nō possūt pronūciare. r. & ,p ea dicūt. l. & dā. o. pro. a. & .g. pro. c. & .d. pro. n. & .n. pro. d. & cōtra. Demosthenes ,p. r. ,pūnciabat. l. idē lib. xi. Demo. quo facili⁹ uerba ore libero exprimere calculos ligua uolues dicere solebat & Cic. memīt lib. de oratore & Demosthenes ipse cū didicisset pronūciare. p. palā gloriat⁹ est & hoc tamen in oronibus suis nō legit̄ sedin uita. Quando nimiū liquescere facim⁹. s. pronunciando eā cum lingua uel eū sibilus fit sine motu laborū. a

POM. Circa.s.litterã: ut in agro piceno & i ethruria. Pleniore: magno & tubãti. Circunlinit᷑: trãſlatio ſumpta ab unguẽ/to & emplaſto. cataplaſmenon eſt obſtruere inde forte deducitur uocabulũ quia omnia foramina obrſtuũt᷑. Extremæ. In pronunciatione: nam qui loquuntur aliquando extremas relinquũt ſyllabas. Vt par ſibi ſermo: ut habeat omnes litteras. Exclamandum ut exclamando non debet eleuari caput ad cælum ut ſit ſupinus uultus cauẽdus Vt recta: nõ ſupina. Immodicus: magn⁹. Rictum: dẽtes prima pars oris eſt. Supinus: ut eleuetur tollatur ad aerem: & idem alibi in homine deiecto humilitas oſtendi/tur: & ſupino arrogantia. in latus inclinato langor: in preduro ac rigente barbaria quedam mẽtis oſtẽditur: hic ſupinus elat⁹ & illud de mœcenate ſupío ideſt elato & iceſſu ſupino ſic icedere uiros ditiſſimos nobiles & delicatæ naturæ mos eſt: qui inceſſu gra/uitatem quandam fateri uolunt. Vultus uero ſecundũ uocem plurimum poteſt. quantam affert tum uenuſtatem tum dignitatem in quo cum effeceris nequid ineptũ aut uoluptuoſum ſit: tum oculorum eſt quædam magna moderatio: ná ut imago eſt animi uultus. Sic iudices oculi quorũ ad hilaritatis & uiciſſim triſticiæ non dum res ipſæ de quibus agetur temperabunt. Conatus: cũ exclamãt. Cõſtricta: ſupcilia. Debet etiã qđ nõ decet nõ placet: decor i oĩ re quæriť. Iidẽ: loci comœdiaꝝ. Palæſtritis: luctatorib⁹ athletæ palæſtritæ unguebanť & bibebãt oleo ꝓpter nimiã mollitiẽ. uino ꝓpter ebrietatẽ. Hos eni: palæſtrttas bũ unctos. laborauit labda ſuccedit: quarũ uis eſt apud nos quoq; & cũ. c. ac ſimiliter. g. nõ ualuerũt i. t. ac. d. molliunť: ne puero illas quidẽ circa. s. lĩram delicias hic magiſter feret: nec uerba i faucib⁹ patieť audiri: nec oris inanitatẽ reſonare: nec quod minime ſermoni puro cõueniat. ſimplicis uocis naturã pleniore quodã ſono circũlinire: quod græci κατάπλασμενὸν dicunt. Sic appellať cantus tibiarũ: quæ ꝑcluſis quib⁹ clareſcũt foraminib⁹ recto mõ exitu grauiorẽ ſpiritũ reddunt. Curabũt ẽt ne extremæ ſyllabæ ĩtercidãt: ut par ſibi ſermo ſit: ut quotiẽs exclamandũ ſit: laterũ conat⁹ ſit ille nõ capitis ut geſtus ad uocẽ: uult⁹ ad geſtũ accõmodeť. Obſeruandũ erit etiã ut recta ſit facies dicentis: ne labra detorqueanť: ne ĩmodicus hiatus rictum diſtẽdat: ne ſupinus uult⁹: ne deiecti i terram oculi: ne inclinata utrolibet ceruix. Ná frons plurib⁹ generib⁹ peccat. Vidi multos quorũ ſupercilia ad ſingulos uocis conat⁹ alleuanť: aliorũ cõſtricta: aliorũ ẽt diſſidẽtia: cũ altero in uerticẽ tẽderẽt: altero pene oculus ipſe ꝑmereť. Infinitũ autẽ ut mox dicem⁹ in his quoq; reb⁹ momentũ eſt. Et nihil põt placere quod nõ decet. Debet ẽt docere comœdiis qũo narrandũ: qua ſit auctoritate ſuadendũ: qua cõcitatione cõſurgat ira. quis flex⁹ deceat miſerationẽ: qđ ita optime faciet: ſi certos ex comœdiis elegerit locos: & ad hoc maxime idoneos. i. actionib⁹ ſiles. Iidẽ autẽ ad ꝓnũciandũ nõ mõ utiliſſimi: uerũ ad augendã quoq; eloquentiã maxie accõmodati erũt. Et hæc dum infirma ætas maiora nõ capiet. Cæterũ cũ legere oratiões oportebit: cũ uirtutes earũ iã ſentiet: tũ mihi diligens aliquis ac peritus aſſiſtat: neq; ſolũ lectione formet: uerũ etiã ediſcere electa ex his cogat: & ea dicere ſtantẽ clare: & quemadmodũ agere oportebit: ut protinus pronũciatione uocem & memoriã exerceat. Ne illos quidem reprehendendos puto qui paulum etiã palæſtricis uacauerunt. Non de his loquor quib⁹ pars uitæ in oleo: pars in uino cõſumitur: qui corporũ cura mentem obruerunt. Hos enim abeſſe ab eo quẽ inſtituimus q̃ longiſſime uelim. Sed nomen

eſt idem iis a quibus geſtus motuſq; formantur: ut recta ſint brachia: nec idoctæ ruſticæ manus: ne ſtatus indecorus: ne qua in proferēdis pedib⁹ inſcitia: ne caput oculiq; ab alia corporis iclinatiōe diſſideāt. Nā nec hoc eſſe in parte pronūciatiōis negauerit quiſq̄: nec ipſā pronūciationē ab oratore ſecernet. Et certe quod facere oporteat nō idignādum eſt dicere: cū p̄ſertim hæc Chironomia quæ eſt ut noīe ip̄o declarat̄. lex geſtus: & ab illis tēporibus hæroicis orta ſit: & a ſūmis græciæ uiris: & ab ip̄o etiā Socrate ꝓbata: a Platone quoq; in parte ciuiliū poſita uirtutū: & a Cryſippo i præceptis de liberorū educatōe cōpoſitis nō omiſſa. Nam lacedæmonios quidē ēt ſaltationē quādā tanq̄ ad bella quoq; utilē habuiſſe inter exercitationes accepim⁹. Neq; id ueteribus romanis dedecori fuit. Argumentū eſt ſacerdotū noīe ac religione durās ad hoc tēpus ſaltatio. Et illā i tertio Ciceronis de Oratore libro uerba Craſſi: q̄bus præcepit ut orator utat̄ laterū inclinatiōe forti ac uirili: non a ſcæna & hiſtrionibus: ſed ab armis: aut etiā a palæſtra: cuius etiā diſciplinæ uſus i noſtrā uſq; ætatē ſine reprehēſione deſtēdit: a me tamē nec ultra pueriles annos retinebit̄: nec in iis ipſis diu. neq;. n. geſtū oratoris cōponi ad ſimilitudinem ſaltationis uolo. Sed ſubeſſe aliquid ex hac exercitatiōe puerili. Vnde nos nō id agētes furti decor ille diſcētibus traditus perſequatur.

An plura eodem tempore doceri prima ætas poſſit.

Væri ſolet etiā ſi diſcēda ſint hæc eodē tēpore: tamē tradi oīa & ꝓcipi poſſit. Negāt eni quidā: quia cōfundat̄ anim⁹ ac fatiget̄ tot diſciplinis in diuerſū tendentib⁹: ad quas nec mēs: nec corpus: nec dies ipſe tēpore ſufficiat. Etſi maxime hæc patiatur ætas robuſtior: tamē puerile. ānos onerari nō oporteat. Sed nō ſatis perſpiciūt q̄tum natura humani ingenii ualeat: quæ ita eſt agilis & uelox: ſic in omnē partē ut ita dixeri ſpectat: ut ne poſſit qdē aliqd agere tātū unū. in pīa uero nō eodē die mō: ſed eodē tp̄is momēto: ut ſuā ipēdat. An uero citharedi nō ſimul & mēoriæ

LAV. Dādum aliquid eſt comedo & ab illis tēporibus heroicis: In odiſſea Homerus. iiii. &. viii. & in Iliade quoq; in. xvii. A platone quoq; tertio de republica. Nam lacedæmonios apud Xenophontem in annuas. Quæri ſolet an etiā Sed non ſatis. nō obeſſe plurib⁹ artibus dare pariter operam nec ob id fatigari nos: nec ad hæc deeſſe tempus.

POM. A quibus geſtus qui formant geſtus & paleſtritæ appellātur. Status. Status cum quis ſtat ut Cicero meminit. ſtatus erectus & celſus. Pronunciatiōis: quia geſtus eſt uirtus cum pronūtiatione. Chironomia: a geſtu & motione manus deducit̄ lex manus. Sacerdotum: de ſaliis ſacerdotib⁹ martis qui nominati ſunt a ſaltatione ut diximus in cōmentariis uitæ Numæ pompilii.

Væri ſolet. Obiiciunt non poſſe omnia eodem tempore teneri: quoniam multitudine rerū cōfundat̄ puerilis anim⁹: & tātum pōdus numero corpuſculo lædit. reſpōdet Quintilianus & ratiōe & exēplo ſiſtitudinis probat & autoritate poſſe i pma illa ætate multa & p̄ſertim neceſſaria ꝓcipi.

LAV. Illud quidē non esse uerendum ne huic liberi non sufficiāt pueri. Nam & dociliora de animo.

POM. Ne pes: pes i deſt numerus nō est ociosus sed uariatur. Temporum: numerorum. Pariter: simul. Varietas: prodest in puero uarietas ne tedio lectionis refugiat disciplinam. Sed hæc uarietas non sit per omnes lectiones sed cum delectu & delectatione tamē insistendū putat Seneca bonis operib⁹. Sed Quintilian⁹ itelligit de uarietate disciplinarū. Sicut i cibis. Siplex cib⁹ nutrit: Varius lædit. Sed si intermittat aliqñ & prodest nouitiis. Nouitii dicūtur serui & sono uocis & pluribus flexib⁹ seruiūt: cū inter: alios neruos dextra pcutiunt: alios læua trahūt: cōtinent: præbēt: ne pes quidē ociosus certam legem temporū seruat: Et hæc pariter oia. Quid nos agēdi subita necessitate deprehēsi: nōne alia dicimus: alia prouidem⁹? cū pariter inuētio rerū electio uerborum: cōpositio gestus: pronūciatio uult⁹: motusq; desideret: quæ si uelut sub uno conatu tam diuersa parēt simul: cur uō plurimis curis horas partiamur? cū pſertim reficiat animos: & reparet uarietas ipsa: cōtraq; sit aliquāto difficilius in labore uno pseuerare. Ideoq; & stilus lectione requiescit: & ipsius lectionis tediū uicibus leuat. Quālibet multa egerimus: quodā tamen modo recentes sum⁹ ad id quod incipim⁹. Quis nō obtūdi possit si per totū diem cuiuscūq; artis unū magistrū ferat: mutatione recreabit: sicut in cibis quorū diuersitate reficit stomachus: & pluribus minore fastidio alit. aut dicāt isti mihi quæ sit alia ratio discēdi: si grāmatico soli defuiam⁹: deinde geometri tantū. Omittam⁹ iterim quod dicim⁹: mox transeam⁹ ad musicū: excidāt priora: & qū latinis studebim⁹ litteris: nō respiciamus ad græcas: & ut semel finiā nihil faciam⁹ nisi nouissimū. Cur nō idē suadem⁹ agricolis: ne arua simul & uineta & oleas & arbustū colāt? ne pratis & pecorib⁹ & hortis & aluearib⁹ accōmodent curam? Cur ipsi aliquid forēsibus negociis aliquid desideriis amicorū: aliquid rationib⁹ domesticis: aliquid curæ corporis: nōnihil uoluptatibus quotidie damus? quarum nos una res quælibet nihil intermittentes fatigaret. Adeo facilius est multa facere q̄ diu. Illud quidem minime uerendū est: ne laborem studiorum pueri difficilius tolerent: neq; enim ulla ætas minus fatigatur: mirū sit forsitan: sed experimentis deprehēdas. Nam & docilora sunt ingenia prius q̄ obduruerunt: id uel hoc argumento patet quod intra bienniū q̄ uerba recte formare potuerunt: q̄uis nullo instante omnia fere loquuntur: at nouiciis nostris per quot annos sermo latinus repugnat? magis scias si quem iam robustum instituere litteris cœperis

non ſine cauſa dixi πρὸς ἅλους eos: qui in ſua quidq; arte optime faciát. Et patiẽtior eſt laboris natura pueris quá iuuenib9: uidelicet ut corpora infantiũ: nec caſus quo in terrá totiẽs deferũtur: tam grauiter affligit: nec illa per man9 & genua reptatio: nec poſt breue tẽpus cõtinui luſus & totius diei diſcurſus: qa põdus illis abeſt: nec ſe ipſi grauát: ſic animi quoq; credo qiua minore conatu mouẽtur: nec ſuo nixu ſtudiis inſiſtũt: ſed formádo ſe tautũmodo præſtát: nõ ſimiliter fatigátur. Præterea ſecundũ aliá ætatis illi9 facilitatem uelut ſimplicius docẽtes ſequũtur: nec quæ iam egerint metiunt. Abeſt etiá illis adhuc laboris iudiciũ porro ut frequẽter expti ſumus: minus afficit ſenſus fatigatio q̃ cogitatio. Sed ne tẽporis q̃dem unq̃ plus erit: quia his ætatib9 oiš in audiendo profect9 eſt. Cum ad ſtylũ ſecedet: cũ generabit ipſe aliquid atq; cõponet: tũ inchoare hæc ſtudia: uel nõ uacabit uel nõ libebit. Ergo qũ grammaticus totũ diẽ occupare nõ poſſit: nec debeat: ne diſcẽtis animũ tedio auertat. quib9 potius ſtudiis hæc temporũ uelut ſubſidia donabim9? Nã ne ego cõſumi ſtudẽtẽ i his artib9 uolo: nec modulet aut muſicis notis cática excipiat: nec utiq; ad minutiſſima uſq; geometriæ opera deſcẽdat: nõ comœdũ in pronũciando: nec ſaltatorẽ in geſtu facio: quæ ſi oia exigerẽ: ſuppeditabat tamen tẽpus. longa eſt. n. quæ diſcit ætas: & ego non de tardis igeniis loquor. Deniq; cur i his oibus quæ diſcẽda oratori futuro puto: eminuit Plato: qui nõ contẽtus diſciplinis q̃s præſtare poterát Athenæ: nõ pythagoreorũ ad quos in italiá nauigauerat: ægypti quoq; ſacerdotes adiit: atq; eorũ arcana perdidicit. Difficultatis patrocinia prætexi mus ſegniciæ. Neq; eni nobis opis amor eſt: nec quia ſit honeſta atq; rerũ pulcherrima eloquentia: petiť ipſa ſed ad uilẽ uſũ & ſordidũ lucrũ accingimur. Dicát ſine his i foro multi & acquirát: dũ ſit locupletior aliqs ſordidæ mercis negotiator: & plus uoci ſuæ debeat præco: nec ueli qdẽ lectorẽ dari mihi: qd ſtudia referát cõputaturũ. Qui uero imaginẽ ipſã eloq̃ntiæ diuia q̃dá mẽte cõcepit: qq; illá ut ait Sophocles nõ ignobilis

LAV. Pedomathis Hippocratẽs i lege. Videlicet corpora: de corpore: Suc tẽpus de tempore. Ergo cum grámaticis. Aulus Gellius. libro. xiiii. Etiam ſii nquit Fauorinus opera mihi princeps & prope omnis in litteris diſcipliniſq; græcis ſumpta eſt nõ uſq; eo tamen infrequens ſum uocum latinarum quas ſucceſſiuo aut tumultuario ſtudio colo. Idem in. xviii. At propter quantũ habui tẽporis ſucceſſiui medicinæq; diſciplinæ libros attigi idem circa finem omnia ſucceſſiua & ſecundaria tempora ad colligẽdas huiuſcemodi memoriarum oblectatiuncu las cõferam: Pythagoram ac democritũ pretermiſit quia eorum opera aut nulla extant aut non ita admiranda. Nam de cæteris qui plurima ſcierunt ſcripſerũtq; alio loco cõmodius dicet. Et ego nõ de tardis ingeniis. Caſtigatio ſegnium ad ſtudia & lucra magiſq; uirtutẽ ſpectantium uirtutũq; & eloquentiæ præmia. POMPO.

Reptatio: quando non poteſt ambulare.

Metiuntur: menſurant. Cum generabit: quia auctor diciť operis ſui parẽs. Ná neq; &c. Aulus gellius libro. xiiii. omnia ſucceſſiua & ſubſecundaria tempora ad colligendas huiuſmodi materiarum oblectatiuncu las cõfecta. Sua debeat preco: id eſt tanq̃ preco. Nec uelim: ſcilicet qui dicat quid ui cri habebo ex ſtudiis. Teſſeris: id eſt ludo teſſerarum teſſaræ ſunt & in ſingulis ſunt puncta unum & .xx. & a forma ſic appellantur.

Finis ſuper primum librum.

LAVRENTIVS.

ENVIT consuetudo: Prologum q̃ maxime accomdatum secundo uolumini. Fabi⁹ præponit. in quo differit: & quousque grãmatici officiũ extẽdat: & unde rhetori in instituendis iuuenibus sit incohandum: & quãdo futurus orator rhetori sit tradendus. Nã cæteranta professione sua minora despiciũt. Cæta accipiam⁹ demõstratiuas materias: cõmunes locos: quæstiones infinitas: quæ theseis græce dicunt, prosopopœias ac reliq̃ progymnasmata. Sed ad ꝓsopopœias usq; & suasorias. Prosopopœia fictio ꝓsonæ dicit. Hic aũt prosopopœias accipim⁹ orationes alicui pro dignitate ꝓsonæ accõmodatas. De quib⁹ ipse in tertio sic inquit. Ideoq; lõge mihi uidẽtur difficil limæ prosopopœiæ: in quib⁹ ad reliquum suasoriæ laborẽ accedit etiã ꝓsonæ difficultas. Nam illud idẽ aliter Cæsar, aliter Cicero, aliter Cato suadere debebit. Vtilissima uero hæc exercitatio: uel quod duplicis est operis: uel quod poetis quoq; ac historiarũ quoq; futuris scriptorib⁹ plurimum cõfert: uerum & oratorib⁹ necessaria. Hinc ergo accidit: ut quæ alteri⁹ artis prima erant opera facta sint alteri⁹ nouissima. Progymnasmata accipiam⁹ quæ prima solebãt esse rhetorices opera: nunc quia a rhetorib⁹ sunt derelicta & a grãmaticis occupata: ultima grãmatices sunt facta.

POM. Tenuit cõsuetudo q̃ quotidie: rhetores latini relinquendo principia suæ artis officiũ grãmatici auxerunt: & ideo in ludo litterario necesse fuit iuuenculos in rhetoricis initiari: sed plus sibi uẽdicat quã ab illis relictum est. Quintilianus officia distribuit & grammatico suum: & rhetori suũ. Tempus quo traditur puer dici non potest quia animaduertere debem⁹ q̃tũ in studiis profecerit. Deliberatis &c. Demonstratiuum est ubi est laus & uituperatio. Deliberatiuũ de quo deliberatur per consultationẽ. Iudiciale ubi ẽ accusatio & defẽsio. Prosopœia est ficta alienarũ ꝓsonarũ oratio. Suasoriæ & prosopopœie sũt i genere deliberatiuo: & si suasoria deliberatiua consultæ de futuro q̃rit etiam de præterito. In suasoria procœmio utitur breui. In suadẽdo ac dissuadendo tria inspiciuntur: quod deliberatur: qui deliberat: & qui suadeat rem: omnis deliberatio de dubiis. Quatinus consideratur qd cuiq; ꝑsonæ conueniat. Prosopopœia est quæ pene eadẽ: est quæ suasoria ut putat si qs in cõcione suaderet Syllæ ut deponeret dictaturam. Litteraturam. Aulus Gellius grammatice professores litterarios uocat.

tragicus reginã rerum orationẽ ponet antẽ oculos: fructũq; nõ ex stipe aduocationũ: sed ex aio suo & contẽplatione ac scientia petet: ꝑpetuũ illũ: nec fortunæ subiectũ facile ꝑsuadebit sibi: ut tempora quæ spectaculis campo tesseris: ociosis deniq; sermonib⁹: ne dicã somno & cõuiuiorũ mora cõterunt: geometræ potius ac musico impendat: quanto plus delectationis habitur⁹ q̃ ex illis ineruditis uoluptatib⁹. Dedit. n. hoc prouidentia hoibus mun⁹: ut honesta magis iuuarẽt. Sed nos hæc ipsa dulcedo longius duxit. Hactenus ergo de studiis quibus anteq̃ maiora capiat puer instituendus est. Proxim⁹ liber uelut nouũ sumet exordium: & ad rhetoris officia transibit.

M. Fabii Q uintiliani de institutiõe oratoria liber secundus.

Quando rhetori sit tradẽdus puer.

ENVIT. Consuetudo quæ quotidie magis inualescit: ut præceptoribus eloquẽtiæ latinis quidem semp: sed etiam græcis iterim discipuli serius q̃ ratio postulat tradere nt̃. Eius rei duplex ẽ causa: q; & rhetores utiq; nostri suas partes omiserũt: & grãmatici alienas occupauerũt. Nam & illi declamare modo & scientiã declamandi ac facultatẽ tradere officii sui dicũt: idq; intra deliberatiuas iudicialesq; materias. nam cætera ut professione sua minora despiciunt. Et hi nõ satis credũt excepissæ que derelicta erãt (quo nomine gratia quoq; his habẽda ẽ) sed ad ꝓsopopœas usq; & ad suasorias in quib⁹ onus dicẽdi: uel maximũ est irrumpũt. Hinc ergo accidit: ut quæ alterius artis prima erãt opera: facta sint alteri⁹ nouissima: & ætas altioribus iam disciplinis debita i schola minore subsidat: ac rhetoricen apud grãmaticos exerceat. Itaq; quod est maxime ridiculũ. non ante ad declamãdi magistrũ mittẽdus uidetur puer: q̃ declamare iam sciat. Nos suum cuiq; professioni modum demus: & grammatice: quam in latinum transferentes litteraturam uocauerunt:

fines ſuos norit præſertim tantū ab hac appella/ tionis ſuæ pauptate : intra quá primi illi cōſtitere prouecta. Nam tenuis a fōte aſſumptis poetarū hiſtoricorūq; uirib9:pleno iá ſatis alueo fluit : cū præter rationem recte loquēdi nō parū alioquin copioſam prope omniū maximarū artiū ſcientiá amplexa ſit : & rhetorice cui nomē uis eloquēdi dedit:officia ſua nō detractet:nec occupari gau/ deat pertinentē ad ſe laborē:quæ dum opere ce/ dit:iam pene poſſeſſione depulſa eſt. Nec inficia bor aliquē ex his qui grāmaticen profiteātur: eo uſq; ſcientiæ progredi poſſe:ut ad hæc quoq; tra denda ſufficiat. Sed qum id aget:rhetoris officio fungeť non ſuo. Nos porro quærim9 : quādo iis quæ rhetorice præcepit pcipiendis puer matur9 eſſe uideatur. In quo quidē nō eſt id æſtimandū cui9 quiſq; ſit ætatis:ſed q̄tum in ſtudiis iá effece rit. Et ne diutius diſſerā quādo ſit rhetori traden dus:ſic optime finiri credo cū poterit. Sed hoc ip ſum ex ſupiore pēdet quæſtione. Nam ſi grāma tices mun9 uſq; ad ſuaſorias quæ ſūt apud rheto rem materiæ inter rudimēta dicēdi prorogatur: tardius rhetore opus eſt. Si rhetor prima officia opis ſui nno recuſat a narrationib9 ſtatim:& laur/ dandi uituperādiq; opuſculis:cura ei9 deſiderať. An ignoramus antiquis hoc fuiſſe ad augēdam eloquentiá gen9 exercitationis: ut theſis dicerēt: & cōmunes locos:& cætera citra cōplexum rerū perſonarūq; quib9 ueræ fictæq; cōtrouerſiæ cō/ tinētur? Ex quo palam eſt q̄turpiter deſerat eam partē rhetorices iſtitutio quá & primá habuit & diu ſolá. Quid aūt eſt ex iis de quibus ſupra di/ xi:quod non tum in alia quæ ſunt rhetorū pro/ pria:tum certe illud iudiciale cauſæ gen9 icidat: an nō in foro narrandū eſt:quia i parte neſcio an ſit uel plurimū. nōne laus ac uitupatio certamini bus illis frequēter inſeritur? Num cōmunes loci ſiue qui ſunt indicia directi:quales legimus a Ci cerone cōpoſitos:ſeu quibus quæſtiones genera liter tractātur: quales ſunt editi a Quinto quoq; Hortenſio:ut ſit ne paruis argumētis credendū: & pro teſtibus & in teſtes i mediis litiū medullis

POM. Paupertate:grammatice pauper/ tate laborabat niſi poſtea puecta fuiſſet ne/ gligentia rhetorum. Prouecta: ideſt in di/ gniorem materiam elata miſſa: Nomen: uis eloquēdi. Cicero i oratore ſed & græce ab eloq̄ndo rhetor & latine eloquēs dicť.

LAV. Et rhetoricæ cui nomen: Cicero in oratore ſed & græce ab eloquendo rhetor & latine eloquens dictus. Cum eius membra de ſtatua metallica loquitur quod opꝰ fuſorium eſt non ſculptile.

POM. ERGO cum ad eas. Nec tamen eme: quia emẽdare debet ſine iracundia. Patiens laboris omnes labores ſubire non recuſet ad utilitatem diſcentium.

uerſantur. Arma ſũt hæc quodámodo præparãda ſemp: ut iis qũ res poſcat utaris. Quæ qui pertinere ad orationẽ nõ putabit: is ne ſtatuã quidẽ inchoari credet: cũ eiꝰ mẽbra fundenẽ. Neqꝫ hác ut aliqui putabũt feſtinationẽ meã ſic quiſquã calunnieẽ: tanq̃ eum qui ſit rhetori tradẽdus abducendũ protinus a grãmaticis putem. Dabunẽ illi tum quoqꝫ tẽpora ſua: neqꝫ erit uerendũ ne binis præceptoribus onereẽ puer. Non enĩ creſcet ſed diuideẽ qui ſub uno miſcebaẽ labor: & erit ſui qſqꝫ operis magiſter utilior: quod adhuc optinent græci: & a latinis omiſſum eſt. Et fieri uideẽ excuſare: quia ſunt qui labori iſti ſucceſſerint.

De moribus & officiis præceptoris.

RGo cum ad eas in ſtudiis uires puenerit puer: ut quæ prima eſſe præcepta rhetorũ diximus mẽte cõſequi poſſit: tradẽdus eius artis magiſtris erit. Quorũ i primis iſpici mores oportebit: quod ego nõ iccirco potiſſimũ i hac parte tractare ſum aggreſſus: quia nõ in cæteris quoqꝫ doctoribus idem hoc examinandũ q̃diligentiſſime putẽ: ſicut teſtatꝰ ſum libro priore. Sed quod magis eius rei neceſſaria in mẽtionem facit ætas ipſa diſcentiũ. Nam & adulti fere pueri ad hos p̃ceptores tranſferũtur: & apud eos iuuenes etiam facti perſeuerãt. Ideoqꝫ maior adhibẽda tamẽ cura eſt: ut teneriores ãnos ab iiuria ſanctitas docẽtis cuſtodiat: & ferociores a licẽtia grauitas deterreat. Neqꝫ uero ſatis eſt ſummã præſtare abſtinẽtiam: niſi diſciplinæ ſeueritate cõuenientiũ quoqꝫ ad ſe mores aſtrixerit. Sumat igiẽ áte oĩa parẽtis erga diſcipulos ſuos animũ: ac ſuccedere ſe i eorum locum: a quibꝰ ſibi liberi tradanẽ exiſtimet. Ipſe nec habeat uitia nec ferat: nõ auſteritas eius triſtis: nõ diſſoluta ſit comitas: ne inde odiũ: hic contẽptus oriaẽ. Plurimꝰ ei de honeſto ac bono ſermo ſit. Nam quo ſæpius monuerit: hoc rarius caſtigabit: minime iracũdus: nõ tamẽ eorũ quæ emẽdanda erunt: diſſimulator: ſimplex in docẽdo: patiẽs laboris: aſſiduus potiuſq̃ immodicus: interrogantibus lli benter reſpõdeat: nõ interrogantes percontẽ ultro: in laudandis diſcipulorum dictionibꝰ nec malignꝰ nec effuſus: quia res

altera tedium laboris:altera ſecuritatem parit. In emendando q̃ corrigiẽda erunt:nõ acerbus minimeq; cõtumelioſus. Nam id quidẽ multos a propoſito ſtudendi fugat:quod quidem ſic obiurgant: quaſi oderit.ipſe aliquid imo multa quotidie dicat:quæ ſecũ audita referãt. Licet.n.ſatis exẽplorũ ad imitandum ex lectione ſuppeditet:tamen uiua illa ut dicitur uox alit plenius: præcipueq; præceptoris: quem diſcipuli ſi modo recte ſunt inſtituti & amant & uerẽtur. Vix autem dici poteſt quanto libentius imitemur eos quibus fauemus. Minime uero permittenda pueris: ut ſit apud pleroſq; aſſurgendi exultandiq; in laudãdo læticia. Quin etiam iuuenum modicum eſſe cum audiẽti teſtimonium debet. Ita fiet ut ex iudicio p̃ceptoris diſcipulus pendeat: atq; id dixiſſe ſe recte quando ab eo probabit̃ credat. Illa uero uitioſiſſima: quæ iã humanitas uocatur inuicem qualiacunq; laudandi cum eſt indecora & thetralis & ſeuere inſtitutis ſcholis aliẽa:tum ſtudiorum perniciioſiſſima hoſtis. Superuacua enim uidẽtur cura ac labore parata:quicquid effuderint laude. Vultum igitur præceptoris intueri tam qui audiunt debent:q̃ ipſe qui dicit. Ita enim probanda atq; improbanda diſcernẽt: ſic ſtilo facultas cõtinget auditioni iudicium. At nunc proni atq; ſuccincti ad omnem clauſulam non aſſurgunt modo:uerum etiam excurrunt:& cum indecora exultatione cõclamant. Id mutuũ eſt:& ibi declamationis fortuna. Hinc tumor & uana de ſe p ſuaſio uſq; adeo:ut illo diſcipulorum tumultu inflati: ſi parũ a præceptore laudentur:ipſi de illo male ſentiant: ſed ſe quoq; præceptores intente ac modeſte audiri uelint. Non.n.iudicio diſcipulorum dicere debet magiſter: ſed diſcipuli magiſtri. Quin ſi fieri poteſt intendendus animus in hẽc quoq; ut perſpiciat quæ quiſq; & quomodo laudet:& placere quæ bene dicet:non ſuo magis q̃ eorum nomine delectetur: qui recte iudicabunt. Pueros adoleſcentibus ſedere permixtos nõ placet mihi. Nam etiam ſi uir talis qualem eẽ oportet ſtudiis moribuſq; præpoſitus: modeſtam habere poteſt etiam iuuẽtutem:tamen uel infirmitas a robuſtioribus ſeperanda eſt: & carendum non ſolum crimine turpitudinis:uerum etiam ſuſpicione. Hæc notanda breuiter exiſtimaui: nam ut abſit ab ultimis uitiis ipſe præceptor ac ſchola:ne præcipiendum quidem credo. Ac ſiquis eſt qui flagitia manifeſta in eligendo filii præceptore non uitet: Iam hinc ſciat cætera quoq; quæ ad utilitatem iuuentutis componere conamur: ſibi eſſe hac parte omiſſa ſuperuacua.

An protinus præceptore optimo ſit utendum.

LAV. Minime uero pmittẽda pueris: ut ſit apud pleroſq; aſſurgẽdi exultandiq; licentia: quæ in malam fere accipitur partem. Terentius: Deteriores omues ſum⁹ licentia. Et carendum nõ ſolum crimine turpitudiuis uerũ etiam ſuſpitione. Hoc de Cæſare ſumptum eſt dictum: qui interrogatus cur domociam uxorem dimiſiſſe:quæ a Clodio adulterata dicebatur cum iuraſſet ſe nihil eorum:quæ Clodio obicerentur deprehendiſſe ga reſpõdit:uolo meos nõ ſolum crimine:ſed etiã crimi/nis ſuſpitiõe careẽ. Ac ſchola:Diſcipuli: cõtinens enim pro contento per metony/miam ſæpenumero ponit̃. POMPO. Altera:odiũ Altera:effuſio. Verent̃: timent. In laudãdo licen. non modo pueris licentia nõ danda eſt. Sed etiam iuuenum modicum debet eẽ teſtimonium. Quæ etiam humanitas uocatur:cum alius aliũ laudat licet dicatur humanitas:obeſt tamen diſciplinæ:ac moribus quicquid effunderint data opa Et ibi: cũ exurgitur & excurritur. Hinc:a cõmendatiõe. Illo præceptore. Magiſtri:iudicio. In hoc proſpiciat.inſpicere debet præceptor an bene condiſcipuli iudicent & ſummopere lætari quando iudicium rectũ fuerit. Infirmitas:pueri. A robuſtioribus:a iuueni/bus. Etiam ſuſpitione. Iuli anus auguſtus uix citra omnem ſuſpitionem. In eligẽdo filii: eligitur p̃ceptor ut. Plinius i epiſtolis meminit.

E illorum quidem perſuaſio ſilentio tranſeunda eſt: quinetiam cum idoneos rhetori pueros putauerunt: non tamen continuo tradendos eminentiſſimo credunt. Sed apud minores aliquandiu detinent: tanquam inſtituendis artibus magis ſit apta mediocritas præceptoris: cum ad intellectum atq; imitationem facilior: tum ad ſuſcipiendas elementorum moleſtias minus ſuperba. Qua in re mihi non arbitror diu laborandum: ut oſtendam quanto ſit melius optimis imbui: quanta in eluendis quæ ſemel inſederint uitiis difficultas conſequatur: cum geminatum onus ſuccedentes premat. Et quidem dedocendi grauius ac priuſquam docendi. Propter quod Thimotheum clarum in arte tibiarum ferunt duplices ab his quos alius inſtituiſſet ſolitum exigere mercedes: q̃ ſi rudes traderentur. Error tamen eſt in re duplex: unus q̃ interim ſufficere illis minores exiſtimant: & bono ſane ſtomacho contenti ſunt. Quæ q̃quam & ipſa reprehenſione digna ſecuritas: tamen eſſet utrunq; tolerabilis: ſi eiuſmodi præceptores minus docerent: nõ peius. Aliter error ille etiam frequentior: q̃ eos qui ampliorem dicendi facultatem ſint conſecuti: non putant ad minora deſcendere. Idq; interim fieri: q̃ faſtidiant: præſtare hác inferioribus curam interim quia omnino non poſſint. Ego porro eum qui nolit in numero præcipientium non habeo: poſſe autem maxime ſi uelit optimum quenq; contendo: primum q̃ eum qui eloquentia cęteris præſtet. Illa quoq; per quæ ad eloquentiam peruenitur: diligentiſſime percepiſſe credibile eſt. Deinde quia plurimum in præcipiendo ualet ratio: quæ doctiſſimo cuiq; pleniſſima eſt: poſtremo quia nemo ſic in maioribus eminet: ut eum minora deficiant: niſi forte Iouem quidem Phidias optime fecit. Illa autem quæ in ornamentum eius operis accedunt: alius melius laboraſſet: aut orator loqui neſciet: aut leuiores morbos curare non poterit: præſtantiſſimus medicus. Quid ergo? non eſt quædam eloquentia maior: q̃ ut eam intellectu conſequi puerilis infirmitas poſſit? Ego uero confiteor: ſed hunc diſertũ præceptorem prudentem quoq; & non ignarum docendi eſſe oportebit: ſubmittentem ſe ad menſuram diſcentis: ut uelociſſimus quiſq; ſi ſorte iter cum paruulo faciat: det manum & gradum ſuum minuat: nec procedat ultra quam comes poſſit. Quid ſi plerunq; accidit: ut faciliora ſint ad intelligendum & lucidiora multo: quæ a doctiſſimo quoq; dicuntur? Nam & prima eſt eloquentiæ uirtus perſpicuitas: & quo quiſq; ingenio minus ualet: hoc ſe magis attollere & dilatare conatur:

LAVREN. Ne illorũ quod perſuaſio: quære. Error tamẽ eſt in re duplex: Liuius li. vii. quicquid hic aut illinc dominus Mars bello aufert multiplex q̃ numero damnum eſt.

POMPO. NE ILLOrum quidem. Cum difficile ſit uitia quæ in pueritia ipriuntur ſiue morum ſiue loquendi elui: multo melius eſt ut puer eminentiſſimo rhetori tradatur q̃ mediocriter docto. & idem ut fiat a principio ſeruare parens debet: & ſi fieri poteſt ab eruditiſſimo grãmatico diſcat elemẽta. Continuo: ſtatim. Credunt: iudicant. Elementorum: litterarũ. Superba: mediocritas. Cum &c. confutatio ab exemplo

Succendentes: p̃ceptores p̃mat. Error: confutatio ex ratione duplici illorum qui male docent: et qui dedignãtur. Illis pueris. Minores præceptores. Et bono ſane ſtomacho: tranſlatio eſt a cibis: qui bonum ſtomachum habẽt non curant de ciboꝝ delectu: Sic iſti non curant quid ſit delectus in ſermõe .i. de eloquentia. Docerẽt ſi parum docerẽt & nõ poſſunt. Qui faſtidiunt: iniq̃ facit eloquens qui dedignatur docere. Primum: ratio quare. Optimum: optimꝰ quiſq; poteſt docere. Phidias: pictor & ſculptor fuit

Laboraſſet: illa quæ ornamẽto operis ſũt. Aut leuiores &c. cõfutatio ab exẽplo ſimilitudinis. Comes puulꝰ & lucidiora mlto. .i. mlto lucidiora. Perſpicuitas eſt claritas luciditas. perſpicuitas prima uirtus eloquentiæ qui doctus ẽ ſimpliciter omnia declarat. Valet hoc ut

perſuadeat ſe ītelligeī :nā q doct⁹ ē ſimpliciter dicit. Infirmi : prouerbium eſt debiles catuli latratu conten dūt uideri magni : & cōtra magni uero paꝛ latrāt. Cacozelie.zelū ē emulatō Cacozelia mala emulatiōe aut mala imitatio. Et tinulos:tinuli cū ſmo ē ueluti tinit⁹.Cornelius Tacitus tinit⁹ galliōis appellat. Alio gñe:ut qñ eloquētia ē ornata qb⁹ floſculis idē Cornelius appellat caláiſtros mecænatis. Inflant ītumeſcūt Laſſi .i.uadētes uł. Laſſi q̄ nō mltū eloquētes ſūt laſſi āxii defatigati diuertūt a recto itiere. Libēti⁹ erigeī Pria ſtudia:pria rudimenta. Condiſcipulorum :qa mediocres erunt tanq̄ condiſcipuli. Quæ:imitatio

ut ſtatura breues in digitos eriguntur:& plura infirmi minan tur. Nam tumidos:& corruptos:& tinnullos:& quocūq; alio cacozeliæ genere peccantes certum habeo: non uirium ſed ī firmitatis uitio laborare:ut corpora non robore: ſed ualitudi ne infiantur.& recto itinere lapſi plerunq; diuertunt. Erit er/ go etiam obſcurior : quo quiſq; deterior . Non excidit mihi ſcripſiſſe me ī libro priore:cum potiorem in ſcholis eruditio nem eſſe:q̄ domi dicerem: libentius ſe prima ſtudia teneroſ/ que profectus ad imitationem condiſcipulorum:quæ facili/ or eſſet erigere . Quod a quibuſdam ſic accipi poteſt : tan/ quam hæc quam nunc tueor ſententia priori diuerſa ſit. Id a me procul aberit :nanque ea cauſa uel maxima eſt:cur opti/ mo cuiq; præceptori ſit tradendus puer :quod apud eum diſ cipuli quoq; melius inſtituti : aut dicent quod inutile non ſit imitari:aut ſiquod errauerint: ſtatim corrigentur . At indo/ ctus ille etiam probabit fortaſſe uitioſa & placere audienti/ bus iudicio ſuo coget . Sit ergo tam eloquentia q̄ moribus p̄ ſtantiſſimus:qui ad phœnicis homerici exemplum dicere ac facere doceat. De primis apud rhetorem exercitationibus

Inc iam quas primas in docendo partes rhetorem pu/ tem tradere incipiam dilata parūper illa: quæ ſola uul go uocatur arte rhetorica.at mihi oportunus maxime uide tur ingreſſus ab eo : cuius aliquid ſimile apud grammaticos puer didicerit.Et q; narrationū:excepta qua in cauſis utimur tres accepimus ſpecies : fabulam : quæ uerſatur in tragœdiis atque carminibus:non a ueritate modo:ſed etiā a forma ue/ ritatis remotā. Argumētū qd falſū:ſed uero ſimile comœdie fingūt.Hiſtoriā in qua eſt geſtæ rei expoſitio .Grāmaticis ēt

At indoctus:cōcluſio. Et placeī:illa uitia. Phœnicis homerici: in.ix.iliados log tur phœnix & aPeleo patre miſſus ideo me miſit pater ut hæc omnia docerem .

INCIAM quas.ex cepta q̄ in cauſis:nar ratio qua utimur in cauſis dicitur ciuilis:& ponit poſt exordium. Fabulam:Cice ro fabula eſt quæ neq; ueraſ neq; ueriſimiles cōtinet res: ut quæ in tragœdiis traditæ ſūt.Hiſtoria ē geſta res :Sed ab ætatis nře mēoria remota. Argumētū eſt ficta res q̄ tñ fieri potuit:uelut argumenta comœdiarum. & argumen tum eſt thema ut Pedianus meminit . fabulæ traduntur in principio pueris:quia ani mos eorum quibuſdam ob/ lectamentis exhilarāt :ac fo uent:& faciliori uia inſtitu/ unt : ut ſunt fabl æ Eſopi : utilitas uero ex his ſic eſt ut uulpeculam pro aſtu intel/ ligamus : pro homine pul/ chritudine elato pauonem : & pro imitatore aliquo ſi/ miam ponimus. Expoſitio fabularum caret omni am/ bitu & circuitione & debet eſſe iucunda ut puta con/ uenerunt ſimiæ : & inter ſe conſuluerunt de condenda urbe :ex quibus una grauis ānis concionem habuit hor taī accedit ad claudēdū ſpa

cium foſſa ingenti ſe accīgāt affirmās hoc primū debere eē opus: deīde moeniū & tēploꝛ:poſtea locandoꝛ ædificioꝛ curā ſubſequi.Hæc ſunt prima puerorum apud rhetorum exercitamēta . Verū Quintilianus mult eſſe apud grāmaticū:& apud rhetorem narrationē ſimplicis hiſtoriæ:quæ ēt ſimplici ſtilo exponi debet:ob ſeruandū tñ eſt ne ſit arida & ieiuna narratio.apud grāmaticos puer didicit gracili ſtilo & ſermnōe puro narrare fabellas:q̄ ſūt ſimiles fabulis nutriculaꝛ & ſoluēī uerſus in proſā:mox mutatis uerbis idē ipſū emu lari dře paphraſticos aut ornati⁹ aut breui⁹ ſēſū ñ ī mutādo. Poetaꝛ:ut Heſiodi hōeri:& apd nos Ouidii LAV. Sit igī tā eloquētia: Iuſtianus de profeſſorib⁹ & medicis.x. Magiſtros ſtudioꝛ doctoreſq; excellere oportet moribus primū deīde facūdia . Hic iā q̄s prīas q̄re. Fabulā q̄ uerſaī nō dixit quēadmodū Cice.fa bula ēī q̄ nec uere nec ueriſimiles res cōtinēī qa ut alia dicta cōœdiaꝛ fabulæ ſī:& tñ ueriſimiles ut apd Ter. pplō ut placerēt q̄s fēciſſet fabulas.Itē ñ dixit hiſtoria ē res geſta ab ætatis nře mēoria remota cū & h quoq; plra nō dicā :Ipſe Saluſtius hiſtorias de ſe cōpōitas dicat: Nec dixit argumentū eſt ficta res quæ tamen fie ri potuit:quia nō niſi in comœdiis argumentum eſt ficta res.

POMPO. Poeticas:fabulam & argumentum. Differemus:li.iiii. Ea:imitatio ſinuoſa per circuitionē & ambitum. Laſciuiat:petulans ſit. Vtrunq;:facere nudam & laſciuam. Læta:fertilis & copioſa:de fertilitate loquitur. Plura:plus æquo. In his:narrationibus copioſis. Mollius:cum quadā mollitie nutri ant. Satiari:impleri. Plenius:pinguius. Quod mox:cum ætate pinguedo illa quæ in pueris eſt aſtringi tur:hinc a plenitudine pinguedine. Maciem:cum in infante uidemus expreſſa mēbra:macies & infirmitas induantur. & ſic de ſermōe nudo & circumciſo & ieiuno. Hæc ætas:puerilis.

Sicca:ieiuna. Vera:gra uia. Vincuntur:emendanē

Illa mihi:&c.ſ.quando puer iudicio ſuo præſumit ige nium & nimium ſeuerus eſ ſe uult ſcribēdo: hoc ſignū eſt nō futuræ ubertatis.puer cum ſcribit.non debet in ſpicere ad limam. Fuſam: amplam copioſam Excidi: truncari.erit autem tenuis la mina ſi uero ab initio nimium tenuem fecerius:& ideo ſi fieri poteſt copioſum pueri ingenium faciamus. Cælatura:ſculptura. Aetatib⁹: puerorum. Ciceronem:Cicero in oratore libro.ii. Antonius de adoleſcentia Sulpitii atq; ut a familiari noſtro exordiar hunc ego catule Sulpitium primum in cauſa paruum adoleſcentulū audiui uoce forma & motu corporis & reliquis rebus aptum munus de quo quærimus: orationē autem celeri & concitata quod erat ingenii ſed uerbis efferueſcenti bus & paulo nimium redūdantib⁹ quod erat ætatis nō ſum aſpernatus: Volo enim ſe efferat in adoloſcente fœcunditas. Humiles:plantæ. Spectantes terram: languidæ. ſic puer humilis ſit & languidus elumbis eneruis in loquendo. Illis: magiſtris aridis. Vicio: copiæ

Vicium:ſterilitatis quia in ſterilitate nulla eſt uirtus.

Feſtinet:traſlatio a matura uua quæ non ideo debemus Vindemias accelerare ſed bene decoqui permitterent uinum poſtea aceſcat: Sic non debemus feſtinare quam primum & cohercere uoluntatem ingenii.auſtera acida. poeticas dedimus:Apud rhetorem initium ſit hiſtoria tanto robuſtior:quanto uerior.Sed narrandi quidem quæ nobis optima ratio uideatur:demonſtrabim⁹:cum de iudiciali parte dicemus.Interim admonere illud ſatē: ut ſit ea nec arida ,prſus:nec ieiuna.Nam quid opus erat tātū ſtudiis laboris impēdere:ſi res nudas ātq; iornatas idicaī ſatis uideret?neq; rurſus ſinuoſa & accerſitis deſcriptiōibus: in q̄s pleriq; imitatōe poeticæ licētiæ ducunē:laſciuiat uitiū utrūq;.peius tamē illd qd̄ ex iopia:q̄ quod ex copia uēit. Nā ī pueris oratio pfecta nec exigi:nec ſperari pōt:melior aūt ē indoles læta:generoſi q; cōatus:& uel plura iuſto cōcipiens interī ſpiritus .nec unq̄ me in his diſcētis ānis offendat:ſiquid ſupfuerit:qn ipſis doctoribus hoc eſſe curæ ueli:ut teneras adhuc mētes more nutricū mollius alāt:& ſatiari ueluti quodā iucūdioris diſciplīæ cibo lacteq; patianē. Erit illud plenius interī corpus qd̄ mox adulta ætas aſtrigat.Hinc ſpes roboris.macié nanq; & infirmitatē in poſterū minari ſolet:protinus omnibus mēbris expreſſus infans.Audiat hæc ætas plura:& iuēiat:& iuētis gaudeat ſint licet illa nō ſatis ſicca iterī ac ſeuera.Facile ēmediū ē ubertatis:ſterilia nullo labor uicunē. Illa mihi ī pueris nā minimū ſpei dederit:i q̄ igeniū iudicio pſumiē.Materiā eē pmū uolo ul' abūdātiorē:atq; ultra q̄ oporteat fuſā:multū ide decoquēt āni:ml'tū ratio liabit:aliqd uelut uſu ipſo deterenē.Sit mō uī excidi poſſit:& qd̄ exculpi.Erit āt ſi ū ab initio tēuē nimiū lāi nā duxerimus:& quā cælatura altior rūpat.Quod me de his ætatibus ſētire mius mirabitur:q apud Cice.legerit. Volo.n. ſe efferat ī adoloſcēte fœcūditas.Q uapp ī pmis euitādus: & ī pueris p̄cipue magiſter aridus:no minus quā teneris adhuc plātis ſiccū & ſine hūore ullo ſolū.Inde fiūt hūiles ſtati : & uelut ad terrā ſpectātes:q nihil ſupra quotidinaū ſermonē attollere audeant.Macies illis p ſanitate: & iudicii loco ifirmitas ē & dū ſatis putat uitio careī:i id ipſū icidūt uitiū :qd̄ uirtutib⁹ carēt.Quare mihi ne maturitas qdē ipſe feſtiet:nec muſta in lacu ſtati auſtera ſint.Sic & ānos ferēt:& uetuſtate pficiēt.Ne illd̄ qdē qd̄ admoneamus indignū ē:ingenia puerorū nimia

Nimiæ emendationis.& Plinius in epiſtolis ait nō oia eſſe emendand

interim emendationis ſeueritate deficere. nam & deſperant & dolent: & nouiſſime oderũt: & quod maxime nocet: dum omnia timent nihil conantur: quod etiam ruſticis notũ eſt: q frondibus teneris nõ putant adhibendam eſſe falcem: quia reformidare ferrum uidentur: & nõdum cicatricem pati poſſe. Iucundus ergo tum maxime debet eſſe præceptor: ut remedia quæ alioqui natura ſunt aſpera: molli manu & leni leniantur: laudare aliqua: ferre quædam: mutare etiam reddita cur id fiat ratione illuminare interponẽdo aliquid ſui. Non nunquam hoc quoque erit utile: totas ipſum dictare materias: quas & imitetur puer: & interim tanquam ſuas amet. At ſi tam negligens ei ſtilus fuerit: ut emendationem non recipiat: expertus ſum prodeſſe: quotiens eandem materiam rurſus a me retractatam ſcribere de integro iuberem: poſſe enim eum adhuc melius quatenus nullo magis ſtudio quam ſpeguadent. Aliter autem alia ætas emendanda eſt: & pro modo uirium & exigendum opus & corrigendum. Solebam ego dicere pueris aliquid auſis licentius aut lætius: laudare illud me adhuc uenturum tempus: quo idem non permitterem: ita & ingenio gaudebant: & iudicio non fallebantur. Sed ut eo reuertar unde ingreſſus ſum: narratiões ſtilo componi: quanta maxima poſſit adhibita diligentia uolo. Nam ut primo cum ſermo inſtituitur dicere quæ audierint: utile eſt pueris ad loquendi facultatem: ideoq; & retro agere expoſitionem: & a media in utranq; partem diſcurrere: ſane merito cogantur: ſed ad gremium præceptoris: & dum non poſſunt: & dum res ac uerba connectere incipiunt: ut protinus memoriam firment: ita cum iam formam recte loquendi: & emendatæ orationis accipient: extemporalis garrulitas: nec expectata cogitatio: & uix ſurgendi mora circunlatoriæ ueræ iactationis eſt. Hinc parentum imperitorum inane gaudium: ipſis uero contemptus operis & inuerecunda frons: & conſuetudo peſſime dicendi: & malorum exercitatio: & quę magnos quoq; profectus frequenter perdidit arrogans de ſe perſuaſio innaſcitur. Erit ſuum parandæ facilitatis tempus neque a nobis negligenter locus iſte tranſibitur. Interim ſatis eſt ſi puer omni cura: & ſummo quantum illa ætas capit labore aliquid probabile ſcripſerit: in hoc aſſueſcat. Huius rei ſibi natutam faciat. Ille demum in id quod quærimus: aut ei proximum poterit euadere: qui ante diſcet recte dicere q̃ cito. Narrationibus nõ inutiliter ſubiungitur opus deſtruendi cõfirmãdiq; eas: quod ἀνάσκευη καὶ κατάσκευη uocatur

LAVREN. Quod etiã ruſticis: ii. georgicorum Virgilius hoc ait.

POMPO Videntur teneræ frondes. Falcem pati &c: apud Virgilium in georgicis & apud Columellã

Sunt aſperi: pueri quædã étiam ſunt emendata. Illuminare perſpicua facere & ornare. Ipſum: præceptorẽ. Negligens: tard⁹. Ei. ſ. puero. Poſſe enim: melius componendi. Compoſitio iteranda eſt. Et pro modo uiriũ: quãtum uires pati poſſunt. Licentius: nimis licẽtioſe & copioſe. Solebam &c. ſic & Laurẽti⁹ ſæpe fatebatur. Narrationis ſtilo: narratio expõitur. v. modis ut puta per nominatiuũ caſum: ut Helenam rapuit Alexander. per obliquos. Alexãdri exitium ac cæterorũ troianorũ fuit raptus Helenæ & ſic per reliquos caſus: per conuinctionem. quid. n. Alexander nõ raduit Helenam nõ prodidit græcos non tulit excidium ſuis. per diſſolutionem ut Alexander rapuit Helenam turpauit græcos: exitium patriæ dedit per Comparatiõem ut Alexander cuius interea propter regiam ſtirpem uim nõ inferre rapuit Helenam patriam augere patriæ calamitatem peperit. Dicere: dicẽdo narrare. Retroagere. ſ. uertere

Extemporalis: ab extempore aduerbio. Ipſis pueris. Inuerecunda: ſine pudore. Scripſerit: cura puerorum. Ille demum: ille puer poterit euadere imperfectũ oratorẽ aut ꝓximũ ei q ãte diſcet recte dicere q̃ cito de ſtituendi confutandi.

LAVREN. Iccirco nō in fabulosis:hoc quæri potest etiam de rebus ecclesiasticis:m ut de Susāna de Tobia de Iudit item de historicis recētioribus ut sancti Gregorii & aliorum multorum ubi plura sūt argumēta ad improbādum A.Gellius libro.vii.quod de olympia Philippi regis uxore Alexandri matre in historia græca scriptum est: Idem de P.Scipionis quoq; matre qui prior africānus appellatus est memoriæ datum Nam & Oppius & niginus & higinus aliiq; qui de uita africani scripserunt matrem eius diu sterilem existimatum credunt P. Scipionem eum cum quo nupta erat liberos desperasse postea in cubiculo atq; in lecto mulieris cum absente marito cubans sola obdormisset uisum repente iuxta eam cubare ingentem anguem cūque his qui uiderant teritis & clamantibus elapsum in uenire non quisse.

Id porro nō tantū i fabulosis & carmine traditis fieri pōt:uerū etiam in ipsis ānalium monumētis:ut si quærat an sit credibile super caput Valerii pugnantis sedisse coruū:qui os oculosq; hostis galli rostro atq; alis euerberaret.Sit in utranq; partē ingens ad dicendū materia:ut de serpente quo Scipio tradit gēitus:& lupa Romuli:& Aegeria Numæ.Nā græcis historicis plerūq; poeticæ similis ē licentia. Sæpe ēt quæri solet de tēpore:de loco quo gesta res dicit: nō nunq; de psona quoq; sicut Liuius frequētissime dubitat:& alii ab aliis historicis dissentiūt. Inde paulati maiora tēdere incipiet:laudare claros uiros:& uituperare iprobos:quod nō simplicis utilitatis opus ē Nanq; & ingenium exercetur multiplici uariaque materia: & animus contemplatione recti prauique formatur:& multa inde cognitio rerum uenit:exempliſque quæ sunt in omni genere causarum potentissima. Iam tum instruitur cum res poscet usurus. Hinc illa quoque exercitatio subit comparationis:uter melior:uter ue deterior :quæ quanquam uersatur in ratione simili tamē & duplicat materiam :& uirtutum uitiorumq; nō tantum naturam:sed etiam modum tractat.

Noluit notare Liuium qui ait Tarquinū superbum fuisse filium prisci quem fuisse nepotem & Dyonisius alicarnasseus argumentis plurimis probat & Florus similiter tradit sedisse coruum Liuius libro .vii.ut de serpē te liuius libro .xxvi. ut lupa Liuius li.i.& ægeria Li.li.i. id ē qd fecerit. Sæpe ēt q̄ri. Cicero de legib⁹ primo certe non longe a tuis ædibus inambulans post excessum suum Romulus proculo Iulio dixerit se deū esse & quirinum uocari: templumq; sibi dicari iusserit:& uerum ne sit non longe a tua illa antiqua domo orithiam aqlo sustulerit.sic enim est traditum acticus quorsum tamen & cur ista quæris Marchus nihil sane nisi ne nimis diligenter inquiras in eo quæ isto modo memoriæ sint prodita: Acticus atqui multa quæruntur in mario ficta ne an uera sint: & in nonnullis quod in recenti memoria & in arpinati homine Sed ueritas a te postulat quintus & mehercule cupio non mendacem putari sed tamē nonnulli isti Tite faciunt imperite qui in isto periculo non ut a poeta :sed ut a teste ueritatem exigunt:nec dubito quin iidem & cum ægeria collocutum Numam & ab aquila tarquinio a patre impositum putent Marchus intelligo te frater alias in historia leges seruandas putare:alias in poemate: quippe cum in illa ad ueritatem cuncta referantur in hac ad delectationem pleraque quanquam & apud Herodotum patrem hystoriæ & apud Theopompum sint innumerabiles hystoriæ : Flauius uopiscus siracusanus de diuo Aureliano neminem scriptorum quantum ad historiam pertinet non aliquid esse mentitum prodente quin etiam in quo Liuius:in quo Salustius:in quo Cornelius tacitus:in quo denique Trogus manifestis testibus conuinceretur pedibus in sententiam transitum faciens ac manū porrigens iudicandam.præterea scribe inquit ut libet securus quod uelis dices habiturus mendationum comites quos historicæ eloquentiæ miramur auctores

POMPO. Id porro &c. hæc exercitatio prodest ingenio ac memoriæ:& propter exempla multum cōfert futuræ disciplinæ. Valerii qui postea dictus fuit coruinus. Siquis longa serie narraret inquirendo quō fieri potuit ut ferum animal lupa auida prædæ parserit infantibus.& uerba admouet:uix istud poetis conceditur.& cum Pomponia difficilem haberet partum:anguis qui in eius cubiculo frequenter uisus est facilem reddidit.& ita fingunt nouitatem uocabuli miraculi.Scipionem Pomponia æditum propter quod sine aritris in ædem capitolii congredi solebat:quasi emulus numæ Pompilii qui simulabat se ægeriam consulere

Etiam querit:qui querit dubitat. Multa inde cognitio:laudādo & uituperando. Exercitatio cōparatōis est triplex de sūmo cū mediocri & cōtra & de pari ex cōparatiōe nascit exercitatio ut maior ut fuerit Hānibal Scipione an contra. Exemplis:exempla multū possūt. Subit:orit q̄ cōpatio:modū mensurā q̄litatē.

LAV. Verū in ordīe laudis: Lactātius li.i. Alacedæmōiis fortaſſe didicerāt deos ſibi ex cuētis fingere q cū meſſenios obſiderēt :& illi furtim deceptis obſeſſoribus egreſſi ad diripiēdā lacedemonē concurriſſent a ſpartanis mulieribus ſuſi fugatiq; ſūt :cognitis aūt dolis hoſtiū lacedemonii ſequebātur his armatæ mlieres obuiā longius exierūt que cū uiros ſuos cernerēt armare ſe ad pugnā quod putarent Meſſenios eſſe corpora ſua nudauerūt:at illi uxoribus cognitis ex aſpectu i libidinē cōcitati ſicuti erant armati cōmixti ſūt utiq; pro miſcue: nec.n.uacabat diſcernere ſic iuuenes ab eiſdē ante miſſi cū uirginibus ex quib⁹ ſūt parthēii nati pp h⁹ facti mēoriā eidē ueneri armate ſimlacrū poſuerūt.

Verum de ordine laudis contraq; : quoniam hæc tertia rhe torices pars ē:præcipiēus ſuo tēpore. Cōmunes loci de iis lo/quor:quib⁹ citra pſonas in ipa uita moris ē porare:ut in adul terū:aleatorē:petulātē ex mediis ſunt iudiciis:& ſi reum adii cias accuſatōes:q̄q̄ hi quoq; ab illo generali tractatu ad quaſ dā deduci ſpēs ſolēt:ut ſi ponatur adulter cæcus:aleator pau p:petulās ſenex:habēt aūt nōnūquā & defenſionē. Nā & p luxuria:& p amore dicimus:& leno interi paraſituſq; defen dī:ſic ut nō hoi patrocinemur ſed crimini. Theſis autē quæ ſumūtur ex rerū cōpatiōe:ut ruſtica ne uita an urbana potior iuriſpiti:ā militaris uiri laus maior:miræ ſūt ad exercitationē dicēdi ſpecioſæ atq; uberes:quæ uel ad ſuadēdi officium:uel etiam ad iudiciorum diſceptationumq; iuuant plurimum. Nam poſterior ex predicti locus in cam. Murenæ copioſiſſi me a Cicerone tractatur. Sunt & illæ pene totæ ad delibera/tiuum pertinentes gēus:ducenda ne uxor:petēdi ne ſint ma giſtratus. Nanq; hæ perſonis modo adiectis ſuaſoriæ erunt.

POMPONIVS. Deor dine: de panegyriis in ordi ne demonſtratiuo. Quo niam tertia: genus demon/ſtratiuum tertium ē. Com munes loci : communis lo/cus dicitur quia omnib⁹ cō uenit ut dicendum fuerit de tyranno de homicida:de fu re:de ſacrilego: & hoc acci/pi etiam in uirtute poteſt in hac exercitatiōe ſit progreſ/ſus ex cōiectura:ex compa/ratione:ex conſuetudine:ex iudicio. Si dicturus es de pa ricida dicas ī pricipio ſcele ſtoſ debere puniri lege & gē tium conſuetudine: deinde quod ad exemplum utile eſt ut ſceleſti penas luant niſi ſi feceritis iudices uita ueſtra in diſcrimine eſt : & ſemper debemus augere crimē uſq; ad dānatōnē : & ſi aliqs uſt defēdere niti debet probare iure pactā cedē: reqrūtur potiſſimū loci cōes in poratiōe pagēdi crimīs cā: dī aūt locus ut a Cice. diffinit ar gumēti fides. Peculatorē: peculat⁹ furtū publicū apecore dictū: peculator eſt a pecore ut īqt Varro furem ſigniacat. Ex mediis & c. ad genus iudiciale ptinēt oia. Nō nun.qa nō eſt abhominabile. Patroeinemur defendimus nō nomē: ſed crimen. Theſes aūt: theſis eſt cū dico ducēda ne eſt uxor: ſuaſoria ē cū dico ducē da ne eſt uxor a Catone: & hæc dī cā & dī hypotopeſis: Proſopheia ē q̄ndo fingit pſona: ut puta ſi fingerē Catonem apud inferos loquētem: & item cum fingo bruta aut rem inanimatam loqui ut puta cum bos lo quitur de ſe ſcilicet de utilitate quam prebet alimentis ne trucidetur : & nux apud Ouidium quæritur quod ſaxis petatur. Spetioſe: ſpecialis non ſpecioſus ſit. Officium: ad genus deliberatiuum. In cauſa murene: & cetera. Accuſatio ſcilicet murenæ in tris uerſatur partis in reprehēſione uite in contētione dignitatis : & in crimine ambitus. intelligit in preſentia Quintilianus de contentione dignitatis: Cicero licet Murenam conſulem nominat: & ideo eum defendit & preponit: Seruio Sulpitio iuris conſulto competitori de com/paratione ſic loquitur Cicero: Seruius Sulpitius ius ciuile didicit: multum uigilauit: laborauit: præſto mul/tis fuit: multorum ſtultitiam perpeſſus eſt: arrogantiam pertulit : difficultatem exōbuit uerū ad aliorum ar/bitrium non ad ſuum: & item licet Murena fortiſſimo & ſapientiſſimo uiro imperatori legatus licet luculo fuit: qua in legatiōe duxit exercitū: ſigna cōtulit: manum conſeruit: magnas copias hoſtium fudit urbes pa/tim ui partim obſidione cepit: & reliqua: & item paulo poſt: qui poteſt dubitare quin ad cōſulatum adipiſ cendum multo plus afferat dignitati res militaris quam iuris ciuilis gloria: uigilias tu de nocte ut tuis con/ſultoribus reſpondeas ille ut eo quo intendit mature cum exercitu perueniat: te gallorum: illum bucinarum cantus excitat: tu actionem inſtituis: ille aciem inſtruit: tu caues ne tui conſultores: ille ne urbes aut caſtra ca piantur: ille tenet & ſcit ut hoſtium copiæ: tu ut aquæ pluuie arceantur: ille exercitatus eſt in propagandis fi nibus: tu in regendis ac nimirum: dicendum eſt enim quid ſentio rei militariſ uirtuſ preſtat cæteriſ omnibuſ hæc nomen populo Romano: hæc huic uerbi æternam gloriam peperit hæc urbem terrarum parere impe/rio coegit: omneſ urbanæ reſ: omnia noſtra hæc preclara ſtudia: & hæc forenſiſ lauſ & induſtria latent in tutela ac preſidio bellicæ uirtutis.

LAV. Cupido puer. Propertius quicunq; ille fuit puerum q pinxit amorem.
Non ne putas miras hunc habuisse manus. Hic primum uidit sine sensu uiuere amantes.
Et lenibus curis magna perire bona. Idem non frustra uentosas addidit alas.
Fecit & humano corde uolare deum. Scilicet alterna quoniam iactamur in unda.
Nostraq; non nullis permanet aura locis. Et merito hamatis manus est armata sagiptis.
Et pharetra ex humero gnoscea utroq; iacet. Ante ferit quoniam tuti quam cernimus hostem.
Nec quisquã ex illo uulnere sanus erit.

Aristoteles secũdo politi.

Nam qd hi possũt in causis cõtra Antoniũ in.ii.de oratore ubi ait Et primũ genus illũ eaꝫ reꝫ q̃ ad oratorem deferunt: meditatur nobis ĩ ppetuũ ad omnem usum similiũ rerũ eẽ debebit & protabulis & contra tabulas pro testibus & cõtra testes & pro q̃stiõib9 & cõtra q̃stiones: & itẽ de ceteris rebus eiusdẽ gñris uel seperatim dicere solem9 de gñre uniuerso uel definite de singulis tẽporib9 hominibus causis quos qdẽ locos uobis hoc cocta & Sulpiti dico multa cõmẽtatione paratos expeditos habere debeatis. His uelut ẽblematis: seruius emblemata dicunt signa ĩpressa ut apd Virgi. Cratera impssum signis dicuntur autem

Solebãt p̃ceptores mei: nec inutili & nobis etiã iucũdo genere exercitatiõis præparare nos cõiecturalib9 causis: cũ quere re atq; exequi iuberẽt: Cur armata apd lacedæmonios Ven9 & quid ita crederet: Cupido puer ac uolucer: & sagittis & face armatus: & similia in quib9 scrutabamur uolũtatẽ: cui9 ĩ cõtrouersiis frequẽs quæstio ẽ: qd genus chriæ uideri põt. Nã locos quidẽ q̃les sũt de testibus: semp ne his credendũ: & de argumẽtis an habẽda ẽt paruis fides: adeo manifestũ ẽ ad forenses actiões ptinere: ut quidã nec ignobiles in officiis ciuilibus scriptos eos memoriæq; diligentissime mãdatos ĩ prõptu habuerint: ut quotiẽs eẽt occasio extẽporales eorũ dictiones his uelut emblematis exornarẽtur: quo quidẽ nec eni huius rei iudicium differre sustineo summam uidebantur mihi infirmitatem de se confiteri: Nam quid hi possint in causis: quarum uaria ac noua semper est facies: proprium inuenire?

imprimo uel infigo.

POM. Solebãt p̃ceptores: exercitatio chriaꝫ apud grãmaticũ ẽ in declinatiõe. i. flexiõe casuũ ut diximꝰ in lib. i. unde memoria augeꝫ apd rhetorẽ ducũtur ad primordia facultatis dicẽdi ut apd Hermogenẽ ĩ principio legit qui incipit ab institutiõe apd rhetorẽ: Quintilianꝰ ab elemẽtis. i. litteris ut in primo lib. docuit: Apd rhetorẽ sic ordinãtur chrie: ut primũ breuiter disponat laꝰ illiꝰ q dixit: ide expositio chriaꝫ: postea elocutio hæc exercitatio eẽ debet ueluti q̃dã breuis narratio. Cupido puer: chria ita pinxit ille ita dixit ille dbere eẽ cupidinẽ. Nã locos: amicus ẽ pp amicitiã uenit: inimicus est pp inimicitiã uenit: reo pp odiũ uenit paup est pp pauptatẽ: diues est pp gratiã: alius cõtra memit: uirtus interrogãdi testes & inueniẽdi argumẽta cõstãt ingenio & usu. Sunt de testibus: testibusẽ coĩs locus: qa alius dicit dãdũ esse fidẽ: alius negat: quo falsa testimonia eẽ possũt: testis & uolũtarius uenit & accersitus a iudice denũtiatus: & ipm testimoniũ est duplex in tabulis signatis q̃p se defendit cõsensu illoꝫ q̃ signauerũt: & hæc facile defendit: & testibꝰ psentibꝰ q̃p se defendit iureiurãdo: hoc tñ seruare debemus ut pquiramus priꝰ q̃ ad iudiciũ ueniãt q̃s cãs afferat testis & prouidẽdum ne sit timidꝰ aut incõstãs aut ĩprudẽs & nõ debemus nimiũ insistere ĩterrogatiõi: ne ad oĩa respõdẽdo testis minuat fidẽ: nã si se suspectũ fecerit multũ nocebit: aduersarius suspectũ facit eũ odio aut ĩuidia: aut gratia: aut pecunia: aut paucitate si multi cõiurationẽ dicit: si pauper utilitatẽ: si diuesꝰ grãm: fit exercitatio cũ utrinq; sint testes & oritꝫ q̃ utri meliores & utri in cãis magis credibilia dixerint. Et de argumẽtis. Argumẽtũ ẽ ratio probatiõem p̃stãs q̃ colligitꝫ aliud p aliud & q̃ scilicet quod ẽ dubiũ p id quod dubiũ nõ ẽ: cõfirmat ex ebrietate patris probo crapulã filii: locũ argumẽtoꝫ nõ intelligũtur illi cõmunes ut alea paricidiũ siue aleator paricida & similia sed sedes uñ similia sumũtur argumẽta ipa & nationẽ siue gente ut asianus est: libidinosus est: grauis est: italus est: siculus ẽ: ergo acutus: ab ætate aliud aliis ãnis magis cõuenit a sexu ut latrociniũ in uiro: ueneficiũ in muliere ab educatiõe: refert. n. a quo quisq; sit ĩstitutus a consuetudine idẽ ab habitu ut ex forma ibido a fortuna aliud in diuite aliud in paupe a cõditiõe liber an seruꝰ ab animo auarus an liberalis: iracũdus an mitis: seuerus an clemẽs: misericors an crudelis: a uictu ganeator an frugi: a studio ut negotiator an iners: miles an nauigator: medicus an orator: & innumerabiles inueniet locos diligẽs rhetor. Vt quidam: Antonius apud Ciceronem sed non omnia quecunq; loquitur mihi uidentur ad artem & precepta esse reuocãda: & idem respõdet Catulo quia nolo omĩa quæ cadunt aliquãdo in oratorem quamuis exigua sint: ea sic tractari q̃ nihil possit dici sine p̃ceptis suis. Scriptos locos his locis

id est imprimo uel infingo & dnr̃ signo ĩpressa ut apud Vir. cratera impressum signis. ii loci.

LAV. Apparetq; eum nō tam: Pom. de ſuppellectili legata lib. xxxiii. Supellex eſt domeſticum pris famī. inſtrumētum qđ neq; argento auro ue facto ul' ueſte arm. Et Paul. idem res mobiles nō animalia: Flor. Supellectili legata hec cōtinentur: Meſæ mappæ: cophora delfica ſubſellia: ſcādalecti ēt inargētati culcitra toralia imperalia uaſa. Apud græcos: ut Cteſipbon ab Aeſchine. Romanis: ut Cicero pro lege manilia. Vtroq; aūt modo: Melior hæc diuiſio q̄ eſt illa in digeſtis. Vlpianus lib. ii. de iuſtitia & iure huius ſtudii duæ ſunt poſitiōes publicū & priuatū: Publicum ius eſt qđ ſtatutum rei romanæ ſpectat: priuatū ad ſingulorum ſpectat utilitatem ſunt. n. q̄dam publice utilia: quedam priuatim: Publicū iuſ in ſacris in ſacerdotibus in magiſtratibus conſiſtit priuatū ius tripartitum eſt: collectū enim eſt ex naturalibus præceptis aut gentium aut ciuilibus: ius naturale quod natura omnia animalia docuit. Nam ius iſtud non ſolū humani proſitis proprium eſt: ſed omnium animalium q̄ in terra: quæ in mari naſcuntur auium quoq; cōmune eſt hinc deſcēdit mariſ & fuminæ coniugatio quam nos matrimonium appellamus hinc liberorū procreatio uidemuſ enim cetera animalia feras etiam iſtius iuris peritia cenſerius gentiū eſt: quo gentes humanæ utūtur quos a naturali recedere facile intelligere licet qa illud oīb⁹ aialibus hoc ſolis hoīb⁹ inter ſe cōe ſit. Pom. ueluti erga deum religio ut parētib⁹ & patrie pareamꝰ Florentius ut uim atque iniuriam propulſemus & cetera. Nam quis non uidet ius ſacrū nō eē publicū ſed proprīū ſacerdotū qđ propiea ſacerdotes a ſacris differūt an ñ ſacri ſūt. nōq; aliđ ē peculatus: qui in rē publicam. aliud ſacrilegiū quud in ſacra furti crimen admittitur: rectēq; Pom. non ſub publico iure poſuit religionē id eſt ſacra ſacerdoteſq; & magiſtratus id eſt patriā. Iā uero quis neget. Ius gentium complecti: ius quod ſpectat ad ſtatum rei ro. Siquidem plus eſt ius ciuile q̄ ius romanum tanquam genus reſpectu ſpeciei ſeu ſpecies reſpectu idiuidui aut totum reſpectu partis cum paulo poſt. C. dicat. Nam quod quiſq; populus ipſe ſibi conſtituit id ipſius eſt proprium ciuitatis uocaturque ius ciuilis q̄ſi ius proprium ipſius ciuitatis qđ aūt e cōtra qđ ſi plꝰ ciuilis genus eſt ad ius ro: qđ Vlpianus appellat ius noſtrum & ius gentiū ne dicam ius naturale: genus eſt ad ius ciuile qđ abſurdum erit appellare ius unius ciuitatis publicum: & omnium gentium ius priuatum. quare priuatum ius ad ſingulos romanos ut incæperat dicere Vulpianus referre debuit non ad uniuerſum genus hominum. Nam qđ beſtias etiam cōplexus eſt: ut dicat ius naturale hoc abſurdius eſt q̄ id q̄ modo peccauit. Aliud eſt enim natura: aliud ius & quicquid animalia faciunt. Ergo ſi Vlpiano credimus iure id ē iuſte qđ dictu quoq; abſonum eſt: ideoq; q̄ Florentius inquit ut uim aut iniuriā propulſam⁹ ad nām nō ad ius gētiū referri debet qūo qđē nulla nō aialia faciūt ſed iure an iniuria id fiat ad ſolos hoīes pertinet ex quo apparet ius gētiū nō: aūt naturale ponēdū eē aut ſi naturale pōimus de oībus id dici accipiamus: hoc eſt unum idemq; q̄ gentiū eē quod. n. omnes gētes iuſtum ſentiunt natura duce nec aliaab alia differunt id unum genus iuris exiſtimemus alterū hui⁹ in mirā ſpeciē quā ſingule gētes populi ue priuatū

Q uo propoſitis: ex parte diuerſa reſpondere? altercatiōibus uelociter occurrere? teſtem rogare: qui etiam in his quæ ſūt communia: & in plurimis cauſis tractantur uulgatiſſimos ſenſus uerbis: niſi táto ante præparatis proſequi nequeāt. Neceſſe eſt his cum eadem iudiciis pluribus dicunt: aut faſtidiū moueant ueluti frigidi & repoſiti cibi: aut pudorem reprehēſa totiens audientium memoria infelix ſupellex: quæ ſicut apud pauperes: ambitioſos: pluribus & diuerſis officiis conteratur: cum eo quidem: quod uix ullus eſt tam communis locꝰ qui poſſit cohærere cum cauſa: niſi aliquo propriæ quæſtionis uinculo copulatus: appareatque eum non tam inſertum quā applicitum uel quod: diſſimilis ē cæteris: uel quod plerunq; aſſūmi etiam parum apte ſolet: non quia deſideratur: ſed quia paratus eſt: ut quidam ſententiarum gratia uerboſiſſimos locos arceſſunt: cum ex locis debeat naſci ſentētia Ita ſunt autem ſpecioſa hæc & utilia ſi oriūtur ex cauſa. Cetrū quælibet pulchra locutio: niſi ad uictoriam tendit utiq; ſuperuacua: ſed interim etiam contraria ē. Verum hactenus euagari ſatis fuerit: legū la⁹ & uitupatio: nā maiores ac ꝑpe ſūmis opib⁹ ſuffecturas uires deſiderēt: q̄ qđē ſuaſoriis an cōtrouerſiis magis accōmodata ſit exercitatio cōſuetudie & iure ciuitatū differt. Apd græ. n. lator earū ad iudicē uocabaſ. Rōa

iustum esse decreuerunt. Nam quod ait Vlpian⁹. Omnes nasci liberos naturali iure sed iure gentium seruos fieri. si ita esset nō ius gentium sed iniuria appellabitur perinde ac si uellet aliqua gens ius esse uaccā ducendi uxorem quod si hoc ius est illud ius nō erit. neq; eni potest ius iuri esse contrariū. Cum præsertim ius naturale siquid a gentiū differt: possit appellari ius diuinū: aut ius sacrum. Optime igitur Quintilian⁹ tria genera constituit sacrum: plublicū: priuatū. Nam publicū uel ad ciuitatem refertur uel ad gentiū tam & si gentium ius: nō quia gentium sed quia ciuilis alicuius ciuitatis est habet auctoritatē ex quo recte in septimo posteri⁹ ait iustum omne cōtinetur natura uel cōstitutione: nā quod fit secundū cuiusq; rei dignitatē. hæc quæ sunt pietas: fides continētia & alia Cōstitutio est in more: lege iudicato pacto Paulus cum hoc consentire uidet in eodem titulo cum ait ius pluribus modis dicit. Vno mō quidem id qđ semp æquum & bonum est ius dicit. Vt est ius naturale & i eodem quo dixi loco Cai⁹ omnes populi qui morib⁹ & legibus legūtur partim suo proprio cōmuni omniū hominū iure utūtur. Nāq; quod quisq; populus &c. Quod autē naturalis ratio inter omnes homines cōstituit id apud omnes gētes pæque custoditur uocaturq; ius gētium q̄si quo iure gentes omnes utūtur. Ad hoc facit quoſt idem Paulus eodā libro titulo de diuisione rerum & quantitate summa rerum diuisio in duos articulos decidit. Nam aliæ sūt diuini iuris aliæ humani. Diuini iuris sūt ueluti sacræ & religiosæ sanctæ quoq; res ueluti muri & portæ quodammodo diuini iuris sunt. Quod autem diuini iuris est id nullius in bonis est. Id uero quod humani iuris est plerunq; in alicui⁹ bonis est. Nam res hæreditariæ antequam aliquis hæres existat nulli⁹ in bonis sunt. eæ autem res quæ humani iuris sunt: aut publicæ sunt: aut priuatæ. Publicæ nulli⁹ in bonis esse credunt. Ipsius enim uniuersitatis esse credūtur. Priuatæ autē sunt quæ singulorū sunt hoc autē totū quod disputauim⁹ ius differt ab eo quod constat. Legibus plebiscitis senatus cōsultis decretis principiū auctoritate prudētum: & honoratium quod totū uocatur. Ciuilis quod illud significat subiectum iuris. ideſt ubi ius uersatur: & quasi materia hoc autē traditionē hoc est qui ius tradiderūt: & illud quale sit docuerūt aperuerūt q̄. Nam & gene ra sunt: retro ordinē agit amplificādi causa quæ lex quasi priuata. Continens quod publica quod maius est quodq; maximū quod in religionem deorum aut de ipsius rogationis Cicero in Clodium.

nis pro concione suadere ac dissuadere moris fuit. Vtroq; autem modo pauca de his & fere certa dicūtur. Nam & genera sunt tria: sacri: publici: priuati iuris: quæ diuisio ad laudē magis spectat: si quis eam per grad⁹ augeat: q̄ lex: q̄ publica: q̄ in religionem deū cōperta sit. Ea quidē de quib⁹ quæri solet cōia oibus. At. n. de iure dubitari potest ei⁹ qui rogat: ut de P. Clodii qui nō rite creatus tribunus arguebatur: aut de ipsius rogationis: quod est uarium: siue nō trino forte nundino

POM. Propositis: propositionib⁹ per thesim. Velociter: ad negationē. Qui loci ambitiosos cupidos gloriæ. Copulatus. Colligatus. Vel quod: uel qui. Pulchræ locutioni: ideſt ornatui interdū causa cōtraria locutioni: ideo tu quī elegisti locū ad ornatū desere & sunt ab ipsa causa. Speciosa hæc: que de locis sūt.

Causa controuersia. Quælibet: quantūlibet. Verum hactenus. det pueris quasi in laude ac uituperatiōe legū: quæ apud Romanos generi deliberatiuo accōmodata est: apud græcos iudiciali. Earū: legū. Apud græcos: ut Ctetisiphon ab æschine Cicero pro lege manilia. Romani: Romæ leges in cōtione ferebāt aliquando ius erat pontibus se defendebant legum latores. Ideo Cicero ait pōtes etiā lex maria fecit angustos. Lex ut ait Chrisip⁹ est humanarū & diuinarum rerum notitia: quæ dicitur etiā rogatio & obnūtiatio cui⁹ uirtus imperat prohibet punit permittit. Ius diuinū est quo deus gubernat mūdum. Ius publicum in sacerdotibus & magistratibus consistit. Ius priuatum ad singulorū utilitatem: & est ius naturale quod est oībus commune. Ius gentium quo mortales inter se utuntur. Ius ciuile est ex legibus plebiscitis senatus cōsultis decretis principum & auctoritate prudentum. nōmen ei uidetur impositum a ciuium salute & a prudentia & æquitate. Cōmunia: sunt. De. P. clodio. P. Clodius ut graue ac pernitiosum odium in Ciceronē exerceret: cum esset patritius ex nobili claudiorum familia plebei cuiusdam ad optimum se fecit: nō multo post. Tr. pl. creat⁹ Ciceroni diem dixit & eum in exiliū egit. Quæritur an rite fuerit creat⁹. Tr. quia nō licebat patritio tribunatū petere. Clodius id fecisse uidetur quia auctoritas tribunat⁹ magna erat ac sacrosancta. Clodius ubi de fuga Ciceronis intellexit rogationē tulit qua interdixit ei aqua & igni per. ccc. milia passuū extra italiam: & si quis eum exciperet exul fieret publicatis bonis: & ne quis de eo reducēdo ad senatū referret ne quis decerneret. ne quis disputaret: ne loqueretur ne pedib⁹ iret: ne scribendo adesset. Ipsius: cuiusuis tribuni. Ipsius roga. s. iure Non trino forte n undino: dicit nūdinæ nundinarū & conuētus manifestum est: propterea usurpatos ut tantūmodo diebus urbanæ res agerentur reliquis administrarētur rusticæ: illis enim tēporib⁹ ut ante iam diximus proceres ciuitatis in agris morabāt. & cū consiliū publicū desiderabat a uillis accersebant ad senatū: ex quo quis eos uocabāt uiatores noiati sūt. Isq; mos olim senat⁹ est pseuerā: isſimo

promulgata:siue nō idoneo die:siue cōtra intercessiones uel auspicia. aliud ue qd quod legitimis obstet: dicit lata esse uel ferri siue alicui manētiū legū repugnare. Sed hæc ad illas primas exercitationes nō pertinet:nam sunt hæc citra complexū personarū temporū causarū. Reliqua eadē fere uero fictoq; certamini huiusmodi tractant. Nā uitiū aut ī uerbis:aut in rebus est. In uerbis quæritur an satis significēt:an sit in his aliqd ambiguū. In rebus an lex sibi ipsa cōsentiat:an in præteritū referri debeat:an in singulos homines. Maxime uero cōmune est quærere:an sit honesta:an inutilis:nec ignoro plures fieri a plerisq; partes. Sed nos iustū:piū:religiosū: cæteraq; his similia honesto complectimur. Iusti tamen species non simpliciter excuti solet:aut enī de re ipsa quærit:ut digna ne pœna uel premio sit:aut de modo premii pœnæ ue:qui tam maior q̄ minor culpari potest. Vtilitas quoq; interim natura discernit: interim tēpore. Q uædā an obtineri possint ambigi solet. Ne illud quidē ignorare oportet: leges aliquādo totas: aliquādo ex parte reprehēdi solere:cum exemplū rei utriusq; nobis claris orationib⁹ prebeat. nec me fallit eas quoq; leges esse quæ non in perpetuū rogētur:sed de honorib⁹ aut imperiis:qualis manilia fuit:de qua Cicerōis oratio est. Sed de his nihil hoc loco præcipi potest. Cōstat enī propria rerū:de quibus agit nō cōmuni qualitate. his fere ueteres facultatē dicēdi exercuerūt:assūpta tamē a dialecticis argumētandi rōne. Nam fictas ad imitationē fori cōsiliorūq; materias:apud grecos dicere circa Demetriū phalereū institutū fere cōstat. An ab ipso id gen⁹ exercitatiōis sit inuentū:ut alio quoq; libro sū cōfessus:parū cōperi. Sed ne iis quidē q hoc fortissime affirmant ullo satis idoneo auctore nituntur. Latinos uero dicēdi p̄ceptores extremis. L. Crassi tp̄ibus cœpisse Cicero auctor est quorum insignis maxime Plotius fuit.

De lectione oratorū & historicorū apud rhetorem.

Ed de rōne declamandi post paulū. Interim qa prima rhetorices rudimēta tractam⁹:nō omittendū uidet:id quoq;:ut moueā quantū sit collatur⁹ ad profectū discētium rhetor. Si quēadmodū a grāmaticis exigit poetarū enarratiō. Ita ipsæ quoq; historiæ:atq; etiā magis orationū lectione susceptos a se discipulos instruxerit:qd nos in paucis: quorū id ætas exigebat:& parētes utile esse crediderāt seruauimus. Cæterū sentiētibus iam tū optima duæ res impedimēto fuerunt:quod & lōga cōsuetudo aliter docēdi fecerat legē:& robusti fere iuuenes:nec hūc laborē desiderātes exemplū nr̄m

colēdoq; agrorū studio. Veteres illi sabini Quirites attauiq; romani inter ferrū & ignes hosticiq; icursionib⁹ uastatas fruges lati⁹ tñ cōdidere q̄ nos qbus diuturna p̄mittente pace tamen prolatare licuit rem rusticam. eo tempore scita & cōsulta trinundino die prepositā erāt ut a multitudine legi posset durauit idē mos ut leges trinundino die promulgarentur candidati etiam nundinis in comitium ueniebant & in colle consistebāt unde possent a multitudie uideri.

Manilia fuit. Manilius. tr. pl. rogationem tulit ut quæcunq; in prouicia loca Lucullus obtinebat: Pompeio obuenirent cum oib⁹ copiis & bythinia cui Glabrio præerat ut aduersus Mitridaté & Tigrané dux Pompeius declarareť additis ēt maritimis uiribus naualiq; apparatu quēadmodū .px. pyratico fortitus fuerat plutarchus. Demetriū. Cicero de demetrio phalereo demetrius phalereus orator parū uehemēs subtilis tamē discipl⁹ fuit theophrasti. Plocius: Cicero in epla ad .M. tinniū sic ait ut scribit Suetonius. Equidē memoria teneo pueris nobis primū latine docere cepisse Plociū quēdā ad quē cū fieret concursus qd studiosissim⁹ qsq; apud eū exerceret. Dolebā mihi idem nō licere cōtinebar autem doctissimorū hominum auctoritate qui existimabāt græcis exercitationib⁹ ali meli⁹ ingenia posse. LAV. Ne illud qd ignorare Cicero de lege agraria & alibi. His fere ueteres: hoc Cicero de sulpitio ait ī bruto. Vt alio quoq; libro hic liber Quintiliani nō extat.

Latinos uero dicēdi. Hieronymus de uiris illustrib⁹ ait Plocius gallus prim⁹ romæ latinam rhetoricam docuit de quo Cicero. Memo

tia teneo pueris nobis primum latine docere cepisse Plocium quendam.

LAVRENTIVS.

Ed de ratiõe declamãdi: quæ. Nunc uero scio: Quintilianus reformidabat mutare diutur nam consuetudinem cũ ab eo dissentiret. Leuis & quãdrata: q̃drata quæ nec prælonga neq; curta: ut statura hois quadrata q̃ mediæ staturæ est: & dictũ a quadrata forma quæ nulla ẽ ex pte uel longior uel breuior.

Sed magis per adiutores: Eos accipiamus adiutores: quos hypodidascolos græci uocant. Præire: prælegere: prælegũt nanq; discipulis magistri: ut ipsi emendate legãt. Vt ad gremium reuocatis cuiusq; eorum uelut liberis lectione deseruiant.

Est autem a matribus sumpta similitudo: quæ liberos dum minores sunt: ad gremium solent reuocare illisq; inseruire. Quæ lenis & q̃drata: hoc est equaliter fusa quadrata enim forma nulla est ex parte neq; longior neque breuior: atq; etiam qui spectat: hoc est pulchritudine. Leuatisq; leuigatis atq; depilatis. Nam leue producta prima molle ac sine pilis significat.

sequebãtur. Nec tamen etiam siquid noui uel sero inueniss/sem præcipe in posterum puderet. Nunc uerõ scio id fieri apud græcos sed magis per adiutores quia non uidentur tp̃ra suffectura: si legẽtib9 singl̃is præire sẽper ipsi uelit. Et hercle p̃lectio q̃ i hoc adhibeť: ut facile atq; distincte pueri scripta oculis seq̃nť: ẽt illa q̃ ui cuiusq; uerbi: si quid minus usitatũ incidat: docet: multũ infra rhetoris officium existimanda est. At demonstrare uirtutes uel siquãdo incidat uitia: id professoris ei9 atq; p̃missi: quo se magistrũ eloquẽtiæ pollicеť: maxime propriũ est: eo quidẽ ualidius: q̃ nõ utiq; hũc laborem docẽtium postulo: ut ad gremiũ reuocatis cuiusq; eorũ uelit libri lectione deseruiant. Nam mihi cũ facilius: tũ etiã multo uideť magis utile facto silẽtio: unũ aliquẽ: q̃ ipsum imperari p uices optimũ est: cõstituere lectorẽ: ut p̃tinus pronũciationi quoq; assuescãt: tũ exposita causa i q̃ scripta legeť oro. (Nã sic clari9 q̃ dicenť: itelligi poterũt) nihil ociosũ pati: qd̃q; in inuẽtione qd̃q; i elocutiõe ãnotãdũ erit: quæ i proœmio cõciliandi iudicis ratio: quæ narrãdi lux breuitas fides: q̃ aliq̃do cõsiliũ & q̃occulta: calliditas: náq; ea sola i hoc ars ẽ: quæ itelligi nisi ab artifice nõ possit quãta diceps i idiuidẽdo prudentia: quam subtilis & crebra argumentatio: quibus uirib9 inspiret: qua iucũditate pmulceat: quãta in maledictis asperitas i iocis urbanitas: ut deniq; dominеť i affectib9: atq; i pectora irrũpat: animũq; iudiciũ similẽ his quæ dicit: efficiat: tũ in rõne eloquẽdi q̃ uerbũ p̃priũ: ornatũ sublime ubi ãplificatio laudãda: quæ uirt9 ei cõtraria: qd speciose trãslãtũ: quæ figura uerborũ: quæ leuis & quadrata: sz uirilis tamen cõpositio. Ne id qdẽ i utile ẽt corruptas aliquã̃do & uitiosas oões: q̃s tamẽ pleriq; iudiciorũ prauitate miranť: legi palã pueris: ostẽdiq; in iis quãmulta ipropria: obscura: tumida: humilia: sordida: lasciua: effœminata sint: quæ non laudãtur modo a plerisq; sed quod peius est: propter hoc ipsum quod sũt prauа laudãtur. Nam sermo rectus & secũdum naturã enũciatus: nihil habere ex ingenio uideť. Illa uero quæ utcũq; deflexa sunt: tanq̃ ex quisitoria miramur: nõ aliter q̃ distortis & quocunq; modo prodigiosis corporib9 apud quosdã maius est precium: q̃ iis quæ nihil ex communis habitus bonis pdiderũt: atq; etiã qui spe capiũtur uulsis leuatisq; & inustas comas acu comẽtibus: & nõ suo colore nitidis: plus esse formæ putant: q̃ possint tribuere in corrupta natura: ut pulchritudo corporis uenire uideatur ex malis moribus. Nec solum hæc ipsæ debebit docere præceptor: sed frequẽter interrogare: & iudicium discipulorũ experiri. Sic audiẽtibus securitas aberit

nec quæ dicent̃ pfluent aures:simulq; ad id perducent̃: qd̃ ex hoc quæritur:ut iueniant ipsi & itelligant. Ná quid aliud agimus docẽdo eos:q̃ ne semp docendi sint? Hoc diligentiæ genus ausim dicere plus collaturũ discentibus:quá ões oium artes:quæ iuuant sine dubio multũ:sed latiore quadá cõprehensione: p oẽs quidem species rerũ quotidie pene nascẽtiũ ire qui possunt:sicut de re militari:quáquá sint tradita quædá pręcepta coia:magis tamẽ proderit scire:qua ducũ quisq; rõne in quali ioco tẽpore sit usus sapiẽter:aut cõtra. ná in omnibus fere minus ualẽt p̃cepta quá experimenta. An uero declamabit quidẽ præceptor:ut sit exemplo suis auditorib9?nõ plus cõtulerint lecti Cicero ac Demosthenes. corriget̃ palam siquid in declamando discipulus errauerit: nõ potentius erit emendare orationẽ: quinimo etiam iucundus. aliena. n. uitia quisq; reprehendi mauult quam sua. Nec deerant plura quę dicerẽ. Sed neminẽ hæc utilitas fugit:atq; utinam tam nõ pigeat facere istud:quá nõ displicebit.

LAVRENTI. Quid si potuerit obtineri: quære Liuiũ. præcepit Liuius in epistolis ad filium.

Q ui primi legendi.

Vod si potuerit obtineri non ita difficilis superit quæstio:qui legẽdi sint incipientibus. Nam quidem illos minores: quia facilior eorum intellectus uidebatur:probauerũt alii floridius genus: ut ad alenda primarum ætatum ingenia magis accõmodatum. Ego optimos quidem & statim & sẽper:Sed tamẽ eorum candidissimum quemq; & maxime expolitũ uelim: ut Liuium a pueris magisquá Saluſtium: & hic historiæ maior est auctor. At quem tamen intelligendum iá profectu opus est. Cicero ut mihi quidem uidetur & iucundus incipientibus quoq; & apertus est satis. nec prodesse tantum:sed etiam amari potest:tum quemadmodum Plinius p̃cipit:ut quisq; erit Ciceroni simillimus. Duo autẽ genera maxime cauenda pueris puto: unum ne quis eos antiquitatis nimius admirator in Gracchorum Catonisq; & aliorum similium lectione durescere uelit. fient enim horridi atq; ieiuni. Nam neq; uim eorum adhuc intellectu consequentur:& elocutione:quæ tum sine dubio erit optima:sed nostris temporibus aliena contenti: quod est pessimum: similes sibi magnis uiris uidebuntur. Alterum quod huic diuersũ est:ne recentis huius lasciuiæ floscułis capti uoluptate quadam praua deliniant̃: ut prædulce illd̃ genus a puerilibus ingeniis:hoc gratius quo proprius est:adament. Firmis aũt iudiciis iamq; extra periculũ positis suaserim & antiquos legere.:ex quibus si assumat̃ solida ac uirilis ingenii uis deterso rudis sæculi squallore

LAVRENTIVS. Fit etiam in hoc diuersum quære: Seneca declamationum libro.vii. raro totam cõtrouersiam implebat non posses dicere diuisionem esse nõ posses declamationem tanquam declamationi multũ deerat tanquam diuision multum supererat.

tũ noster hic cultus clarius eniteſcet:& nouos:quibus & ipſis multa uirtus adeſt. Nec.n.nos tarditatis natura dãnauit: ſed dicendi mutauim9 genus: & ultra nobis quam oportebat in dulſim9 :ita non tam ingenio illi noſ ſupauerũt:quá ꝓpoſito Multo ergo licebit eligere. Sed curandum erit ne iis quibus permixta ſunt inquinẽtur. Q uoſdam uero etiam quos totos imitari oporteat:& fuiſſe nuper & nunc eſſe:quid ni libenter nõ conceſſerim modo: uerũ etiã cõtenderim. Sed hi qui ſũt nõ cuiuſq; eſt ꝓnunciare. Tutius circa priores imitatio eſt uł errare. Ideoq; hanc nouorũ diſtuli lectionem: ne imimatio iudicium antecederet.

De diuiſione.

Vit ẽt in hoc diuerſũ p̃cipiẽtiũ ꝓpoſitũ: q; eorũ quidá materias q̃s diſcipulis ad dicendũ dabant:nõ cõtenti di uiſiõe dirigere latius dicẽdo ꝓſequebant:nec ſolũ ꝓbatiõib9 iplebãt:ſed ẽt affectibus. Alii cũ primas modo lineas duxiſſẽt poſt declamatiões:qd omiſiſſet parſq; tractabãt. Quoſdã uero locos nõ minore cura:q̃ cum ad dicendũ ipſi ſurgerent excolebant. Vtile utrunq;:& ideo neutrũ ab altero ſeparo. Sed ſi facere tantũ alterũ neceſſe ſit: plus proderit demonſtraſſe rectam ꝓtinus uiã:q̃ reuocare ab errore iam lapſos:primumq; emendationẽ auribus modo accipiũt:diuiſionẽ uero ad cogitationem etiam & ſtilũ ꝓferunt. Deinde q; libentius præcipientẽ audiunt qui reꝓhendentẽ. Siqui uero paulo ſũt uiuaciores:i his p̃ſertim moribus etiam iraſcunt admonitioni: & taciti repugnant. Nec ideo tamẽ minus uitia aperte coarguenda ſũt. Habenda enim ratio cæterum:qui recta eſſe quæ præceptor non emendauerit credẽt. Vtraq; autem ratio miſcenda eſt:& ita tractanda ut res ipſæ poſtulabunt. Nanq; incipientibus danda erit uelut præformata materia: ſecundum cuiuſq; uires. At cum ſatis compoſuiſſe ſe ad exemplum uidebuntur:breuia quędam demonſtranda ueſtigia:quæ perſecuti iam ſuis uiribus ſine adminiculo progredi poſſint. Nõnunquam credi ſibi eos oportebit: ne mala conſuetudine ſemper alienum laborem ſequendi nihil per ſe conari & quærere ſciant. Quod ſi ſatis prudenter dicenda uiderint:iam prope cõſumata fuerit præcipientis opera. Siquid errauerint adhuc erunt ad ducem reducendi. Cui rei ſimile quiddam faciẽtes aues cernimus: quæ teneris infirmiq; fœtibus:cibos ore ſuo collatus partiuntur. At cum niſi ſunt adulti paululum egredi nidis:& circũuolare ſedẽ illam præcedentes ipſæ docẽt:tũ expertas uires libero cælo:ſuæque ipſorum fiduciæ permittunt.

De ediſcendo.

Llud ex conſuetudine mutandum prorſus exiſtimo in his:de quib⁹ nũc diſſerimus ætatibus:ne oia quæ ſcripſerit ediſcant:& certa ut moris ẽ die dicãt. Quod quidẽ maxime patres exigũt:atq; ita demũ ſtudere liberos ſuos:ſi quã frequẽtiſſime declamauerit:credũt: cũ profectus p̃cipue diligentia cõſtet. Nam ut ſcribere pueros plurimũq; eſſe in hoc ope plane ueli ſic ediſcere electos ex oratiõibus uel hiſtoriis: alio uc quo genere dignorũ ea cura uoluminũ locos multo magis ſuadeã. Nã ẽt exercebitur acrius memoria aliena conpelectẽdo q̃ ſua. Et q erũt in difficiliore huius generis labore uerſati ſine moleſtia :quæ ipſi cõpoſuerunt iã familiarius aio ſuo affigent: & aſſueſcẽt optimis:ſempq; habebũt ĩtra ſe qd̃ imitenẽ. Etiam nõ ſentiẽtes formã oratiõis illã quã mẽte penitus accepint:exprimẽt. Abundabũt aũt copia uerborũ optiorũ:& cõpoſitõe ac figuris iã nõ q̃ſitis:ſed ſp̃õte & ex repoſito uelut theſauro ſe offerẽtibus. Accedit his & iucũda in ſermone idonea quoq; dictorũ relatio:& in cauſis utilis. Nã & plus auctoritatis afferũt ea:quę nõ p̃ſentis gratia litis ſũt cõparata & laudẽ ſæpe maiorẽ:q̃ ſi noſtra ſint cõciliãt. Aliquãdo tamẽ p̃mittẽdũ quæ ipſi ſcripſerit dicere :ut laboris ſui fructũ ẽt ex illa quæ maxĩe petiẽ laude:plurimũ capiãt. Verũ id quoq; tũ fieri oportebit cũ aliquid cõmodius elimauerit: ut eo uelut præmio ſtudui ſui donenẽ:ac ſe meruiſſe ut dicerẽt gaudeãt.

An ſecundum ſui quiſq; ingenii docendus ſit naturam.

Irtus præceptoris haberi ſolet:nec ĩmerito diligẽter in his:quos eruditẽdos ſuſceperit notare diſcrimia ingeniorũ:& quo quẽq; natura maxĩe ferat ſcire. Nã ẽ in hoc incredibilis quædã uarietas nec pauciores animorũ pene q̃ corporũ formæ. Quod itelligi ẽt ex ipſis oratoribus p̃ot:qui tantũ inter ſe diſtãt genere dicẽdi:ut nemo ſit alteri ſimilis: quãuis plurimi ſe ad eorũ quos p̃bãt imitationẽ cõpoſuerit. Vtile d̃ inde pleriſq; uiſum eſt ita quemque inſtituere: ut propria naturæ bona doctrina foueret:& ĩ id potiſſimũ ingenia quo tẽderẽt adiuuarenẽ:ut ſiqs palæſtræ p̃it⁹ eũ in aliqd̃ plenũ pueris gymnaſum uenerit expertus eorum omni modo corpus animumque diſcernat:cui quiſq; certamini præparandus ſit. Ita præceptorem eloquentiæ cum ſagaciter fuerit intuitus: cuius ingenium preſſo limatoq; genere dicendi: cuius acri: graui:dulci :aſpero nitido:urbano maxime gaudeat:ita ſe cõmodaturum ſingulis: ut in eo quiſque eminet prouehatur: quod & adiuta cura natura magis eualeſcat. Et ſi indiuerſa

LAVRENTIVS. Virtus præceptoris haberi q̃ri quod itelligi etiam ex ipſis: Illud quod Cicero ait in tertio de oratore: Quid enim cauſæ cenſetis eſſe cur ætates extulerunt ſingulæ ſingula proprie genera dicendi nõ probat cum exẽpli eius ſint potius contrãria. Vtile deinde pleriſq;: Cicero hoc ſẽtit cum alibi tum in bruto et in.i.de officiis ubi cum alia multa tum illud inquit quæ contemplantes expendere oportebit quid quiſq; habeat ſui eaq; moderari nec uelle experiri q̃ ſe aliena deceant.id enim maxime quẽq; decet q̃ eſt cuiuſq; maxime.

LAVRENTIVS .An non clariſſimus: in contrarium ſenſum affert hunc locum Cicero ſed pene cõtra ſe & pro ſententia Quintiliani cum inquit in bruto quare hoc doctoris intelligentis eſt uideꝛ quo ferat natura ſua quenq; & ea dicere uteutem ſic inſtituere ut Iſocratem in acerrimo ingenio theopõpi et leniſſimo ephori dixiſſe traditum eſt alteri ſe calcaria adhibere: alteri frenos. Erit: qui ex bis aliq̃ Ariſtoteles.i.rhetoricorum.

ducatur: nec in iis quibus minus aptus ẽ: ſatis poſſit efficere: & de ea i quæ natus uideꝛ: deſerendo faciat infirmiora. Quod mihi libera.n.uel contra receptas ꝓſuaſiões rationẽ ſeq̃nti ſententia ẽ i parte uerum uideꝛ. Nã ꝓprietas igeniorũ deſpicere ꝓrſus neceſſariũ ẽ: i his quoq; certũ ſtudiorũ facere delectũ nemo diſſuaſerit. Nãq; erit alius hiſtorię magis idone⁹: ali⁹cõ poſitus ad carmẽ: alius utilis ſtudio iuris: ut nonnulli rus forꝛtaſſe mittẽdi. Sic diſcernet hæc dicẽdi magiſter: quõ palæſtricus ille curſorẽ faciet: aut pugilẽ: aut luctatorẽ: aliud ue qd ex iis quæ ſunt ſacrorũ certaminũ. Verũ ei quo foro deſtinabiꝛ: nõ i unã partẽ aliq̃: ſed i oia quæ ſũt eius opis: ẽt ſiqua difficiliora diſcenti uidebunꝛ: elaborandũ ẽ. Nam & omnino ſupua cua erat doctrina: ſi natura ſufficeret. an ſigs igenio corrupt⁹ ac tumidus: ut pleriq; ſũt inciderit: in hoc eũ ire patiemur: aridum atq; ieiunum nõ alemus: & q̃ſi ueſtiem⁹. Nã ſi quædam detrahere neceſſarium eſt cur non ſit adiicere conceſſũ? Neq; ego cõtra naturam pugno: non.n. deſerendum id bonum: ſi quod igenitũ eſt exiſtimo: ſed augẽdũ addẽdũq; qd̃ ceſſat. An uero clariſſimus ille præceptor Iſocrates: quem nõ magiſ libri bene dixiſſe: q̃ diſcipuli bene docuiſſe teſtantur: cum de Ephoro atq; Theopompo ſic iudicaret: ut alteri frenis: alteri calcarib⁹ opus eſſe diceret: aut in illo lentiore tarditatem: aut in illo pene præcipiti concitationem adiuuandam docendo exiſtimauit? cum alterum alterius.natura miſcendum arbitraretur. Imbecillis tamen ingeniis ſane ſic obſequendum ſit: ut tamen in id quo uocat natura ducantur. Ita.n. quod ſolũ poſſunt melius efficient. Si uero liberalior materia contigerit: & in qua merito ad ſpem oratoris ſimus aggreſſi: nulla dicendi uirtus omittenda eſt. Nam licet ſi aliqua in ptẽ ꝓnior ut neceſſe eſt: cæteris tamẽ non repugnabit: atq; ea cura paria faciat iis in quibus eminebit. Sicut ille ne ab eodem exẽplo receda/mus exercendi corpora ꝓpitus non ſi docendum pancratiaſtẽ ſuſceperit: pugno ferire: uel calce tantum: aut nexus mõ: atq; in his certos aliquos docebit: ſed oia quæ ſunt eius certaminis Erit qui ex iis aliqua nõ poſſit: i id maxime quod poterit incũbet. Nam ſunt hæc duo uitãda ꝓrſus: unũ ne tentes quod effici non poſſit. Alterũ ne ab eo qd̃ qs optime facit: i aliud cui min⁹ ẽ idone⁹ trãſferas. at ſi fuerit q docebiꝛ ille quẽ adoleſcẽtes ſenẽ uidim⁹ Nicoſtrat⁹ õib⁹ i eo docẽdi partibus ſimiliter uteꝛ: efficietq; illũ: qualis hic fuit luctando pugnãdoq;: quorum utroq; certamine iiſdem diebus coronabatur inuictum: & quãto id magis oratoris futuri magiſtro prouidendum erit

Non enim ſatis eſt dicere preſſe tantum aut ſubtiliter aut aſpere non magis q̃ phonaſco:acutis tantū: aut mediis aut grauibus ſonis:aut horum etiam particulis excellere. Nam ſicut cithara ita oratio perfecta non eſt:niſi ab imo ad ſūmum omnibus intenta neruis conſentiat.

De officio diſcipulorum.

Lura de officiis docētium locutus:diſcipulos id unum interim moneo :ut præceptores ſuos non minus q̃ ipſa ſtudia ament : & parentes eſſe : non quidem corporum : ſed mentium credant. Multum hæc pietas confert ſtudio. Nam ita & libenter audient:& dictis credent:& eſſe ſimiles concupiſcent. in ipſos deniq; cœtus ſcholarium læti & alacres conuenient:emendati non iraſcentur :laudati gaudebunt:ut ſint cariſſimi in ſtudio merebuntur. Nam ut illorum officium eſt docere: ſic horum præbere ſe dociles:alioquin neutrum ſine altero ſufficit. Et ſicut hominis ortus ex utroq; gignentium confertur:& fruſtra ſparſeris ſemina niſi illa præmollitus foueritit: & ſulcus : ita eloquentia coaleſcere nequit :niſi ſociata tradentis accipientiſq; concordia.

De utilitate & ratione declamandi.

N his primis operibus quæ nō ipſa parua ſunt :ſed maiorum quaſi membra atq; partes bene inſtituto ac ſatis exercitato iam fere tempus appetet aggrediendi ſuaſorias iudicialeſq; materias:quarum antequam uiam ingrediar pauca mihi de ipſa declamandi ratione dicenda ſunt : quæ quidē ut ex omnibus nouiſſime inuenta : ita & multo eſt utiliſſima Nam cuncta illa de quibus diximus:in ſe fere continet: & ueritati proximam imaginem reddit. Ideoq; ita eſt celebrata ut pleriſq; uideretur ad formandam eloquentiam:ut ſola ſuffi/cere. Neq; enim uirtus ulla perpetuæ dūtaxat oratiōis reperiri poteſt:quæ nō ſit cum hac dicendi meditatione cōmunis Eo quidem res iſta in culpam docentium recidit : ut inter p̃cipuas : quæ corrumperent eloquentiam cauſas licentia atq; inſcitia declamantium fuerit. Sed eo quod natura bonum eſt bene uti licet. Sint ergo & ipſæ materiæ quæ fingentur q̃ ſimillimæ ueritati. Et declamatio inquantū maxie pōt : imitet eas actiones:in quarum exercitatiōem reperta eſt. Nam magos & peſtilentiam & reſpōſa. & ſæuiores tragicis nouercas: aliaq; magis adhuc fabuloſa fruſtra inter ſponſiones & inter dicta q̃rimus. Quid ergo nunq̃ hæc ſupra fidē & poetica: ut uere dixeri themata iuuenibus ptractare pmittemus. ut expatient & gaudeāt materia:& quaſi in corpus eāt : erit optimū.

LAVRENTIVS. Qui uero præmit & continet lu ctator qui autem in uulnere uulnerator q uero his utriſq; pancraciaſticus & qui in oībus faciens pentatheus.

In his primis operibus: q̃re. Nam cuncta illa: Cicero primo tuſculanarum quæſtionum ut enim Antea de clamabam cauſas quod nemo me diutius fecit: ſic hæc nūc ſilis eſt mihi declamatio

LAVREN. Sed certe sint grandia: Petronius arbiter qui opus suū prosa uersuq; inscripsit satyricon ornate qdē scriptū sed non sine specie quadā dementiæ ante Quintilianum ut arbitror fuit: sicq; incipit cū alio genere furiaq; declamatores inquietant qui clamant hæc uulnera pro libertate excepi hunc oculum pro uobis ipendi date inde ducē qui me ducat ad liberos meos Nā succisi poplites mēbra non sustinent h ipsa tolerabilia essent si ad eloquentiam ituris uiā faceret nunc. & rerū tumore & sniarū uanissimo strepitu hoc tā tū proficiunt ut cū in forum uenerunt puteat se in aliū terraq; orbem delatos. & ideo ego adolescentulos ex istimo i scholis stultissimos fieri quia nihil ex his quæ in usu habemus aut audiūt aut uidēt: sed piratas cū cathēis i littore stantes & tyrannos edicta scribentes quibus imperent fi iis ut patrū suoq; capita præcidant sed responsa in pestilentia data ut uirgines tres aut plures īmolētur sed mellitos uerborū globulos & oīa dicta factaq; quin paruere & se saxo sparsa qui inter hæc nutriūtur nō magis sapere possunt q̄ bene olere qui in culina habitant pace uestra dixisse deceat primi omniū eloquentiā perdidistis. leuibus enim atq; inanibus sonis ludibria quædam excitando efficitis ut corpus orationis eneruaretur: & caderet. Non dū iuuenes declamationibus cōtinebātur cū Sophocles aut Euripides i uenerunt uerba quib⁹ deberent loqui non dum umbraticus doctor ingenia deleuerat Pindarus nouēq; lyrici homericis uersibus canere timuerunt: & ne poetas q̄ ad testimoniū citē certe neq; Platona neq; demosthenē ad h genus exercitatiōis accessisse: & iō grandis & uelut ut ita dicā pudica oro nō est maculosa: nec turgida sed naturali pulchritudīe exurgit nuper uētosa & enormis loquacitas athenas ex Asia cōmigrauit animos iuuenū ad magna surgētes uelut pestilenti quodā sidere afflauit: semelq; corrupta eloquētiæ regula stetit & obmutuit. Quis postea ad sūmam Tucydidis? Quis hipiclis ad famā processit? An ne carmen q̄ sani coloris enituit sed omnia quia codē cibo pasta nō potuerunt usq; ad senectutem canescere: pictura quoq; nō aliū exitum fecit postquam egyptorū audacia tā magnæ artis cōpendiariam inuenit nō passus Agamemnon nē diutius declarē in porticu quam ipse in schola sudauerat sed adolescens inquit quoniam sermonem habes nō publici saporis & quia rarissimū est amans bonā mentem nō fraudabo te arte secreta in missum in iis exercitacionibus doctores peccant qui necesse habent cū insanientibus furere. Nam qui dixerint quæ adolescentuli probent ut ait Cicero soli in scholis relinquentur sicut ficti adulatores cum cœnas ad nutum captant nihil prius meditantur q̄ id quod putant gratissimū auditoribus fore: nec enim aliter impetrabunt quod petunt nisi quasdam insidias auribus fecerint sic eloquentiæ magister nisi tanquā piscator eā posuerit hamis escā quam sciret appetituros esse pisciculos sine spe predæ moratur in scopulo: Quid ergo est parentes obiurgatione digni qui nolunt liberos suos seuera lege proficere. primū enī sicut omnia spes quoq; suas ābitione donāt: deīde cū ad uota properant cruda adhuc studia in forum impellunt & eloquentia qua nihil esse maius confitentur pueris induunt adhuc nascentibus qui si paterentur laborum gradus fieri ut studiosi iuuenes lectione seuera irrigarentur ut sapientiæ præceptis animos cōponerent tut uerba atroci stilo effoderent ut quod uellent imitari diu audirent sibi nihil esse magnificū q̄ pueris placeret iam illa grandis oratio haberet maiestatis sue pondus. Nunc pueri inscholis ludunt pueri ridēt in foro & quos utroque turpius quisque propriam discit in senectute confiteri non uult sed ne me putes improbasse studium lucinii ante improbitatis quod sentio & ipse carmine effingam artis seueræ si quis amat effectus mentemque magnis applicat prius more frugalitatis lege polleat exacta nec curet alto regiam crucem multu. clienisque cœnas impotentum.

Sed certe sint grandia & tumida: nō stulta etiam & acriorib⁹ oculis intuenti ridicula: ut si iam cedendū est: impleat se declamator aliquando dū sciat: ut quadrupedes cū uiridi pabulo distentæ sunt: sanguinis detractiōe curantur: & sic ad cibos uiribus conseruandis idoneos redeunt: ita sibi quoq; tenuandos adipes: & qcquid humoris corrupti cōtraxerit: emitēdū si esse sanus ac robustus uolet. Alioquin tumor ille inanis primo cuiuscunq; ueri operis conatu deprehendet. Totum aūt declamandi opus qui diuersū omni modo a forensibus causis existimant: ibi pfecto ne rationē quidē qua ista exercitatio inuēta sit puident. Nam si foro nō præparat: aut scænicæ ostētationi: aut furiosæ uociferationi simillimū est. Quid. n. attinet iudicē præparare: qui nullus est? Narrare quod oēs sciāt falsum probationes adhibere causæ: de qua nemo sit pronunciaturus? Et hæc quidem ociosa tantum: affici uero & ira uel luctu permouere: cuius est ludibrii? nisi quibusdam pugnæ simulacris ad uerum discrimen aciemq; iustam consuescimus Nihil ergo inter forense genus dicendi: atque hoc declamatorium interest: si profectus gratia dicimus nihil. Vtinamq;

adhĩci ad cõſuetudinẽ poſſet: ut noĩb⁹ uterẽur: & ꝓplexe magis & longioris aliquãdo actus cõtroureſiæ fingerentur. Et uerba in uſu quotidião poſita minus timeremur: & iocos inſerere moris eſſet: quæ nos q̃libet per alia in ſcholis exercitati ſimus: tyrones in foro inuenimur. Si uero in oſtentatiõem cõparetur declamatio: ſane paululũ aliquid inclamare ad uoluptatem audientiũ debemus. Nam & in his actionibus: quę in aliqua ſine dubio neceſſitate uerſanť: ſed ſunt ad populare aptatæ delectationem: quales legimus panægyricos: totũq; hoc demonſtrationum genus permittitur adhibere plus cultus: omnemq; artem: quæ lateť pleruncq; in iudiciis debet nõ confiteri modo: ſed oſtentare etiam hominibus in hoc aduocatis. Quare declamatio quoniã ẽ iudiciorũ cõſiliorũq; imago: ſimilis eẽ debet ueritati. quoniã ãt aliqd in ſe hẽt epidicti cõ: nõ nihil ſibi nitoris aſſũere: qđ faciũt actores comici: qui nec ita prorſus: ut nos uulgo loquimur ꝓnũciãt: qđ eẽt ſine arte: nec tamẽ ꝓcula natura recedũt: quo uitio piret imitatio ſed morẽ cõmũis huius ſermõis decore quodã ſcænico exornãt. Sic quoq; aliq̃ nos icõmoda ex his q̃s finxerius materiis cõſequenť: in eo præcipue q̃ multa in his reliquũtur incerta quę ſũimus: ut uidenť ætates: facultates: liberi: parẽtes: urbiũ ipſarum uires: iura: mores: alia his ſimilia. Q uim aliquando etiã argumenta ex ipſis poſitionum uitiis ducimus. Sed hæc ſuo quæq; loco. Q nãuis enim omne propoſitum operis a nobis deſtinati eo ſpectet: ut orator iſtituať: tamẽ ne qd ſtudioſi requirãt: ẽt ſiqd erit qđ ad ſcholas ptineat: ꝓprie i trãſitu nõ omittemus.

An artis neceſſaria cognitio.

Am hic ergo nobis ichoãda ẽ ea ps artis: ex q̃ cape initiũ ſolent: q̃ ꝓra omiſerũt: q̃q̃ uideo quoſdã i ipio ſtatim limie obſtaturos mihi: qui nihil egere eiuſmõi ꝓceptis eloq̃ntiã putẽt: ſed natura ſua & uulgari mõ: & ſcholarũ exercitatione cõtẽti rideãt ẽt diligentiã noſtrã exẽplo quoq; magni noſtꝓfeſſorũ: quorũ aliqs ut opior iterrogat⁹ qd eẽt ſchẽa & nõma neſcire ſe quidẽ: led ſi ad rẽ ptineret eſſe i ſua declamatione reſpõdit. Alius pcontãti theodoreus an apollodoreus eẽt ego iquit parmularius ſum. nec ſane potuit urbãius ex cõfeſſione inſcitiæ ſuæ elabi: porro hi quia: & beneficio ingenii præſtantes ſunt habiti: & multa etiam memoria digna excla mauerunt: plurimos habent ſimiles negligẽtiæ ſuæ pauciſſimos naturæ. Igitur & ipetu dicere ſe: & uiribus ut gloriantur

captet nec perdictis abdites obruat uino mẽtis calorem nec ue pulſor in ſcæna ſecãt redemptus hiſtrionem addictus ſed ſuæ armigeræ rideãt tritõidis arces. Seu lacedẽonio tellus habitata colono: Sirenũq; domoſ det primoſ uerſib⁹ ãnos. Meonũq; bibã felici pectore fõtẽ. Mox & ſocratico plenus grege temutet habenas. Liber & ingẽtis quatiat demoſthẽis arma: Huic romãna manus circũfluit & mõ graio. Exonerata ſono mute ſuffuſa labore. Interdũ ſubducta foro ꝺ pagina curſum. Et fortũa ſonet celeri diſticta meatu. Dent epłas & bella truci memorata canoꝛ. Grandiaq; indomiti Ciceróis uerba minẽtur. His aium lucꝛcinde bonis ſit flumie largo Plen⁹ pyreo diuũdẽs pectoꝛ uerba. Cũ hoc diligentius audio nõ notaui aſcylti fugã deinde ad ridiculas atq; iiangas nugas hic auctore uagať Multo poſt multos inqt euolpius iuuenes carmẽ decipit nã ut qſq; uerſum pedibus iſtruxit ſenſumq; teneriorẽ uerboꝛ ambitu in texuit: putauit ſe cõtinuo in elicona uenſſe ſic forẽſib⁹ miſteriis exercitati frequenter ad carmĩs tranqllitatẽ tãq; ad portũ trãqllorem refugeret credẽtes facilius poema extrui poſſe q̃ controuerſiã umbꝛatilib⁹ ſententiolis pictã: cæteꝛ: neq; generoſior ſpũs lãitatẽ amat neq; cõſpici aut cedere partũ mẽs põt niſi ingẽti flumine littora mũdinť. Effugiendũ ẽ ab oi uerboꝛ ut ita dicã: uitatẽ & ſumẽdæ uoces a plebe ſũmotæ ut fiat odi profanũ uulgus & arceo: ꝓterea curãdũ ẽ ut ſiniæ emicãt extra rõis exꝓſſe ſed i texto uerſib⁹ colore niteãt: Hom teſtis & lirici romaũſq; Vir. & Hor. curioſa fœlicitas. Cæteri ãt ñ uideť uiã q̃ ireť ad carmẽ aut uerſũ timuerũt calcať: ecce belli ci. i gẽs op⁹ qſqs attigerit niſi plen⁹ lris ſub oneť labeť: ñ. n. res geſtæ uerſib⁹ cõꝓhẽdẽdæ ſint qđ lõgæ meli⁹ hiſtoriciſ faciũt: ꝫ ꝓ ãbages ꝺoꝛ myſteria & fabłoſũ ſuiaꝛ torrẽtũ: ꝓcipitãd⁹ ẽ liꝫ ſpũs. Vt no. Qui. i una dcla. ꝫ faĉ

LAVRENTIVS. In q̃ Marium imperatorem eũ demq; cauſe iudicem nomi natum appellat: cũ nectri/ bunum nec militem ſuo no mine uocet quorum alter. Luſius: alter Pomponius uocabantur. In quos ea q̃ aliis declamantib⁹: tale qd habent declamatiões Sene cæ. Ne hoc quidem nega uerim Cicero ſentit in bru to idẽ ſemp de oratorib⁹.

Nec.n.opus eſſe probatione aut diſpõne in rebus fictis: ſed cuius rei gratia plenũ ſit auditoriũ ſententiis gradib⁹: quarũ optima quæq; a piculo petatur. Q uinẽt i cogitãdo nulla rõ ne adhibita: aut tectũ intuẽtes magnũ aliquid: quod ultro ſe offerat pluribus ſæpe diebus expectãt: aut murmure incerto uelut claſſico inſtinctu concitatiſſimũ corporis motum non enunciandis: ſed quærẽdis uerbis accomodãt. Nonnulli cer ta ſibi initia priuſquã ſenſum iuenerit deſtinãt: quib⁹ aliquid diſerti ſubiũgẽdũ ſit: eaq; diu ſecũ ipſi clareq; meditati deſpa ta cõnectẽdi facultate deſerũr: & ad alia deiceps: atq; ide alia nõ minus cõia atq; nota deuertũt. Q ui plurimũ uidẽtur ha bere rõnis: nõ in cãs tũ laborẽ ſuũ ſcdm locos intẽdũt: atq; iis nõ corpori proſpiciũt: ſed abrupta q̃dã: ut forte ad manũ ue/ nere iaculanť. Vnde fit ut diſſoluta & ex diuerſiſ cõgeſta ora tio cohærere nõ poſſit ſimiliſq; ſit cõmẽtariis puerorũ i quoſ ea quæ aliis declamãtib⁹ laudata ſunt regeret. Magnas tamẽ ſententias & res bonas: ita.n.gloriari ſolẽt: elidũt. ná ut barba ri & ſerui: & ſi hoc ſat eſt: nulla ẽ rõ dicẽdi.

Q uare ineruditi ingenioſiores uulgo habentur.

E hoc quidẽ negaueri ſeq plerũq; hãc opinionẽ: ut for tius dicere uideãtur idocti primũ uitio male iudicatiũ qui maiorẽ hře uim credũt ea: quæ nõ habẽt artẽ: ut effigieť: quã apire: rũpere quã ſoluere: trahere quã ducere putant ro buſtius. Ná & gladiator qui armorũ inſcius in rixã ruit: & lu/ ctator qui toti⁹ corporis niſſu in id quod ſemel inuaſit incũ/ bit: fortior ab his uocať: cũ interi & hic frequẽter ſuis uiribus ipſe proſterniť: & illũ uehemẽtis ipet⁹ excipit aduerſarii mol lis articulus. Sed ſunt in hac parte quæ ſperitos ẽt naturaliter fallãt: ná & diuiſio cũ plurimũ ualeati cãis: ſpecie uiriũ miuit & rudia politis: maiora & ſparſa cõpoſitis nũeroſiora credun tur. Eſt præterea quædã uirtutũ uitiorũq; uicinia: qua male dicus pro libero: temerarius pro forti: effuſus pro copioſo ac cipitur. Maledicit aũt ineruditus aptius & ſæpius uel cũ picu lo ſuſcepti litigatoris: frequẽter ẽt ſuo. Affert & iſta res opini onẽ: q; libentiſſime hoies audiũt ea quæ ipſi dicere uoluiſſẽt Illud quoq; alterũ quod ẽ in elocutiõe ipſa piculũ minus ui/ tat: conaťq; ꝑdite. Inde euenit nõnunqnã ut aliquid grãde i/ ueniat: qui ſemp quærit quod nimiũ ẽ: uerũ & rõ euẽit: & cer ta uitia nõ pẽſat: ꝓp hoc quoq; interdũ uidentur indocti co/ piam habere maiorem: quod dicũt omnia: doctis eſt & ele/ ctio & modus. His accedit: quod a cura docẽdi q; intenderit recedũt. Itaq; illud quæſtionũ & argumẽtorũ apd corrupta

iudicia frigus euitãt: nihilq; aliud q̃ quo uel prauis uoluptati b⁹ aures assistẽtiũ pmulceãt quærũt. Sentẽtiæ quoq; ipsæ q̃s solas petũt magis eminẽt: cũ oia circa illas sordida & abiecta sunt: ut lumina nõ inter umbras: quẽadmodum Cicero dicit Sed plane in tenebris clariora sunt. Itaq; ingẽiosi uocentur ut libet: dũ tamẽ cõstet cõtumelioſe sic laudari: desertũ. Nihilo minus cõsitẽdũ ẽ ẽt detrahere doctrinã aliquid: ut limã rudi bus: & cotes hebetib⁹: & uino uetustatẽ: sed uitia detrahit: at/ q; eo solo minus est q; litteræ præpolierũt: quo melius. Verũ hi pronũtiatiõe quoq; famã dicẽdi fortius quærũt. Nã & cla mãt ubiq; & oia leuata ut ipi uocãt manu emugiũt multo dis/ cursu anhelitu iactatiõe gestu motu capitis furẽtes. Iam colli dere manus: terræ pedẽ incutere: femur: pectus: frõtem cede re: mire ad pullatũ circulũ facit cũ ille eruditus: ut in oratiõe multa sũmittere: uariare: disponere: ita ẽt in ꝓnũciãdo suum cuiq; eorũ quæ dicet: colori accõmodare actũ sciat: & si quid sit perpetua obseruatiõe dignũ modestus & esse & uideri ma lit. At illi hanc uĩ appellãt: quæ ẽ potius uiolẽtia. Cũ interim non actores mõ aliquos inuenias: sed q; ẽ turpius: præcepto/ res ẽt qui breuem dicẽdi exercitatiõem cõsecuti omissa rõne ut tulit ipetus: passim tumultuẽtur: eosq; qui plus honoris lit teris tribuerũt: ineptos & ieiunos & trepidos & infirmos: ut quodq; uerbum contumelioſissimum occurrit appellẽt. Ve rum illis quidem gratulemur sine labore: sine ratõne: sine di sciplina disertis. Nos quãdo & præcipiendi munus: & iam pridem deprecati sumus: & in foro quoq; dicẽdi: quia hone stissimum finem putabamus desinere: dum desideraremur i/ quirendo scribendoq; talia cõsolemur ocium nostrum: quæ futura usui bonæ m ntis iuuenibus arbitramur: nobis certe sunt uoluptati.

LAVRENTIVS. Iudi cium esse peritor & imperi/ torum. Nos quando & p̃ cipiẽdi Quintilianus & do cẽdi & orãdi finem fecerat.

Q uis modus in arte.

Emo autem a me exigat id præceptorum gen⁹ quod est a plerisq; scriptoribus artium traditum: ut quasi q̃s/ dam leges immutabili necessitate cõscriptas studiosis dicen di feram. Vtiq; ꝓœmium: & id quale proxima huic narra/ tio: quæ lex deinde narrãdi: propositio post hanc: uelut qui/ busdam placuit excursio: tum certus ordo quæstionum: cæ/ teraque quæ uelut si aliter facere fas non sit quidam ianquã iussi sequũtur. Erat enim rhætoricæ res prorsus facilis ac par ua si uno breui præscripto contineretur. Sed mutantur plera que causis: temporibus: necessitate: occasiõe. Atque ideo res in oratione præcipua consilium est: quia uarie & ad rerum

momenta cõuertitur. Quid.n.ſi præcipias imperatori quotiens aciem inſtruet:dirigat frontem: cornua,utrinq; promoueat:equites pro cornibus locet:erit hæc quidem rectiſſima fortaſſe ratio: quotiens licebit. Sed mutabitur natura loci:ſi mons occurret: ſi flumen obſtabit: collibus:ſiluis alia aſperitate aliqua prohibebiť. Mutabit hoſtiũ genus: mutabit p̃ẽtis cõditio diſcriminis:nũc acie directa nũc cuneis:nũc auxiliis nunc legione pugnabitur:nonnunquã terga etiam dediſſe ſimulata fuga proderit. Ita proœmium neceſſarium: an ſuperuacuum:breue an lõgius ad iudicem omni ſermone directo:an aliquando auerſo per aliquam figuram dicendum ſit conſtricta an latius fuſa narratio continua an diuiſa: recta an ordine permutato cauſæ docebunt. Itemq; de quæſtionum ordine cum in eadem controuerſia aliud alii parti prius quæri frequenter expediat. Neq; enim rogationibus plebiſueſcitis ſancta ſunt iſta præcepta:ſed hoc quicquid eſt utilitas excogitauit. Non negabo autem ſic utile eſſe plerunq;. Alioquin nec ſcriberem:uerum ſi eadem illa nobis aliud ſuadebit utilitas:hanc relictis magiſtrorum auctoritatibus ſequemur. E quidem id maxime præcipiam ac repetens iterumq;:iterũq; monebo. Res duas in omni actu ſpectet orator: quid deceat quid expediat. Expedit autem ſæpe mutare ex illo conſtituto traditoq; ordine aliqua:& interim decet ut in ſtatuis atque picturis uideamus uariari habitus: uultus:ſtatus. Nam recti quidem corporis ul' minima gratia eſt. Neq; enim aduerſa ſit facies:& demiſſa brachia:& iuncti pedes:& a ſummis ad ima rigens opus:flexus ille:& ut ſic dixerim:motus dat actum q̃ndam & factum. Ideo nec ad unum modum formatæ manus & in uultu mille ſpecies:curſum habent quendam & impetũ: ſedent aliæ uel incumbunt:nuda hæc:illa uelata: ſunt quædã mixta ex utroq;. Quid tam diſtortum & elaboratum q̃ ẽ ille diſcobolos Myronis? Siquis tamen ut parum rectum improbet opus: nonne ab intellectu artis abfuerit: in qua uel præcipue laudabilis eſt illa ipſa nouitas ac difficultas? Quam quidem gratiam & delectationem afferunt figuræ quæq; in ſenſibus:quæq; in uerbis ſunt. Mutant etiam aliquid a recto:atq; hanc præ ſe uirtutem ferunt:quod a conſuetudine uulgari receſſerunt. Habet in pictura ſpeciem tota facies: Apelles tamen imaginem Antigoni latere tantum altero oſtendit: ut amiſſi oculi deformitas lateret. Quid non in oratione opiendа ſũt q̃dam ſiue oſtẽdi nõ debet:ſiue exp̃mi ,p dignitate nõ poſſunt ut fecit Timantes:ut opinor Citnius in ea tabula qua

LAVRENTIVS. Nemo autem a me quæri quid tam diſtortum & elaboratum: Plinius libro .xxxiiii. fecit & canem diſcobolon.

Vt fecit Timantes: Plini⁹ libro.xxxv.ait Graphidem a Timante ſuperatum: Valerius nominat inquiens.

Coloteium uicit. Nam cum Iphigeniæ imolatione pinxisset tristē Calchātē: tristiorē Vlixē addidisset Menelao q̄ sūmū poterat ars efficere mœrorem cōsumptis affectibus: non reperiēs: quo digne mō patris uultū possit exprimer: uelauit ei⁹ caput: & suo cuiusq; animo dedit æstimādō. Nōne huic ē illud simile Salustianū? Nā de carthagine tacer̄ sati⁹ puto: quā parum dicere. Propter quæ mihi semp moris fuit quā minime alligare me ad præcepta: quæ κατὰ θεωρικὰ uocant. i. ut dicamus quomodo possumus uniuersalia uel perpetualia. Raro enim reperit hoc gen⁹ ut nō labefactari parte aliq̄: & sub rui possit. Sed de his pleni⁹ suo q̄q; loco tractabim⁹. Interim nolo se iuuenes satis istructos siquē ex iis qui breues plerūq; circūferūt artis libellū edidicerit: & uelut decretis technicorū tutos putent: multo labore: assiduo studio: uaria exercitatiōe pluribus experimentis: altissima prudentia: prestantissimo consilio constat ars dicendi. Sed adiuuatur his quoq;: si tamē rectam uiam non unam orbitam monstrent: qua declinare q̄ crediderit nefas patiatur necesse est illam per funes ingredientiū tarditatem. Itaq; & stratum militari labore: iter sæpe diserimus cōpendio ducti: & si rectum limitem rupti torrentib⁹ pōtes iciderit: circūire cogemur: & si iāua tenebit icēdio p parietē exibimus: lacte fusum opus est: & multiplex: & prope quotidie nouū: & de quo nūquā dicta erūt omnia. Q uæ sint tamen tradita: quid ex iis optimum: & si qua mutari: adici: detrahi: melius uidebitur dicere experiar.

quid ille alter æq̄ nobilis pictor. Simile Salustianū i iugurthino. His quoq; si tamē rectam uiam: Paulus libro. xlii. de locis & itinerib⁹ publicis uiæ militares exitus ad mare in urbem aut in flumina. pu. aut ad aliam uiā militarē habēt. harum autem uicinalium uiarum dissimilis conditio est. Nam pars eaꝝ in militares uias exitum habet pars sine ullo exitu inter moriuntur. Seruius in æne.

Aggere turnus: eminentia deuia autem agere non possimus dicere: nisi si uie aggerē dicere uoluerim⁹: idest uie coaceruationem quam historici uiam militarem dīt.

Diuisio totius operis.

Hetoricen in latinum transferentes: tū oratoriā: tū oratricem nominauerunt: quos equidem nō fraudauerim debita laude: quod copiam romani sermonis augere tentauerunt. Sed non omnia nos ducentes ex græco sequuntur: sicut ne illos quidem quotiens suis utiq; uerbis signare nostra uoluerunt: & hæc interpretatio nō minus dura est: quā illa Plauti essentia atque entia: sed ne propria quidem. Nam oratoria sic effertur: ut elecutoria: oratrix elocutrix. Illa autem de qua loquimur rhetorice talis est qualis eloquentia. Nec dubie apud græcos quoq; duplicem intellectum habet. Namq; uno modo fit appositum ars rhetorica: ut nauis pyratica: altero nomen rei: qualis est philosophia: amicicia. Nos ipsam nunc uolumus significare substantiam: ut grammatice litteratura est non litteratrix: quemadmodum oratrix: nec litteratoria quemadmodum oratoria. Verum in rhetorice non fit. Non

LAVRENTIVS. An te oia quid: sit rhetorice q̄re.

Quæ finitur quidem uari e: finis & diffinitio: finit & diffinitur idem sūt. Non. n. idem est hic finis & ille in extremo capituli cum is græce dicatur ille ad quæ distinguēda auctor illic addit summum & ultimum Cicero in bruto pitho quam græci uocat cuius effector est orator hanc suadam appellauit Ennius post aūt Cethegum medullam fuisse uult ut quam dicā in Pericli laboris scripsit Eupolis sita eē huic hic medullam nostrum oratorem fuisse dixit. Qua Ennius: is dictus tollis popularibus olim: qui tum uiuebāt homines atq; æuum agebant: Flos delibatus populi suadei medulla. In rhetoricis etiam quos: in. i. & secundo de oratore: & alibi nō probat rhetoricos suos

Verum & pecunia persuadet: Demosthenes pro cteſiphonte.

Ille quoscunq; aut persualere pecuniis thebanorum.

pugnemus igitur cū præsertī multis alioquī grecis sit utendū Nam certe si philosophos & musicos & geometras dicā: nec uim afferam his nominibus: indecora ī latinum sermonē mutatione. Deniq; cum. M. Tullius etiam ipsis librorum quos de hac re primum scripserat titulis: græco nomine utatur: ꝓfecto non est uerendum: ne temere uideamur oratori maximo de nomine artis suæ credidisse. Igitur rhetorice (iam enī sine metu cauillationis utemur hac appellatione) sic ut opinor optime diuidetur: ut de arte: de artifice: de opere dicam⁹ Ars erit quæ disciplina percipi debet: ea est benedicendi scientia. Artifex est qui percipit hanc artem: idest orator cuius ē summa bene dicere: opus quod efficitur ab artifice: idest bona oratio. Hæc omnia rursus diducuntur in species. Sed illa seq̄ntia suo loco. Nūc quæ d̄ prima parte tractāda sūt ordiar.

Quid sit rhetorice: & quis eius finis.

Nte oia qd sit rhetorice: q̄ finit quidē uarie: sed quæstionē habēt duplicē: aut enim de qualitate ipsi⁹ rei: aut de comprehēsione uerborum dissensio est. Prima ac præcipua opinionum circa hæc differentia: quod alii malos quoq; uiros posse oratores dici putāt: alii quorum nos sententiæ accedim⁹: nomē hoc artēq; d̄ q̄ loquimur: bonis demū tribui uolunt. Eorū autē q dicēdi faculatē a maiore ac magis expetēda uitę laude secernūt: qdā rhetoricē uī tātū qdā sciētiā: sed nō uirtutē: qdā usū: quidā artē quidē: sed a sciētia & uirtute disiunctā: quidā ēt prauitatē quādā artis idest κακοτεχνιαν noiauerūt. Hi fere aut ī p suadēdo aut ī docēdo: apte ad psuadēdū politū orādi mun⁹ sūt arbitrati: id enī fieri potest ab eo quoq; qui uir bonus nō sit. Est igit frequētissim⁹ finis rhetoricē esse uī psuadēdi: qd'ego uī appello: pleriq; potestatē: nō nulli facultatē uocāt: quæ res nequid afferat ābiguitatis uī dico dynamin. Hæc opino originē ab Isocrate (si tamē re uera ars q̄ circūfert ei⁹ est) duxit. Qui cū lōge sit a uolūtate ifamātiū oratoris officia: finē artis temere cōprehēdit: dicēs esse rhetoricem psuadēdi opificē idest πειθουσ δημιουργον Neq; enī mihi pmiserim eadē uti declinatiōe: q̄ Ennius. M. Cethegū suadā medullā uocat. Apud Platonē quoq; Gorgias ī libro qui nomine ei⁹ īscriptus ē: idē fere dicit: sed hanc Plato illius opinionem uult accipi non suam. Cicero pluribus locis scripsit oratoris officium esse dicere apposite ad persuadendum. In rhetoricis etiam quos sic dubio ipse nō ꝓbat: finem facit psuadeī. Verū & pecunia psuadet & gratia & auctoritas dicētis & dignitas: postremo aspect⁹ etiam ipse sine uoce: quo

uel recordatio meritoũ cuiuſq; uel facies aliqua miſerabilis: uel formæ pulchritudo ſentẽtiã dictat. Nã &. M. Aquiliũ defendẽs Antonius: cũ ſciſſa ueſte cicatrices: quas his p patria pectore aduerſo ſuſcepiſſet oſtẽdit nõ oratiõis habuit fiduciã: ſed oculis populi romãi attulit uim: quẽ illo ipſo aſpectu maxime motũ in hoc: ut abſolueret reũ: creditum eſt. Seruũ quidẽ Galbanũ miſeratione ſola: qua nõ ſuos modo liberos paruulos in cõciõe produxerat. Sed Galli etiã Sulpitii filium ſuis ipſe manibus circũtulerat: elapſum eſſe: cũ aliorũ monumẽtis: tũ Catonis oratione teſtarũ eſt. Et Phrynem nõ Hyperidis actiõe: q̃q̃ admirabili: ſed cõſpectu corporis: quod illa ſpecioſiſſimũ alioq̃n deducta nudauerat tũica: putãt piculo liberatã: quæ ſi oĩa p̃ſuadẽt non eſt hic de quo locuti ſumus: idoneus finis. Ideoq; diligẽtiores ſunt uiſi ſibi: q̃ cum de rhetorice idẽ ſentirent: exiſtimarũt eam uim dicẽdo p̃ſuadẽdi. Quem finẽ Gorgias in eodẽ de quo ſupra diximus libro: uelut coactus a Socrate facit a quo nõ diſſentit Theodectes: ſiue ipſius id opus eſt: quod de rhetorice: nomĩe eius inſcribitur: ſiue ut creditũ eſt Ariſtotelis: in quo ẽ finẽ eſſe rhetorices: ducere hoies dicendo in id quod actor uelit. Sed ne hic q̃dem ſatis eſt comp̃rehenſum: perſuadẽt enim ducẽdo uel ducunt in id quod uolunt alii quoq; ut meretrices: adulatores: corruptores. At cõtra nõ p̃ſuadet ſemp̃ orator: ut iterim nõ ſit p̃prius hic finis eius: iterim ſit cõmunis iis qui ab oratore procul abſunt. Atq; nõ multũ ab hoc fine abeſt Apollodorus: dicens iudicialis orationis primum: & ſup oĩa eſſe perſuadere iudici: & ſententiã ſuam ducere in id quod uelit. Nã & ip̃m oratorem fortunæ ſubiicit: ut ſi nõ perſuaſerit: nomẽ ſuum retinere nõ poſſit. Quidam receſſerũt ab euentu ſicut Ariſtoteles qui dicit: rhetorice eſt uis inueniẽdi omnia in oratiõe perſuabilia. Qui finis & illud uitium de quo ſupradiximus habet: & inſuper quod nihil niſi inuẽtionẽ cõplectitur: quæ ſine elocutiõe nõ eſt oratio. Hermagoræ qui finẽ ei⁹ eſſe ait: p̃ſuabiliter dicere: & alii ſunt qui eandẽ ſententiã: nõ iiſdẽ tamẽ uerbis explicant: ac finem eſſe demõſtrãt: dicere quæ oporteat: oĩa ad p̃ſuadendum: ſatis reſponſum eſt: cum perſuadere nõ tantũ oratoris eẽ conuicimus. Addita ſũt his alia uarie. Quidã. n. circa res oẽs: quidam circa ciuiles modo uerſari rhetoricen putauerũt: quorũ uerius utrũ ſit in eo loco: qui huius quæſtiõis proprius eſt dicã. Omnia ſubieciſſe oratori uidetur Ariſtoteles: cũ dixit uim eſſe dicendi: quid in quaq; re poſſit eſſe p̃ſuabile. Et Patrocles qui nõ quidẽ adiicit in q̃naq; re: ſed nihil excipiẽdo idem oſtendit: uim. n. uocat inueniendi: quod ſit in oratiõe p̃ſuabile: qui fines: & ipſi ſolam cõplectuntur inuẽtionẽ. Quod uitiũ fugiẽs Theodorus uim putat inueniẽdi: & eloquẽdi cũ ornatu crediblia in omni oratione: ſed cũ eodẽ modo credibilia quo perſuaſibilia etiam nõ orator inueniat adiiciẽdo in omni orõne magis q̃ ſupiores cõcedit: ſcelera quoq; ſuadẽtibus pulcherrimæ rei nomẽ. Gorgias apud Platonẽ ſuadẽdi ſe artificẽ in iudiciis: & aliis cœtib⁹ eẽ ait. De iuſtis quoq; & in

Idoneus finis p̃ſuadẽ: qa oĩs ars nõ tã ratiõe ſui q̃ ſubiecti & materiæ fruſtratur ſuo fine: tñ ars eſt. Meretrices adultores corruptores: p̃ſuadẽt: ſed id ñ dicẽdo: nec rõe q̃ ſpe aut motu aut uoluptate: cũ orator id facit oĩ cura oporteat id fieri Ad hoc fine oratoris finis ab Apolodoro diffinitus. Illud uitium de quo ſupradiximus. qa perſuaſibilia dixit. Quidã. n. circa diffinitiones rhetorices.

Oĩa ſubieciſſe: Oratori uidẽ Ariſtoteles.

Ariſtoteles diffiniuit rhetoricen eẽ uim dicẽdi

Patrocles: qui non quidem: patrocles uim inueniẽdi appellat.

Quod uitiũ fugiẽs theodorus

Theodorus aliꝫ & melius rhetoricen diffiniuit.

De iuſtis quoque. quoniã Socrates ipſe doceret iuſta & iniuſta tractare: ut ẽ apd Ariſtophanem

Solicitius uerbosius.

Cautius Theodorus De his dicit qui artem nō uirtutē esse putauerunt.

Iudicatrix: uide ne potius legendum sit indicatrix. Decenti quidam sed male dicēte legunt. Vetustus codex decente habet.

Mētionem: mallem legere iuentionem. In dubia.i.deliberatiua uel ciuili materia hoc est iudiciali. Creduntq; eū in hac esse opinione ut rhetoricen nō artem: Contra eos qui non artē rhetoricen: sed peritiā quādā ac gratiam uoluptatis iudicant

Contra quē illa de simulacro & adulatione dicuntur: quasi omnia in adulatōe posita sint

iustis tractare: cui Socrates per suadendi non docēdi cōcedit facultatē. Qui uero nō omnia subiiciebāt oratori solicitus ac uerbosius ut necesse erat adhibuerūt discrimina: quorū fuit Ariston Critolai peripatetici discipulus cuius hic finis est scientia uidendi & agendi i quæstionibus ciuilibus per orationem popularis persuasionis: hic scientiā quia peripateticus est nō ut stoici uirtutis loco ponit: populare aūt comprehendo persuasionem ēt cōtumelios⁹ est aduersus artē orādi: quā nihil iputat doctis psuasuram Illud de omnibus qui circa ciuiles demū quæstiones oratorem iudicant uersari: dictū sit: excludi ab iis plurima oratoris officia: illā certe laudatiuā totā: quæ est rhetorices pars tertia Cautius Theodorus Gadareus: ut iam adeos ueniamus: qui artē quidem esse eā sed nō uirtutē putauerūt. Ita.n.dicit: ut ipsis eorū uerbis utar q hoc ex græco transtulerūt: ars iuētrix & iudicatrix & nūcicatrix decēti ornatu secū duūt mentionē eius quod in quoq; pōt sumi psuasibile i materia ciuili itēq; Cornelius Celsus qui finē rhetorices ait dicere psuasibiliter in dubia uel ciuili materia. Quibus sunt nō dissimiles q ab aliis traduntq̄ liscē ille uis uidendi & eloquendi de rebus ciuilibus subiectis sibi cū quadā psuasione & quodā corporis habitu eorū: quæ dicet pnūciatiōe. Mille alia sed aut eadē: aut ex iisdē composita: qbus itē cū de materia rhetorices dicendū erit respondebim⁹ Quidā eam neq; uim: neq; sciētiā neq; artē putauerūt. Sed Critolaus usum dicendi. Nam hoc τριβὴ significat Atheneus fallēdi artē: pleriq; aut dū pauca ex Gorgia Platonis a prioribus imperite excepta legere cōtēti: nec hoc totū nec alia eius uolumina euoluūt: in maximū erorem iciderūt: creduntq; eū in hac esse opinione: ut rhetoricen nō artē: sed pitiē quandā gratiæ ac uoluptatis existimet: & alio loco ciuilitatis particulæ simulacrū: & q̄rtā partē adulatōis quod duas partes ciuilitatis corpori assignet: medicinā: & quā interptāt exercitatricem: duas animo legalē atq; iusticiā: adulationē aūt medicinæ uocet: ut coquorū artificiū & exercitatricis māgonū: q colorē fuco & nerū robur mani sagina mētiātur: legalis cauillatricē: iustitiæ rhetoricen. Quæ omnia sūt quidē scripta in hoc libro: dictaq; a Socrate: cuius psona uidet Plato significare quid sentiat. Sed alii sūt eius sermones ad coarguendos: q contra disputāt cōpositi: quos ἐλεγκτικοὺς uocāt: alii ad præcipiendū q διδασκαλικοὶ appellātur: Socrates autē seu Plato: eā q̄dem quæ tum exercebatur rhetoricen talē putauit: nā & dicit his uerbis τοῦτον τὸν τρόπον ὑμεῖς τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις uerā āt & honestā itelligit. Itaq; disputatio illa ɔtra Gorgiā ita claudit οὐκοῦν ἀναγκαῖον τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι τὸν δὲ δίκαιον ἀεὶ βούλεσθαι δίκαια πράττειν ad quod ille quidē ɔticescit: sed sermonē suscipit polus iuuenili calore i consideratior: contra quē ille de simulacro & adulatione ducūt Tū Calides adhuc cōcitatior q tamē ad hanc pducit clausulā τὸν μὲν ἄρα ὀρθῶς ῥητορικὸν εἶναι δίκαιόν ἀρα δεῖ εἶναι ἐστὶν ἄμεινον τῷ δικαίῳ: ut appareat Platoni nō rhetoricē uideri malū: sed eā uerā nisi

iuſto ac bono nō contingere. Adhuc aūt ī Phedro māifeſtius facit hāc attē cōſumari circa iuſticiæ quoqꝫ ſciētiā nō poſſe: cui opinioni nos quoqꝫ accedimus: an aliter defenſionē Socratis & eorū qꝫ patria ceciderāt laudē ſcripſiſſent: q̄ certe ſunt oratoris opa: ſed ī illud hominum genus: quop facilitate dicēdi male utebatur: inuectus ē. Nā & Socrates in hōeſtā ſibi credidit orōem: quā ei Lyſias reo cōpoſuerat: & tū maxime ſcribere litigatoribus quæ illi pro ſe ipſi dicerēt erat moris: atqꝫ ita iurī: quo nō licebat pro altero agere: fraus adhibebaf. Doctoreſqꝫ eius artis parū idonei Platoni uidebantur: qui rhetoricen a iuſtitia ſeparēt: & ueris credibilia p̄ferrent. Nā id quoqꝫ dicit ī phædro. Conſenſiſſe aūt illis ſuperioribus uideri pōt ēt Cornelius Celſus: cuius hæc uerba ſunt. Orator ſimile tantū ueri petit. Deinde paulopoſt. Nō. n. bona cōſciētia: ſed uictoria litigātis ē p̄miū. Quæ ſi uera eſſent peſſimorū hominū foret hęc tā pernicioſa nocētiſſimis moribus dare iſtrumēta: & neq̄tiā p̄ceptis adiuuare. Sed illi rōnem opīonis ſuæ uiderint. Nos aūt īgreſſi formare p/fectum oratorem: quē in primis eſſe bonum uirum uolumus: ad eos q̄ de hoc opere melius ſentiunt reuertamur. Rhetoricen aūt q̄dā eadem ciuilitatem eſſe iudicauerūt. Cicero ſcię ciuilis partē uocat. ciuilis autē ſcia idē qđ ſapientia ē: q̄dā aūt philoſophię: quorū ē: ſocrates. huic ſubſtātiae maxime cōueniet finitio rhetoricen eſſe bene dicēdi ſcīam. Nā & oratoris oēs uirtutes ſemel cōplectiť: & ꝓtinus mores etiā oratoris: cū bene dicere nō poſſit niſi bōus. Idem ualet Chryſippi finis ille duct9 a Cleāte ſcia recte dicendi. Sūt plures eiuſdem: ſed ad aľq̄ſtiōes magis pertinent. Idem ſentiret finis hoc mō cōprehēſus pſuadere quod oportet: niſi qꝫ artē ad exitū alligat. At bī artis dicere ſecūdū uirtutem orōnis. Excludūt a rhetorice malos: & illi q̄ ſciam ciuiliū officiorū eā putauerūt ſi ſcīam uirtntem iudicāt: ſed āguſte intra ciuiles q̄ſtiōes coercent Albutius nō obſcurus profeſſor atqꝫ auctor ſcīam bene dicēdi eſſe cōſētit: ſed exceptionibus peccat: adiiciendo circa ciuiles q̄ſtiōes & credibiliter: quarū iā utriqꝫ reſpōſū eſt. Probabilis & illi uolūtatis q̄ recte ſentire & dicere rhetoricē ſ putauerūt. Hi ſunt fere fines maxime illuſtreſ: & de q̄bus præcipuæ diſputatur. Nā oēs qđē perſeq̄ nec attinet nec poſſum cū prauū quoddā ut arbitror ſtndiū circa ſcriptores artiū extiterit: nihil iiſdē uerbis q̄ prior aliqs occupaſſet finiendi: q̄ ābitio procul aberit ame Dicam. n. nō utiqꝫ quæ inuenero: ſed quę placebūt: ſicut hoc rhetoricē eſſe bene dicendi ſcientiā: cū reperto quod eſt optimū q̄ q̄rit aliud pei9 uelit. His approbatis ſimul manifeſtū eſt illud quoqꝫ quem finē uel qđ ſūmū & ultimū habeat rhetorice quod τελος dicitur ad quod oīs ars tendit. Nam ſi eſt ipſa bene dicendi ſcientia: finis eius & ſūmū eſt bene dicere.

An aliter q̄ſi dicat non. Nā & Socrates ī honeſtā ſibi credidit. Socrates oratione lyſiæ pro ſe falſam indicauit. Fraude fraus adhibebatur: quia pro altero ſcribebatur clandeſtine: ubi dicere non licebat. Veris credibilia præferrent: quaſi uera tantum ſint dicenda: & nō credibilia. Huic ſubſtantiæ: rhetoricæ. Protinus: mox

Sunt plures: fines.

Sentire & dicer rhetoricē ſ putauerunt. id eſt ad rhetoricen ꝑtinere:

Simul manifeſtum id eſt intelligatur.

His approbatis ſimul manifeſtū eſt illud quoqꝫ quem finem Finis rhetoricē ſ eſt bene dicere: ipſa uero ars benedicendi ſcientia.

An utilis ſit rhetorice.

Equitur q̄ſtio an utilis rhetorice: nā q̄dā uehementer in eā in uehi ſolent: & quod ſit indigniſſimū in accuſationem orōnis utunť

Eloquentiám eſſe quæ pœnis eripiat ſceleſtos contra illos: qui uoluerunt eloquentiam opus eſſe quum pernitioſa putetur. Et Athenis quoq; ubi actor aliquando atheuis lacedemone expulſa eloquentia. Nũ igitur negabitur liuius & multi alii hoc tradunt Aut non diuina M. tulli elequentia laus cicerõis Et ſupplicatiões

Cicero ſupplicationes meruit qui honor maximus in bello.

Et hercle deuſ ille attende quomodo deus ſeparauit hominem a caeteris animátibus. Rationem igit̃ nobis præcipuá dedit. quomodo deus nos dit̃ immortalibus ſociarit.

orandi uirib9: eloquentiá eſſe quæ pœnis eripiat ſceleſtos: cuius fraude dánentur interim boni: cõſilia ducantur in peius: nec ſeditões modo turbæq; populares: ſed bella etiá in expugnabilia excitentur. cuius deniq; tum maximus ſit uſus cũ pro falſis cõtra ueritatẽ ualet. Nam & Socrati obiiciũt comici: docere eũ quomodo peiorẽ cám melioré faciat: & contra Lyſiá & Gorgiá ſimilia dicit polliceri Plato. Et his adiiciunt exẽpla græcorũ romanorũq; & enumerát q pernicioſa nõ ſingulis tátũ: ſed rebus etiá publicis uſi eloquẽtia turbauerũt ſtatus ciuitatũ uel euerterunt eoq; & lacedæmoniorũ ciuitate expulſá: & Athẽis quoq; ubi actor motuere affectus uetabatur: uelut reciſá orádi ptátẽ. Quo qdẽ mõ nec duces erũt utiles: nec magiſtratus nec medicina: nec deniq; ipſa ſapientia. Ná & dux Flaminius & Gracchi: Saturnini: Glautiæ magiſtratus: & in medicis uenena: & in his q philoſophorũ noíe male utũtur grauiſſima nõnũq; flagitia deprehẽſa ſunt: cibos aſpernemur: attulerũt: ſæpe ualitudinis cauſas: nũq; tecta ſubeamus: ſup habitátes aliquádo procũbunt: nõ fabricetur militi gladius: põt uti eodẽ ferro latro: q neſcit ignes: aq̃s ſine qbuſ nulla ſit uita: & ne terrenis imorer. ſolẽ lunáq; p̃cipua ſiderum aliquádo ẽt nocere. Nũ igitur negabitur deformá Pyrrhi pacẽ Cæcus ille Appius dicendi uiribus diremiſſe? Aut nõ diuina Marci Tullii elo quentia: & contra leges agrarias popularis fuit? & Catilinæ fregit audaciá: & ſupplicatões q maximus honor uictoribus bello ducibus daf̃: in toga meruit? Nõne pteritos militũ aios frequenter a metu reuocato/ratio? & tot pugnádi pericula ieuntib9 laudẽ uita potioré eſſe pſuadet? Nec me lacedæmonii aut atheniẽſes magis mouerint: q̃ populus rõanus: apud quẽ ſumma ſemp oratorib9 dignitas fuit. Eqdẽ nec urbiũ cõditores reor aliter affecturos fuiſſe: ut uaga illa multitudo coiret in populos: niſi docta uoce cõmota: nec legũ repertores ſine ſumma ui orandi cõſecutos: ut ſe ipſi homines ad ſeruitutẽ iuris aſtringerẽt. Quin ipſa uitæ præcepta etiá ſi natura ſunt honeſta: plus tamẽ ad formádas mentes ualent: quotiens pulchritudinẽ rerũ claritas orationis illumiat: Quare etiá ſi in utrãq; partẽ ualent arma facundiæ: nõ tamen eſt æquũ id haberi malũ quo bene uti licet. Verũ hæc apud eos forſitá quærátur: qui ſummá rhetorices ad perſuadendi uim rettulerunt: Si uero eſt bene dicendi ſcientia: quẽ nos finem ſequimur: ut ſit orator in primis uir bon9: utilem certe eſſe eá cõfitẽdũ eſt. Et hercle deus ille princeps parẽs rerũ fabricatorq; mundi: nullo magis hominem ſeparauit a cæteris: quæ q/dẽ mortalia eſſent: aialibus q̃ dicendi facultate. Ná corpora qdẽ magnitudie: uiribus: firmitate: patientia: uelocitate præſtantiora in illis mutis uidemns: eadem minus egere acq̃ſitæ extrinſecus opis. Ná & igredi citius & paſci & tramare aquas citra docẽtem natura ipſa ſciũt: Et pleraq; cõtra frigus ex ſuo corpore ueſtiuntur: & arma iis ígenita quædá & ex obuio fere uictus: circa quæ oia uultus hominibus labor eſt. Rõnem igit̃ nobis p̃cipuá dedit: eiuſq; nos ſocios eſſe cũ diis imortalib9 uoluit.

Sed ipsa ratio neq; tã nos iuuaret: neq; tã esset in nobis manifesta: nisi q̃ concepissemus mente: promere etiam loquendo possemus: quod magis deesse cæteris animalibus q̃ intellectum & cogitationem quãdã uidemus. Nam & moliri cubilia: & nidos texere: & educare fœtus: & excludere: quin etiam reponere: in hyemem alimenta opera quædã nobis immutabilia: qualia sunt cæterarum & mellis efficere: non nullius fortasse rationis est. sed quia carent sermone quæ id faciunt: muta atq; irrationabilia uocantur. Deniq; homines quibus negata uox est: quantulũ adiuuat animus ille cælestis? Quare si nihil a diis oratione melius accepimus: quid tam dignum cultu ac labore ducamus aut in quo malim⁹ præstare hominibus: q̃ quo ipsi hoies cęteris animalibus præstẽt? Eo quidem magis quod nulla in parte plenius labor gratiã refert. Id adeo manifestum erit: si cogitauerimus: & unde & quousq; iam prouecta sit orãdi facultas: & adhuc augeri potest. Nam ut omittã defendere amicos: regere consiliis senatum: populum: exercitum in quæ uult ducere: q̃ sit utile: conueniatq; bono uiro: nõne pulchrum uel hoc ipsum est ex communi intellectu uerbis q; quibus utantur omnes: tantum asseq; laudis & gloriæ: ut non loqui & orare: sed quod pericli cõtigit fulgurare ac tonare uidearis.

Deniq; homines: quibus negata uox est quantulũ adiuuat animus ille cælestis

Animus cælestis in mutes etiã dignoscitur Equidẽ magis q; nulla ĩ parte plenius labor gratiam refert nihil a diis accepimus melius oratione

Aut ĩ quo malim⁹ præstari hõinibus socrates ꝺ regno. Aristo telesin rhetorica

Alexandri: cicero in .rhetoricis et in primo ꝺ oratoꝛ hac sentẽtia utunt. Sed quod Pericli cõtigit fulgurare

Fulgurare aconare Pericles orãdo uisus est .Sed apud pericli ut ẽt Aristophenes tãgit .Cicero uero etiam eam quæ rhetorice uocetur cicero rhetoricen artificiosam eloquentiam diffiniuit Sed ut

Antonii persona seruetur qui dissimulator artis fuit Antõius obseruationẽ nõ artem rhetoricen esse dixit idem sẽ sisse lysias dicit.

An rhetorice sit ars.

Inis non erit si expaciari parte in hac & indulgere uoluptati ueli.

Transeamus igitur ad eam quæstionem quæ seqtur an rhetorice ars sit. Quod quidem adeo ex iis qui præcepta dicendi tradiderunt nemo dubitauit: ut etiam ipsis librorum titulis testatũ sit: scriptos esse ꝺ arte rhetorica. Cicero uero etiam eam quæ rethorice uocetur esse artificiosam eloquentiam dicat. Quod non oratores tantum iudicanerũt ut studiis aliquid suis præstitisse uideantur. Sed cũ iis philosophi & stoici & peripatetici plerique cõsentiunt: At me dubitasse confiteor: an hanc partem quæstionis tractandam putarem. Nam quis est adeo non ab eruditione modo sed a sensu remotus hominis: ut fabricandi qdem & texendi: & e luto uasa ducendi artem putet? rhetoricen autem maximũ ac pulcherrimum: ut supra diximus opus in tam sublime fastigium existimet sine arte ueniisse? Equidem illos qui contra disputarunt: non tam id sensisse quod dicerent q̃ exercere ingenia materiæ difficultate credo uoluisse: sicut Polycratem cum Busirim laudaret & Clytæmnestrã: q̃ q̃ is quod his dissimile non esset composuisse oratiõem q̃ est habita cõtra Socratem dicitur. Quidam naturalem esse rhetoricen uolunt: & tamen adiuuari exercitatione non diffitentur: ut in libris Ciceronis de oratore dicit Antonius: obseruationem quandam esse non artem. Q ꝺ non ideo ut pro uero accipiamus esse positum. Sed ut Antonii persona seruetur: qui dissimulator artis fuit. Hanc autẽ opinionem habuisse Lysias uidetur: cuius sententiæ talis defensio est: q; indocti & barbari & ser

Doctores artis ſero iã & doctores artis huius ubi primũ repti

Et omne i tribus ducibus orationis genus ſi ulyxe magnificũ et ãplum: in Neſtoꝛ mixtũ genus ſi menelao cohibitum

Omnia quæ ars conſumarit a natura initia duxiſſe: nihil primum arſ: nihil extremũ natura inuenit id cicero ſi ni ſopuſé ad Herẽniũ.

Nec muſica cãtatur a ſaltatur per omnes gẽtes aliquo modo non uno modo: ſed rudi ac docto. Sermo quicunque quali ruſtici ſerui et barbari uſi ſunt.

Quo illud: quo.i.quare

Quo illud quoq; ſecunda queſtio. Falſo. ſi aſſerũt. Demadẽ neq; nõ ut ex oratione Demoſthẽis patet: quæ ẽ cõtra Aeſchnẽ p̃ Cteſiphõte

Nec cũ ſe in oratore Nã id potẽtiſſimũ .i. exercitatũ Inualuiſſe: creuiſſe: Præſtantiorẽ: Aeſchinem Ariſtoteles tres libros ſcripſit q̃ arte rhetoricen in grullo opẽſita i ſcripto

Aut tollatur medicina. Cornelius Celſus libro primo: Poſt quos Serapim primus omnium

ui pro ſe cũ loquuntur: aliquid dicant ſimile principio narrent: probẽt refutent: & quod uim habeat epilogi deprecentur. Deinde adiiciunt illas uerborũ cauillationes: nihil quod ex arte fiat: ante artem fuiſſe: atq; dixiſſe hoſes pro ſe & in alios ſemper: doctores artis ſero iã & circa Thyſiam & Coraca primũ reptos: orationem aũt ante artem fuiſſe: eoq; artem non eſſe. Nos porro quando cœpit huius rei doctrina non laboramus exquirere. q̃q̃ apud Homerũ ẽt præceptorem Phœnicẽ tum agẽdi: tum etiam eloquendi: & oratores plures: & oẽ in tribus ducibus orõnis genus: & certamina quoq; propoſita eloquẽtiæ inter iuuenes inueni mus q̃n celatura clypei Achillis: & lites ſunt & actores. Illud.n. admõere ſatis eſt: omnia quæ ars conſumarit a natura initia duxiſſe: aut tollaẽ medicina quæ ex obſeruatione ſalubriũ: atq; his contrariorũ reperta ẽ: & ut quibuſdã placet tota cõſtat experimẽtis. Nam & uulnus deligauit aliqs áteq̃ hæc ars eſſet: & febrẽ quiete: & abſtinẽtia: nõ q; ratõnẽ uidebat: ſed quia id ualitudo ipſa coegerat mitigauit. Nec fabrica ſit ars. caſas.n. primi illi ſine arte fecerũt. Nec muſica cãtatur ac ſaltaẽ per oẽs gentes aliquo modo: Ita ſi rhetorice uocari debet ſermo q̃cunq;: fuiſſe eã ante q̃ eſſet ars confitebor. Si uero nõn quiſquis loquitur orator ẽ: & tum nõ tanq̃ oratores loquebantur: neceſſe ẽ oratorẽ factũ arte nec ante artem fuiſſe fateantur. Quo illud quoq; excluditur quod dicunt non eſſe artis id quod faciãt: q nõ didicerit: dicere autẽ hoſes & qui non didicerint. Ad cuius rei confirmationẽ afferũt. Demadẽ: Remigẽ: & Aeſchinem. Hippocratem oratores fuiſſe falſo. Nã neq; orator eſſe qui nõ didicit poteſt: & hos ſero potius q̃ nũq̃ didiciſſe quis dixerit? q̃q̃ Aeſchines ab initio ſit uerſatus in litteris quas pater eius ẽt docebat: Demadẽ neq; non didiciſſe certũ ſit: & continua dicẽdi exercitatio potuerit tãtum quantuſcunq; poſtea fuit feciſſe. Nam id potentiſſimum dicendi genus eſt: Sed adhuc præſtantiorem: ſi didiciſſet: futurum fuiſſe dicere licebit. Nec enim orationes ſcribere eſt auſus: ut eum multũm inualuiſſe dicendo ſciamus. Ariſtoteles ut ſolet quærendi gratia quædam ſubtilitatis ſuæ argumenta excogitauit in Gryllo: ſed idem & de arte rhetorica tres libros ſcripſit: & in eorum primo non artem ſolum eam fatetur: ſed ei portiunculam ciuilitatis: ſicut dialecticis aſſignat. Multa Critolaus contra: multa rhodius Athenodorus. Agnon quidem detraxit ſibi in ſcriptione ipſa fidem: qua rhetorices accuſationem profeſſus eſt. Nam de Epicuro qui diſciplinas omnes fugit: nihil miror. Hi complura dicunt: ſed ex paucis locis ducta. Itaq; potentiſſimis eorum breuiter occurram: ne in infinitum quæſtio euadat. Prima his argumentatio ex materia eſt. Omnes enim artes aiunt habere materiam: quod eſt uerũ: rhetorices nullam eſſe propriam: quod eſſe falſum in ſequentibus probabo. Altera eſt calumnia nullam artem falſis aſſentire opinionibus: quia conſtitui ſine præceptione non poſſit: quæ ſemper uera ſit: rhetoricen aſſentiri falſis: non eſſe igitur artem. Ego rhetoricen nonnunquã

dicere falsa pro ueris confitebor. Sed non ideo in falsa quoq; esse opinione concedam: quia longe diuersũ ẽ sibi ipsi qd uideri: & ut alii uideatur efficere. Nã & imperator falsis utitur sæpe: ut Hánibal cum inclusus a Fabio sarmẽtis circũ cornua bouum deligatis incẽsisq; p noctẽ ĩ ad uersos mõtes agens arméta: speciẽ hosti abeũtis exercitus dedit: sed illũ fefellit: ipse quid uerũ éet nõ ignorauit. Nec uero Theopõpus lacedæmonius: cũ pmutato cũ uxore habitu e custodia ut mulier euasit. falsã d se opinionẽ habuit: sed custodibus præbuit. Itẽ orator cũ falso uteretur pro uero fit esse falsũ: eoq; se pro uero uti: non ergo falsã ipse habet opinionem: sed fallit alium. nec Cinero cũ se tenebras offudisse iudicibus ĩ causa Cluenti gloriatus est: nihil ipse uidit. Et pictor cũ ui artis suæ efficit: ut quædã eminere in ope: quædã recessisse credamus: ipse ea plana esse nõ nescit. Aiũt ẽt omnes artes habere finẽ aliquẽ ꝓpositũ ad quem tendant: hũc modo nullũ esse in rhetorice: mõ non præstari eũ q; ꝓmittatur mentiunt. nos. n. eẽ finẽ iã oũdimus: & qs esset diximus. præstabit hũc semper orator: semp. n. bene discet. Firmũ aũt hoc quod opponit aduersus eos fortasse fit: qui psuadere finẽ putauerũt. Noster orator arsq; a nobis finita nõ sunt posita in euẽtu. Tẽdit qdem ad uictoriã q dicit sed cũ bene dixit: etiã si non uincat id quod arte cõtinetur: efficit. Nam & gubernator uult salua naue in portum peruenire: si tamẽ tepestate fuerit abreptus: nõ ió minus erit gubernator: dicetq; notũ illud dũ clauũ rectũ teneam. Et medicus sanitatẽ ægri petit: si tamẽ aut ualitudinis ui aut intẽperantia ægri: alioue quo casu sũma non cõtigit: dũ ipe oia secũ dũ rationẽ fecerit: medicinæ fine nõ excidet: Ita oratori bene dixisse finis ẽ. Nã est ars ea: ut post paulũ clarius ostẽdem9: in actu posita nõ ĩ effectu. Ita falsum erit illud quoq; quod dicitur: artes scire quando sint finẽ consecutæ: rhetoricen nescire. nam se quisq; bene dicẽ itelligit. Vti etiam uitiis rhetoricen: quod ars nulla faciat criminãtur: quia & falsum dicat: & affectus moueat: quorum neutrũ est turpe: cum ex bona ratõe proficiscitur: ideoq; nec uitiũ. Nam & mẽdacium dicere etiã sapienti aliquãdo cõcessum est: & affectus si aliter adæqtatem perduci iudex nõ poterit: necessario mouebit orator. Imperiti enim iudicãt. Et qui freqnter in hoc ipsum fallẽdi sunt ne errẽt: nam si mihi sapiẽtes iudices dent sapientum conciones: atq; omne consilium: nihil inuidia ualeat: nihil gratia. nihil opinio præsumpta: falsiq; testes: per quam sit exiguus eloquentiæ locus: quia prope in sola delectatione ponatur. Si & audientium mobiles animi: & tot malis obnoxia ueritas arte pugnandum est: & adhibenda quæ prosunt: nec enim qui recta uia depulsus est reduci ad eam nisi alio flexu potest. Plurima uero ex eo contra rhetoricẽ cauillatio ẽ: quod ex utraq; causæ parte dicatur. Inde hoc nullã esse artẽ coetrariã: rhetoricã eẽ ctrariã sibi nullã artẽ dstituere quod effecerit: accidn re hoc rhetorices operi. Itẽ aut dicẽda eam docere aut non dicenda ita uel per hoc non esse artem quod non dicen præcipiat: uel p hoc qd cũ

nihil hanc rationalem disciplinã ptinere ad medicinam professis in usu rãtũ et experientis eã posuit: quem Apollonius & Glaucia: & aliquãto post Herachides Tarentius. Alii quaq; nõ medio cres uiri secuti ex ipsa professione empyricos appellauerunt.

Inclusus ad casilinum. hæc historia apud liuium legit libro xxxiii. Et pictor cum in artis suæ efficitur pulchrũ exemplũ ĩ pictor

Aiunt etiam omnes artes habere finẽ aliquẽ quidam dicunt rhetoricen non habere finẽ suũ.

Dicetq; notũ illud dum Clauũ rectum teneam pulchra exẽplorum uarietas.

Nã est ea ut rhetorices ars in actu posita est. non in effectu.

Perq; ã. inalde Perq; sit exiguus eloquẽtiæ locus ideo spernus omnia locus erit eloquentiae hic ubi haec erunt.

Quid ex utraq; causa patre dicatur inquo oportet alterã partem inique sentire.

Quod. s. argumentum. Itẽ aut dicenda digna dici.

Aut non dicenda indigna dici

Qua ſit abo/no uiro uti ab ipſa uirtute ſeiũcta eam rhetoricen dicit:qua malus utitur & ñ bõus

dicenda pręceperit:etiam cõtraria his doceat. Q uæ oia apparẽt de ipa rhetorice dici quæ ſit a bono uiro atq; ab ipſa uirtute ſeiũcta:alioq; n ubi iniuſta cauſa eſt:ubi rhetorice non eſt:adeo ut uix admirabili quodã ca ſu poſſit accidere ex utraq; parte orator idẽ uir bonus dicat. Tñ quoni am hoc quoq; i rerũ natura cadit:ut duo ſapientes aliqñ iuſte cauſæ i di uerſũ trahũt:quãdo ẽt pugnaturos iter ſe eos:ſi rõ ita duxerit:credũt.re ſpõdebo ꝓpoſitis:atq; ita qdẽ ut appeat:hæc aduerſus eos quoq; fruſtra excogitata:q malis moribus nonnẽ oratoris idulgẽt. Nã rhetorice nõ ẽ otraria ſibi:cã.n.cũ cã:nõ illa ſecũ ipa cõpõit. Nec ſi pugnẽt iter ſe q idẽ didicerit:iccirco ars q̃ utriq; tradita ẽ nõ erit:alioq; n nec armorũ: qa ſæpe gladiatores ſub eodẽ magiſtro eruditi iter ſe cõponunt:nec gubernãdi:q; naualib9 prælijs gubernator eſt gubernatori aduerſus. Nec imperatoria q̃a imperator cũ imperatoꝛ cõtẽdit. Itẽ nõ euertit op9 rhetorice quod efficit:nec.n.poſitũ a ſe argumẽtũ ſoluit orator:ſed ne rhetorice q̃dẽ:q̃a apud eos q i pſuadẽdo finẽ putãt:aut ſi quis ut dixi caſus duos inter ſe bonos uiros cõpoſuerit ueriſimilia quærent. Nõ aũt ſiqd eſt altero credibilius:id ei cõtrariũ ẽ quod fuit credibile:nã ut cãdido cã didius & dulci dulcius nõ ẽ aduerſum:ita nec probabili probabilius. Nec præcipit unq̃ non dicẽda:nec dicendis contraria. Sed quæ in qua q̃ cã dicenda ſunt:non ſemper autem etiam ſi frequẽtiſſime ueritas tuenda erit:ſed aliquando exigit cõis utilitas:ut etiã falſa defendat. Ponũtur hę quoq; in ſecũdo Ciceronis de oratore libro cõtradictões:artem earum rerũ eſſe quę ſcianꝭ:oratoris omnẽ actõem opinione non ſcientia contineri:quia & apud eos dicat:qui neſciãt:& ipſe dicat aliquãdo q̃ neſciat. Ex his alteri an ſciat iudex de quo dicaꝭ:nihil ad oratoris artem alteri reſpondendum. Ars earũ rerũ eſt quæ ſciuntur:rhetorice ẽ ars bene dicendi:bene autem dicere ſcit orator. Sed neſcit an uerum ſit quod dicit:ne hi quidẽ qui ignem aut aquam aut quattuor elementa:aut corpora in ſecabilia eſſe:ex q̃b9 res oẽs initiũ duxerũt tradũt:nec q̃ iterual la ſiderũ:& mẽſuras ſolis ac terrę colligunt:diſciplinã tamen ſuã artem uocãt. Q d̃ ſi rõ efficit:ut hęc nõ opinari:ſed propter uim probationũ ſcire uideantur:eadẽ ratio idẽ prẽſtare oratori põt:ſed an cã uera ſit neſcit. Ne medicus qdem ẽ dolorem capitis habeat:qui hoc ſe pati dicet: curabit tamen tãq̃ id uerũ ſit:& erit ars medicina. Quid quod rhetoricẽ nõ utiq; propoſitũ habet ſemper uera dicẽdi:ſed ſemp ueriſimilia:ſit autẽ eẽ ueriſimilia quę dicit. Adiciũt his q cõtra ſentiũt q̃ ſępe quae in aliis litib9 ipugnarũt actores cãrũ:eadẽ in aliis defendãt:quod nõ artis ſed hoꝛis eſt uitium. Hęc ſunt prẽcipua quę cõtra rhetoricen dicantur:alia & minora & tamẽ ex his fõtib9 deriuata. Cõfirmaꝭ aũt eã eſſe artem breuiter. Nã ſiue ut Cleantes uoluit:ars eſt poteſtas uiã ad ordinẽ effici ens eẽ certã uiã atq; ordinẽ bene dicẽdi nemo dubitauerit:ſiue ille ab oibus fere approbatus finis obſeruatur:artẽ conſtare ex pręceptionib9 cõ ſentientibus & coexercitatis ad finem utilem uitę:iam oſtendimuſ nihil

Quã ſit abono uiro uti ab ipſa uirtute ſeiũcta eam rhetoricen dicit:qua malus utitur & ñ bõus

Adeo ut uix admirabili quodam caſu ita res habent inquit ut putẽ raro poſſe accidẽ ut uir bonus ex utraq; parte dicat ex utraq; parte orator idẽ uir bonus dicat quia alterum malum eẽ oporteat ex iis q dicunt q̃a iniq̃ tuẽt. Quãdo tempore Pugnaturos inter ſe eos digne in ter ſe diſceptaturos.

Actionẽ opinione non ſiẽtia contineri Oratoris omnẽ actionem in opiniõe non ſcientia contineri.

Scit autem eẽ ueriſimilia quã dicit non ſemper uera ſed ueriſimilia ars hæc dicit

Nam ſiue ut cleanteſ uoluit definitio artis ſecũdum cleantem.

non horũ in rhetorice esse. Quid quod & inspectõe & exercitatione ut artes cæteræ cõstat: nec põt ars non esse si ẽ ars dialectice: quod fere cõstat: cũ ab ea specie magis q̃ genere differat. Sed nec illa omittẽda sunt q̃ in re alius se inartificialiter: alius artificialiter gerat in ea esse artẽ: & in eo quod q̃ didicerit melius faciat q̃ q̃ nõ didicerit esse artẽ. Atq̃ nõ solũ doctus indoctũ: sed ẽt doctior doctũ i rhetorices ope supabit: nec essent eius aliter tã multa p̃cepta: tãq̃ magni q̃ docerẽt: idq̃ cũ oibus cõsi tendum est: tum uobis præcipue q̃ rationem dicendi a bono uiro nõ se paramus.

Nec põt ars nõ esse si est ars dialectice quia rhetorice pars ẽ logices: sic et dialetice.

Generalis diuisio artium: & ex qb9 sit rhetorica.

Vm sint autẽ artiũ aliæ posiræ in ispectõe. i. cognitõe & extimatione rerũ q̃lis ẽ astrologia: nullũ exigẽs actũ: sed ipo rei: cuius stu diũ hẽt intellectu cõtenta: quæ theorice uocaẽ: aliæ in agẽdo: quarũ in hoc finis ẽ: & ipso actu pficiẽ: nihilq̃ post actũ opis relinqt: q̃ practice diciẽ: qualis ẽ saltatio: aliæ in effectu quæ opis qd' oculis subiiciẽ cõsumatione nõ finẽ accipiũt: q̃ poeticen appellam9: qualis est pictura fere iudicãdũ ẽ rhetoricen i actu cõsistere: Hoc. n. quod est officii sui pficit: atq̃ ita ab hoib9 dictũ ẽ. Mihi aũt uideẽ ẽt ex illis cæteris artib9 multũ assumere. Nã & põt aliquãdo ipsa res per se in cõspectõe eẽ cõtẽta. Erit. n. rhetorice in oratore ẽt tacente: & si desierit agere uel pposito uel aliquo casu ipeditus: nõ magis desinet eẽ orator q̃ medicus q̃ curãdi fecerit finẽ. Nã est aliqs ac nescio an maxim9 etiã ex secretis studiis fruct9: ac cũ pura uoluptas litterarũ cũ ab actu. i. ope recesserũt: & contẽplatione sui fruuntur. Sed effectiue quoq̃ aliqd simile scriptis orationibus uel historiis quod ipsum opus in parte oratoria merito ponimus cõsequeẽ. Si tamen una ex tribus artibus habenda sit: quia maximus eius usus actu cõtinetur: atq̃ est in eo frequentissima dicatur actiua uel administratiua. Nam & hoc eiusdem rei nomen est.

Quũ sint autẽ artium alia posita in ispectione. Varia genera artium: aliç in cognitione posita: aliæ in agendo: aliç i effectu. Sed effectiue quoq̃ aliqd simile. Antonius i secundo de oratore eam sic ponit quidã affectiue legunt sed male.

Scriptis omnib9 uel historiis: si scribatur orationes uel historie.

Nam et hoc eiusdẽ. s. que ad ministratiua diciẽ.

VTrum plus conferat eloquentiæ an ars: an natura.

Cio quæri etiã natura ne plus ad eloquentiã cõferat an doctrina quod ad propositũ q̃dem nostri operis nihil pertinet. Nec. n. cõsumatus orator nisi ex utroq̃ fieri põt: plurimũ tamen referre arbitror: quã esse q̃stionem in hoc loco uelimus. Nã si parti utrilibet omnino alterã detrahas: natura etiã sine doctrina multũ ualebit: doctrina nulla eẽ sine natura poterit. Sin ex pari coeant in mediocribus q̃dẽ utriusq̃ maius adhuc naturæ credã esse momentũ. consumatos autem plus doctrinæ debere q̃ naturæ putabo. Sicut terræ nullã fertilitatem habenti nihil optimus agricola profuerit: e terra uberi utile aliqd etiã nullo colẽte nascitur. Et in solo fœcundo plus cultor q̃ ipsa per se bonitas soli efficiet. Et si Praxiteles signũ aliquod ex molari lapide conatus esset: exculpere pariũ marmor mallem rude. At si illud idẽ artifex expolisset: plus in manibus fuisset q̃ in marmore. Deniq̃ natura materiæ: ars doctrinæ ẽ. Hæc fingit: illa uero fingitur. Nihil ars sine materia. Materiæ etiã sine arte preci um est: Ars sũma: materia optima melior.

Parũ marmor mallẽ rude quã illud ex cultũ.

An uirtus sit rhetorica.

Illa quæstio ẽ maior: in rhetorice ſalicet.

Aut ſecus: nõ utiles. Cacotechnia. ideſt mala ars κακοτεχνια. i. uana ars. Qualis illius fuit qui grana ciceris: facetiſſimum exẽplam. Si conſonare: congruere. Quæ pars eius. ſ. uirtutis:

Eadem: prudentia. Nõ eadẽ autẽ his natura artib⁹ ẽ: ut natura illa ſciamus aut cupiamus q̃ in malis artibus ſũt. Itaq; cũ duo ſint genera orationis: duo orationis genera: altera ppetua: altera conciſa. Etiã diſputatrix: ut dialectice. Adeo de hac: quæ oratoria eſt. Atq; aptior tanto eſt. q̃ ſint dialectica

Nam quid orator in laudãdo faciet: tangit genus demõſtratiuũ: quid laudatiuũ dicit: & genus deliberatiuũ & iudiciale.

Vt ſi uirtus nõ ẽ oratio:

Virtutẽ ei⁹. ſ. hominis. Recteq; hoc apd ciceronẽ tertio de oratore. At primum aliquãdo & narrationem dicit malus hõ: nam hoc dicet aliquis

Lla quæſtio eſt maior ex mediis artibus: quæ neq; laudari per ſe neq; uituperari poſſunt: ſed utiles aut ſecus ſẽcũdũ mores utentiũ fiunt habẽda ſit rhetorice: an ſit ut cõpluribus ẽt philoſophorum placet uirtus. Eq̃dẽ illud quod in ſtudiis dicẽdi plerisq; exercuerũt & exercẽt: aut nullã artẽ quæ atechnia noiatur puto: multos. n. uideo ſine oratione ſine litteris qua uel impudẽtia uel fames duxit ruentes: aut malã quaſi artẽ quã cacotechiam dicimus: Nam & fuiſſe multos & eẽ nõ nullos exiſtimo: qui facultatẽ dicẽdi ad hominũ pniciẽ cõuerterũt κακοτεχνια quoq; eſt quædã ideſt ſuperuacua artiſ imitatio: quæ nihil ſane nec boni nec mali habeat: ſed uanum laborem: qualis illius fuit: q grana ciceris ex ſpacio diſtante miſſa in acũ continue & ſine fruſtratione inſerebat. Quem cum ſpectaſſe Alexander: donaſſe eum dicitur eiuſdem leguminis modio. Quod quidẽ premiũ fuit illo ope digniſſimum. His ego cõparandos exiſtimo: qui in declamationibus: quas eẽ ueritati diſſimillimas uolũt: ætatẽ multo ſtudio ac labore conſumunt. Verum hæc quam inſtituere conamur: & cuius imaginẽ animo concepimus: quæ bono uiro conuenit: quæq; eſt uera rhetorice uirt⁹ erit: qd ipſi q̃dẽ multis & acutis cõcluſionibus colligũt. Mihi uero ẽt planiore hac ꝓprieq; noſtra probatione uideꝫ eſſe ꝓſpicuũ. Ab his hæc dicunt. Si conſonare ſibi in faciendis ac non faciendis uirtutis eſt: quæ pars eius prudentia uocatur: eadem in dicendis ac nõ dicendis erit. Et ſi uirtutes ſunt: ad quas nobis ẽt anteq̃ doceremur: initia quædã ac ſemĩa ſunt cõceſſa natura: ut ad iuſtitiã: cuius ruſticis quoq; ac barbaris apparet aliq̃ imago: nos certe ſic eſſe ab initio formatos: ut poſſemus orare pro bonis: & ſi non pfecte: tamen ut ineſſent quædã ut dixi ſemina eius facultatis mãifeſtũ ẽ: nõ eadẽ aũt his natura artib⁹ ẽ: q̃ a uirtute ſũt remotæ. Itaq; cũ duo ſũt gña orõnis: altera ppetua q̃ rhetorice dicit: altera cõciſa q̃ dialecticæ. Quas q̃dẽ Zeno adeo cõiũxit: ut hác cõpreſſæ i pugnũ manus: illã explicitæ diceret ſimilẽ etiã diſputatrix uirtus erit: adeo de hac q̃ ſpecioſior atq; aptior táto ẽ nihil dnbitabit. Sed pleni⁹ hoc idẽ atq; apti⁹ itueri ex ipſis opib⁹ uolo. Nã qd orator i laudãdo faciet: niſi hõeſtorũ ac turpiũ pit⁹: aut iſuadẽdo: niſi utilitate ſpecta: aut i iudiciis: ſi iuſtitię ſit ignarus? Quid nõ fortitudinẽ poſtulat res eadẽ: cũ ſaepe extra turbulẽtas populi mias: ſaepe cũ piculoſa potentiũ offenſa: nõ nũq̃ ut iudicio milõi ano itercircũfuſa militũ arma dicẽdũ ſit: ut ſi uirtus nõ eſt ne perfecta q̃dẽ eſſe poſſit orõ. qd ſi ea i quoq; aĩali ẽ rõ uirt⁹ q̃ ꝓſtat caetera uel pleraq;: ut i leõe ĩpet⁹: i equo uelocitas: hoiem porro rõne atq; orõe excellere caeteris certũ eſt: cur nõ tã i eloq̃ntia q̃ i rõe uirtutẽ ei⁹ eſſe credam⁹? rectéq; haec apd Cicerõem dixerit Craſſus. Eſt. n. eloq̃ntia una q̃dã de ſũmis uirtutib⁹. Et ipe Cicero ſua perſõa ad Brutũ i epiſtolis: tũ etiã aliis locis uirtutem eã appellet. At ꝓmũ aliq̃ & narratiõem dicit malus hõ: & argumẽta: ſic ut nihil ſit i his r̃q̃rẽdũ. ná & latro pugnabit

acriter:uirtus tamen erit fortitudo:& torméta ſine gemitu feret malus ſeruus:tolerantia tamen doloris lauda ſua nõ carebit:multa fiunt eadẽ: ſed aliter.Sufficiãt hæc quia de utilitate ſupra tractauimus.

QVAE materia eius.ſ.rhetorices.

Materiam rhetorices quidam dixerunt eſſe orationẽ:quã ſententiam ponit apud Platonem Gorgias:quæ ſi ita accipitur ſermo quacunq; de re cõpoſitis dicatur oratio:nõ materia ſed opus ẽ: ut ſtatuarii ſtatua.Nam et oratio efficit arte ſicut ſtatua.Si uero hac appellatione uerba ipſa ſignificari putamus:nihil hæc ſine rerũ ſubſtantia faciunt Quidam argumẽta pſuaſibilia:quæ & ipſa ſ parte ſunt opis:& arte fiũt & materia egent.Quidã ciuiles quæſtiões:quorũ opinio nõ qualitate ſed modo errauit.eſt.n.hæc materia rhetorices:ſed nõ ſola.Quidã qa uirtus ſit rhetorice:materiã eius totã uitã uocant.Alii quia non omniũ uirtutũ materia ſit tota uita:ſed pleræq; earũ uerſẽtur in partibus:ſicut iuſtitia:fortitudo:cõtinẽtia ꝓpriis officiis:& ſuo fine intelligũtur:rhetoricen quoq; dicunt ſ una aliqua parte ponedã:eiq; locũ in ethice negocialẽ aſſignant.i.pragmaticon.Ego nec ſine auctoribus materiam eſſe rhetorices iudico:omnes res quæcunq; ei ad dicẽdũ ſubiectæ erũt.Nã Socrates apud Plalonẽ dicere Gorgiæ uidet:nõ ſ uerbis eẽ materiam: ſed ſ rebus.Et in phædro palã nõ iudiciis mõ & cõcionibus:ſed ſ rebus etiã priuatis ac domeſticis rhetoricen eẽ demõſtrãt Quo manifeſtũ eſt hanc opinionẽ ipſius Platõis fuiſſe.Et Cicero quodã loco materiã rhetorices uocat res:quæ ſubiectæ ſũt ei:Sed certas demũ putat eẽ ſubiectas:alio uero de oibus oratori dicẽdũ arbitrat his qdẽ uerbis. Quãq; uis oratoris ꝓfeſſioq; ipſa bene dicẽdi hoc ſuſcipe ac polliceri uideatur ut oĩ de re quæcũq; ꝓpoſita ornate ab eo;copioſeq; dicat.Atq; adhuc alibi.Enim uero oratori quæ ſũt ſ hominũ uita quãdoqdẽ in ea uerſat orator:atq; ea ẽ ei ſubiecta materia.Oĩa quæſita:audita lecta:diſputata tractata:agitata:eẽ debẽt.Hanc autẽ q̃ nos materiã uocamus.i.res ſubiectas:qdã mõ ifinitã:mõ nõ ꝓprie rhetorices eẽ dixerũt:eãq; artẽ circũ currẽté uocauerũt quod in õi materia diceret:cũ qbus mihi minima pugna eſt.Nã de õi materia dicere eã fatent:ppriã habere materiã qa multiplicẽ habeat negãt.Sed nec ifinita ẽ ẽt ſi ẽ multiplex::& aliæ quoq; artes minores habẽt multiplicẽ materiã uelut architectõice.Náq; i omnibus quę ſũt ædificio utilia uerſat:Et cælatura:quæ auro argẽto: æreferro opa efficit.Nã ſculptura ẽt lignũ:ebur:marmor:uitrũ:gẽmaſ præterea quæ ſupradixi:cõplectit.Nec ꝓtinus nõ ẽ materia rhetorices ſi in eadẽ uerſat & alius.Nã ſi quærã quæ ſit materia ſtatuarii:dicetur æs:ſi quærã q̃ ſit excuſoriſ.i.eius fabricæ:q̃ græci uocãt χαλκευτικην ſimiliter æs eſſe reſpõdeãt Atq; plurimũ ſtatuis differũt uaſa:nec medicina ideo nõ erit ars:qa ũctio & exercitatio cũ palæſtrica:ciborũ uero q̃litas ẽt cũ equorũ ei ſit arte cõis.Quod uero de bono utili iuſto diſſerere philoſophiæ officiũ eẽ dicũt nõ obſtat.Nã cũ philoſophũ dicũt hoc

Sine rerũ ſubſtantia ſine ſubiecta materia.

Quæ eſt ipſa in parte ſũt operis.i.ſũt pars operis:ideo in uitio eſt. Sed pleræq; uirtutes.

Sed pleriq; earum uerſentur in partibus:ſicut iuſtitia:fortitudo: continẽtia:nam alicuius uita tantũ fortitudinẽ: alterius tantum cõtinentia:ita ut non oẽs uirtutes ſint unius uitæ: ſed aliquæ.ut ſit uerũ illud: oẽs uirtutes in oĩbus Sed non oẽs in ſingulis.

Pragmaticõ: Pragma res causa. Pragmateus negociator: pragmaticon negocialis. Quãq; uis oratoris profeſſioq; ipſa :officiũ oratoris diffinitũ a cicerone

Nã de oĩ materia dicere eã fatẽtur:aĩ ꝓ hoc finitã ſi de oĩ materia.

Præter ea q̃ ſupra dixi:ut aurũ argẽtũ:as: ferrum.

χαλκευτικην χαλκευω fabrilem arté facio χαλκευς faber ferrarius. χαλκευτικος faber ferrarius.

De rebus ſub iectis: addicēdū ſubiectum eſt d' quo aliqd prędi catur: cur & rhe torice ſit ſua ſub iecta materia.

Perpetuæ ora tionis. Mea q dē ſententia ne/ mo eſſe poterit· qualem iudicio Ciceróis opor/ teat eſſe oratorē

Plane meliuſ ſ. decet muſicus aut faber Quā ipſe. ſ. litigator.

An huiuſmōi res nec in laudē in demonſtrati uum genus.

Nec in deli berationē: in de liberatiuum ge/ nus. Nec in iu dicium: in iudi/ ciale. Nō de buit dicere ſentē tiā orator: quaſi dicat debuit.

Atq op⁹ erat ratione. i. archi/ tectorum cogni tione. Eſſe oēs res ad dicēdum ei ſubiectas ideſt oēs quæ illi ſub/ iici poſſunt.

Ab quoq ad/ iuuamur. ſ. Her magora. Nihil enim non. ideſt omne. In id quod uelimus. i. in eam formam

Verum hoc: inſtrumento.

Itaq hæc in eum locum: an inſtrumento īdi geat ars.

accipi uolunt uirum bonū. Cur igitur oratorem quem a bono uiro nō ſeparo: in eadē materia uerſari miretur. Cū præſertim primo libro iam oſtenderim philoſophos omiſſam hanc ab oratoribus partē occupaſſe quę rhetorices propria ſemp fuiſſet: ut illi potius in noſtra materia uer ſent. Deniq cū ſit dialectices materia de reb⁹ ſubiectis diſputare: ſit aūt dialectices oīo cōciſa: cur nō eadē: ppetuæ quoq materia uideat? Solet a qbuſdā & illud poni. Omnīū igit artiū peritus erit orator: ſi de oībus ei dicēdū eſt. poſſem hic Ciceronis reſpōdē uerbis: apud quē hoc inue nio. Mea qdē ſnia nemo eſſe poterit omni laude cumulatus orator: niſi erit oīum rerū magnarū atq artiū ſciētiā cōſecutus: ſed mihi ſatis eſt ei⁹ eē oratorē rei: de qua dicit nō inſciū. Nec. n. omnes cauſas nouit: & de bet poſſe de oībus dicere: de qbus ergo dicet? de qbus dicit. Similiter de artibus quoq de qbus dicendū erit: interim diſcet: & de qbus didice rit dicet. Quid ergo nō faber aut de fabrica melius: aut de muſice muſi cus? ſi neſciat orator? quid ſit de quo quæratur? plane melius. Nam & ſi rigator ruſticus illitteratuſq de cauſa ſua melius q̄ orator q neſciet: qd ī lite ſit dicet. Sed accepta a muſico: a fabro: ſicut a litigatore melius ora tor q̄ ipſe q docuerit. Verū & faber cū de fabrica: & muſicus cū de muſi ca ſiqd cōfirmationē deſiderauerit dicet: nō erit qdē orator: ſed faciet il lud quaſi orator. Sicut cū uulnus imperitus deligauit: non erit medic⁹ ſed faciet ut medicus. An huiuſmodi res nec ī laudē: nec in deliberatio nem: nec in iudiciū ueniunt. Ergo cū de faciēdo portu hoſtiēſi delibera tum eſt: nō debuit dicere ſententiam orator? aut q opus erat rōne archi tectorū. Liuores & timores in corpore cruditatis: an ueneni ſigna ſint: nō tractor orator? At eſt. i. rōne medicīæ: circa mēſuras & numeros nō uerſabit? dicimus has geometriæ eſſe partes. Eqdē omnia fere poſſe credo caſu aliquo uenire in officiū oratoris: quod ſi nō accidet: nō erūt ei ſubiecta. Ita ſic quoq recte diximus materiā rhetorices eē oēs res ad dicēdū ei ſubiectas. Quod qdē ꝓbat ēt ſermo cōmunis. Ná quū aliqd de quo dicamus accepimus: poſitā nobis eē materiā: frequēter etiā p̄ſa tiōe teſtamur. Gorgias qdē adeo rhetori de oībus putauit eē dicēdū: ut ſe in auditoriis interrogari patereť qua q̄ſq de re uellet. Hermagoras quoq dicendo materiā eē in cauſa & in q̄ſtionib⁹ oēs res ſubiectas erat cōplexus. Sed quęſtiōes ſi neget ad rhetoricē ꝓtinere: diſſentit a nobis Si aūt ad rhetoricen ꝓtinēt: ab hoc quoq adiuuamur. Nihil eſt. n. quod nō in cauſa aut in queſtiones cadat. Ariſtoteles tres faciēdo partes ora tiōis; iudicialē: deliberatiuā: demōſtratiuā: pene & ipſe oratori ſubiecit oia: nihil. n. nō in hæc cadit. Q uæſitū a pauciſſimis etiā de inſtrumēto eſt. Inſtrumētū uoco ſine quo formari materia in id quod uelimus effi ci opus nō poſſit. Verū hoc ego nō artē credo egere: ſed artificē. Neq enim ſciētia deſiderat inſtrumentū quæ pōt eſſe cōſumata: etiā ſi nihil faciat: ſed ille opifex ut cælator cęlū: & pictor pēnicilla. Itaq hæc in eū locum quo de oratore dicturi ſumus d ffera mus.

MARCI FABII QVINTILIANI ORATORIARVM INSTITVTIONVM LIBER TERTIVS.

De ſcriptoribus artis rhętoricæ.

Voniã in libro ſecundo quæſitum eſt. Ingẽue fatetur hoc prologo Fabius ex quibus auctoribus ea quę traditurus eſt p̃cepta: ſumpſerit. Enũerat. n. omnes fere qui ad ſua uſq; tempora aliquid dignum de arte oratoria conſcripſerunt. Eſt autẽ facile intellectu prohœmium: ut quod mendis erroribuſq; careat. Ita ne ſcio aut minime legentibus futurum uoluptati. Minime cum dipthũgo ſcribendum eſſe: ut uoluptati iungatur nemo dubitauerit: qui ſciat his aduerbiis ita ut proprium eſſe: ut ſi alterum ſuperlatiuo iungatur: alterũ quoque ſit adiciendũ. Minime aũt ſine dipthongo non ſuperlatiuum ſed negandi eſt aduerbium.

Nam prius poſt eos quos poetæ tradiderunt mouiſſe aliqua circa rhetoricẽ Empedocles dicitur. Mercurium ſcribũt poetæ oratóis fuiſſe auctorem. Empedoclẽ autem primum de rhetorica diſeruiſſe Ariſtoteles in fine elenchorum ſcribit.

QVONIAM in libro ſecundo quæſitum eſt quid eſſet rhetorice: & quis finis ęius: artem quoq; eſſe eam & utilem & uirtutẽ: ut uires noſtræ tulerunt oſtendimus: materiamq; ei res omnes de quibus dicęre oportet ſubiecim9. Iam hinc unde cœperit: quibus cõſtet. quo quæq; in ea modo inueniẽda. atq; tractãda ſint exequar. Intra quem modum plericq; ſcriptores artium conſtiterunt: adeo ut Apollodorus contentus ſolis iudicialibus fuerit. Nec ſum ignarus hoc a me pręcipue quod hic liber inchoat opus ſtudioſos ęius deſideraſſe: ut inquiſitione opinionum quę diuerſiſſime fuerũt lõge difficillimum? ita neſcio an minimę legentibus futurum uoluptati: quippę quod prope nudam pręceptorum traditionem deſideret. In cęteris enim admiſcere tentauimus aliquid nitoris non iactãdi ingenii gratia: nanq; in id eligi materia poterat uberior. Sed ut hoc ipſo alliceremus magis iuuentutem ad cognitionem eorũ: quæ neceſſaria ſtudiis arbitrabamur: ſi ducti iucunditatę aliqua lęctionis libentius diſcernent ea quorum nę ieiuna atq; arida traditio auerteret animos & aures: præſertim tam delicatas raderet uęrebamur. Qua ratione ſe Lucretius dicit p̃cepta philoſophiæ carmine eſſe complexum. Nanq; hac: ut eſt notũ ſimilitudine utitur. Ac ueluti pueris abſinthia terra medentes. Cum dare conãtur prius oras pocula circũ. Aſpirant mellis dulci flauoq; liquore. Et quę ſequuntur. Sed nos nunc ueremur: ne parum hic liber mellis & abſinthii multum habere uideatur: ſitq; ſalubrior ſtudiis quam dulcior: quinetiam hoc timeo nę ex eo minorem gratiam ineat: quod pleraq; non inuenta per me: ſed ab aliis tradita continębit: habeat etiam quoſdam qui contra ſentiant & aduerſentur: propterea qd̃ plurimi auctores: quamuis eodem tenderent: diuerſas tamen uias inuenęrunt: atq; in ſuam quiſque induxit ſequẽtes. Illi autem probant qualecunque ingreſſi ſunt iter. nec facile inculcatas pueris p/ſuaſiones mutaueris: quia nemo non didiciſſe mauult quam diſcere. Eſt autem ut procedente libro patebit infinita diſſenſio auctorum. Primo ad ea quam rudia atque imperfecta adhuc erant adicientibus quod inueniſſent ſcriptoribus: mox ut aliquid ſui uide

rentur asserre: etiam recta mutãtibus. Nam primus post eos quos poetæ tradiderunt mouisse aliqua circa rhetoricen Empedocles dicitur. Artium autem scriptores antiquissimi Corax & Thysias siculi: quos insecutus est uir eiusdem insulæ Gorgias Leontinus Empedoclis ut traditur discipulus. Is beneficio longissimæ ætatis. Nam centum & nouem uixit annos: cum multis simul floruit. Ideoque & illorum de quibus supra dixi fuit æmulus: & ultra Socratem usque durauit. Trasymachus Calcedonius: cũ hoc & Prodicus chius: & Abderites protagoras: a quo decemmilibus denariorum didicisse artem: quam edidit. Euathius dicitur: & Hippias ælius: & quem Palameda Plato appellat: Alcidamas: Eleates: Antiphon quoq; & primus omnium orationem scripsit: & nihilominus artem & ipse cõposuit: & prose dixisse optime est creditus etiam Polycrates: a quo scriptã in Socratẽ diximus orationem. Et Theodorus Byzantius: ex his & ipse quos Plato appellat logodædalos. horũ primi cõmunes locos tractasse dicuntur Protagoras: Gorgias: Prodicus: & Trasymachus. Cicero in Bruto negat ante Periclẽ scriptũ quicq̃: qd ornatũ oratoriũ hẽat: eius aliq̃ ferri: equidẽ nõ reperio qcq̃ tãtæ eloquẽtiæ fama dignũ. Iõq; minus miror esse: qui nihil ab eo scriptũ putẽt. Hęc aũt quæ ferũtur ab aliis esse cõposita. His succesſere multi: sed clarissim⁹ Gorgiæ auditor Isocrates q̃quam de prẽceptorę eius inter auctores non conuenit. Nos autem Aristoteli credimus: hinc uelut diuersæ secari cepęrunt uiæ. Nam & Isocrates præstantissimi discipuli fuerunt in omni studiorum genere: eoq; iam seniore: octauũ. n. & nonagesimũ impleuit annũ: post meridianis scholis Aristoteles præcipere artem oratoriam cœpit: notoquidem ille: ut traditur uersu ex Phyloctetа frequenter usus αἰσχρον σιωπᾶν καὶ ἰσοκράτην ἐᾶν λέγειν. Turpe esse se tacerę: & Isocratem pati dicerę ars est utriusq;. Sed pluribus eã libris Aristoteles cõplexus est. Eodẽ tẽpore Theodectes fuit: de cuius opere supra dictum est. Theophrastus quoq; Aristotelis discipulus de rhetorice diligenter scripsit: atq; hinc uel studiosius philosophi quam rhetoricęs: prẽcipuęq; stoicorũ atque peripateticorũ principes fęcit deinde uelut propriam Hermagoras uiã quã plurimi sunt secuti: Cui maximę par atq; æmulus uidetur Atheneus fuisse. Multa post Apollonius Molõ multa Areus: multa Cecilius & Halcarnaseus Dionysius: prẽcipue tamẽ in se conuertẽt studia Apollodorus pgamenus: q prẽceptor apollõię Cęsaris Augusti fuit: & Theodorus gadareus q se dici maluit rhodiũ: quen studiose audisse: cũ in eã insulã secessisset dicit Tiberius Cæsar. Hi diuersas opiniones tradidęrũt: appellatiq; inde, appollo

Quos Plato logodædalos appellat. Logodædali aduerbum transferi possunt sermonis uariatores atq; cultores enim sermo. Vario dicitur & orno. Equidẽ non reperio quicq̃ tãtæ eloquentiæ fama dignũ. Pericles tanta fuisse eloquentia traditur: ut non dicere sed tonare: ac fulgurare auditoribus uideretur. Noto quidem illo ut traditur uersu ex Philocteta frequẽter usus. i. ex tragœdia de Philocte te Herculis socio cõposita in qua Philoctetes ipe ait. Turpe esse græcos tacere & barbaros loqui p mittere.

hoc est Turpe est tacere & Isocratem loqui permittere M. Cato post. M. Antonius ille censorius incho auit. Peruerse legitur. Est autem hoc ordine legendum. M. Cato ille Censorius. Post. M. Antonius inchoauit: Hic Antonius apud Ciceronem in libro de oratore profitetur se libellũ de arte oratoria edidisse. Plynius & ipse ab incunabilis instituit oratorem. Sed nõ extat illud opus.

dorei & theodorei ad morē certas ī phīa sectas sequēdi. Sed Appollodori pręcepta magis ex discipulis cognoscas: quorū diligentissimus in tradēdo latie fuit Valgius. græce Atticus. Nā ipsius sola uidetur ars edita ad matrium: quia ceteras missa ad Domitiū epistola non agnoscit. Plura scripsit Theodorus: cuius auditorē Hermagoram sunt quiderūt. Romanorum primus q̄tū ego qdē sciā: condidit aliqua in hanc materiam. M. Cato ille censorius. post. M. Antonius incohauit. Nam hoc solum opus eius: & id ipsum imperfectum manet Secuti mius celebres: quorum memoriam siquo loco res poscet non omittam. præcipuum uero lumem sicut eloquentię ita preceptis quoq; eius dedit unicum apud nos specimē orā di docendiq; oratorias artes. M. Tullius: post quē tacere modestissimum foret nisi & rhetoricos suos ipse adolescenti sibi elapsos diceret: & in oratoriis hæc minora quæ pleriq; desiderant sciens omisisset. scripsit de eadem materia non pauca Cornificius. aliqua Stertinius. non nihil pater Gallio. accuratius uero priores gallione Celsus & Lenas. & ætatis nostræ Virginius. Plinius. Tutilius. sunt & hodie clari eiusdem operis auctores qui si omnia complexi forent: consuluissent labori meo. sed parco noībus uiuentium. ueniet eorum laudi suū tēpus. ad posteros. n. uirtus durabit: nō peruenīet īuidia. Nō tamē post tot ac tantos scriptores pigebit meā quibusdā locis posuisse sententiā: nec. n. me cuiusdā secte uelut quadā superstitiōe ibutus addixi: & lecturis quæ uolēt faciēda copia fuit. Sicut ipse plurium in unum confero inueta ubicunq; īgenio non erit locus: curæ testimonium promeruisse contentus.

Quod initium rhetorices.

Ec diu nos moretur qō quæ rhetorices origo sit. nā cui dubium est: qn sermonē ab ipsa rerū natura geniti ptinus hoies accepit: qd' certe principiū est eius rei. huic studiū & incremētū dederit utilitas: sūmá rō & exercitatio. Nec uideo q̄re curā dicēdi putēt qdā inde cępisse. qi q in diserimē aliqd uocabant: accuratius loq defēdēdi sui gra instituerint. Hæc. n. ut honestior cā: ita nō utiq; por ē: cū pserti accusatio pcedat defēsionē: nisi qs dicit ēt gladiū fabricatū ab eo prius: q ferrū ī tutelā sui: q̄ q ī pniciē alterius cōparit. Initiū ergo dicēdi ddit nā. initiū artis obseruatio. hoies. n. sicut ī medicīa cū uiderēt alia salubria alia īsalubria. ex obseruatiōe eorū effecerūt artē: ita cū in dicendo: alia utilia alia inutilia deprheēderēt: notarūt ea ad imitādū uitādūq;: & q̄dā ī rōnē eorū adiecerūt ipsi quoq;: hæc cōfirmata sunt usu. Tū q̄ sciebat qsq; docuit. Cice. qdē initiū orādi cōditoribus

n Ec diuinos moretur quomodo. Quę rhetorices. origo sit Sic tractat hanc questionem Fabius ut colligat elloquentiam a natura originē duxisse: summā perfectionemq; ab arte. refellitant & eorum opinionem: qui putaret eloquentiā inde initium accepisse q̄ qui accusabantur: accuratius sui defendendi gratia loqui instituerint: & Ciceronis: qui & in prologo rhetoricorum & in primo de oratore initium orandi urbium conditoribus ac legunlatoribus attribuit.

urbiū ac legū latoribꝰ dedit i q̄bus fuisse uī dicēdi necesse est cur tū hāc primā originē putet non uideo cū sint adhuc q̄dā uagæ & sine urbibus ac sine legibꝰ gēter: & tū q̄ sūt in iis nati & legatiōibꝰ fūganť: & accusēt aliq̄ ac defedāt: & deniq̄ alīū melius alio loq̄ credāt.

Quinque sunt partes rhetoricæ.

Omnis ūt orādi rō: ut plurimi maximiq̄ auctores tradiderūt: q̄nq̄ ptibus cōstat inuētione, dispositione, elocutiōe, memoria, pnūciatiōe siue actiōe. Vtroq̄ enī mō dr. Ois uero sermo quo q̄dē uolūtas aliq̄ enūciat: habeat necesse ē & rē & uerbū, ac si ē breuis & una cōclusiōe finitur: nihil fortasse ultra desideret. At ōro lōgior plura exigit. Nō. n. tātū refert: q̄d & qūo dicam⁹: sed ēt quo loco. opꝰ ergo ē & dispotitiōe. Sed nec oīa quę res postulat dicere nec suo quæq̄ loco poterimus: nisi adiuuāte memoria. Quapp ea ps q̄rta erit. Verū hæc cūcta corūpit: ac ꝑpe modū pdit i decora uel uoce uel gestu pnūciatio. Huic quoq̄ igit necessario tribuēdus ē q̄ntus locus. Nec audiēdi q̄dā: quorū ē Albutius: q tris mō p̄mas eē ptes uolūt q̄a memoria atq̄ actio natura nō arte cōtigāt: q̄rī nos p̄cepta suo loco dabim⁹: licet. Trasymacus quoq̄ idē de actione crediderit. His adiecerūt q̄dā sextā ptē: ita ut iuētioni iudiciū subnecterent, q̄a primū esset inuenire: de inde iudicare. Ego porro ne iuemisse q̄dem credo eū q nō iudicauit. nec. n. cōtraria, coia, stulta inuemisse dr q̄q̄: sed non uitasset. Et Cice. q̄dē in thetoricis iudiciū subiecit inuentiōi. Mihi āt adeo primis tribus ptibus uidet esse pmixtū nā nec dispō sine eo: nec elocutio fuerit: ut pnūciatio nē quoq̄ uel plurimū ab eo mutuari putē. Quod hoc audacius dixerī q̄ in ptitiohibus oratoriis ad easdē: de q̄bus supra dictū est quinq̄ peruenit ptes, nā cū dupliciter primū diuisi/ set iuētionē atq̄ elocutionē: res ac dispositionē inuētioni: uerba & pnunciationē elocutiōi dedit: quītā quoq̄ cōstituit cō/ munē ac uelut custodē oīum memoriā. Ite i oratore quinq̄ reb⁹ cōstare eloquētiā dicit: in quibus postea scriptis cercior eius sentētia ē. nō mius mihi cupidi nouitatis alicuius uidenť fuisse: qui adiecerūt ordinē cū dispōnē dixissēt: q̄si alid sit dispositio q̄ rerū ordie q̄ optia collocatio. diō inuētionē mō & dispōnē tradidit: sed utrāq̄ duplicē rerū ac uerborū: ut sit elocutō inuētiōis pnūciatio dispōnis. his quinta ps memoria accedat. Theodorei fere inuetionē duplicē rerū atq̄ elocutiōis deinde tris partes cęteras. Hermagorās iudicium, partitionē rdinem, quæq̄ elocutionis sunt: subiecit œconomiæ: quæ græce appellata ex cura rerum domesticarum: & hic per ab

Omnis uero sermo. neq̄ plures quinq̄ neq̄ pauciores eē rhetoricę partes compluribꝰ colligit argumentis. At si brevis est. Ac p c. scribendum uidetur. Et Cice. quidē in rhetoricis iudicium subiecit inuētioni. Cum hoc i duobus rhetorices libris Ciceronis de inuentione non legatur. nō possum non adduci: ut existimē libros de dispositione ac reliquis ꝑtibꝰ rhetorcies fuisse amissōs: cum non extent. Neq̄. n. credendum est illud opus a Cicerone imperfectū fuisse relictum. Hermagoras iudicium partitionē ordinem. quæq̄ elocutionis sunt subiecit œconomię. œconomia. dispensatio domus interpretari potest. Vnde oiκovoμικov: dicitur tam pecunię q̄ frugum & omnium quę dominus possidet dispensator. Hic oiκovoμικov. Xenophontis quo dispensator uniuersę domus instituitur: quod quidem a Marco Tullio fuit interpretatum

uſionem poſita nomine latino caret. eſt etiam circa hoc que/ſtio ꝙmemoriam in ordine partium quidam inuentioni. qui dam diſpoſitioni ſubiunxerunt. nobis quartus ei locus maxi me placet non enim tantum inuenta tenere: ut diſponamus nec diſpoſita ut eloquamur. ſed etiam uerbis formata memo riæ mandare debemus. hac enim omnia quæcunq; in oratio ne collata ſunt: continetur fuerunt etiam in hac opinione nō pauci. ut has non rhetorices partes eſſe exiſtimarent: ſed ope ra oratoris. eius enim eſſe inuenire. diſponere. eloqui. & cæte ra. Quod ſi accipiamus: nihil arti relinquimus: Nam bene dicere eſt oratoris: rhetorice tamen eſt bene dicendi ſcientia. uel ut alii putant artificis eſt perſuadere. uis autem perſuadē/di artis: ita inuenire quidem & diſponere oratoris. inuētio ät & diſpoſitio rhetorices propria uideri poteſt. In eo plures diſ ſenſerunt utrum ne partes eſſent rhetorices: an eiuſdem opa: an ut Atheneus credit elementa: quæ uocatur στοιχια ſed neq; elementa recte quis dixerit. alioqui tantum initia erunt ut mundi uel humor. uel ignis. uel materia, uel corpora inſe/cabilia. Nec operum recte nomē accipiēt: quæ nec ab aliis p ficiunt: ſed & aliud idſa pficiunt. partes igitur. Nā cum ſit ex his rhetorice: fieri non poteſt: ut cum totum ex partibus con ſtet: nō ſint partes totius ex quibus cōſtat. Vidētur aūt mihi q hæc opa dixerunt: eo quoq; moti: qd' in alia rurſus diuiſio ne nollēt i idē nomē icidere. partes. n. rhetorices eē dicebant laudatiuā. deliberatiuā. iudicialē. Quæ ſi partes ſūt materiæ ſunt potiuſq; artis. Nanq; i his ſingulis rhetorice tota ē: qa & iuētionē: & diſpoſitiōē: & elocutionē: & memoriā: & pnūcia tionē q̄cunq; earū deſiderat. Itaq; qdā genera tria rhetorices dicere maluerūt. optie ät ii quos ſecut9 ē Cice. gñra cauſarū.

Quot genera cauſatum.

Ed tria an plura ſint ābigit': nec dubie ꝓpe oēs utiq; ſūmæ apud ātiquos auctoritatis ſcriptores Ariſto/telē ſecuti: q noīe tātū alio cōcionalē ꝓ deliberatiua appellat: hac partitiōne cōtēti fuerunt. Verū & tū leuiter ē tentatū: tū apud græcos quoſdā: tū apud Ciceronē in libris de oratore: & nūc maxio tēporū noſtrorū auctore ꝓpe īpulſū ut non mō plura hæc genera ſed etiā pene īnumerabilia uideātur. Nā ſi laudādi ac uituperādi officiū i parte tertia pōimus: i quo ge/nere uerſari uidemur: cū quærimur. conſolamur. mitigam9. cōcitātur. terremus. confirmamus. ꝑcipimus. obſcure dicta i terpretamur. narramus. deprecamur. gratias agimus. gratu lamur. obiurgamus. maledicimus. deſcribimus. mandamus. renunciamus. optamus. opinamur: & plura alia: ut mihi in il

Oeconomiç q̄ greece appel lata: Hieronymus ſuper que/ſtiones ad Algauſiam: homo quidam erat diues: qui habe/bat uillicum ſiue diſpenſato/rem. hoc autem οικονομος ſignificat autem prodrie uilli cus uille gubernatorem: un de & a uilla uillici nomen acci/pit. οικονομος autem tam pecuniç q̄ frugum & omniū quç dominus poſſidet diſpē/ſator ē: uñ & οικονομικος Xenophōtis liber eſt: qui nō gubernationem uille: ſed diſ/penſationem uniuerſa dom9 Tullio interpretāte ſignificat In eo plurel diſſenſerunt. Diſ ſenſerūt hoc eſt diſcordes fue runt legendum eſſe conſtat. Vt mōdi uel humor. uel ignis uel materia. uel corpora in ſe cabilia Variç ſunt de mundi principiis philoſophorū opi niones. Alii nanq; humorem ut Thales Mileſius. Alii ignē ut Leucippus. alii materiam & formam ut ariſtoteles. alii Atomos id eſt corpora inſe/cabilia ut Dēocritus. alii alia eſſe dixerunt. Quę ſi par/tes ſūt materiç ſunt potius q̄ artis. Materia rhetorices ab ariſtotele in tris partes diuiſa eſt demonſtratiuam. delibe/ratiuam. iudicialem quam dī uiſionem & Cicero & alii ſe re approbant.

Ed tria an plra ſint. Cō ſutatis his quę cōtra di ci poſſent colligit tria

duntaxat esse genera causarũ omniaque alia in ea incidere Hac petitione contenti fuerunt. Pro petitione legendũ esse Partitione constat. Et επιταφιουσ dicere erat moris. Epitaphii latine funebres dicuntur oratões sic dicti qđ ad sepulturam haberẽtur. Nãm επι in & ταφοσ sepulturam significat. Qđ εξεταστικον dicunt. εξεταστικον inquisitiuũ trãsfertur. Quod ευχωλην dixit, ευχωλη uotum interpretatur Plato in sophiste iudiciali & concionali tertiã adiecit προσομιλητικην. Cicero in hortensio. Quis est nunc hic sophistes: sic enĩ appellabantur ii qui ostentationis aut questus causa philosophabantur. Ad uerbum interpretatus est Fabius sermocinatricẽ. προσομιλω nã

la uetere persuasione permanenti uelut petẽda sit uenia: quę rendumq; quo moti priores: rem tam latẽ fusam tam breuiter astrinxerint. Quos qui erasse putant hoc secutos arbitrãtur: quod in his fere uersari tum oratores uidebant. Nam & laudes & uituperationes scribebantur: & επιταφιουσ dicere erat moris: & plurimũ in consiliis ac iudiciis insumebatur operæ: ut scriptores artium pro solis cõprehenderint frequentissima. Qui uero defendunt tria faciunt genera auditorũ: unũ quod ad delectationem conueniat, alterum quod consilium accipiat: tertium quod de causis iudicet. Mihi cõcta rimanti & talis quædam ratio succurrit: q; omne oratoris officiũ aut in iudiciis est: aut extra iudicia. eorum de quibus iudicio quęritur, manifestum genus est. ea que ad iudicem nõ ueniunt: aut preteritum habent tempus aut futurum, præterita laudamus: aut uituperamus, de futuris deliberamus. Item omnia de quibus dicendum est: aut certa sint necesse est: aut dubia certa ut cuiq; est animus laudat aut culpat. ex dubiis partim nobis ipsis ad lectiõem sunt libera de his deliberatur, partim aliorũ sentẽtiæ commissa: de his lite cõtẽditur. Anaximenes iudicialem & cõcionalem generales partes esse uoluit: septẽ aut species hortandi, dehortandi, laudandi, untuperãdi, accusandi, defendẽdi, exquirendi, quod εξεταστικον dicũt. quarũ duæ primæ deliberatiui: duæ sequentes demonstratiui: tres ultimæ iudicialis generis sunt partes. Protagoram transeo: q interrogandi, respondendi, mandandi, precandi: quod ευχωλην dixit, partes solas putat: Plato i sophiste iudiciali & cõcionali tertiam adiecit προσομιλητικην quam sane permitamus nobis dicere sermocinatricem: que a forensi ratiõe disiungitur & est accommodata priuatis disputationibus cuiusuis eadem profecto est quæ dialeticæ. Isocrates in omni genere in esse laudem ac uituperationem existimauit. Nobis autem & tutissimum est auctores plures sequi: & ita uidetur ratio dictare. Est igitur: ut dixi: unum genus quo laus ac uituperatio continetur sed est appellatum a parte meliore laudatiuum: idem alii demonstratiuum uocant, utrumque nomen ex græco creditur fluxisse. Nam & εγκωμιαστικον & επιδεικτικον dicunt. Sed mihi επιδεικτικον nõ tam demõstrationis uim habere: q; ostentationis uidetur: & nihil tamẽ ab illo εγκωμιαστικο differre, nam ut continet laudatiuum in se genus: ita non intra hoc solum consistit. An quisq; negauerit panægyricos επιδεικτικουσ esse. At qui formam suadendi habent & plerumque de utilitatibus græciæ loquuntur: ut causarum quidem genera tria sint: sed ea tum in nego

ciis:tum in ŏstentatione posita:nisi forte non ex græco mutantes demonstratiuum uocant. Verum id sequuntur quod laus ac uituperatio quale sit:quidque demonstrat: alterum est deliberatiuum.tertium iudiciale. Ceteræ species in hæc tria incident genera. Nec inuenietur ex his ulla in qua non laudare ac uituperare:suadere aut dissuadere:intendere qd uel depellere debeamus. Illa quoque sunt cōmunia concilia re.narrare.docere.augere.diminuere.concitandis componē disq affectibus animos audientium fingere. Ne iis quidem accesserim:qui laudatiuam materiam honestorum.deliberatiuam utilium.iudicialem iustorum quæstione contineri putant celeri magis ac rotunda usi distributione q̄ uera. Stant. enim quodammodo mutuis auxiliis omnia. Nam & in laude iustitia utilitasque tractantur:& in consiliis honestas:& ra ro inueneris iudicialem causam:in cuius non pte aliquid eorum:quæ supra diximus:reperiatur.

Quibus contineatur omnis ratio dicendi.

Mnis aūt oratio constat aut ex iis quæ significātur:aut ex iis quæ significant idest rebus & uerbis. Facultas orandi consumatur natura.arte.exercitatione: cui quartam partem adiiciunt quidam imitationis.quam nos arti subiicimus:tria sunt autem quæ præstare debeat orator:ut doceat. moueat.delectet.hæc enim clarior diuisio q̄ eorum qui totum opus in res & in affectus partiuuntur. Non semper autē omnia in eam quæ tractabitur materiam cadent. Erūt enim quædam remotæ ab affectibus:qui ut non ubique habent locum:ita quocunque irrumpunt:plurimum ualent. Præstantissimis auctoribus placet:alia in rhetorica esse:quæ probationem desiderent:alia quæ non desiderent:cum quibus ipse consentio. Quidam uero:ut Celsus: de nulla re dicturum oratorem nisi de qua quæritur existimant:cui cum maxima pars scriptorum repugnet:tum etiam ipsa partitio:nisi forte laudare:quæ constent esse honesta:& uituperare quæ ex confesso sunt turpia:non est oratoris officium. Illud iam omnes fatentur esse quæstiones aut in scripto:aut in non scripto. in scripto sunt de iure.in non scripto de re.illud legale. hoc ratione. Hermagoras atque eum secuti uocant:idest λογικον & ρωμικόν. Idem sentiunt qui omnem quæstionem ponunt in rebus & in uerbis. Item conuenit quæstiones esse aut infinitas aut finitas. Infinitæ sunt:quæ remotis personis & temporibus & locis cæterisq similibus in utranq ptem tractan

q̄ sermocinor & alloquor significat. Nā & εγκωμιαστικον & επιδεικτικον dicūt. εγκωμιον laus dicitur.ūde εγκωμιαστικον laudatiuū . επιδεικτικον non tam demonstratiuum dicitur q̄ ostentatiuū. επιδειγνυω nāq unde uenit: ostēto proprie significat Et nihil tamē ab illo εγκωμιαστικω differre. Ne cōtraria differentie uideatur Fabius ,nō negandi aduerbium uidetur ascribendum ut non nihil legatur. Nam omne ostentatiuum ē etiam laudatiuum.sed non conuerso. Neq.n.omne laudatiuum est etiam ostētatiuum. Et plerūq de utilitatibus gratie loquuntur. Loco gratie legēdum est grętiæ. De grecorum namq panegyricis loquit' quales multi adhuc extant.ut Isocratis Panathenaicus atq Aristidis & aliorum quorundam. Cui quartam partem adiiciunt q dam imitationis: quam nos arti subiicimus. Hoc quidem in rhetoricis ad Herenium legitur Sed quia illius opusculi Cicero non est auctor:idcirco scriptoris nomen suppri/mitur. De imitatione uero

ut pote quę ſubiicitur arti pręcepta tradit Fabi⁹. Cicero ꝑpoſitum In topicis hoc Cicero inquit ubi & queſtiones actione ſciaq; diſtinguit: qđ quidem & in partitionibus oratoriis facit. An hoc ſit ius inſidiatorem occidẽdi. Hoc ut redundans uidetur expungẽdum: ut legatur An ſit ius. Nam finitione quidem comprehendi nihil in uniuerſum poteſt. Niſi corrigatur hic locus uerus elici ſẽſus nullo modo poteſt. Definitio namque ſemper in uniuerſum comprehendit id quod definitur. ut

tur: quod græci ὅρον dicunt. Cicero propoſitum. alii quæſtiones uniuerſales ciuiles. alii quæſtiones philoſopho conuenientes. Atheneus partem cauſæ appellat. Hoc genus Cicero ſcientia & actione diſtinguit: ut ſit ſcientię. an prouidentia mundus regatur. actionis. an accedendum ad rem. p. adminiſtrandam. Prius trium generum: an ſit. quid ſit. quale ſit. Omnia enim hæc ignorari poſſunt. Sequens duorum: quomodo adipiſcamur. quomodo utamur. Finitę autem ſunt ex complexu rerum perſonarum. temporum. cæterumq;. hæc ὑποθέσεις a græcis dicuntur. cauſæ a noſtris. In his ominis quæſtio uidetur circa res perſonaſq; conſiſtere. Amplior eſt ſemper infinita. inde. n. finita deſcendit. Quod ut exemplo pateat. Infinita eſt an uxor ducenda. finita an Catoni ducenda. Ideoq; eſſe ſuaſoria poteſt. Sed etiam remotæ a perſonis propriis ad aliquid referri ſolent. Eſt. n. ſimplex: an res. p. adminiſtranda. refertur ad aliquid: an in tyrānidę adminiſtranda. Sed hic quoq; ſubeſt uelut latens perſona. tyrannus. n. geminat quæſtionem. ſubeſtque & temporis & qualitatis tacita uis. nondum tamen proprie dixeris cauſam. Hę autē quas infinitas uoco: & generales appellantur: quod ſi eſt uerum: finitæ ſpeciales erunt. In omni autem ſpeciali utiq; ineſt generalis ut quæ ſit prior. Ac neſcio an in cauſis quoq; quicquid iqōnē uenit qualitatis generale ſit. Milo Clodiū occidit iure occiderit inſidiatorē: nonne hoc quæritur: an hoc ſit ius inſidiatorem occidendi? Quid? in cōiecturis non illa generalia? an cauſa ſceleris odium. cupiditas: an tormentis credendum teſtibus an argumentis maior fides habenda? Nam finitione quidem comprehendendi nihil in uniuerſum certum erit. Quidam putant etiam eas poſſe theſis aliquando nominari quæ perſonis cauſiſque contineantur: aliter tantummodo poſitas: ut cauſa ſit: cum Horeſtes accuſatur. theſis an horeſtes recte ſit abſolutus. cuius generis eſt: an Cato recte martiam hortenſio tradiderit. hi theſim a cauſa ſic diſtinguunt: ut illa ſit ſpectatiuæ partis: hæc actiuæ. Illic enim ueritatis gratia tātum diſputari. hic negocium agi. Quamq̄ inutiles quidam orationi putāt uniuerſales queſtiones: quia nihil proſit quod conſtet: ducendam eſſe uxorem: uel adminiſtrādam rem. p. ſiquis uel ætate uel ualitudine ipediatur. Sed nō in omnibus eiuſmodi quæſtionibus ſic occurri poteſt: ut illis: ſit ne uirtus finis. regatur ne mūdus prouidentia. Quim etiam in iis quæ ad perſonam referuntur: ut non eſt ſatis generalem tractaſſe quæſtionem ita peruenire ad ſpeciem: niſi illa prius excuſſa non poteſt. Nam quo modo an ſibi uxor ducenda ſit delibe-

rabit Cato:niſi conſtiterit uxores eſſe ducendas. Et quomodo an ducere debeat Martiam quæretur:niſi Catoni ducenda uxor eſt? Sunt tamen inſcripti nomine Hermagoræ libri: qui cõfirment illam opinionem ſiue falſus eſt titulus:ſiue hic Hermagoras alius fuit. Nam eiuſdem eſſe quomodo poſſunt:qui de hac arte mirabiliter multa compoſuit? Cum ſicut ex Ciceronis quoque rhetorico primo manifeſtum eſt:materiam rhetorices in theſis & cauſas diuiſerit. Quod reprehendit Cicero:ac theſim nihil ad oratorem pertinere contendit: totumque hoc genus quæſtionis ad philoſophos refert. Sed me liberauit reſpondendi uerecundia:& q̃ ipſe hos libros improbat:& q̃ in oratore atque his quos de oratore ſcripſit libris. & topicis præcipit:ut a propriis perſonis atque temporibus auocemus controuerſiam:quia latius liceat dicere de genere q̃ de ſpecie:& quod in uniuerſo probatum eſt:id in parte probatum eſſe neceſſe ſit. Status autem in hoc omne genus materiæ iidem qui in cauſam cadũt. Adhuc adiicitur alias eſſe quæſtiones in rebus ipſis:alias quæ ad aliquid referant. illud an uxor ducẽda:hoc an ſeni ducẽda. illud an fortis hoc an fortior. cãm finit. Apollodorus:ut iterprætatione ualgii diſcipuli ei⁹ utar:ita cã ẽ negociũ oibus ſuis ptibus ſpectãs ad qõnẽ:aut cã ẽ negociũ:cuius finis ẽ cõtrouerſia. Ipſũ deinde negociũ ſic finit. Negociũ eſt cõgregatio p̃ſonarũ:locorũ tẽporũ. cãrũ. modorũ caſuũ factorũ iſtrumẽtorũ. ſermonũ. ſcriptorũ:& nõ ſcriptorũ. Cãm nũc itelligamus negociũ p̃ri ſtaſim. Sed ipſã cãm q̃dã ſimil̃ finierunt:ut Apollodorus negociũ:Iſocrates cãm eẽ ait qõnẽ finitã ciuilẽ:aut rerũ cõtroũerſiã i p̃ſonarũ finitarũ cõplexu. Cicero his uerbis. cã certis perſonis. locis. temporibus. actionibus. negociis cernitur:aut in omnibus. aut in pleriſq; eorũ.

Quid ſit ſtatus.

Rgo cũ oĩs cã cõtineaẽ aliquo ſtaẽu. priuſq̃ dicere aggredior:qũo genus qd̃q; cãæ ſit tractãdũ:id qd̃ cõe ẽ oĩbus:qd ſit ſtatus:& unde ducaẽ:& quot:& q̃ ſint ituẽdũ puto q̃q̃ id nõ nulli ad iudiciales tãtũ p̃tinere materias putauerũt. Quorũ iſcitiã cũ oia tria genera fuero executus: rei ipſa deph̃det. Qd̃ nos ſtatũ:id qdã cõſtitutionẽ uocãt. alii qõnẽ. alii qd̃ ex qõne appareat caput. Thendorus caput. i. κεφαλαιον γενικωτατον ad qd̃ referunt oĩa quorum diuerſa aplatio uis eadẽ. nec itereſt diſcẽtiũ:q̃bus q̃cq̃ noĩbus appellaẽ. dũ res ipa mãifeſta ſit. Statũ græci στασιν uocãt: quod nomen non primum ab Hermagora traditum putatur:ſed alii ab Eucrate Iſocratis diſcipulo: alii a Zopiro Clazomenio: q̃q̃ uidetur. Aechynes quoq; in oratione cõtra Cteſifõtẽ uti

finitio hominis omnes homines complectitur. Sic igi ur breuiſſime emendari poteſt: ut non particula negatiua aſcribatur hoc modo. Nam finit one quidem comprehendi nihil nõ in uniuerſum certum eſt. hoc eſt omne qd̃ definitur: i uniuerſum ad omnia que ſub eo continentur: extẽditur. Quamq̃ inutiles quidam orationi putant uniuerſales quęſtiones Oratori potius q̃ orationi mihi legendũ uidetur. Negociũ πραγμα σιν πραγματοσιν tranſfert circunſtantia. Idcirco autem dicitur negocium quia negocium ex circunſtantiis cõſtẽt.

Rgo cũ omnis cauſa Breuiter propo/nit Fabius quę ſit de ſtatu atq; conſtitutione eauſarũ dicturus. Primũ. n. q̃buſ noibus ſtatus uocẽ exponit.

Deinde ſtatum definit. Poſtea unde ducatur ſtatus oſtẽdit. Demum quot & qui ſint ſtatus aperte deſcribit. Theodorus caput generale hoc loco mihi deeſſe uidetur: id qđ & duę dictiones grecę quę inferunt aperte oſtendunt. q̃q̃ γενικοτατον generaliſſimum transferatur. & Fabius ipſe paulo poſt ſic ſcribens. Theodorus ut dixi: capita generalia id ἐκεφαλαιον γενικοτατον. hoc eſt caput generaliſſimum. Quæ appellatio dicitur ducta. στασισ & ſeditio dicitur. Vnde στασιαζειν ſignificat ſeditionẽ agere. & congredi. & ſtatus ſiue ſtatio & ποτουστησαι hoc eſt conſiſtendo.

Hoc feciſti. nõ hoc feci. qs quid fecerit. Quis ut ocioſũ uidetur eradendum. Quid ſi. n. dicat quis. Enim particula aut expungenda uidetur. in ſecundum aut locum tranſferenda: ut ſit. Quid enim. ſi dicat quis. Nec in cauſa Milonis circa primas quęſtiones quæ ſunt ante prohœmium poſitę iudicabo confli xiſſe cauſã. Cur ante prohœmium quęſtiones eas Fabius poſitas eſſe dicat non uideo. Sunt quidem ante narrationem ſed certe poſt prohœmium. Atq; ita etiam refraganti bus exemplaribus mihi uidetur eſſe legendum. aut iuxta prohœmiũ. aut certe poſt prohœmium. Eas aũt qõnes

hoc uerbo: cũ a iudicibus petit: ne Demoſthenem permittãt euagari: ſed eum dicere de ipſo cauſæ ſtatu cogant. Quæ appellatio dicitur ducta uel ex eo q̃ ibi ſit primus cauſæ congreſſus: uel quod in hoc cauſa conſiſtat. Et nominis quidem hæc origo. nunc quid ſit. Statum quidam dixerunt primam cauſarum cõflictionem: quos recte ſenſiſſe: parum elocutos puto. non. n. eſt ſtatus prima conflictio: feciſti: nõ feci: ſed qđ ex prima cõflictione naſcitur: id eſt genus quæſtionis. feciſti non feci: an fecerit. hoc feciſti. non hoc feci. quid fecerit: quia ex his apparet illud coniectura. hoc finitione quærendum: at q̃ in quo pars utraq; inſiſtit: erit quęſtio coniecturalis uel finitiui ſtatus. Quid. n. ſi dicat quis: ſonus eſt duorum iter ſe corporum conflictio: erret ut opinor. non. n. ſonus eſt conflictio: ſed ex conflictione: & hoc leuius. intelligitur enim ut cũq; dictum. Inde uero ingens male interpretantibus in natus eſt error: qui quia primam cõflictionem legerant: crediderunt ſtatum ſemper ex prima quæſtione ducendum: quod eſt uicioſiſſimum. nam quęſtio nulla non habet utiq; ſtatum. conſtat. n. ex intentione & depulſione: ſed aliæ ſunt propriæ cauſarũ de quibus ferenda ſententia eſt. aliæ adductæ extrinſecus: alí quid tamen ad ſummam cauſæ cõferentes: uelut auxilia quędam quo fit: ut in controuerſia una plures quæſtiones eſſe dicãtur. Porro harum plerunq; leuiſſima quæq; primo loco fũgitur. Namq; & illud frequens eſt: ut ea quibus minus confidimus cum tractata ſint: omittamus: interim ſpõte noſtra uelut donantes: interim ad ea quæ ſunt potentiora gradum ex his feciſſe cõtenti. Simplex autem cauſa etiam ſi uarie defenditur non poteſt habere plus uno de quo pronuncietur: atq; erit inde ſtatus cauſæ quod & orator præcipue ſibi optinendum: & iudex ſpectandum maxime intelligit: in hoc. n. cauſa conſiſtet. Ceterum quæſtionum poſſunt eſſe diuerſi. Qđ ut breuiſſimo pateat exemplo: cum dicit reus. etiam ſi feci. recte feci. qualitatis utitur ſtatu. cum dicit non feci: coniecturã mouet Semper autem firmius eſt non feciſſe. Ideoque ſtatum eſſe. in eo iudicabo: quod dicerem ſi mihi plus q̃ unum dicere non licere. Recte igitur eſt appellata cauſarum prima conflictio: non quæſtionum. Nam pro Rabirio poſthumo Cicero primam partem orationis in hoc intendit: ut actionem competere in equitem romanum. neget. ſecunda nullam ad eum pecuniam peruenisſe confirmat. Satum tamen dicã in eo fuiſſe: qđ eſt potẽtius. Nec in cã. Milonis circa primas quęſtiones: quæ ſunt ante prohœmium poſita iudicabo cõflixiſſe cauſam: ſed ubi totis uiribus iſidiator Clodius ideo

que iure interfectus oſtenditur. Et hoc eſt quod ante omnia cõſtituere in animo ſuo debeat orator. etiam ſi pro cauſa plura dicturus eſt: quid maxime liquere iudici uelit. Quod tamen ut primum cogitandum: ita non utique primum dicendum erit.

Vnde ducatur: & reus an actor ſtatum faciat.

a Lii ſtatum crediderũt primam eius cum quo ageretur de precationem. Quam ſniam his uerbis Cicero complectitur in quo primum conſiſtit quaſi ad repugnandum cõgreſſa defenſio. Vnde rurſus alia quæſtio: an eum ſemper is faciat qui reſpondet. Cui rei pręcipue repugnat Cornelius Celſus dicens: non a depulſione ſumi: ſed ab eo qui propoſitionem ſuam confirmet: ut ſi hominem occiſum reus negat: ſtatus ab accuſatore naſcatur: quia is uelit probare: ſi iure occiſum reus dicit trãſlata probationis neceſſitate. idem a reo fiet & ſit eius intentio. cui non accedo equidem. nam eſt uero prius: quod cõtra dicitur: nullam eſſe litem: ſi is cum quo agatur nihil reſpondeat. Ideoq; fieri ſtatum a reſpondente. mea tamen ſnia uarium id eſt: & accidit pro conditione cauſarum & quia uideri poteſt propoſitio aliquãdo ſtatum facere: ut in cõiecturalibus cauſis. utitur enim coniectura magis qui agit quo moti quidam eundem a reo inficialem eſſe dixerunt: & in ſyllogiſmo tota ratiocinatio ab eo eſt qui intẽdit. Sed quia uidetur illis quoq; neceſſitatem hos ſtatus exequendi facere qui negat. Is enim ſi dicat non feci: coget aduerſarium coniectura uti: & ſi dicat non habet legem: ſyllogiſmo. cõcedamus ex depulſione naſci ſtatum. nihilominus enim res eo reuertetur: ut mõ is q agit mõ is cũ quo agit: ſtatũ faciat. Sit. n. accuſatoris intentio hominem occidiſti: ſi neget reus faciet ſtatum qui negat. Quid ſi cõfitetur: ſed iure a ſe adulterum dicit occiſum. Nempe legem eſſe certum eſt: quæ permittat: niſi aliquid accuſator reſpondeat: nulla lis eſt: non fuit inquit adulter. Ergo depulſio incipit eẽ actoris: ille ſtatum faciet. Ita erit quidem ſtatus ex prima depulſione: ſed ea fiet ab accuſatore non a reo. Quid? quod eadem quæſtio poteſt eundem uel accuſatorem facere uel reum. Qui artem ludricam exercuerit in. xiiii. primis ordinibus ne ſedeat: q̃ ſe prætori in hortis oſtẽderat: neq; erat productus: ſedit in. xiiii. ordinibus. nempe intentio eſt: artem ludicram exercuiſti. depulſio: non exercui artẽm ludicram. quæſtio: quid ſit artem ludicram exercere. Si accuſabitur theatrali lege: depulſio erit. rei ſi excitatus fuerit de ſpectualis: & aget iniuriarum: depulſio erit accuſatoris. Frequentius tamen illud accidet: quod eſt a plu/ ante narrãtionẽ fuiſſe tractatas Fabius ipe in ſequẽti uolumine: ubi de narratiõe ꝓcipit apte reſpõdit his uerbis. Niſi forte M. Tullius i oriõe pulcherríma quam pro miſone ſcriptam reliquit male diſtulit ſe narrationem uidet: tribus ꝓpoſitis quęſtiõibus. Quã ſniam his uerbis Cicero complectitur. In topicis hęc a Cicerone traduntur. Videri & quia poteſt ꝓpoſitio. Videri uerbum in ſecundum locum mihi uidetur referẽdum. Et uero copula ut ceſſans erandum. ut legatur. Quia uideri poteſt. Sed quia uidetur illis quoq;. Pro illis mihi illic legendum eſſe uidetur. hoc eſt in coniectura & ſyllogiſmo.

Qui ſe pretori in horis oſtẽderat neq; erit ꝓductus. Erat legendum eſt nõ erit. Hęc autem quęſtio a iurecõſultis tractatur in titulo De iis qui notantur in famia. Ibi. n. Caius inquit. Qui autem operã ſuã locauit ut prodiret artis ludicræ cauſa neq; prodiit non notatur: quia non eſt ea res adeo turpis ut etiam conſiliũ puniri debeat. Vt modo is q agit: modo is cum quo agitur ſtatum faciat Vulpianus de exceptionibus & pręſcriptionibus. Agere. n. is uidetur qui exceptione utitur. nam reus in exceptione actor eſt. Sedit in. xiiii. ordinibus Iuuenalis libro ultimo. Acribus exemꝑli. uideor te claudere: miſce Ergo aliqd noſtris de moribus. effice ſummam Bis ſeptem ordinibus quam lex digatur othonis. Hoc quoq; ſi rugam trahit: extenditq; labellum Sume duos equites. fac tertia quadringenta. Martialis Ingenium ſtudiumq; tibi moreſq; genuſq; Sunt equitis fateor: cętera plębis habes Bis ſapientia tibi nõ ſunt ſub ſellia tanti. Vt ſedeas uiſo pallidus oceão. Si accuſabit̃ le gẽ theatrali. Lex theatralis ea dẽ roſcia dicit̃ a Roſcio othone tribuno plebis: qui eã tulit.

Cauebatur aut eâ lege ne/ quis in primis quatuordecim ordinib⁹ ſederet: qui cenſum equeſtrem non haberet. hoc eſt quadringenta ſeſtertia. Quod ſiquis eam ſummam poſſidens de ſpectaculis fuiſ ſet excitatus iniuriarum cum excitatore agere poterat. ουσιαν quam Plato eſſentiam uocat. Cum Plato nominib⁹ latinis nunquam ſit uſus: ui/ detur eradendus: ut loco eius Plautus repõatur. Nã Plau/ tus quãuis dure eſſentiam uo cat: quã græci ουσιαν dicũt: ut in libro primo etiam ẽ di/ ctũ. In qua de animo, cor/ pore ex propoſitis queratur. Corrupte ſic legitur. Emẽda te autem hoc modo & extra poſitis An is quem nondũ addicta eſt mater peperit ſer uus ſit natus. Non particula ne ſenſum confundat uide eradenda: ut legatur. An is quem dum addicta eſt mater Addicti autem dicuntur qui ad tempus ſe creditoribus uẽ dũt. Vnde eſt titulus apud iu riſcõſultos. De i die addictio ne: quem ut pleraque alia uul gus leguleorum corrupte le/ git: de in diem adiectione qđ quidem grande flagitium eſt. Tempus iterum quod καιρος appellãt καιρος latine occaſio dicit. Huic ille ſubii citur in peſtilentia comeſſa/ tor. Thema eſt declamatoriũ Accuſatur enim quidam quod in peſtilentia tan/

ribus traditum. Effugerunt has quæſtiones: qui dixerunt ſtatum eſſe id quod appareat ex intentione & depulſione: ut feciſti, non feci: aut recte feci. Viderimus tamen: utrum id ſit ſtatus: an in eo ſtatus: Hermagoras ſtatum uocat: per quem ſubiecta res intelligatur: & ad quem probationes etiam par/ tium referantur, noſtra opinio ſemper hæc fuit: ut cum eſ/ ſent frequenter in cauſa diuerſi quæſtionũ ſtatus: in eo crede/ rẽ ſtatũ cauſæ: qđ eſſet in ea potentiſſimũ: & in quo maxime res uerteretur. Id ſiquis generalem quæſtionem uel caput ge nerale dicere malit: cum hoc mihi non erit pugna: non magis q̃ ſi aliud adhuc quo idem intelligatur: eius rei nomen inue/ nerit: q̃q̃ tota uolumina in hác diſputationẽ impendiſſe mul tos ſciam: nobis ſtatum dici placet. Sed cum in aliis omnibus inter ſcriptores ſumma diſſenſio eſt: tum in hoc uidetur mihi præcipuum ſtudium quoq; diuerſa tradendi fuiſſe: adeo nec qui ſit numerus, nec quæ nomina, nec q̃ generales: qui ue ſpe ciales ſint ſtatus conuenit. Ac primum Ariſtoteles elementa decem conſtituit: circa quæ uerſari uideatur omnis quæſtio. ουσιαν quam Plato eſſentiam uocat. Nec ſane aliud eſt eius nomen latinum. Sed ea quæritur an ſit, qualitatem: cuius ap/ tus intellectus eſt, quantitatem quæ dupliciter a poſteriori/ bus diuiſa ẽ, q̃ magnum & q̃ multum ſit, ad aliquid, unde du ctæ tranſlatio & comperatio. Poſt hęc ubi & quando, deinde facere, pati: habere: quod eſt quaſi armatum eſſe, ueſtitum eſ ſe, nouiſſime συγχειϑαι quod eſt compoſitum eſſe quodã modo: ut calefacere, ſtare, iraſci. Sed ex his oĩbus prima quat tuor ad ſtatus pertinere, cætera ad quoſdam locos argumen/ torum uidentur. Alii nouem elementa poſuerunt perſonam in qua de animo, corpore, ex propoſitis quæratur: quod perti nere ad coniecturæ & qualitatis inſtrumenta uideo. tempus quod χρονον uocant: ex quo quæſtio, an is quem nundum adicta eſt mater: peperit, ſeruus ſit natus, locus unde contro/ uerſia uidetur, an fas fuerit tyrannum in templo occidere, an exulauerit qui domi latuit. Tempus iterum quod καιρον ap pellant, hanc autem uideri uolunt ſpeciem illius temporis: ut æſtatem uel hyemem. Huic ſubiicitur ille in peſtilẽtia comeſ ſator actum, i. πραξιν quod eo referunt: ſciens commiſſerit, an inſciẽs neceſſitate an caſu, & talia. Numerum qui cadit in ſpeciem quantitatis, an Thraſybulo triginta premia debean/ tur: qui tot tyrannos ſuſtulerit. Cauſam cui plurimæ ſubiacẽt lites: quotiens factũ nõ negatur: ſed q̃a iuſta rõne fit: factũ dẽ fendit. τροπον cũ id qđ alio mõ fieri licet: alio dicit factũ híc ẽ adulter loris ceſus: uel fame necatus. Occaſionẽ factorũ: qđ

eſt apertius q̃ ut uel interpretandum: uel exemplo ſit demonſtrandum: tamen αφορμασ εργον uocant. Hi quoq; nullã quæſtionem extra hęc putant. Q uidam detrahunt duas partes: numerum: & occaſione: & pro illo quæ dixi: actu ſubiiciunt res. i. πραγματα quæ ne præteriſſe uideret: ſatis habui attingere. cæterum his nec ſtatus ſatis oſtendi: nec omnes contineri locos credo: quod apperebit diligentius legẽtibus quæ de utraq; re dicam Erunt enim plura multo q̃ quæ his elemẽtis comprehenduntur. Apud plures auctores legi: placuiſſe quibuſdam: unum omnino ſtatum eſſe coniecturalem Sed quibus placuerit: neq; illi tradiderunt: nec ego uſq̃ reperire potui. Rationem tamen hanc ſecuti dicuntur: q̃ res omnes ſignis colliguntur quomodolibet. qualitatis quoq; ſolum ſtatum faciant: quia ubiq; qualis ſit cuiuſq; rei natura quæri poteſt. ſed utrocumq; modo ſequatur ſumma confuſio Neq; intereſt unũ q ſtatũ faciat: an nullũ: ſi omnes cãæ ſint cõditionis eiuſdem. Cõiectura dicta eſt a cõiectu. i. directiõe quadã rõnis ad ueritatem: unde etiã ſonniorũ atq; oium interpretes cõiectores uocamus. appellatũ tamen eſt hoc genus uarie ſicut in ſequentibus apperebit.

Q uot & qui ſtatus.

f Verunt qui duos ſtatus facerent. Archidemus coniecturalem & finitiuum excluſa qualitate. quia ſic de ea quæri exiſtimabat: quid eſſet iniquum. quid iniuſtum. quid dicto audiẽtem non eſſe: quod uocat de eodem & alio. Huic diuerſa ſententia eorum fuit: qui duos quidem ſtatus eſſe uoluerũt: unũ inficialẽ. alterũ iuridicialẽ. In ficialis quẽ nos dicimus cõiecturalẽ: cui ab inficiãdo nomẽ alii in totũ dederunt. alii in ptẽ: qa accuſatorẽ cõiectura reũ inficiaciõe uti putauerũt: Iuridicialis ẽ q δικαιολογικοσ greçe dicit̃: ſed quẽadmodũ ab Archidemo qualitas excluſa eſt: ſic ab his repudiata finitio. Nã ſubiciũt eã iuridiciali: q̃rẽdũ arbitrant̃: iuſtũ ne ſit ſacrilegiũ appellari: qd̃ obiiciat̃. uel furtum. uel amentiã. Q ua in opiniõe Páphilus fuit. Sed qualitatẽ in plura ptius ẽ Plurimi deinceps mutatis tãtũ noibus i rẽ de qua nõ cõſtet & i rẽ de qua cõſtet. Nã eſt uerũ: nec aliter fieri põt: q̃ ut aut certũ ſit: factũ eſſe qd: aut nõ ſit. ſi nõ eſt certũ cõiectura ſit ſi certũ eſt: reliqui ſtatus. Nã idẽ dicit Apollodorus: cũ qõnẽ aut in rebus extra poſitis: qbus cõiectura explicat̃ aut i nẽis opinionibus exiſtimet poſitã: quorũ illd̃ πραγματικον hoc περι εννοιασ uocat. idẽq; ατοπον & προληπτικον dicũt: & dubiũ & plũptũ ſignificatur. de quo liquet. Itẽ Theodorus q de eo an ſit: & de accidẽtibus ei qd̃ eſt cõſtet. i. περι ουσιασ και

qui malo publico gaudeat in dulgeat compotationibus at q; ebritati. Comeſſator autẽ a comeſſari quod greçe κωμαζειν dicitur: deduci uidet̃. Como. n. deus laſciuiæ atq; ebritatis. Hinc eſt adulter loris cæſus uel fame necatus. Hęc quoq; declamatoria eſt materia. adulterum. n. in adulterio deprehenſum interficere licebat. Quidam adulterum loris uerberauit uel fame eum perire coegit. accuſatur q; cõtra legẽ fecerit. Lex. n. pmittit adulterum enſe interfici: αφορμασ εργων uocant. hoc eſt cauſam operę αφορμη nãq; cauſa. εργον opus dicitur. Quę ne preteriſſe uideret ſatis humani attingere. Videret aperte legendum eſſe cõſtat. Vnde etiã ſonniorum atq; omnium interpretes coniectores uocamus. Loco omnium aperte ominum eſt legendum ab omĩe hoc eſt augurio. Quorum illud πραγματικον. hoc περι εννοιασ uocat πραγματικον dicitur negotiale. περι ενυοιασ. Ad uerbũ interpretatur circa opiniones: & ſnias. Idemq; ατοπον & προληπτικον dubiũ προληπτικον ꝓprie trãſfertur pręſumptum. Vnde & προληψισ pręſumptio interpretari poteſt. Itẽ Theodorus q de eo an ſit & de accidẽtibus ei quod eſt cõſtet. i. περι ουσιασ και συμβεβηκοτων eſſe legatur non eſt περι ουσιασ και συμβεβηκοτων. hoc ẽ de ſubſtãtia & accidẽtibus. In uoce quęri putat an ſignificet q

quia multa. Nisi corrigatur hic locus: sensus non percipiet. Quid ergo loco qui & qi loco quia legatur. ut sit An significet quid & q̄ multa.

Rebus coniecturam quod κατ᾽ ἔνθυμησιν uocat. Ad uerbum transfertur secūdum sensum. Coniectura nāq; sub aliquem sensuum cadit. Cui dat nomē κατεννοιαν hoc est secundum opinionem. Qui & uirginio placent. Virginius hic auctor fuisse putat rhetoricorum ad Herenium: qui falso Ciceroni ascribunt. Ibi .n. hęc eadē ē statuū diuisio q̄ si Ciceronis eēt ei certe. a Fabio ascriberet. Mihi aūt ne Virginii qdem esse opus illud uidet: tametsi his Fabii uerbis motus id olim asserue rim. Quę enim Virginii sententia alibi a Fabio allegat: t rhetoricis ad Herenium nō

σύμβιβάκοτων existimat quęri. Nam in his omnibus prius genus coniecturam habet: sequens reliqua. Sed hæc reliqua Apollodorus duo uult esse qualitatem: & de nomine. i. finitiuam. Theodorus quid quale. q̄tū. ad aliqd. Sunt qui & de eodē & de alio mō qualitatē esse. mō finitionē uelint. In duo & Posidonius diuidit: uocē & res. In uoce q̄ri putat an significet quic q̄. multa. quo mō. rebus cōiecturā: qd κατ᾽ ἔνθυμησιν uocat qualitatem & finitionem: cui nomen dat κατεννοιαν & ad aliquid: unde alia diuisio est. alia esse scripta: & alia inscripta. Celsus Cornelius duos & ipse fecit status generales. an sit quale sit. priori subiecit finitiōem: qa æq; quęrat. an sit sacrilegus: q nihil se sustulisse de tēplo dicit & q priuatā pecuniā cōfitetur se sustulisse. qualitatem in rē & scriptū diuidit: Scripto quatuor ptes legales exclusa trāslatiōe. q̄titatē & mētis cōnes cōiecturæ subiecit. Est etiā alia in duos diuidendi status rō: q̄ docet: aut de substācia cōtrouersiā esse: aut de qualitate. Ipsā porro qualitatem: aut in summo genere cōsistere: aut in succedentibus. de substantia est cōiectura. quæstio. n. tractat rei. an facta sit. an fiat. an futura sit. Interdū etiā mentis: idq; melius q̄ quod iis placuit: qui statum eundem facti nominauerūt tanq̄ de preterito tantum: & tātum de facto quæreretur. pars qualitatis quæ est de summo genere raro in iudicium uenit: quale est id ne sit honestum: quod uulgo laudatur Succedentium autem alie de comuni appellatione: ut sit ne sacrilegus: qui pecuniam priuatam exemplo furatus est: aut de re denominata: ubi & factum esse certum est: nec dubitatur quid sit quod factum est: cui subiacent omnes de honestis. iustis. utilibus quæstiones his etiam cæteri status contineri dicuntur: quia & quantitatis modo ad coniecturam referatur: ut maior ne sol q̄ terra. modo ad qualitatem. quanta pœna quempiam quanto ue premio sit affici iustum. & translatio uersetur circa qualitatem & diffinitio pars sit translationis. Quin etiā contrariæ leges & ratiocinatiuus status. i. syllogismus: & plerumq; scripti & uoluntatis æquo nitantur: nisi quod hic tertius aliquando coniecturam accipit. quid senserit legis constitutor. Ambiguitatem uero semper coniectura explicari necesse sit. quia cum sit manifestum uerborum duplicem esse intellectum: de sola quæritur uoluntate. A plurimis tres sunt facti generales status: qui & Cicero in oratore utitur. Et omnia q̄ aut incōtrouersiā: aut incōtentionē ueniant contineri putat sit. ne. qd sit. quale sit: quorū noīa aptiora sūt q̄ ut dicēda sint. Idē Patrocles sentit. Tres fecit & M. Antonius his quidē uerbis: paucæ res sunt: quibus ex rebus oēs orationes nascuntur.

factum:nõ factum:ius:iniuria:bonum malum. Sed quoniã quod iure dicimur feciſſe:non hunc ſolum intellectum habet: ut lege: ſed illum quoque ut iuſte feciſſe uideamur. ſecuti Antonium apertius uoluerunt eoſdem ſtatus diſtinguere. Itaq; dixerunt coniecturalem legalem:iuridicialem. Qui & Virginio placent. Horum deinde fecerunt ſpecies:ita ut legali ſubiicerent finitionem:& alios qui ex ſcripto dicuntur:legum contrariarũ. quæ antinomia dicitur:& ſcripti & ſententiæ uel uoluntatis. i.

& metalepſim quam nos uarie tranſlatiuam: tranſſumptiuam:tranſpoſitiuam uocamus

quem accipimus rationatiuum uel cõllectiuũ ambiguitatis: quæ nominatur. Quos poſui:quia & ipſi a pleriſque ſtatus appellantur:quibuſdam legales potius queſtiones eas dici placuerit. Quatuor fecit Athneus:protrepticem. ſtalin uel paranæticem. i. exortatiuum:quia ſuaſoriæ eſt proprius

qua coniecturam ſignificari magis ex iis quæ ſequuntur: q̃ ex ipſo nomine appareat

ea finitio eſt:mutationę enim nominis conſtat iuridicialem eadem appellatiõę græca:qua cæteri uſus. Nam eſt ut dixi multa in nominibus differentia. Sunt qui

tranſlationem eſſe exiſtiment ſecuti hanc mutationis ſignificationem. fecerunt alii totidem ſtatus ſed alios an ſit:quid ſit:quale ſit quantum ſit:ut Cæcilius & Theon. Ariſto teles in rhetoricis etiam ſic omne opus diuidit:in ueritatem: & petenda:ac fugienda quod eſt ſuaſoriæ:& de eodem atque alio partiendo tamen ad hęc peruenit an ſit:quid:quale:quantũ & quam multũ ſit quęrendũ putat. Quodam tamen loco finitionis quoq; uim intelligit:quando dicit:quędam ſic defendi. ſuſtuli: ſed non furtum feci. percuſſi. ſed non iniuriam feci. Poſuerat & Cicero in libris rhetoricis:facti nominis:generis actionis:ut in facto cõiectura:in noię finitio in genere q̃litas:in actione ius intelligeret. Iuri ſubieicerat tranſlationẽ. Verũ hic legas quoq; qõnes alio loco tractat:ut ſpecies actionis. Fuerunt qui facerent quinq;: cõiecturam: finitionem:qualitatem:quantitatem:ad aliquid. Theodoruſ quoq; ut dixi iiſdẽ generalibus capitibuſ utitur:an ſit:quid ſit:quale ſit: quantum ſit:ad aliquid. Hoc ultimum maxime in comparatiuo genere uerſari putat. quoniam melius ac peius:maius:& minus niſi alio relata non intelliguntur. Sed in illas quoq; tranſlatiuas ut ſupra ſignaui queſtiones incidunt:an huic uis agẽdi ſit:uel facere aliquid cõueniat:an cõtra hũc:an hoc tẽpore:an ſic. Omnia. n. ita referri ad aliquid neceſſe eſt. Alii ex ſtatus putant:cõiecturã quam geneſin uocãt:& qualitatem & propriętatẽ:id eſt ἰδιότητα:quo

inuenitur κατάφητον καὶ διάνοιαν: hoc eſt ſecundũ dictum & uolũtatẽ. Quatuor fecit athe neus προτρεπτίκην ςαϑίν uel paræneticen: hoc eſt exhortatoriũ ſtatũ ἀπο του τρεπειν: hoc ẽ ab exhortãdo ϖαρορμητικὴ dicit cõcitatiua

hoc eſt ab impellendo uł cõcitando. Qui ſuaſoriç eſt proprius

quæ cõiecturã ſignificari dicitur quod conferre & prodeſſe ſignificat. Conferunt nanq; cauſæ ſed ñ cauſę: ſed non neceſſario probant coniecturæ:

ea finitio alternatiua

hoc eſt alternando atq; mutãdo Definitio nanq; mutationis nominis conſtat: ut homo eſt animal ratiõale. Idẽ nãq; eſt aía róna le quod homo. Iuridicialem eadẽ appellatiõe græca qua cæteri uſus

nanq; iuridicialis ab omnibus dicit

Verũ hic legales quoque queſtiones alio loco tractat: at ſpecies actiõis ut loco at particulę legẽdũ eſſe conſtat. Hoc aũt in particionibus oratoriis legitur. Et comparationem: & tranſlationẽ cuius ab hoc nouum nomẽ inuẽtũ ẽ.

nouum tanquam in ſtatu alio q ab

Hermagora inter ſpecieſ iuridiciales ponitur: uſitatũ. Hic locus ita erroribus ſcatet: ut niſi emẽdetur intelligi nõ ſcit. Hoc aũt modo uideſ poſſe emẽdari ſi nõ ab hoc: ſed adhuc & loco tanq̃ legatur inq̃ & ſi hoc & ſicubanſ: ut legamus. Et tráſlationẽ cuius adhuc nomen nouũ inuentu eſt.

nouũ inq̃ in hoc ſtatu. In alio qui ab Hermagora inter ſpecieſ iuridiciales poniſ uſitatũ. Methaſtaſiis nanq̃ ponatur pro tráſlatione nouũ eſt nomẽ: ut Faſẽtit. Nã tranſlat o a græcis fere diciſ.

Sin pro remotione criſquę ẽ ſpẽs iuridicialis aſſumptiuæ nomẽ eſt uſitatũ. Vt ſit ne liber: q eſt in aſſertiore. Hoc eſt: An is de cuius libertate contendiſ iuditio ſit liber q̃diu durat iudiciũ. Aſſertion. diciſ iudiciũ de alicuius libertate conſtitutũ. Cauſa uero liberalis uocaſ. Sũt.n. uelut res geſtę in hos cõmẽtarios quos adoleſcẽs dduxerat ſchola: uideo qdẽ hũc locum eẽ corruptũ. Sed quonã pacto emẽdari poſſit mihi non liq̃t: niſi forte regeſtæ & ſcholæ: ut eſt in uetuſto legaſ a regerẽdo hoc ẽ a reponẽdo: Quomodo: ut legamus ipſius Fabii adducor auctoritate: q in priore libro ſic ait. Vnde fit ut diſſoluta & ex diuerſis congeſta oratio cohęrere non poſſit: ſimiliſq̃ ſit cõmentariis puerorũ in quos ea q̃ alius declamantibus laudata ſunt: regerũt. Recte igitur res ſunt quas uel legendo uel audiendo colligimus: atque in commentarios digerimus.

uerbo finitio oſtenditur. & quãtitatem quã ἀξίαν dicũt. & cõperationem & tranſlationem: cuius ab hoc nouum nomen inuentũ eſt μετάϛασιϛ nouum tanquam in ſtatu alio: qui ab Hermagora inter ſpecies iuridiciales ponitur uſitatum. Aliis ſeptem eſſe placuit: a quibus nec tranſlatio: nec quantitas: nec comperatio recepta eſt. Sed in horum trium locum ſubditæ quatuor legales adiectæque illis tribus rationalibus. alii peruenerunt uſque ad octo tranſlatione ad ſeptem ſuperiores adiecta. A quibuſdam deinde diuiſa ratio eſt: ut ſtatus rationales appellarent quęſtiões: quemadmodum ſupra dixi legales. In illis de re. in his de ſcripto quęreretur. Quidam in diuerſum hos ſtatus eſſe. illas quæſtiones maluerunt. Sed alii rationales tres putauerunt. an ſit. quid ſit. quale ſit. Hermagoras ſolum quatuor. coniecturam. proprietatem. tráſlationem. qualitatem: quam per accidentia id eſt κατὰ ϑυμβεβηκοϛ uocãt. hac interpretatione. an illi accidat uiro bono eſſe uel malo. Hanc ita diuidit de appetendis & fugiendis: quæ eſt pars deliberatiua: de perſona. ea oſtenditur laudatiua. negocialem: quam pragmaticen uocat in qua de rebus ipſis quęritur remoto perſonarum complexu ut ſit ne liber: qui eſt in aſſertione: an diuitiæ ſuperbiam patiantur. an iuſtum quid an bonum ſit. iuridicialem: in qua fere eadem ſed certis deſtinatiſque perſonis quęratur: an ille iuſtę hoc fecerit uel bene. Nec me fallit in primo Ciceróis rhetorico aliam eſſe loci negocialis interpretationem: cum ita ſcriptum ſit negocialis ẽ in qua quid iuris ex ciuili more & æquitate ſit: conſideratur: cui diligentiæ præeſſe apud nos iuriſconſulti exiſtimantur. ſed quid ipſius de iis libris iudicium fuerit: ſupra dixi. Sũt enim uelut res geſtæ in hos commentarios: quos adoleſcens deduxerat ſchola: & ſiqua eſt in his culpa tradentis eſt: ſiue eum mouit: quod Hermagoras prima in hoc loco poſuit exempla ex quæſtionibus iuris: ſiue quod græci πραγματικοὺϛ uocant iuris interpretes. Sed Cicero quidem his pulcherrimos illos de oratore ſubtituit. Ideoque culpari tanquam falſa præcipiat: non poteſt: nos ad Hermagoram tráſlationem hic primus omnium tradidit: q̃q̃ ſemina eius quędã citra nomen ipſum apud Ariſtotelẽ reperiũtur. legales autem cõncs has fecit ſcripti & uoluntatis: quam ipſe uocat κατὰ ῥήτου καὶ ὑπεξαίρεσιν. i. dictum & exceptionẽ: quorum prius ei cũ oibus cõmune eſt: exceptionis nomẽ minus uſitatum: rõcinatiuum: ambiguitatis lęgum contrariarum. Albutius eadem diuiſione uſus detrahit tráſlatiõem ſubiiciens eã iuridiciali. In legalibus quoq; cõmunis nullũ putat eſſe qui dicatur rõcinatiuus. Scio plura inuẽturos adhuc qui legerę átiquos ſtudioſius uolẽt. Sed nę hęc quoq; exceſſerint mo

dum uereor. Ipse me paulum in alia q̃ prius habuerim opinione nunc esse cõfiteor. Et fortasse tutissimum erat mõ famæ studentẽ nihil ex eo mutare: quod multis annis non sensissem mõ: ueruũ etiã approbassem. Sed non sustineo esse conscius mihi dissimulanti in eo præsertim operæ: quod ad bonorũ iuuenũ aliquã utilitatem cõponimus: in nulla parte iudicii mei. Nam & Hippocrates clarus arte medicinæ uidetur honestissime fecisse: quod quosdam errores suos ne posteri errarent: cofessus est. Et. M. Tullius non dubitauit aliquos suos libros iã editos. aliis postea scriptis ipse dãnare. Sicut Catullum atq; Luciliũ: & hos ipsos de quibus mõ sum locutus: artis rhetorices. Etenim superuacuus foret in studiis longior labor: si nihil liceret melius inuenire præteritis. Neq; tamẽ ex his quicq̃ q̃ tũ præcepi superuacuũ fuit. Ad eandem. n. particulas hæc quoque quæ nunc præcipiam reuertẽtur. Ita neminem didicisse pœnitẽat. Colligere tantũ eadem ac disponere paulo significãtius conor: oĩbus aũt satisfactũ uolo: non me hæc serius demonstrare aliis: q̃ mihi ipsi persuaserim. Secundũ plurimos auctores seruabant tris rõnale status coniecturam. finitionem. qualitatẽ. unũ legalẽ. Hi mihi status generales erant. Legalem in quinq; spẽs partiebar. scripti & uoluntatis. legũ contrariarum. collectiuũ. ambiguitatis. translationis. nũc quartum ex generalibus intelligo posse remoueri. Sufficit. n. prima diuisio qua diximus alios legales: alios rõnales esse. ita non erit status: sed quæstionum genus: alioquin & rõnalis status esset. Ex his etiam quos speciales uocabam: remoui translationẽ: frequẽter quidem sicut oẽs qui me secuti sunt: meminisse possunt testatus. Et in ipsis etiam illis sermonibus me nolẽt uulgatis: tamẽ hoc cõplexus uix in ulla controuersia trãslationis statũ posse reperiri: ut non & alius in eadẽ recte dici uideretur. Ideoq; a quibusdã eum excluſum: neq; ignoro multa transferri: cũ in oibus fere causis in quibus cecidisse quis formula dicitur: hæ sint quæstiones. an huic. an cum hoc. an hac lege. an apud hũc. an hoc tempore liceat agere. Et si qua sunt talia: sed personæ tempora. actiones. cæteraq; propter aliqua causam transferuntur. Ita non est in trãslatione quæstio sed in eo propter quod transferuntur. Non debes apud prætorem petere fidei commissum: sed apud cõsules: maior. n. prætoria cognitione summa est. Quæritur an maior summa sit. facti cõtrouersia est. non licet tibi agere mecum. cognitor. n. fieri nõ potuisti. Iudicatio est: an potuerit. nõ debuisti interdicere: sed petere. an rẽ interdictum sit ambigitur: quæ omnia succedũt legitimis quæstionibus: An nõ præscriptiones etiam in quibus maxime uidetur manifesta translatio eandem omnes species habent: quas hæ leges quibus agitur: ut aut de nomine aut scripto & sententia uel ratiocinatione quæratur: deinde status ex quæstione oriatur. Translatio quos quidem nõ multũ habere auctoritatis satis cõstat. Talia sunt q̃ nunc uulgus barbare registra appellat. Nam & Hippocrates clarus arte medicinæ uidet honestissime fecisse: qd quosdã errores suos: ne posteri errarent cõfessus est. Corne. Celsus sic de Hippocrate in. viii. ingt. A futuris se deceptũ eẽ hippocrates memoriæ prodidit moꝛ. s. magnorum uiroꝝ & fiduciã magnarum rerum habentium. Nam leuia ingenia quia nihil habẽt: nihil sibi detrahũt. Magno ingenio multaq; nihilominus habituro cõuẽit ẽt simplex ueri erroris confessio.

Sicut Catullum atq; Lucillum. Dialogi sunt Ciceronis qui nõ extãt. Neq; ignoro multa trãsferri cum in omnibus fere causis in qbus cecidisse qs formula dicitur hæ sint quæstiones. Ex secundo Ciceronis rhetorico facile apparet qd sibi uelit hic locus. Atq; in nostra ingait consuetudine multis de causis fit: ut rarius incidant translationes. Nã ex prætoriis exceptionibus multę excludũtur actiones & ita insimule habemus cõstitutũ ut a cã cadat is q nõ quẽ admodũ oportet egerit.

Cognitor .n. fieri nō potuisti. Qui aliū defendit in iudicio inqt Asconius Pædianus: aut patronus dicit: si orator est: aut aduocatus: si aut ius suggerit: aut p̄sentiā suā cōmodat amico: aut procurator si negociū suscipit: aut cognitor si p̄sentis cam nouit: & sic tuet ut suā. Trāslatio nō habet q̄stionē de qua cōtēdit orator: sed pp quā cōtēdit. Et si ab oibus pp legit: mihi tñ mīº sensui cōuenire uidetur. Si .n. trāslatio haberet q̄stionē propter quā cōtēdit orator: nimirū ipsa p se eēt status: qđ qdē aperte negat Quintilianus. Quare p loco pp uel oibus q̄ qdē ego uiderim refragātibus exēplaribº mihi legēdū uidet. Hēt .n. quæstionē trāslatio p quā cōtendit orator de principali q̄stiōe: qđ qdē apte q̄ sequūtur exēpla indicant. Similiter nō recte ago. Intētio accusatoris p̄termissa mihi uidetur ascribēda hoc mō. Nō recte agis: quā excipiat depulsio recte ago. Ergo translatiuū cāæ genus & ut cōparatiuū & mutuæ accusationis. Hic sensus ut mihi qdē uidet ē corruptus, atq; iis q̄ coliguntur a Fabio cōtrarius. Si enim trāslatiuū causæ genus est ut cōparatiuū. & mutuæ accusatiōis: quæ relatio criminis dicit nōne ut illa per se erit statº. Quare sic emēdandum puto. ut nō particula negatiua ascribatur: aciē loco & copulæ legat: hoc modo Ergo translatiuū causæ genus non est: ut comparatiuum & mutuę causationis.

non habet quęstionem: de qua contendit orator: sed pp quā contē dit: hoc apertius. Occidisti hominē. nō occidi. quęstio an occiderit. status coniectura. nō est tale. Habeo ius actiōis: nō habes: ut sit quęstio an habeat & inde status. accipiat .n. actionē nec ne ad euentum pertinet: non ad cām & ad id quod pronūciat iudex: nō id pp quod pronunciat: hoc illi simile est: puniendus es. nō sum. uidebit iudex an puniendus sit. Sed nō hic erit quęstio: nec hic status. Vbi ergo? puniendus es. hoiem occidisti: non occidi: an occiderit. honorandus sum. non es. nū statum habet? non ut puto: honorandus sum: quia tyrannū occidi: non occidisti: quęstio & status. Similiter non recte ago: non habet statū. Vbi est ergo? non recte agis ignominiosus: quęritur an ignominiosus sit: aut an agere ignominioso liceat: & quęstiones & status. ergo translatiuū genus causæ est: ut comparatiuum & mutuæ accusationis. At .n. simile est illis ius habeo: ius non habes: occidisti: recte occidi. non nego: sed nec hic res statum facit. Non enim sunt propōnes: alioqui causa non explicabitur: sed cū suis rōnibus: scelus cōmisit Horatius. sororem .n. occidit. non cōmisit: debuit .n. occidere eam quæ hostis morte mœrebat: quęstio an hęc iusta causa: ita qualitas: at similiter in translatione. non habes ius abdicandi: quia ignominioso nō est actio. habeo ius: quia abdicatio actio non est: quęritur quid sit actio. finiemus: non licet abdicare syllogismus. Item cętera per oēs & rōnales & legales status. Nec ignoro fuisse quosdam qui trāslationem in rōnali quoq; genere ponerēt: hoc modo. hoiem occidi iussus ab imperatore. dona templi cogenti tyranno dedi. deserui tempestatibus. fluminibus. ualetudine impeditus. i. non per me stętit: sed per illa a quibus etiam liberius dissentio. Non .n. actio transfertur: sed causa facti: quod accidit pene in omni defensiōe. Deindę is qui tali utitur patrocinio: non recedit a forma qualitatis. Dicit enim se culpa uacare: ut magis qualitatis duplex rō facienda sit: altera qua & factum defenditur: altera qua tantum reus. Credēdum est igitur iis quorum auctoritatē secutus est Cicero: Tria esse quæ in omni disputatione quęrantur an sit. quid sit. quale sit: quod etiam ipsa nobis natura præscribit. Nam primum oportet subesse aliqd de quo ambigitur: quod quid sit: & quale sit: certe non potest æstimari: nisi prius esse constiterit. Ideoq; ea prima quęstio: sed nō statim qđ esse manifestum: etiam quid sit apparet. hoc quoq; constituto nouissima qualitas supersit. nec his exploratis aliud est ultra. His infinitæ quęstiones: his finitæ continentur. Horum aliqua in demōstratiua. deliberatiua: iudiciali materia utiq; tractantur. Hæc rursus iuridicialis causas & rationali parte & legali cōtinet. nec enim ulla iuris disceptatio: nisi finitione: qualitate: coniectura potest explicari. Sed instituęntibus rudes: non erit inutilis latius primo fusa

ratio:& ſi non ſtatim rectiſſima linea tenſa:facilior tamen & aper/ tior uia. Diſcāt igitur ante omnia quadripartitam in omnibus cau ſis eſſe rationem:quam primam intueri debeat qui acturus ē. Nā ut a defenſore potiſſimum incipiam:longe fortiſſima tuendi ſe ra tio eſt:ſi quod obiicitur:negari poteſt. proxima ſi nō id quod obii/ citur factum eſſe dicitur. tertia honeſtiſſima:qua recte factum de fenditur:quib9 ſi deficiamur:ultima quidem ſed iam ſola ſupereſt ſalus aliquo iuris adiutorio elabendi ex crimine:quod nec nega/ ri:nec defendi poteſt:ut non uideatur iure actio intendi. Hinc ille queſtiones:ſiuę actionis ſiuę tranſlationis. Sunt enim quędam lau dabilia natura:ſed iure conceſſa:ut in xii. tabulis debitoris corpus inter creditores diuidi licuit:quam legem mos publicus repudia/ uit:& aliquid æquum:ſed prohibitum iure:ut libertas teſtamen/ torum. Accuſatori nihilo plura intuenda ſunt: q̄ ut probet: factū eſſe. hoc eſſe factum. non recte factum. iure ſe intendere. Ita circa ſpecies eaſdem lis omnis uerſabitur tranſlatis tātum aliquādo par/ tibus:ut in cauſis quibus de premio agitur. recte factum petitor ꝓ bat. Hęc quatuor uelut propoſita formæq; actionis:quæ tum ge/ nerales ſtatus uocabam:in duo ut oſtendi genera deſcendunt ra/ tionale:& legale. Rationale ſimplicius eſt:quia ipſius tantum na turæ contemplatione conſtat. Itaque in eo ſatis eſt oſtendiſſe con iecturam. finitionem. qualitatem. legalium plures ſint ſpecies ne/ ceſſe eſt:propterea q; multæ ſunt leges: & uarias habent formas: alia eſt cuius uerbis utimur. alia cuius uoluntate. alias nobis cum ipſi nullam habemus. adiūgimus. alias inter ſe comparamus. alias in diuerſum interpretamur. Sic naſcuntur hęc ueluti ſimulacra ex illis trībus:interim ſimplicia:interim & mixta:ꝓpriam tamen fa ciem oſtendentia:ut ſcripti & uoluntatis:quæ ſine dubio aut qua/ litate aut cōiectura continentur:& ſyllogiſmos qui ē maxime qua litatis:& legis contrariæ:quæ iiſdem quibus ſcriptum & uoluntas cōſtat ἀμφιβολίαι quæ ſemper coniectura explicatur. finitio quo que utrique generi:quodque rerum:quodque ſcripti contempla tione conſtat:communis eſt. Hæc omnia etiam ſi in illos tres ſta/ tus ueniunt:tamen quia ut dixi habent aliquid uelut proprium ui dentur demonſtranda diſcentibus:& permittendum ea dicere uel ſtatus legales:uel queſtiones:uel capita quędam minora:dum ſci ant nihil ne in his quidem præter tria quæ prædiximus quæri. At quantum:& quammultum. & ad aliquid:& ut non nulli putaue/ runt comparatiuos:nō eandem rationem habere. Sunt enim hęc non ad uarietatem iuris:ſed ad ſolam rationem referenda. Ideoq; ſemper in parte aut coniecturæ aut qualitatis ponēda ſunt:ut qua mente & quo tempore & quo loco. Sed de ſingulis dicemus quæ ſtionibus:cum tractare pręcepta diuiſioniſ cœperimus. Hoc inter

At. n. ſimile eſt illi/ius habeo Hipophora quæ fieri poſſet ab iis qui ſen tiunt tranſlationem per ſe eſſe ſtatum:ex qua ma nifeſte colligitur id quod dixi:non negationem ſu periori ſenſui uel refragā tibus exemp'aribus aſcri bendā. Hæc rurſus iu/ ridicialis cauſas & ratio nali parte & legali cōti/ net iudicialis legendum eſſe fac le patet. Sunt enim quædam laudabi/ lia natura: ſed iure con/ ceſſa. Negationem huic ſenſui quoq; deeſſe facile ex aduerſatiua ſed parti/ cula colligitur. Aut ergo illaudabilia aut certe nō laudabilia mihi legendū uidetur quamuis exēpla ria repugnēt. Id uero qđ ait Fabius aſſerunt & iu riſconſulti: ac præſertim Iulianus ad legem Aqui liam. Multa. n. inquit iu re ciuili contra rationem diſputandi pro utilitate cōmuni recepta eſſe in u/ merabilibus rebus pro/ bari poteſt.

Vt libertas testamentorum. Testamẽti factio inquit Vlpianus de testamẽtis nõ priuati: sed publici iuris est: & ideo pactis priuatorum forma eius non leditur. In duo ut ostendi genera descendunt. Ego discedũt legẽdum puto hoc ẽ diuidũtur. Instituto hærede abdicato discessit. Legẽdum est decessit: hoc est mortuus est. Tres omnes de bonis contẽdũt. Aut tres: aut oẽs ocioſi uidẽt eoq; alteri expũgẽdi. Vt Cato q̃dã oratione testatus. Testatur potius mihi legendũ uidet.

omnes cõuenit: in causis simplicib9 singulos status esse causarum quęstionum autem quæ uelut subiacentes ad illud quo iudicium continetur referuntur: sæpe in unam cadere plures posse. Etiam credo aliquando dubitari quo statu sit utendũ: cum aduersus unã intentionem plura opponuntur. Et sicut in colore dicitur narratio nis eum esse optimum: quem actor optime tueatur. Ita hic quoq; posse dici: eum statum esse faciendum: in quo tuendo plurimum adhibęre uirium possit orator. Ideoque pro Milone aliud Cicero ni agenti placuit: aliud Bruto: cum exercicationis gratia componeret orationem: cum ille iure tanquam insidiatorem occisum & tamen non Milonis consilio dixerit: hic etiam gloriatus sit occiso malo ciue. In coniunctis uero posse duos uel tres inuęniri: uel diuersos: ut siquis aliud se nõ feciſſe: aliud recte fęciſſe defendat: uel generis eiusdem: ut siquis duo crimina: uel omnia neget. Quod accidit etiam si de una re quęratur aliqua: sed eam plures petant: uel eodem iure ut proximitatis: uel diuerso: ut cum hic testamento: ille proximitate nitatur. Quotiens autem aliud alii petitori opponitur dissimiles esse status necesse est: ut in illa controuersia testamenta legibus facta: rata sint. Intestatorum parentum liberi hęredes sint. abdicatus nequid de bonis patris capiat. Nothus ante legitimum natus legitim9 filius sit. post legitimum natus tantum ciuis. In adoptionem dare liceat. In adoptionem dato redire in familiam liceat. si pater naturalis sine liberis decessit. qui ex duobus legitimis alterum in adoptionem dederat: alterum abdicauerat: sustulit nothum. Instituto hęrede abdicato discęssit. Tres omnes de bonis contendunt: nothum qui non sit legitimus: gręci uocant. latinum rei nomen: ut Cato quoque in oratione quadam testatus: non habemus: ideoque utimur peregrino. Sed ad propositum. hęredi scripto opponitur lex. abdicatus nequid de bonis patris capiat: fit status scripti & uoluntatis: an ullo modo capere possit: an ex uoluntate patris: an hæres scriptus. Notho duplex fit quæstio: q̃ post legitimos natus sit: & q̃ non sit ante legitimos natus. prior syllogismum habęt: an pro non natis sint habendi: qui a familia sunt alienati: altera scripti & uoluntatis: non enim esse hunc natum ante legitimum conuenir: sęd uoluntate legis se tuębitur: quia dicet talem fuisse: ut legitimus esset nothus: tum natus: cum alius legitimus in domo non esset. Scriptum quoque legis excludet dicens: non utrique si postea legitimus natus non sit: notho nocere. Vteturque hoc argumento: finge solum natum nothum: cuius conditionis erit? tantum ciuis. atqui nõ erit post ligitimum natus filius: atqui non erit ante legitimos natus. quare si uerbis legis stari non potest: uoluntatem standum est. Nec quemq̃ turbet: q̃ ex una lege duo status fiant. duplex est. ita uim duarum habęt. Rędire in

familiam uolenti dicitur ab altero. Primum ut tibi redire liceat: hęres sum. idem status qui in petitione abdicati. Quæritur enim an possit esse hęres abdicatus: adiicitur communiter a duobus: redire tibi in familiam non licet. non enim pater sine liberis decessit. Sed in hoc propria quisq; eorum quęstione nitetur. alter enim dicet: abdicatum quoq; inter liberos esse: & argumentum ducet ex ipsa: qua repellitur lege. Superuacuum enim fuisse prohiberi patris bonis abdicatum: si esset numero alienorum: nunc quia filii iure futurus fuerit intestati hęres opposita esse legem. quæ tamen id non efficiat: ne filius sit: sed ne hęres. Status finitiuus: quid sit filius. rursus nothus eisdem colligit argumentis: non sine liberis patrem decessisse: quibus in petitione usus est: ut probaret esse se filium: nisi forte & hic finitionem mouet: an liberi sint etiam. non legitimi. Cadent ergo in unam controuersiam uel specialiter duo legitimi status: scripti & uoluntatis: & syllogismus: & prętera finitio: uel tres illi qui natura soli sunt. coniectura in scripto & uoluntate: qualitas in syllogismo: & quæ per se est aperta finitio. Causa quoque & iudicatio & continens est in omni genere causarum. nihil enim dicitur: cui non insint ratio: & quo iudicium referatur: & qd rem maxime contineat. Sed quia magis hęc uariantur in litibus: & fere tradita sunt ab iis qui de iudicialibus causis aliqua composuerunt: in illam partem differantur. Nunc quia in tria genęra causas diuisi: ordinęm sequatur.

De laude & uituperatione.

a Cpotissimum incipiam ab ea quæ constat laude & uituperatione: Quod genus uidetur Aristoteles: atq; eum secutus Theophrastus a parte negociali hoc est πραγματικῆς remouisse: totamque ad solos auditores relegasse: & id eius nominis quod ab ostętatione ducitur: proprium est. Sed mos Romanus etiam in negociis hoc munus inseruit. Ná & funebres laudationes pendent frequenter ex publico aliquo officio: atque ex senatusconsulto magistratibus sæpe mandantur: & laudare testem uel contra pertinet ad momentum iudiciorum: & ipis etiam reis dare laudatores: licet & ęditi in cõpetitores in. L. Pisonem & Clodium & Curionem libri uituperationem continent: & tamen in senatu loco sunt habiti sententiæ. Nec inficias eo esse quasdam ex hoc genere materias ad solam compositas ostętationem: ut laudes deorum uirorumque: quos priora tempora tulerunt. Quo soluitur quęstio supra tractata: manifestumque est errare eos: qui nunquam oratorem dicturum nisi de re dubia putauerunt. an laudes capitolini Iouis perpetua sacri certaminis materia: uel dubiæ sunt: uel non oratorio genere tractantur? ut desiderat autem laus: quæ negociis adhibetur: probationem: sic ętiam illa quæ ostenta-

Vterq; hoc argũmento. Colligit hoc argumẽto nihil notho nocere si postea q̃ ipse natus est: legitimus quis natus nõ sit. Nam p legem si solus natus esset: neq; ciuis cẽt qa post legitimũ non esset natus: neq; filius posset haberi: qa ante legitimum natus non esset.

Itaque uerbis legis stari non posset. Videnť aũt obscuriores huius argumentatiõis sensus ꝓpter male appositas in curia librariorꝫ distinctiones. Sic igitur distinguantur ut hi duo cum interrogatione legant. Cuius conditionis erit? Tantum cuius? At q nõ erit post legitimum natus: hic est distinguendum. Filius? hic quoq; distinguendũ: & cum interrogatiõe legendũ. Nunc quia in tria genera causaſ diuisi ordiné sequatur. Qui nõ uidet sequar esse legendum: ne studeat Quintiliano.

Ac potissimum incipiam. De genere demonstratiuo iccirco ante alia prącipit: quod & iudiciali: & deliberatiuo tractatu sit facilius ac paucioribus explicetur. Et id eius nominis qd ab ostẽtatõe ducit, ꝓpriũ ẽ hoc ẽ του επιδεικτικου Nam ut paulo ante uidimus: demõstratiuũ genꝰ a grącis modo επιδεικτικον id est ostẽratiuũ modo εγκωμιαστικον hoc est laudatiuũ appellatur. Cum igitur a negociis ꝓrsus remouet: atq; ad auditorẽ uoluptatem solum relegať: proprie ostentatiuum nominať.

Nec inficias eo eē q̄s dam ex hoc genere ma/ sculinas ad solam cōpo/ sitas ostentationē. Mate rias non masculinas legē dū esse nemo non uidet.

Vt genitū p̄sidē bel loꝝ dō icredibile nō eēt Sit ut legatur loco esset sensus exposcit. Quod pietas principis nostri p̄ sentium quoq; temporū decus fecit. Adulat' Do/ mitiāo Fabi⁹ qui se deū uoluit appellari ut ex his Suetonii uerbis clare pa tet. Pari arrogantia cum procuratorum suoꝝ no mine formalem dictaret epistolam sic cœpit Do/ min⁹ & deus noster hoc fieri iubet. Vnde institu/ tū post hac ut ne scripto quidem ac sermone cu/ iusq̄ appellaret aliter.

tioni cōponitur. Habet interim aliquam speciem probationis: ut qui Romulum martis filium educatumq; a lupa dicat: in argumē tum cælestis ortus utatur his: quod abiectus in profluentem non potuerit extingui: q; omnia sic egerit: ut genitum pr ęside bellorū deo incredibile non esset: q; ipsum quoq; cęlo receptum tempo/ ris eius homines non dubitauerint. Q uędam uero etiam in defen sionis speciem cadēt: ut si in laudę Herculis permutatum cum re/ gina lybiæ habitum. & imperata: ut traditur pensa orator excuset. Sed propriū laudis est res amplificare & ornare: quæ materia præ cipue quidęm in deos & homines cadit. Est tamen & aliorum ani malium etiam carentium anima. Verum in deis generaliter pri/ mum maiestatem ipsius eōrum naturę uenerabimur. Deinde pro priam uim cuiusq; & inuēta: q̄ utile aliquid hominibus attulerūt. uis ostenditur ut in Ioue regundorum hominum: In marte belli: In Neptuno maris. Inūenta ut artium in Minerua. Mercurio litte rarum. medicinæ Apolline. Cerere frugum. Libero uini. Tum si qua ab his acta uetustas tradidit cōmemoranda. addūt etiam diis honorem parentes: ut siquis sit filius Iouis. Addit antiquitas: ut iis qui sunt ex chao. progenies quoq; ut apollo ac diana latonæ. Lau dandum in quibusdam q; deniti immortales. in quibusdam q; im mortalitatem uirtute sunt consecuti: quod pietas principis nostri prędentium quoq; temporum decus fecit. Magis est uaria laus ho minum. Nā primum diuiditur in tempora. quodq; ante eos fuit: quodq; ipsi uixerunt. In iis autem qui fato sunt functi etiam quod est insecutum: Ante hominem patria ac parentes maioresq; ęrūt: quorum duplex tractatus est. aut enim respondisse nobilitati pul/ chrum erit: aut humili⁹ genus illustrasse factis. Illa quoq; interim ex eo q; ante ipsum fuit tempore trahentur: quæ responsis uel au/ guriis futuram claritatem promiserunt. Sicut eum qui ex thetide natus esset: maiorem patre suo futurum ceciniſſe dicuntur oracu/ la. ipsius uero laus hominis ex animo & corpore & extra positis pe ti debęt. Et corporis quidem fortuitorumq; tum leuior: tum non uno modo tractanda est. Nam & pulchritudinem interim robur/ que prosequimur honore uerborum: ut Homerus in Agamem/ none atque Achille. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas: ut cum idem Tydea paruum sed bellatorem dicit fuis/ se. Fortuna uero tum dignitatem affert: ut in regibus principibus/ que. namque est hęc materia ostendendæ uirtutis uberior: tū quo minores opes fuerunt: eo maiorem beneficiis gloriam parit. Sed omnia quæ extra nos bonas sunt: quęq; hominibus forte optigę/ runt: non ideo laudantur: q; habuerit quis ea: sed q; iis honeste sit usus. Nam diuitiæ & potentia & gratia cum plurimum uiriū dent in utranque partem: certissimum faciunt morum experimentum.

aut enim meliores propter hęc: aut peiores sumus. Animi semper uera laus: sed non una per hoc opus uia ducitur. Nanq; alias ætatis gradus gestarumq; rerum ordinem sequi decentius fuit: ut in primis annis laudaretur indoles: tum disciplinæ: post hoc operum ideſt factorum: dictorumq; contextus: alias in speciebus uirtutum diuidere laudem fortitudinis: iustitiæ: continentiæ: cęterarumq; : ac singulis assignare: quæ secundum quãq; earum gesta erunt. Vtra sit autem harum uia utilior cum materia deliberabimus: dum sciamus gratiora esse audientibus: quæ solus quis: aut primus: aut certe cum paucis fecisse dicetur: si quid prętereа supra spetie aut exspectationem: præcipue quod aliéa potius causa q̃ sua: tempus qd' finem hominis insequitur: non semper tractare contingit: non solum q̃ uiuentes aliquãdo laudamus: sed q̃ rara hæc ocasio est: ut referri possint diuini honores: & decreta: ut publicę statuæ constitutæ. Interque enumerauerim ingeniorum monumenta: quæ sæculis probarentur. Nam quidam sicut Menander iustiora poste/rorum q̃ suæ ætatis iudicia sunt consecuti. Afferunt laudem liberi parentibus: urbes conditoribus: leges latoribus: artes inuẽtoribꝰ: nec non instituta quoq; auctoribus: ut a Nũma traditum deos colere: a Publicola fasces populo submittere. Qui omnis etiá in uituperatione ordo constabit tantum in diuersum. Nam & turpitudo generis opprobrio multis fuit: & quosdam claritas ipsa notiores circa uitia & inuisos magis fecit: & in quibusdam: ut in Paride traditum est: prædicta pernicies: & corporis & fortunæ quibusdá mala contemptum: ut Thersitæ. At ęro quibusdam bona uitiis corrupta odium attulerũt. Vt Nirea imbellem: plistinem impudicũ a poetis accepimus. Et animi totidem uitia: quot uirtutes sunt: nec minus q̃ in laudibus duplici ratioue tractantur. Et post mortẽ obiecta quibusdam ignominia est: ut Melio: cuius domus solo ęquata. M. q̃. Manlio: cuius prænomen e familia in posterum exẽptũ est: & parentes malorum odimus: & est conditoribus urbium infamiæ contraxisse aliquam pernitiosam cæteris gentem: qualis est primus iudaicæ superstitionis auctor. & Gracorum leges inuisæ. Et si quod est exemplum deforme posteris traditum: quale libidinis: ut Perses in muliere Samia instituere ausus dicitur primus. Sed in uiuentibus quoq; iudicia hominum uelut argumenta sunt morum: & honos aut ignominia ueram esse laudem uel uituperationem probat. Itereſſe tamen Aristoteles putat: ubi quicque laudetur: aut uituperetur. Nam plurimum refert: qui sint audientiũ mores: quæ publice recepta persuasio: ut illa maxime quæ probãt esse in eo qui laudabitur: credant aut in eo qui in eo contra quem dicęm⁹ ea quæ odęrunt: ita non dubium erit iudicium: quod ora

Aliquãdo hominem patri & parentes maiorę erũt Ante citra omnem dubitationem legẽdum est erasa aliquãdo a uerbio. Sicut Menander Vitio male iudicantium Menandro prælatus fuit Philemon comicus: ut Macrobius refert. Sed posteri pluris semper fecerũt Menandri q̃ Philemónis comœdias. Vt nerea imbellẽ. Plistinem impudicum a poetis accepim⁹. Nirea prima cum i scripta legẽdum est. Nireus enim ut in tertio Iliados narrat Homerus: corpore fuit pulcherrimus sed imbellis. Plistines autem dicit fuisse Agamemnonis & Menelai per adulterium pater. Vt melio cuius domus solo æquata. Hic enim affectatæ dominationis suspectus & interfectus fuit: & ædes eiꝰ solo æq̃tæ. Marcoq; Mãlio. Hic Manlius gaplerosq; debitorum ære alieno liberauerat: ex arce q̃ a Gallis defenderat sint delectus: cautumq; ne qs ex ea familia Marcus appellaretur.

Vt Perſes in muliere Samia inſtituer' auſus dici' primus. Quodnã genus flagitii hoc fuerit: nondũ memini me legiſſe. Frugalitas apud Sybaritas forſitan odio foret. Sybaritę populi calabriæ fuerunt luxuriæ: ac deliciis maxime dediti.

Sunt ciues illis: ut hominibus liberis decori. Pro liberis legendũ ẽ liberi. Vt.n.fi ii parentib⁹ ſunt ornamento ſic & ciues urbibus. Eſt laus & magnitudo operũ. Quidam nõ percipiẽtes quæ dicerent a Fabio: hunc ſenſum deprauarunt. Putarunt.n. Fabiũ hoc dicere. Magnitudinem operum urbibus laudi eſſe: quę & ſunt qdẽ. Sed hoc ut notũ prętermittit Fabius. prędpitq; quomodo opera ſoleant laudari quod aperte ſequentia indicãt. Quare magnitudo mihi eradenda uidetur: ut legamus. Eſt laus: & opęr: hoc eſt publicorum edificiorę. Eſt & locorum: qualis Siciliæ apud Ciceroem. Quarta in Verrem Cicero laudat Siciliam. His quoque uſum. C. Cęſarem in uituperãdo Catone notauerit Cicero. Hoc ſi to/picis Cicero notauit. Scripſit aũt Cęſar in Catonem cui⁹ laudes Cicero iam uno libro cõplexus fuerat.

Eliberatiuas quoque miror. De genere d'liberatiuo tam aperte ꝓcipit Fabi⁹ ut mendis ſublatis nihil expoſitione ſit opus.

tionem præceſſerit: ipſorũ etiam permiſcenda laus ſemper. Nam id beniuolos facit. quotiens autęm fieri poterit cum materiæ utilitate iungenda. minus Lacedemone ſtudia litterarum quam Athenis honoris merebuntur. plus patiẽtia. fortitudo. rapto uiuere quibuſdam honeſtum. aliis cura legum. frugalitas apud Sibaritas forſitã odio foret. Veteribus Romanis ſummum luxuriæ crimẽ. eadem in ſingulis dña. maxime fauet iudex qui ſibi dicentem aſſentari putat. Idem prędpit illud quoque quod mox Cornelius Celſus prope ſupra modum inuaſit: quia ſit quędam uirtutibus ac uitiis uicinitas: Vtendum proxima deriuationę uerborum: ut pro temerario fortem. pro prodigo liberalem. pro auaro parcum uocemus: quæ eadem etiam contra ualent: quod quidem orator. i. uir bonus nũquam faciet niſi fortę communi utilitate duceretur. Laudantur autem urbes ſimiliter atq; homines. Nam pro parente eſt conditor: & multum auctoritatis affert uetuſtas: ut iis qui terra dicuntur orti: & uirtutes ac uitia circa res geſtas: eademq; in ſingulis. illa propria quæ ex loci poſitione aut munitione ſunt. ciues illi ut hominibns liberi decori. eſt laus & magnitudo operum: in quibus honor. utilitas. pulchritudo. auctor ſpectari ſolet. honor ut in templis. utilitas ut in muris. pulchritudo uel auctor utrobiq;. Eſt & locorum: qualis Siciliæ apud Ciceroem: in quibus ſimiliter ſpeciem & utilitatem intuemur. ſpeciem maritimis. planis. amænis. utilitatem ſalubribus. fertilib⁹. Erit etiam dictorum honeſtorum factorumq; laus generalis. erit & rerum omnis modi. Nam & sõni & mortis ſcriptæ laudes: & quorundam a medicis ciborum. Itaque ut non conſenſi hoc laudatiuum genus circa ſolam uerſari honeſti quęſtionem: ſic qualitate maxime contineri puto: q̃q̃ omnes tres ſtatus cadere in hoc opus poſſint. His quoque uſum. C. Cæſarem in uituperando Catone notauerit Cicero. Totum autẽ habet aliquid ſimilę ſuaſoriis: quia plerũque eadem illic ſuaderi: hic laudari ſolent.

De ſuaſoria & proſopopœia.

d Eliberatiuas quoq; miror a quibuſdam ſola utilitate definitas. Ac ſiquid in his unum ſequi oporteret: potior fuiſſet apud me Ciceronis ſententia: qui hoc materiæ genus dignitate maxime contineri putat. Nec dubito quin ii qui ſunt in illa priore ſententia: ſecundum opinionem pulcherrimam: ne utile quidem niſi quod honeſtum eſſet exiſtimauerint. Et eſt hęc ratio ueriſſima: ſi conſilium contingat ſemper bonorum ac ſapientum. Verum apud imperitos: apud quos frequenter dicenda ſententia eſt: populumque prędpue: qui ex pluribus cõſtat indoctis: diſcernenda ſunt hęc: & ſecundum communes magis intellectus loquẽdũ. Sũt.n. multi q̃ etiã quæ credũt honeſta: nõ tamẽ ſatis ea

Vt fœdus Numantinum: iugumq; Caudinum. Notæ sunt historiæ. Nam. C. Hostilius Mancinus in Hispaniã cõsul cõtra Numãtinos missus: cũ ab hostibus fuisset supatus: iniqssimis cõditiõibus fœdus pcussit: ut relictis armis atq; impedimẽtis milites obduceret. Quo qdẽ fœdere ab senatu improbato. Mãcinus hostibus fuit deditus. T. aũt Veturius & An. Posthumius cõsules cũ aduersus Samnites exercitũ duxissent: apud Caudinas Furcas in insidias a Põtio Herenio hostiũ duce structas inciderũt: ut e loco undiq; & mõtibus & hostib⁹ clauso minime egredi possent. Quare ita depacti sunt: ut subiugum mitterentur: & cum singulis uestibus abirent. Inde uero iugum Caudinum fuit appellatũ. Det Halõnesum Philippus: an reddat: Halonẽsus insula est de qua Athenienses cũ Philippo cõtenderũt. Extat aũt Demosthenis oratio quę περὶ ἁλοννήσου inscribitur cõtra Philippũ. Nã Halonnesus prius fuit ditionis Athenienſiũ. Pilippi uero tẽporibus a latronibus capta fuit: quos cum expulisset. Philippus: repetẽtibus insulã Athenienſibus: quãuis non redderet: quod sui iuris eã diceret esse factã: daturũ tamẽ se pollicet. Suadet igitur Demosthenes Athenienſibus: ut non tanq̃ data sumant: sed tanq̃ redditã accipiant. Est. n. de hoc quæstio: utrum eam det an reddat Philippus

dem utilia quoq; existimẽt. q̃ turpia esse dubitare nõ possunt: utilitatis spẽ ducti ꝓbẽt: ut fœdus numãtinũ: iugũq; caudinũ. Ne q̃ litatis qdẽ statu in quo & honestorũ & utiliũ qõ ẽ: cõplecti eas satis ẽ. Nã frequẽter in iis ẽt cõiecturæ locus ẽ. Nõnũq̃ ẽt tractaẽ aliq̃ finitio. aliqñ ẽt icidere possũt legales tractat⁹ i priuata maxie cõsilia: siqñ ãbigiẽ an liceat. de cõiectura paulo post pluribus. Interi ẽ definitio apud Demosthenẽ det Haloneſũ Philippus an reddat. apud Ciceronẽ in philippicis. qd sit tumultus. Quid? nõ illa similis iudicialiũ qõ: de statua seruii Sulpitii? an iis d'mũ ponẽda sit q̃ i legatõe ferro sunt interẽpti? Ergo ps deliberatiua q̃ eadẽ suasoria dr̃ de tpe futuro cõsultat: q̃rit ẽt de ꝑterito. Officii s cõstat duob⁹ suadẽdi & dissuadendi. Prohœmio quale est in iudicialibus non ubiq; eget: q; cõciliatus ẽ ei q̃q; quẽ cõsulit. Initiũ tamẽ quod cũq; d'bet hr̃e aliq̃ ꝓhœmii spẽm: nec. n. abrupte: nec unde libuit incipiẽdũ: q; ẽ aliqd in oi materia naturaliter primũ. In senatu utiq; & in cõcionib⁹ eadẽ rõ: q̃ apud iudices acq̃rẽdę sibi plerũq; eorũ apd quos dicẽdũ sit benuolẽtię. Nec mirũ cũ ẽt in panegyricis petaẽ audiẽtiũ fauor: ubi emolumẽtũ nõ utilitate aliq̃: sed in sola laude consistit. Aristoteles qdẽ nec sine cã putat & a nr̃a & ab ei⁹ q̃ dissentiẽt: ꝓsona duci freq̃nter in cõsiliis exordiũ: q̃si mutãtib⁹ hęc nobis a iudiciali genere nõnũq̃ ẽt ut minor res maior ne uideaẽ. In d'mõstratiuis uero ꝓhœmia eẽ maxie libera existimat. Nã & longe a materia duci hoc: ut in Helenes laude Isocrates fecerit: & ex aliq̃ rei uicinia: ut idẽ in panęgyrico cõquerie plus honoris corporũ q̃ aiorũ uirtutib⁹ dari. Et gorgias i olympico laudãs eos q̃ primi tales isti-tuerũt cõuẽtus quos secutus uidelicet Crispus Salustius i bello iugurthĩo & Catilinę nihil ad historiã ꝓtinẽtib⁹ pricipiis orsus ẽ. Sed nũc ad suasoriã: in qua ẽt cũ ꝓhœmio utemur: breuiore tamẽ & uelut quodã capite tãtũ & initio debebimus eẽ cõtẽti. Narrationẽ uero nũq̃ exiget priuata deliberatio eius: dũtaxat rei: de q̃ dicẽda sẽtẽtia ẽ: q; nemo ignorat id de quo cõsulit. Extrisecus possũt ꝓtinẽtia ad deliberationẽ multa narrari. In cõtiõib⁹ sępe ẽ ẽt illa q̃ ordinẽ rei dõcc necessaria ad effectus: ut q̃q; maxie postulabit. Nã & cõcitãda & leniẽda freq̃nter ẽ ira: & ad metũ: cupiditatẽ: odiũ conciliatiõe in ꝑpellẽdi ai. Nõnũq̃ ẽt mouẽda miseratio siue ut auxiliũ obsessis ferae suadere oportebit: siue socię ciuitatis euersionẽ dęflebim⁹. Valet ãt in cõsiliis auctoritas plurimũ: nã & prudẽtissim⁹ eẽ hẽriq; & optim⁹ debet: q̃ snię suę de utilib⁹ atq; hõestis credeẽ oẽs uelit. In iudiciis. n. uulgo fas habeẽ indulgęrę aliq̃ studio suo: cõsi

Quid nõ illa similis iudicialiũ quæstio de statua Seruii Sulpitii? In octaua Philippica hæc quæstio a Ciceron tractatur. Nã suadet Ciceroni: ut Seruio Sulpi. q in legatione ad. M. Antoniũ mortuus fuerat: statua erigaẽ. P. uero Seruilius sentiebat iis tantum statuas eẽ ponẽdas q ferro in legatiõe fuissent interfecti. Vt in Helenes laude Isocrates fecerit. De laudibus eloquẽtiæ solũ in prohœmio laudatiõis Helenę uerba facit Isocrates. Et Gorgias in olympico. Orationẽ cõposuit gorgias Leõtinus de olympico: laudę laudib⁹ olympic⁹ uocaẽ panegyricus.

An isthmos intercidi. Isthmos dr̃ ãgusta terra inter duo maria sita. Duo

ât ſũt celebreſ iſthmi thratius & Achaicus in quo ẽ urbs corinthus. Hũc uero pfodere ac põtinas paludes ſiccaſ ut ſcribit Tráqllus deſtinauit Iulius Cæſar. Sed morte ꝑuẽtus efficere nõ potuit. Portũ uero hoſtiẽſẽ pfecit Claudius Cæſar a Diuo qdẽ Iulio ſæpi⁹ deſtinatũ: ſed pp difficultatẽ omiſſũ circũducto dextra ſiniſtraq; brachio: & ad ītroitũ ꝑfũdo iã ſalo mole obiecta: q̃ quo ſtabili⁹ fũdaret: nauẽ añ demerſit: q̃ magn⁹ obeliſcus ex ęgypto fuerat aduectus cõgeſtiſq; pilis ſuppoſuit altiſſimã turrĩ: in exẽplũ alexãdrini phari: ut ad nocturnos ignes curſum nauigia dirigerẽt: An Alexãder terras u.tra oceanũ ſit inuẽturus. Alexãder cũ ex ſnía Democriti mul:os eẽ mũdos accepiſſet: cupiditate illos aggrediẽdi flagrare cœpit. Vñ Iuuenalis. Vnus pellæo iuueni n ſufficit orbis. Hic rhetores ſuaſorię argumẽtũ ſũ pſerũt. Diſſuadẽt. n. Alexãdro: ne oceanũ trãſire aĩum inducat. Fere autẽ oẽs hãc tractaueŕt q̃ſtionẽ. Etiã ſi nauigari poſſet oceãuſ nauigandũ nõ eẽ. Hui⁹ uero ſuaſorię diuiſiões colores multaſq; ſnías Seneca litteris commẽdauit. Deliberãt pres: hoc quoq; thema de hiſtoria ſũptũ. Nã ut in v. narrat T. Li. Senat⁹ ad cõciliãdoſ ſibi plebiſ aĩoſ decreuit: ut miles de publico ſtipẽdiũ acciperet: cũ añ id tẽpus de ſuo qſq; fũctus eo mũere eſſet. Nihil acceptũ unq̃ a plebe tãto gaudio traditur. Cõcurſũ itaq; ad curiã eſſe. ꝓhẽſataſq; exeũtiũ manus: & prẽs uere appellatos. An Fabios dedant gallis bellũ minitãtibus. Hęc materia declamatoria una cũ aliis de qbus hoc loco meminit Eabius de hiſtoria ſũpta ẽ. nã Romãi: ut narrat ī v. Liui⁹: tres Fabios Cluſino rũ rogatu ad regẽ gallorũ legatos miſerũt: q ei dũtiarẽt: ut ab obſidiõe Cluſii abſtineret. Is cũ ſu ꝓbius reſpondiſſet: initũ ẽ pliũ: ī quo cõtra ius gẽtiũ legati quoq; ꝑ Cluſinis arma cepẽrt atq; gallorę regẽ trucidarũt: q̃ re indignati galli recta cito agmie romã pergẽteſ apud Alliã fluuiũ Róanũ exercitũ deleuerũt: ac nullis repugnãtib⁹ urbẽ totã ꝑter Capitoliũ occuparũt. Deliberat C. Cæ-

lia nemo ẽ q neget ſecũdũ mores dari. Grecorũ quidẽ plurimi oẽ hoc officiũ cõcionale ẽe iudicauerũt: & in ſola reipublicæ adminiſtratiõe poſuerũt. Q uin & Cicero in hac maxime pte uerſaŕ. lõq; ſuaſuris de pace. bello. copiis. opibus. uectigalibuſ: hęc duo p̃cipue nota ẽe uoluit uires ciuitatis & mores: ut ex natura tũ ipſarũ rerũ: tũ audientiũ rõ ſuadẽdi ducereŕ. nobis maior in re uideŕ uarietas. nã & cõſultãtiũ & cõſiliorũ plurima ſunt genera. Quare in ſuadẽdo & diſſuadendo tria primũ ſpectãda erũt. Quid ſit de quo deliberetur. q̃ ſint q deliberẽt. q̃ ſit q ſuadet. Rẽ de q̃ deliberaŕ aut certũ eſt poſſe fieri. aut incertũ. Si incertũ hęc erit qõ ſola aut potẽtiſſima. ſępe. n. accidet ut pri⁹ dicamus: ne ſi poſſit q̃dẽ fieri: eẽ faciẽdũ deinde fieri nõ poſſe. Cũ ãt de hoc q̃riŕ cõiectura ẽ. an Iſthmos intercidi. an ſiccari palus põtina. an portus fieri hoſtiæ poſſit. an Alexãder terras ultra oceanũ ſit inuẽturus. Sed in his quoq; q̃ cõſtabit poſſe fieri cõiectura erit aliq̃: ut ſi q̃raŕ. an utiq; futurũ ſit: ut Carthaginẽ ſupẽrẽt rõani. ut redeat Hãnibal: ſi Scipio exercitũ ī africã trãſtulerit. ut ſeruẽt fidẽ ſánites ſi rõani arma depoſuerint. Quędã & fieri poſſe & futura eẽ credibile eſt: ſed aut alio tpe. aut alio loco. aut alio mõ. ubi cõiecturæ nõ erit locus: alia ſũt intuẽda. Et primũ: aut pp ipſã rẽ de q̃ ſnía rogãtur cõſultabiŕ: aut pp alias interueniẽtes extrinſec⁹ cãs. pp ipſã deliberãt. p. c. an ſtipẽdiũ militi cõſtituãt. Hęc materia ſimplex erit. Accedũt cãæ aut faciẽdi: ut deliberãt. p. c. an Fabios dedãt gallis bellũ minitãtib⁹. aut nõ faciẽdi. deliberat. C. Cęſar: an perſeueret in germaniã ire: cũ milites paſſim teſtamẽta facerẽt. Hæ ſuaſoriæ duplices ſunt. Nã & illic cã deliberãdi ẽ: q̃ bellũ galli minitenŕ: eẽ tũ qõ põt dedendi ne fuerint ẽt citra hãc denũciationẽ: q̃ cõtra faſ cũ legati miſſi eſſent prœliũ inierint. regẽq; ad quẽ mãdata acceperãt trucidarint. Et hic nihil Cęſar ſine dubio deliberet: niſi pp hãc militũ pturbationẽ. eſt tũ locus q̃rendi: an citra hũc quoq; caſum penetrãdũ in germaniã fuerit. Semp ãt de eo prius loquemur de quo deliberari etiã detractis ſequẽtib⁹ poſſet. Partes ſuadendi q̃dã putauerũt honeſtũ. utile. neceſſariũ. ego nõ inuenio huic tertiæ locũ. Quãtalibet. n. uis ingruat: aliq̃d fortaſſe pati neceſſe ſit nihil facere. De faciendo ãt deliberatur. Q̃d ſi hãc uocãt neceſſitatẽ: in q̃ hoies grauiorũ metu cogũtur utilitatis erit qõ: ut ſi obſeſſi & ipares & aq̃ ciboq; defecti de facienda ad hoſtẽ deditiõe deliberent: & dicatur neceſſe eſt. nẽpe ſequtur ut hoc ſubiciatur. alioq; pereũdũ eſt. ita pp id ipſũ nõ eſt nęceſſe: q̃ perire potius licet. Dęniq; nõ fecerũt ſagũtini: nec in rate opitergina circum

uēti. Igit in his quoq; cāis: aut de sola utilitate ābiget: aut qō inter utile atq; honestū cōsistet. At. n. siqs liberos pcreare uolet: necesse hēat uxorē ducere qs dubitat? Si ei q pater uult fieri: liqat necessę est uxorē eē ducēdā. Itaq; mihi ne cōsiliū qdē uidetur: ubi necessitas ē: nō magis q̄ ubi cōstat qd fieri nō posse. Ois. n. deliberatio de dubiis est. Meliusq; igitur q tertiā partē dixerūt Ἀυνάτον qd nostri possibile noiant: q̄ ut dura uideatur appellatio: tū sola ē. Quas partes nō oēs in oēm cadere suasoriā māifestius ē q̄ ut docēdū sit. Tū apud plerosq; earū numerus augetur: a quibus ponūtur: ut partes: q̄ spēs sunt partiū. Nā fas. iustū. piū. æquū. māsuetū quoq;. Sic. n. sūt interptati ἡμιερον & siq̄ adhuc adiicere qs eiusdē generis uelut subiici possūt hōestati. An sit āt facile. magnū. iucūdū sine periculo ad qōnē ptinet utilitatis: q loci oriūtur ex cōtradictiōe. Est qdē utile: sed difficile. paruū. iniucundū: periculosū. Tū quidā uideē eē nonū̄q̄ de iucūditate sola cōsultatio: ut si de edificādo theatro. in stituendis ludis deliberetur. Sed neminē adeo solutū luxu puto: ut nihil in cā suadēdi seqūtur pter uoluptatē. Precedat. n. semp aliqd necesse ē: ut i ludis honor deorū. in theatro nō lutilis laborū remissio. deformis & incōmodatur bæ si id nō fiat: cōflictatio. & nihilominus eadē illa religio: cū theatrū ueluti quoddā illius sacri tēplū uocabimus. Sepę uero & utilitatē despicēdā esse dicimus: ut hōesta faciamus: ut cū illis opiterginis damus cōsiliū: ne se hostibus dedāt: q̄q̄ pituri sint: nisi fecerint. & utilia hōestis pferimus: ut cū suademus ut bello punico serui armētur. Sed tū ne hic plane cōceden dū est e sse id in honestū. liberos. n. natura oēs: & eiisdē cōstare elementis. & fortasse ātiqs ēt nobilibus ortos dici pōt. Et illic ubi māifestū periculū est: opponēda alia sunt pericula: ut crudelius ēt pitu ros affirmemus: si se dediderint: siue hostis nō seruauerit fidē: siue Cęsar uicerit: qd̄ē uero similius. Hęc āt q̄ tātū inter se pugnāt: plerūq; noibus deflecti solent. Nā & utilitas ipsa expugnatur ab iis q dicunt nō solū potiora esse honesta q̄ utilia. Sed ne utilia q̄dem eē quæ nō sunt honesta. & contra quod nos honestū: illi uanū. ambitiosum. stolidum. uerbis q̄ re probabilius uocant. Nec tātū inutilibus comparantur utilia: sed inter se quoq; ipsa: ut si e duobus eligamus in altero: quid sit magis: in altero quid sit min⁹. crescit hoc ad huc. Nā interim triplices ętiam suasoriæ incidunt: ut cum Pompeius deliberauit parthos. an africam. an ægyptum peteret. Ita nō tātum utrum sit melius: sed quid sit optimum quęritur: Idemq; contra. nec nūquī incidet in hoc genere materiæ dubitatio rei: q̄ undique secundū nos sit. Nā nbi cōtradictionī locus non est: q̄ pōt esse cā dubitandi? Itē fere ois suasoria nihil est aliud q̄ cōparatio: uidendumq; quid consecuturi sumus & ppter quid: ut æstimari possit:

sarē an perseueret i Germaniā ire. Hoc in Cæsaris ipsius cōmētariis legitur. Quātalibet. n. uis: Procul dubio hic aliqd deest. citra qd̄ integer sēsus eē nō pōt. Ad qd̄. n. referat ille infinitus facere: nihil est. Quare mihi tres hæ dictiones forsitā sūt ascribēde: ut legamus nihil facē nō sit necesse. Hoc nāq; mō & clarus: & integer erit sensus. Sēper. n. aliqd facere possumꝰ: ac si nihil aliud: saltē nos metipsos uita priuare. Deniq; n. f. f. Sagūtinoꝝ fides i populū Ro. notior est: q̄ ut hoc loco sit referēda. Nec i rate: Opitergina: ut refert Liuius. C. Cæsaris auxiliares. cū. C. Antonius Cæsaris legatus bello ciuili male contra Pōpeianos pugnasset: atq; i Illirico captus eēt: potius q̄ i potestatē hostiū uenirēt rate sua ab hostilibꝰ nauibꝰ clausa it r se concurrētes gladiis occubuerunt.

Si ei q pater: Loco est uerbi esse ut legat̄ sensus exposcit hoc mō: liquęat necesse eē uxorē eē ducēdā. Nemo. n. de hoc dubitat: eoq; in cōsultationē non ueniet. Tū apd̄ plerosq; Sic qdē legit̄. Sed a pleriscq; fortasis rectius legeret̄. Est qdam u. s. d. parū & in iucūdū. Quidē legat̄: ac illa & copula expūgat̄. Vt cū suadēus. Serui apd̄ Priscos pēa capitali a re mi. arcebant̄: ut scribit Martiāus. xl. de re mili. Ab oī militia ingt̄ serui phibētur: alioq; capite puniūt̄ Cæteꝝ bello pu. armati fuēr: uocatiq; uolōes qd̄ ultro pro dūis uellēt militat̄. Vt cū Pōpeius deliberauit: pthos: an Africam: an ægyptum peteret. Hoc in Pompeii uita narrat Plutarchus. Cum enim Pōpeius in Pharsalia a Cęsare superatus Mitylænas ad uxorē cōfugisset. i hāc u ir deliberationē: utrum

pthos:an Africa:an ęgyptũ peteret. Tãdẽ uero i ægyptũ ire decreuit: ubi ptolemęi iussu fuit obtrũcatus. Si se dederit. Dis syllaba scripta dediderit ẽ legẽdũ, Vñdũq; qd cõsecuturi sim⁹ & pp qd Sic qdẽ legit sed corrupte ut mihi vr̃. Nõ. n. pp qd cõsecuturi sim⁹ aliqd uidẽdũ ẽ in dliberãdo: sed p qd: ut si p bellũ: p multos labores: p magnã pecuniæ effusionẽ p ędes dñiq; nostroꝝ ciuiũ aliq; urbe sim⁹ potituri. Quare p qd: id qd̃ sęntia quoq; indicãt legẽdũ vr̃. Et aius dliberãtis ñ ipa hõesta natura. Hõestiꝑ hõesta: ut natura honestatis itelligat: legẽdũ ẽ. Quib⁹ fuit cura famę cõseruãdus ẽ hic ul' ãbit⁹ Aliq; recte in qbusdã exẽplaribꝰ legit hoc mõ. q/bus fuit aliq; cura famæ. Qui aliq; famæ curã habẽt: hoc ãbitu laborant: ut bõi saltẽ uideãt q̃uis nõ sint. uel ãt p saltẽ elegãter ponit. Vt quod: Loco opis mihi opę fę/gẽdũ vr̃. hoc ẽ laboris. Nõ solũ. n. dicẽda excogitare oratorẽ oportet: sed inuẽta quoq; fictæ p sõæ acõmodar̃. De rõe belli Scipionis: littera o expũcta deliberet legen/dũ eẽ ne dubitãdũ ẽ qdẽ Hoc uero de historia sũptũ. Nã ut narrat. T. Li. Cõtrouersia fuit iter Fa. & Scip. q̃ rõne bellũ cũ carthaginẽsib⁹ foret ad ministrãdũ: hoc ẽ. In italia ne an i Africa cẽt gerẽdũ. Et si pax: utilitate erasa m legẽdũ ẽ. At recta sunt. obiectio hæc nulla ẽ nisi negatio ascribat̃ hoc mõ. At recta ñ sũt. Sed dãdis. Probabilẽ facti cãm gręci χρωμα. latini colorẽ uocãt. vñ apd luue. adultera sic rogat Quintilianũ. Dic Quintiliauæ colorem.

plus in ęo qd̃ petim⁹ sit cõmodi: an uero in eo p qd̃ petius icõmodi. Est utilitatis & in tpe q̃stio: expedit: sed nõ nũc: & in loco nõ hic & in psona: nõ nobis: nõ cõtra hos: & in genere agẽdi: non sic & in mõ: nõ in tãtũ. Sed psonã sępi⁹ decoris cã intuemur: q̃ & in nobis: & in iis q̃ deliberãt spectãda est. Itaq; q̃is exẽpla plurimũ in cõciliis possint: q; facillime ad cõsentiẽdũ hoies ducũt̃ expimentis: refert tũ quorũ auctoritas & qb⁹ adhibeat̃. Diuersi sunt. n. deliberãtiũ ai: duplex cõditio: nã cõsultãt aut pluresꝰ aut singuli: sed i utrisq; differẽtia: q; & in plurib⁹ multũ interest: senatus sit: an populus romãi: an fidenates. gręci: an barbari. & in singulis Catõi petẽdos honores suadeam⁹: an. C. Mario. De rõne belli Scipio prior an Fabius deliberẽt. Proinde intuẽda sexus. dignitas. ætas. Sed mores p̃cipue discrimẽ dabũt. Et hõesta qdẽ hõestis suadere facillimũ ẽ. Si uero apd̃ turpes recta optinere conabit̃: ne uideamur exprobrare diuersam uitæ sectã: cauẽdũ ẽ. & aius deliberãtis. nõ ipsa hõesta natura: q̃ ille nõ respicit: pmouẽdus: sed laudę uulgi. opiniõe: & si parum proficiet hęc uanitas: secuturã ex his utilitatem. aliquanto uero magis obiiciendo aliquos: si diuersa fecerint: metus. Nam prẽter id quod his leuissimi cuiusque animus facillime terrẽtur: nescio an etiam naturaliter apud plurimos plus ualeat malorum timor: quam spes bonorum: sicut facilior eisdem turpium quam honestorum intellectus est. aliquando bonis quoque suadentur parum decora. dantur parum bonis consilia: in quibus ipsorum q cõsulũt: spectat̃ utilitas: nec me fallit: q̃ stati cogitatio subire possit legẽtẽ. Hoc ergo p̃cipis & hoc fas putas? Poterat me liberar̃. C. Cicero. q ita scribit ad Bru. Propositis plurimis q̃ honeste suaderi Cęsari possẽt. Sim ne bonus ur q hęc suadeã? minie. Suasoris. n. ẽ finis utilitas ei⁹ cui q̃q; suadet: at recta sũt: q̃s negat? sed nõ ẽ semp rectis in suadẽdo locus. Sed q; ẽ altior q̃stio: nec tãtũ ad suasoriaꝑ tinet: destinatus ẽ mihi hic locus duodecio q sũmus futurus est libro. Nec ego q cq̃ fieri turpiter ueli. Verũ iteri hęc uel ad scholarũ exercitatiões ptinere credãt̃: nã & iniquorũ rõ noscẽda ẽ: ut melius ęq̃ tueamur. Interi siqs bono inhoneſta suadebit: meminerit nõ suadere tãq̃ inhonesta: ut qdã declamatores. Sex. Põpeiũ ad piraticã pp hoc ipsũ: q; turpis ac crudelis sit ipellũt. Sed dãdus illis deformib⁹ color: idq; ẽt apd malos: nec. n. ẽ q̃q̃ tã malus: ut uideri uelit. Sic Catilina apud Salu. loq̃t: ut rẽ sceleratissimã nõ malitia: sed indignatiõe uideat̃ audere. Sic Atre⁹ apud Varrũ. Iã fero inqt in fandissima: iã facere cogor. Quanto magis eis qb⁹ fuit cura famæ cõseruãdus ẽ hic uel ãbit⁹? Quare & cũ Cicerõi dabim⁹ cõsiliũ ut Antoniũ roget: uel ẽt ut philippicas. ita uitã pollicẽte eo exurat: nõ cupiditatẽ lucis allegabius. Hęc. n. si ualet in aio eius: tacẽtib⁹ quoq; nobis ualet. Sed ut se reip. seruet hortabimur. Hac illi opus ẽ occasione ne eum talium pręcum pudeat. Et. C. Cæsari suaden/

Quare & cũ Ciceroni dabimus consiliũ:ut Antoniũ roget.Hæc quoq; sunt themata uulgatarũ apud Prí/scos declamationũ:quarꝝ diuisiões sententiæ atq; colores a Seneca fuere collecti.Earꝝ uero themata sunt hęc.De liberat Cicero an M.Antoniũ depecet.Deliberat Cicero an scripta sua cõburat promittẽte Antonio incolumitatẽ si fecisset. Nã quæ in aliis libertas in aliis licẽtia uocat. Hinc apte colligit libertatẽ in bonã:licentiã uero in malã accipi partẽ:unde ẽt Terẽtius.Deteriores oẽs sumus licẽtia.Aliqñ tñ ẽt in bonũ accipi uidet: ut apud Salustiũ in iugurthino.Romã legatos ire iubet agendarꝝ rerꝝ & quocũq; mõ cõponẽdi licẽtiã illis permittit.

tes regnum affirmabimus stare iam remp.nisi uno regente nõ posse.Nã qui de re nefaria deliberat:id solum quęrit quomõ q̃ minimum peccare uideatur.Multum refert etiam:quæ sit persona suadentis:q; ãte acta uita si illustris fuit:aut clariusꝰ genus:aut ætas:aut fortuna affert expectationẽ.Prouidendũ est ne q̃ dicũtur ab eo q̃ dicit:dissentiãt.at iis cõtraria sũmissiorem quendã modũ postulãt Nam quæ in aliis libertas est:in aliis licentia uocatur. Et quibusdam sufficit auctoritas:quosdam ratio ipsa ægre tuetur.Ideoq; longe mihi uidentur difficillimæ prosopopœię:in quibus ad reliquum suasoriæ laborem:accedit etiam personæ difficultas. Namque illud idem aliter Cæsar.aliter Cicęro:aliter Cato suadere debebit. Vtilissima uero hęc exercitatio:uel quod duplicis ẽ operis: uel quod poetis quoque:aut historiarum quoque futuris scriptoribus plurimum confert. Verum & oratoribus necessaria. Nam sunt multæ a gręcis latinisq; compositæ oratiões:quibus alii uterentur:ad quorum conditionẽm uitamque aptanda:quæ dicebãtur fuerunt.an eodem modo cogitauit:aut eandem personam induit Cicęro cum scriberet.Cn.Pompeio & cum.C. Domicio cæteriſue:ac nõ uniuscuiusq; eorum fortunam.dignitatem.res gestas intuitus?omnium etiam quibus uocem dabat:imaginem expressit:ut melius quidem:sed tamen ipsi dicerę uiderentur? Nec minus uitiosa est oratio:si ab homie:b̃ si a re cui accommodari dębuit:dissidęt: Ideoq; Lysias optime uidetur in his quæ scribebat indoctis:seruasse ueritatis fidem.Enim uero præcipue declamatoribus considerandum est:quid icuique personæ conueniat: qui paucissimas controuersias ita dicunt:ut aduocati. plerumque filii:patres diuites.senęs.asperi.lenęs.auari denique. superstitiosi. timidi.derisores fiunt:ut uix comœdiarum actoribus plures habitus in pronunciando concipiendi sint:q̃ his in dicẽdo:quæ omnia uideri possunt prosopopœię:quas ęgo suasoriis subieci:quia nullo alio ab his quam persona distant:q̃q̃ hoc aliquando ętiã in controuersias ducitur:quæ ex historiis cõpositæ certis agentiũ noibus cõtinẽtur.Neq; ignoro plerũq; exercitationis gratia poni & poeticas historias.ut Priami uerba apud Achilẽ:aut Syllæ dictaturã deponẽtis in cõcione.Sed hęc in partẽ cędent triũ generũ:in quæ cãs diuisimus.Nam & rogare.indicare.rõnẽ reddere: & alia de quibus supra dictum est.uarie atq; ut res uult in materia iudiciali.deliberatiua.demonstratiua solemus.Frequentissime tamẽ in his uti

Apud iurisconsultos quoque huiusmodi inueniũtur locutiões. Data ẽ mihi licẽtia eũdi ac redeundi. Ideoq; lõge mihi uidẽt difficillime prosopopœiæ.Prosopopœiæ cõfictiões psonarꝝ interptant:q̃libus nõ oratores mõ & historici: sed poetæ quoq; freq̃ntissime utuntur:ut Vergilius Sinõis psonam ita effingit:ut nihil ad pditoris mores aditi posse uideatur. An eodem modo cogitauit: aut eandẽ pso nã inducit Cice. Induit c littera expũcta legendũ mihi uidet. Quæ ex historiis cõpositæ certius agentium noibus cõtinẽtur. Certis u littera expũcta nemo nõ uidet esse legẽdũ. Neq; ignoto plerũq; exercitationis gratia poni & poeticas historias. Enim particulã mihi huic sensui deesse uidetur. Superioris nanq; dicti rationẽ reddit Faus. Et similiter copulã ẽ ascribenda:ac historicas c littera ascripta legendũ hoc modo. Neq; enim ignoro plerumq; exercitationis gratia poni: & poeticas & historicas. Sic autem legendum eẽ facile quę sequuntur exẽpla declarant. Vt priami uerba apud Achillẽ Priami uerb ad Achillem quibus Hectoris eadauer rogat q plene uidẽ cupit:legat uigesimũ tertium Iliados librum. Quibus autẽ uerbis Syl la fuerit usus in deponẽda i cõtiõe dictatura i ipsis uita scribit Plutarchꝰ

Vt apud Ciceronem pro Celio in Clodiam & Cæcus Appius & Clodius frater: ille in castigationem: hic in orationē morꝫ compositus alloqtur. Qui orationē Ciceronis pro Cælio legerit: facile diiuicabit: & rationem o prima littera expuncta: & amorꝫ a littera aſcripta eſſe legendum. Vt cum apud Cæſarem cōſultatio de pœna Theodoti ponitur. Hæc quoq; materia de hiſtoria eſt ſumpta: de qua in cōmentariis Cęſaris plura. Theodotus aūt rhetor fuit. Chius q ꝑſuaſit Ptolemeo: ut Pōpeum curaret interficiendū ea uſus ſententia hominē mortuū nō mordere. Non ſimplex aūt ſuaſorias error. Circa ꝓpoſitio eſt aſcribenda: ut legatur: circa ſuaſorias.

Et eaꝫ breuiores utique Cōmentarios: q̄ legalis materiæ facere elaborarunt. Legalis quidē legiē. Sed cū de toto iudiciali genere uerba faciat forſitan iudicialis rectius legeretur. Huic aūtē correctioni Fabius ipſe paulopoſt accedere uidetur. Sic enim ſcribit In ueniet.n. nec in conſiliis abrupta initia & cōcitatius ſæpe in iudiciis dictū & uerba aptata rebus in utroq; genere & breuiores aliquando cauſarum orationes q̄ ſententiaſ.

Ita cur initiū furioſo ſit exclamandū nō intelligo. Ne hic qdē locus error caret q̄ius ſic fere legaē: mihi aūt pro furioſo uideē eſſe legendū furioſe. Cū propoſita cōſultatione rogatus ſentētiā: ſi modo eſt ſanus nō quæritet. Quiritet ꝑma cū i littera ſcripta legendū ē nō quęritet: ut in exemplaribus ſcriptū deprehendit̄. Eſt autem quiritare Quiritum fauorē ſummo clamore implorare. Ideoq; Theophraſtus q̄ maxime remotū ab omni affectōe in deliberatiuo genere uoluit eſſe ſermonem. Pro affectione mihi uidetur legēdum eſſe affectatione. Aperte.n. ſignificat Fabius ex ſententia Theophraſti: atq; Ariſtotelis uerborum effuſiorē cultum in conſultationibus ac deliberationib⁹ non eſſe affectandum.

mur ficta perſonarūm: quas ipſi ſubſtituimuſ oratione: ut apud Ciceronem pro Cęliō in Clodiam: & Cæcus appius: & Clodius frater: ille in caſtigationem: hic in rationem morum compoſitus alloquitur: ſolent in ſcholis fingi materiæ ad delibęrandum ſimiliores controuerſiis: & ex utroq; genere commixtæ ut cum apud. C. Cæſarem conſultatio de pœna Theodoti ponitur. Conſtat enim accuſatione & defenſiōe cauſæ: quod eſt iudicialium proprium. permixta autem eſt & utilitatis ratio: an pro Cæſarę fuerit occidi. Pōpeium. an timendum a rege bellum: ſi Theodotus ſit occiſus. an id minimę opportunum hoc tempore & periculoſum. & cęrte lōgum ſit futurum. Q uæritur & de honeſto. deceat nę Cæſarem ultio. Pompeii. an ſit uerendum: ne peiorem faciat ſuarum partium cauſam: ſi Pompeiū indignū morte fateatur. Quod genus accidere etiam ueritati poteſt. Nō ſimplex aūt ſuaſorias error in pleriſq; declamatoribus fuit· qui dicendi genus in his diuerſum: atq; in totum illi iudiciali contrarium eſſe ęxiſtimauerūt. Nam & principia abrupta: & cōcitatam ſemper orationem: & in uerbis effuſiorem: ut ipſi uocant: cultum affęctauerunt: & earum breuiores utiq; cōmentarios: q̄ legalis materiæ facere ęlaborarunt. Ego porro uti prohœmio uideo non utique opus eſſe ſuaſoriis propter quas dixi ſupra cauſas: ita cur initium furioſo ſit exclamandum: non intelligo: cum propoſita conſultatiōe rogatus ſententiam: ſi modo eſt ſanus: non quæritet: ſed q̄ maxime poteſt ciuili & humāo ingreſſu mereri aſſenſum deliberantis uelit. Cur igitur torrēs: & utiq; equaliter concitata ſit in ea dicentis oratio? Cum uel pręcipue moderationem: rationemq; conſilia deſiderent? Neq; ego negauerim ſæpius ſubſidere in controuerſiis impetum dicendi prohœmio: narratione: argumentis: quæ ſi detrahas: id fere ſupererit: quo ſuaſorie cōſtant. Verum id quoq; æqualius erit: non tumultuoſius atq; turbidius. Verborum autem magnificentia non ualidius eſt affectanda ſuaſorias declamantibus: ſed contigit magis. Nam & perſonæ fere magnæ fingentibus placent regum: principum: populi: ſenatus: & res ampliores: ita cum uerba rebus aptentur: ipſo materiæ nitore clareſcunt. Alia ueris cōſiliis ratio eſt. Ideoq; theophraſtus q̄ maxie remotū ab oī affectatiōe in dęliberatiuo genere uoluit eē ſermonē: ſecut⁹ i hoc auctoritatē p̄ceptoris ſui: q̄q; diſſētiē ab eo nō timid ſolet. Náq; ariſtoteles idoneā maxie ad ſctibēdū dmō ſtratiuā: ꝓximāq; ab eo iudicialē putauit: uidlicet quōiā ꝓ illa to

ta esset ostentationis. hęc secunda egeret artis uel ad fallendum: si ita popoſciſſet utilitas. consilia fide prudentiaque cõstarent. Quibus in demonstratiua consentio. Nam & omnes alii scriptores idẽ tradiderunt. In iudiciis autem consiliisq; secundũ conditionẽ ipsi9: quæ tractabitur rei accõmodatam dicendi credo rationem. Nam & philippicas Demosthenis iisdem quibus habitas in iudiciis orationes uideo eminere uirtutibus. Et Ciceronis sententiæ & concio nes nõ minus clarũ q̃ est in accusationibus ac defensionib9 eloquẽtiæ lumen ostendũt. Dicit tamẽ de suasoria idẽ hoc mõ. Tota aũt oõ simplex & grauis: & sententiis debet ornatior ęẽ q̃ uerbis. Vsũ exẽplorũ nõnulli materiæ magis cõuenire merito fere oẽs cõsentiũt: cũ plerũq; uideãtur respõdere futura præteritis. Habeaturq; experimentũ uelut quoddã rõnis testimoniũ. Breuitas quoq; aut copia nõ genere materiæ: sed mõ constãt. Nã ut in cõsiliis plerũq; simplicior quęstio est: ita sæpe in causis minor. Quæ oia uera esse sciet: siquis nõ orõnes mõ: sed historias etiã. Nãq; in his conciones atq; sententiæ plerũq; suadendi ac dissuadendi funguntur officio: le gere maluerit: q̃ in cõmentariis rhętorum consenescere. Inueniet enim nec in consiliis abrupta initia: & cõcitatius sæpe in iudiciis dictum: & uerba aptata rebus in utroq; genere: & breuiores aliquando causarum orationes q̃ sententiarum. Nę illa quidem in iis uitia deprehendet: quibus quidam declamatores laborant: quod & cõtra sentientibus in humane conuiciantur: & ita plerunq; dicunt: tã quam ab iis qui deliberant utiq; dissentiant. Iraque obiurgantibus similiores sunt q̃ suadentibus. Hęc adolescentes sibi scripta sciant: ne aliter q̃ dicturi sint: exerceri uelint: & in dissuadendis morẽtur. Cęterum cum aduocari cęperint in consilia amicorum. dicere sententiam in senatu. suadere siquid cõsulęt princeps: quod pręceptis fortasse non credunt: usu docebuntur.

De partibus causarum iudicialium.

Vnc de iudiciali genere quod ẽ pręcipue multiplex: sed officiis constat duobus intentionis ac depulsionis: cuius partes: ut plurimis auctoribus placuit: quinq; sunt ꝓhœmiũ. narratio. probatio. refutatio. peroratio. His adiecerũt quidã partitionem. propositionem: excessum: quarum priores duæ probationi succedunt. Nam proponere quidẽ quæ sis probaturus nęcesse est: sed & concludere. Cur igitur si illa par causę est: nõ & hęc sit? Partitio uero dispositionis est species. ipsa dispositio pars rhetorices: & per oẽs materias totũq; earum corpus æqualiter fusa: sicut inuentio. elocutio. Ideoq; eam non orationis totius partẽ unã esse credẽdũ est: sed quęstionũ etiã singularũ. q̃ est quęstio in qua non promittere possit orator: quid primo. quid secundo. quid tertio sit loco dicturus? qd̃ est proprium partitionis. Quã ergo ridiculũ est

Accõmodandam dicendi credo orationem. Rationem legẽdum esse satis constat. Et Ciceronis sentẽtię & concio nes Cicerõis sententias Fabius uocat orationes quas Cicero i Senatu habuit: cõtiones uero quas ad populum: qualis fuit pro lege Manilia. Tota aũt oratio simplex & grauis. Hæc in patitioni bus oratoriis leguntur.

Vsum exemplor: nõ nulli materię magis conuẽire merito fere omnes consentiunt Aut nõ particula est expungẽda: aut ulli legendum: ut sit aut nulli materiæ aut nõ ulli quod idẽ recidit. Et in dissuadẽdis morent. Porro dissuedendis mihi desuescendis legendũ uidet: perinde: ac si diceret dediscendis.

Vnc de iudiciali generẽ. Iudicialium causarum diuisionem ita subiicit: ut uarias Priscorum rhetorum de earũ partibus opiniones exponat: quibusq; non assentitur perspicue refellit. Sed officiis constat duobus intentionis ac depulsiõis. Intentio est oratio crimẽ debitúue alicui obiiciens Depulsio est oratio qua crimen debitumue obiectum rapelimus. Quæ ẽ quęstio in qua nõ ꝓmittere possit orator. Cum dicti superioris assignet rationem: nãq; particula mihi ascribenda uidenr ut legat. Quę nãq; ẽ qõ.

Sed ante omnia intue ri oportet. quid ſit cauſæ genus. Quod nō qd le/ gēdū eſſe facile eſt uideꝛ. Non. n. qd ſit cauſæ ge/ nus cōſiderat orator: cū ſibi agēda cauſa propo/ nitur: ſed quod ſit cauſæ ipſius propoſitæ genus: hoc eſt demonſtratiuum an deliberatiuū an iudi/ ciale. Quid in ea quæ ratur: hoc eſt quę ſit in ea quæſtio & ſtatus. Nam ut cōferri materiam om nem & quid quoq; ſit o pus cōſtare debet. Opor tet uerbū mihi uidetur a ſcribendum nec non lo/ co ablatiuus adiiciendus hoc modo. Nā ut cōfer ri materiā omnem opor tet: & qd quoq; loco ſit opus conſtare. Hoc au tem idē & Cicero in pri mo rhetoricoꝝ ꝓcipit. In rhetoricis aūt ad He rēniū puerſe de exordiis prius q̄ de ſtatibus ꝓce/ pta tradunt. Ex quo uel ſolo facile colligitur opu ſculum illud non eſſe Ci ceronis. Nec denicq; ars illa cōſumat ibi unde or diendum eſt. Vlla legen dū eſſe nemo dubitat.

Aeterum cauſa oīs. Cauſaꝝ iu/ dicialiū diuiſio nem ita ſubiicit Fabius: multa iis adiiciat: quæ a Ciceroe uariis in locis & hac eadē re traduntur.

Quoniā prętor certa lege ſortit. hoc eſt ꝓtor determiata lege de homi cidio uel ſacrilegio ſimi libuſue iudicia conſtitu/ it. Priuata quoq; iudi cia ſępe unū iudicē habe re multis & diuerſis for/ mulis ſolēt. Formulæ di cuntur cōceptiones quæ dam petitionum: q nūc libelli uulgo appellātur. vñ & formularii ſūt dicti.

quæſtionem quidē ſpeciem eſſe probationis: partitionem autem quæ ſit ſpecies quęſtionis partem totius oratiōis uocari? Egreſſio uero uel quod uſitatius eē cœpit exceſſus: ſiue eſt extra cauſam nō poteſt eſſe pars cauſæ: ſiuę eſt in cauſa: adiutorium uel ornamen) tum partium earum eſt: ex quibus egreditur. Nam ſi quicquid in cauſa eſt: pars cauſę uocabitur: cur non argumentum: ſimilitudo: locus communis. affectus exempla partes uocentur? Tamen nec iis aſſentior: qui detrahunt refutationem tanq̄ probationi ſubiectā ut Ariſtoteles. Hęc enim ē quę cōſtituat: illa quę deſtruat. Hoc quoq; idem aliquatenus nouat: q̄ phęmio non narrationē ſubiū git: ſed propoſitionem. Verum id facit: quia propoſitio genuſ: nar ratio ſpeties uidetur: & hac non ſemper: illa ſemper & ubiq; credit opus eſſe. Verum ex his quas conſtitui partibus: non ut quicque primum dicendum: ita primum cogitandum eſt. Sed ante omnia intueri oportet: quod ſi genus cauſę: quid in ea quęratur: quę pro ſint: quę noceant: deinde quid confirmandum ſit atq; refellēdum ſit: tum quomodo narrandum. Expoſitio enim probationum eſt pręparatio: nec eſſe utilis poteſt: niſi prius conſtiterit: quid debeat de probatione promittere. Poſtremo intuendum quēadmodum iudex ſit conciliandus: nec enim niſi totis cauſę partibus diligēter inſpectis ſcire poſſimus: qualem nobis facere animum cognoſcen tis expediat: ſęuerum an mitem: concitatum an remiſſum. aduer/ ſum gratię an obnoxium. Nec ideo tamen eos probauerim: q ſcri bēdum quodq; prohœmium nouiſſime putant. Nam ut conferri materiam omnem: & quid quoq; ſit opus cōſtare debet: anteq̄ di/ cere aut ſcribere ordiamur ita incipiendum ab iis quę prima ſunt: nam nec pingere quiſq̄ aut fingere cœpit a pedibus. Nęc denique ars illa conſumatur ibi: unde ordiendum eſt. Quid fiet alioquin ſi ſpacium componendi orationem ſtilo non fuerit: nōne nos hęc in uerſa conſuętudo dęceperit? Inſpicienda igitur materia eſt quo p̄ cipimus ordine: ſcribenda quo dicimus.

De generibus.

Aeterum cauſa omnis: in qua pars altera agentis eſt: alte
'c ra recuſantis: aut unius rei controuerſia conſtat: aut pluri um. Hęc ſimplex dicitur: illa coniuncta. Vna controuer ſia eſt per ſe furti: per ſe adulterii: plures aut eiuſdem generis: ut in pecuniis repetundis: aut diuerſi: ut ſiquis ſacrilegii & homicidii ſi mul acculetur: quod nunc in publicis iudiciis non accidit: quoniā prętor certa lege ſortitur: principum autem & ſenatus cognitioni bus frequēs eſt & populi fuit: priuata quoq; iudicia ſępe unū iudi/ cē habere multis & diuerſis formulis ſolēt: nec alię ſpeties erūt: eti am ſi unus a duobus dumtaxat eandem rem atq; ex eadem cauſa petęt: aut duo ab uno: aut plurę a pluribus: quod accidere in

Sicut diuinationes: quæ fiunt de accusatore constituendo. Diuinatio: ut inquit Pædianus dicitur oratio in qua non de facto quæritur coniecturas: sed de futuro: quæ est diuinatio: qualis est prima in Verrem: uter debeat accusáre Cicero an Cecilius. Alii ideo putant diuinationem dici quod in iurati iudices in eiusmodi causa sedeant: & quod uelint decernere de utroq; possint: alii quod res agat sine testibus & sine tabulis & his remotis argumenta sola sequant iudices & quasi diuinet. Quæ ΑΝΤΙΚΑΤΗΓΟΡΙΑ uocatur ΑΝΤΙΚΑΤΗΓΟΡΙΑ recriminatio transferri potest. Sed dicit mutua accusatio: cuius duas esse species Fabius pspicue exponit. Duo ergo erũt genera eiꝰ. Ergo particula ut redũdás mihi uidetur expungenda.

hæreditariis litibus interim scimus. quia quamuis in multis personis causa tamẽ una est: nisi conditio personarum quęstiones uariauerit. Diuersum his tertium genus quod dicitur comparatiuum: cuius rei tractatus in parte causæ frequens est: ut cum apud centũuiros post alia quęritur & hoc: uter dignior hereditate sit. Rarum est autem ut in foro iudicia propter id solum constituãtur: sicut diuinationes quæ fiunt de accusatore constituendo: & nonnunq; inter delatores. uter premium meruerit. Adiecerunt quidam numero mutuam accusationem quæ ΑΝΤΙΚΑΤΗΓΟΡΙΑ uocatur: aliis uidelicet succedere hanc quoque comparatiuo generi existimantibus: cui similis erit petitionum inuicem diuersarum: quod accidit uel frequentissime. Id si & ipsum uocari debet ΑΝΤΙΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: nam proprio caret nomine: duo ergo erunt genera eius: alterum quo litigatores idem crimen inuicem intentãt: alterum quo aliud atque aliud. Cui & petitionum conditio par est. Cum apparuerit genus causæ: tum intuebimur: negetur ne factum: quod intendi/tur. an defendatur. an alio nomine appelletur. an a genere actiõis: unde sunt status.

Quid & quæ sit ratio. iudicatio: continẽs: & q̃tenus necessaria.

h Is inuentis intuendum deinceps Hermagoræ uidetur: quid sit quęstio. ratio. iudicatio. cõtinens: ideſt σύνεχον uel ut alii uocant firmamentum. Quęstio latius intelligitur omnis de qua in utrãq; partẽ uel in plures dici credibiliter potest. In iudiciali autem matetia dupliciter accipiẽda est: altero modo quo dicimus multas quęstiones habere cõtrouersiam: quo etiam minores omnes complectimur: altero quo significamus summam illam: in qua causa uertitur: de hac nunc loquor: ex qua nascitur status. an factum sit. quid factum sit. an recte factum sit. Has Hermagoras & Appollodorus & alii plurimi scriptores proprie qõnes uocãt. Theodorus: ut dixi: capita generalia: sicut illas minores: aut ex illis pẽdẽtes specialia. Nã & qõnẽ ex qõne nasci: & spẽm in spẽs diuidi cõuenit. Hãc igitur quęstionẽ ueluti principalẽ uocãt ΘΕΤΙΚΗΝ. Ratio autem est. qua id quod factũ esse cõstat defenditur. & cur nõ utamur eodem quo sunt usi fere omnes exemplo? Horestes matrem occidit. Hoc constat. dicit se iuste fecisse. status erit qualitatis. quęstio an iuste fecerit. Ratio q̃ Clytẽnestra maritũ suũ patrẽ Horestis occidit: hoc αἴτιον dicitur. κρινόμενον autem iudicatio. an oportuerit nel nocentem matrem a filio occidi.

Cui & petitionũ cõditio pars est. Par littera erasa legendũ esse manifestius est: q̃ ut sit admonendũ. Ana genere actionis: Vnde sunt status. Repellat ascribendũ est ut sit an a genere actiõis repellatur.

Is inuentis Hermagoræ diligẽtis qdẽ rhetoris affectatã subtilitatẽ ac in particulas nimiũ minutas concisionẽ primũ exponit Fabius: deindere/prehẽdit adeo apte ut nihil enarratiõe sit opus.

Quid sit q̃stio. Quæ nõ qd mihi legẽdũ uidetur. Non. n. d̃finitionẽ q̃stiõis ratiõisq; & q̃ sequũt inuestigãdá oratori: ut Hermagoras sed eẽ intuẽdũ q̃ in causa ppo sita sit q̃stio: q̃ ratio & q̃ sequũt. Vt aũt hæc oratori sunt cõsideranda sic rhetori definiẽda. Quęstio latius intelligit omnis. Quæstio ut ingt Boethus ẽ in dubitationem ambiguitatẽq; adducta ppositio: ut si quæratur. An terra sit nec ne rotunda. Et speciẽ in species diuidi cõuenit. Dialecti ci qdẽ in indiuidua speciẽ diuidũ: in alias uero species didi non posse aiũt: nisi loco generis ponat: ut animal corporis animati species in hominem: leonem: equum diuidit. Homo uero in alias spẽs diuidi nõ põt. cæterũ Fabius spẽm p gñe posuisse uidetur.

Hãc igitur quęstonẽ ueluti principalem ζητημα uocãt ζητημα quę stio dicitur ἀπο του ζητειν hoc est a quęrendo. Hoc αἰτιον dicitur: ιτιον causa transferẽ: ut αἰτια. Sunt.n.eiusdẽ rei nomina diuersa: quę nonnulli asserant ea differre. Sed Fabius eorum opinionem improbari uidetur. κρινομενον aũt iudicatio κρινομενον ad uerbum interpretat iudicatum ἀπο του κρινειν hoc est a iudicãdo.

Vt in eo qui cum adulteram deprehẽsam occidisset. Hoc uidetur esse thema declamatorium: tametsi uera quoq; causa forsitan fuit. Legẽ.n. cauetur: ut qui adulterũ cum adultera deprẽhenderit: dum utrunq; corpus interficiat sine fraude sit. Quidam adultęrę cum adultera deprẽhensum domi interficere nõ potuit: adulteram autẽ e uestigio interfecit. Adulterum deinde in foro inuentum occidit. συνεχον autẽ quod ut dixi. συνεχον proprie continens interpretatur. Nã συνεχω contineo significat: uarijs autem nominibus a latinis rhetoribus appellatur. Quibusdam id quod ad iudicationem firmissimã affertur. Firmissimum legẽdum esse constat. Aut ubi causa tractatur. At legendum est quãuis exẽplaria refragẽtur: ita sensu exposcente.

Quidam diuiserunt αἰτιον & αἰτιαν: ut esset altera propter quã iudicium constitutum est: ut occisa Clytẽnestra. altera qua factum defenditur: ut occisus Agamemnon. Sed tanta est circa uerba dissentio: ut alii αἰτιαν causam iudicii. αἰτιον autem facti uocent. alii eandem in contrarium uertant. Latinorum quidam hęc initium & rationem uocauerunt. quidam utrunq; eodem nomine appellant. Causa quoque ex causa: ideſt αἰτιον ex αἰτιου nasci uidetur: qnale est occidit Agamemnonem Clitẽnestra: quia ille filiam cõmunẽ immolauerat: & captiuam pellicem adducebat. Idem putant & sub una quæstione plures esse rationes: ut si Horestes & alteram afferat causam matris necatæ: quod responsis sit impulsus. Quot autem causas faciendi totidem iudicationes. Nam & hæc erit iudicatio. an responsis parere debuerit. Sed & una causa plures habere quęstiones & iudicationes: ut ego arbitror: potest: ut in eo qui cum adulteram deprehensam occidisset: adulterum qui tum effugerat: postea in foro occidit. Causa est una. adulter fuit. quæstiones & iudicationes. an illo tempore. an illo loco licuerit occidęre. Sed sicut cum sint plures quæstiones: omnesque suos status habeant: causæ tamen status unus sit: ad quem referantur omnia: ita iudicatio maxime propria: de qua pronunciatur συνεχον autem quod: ut dixi: continens alii: firmamentum alii putant. Cicero firmissimam argumentationem defensoris & appositissimam adiudicationem: Quibusdam id uidetur esse: post quod nihil quæritur: quibusdam id quod adiudicationem firmissam affertur. Causa facti non in omnes controuersias cadit. Nam quæ fuerit causa faciendi ubi factum negatur? aut ubi causa tractatur? negant eodem loco esse iudicationem: quo quęstionem: idque & in rhetoricis Cicero & in partitionibus dicit. Nam & in coniectura est quæstio: ex illo factum non factum: an factum sit. ibi ergo iudicatio: ubi quæstio: quia in eadem re prima quæstio & extręma disceptatio. At in qualitate matrem Horestes occidit. recte non recte. an recte occiderit. quęstio. nec statim iudicatio. quando ergo? illa patrem meũ occiderat. sed non ideo tu matrem debuisti occidęre. an debuerit: hic iudicatio. Firmamentum autem uerbis ipsius ponam: si uelit Horestes dicere eiusmodi animum matris suæ in patrem suum. in se ipsum: ac sorores. in regnum. in famam generis: ac familiæ: ut merito ab ea pœnas liberi sui potissimum petere debuerint. Vtuntur alii & talibus exemplis qui bona paterna consumpserit ne concionetur. in opera publica consumpsit. quęstio. an quisquis cõsumpserit: phibendus sit. iudicatio: an qui sic: uelut in cã militis Arũci: qui Lusium tribunũ uim sibi inferentem interfecit: quęstio an iure fecerit. ratio. quod is uim afferebat. iudicatio. an indemnatũ. an tribunum a militę occidi oportuerit: alterius etiã status quęstionem:

alterius iudicationem putant. Quæstio qualitatis. an recte Clodium Milo occiderit. iudicatio coniecturalis. an Clodius insidias fecerit. ponunt & illud sæpe causam in aliquam rem dimitti: quæ non sit propria quęstionis: & de ea iudicari a quibus multum dissentio. Nam & illa quęstio. an omnes qui paterna bona cõsumpserint: concione sint prohibendi: habeat oportet suam iudicationem. ergo non alia quęstio. alia iudicatio erit: sed plures quęstiones & plures iudicationes. Quid? non in causa Milonis ipsa coniectura referatur ad qualitatem. Nam si est insidiatus Clodius: seqtur ut recte sit occisus. Cum uero in aliquam rem missa causa est: recessum est a quęstione: quæ erat constituta. hic quęstio: ubi iudicatio est. Paulum in his secum etiam Cicero dissentit. Nam in rhetoricis: quemadmodum supra dixi: Hermagoram est secutus. in topicis ex statu effectam cõtentionem κρινομενον existimet: idq; Trebatio: qui iuris erat consultus: alludẽs: de qua re agitur appellat. quibus id contineatur: continentia quasi firmamenta defensionis: quibus sublatis defensio nulla sit. At in partitionibus oratoriis firmamentum: quod opponitur defensioni. quia continens quod primum sit: ab accusatore dicatur. ratio a reo. ex rationis & firmamenti quęstione disceptatio sit iudicationum. Verius igitur & breuius qui statum & continens & iudicationem esse uoluerunt. continens autem id esse: quo sublato lis esse non possit. hoc mihi uidetur utranq; causam complecti: & q; Horestes matrem: & q; Clytæmnestra Agamemnonem occiderit. Idem iudicationem & statum consentire semper existimant. Nec enim aliud eorum ratio ni cõueniens fuisset. Verum hęc affectata subtilitas circa nomina rerum ambitiosę laboret a nobis in hęc assumpta solum: ne parũ diligenter inquisisse de opere: quod aggressi sumus: uideremur. Simplicius autem instituenti non est necesse per tam minutas rerum particulas rationem dicendi concidere. Quo uitio multi quidem laborauerunt: pręcipue tamẽ Hermagoras uir alioquin subtilis: & in plurimis admirandus: tantum diligentiæ nimium sollicitæ: ut ipsa eius reprehensio laude aliqua non indigna sit. Hęc autem breuior & uel ideo lucidior multa uia: nec discentem per ambages fatigabit: nec corpus orationis in parua momenta diducendo consumet. Nam qui uiderit quid sit qd' in controuersiã ueniat. qd in eo & per quæ uelit efficere pars diuersa. qd nra: qd' in primis est intuendum: nihil eorum ignorare de quibus supra diximus poterit. Nec est fere quisquã modo nõ stultus: atq; ab omni prorsus usu dicendi remotus: quin sciat: & quid litem faciat: quod a billis causa uel continens dicitur: & quæ sit inter litigantes quęstio: & de quo iudicari oporreat: quæ omnia idem sunt. Nam & de eo quæstio est: quod in controuersiam uenit: & de eo iudicat' de quo quæ

Iudicatio an quasi uelut in causa militis Aurũci. Sic littera c ãscripta legẽdum esse facile sensus indicat: ut sit an q sic cõsumpserit. Velut in causa militis Aurũci. Hoc thema declamatoriũ sumptum est de historia de qua Cicero in oratione pro Milone. Extat autem & Fabii super hoc declamatio. Cuius hoc est thema. Bello Cymbrico miles Mariãus stuprum sibi inferre conantem Tribunum Militum propiquum Marii occidit. Reus est cædis apud impatorẽ. Quid non in causa Milonis ipsa cõiectura referatur ad qualitatẽ. Referẽ a litera expuncta legendũ uidetur. In topicis ex statu effectã contentionem κρινομενον existimat. Cicero in topicis sic inquit. Sed quę ex statu cõtentio efficitur eã κρινομενον græci uocant: mihi placet quoniã quidẽ ad te scribo: qua de re agitur uocari. Quibus aũt hęc qua de re agitur continetur: continẽtia uocẽtur: quasi firmamẽta quibus sublatis defensio nulla sit. Verius igitur & breuius qui statum & cõtinens & iudicationem esse uoluerũt. Idem pronomen forsitan est ascribendum: ut legatur. Idẽ esse uoluerunt Innuit. n. Fabius statũ & cõtinẽs: & iudicationẽ q̃uis nomina sint diuersa: idem tamẽ significare. Nec corpus orationis in parua momenta deducẽdo consumet. Diducendo legendum est: ut intelligatur diuidendo.

Nec tamen hoc ꝓcipiendū eſt. Tá ultimis duabus litteris eraſis legendum eſſe q̄ particula quę ſequit̄ eiq̄ re ſpōdet: facile declarat. Aut certa ſi digreſſi fuerimus. Certe legēdū eſſe clare patet. Admonet aūt Fabius oía quę cunq; ab oratore dicunt̄: ad iudicationē eſſe referenda:

Erfecto. M. Victori. Attentū maxime reddit lectorem hoc prologo Fabius dicens & maiorem ſibi ſol
p licitudinē iniunctá q̄ quæ iudiciū hoium mereat̄: & quæ ſequunt̄ matora ac difficiliora iis eſſe q̄ in ſu/ prioribus libris ſunt tradita. Iccircoq; ſe merito hoc loco potiſſimū inuocare numē Domitiani impato ris: ut ſibi dexter ac ꝓpitius adeſſe uelit. Primus aūt huius ꝓfatiōis ſenſus ita mihi confuſus eſſe uidetur: ut uix ꝓcipi poſſit niſi unius uerbi emendatione illuſtret̄: ac quæ legat̄ nō quale Si autem emerat quoq; legeret̄ nihil ābiguitatis ſenſus haberet. Maiorem. n. ſollicitudinē ſibi ait acceſſiſſe q̄ quæ iudiciū huma/ nūm mereat̄: hoc ē quæ non ab hominibus: ſed ab ipſo Domitiano qui deus appellari uolebat: ſit iudicāda. Cum uero mihi Do. Au. ſo. ſuæ. ne. delegauerit curā. Fallunt̄ hoc loco qdā q̄ aſſerunt Fabiū Quitilianū a Domitiano Imperatore nepotibus ſororis ſuę curatorē datū: longāq; de tutore atq; curatore narratione a iure conſultis ſumūt. Hoc. n. Fabius nō ait. Sed curam nepotum inſtituendoꝝ ſibi ab imperatore fuiſſe demanda tam ſcribit. Hinc uero ut alia omittā: apte colligit̄: expoſitiōes eas in q̄ bus iſtiuſmodi ineptię leguntur minime ad Laurētiū Vallā acerrimo iudicio uirum eſſe referēdas.

Quod ſi nemo miratur poetas maximos ſæpe feciſſe. Hac elegantia ſępe/ numero latini oratores utunt̄: ut uerbū facio cū alio uerbo qđ ꝑ ſe foret ſenſui ſatis cōiungāt: ut hoc loco feciſſe ut inuocarēt: ſatis eſſet ſi diceret inuocaſſe. Sic uero elegātius efferēt. Cic. in Cato. maiore. Imuit⁹ feci. ut C. Flaminium eiicerem e ſenatu: pro eo quod eſt inuitus eieci. Quo primum. Sic quidem legit̄: ſed cū primū mihi elegantius legi uideretur. Ipſum quoque in primis. Quæ non quoque legendum eſt: ne potius ſugillate Imperatorem: q̄ i ꝑſi adulari uideatur. Domitianus autem & Deus haberi & noncupari uolebat: ut Sueto

ſtio eſt. Sed nō perpetuo intendimus in hęc aium & cupiditate laudis utcūq; acqrēdæ uel dicēdi uoluptate euagamur. q̄do uberior ſemp extra cām materia eſt. q: in cōtrouerſia pauca ſunt. extra oía: & hic dicit̄ de iis q̄ accepimus. illic de qbuſ uolumus. Nec tā hoc ꝓcipiendū eſt: ut qōnē. cōtinēs. iudicationē inueniamus. Nā id qdē facile eſt: q̄ ut intueamur ſemp aut certe ſi digreſſi fuerimus ſaltē reſpiciamus: nę planſum affectātib⁹ arma excidāt. Theodori ſchola ut dixi oía refert ad capita. his plura intelligūtur. Vno mō ſūma quęſtio: Itē ut ſtatus. altero cæteræ quæ ad ſūmā referātur. tertio ꝓpoſitio cū affirmatione: ut dicimus: caput rei eſt apud Menādrū

In uniuerſū āt: qcqd ꝓbādū ē: erit caput: ſęd id magis aut minus. Et quoniam q̄ de his erāt a ſcriptoribus artium tradita uerboſius etiā q̄ neceſſe erat: expoſuim⁹: Prętera q̄ ptes eēnt iudicialiū cauſarū dictū eſt: ꝓxim⁹ liber ꝓma & exordia cōcipiet:

M. Fabii Quintiliani de inſtitutione oratoria liber quartus.

Erfecto Marce Victori opis tibi dedicati tertio libro: & iā quarta fere laboris pte
p trāſacta: nouæ inſup mihi diligētiæ cā & altior ſollicitudo: q̄ quale iudiciū hoium emeret acceſſit. adhuc. n. uelut ſtudia inter noſ cōferebamus: & ſi parū nra inſtitutio ꝓbaretur a ęteris: cōtēti fore domeſtico uſu uidebamur: ut tui meiq; filii diſciplinā formari ſatis putaremus. Cū uero mihi Domitianus auguſtus ſororis ſuæ nepotū deligauerit curā: nō ſatis honorē iudiciorū cæleſtiū intelligā: niſi ex hoc oneris quoq; magnitudinem metiar. Quis. n. mihi aut mores excolēdi ſit modus: ut eos nō imerito ꝓbauerit ſanctiſſimus cēſor: aut ſtudia: nę fefelliſſe in his uideat ꝓncipē: ut in oībus: ita in eloquētia quoq; eminētiſſimū? Quod ſi nę mo miratur poetas maximos ſæpe feciſſe: ut nō ſolū initiis operū ſuorū muſas inuocarent: ſed ꝓuecti quoq; lōgius cū ad aliquē gratiorem ueniſſent locum: repeterent uota. & uelut noua precatione uterentur. mihi quoq; profecto poterit ignoſci: ſi quod initio: quo primum hanc materiā incohaui: non feceram. nunc omnes in auxilium deos: ipſum quoq̄ in primis: quo neque ꝓſentius aliud

neq; ſtudiis magis proprium numen eſt: in uocem: ut q̃tum nobis expectationis adiecit: tantum ingenii aſpiret: dexterq; ac uolens adſit: & me qualem eſſe credidit faciat: cuius mihi religionis non hec ſola ratio que maxima eſt: alioqui ſic p̃cedit ipſum opus: ut maiora præteritis ac magis ardua ſint: quæ ingredior. Sequitur enim: ut iudicialium cauſarũ quæ ſint maxime uarie ac multiplices: ordo explicetur: quod p̃hœmii officium. quæ ratio narrandi: quæ probationũ ſit fides: ſeu propoſita cõfirmamus: ſeu contradicta diſſoluimus quãta uis in perorãdo: ſeu reficiẽda breui repetitiõe rerũ memoria ẽ iudicis: ſiue affectus quod eſt longe potentiſſimum commouendi. De quibus partibus ſingulis quidã ſeparatim ſcribere maluerũt: uelut onus totius copis ueriti: & ſic quoq; compluris de una quaq; earum libros ediderũt: quas ego omnes auſus conteſſere prope infinitum mihi laborem proſpicio: & ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor. Sed durã dum ẽ: quia cœpimus: & ſi uiribus deficiemur: animo tamẽ perſeuerandum.

De exordio.

Vod principium latine uel exordium dicitur: maiore quadam ratione græci uidentur prohœmium nomiaſſe: quia a noſtris modo initiũ ſignificatur. Illi ſatis clare partem hanc eſſe ante ingreſſum rei: de qua dicendum ſit: oſtendũt. Nam ſiue propterea quod ᾠδὴ cantus eſt: & citharœdi pauca illa quæ ante q̃ legitimum certamen inchoẽt: emerendi fauoris gratia canunt: prohœmium uocauerunt. Oratores quoque ea quæ priuſq̃ cauſam exordiantur: ad concilandos ſibi iudicium animos præloquũtur: eadem appellatione ſignarunt. ſiue quod ὁμιλοῦσι idem græci uiam appellant id quod ante ingreſſum rei ponitur: ſic uocare eſt inſtitutum Certe prohœmium eſt quod apud iudicem dici priuſq̃ cauſam cognouerit: poſſit. Vitioſeq; in ſcholis facimus: q̃ exordio ſic utimur quaſi cauſam iudex iam nouerit: cuius rei licẽtia ex hoc eſt: q̃ ante declamationem illam uelut imago litis exponitur. Sed inforo quoq; cõtingere iſtud principiorum genus ſecũdis actionibus poteſt. primis quidem raro: nunq̃ niſi forte apud eum cui res aliunde iam nota ſit dicimus. Cã principii nulla alia eſt: q̃ ut auditorem quo ſit nobis in cæteris partibus accõmodatior præparemus. Id fieri tribus maxime rebus inter auctores plurimos conſtat: ſi beniuolum. at tẽtum docilem fecerimus. non quin iſta per totã actiõem nõ ſint cuſtodienda: ſed quia in initiis maxie neceſſaria p̃ quæ i animum iudicis: ut procedere ultra poſſimus: admittamur.

ni⁹ refert. Cui⁹ mihi religionis nõ hæc ſola rõ ẽ. Religionẽ nocat deoꝝ ac domitiani iuocationẽ: quã ñ p̃p hoc ſolũ ſe ait hoc loco adhibuiſſet qđ cura nepotum ſororis Domitiãi ſibi foret cõmiſſa: ſed ẽt qa maiora p̃teritis tractare ingrediẽ: eoq; maiori ingenio op⁹ eẽ. Alioq; ſic p̃cedit. Sed p̃ticulã aſcribẽdã eẽ. illud nõ aduerbiũ negandi facile oñdit ut legaẽ. Sed alioq. hoc ẽ: ſed ẽt ac p̃terea

Quę p̃bationũ ſit fides. Probatiõis duę ſũt p̃tẽ confirmatio & confutatio.

Quãta uis ipãdo. cõcludẽdo. Duo ãt ipationẽ fieri ſolẽt. Aut. n. affect⁹ mouẽtur: aut breui repetitiõe eoꝝ q̃ dicta ſũt: iudicis memoria renouaẽ. Quidã ſepatim ſcribere maluerũt. Quę nã ii fuerint q̃ ſepatim de ſingulis iuditialiũ cãꝝ p̃tib⁹ ſcripſerint nõ memini me legiſſe. Hinc ãt colligit q̃ reſtãt p̃teritis difficiliora eſſe.

Vod principiũ latine uel exordiũ dicit. Quę de exordiis a Fabio p̃ceptа tradũt. adeo ſũt p̃ſpicua atq; aperta dũ mendę abſint: ut q̃ſq; i ea aliq̃ expoſitionẽ afferre conaẽ: i ſolem lucernã accẽſã iferre uideaẽ.

Primũ ãt p̃hœmiũ rectius ſignificãtiuſq; a græcis fuiſſe appellatũ q̃ a latinis exordium oñdit. Deide ad p̃cepta de exordiis tradẽda deſcendit. Prohœmiũ ãt cõponit ex hac p̃poſitinõe græca q̃ añ ſignificat: & aut q̃ cant⁹ dicit. q̃ſi añ cãtũ & tũc ſine aſpiratiõe ſcribit. aut q̃ uia iterp̃taẽ q̃ſi añ uiã: & tũc cũ aſpiratiõe ſcribit. Illa uelut imago litis exponit. Thema & argumẽtũ declamatiõnũ imaginem litis. Fabi⁹ uocat. Nã thema illud qđ nũc añ declamationes ſcribit: ſolebat i ſcholis añq̃ aliqs declamaret p̃legi atq; expõi: indeq; auditores cãm cognoſcebãt. Raro Nunq̃. Sic diſtinguẽda ſũt

ne copulẽtur. Eſt enim correctio eius qđ dixerat raro.

Beniuolentiá autem. Beniuolẽtia aut a pſonis aut a cauſis conciliatur. Sed ut precipua in hoc dicẽtis auctoritas ſit ut aduerbiſi cũ indicãdi mõ copulari ſolet. nõ ita cũ ſubiũctiuo. Quare loco illi⁹ ſit mihi ẽ uidetur eẽ legẽdũ. Et ipares agẽtiũ e cõtra ingeniis. E cõtra nõ dici grãmatice ne dicã latine nemo ẽ ex eruditioribꝰ qui ignoret. Aut. n. e cõtrario aut contra latine loquẽtes dicũt. Cõtra igitur e uocali eraſa legẽdũ ẽ Quẽ iuſticia ſua minime timet. Sic qđẽ recte legi putatur: ut iuſtitia ſua ad patronum referrat. ſed iuſtitię ſuę legẽdũ eẽ cõtẽderim: ut itelligatur iudex eũ patronũ libẽtiſſime audire quẽ iuſtitię ſuę inſidiari minime timet: ut cũ dicimꝰ timeo amici ſanitati Iuſtitia enim religioſo iudici maxime cara eẽ ſolet. Et. n. partis aduerſę patronꝰ. Etiã ꝑ illo &. n. legẽdũ eſſe clare patet. Deguſtãda tñ hęc ꝑhœmio cõſumãda. Nõ particula a librariis ꝓtermiſſa a ſcribẽda ẽ: ut legatur. nõ conſumãda. In epilogo nãq; oibus uiribꝰ mouẽtur affectus q in ꝑhœmio ſolũ deguſtãt atq; attingunt. pluraq; augẽda. pleraq; legẽdũ eẽ nemo non uidet. Augere ãt quę cãę ꝑſunt ac diminuere quę nocẽt: munꝰ ẽ oratoris maxime ꝑpriũ. Illud cãę. Ea ſcilicet habere quę imperiti quoque dicere poſſint.

Beniuolentiam aut a perſonis ducimꝰ: aut a cauſis accipimꝰ: ſed perſonarum non eſt: ut pleriq; crediderint: triplex ratio. ex ligatore: & aduerſario: & iudice. Nam exordium duci nõ nũquam etiam ab auctore cauſæ ſolet: q̃q̃ enim pauciora de ſe ipſo dicit: & parcius: plurimum tamen ad omnia momenti eſt i hoc poſitum. ſi uir bonus creditur. ſic enim contiget: ut non ſtudium aduocati uideatur afferre: ſed pene teſtis fidem. Quare in primis exiſtimetur ueniſſe ad agendum ductus officio uel cognationis uel amicitiæ: maximeq; ſi fieri poteſt reipu. aut alicuius certe non mediocris exempli. Qđ ſine dubio multo magis ipſis litigatoribus faciendum eſt: ut ad agendum magna atq; honeſta: ratione: aut etiam neceſſitate acceſſiſſe uideantur. Sed ut præcipua in hoc dicentis auctoritas ſit: ſi omnis in ſubeundo negocio ſuſpicio ſordium: aut odiorũ: aut ambitionis abfuerit. Ita quædam in iis quoque commendatio tacita: ſi nos infirmos & impares agentiũ e contra ingeniis dixerimus qualia ſunt pleraq; Meſſale prohœmia. Eſt enim naturalis fauor pro laborantibus & iudex religioſus libentiſſime patronum audit: quẽ iuſtitiæ ſuæ minime timet. Inde illa ueterum circa occultandam eloquentiam ſimulatio multum ab hac noſtrorũ tẽporum iactatione diuerſa. Vitandum etiam ne contumelioſi. maligni. ſuperbi. maledici in quenquam hominem ordinem ue uideamur præcipue eorum qui lædi niſi aduerſa iudicum uolũtate nõ poſſunt. Nam in iudicem ne quid dicatur non modo palam ſed qđ oío intelligi poſſit: ſtultũ erat monere: niſi ficret &. n. partis aduerſæ patronus dabit exordio materiã interim cum honore: ſi eloquẽtiã eiꝰ ac grãm nos timere fingendo: & ut ea ſuſpecta ſint iudici fecerimꝰ. Interim ꝑ cõtumeliã ſed hoc ꝑ q̃ raro: ut Aſiniꝰ ꝑ Vrbiniæ hæredibꝰ Labienũ aduerſarii patronũ iter argumenta cãæ malæ poſuit. Negat hæc eẽ ꝑhœmia Cornelꝰ Celſus: q ſint extra litẽ. Sed ego tũ auctoritate ſũmorũ auctorũ magis ducor: tũ ꝓtinere ad cãm puto qcqd ad dicẽtẽ ꝓtinet: cũ ſit naturale ut iudices iis quoq; libẽtiꝰ audiũt: ẽt facileꝰ credãt. Iꝑius ãt litigatoris ꝑſona tractãda uarie ẽ. Ná tũ dignitas eiꝰ allegaſ: tũ cõmẽdaſ ifirmitas. non nũq̃ cõtingit relatio meritorũ: de qbꝰ uerecũdiꝰ dicẽdũ erit ſua: q̃ aliena laudãti. Multũ agit ſexus. ætas cõditio: ut i fœminis: ſenibꝰ: pupillis: liberos: parẽtes: cõiuges allegãtibus. Ná ſola rectũ quoq; iudicẽ iclinat miſeratio. deguſtãda tamẽ hæc ꝑhœmio cõſumãda. Aduerſarii uero ꝑſona ꝑpe iiſdẽ oibꝰ ſed e cõtrario ductis ipugnari ſolet. Ná & potẽtes ſeq; uiuidia. & humiles abiectoſq; cõtẽptꝰ. & turpes ac nocẽtes odiũ. Quæ tria ſũt ad alienãdos iudicũ aíos potẽtiſſima.

Et ego ꝑ regina Berõice. Multe fuerũt Berõice egyptioꝝ regũ fere uxores. Hęc uero cui⁹ cãm ſe egiſſe iu dicãte ipa Fabi⁹ ait: filia fuit herodis iudeoꝝ regis: & agrippę itidẽ iudeoꝝ regis ſoror: q̃ tit⁹ ut narrat Sue toni⁹ unice amauit. ſuetoni⁹. n. de tito loquẽs. Nec min⁹ liquido ꝓ ex letoꝝ & ſpadonũ greges ꝓpterq; in ſignẽ reginę Berõices amorẽ: cui ẽt nuptias pollicit⁹ fearebaꝫ paulo q; poſt ꝑcipueq; ſumptã ſibi Berõicẽ ſta tim ab urbe dimiſit inuit⁹ iuitã. De hac uero meminit ẽt Iuue. i ſatyra Credo pudicitiã: cũ iqt. Deide adamas notiſſim⁹ & Berõices i digito faꝫ ꝑcioſior. Hũc dedit oli Barbar⁹ iceſtę. dedit hũc agrippa ſorori. Q ue

neq; hæc dicere ſatis ẽ: qđ daꝫ ẽt ipitis. pleraq; augenda aut minuẽda: ut expediet. Hoc. n. oratoris ẽ illud cãæ. iudicẽ cõ ciliabimus nobis nõ tãtũ laudãdo eũ: qđ & fieri cũ mõ debet & ẽ tamẽ parti urtiq; cõe. Sed ſi laudẽ eiuſ ad utilitatẽ noſtre cãæ cõiũxerimus: ut allegemus ꝓ honeſtis dignitatẽ illi ſuã ꝓ humilibus iuſtitiã. ꝓ infœlicibus miſicordiã. ꝓ læſis ſeuerita tẽ: & ſimilr cætera. Mores quoq; ſi fieri ꝑt iudicis ueli noſſe: Nã put aſpi. leues. iucũdi. graues. duri. remiſſi erũt: aut aſſu mere i cãm naturas eorũ quæ cõpetent. aut mitigare: q̃ repu gnabũt oportebit. Accidit ãt iterim hoc quoq;: ut aut nobis inimicus: aut aduerſario ſit amicus: q̃ iudicat: quæ res utriq; parti tractãda eſt: ac neſcio an ei magis i quem uĩ ꝓpenſior. Eſt. n. nõnũq; prauis hic ãbitus aduerſus amicos: aut ꝓ iis q; bus cũ ſimultates gerãt ꝓnũciãdi faciendiq; iniuſte. ne feciſſe uideanr. fuerũt etiã qdã rerũ ſuarum iudices. Nã & in libris obſuationum a ſeptumio editis affuiſſe Cicero. talı cãæ iue nio. Et ego ꝓ regĩa Berõice apud ipſã cãm dixi. Similis hic quoq; ſupioribus rõ eſt. aduerſarius. n. fiduciã partis ſuæ ia ctat. patronus timet cognoſcentis uerecundiã. Præterea de trahenda uel cõfirmãda opinio. ſiq̃ ꝑcipue domo uidebiṫ iu dex attulliſſe. Metus etiã nõnunq̃ eſt amouendus ut Cice. ꝓ Milõe ne arma Põpeii diſpoſita cõtra ſe putarent: Labora uit. nõnũq̃ adhibendus: ut idem i Verrem facit. ſed adhibẽ di modus: alter ille frequens & fauorabilis. ne male ſentiat populus romanus. ne iudicia trãſferãr. alter ãt aſper & rarus quo minaꝫ corruptis accuſationem. & id q̃dem i cõcilio ãpli ore utcunq; tutius. nã & mali ihibenr & bõi gaudent. apđ ſin gulos uero nunq̃ ſuaſerĩ niſi defecerit oĩa qđ ſi neceſſitas exi gĩt: nõ erit iã ex arte oratoria nõ magis q̃ appellar. Etiã ſi id quoq; ſæpe utile eſt. aut ante q̃ ꝓnuntiet reum facere. Nã & miari & deferre etiã nõ orator ꝑt. ſi cã cõciliãdi nobis iudicis

nã uero fuerit ea cã cui ſe Fa bius affuiſſe ſcribit nõ memi ni me legiſſe. Aduerſari⁹. n. fiduciã partis ſuę iactat: hoc ẽ ꝑdicat ſe iuſtã habere cãm iuſtitięq; cognoſcẽtis magis cõfidere q̃ cupiditatẽ time re. Patronus timet cogno ſcẽtis uerecũdiã hoc ẽ metu it ne uerecũdia motus ꝓ ad uerſario cõtra ſeipſũ ſentẽtiã ferat. Vt idẽ i uerrẽ. ſecũdã i uerrẽ actionẽ Cice. ſic exor ditur. Quod erat optãdum maxie iud. & qđ unũ ad in uidiã ueſtri ordinis infamiã q; iuditioꝝ ſedãdã maxime pertinebat. id nõ hũano cõſi lio ſed ꝓpe diuinitus datũ at q; oblatũ uobis ſũmo riepu. tpe uidetur. Inueterauit. n. iã opinio perniciоſa reip. uobiſ q; periculoſa: q̃ nõ mõ apud exteras natiões. ſed omniũ ẽ mõe percrebruit iiſ iudiciis q̃ nũc ſint pecunioſũ hominẽ q̃uis ſit nocẽs: neminẽ poſſe damnari & q̃ ſequuntur.

Ne iudicia trãſferãtur: hoc ẽ ne iudicãdi ius & ptãs ad eq̃ ſtrẽ ordinẽ ab ſenatorio tãſ ferar. qđ qdẽ aliq̃ fuit fa ctũ. Tibe. n. gracchu sut pedi anus refert. legẽ tuli t: ut equi tes romãi iudicarẽt. Iudicaue rũtq; per ãnos triginta ſine i famia. p⁹uictor lylla leges tu lit: ut ſenatorius ordo iudica ret: & iudicauit per. x. annos turpiter. aurelius deinde cot ta legem tulit: ut ſenatores & equites romani ac tribuni erarii ſimul iudicarẽt. Alter ãt aſper & rarus: quo mina tur corruptis accuſationẽ. ſe

ptima i uerrẽ actione ſic corruptis iudicibuſ Cice. minatur. Deliberatũ ãt ẽ ſi res opinionẽ meã: quã de uo bis hẽo fefellerit nõ mõ eos perſeq ad quos maxima culpa corrũpẽdi iudicii: ſed ẽt illos ad quos cõſciẽtie cõ tagio pertinebit. proinde ſig ſũt q in hoc reo aut potẽtes aut audaces aut artifices ad corrũpẽdũ iudiciũ ue lint eẽ: ita ſint ꝓparati: ut diſceptãte populo romão mecũ ſibi rẽ uideãt futurã. Et ſi me in hoc reo quẽ inimi cũ ſiculi dederũt ſatis uehemẽtẽ. perſeuerãtẽ. ſatis uigilãtẽ eẽ cognorũt: exiſtimẽt in iis hominib⁹: quoꝝ ego inimicicias populi romãi ſalutis cã ſuſcepero multo grauiorẽ atq; acriorẽ futuꝝ. Nõ magis q̃ appellare: hoc ẽ ad ſuperiores iudices ꝓuocare qđq dẽ ẽt ab iis q nõ ſũt oratores optime fieri ꝑt. appellare ãt accuſatiuũ ex

poſcit ſine ꝓpoſitiõe.prouocare uero cũ ꝓpoſitiõe ut ꝓuoco ad ſenatũ. Reũ facere. Accuſare.peragere ãt rege ſignificat dãnare.Quo in loco Virginiꝰ fallit. Hincapte colligimꝰ eos decipi.q rhetorică ad herẽniũ Virginio putãt aſcribẽdã:cũ ea q̃ a uirginio.ipo tradita fabiꝰ aitꝫ eo opuſculo nõ legãt. Niſi qs forte dicat a ia quoq; opa d arte dicẽdi cõpoſita fuiſſe. Quod nec oĩs actio patitur. In primis uãq; actionibꝰ ad potẽtiſſimas qõnes iudex ꝑparari nõ ꝑt.cũ ipſi nõdũ cã cognita ſit. Sed nõ añ cõciliato eiꝰ aio.ſic qdẽ legit ſed mẽdoſe ut mihi qdẽ uidet. Nullus.n. iteger ſenſus elici ꝑt niſi aut nõ negãdi aduerbiũ expugnat aut niſi particula:qd̃ qdẽ mihi magis placẽt aſcribat hoc mõ .ſed nõ niſi añ cõciliato eiꝰ animo. Nã niſi cõciliato iudicis animo aſperitatẽ qõnem nõ eẽ tractandã Fabium ꝑcipit. Cõmittet,cõponet:atq; tractabit. Sed hęc q̃ ſupra dixi nõ mouere tm̃ animũ .ſuꝑfluę hic animũ aſcriptũ eſſe facile cõtẽderim cũ uerbũ ad qd̃ referat nõ hãt. Mouere ꝑterea hoc loco tẽptare atq; tractare ſignificat: ut intelligamꝰ ꝓhœmii opꝰ eẽ ñ ea ſolũ tẽptare atq; attingere qbꝰ animi cõmouent: ſed e cõtraria quoq; ꝑte tractata amoliri ac diſcutere atq; depellere Vnde principiũ ꝓ Cęlio materiam dabit:ex hac potiſſimum aliqua in uſum principii quæ maxie fauorabilia uidebuntur.decerpi oportebit. Quo in loco Virginius fallitur: qui Theodoro placere tradit: ut ex ſingulis ſenſus in prohœmiũ cõferantur. Nã ille nõ hoc dicit:ſed ad potẽtiſſimas queſtiones iudicẽ præparãdũ: in quo uitii nihil erat:niſi in uniuerſum id præciperet: quod nec oĩs actio patitur:nec oĩs cauſa deſiderat: ná protinus a petitore prĩo loco dũ ignota iudici lis ẽ:quomõ ex quæſtionibus dubitemus ſententias: nimirũ res erunt indicande prius: demus aliquas. Ná id exigit ratio nonnunq̃:etiam ne potentiſſimas omnes:ideſt totã cauſam:ſic erit in prohœmio peracta narratio. Quid uero?ſi ut frequenter accidit paulo eſt durior cauſa:nõ beniuolẽntia iudicis petenda ex aliis partibus erit:ſed non ante conciliato eius animo nuda queſtionũ cõmittetur aſperitas:quæ ſi recte ſemper initio dicendi tractarentur:nihil prohœmio opus eſſet. Aliqua ergo nõnunquã quæ erũt ad cõciliandum nobis iudicem potentiſſima:non iutiliter interí ex queſtionibus i exordio uocabuntur. Quæ ſint porro in cauſis fauorabilia:enumerare eſt neceſſe:quoniã & manifeſta cognita cuiuſque controuerſiæ conditione. Et omnia collgi in tanta litium uarietate non poſſunt. Vt autem hoc inuenire & augere ita quod ledit aũt omnino repellere, aut certe minuere ex cauſa eſt. Miſeratio quoque aliquãdo ex eadẽ uenit,ſiue quid paſſi ſumus graue:ſiue paſſuri. Nec enim ſum in hac opiniõe:qua quidã,ut eo diſtare ꝓhœmiũ ab epilogo credã:quod in hoc præterita,in illo futura dicantur:Sed quod in ingreſſu parcius & modeſtius prætemptanda eſt iudicis miſericordia. In epilogo uero liceat totos effundere affectus:& fictam orationem induere perſonis & defunctos excitare:& pignora eorum producere: quæ minus exordiis ſunt uſitata. Sed hęc quæ ſupra dixi, non mouere tantum animum:uerum ex diuerſo amoliri quoque prohœmio opus eſt. Vt autem noſtrum miſerabilem: ſi uincamur exitum ita aduerſariorum ſuperbum:ſi uicerint utile eſt credi. Sed ex iis quoque quæ non ſunt perſonarum nec cauſarũ uerum adiuncta perſonis & cauſis:duci prohœmia ſolent. Perſonis applicantur non pignora modo, de quibus ſupra dixi:ſed propinquitates,amicitiæ:interim regiones etiam ciuitateſque:& ſiquid aliud eius quem defendimus cauſa dici poteſt. Ad cauſã extra pertinet tempus. Vnde in principio pro Cælio,locus,unde pro Deiotaro,habitus:unde pro Milone,opinio:unde in Verrem Deinceps ne omnia enumerem:fama:iudiciorum,expectatio uulgi,nihil enim horum

Oratiõis pro Cęlio exordiũ a tẽpore eſt ſumptũ. Siqs iudices forte nũc adſit igñarus legũ iuditioꝝ conſuetudinis noſtrę: miret ꝓfecto: quę ſit tanta atrocitas huiuſce cauſę quod diebus feſtis iudicęq; publicis omnibuſq; negociis forenſibus intermiſſis: unũ hic iudicũ exerceat: nec dubitet qn tanti facinoris reus arguatur: ut eo neglecto ciuitas ſtare nõ poſſit. & quę ſequunt. Locus. unde pro Deiotaro partẽ qdẽ exordii orationis ꝓ Deiotaro a loco ſumpſit Cice. ingt enim. Moueor etiam loci ipſius inſolentia: qd tantã cãm quanta nulla nunquam in diſceptatione uerſata eſt: dico intra domeſticos parietes dico extra conuentum & eam frequẽtiã: in qua oratorũ ſtudia nti ſolẽt. in tuis oculis i tuo ore uultuq; acgeſco. Te unũ itueor. ad te unũ omnis mea ſpectat oratio. Quę mihi ad ſpem optinẽdę ueritatis grauiſſima ſunt. ad motũ animi & ad oẽm impetũ dicẽdi cõtẽtionẽq; leuiora. & quæ ſequunt. Habit⁹ unde ꝓ Milone. Exordiũ pro Milõe a noua iudicii forma habituq; ſumptũ eſſe facile uidebit: q ipſũ leget. Opinio: unde in uerrẽ. Cice. primã in uerrem actionẽ ſic exordit: ut dicat ſe ſcire quoſdã mirari. qd is qui ꝓ tot ãnos defẽderit multos. leſerit neminẽ: ad accuſãdũ uerrẽ deſcẽderit. Sic. ꝑ. in qt. ſiqs ueſtrũ iudices aut eorũ qui adſũt forte mirat me q tot annos in cauſis iudiciiſq; publicis ita ſũ uerſat⁹. ut defenderim multos leſerim neminẽ: ſubito nunc mutata uolũtate ad accuſandũ deſcẽdere. ſi mei cõſilii cãm rõem que cognouerit una & id ꝙ facio ꝓbabit & in hac cã ꝓfecto neminẽ mihi eẽ ꝓponẽdã actorẽ putabit & q̃ ſequũtur. Quã eo mõ que accuſator actiõe ꝓſumpſerat. Petierat ãt a iudicib⁹ Aeſchynes: ne paterenẽ Demoſthenem uagari: ſed eo ordine ſibi rñdere: quo ipe ꝓpoſuerat cogãt. Quę plerũq; attẽtũ iudicẽ faciũt. ſic quidẽ recte legi uidetur. ſed ſi quoq; pticula aſcriberetur: fortaſſe rectius legeretur. hoc mõ. Quę plerũq; atẽtũ quoq; iudicem faciũt. Nã optare &. reliqua q̃ enumerãtur: nõ ſolũ iudicẽ cõciliãt: ſed ẽt attẽtũ reddũt. Vt propoſitiõi ſimili/

cauſa eſt ad cauſam tamen pertinet. Adiicit Theophraſtus ab oratione principiũ: quale uẽ eẽ Demoſthenis ꝓ Creſifonte: ut ſibi dicere ſuo poti⁹ arbitrio liceat rogãtis. q̃ eo mõ quẽ accuſator actiõe ꝑſcripſerit. Fiducia ipſa ſolet opiniõe arrogãtiæ laborare. faciũt fauorẽ & illa pene: cõia. nõ tamẽ omittenda: uel ideo ne occupentur. optare. abominari. rogare: ſolicitum agere quæ plerunque attentum iudicem faciunt: ſi res agi uidetur noua. magna. atrox. pertinens ad exemplum præcipuæ tamen ſi iudex aut ſua uice: aut reipublicę commouetur. cuius animus ſpe. metu. admonitione. præcibus. uanitate denique ſi id pro futurum credimus agitandus eſt. Sunt & illa excitandis ad audiendum non inutilia: ſi nos nec diu moraturos. nec extra cauſam dicturos exiſtiment. Docilem ſine dubio: & hæc ipſa præſtat attentio. ſed & illud ſi breuiter. & dilucide ſummam rei de qua cognoſcere debeat indicarimus. quod Homerus atque Vergilius operum ſuorum principiis faciunt. Nam iſtius rei modus eſt. ut propoſitioni ſimilior ſit quam expoſitioni. nec quomodo quicque ſit actum. ſed de quibus ſit dicturus orator: oſtendat. nec uideo quod huius rei apud oratores poſſit reperiri melius exemplum q̃ Ciceronis pro Cluentio. animaduerti iudices omnem accuſatoris orationem in duas diuiſam eſſe partes. quarum altera mihi niti & magnopere confidere uidebatur inuidia iam inueterata iudicii iuniani. alteram tantum modo conſuetudinis cauſa timide & diffidenter attingere rationem ueneficii criminum: qua de re lege hæc eſt quæſtio conſtituta. Id tamen totum reſpondenti facilius eſt quam proponenti: quia hic admonendus iudex: illi docendus eſt. Nec me quam quam magni auctores in hoc duxerint: ut non ſemper facre attentum ac docilem iudicem uelim: non quia neſciam id quod ab illis dicitur. eſſe pro mala cauſa: qualis ea ſit non intelligi. Verum quia iſtud non negligentia iudicis contingit ſed errore. dixit enim aduerſarius: & fortaſſe perſuaſit. nobis opus eſt eius diuerſa opinione: quæ mutari non poteſt: niſi illum fecerimus ad ea quæ dicemus. docilem & attentum.

Quid ergo? imminuenda quædam & leuanda & quaſi contemnenda eſſe conſentio ad remittendam intentionem iudicis: quam aduerſario præſtat. ut fecit pro Ligario Cicero.

or sit q̄ expositiõi. Sũma rei in breuẽ ꝓpositionẽ confertur. cum non quo modo quicq; sit gestũ exponitur: sed de qubus uẽrba futura sint significatur. ut De Cn. nanque pompei laudibus mihi est dicendum. Vt fecit pro Ligario Cicero Ab ironia orationem pro Ligario Cicero inchoauit hdc modõ. Nouum crimen. C. Cęsar & antę hunc diem inauditum propinquus meus ad te: Qu. Tubero detulit. Q. Ligarium in africa fuisse. & quę sequuntur. Quid pro Cęlio? pro Cęlio ita exordit Cicero: ut deterrimo scelere agi posse ignaris uideri dicat. Deinde ita rem extenuat: ut iudicium de nullo Cęlii crimine constitutum esse ostentat.

Enera porro causarum Cum in. iii. lib. genera causarũ tria esse dixerit Fabius parum scire hoc loco uidetur eorum accedere opiniõi: q genera ipsa cãæ quinq; eẽ aiũt. Sed materiã rethorices supi⁹ in tria genera cãæ distincta ẽ. Hoc loco autem qualitas cãæ in qnq; genera sepat. Alię nãq; cãæ sunt honestę: aliq humiles aliq dubię: aliq admirabiles: aliq obscurę Gręcis uero nominib⁹: q̄ latinis rñ deãt qnq; hęc genera a Fabio explicãt. εν δοξον namque dicitur honestũ siue glorioſũ qđ εν δοξα hoc ẽ hoium opiniõe sit. ἀδοξον humile ac uile qđ in nulla sit hominũ opiniõe ἀπροσδοξον dubiũ. παραδοξον p̄ter opinionẽ & iõ admirabile. δυσπαρακολουθητον obscurũ qđ difficulter quis assequi potest. Maxime ubi fors causę. Frons ut legatur sensus expoſcit. Tunc. n. frons causę parum honesta uidetur cũ prese fert quãdam impudentiam ac turpitudinem. Frõs autem causę est ingressus ac principium causę. Et quidem quibus aduersus hęc. Quidam non quidem legendum est. & morem nõ mortem. & extrahenda non extrahendę. Eos autem reprehendit Fabius qui sibi materias fingunt: insinuatiõesq; componunt. Cum enim cau

Quid enim agebat aliud ironia illa quam ut Cæsar minus se in rem ut tamquam non nouam intenderet? Quid pro Cælio? quam ut res expectatione minor uideretur. Verum ex his q̄ ꝓposui. aliud ī alio genere cãæ desiderari palã ẽ.

Enera porro causarum plurimi fecerunt: honestum. humile. dubium uel anceps. admirabile. obscurũ. i. ἐον. ἀδοξον. ἀμφιδοξον παραδοξον. δυσπαρακολουθητον. Sunt quibus recte uideatur adiici turpe: quod alii humili. alii admirabili subiiciunt. Admirabile autem uocant quod est præter opinionem hominum constitutum. In ancipiti maximæ beniuolum iudicem. in obscuro docilem. ī humili attentum parare debemus. Nam honestum quidẽ ad conciliationem satis per se ualet. In admirabile & turpi re mediis opus est. Et eo quidam exordium in duas diuidunt partes: in principium & insinuationem: ut sit in principiis recta beniuolentiæ & attentionis postulatio: que quia esse in turpi genere cãe nõ possit. Insinuatio surrepat aios maxie ubi frõs cãę nõ satis honesta ẽ: uel: q̄a res sit ꝑproba: uel qa ab hominib⁹ parũ ꝓbet. aut si facie ipa quoq; p̄mittit: uel iuidiosa cõsistẽtis ex diuerso patroni: aut p̄ris uel miserabilis senis. cę ci. infantis. Et qdã qb⁹ aduersus hæc mõis sit medẽdũ uerbo si⁹ tradũt: materiasq; sibi ipi fingunt. & ad morẽ actionũ pse quũt. Sed cũ hæc oriãt ex cãis. quarũ spes cõseq; oẽs nõ possum⁹. nisi generaliter comphẽdãt. in ifinitũ sũt extrahẽdæ. Quare singulis cõsiliũ exꝓpria rõne nascet. Illud ī uniuersũ p̄ceptũ sit. ut ab iis q̄ lædũt ad ea q̄ ꝓsunt refugiamus. Si. n. cã laboram⁹. ꝓsona subuẽiat. si p sona: cã. si nihil qđ nos adiuuet erit q̄ram⁹ qd aduersarium lædat. Nã ut optabile est plus fauoris mereri: sic ꝓximũ odii min⁹. In iis q̄ negari nõ poterũt elaborãdũ: ut aut minora q̄ ẽ: aut alia mente facta aut nihil ad presentem questionem pertinere: aut emendari: posse penitentia: aut satis iam punita uideantur. Ideoq; agere aduocato q̄ litigatori facilius: quia & laudat sine arrogantiæ crimine: & aliquando utiliter & etiam reprehendere põt. Nam se quoque moueri interim finge. ut pro Rabirio postumo Cicero: dum aditum sibi ad aures facit: & auctoritatẽ induit uera sentientis: quo magis credatur: uel defendenti eadem uel neganti. Ideoq; primum hoc intueamur litigatoris an aduocati persona sit utendum: quotiens utrumq; fieri po-

teſt. Nam illud in ſchola liberum eſt. in foro rarum: ut ſit ido neus ſuæ rei quiſq; defenſor. Declamaturus autem maxime poſitas in affectibus cauſas propriis perſonis debet induere. Hi ſunt enim qui mandari non poſſunt. nec eadem ui perfe/ runtur alieni animi: qua ſui motus. His etiã de cauſis inſinua tione uidetur opus eẽ: ſi aduerſarii actio iudicum animos oc/ cupauerit: uel ſi dicendum apud fatigatos eſt: quorum alterũ promittendo noſtras probationes: & aduerſas eluendo uita/ bimus. alterum & ſpe breuitatis: & iis quibus attentũ fieri iu dicẽ docuimus: & urbanitas opportuna reficit animos. & un decumq; petita iudicis uoluptas leuat tedium. Non inutilis etiam eſt ratio occupandi: quæ uidẽtur obſtare: ut Cicero di cit: ſcire ſe mirari quoſdam: q; is qui per tot annos defenderit multos læſerit neminem ad accuſandum Verrem deſcende/ rit: deinde oſtendit hãc ipſam ſociorum defenſionem: quod ſchema prolepſis dicitur. Id cũ ſit utile aliquando: nunc a de/ clamatoribus quibuſdam pene ſemper aſſumitur: qui fas nõ putant: niſi a contrario incipere. Negant Apollodorum ſecu ti tres eſſe de quibus diximus præparandi iudicis partes. Sed multas ſpecies enumerant ut ex moribus iudicis. ex opinioni bus ad cauſam extra pertinentibus. ex opinione de ipſa cauſa quæ ſunt prope infinitæ: tum iis ex quibus omnes cõſtant cõ trouerſiæ: perſonis. factis. dictis. cauſis. temporibus. locis. oc caſionibus cæteris: quas ueras eſſe fateor. Sed in hęc tria gene ra recidere. Nam ſi iudicem beniuolum. attentum: docilẽ ha beo: quid amplius debeã optare non reperio cum metus ipſe q̃ maxime uideꝛ eſſe extra hæc: & attentũ iudicem faciat: & ab aduerſo fauore deterreat. Verum quoniam nõ eſt ſatis de monſtrare diſcentibns. quæ ſint in ratione prohœmii: ſed di cendum etiam quomodo pficiſ facillime poſſint hoc adiicio: ut dictutus intueatur. Quid. apud quẽ pro quo. contra quẽ. quo tẽpore. quo loco. quo rerum ſtatu. qua uulgi fama dicẽ dũ ſit. quid iudicẽ ſentire credibile ſit ante q̃ incipiamus. tum quid aut deſideremus: aut deprecemur. ipſa illũ natura eo du cet: ut ſciat quid primũ dicẽdũ ſit. At nũc oẽ qd̃ cœperint: pro hœmiũ putãt & ut q̃cq; ſuccurrerit: utiq; ſi aliqua ſnia blãdiaꝛ exordiũ. Multa ãt ſine dubio & aliis partibus ſunt cãæ cõmu nia. nihil tamẽ in quo q̃ melius dicit: q̃ q; æque bene dici alibi non poſſit. Multũ gr̃æ exordio eſt quod ab actione aduerſæ partis materiã trahit: hoc ipſo quod non compoſitum domi ſed ibi: atq; e re natum: & facilitate famam ingenii auget: & facie ſimplicis ſumptique ex proximo ſermonis fidem quoque acquirit. adeo ut etiam ſi reliqua ſcripta: atque

ſę ſint finitę: nihil aut certe pa rum proderit: quo modo in duabus tribuſue cauſis uti in ſinuatione debeamus niſi ge neralia prȩcepta didicerimus

Vt p Rabirio Poſthumo Cicero. Hoc namque modo exordiꝛ. Siquis eſt Iudices qui. C. Rabirium: quod for/ tunę ſuę fundatas atq; opti/ me conſtitutas opes poteſta/ ti regię libidinique commiſe/ rit: reprehendendum putet: a ſcribat ad iudicium ſuum. nõ modo meam. ſed huius eſſe ipſius qui commiſit ſententiã & quę ſequunt. Quod ſche ma προλημψισ dicit. ω, ο λημψισ ſnię figura eſt: quę p ſumptio ad uerbum tranſfer ri poteſt. Hac autem figura utuntur: qui tacitis obiectio/ nibus occurrunt: eaq; occu/ pant quę cõtra dici poſſent.

Adeo ut in genere cauſę ēt indubitabili fiducia ſe ipſa nimium exercere non debeat Sic quidem recte legi uidetur Sed niſi.c.litera expūcta exe rere legatur:uerus ſenſus nō percipietur.Exerere namq; ē detegere atq; denudare.Fiduciam uero Fabius in prohœmio tegendam non denudā/dam atque oſtentandam eſſe ait. Nec minus diligenter ne ſuſpecti ſimus in ulla par/te uitandum.Pro ulla legen dum eſt illa:ne Fabius inepte pręcipere uideatur. Diligen/ter.n.uitandum eſt:ne in illa parte hoc eſt prohœmio ſu/ſpecti iudici uideamur:ne for te putet nos ſibi artificioſa oratione inſidiari.Maxime/q; cum in locos fuerimus in/greſſi.Quos appellat hic Fa bius locos.An locos cōmu/nes proprioſq; uniuſcuiuſq; cauſę quibus & magna uis iu dicum nimis affertur & fa/ctum unum quodq; laudat aut uituperarur.ac iuſtū uel i iuſtum.maius uel minus.aſpe rius:aut mitius eſſe probat. ac deniq; quibus iudex mo/uetur.Huiuſmodi uero loci: ut Fabius ipſe in quinto prę/cipit:interdum ſingulis quę/ſtionibus ſubiiciuntur. Nec ignoro locos uocarient pro/poſitionum ſedes:unde ad p poſitam cauſam conueniens trahitur propoſitio ut in cau ſa coniecturali Petitionē te/ſtium.uoluntatem.poteſtatē & ſimiles qui etiam principa les loci a quibuſdam uocant a quibus ſecundarii etiam lo ci dicuntur:unde argumenta dicuntur. Nam locus pro/prie eſt argumenti ſedes.Sed de huiuſmodi locis Fabi⁹ hic nō ſentit. Diſſimulata eni etiā ut græci dicūt. αναπιφα τοσ actio melius ſępe ſurre/pit αναπιφατοσ remiſſa ac elaborata ſint:tamen plerūq; uideatur tota ex temporalis ora tio:cuius initium nihil preparatum habuiſſe manifeſtum eſt. Frequentiſſime uero prohœmium decebit. & ſententiarum & compoſitionis & uocis & uultus modeſtia:adeo ut in gene re cauſæ etiam indubitabili fiducia ſe ipſa nimiū exerere non debeat.Odit enim iudex fere litigātis ſecuritatem:cumq; ius ſuum intelligat :tacitus reuerentiam poſtulat.Nec minus di ligenter:ne ſuſpecti ſimus in illa pte uitādum:propter quod minime oſtētari debet in principiis cura:quia uidetur ars om nino dicentis contra iudicē adhiberi.Sed.ipſum iſtud euitare ſummæ artis.Nam id ſine dubio ab omnibus:& quidē opti/me præceptū eſt.Verū aliquatenus temporū conditione mu tatur quia iā quibuſdā in iudiciis maximeq; capitalibus: ut apud centumuiros:ipſi iudices exigunt ſollicitas & accuratas actiones:contemniq; ſe:niſi indicēdo etiam diligentia appa/reat credunt:nec doceri tantum:ſed etiā delectari uolunt. Et eſt difficilis huius rei moderatio:quæ tamen ita tempera/ri poteſt:ut uideamur accurate non callide dicere. Illud ex præceptis ueteribus manet.ne quod inſolens uerbum.ne au dacius tranſlatum.ne aut obſoleta uetuſtate:aut poetica licē tia ſumptū in principio deprehendatur.Nondum enim rece pti ſumus:& cuſtodit nos recens audientium intentio.magis conciliatis animis& iam calentibus hæc libertas feretur. ma/xime quæ cum in locos fuerimus ingreſſi:quorum naturalis ubertas licentiam uerbi notari circunfuſo nitore non patitur Nec argumentis autē:nec locis:nec narrationi ſimilis eſſe in prohœmio debet oratio.Nec tamen deducta ſemper atque circunlata:ſed ſępe ſimplici ac in elaboratæ ſimilis:uec uer/bis uultuque nimia promittens.Diſſimulata enim & ut græ ci dicunt αναπιφατοσ actio melius ſępe ſurrepit.Sed hæc p ut formari animum iudicum expediet. Turbari memoria uel continuandi uerba facultate deſtitui:nuſq; turpius cū ui/tioſum prohœmiū poſſit ut uideri cicatricoſa facies. & peſſi/mus certe gubernator:qui nauem dum portum egreditur impegit.Modus autem principii pro cauſa. Nam breuius ſimplices.longius per plexe ſuſpecteq; & infames deſiderāt. Ridendi uero q uelut leges,phœmiis oibus dederūt:ut intra quatuor ſenſus terminarent. Nec minus euitāda ē imodica eius longitudo:ne in caput excreuiſſe uideatur:& quo præ/parari debet fatiget.Sermonem a perſona iudicis auerſum: qui αποσροφη dicitur:quadam in totum a prohœmio ſum mouent:nonnulla quidem in hanc perſuaſionem ratione du cti.Nā prſus eē hōc magis ſecūdū naturācōſitēdū ē ut eos al oquamur potiſſimum: quos conciliare nobis ſtudemus.

Interim tamen & ē hoc ꝓhœmio neceſſarius ſenſus aliq̄s: & iis acrior fit atq; uehemētior ad perſonam directus alterius. Quod ſi accidat: quo iure aut qua ſuperſtitione prohibe/mur dare hac figura ſentētię uires? nec.n. iſtud ſcriptores artiū: nō qa nō liceat: ſed qa nō putāt utile: uetāt. Ita ſi uincet utilitas ꝓp eādē cām facere debem⁹ ꝓp quā uetamur. Et Demoſthenes āt ad Reſchynē oīonem ī ꝓhœmio cōuertit. Et M. T. tū ꝓ aliis qbuſdā: ad quos ei uiſū ē: tū ꝓ Ligario ad tuberonē. Nā erit multo futura lāguidior. ſi eēt aliter figurata qđ facili⁹ cognoſcet ſi q̄s illā totā ptē uehemētiſſimā: cuius hæc forma ē. Hēs igī tubero: qđ ē accuſatori maxīe optādū &c. cōuertat ad iudicē: tū uero.n. uere auerſa uideaī oīo & lāgueſcat uis oīs dicētib⁹ nobis. Hēt igiī tubero: qđ ē accuſatori maxīe optādū illo.n. mō ꝑſſit atq; iſtitit. hoc tātū idicaſe: qđ idē ī Demoſthene: ſi flexū illū mutaueris: accidet. qd nō Saluſti. directo ad Cice. ī quē ipſū dicebat: uſus ē pricipio & qdē ꝓtinus? Grauiter & iniquo aio maledicta tua paterer M. Tu. Sicut & Cice. fecerat ī Catilinā. quouſq; tādē abutere patiētia nr̄a? ac neq; apoſtrophen miret: ipe Cice. ꝓ Scauro ābit⁹ reo: q̄ cā ē ī cōmētariis. Nā bis eūdē defēdit. ꝓſopopœia loquētis ꝓ reo utiī. ꝓ Rabirio uero poſthumo: eodēq; Scauro reo repetūdarū ēt exēplis. ꝓ Cluētio. ut mō oſtēdi partiōe. Nō tame hæc poſſūt bene aliq̄do fieri paſſim facienda ſūt. ſed quotiēs p̄ceptū uicerit rō. quō & ſimilitudie dum breui. & trāſlatiōe atq; aliis tropis. q̄ oīa cauti illi ac diligētes ꝓhibēt: utemur īteri: niſi cui illa diuīa ꝓ Ligario irōia. de q̄ paulo āte dixerā: diſplicet. Alia exordiorū uitia ueri⁹ tradidērūt: qđ ī plures cās accōmodari p̄t. uulgare dī id: min⁹ fauorabile: aliq̄do tamē nō iutiliter aſſumim⁹ a magnis ſæpe oratorib⁹ nō euitatū. Quo & aduerſari⁹ uti p̄t: cōe appellaī. q⁹ aduerſari⁹ ī ſuā utilitatē deflectere p̄t cōmutabile qđ cāæ nō cohæret. ſepatū. qđ aliūde trahiī trāſlatū. Præterea qđ lōgū qđ cōtra p̄cepta ē: quorū pleraq; non principii modo ſunt uitia: ſed totius orationis. Hæc de prohœmio quotiēs erit uſus non ſemper autem eſt. Nam & ſuperuacuum aliquando eſt: ut ſi præparatus ſatis etiam ſine hoc iudex aut ſi res præparatione non eget. Ariſtoteles quidem in totum id neceſſarium apud bonos iudices negat. aliquando tamen uti nec ſi ueli/mus eo licet: cum iudex occupatus. cum anguſta ſunt tempora. cum maior poteſtas ab ipſa re cogit incipere. Cōtraq; eſt interim prohœmii uis etiam non in exordio. Nam iudices & in narratione nonnunq̄ & in argumentis: ut attendant: & ut faueant rogamus. Quo prodicus uelut dormitantes eos ſine oſtētatiōe interp̄tari p̄t hoc ē modeſta ac ſine ullo tumore. Cū uitioſū ꝓhœmiū poſſit uideri cicatricoſa facies. ut ſimilitudinis aduerbiū mihi aſcribendū uidetur hoc mō. ut cicatricoſa facies hoc ē aucatricū plena: ſūt āt cicatrices uulnerū cōſolidatorū ſigna: q̄ maxīe faciē deturpare ſolēt. Qui nauē impegit Hoc ē uado & barenę illi ſit Ab impigēdo āt qđ ex in & pāgo ē cōpoſitū p̄teritū ipegi dclinaī. Qui αποστροφη dicīr αποστροφη auerſio ꝓprię trāſferri p̄t. Dare hāc figurā ſentētię uires. Aut ꝓpoſitio ē aſcribenda. aut figura ut ablariui ſit caſus eſt legēdū. acriores.n. fiūt ſenſus figuris cū uerborū: tū ſententiarū. Si flexū illū mutaueris. hoc ē: illā cōuerſione ſermōis ad aeſchinē. Niſi cui diuina illa ꝓ ligario Ironia Vaticinat⁹ eē Fabi⁹ uideī quoſdā futuros: q̄bus illa ironia diuia ꝓ ligario diſplicēret. Nā Georgio Cretēſi q trapezūti⁹ maluit appellari: adeo diſplicet: ut Fabiū quoq; alterum eloquētię romane ſpecimē. q̄q̄ ut ſus Mineruā reꝑhendēs irrideat. ſed cū diuina ſit: minime ē mirādū ſi Trapezūtius elegātię latine ignarus eā p̄cipere nō potuit. Vt ſit preparatus. Si ꝑticulā aſcribi ſenſus integri

tas expoſcit hoc mō.ut ſi ſit ꝑparata.Quale ē cū.C. Varen⁹.illa cū ptícula ut redundás uidetur expugnanda.

Quidā.n.affectāt & oib⁹ conatur uirib⁹: ut in trāſitu ipō a ꝓhœmio ad narratiōnē aliqs acut⁹ ſenſus efficiat

Surripere: occultare: furtim que eripere trāſgreſſionis & trāſit⁹ notitiā. Vt Cicero ſepi⁹: ſed hoc loco fecit.aliqd mihi deeſſe huic ſēſui uideꝝ aut.n. potiſſimū: aūt qd tale recte forſitā aſcriberēt.Cice. uero ꝓ cluētio hoc fecit: inqt .n.paulo lōgi⁹ exordiū & q̄ Fabi⁹ ipe ſubiicit.

Axie naturale ē. Quę de narratiōe quoq; ꝑcedta tradit Fabius ita ſūt apta: ut ſi mędę abſint: nihil expoſitiōe opus eē uideatur.primū āt narrationē merito ſubiici exordio ait.Deinde narratiōis infert diuiſionē.Tū utr: ſp narrādū q̄rit. Et an ſp ꝓhœmio ſubiicienda narratio,ac qñ & q⁹ mō narrādū ſit.docet.Eſt āt narratio rei de q̄ ꝓnūciaturus ē iudex expoſitio.Sed ꝑſōe ut Saluſti.in hiſtoriis. Vt.M. Attilius palicanus. De Ciceróis oratiōe ꝓ Cluētio deſcriptū ē hoc exēplū. Oppidū ē in Helleſpōto. De quarta Ciceróis in Verrē actiōe ſūptū ē hoc narratiōis principiū.Cū mōtib⁹ humor.in ꝑmo georgi.Qualis ē Ciceronis: ꝓ roſcio. Chryſogonus poſtq̄ ē nominat⁹ in oratione Ciceróis ꝓ roſcio amerino ſēſus qdē hic hētur. uerba uero ipa alia legūt.Sic.n.Cicero inqt.Vſq; eo aiaduerti iudices eū iocari atq; alias res agere añq̄ Cryſogonū nominaui: quē ſimul atq; atigi: ſtatim hō ſe erexit.mirari uiſus ē.Intellexi qd eū pupugiſſet. Itez ac tertio nominaui.poſtea hoies curſare ultroz: & citro nō deſtiterūt. Credo q Chryſogono nūciarēt eē aliquē in ciuitāte: q cōtra uolūtatē ei⁹ dicere auderet.aliter cām agi: atq; ille exiſtimauit apiri bonoz emptionē.uexari peſſime ſocietatē.gratiā potētiāq; ei⁹ negligi iudices diligēter.attēdere populo rē idignā uideri. Nā nō ē habēda narratio deſignatiōe iformatio dicit.qñ qd ita ꝺſcri C. Varen⁹.q̄ a familia anchariana occiſus ē.hoc q̄ſo iudices diligēter attēdite. Vtiq; ſi multiplex cā ē.ſua q̄buſq; ptib⁹ dāda ꝑfatio ē.ut audite nūc reliq̄.& trāſeo nūc illuc.Sed in ipſis ꝓbatiōib⁹ multa fungūt ꝓhœmii uice.ut facit Cice.ꝓ Cluētio:dict⁹ cōtra cēſores.ꝓ Murēa cū Seruio ſe excuſat. Verū id frequēti⁹ ē q̄ ut exēplo cōfirmādū ſit.Quotiēs āt ꝓhemio fuerim⁹ uſi tā: tū ſiue ad expoſitionē trāſlibim⁹: ſiue ꝓtinus ad ꝓbationē id debebit i pricipio poſtremū ēe cui cōmodiſſime iūgi initiū cōſequētiū poſſit. Illa uero frigida & puerilis ē i ſcholis affectatio: ut ipe trāſitus efficiat aliq̄ utiq; ſentētiā. Et hui⁹ uelut ꝑſtigiæ plauſū petat: ut Ouidi. laſciuire i metamor.ſolet quē tamē excuſaꝝ neceſſitas ꝑt res diuerſiſſimas i ſpēm unius corpis colligētē: oratori uero qd ē neceſſe ſurripeꝝ hāc trāſgreſſionē & iudicē fallere. q ut ordini rerū aium ītēdat: ēt cōmonēdus ē.ꝓbit.n.pria pars expoſitiōis: ſi iudex nūdū narrari ſciet. Qua ꝓpter ut nō abrupte cadere i narrationē: ita nō obſcure trāſcēdere ē optimū. Si uero lōgi or ſequeꝝ.ac perplexa magis expoſitio: ad eā ipſā ꝑparādus iudex erit: ut Cice. ſæpius .ſed hoc loco fecit. paulo lōgi⁹ ex ordiū rei demōſtrādę grā repetā.qd' q̄ſo iudices ne moleſte patiamini. Pricipiis.n.cognitis multo facilius extrema itelligetis. Hæc mihi fere ſūt de exordio comperta.

De narratione.

Axie naturale ē:& fieri frequētiſſime debet: ut ꝑparato per hæc q̄ dicta ſūt iudice: res de q̄ ꝓnūciaturus ē i diceꝝ. Ea ē narratio i q̄ ſciens trāſcurrā ſubtiles nimiū diuiſiones quorūdā plura eius genera facientiū: Nō.n.ſolā uolūt eſſe illā negocii de quo apud iudices q̄riꝝ expoſitionem: ſed perſōę ut. M. Atilius palicanus humili loco picens magis loquax q̄ facūdus loci. ut Oppidū eſt i helleſpōto lāpſacū iudices tpis: Vt uere nouo gelidus canis cū mōtibus humor Liq̄tur cārū qbus hiſtorici frequentiſſime utūt.cū exponūt: unde bellū.ſeditio: peſtilentia.ꝑter hæc alias perfectas uocāt.q̄s ignorat. Adiiciūt expoſitionem & ꝑteritorū ēē temporū q̄ eſt frequentiſſima: & ꝑſentiū: qualis eſt Cice. de diſcurſu amicorum. Chryſogonus poſtquam nominamus & futurorum quæ ſolis dari uaticinantibus poteſt. Nam ὑποτύπωσις non eſt habenda narratio: ſed nos potioribus ua/

bi⁹:ut oculis cerni uideaⁿ. Quod falsū eē coarguiⁿ. pluribus ablatiuus in qbusdā exēplarib⁹ recte mihi a script⁹ uidetur hoc mō.Quodfalsū eē plures coarguiⁿ.Cōplures náq; subiiciūⁿ rōes. Pubertas annis an habitu ęstimeⁿ. Ad pubertatē ęstimādū olim puerorū pudēda inspiciebanⁿ quā obseruationē. Iustinianus se sustulisse libro quinto Codicis titulo Q uādo tutores uel curatores eē desinūt his uerbis testaⁿ. Indecorā obseruationē in examināda marīū pubertate rescecātes iubem⁹ quēadmodū fœmiç oēs post ipletos.xii.ānos pubescere uidenⁿ ita mares post excessum decio quarto annorū puberes existimentur. ndagnatione cor/poris inhonesta cessāte.Hoc idē legitur ēt in institutionibus titulo.Q uib⁹ mōis tutela finiⁿ adipubertatē āt ueteres qdē nō solū ex ānis sed ēt ex habitu corporis in maiulis exstimare uolebāt. nostra át maiestas dignū eē castitate tēporū nostrorū bū putauit:qđ in fœminis ēt antiquis impudicū eē uisū ē. Aut cū ē qdē iure narratiōi loc⁹ sic qdē legitur sed iure mihi ociosū ac supfluū eē uidetur Idcirco p:ure in re ēē legendū facile cōtēderim. Nā iterdū in re nulla ē narratio: ut exposuit Fabi⁹. Interdū ē q dē in re narratiōi loc⁹ sed qa iudici res ipa ē nota narrationē sup sedetur. Accidit alicui alteri:& sępi⁹ ad actorē cāę.Hic quoq; locus: tā & si ita legatur:mihi tñ corrupt⁹ eē uidetur. Nō.n.ad actō ē cāę legēdum ē sed ab actore cāę ē:hoc ē p actore cāę. Id qđ apte exēpla apposita declarāt.Ex stipulatiōe.hic distinguēdū ē. Vt át inqt paulus in sentēciis li.v.obligationū firmādaꝝ gratia stipulatiōes iductę sūt q qđā uerborū solēnitate cōcipiūr.ita appellatę qđ p eas firmitas obligationū obstrigatur. stipulā.n.ueteres firmū apellabāt. et ordo et cū cā facti p aduersario magis ē. Cū ppositio ut supflua ē eradēda.Cā nāq; facti si exponatur p Horatio ē.Idcirco.n.sororē interemit:q; eā in tāta populi Romani uictoria flere p hostiū cędę uidit.Et cū id qđ obiicitur.Et copula ut redūdās & supuacua ē eradēda:ut legatur cū id qđ obiicitur. Vt in eū q cū pecūiā. i eo ut legaur grāmaticę tō exposcit.calūniatur tñ accusator actōe sacrilegii.nos teneri sbaudiatur:si nō ē ascribēdū. Atq; ille & negauit pueniſſe ad Rabiriū pecuniā. atq; legēdū uidetur ñ atq;.Opinionē.n.Celsi reprobat Fabi⁹.Cōsutatiōib⁹ át atq; pticu al maxie cōuēit.accusat⁹ át fuit rabiri⁹ posthum⁹ q; pecuniā a rege ptolomeo accepisset:q; senatū corrūpet.

cem⁹.Pleriq; sp narrādū putauetūt:qđ falsū eē coarguitur. Sūt.n.ante oia qdā tā breues cāę:ut ppositionē poti⁹ hēant q narrationē. Id accidit aliqdo utriq; pti:cū uel nula expositio ē:uel de re cōstat:de iure qriⁿ:ut apud cētū uiros: fili⁹ an fr debeat eē itestati hæres.pubertas ānis:an hitu corpis æstimeⁿ.aut cū ē qdē iure narratiōi loc⁹.sed aut ante iudici nota sūt oia.aut pore loco rcte expositā.accidit aliqdo alteri:& sæpi⁹ ad actorē cāę.uel qa satis ē pponere.uel qa sic magis expedit.satis ē dixisse certā creditā pecuniā peto ex stipulatiōe legatū peto ex testamēto.diuersæ ptis expositio ē:cur ea nō debeaⁿ.& satis ē actori:& magis expedit sic idicare. dico ab Horatio sororē suā iterfectā. Náq; & cū ppōne iudex crimē oē cognoscit.& ordo & cū cā facti p aduersario magis ē re⁹ cōtra tūe narrationē subtrahit:& cū id qđ obiiciⁿ:nec negari nec excusari pt:sed i sola iuris qōne cōsistit.ut i eū q cū pecuniā puatā ex æde sacra surripuit:sacrilegii re⁹ ē: cōfessio uerecūdior ē q expositio.nō negam⁹ pecūiā de tēplo eē sublatā.calūniaⁿ tamē accusator actiōe sacrilegii:cū priuata fuerit nō sacra.uos ät de hoc cognoscitis:an sacrilegiū sit admissū.sed ut has aliqdo nō narrādi cās puto:sic ab illis disſētio q nō eē narrādū existimēt:cū re⁹ qđ obiiciⁿ:tātū negat. In q ē opinione Corneli⁹ Celsus:q cōdi iōis hui⁹ eē arbitraⁿ plerasq; cædis cās:& oēs ábit⁹ ac repetūdarū. Nō.n.putat esse narrationē:nisi quæ sūmā criminis:de quo iudiciū ē:cōtinet Deide fateⁿ ipe p Rabirio posthumo narrasse Ciceronē.at q; ille & negauit pueniſſe ad Rabiriū pecūiā:qua de re erat qstio cōstituta.Et i hac narratiōe nihil de crimine exposuit. Ego át magnos alioq secut⁹ auctores duas eē i iudiciis narrationū spēs existimo alterā ipi⁹cāę.alterā rerū adcām ptinētiū expositionē.nō occidi hoiem.nulla narratio ē cōuēit:sed erit aliq & interi ēt lōga circa argumēta ei⁹ criminis de ante acta uita.de cāis pp qs inocēs i piculū deducaⁿ.aliis qb⁹ icredibile id qđ obiiciⁿ fiat nec.n.accusator hoc tātū dicit occidisti sed qb⁹ id pbat narrat:ut i tragœdiis:cū teucer ulyxē reū facit Aiacis occisi:dicēs inuentum eiū i solitudine iuxta exa

Quod plura crimia. Quod mihi uidetur esse legendum. Causã enim assignat cur plures futurę sint narrationes in causis ãbitus & repetũdarũ.

Et quib⁹ de causis per prouinciã uniuersam uel accusatorẽ aut testem offẽderit. Licet per recte legi uideatur plertsq;.ego tñ cõtenderim per ꝓpositionẽ eradendam ac loco eius uel cõiunctionẽ reponendã.Facile.n.accidere põt ut ꝑsp cõsulue acrius tributa exigendo aliudue faciẽdo totã offẽdat ꝓuinciã. Quẽ ipsi inueniri optulerat. Muneri emẽdate i aliis legit exẽplaribus.Hoc ãt Cicero narrat septima i uerrẽ actõe. Vetus é inqt qđ dicã: & ꝓpter seueritatẽ exẽpli nemini fortasse uñm in auditũ.L.Domitũ ꝓtorẽ i Sicilia cũ apingẽs ad eũ allatus eẽt:admiratũ regisse.Quis eũ ꝓcussisset.cũ audisset pastorẽ cuiusdã fuisse:eũ ad se uocari iussit.illum cupide ad ꝓtore q̃si ad laudẽ & ad ꝓmiũ accurrisse.Quęsisse Domitiũ Qui tãta bestiam ꝓcussisset.Illũ sese respõdisse uenabulo.Statĩ deide iussu ꝓtoris in crucem eẽ sublatũ.

Vel augẽdi ut describit iter uerris.Tertia in uerrẽ actiõe sic describere i ter uerris.M. Tullius ingredit. Nã ut iste ꝓfectus est:quacũq; iter fecit eiusmodi fuit:non ut legatus populi Romani:sed ut quędam calamitas peruadere uideret:& quę sequuntur prolixiora q̃ ut hic sint describẽda.Quod qui opinentur nõ possũ uideri nulla narratione ducti.Pro narratione legendum esse ratione neminẽ nime corpus inimici cum gladio cruẽto:non id modo.Vlyxes respondet: non esse a se id facinus admissum:sed sibi nullas cum Aiace inimicitias fuisse.de laude inter ipsos certatũ Deinde subiungit quomodo in eam solitudinem uenerit.ia centẽ exanimẽ sic conspicatus:gladium e uulnere extraxerit his subtexitur argumentatio.Sed ne illud quidem sine narratione est dicẽte accusatore.fuisti in eo loco in quo tuus inimicus occisus est.non fui.dicendũ enim ubi fuerit. Quare ambitus quoq; causæ & repetundarum hoc etiã plures:eiusmodi narrationes habere poterunt:quo plura crimina. Inq bus ipsa quidem neganda sunt.sed argumentis expositione contraria resistendũ:& interdum singulis.interdum uniuersis.an reus ãbitus male narrabit?quo parentes habuerit. quẽ admodũ ipse uixerit quibus meritis fretus ad petitionẽ descenderit?aut qui repetũdarum insimulabitur: nonne ante actam uitam:& quibus de causis per prouinciã uniuersã uel accusatorem aut testẽ offenderit:nõ in utiliter expone? quæ si narratio non est.ne illa quidẽ Ciceronis pro Cluentio prima:cuius est initium. A.Cluẽtius habitus.nihil enim hic de ueneficio:sed de causis:quib⁹ ei mater inimica sit:dicit. Illæ quoq; sunt pertinẽtes ad causam:sed non ipsius causæ narrationes:uel exempli gratia:ut in Verrem de.L.Domitio qui pastorem:q̃ is aprum quẽ ipsi inueniri optulerat:exceptum esse a se uenabulo confessus esset:in crucem sustulit:uel excutiẽdi alicuius extrinsecus criminis:ut pro Rabirio posthumo. Nam ut uentũ alexandriã est iudices:hæc una ratio a rege proposita posthumo est seruandæ pecuniæ: si curationẽ & quasi dispensationem regiã suscepisset.uel augendi ut describitur iter. Verris.ficta interim narratio introduci solet: uel ad concitandos iudices:ut pro Roscio cõtra Chrysogonum:cuius paulo ante habui mentionẽ.uel ad soluendos aliqua urbanitate:ut pro Cluentio contra fratres Cepasios.interdum per digressionem decoris gratia: qualis rursus in Verrem de proserpina.in his quodam locis mater filiã quæ sisse dicitur. Quæ omnia eo pertinent:ut appereat non utiq; non narrare eũ qui negat:sed illud ipsum narrare quod negat:nec hoc quidem simpliciter accipiendũ: quod est a me positum:superuacuam esse narrationem rei: quã iudex nouerit. Quod sic intelligi uolo:si nõ modo factũ quid sit sciet sed ita factum eriã ut nobis expedit opinabitur. Neq; enim narratio in hoc reperta est:ut tantum cognoscat iudex: sed aliquanto magis ut consentiat. Quare etiam si non erit docendus:sed aliquo modo afficiendus narrabimus cum præparatione quadam.scire quidem in eũ summa quid actũ sit.

Tamen rationem quoq; facti cuiusq; cognoscere ne grauet. Interim pp aliquem in cõsiliũ adhibitũ nos repetere illa simu lemus. Interim ut rei quæ ex aduerso proponatur: iniquitatẽ oẽs etiã circũstãtes intelligãt. In quo genere plurimis figuris erit uarianda expositio ad effugiendũ tedium cũ sint nota au dienti. sicut meministi. & fortasse superuacuũ fuerit hic com morari. Sed quia ego diutius: cum tu optime noris? illud qua le sit tu scias? & his similia. alioqui si apud iudicẽ cui nota cau sa est: narratio semper uidetur superuacua: potest uideri non semp esse etiã ipsa actio necessaria. Alterũ est de quo frequẽ tius queriẽ. an sit utiq; narratio p̃hœmio subiicienda. Quod qui opinant: non possunt uideri nulla narratiõe ducti. Nam cũ p̃hœmiũ iccirco cõperatum sit: ut iudex ad rẽ accipiendã fiat cõciliatior. docilior. & intentior. & probatio nisi cã pri⁹ co gnita non possit adhiberi: protinus iudex notitia rerũ instruẽ dus uidetur. Sed hoc quoq; interdũ mutat cõditio causarum nisi forte. M. Tullius in oratione pulcherima: quã pro Milo ne scriptã reliquit. male distuliſſe narrationem uidetur tribus præpositis quæstionibus. aut profuisset exponere quomodo insidias Miloni feciſſet Clodius: si reũ qui a se hominẽ occisũ fateretur defendi oio fas nõ fuisset. aut si iã præiudicatione se natus dãnatus esset Milo. aut si Cn. Pompeius qui pp aliquã gratiã iudiciũ militibus armatis cluserat: tanq; aduersus exisi maret. Ergo hæ quoq; quæstiones uim p̃hœmii optinebunt cum: oẽs iudicem præparauerint. Sed aliter pro. L. Muræna quoq; postea narrauit: cum obiecta diluit. quod fiet utiliter quotiens non crimẽ non repelẽdũ tantũ: sed etiã transferẽdũ erit: ut prius iis defensis uelut initium sit aliũ culpãdi narratio ut in armorum ratione antiquior cauẽdi q̃ ictum inferẽdi cu ra est. Erunt quædam causæ: nec id raro: crimini quidem de quo cognitum est faciles ad diluẽdũ: sed multis ante actæ ui tæ flagitiis & grauibus criminibus oneratæ: quæ prius amo uenda sunt. ut p̃pitius iudex defensionẽ ipsius negocii: cuius propria quęstio est: audiat: ut si defendendus est. M. Cælius nõne optime patronus occurat prius conuitiis luxuriæ. petu lantiæ. ipudẽtiæ q̃ ueneficiis: i q̃bus solis oĩs Ciceronis uersat oĩo? Deide cũ narret de bonis paulati: totãq; deide explicet cãm q̃ ẽ ipsius actõe defensa. Sed nos ducit scholarũ cõsuetu do. i q̃b⁹ certa q̃dã ponunt q̃ themata dicim⁹ p̃ter quæ nihil ẽ diluẽdũ. Ideoq; narratio p̃hœmio semp subiũgit. ide liber tas declamatoribus: ut etiã secũdo ptis suæ loco narrare uide antur. Nã cum propetitore & expõne tanq; priores agant uti solent: & contradictione tanq; respondeãt: idq; fit non recte. dubitare puto. Sed aliter p. L. Murẽna quoq; postea narrauit: cum obiecta diluit. Cicero Murenã ambitus reũ defendens anteq; narret obie cta sibi a. M. Catone ac ser uio Sulpitio ita refutat: ut oñ dat se merito eam defensionẽ suscepisse: id qđ Cato sulpiti uscq; uitio dabant. Quod fiet utiliter quotiens non cri mẽ non repellẽdum tantum.

Non particula priore loco posita ut cessans omnino est eradenda. Erunt quędam causæ nec id raro crimini qui dem de quo cognitum est: fa ciles ad diluendum. Emenda tione indiget hic locus. Non enim crimini: sed crimen. nõ cognitum. sed cognitio ut le gat sensus exposcit. hoc mo do. Et erunt quędam causę nec id raro: crimen quidem de quo cognitio est faciles ad diluendũ. Quę prius amo uenda sunt. Sic quidem recte legi uidetur: sed forsitan amo lienda. hoc est diluda rectius legeretur. Quam ueneficiis. Venefii litteras erasa legendũ esse ex oratione quoq; Cicero nis p Cęlio aperte colligi po test. Deinde cum narret de bonis paulatim. Aut cũ par ticula uidetur expũgęda aut tum eius ascribenda. Nã cum pro petitore & exposi tione tanq; priores agãt. uti so lent. Dicunt librariorum ne gligentia prętermissum: est a scribendum: ut legamus Nã cum prõ petitore dicunt. Id q; fit non recte. Negatiuam particulam: ut quæ sensum p

uertit:expungendam esse ex ea ratione:quæ subiicitur facile perspicitur. Cum enim in quit declamatio nos præparet ad forenses causas agendas: merito in utrunq; locum & accusandi:& defendẽdi exercemur. Quo diligentius distinguenda sunt singula:ut quid quoq; loco prosit ostendam. Insciti quorundam deprauatus est hic locus:qui dũ emendare uolunt:omnia peruertrunt. Quę nãq; particula

Nam cũ sit declamatio forensium actionũ meditatio:cur nõ utrunq; ꝑtinus locũ exerceãt.cuius rõis ignari ex more cui as suerũt nihil i foro putãt eẽ mutãdũ.Sed in scholasticis quoq; nõnunq̃ euenit:ut ꝑ narratiõe sit ꝓpõ.Nã quid expõet quæ zelotypũ malæ tractionis accusat.aut qui cynicũ apud censores reũ de moribus facit.cum totum crimẽ uno uerbo in qualibet actionis parte propositio satis indicet.Sed hæc hactenus nũc quæ sit rõ narrandi subiũgã.Narratio est rei factæ aut nõ factæ utilis ad ꝑsuadendũ expositio.uel ut Apollodorus finit oõ docẽs auditorẽ quid in controuersia sit.Eam plerisq; scriptores maxime qui sunt ab Isocrate:uolũt eẽ lucidã.breuem ueresimilẽ.nec.n.refert an ꝑ lucida ꝑspicuã.ꝑ uerisimili ꝓbabilẽ credibilẽue dicamus.Eadẽ nobis placet diuisio.q̃q̃ Aristoteles ab Isocrate pte in una dissenserit:præceptũ breuitatis irridẽs:tanq̃ necesse sit longam aut breuem expositionẽ: nec liceat ire per mediũ. Theodorei quoq; solam relinquunt ultimam partẽ. quia nec breuiter utiq;:nec dilucide semp sit utile exponere.quo diligentius distinguẽda sunt singula:ut qd quoq; loco prosit ostedã.Narratio est aut tota pro nobis. aut tota pro aduersariis:aut mixta ex utrisq;.Si erit tota pro nobis contenti simus tribus partibus:per quas efficitur quo iudex facilius intelligat.meminerit.credat.nec quisq̃ reprehensiõe dignũ putet:q; proposuerim eã quæ sit tota ꝑ nobis debere esse uerisimilem:cũ uera sit.Sunt enim plurima uera quidẽ:sed parũ credibilia.sicut falsa quoq; frequenter uerisimilia. Q ua re non minus laborãdũ est:ut iudex quæ uera dicimus q̃ quę fingimus credat.Sunt quidem hæ quas supra retuli: uirtutes aliarũ quoq; ꝑtiũ.Nam & per totam actionẽ uitanda est obscuritas:& modus ubiq; custodiendus:& credibilia esse oportet omnia quæ dicuntur.Maxime tamen hæc in ea pte custodienda sunt:quæ prima iudicem docet:in qua si acciderit: ut aut non intelligat.aut non meminerit.aut non credat:frustra in reliquis laborabimus.Erit autem nartatio aperta atq; dilucida:si fuerit primum expositа uerbis propriis & significantibus:& non sordidis qdem non tamen exq̃sitis & ab usu remotis:tum distincta rebus.personis.temporibus.locis.causis.ipsa etiam pronunciatione in hoc accõmodata:ut iudex quę dicuntur:q̃ facillime accipiat.Quæ qdem uirtus negligitur a plurimis:qui ad clamorem dispositæ:uel etiam forte circunfusæ multitudinis compositi non fecerũt illud itentiõnis silentium:nec sibi diserti uidentur:nisi omnia tumultu ac uocifera tione cõcusserint.rem indicare sermonis quotidiani:& i quẽ cũq; ẽt idoctorũ cadẽtis eẽ existimãt:cũ iterum qd tanq̃ facile

contēnunt:ne ſcias præſtare uelint minus ac poſſint. Neqꝫ.n. aliud in eloquentia cuncta expti difficilius reperient:q̄ id qđ ſe dicturos fuiſſe oēs putant:poſtq̄ audierunt:quia non bona iudicāt eſſe illa:ſed uera. Tum autem optime dicit orator cū uidetur uera dicere. At nunc uelut cāpum nacti expoſitionis hic potiſſimū & uocē flectunt:& ceruicē reponūt:& brachiū in latus iactant:totoqꝫ & rerum & uerborū & cōpoſitionis genere laſciuiūt. deinde quod ſit monſtro ſimile:placet actio. cā nō intelligitur. Verū hoc omittamus ne minus gratiæ p̄cipiē do recta q̄ offenſæ reꝑhēdēdo praua mereamur. breuis erit narratio ante oia ſi inde cœperimus rē exponere unde adiudi cē ptinet. Deinde ſi nihil extra cām dixerimus tū etiā ſi recide rimus oia :q bus ſublatis nec cognitioni quicq̄:nec utilitati de trahatur. Solet.n. eſſe quædam ptiū breuitas:quæ longam ta men efficit ſummā. In portum ueni. nauim proſpexi. quanti ueheret interrogaui. de præcio conueni. cōſcēdi. ſublatæ ſunt anchoræ. ſoluimus oram. prouecti ſumus. nihil horū dici ce lerius poteſt:ſed ſufficit dicere. e portu nauigaui. & quotiens exitus rei ſatis oſtendit priora:debemus hoc eſſe cōtenti:quo reliqua intelliguntur. Quare cum dicere liceat:eſt mihi filiꝰ iuuenis:oia illa ſuperuacua:cupidus ego liberorum uxorem duxi. natum ſuſtuli. filium educaui. in adoleſcentiā perduxi. ideoqꝫ græcorū aliq aliud circunciſam expoſitionē. i. συντομον aliud breuem putauerūt :quod illa ſuperuacuis careret hæc poſſet aliquid ex neceſſaris deſiderare. Nos autem bre uitatem in hoc ponimus:non ut minus:ſed ne plus dicatur q̄ oporteat. Nā iterationes q̄dē & ταυτολογιας & περισσολογιας quas in narratione uitandas quidam ſcriptores ar tium tradiderunt:tranſeo. Sunt.n. hæc uitia non tantum bre uitatis gratia fugienda. Non minus autem cauēda erit q̄ ni miū corripiētes oia ſequit obſcuritas. Satiuſqꝫ aliquid narra tioni ſupereſſe q̄ deeſſe. Nā ſupuacua cū tedio dicunt. neceſ ſaria cū periculo ſubtrahuntur. Quare uitāda etiam illa ſalu ſtiana. q̄q̄ in ipſo uirtutis optinet locum:breuitas:& abruptū ſermonis genus:quod ocioſum fortaſſe lectorē minus fallat audientem tranſuolat:nec dū repetatur expectat:cū p̄ſer tim lector non fere ſit niſi eruditus. iudicē rura plerumqꝫ in de curias mittant de eo pnunciaturum qđ intellexerit:ut for taſſe ubiqꝫ. in narratione tamen præcipue media hæc tenēda ſit uia dicēdi:quantū opus eſt. quantū ſatis eſt quātum opus eſt āt nō ita ſolū accipi uolo. quātū ad iudicādū ſufficit. quia nō in ornata debet eē breuitas. alioqui ſit indocta. nā & fallit uoluptas & minus longa quæ delectant uident : ut amœnū

eraſa:priſtinę reſtituitur integritati ut legatur ut quid quo loco pro ſit. Fere autem in ſimili locutiōis genere ubi q̄ exemplaria ſunt depraua ta. Non fecerunt illud intentionis ſilentium. Ferūt ſine controuerſia legendum mihi uidetur: Neqꝫ.n. fecerūt ullo pacto ſēſui cōuenire poteſt. Soluimus oram ora pro ſunt accipitur:ut ſuperi⁹ Quintilianus in epiſtola ad Tryphonem. Oram ſoluentibus bene prȩcemur. Pro uecti ſumus. Profecti mihi rectius legi uidetur. hoc ē diſceſſimus. Ideſt συντομον: Circunciſum proprie συντομον tranſfertur. Nam interationes & ταυολογιασ & περισσολογιασ quas in narratione uitandas quidam ſcriptores artium tradiderūt:tranſeo: ταυτολογια tranſfertur idem ſermo: ut περισσολογια ſuperflua dicitur oratio. Hȩc autē ſunt uitia non ſolum narrationis ſed totius orationis ſoloeciſmo finitima. Et abruptum ſermonis genus. Qui fine ulla prȩparatione fit abruptus ſermo uocatur. Simplex

enim ut undiq; pręcisa. & loco ut particulę satis cõstat esse legendum. Quibus extrema ut pręcipi: prohœmii parte. Pręcepi ut pręteriti sit temporis est legendum.

Quale est apud Ciceronem. Moritur Fulcinius. In oratione Ciceronis pro Cecina hęc legũtur. Interim expediet expositiones. e uocali erasa expedit ut sit tempus

ac molle inter etiã si est spacii amplioris minus fatigat q̃ durũ arduũq; compendium. Nec enim mihi unq̃ tanta fuerit cura breuitatis: ut non ea quæ credibilem faciunt expositionẽ: inseri uelim. simplex. n. ut undiq; præcisa non tã narratio põt uocari q̃ confusio. Sunt porro multæ conditione ipsa rei longæ narrationes: quibus extrema ut præcipi prohœmii ꝑte ad ítẽtionẽ præparádus est iudex. deinde curandũ: ut oí arte uel extenuẽ spacio eius detrahamus aliquid: uel ex tedio: ut minus longa sit' efficiamus quæ poterimus differendo: non tamen sine mẽtione eorum quæ differemus. Quas cás occidendi habuerit. quos assumpserit conscios. quẽadmodũ disposuerit insidias probationis loco dicam. Quædã uero ex ordine prætermittenda: quale est apud Ciceronem. Morit fulcinius. multa. n. quæ sunt in re quia remota sunt a cã prætermittã. At partitio tediũ leuat. dicã quæ acta sint áte ipsum rei cõtractũ. dicam quæ in re ipsa. dicã quæ postea. Ita tres potius modicæ uidebuntur narrationes: q̃ una longa. Interim expediet expositiones breui interfatione distinguere. audistis quę ante acta sunt accipite nunc quę insequũtur. reficietur. n. iudex priorũ fine & se uelut ad nouũ rursus initium præparabit. Si tamẽ adhibitis quoq; his artibus in longũ exierit ordo rerũ: erit nõ inutilis in extrema ꝑte cõmonitio: qđ Cicero etiã in breui narratione facit. Adhuc Cæsar. Q u. Ligarius oí culpa caret. domo est egressus non mõ nullũ ad bellũ: sed ne ad minimam qdẽ belli suspicionẽ & cætera. Credibilis aũt erit narratio ante oía si prius cõsuluerimus nostrũ aium: ne quid naturæ dicamus aduersum. Deinde si causas ac rões factis præposuerimus nõ oibus: sed de quib9 quæritur. Si personas cõueniẽtes his quæ facta credi uolemus cõstituerimus: ut furti reũ cupidũ. adulterii libidinosum. homicidii temerariũ. uel contra si defendemus. prẽterea loca & tpa & similia. Est aũt quidã etiã ductus rei credibilis qualis in comœdiis etiã & iminis. aliqua. n. naturaliter sequũtur & choęrẽt: ut si bene priora narraueris iudex ipse: qđ postea sis narraturus expectet. Ne illud quidẽ fuerit inutile: semina quædam probationũ spargere: uerũ sic ut narrationẽ eẽ meminerimus: non ꝑbationem. nõnunq̃ etiam tamen argumento aliquo cõfirmabimus: qđ proposuerimus sed simplici & breui: ut in ueneficiis. sanus bibit. statim concidit. liuor ac tumor cõfestim est cõsecutus. Hoc faciũt & ille ꝑparationes: cum reus dicitur robustus. armatus cõtra infirmos inermes securos. Oía deniq; quæ probatiõe tractaturi sumus psonam. causam. locum. tempus. instrumẽtum. occasionem narratiõe delibabimus Aliquãdo si destituti fuerimus his: fa

ebimur uix esse credibile: sed uerum. & hoc maius habendũ celus: nescire nos quomodo factum sit aut quare. mirari: sed probaturos. Optimæ uero præparationes erũt quæ latuerint ut a Cicerone sunt quidem utilissime omnia prædicta p quæ Miloni Clodius. nõ Clodio Milo insidiatus esse uideatur. Plurimum tamen facit illa callidissima simplicitatis imitatio Milo autem cum in senatu fuisset eo die quo ad senatus ẽ dimissus: domum uenit. calceos & uestimenta mutauit. paulisper dum se uxor ut fit comparat: commoratus est. q̃ nihil prę parato. nihil festinato fecisse uidetur Milo. quod non solum rebus ipsis uir eloquentissimus: quibus moras & lentum profectionis ordinem ducit: sed uerbis etiam uulgaribus & quotidianis: & arte occulta cõsecutus est. quæ si aliter dicta essent strepitu ipsum iudicem: deinde patronum excitasset. Frigida uidentur ista pleriq; : sed hoc ipsum manifestum : quomodo iudicem fefellerint: quod uix a lectore deprehenditur. Hæc sunt quæ credibilem faciant expositionem. nam ne contraria aut sibi repugnantia in narratione dicamus: si cui præcipiendum est. is æque frustra docetur. etiam si quidam scriptores: artium hoc quoq; tanq̃ occultum & a se prudenter eruptum tradunt. His tribus narrandi uirtutibus adiiciũt quidam magnificentiam: quam μεγαλοπρεπειαν uocant: quæ neque in omnes causas cadit nam quid i pleriscq; iudiciis priuatis de re certa credita. locata & conducta. interdictis habere loci potest supra modum se tollẽs oratio. nec semper est utilis: ut uel miloniano exemplo patet. Et meminerimus multas esse causas: in quibus confitendum. excusandum. submittendum sit: quod exponimus: quibus omnibus aliena est illa magnificẽtiæ uirtus. Quare non magis proprium narrationis est magnifice dicere: q̃ miserabiliter. inuidiose. grauiter. dulciter. urbane: quæ cum suo loco sint laudabilia : non sunt huic parti proprie assignata: & uelut dedita. Illa quoq; ut narrationi: ita cum cæteris partibus communis est uirtus: quam Theodectes huic uni proprie dedit. nõ enim magnificam modo uult esse: uerum etiam iucundam expositionem. Sunt qui adiiciant his euidentiam: quæ εναργειαν græce uocatur. Nec ego quemquam deceperim: ut dissimilem Ciceroni quoque plures partes placere. Nam præterquam planam & breuem & credibilem uult esse euidentem. moratam cum dignitate. Sed in oratione morata debent esse omnia cum dignitate quæ potuerunt. Euidentia in narratione quantum ego intelligo est quidem magna uirtus: cum quid ueri non dicẽdum

presentis legatur. Quam μεγαλοπρεπειαν uocat μεγαλοπρεπεια magnificẽtia proprie interpretatur.

Sunt qui adiiciant his euidentiam quæ εναργειαν græce uocatur. Vitiose a pleriq; legitur ενεργειαν quę nõ euidẽtia interpretatur sed actus atq; efficacia. εναργειαν. igitur legatur: quę euidentia atque illustratio transfertur.

Nam prēterēq; planam & breuem & credibilem uult eſ ſe euidentem moratam cum dignitate. In partitionibus oratoriis hęc a Cicerone traduntur. Et iis quæ narrat. Is per ſimplex ut ſit nomina tiuus ſingularis & qui ut legatur ſenſus expoſcit. Sicut aliqua etiam tacenda.ut ſylla ba eraſa ſic legendum aperte prēcedentia declarant. Cō ſilium furti in templo attulit.

Vt omittam pro templo ſcribēdum eſſe templum:nō particula negatiua mihi aſcribenda uidetur.ut legatur Cō ſiliū furti in tēplū nō attulit. Cōmemorat.n. ea Fabius q̄ p ſacrilegii reo dici poſſent.

Quę nimirum in animis hominū poteſt. Nimium.r. littera eraſa niſi legatur: ſenſus integer non habetur.

Vt ſic dicam uino impulſū. Si.c.littera eraſa legēdū ē.

Ordinem rei narrare quidem mihi neceſſe eſt.

ſed quodammodo etiam oſtendum eſt.Sed ſubiici proſpicuitati poteſt quam quidam etiam contrariam interim putauerunt:quia in quibuſdam cauſis obſcuranda ueritas eſt:quod eſt ridiculum.Nam qui obſcurare uult narrat falſa pro ueris & iis quæ narrat debet laborare:ut uideantur q̄ euidentiſſima.Sed quatenus etiam forte quadam peruenimus ad difficilius narrationum genus,iā de his loquamur: in quibus res contra nos erit:quo loco nonnulli prætereundam narrationem putauerunt.Et ſane nihil eſt facilius niſi prorſus totam cauſam oīo non agere.Sed ſi aliqua iuſta ratione ſuſceperis ſilentium:cuius artis eſt malam eſſe cauſam ſilētio cōfiteri.niſi forte tam hebes futurus eſt iudex:ut ſecundum id pronunciet: quod ſciet narrare te noluiſſe.Neq; inficias eo in narratione: ut aliqua neganda.aliqua adiicienda.aliqua mutāda:ſicut aliqua etiam tacenda.Sed tacenda quæ tacere oportebit & libe rum erit:quod fit nonnunq̄ breuitatis quoq; gratia: q̄le illud eſt reſpondit: quæ ei uiſum eſt.Diſtinguamus igitur genera cauſarum:namq; in quibus nō de culpa quęritur:ſed de actione:etiam ſi erunt contra nos themata:confiteri nobis licebit. pecuniam de templo ſuſtulit:ſed priuatam. nō ideo ſacrilegus eſt.uirginem rapuit.nō tamen optio patri dabitur. ingenuum ſtuprauit:& ſtupratus ſe ſuſpendit.nō tamen ideo ſtuprator capite ut mortis cauſa puniatur.ſed decem milia:quæ pœna ſtupratori conſtituta eſt dabit. Verum in his quoq; cōfeſſiōibus eſt aliquid quod ex inuidia:quam expoſitio aduerſarii fecit:detrahi poſſit:cum etiam ſerui noſtri de peccatis ſuis mollius loquantur.Quædam enim quaſi nō narrantes mitigabimus:non quidem ut aduerſarius dicit. conſilium furti in templo attulit.nec diu captauit eius rei tempus.ſed occaſione & abſentia cuſtodum corruptus:& pecunia: quæ nimirum in animis hominum poteſt:uictus eſt. Sed quid refert. peccauit:& fur eſt.nihil attinet id defendere:cuius pœnā non recuſamus. Interdum quaſi dānemus ipſi:ut ſic dicam uino impulſum.errore lapſum.nocte deceptum uera ſunt iſta fortaſſe.tu tamen ingenuum ſtuprati.ſolues decemilia: nōnūq̄ propoſitione præmuniri pōt cā:& deinde exponi.Contraria ſunt oīa tribus filiis qui i morte patris cōiurārāt:ſortiti nocte ſinguli per ordinē cū ferro cubiculū intrauerūt patre dormiēte.cū occidere eū nemo potuiſſet:excitato oīa idicauerūt. Si tamē pater q diuiſit patrimoniū:& reos parricidii defēdit.ſic agat.Qd cōtra legē ſufficit:parricidiū obiicit iuuenibus quorū pater uiuit:atq; ēt liberis ſuis adeſt.ordinē rei narrare q̄dē mihi neceſſe ē:cū ad legē nihil ptineat.Sed ſi cōfeſſionē cul-

pæ meæ exigitis:ego fui pater durus:& patrimonii: quod iã melius ab his administrari poterat:tenax custos.deinde subii citur stimulatos ab iis:quorum indulgentiores parentes erãt semp tamen eum habuisse animum:qui sit euentu deprehen sus:ut occidere patrem non possent. Nec enim iureiurando opus fuisset:si alioqui hoc mentis habuissent: nec forte nisi quod se quisq; eximi uoluerit omnia hæc qualiacnmq; placi dioribus animis accipientur illa breui primæ propositiõis de fensione mollita. At cum quæritur an factum sit:uel quale fa ctum sit licet omnia contra nos sint quomodo tamen euitare expositionem salua causa ratione possumus.narrauit accu sator:nec ita ut quæq; essent acta tantum indicaret:sed adie cit inuidiam.rem uerbis exasperauit. accesserunt probatio nes.peroratio incendit:& plenos iræ reliquit.Expectat natu raliter iudex quid narretur a nobis:si nihil exponimus illa eẽ quæ aduersarius dixit:& talia qualia dixit:credat necesse est. Quid ergo eadem exponemus?Si de qualitate agetur: cu ius tum demum quæstio est cum de re cõstat eadam: sed nõ eodem modo.alias causas.aliam atq; aliam rationem dabo. Verbis eleuare quædam licebit. luxuria hilaritatis. auaritia parsimoniæ.negligentia simplicitatis nomine lenietur.uultu deniq;.uoce.habitu uel fauoris aliquid uel miserationis me rebor.Solet nonnunquam mouere lachrymas ipsa confessio atque ego libenter interrogem:sint illa defensuri quæ nõ nar rauerint: nec ne? nam si nec defenderint: nec narrauerint: tota cã prodetur. At si defensuri sunt:ꝓponere certe plerũq; id qd cõfirmaturi sumus oportet. Cur ergo nõ exponamu qd & dilui põt:& ut hoc cõtingat utiq; indicãdũ ẽ? aut quid i ter ꝓbationẽ & narrationẽ intereſt.nisi qd narratio ẽ ꝓbatõis cõtinua ꝓpositio.rursus ꝓbatio narratiõi cõgruens cõfirma tio. Videamus ergo:nũ expositio hęc lõgior demũ eẽ debe at:& paulo uerbosior præparatiõe:& quibusdã argumẽtis di co nõ argumẽtatiõe:cui tamẽ plurimum cõfert frequẽs affir matio:effecturos nos quidẽ dicimus:nõ posse uim rerũ oste di prima expositione.expectẽt:& opiniones suas differant & bene sperẽt.Deniq; utiq; narrãdũ ẽ:quicquid aliter q̃ aduer sarius exposuit:narrari põt.aut eo etiã prohœmia sunt in his causis supuacua. Quæ quid magis agũt:q̃ ut cognitiõi accõ modatiorẽ iudicẽ faciãt.atq; constabit nusq̃ eorũ maiorẽ usũ q̃ ubi animus iudicis ab aliqua contra nos insita opinione fle ctendus est. Conieturales autem causæ in quibus de facto quæritur.non tam sæpe rei.de qua iudicium est:quam eorũ per quæ res colligenda est:expositionem habent.Quæ cum

Quid loco gdẽ nisi legatur sẽsus uerus peipi nõ poterit.

Quo modo tamen euitare expositionem salua causæ ratione possumus.Sic quidem legitur:sed illa particula tamen cum sit aduersatiua nihil sensui conuenit.Tum uero si legatur,& sensus perficietur & ad illud cũ superius referet.Quare mihi sic legẽdũ uidet.Quo mõ tũ euitare.

Effecturos nos quidem dicimus.Dicemus ut sit futuri temporis:mihi legendum uidetur.Pollicebimur ingt nos ea quę proposuimus:cõprobaturos.Efficere namq; interdum est argumẽtis probare.

Atq; constabit. Atqui &

cõstat ut legat' sẽtus expoſcit.
Namq; neq; iis quidem accedo. Ratio compoſitis exigit ut ne particula: que eraſa legatur hoc modo. Nam ne iis quidem accedo.
Vnde etiam mihi iuidetur dici color. Color autem apd rhe ores dicitur facti probabiliscauſa: qua res alias turpus: honeſta mõſtratur. unde Fabius apud Iuuenalem ab ea quę in adulterio fuerat deprehenſa: rogat': ut colorẽ dicat Dic. Quĩtiliane colorẽ.
Sed utrumque erit.

accuſator ſuſpicioſe narret: reus leuare ſuſpicionem debeat: aliter ab hoc atq; ab illo ad iudicem pferri oportet. At enim quędam argumẽta turba ualent. diducta leuiora ſunt. Id quidem nõ eo pertinet: ut queratur an narrãdum: ſed quomodo narrãdum ſit. Nam & congerere plura expoſitione quis prohibet: ſi id utile eſt cauſæ. & promittere: ſed & diuidere narrationem: & probationes ſubiungere partibus: atque ita tranſire ad ſequentia. namque neque iis quidem accedo: qui ſemper eo putãt ordine: quo quid actum ſit: eſſe narrandum: ſed eo modo narrare quo expedit. Quod fieri pluribus figuris licet. Nam & aliquando excidiſſe ſimulamus: cumquid utiliore loco reducimus: & interim nos reductu/ros reliquum ordinem teſtamur. quia ſic futura ſit cauſa lucidior. Interim re expoſita ſubiungimus cauſas quæ anteceſſerunt. Nec enim eſt una lex defenſionis: Certumque eſt præſcriptum. pro re. pro tempore intuenda quæ proſint: atque ut erit uulnus: ita uel curandum protinus: uel ſi curatio differri poteſt: interim deligaudum. Nec dixerim ſæpius narrare nefas quod Cicero pro Cluentio fecit. Eſtque non conceſſum modo: ſed aliquando etiam neceſſarium: ut in cauſis repetundarum omnibus quæ ſimplices non ſunt. amentis eſt enim ſuperſtitione præceptorum contra rationem cauſæ trahi. narrationem ideo ante probationes ponere eſt inſtitutum: ne iudex qua de re quæratur ignoret. Cur igitur ſi ſingula probanda aut refellenda erunt. non ſingula etiam narrentur. Me certe quãtacũq; noſtris experimẽtis: habẽda eſt fides: feciſſe hoc in foro quotiens ipſa deſiderabat utilitas probãtibus & eruditis: & iis q iudicabãt: ſcio: & q nõ arroganter dixerim. quia ſunt plurimi quibus cum egi qui me refellere poſſint: ſi mẽtiar: fere ponendæ a me cauſæ officium exigebatur. Neq; ideo tamen non ſæpius facere alias oportebit: ut rerum ordinem ſequamur. Quædam uero etiam turpiter conuertuntur: ut ſi peperiſſe narres. deinde concepiſſe. apertum teſtamentum. deinde ſignatum. In quibus ſi id quod poſterius eſt dixeris: de priore tacere optimum eſt Sunt quædam & falſæ expoſitiones: quarum in foro duplex genus eſt. alterum quod inſtrumentis adiuuatur: ut. P. Clodius fiducia teſtium: qua nocte incæſtum romæ commiſerat: interamnæ ſe fuiſſe dicebat. alterum quod eſt intuendũ dicẽtis ingenio. id interim ad ſolã uerecũdiã ptinet. unde ẽt mihi uidetur dici color. interim ad quæſtionem. Sed utrunque erit: prima ſit curarum: ut id quod fingimus fieri poſſit. De/

inde ut & perſonæ & loco & tempori congruat: & credibilẽ rationem:& ordinem habeat.ſi continget etiam ueræ alicui rei cohæreat:aut argumento quod ſit in cauſa confirmetur. Nam quę tota extra rem petita ſunt: mentiendi licentiam produnt.Curandum præcipue:quod fingentibus frequenter accidit.ne qua inter ſe pugnent. Quædam enim partibus blandiuntur: ſed in ſummam non conſcentiunt.Præterea ne iis quæ uera eſſe conſtabit.aduerſa ſint. in ſchola etiã ne color extra themata qnęratur. Vtrobique autem orator meminiſſe debebit actione tota quid finxerit. quoniam ſolent excidere quæ falſa ſunt: uerumque eſt illud quod uulgo dicitur mendacem memorem eſſe oportere.Sciamus autem ſi de noſtro facto quæratur:unum nobis aliquid eſſe dicendum ſi de alieno mittere in plures ſuſpitiones licere. Eſt tamen quibuſdam ſcholaſticis controuerſiis:in quibus ponitur aliquem non reſpondere ad quæ interrogatur: libertas omnia enumerandi:quæ reſponderi potuiſſent fingendo uero memĩerim⁹ea q̃ nõ cadẽti teſtẽ.Sũt ãt q̃ nr̃o dicũt̃aio: cuius ipi tãtũ cõſcii ſum⁹.Item quod a defunctis.nec enim hoc eſt qui neget.Itemque ab eo cui idem expediet.is enim non negabit.ab aduerſario quoque:quia non eſt habiturus in negando fidem. Somniorum & ſuperſtitionum colores ipſa iam facilitate auctoritatem perdiderunt.Non eſt autem ſatis in narratione uti coloribus:niſi per totam actionem conſentiunt:cum præſertim quorundam probatio ſola ſit in aſſeueratione & perſeuerantia.ut ille paraſitus.qui ter abdicatum a diuite iuuenem.& abſolutum tamquam ſuum filium aſſerit.habebit quidem colorem:quo dicat & paupertatem ſibi cauſam exponendi fuiſſe.& ideo a ſe paraſciti perſonam eſſe ſuſceptam:quia in illa domo filium haberet.& ideo illũ innocentem ter abdicatum.quia filius abdicantis non eſſet. niſi tamen omnibus uerbis.& amorum patrium: atque hũc quidem ardentiſſimum oſtenderit:& odium diuitis: & metum pro iuuene:quem periculoſe manſurum in illa domo: in qua tam inuiſus ſit.ſciat ſuſpitione ſubiecti petitoris non carebit.Euenit aliquando in ſcholaſticis controuerſiis quod in foro an poſſit accidere dubito:ut eodem colore pars utraque utatur. Deĩde eũ pro ſe q̃ſq̃ defendat:ut i illa cõtrouerſia.Vxor marito dixit appellatam ſe de ſtupro a priuigno:& ſibi conſtitutum tempus & locum:eadem contra filius detulit de nouerca:edito tamen alio tempore ac loco : quia pater in eo quem uxor prædixerat:filium inuenit.in eo quem

Emẽdate in q̃buſdã exemplaribus legitur utrunq;. Fingẽdo uero meminerimus ea. Fingenda recte legitur. Edito tamen alio tempore & loco. Tantum loco tamen particulę mihi uidetur eſſe legendum. Quia tacente filium abdicat,Qua i uocali eraſa legendum eſt. Vt quę obſtãt in medio uelut auxiliis noſtris poſita minus habeãt uiriũ p̃ medio legẽdũ eẽ medi is facile ex ip̃o apparet ſẽſu.

Non limeti cubili pro cubi li legendum esse cubiculo ne mo non uidet. sumptum est autem hoc exemplum de Ci ceronis oratione pro cluen tio. Sermo uersus a iudice Auersus emendate in aliis le gitur exemplaribus. Sed M. quoque Tullius contra Nauarchos Contra corru pte legi aperte ex sexta in uer rem actione percipitur. Nō enim Cicero contra Nauar cos: sed pro nauarchis uerba facit Quare circa legendum esse puto. sunt autem nauar chi nauium princeps. quales uunc quoque triremibus pre ficiuntur. Quid pro Cluen tio scaleni Balbique colloq- um: nonne ad celeritatē plu rimū & fidem cōfet. Quid sibi hoc loco celeritas uelit ñ uideo. Certe nihil sensui con gruit. Quare credulitatem contenderim esse legendum. Cęterū cur ego iudicē nolim

filius uxorem: illam repudiauit: quia tacente filium abdicat nihil dici potest pro iuuene. qđ nō idē sit ꝑ nouerca. ponēt tamē omnia coīa. deīde ex personarum cōparatione: & indi cii ordine: & silentio repudiatæ argumenta ducentur. Ne il lud q̄dē ignorare oportet quædā cē: quæ colorē nō recipiat sed tamen defendenda sint: qualis est ille diues: qui statuam pauperis inimici flagellis cecidit. reus est iniuriarum. Nam factum eius modestum esse nemo dixerit. fortasse ut sit tutū optinebit. Quod si pars expositōis pro nobis pars cōtra nos erit miscenda sit an speranda narratio. cum ipsa causæ cōditi one deliberandum. Nam si plura sunt quæ nocent: quæ pro sunt obruentur. Ita nunc diuidere optimum erit: & iis quæ partē nr̄am adiuuabūt: expositis & cōfirmatis: aduersus reli qua uti remediis: de quibus supra dictum est. Si plura prode runt etiam coniungere licebit: ut quæ obstant ī medio uelut auxiliis nostris posita minus habeant uirium: quæ tamen nō erunt nuda ponenda. sed ut & nostra aliqua argumentatio- ne firmemus: & diuersa cur credibilia non sint adiiciamus. quia nisi distinxerimus: uerendum est. ne bona nostra permi xtis malis inquinentur. Illa quoque de narratione præcipi so lent: ne qua ex ea fiat excursio. ne auertatur a iudice sermo. ne aliene personæ uocem demus. ne argumentemur. adiici- unt quidam etiam ne utamur affectibus. quorum pleraque frequentissime custodienda: immo nunquam nisi ratio coe- gerit mutanda: ut sit expositio perspicua & breuis: nihil qui- dem tam raro poterit habere rationem quam excursio: nec unquam debebit esse nisi breuis. & talis ut ui quadam uidea mur affectus uelut recto itinere depulsi: qualis est Ciceronis circa nuptias Sasiæ. O mulieris scelus incredibile: & præter hanc nnam in omni uita in auditum. o libidinem effrenatam & indomitam. o audaciam singularem. nonne timuisse si mi nus uim deorum hominumque famam. at illam ipsam no- ctem: facesque illas nuptiales. non limen cubiculi. non cubi- le filiæ. non parietes denique ipsos superiorum testes nuptia rum. Sermo uersus a iudice & breuius indicat interim. & ar- guit magis interim. qua de re idem quod de prohœmio di- xeram sentio sicut de prosopopœia quoque: qua tamen non Seruius modo sulpicius utitur pro Ausidia. somnone te lan- gidum an graui lethargo putem oppressum. Sed Marcus quoque Tullius contra Nauarchos. Nā ea quoq; rei expo sitio ē. Vt ad eas tātū dabis & reliq̄. Quid ꝑ Cluētio scalēi Balbique colloquium: nonne ad celeritatem plurimum &

fidem confert. Quæ ne se feciſſe in obſeruantia quadam uideatur. q̃q̃ hoc in illo credibile nō eſt. i partitiōib⁹ præcipit. ut habeat narratio ſuauitatem. admirationes. expectatiōes. exitus inopinatos. colloquia perſonarum. omnes affectus. argumentabimur in narratione. ut dixi nunquam. argumentū ponemus aliquando. Quod facit pro Ligario Cicero cum dicit ſic eum prouinciæ præfuiſſe: ut illi pacem eſſe expediret. Inſeremus expoſitioni & breuem: cum res poſcet. defenſionem & rationem factorum. Nec enim narrandum eſt tā quam teſti: ſed tamquam patrono. rei ordo per ſe talis eſt. Q. Ligarius legatus in africam cum. C. Conſidio profectus eſt. Quid ergo marcus Tullius. Q. enim inquit Ligarius cum eſſet adhuc nulla belli ſuſpicio: legatus in africam cum. C. Conſidio profectus eſt. alibi. non modo nullum ad bellū. ſed ne ad minimam quidem ſuſpitionem belli. & cum eſſet: indicanti ſatis. Qu. Ligarius nullo ſe implicari negocio paſſus eſt. adiicit: domum ſpectans. ad ſuos redire cupiens. Ita quod exponebat: & ratione fecit credibile: & affectus quoque impleuit. Quo magis miror eos qui non putant utendum in narratione affectibus. qui ſi hoc dicunt non diu. nec ut in epilogo: mecum ſentiunt. Sunt enim effugiendæ moræ cæterum cur ego iudicem nolim: cum ego doceo etiam moueri? Cur quod in ſumma parte ſum actionis petiturus: non in primo ſtatim rerum ingreſſu: ſi fieri poteſt: conſequar? cū præſertim etiam ī probationibus faciliore ſim animo eius abusurus occupato uel ira uel miſeratione? An nō marcus Tullius circa uerbera ciuis Romani oēs breuiſſime mouet affectus non ſolum conditione ipſius. loco iniuriæ genere uerborum: ſed animi quoque commendatione? ſummum enim uirum oſtendit. qui cum uirginis cæderetur: non ingemuerit. non rogauerit. ſed tantum ciuem ſe romanum eſſe cum inuidia cædentis & fiducia iuris clamauerit. Quid Philodami caſum nonne cum per totam expoſitionem incendit inuidia: tum in ſupplicio ipſo lachrymis impleuit cum flentes nō tam narraret quam oſtenderet: patrem de morte filii: filium de patris. Quid ulli epilogi poſſunt magis habere miſerabile. Serum eſt enim aduocari hjs rebus affectum in peroratione: quas ſecurus narrauerit. Aſſueuit illis iudex. iamque eas ſine motu mentis accipit. quibus commotus nouus non eſt. & difficile eſt nobis mutare habitum animi ſemel conſtitutum. Ego uero neque enim diſſimulabo iudicium meum quamquam id quod ſum dicturus exemplis

cum ego doceo etiam moueri. Ego pronomen iterū poſitum uidetur expungēdum ac eum aſcribendum ut ſit cū eum doceo etiam moueri.

Genere uerborum ſed animi quoque commendatione

Loco uerborum uerberum eſſe legengum diiudicabit q tertiam in uerrem unde hęc ſumpta ſunt diligentius leget

Quas ſecurus narrauerit. ſic quidem legitur. ſed narra ueris legendum eſſe contenderim. Quibus commotus nouus eſt. Nouis legendum eſſe ex ſenſu aperte percipitur. Narrationem. ut ſi ullam partem orationis omni qua poteſt gratia & uenere exornandam puto. Vt pticula tanquam ociosa ac ſupuacua mihi uidetur expungēda. Et qui uarietate tedium effugiat. Deprauatus hic locus ſic emendari poteſt ſi & copula cū a ꝓpoſitōe ac q relatiuo eredāt ac locis iſporū

Sed quę reponantur ac effu giant ut ſit numeri pluralis le gatur.hoc modo.ſed quę ua uarietate tediũ effugiant.

magis quam præceptis ullis continetur:narrationem ut ſi ul lam partem orationis:omni qua poteſt gratia & uenere ex/ ornãdam puto.Sed plurimum refert:quę ſit natura eius rei: quam exponimus.In paruis ergo quales ſunt fere ꝓriuatæ: ſit ille preſſus:& uelut applicitus rei cultus.in uerbis ſuma di ligentia:quæ in locis impetu feruntur:& circumiectæ oratio nis copia latent.hic expreſſa:& ut uult zeno.ſenſu tincta eſſe debebunt.compoſitio diſſimulata quidem ſed tamen quam iucundiſſima.figuræ non illæ poeticæ & contra rationem lo quendi auctoritate ueterum receptæ.Nam debet eſſe quã/ puriſſimus ſermo:& qui a uarietate tedium effugiat:& mu/ tationibus animum leuet.ne in eundem caſum.ſimilem ex/ poſitionem.pares elocutionum tractus incidamus.caret enĩ cęteris lenociniis expoſitio:& niſi commendetur hac uenu\ ſtate:iaceat neceſſe eſt.nec in ulla parte interior eſt iudex: eo que nihil recte dictum perit.Præterea neſcio quomodo eti/ am facilius credit:quæ audienti iucunda ſunt:& uoluptate ad finem ducitur.Vbi uero maiores erit:& atrocia:& inuidi oſa:& triſtia mirabiliter dicere decebit.non ut conſumatur affectus.ſed ut tamen primis lineis deſignẽtur.ut plane qua lis futura ſit imago rei ſtatim appareat.Ne ſentẽtia quidem uelut fatigatum intentione ſtomachum iudicis reficere diſ/ ſuaſerim:maxime quidem breui iniectione.qualis eſt illa. fe cerunt ſerui.milonis.quod ſuos quiſque ſeruos in re tali face re uoluiſſet.Interim paulo liberiore.qualis eſt illa.nubit ge/ nero ſocrus nullis auſpicibus.nullis auctoribus.funeſtis om nibus omnium.quod cum ſit factum tis quoque temporib9 quibus omnis ad utilitatem potius quam ad oſtentationem componebatur oratio.Et erant adhuc ſeuiora iudicia: quan to nunc faciundum magis.cum in ipſa capitis aut fortuna\ rum pericula irrupit uoluptas?cui hominum deſiderio quã tum dari debeat:alio loco dicam.Interim aliquid indulgen/ dum eſſe confiteor.multum confert adiecta ueris credibilis rerum imago:quæ uelut in rem præſentem perducere audi entes uidetur.qualis eſt illa marcus Cælii in antonium de/ ſcriptio.namque ipſum offendunt temulento ſopore profli gatum.totis præcordiis ſtertentem.ructuoſos ſpiritus gemi nare.præclaraſque contubernales ab omnibus ſpondis trã\ uerſas incubare:& reliquas circumiacere paſſim:quæ ta/ men exanimatæ terrore hoſtium aduentu præcepto ex/ citare.Antonium conabantur.nomen inclamabant.fru\ ſtra ceruicibus tollebant.blandius alia ad aurem inuocabat

Similẽ expoſitionem. Sen / ſus poſitionẽ expoſcit non exꝑ oſitionẽ.ut intelligamus in narratione nitanda eſſe ſi militer deſinẽtia ſimiliterq; cadentia. Et uoluptate ad finem ducitur.Fidem ſenſus expoſcit non finem. Nam uoluptate iudex ad creden/ dum facile deducitur. Vbi uero maior res eri & atro/ cia & inuidioſa & triſtia mi rabiliter dicere decebit.. Ne hic quidem locus mendis eſt uacuus.ſic autẽ corrigi põt: ut & copula ſecundo loco poſita expugnatur & iuidio ſe & miſerabiliter legat hoc mõ.Et atroci a inuidioſe & triſtitia miſerabiliter dicere decebit. Sed ut tñ primis. Tantũ non tamen ſenſui cõ uenire uidetur. Maxime q dem breui iniectione. Ter ſyllaba aſcripta interiectiõe mihi uidetur eſſe legendum.

Funeſtis omnibus omniũ Omnibus legendum eſſe fa/ cile cenſebit:qui pro Cluen/ tio orationem unde hęc ſũt deſcripta.diligentius leget.

taq; circũſtãtib9 oſtẽtare uo lum9 iudicib9 ꝑdim9. Quę

uehementius etiam nonnulla feriebat: quarum cum omnium uocem tractumque noscitaret, proxime cuiusque collũ amplexu patebat, nec dormire excitatus, nec uigilare ebrius poterat: sed semisomno sopore inter manus Cẽturionum concubinariumque iactabatur. Nihil his nec credibilius fingi: nec uehementius exprobari: nec manifestius ostendi potest. Ne id quidem præteribo: quanta afferat fidem expositioni narrantis auctoritas, quam mereri debem⁹ ante oía q̃dem uita: sed & ipso genere orationis. Quod quo fuerit grauius, sanctius: hoc plus habeat necesse est in affirmando quoque ponderis. Effugienda ergo i hac præcipue parte omnis calliditatis suspicio, neq; n. se usq̃ custodit magis iudex: nihil uideatur fictum, nihil solicitum, omnia potius a causa, quam ab oratore profecta credantur. Sed hoc pati non possumus, & perire artem putamus nisi appareat cum desinat ars esse: si apparet, pendemus ex laude, atq; hanc laboris nostri ducimus summam. Ita quæ circunstantibus ostentare uolum⁹ iudicibus prodimus. Est quædam & repetita narratio quæ ἐπιδιήγησις dicitur, sane res declamatoria magis q̃ forensis. Ideo autem reperta, ut quia narratio breuis debet esse fusius & ornatius res posset exponi, quod fit uel inuidiæ gratia uel miserationis. Id raro faciendum iudico: nec sic unquam: ut totus ordo repetatur, licet enim per partes idem cõsequi. Cæterum qui uti ἐπιδιήγησει uolet, narrationis rem loco stringat & contentus indicare, quid factum sit: quo sit modo factum plenius se loco suo expositurum esse promittat. Initium narrationis quidam utique faciendum a persona putant eamque si nostra sit: ornandam, si aliena infamãdam statim hoc sane frequentissimum est: quia personæ sunt inter quas litigatur. Sed hæ quoque interim cum suis accidentibus ponendæ: cum id pro futurum est: ut. A. Cluentius habitus fuit pater huiusce iudices homo non solum municipii larinatis, ex quo erat: sed regionis illius & uicinitatis uirtute, æstimatione, nobilitate príceps. Interim sine his, ut. Q. Ligarius: cum esset, frequenter uero & a re: sicut pro Tullio Cicerõ. fundum habet in agro turino. M. Tullius paternum. Demohstenes pro Ctesifonte τοῦ γὰρ φωκαι κου συζαντος πολεμου. De fine narrationis cum iis contentio est: qui perduci expositionem uolunt eo unde quæstio oritur. His reb⁹ ita gestis. P. Dolobella prætor interdixit: ut est consuetudo de ui hominibus armatis sine ulla exceptione, tantũ ut unde deiecisset restitueret, deinde restituisse dixit: spõsio facta est.

copulę a uocalis ascribitur ut nomen efficiatur. ita enim é legendum: etiam si exemplaria refragẽtur. Nobilitates. priceps. Facile ascribatur ut in Ciceronis pro Cluentio oratione legitur. του γαρ φωκαι κου συζαντος πολεμου. Hoc narrationis initium. Aquila orator sic interpretatur. Cum bellũ phœcen se conflatum esset.

His rebus ita gestis. Ex oratione Ciceronis pro Cęcina hęc sunt a Fabio descripta.

Rdine ipso narrationẽ sequitur confirmatio. Causam assignat cur naratio ni statim prçcepta confirmationis cũ ordine ipso sequatur. Quidã.n.putauerunt egressionẽ nõnulli propositionem alii partitionem partes esse orationis: quorum opiniones tam perspicue Fabius rçfellit simulque prçcipit quo nã pacto his oratori sit utendũ ut nihil: si mendę absint: expositiõe sit opus. Quod quidẽ natũ ab ostentatiõe ad utilitatẽ litigatorũ Versus hoc loco librariorũ i curia omissus totũ obscurat sensũ atq; confundit: qui sane in exẽplaribus aliis emendate sic legit. quod quidem natũ ab ostentatione declamatoria iã in foro uẽit. post quã agere cãs non ad utilitatẽ litigatorũ sed ad patronorũ iactatiõe repertũ est. Venit bũt prouenditur ẽ accipiendũ. aut certe in forum legendum. Aut quia alia aliẽo modo dicta sunt dici suo nõ possint. Nisi alia tollatur & p modo legatur loco sensus minus pcipi potest hoc modo. Aut quia alieno loco dicta sunt: Non si peruim conet & quę natura iũcta erãt distrahat. Conat legedũ ẽ ne

hac de sponsione uobis iudicandum est. Id a petitor̃ semper fieri potest. a defensore non semper.

De egressione

Rdine ipso narrationem sequitur confirmatio. probãda sunt enim quæ propter hoc exposuimus. Sed priusquam ingrediar hanc partem pauca mihi de quorũdam opinione dicenda sunt. Plerisq; moris est prolato rerum ordine protinus utiq; in aliquem lætũ atq; plausibilem locum q̃ maxime possint fauorabiliter excurrere. Quod quidem natum ab ostentatione declamatoria iam in foro uenit positq̃ agere causas non ad utilitatem litigatorum: sed ad patronorum iactationem repertum est: ne si preessæ illi qualis sæpius deriderat. narrationis gracilitati coniuncta argumentoru pugnacitas furerit: dilatis diutius dicendi uoluptatibus: oratio refrigescat. In quo uitium illud est: quod sine discrimĩe causarum atq; utilitatis: hoc tanq̃ semper expediat: aut etiam necesse sit faciunt: eoq; desumptas ex iis partibus: quarum alius erat locus sententias in hanc congerunt: ut plurima aut iterum dicenda sint: aut quia alia alieno modo dicta sunt: dici suo non possint. Ego autem confiteor hoc expaciãdi genus non modo narrationi quidem: sed etiam quæstionibus uel uniuersis: uel interim singulis opportune posse subiungi: cũ res postulat: aut certe permittit. atq; eo uel maxime illustrari ornariq; orationem. Sed si cohæret & sequitur. non si peruim conetur: & quæ natura iuncta erant distrahit. Nihil.n. tam est consequens q̃ narrationi probatio. & si excursus ille uel quasi finis narrationis: uel quasi initium probationis est. Erit ergo illi nonnunquam locus: ut si expositio circa finem atrox fuerit: prosequamur eam uelut spiritu erumpente protinus indignatione. Quod tamẽ ita fieri oportebit: si res dubitationem non habebit. alioqui prius est quod obiicias. uerum efficere q̃ magnum. quia criminum inuidia pro reo est priusquam probatur. Difficillima est enim grauissimi cuiusque sceleris fides. Idem fieri non inutiliter potest. uti si merita in aduersarium aliqua exposueris. in ingratum inuehaaris: aut si uarietatem criminum narratione demonstraueris quantum ab ea periculum intentetur ostendas. Verum hec breuiter omnia. Iudex enim ordine audito festinat ad probationem: & q̃primum certus esse sententiæ cupit. Præterea cauendum est. ne ipsa expositio uanescat: auersis in aliud animis & inani mora fatigatis. Sed ut non semper est necessaria. post narrationẽ illa ꝓcursio: ita frequẽter utilis ante q̃stionẽ præparatio. Vtiq; si pria spẽ minus erit fauorabilis. si legem

aſperam tuebímur: aut pœnarías actiones inferimus. Eſt hic locus uelut ſequentis exordii ad conciliandum ꝓbationib⁹ nr̃is iudicem. mitigandũ. concitandum. Q d' liberius hic uehementius fieri poteſt. ꝙa iudici cã iam nota eſt. His igit̃ uelut fomẽtis ſiqd erit aſperũ: ꝓmolliemus: quo facili⁹ aures iudicũ: quæ poſt dicturi erim⁹ admittãt: ne ius noſtrũ oderint. nihil. n. facile perſuadet̃ iuitis. Q uo loco tamẽ iudicis quoꝙ natura noſcẽda ẽ: iũri magis an æquo ſit appoſitus. Proinde .n. magis aut minus hoc erit neceſſariũ. Cæterũ res eadẽ: & poſt qõnẽ ꝓbationis uice fungit̃. Hác partẽ παρέκβασιν uocãt græci. latini egreſſũ uel egreſſionẽ. Sed hæ ſũt plures. ut dixi. quę ꝓ totã cãm uarios habẽt excurſus: ut laus hoĩum locorũꝙ: ut deſcriptio regionũ. expoſitio quarũdã rerũ geſtarũ: ſed ẽt faboloſarũ. Quo ex genere ẽ in oratouib⁹ cõtra Verrẽ cõpoſitis. Sicilię laus. Proſerpinę rapt⁹. ꝓ. C. Cornelio popularis illa uirtutũ. Cn. Põpeii cõmemoratio. in quã ille diuinus orator uelut noĩe ipo ducis curſus dicẽdi teneret̃: abrupto: quẽ icohauerat. ſermõe diuertit acturũ παρέκβασιν eſt ut mea quidẽ fert opinio: alicui⁹ rei: ſed ad utilitatẽ cãæ ꝓtinẽtis extra ordinẽ excurẽs tractatio. Q ua ꝓpter nõ uideo cur hũc ei potiſſimũ locũ aſſignẽt: qui rerũ ordinẽ ſeqt̃: nõ magis q̃ illud: cur hoc nomẽ ita demũ ꝓpriũ putẽt ſi aliqd in digreſſu ſit exponẽdũ: cũ tot modis a recto itinere declinet oratio. Nã q̃cq̃d dicit̃ ꝓter illas quinꝙ quas fecimus ptes egreſſio ẽ. idignatio. miſeratio iuidia. cõuitiũ. excuſatio. cõciliatio maledictorũ refutatio: ſimilia his quę nõ ſũt in quæſtiõe. oĩs amplificatio. minutiõe affect⁹ genus. atꝙ ea maxĩe iucũdã & ornatã faciũt orationẽ. de luxuria. de auaritia. de religiõe de officiis quæ cũ ſint argumẽtis ſubiecta ſimiliũ rerũ ꝙa cohærẽt: egredi nõ uidenť. Sed plurima ſũt quæ reb⁹ nihil ſe cũ cohærẽtib⁹ miſeranť: qb⁹ iudex reficit̃. admonetur. placatur. rogãtur. laudatur. Innumerabilia ſũt hęc quorũ alia ſicut ꝓparata afferimus. quędã ex occaſiõe uel ex neceſſitate dicimus: ſiquid nobis agẽtibus noui accidit. ĩterpellatio interuenientis alicuius tumultus. Vnde quoque Ciceroni in prohœmio cum diceret pro Milone digredi fuit neceſſe. ut ipſa oratiuncula qua uſus eſt patet. poterit autem paulo longius exire qui ꝓparat aliquid ante quæſtionem: & qui finite probationi commendationem adiicit: at qui ex media erũpit: cito ad id redire debet unde diuertit.

diſſimiles modi copulentur Exppſitio quarundam rerũ geſtarũ ſed ẽt faboloſarum. Non ſolũ integritas ſenſus expoſcit: ut legatur non ſolũ geſtarũ ſed ẽt faboloſarum παρεκβασιν eſt ut mea quidem fert opinio alicuius rei ſed ad utilitatẽ cãę pertinentis extra ordinẽ excurrẽs tractatio. aut illa particula ſed redundat̃ & ſupuacua ẽ aut certe aliquid deeſt. Quare aut loco alicuius mihi aliene legendũ uidet̃ uel ſaltẽ aſcribendum aut certe illa aduerſatiua ſed eſt eradenda. ut legatur uel alicui⁹ aliene rei ſed ad utilitatẽ cãe pertinentis. uel alicuius rei ad utilitatem cãę pertinentis. utroꝙ enim mõ ſenſus procedet. ſed plurima ſunt quę reb⁹ nihil ſecũ cohærẽtibus miſeranť. Inſerãtur legendum eẽ nemo non uidet. Interpellatio interuenientis alicuius tumult⁹. Itaq̃ dem legitur. Sed loco illius interuenientis fortaſſe interuẽtus recte legeret̃. Ea namque uidet̃ enumerare Fabius q̃ inter agendũ alicui accidere poſſẽt. quę qdẽ ſũt interpellatio interuẽtus alicuius tumult⁹. Vñ quoꝙ Ciceroni in ꝓhœmio cũ diceret ꝓ milone digredi fuit neceſſe quoꝙ pticula in tertiũ locũ uidet̃ trãſferẽda ut legat̃. Vñ Cice. quoꝙ. De pediano ãt hoc ẽ acceptũ: q̃ i oratiõem ꝓ Milone ita refert. Cice. cum inciperet dicere exceptꝰ ẽ acclamatiõe Clodianorũ: q̃ſe cõtinere ne metu qdẽ circũſtãtiũ militũ potuerũt. Itaꝙ nõ ea q̃ ſolitus erat. cõſtatia dixit. Manet aũt illa quoꝙ ei excepta oratio. Et q̃ finite ꝓbatiõi cõmẽdatio adiicit. cõmẽdationẽ legẽdũ eẽ cõſtat.

De propoſitione.

Vnt qui narrationi ꝓpositionem subiungat

Propositio duobus accipitur modis. Interdum nãque ꝓpõ questionẽ continet principalẽ. Interdũ uim cuiuscq; argumẽti cõplectit. de priore nũc Fabius tractat.

Quod non mõ in ostendenda questione principali sed nõ nunq; etiã in singulis argumẽtis præponi solet maximeq; in iis q̃ ἐπιχειρήματα uocantur. Et si quibusdã ꝓponi recte legi uideri põt mihi tamẽ ꝓponi: hoc est propositionẽ solere fieri: legẽdũ esse Fabii persuadet. Epicherema aũt uarie quidẽ interpretat. Sed ut ex sequenti uolumine colligit. ꝓ argumentatione quę ex tribus partibus constet ꝓpositione. assumpto. & cõclusiõe: a Fabio accipitur. Semper ergo in epicherematis ꝓponi oportet. Aliquãdo. n. sine ꝓpositiõe aliqua quoq; satis manifestũ est. Nõ solũ ꝓpõne ẽ legendũ: sed illã aliq̃ ex rõe cõpositiõis uidet expũgendũ ut legam⁹. Aliquãdo. n. sine ꝓpositõe quoq;. Et de fine quęrit. Quãuis de fine recte legi uideat. tñ cum in ea cã quã subiicit fabius nõ de fine sed de nomine quęrat: per definitionẽ uero explicet pro fine forsitã noie est legẽdũ: tã & si oia exẽplaria quę uiderim refragent. Est ãt thema declamatoriũ maxime notũ sunt aũt ꝓpositiões & simplices & duplices uel multipliees. Et loco uel legendũ ẽ.

Vnt q̃ narrationi propositionem subiũgant tamqnam partem iudicialis materiæ: cui opinioni respondimus Mihi autem propositio uidetur omnis confirmationis initium: quod non modo in ostendenda quæstione principali. sed non nunquam etiam in singulis argumentis præponi solet maximeque in iis que ἐπιχειρήματα uocantur. Sed nunc de priore loquimur. ea non semper uti uecesse est: aliquando enim sine prepositione aliqua quoque satis manifestum est: quid in quæstione uersetur. Vtique si narratio ibi finem habet: ubi initium quæstio. adeo ut aliquando subiungatur expositioni. quę solet in argumentis eẽ summa collectio. Hæc sicut exposui ita gesta sunt iudices. insidiator superatus est. ui uicta uis: uel potius oppressa uirtute audacia ẽ Sed nonnunquam ualde utilis est: præcipue ubi res defendi non potest: & de fine quæritur: ut pro eo qui pecuniam priuatam de templo sustulit. sacrilegii agitur. de sacrilegio cognoscitis: ut iudex intelligat: id unum esse officii sui quærere: an id quod obiicitur sacrilegium sit. Item in causis obscuris ac multiplicibus. nec semper propter hoc solum: ut sit causa lucidior: sed aliquando etiam ut magis moueat. mouet ãt si protinus subtexantur aliqua quæ prosint. lex aperte scripta est: ut peregrinus qui murum ascenderit: morte mulcte tur. Peregrinum te esse certum est: qui si ascenderis murum non quæritur. quid supereſt? nisi ut te puniri oporteat. Hæc enim propositio confessionem aduersarii pręmit: & quodãmodo iudicandi moram tollit: nec indicat quæstionem: sed adiuuat. Sunt autem propositiones & simplices & duplices. uel multiplices. quod accidit non uno modo. nam & plura crimina iunguntur: ut cum socrates accusatus est quod corrumperet iuuentutem: & nouas superstitiones introduceret & singula ex pluribus colliguntur: ut cum legatio male gesta obiicitur Aeschyni. quod mentitus sit. quod nihil ex mãdatis fecerit quod moratus sit. quod munera acceperit. Recusatio quoque plures interm propositiones habet ut contra petitionem pecuniæ: male petis. procuratori enim tibi esse nõn licuit: sed nec illi cuius nomine litigas habere procuratorem. sed neque es hæres eius a quo accepisse mutuum dicor. nec ipsi debui. multiplicari hęc inquantum libet possũt sed rem ostendisse satis est. Hæc si ponãtur singulæ subiectis probationibus: plures erunt propositiones. si coniungantur in partitionem cadũt. Et est nuda propositio: qualis fere in coniecturalibus cædis ago. furtum obiicio: est ratione subiecta: ut maiestatem minuit Caius Cornelius. nam codicem

tribunus plebis ipſe pro concione legit. Præter hoc utimur propoſitione aut noſtra: ut adulterium obiicio. aut aduerſarii ut adulterii mecum agitur. aut communi ut inter me & aduerſarium quæſtio eſt: uter ſit inteſtato propior. nonnunquam diuerſas quoque coniungimus. Ego hoc dico. aduerſarius hoc. habet interim uim propoſitionis. etiam ſi per ſe non eſt propoſitio. cum expoſito rerum ordine ſubiicimus. de his cognoſcitis. ut ſit hæc commonitio iudicis quo ſe ad quæſtionem acrius intendat. & uelut quodam tactu excitatus finem eſſe narrationis & initium probationis intelligat & nobis confirmationem ingredientibus ipſe quodammodo nouum audiendi ſumat exordium.

De partitione.

Artitio eſt noſtrarum aut aduerſarii propoſitionum: aut utrarumque ordine collata enumeratio. Hac quidam utendum ſemper putant. quod de ea fiat cauſa lucidior & iudex intentior & docilior. ſi ſcierit & de quo dicimus. & de quo dicturi poſtea ſumus. Rurſus quidā periculoſum id oratori arbitrantur duabus ex cauſis. quod nonnunquam excidere ſoleant quæ promiſimus. Et ſi qua in partiendo præterierimus occurrere. Quod quidem nemini accidit. niſi qui plane uel nullo fuerit ingenio. uel ad agendum nihil cogitati præmeditatique detulerit. Alioquin quæ tam manifeſta & lucida eſt ratio. quam rectæ partitionis? ſequitur enim naturam ducem. adeo ut memoriæ id maximum ſit auxilium uia dicendi non decederunt. Qua propter ne illos quidem probauerim: qui partionem uetant ultra tris propoſitiones extēdere: quæ ſine dubio ſi nimium ſit multiplex: fugiet memoriam iudicis. & turbabit intentionem. Hoc tamen numero uelut lege non eſt alliganda: cum poſſit cauſa plures deſiderare. Alia ſunt magis propter que partitione non eſt ſemper utendum. primum quia pleraque gratiora ſunt. ſi inuenta ſubito: nec domo allata: ſed inter dicendum eſt re ipſa nata uideantur. unde illa non in iucūda ſchemata. pene excidit mihi. & fugerat me. & recte admones. propoſitis enim probationibus omnis in reliquum gratia nouitatis præcerpitur Interim uero etiam fallendus ē iudex: & uariis artibus ſubeūdus: ut aliud agi q̄ qd̄ nos petimus putet. Nā ē nōnūq̄ dura ꝓpoſitio: quā iudex ſi ꝓuidet: nō aliter ꝓformidat q̄ q ferrū medici anteq̄ cureť aſpexit: at ſi re nō anteꝓpoſita ſecurū: ac nulla denuntiatione in ſe conuerſum ītrarit oratio: efficiet qꝓmittēti nō crederet. Interim refugienda nō mō diſtinctio

Multiplices autem ſunt propoſitiones: quę res plures duabus continent. Et eſt nuda propoſitio. Eſt uerbum in primum locum eſt tranſferēdum. ut legatur. Eſt & nuda propoſitio.

Artitio eſt noſtrarum. partitionis quę ab aliis diuiſio dicitur: primum deſcriptionem aſſignat. Fabius deinde an ea ſemper ſit utendum ut quidam putant: deſcribit: tū quę i ptitione cuſtodiēda ſunt ſubiungit. Quod de eā fiat cauſa lucidior. Et loco de prępoſitionis eſſe legendum facile/que ſubiiciuntur oſtendunt. Qua propter ne illos quidē probauerim. Hoc quidem i rhetoricis ad Herennium ꝑcipitur. Sed auctorem fabiuſ non nominat non taciturus ſi Ciceronis illud eſſe opus putaſſet. Sed inter dicendū ē ire ipſa nata uideať. E ꝑpoſitio loco eſt uerbi reponēda uidetur. ut ſit e re ipſa.

Affectibus turbationibus & ab intentione aufferẽdus auditor. Est loco & copulę nemo non uidet esse legedũ.

Quo cognoscendi iudiciũ conamur auferre. Cognoscẽti loco cognnscendi legendũ est. Et si unum crimen uarie defeadimus superuacua. At legendum esse loco illius copule & manisẽte sensus ostẽdit. Vt si illa partiamur. Ita legendum est non illa. Postremo iudicium pecunię temptatum. Loco pecunię legendum esse pecunia ne admonitione quidem dignum esse uidetur. De illo quoque genere defensionis plerique dubitant. Si occidi recte feci Sed non occidi. Huiusmodi genus defensiõis κατευζασιν και αντιπαραστασιν greci uocant. Apud nos quod sciam nomen non habet per inficiationem & obsistentiam quídam appellãt. Interdum autẽ ενστασιο Interdum preponitur αντιπαραστασιο. At si quidẽ eo qnod est fortius timebimus. In prepositio asceribenda uidetur ut in eo legatur.

quæstionum est. sed omnino tractatio. Affectibus turbationibus. & ab intentione aufferendus auditor nõ. n. solũ oratoris est docere: sed plures eloquẽtia circa mouẽdũ ualet. Cui rei contraria ẽ maxime tenuis illa. & scrupulosæ in partes secta diuisionis diligentia. eo tpe quo cognoscẽdi iudiciũ conamur aufere. Quid quod ĩterim quæ per se leuia sunt & infirma: tutba ualẽt. Ideoq; congerenda sunt potius: & uelut eruptione. pugandũ. quod tamẽ rarũ esse debet. & ex necessitate demũ. Cũ ipsum hoc quod dissimile rõni ẽ: coegerit ratio Præter hæc ĩ omni partitiõe ẽ utiq; aliqd potẽtissimũ: quod cũ audiuit iudex: cętera tanq̃ superuacua grauari solet. Itaq; si plura uel obiiciẽda sũt. uel diluẽda utilis & iucũda partitio ut qd' quaq; de re dicturi sumus: ordine appareat. & si unũ crimẽ uarie defenderimus supuacua: ut si illa partiamur dicã nõ tale eẽ hũc quẽ tueor: ut ĩ eo credibile uideri possit homicidiũ. dicã occidẽdi cãm huic nõ fuisse dicã: hunc eo tpe quo hõ occisus ẽ trãsmare fuisse. Oĩa quæ anteq̃ id qd' ultimũ ẽ exequaris: inania uideri necesse ẽ. Festinat. n. iudex ad id qd' potẽtissimũ ẽ: & uelut obligatũ ꝓmisso patronũ. si est patientior tacitus appellat si uel occupatus: si uel ĩ aliqua potestate: uel ẽt si sit moribus incõpositus cũ cõuitio efflagitat. Itaq; nõ defuerũt q̃ Ciceronis illã ꝓ Cluẽtio partitionẽ improbarẽt: qua se dicturũ eẽ ꝓmisit. Primũ neminẽ maioribus criminibus. grauioribus testibus in iudiciũ uocatũ q̃ opinicũ. deinde præiudicia eẽ facta ab iis ipsis iudicibus. a quibus dãnatus sit. Postremo iudiciũ pecuniæ tẽptatum non a Cluentio: sed contra Cluẽtium. quia si probari posset: quod est tertium nihil necesse fuerit dicere priora. Rursus nemo erit tã aut iniustus: aut stultus quin eum optime fateaꝫ ꝓ murena esse partitum: Intelligo iudices tres totius accusationis partes fuisse: & earum unam ĩ repræhẽsione uitæ. alteram ĩ contentione dignitatis. tertiã in criminibus ambitus esse uersatam. Nam sic & ostendit lucidissime cãm: & nihil fecit altero superuacunm. De illo quoq; genete defẽsiõis pleriq; dubitãt. si occidi recte feci: sed nõ occidi. quo prius. n. ptinere: si se quẽs firmũ sit. Hæc inuicẽ obstare & utroq; utẽtibus in neutro haberi fidẽ. qd' sane in parte uerũ ẽ. ẽt illo sequẽti: si modo ĩdubitabile sit: est solo utendum. At siquid eo quod est fortiꝰ timebus utraq; ꝓbatiõe nitemur. Aliꝰ. n. alio moueri solet. & qui factum putauit: iustũ credere potest. qui tamq̃ iusto non mouebitur. factum fortasse nõ credet. ut certa manus uno tælo posset esse contenta. incertæ plura spergenda sunt: ut sit & fortunæ locus. Egregie uero Cicero pro Milo

Quo Cicero p Cluētio facit circa iudiciariā legē. Cicero p Cluētio asserit Cluentiū ipm corrupti iudicii accusatū beneficio legis nolle defendi his uerbis. Quid ergo est, quęret fortasse quispiā. Displiceat ne mihi legum prēsidio a capite periculū ppulsare. Mihi uero iudices non displicet: Sed utor instituto meo. i hominis honesti prudētisq; iudicio nō solū meo cōsilio uti cōsueui. sed multum etiam eius quē defendo & cōsilio & uolūtati obtēpero. Nā ut hec ad me cā delata ē: q leges eas ad quas adhibemur & in qbus uersamur. nosse deberē: dixi habito statim: de eo q coisset: quo qs cōdemnaret. illū eē libeat. teneri aūt nostrū ordinē. Atq; ille

ne insidiatorem primo Clodiū ostendit. tū addit ex abūdāti etiā si id nō fuisset, talem tamen ciuem cū sūma uirtute interfectoris & gloria necari potuisse: Ne ullū tamen ordinē. de quo prius dixi. damnauerim. qa quædā & si ipsa sint dura: in id tamen ualent: ut ea molliāt quæ sequunt. nec omnino sine rōne est id qd uulgo dicit. iniquum petendū: ut æquum feras. qd tamen nemo sic accipiat: ut oīa credat audēda. Recte enim græci præcipiunt nō temptanda. quæ omnino effici non possunt. Sed quotiens hac de qua loquor. duplici defensione utemur. id laborādū est: ut in illā partē sequentem fides ex priore ducat. Pōt. n. uideri. q tuto ēt cōfessurus fuit. mentiendi cām in negādo nō hre. & illud utiq; faciendū est: ut quotiens suspicabimur a iudice aliā ꝓbationē desiderari q̄ de quo loquimur: ꝓmittamus nos plene: & statim de eo satis esse facturos: præcipueq; si de pudore agit. Frequenter aūt accidit ut cā parū uerecūda iure tuta sit de quo ne iuiti iudices audiāt & aduersi frequentius sūt admonendi secuturā defensionem ꝓbitatis ac dignitatis. expectent paulū. & agi ordine sināt. Quædā iterim nos & iuitis litigatoribus simulandu est dicere. Quod Cicero pro Cluentio facit circa iudicariā legem. Nō nunq̄ quasi iterpellemur ab his substinere: Sæpe aduertēdo ad ipsos ōro. Hortādi ut sināt nos uti nostro cōsilio. Ita surrepet aio iudicis: & dū sperat ꝓbationē pudoris: aspioribꝰ illis minꝰ repugnabit. Quæ cū recepit ēt uerecūdiæ defensiōi facilior erit. Sic utraq; res iuicē iuuabit. Eritq; iudex circa ius nostrū spe modestiæ attētior: circa mōdestiā iuris probatione ꝓcliuior. Sed ut nō semp necessaria: aut ēt supuacua partitio ē: ita opportune adhibita plurimū ōroni lucis & gratiæ cōfert. Neq; n. id solū efficit: ut clariora fiāt quę dicunt rebꝰ uelut ex turba extractis & i cōspectu iudicū positis: sed reficit quoq; audientē certo singularū partium fine nō aliter q̄ faciētibꝰ iter multū detrahūt fatigatiōis notata in scriptis lapidibꝰ spacia. Nā & exaustis laboribꝰ nosse mensuram uoluptati ē. & hortatur ad reliqua fortius exequenda scire quantum supersit. Nihil enim longum uidetur necesse est: in quo quid ultimum sit certum est. Nec immerito multum ex diligentia partiēdi tullit laudis. Q. Hor-

me orare & obsecrare cœpit: ut ne se se defenderē. Cū ego q̄ mihi uiderent diceret: traduxit me ad suā sentētiā Affirmabat. n. lachrymans non se cupidiorē eē ciuitatis retinēde q̄ existimationis. Morē hoi gessi. & q̄ sequūt.

Nec immerito multū ex diligentia patiendi tulit laudis. Qu. Hortēsius. De. Q. Hortensii diligentia partiendi & Cicero meminit prima in uerrē actione cōtra. Qu. Cecilium loquens. Quid inquit cum accusatiōis tuę mēbra diuidere cœperit. & i digitis suis singulas ꝑ artes cāq; constituere. Nam est certus suus modus. Sic quidem plerisque recte legi uidetur. Sed forsitan non suus uerum eiꝰ emendate legeretur. Neq; tamen plura faciunt q̄ minora. Tam legendum esse quā particula aperte declarat.

Diuisa & simplex propositio. Cum de partitōe diuisio neq; Fabius hoc loco precipiat: diuisio fortassis pro illo participio diuisa ac ut loco illius & copule recte legeretur hoc modo. Diuisio ut simplex propositio precipit enim Fabius diuisionem ut simplicem propositiōem aptam dilucidamque esse debere. Duas autem diuisiōis partes Fabius exponit: quas artium scriptores se iunctionē uocant & distributionem se iunctio est enim per quam exponimus quid nobis cum aduersariis conuenit: quid i cōtrouersia relinquatur. ut i causa Horestis accusator ita partitur. Interfectā esse matrē ab Horeste conuēit mihi cū aduersariis iure ne fecerit & licuerit ne facere id in cōtrouersia ē. Distributio uero

ēst qua exponimus qbus de rebus dicturi sumus. Hanc in duas partes diuidūt: expositionē & numerationē. ut sit expositio sine numero. enumeratio uero qua numero expōimus quot de rebus dicturi sumus. Distribu tio āt omnis res habere tres debet breuitatē. absolutionē. paucitatē. Breuitas ē quę facit. ut nullū nisi necessari um uerbū assumaṫ. Absolutio ē quę facit ut omnia quę in cām incidūt genera cōprehēdaṫ. paucitas est. q̄ facit: ut genera sola rerū de quibus dicturi sumus cōplectamur. Nec uideo quodnā cōmodius exēplū ad hæc omnia possit afferi. q̄ Ciceronis diuisionē p̄lege Manilia primū inqt mihi uideṫ de genere belli, deinde de magnitudine tū de impato / re deligēdo esse dicendū. Nō. n. de quo dicim⁹. Quid dicamus emēdate in qbnsdā legiṫ exēplaribus. Quod in genere partiri sit satis. Pro genere ut legaṫ genera gram matices rō exposcit. ut. n. in spēs. sic in genera recte quid partiri dicimur. Nā Cicero quę p̄lege manilia dicturus erat in genera diuisit: ut pau lo aū dixi. Ea uero genera in spēs deinde partit⁹ est. Vt si dicā de uirtute iustitia. Si par ticula ut redundans sensum que pturbās uideṫ eradenda

Partitio prima ē. Depra / uatus mihi quidē uidetur hic sensus. Cur. n. illa sit prima partitio cū neq; secūda sit ne q; tertia. Quare p̄ pria forsi tan ppōit uel p̄mit recte le / geretur.

Verūt & clari qdē au ctoreṡ. Quā necessaria sit oratori p̄bādi rō q̄. & cōfirmationē cōplectitur & refutationē: pspicue hac breui Fabi⁹ ostēdit p̄fatiōe Simul p̄batiōis ipius diuisi onē ex Artstotelis rhetoricis sumptā apte sic describit: ut nullius expōis si mēdę absint indigere uideaṫ. Quibus so / lū uideret oratoris officium docere. Ex Ciceronis senten tia quā & Fabius in tertio se quiṫ tria debet p̄stare orator ut doceat. moueat. delectet. Docere nāq; necessitatis ē de lectare uoluptatis mouere ut ctoriç. Eoꝝ āt auctoꝝ unū fuisse ēt Aristotelē facile ex ei⁹ rhetoricoꝝ p̄logo pspici pōt. i eo naq; demōstrat ma xime p̄priū eē oratoris doc e re. Nec uoluptatem audientium petere. Sic quidem legitur in oībus quę mihi uidere contigit exemplaribus sed nisi corrigatur uidebitur Fabius id negare quod affirmare ītendit. Delectare enim audientes dicendo non modo superfluum esse quidam aiunt. sed uix etiam uiro dignum. quare nec particula negatiua ab ali / quo semidoctoꝝ ascripta mihi uideṫ eradēda ad ei⁹ loco & copulare ponēda hoc mō. Et uoluptatē audiētiū

tensius: cuius tamē diuisionem in digitos diductā. nōnuquā Cicero leuiter eludit. Nā est certus suus modus: & euitanda utiq; maxime cōcisa nimiū. & uelut articulosa partitio. Nā & auctoritati plurimū detrahūt minuta illa nec iā mēbra sed frusta: & huius gloriæ cupidi quo subtilius & copiosius diui / sisse uideanṫ: & superuacua assumūt: & quæ natura singula ria sunt secant: nec tamē plura faciūt q̄ minora. Deinde cū fe cerint mille particulas: in eandē incidūt obscuritatē. cōtra q̄ partitio inuēta ē. Diuisa & simplex propositio quotiēs utili / ter adhiberi pōt. primū debet eē apta atq; lucida. Nā q̄d sit turpius: q̄ id eē obscurū ipsū. qd' i eū solū adhibeṫ usū ne sint cætera obscura. tū breuis nec ullo superuacuo onerata uer / bo. Nō. n. de quo dicimus. sed de quo dicturi sumus ostēdi / mus. optinendū ēt ne q̄d in ea desit. ne q̄d superfit. Superest aūt sic fere: cū aut in spēs partimur. qd' in genere partiri sit sa tis. aut genere posito subiiciṫ spēs. ut si dicā de uirtute. iustitia cotinentia. cū iustitia atq; cōtinentia uirtutis sint spēs. Parti / tio Prima ē q̄d sit de quo cōueniat. q̄d de quo ambigaṫ i eo qd' cōuenit: q̄d aduersarius fateaṫ. q̄d nos i eo de quo ambi giṫ: quæ dictnri sumus. quæ nr̄æ propositiōes. quæ partis di uersæ. Turpissimum uero non eodem ordine exequi quo quicque proposueris.

M. Fabi⁹ Quintiliāi de īstitutōe oratoria li. q̄nt⁹. Prologus.

Verūt & clari q̄dē auctores: qbus solū uideretur ora / toris officiū docere. Náq; & affectus duplici ratiōe ex cludēdos putabāt. Primū qa utiū eēt ois aī pturbatio Deinde qa iudicē a ueritate depelli misericordia uel ira simi libusque non oporteret. nec uoluptatē audientium petere: cum ūincendi gratia tantum diceretur: non modo agenti su peruacuum. sed uix etiam uiro dignum arbitrabantur. plu / res uero qui nec ab illis sine dubio partibus rationem oran / di summouerunt: hoc tamen proprium atq; præcipuum cre

petere. Et quę aduerſo ꝓponeret refutare. Ex ꝓpō aſcribēda uidet ut ex aduerſo legat. Eoꝝ āt q putauerūt ꝓpriū ac ꝑcipuū opus oratoris ſua cōfirmare & q̄ ex aduerſo dicerentur refutare. ē & Ariſtoteles & auctor rhętoricoꝝ ad Hereniū. Sic.n. ingt. Tota ſpes uincēdi rōq; pſuadēdi in cōfirmatiōe & cōfutatiōe poſita eſt Nā cū argumēta noſtra expoſuerimus cōtrariaq; diſſoluerimus. abſolute nimiꝝ mun⁹ oratoriū cōfecerim⁹.

C prima qdē illa partitio. Cū hinc deꝓbatiōe ꝑcipe incipiat Fabius: hoc caput a ꝑfatiōe uidetur ſe iungendū ac de ꝓbationum diuiſiōe inſcribēdū. Iōq; illas ατεχνους ideſt inartificiales uocauerūt. ſic qdē legitur in oib⁹ q̄ ego uiderim. exēplarib⁹ & recte legi clariſſimis quoq; ꝓfeſſoribus uidetur. Sed ego uel grā di pignore depoſito cōtenderim aliqd flagitii librariorū in curia hic fuiſſe admiſſū qd nūc mihi demū fuit aiad uerſū. Aliqd.n. deeſſe huic loco neceſſariū facile ex iis q̄ ſequūtur acuti⁹ intuēti patet. Neq;.n. Fabi⁹ ex illo priore genere ꝑiudicia & reliqua eē diceret: qd ꝓximū eſſet illud nāq; ꝓnomē non ad ꝓxima ſed ad remotiora referri ſolere: noti⁹ ē q̄; ut ſit admonēdū. Quare mihi qnque hęc uerba ſimilitudine duaꝝ dictionū a librariis ꝓtermiſſa. hactenuſq; a nullo ꝓfeſſoꝝ repoſita mihi uidētur aſcribēda. Has εντεχνους id ē artificiales. ut legam⁹ iōq; illas ατεχνους id ē in artificiales: has εντεχνους id eſt artificiales uocauerūt. Sic n. & illeſa cōſeruabit Fabii elegātia & iteger ſenſus hēbitur. Nā Ariſtoteles i prīo de arte rhetorica li. ſic diuidit ꝓbatiōes: ut eaꝝ alias εντεχνους hoc ē ex arte cōſtātes alias ατεχνους hoc ē artiſ exptes uoce. Aut cōtradici ſolēt. Nota hypodiaſtoles ita apponat ut contradici duo eſſe uerba uideantur:

diderūt opus: ſua confirmare & quæ aduerſario ꝓponerent refutare. Vtrūcunq; ē nec.n. hoc loco meā interpono ſententiā hic erit liber illorū opinione maxime neceſſari⁹. quo toto hæc ſola tractātur. qbus ſane & ea quæ de iudicialib⁹ cauſis iā dicta ſūt ſeruiūt. Nā neq; ꝓhœmii nec naratiōis alius uſus q̄ ut iudicē præparēt. & ſtat⁹ noſſe. atq; ea de qb⁹ ſupra ſcripſimus. intueri ſupuacuū foret. niſi ad hāc pueniremus. Deniq; ex quinque quas iudicialis materiæ fecimus partibus q̄cunque alia poteſt aliquando neceſſaria cauſę nō eſſe. lis nulla eſt. cui probatione opus non ſit. Eius præcepta ſic optime diuiſuri uidemur: ut prius quæ in cōe ad omnes quæſtiones pertinent oſtendamus. Deinde quæ in quoq; cauſæ genere propria ſunt exequamur.

De probationum diuiſione.

C prima quidem illa partitio ab Ariſtotele tradita cōſenſum fere omniū meruit. alias eſſe probatione: quas extra dicendi rationē acciperet orator. alias quas ex cā trahere ipſe: & quodā mō gigneret: ideoq; illas ατεχνους ideſt inartificiales uocauerūt. ex illo priore genere ſunt præiudicia rumores. tormenta. tabulæ: iuſiurandum: teſtes i quib⁹ pars maxima contentionum forenſium conſiſtit. ſed ut ipſa carēret arte per ſe: ita ſumis eloquentiæ uiribus & alleuianda ſūt plerūq; & refellēdā. Quare mihi uident magnopere dammandi: qui totū hoc genus a præceptis remouerunt. Nec tamen in animo eſt omnia quæ pro his aut dici aut contradici ſolēt cōplecti. Nō.n. cōes locos tradere deſtinam⁹: qd eſſet opis ifiniti: ſed uim quandā atq; rōem. Quib⁹ demonſtratis nō mō in exequendo ſuas q̄ſq; uires debet adhibere. Sed ēt iueniēdo ſimilia: ut quæq; cōditio litiū poſcet. Nec.n. de omnibus cauſis dicere quiſquā poteſt ſaltem pręteritis. ut taceā de futuris. Nam præiudiciorum uis omnis tribus in generibus uerſatur: rebus quæ aliquando ex partibus cauſis ſunt iudicatæ: quæ exempla rectius dicuntur. ut de reſciſſis patrū

Tamen prędiciorum uis omnis tribus in generib⁹ uerſatur. Tamen particula ut ab initio omni aliena uidetur eradenda ac eius loco Nam: qua particula ſenſus quoque copulantur eſt aſcribenda. Prędiciū autem. Aſconius pędianus ſic defi-

nit. Prędiciū dicitur res quę cum ſtatuta fuerit affert iudicaturis exemplum: quod ſequantur. Iudicium eſt res quę cām litēq; determinat. Rebuſq; aliquādo ex partibus cauſis ſunt iudicatę paribus t littera expuncta legendū eſſe cōſtat. res iudicata aūt dicitur ut ingt Vulp. libro digeſtorum quadrageſimoſecundo de re iudicata. Quę finē cōtrouerſiarū ꝓnūtiatiōe iudicis accipit. qd uel cōdemnatiōe uel abſolutiōe cōtingit. Vt de reſciſſis patrum teſtamentis. Valerius maximus in ſeptimo & deteſtamentis quę reſciſſa ſunt. & de teſtamen-

ſis q̃ rata mãſerũt: duo capita inſcripſit. Qua re illa legat q̃ plura in huius loci expoſitionẽ uidere cupit. Ea uero teſtamẽta quę reſcindũtur atq; rũpunt̃ inofficioſa a iurecõſultis appellãtur. Legibus.n.cautũ ẽ ut liberi inique aut ex heredati aut p̃termiſſi de inoficioſo teſtamẽto agere poſſint hoc colore q̃ſi nõ ſane mẽtis fuerint parẽtẽtes. cũ teſtamẽtũ ordinarẽt: cũ ex officio pietatis id nõ cõdiderint. Sed hec apud iuriſcõſultos diffuſius. Vñ ẽt nomẽ dictũ ẽ. Ductũ recti⁹ forſitã q̃ dictũ legeretur ut intelligatur deductũ atq; deriuatũ. Qualia in opianicum facta dicuntur. Ex oratione Ciceronis pro Cluentio aperte colligitur. Opianicum ueneficii ab ipſo Cluentio accuſatum duobus preiudiciis fuiſſe damnatum. Nã & Scamandri Fabritiorum liberti: qui acc̃epta pecunia uenenum prepararat: & fabritii patroni qui conſcius erat: damnatione: Opianicus quoq; qui illud curauerat p̃parádũ: cõdemnat⁹ eſſe uidebatur. Et a ſenatu aduerſus Milonẽ. Senat⁹ ut in Ciceróis oratiõe p̃ Milone legitur: iudicauit eã cędẽ qua P. Clodi⁹ occiſus é cõtra rẽ pũblicã fuiſſe factã. hoc autẽ ſenat⁹ decretũ cõtra milonẽ p̃iudiciũ eẽ uidebatur. Vt in reis deportatis & aſſertiõe ſecũda & de partibus centumuiraliũ q̃ in duas haſtas diuiſe ſũt. reos deportatos generaliter oẽs dici q̃ in iſulã aliũ ue locũ relegãtur cũ ex titulo de interdictis & relegatis & deportatis. tũ ex iis q̃ ibi ap̃ſcis iurecõſultis ſcribũtur: aperte colligitur. Qui uero cupit & deportatoꝛ & relegatoꝛ alioꝛ ue ſtatũ ſuũ quõ cũq; mutãtiũ definitiões plene intelligere uideatur iuſtiniani inſtitutiões i titulo de capitis diminutiõe. huiuſmõi ãt reorũ iã deportatoꝛ cãe iterũ ẽt nũ agũt̃: ac reſtituũtur ut titulus de ſentẽtiã paſſis & reſtitutis declarat: & ad cũ n̄ſpianus cũ inqt. Deportatus ſi reſtituatur dignitatem quidem indulgentia principis recuperabit. De aſſertione uero tollenda extat titulus in ſeptimo Codicis Iuſtiniani ex cuius conſtitutione aperte percipitur aſſertiones & bis ter apud priſcos fuiſſe tractatas. Sic enim iubet imperator illis legibus quę dudum ex ſecunda & tertia uice aſſertoꝛias lites examinari p̃cipiebant: in poſterum conquieſcentibus: definitionem iu ſuis manere uiribus. cnm prouocatio nulla oblata fuit. & que ſequũtur. De partibus autem centumuitalium etiam Valerius meminit in capite de reſciſſis iudicijs. dcirco aũt centumuiralia iudicia in duas haſtas fortaſſe diuiſa fuiſſe dicuntur: quod in alteris de ciuilibus in alteris de criminalib⁹ cauſis ageretur. ut nunc fit Venetiis a quadraginta uiris. quorum alteri criminales alteri ciuiles, cauſas ab aliis iam deciſas recognoſcunt. Si id non continget aut eadẽ cauſa erit actionum inſcuſanda negligentia aut de informitate perſonarum querendum. Ac copula uidetur aſcribenda Aut uero in locum ſuum trauſferenda. ac loco actionum actorum eſſe legendum. & pro informitate ſcribendum infirmitate, hoc modo. Si id non continget. ac eadem cauſa erit. aut actorum incuſanda negligentia, aut de infirmitate perſonarum quęrendum. Contra quas erit iudicium. iudicatum legendum

téſtamentis: uel cõtra in filios cõfirmatus. iudicis ad ipſã cauſam pertinẽtibus. Vnde ẽt nomẽ dictũ eſt qualia in opianicũ facta dicuntur & a ſenatu aduerſus milonẽ. aut cũ de eadem cã p̃nũciatũ ẽ: ut in reis deportatis: & aſſertiõe ſecũda. & de partib⁹ cẽtumuiraliũ: quæ in duas haſtas diuiſæ ſunt. Cõfirmantur p̃cipuę duob⁹ auctoritate eorũ: q̃ pronũciauerunt: & ſimilitudine rerũ de quib⁹ queritur. Refellũtur ãt raro p̃ cõtumeliã iudicũ. niſi forte manifeſta in iis culpa erit. Vult enim cognoſcentiũ q̃ſq; firmã eſſe alteri⁹ ſentẽtiã: & ipſe pronunciaturus exẽplũ nõ libenter. quod in ſe fortaſſe recidat facit. Confugiendum ergo eſt in duobus ſuperiobus ſi res feret. ad aliquam diſſimilitudinem cauſæ. Vix autem ulla eſt per omnia alteri ſimilis. ſi id non cõtinget. aut eadem cauſa erit actionum incuſanda negligẽtia. aut de informitate perſonarum quærendum contra quas erit iudicium. aut de gña quæ teſtes corruperit. aut de ignorantia. aut inueniendum quid cauſæ poſtea acceſſerit. Quorum ſi nihil erit licet tamen dicere multas iuditiorum cauſas ad iniqne pronuntiandum ualere. Ideoq; damnatum rutulum. abſolutos Clodiũ atque Catilinam. rogandi etiam iudices ut rem potius ituentur ipſam quam iuriiurando alieno ſuum donent. Aduerſus conſulta autem ſenatus & decreta principum & magiſtratuum remedium nullum eſt: niſi aut iuentaquantulum cũq; cã differẽtia aut aliq̃ uel eorũ dẽptãtis hoium poſt erior cõſtitutio. q̃ ſit priori cõtraria: quæ ſi deerunt lis non erit.

eē ne dubitādū qd' é. Absolutos Clodiū atq; Catilinā. Catilina repetūdarū accusatus ab Afris: quam pro/ uinciam prętor obtinuerat absolutus est Cicerone ut ait Fenestella defendēte. Cui tñ pedian⁹ nō assentitur.

Famā atq; rumores. Fama ē ut in topicis Cicero ait: uulgi ac multitudinis quoddā testimoniū. Fraude inimicorū falsa uulgarium. Loco uulgarium legendum esse uulgantium facile est uidere. Sicut in tormentis quoq; Tormenta dicūtur etiam quęstiones. unde Vlpianus de iniuriis & famosis libellis. Q uęstionē intelligere debemus tormenta & corporis dolores ad eruendā ueritatem. Quod aliis patientia. Alii inquit sunt tāta patientia & duritia: ut facile tormenta omnesq; cruciatus contemnat: neq; illis ueritas ullo dolore exprimi possit. Contra alii sunt tam molles & infirmi: ut quoduis fateri etiam si sit falsum q̄; tormmē ta pati malint. Vnde illud uulgatum. Mentietur in tormentis qui dolorem pati pōt mentietur qui pati nō potest

Famam atq; rumores pars altera consensum ciuitatis & uelut publicum testimonium uocat. altera sermonem sine ullo certo auctore dispersum: cui malignitas initium dederit. incrementum credulitas: quod ulli non etiam innocentissimo posset accidere fraude inimicorum falsa uulgarium. exempla utrinque non deerunt. Sicut in tormentis quoque: qui est locus frequentissimus: cum pars altera quæstionem uera fatendi necessitatem uocet. altera sæpe etiam causam falsa dicendi. q̄ aliis patientia facile mendatium faciat. aliis infirmitas necessarium. quid attinet plura de his? plenæ sunt orationes ueterum ac nouorum. Quædam tamen in hac parte erunt propria cuiusq; litis. Nam siue de habenda quæstione agetur: plurimum itererit: quis aut quem postulet: aut offerat: & in quem. & ex qua causa: siue iam erit habita: quis ei præfuerit. quis & quomodo sit tortus. an credibilia dixit. an inter se constantia. perseuerauerit in eo quod cœperat. an aliquid dolore mutauerit. prima parte quæstionis: an procedente cruciatu. q̄ utrinque tā infinita sunt q̄ ipsarum rerum uarietas. Contra tabulas quoque sæpe dictum. sæpe dicendum est: cum eas non solum refelli: sed etiam accusari sciamus esse usitatum. cum sit autem in his aut scelus signatorū: aut ignorātia: tutius ac facilius id qd' secūdo loco diximus tractaf: q̄. s. pauciores rei fiūt. Sed hoc ipsū argumenta ex cā trahit si forte aut incredibile est id actū esse: quod tabulæ continent: aut ut frequentius euenit aliis probationibus æque inartificialibus soluitur: si aut is in quem signatum est: aut aliqs signator dicitur abfuisse: uel prius esse defunctus. si tempora non congruunt. si uel antecedentia uel insequentia tabulis repugnant. inspectio ipsa etiam sæpe falsum deprehendit. Iusiurandū litigatores aut offerunt suum: aut non respuunt oblatū aut ab aduersario exigunt: aut recusant: cum ab ipsis exigaf.

Contra tabulas quoq; sępe dictum. sępe dicendum est Tabulę pro testamentis scriptisq; aliis quę instrumēta dicuntur in plurali duntaxat declinantur. Vnde Vlpianus. De iniusto. rupto. irrito facto testamento. Si binę tabulę proferuntur diuersis temporibus factę. unę prius. alterę postea utraq; tamē septem testium signis signatę. & aptę posteriores uacuę inuentæ sint. id est nihil scriptum habentes: omnino superius testamentum ruptum non erit: quia sequens nullum est. Contra tabulas quoque Vulpianus libro xxxvii Tabulas testaměti accipe omnem ligneę materię figuram: siue igitur tabulę sint in siue alterius materię: siue chartę siue membranę sint uel ex corio alicuius animalis tabulę recte dicuntur. Cum sit autem in his aut scelus signatorū aut ignorantia: tutius ac. Signatores dicuntur testes qui testamentis sua signa imprimunt ut ex Vlpiani uerbis aperte colligitur. De tabulis exhibendis libro. xliii. Exhibere hoc est materię ipsius copiam facere. Exhibere autem apud prętorem oportet: ut ex auctoritate eius signatores admoniti ueniant ad signa recognoscenda. Et si forte non obtemperent testes: Labeo scribit coerceri eos a prętore debere. Iusiurandum litigatores aut offerant suum. Iusiurandum sępe numero litibus adhibetur. Namut inquit Caius libro digestorum duodecimo titulo deiureiurando: Maximum remedium expediendarum: litium in usum uenit iurisiurandi religio: qua uel expectatione: ipsorum litigatorum: uel ex auctoritate iudicis deciduntur controuersiæ.

Offerre ſuum ſine ulla cõ ditione:ut uel aduerſarius iu ret ferre iprobũ é.Quáuis ita legaſ ac ſenſus integer eſſe ui deaſ:Illa tñ ꝑ ulla ſcribendũ eẽ audacter cõtẽderim. Quę nãq; alia cõditio ferri poteſt. Sic ât eẽ legẽdũ ex illo Pauli quoq; dicto colligi põt De iu reiurãdo. Manifeſtæ ingt tur pitudinis eſt & cõfeſſiõiſ nol le nec iurare nec iuſiurãdũ re ferre. Cũ & philoſophi q dem ſint repti.Quidã legen/ dũ çſt nõ quidẽ. Philoſophi aũt q negarunt deos eſſe:hi fe re ſunt:ut inquit Plutarchus de placitis philoſophoꝝ Dia goras Mileſius & Theodo/ rus Cyreneus.& Eumenus Tegẽtes.Epicurus uero deos quidẽ eẽ dixit.rerum uero hu manarum curã gerere nega/ uit. Ne unq̃ iuſiurandum deferre illius . genitiuo illius eraſo deferremus eſt legendũ.

Cum litis aduerſarium iu dicem faciat.Iuſiurãdũ: Pau lus ingt:ſpẽm trãſactõis cõti net:maiorẽq; habet auctori/ tatẽ q̃ res iudicata. Maxi mus tñ patrõis circa teſtimo nia ſudor é.Teſtimonia q̃ & teſtatatiões dicunt teſtiũ ſunt dicta.Quãq̃ teſtimõia ꝑprie ad abſẽtes referãtur.Vñ Cal liſtratus Iuriſcõſultus libro ui geſimoſecũdo de ꝑbatõibus & ꝓſumptiõibus inquit. Idẽ Diuus Adrianus.L.Ru fino ꝑcõſuli Macedõiæ reſcripſit teſtibus ſe nõ teſtimoniis cre/ diturũ Et paulo poſt,gabino quoq; Maximo idẽ priceps in hęc uerba reſcripſit. Alia ẽ auctoritas ꝓlentiũ teſtiũ: alia teſtimonioꝝ:q̃ recitari ſolẽt.

Si reꝓhẽſionẽ nõ capit ip/ ſa ꝑſona.Nõ ſolũ priuati ſed ẽt magiſtratus iterdũ teſtimo nia dicũt:Id qđ faciẽdũ eẽ ꝑ cipit.Venuleius iuriſcõſultus libro digeſtoꝝ uigeſimo ſecũ do De teſtibꝰ.Curet ingt ma giſtratus cuiuſcũq; loci teſtari uolẽtibus & ſeipſos & alios teſtes uł ſignatores ꝓbere quo

offerre ſuum ſine ulla cõditiõe ut uel aduerſarius iuret:ferẽ ĩ probũ eſt.qui tamen id faciet:aut uita ſe tuebitur:ut eum nõ ſit credibile peierare:aut ipſa ni religionis:in qua & plus fidei conſequitur ſi id egerit:ut nõ cupide ad hoc deſcendere:ſed ne hoc quidem recuſare uideatur:aut ſi cauſa patietur:modo litis:propter quam deuoturus ſe ipſe non fuerit:aut ſi præter alia cauſa inſtrumẽtũ adiicit ex abundãti.Hanc quoq; cõſciẽ tiæ fiduciam qui nõ recipit iniquam cõditionem & a multis contẽni iuſiurãdi metum dicet.Cum & philoſophi quidam ſint reperti qui deos habere rerum humanarum curam nega rẽt.Eum uero qui nullo offerẽte iurare ſit paratus:& ſeipſum uelle de cauſa ſua pronunciare:& q̃ id quod offert leue ac fa cile credat oſtẽdere.at is qui defert alioquĩ agere modeſte ui detur cum litis aduerſarium iudicem faciat:& eum cuius co/ gnitio eſt onere liberet:qui profecto alieno iureiurando ſtare q̃ ſuo mauult.quo difficilior recuſatio eſt:niſi forte res eſt ea quam credibile ſit notam ipſi nõ eſſe.quæ excuſatio ſi deerit: hoc unum relinquetur:ut inuidiam ſibi quæri ab aduerſario dicat:atq; id agi ut in ea cauſa in qua uincere non poſſit: que ri poſſit. Itaq; hominem quidem malum occupaturum hanc cõditiõem fuiſſe.ſe aũt probare malle:quæ affirmet:q̃ dubiũ cuiq̃ relíquere:an peierarit.Sed nobis adoleſcẽtibus ſeniores in agẽdo facti præcipere ſolebãt:ne unq̃ iuſiurãdũ deferre il/ lius:ſicut nec optio iudicis aduerſario eſt permittẽda: nec ex aduocatis partis aduerſæ iudex eligendus.Ná ſi dicere cõtra ria turpe aduocato uideť:certe turpius habendũ facere quod noceat.Maximus tamẽ patronis circa teſtimonia ſudor ẽ.Ea dicũtur aut ꝑ tabulas:aut a præſẽtibus.Simplicior cõtra tabu las pugna.Ná & minus uideť obſtitiſſe pudor ĩter paucos ſi gnatores:& ꝑ diffidẽtia ꝓmiť abſentia.Si repræhenſionẽ non capit ipſa ꝑſona:ĩfamare ſignatores licet. Tacita ꝓterea quæ dã ſignificatio refragatur his oĩbus. ꝙ nemo per tabulas dat teſtimonium niſi ſua uoluntate:quo ipſo non ſe eſſe amicum ei:contra quẽ dicit:fateť:nec tamen protinus ceſſerit orator: quo minus & amicus pro amico: & inimicus contra inimi/ cum poſſit uerum: ſi integra ſit ei fides: dicere. Sed late lo/ cus uterq; tractatur.Cum præſentibus uero ingens dimica/ tio eſt. Itaq; uelut duplici contra eos proq; his acie confligiť actionum & interrogationum. In actionibus primum gene/ raliter pro teſtibus atq; in teſtes dici ſolet.Eſt hic communis locus:cum pars altera nullam firmiorem probationem eſſe

facilius negocia explicentur & probatio rerum ſalua ſit. Eſt hic communis locus:cum pars altera nullam fir/

miorem probationē esse contēdit: q̄ quę sit hominū sententia nixa. Licet mihi exēplaria refragaretur: meo tamen periculo scientia pro sententia legēdū esse affirmarim. Non.n. ipsos esse testes: sed iniuriatorꝝ afferre uoces. Ita quidē legitur: sed cū iniuriari uerbū apud quem q̄ auctorē latinū: qđ sciā: nō inueniatur: aliter q̄ in iuriatorꝝ legēdū esse facile cōtenderim. Quid. qđ iniuriatorū ēt si latinū esset uerbū sensui tñ minime cōueniret. Exponit nāq; Fabius quo mō auditionū testimonia eleuari possint. Quid uero ad hoc facit si iniuria affectorū uoces a testibus afferunt. Certe nihil. cū interim ēt referant nec idcirco tñ minus testibus fidei adhibetur. Quo mō igit legendū diceimus. An i uocali de medio expūcta iniuratorꝝ ē legēdū. Testibus nāq; iuratis tū creditur: cū q̄ ipsi uiderūt quibusq; ipsi iterfuerūt: exponūt. Qui uero audita referūt q̄uis iurati: fides iis nō est habēda. Nō.n. quę scīūt respōdēt: sed iniuratorꝝ hoc est eorꝝ qui nō iurarunt. uoces solum afferūt.

contendit: q̄ quæ sit hominum sententia nixa. Altera ad detrahendam illis fidem omnia: per quæ fieri soleant falsa testimonia: enumerat. Sequens ratio est: cum specialiter quidem sed tamen multos pariter inuadere patroni solēt. Nam & gētium simnl uniuersarum eleuata testimonia ab oratoribus scimus: & tota genera testimoniorum. ut de auditoribus. non enim ipsos esse testes sed iniuriatorum afferre uoces. ut i causis repetundarum: qui se reo numerasse pecunias iurant: litigatorum non testium habendos loco. Interim aduersus singulos dirigitur actio. Quod insectationis genus & permixtum defensioni legimus in orationibus plurimis: & seperatim editum: sicut in Vatinium testem. Totum igitur excutiamus locum: quando uniuersam institutionem aggressi sumus. Sufficiebant alioqui libri duo a Domitio Afro in hanc rem compositi: quem adolescentulus senem colui: ut non lecta mihi tantum ea: sed pleraque ex ipso sint cognita. Is ueri sime præcipit primum esse in hac parte officium oratoris: ut totam causam familiariter norit: quod sine dubio ad omnia pertinet quomodo contingat explicabimus: cum ad destinatum huic parti locum uenerimus. Ea res suggeret materiam interrogationi: & ueluti tela ad manum subministrabit. Eadem docebit ad quæ iudicis animis actione sit præparandus. Debet enim uel fieri uel detrahi testibus fides oratione perpetua: quia sic dictis quisq; mouetur ut est ad credendum uel non credēdum ante formatus. Et quoniam duo genera sunt testium: aut uoluntarium: aut eorum quibus iudex publicis iudiciis lege de nunciare solet: quorum altero utraq; pars utitur. alterum excusatoribus tantum concessum est: separemus officium dantis testes & refellentis. Qui uoluntarium producit scire quid is dicturus sit: potest. Ideoq; faciliorem uidetur in rogando habere rationem. Sed hæc quoq; pars acumen & uigilantiam poscit. prouidendumque ne timidus. ne inconstans. ne imprudens sit testis. Turbantur enim & a patronis diuersæ partis inducuntur in laqueum. Sed & plus deprehensi nocet: quam firmi & interriti profuissent. Multum igitur domi ante uersanti ac uariis percontationibus: quales haberi ab aduersario possunt: explorandi sunt. Sic fit ut aut con-

Vt in causis repetundarū. u uocali in e cōuersa & copula loco illius particule ut uidetur reponēda. Sufficiebāt alioqui libri duo a domitio Afro in hanc rem compositi quem adolescentulus senem colui. Ex hoc quoq; loco manifeste colligitur Fabium ex Hispania non ueniſſe cōductum a galba ad legendā rhetoricā: ut diuus Hieronymus in libro de temporibꝰ scribit qui fortasse patrem pro filio accepit. Nam Fabii pater patronus causarum fuit egregius: cuius hoc dictum in nono in exemplum affertur. Nolo immoriaris legationi. immorare. Quo modo contingat explicabimus. Id pronomen ut ascribatur sensus integritas exposcit. ut legamus. Id quo modo contingat.

Alterum excusatoribus tātum concessum est. Accusatoribus pro excusatoribus legendum esse ut putem: addu cor iis quę paulo post de hoc testium genere dicuntur: quibus lege denunciari solet. Huiusmodi namque testibus solli accusatores uti uidentur. Qui uoluntarium producit scire quid his dicturus ē potest. Is citra aspirationem & sit legendum est Tenere autem debemus interrogationem testium & accusatoris & defensoris esse. & eius qui producit & eius cōtra quem

producuntur: ut, ait Pędianus: id quod facile ex ipsius quoq; Quintiliani uerbis colligi potest. Sed plus deprehendi nocent. Deprehēsi legendum esse nemo non uidet. Est oratoris suspectū testem dum prodest dimittere. Sic quidem legitur. Sed nisi corrigatur: parum conuenient quę statim subiiciūtur cū superioribꝰ. Cur enim patronorū in parte expeditior, in parte difficilior sit interrogatio q̄ oratoris: cum patroni utiq; sint oratores. Quare mihi sic emendari posse uidetur ut loco oratoris: reponat accusatoris. uel certe actoris. Actor namq; frequentissime ponit pro accusatore. Hactenus autem Fabius accusatori pręcepta tradit: quę seruet in iis rogandis testibus: quibus denunciatur. Quę uero de sensoribus qui & patroni dicūtur in iisdē rogādis testibus seruanda sint: aperte subiicit.

stent sibi: aut siquid titubauerit opportuna rursus eius a quo ꝓducti sunt interrogatione uelut in gradū reponātur. In his quoq; adhuc q̄ cōstiterint sibi uitādæ īsidiæ. nā frequēter sibii ci ab aduersario solēt: & oīa pro futura polliciti diuersa respō dēt: & auctoritatē habēt nō arguētiū illa: sed cōfitētiū. Explorādū igit quas cās lædēdi aduersariū afferāt. nec id satis ē inimicos fuisse, sed an desierīt an ꝑ hoc ipsū cōciliari uelīt. ne corrupti sint. ne pœnitētia ꝓpositū mutauerīt. Qd' cū i iis quoq; q̄ ea q̄ dicturi uidentur: re uera sciūt: necessariū est ꝓcauere: tū multo magis i iis q̄ se dicturōs q̄ falsa sūt pollicētur. Nā & frequetior eorū pœnitētia ē: & ꝓmissū suspectius: & si pseuerauerint rephēsio facilior. Eorū uero qbus denūciat pars testiū est q̄ reū lædere uelit. pars quæ nolit. Idq; interi scit accusator. interi nescit. fingamus i p̄sentia scire. In utroq;. n. genere sūmis artibus īterrogātis opus ē. nā si habet testē cupidū lædēdi: cauere debet hoc ipsū ne cupiditas eius appareat: nec stati de eo qd in iudiciū uenit rogare: sed aliquo circuitu ad id puenire: ut illi qd' maxime dicere uoluit uideat exp̄ssū. nec nimiū insta re interrogatiōi: ne ad oīa respōdendo testis fidē suā minuat: sed in tātū euocare eū: q̄tū sumere ex uno satis ē. At in eo qui uerū inuitus dicturus ē: prima fœlicitas interrogātis ē extorquere qd' iis noluerit. hoc nō alio mō fieri pōt q̄ lōgius interrogatōe repetita. respōdebit. n. quæ nocere cāæ nō arbitrabit Ex pluribus deinde quæ cōfessus erit: eo ꝓducetur: ut q̄d' dicere nō uult: negare nō possit. nā ut in oīne sparsa plerūq; colligimus argumēta: quæ ꝑ se nihil reū. aggrauare uideātur. cōgregatiōe deinde eorū factū cōuincimus: ita huiusmōi testis multa de āte actis. multa de insecutis. loco. tpe. psona: ceteris q̄ ē interrogādus: ut in aliq̄d' respōsū incidat: post qd' illi uel fateri quæ uolumus necesse sit uel his q̄ iā dixerat repugnare Id si nō cōtingit: reliquū erit ut eū nolle dicere manifestū sit: ꝓtrahēdusq; ut in aliquo qd' uel extra cās sit deprehēdat. tenēdus ēt diutius: ut oīa ac plura q̄ res desiderat ꝑ reo dicēdo suspectus iudici fiat quo nō minus nocebit q̄ si uera in reū dixisset. At si qd' secūdo loco diximus nesciret actor: qd ꝓponit testis attulerit: paulatī & ut dī pedetētī in interrogādo expietur animū eius: & ad id respōsū qd' eliciēdū erit ꝑ gradus ducet. sed qa nōnūq̄ sunt hæ quoq; testiū artes: ut primo ad uolūta tē respōdeāt: quo maiore fide diuersa postea dicāt: ē oratoris suspectū testem dū prodest dimittere. Patronorū in parte expeditior, in parte difficilior interrogatio est. difficilior hoc qd' raro unq̄ possunt ante iudicium scire quod testis dicturus sit expeditior ꝙ cum interrogandus sit sciunt quod dixerit.

Itaq; qđ in eo incertū eſt:cura & inquiſitione opus eſt.q̄s reū premat quas & quibus & cauſis inimicitias habuit:eaq; i oratiõe p̄dicēda atq; admonēda ſut ſine odio cõflaros teſtes.ſiue inuidia.ſiue gratia.ſiue pecunia uideri uolumus.& ſi deficiet numero pars diuerſa:paucitatē.ſi abūdabit cõſpirationē.ſi humiles;pducet uilitatē·ſi potētes gratiā oportebit iceſſere.plus tamē ꝓderit cās ꝓpter quas reū lædāt exponere:quæ ſunt uariæ & pro cõditione cuiuſq; litis aut litigatoris. Nā cõtra illa quæ ſupra diximus ſimili ratiõe reſponderi locis cõmunibus ſolēt:quia ut in paucis atq; humilibus accuſator ſimplicitate gloriari põt:quod neminē præter eos q̄ putāt ſcire quæſierit: & multos atq; honeſtos cõmēdare aliquādo eſt facilius. Verū interim & ſingulos ut exornare:ita deſtruere cõtingit:aut recitatis in actione:aut noiatis teſtibus:qđ iis temporibus quibus teſtis nõ poteſt infinitas actiones rogabatur:& facilius & frequentius fuit.Quid autem in quēq; teſtiū dicēdum ſit ſumi niſi ex ipſorum perſonis non põt. reliquæ interrogandæ ſunt partes:quia in re primum eſt noſſe teſtem. nam timidus terreri.ſtultus decipi.iracundus concitari.ambitioſus i nflari. in longum protrahi poteſt·prudens uero & conſtans uel tanq̄ inimicus & peruicax dimittendus ſtatim:uel non interrogatione ſed breui interlocutione patroni refutandus eſt.aut aliquo ſi continget urbane dicto refrigerandus:aut ſi quid i eiuſuitā dici poterit:infamia criminū deſtruendus.Probos quoſdam & uerecundos non aſpere inceſſere profuit.nā ſæpe qui aduerſus inſectātē pugnaſſent:modeſtia mitigantur.Oīs aūt interrogatio eſt:aut in cā:aut extra cām.in cā ſicut accuſatori præcepimus:Patronus quoq; altius & unde nihil ſuſpecti ſit repetita pcõtatione priora ſequētibus applicādo eo ſæpe perducit hoīes:ut inuitis qđ ꝓſit extorqueat. eius rei ſine dubio nec diſciplina ulla i ſcholis:nec exercitatio tradit: & naturali magis accumine aut uſu cõtingit hæc uirtus.Si qđ tamē exēplū ad imitationē demõſtrādū ſit:ſolū ē qđ ex dialogis ſocraticorū maximeq; Platonis duci põt:in quibus adeo ſcitæ ſunt interrogatiões:ut cū in pleriſq; bene reſpõdeat:res tamē ad illud qđ uolūt efficere ꝓueniat.illud fortuna interi põſtat:ut aliqd qđ in ſe parū cõſentiat a teſte dicat.interim qđ ſępius euenit:ut teſtis teſti diuerſa dicat.acuta autē interrogatio ad hoc quod caſu fieri ſolet etiam ratione ꝓducet.Extra cauſam quoq; multa quæ poſſint interrogari ſolent:de uita teſtiū aliorū. de ſua quiſq;.ſi turpitudo.ſi humilitas.ſi amicitia accuſatoris. ſi inimicitiæ cum reo:in quibus aut dicant aliquid quod proſit ut in mēdacio uel cupiditate lædendi deprehēdentur.Sed

Itaq; qđ in eo incertū eſt. Hic quidem uerborum dumtaxat facta eſt ꝓturbatio quę ſenſum non nihil confundit. Caſtigate autē ſic legitur. Itaque in eo quod incertum eſt.

Quia ut in paucis atq; humilibus Et copula loco illius ut particulę uidetur reponenda.hoc modoQuia & i paucis. Quod neminem prę ter eos qui putant ſcire. Quidam loco illius uerbi putant legūt poſſūt.Mihi uero quoſ &ꝓputarit:uidetur eſſe legendum. Quod iis temporibus quibus teſtis nō poteſt infinitas actiones rogabatur: & facilius & frequentius fuit Ita deprauatus eſt hic locus ut ſenſus elici non poſſit.Facile autem emendatur: ſi pro illa particula non reponatur niſi. & poſt loco illius uerbi poteſt actin prępoſitione expūcta finitas legatur.hoc modo.Quod iis temporibus qbus teſtis niſi poſt finitas actiones rogabatur. Reliquæ interrogandę ſunt partes. Interrogandi legendum eſſe facile eſt uidere. In longū ꝓtrahi poteſt.Vt nihil ex iis q̄ſentio prętermittam aliquod epitheton huic membro mihi deeſſe uidetur.Cum.n.Fabi⁹ ſingulis uerbis ſingula epitheta adſecerit:alienum ab ipſius elegantia foret:ſi ultimū membrum appoſito nō exornaſſet.Quodnam uero ſit aſcribendum:non facile in tanta appoſitorum multitudine auſim affirmare.Tametſi forſitan curioſus recte aſcriberetur.Nam Curioſi facile in longum protrahuntur. Illud fortuna interim prętat:ut aliquid qđ in ſe paꝛ cõſentiat a

teſte dicatur. Inter ſe legendum eſſe non in ſe facile patet. In quibus aut dicãt aliquid quod profit: ut in mẽdacio. Aut in mendacio legendum eſſe conſtat. Sepe inter ſe collidi ſolẽt hinc teſtatio hinc teſtes. Teſtatio dicitur quę ſcriptis fit ab iis qui abſentes ſunt. Vnde Calliſtratus iureconſultus libro uigeſimo ſecũdo De probationibus & preſumptionibus inquit. Idem diuus Adrianus. L. Ruffino procõſuli Macedonię reſcripſit teſtibus ſe nõ teſtimõiis crediturũ. & paulo poſt. Gabino quoq; Maximo idẽ princeps i hęc uerba reſcripſit Alia ẽ auctoritas ꝓſentiũ teſtiũ. alia teſtimoniorũ q̃ recitari ſolẽt. Aliquãdo utrinq; ſunt teſtes: & q̃ſtio ſequitur. Parũ elegãs ac potius ruſtica mihi iſta locutio uideť. minimeq; Fabii candore digna. Quare hũc quoq; locũ deprauatũ eẽ facile qdẽ affirmarim. Sed dificulter eo correxerim: qđ citra unius uerbi adiectionẽ hic ſẽſus mihi iteger elegãſq; effici nõ poteſt. Forſitã uero loco illius copulę & ꝓpoſitio ex cũ quo ablatiuo recte aſcriberet. hoc modo. Ex quo quęſtio ſequitur.

Ex reſpõſis. oraculis. oĩb⁹ iuocali iterlecta oĩbus ẽ legẽdũ Oracula ãt: ut ait Cicero in topicis. quo in libello diuina quoq; teſtimonia enumerat: ex eo ſunt appellata qđ ineſt his deoꝝ oratio. Oĩa uero ab ore ſunt dicta: qđ oredũ taxat fiãt. Specialẽ alterũ cõtra partis diuinationẽ. Sic quidẽ legiť ſed mẽdoſe: ut mihi uideť. Forſitã aũt recte ſic legereť. cõtra partẽ diuinationis. Id qđ aperte quę ſequunť: oñdũt. Nã ut diuerſæ ſunt ſpecies diuinatiõis ita uarie ſolent & cõprobari & cõfutari. Circa huiuſmõi quoq; inſtrumenta firmãda. Quid ſibi uelit hoc loco iſtrumẽta paꝝ mihi liquet. certe i ꝓprie poſita ſũt & fortaſſis i uẽta legẽdũ ẽ. Nec tãtũ ꝓſtare hoc genus põt: ſed ẽt ubi ñ ẽ deſiderari ſolet. Huic ſenſui mihi oĩno aliq̃d deeſſe uideť Deprauatus certe ẽ: nec bñ ꝓcipi põt. Fortaſſe aũt ſic legi poſſet. Nec tatũ ꝓſens hoc genus tractari põt ſed ẽt ubi nõ ẽ ſolet dſiderari. Veꝝ ñ auſim tã longe a ſcriptis diſcedere.

Ars altera ꝓbationũ.

De artificiali ꝓbatione q̃ tota ab oratore gignitur atq; excogitať: adeo diligẽter ꝓcipit Fabi⁹: ut nihil oĩno prætermittat: qđ ad hanc partẽ attinere uideať. Primũ in primis interrogatio debet eẽ circũſpecta quia multa cõtra patronos uenuſte teſtis ſępe reſpõdet: eiq; præcipue uulgo fauetur: tũ uerbis q̃ maxime ex medio ſumptis: ut qui rogať: iis aũt eſt ſæpius & iperitus: intelligat: aut ne itelligere ſe neget: qđ interrogãtis nõ leue frigus ẽ. Ille uero peſſimæ artes teſtẽ ſubornatũ in ſubſellia aduerſarii mittere: ut ide excitatus plus noceat uel dicendo cõtra reũ cũ quo ſederit: uel cũ adiuuiſſe teſtimonio uidebiť faciẽdo ex induſtria multa imodeſte atq; intẽperãter: ꝓ quæ nõ a ſe tantũ dictis detrahat fidẽ: ſed cæteris quoq; qui ꝓfuerãt: aufferat auctoritatẽ: quorũ mẽtionem habui: nõ ut fierẽt: ſed ut uitarẽtur. Sæpe inter ſe collidi ſolẽt inde teſtatio: hinc teſtes. locus utrinq;. Hæc enim pars ſe iure iurando. illa conſenſu ſignãtiũ tueť. Sæpe inter teſtes & argumẽta quæſitũ ẽ: inde ſciẽtiã in teſtibus & religionẽ. ígenia eẽ in argumẽtis diciť: hic teſtẽ gr̃a. metu. pecunia. ira. odio. amicitia. ábitu fieri. argumẽta ex natura duci. in his iudicẽ ſibi. in illis alii credere. Cõmunia hæc pluribus cauſis multũq; iacta ta ſũt: ſempq; tamẽ iactabũtur. Aliquãdo utrinq; ſunt teſtes: & quæſtio ſeqtur. ex his utri meliores uiri. Ex cauſis utri magis credibilia dixerint. Ex litigatoribus utri gratia magis uaſluerint. His adiicere ſiquis uolet ea quæ diuina teſtimonia uocant ex reſpõſis. oraculis. oĩbus: duplicẽ ſciat eorũ eẽ tractatũ generalẽ alterũ i quo inter ſtoicos & Epicuri ſectã ſecutos pugna ꝓpetua ẽ. regaturne ꝓuidẽtia mũdus. ſpecialem alterũ cõtra partis diuinationẽ: ut quæq; in quæſtionẽ cadit. Aliter enim oraculorũ. aliter aruſpicũ. augurũ. cõiectorũ & mathematicorũ fides cõfirmari: aut refelli põt: cũ ſit rerũ earũ ratio diuerſa. Circa huiuſmõi quoq; inſtrumẽta firmãda uel diſtruenda multũ habet opis oratio: ſi quæ ſint uoces ꝓuinũ. ſomniũ: demẽtiã emiſſæ uel excepta paruulorũ indicia. q̃ pars altera nihil fungere. altera nihil indicare dictura eſt. Nec tantũ præſtare hoc genus põt: ſed etiã ubi nõ eſt deſiderari ſolet. pecuniã dediſti. quis numerauit? ubi? unde? Venenũ arguis. ubi emi. a quo quãti. ꝓ quẽ dedi. quo cõſcio. q̃ fere oĩa ꝓ Cluẽtio Cicero i crimine ueneficii excutit. Hæc de in artificialibus q̃ breuiſſime potui.

De probatione artificiali.

Ars altera probationum: quæ eſt tota in arte: conſtatq; rebus ad faciendam fidem appoſitis: plerũq; aut omni

autem eos dãnat qui relictis argumẽtis:quibus ueluti neruis cauſę cõtinẽtur:ad cões locos:quibus niſi pacta probatione nõ eſt utendũ:ptinus decurrunt.Deinde quędã præcipit omnibus cõia pbationibus.Tũ ſingularũ præcepta ſubiũgit. Qui argumẽta uel ut horrida.uel ut cõiunctim eſt legẽdũ:ne duę particulæ:cũ ſit una eſſe credanť.A locis aũt metaphora eſt ſumpta:quoꝝ alia horrida atq; iculta & aſpera:alia amœna ac plana eſſe dicunť. Neq; a liter q̃ ii q̃ traduntť a poetis guſtu cuiuſdã apud lotophagos graminis.Quidã q̃ falſo Laurẽtius Valla cẽ putať:hoc demũ loco dubitat:utrũ graminis an potius germinis ſit legendũ:neq; ullã ſuę dubitationis affert rationem graminis uero legendũ eẽ uel Plynii auctoritate pbatur.Is n.in.xxii. naturalis hiſtoriæ libro loton herbam quoque eſſe aperte ſcribit his uerbis. Loton qui arborem putãt tãtum eẽ:uel auctore Homero coargui poſſunt.Is.n.iter herbas ſubnaſcẽtes deoꝝ uoluptati loton pmã noiauit gramẽ uero q̃uis ẽt propriũ herbę cuiuſdã nomen ſit generaliter tñ q̃cunq; ſignificat herbã.Nec ignoro Loton nymphã fuiſſe:quã a Priapo amatã narrat.Ouidius:miſeratõe deorum in arborem ſui nois fuiſſe cõuerſam:quę ut idẽ refert Plynius:frequẽs in Africa naſcit circa ſyrtes atq; Naſamonas:unde & lotophagi ab illius arboris fructu: quo neſcunť:populi fuerũt appellati.Ad eos cũ ui tempeſtatis actus.peruenißet. Vlyſſes ut in odyſſeę decimo duodecimoq; narrat Homerus: multos ex ſociis illius fructus ſuauitate captos amiſit: neq; illinc abducere potuit.Siue igitur graminis legatur:ſiue germinis parum diſcentium refert.Tantum miror eũ q̃ hoc reuocauit in dubium:miꝛha ctenus de tot corruptis locis ſilẽtiũ egiſſe. Atqui cętera quæ continuo magis orõnis tactu decurrunt, Atq; cum ſit una dictio:cõiunctim: & tractꝛa aſcripta legẽdũ eſt ita

no negligitur:aut leuiſſime attingitur ab iis: qui argumenta uelut horrida & confragoſa uitantes amœnioribus locis deſident:neq; aliter q̃ ii qui traduntur a poetis guſtu cuiuſdam apud lotophagos graminis & ſyrenum cãtu de liniti uoluptatem ſaluti prætuliſſe:dum laudis falſam imaginẽ perſequuntur:ipſa propter quam dicitur:uictoria cedũt. Atqui cætera quæ continuo magis orationis tractu decurrunt: i auxilium atq; ornamentũ argumẽtorũ cõparanť:neruiſq; illis q̃bus cã continenť:adiciunt íducti ſup corpis ſpeciẽ:ut ſi forte qd factũ ira uel metu uel cupiditate dicať:latius quæ cuiuſq; affectus natura ſit proſequamur.iiſdem laudamus.incuſamus.augemus minuimus.deſcribimus.deterremus.querimur. conſolamur.hortamur.Sed horum eſſe opera in rebus aut certis: aut de quibus tanquam certis loquimur:põt.Nec abnuerim eſſe aliquid in delectatione.multũ uero in cõmouendis affectibus.Sed hæc ipſa plus ualent:cũ ſe didiciſſe iudex putat: quod conſeq; niſi argumentatione aliaq; omni fide rerũ non poſſumus:quorum primis q̃ partior ſpẽs : indicandum eſſe reor:quædam in omni genere probationum cõmunia.Nam nec ulla quæſtio eſt:quæ non ſit aut in re aut in perſona. non eſſe argumẽtorũ loci poſſunt:niſi quæ rebus aut perſonis accidunt:eaq; aut per ſe inſpici ſolent:aut ad aliud referri. Nec ulla confirmatio niſi aut ex conſequentibus:aut ex repugnãtibus:& hoc neceſſe eſt:aut ex præterito tempore: aut ex coniũcto:aut ex ſequenti petere.Nec ulla res probari niſi ex alia põt:eaq; ſit oportet aut maior:aut par:aut minor. Argumenta uero reperiunť aut in quæſtionibus : quæ etiam ſeparatæ a complexu r erũ pſonarũq; ſpectari p ſe poſſunt : aut in ipſa

ſenſu exigẽte.eſt.n.a planicie terrę:q̃ tractus dicit metaphora ſũpta.Hi uero ſunt loci cões:q̃bus & oratio ualde ornať:& auditores maxime delectãtur. Latius q̃ cuiuſq; affectus natura ſit pſeq̃mur.Quę cũ.æ.diphthõgo ſcribatur:ne copula cũ ſit nomẽ eſſe putet hoc mõ.Latius q̃ cuiuſq;. Quoꝝ primis q̃ partior ſpẽs indicandũ eſſe reor.Pro primis prius eſſe legẽdũ & partiar ſatis cõſtat. Nã nec ulla qneſtio eſt quę nõ ſit aut in re aut in pſona.nõ eſſe argumẽtoꝝ loci poſſunt.Illud nõ negandi aduerbium eſſe expũgẽdum ut ipſius loco nec pticula itidẽ negatiuã repõať notius ẽ:q̃ ut ſit admonẽdũ.Queſtio uero ẽ dubitabilis ppoſitio:q̃ aut circa rẽ aut circa pſonã uerſet neceſſe ẽ:cũ oia ab re pſonaq; cõprehẽdanť:nihilq; qd aut res aut pſona nõ ſit poſſit iueniri:ut utrũ palus põtina ſiccãda ſit.& utrũ uerres ſicculos cõpilarit.Locos ãt argumẽtoꝝ ac ſedes attributa negotioꝝ pſonarũq; eẽ auctores oẽs cõſẽtiũt.Inde.n.ſolũ argumẽta ducũtur:uñ & loci ſũt appellati q̃ in his argumẽta latere uideanť.Argumẽtũ uero ẽ rõ rei dubię faciẽs fidẽ. Ea q̃ aut p ſe ipſici ſolẽt.Quę cũ ſit copula ſine diphthõgo ſcribať:ne relatiuũ eẽ putet.Hoc ãt & Cicero i topicis tradit.Sed ex iis ingt locis i q

bus argumẽta iclusa sũt:alii in eo ipso de quo agit hẽrẽt.alii assumũtur extrinsecus . Nec ulla cõfirmatio nisi aut ex cõsequẽtibus aut ex repugnãtibus.Nisi mẽda i hac diuisiõe inest:uidet Fabius ab Aristotele dissẽtire. Is.n.in primo priorũ analyticorũ nõ solũ ex cõsequẽtibus & repugnãtibus:sed ex antecedẽtibus quoq; ꝓbationes fieri uel pulcherima descriptiõe demõstrat.Quare aut primũ diuisiõis huiusce mẽbrũ hoc ẽ.Aut ex antecedẽtibus:incuria librariorũ ꝓtermissũ eẽ fatẽdũ ẽ.aut sub cõsequẽtibus antecedẽtia quoq; a Fabio cõprehẽdi asserẽdũ.Nã ut bonũ hęc cõsequunt utile.eligẽdũ.cõferẽs:ita bonũ sequit fœlicitatẽ.bonã habitudinẽ.fluidosam uitã.Id uero ut credã eo quoq; adducor.q; ubi Fabius argumẽtorũ locos exponit:nullã de huiusmoi antecedẽtibus facit mẽtionẽ.Antecedẽtia uero ea dicunt eẽ:quibus positis aliud necesse ẽ cõsequat:ut qa bellũ ẽ.inimicitias eẽ necesse ẽ.Hęc.n.ordinis necessitatẽ tenẽt.Cõsequẽtia.n.ab antecedẽtibus separari nõ possũt.Cõsequẽtia uero sunt quęcũq; id quod antecedit insequuntur:ut inimicicię bellum.Nam si bellum est inimicicias esse necesse ẽ.Habetq; hic locus illud notãdũ: quod interdũ quę naturaliter priora sunt:in ꝓpõne tamen sunt consequẽtia. Interdum & naturaliter antecedunt & in ꝓpõne priora sunt. Inimicicię nãq; prius eẽ q̃ bellũ solent.Cęterum ita uere proponere non possumus.Si inimicicię sunt bellum est. Sed ecõuerso potius.Si bellum est inimicicię sunt.Repugnantia uero intelliguntur quotiens id quod alicui contrario rum naturaliter iunctum est:reliquo contrario comparatur:ut quoniam amicicię ãtq; inimicicię contraria sũt Inimicicias uero consequitur nocendi uoluntas amicicia & nocendi uoluntas repugnantia sunt. Et hoc necesse est aut ex preterito tempore:aut coniuncto:aut sequenti petere.Coniũctum tempus appellat Fabius qđ a grammaticis instans seu presens uocatur.& hoc quidem notius est q̃ ut exemplo sit demonstrandum: oẽm probationem sumi aut ex preterito:aut ex presentia:aut ex tempore futuro. Nec ulla res probari nisi ex alia potest.Nihil.n.ex seipso probatur.sed dũtaxat ex aliis. Eaq; sit oportet aut maior.aut par.aut minor.Maior quidem ut genus.Maius.n.animal homine dicitur quod plura ab homine complectatur.Par ut ꝓprium ac definitio.Risibile namq; & homo sic paria sunt ut nihil sit risibile quod homo non sit.nihil homo . quod itidem risibile non dicatur.Minor ut species genere minor esse dicitur:quia pauciora multo q̃ genus comprehendit.homo.n.de solis dicitur hominibus.Animal uero quod est genus:& de homine & de leone & reliquis predicatur. Probationum preterea omnium alię sunt necessarię.alię credibiles.alię non repugnantes.genera quidem argumentorum cum ab aliis tum ab Aristotele tradũtur.necessarium:ut si peperit cum uiro cõcubuit & probabile.Si mater est diligit filium.De non repugnanti alium qui faciat mentionem non memini me legisse.Huius uero tale a Fabio paulo post subiicitur exemplum.In domo furtum factum ab eo qui domi fuit.Adhuc omnium probationum quadruplex ratio est.Simile tradit.Boethus de hypotheticis tractans syllogismis Sed quoniam inquit omnis simplex propositio uel affirmatiua est uel negatiua:quatuor modis per cõnexionem fieri hypotheticę propositiões possunt Aut.n.ex duabus affirmatiuis.aut ex duabus negatiuis:aut ex affirmatiua & negatiua.aut ex negatiua & affirmatiua.

causa:cũ in uenitur aliq̃d in ea nõ ex cõmuni rõne ductũ:sed eius iudicii de quo cognoscit propriũ.Probationũ prætereaoium aliæ sunt necessariæ.aliæ credibiles.aliæ non repugnantes.Adhuc oium probationũ quadruplex rõ ẽ ut uel quia aliquid est:aliud nõ sit:ut dies ẽ.nox nõ est.uel qa ẽ aliq̃d: & aliud sit.sol est sup terrã:& dies est.uel qa aliq̃d nõ est: aliud sit: ut nox nõ est:dies est.uel quia aliud nõ est:nec aliud sit.nõ est rõnalis:nec hõ est:his in uniuersum prædictis partes subiiciã.

De signis.

Mnis igitur probatio artificialis cõstat aut signis:aut argumentis:aut exẽplis.Nec ignoro plerisq; uideri signa partes argumentorum:quæ mihi separandi ratio hæc fuit. Prima q; sunt pene ex illis inartificialibus.cruẽta enim uestis & clamor & liuor & talia sunt instrumenta: qualia tabulæ.rumores.testes.nec inueniuntur ab oratore: sed ad eum cum ipsa causa deferuntur. altera quod signa siue indubitata sint:non sunt argumẽta.qa ubi illa sunt quæstio non est.

Mnis igitur ꝓbatio artificialis.Triptitã ꝓbationũ artificialiũ materiã Fabius eẽ ait singulaq; ita exeutit ut nihil ꝓtermittat qđ ad hãc ꝓceptionẽ ptinere uideatur.Primũ autem signi & argumẽtis differentias exponit.deinde signorũ diuisionẽ subiũgit.tũ q̃ de signis ꝓcipiũtur aperit.Signũ ẽ aũt:ut Cicero describit qđ sub sensum aliquem cadit & quiddam significat quod ex ipso profectum uidetur:quod :aut ante fuerit:aut in ipso negotio aut post sit secutum.& tamen indiget testimonii & grauioris confirmationis: ut cruor . fuga pallor.puluis:& quę his sunt similia Videtur autem Cicero dũtaxat signũ descripsisse non necessariũ. unde ꝓbabilia ducũtur argumẽta.Nã ubi ẽ signũ necessariũ qđ grẽce τεκμηριον dr:ib ine lis qdẽ esse potest.

Argumento autem nisi in re controuersia locus esse non potest. Controuersa i littera expuncta legendum est: ut intelligatur dubia & contentiosa. Siue dubio: non sint argumenta: sed ipsa argumentis non egent. Sunt ut indicatiui modi sit legendum: ac negatio iterum posita est eradenda. Vt legatur. siue dubia nō sunt argumenta sed ipsa argumentis egent Diuiduntur autem in has primas duas species: Hæc signorum diuisio ita confusa atq; corrupta est: ut non solum asteriſco: sed Quintiliani quoq; ipsius auxilio indigere uideatur. Quę namq; uocet priora Fabius: cum alterum dumtaxat diuisionis membrum exposuerit. Aut quomodo qnæ σημεῖα uocātur: uix pertinere ad artis precepta uideantur cum sint & credibilia & multa de credibilibus precipiantur: sed errata facilius deprehenduntur, q̄ corrigi possint. Nos tamē ut institutum sequamur: nō nihil lucis huic quoq; loco afferre nitamur. Forsitan autem recte legeretur: si uerborū contextus hoc modo disponeretur. Diuidū tur autem in has primas duas species: q̄ eorum alia sunt: ut dixi quæ necessaria sunt: quæ greci uocāt τεκμηρια. alia non necessaria: quę σημεῖα. Priora illa sunt: quę aliter se habere non possunt: quę mihi uix pertinere ad prȩcepta artis uidentur. Sic. n. tota diuisio & absoluta & perspicua est. Neque inficior aliter fortasse a Fabio q̄ ego dispo suerim fuisse conscriptum.

argumento autem nisi in re controuersia locus esse non pōt. siue dubia: non sunt argumenta: sed ipsa argumentis nō egēt Diuiduntur autem in has primas duas species: q̄ eorum alia sunt: ut dixi: quæ necessaria sunt. priora illa sunt: quæ aliter habere se non possunt: quæ græci uocant τεκμηρια. alia quæ σημεῖα: quæ mihi uix pertinere ad præcepta artis uidentur. Nam ubi est signum insolubile: ibi ne lis quidem est. id autē accidit cum quid aut necesse est fieri factumue esse: aut certe omnino non potest fieri: uel esse factum: quo in causis posito: lis non est nisi facti. Hoc genus per omnia tempora perdendi solet. Nam & coisse eam cum uiro quæ peperit: quod est pręteriti: & fluctus esse: cum magna uis uenti in mare incubuit: quod cōiuncti: & eum mori: cuius cor est uulneratum: quod futuri necesse. nec fieri potest: ut ibi messis sit ubi satum non est. ut quis romæ sit: cum athenis: ut sit ferro uulneratus: qui sine citatrice est. Sed quædam & retrorsus idem ualent: ut uiuere hominem qui spirat: & spirare qui uiuit. Q uædam in contrarium non recurrunt. Nec. n. quia mouetur qui ingreditur: iccirco ingreditur: qui mouetur. Q uare potest & coisse cum uiro quæ non peperit. Et non esse uentus in mari: cum esset fluctus. nec utiq; cor eius uulneratum esse: qui perit. ac si militer satum fuisse potest: ubi nō fuisset messis. nec fuisse romæ qui non fuit athenis. nec fuisse ferro uulneratum qui habet cicatricem. Alia sunt signa non necessaria. quæ εἰκοτα greci uocant: quæ etiam si ad tollendam dubitationem sola non sufficiunt: tamen adiuncta ceteris plurimum ualent. Signum uocāt: ut dixi: σημεῖον. q̄q̄ id quidam indicium. quidam uestigium nominauerunt: per quod res intelligitur: ut per sanguinem cædes. At sanguis uel ex hostia respsisse uestem potest: uel e naribus profluxisse. non utiq; qui uestem cruentam habuerit: homicidium fecerit. Sed ut per se non sufficit: ita cę teris adiunctum testimonii loco dicitur. si inimicus. si ante minatus. si eodem loco fuit. Quibus signum cum accessit efficit ut quæ suspecta erāt: certa uideantur. Alioqui sunt quædam

Sed omnia quę quidem ego uiderim: exemplaria sunt hoc in loco deprauata. uidet autem Fabius nō nihil ab Ari. in hac signorum diuisiōe dissentire. Is. n. in primo artis rhetoricæ libro signa in necessaria quidem ac non necessaria: ut fabius quoque diuidit. Sed non necessaria ἀνωνυμα hoc est sine nomine esse scribit his quidē uerbis τουτων δε το μεν αναγκαιον: τεκμηριον. το δε μη αναγκαιον ανωνυμον: οτι κατα την διαφορα hoc est. Horum autem quod necessarium τεκμηριον. Non necessarium uero sine nomine est secundum differētiam. Alia sunt signa non necessaria: q̄ εἰκοτα greci uocant. Varie quidē legitur hoc diuisionis membrum. quidā. n. εἰκοτα. alii εικο τα legunt. sed εἰκοτα solum qnę uana interpretari possunt sensui conueniunt. Nam huiusmodi signa idcirco uana ac leuia uidentur quia sola ad tollendam dubitationem non sufficiunt. εικο τα uero non esse legendum ne dubitādum est quidem: cum εικοτα inter argumenta non inter signa numerentur.

Hęc proinde firma habentur.atq; extrinsecus adiuuantur.Perinde legẽdum esse non proinde aperte uidet qui quę inter has particulas differentia sit nõ ignorat.Perinde enim si sequatur atq; tã significat quo mõ atq; q̃.Nisi aũt atq; uel ac copula sequatur idẽ est qđ ualde.Proinde uero quare siue quapropter significat. Nõ esse uirginẽ Athlantã. Aspiratione erasa & a uocali ascripta Atalantá legendũ esse ne admonitione quidẽ est dignum.Atalantã uero nobilissimam fuisse uenatricẽ lasii argiuorum regis filiã ardenterq; a Meleagro amatã ac apri Calydonii capite donatã notius est q̃ ut hoc loco sit exponendũ. Eadem tamẽ rõne qa signa tractantur.Qua i uocali expuncta legẽdũ est. Huiusmõi aũt potius esse argumẽta q̃ signa cõtra Hermagorę opinionẽ Fabius sentit. Vñ.Sp.Melii.M.Mãlii popularitas. Et copula uidetur ascribenda:ut legat̃ &.M.Manlii.Spurius autẽ Melius ut in quarto narrat.T.Liuius:in sũma annonę penuria largitionibus frumẽti cũ sibi multitudinis animos cõciliasset:de rep.occupãda consiliũ agitare cœpit. Quo cognito senatus.L. Quintiũ Cincinnatũ dictatorẽ in eũ creauit:a quo Seruilius hala magister equitum missus spuriũ recusãtẽ ad Dictatorem ue uire obtrũcauit. M.uero Mãlius primus omniũ ex patribus popularis factus cũ ęre alieno oppressos liberaret:in suspicionẽ regni affectati incidit atq; dãnatus ẽ. Aut fortasse corpus uulsũ ut loco illius aut mihi legẽdũ uidet̃ & aligs ascribẽdũ:hoc mõ.ut aligs fortasse nisi forte dixerim:ut sit primę pśonę legat̃. Ea quoq; q̃ qa plerũq; obseruata sũt:uulgo signa creduntur ut ꝓnostica. Prognostica cũ g littera scribant̃. Prognostica.n.dicunt̃ απο του προ γινοσκειν:hoc est a p̃cognoscẽdo.Sũt.n.futurę rei signa.unde hippocratis ꝓgnostica quibus facile ęgrotorũ salus morsue a pitis mediciis prędici solet. Sane ita appellant̃.Quia sensui modus congruit permissiuus appellẽtur legendum est.

Vnc de argumentis. hoc.n.noie cõplectimur oia quę græci enthymemata.epicheremata Apodoxis uocant. Apodixeis legendum est. Apodixis autem dicitur demonstratio.hoc est.euidens probatio απο του αποδειξειν hoc est a demonstrando. Enthymema uero deducitur απο του ενθυμεισθαι quod est menta concipere.animaduertere.considerare.cogitare.comminisci. Vnde & commentum siue commentationem Fabius ενθυμημα interpretatur. Epicherema autem deriuatur απο του επικειρειν hoc est aggrediendo siue conando. Vnde a ualgio aggressio interpretatur.

signa utriq; parti communia: ut liuores.tumores:Nam uideri possunt & ueneficii & eruditatis. & uulnus in pectore sua manu & aliena perisse dicentibus in quo est.Hæc proinde firma habentur:atq; extrinsecus adiuuantur.Eorum aũt quæ signa sunt quidẽ:sed nõ necessaria:genus Hermagoras putat nõ eẽ uirginẽ Atalãtá:qa cũ iuuenibus p syluas uagat̃ Q dsi recepimus:uereor ne oia q̃ ex facto ducũtur signa faciamus. Eadẽ tamẽ rõne:qua signa tractãtur.Nec mihi uidẽtur ario pagitæ:cũ dãnauerint puerũ coturnicũ oculos eruẽtẽ: aliud iudicasse:q̃ id signũ esse pnitiosissimæ mentis:multisq; malo futuræ:si adoleuisset. Vnde Spurii Melii.M.Manilii popularitas signũ affectatí regni fuit existimatũ.sed uereor ne longe nimiũ nos ducat hæc uia.Nã si est signũ adulteræ lauari cũ uiris:erit & cõuiuere cũ adolescẽtibus.Deinde etiã familiariter alicuius amicitia:uti.aut fortasse corpus uulsum.fractũ incessum:Vestẽ muliebrẽ dixerit mollis & parũ uiri signa. Sicut aũt signũ id proprie sit:qđ ex eo de quo quærit̃:natũ sub oculis uenit:ut sanguis ex cæde:ita illa ex ipudicitia fluere uideantur.Ea quoq; q̃ qa plerũq; obseruata sunt:uulgo signa credũtur:ut ꝓgnostica. Vẽto rubet aurea phœbe: Et cornix plena pluuiá uocat iproba uoce.si cãs ex qualitate cæli trahũt: sane ita appellant̃.nã si uẽto rubet luna:signũ uẽti ẽ rubor. Et si ut idẽ poeta colligit:dẽsatus & laxatus aer facit:ut sit ide ille auium cõcentus:idẽ sentiemus.Sũt aũt etiã signa parua magnorũ:ut hæc ipsa cornix. Ná maiora minorũ eẽ nemo miratur.

De argumentis.

Vnc de argumentis.hoc.n.noie cõplectimur: oia quæ græci enthymemata.epichiremata.apodixis uocãt. q̃q̃ apud illos aliqua horum nominum differẽtia:etiam si uis eodem fere tendit.Nam enthymema:quod nos commentum sane aut commentationem interpretamur: quia aliter non possumus: græco melius usuri: unum intellectum habet: quo oia mẽte cõcepta significat.Sed nũc de eo nõ loquimur.

Alterum qđ sententiam cũ ratione.quo manifeste legendum est.d.littera erasa.Huius autem exẽplum esse potest.Nã in oi certamine:qui opulentior est:etiã si accipit iniuriã:tamen quia plus põt facere uidetur. Tertiũ qđ certã quandã argumenti conclusionem.Hic quoq; d.littera erasa quo legendũ est.Enthymema uero ut inquit Fabius,ubi de usu argumentorũ differit:dicitur & argumentũ ipsum & argumentatio,hoc est argumẽti ipsius explicatio.Sed de hoc ut ipse inquit parum inter auctores conuenit.Quidam enim id demum enthymema uocant quod ex contrariis constat:quorum e numero cornificium quoq; esse ait:qui enthymema contrarium interpretatur.Est aũt cõtrarium ut in rhetoricis ad Hereniũ legitur:qđ ex rebus diuersis duabus alteram facile & breuiter confirmat.hoc pacto.Nam qui suis rõnibus inimicus fuerit semp: eũ quo modo alienis rebus amicũ fore speres.Hinc uero quidam cõiectãt Cornificium illius rhetoricę ad Hereniũ auctorẽ fuisse.Sed cornificio complura alia attribuuntur: quę in illo opusculo nõ inueniuntur. Hũc alii rhetoricũ syllogismũ alii impfectũ syllogismũ uocauerũt: qa distinctis nec totidẽ partibus cõcluderẽt.ut nec particula negatiua iterato ascribatur sensus apte exigit,hoc mõ Quia nec distinctis nec totidẽ partibꝰ cõcluderẽt.distat nãq; dialecticus syllogismus ab enthymemate:qđ in syllogismo dispositis ex rõne alicuius triũ figuraꝝ ab Ari.traditaꝝ oibus ꝓpositõibus cõclusionẽ inferimus,hoc mõ.Ois hõ est aial. Oẽ aial est substãtia.Igit ois hõ ẽ substãtia.In enthimemate uero aut aliq; ꝓpositionũ ptermittimus:aut cõclusionẽ neq; ordinẽ ꝓpositionũ:ut in syllogismo seruamus. Quale ẽ illud Ciceronis in Clodiũ. Eius mortis sedetis ultores: cuiꝰ uitã si putetis ꝓuos restitui posse nolitis. Ideoq; p.c. a.&.m.in.u.p.est.q.s.c.q.s.c. q.ex.t.p.c.Cũprehẽsio ut legat sensus exposcit.Videt ãt Fabius magis eoꝝ sentẽtiæ accedere:q epicherema argumẽtationẽ eẽ dicũt. Nã epicherema alii argumẽtũ alii argumẽtationẽ significare putãt.Argumẽtũ ãt ẽ:ut Cicero i partitõibus inqt:ꝓbabile inuẽtũ ad faciẽdã fidẽ.Argumẽtatio uero argumẽti explicatio:quã in rhetoricis Cicerõ & rõcinationẽ uocat;& mõ tripartitã,mõ quadripartitã,mõ quinq;partitã eẽ posse ait. Cicero melius rõcinatiuũ.Nõ rõcinatiuũ:sed rõcinationẽ Cice.hoc genus argumẽtatõis:ut dixi:appellat,utit ãt exẽplis philosophoꝝ.Nã rõcinatiõe ꝓbat mũdũ ꝓuidẽtia regi.Est.n.celebrata hęc apud philosophos qstio.Vtrũ mũdus ꝓuidentia regat. Epicurei nãq; dicebãt oia casu euenire. Apodixis ẽ euidẽs ꝓbatio.Apodixis ad uerbũ demõstratio trãsfert. Est ãt argumẽtatiõis genus ꝓpriũ philosophoꝝ:qđ Ari.qdẽ in primo posterioꝝ analyticoꝝ multis colligit uerbis cõstare ex ueris & primis & imediatis & notioribus & priorib⁹ & causis cõclusiõis. Nã syllogismus frequẽter ex ꝓbabilib⁹.Demõstratio semp struit ex necessariis. Ideoq;.a.g. γραμμικαι απο Δειξεισ. dicunt hoc ẽ lineares demõstratões ut in primo quoq; scripsimus γραμμη nãq; linea dicit. Corrupte uero i qbusdã

exemplaribus γ ακμαϛικοῖ leguntur. Vtrumq; autem q̄q̄ diuersi auctores: eodem modo finiunt. Hic qdē sensus paꝛe acute intuēti nihil deprauatus eē uidet᷑: cū pſertim in oibus exēplaribus: q̄ mihi uidere cōtigit sic legat᷑. Sed cū nequaq; eodē mō ἀποδείξιν. quo epicherema definiat᷑: r ligda in c mutā cōuersa utrūq; p illo utrūq; mihi legēdū uidet᷑. Quāuis. n. de epicheremate uariæ sint scriptoꝛ opiniōes: ut apte Fabius mōstra uit: eodē tū mō a diuersis finitur auctoribus. Hęc oia generali᷑ πίστεις appellāt. πίστις latine dī fides. Vñ πιστεύω credo. Q d᷑ ēt ꝓpria interꝓtatōe dicere fidē possumus. Si particula mihi uidetur ascribēda ut legatur. Q d᷑ ēt si ꝓpria interꝓtatiōe. Ingt argumētū tale est. Argumētū illi uerbo ingt forsitā recte ꝓponeretur. hoc mō. Argumēti᷑ ingt tale est.

Veritus fortasse ne nos in Catonē nostrū trāsferam⁹ il li mali qd Illinc legēdū eē sa/ tis patet. Sed nūc de eo dicē dū argumēto ē: qd᷑ ꝓbationē indiciū. fidē. aggressionē eius dē rei noia facit. paꝛe distin/ cte ut arbitror: quēpiā hoc lo co: ut apte sequētia indicāt re ꝓhēdi Fabius. Sed qsnā sit cū eius nomē in aliquo exēplari um q̄ mihi uidere cōtigit ascri ptū nō sit: recte nō ꝓcipitur. Celsū āt fortasse more suo⁹ no tat. Q d᷑ si est ita legi posset. Quod Celsus ꝓbationē. in/ diciū. fidē. aggressionē eiusdē rei nomina facit. Quia colli/ git᷑ aliqd p aliud Qua i uoca li expūcta legēdū ē. Alioq ni hil erit qd᷑ ꝓbemus. Sic qdē recte pleriscq; legi uidetur. Sed littera d erasa quo forsitā legē dū est Nā Fabius apte ꝓcipit aliqd oportere eē in cā qd᷑ cer tū sit: p qd᷑ dubia ꝓbari pos/ sint Quo itaq; legat᷑ ut intel ligamus: p qd᷑ probare possu mus. Pro certis habemus āt q̄ sensibus ꝓcipiūtur. ut uel mi nima quęq; annotemus. Per cipiunt᷑ legēdū ē: nō ꝓcipiun tur. Deinde ea q̄ cōi opinio ne cōsensū ē. In ꝓpositio etiā refragātibus exēplarib⁹ ascri benda uidet᷑: ut legatur. Dein de ea in q̄ cōi opinione cōsen sum ē. Prēterea q̄ legibus cau ta sunt: q̄ ꝑsuasionē etiā si nō omniū hominū: eius tū ciui/ tatis aut gētis in q̄ res agitur: id mores recepta sunt. Hic quoq; locus mēdis nō caret: q̄ sic facile tollūtur: si ꝑsua siōe littera m expūcta legatur. hoc mō q̄ ꝑsuasiō eē t si nō omniū hominū. De iure āt qd᷑ sola cōstat cōsuetudi ne loqtur Fabius de q̄ Iulianus libro primo digestoꝛ ingt. Inueterata cōsuetudo p lege nō immerito custodi tur: & hoc ē ius qd᷑ moribus dicit᷑ cōstitutū. Sic. n. fi. a. Cū. p. m. r. a. resp. sit si. l. m. p. r. Cōfusus ita ē & sensus & ipse uboꝛ cōtextus: ut plene ꝓcipi nō possit: nisi aliqd adiiciatur. Tametsi āt inuitus facio: iā sępius dixi: ut uboꝛ aliqd aciciā detrahāue aut imētē Quatuor tū has dictiōes saltē cōtēderim ascribēdas. Administrā da ē resp. ut hoc mō legatur. cū ꝓuidētia mūdus regatur administrāda ē resp. ut administrāda resp. sit: si liq̄bit

Vtrūq; āt: q̄q̄ diuersi auctores: eodem mō finiūt: ut sit oratio p ea q̄ certa sūt icertis fidē nō dubiā afferēs: q̄ natura ē oium argumētorū. Neq; n. certa icertis declarant᷑. Hęc oia genera liter πιστεις appellāt: qd᷑ ēt ꝓpria iterꝓtatiōe dicere fidē pos sumus. aptius tamē ꝓbationē iterꝓtabimur. Sed argumentū quoq; plura significat. Nā & fabulæ ad actus scænarū cōposi tæ argumēta dicunt᷑. & oꝛonū Cicerōis uelut thema ipe expo nit Pedianus ingt argumētū tale ē: Et ipse Cicero ad Brutū ita scribit. Veritus fortasse ne nos i catonē nostrū trāsferamus illi mali q̄d: & si argumētū simile nō erat. Quo apparet oēm ad scribēdū destinatā materiā ita appellari. Nec mirū cū id i ter opifices quoq; uulgatū sit. Vnde Virgilius argumētum i gēs. Vulgoq; paulo numerosius opus dī argumētosum. Sed nūc de eo dicēdū argumēto ē: qd᷑ ꝓbationē. iudicium. fidē. ag gressionē eiusdē rei noia facit parū dissicte: ut arbitror. Nā ꝓ batio & fides efficit᷑ nō tātum ꝓ hæc quæ sunt ratiōis: sed etiā ꝓ inartificialia. Signū autem qd᷑ ille indiciū uocat: ab argumē tis iā separaui. Ergo cū sit argumentum rō ꝓbationem pstās: quia colligit᷑ aliqd per aliud: etiā quæ qd᷑ est dubium ꝓ id qd᷑ nō est dubium cōfirmat: necesse est esse aliquid in cā: qd᷑ ꝓba tione nō egeat. alioquim nihil erit qd᷑ ꝓbemus: nisi fuerit qd᷑ aut sit uerum: aut uideatur: ex quo dubiis fides fiat. Pro cer/ tis habemus autem primæ quæ sensibus percipiunt᷑: ut quæ uidimus. audiuimus: qualia sunt signa. deinde ea quæ cōi opi nione consesum est. deos esse. prēstandā pietatem parentibus Prætera quæ legibus cauta sunt. quæ persuasionem etiam si nō oium hoium: eius tamen ciuitatis aut gentis: ī qua res agi tur: ī mores recepta sunt: ut pleraq; ī iure nō legibus sed mori bus cōstāt. Siqd iter utrāq; partē cōuenit. siqd ꝓbatū est. deni q; cuicūq; aduersarius nō cōtradicit. Sic enim fiet argumētū: cum prouidentia mundus regatur administranda res. p. sit: si

mundū prouidētia regi. Sic.n.& oratio cōgrua: & ſenſus erit perſpicuus. Debent.e.n.e.n littera eraſa debet legatur. Nihil.n.ſūt q̄ εικοτα dicūtur. Quoniā pacto q̄ εικοτα dicūtur: ſūt nihil. An hic quoq; ſenſus in omnibus q̄ mihi uidere licuit: exēplaribus & deprauatus ē & a pfeſſoꝝ nullo qđ grāde flagitiū eſt: hactenus fuit emēdatus. Fieri certe nō pōt: ut εικοτα ſit nihil cū Ari. tū in rhetoricis: tū in ſecūdo prioꝝ analiticoꝝ εικος dicat eē pbabilē ppoſitionē. Sic.n. ipſū definit. εικοσεστι ωρο τασισ εν ΔοξοσΟ γαρωσεωι τοωο λυισασ.γουτοσ γινομενον η μη γινομενον η ον η μηον που τεστιν εικος οιον το μισειν πουσφθονουν πασ.η το φιλειν τουσ ερωμενουσ Id eſt εικος eſt ppoſitio probabilis. Q. đ.n. ſic fere fieri uel nō fieri aut eē uel nō eē ſcitur: id eſt εικος: ut inuidos odio rapi & amatos amare. Quid. Fabi⁹ nōne ſtatim credibiliū hoc ē εικο των ſubiicit diuiſionē. Quare nihil erat dēdū eē ac eius loco hinc aduerbiū reponēdū uel refragātibus exēplarib⁹ audacter cōtēderim: ut legat. Hinc.n. ſūt q̄ εικοτα dicūtur. Hęc.n. correctio ita ſenſui cōgruit: ut nihil magis. Probabilia nāq; argumēta facile ab eo excogitabūtur atq; tractabūtur: cui uis & natura rerū oīum pcepta fuerit. Siqdē εικοτα ex ui & effectu rerū ducūtur. Fallit⁹ uero qdā q eē Laurētius Valla falſo aſſerit: q putat εικος a Cicerōe cō lexionē uocari. Id uero apte falſū ē. Cōplexione.n. neceſſaria argumenta explicātur nō ât credibilia: q̄lia ſūt εικοτα. Nā cōplexio eſt argumētatio in q̄utrū cōceſſeris reprehendit⁹ hoc mō. Si improb⁹ ē cur uteris Si pb⁹ cur accuſas. Credi.a.g.ſ.t. Credibilia ut dixim⁹ a grecis εικοτα uocātur. Credibilia ât ſūt q̄ ſine ullo teſte auditoris opiniōe cōfirmātur hoc mō. Nemo eſt q nō liberos ſuos incolumes & beatos eē cupiat Vnū firmiſſimū qa fere accidit. Nō quia ſed qđ legēdū eē ne admonitiōe qdē dignū eſſet: niſi a pleriſq; ita legereť. Ideoq; Ari. in ſecūdo de arte rhetorica libro diligētiſſime eſt executus: qd cuiq; rei & qd cuiq; hoī ſolet accidere. Soleat rectius q̄ ſolet legereť. Ari. aūt fere ſecūdū de arte rhetorica librū in deſcribēdis ætatū moribus affectibuſq; cōſūpſit iiſq; q̄ cuiuſmōi mores affectuſq; cōſeq ſolēt: ut faciles amari ptinaces odio hēri ſolent atq; arrogātes. Vt diuitias q ſeq̄tur. Hic quoq; locus corrupte legiť. Nō.n.q ſed qd d littera aſcripta legēdū mihi uideť. Supbia nāq; ac petulātia diuit as. âbitū. largitio dedecus. ſupſtitionē reꝝ hūanaꝝ cōtēptus ſeq ſolet. Oia ât credibilia in qbus ps maxima cōſiſtit argumētatiōis ex huiuſmōi fontibus fiūt. Quāuis fiūt quoq; legi poſſe putet: tamen ut in metaphora pſiſtat: fluūt mihi legēdū uidetur. Plerūq; tñ nō ſemp. alioq; in dubitata eſſent nō argumēta. Mendā huic quoq; loco ineſſe fatendū eſt. Quo nāq; mō: quę indubitata ſint nō ſint argumenta. Cū argumentoꝝ alia probabilia. alia dicātur neceſſaria. An igitur illa nō particula ut ueꝝ ſenſū puertēs forſitā eſt expūgēda. Sic.n. legetur. Alioq; indubitata eſſent argumēta. Si.n. natura ita cōparatū eſſet: ut omnis nouerca ueneficia foret: nō minus hoc eēt indubitatū argumētū. Si nouerca ē. ueneficiū cōmiſit q̄ illud. Si pepit: cū uiro cōcubuit. Quare ſit ut dixi legatur ut indubitata argumēta eē neceſſaria intelligātur.

liquebit mūdū ꝓuidentia regi. Debent etiā nota eſſe recte argumenta tractaturo: uis & natura oīum rerū: & qd quæq; earū plerūq; efficiat. Nihil.n. ſūt quæ εικοτα dicunť. Credibiliū aūt genera ſūt tria. unū firmiſſimū: qa fere accidit. ut liberos a parentibus amari. Alterū uelut ppenſius. Eū q recte ualeat in craſtinū ꝓuenturū. Tertiū tātū nō repugnās. In domo furtū factū ab eo qui domi fuit. Ideoq; Ariſto. in ſecūdo de arte rhetorica libro diligentiſſime eſt executus: qd cuiq; rei: & qd cuiq; hoī ſoleat accidere: & quas res: quoſq; hoīes: quibus rebus aut hoībus uel cōciliaſſet uel alienaſſet ipſa natura: ut diuitias qui ſequatur: aut âbitū: aut ſupſtitionē. quid boni ꝓbēt quid mali petāt: quid milites. quid ruſtici. quo quæq; mō reſ. uitari uel appeti ſoleat. Verū hoc exequi mitto. Nō.n. longū tātū: ſed ēt ipoſſibile aut potius infinitū eſt. Præterea poſitum in cōi oīum intellectu. Si quis tamē deſiderauerit: a quo petere oſtēdi. Oia aūt credibilia in qbus pars maxima cōſiſtit argumētationis: ex huiuſmodi fontibus fiūt. an credibile ſit a filio patrē occiſum. incæſtū cū filia cōmiſſum. & cōtra uenefici um in nouerca. adulteriū in luxurioſo. Illo quoq; an ſcelus palā factū. an falſum ꝓpter exiguā ſummā: quia ſuos quiſq; horū uelut mores habet. Plerūq; tamen nō ſemp. alioqui indubitata eſſent: nō argumēta. Excutiamus nūc argumētorū locos: q̄q̄ quibuſdā ii quoq; de quibus ſupra dixi uidenť. Locos appello: nō ut uulgo nūc intelligūtur: ut luxuriē & adulteriū

Id eſt εικος eſt ppoſitio probabilis. Q. đ.n. ſic fere fieri uel nō fieri aut eē uel nō eē ſcitur: id eſt εικος: ut inuidos odio rapi & amatos amare. Quid. Fabi⁹ nōne ſtatim credibiliū hoc ē εικο των ſubiicit diuiſionē. Quare nihil erat dēdū eē ac eius loco hinc aduerbiū reponēdū uel refragātibus exēplarib⁹ audacter cōtēderim: ut legat. Hinc.n. ſūt q̄ εικοτα dicūtur. Hęc.n. correctio ita ſenſui cōgruit: ut nihil magis. Probabilia nāq; argumēta facile ab eo excogitabūtur atq; tractabūtur: cui uis & natura rerū oīum pcepta fuerit. Siqdē εικοτα ex ui & effectu rerū ducūtur. Fallit⁹ uero qdā q eē Laurētius Valla falſo aſſerit: q putat εικος a Cicerōe cō lexionē uocari. Id uero apte falſū ē. Cōplexione.n. neceſſaria argumenta explicātur nō ât credibilia: q̄lia ſūt εικοτα. Nā cōplexio eſt argumētatio in q̄utrū cōceſſeris reprehendit⁹ hoc mō. Si improb⁹ ē cur uteris Si pb⁹ cur accuſas. Credi.a.g.ſ.t. Credibilia ut dixim⁹ a grecis εικοτα uocātur. Credibilia ât ſūt q̄ ſine ullo teſte auditoris opiniōe cōfirmātur hoc mō. Nemo eſt q nō liberos ſuos incolumes & beatos eē cupiat Vnū firmiſſimū qa fere accidit. Nō quia ſed qđ legēdū eē ne admonitiōe qdē dignū eſſet: niſi a pleriſq; ita legereť. Ideoq; Ari. in ſecūdo de arte rhetorica libro diligētiſſime eſt executus: qd cuiq; rei & qd cuiq; hoī ſolet accidere. Soleat rectius q̄ ſolet legereť. Ari. aūt fere ſecūdū de arte rhetorica librū in deſcribēdis ætatū moribus affectibuſq; cōſūpſit iiſq; q̄ cuiuſmōi mores affectuſq; cōſeq ſolēt: ut faciles amari ptinaces odio hēri ſolent atq; arrogātes. Vt diuitias q ſeq̄tur. Hic quoq; locus corrupte legiť. Nō.n.q ſed qd d littera aſcripta legēdū mihi uideť. Supbia nāq; ac petulātia diuit as. âbitū. largitio dedecus. ſupſtitionē reꝝ hūanaꝝ cōtēptus ſeq ſolet. Oia ât credibilia in qbus ps maxima cōſiſtit argumētatiōis ex huiuſmōi fontibus fiūt. Quāuis fiūt quoq; legi poſſe putet: tamen ut in metaphora pſiſtat: fluūt mihi legēdū uidetur. Plerūq; tñ nō ſemp. alioq; in dubitata eſſent nō argumēta. Mendā huic quoq; loco ineſſe fatendū eſt. Quo nāq; mō: quę indubitata ſint nō ſint argumenta. Cū argumentoꝝ alia probabilia. alia dicātur neceſſaria. An igitur illa nō particula ut ueꝝ ſenſū puertēs forſitā eſt expūgēda. Sic.n. legetur. Alioq; indubitata eſſent argumēta. Si.n. natura ita cōparatū eſſet: ut omnis nouerca ueneficia foret: nō minus hoc eēt indubitatū argumētū. Si nouerca ē. ueneficiū cōmiſit q̄ illud. Si pepit: cū uiro cōcubuit. Quare ſit ut dixi legatur ut indubitata argumēta eē neceſſaria intelligātur.

Locos appello nō ut uulgo nūc intelligūtur: ut luxuriē & adulrerium & filia. Et ſi fortaſſe hic ſenſus mendacare uidetur tñ in ppoſitionē loco ut particulæ aſcribēdā facile affirmarim. ut legatur. In luxuriē. in adulteriū & ſimilia. Neq;.n. aut luxuria aut adulteriū aut filia ſūt loci. Sed ea q̄ in huiuſmōi uitia dicūtur: locis cōes

appellatur. Huic ât meæ correctõi diffinitio loci cõis ab Aphthonio assignata astipulat'. Sic.n. scribit κοινος εστι τοπος: λογου σαυξη τικος των π οσον τιν κα'λων κακων. id ẽ locus cõis ẽ orõ ãplificatiuae oꝛ: q̃ alicui in sũt: bonoꝛ uel maloꝛ. De his uero cõibꝰ locis hic nõ tractat'. Sed de locis: i qbꝰ argumẽta latere uidẽt'. q τοποι grece dicũtur. Vñ τοπικα & Aristotelis & Ciceroꝝ is in qbꝰ: uñ ducãtur argumẽta: traditꝫ: appellata fuere. Huiusmõi ât locos oratori debere eẽ ꝓceptos & Cicero testat' his uerbis Vt igit' eaꝝ reꝝ q̃ absconditæ sũt: demõstrato & notato loco facilis inuẽtio ẽ: sic cũ quæstigare argumentũ aliqd̃ uolumus: locos nosse debemus. Sic.n. appellatę ab Ari. sũt hę q̃si sedes: e qbus argumẽta ꝓmuntur. Itaq; licet definire locũ eẽ argumẽti sedẽ. Argumẽtũ ât rõnẽ q̃ rei dubię faciat fidẽ. Nã.u.in.t.n.o.g.o. Sẽlus integritas exigit: ut non negãdi aduerbiũ iteꝝ ascribat': ut legat'. Nã ut in terra nõ oi nõ generãtur oia. Vt.n.in oi terra oia generant': ita nõ in omni terra idest in aliq̃ terra omnia nõ generãtur. Nec Helopẽ.n.m.a. Scau.d. Scaꝝ. uꝰ expũcta legẽdũ ẽ. Est ât piscis q ut scribit Plyniꝰ omniũ solus dicit' rũinare herbisq; uesci nõ aliis piscibus: mari Carpathio maxime freq̃ns. ꝓmõtoriũ Troadis Lectũ sponte nunq̃ transit. Inde aduectos Claudio principe Optatus Elius ꝓfectus classis inter hostiensẽ & cãpaniç orã sparsos dissemĩauit. Q. uinquẽnio fere cura ẽ adhibita: ut capti redderẽtur mari. Helopẽ uero idẽ plyniꝰ ex sentẽtia Ouidii ait eẽ nostris incognitum undis. ex quo apparet falli eos q eũdẽ accipẽserẽ existimauerũt. L. quoq; Columella idẽ libro decimo rei rustię scribit. Helops inqt: q Pãphilo ꝓfũdo nec alio pascitur. Scarus q totius Asię grecię littore Sicilia tenus frequẽtissimus nũq̃ in lygusticũ nec ꝓ gallias enauit ad Hibericũ mare. Itaq; ne si capti qdẽ ꝓferãtur in nostra uiuaria diuturni possũt possideri. At si.s.r. littera expũcta sciemus legẽdũ ẽ. Vt.o.in.h.d p.r.a.p. Ois res ut Cicero quoq; in primo rhetorico inqt: argumẽtãdo cõfirmat': aut ex eo qd̃ ꝓsonis: aut ex eo qd̃ negociis ẽ attributũ. Ac ꝓsonis qdẽ attributa sunt xi nomẽ. natura. uictus. fortuna. habitus. affectio. studia. cõsiliũ. facta. casus: orõnes: q̃ breuius qdẽ a Fabio explicãtur: qd̃ & cognitu facilia sũt: & multi de his plenius uerbosiusq; scripserc. Ac primũ naturę descriptiõe omissa: eas dũtaxat partes exẽplis declarat uñ argumẽta duci possũt: hoc ẽ. genus. nationẽ. patriã. sexũ. ętatẽ. habitũ corporis. In natura. n. cõsiderãtur cõmoda & incõmoda ab natura data aĩo aut corpori: hoc mõ formosus an deformis. acutus an hebetior. Vt.c.t.l.o.in.m.&.c.r.s.a. Sint legendũ eẽ ut cõiũctio satis ostẽdit. Natio. Argumẽta a natiõibus sumi asserit ẽt Vlpianus iurecõsultus libro uigesimoprimo de edilicio edicto. Presũptũ etenim inqt quosdã seruos bonos eẽ: ga natiõe sint nõ ifamata. quosdã malos uideri qa natões ea sũt: q̃ magis ẽ infamis. Aetas quia aliud aliis amicis magis cõuenit. Pro amicis legẽdũ eẽ ánis latere puto neminẽ. Educatio ac disciplina. qm̃ refert: quo quisq; mõus sit institutus. Mõ legẽdũ eẽ nõ mõus qui ñ uidet: frustra Quĩtiliani ꝓceptis dat operã. Educatio ât & disciplina ad uictũ referũtur. Nã in uictu: ut Cicero ꝓcipit cõsiderare oportet apud quos & quo more & cuius arbitratu sit educatus: quos hũerit artiũ liberaliũ magistros quos uiuẽdi ꝓceptores. quibus amicis utatur quo in negotio. q̃stu. artificio sit occupatus. quo mõ rẽ familiarẽ administraret. q̃ cõsuetudine domestica sit. Habitus. c. Habitũ Fabius ꝓ hitudine q̃ ad naturã spectat: hoc loco accipit: nõ ꝓ eo hitu quẽ sic Cicero definit. Habitũ appellamus aĩ aut corporis cõstãtẽ & absolutã aliq̃ in re ꝓfectionẽ: aut uirtutis aut artis alicuiꝰ ꝓceptionẽ: aut q̃uis sciam. & itẽ corporis aliq̃ cõmoditatem. nõ natura datã. sed studio & industria partam. Fortuna. n. n. t. i. c. est. in. d. a. p. Tamen ꝑticulę ultima syllaba est eradẽda: ut tã legatur. In fortũa ât ut idẽ Cicero scribit. quęritur. seruus an

& similia. Sed sedes argumentorũ: in q̃bus latent. ex q̃bus sũt petenda. Nã ut in terra nõ oi generantur oia: nec auẽ aut ferã repias: ubi quæq; nasci aut morari soleat ignarus: & piscium quoq; genera alia planis gaudent. alia saxosis. regiõibus etiã littoribusq; discreta sũt. nec elopem nostro mari aut scarũ ducas. Ita nõ oẽ argumẽtũ undiq; uenit. Ideoq; nõ passim quærendũ est. multus alioq; error ẽ. exhausto labore qd̃ nõ rõne scrutabimur: non poterimus inuenire nisi casu. At si sciremus ubi quicq; nascatur: cũ ad locũ uẽtũ erit: facile qd̃ in eo erit p uidebimus. In primis igitur argumenta sæpe a persona ducẽda sũt: cũ sit: ut dixi: diuisio: ut oia in hęc duo ptiamur res atq; personas: ut cã tẽpus. locus. occasio. instrumẽtũ. modus. & cętera rerũ sint accidẽtia. Personis ât nõ quicqd accidit exequẽdũ mihi est: ut plerisq; fecerũt: sed unde argumenta sumi possũt. Ea porro sunt genus. Nã similes parẽtibus ac maioribus suis filii plerũq; creduntꝫ. Et nõ nũq̃ ad honeste turpiterq; uidendum inde causæ fluunt Natio. ná & gẽtibus ꝓprii mores sunt, nec idẽ in barbaro. romão. græco ꝓbabile est. Patria: qa similiter etiã ciuitatũ leges. instituta. opiniões habẽt differentiã. Sexus: ut latrociniũ facilius i uiro. ueneficiũ i fœmina cre

liber.pecuniosius an tenuis.priuat⁹ añ cum potestate.& ſi cum potestate.iure an iniuria.fœlix.clarus.an contra.quales liberos habeat. Ac ſi de non uiuo quęritur:ēt quali morte ſic affectus erit conſiderandū. Conditionis aūt diſtātia ē. Aūt particula eſt ex pūgenda:ut eius loco ēt reponi poſſit hoc mō. Cōditioni etiā diſtantia eſt. Conditio autē fortunę ſubiicienda uidetur. Quod enim quis clarus ſit uel obſcurus magiſtratus ue priuatus in manu fortunę eſſe cēſetur. Liber an ſeruus.inceſtus.maritus an cęlebs: Inceſtus quia ſenſui non cōgruit.mihi expungendus uidetur. Neq; enim inceſtus ad cōditionē refertur. Studia quoq;. Studium eſt.ut Cicero definit:animi aſſidua & uehemens ad aliq̄ rē applicata magna cum uoluptate occupatio ut philoſophię.poeticę geometrię literaq;. Ex.p.e. e.ſ.p.q̄uis exiſtimari poſſe recte legi uideat fortaſſis tam̄ eſtimari rectus legeret uidet ār Fa.nō nihil cū ab aliis rhetoribus tū a Cice.diſſentire. Iseni facta caſus & oſones tribus ex tēporibus cōſiderāda eēnt ait.qd fecerit.qd ipi acciderit.qd dixerit.aut qd faciat.qd ipi accidat.qd dicat. aut qd facturus ſit.qd ipi caſurū ſit.q̄ ſit uſurus oratiōe. His.a.q.c.hęc affectio ab aliſ maxieq; a Cice.appelaſ.ſicq; definiť. Affectio ē animi aut corporis ex tpe aliq̄ de cā cō motio ut letitia.cupiditas mętus.morbꝰ.ōbilitas. In rhetoricis aūt uitioſe cōmuta io legiť. Sicut.h.q.a.q.c.t.a.i. Ne hic qdē ſēſus carere mendis uideť. Ila.n.cū ꝓpoſitio: ut redūdaſe expūgēda:& anticula aſcribēda:ut legatur. Quo tractatur amicus an inimicus. Conſiliū āt ſic a Cice. definiť. Cōſiliū ē aliqd faciē di aut nō faciēdi excogitata rō. Q d.l.ſi.h.r.d.d t.c.d. Domiatio legēdū eē facile cū ex ſalu. Catili colligītur tū ex tertia Cice.i Cati.actiōe in q̄ Cicero ipſe populo Rōano exponit:qd dixerit Allobrogū legati in ſenatū itroducti: Introducti āt ingt galli iuſurādū ſibi & litteras a Lentu.

das. Aetas:q̄a aliud aliis ānis magis cōuenit. Educatio & diſciplina:quoniā refert a q̄bus & quo q̄ſq; mō ſit inſtitutus. Habitus corporis. Ducitur.n. frequenter i argumētū ſpēs libidinis.robur petulātiæ. His cōtraria in diuerſū. Fortuna.nec.n. tā idem credibile eſt in diuite ac paupere.ꝓpinqs.amicis. clientibus abūdāte:& his omnib⁹ deſtituto. Cōditiōis āt diſtantia eſt.nā clarus an obſcurus magiſtratus an priuatus.pī an filius.ciuis an peregrinus.liber an ſeruus.inceſtus marit⁹ an celebs.parens liberorū:an orbus ſit plurimū diſtat. Animi natura.etenim auaritia.ira.iracūdia.miſericordia.crudelitas.ſeueritas:aliaq; iis ſimilia afferūt freq̄nter fidē:aut detrahūt. ſicut uictus luxurioſus.an frugi:an ſordidus q̄ritur. Studia quoq;. nanq; ruſticus.forenſis.negociator.miles nauigator. medic⁹ aliud atq; aliud efficiūt. Intuendum ēt qd affectet q̄ſq;.locuples uiderim an diſertus.iuſtus an potens. Spectātur āte acta dictaque. Ex p̄teritis.n.exiſtimari ſolent p̄ſētia. His adiiciunt qdā cōmotionē. hāc accipi uolūt tēporariū animi motū ſicut irā:pauorē. Cōſilia āt & p̄ſētis & p̄teriti & futuri tp̄is:q̄ mihi ēt ſi pſonis accidūt referēda tamē ad illā partē argumentorū uidenť:quā ex cāis dicimus ſicut habitus qdā animi :quo cū tractatur amicus inimic⁹. Ponūt in perſona & nomē:qd' quidē ei accidere neceſſe eſt:ſed in argumētū raro cadit:niſi cū aut excādatū eſt:ut ſapiēs:magnus:plenus.aut & ipſū alicuius cogitatiōis attulit cām:ut Lētulo cōiuratiōis:qd' libris ſybillinis aruſpicumq; reſpōſis dominatio dari tribus Corneli. dicebatur:ſeq; eū tertiū eſſe credebat poſt Syllam Cinamq; quia & ipſe Cornelius erat. Nam & illud erat apud Euripidem frigidum ſane : quod nomen Polynicis ut argumentum frater morum inceſſit. Locorū.n. ex eo freq̄ns materia:

Cethego. Statilio ad ſuā gētē datas eē dixerūt:atq; ita ſibi ab his & a L. Caſſio eē p̄ſcriptū ut eg tatū i Italiā q̄ primū mitterēt:pedeſtres ſibi copias nō de futuras. Leo.āt cōfirmaſſe ex fatis Sibyl.haruſpicūq; reſponſis ſe eſſe tertiū illū Cor.ad quē regnū urbis huius atque iperiū puenire eēt neceſſe. Cinā ante ſe & ſcyllā fuiſſe:eundēque dixiſſe fatalē hūc eē ānū ad interitū huius urbis atq; inperii: q eſſet decimus annus poſt uirginū abſolutionē:poſt Capitolii āt inceſſionē uigeſimus. Nā & illud erat apud eurypidē frigidū ſane qd' nomē Polynicis ut argumētū frater motū inceſſit p illo uerbo erat aut ē aut extat mihi reponēdū uideť. Morū āt legēdū eē ne dubitādū qdē eſt. In phœniſſis uero eteocles merito fratrē appellatū fuiſſe Polynicē ait:qd' eſſet ualde contentioſus. ΜΟΛΗ nanque multum. ΝΕΙΚΟΣ contentio dicitur: Verba āt q̄bus fratrē iceſſit eteocles hęc ſūt ΕΞΙΘΙ ΧΩΡΑΣ. ΑΛΗΘΩΣ ΔΟΥΛΙΑ ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΝ ΠΑΤΗΡ ΕΘΕΤΟΣΟΙ ΘΕΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑ ΝΕΙΚΕΩΝ ΕΠΟΥΜΟΝ. hoc ē. Egredere e regiōe. Verę nāq; nom̄ polynicē pater impoſuit tibi diuina quidētia rixaq; cognomīta

Qua . Cice.in uerrē nō ſemel uſus ē.Cice.uerrē interdū appellari ait:qđ oīa uerrat.Interdū malū ſacerdotē a ſiculis uocari:q tā neq; uerrē.hoc ē porcū religſſet.Nā ſacerdoti uerres ſucceſſerat. Nūc ad res tranſeo. Negotiis attributa i q̄tuor gn̄ra a Cice.diſtribuūtur.parti nāq; ſūt cōtinētia cū ipſo negocio.parti i geſtiōe negotii cōſiderand̄.pti adiūcta negotio.pti geſtū negotiū cōſequūt̄.Hāc āt diuiſionē & Fa.ſeqtur.Primū nāq; cōtinētia cū ipſo negotio hoc ē circūſtātias qnq; cām.locū.tēpus.modū.facultatē.ac de inceps reliq̄ exeqtur. In oībus porro q̄ fiūt q̄rit̄:aut q̄re:aut ubi.aut qñ:aut qō:aut p q̄ factaſūt ulpian⁹ de legibus libro p̄mo. Totū āt ius cōſiſtit aut i acgrēdo aut i cōſeruādo:aut i minuendo.aut.n.hoc agit̄ quēadmodū qd cuiuſq; fiat:aut quēadmōm qs rē ul' ſuī ſuū cōſeruet aut quomō alienet amittat'. Ducūtur.i.a.c.c.f.u.f.q.m.q. h.a.d.a.n. ΥΛΗ mā dicit̄. Δυναμις aūt potentia. Cā uero eſt q̄ ad aliqd faciēdum ipellimur.Ea āt diſtribuit̄ ut Cice.ſcribit i ipulſionē & rōtinationē.Impulſio ē q̄ ſine cogitatiōe p q̄dā affectionē animi facere aliqd hortat̄:ut amor.ægritudo.iracūdia.uinolētia.& oīo oīa in quibus aīus ita uī affectus fuiſſe:ut p ſpicere cōſilio & cura nō potuerit.& id quod fecit: ipetu quodā aī potius q̄ cogitatione fecerit.Rōcinatio aūt eſt diligēs & cōſiderata faciēdi aliqd aut nō faciēdi excogitatio.Ea dī iterfuiſſe cū aliqd certa de cā uitaſſe aut ſecutus ē aīus uī:ut ſi amicitie cā qd factū dicit̄.ſi inimici ulciſcendi.ſi metu.ſi glorię.ſi pecunie ſi denicq; ut oīa generati āplectamur alicui⁹ retinēdi.augēdi.adipiſcēdiue cōmodi. aut cōtra reiiciēdi.diminuēdi.deuitādi icōmodi cā. Nā in horū gen⁹ alterutrū illa quoq; icidēt:in q̄bus aut i cōmodū aliq̄d maioriſ uitādi incōmodi cā ſuſcipit̄:aut cōmodum aliq̄d maioris adipiſcēdi cōmodi p̄terit̄. Nāq;.&.i.d.p.u. Licet ſic fere legat̄ mihi tū nāq; pticula ut ſēſui ipſi min⁹ cōgrua expūgēda & q̄ relatiuū eius loco uideā a ſcribēdū:ut legat̄. Quę & indeliberādo plurimū ualēt.nā in cōſultatiōib⁹ hęc oīa tractari ſolet:ut ſi ad ſuſcipiēdū bellū cōtra Turcos ſūmū pōtificē hortarēur:his locis uti poſſem⁹.eū & q̄ nō hēt bōa adptuę.& q̄ hēt āplificatuę.cōſeruatuę.uſuę.Cōtraq; mala ſiq̄ ipēdēt uitaę.ab iis q̄ adſt ſe liberatuę.ul' ea dmiutuę.ul' bōa cōuerſuę. Sed.h.c.h.r.P.c.e.o.u.recta noī are uidet̄ Fa.ea q̄ uere bōa aut mala ſūt. Praua q̄ nō ſūt qdē:ſed eē putāt̄ bōa aut mala.Quę credūt bōa aut mala.credūtur legēdū eē patet. Inde errores exiſtūt & peſſimi affectus.errores uocat falſas opiniōes.ut Cice.de.o.declarauit id mō Temeritas. C. Ceſa.q oīa iura diuīa & hūana puertit ppter eū quē ſibi ipſe opiniōis errore finxerat p̄ncipatū.Accedūt aliq̄ fortūa.hoīes aut ppoſitio peccāt aut ipetu aut caſu.ut ſcribit Martiāus iuriſcōſultus libro q̄drage ſimooctauo.titulo de pœnis.ppoſito deliquūt latrōes q tōnē hēnt.ipetu āt cū p ebrietatē ad manus aut ferrū uenitur Caſu uero cum in uenando telum in feram miſſum hominem interficit.Hæc autem ad ueniam ualēt cū reus ſe peccaſſe fatetur. Ad probationem uero criminum:cum factum negatur. Finitiones interim ex cauſis pendent.hoc eſt.pendentes infirmęque & inſtabiles ſunt propter cauſas:ut ea quę in aere pendere uidemus. Niſi

qua Cice.i Verrē nō ſemel uſus eſt.Hęc fere circa p̄ſonaſ ſūt aut his ſimilia.Nec.n.cōplecti oīa uel in hac pte uel i cęteris poſſumus cōtēti rationē plura q̄ſituris oſtēdere. Nūc ad res trāſeo in q̄buſ maxīe ſūt p̄ſonis iūcta q̄ agim⁹.Ideoq; p̄ria tractāda.i oīb⁹ porro:q̄ fiūt q̄rit̄:aut q̄re.aut ubi.aut qū.aut qō aut p q̄ facta ſūt.Ducūtur igit̄ argumēta ex cāis factorū uel futurorū:quorū mām quā hylen alii.dynamī alii nominaue rūt:in duo genera:ſed q̄ternas utriuſq; diuidūt ſpēs. Nā fere uerſatur rō faciēdi circa bonorū adeptionē i cremetū.cōſeruatiōem.uſū:aut malorū euitationē.liberationē.īminutionē.cōuerſionē.nāq; & i deliberādo plurimū ualēt.Sed has cās hēnt recta.praua cōtra ex falſis opiniōnib⁹ ueniūt.Nā ē his initiū ex his q̄ credūt bona aut mala.īde errores exiſtunt & peſſimi affectus i q̄bus ſūt ira.odiū.īuidia.cupiditas.ſpēs ābit⁹.audacia.metus.cætera eiuſdē gn̄ris. Accedūt aliq̄ fortuna.ebrietas.ignorātia:q̄ interī aduēniā ualēt. Interī ad p̄bationē crimi nū. Vt ſiqs dū alii inſidiat̄:aliū dī interemiſſe.Cāæ porro nō ad cōuincēdū mō qđ obiicit̄:ſed ad defēdēdū quoq; excuti ſolēt:cū q̄s ſe recte feciſſe honeſta cā cōtēdit:q̄ de re latius in tertio li.dictū ē. Finitiōes interī ex cāis pēdēt. An tyrānicida: q̄ tyrānū a quo deph̄ēſus in adulterio fuerat occidit. An ſacri legus q̄ut hoſtes urbe expelleret:arma tēplo affixa detraxit. Ducūtur argumēta & ex loco. Spectātur.n.ad fidē p̄batiōis. mōtanus an plāus.maritimus ā mediterrāeus.cōſitus ā i cultus.freq̄ns an deſertus.p̄pinqu⁹ an remotus.opportunus cōſiliis an aduerſus. Quā ptē uidemus uehementiſſime p̄ Milone tractaſſe Cice. Et hæc qdem & ſimilia ad coniecturam

dent.hoc eſt.pendentes infirmęque & inſtabiles ſunt propter cauſas:ut ea quę in aere pendere uidemus. Niſi

enī cauſe eſſ̄ t: definitiões ipſę firmiſſimę uiderẽtur: neq; de illis quicq̄ dubitaret ſed ꝓpter cauſas huiuſmodi in q̄ſtionẽ reuocãtur. Quã ptẽ uidem⁹ uehemẽtiſſime ꝓ Milone tractaſſe Cice. Pro Milone ſic a loco ducit argumẽta Tulli. uideam⁹ nũc id qđ caput ẽ. Locus ad inſidias ille ipſe ubi cõgreſſi ſũt: utri tãdẽ fuerit aptior? d uero iudices ẽt dubitãdũ & diutius cogitãdũ ẽ? Ante fũdũ Clodii: quo in fũdo ꝓpter iſanas illas ſubſtructiões facile hoium milia uerſarẽtur ualẽtiũ aduerſari. & q̄ ſequũtur. Sed .i.l: q. p. an publicus. Mẽdoſe locos legũt. Sed ne ſi locus qdẽ legat: corrigitur hic fẽſus. R edũdaret. n. lõcus. Quare illa particula interi era ſa ī ꝓpoſitio uidet a ſcribẽda & locofortaſſe litera. s. eraſa egẽdũ eſt. hoc mõ. Sed iterī lin loco quoq; ut uerbũ illud ſpectatur hic quoq; inteligatur. Sic ãt eẽ legẽdũ ẽt q̄ ſequunt oſtendũt. ut in pſona pater. magiſtrat⁹. pegrius. Sed c. f. c. a. p. Hoc ẽ in cõiectura li ſtatu in quo factũ negatur In iuris ãt litibus de facto cõſtat ac de iure dũtaxat q̄ritur

frequẽtius ptinẽt. Sed interi locus quoq; priuatus an public⁹ ſacer an ꝓphãus: nī an alienus. Vt ī pſona magiſtrat⁹. pī. peregrinus. Hic. n. q̄ſtiões oriũtur. Priuatã pecuniã ſuſtulit: uerũ qa de tẽplo nõ furtũ: ſđ ſacrilegiũ ẽ. Occidiſti adulterũ qđ lex ꝓmittit: ſed qa ī lupanari cędes ẽ. in iuriã feciſti: ſed qa magiſtratus: maieſtatis actio ẽ. uel cõtra licuit. qa pī erã. qa magiſtratus. Sed circa facti cõtrouerſiã argumẽta ꝓſtãt. circa iuris lites: mãm q̄ſtionũ. Ad q̄litatẽ quoq; frequẽter ptinet locus. Neq;. n. idẽ ubiq; aut licet aut decorũ ẽ. Q uī ẽt in q̄ ciuitate. q cq; q̄ratur intereſt. Moribus. n. & legibus diſtant. Ad cõmendationẽ quoque & iudiciã ualet. Nã & Aiax apd Ouī. inq t. Ante rates agimus cãm & mecũ cõfertur Vlyſſes. & Miloni inter cetera obiectũ eſt: qđ Clodius in monumẽtis ab eo maiorũ ſuorũ eſſet occiſus. Ad ſuadẽdi momẽta idẽ ualet: ſicut tẽpus: cuius tractatũ ſubiũgã. Eius ãt: ut alio loco iã dixi: duplex ſignificatio eſt. Generaliter. n. & ſpecialiter accipitur prius illud eſt. Nũc. Oli. Tũc. ſub Alexã. cũ apud Iliõ pugnatũ eſt. deniq; ꝓteritũ. inſtãs. futurũ. Hoc ſequẽs hẽt & cõſtituta diſcrimina. æſtate. hyeme. noctu. iterdiu. & fortuna. in peſtilentia. in bello. in cõuiuio. Latinorũ qdã ſatis ſignificari putauerũt: ſi illud generale tẽpus. hoc ſpeciale tẽpora uocarent Q uorũ utrorũq; ratio & in cõſilis qdẽ: & in illo demõſtratiuo generī uerſat: ſed i iudiciis frequẽtiſſima ẽ. Nã & iuris q̄ſtiões facit: & q̄litatẽ diſtinguit: & ad cõiecturã plurimũ cõfert Vt cũ interī ꝓbatiões inexpugnabiles afferat q̄les ſũt ſi dicatur: ut ſupra poſui: Signator: q ãte diẽ tabularũ dceſſit. an cõmiſiſſe aliq d: uel cũ iſãs eẽt: uel cũ adhuc oío natus non eſſet Preter id qđ oía facile argumẽta: aut ex iis q̄ ate rẽ facta ſunt aut ex cõiũctis rei. aut cõſequẽtibus ducunt. Ex ãtecedẽtibuſ Mortẽ minat⁹ ẽ. noctu exiſti. pficiſcẽtẽ ãteceſſiſti. Cãæ quoq; factorũ ꝓteriti ſũt tpis. Sed tẽp⁹ ſubtili⁹ qdã q̄ neceſſe erat diſceret: ut eẽt iũcti. lõus audit⁹ ẽ. adherentis. clamor ſublatus

Et miloni inter cetera obiectũ ẽ qđ Clodi⁹. Hoc apte ex Cice. oratiõe ꝓ milõe colligit. Aut eo inqt mors atrocior erit. P. Clodii qđ is ī monumẽtis maiorũ ſuorũ ſit interfectus. Hoc. n. ſępe ab iſtis dicit. pide q̄ſi appius ille Cęcus uiã munierit: nõ q̄ populus uteretur: ſed ubi ipune ſui poſteri latrocinarẽtur? Itaq; in eadẽ iſta appia uia cũ ornatiſſimũ eqtẽ Romanum. M. Papyriũ occidiſſet ñ fuit iſtđ facin⁹ puniẽdũ? Hõ. n. nobilis ī ſuiſ monumẽtis eqtẽ Romanũ occiderat. Nũc eiuſdẽ appię nomẽ q̄tas trãgœdias excitat. q cruẽtata antea cede honeſti atq; inocẽtis uiri ſilebatur eadẽ nũc crebro uſurpatur: poſteaq̄ latrõis & paricidę ſãguine imbuta ẽ. Hoc ſ. h. & .c. d. ę. h. n. i. & .f. i .p. Sic qdẽ legitur in omnib⁹ q̄ mihi uidere cõtigit exẽplaribus. Sed qđ ſibi hoc loco fortũa uelit: nõ uideo: niſi qđ & ſẽſui & uerborũ cõtextui ita repugnat. ut alter minus pciatur alter incongruus fiat. neq;. n. ullũ ẽ uerbũ ad qđ referri poſſit. Quonã igitur pacto emẽdabitur hic loc⁹. Nẽ

pe fortuna ẽ forſitã eradẽda: at eius loco fortuita ſũt reponẽda. oppoſita nãq; ſũt fortuita & cõſtituta. Hoc uero tps: qđ ſpãle a qbuſdã uocari Fa. ait: occaſionẽ Ci. appellat: q̄ & ita dfinit. occaſio ẽ ps tpis hẽnſ iſe alicuius rei idoneã faciẽdi aut non faciendi opportunitatẽ. hec diſtribuitur in tria genera. publicũ. cõe. ſingulare. Publicũ ẽ: qđ ciuitas uniuerſa aliq̄ de cã freq̄ntat. ut ludi. dies feſti. bellũ cõe qđ accidit oíbus eõdẽ ferre tpe. ut meſſis. uindemia. calor. frigus. Singulare ãt eſt qđ aliq̄ de cã ꝓuatim ſolet alicui accidere: ut nuptię. ſacrificiũ. fun⁹. cõuiuiũ. ſõn⁹. Si. d. u. ſ. q. p. ſ q. a. d. t. d. a. c. a. Hic quoq; loc⁹ accurata emẽdatiõe indigere uidetur que ſic adhiberi pót: ſi ã pticula expũcta aut diſiũctio repõat: hoc mõ. Signator q̄te diẽ tabulaꝝ deceſſit. aut cõmī

ſiſſe aliqd:uel cũ infans eſſet. Vt cũ obꝛicieꝫ reo lenocinii ſpecioſę marito. Qui dicãtur facere lenocinium: ꝓſpicue deſcribit ulpianus titulo de poſtulando. Lenociniũ inqt facit q̃ quęſtuaria mãcipia hẽt. Sed & q̃ in liberis, hũc q̃ſtũ exercet: in eadẽ cã eſt: ſiue pricipaliter hoc negotiũ gerat: ſiue alterius negotiationis acceſſione utaꝫ. Idẽ ad legẽ Iuliã de adulteriis. Lenocini q̃dẽ crimẽ lege Iulia de adulteriis prꝫſcriptũ ẽ cũ ſit eadẽ i mari tũ pœna ſtatuta: q̃ de adulteriis uxoris qd ceperit & itẽ in eũ q̃ in adulterio deprehẽſã retinuerit. Idq; ad q̃litatẽ. Sic q̃dẽ legitur. Sed forſitã is cũ recte legereꝫ. Vtſi negem⁹ adulterꝫ ferro occidiſſe: cũ uenẽo licuiſſet occidere. meda huic ſenſui ineẽ deprꝫhẽdiꝫ q̃ mihi facile tolli poſſe uideꝫ: ſi illi ablatiui ferro & uenẽo ſibi iuicẽ ceſſerit locis: ut legaꝫ. ut ſi negemus adulterꝫ ueneno occidiſſe: cũ ferro licuiſſet occidere. Nam adulterꝫ cũ adultera deprꝫhẽſũ ferro ipune interficere licebat, nõ aũt ueneno Quidam ergo ueneficii accuſat⁹: negat ſe adulterꝫ ueneno necaſſe cũ ferro õcidere licuiſſet. Sed uel oportuiſſe. Lra. t. aſcripta oportuiſſet mihi legẽdũ uidetur. Tũ uel acõiecturas quoq; Illa uel particula a ſenſu non agnoſciꝫ eoq; eſt expũgẽda. Hic aũt coligitꝫ id qd̃ paulo ante dixi. Is cũ eẽ legẽdũ: ut intelligamus modũ cũ ad q̃litatẽ ſcriptũq; ꝓtinere tũ ad cõiecturas quoq;. Ex qb⁹ ſit cã Fit loco. illius ſubiunctiui ſit mihi legendũ uꝫ. Cã. n. fit ex circũſtãtiarꝫ complexu: citra quẽ nõ cã ſed q̃ſtio dr̃. Diuidi hęc tria gñra nõ poſſũt. ſic q̃dẽ recte legi uideꝫ. Sed acutius ituẽti i ꝓpoſitionẽ a ſẽſu deſiderari liq̃bit: ut legaꝫ. Diuidi i hec tria gñra nõ poſſũt Nã loci q̃dã argumẽtorꝫ: q̃ ſtatib⁹ oĩbus ſũt cõmunes cõmode i n oẽs ſtat⁹ diſtribui ñ poſſũt. Ducũtur ergo argumẽta ex finitiõe ſeu fine. nam utroq; mõ traditꝫ. Definitio finis iteri ac finitio appellaꝫ. Eſt ãt definitio ut Cicero. ait oratio q̃ id q̃d̃ definiꝫ explicat qd ſit. cõſtatãt ex gñre & differẽtiis. Sd Fabi⁹ ẽt deſcriptiões ſõ finitiõe cõprehẽdit A finitiõe ꝟo ſic ducitꝫ argumẽtũ. ſit. n. i q̃ſtiõe poſitũ utrũ iuriſciuilis cognitio ſit utilis. Nã ſic argumẽtabor. Iuſciuile ẽ ęqtas conſtitutã iis qui eiuſdẽm ciuitatis ſunt ad res ſuas obtinendas. Eius autem ęquitatis utilis cognitio eſt. utilis ergo eſt iuriſciuilis ſcientia eſt. Inſequẽti ſunt illa. latuiſti. pfugiſti. liuores & tumores apparuerũt. Iiſdẽ tẽporũ gradidus defenſor utetur ad detrahẽ dã ei qd̃ obiicitur: fidẽ. In his oĩbus factorũ dictorũq; rõ uerſatur: ſed dupliciter. Nã fiũt q̃dã: qa aliꝫ poſtea futurũ ẽ. q̃dã qa aliud ante factũ ẽ: ut cũ obicitur reo lenocinii ſpecioſe marito qd̃ ſpecioſã adulterii dãnatã quãdã emerit. aut paricidii reo luxurioſo: qd̃ dixerit patri nõ me ãplius obiurgabis. Nã & ille nõ qa emit. leno ẽ ſed q̃a leno erat: emit. nec hic qa ſic erat locut⁹: occidit. Sed qa erat occiſurus: ſic locutuſ ẽ. Caſus aũt q̃ & ipſe ꝓſtat argumẽtis locũ: ſine dubio ẽ ex iſequẽtib⁹. Sed q̃dã ꝓprietate diſtinguitur: ut ſi dicã melior dux Scipio q̃ Hanibal uicit Hãnibalẽ. bonus gubernator nunq̃ fecit naufragiũ. bonus agricola magnos ſuſtulit fructus. Et cõtra ſũptuoſus fuit. patrimoniũ ex hauſit. turpiter uixit. uel oĩbus iuiſus eſt. Intuẽde ſũt ꝑcipueq; in cõiecturis & facultates. Credibilius eſt. n. occiſos a pluribus pauciores a firmioribꝫ ibecilliores. auigilãtibus dormiẽtes. apręparatis inopinãtes. Quorũ cõtraria in diuerſũ ualẽt. Hæc & in deliberãdo intuemur: & in iudiciis ad duas res ſolemus referre. an uoluerit q̃s. an potuerit. Nã & uolũtatẽ ſpes facit. Hinc illa apud Cice. cõiecturа. Inſidiatus eſt Clodius Miloni. nõ Milo Clodio. Ille cũ ſeruis robuſtis. hic cũ mulierũ comitatu. ille equis. hic in reda. ille expeditus. hic penula irretitus. Facultati ãt licet inſtrumẽtũ cõiũgere: Sũt. n. in pte facultatis & copiæ. Sed ex inſtrumẽto aliquãdo ẽt ſigna naſcũtur: ut ſpiculũ in corpore inuẽtum His adiicitur modus: quẽ ῥ῾ποσον dicunt: quo q̃ritur quẽad modũ qd ſit factum: idq; ad q̃litatẽ ſcriptũq; pertinet: ut ſi negemus adulterũ ferro occidiſſe cũ ueneno licuiſſet occidere ſed uel oportuiſſe. tũ uel ad cõiecturas quoq;: ut ſi dicã bona mente factũ iõ palã. mala: ideoq; ex inſidiis. noctu. in ſolitudine. In rebus aũt omnibus de q̃rũ ui aut natura q̃ritur: q̃ſq; ẽt citra cõplexũ perſonarũ cæterorumq;: ex q̃bus ſit cauſa: ꝑ ſe intueri poſſumus: tria ſine dubio rurſus ſpectanda ſunt. an ſit quid ſit. quale ſit. Sed quia ſunt quidã loci argumentorum iis omnibus communes: diuidi hæc tria genera non poſſunt Ideoq; locis potius: ut quoſq; iucurrent: ſubiiciẽda ſunt. Duntur ergo argumenta ex finitione ſeu fine: nam utroque modo traditur. Eius duplex ratio eſt. Aut enim ſimpliciter

Ita ut uniuersā uī uerbi cōplectimur. Aut legendū esse loco illius ut pticulę facile ex altera disiunctiua q̄ subiicitur apparet. Sed aliud quoq; & qdē maius flagitiū mihi in hoc sensu inesse uidet. Non.n. uniuersā: sed i uniuersū forsitā ē legēdū: ut in uniuersū & p partes tāq; oppositā disiungātur. Aut etymologia ut si assiduus ab ære dādo. Etymologię magis cōuenit ut a se legat. Id quod ex Cice. topicis facile cōprobatur. Hoc.n. eodem exēplo & Cice. utitur. Cū lex inqt eliascētia assiduo uidicē assiduū esse iubet, locupletē iubet locupleti. Locuples.n. est assiduus ut ait. L. Elius appellatus ab asse dādo. As aūt genus fuit apud priscos nūmi maioris: non solū tota hęreditas: q̄ in duodecī distribuebat partes. Etymologia uero ab aliis interpretatio nois. a Cicerone tū ueri loqum qd nomē tamē reformidat: tum notatio appellat qa sunt uerba rei notę. unde & Arist. idē hoc συμβολον appellat quod latine ē nota. ad uerbum aūt ueriloquum transfertur. ετυμον nanq; uerū λογος locutio dicitur Et locupletē a locoꝝ. Cice. quoq; de rep. libro secūdo ait a pecore pecuniosos & a possessionib⁹ locoꝝ locupletes appellatos. Finitiōis. ſm. uidetur genus. spēs. differens proprium. gen⁹ est ut definit aristoteles: qd de plurib⁹ differentibus spē in eo qd quid sit predicat ut arbor de platão & myrto & reliqs arboribus dicit. Spēs uero ē quæ de pluribus numero differentibus prędicatur. ut Platan⁹ & myrtus. Differens est: quā alii differētiam uocant. quo unūquodq; ab alio differt ut hō a Brutis ratōe distat. Propriū uero est qd soli accidit: ut homini risus. Ex his aūt omnibus definitiones struūtur: ut hō ē aial rōale. mortale risus & disciplinę capax. Nec q.e.u.u.n.p.e i. Tāetsi ita fere legitur: mihi tū non pticula e suo loco in alienū trāslata uidetur. Nā ut hoc quoq; exēplo pbetur genus ad refellendā spēm plurimū ualere legē dū ē hoc mō. Nec qd nō est uirtus utiq; pōt esse iusticia.

quæritur, sit ne hoc uirtus, aut præcedente finitione, quid sit uirtus. Ita aut uniuersā uī uerbi cōplectimur, ut rhetorice est bene dicēdi sciētia, aut p partes ut rhetorice ē recte iueniendi & disponēdi & eloquēdi cū firma memoria & cū dignitate actionis sciētia. Preterea finimus aut ui sicut superiora: aut ετυμολογια, ut si assiduum ab ęre dando: & locupletem a locorū. pecuniosū a pecorū copia. Finitioni subiecta maxie uidentur genus, spēcies, differēs, ppriū. Ex his oibus argumēta ducunt. Genus ad ad probādā spēm minimū ualet, plurimū ad refellēdā. Itaq; nō qa ē arbor: platanus ē. At qd non ē arbor: utiq; platanus nō ē. Nec qd est uirtus: utiq; nō pōt esse iustitia. Itaq; a genere pueniendū est ad ultimā spēm ut hō ē aial. nō est satis. id.n. genus ē. mortale ēt si spēs est: cū aliis tamē cōmunis finitio, rōnale: nihil supererit ad demōstrādū id quod uelis. Cōtra spēs firmā pbationē hēt: generis. infirmā refutationē. Nā quod iustitia ē utiq; uirtus ē. qd nō ē iustitia pōt esse uirtus. ut si ē fortitudo. cōtinētia. cōstātia. Nūq; itaq; tollet a spēcie genus nisi oēs spēs: q̄ sunt generi subiectæ: remouēatur. hoc mō. Quod neq; immortale ē: neq; mortale, aial nō est. His adiiciūt ppria & dīa. ppriis cōfirmat finitio. differētib⁹ soluitur. Propriū āt ē: aut quod soli accidit: ut homini sermo risus. aut qd utiq; accidit: sed nō soli: ut igni calefacere. Et sūt eiusdē rei plura ppria ut ipsi⁹ ignis lucere, calete. Itaq; quod cūq; ppriū deerit: soluet finitionē. nō utiq; quodcūq; erit confirmabit. Sæpissime aūt qd sit propriū cuiusq; q̄ritur ut si per ετυμολογιαν dicatur tyrranicidæ propriū est tyrannū occidere: negem⁹. Nō.n. si traditū sibi eū carnifex occiderit tyrannicida uocat. nec si iprudēs uel iuit⁹. Q d ăt ppriū nō erit differēs erit, ut alid ē seruū eē alid fuiſ: q̄ lis eē i addictis qō solet

Quod immortale est neq; mortale animal non est. Mendose sic legitur. emendate autem si neque particula iterum ascribatur hoc modo. Quod neque immortale est neque mortale animal non est. Propriū aūt ē. Fabius qdē duob⁹. Porphyrius uero q̄tuor modis ppriū distiguit. Sic.n. scribit: ut quo mō possum⁹ i latinū uertamus. Propriū ăt inqt q̄tuor diuidūt modis. Eteni qd soli alicui formę accidit q̄uis nō omni: ut hōini medico esse uel geometrę. Et qd omni qdē speciei accidit ēt si nō soli ut hōini eē bipedi. Et qd soli & omni & aliq̄ndo: ut hōini i senectute canescere. Quarto uero mō qd & soli & omni & sēper ut hōini eē risibili. Quāuis.n. semper nō rideat: tamē risibile dicitur: nō qd semper rideat: sed qa natura semper ridere pōt. Hoc nanque ei semp ingenitū inest: sicut equo hinnibile esse. Hec autem & precipue propria dicunt. unde etiam conuertuntur. Si quid enim equus: hinnibile. & si quid hinnibile: equus. Si quid homo risibile: & si quid risibile homo.

Qui ſeruus eſt ſi manumittatur: fit libertinus. nō idē addictus & plura de qbus alio loco. Quis crederet hūc ſenſum mēdis nō carere? Sed certe nō caret. Itidē enī hoc ē ſimiliter nō idē legēdū eſt. Fabius aūt in ſeptimo huius opis uolumīne pluribus ſerui & addicti differentias expōit. uideamus ergo inqt ꝓpria differentiaq; liberoꝝ: q̄ libro qnto leuiter ītrāſitu attigerā. Seruus cū manumittitur fit libertinus. Addictus recepta libertate fit ī genus. Seruus inuito dño libertatē nō cōſeq̄tur. Ad ſeruū nulla lex ptinet: Addictus legē hēt. Propria liberi: quę nemo hēt niſi liber: prēnomē. nomē. cognomē tribū hēt hęc addictus. Apud iuriſcōſultos uero eſt titulus De ī diē addictiōe: q̄m tū tūrba leguleorū corrūpit legētiū. De ī dīē adictiōe. qđ qdē grāde flagitiū ē. In eo āt titulo copioſe de addictis diſputaſ. Eſt aūt addicere ad tēpus aliqđ obligare. Vñ addicti q ad tēpus alicui ſūt obligati. Illud. q. d. u. c. g. i. ſ. d. ſ. i. d. e uocali ī i cōuerſa diducto legēdū ē: ut ꝑ diuiſo accipiaſ. Nā genus i ſpēs ꝑ dēias diſtribuiſ: ut aialiū aliđ rationale ē aliud irrōnale. Quod uero Fabius ait mortale ſpeciē eē: minīe uerē eſſe uidetur Quo nāq; mō mortale ſpēs aialis eē poſſit: cū mlta aialia ſpē dēia cōplectaſ. Mortales enī & hoīes & equi & leoneſ dicūtur. Sed Fabius mortale aīal pro hoīe fortaſſe accipit. ut uulgo dicimus mortales ꝑ hoībus. Cice. genus & ſpēm quā eā dē formā uocat: a finitiōe diducit. & iis q̄ ad aliqđ ſunt ſubiicit. Cice. in topicis inqt argumēta ēt duci ab his rebus: q̄ quodā mō affecte ſūt ad id de quo q̄riť. His ergo genꝰ & ſpēs a Cice. ſubiiciūtur. Sic. n. ꝓcipit. Ducunť ēt argumēta ex iis rebus q̄ quodā mō affecta ſunt ad id de quo q̄riť. Sed hoc genꝰ in plures ptes diſtributū ē. Nā alia cōiugata appellamꝰ. alia ex gñre. alia ex forma. alia ex ſimilitudie. Vt. ſ. i. o. a. l. e. p. ſ. q. u. g. Apertius ē apud Cice. hoc idē exēplū. Sic. n. explicať Quoniā oē argētū mulieri legatū ē: nō pōt ea pecunia q̄ numerata domi relicta ē: nō eē legata. Forma. n. a gñre quoad nom̄ ſuū retinet: nūq; ſe iūgiť. Numerata āt pecunia nom̄ argēti retinet. legata igiť uideť. At. ſ. c. l. ſ. e. q. u. m. c. n. d. e. q. i. m. n. c. ſ. n. ſ. q. d. ſ. ſ. m. Hoc quoq; ex Ciceronis ipſius topicis clarius ꝓcipiť. Si ſabie inqt pecunia legara ē a uiro: ſi ea uxor māterfamilias eēt: ſi ea in manū nō cōuenerat: nihil debeť. genus enim eſt uxor. eius due formę ſunt. una matrūfamilias. Hę ſunt q̄ in manū cōuenerūt. Altera eaꝝ q̄ tātūmō uxores hētur. Qua in pte cū fuerit Fabia: legatū ei nō uideť. Boethus hoc exēplū exponēs inqt. Vxoꝝ ſpēs ſunt duę una matrūfamilias. altera uſu. Sed cōmuni generis nomine uxores uocantur. Fit uero id ſępe ut ſpēs iiſdē nominibus nuncupentur: qbus & genera. materfamilias uero nō poterat eē niſi q̄ cōueniſſet in manū: Hec aūt erat certa ſpēs nuptiaꝝ. Tribus enim modis uxor habebať uſu. farreatiōe: coēptione. Sed farreatio ſolis pontificibꝰ cōueniebat. Que aūt in manū ꝓ coēptionē cōuenerāt: hę matreſſamilias uocabātur. Quę uero uſu uel farreatione minime. Coēptio uero certis ſolēnitatibꝰ pagebatur. & ſeſe in coemēdo interrogabāt inuicē. uir ita: an mulier ſibi materſamilias eſſe uellet. Illa reſpōdebat uelle. Itē mulier interrogabat. an uir ſibi paterfamilias eſſe uellet. Ille reſpōdebat uelle. Itaq; mulier: uiri cōueniebēt in manū: & uocabātur hę nuptię ꝓ coemptionē. & erat mulier materfamilias uiro loco filię. Quam ſolenitatem in ſuis inſtitutionibus ulpianus tradit.

Diuiſione autem adiuuari finitionem docet. In topicis hoc quoque ſic Cicero oſtendit. Atque etiā definitiōnes alię ſunt partitionum. alię ſunt diuiſionum. Partitiouum cum res ea que propoſita eſt quaſi in membra diſcerpitur: ut ſiquis ius ciuile dicat id eſſe quod in legibus. ſenatuſconſultis. rebus iudicatis. iuriſperitorum auctoritate. edictis magiſtratuū. more. equitat econſiſtat. Diuiſionum autem definitio formas omnes complectitur: quę ſub eo genere ſunt: quod definitur. hoc mō. ab alenatio eſt eius rei quę mancipi eſt. aut traditio alteri nexu. aut in iure ceſſio inter quos ea iure ciuili fieri poſſunt. Quibuſdam deinde interpoſitis diuiſionis partioniſque differentiam hoc modo ſubiungit: In partitione: inquit quaſi membra ſunt: ut corporis caput. humeri. manus. latera. crura. pedes & cetera. In diuiſione formę ſuut: quas grēci εἰδη uocant. noſtri ſiqui hęc forte tractant: ſpecies appellant: non peſſime id quidem: ſed inutiliter ad mutandos caſus in dicendo: Nolim enim ee ſi latine quidem dici poſſit: ſpecierum & ſpeciebus dicere. & ſi his caſibus utendum eſt: at formis & formarum uelim. Cum autē utroq; uerbo idē ſignificetur: comoditatē ī dicēdo nō arbitror negligēdā

Qui ſeruus ē ſi manumittatur: fit libertius. nō idē additus. & plura de qbus alio loco. Illud quoq; differēs uocāt cū genere in ſpeciē diducto ſpecies ipſa diſcernitur. aīal genus. mortale ſpecies. terrenū uel bipes differēs. Nōdū. n. ꝓprium ē. ſed differt a marino uel q̄drupede. qđ nō tā ad argumētū ptinet q̄ ad diligētē finitionis cōprenſionē. Cice. genus & ſpeciē: quā eādē formā uocat: a finitiōe diducit: & iis quæ ad aliqđ ſunt ſubiicit: ut ſi is cui oē argētū legatū ē petat ſignatū quoq; uta tur genere. At ſi qs cū legatum ſit ei: quæ uiro materfamilias eſſet: neget deberiei q̄ ī manū nō cōuenerit: ſed neget ſpecie. quoniā duę formę ſit mīimōiorū. Diuiſiōe āt adiuuari finitiōnē docet. eāq; differī a ptitiōe qđ hęc ſit totiꝰ ī ptes illa gñris ī formas. ptes incertas eē: ut q̄bus cōſtet reſpub. formas certas ut quot ſint ſpecies rerum publicarum: quas tres accipimus:

Que populi.hęc Δημοκρατία.Quæ paucorꝝ.hęc ὀλιγαρχία. Que unius .hęc μοναρχία a grecis uocatur. Iracundi uerbis esse credatur. Emendate in quibusdam exemplaribus excamdescere scriptum esse loco illorꝝ uerborꝝ eē credaē:aiaduerti. Est.n.iracūdi ꝓpriū uerbis excādescere. Mihi tāmē ad huc aut uerborum aliqd decsse uidet,aut qa pticula ut cessās expūgēda. Aut cōtra q̄dā inqbusdā utiq; nō sūt.u. uocali expūcta:neqd uel minimū ꝑtermittā: At sensus e poscit. Et rō q̄uis ita ex diuerso radē ē. Ita pticula ut redundās a sensu repellit. Sic aūt est distigēdū:ne duo diuersa p̄cepta cōfūdātur. Prpbatōi satis est iterū unū hare hoc mō ut sit ciuis aut natꝰ sit opportet aut fatus. utrūq; tollēdū ē. Hic quoq; aliqd flagitii:quod actenus nō fuit dꝯ prēhēsum:iesꝰ cōtēderi. Cui enī utrūq; tollēdū sit:nō apparet. Tāetsi aūt iuitus facio ut aliqd qđ i exeplarib⁹ non iueniatur:cēseā ascribēdū tīne ab istituto recedā.id qđ sētio ꝓmā ac doctorꝝ iudicio subūciā Negāti igitur dādi casus pticipiū sensus pspicuitas exigere mihi uidetur ut legatur,Negāti utrūq; tollēdum. Qua rōne pbāti quoq; non pbatiōi forsitā legēdū ē. Ideoq; &.a.g.e.r.Hoc genꝰ argumtorꝝ ab aliis uocat Aptiū enumeratiōe.Cuiꝰ Cice. tale apponit exemplū.Si nec cēsu nec uidicta.nec testāmto liber factꝰ ē:nō ē liber. Neq; ulla ē earꝝ rerꝝ .nō ē igitur liber.Mō id quo reliqtur uerꝝ. Pro quo legēdū esse qđ apte patet.Tutiꝰ Cice.qđ ꝓ cecina facit,puersus ē uerborum ordo.Sic.n.est legēdū.Tutiꝰ qđ Cice.ꝓ Cecina facit. Sic aūt ꝓ Cecina Pisonē Ebutii aduocatū Cice iterrogat.agenūc si ne tuorꝝ qdē qsq; loco motus erit atq; oēs i ædibus asseruati ac retēti tu solꝰ prohibitus & a tuis ędibꝰ ut atq; armis pterritꝰ:utrꝝ hāc actionē hēbis:q̄ nos usi sumus? an aliā quāpiā? an oīno nullam & quę sequūtur. Vel.c.d.p. .i.s.c. Proponētur loco illius uerbi ponētur & a uocali in e mutata sufficiat emendate forsitam legerꝫtur. Fit etiam ex duobus: quorꝝ necesse est alterꝝ: uerū eligendi aduersario potestas. Sic qđē lectus p cipi nō pōt hie sensus. Quis .n.uerū eligēdi pōtat aduersario faceret? Quod si hoc nō corrigatur:ut utrū e uocali.i.in.t.mutā cōuersa legatur ac ῡbū uelit ascribatur: facile itelligetur. Sic āt eē legēdū ēt exēpla:q̄ subiiciūtur apte dꝫmōstrāt.q̄uis utrūlibet quoq; sēsui cōuēire possit. Quale.e.p.e.s.n.e.p. Pędianus i diuiationē igt ista nec oxymora nec κακοζηλία hoc est nec fa tua acuta nec affectata eē iudicāda Neoptolemi āt eē dictū cōstat e tragœdia sūptū:quo significaꝫ philo.qđē operā eē

q̄ populi. q̄ paucorū.quæ unius potestate regerentur.& ille qđē nō his exēplis utitur:quia scribēs ad Trebatiū ex iure ea ducere maluit.ego apertiora posui.Propria uero ad cōiectu ræ quoq; pertinēt partē:ut qa ꝓpriū est boni recte facere.facere.iracūdi uerbis excādescere:aut cōtra q̄dā i qbusdā utiq; nō sunt.Et ratio quāuis ita ex diuerso eadē est. Diuisio & ad ꝓbādū simili uia ualet:& ad refellēdū.Probationi iterī satis est unū habere hoc mō.ut sit ciuis aut natus sit oportet.aut factus.utrūq; tollēdū ē.nec natus.nec factus est.Fit hoc & multiplex.Ideoq; & argumētorū genus ex remotiōe:quo mō efficitur totū falsū:mō id quo relinqtur uerū. Totū falsum est hoc mō.Pecuniā te credidisse dicis:aut habuisti ipse.aut ab aliquo accepisti.aut iueniſti.aut surripuisti.Si neq; domi habuisti.neq; ab alio accepisti.nec cetera.nō credidisti. Reliquum sit uerū sic.Hic seruus quē tibi uendicas:aut uerna tuus est:aut ēptus:aut donatus:aut testāmēto relictus:aut ex hoste captus:aut alienus.Deide remotis priorib⁹:supererit alienus.Periculosum & cū cura ituendū genus.qa si in ꝓponendo unū quodlibet omiserim⁹:cū risu quoq; tota res soluitur. Tutiꝰ Cicero quod ꝓ Cecina facit:cū iterrogat.si hęc actio nō sit.Simul.n.remouētur oia. Vel cū duo ponētur iter se cōtraria:quorū tenuisse utrūlibet sufficiat:q̄le Ciceroīs ē. Vnū q̄dē certe nemo erit tā inimicꝰ Cluentio:q mihi nō cōcedat si cōstet corruptū illud esse iudiciū:aut ab Habito aut ab Oppianico esse corruptū.si doceo nō ab Habito:unico ab Oppianico.si ostēdo ab oppianico:purgo Habitū. Fit ēt ex duobus quorū necesse ē alterū:uerū eligēdi aduersario potestas: efficiturq; ut utrū elegerit noceat. Facit hoc Cice.pro Oppi. Vtrū cū Coactā appetisset:aut ipse cū sese conaretur occidere:tellū ei e manibus ereptū ē.& ꝓ Vareno. Optio uobis datur:utrū uelitis casu illo itinere Varenū usū eē:an huius ꝓsuasū & idnctu.deinde utraq; facit accusatori contraria. Interim duo ita ꝓponūtur:ut utrūlibet electū idē efficiat: quale est. Philosophandū est:etiam si non est philosophandū. & illud

dandã:ſed in eius ſtudio totã uitã nõ eſſe conſumendã. Quo ſchema ſi intelligit.Q uaſi nõ intelligit. Quaſi corrupte legit.Quo ſi uero emẽdate.Schematis aũt nõ eſſe utẽdũ hoc dicto ꝓbat.Nã ſchemata aut intelliguntꝰ aut nõ.Si intelliguntꝰ.nihil magis ꝓſunt ꝙ ſimplex aptaq; oratio.Si nõ intelliguntꝰ.qd ꝓdeſſe poſſũt cũ nõ intelliganꝰ.De huiuſmõi aũt figuris plene a Fabio in nono tractat.ubi ẽt dẽ cõtrouerſis figuratis ꝑcipit. Eſt ergo hic quoq; argumẽtũ locus inuicẽ ꝓbãtiũ Argumẽtoꝝ legẽdũ eẽ q nõ uidet grãma icis reddat erudiẽdus. Nã ex initii ſũma colligit s littera aſcripta initiis ẽ legẽdũ:ut intelligamus finẽ ex initio ꝓbari. Nõ poſſũ togã ꝓtextã ſperare cũ exordiũ pullũ uideã.Rectę qdẽ ſi legitur ꝙuis qdã exordiũ putẽt eẽ legẽdũ. Credo ẽt qd exordiũ ſignificet ſe nõ ignorare oſtẽtarẽt.Neq;.n.aut ꝑcepto aut dicto illi quo ipſũ ꝑceptũ illuſtratur exodiũ qd finẽ exitũq; ſignificat.ullo pacto cõuenire ꝑt.Quo nãq; mõ ex initiis togã ꝓtextã nõ eẽ ſuturã colligere poſſẽ. ſi exodiũ legatur.Exodiũ uero ita ſenſui cõgruit.ut nihil magis.

Siqdẽ exordiũ cũ aliaꝝ rerũ uero textiliũ.ꝙles ſũt ꝓtextę pricipiũ dicitur. Et quoſdã oia ſuis ineptiis cõfundẽtes eiuſmõi nugas Laurẽtio Valle acerrimi iudicii uiro aſcribere nihil pudet. Similiter icremẽto in utrãq; partẽ ducitur rei rõ.ex ꝓpõ ẽ aſcribẽda ut ex incremẽto legatur

Eſt argumẽtoꝝ locus ex ſimilib⁹.Similia dicũtur in q bus eadẽ ꝙlitas eẽ ꝓſpicitur: ꝙlia ſũt ꝙ a Fabio ſubiiciũtur

Si fidẽ det tutor & ꝑcurator.Ita qdẽ legitur in oib⁹ ꝙ mihi uidere cõtigit exẽplaribus.neꝝ nõ det ſed debet legẽdũ eẽ facile ex Ciceroĩs to

uulgatũ.Quo ſchema ſi itelligit.quaſi non itelligitur.& mẽtiet in torméiis.ꝙ doloré pati pót métiet ꝙa nõ ꝓt.Vt ſũt aũt tria tpa.ita ordo rerũ tribus momẽtis cõſert⁹ ẽ.Habẽt.n. oia exordiũ.incrementũ.ſũmã:ut iurgiũ.deinde cædes & ſtrages.Eſt ergo hic quoq; argumẽtorũ locus inuicẽ ꝓbantiũ. Nã ex initiis ſũma colligitur:quale ẽ.Nõ poſſũ totã ꝓtextã ſperare cũ exordiũ pullũ uideam:& cõtra.Nõ dominatiõis cã Syllã arma ſumpſiſſe:argumẽtũ ẽ dictatura depoſita. Similiter ex incremẽto in utrãq; partẽ ducit rei rõ:cũ in cõiectura.tũ ẽt in tractatu æqtatis.an ad initiũ ſũma referẽda ſit ideſt an ei cædes imputãda ſit.a quo iurgiũ cœpit.Eſt argumẽtorũ locus ex ſimilib⁹.Si cõtinetia uirtus utiq; & abſtinẽtia.Si fidẽ de tutor & ꝑcurator.Hoc ẽ ex eo genere.qd̃ επαγωγὴν græci uocãt.Cicero iductionẽ.Ex diſſimilibus.Nõ ſi lætitia bonũ & uoluptas.Nõ qd̃ mulieri idem pupillo:Ex contrariis.Frugalitas bonum.luxuria enim malum. Si malorũ cã bellũ ẽ:erit emẽdatio pax.Si ueniã meret ꝙ iprudẽs nocuit.nõ meretur premiũ ꝙ imprudẽs ꝑfuit.Ex repugnãtib⁹ Qui ẽ ſtult⁹.ſapiẽs nõ ẽ.Ex cõſequẽtibus ſiue adiũctis .Si iuſtitia eſt bonũ.recte iudicãdũ.Si malũ ꝑfidia:nõ eſt fallendũ Idẽ retro.Nec ſũt his diſſimilia.Ideoq; huic loco ſubiiciẽda. cũ & ipa nãliter cõgruãt.Q d̃ qs nõ hũit:nõ ꝑdidit.Q uẽ qs amat.ſciẽs nõ lædit.Quẽ qs hæredẽ ſuũ eẽ uoluit cãrũ hũit

picis.uñ hęc ſũpta ſũt:ꝑſpici ꝓt.Sic.n.ibi Cice.ſcribit.Sũt.n.ſimilitudines.ꝙ ex plurib⁹ collatiõib⁹ pueniunt quo uolũt.hoc mõ.Si tutor fidẽ ꝑſtare debet.Si ſoci⁹.Si cui mãdaris.Si q iudiciũ accepit:debet & ꝑcurator Hoc ẽ ex eo genere.qd̃ επαγωγὴν græci uocãt.Cice.inductionẽ.In iiſdẽ topicis Cice.ita ꝑcipit.hęc ex plurib⁹ puẽiẽs quo uult.appellat inductio:ꝙ græce επαγωγὴ nominat ꝙ plurimũ ẽ uſus in ſermõib⁹ Socrates. Ex diſſimilib⁹.Diſſimilitudinẽ Cice.differẽtiã uocat.Segt ingt ſimilitudinẽ differẽtia rei maxie cõtraria ſupiori.Sed ẽ eiuſdẽ diſſimiie & ſimile inuẽire.Ei⁹ generis hęc ſũt.Nõ quẽadmodũ qd̃ mulieri debeas: recte ipſi mulieri ſine tutore auctore ſoluas:ita qd̃ pupillo aut pupillę debeas:recte poſſis eodẽ mõ ſoluere.

Ex cõtrariis.Cõtraria ſũt ꝙ in eodẽ poſita genere lõgiſſime a ſe diſtãt ut bonũ & malũ.Ex repugnãtib⁹.repugnãtia dicũt ꝙ ita copulãt:ut id qd̃ alicui cõtrarioꝝ naturaliter iũctũ ẽ:reliquo cõtrario cõparet.ut qñ amicicię atq; inimicicię cõtraria ſũt:inimicicias uero cõſeqt nocẽdi uolũtas.amicicia & nocẽdi uolũtas repugnãtia ſũt. Ex cõſequẽtib⁹ ſiue adiũctis.Aliũ qdẽ locũ ab adiũctis Cic.facit.aliũ a cõſequẽtib⁹.Et ab adiũctis qdẽ locũ ꝑpriũ eẽ oratoꝝ ait.In eo.n. ꝙri qd añ rẽ.qd cũ re.qd poſt rẽ euenerit. Añ rẽ ãt ꝙri ꝙ talia ſũt.apparat⁹.colloga:locus cõſtitut⁹.cõuiuiũ.Cũ re uero pedũ ſtrepit⁹.crepit⁹ hoium.corpnꝝ umbre & ſi qd eiuſmõi.At poſt rẽ pallor.rubor.titubatio.ſiq; alia ſigna cõturbatiõis & cõſciẽtie.ꝑterẽa reſtinct⁹ ignis. gladi⁹ cruẽt⁹.ceteraq; ꝙ ſuſpicion facti poſſũt mouere.Hic apte colligim⁹ ea a Cice.adiũcta uocari: ꝙ unicui q rei finitimã hẽant naturã uelut timori palor adiũct⁹ ẽ.Hec ãt talia ſũt:ut ſepi⁹ qdẽ uicinis ſibi adhereſcant neque tamen ex neceſſitate iis quibus uicina ſũt adeſſe cogantur . Nam ſepe timori pallor aſſiſtit . non tamen ſemper:ueluti cum diſſimulatione premitur metus .ideoque ueriſimilia ex adiũctis argnmenta naſcũtur:

Locum uero a consequentibus & antecedentibus & repugnantibus propriũm esse dialecticorum ait: longeq; ab adiunctis esse aduersum asserit. nam coniuncta inquit: de quibus paulo ante dictũ est: non semper eueniunt: Consequentia autem semper. Ea enim dico consequentia quæ rem necessario consequuntur. Itẽq; & antecedentia & repugnantia. Quicquid. n. sequit, quãq; rem: aut antecedit: id cohæret cũ re necessario: & quicquid repugnat: id eiusmodi est: ut coherere nunquam possit. Hæc quidem Tullius. Fabius. uero & consequentia cum adiũctis copulat: & consequentiũ duo esse genera ait. alia naturæ. alia temporis: neque se de nominibus anxium eẽ dum ipsa uis rerum intelligatur.

habet habebit. Sed cum sint indubitata uim habent pene signorum ínumerabilium. sed consequentia dico acolutha. Est enim consequens sapientiae bonitas. illa sequentia paragomena: quæ postea facta sũt: aut futura. nec sum ĩ noibus anxius. Vocet enĩ ut uoluerit quisq;: dũ uis rerũ ipsa manifesta sit: appareatq; hoc tẽporis. illud esse naturae. Itaq; nõ dubito hæc quoq; consequẽtia q̃uis ex priorib⁹ dẽt argumẽtũ ad ea quæ sequũt: quorũ q̃dã duas spẽs eẽ uoluerũt. Actõis ut p Oppio. Quos educere iuictos in puiciam non potuit eos iuitos retinere q potuit? Tẽporis í Verrẽ. Si finẽ prætoris edicto afferunt Kal. ianuarii: cur nõ initiũ quoq; edicti nascat a kal. ianuarii? Quod utrũq; exẽplum tale est: ut idẽ in diuersũ: si retro agas ualeat. Cõsequẽs est. n. eos q iuiti duci nõ potuerũt: iuitos nõ potuisse retineri. Illa quoq; quæ ex rebus mutuam cõfirmationẽ præstãtibus ducũtur: quæ ꝓprii generis q̃dã uideri uolũt & uocãt εκτων ωρος αλλη λα. cicero ex rebus sub eadẽ rationẽ ueniẽtibus: forte cõsequentibus iunxerit. Si portoriũ rhodiis locare honestũ est: & Hermacreõti cõducere. & quod discẽt honestũ & docẽt. Vnde illa non hac ratione dicta? sed efficiẽs idẽ Domitii Afri sẽtẽtia ẽ pulchra. Ego accusaui. uos dãnastis. Est iuicẽ cõsequẽs & quod ex diuersis idẽ ostẽdit: ut q mundũ nasci dicit: ꝑ hoc ipsũ & deficere significet. qa deficit omne quod nascitur. Si millia est his argumẽtatio: qua colligi solẽt ex his quæ faciunt: ea quæ efficiunt: aut cõtra: quod genus a causis uocant Hæc interim necessario sũt. interim plerũq;. sed nõ necessario. Ná corpus í lumine utiq; umbram facit. & ũbra ubicũq; ẽ: ubi corpus eẽ ostendit. Alia sũt: ut dixi: non necessaria: uel

Sed cum sint indubitata uí habent pene signorum innumerabiliũ. quid sibi uelit hoc loco genitiuus iste innumerbiliũ: ingenue fateor: mihi nõ liquet. Sẽsui certe nõ congruit. Quare deprauatus eẽ hic quoq; locus uideť. Insolubiliũ aũt fortasse legẽdũ ẽ Illa sequentia paragomena: quæ postea facta sunt. εϖαγομενα in q̃busdã exẽplaribus rectiꝰ mihi legi uideť. Aduerbũ enim εϖαγομενα illata trãsferunt παραγομενα uero deriuata dicunť. Signat aũt differẽtiã Fabius iterea q̃ cõsequẽtia uocanť & q̃ sequentia. Cõsequẽtia. n. ad iũcta adhærẽtiaq; dicunť nullũ q definitũ respiciũt tẽpus. sequẽtia uero dicunť postea facta aut futura. deniq; futuræ tẽpus respiciũt Ab utrisq; aũt argumẽta ducunť. Itaq; nõ dubito hæc quoq; cõsequẽtia. Aut adiũgere aut certe simile uerbũ sensus exposcere uideť. Et uocãt εκτων ρρασ αλληλα Cicero ex rebus sub eãdẽ rationẽ ueniẽtibꝰ. εκτων ρρασ αλληλα. hoc ẽ. ex iis q̃ se inuicẽ tenẽt. Cicero aũt cũ alibi tũ in prío rhetorico de his plene tractat. Sic. n. scribit. in his rebus quæ sub eadẽ rationẽ cadũt hoc modo probile ẽ. Ná si rhodiis turpe nõ ẽ portoriũ locare: nec Hermacreonti quidẽ ẽ turpe conducere: Forte consequẽtibus iunxerit. Nisi aut quis nominatiuus aut quid tale ascribatur. aut certe iunxerim: ut sit prima

pso æ: legať; neq; sẽsus: neq; oro ĩtegra uidebiť. certe uerbũ illud iũxerit ad quẽ noiatiuũ cõmode possit referri nõ hẽt. Ego accusaui. uos dãnastis. Hæc sñia a Domitio Afro de decimotertio metamorphoseos libro uideť eẽ accepta. Ná ibi Vlysses sic ait. An falso Palamedẽ crimie turpe ẽ accusasse mihi. uobis dãnasse deoꝝ? Vt q mũdũ nasci dicit: ꝑ hoc ipsũ & deficere significet. ut si mõi idicatiui significat ẽ legẽdũ. Solus aũt Plato ex oib⁹ philosophis ut igt Aristotele: mũdũ generare ausus ẽ. ex quo colligiť ipsũ q̃ a Moyse de mũdi pricipio ſris ꝑdita sũt plegisse eoq; nouũ philosopis dogma iuexisse: atq; ut ueritati cõsonũ approbasse. Quod genus a cãis uocãt: Cã ẽ q̃ ꝓcedẽte aliqd efficiť nõ tpe sed ꝓprietate naturæ: ut diei cã ẽ ortus solis. Effecta uero sũt: q̃ aliqbus efficunť cãis nõ tpe ꝓcedẽtibus sed natura. Quattuor aũt cãrũ species dicũť eẽ efficiẽs, forma, materia, finis, a q̃bus maxia argumẽtoꝝ copia ĩ oi disputatõe ut igt Cicero sumi põt. Ná & ipse hũc locũ copiose describit. Proxius ẽ igt locus efficiẽtiũ reꝝ q̃ causæ appellanť. Deiñ reꝝ effectaꝝ ab efficiẽtibus cãis. Cãꝝ igiť gña sũt duo. unũ qđ ĩ sua id qđ sub ea ui subiectũ ẽ: certe efficit: ut ignis accẽdit. alteꝝ qđ naturã efficiẽdi nõ hẽt. sed sine quo effici non possit: ut si quis æs causam statuæ uelit diccere: quod sine eo effici non possit: & quæ sequuntur.

Quæ utiq; talia, fiunt talia sunt. Hoc præceptū obscurius eē uidet: q; ut Quintiliani cādori cōueniat. Supuacuū, deinde neq; admonitione dignum iudicari potest. Quis. n. uel rudis dubitet ea quæ talia fiūt talia eē? q̄re tāetsi inuitus facio ut aliqd uerborū ascribā: quæ in nullis legerim exēplaribus: tū ne ab instituto recedā: tria hęc uerba sentio apponēda. Qualia quæ faciūt. ut legat. Quæ utiq; talia fiunt talia sunt: qualia quæ faciunt. Meæ uero emēdationi etiā quæ subiiciūtur: exēpla astipulant. Hūc aūt locū Cicero ab effectis uocat: sicq; eū expōit. Cōiunctus inq;, huic cārum loco ille q efficitur ex causis. ut. n. cā qd sit effectū indicat: sic quod effectū ē: q̄ fuerit cā demōstrat. Hic locu sūppeditare solet oratoribus & poetis: sæpe ēt philosophis: sed iis q ornare & copiose loq possūt: mirabilē copiā dicēdi. Cū nūciāt qd ex q̄q; re sit futurę. Cāę. n. cognitio cognitionē euētoręq; facit. Recte āt mōemur cās nō utiq; abultio eē retinēdas. Sēsus itegritas retinēdas aspnat. repetēdas aūt recte forsitan legeret. Hoc aūt cicero quoq; ī prio rhetorico admōet cū ait. Remotū ē qd ultra q̄ satis ē petit. hmōi ē. Quod si. P. Scipio Corneliā filiā Sēpronio Graccho nō collocasset: isq; ex ea duos filios gracchos pcreasset: tātæ seditiōes natæ nō eēnt. q̄re hoc icōmodū Scipiōi ascribē dū uideт. Hmōi ē illa quoq; cō q̄stio. Vtinā ne ī nemoī Pelio securib⁹ cæsæ cecidissēt abiegnę ad terrā trabes. Lōgius. n. repetita ē q̄ res postulabat. Et philocteta. Paridi. Si ps eēs tibi. Corrupte qdē sic legit. Emēdate uero si īpasses tibi. Hæc uero exēpla de prisco⁹ tragœdiis sūpta eē constat de Medea atq; philoctete cōscriptis q̄ fabulæ notiores sūt: q̄ ut hic sint enarrāde. Quo mō puenire quolibet retro cās legentibus licet. Pro legētibus qdā agētibus legūt. Sed legētibus sēsui magis cōueire uī: ut itelligamus colligētibus. His illud adiicere ridiculū putarē: nisi eo Cicero uteret qđ cōiugatū uocāt. Atq; ut ridiculū hoc putes Fabii & Aristoteles ī topicis locū a cōiugatis tradit. Cōiugata aūt sūt q̄cūq; abuno noie uaria platōe flectūt. ut a iustitia iustū iuste. uel ut Cicero dscribit: Cōiugata dicūt q̄ sūt ex uerbis gñeris eiusdē. Eiusdē āt generis uerba sūt: q̄ orta ab uno uarie cōmutāt: ut sapiēs sapienter. sapiētia: Hæc uerboręq; cōiugatio συζυγια grēce dī: ex q̄ hmōi ē argumtū. Si cōpascuus agerē: iusē pascere. Quidā hęc q̄ uel ex cāis uel ex efficiētibus duxo aliēo noie nocāt εκβασεισ. Corrupte duximus & aliēo mihi legi uidēt. Emēdate uero diximus & alio legerēt. εβασισ āt aduebū trāsiret egressio uel egressus. exitus. euētus. Appositia uel cōpatia dīr: q̄ maiora ex minoribus minora ex maioribus: paria ex paribus: confirmant.

utrīq; uel ax altera pte. Sol colorat. nō utiq; q̄ ē colorat⁹ a sole ē. Iter puluerulētū facit. Sed nec oē iter puluerem mouet: nec q̄sq; ē puluerulēt⁹ ex itinere. Quæ utiq; talia fiūt: talia sūt. Si sapiētia bonū uirū facit: bonus uir ē utiq; sapiēs. Ideoq; bōi ē hōeste facere. mali turpiter: & q̄ hōeste faciūt bōi: q̄ turpiter: mali recte iudicant. At exercitatio plerūq; robustū corpus facit. sed nō q̄sq; ē robust⁹ exercitat⁹. nec q̄sq; exercitat⁹ robust⁹ ē. Nec q; fortitudo pstat: ne mortē timeamus: q̄sq; mortē nō timuerit: uir fortis erit existimāduſ. Nec si capitis dolorē facit: iutilis hoib⁹ sol ē: & hæc ad hortatiuū genus maxie ptinēt. Virtus facit laudē. sequēda igit. uoluptas īfamiā. fugienda igit. Recte aūt mōemur cās nō utiq; abultio esse retinenda: ut Medea. Vtinā ne ī nemore pelio. Quasi uero id eā fecerit miserā aut nocētē: qđ illi ceciderint abiegnæ ad terrā trabes. & Phyloctheta Paridi. Si par essem tibi: ego nūc nō essem miser. Quo mō puēire quolibet retro cās legentib⁹ licet. His illud adiicere ridiculū putarē: nisi eo Cicero uteret: qđ cōiugatū uocāt: ut Eos q rem iustā faciāt: iuste facere: qđ cērte nō eget pbatōe. Quod cōpascuū est: cō pascere licere. Quidā hæc q̄ uel ex cāis uel ex efficientib⁹ duximus: alieno noie uocāt εκβασεισ. i. exitus. Nā nec hic aliud tractat: q̄ qd ex quoq; eueniat. Appositiua uel cōpatiua dicunt: q̄ maiora ex minorib⁹: minora ex maiorib⁹. paria ex paribus confirmant. Cōiectura ex maiore. Si qs sacrilegiū facit: faciet & furtū. Ex minore. Qui facile ac palā mentit: peierabit. Ex pari. Qui ob rem iudicādā pecuniā accipit: & ob dicendū falsū testimoniū accipiet. Iuris cōfirmatio est hmōi Ex maiore. Si adulterū occidere licet: & loris cædere. Ex minore. Si furem nocturnū occidere licet: qd latronem? Ex pari. Quæ pœna aduersus interfectorem patris iusta est: eadē aduersus matris. Quorū oīum tractat⁹ uersat in syllogismis Illa magis infinitōib⁹ aut qualitatib⁹ prosūt. Si robur corpibus bonū nō est: minus sanitas. Si furtū scelus: magis sacrilegiū. Si abstinentia uirtus: & cōtinentia. Si mundus prouidentia regit: administrāda est respublica. Si domus edificari sine

rõne nõ põt:q̃d agẽdũ in naualiũ cura:& armorũ? Ac mihi q̃dẽ ſufficeret hoc gẽs:ſed in ſpẽs ſecaſ. Nã ex plurib⁹ ad unũ:& ex uno ad plura. Vñ eſt. Quod ſemel & ſepius. & ex pte ad totũ & ex genera ad ſpẽm:ex eo qđ ꝺtinet ad id qđ cõtineſ:ãt difficilioribꝰ ad faciliora. & ex lõge poſitis ad propiora:& ad oĩa q̃ ꝺtra hęc ſũt:eadẽ rõe argumẽta ducũt. Sũt. n. & hęc maiora & minora:ãt certe uĩ ſimilẽ optinent:q̃ ſi proſeq̃mur:nullus erit ea ꝺcidendi mõus. Infinita ẽ. n. rerũ ꝺpatio:iucũdiora:gratiora. magis neceſſaria:hõeſtiora:utiliora ſed omittam⁹ plura:ne in eã ipſã q̃ uito loq̃citatẽ incidã. Exẽplorũ quoq; ad hęc infinitus eſt nũerus. Sed pauciſſima attigã. Ex maiori pro Cecinna. Q ui exercitus armatõs mouet is aduocatõnem togatorũ nõ uidebitur mouiſſe? ex facilioĩ in Clodiũ & Curionẽ. Ac uide an facile fieri tu potueris: cũ is fcũs ñ ſit:cui tui ꝺceſſiſti. Ex difficiliore. Vide q̃ſo Tubero ut q de meo fcõ nõ dubitẽ:de Ligarii audeã cõfiteri. Et ibi. An ſpãdi Ligario cã nõ ſit:cũ mihi apud te locus ſit etiã pro altero deꝑcãdi. Ex minore pro Cecinna. Ita ne uero ſcire eẽ armatos ſat eſt:ut uĩ fcãm probes? in manus eorũ incidere ñ ſatis eſt? Ego ut breuiter cõtrahã ſũmã: ducũtur argumẽta a perſonis. cã. locis. tpe:cuius tres partes dixim⁹ ꝓcedens. cõiũctũ. inſequens. facultatibus:q̃bus inſtrumentũ ſubiecim⁹ mõ. i. ut q̃dq; ſit factũ finitõe. gũe. ſpecie differentibus. proꝑis. remotõe. diuiſiõe. initio. incrementis. ſũma. ſimilibus. diſſimilibus. pugnãtibus. ꝺſequentibus. efficientibns. effectis. euẽtis:iugatis:ꝺparatõe:q̃ ĩ plures ꝺducitur ſpẽs. Illud adiiciendũ uidetur:duci argumenta nõ a ꝺfeſſis tãtũ:ſed etiã a fictõe:q̃ greci κατὰ ὑποφορὰν uocãt. Et qdẽ ex oĩbns iiſdẽ locis:q̃bꝰ ſuperiora:q; totidẽ ſpecies eſſe põt fictæ:quot uerę. Nã fingere hoc loco. i. propõeſ aliq̃d:quod ſi uerũ ſit:ãt ſoluat q̃nem:aut adiuuet. Deiũ id de quo q̃ritur:facere illi ſimile. Id quod facilius accipiãt iuuenes nõdũ ſcholã egreſſi: ꝑmo familiaribus magis q̃ uſitatis exẽpliſ oſtendã. Lex. q parentes nõ aluerit uinciaſ. Nõ alit qs:& uicula nihil hõinus recuſat. Vtiſ fictõe. Simile. ſi ifãs ſit. ſi rei. p. cã abſit. & illa ꝺtra optõem fortiũ. Si tyrãnidẽ petat:ſi tꝑlorũ euerſionem. pluri mũq; uiriũ ea res habet cõtra ſcriptũ. Vtitur his Cicero pro Cecinna. Vnde tu aut familia aut procurator tuus:ſi me uillicus tuus ſolus deieciſſet. Si uero ne habeas q̃dem ſeruũ ꝑter eũ q me deiecerit. & alia in eodem libro pluria. Verũ eadem fictio ualet & ad q̃litates. Si Catilina cum ſuo ꝺſilio nefariorum hominum:quos ſecum aduxit:hac de re poſſet iu

Vt ꝺfirmãt actiue legaſ:ibiq; diſtinguaſ:ſẽſus ĩtegritas expoſcit. Hũc aũt locũ Cicero ꝺpatõe ꝫuocat. Si domꝰ ædificari ſine rõe ñ põt:qd agẽdũ ſi naualiũ cura & armorꝫ unius ꝑticulæ ꝺprauatõne totus ſæpenũero ſẽſus ꝺfũdiſ qđ qdẽ hic facile ꝑſpici põt. Nã ſi ꝑticſa loco i ꝓpõis poita totũ implicat ſẽſũ:q alꝫ ꝑſpicuꝰ ẽ. In ergo ſi expũcta legaſ hoc mõ. qd agẽdũ i naualiũ cura & armorꝫ? Sꝫ ĩ ſpẽs ſecaſ. In ꝺpatõe Cicero hęc igt eẽ ſpectãda nũerꝫ ſpẽm ui & q̃ndã ad res alꝫ uelut affectõem:q̃ oĩa exẽplꝫ a Fabio explicãt. Aut difficilioribꝰ ad faciliora. Aut ꝺdiſiũctiua ĩter tot copulas haud q̃q; q̃q; recte põi mihi uĩ. Quare ẽ ex pũgẽda ac eius loco exꝓpõ repoñẽda:ut legaſ ex difficilioribus ad faciliora. Nullus erit ea ꝺcedẽdi mõus. Loco ꝺcedẽdi legaſ ꝺcidẽdi hꝰ ẽ ĩ miutaſ ꝑtes diuidẽdi. Quã græci κατὰ uocãt. κατὰ υποφορὰν. aduerbũ ꝓſuppõnẽ tráſferri põt. ὑποτιθέναι iterdũ cãm. iterdũ ſignificat ſuppõnẽ. Vñ & ꝓpões hypoteticę dĩr:i qꝺ neq; eẽ neq; ñ eẽ aliq̃d ſimpliꝫ dĩr:uerꝫ ſubꝺitõne:ut ſi hoc ẽ:illã nõ ẽ. Id qđ facilꝰ accipiãt iuuenes nũdũ ſcholã egreſſi prio familiaribꝰ magis q̃ uſitatis exẽplꝫ oñdã. Duabus mẽdis hic ĩplicaſ ſẽſus:q̃rꝫ altera librariorũ ĩcuria uꝫ eẽ admiſſa. altera ipiti alicuius temeritate adiecta. Nã & quo lra d erasa legẽdũ ẽ. & q; loco illius q̃ uꝫ eẽ reponẽdũ. hoc mõ. prio familiaribꝰ magiſq; uſitatis exẽplꝫ oñdã Exẽpla n. q̃ ſubiicit Fab. ex ꝺcelamatoribꝰ ſũpta ſũt:q̃ et familiareſ & uſitatæ iuuẽibꝰ ſcholaſticis erãt. Simile ſi ifãs. Sic qdẽ recte legi uĩ:cũ hacten⁹ qđ ſcia :flagitiũ eſſe nõ ſit aiaduerſũ. Quod qdẽ eo magis ẽ mirãdũ. q; illud ſimile nihil ad ꝓpoſitũ facit. Nihil. n. dictũ ẽ:cui ſimile aliq̃d poſſit iferri. Nõ igigiſ ſimile. Sed s littera dũtaxat aſcripta & diuiſionis ſigno appoſito ſimiles uꝫre fragãtibꝰ exẽplaribꝰ legendũ eẽ affirmari. Nã ut ifãtes q nõ aluiſſẽt parẽtes nõ uicirenſ:ita nec

milites:qꝓpe q reip. cã abfuiſſẽt. Et illa ꝺtra optionẽ fortiũ:ſit tyrãnidẽ petat. Si littera. t. eraſa legaſ:Indeq; ſẽlus inchoetur. hoc modo. Si tyrannidem petat. Si uero ne habeas quidem ſeruum. Et copula qua duo exempla

de orõe Ciceronis p Cecina sũp
ta cõiũgãt uf ascribẽda hoc mõ
Et si ne hẽas qdẽ seruũ. Si hoc ti
bi iter cœnã. De scda in Antõiũ
iuectiua descriptũ ẽ hoc exẽplũ.
Sic & si resp. uocẽ hẽret. Illud
sic aduerbiũ uſ eẽ ut redũdãs era
dẽdũ. Nihil. n. sẽsui ẽ necessariũ
Nã fictõis aliud exẽplũ subiicit
Fabius de Cicerõis orõnẽ sũptũ
Eaq; sũt potẽtissimæ & miæ q;
cõib⁹ ex pceptis iueniẽda sũt. nõ
solũ sẽsus huius uerba minus cõ
grue sũt iũcta sed ẽt ipe sibi ꝺtra
ri⁹ ẽe uidet. Quo nãq; mõ si po
tẽtissimæ sũt pbatões mimæ esse
possint aut ꝺtra? mẽdari ãt sic mi
hi posse uſ: si nõ ea sed eo legat.
ac minie sine diphtõgo scribat.
& obuiæ noiatiu⁹ ascribat. ac in
ueniẽde legat hoc mõ. Eoq; st et
potẽtissimę & mie obuię qa cõi
b⁹ ex pceptis iueniẽdę sũt. Vel es
iis q̃ cuius cãæ ppria sũt. cuiusq;
legẽdũ eẽ apte ꝺstat. Ptãtẽ hẽat.
b. lra ascribat: ut hẽbat ita sẽsu e
xigẽte legat. Est ãt ꝺtrouersia de
clamatoria. Quia añ adultẽo di
missо adulterã occidẽ ñ licebat
Hoc idẽ & Paulus iurisco. cõfir
mat i sñiis libro scdo de adulteri
is. In uẽtã igt i adulterio uxorẽ
maritus ita demũ occidẽ pót: si
adulterę domi suæ deprhẽdat. ad
uersus. n. alio nõ opus fuisse lege
Alios p alio legẽdũ eẽ ne ad mõi
tiõe qdẽ ẽ dignũ. Cũ oẽs pter q̃
ab argẽtariis totũ exigẽdi ius hẽ
rẽt. Sic qdẽ fcte legi uſ sed, i ppõ
forsitã ẽ ascribẽda ut legat. Cũ i
oẽs. Argẽtarii ãt sũ q græco noie
trapezitæ ẽt uocãt: quos uulgo
capsores appellãt: nõ qdẽ minu
tos illos q pecunias solũ pmutãt
sed q multoꝝ acceptas pecũias
custodiũt: cũ opus fuerit redituri
Minuti ãt illi a nostris nũmulari
agræcis collyustæ uocãt. Vsurã
accepisti. Nõ pticula negatiua sẽ
sui necessaria i aliis exẽplaribꝰ ẽ
recte ascripta ut legat usurã nõ ac
cepisti. Q. d accusatores eoꝝ: q
erãt ipi ãbitus dãnati: e lege sint
post hãc uictoriã restitui. Post
hãc ut ad uictoriã referat: nõ p⁹
hac legẽdũ eẽ patet. modestius ãt
iurisco sultus lib. xlviii. ad legẽ Iu
liã d ãbitu sit scribit. qua lege qs ẽ
dãnatus: si aliũ ꝺuicerit: i iterdũre
stituit. Iõq; cũ pluresẽadẽ didice
dicare: cõdẽnaret Luciũ Muræná. & ad ãplificationẽ si hoc
tibi i ter cœnã i illis i manibus poculis tuis accidisset: sic & si
resp. uocẽ haberet. Has sedes accepim⁹ ꝓbationũ i uniuer
sũ: quas nec generati tradere sat est: cũ ex qualibet earũ in
nũeberabilis argumẽtorũ copia oriat: nec p singulas spẽs exe
q patit natura rerũ. qd q sũt facere conati: duo pariter subie
rũt icõmoda: ut nimiũ dicerẽt: nec tamẽ totũ. Vnde plurimi
cũ i hos ĩexplicabiles laqueos iciderũt: oẽm ẽt quẽ ex igenio
suo potuerãt habere conatũ: uelut astricti certis legum uin
culis pdiderũt: & magistrũ respiciẽtes naturã ducẽ seq; desie
rũt. Nã ut p se nõ sufficiet scire omnes ꝓbatiões: aut a rebus
a psonis peti q a utrũq; i plura diuidit: ita ex ãtecedẽtibus &
iunctis & isequẽtibus trahẽda eẽ argumẽta: q acceperit pro
tinus i hoc sit: istructus: ut qd i quaq; cã dicẽdũ sit: ex his sci
at: pserti cũ plurimæ ꝓbationes i ipso causarũ cõplexu repiãt
ita ut sint cũ alia lite nulla cões. Eaq; sunt & potẽtissimæ &
minimæ: qa comunib⁹ ex pceptis iueniẽda sũt. Hoc genus
argumetorũ sana dicamus ex circunstãtia: qa περιϛασιvδι
cere aliter nõ possum⁹: uel ex iis q̃ cuius causæ ppria sũt: ut
i illo adultero sacerdote: q lege q̃ unius seruãdi potestatẽ ha
bebat: se ipse seruare uoluit ppriũ ẽ cõtrouersiæ dicere. Nõ
unũ nocẽtẽ seruabas. qa ãte adulrero dimisso adulterã occi
dere nõ licebat. Hoc eni argumẽtũ lex facit: q̃ phibet adulte
rã sine adultero occidi. & illa i qua lata lex ẽ: ut argumẽtarii
dimidium ex eo quod debebant soluerent. creditũ suũ totũ
exigerent. Argentari⁹ ab argentario solidũ petit. Propũ ex
materia est argumentũ creditoris. Iccirco adiectũ esse in le
ge ut argentarius totũ exigeret. Aduersus. n. alios nõ opus
fuisse lege cũ oẽs pter q̃ ab argentariis totũ exigendi ius ha
berent. Cũ multa ãt nouãtur in omni genere materiæ: tum
pcipuæ in his qõnibus: q̃ scripto cõstãt: quia uocum ẽ in sin
gulis ambiguitas frequens. adhuc in coniunctis magis. Et
hæc ipsa pluriũ legum aliorum ue scriptorum uel cõgruen
tium uel repugnantium complexu uarientur necesse est: cũ
res rei aut ius iuris quasi signum est: Nõ debui tibi pecuniã.
nunq̃ me appellasti. usuram accepisti. ultro a me mutatus es
Lex est. qui patri proditionis reo non affuerit: exhæres sit.
Negat nisi pater absolutus sit. quid signi? Lex altera. Prodi
tionis damnatus cum aduocato exulet. Cicero pro Cluen
tio. P. popilium & Tiberium guttam dicit nõ iudicii corru
pti: sed ambitus esse damnatos. quid signi? quod accusato
res eorum qui erant ipsi ambitus dãnati: e lege sint post hãc
uictoriã restituti. Nec minus in hoc curæ debet adhiberi: qd

proponẽdũ:q̃ quõ ſit quod ꝓpoſueris probãdũ. Hic oío uis íuẽtõis: ſi nõ maior certe ꝓor. Nã ut tela ſupuacua ſũt neſciẽti qd petat:ſic argumẽta niſi ꝓuideris:cui rei adhibẽda ſint. Hoc ẽ qđ ꝓprehẽdi arte ñ poſſit. Iõq; cũ plures eadẽ didicerit:giiib⁹ argumẽtorũ ſimilib⁹ utẽt alius tñ alio plura:qb⁹ utaſ:íueniet. Sit exẽpli gr̃a propoſita ꝛtrouerſia:q̃ minie cões cũ aliis qõnes hẽt. Cũ thebas euertiſſet Alexãder:í uenit tabulas:qb⁹ cẽtũ talẽta mutua theſſalis dediſſe thebãos cõtinebaſ. Has q; erat uſus cõmilitio theſſalorũ dõauit iis ultro. poſtea reſtituti a Caſſãdro repoſcũt thebái theſſalos. Apud ãphictyonas agitur. Cẽtũ talẽta & credidiſſe eos ꝛſtat:& nõ recepiſſe. Lis oís ex eo q; Alexãder ea theſſalis dõaſſe dr̃:pẽdet. ꝛſtat quoq; illud:nõ eẽ iis ab Alexãdro pecuniã datã. Quęrit ergo an perinde ſit quod datũ ẽ:ac ſi pecuniã dederit. Quid ꝑderũt argumẽtorũ loci niſi hęc pri⁹uidero nihil eũ egiſſe donãdo. nõ potuiſſe dõare. nõ dõaſſe? Et pría qdẽ actio facil' ac fauorabil' repetẽtiũ iure:q̃ ui ſit ablatũ. ſed hic aſpa & uehemẽs qõ exorit' de iuſ belli dicẽtib⁹ theſſal':hęc regna. popl'os. fines gẽtiũ atq; urbiũ ꝛtĩeri: Inuẽiẽdũ ꝛtra ẽ:quo diſtet hęc cã a cęteris:q̃ í ptãtẽ uictoris uẽirẽt:nec circa probõnẽ res hęret:ſed circa propõnẽ. Dicam⁹ primũ í eo q̃ in iudiciũ deduci põt:nihil ualere iuſ belli:nec armis erepta:niſi armis poſſe retineri. itaq; ubi illa ualeãt nõ eẽ iudicẽ ubi iudex ſit:illa nihil ualeſ. Hoc iueniẽdũ ẽ:ut adhiberi poſſit argumentũ. Iõ ſi captiuos in pr̃iã ſuã redierit liberos eẽ:q; bello ꝓta nõ niſi eadẽ ui poſſideãſ. Propriũ ẽ & illud cãæ:q̃ ãphictyões iudicãt. ut alia ap̃ cẽtũuiros. alia ap̃ iudicẽ priuatũ in iiſdẽ qõib⁹ rõ ſit. Tũ ſo grãdu nõ potuiſſe dõari a uictore i⁹. q; id demũ ſit ei⁹ q̃ teneat. ius q̃ ſit icorpale ap̃hẽdi mãu nõ poſſe. Hoc repire difficilius:q̃ cũ in ueneris:argumẽtis adiuuare:ut alia ſit ꝛditio hęrediſ. alia uictoris:q; ad eũ ius. ad hũc res trãſeat. Propriũ deiñ materiæ ius publici crediti trãſire ad uictorẽ nõ potuiſſe. q; q̃ populus crediderit:oíbꝰ debeaſ & q̃diu qlibet unꝰ ſupfuerit:eẽ eũ totiꝰ ſũmæ creditorẽ. Thebãos ãt nõ oẽs í Alexãdri mãus fuiſſe. Hoc nõ extriſecus probaſ:q̃ uis ẽ argumẽti:ſed ipm p ſe ualet. Tertii loci ps prior magis uulgariſ. nõ í tabul' eẽ i⁹. itaq; multis argumẽtis deſẽdi põt. Mẽs quoq; Alexãdri duci dẽt indubiũ. Honorarit eos. an deceperit. Illud iã rurſus materię, priũ:& uelut nouę ꝛtrouerſię:q̃ reſtitutõe recepiſſe ius:ẽt ſiqd amiſerit:thebái uidẽt. hic & qd Caſſãder uelit:q̃r. Sed uel potẽtiſſia ap̃ ãphictiõas ęq tractatõ ẽ. hęc. n. nõ ic circo dico:q; iutilẽ eẽ horũ loco rẽ ex qb⁹ argumẽta ducũtur:cognitionẽ putẽ:alioq; nec tradidiſſẽt ſed ne ſiq cognouerit iſta:ſi cętera negligãt pfcõs ſe prrtius atq; ꝛſumatos putẽt:& niſi í cęteriſ:q̃ mox p̃cipiẽda ſũt elaborauerit:mutã q̃ dã ſciam ꝛſecutos itelligãt. nec. n. artib⁹ editis factũ ẽ:ut argumẽta inuenerim⁹:ſed dcã ſũt oía ãteq̃ p̃ceiperẽtur. mox ea ſcriptores obſuata & collecta ediderũt. Cui⁹ rei probõ ẽ:q; exẽplis eorũ ueteriꝰ utũtur:& ab oratoriꝰ illa repetũt. ipſi nullũ nouũ:& q̃ dictũ nõ ſit:inrit:generib⁹ argumẽto ꝙ ſimilibꝰ utẽt. q̃uis hic íteger ſit ſẽſus: Fabii tamẽ elegatia:ut q dẽ particule aſcribaſ mihi ex poſcere uideſ ut legatur hoc modo generibꝰ qdẽ argumẽtoꝙ. Quod:ut ſẽtiam ea q̃ iſerẽ exceptione. maxime adducor. Frequẽter enĩ ita utimur hac particula qdẽ:ut exceptio ſequaſ: Apd Amphictyonas agiſ Amphictyones:ut & Plynius & Cicero exponũt publicũ erat gr̃ciæ cõciliũ. Hęc regna populos. Hoc legẽdũ eẽ nõ hęc facile eſt ex cõtextu uidere:ut ad ius referaſ. Ideo ſi captiuos í patriã ſuã redierit liberos eẽ Prępoſtero ordine ſic legiſ. Legẽdũ ẽ aũt hoc mõ. Ideo captiuos ſi í patriã ſuã rediderint Itaq; multis argumẽtis defẽdi põt. Idq; loco illius itaq; particulæ mihi legẽdũ uideſ. Sed ne ſi qd cognouerit iſta. Sig littera d̃ raſa legẽdũ ẽ. Nec enim artibꝰ editis factũ ẽ ut argumẽta inuenerimus Sẽſus exigit ut inuenire m⁹ legaſ. Artifices quoq; illi:q dixerunt. In aliis exẽplaribꝰ ergo aſcriptũ legiſ. & recte qdẽ. Sed utioſe quoq; ẽ ꝑtermiſſũ. Nã ea quoq; particula ſenſui itegro neceſſaria uideſ: ut legaſ Artifices ergo illi quoq; q dixerũt. Sic cõtra: ne illa q dẽ ſatis ſine artẽ ꝑfuerint. Emẽdatiõe idigere uideſ hic ſẽſus: quæ qdẽ ita demum adhiberi põt: ſi ut ſyllaba aſcribaſ. quo ſicut legaſ. hoc mõ. Sicut cõtra. Vt ſciãt Anp̃bádũ id qđ itẽdim⁹ forte re-

ſpõdeãt. Ad ꝓpõnẽ huiꝰ integritas ſenſus aſcribi expoſcit. ut legaꝫ Vt ſciãt an ad ꝓbãdũ. Infinitã. n. faciet ipſa res diſcẽdi tarditatẽ. Dicẽdi. ſ. ipſa expũcta legẽdũ ẽ. Sic oratoris cogitatõe nihil moreꝫ hęc uarietas argumẽtoꝝ & copia. ꝑ cogitatõe legẽdũ eẽ cogitatõnẽ ſupuacuũ eſſet admonere: niſi ita legereꝫ. Sic aũt ẽ diſtinguẽdũ: ut illi noiatiui uarietas & copia aduerbũ illꝺ moreꝫ referãꝫ. Quaſi offeꝛatſe & occurrat. Sed ptícla idcircoab ipitꝰ eſt omiſſa: ga male ſupiora diſtixerãt. Verũ niſi aſcribaꝫ ſẽſus nõ pcipiꝫ. Sic ergo legaꝫ. Sed q̃ſi offeratſe & occurrat. Et ut lr̃æ ſyllabæq; ſcribẽtiũ cogitatõe nõ exigũt: ſic rõe ſpõte ſequãtur. Pro cogitatõe ſenſuſ orõnisq; integritas expoſcit cogitationẽ. Pro rõe uero rõnes legẽdũ eẽ uł refragrãtibꝰ exẽplaribꝰ cõtendẽrim. Rõnes aũtꝫ argumentis accipiũꝫ. Argumẽ●ũ nãq; ẽ: ut dixi mus: rõ rei dubiæ faciẽs fidẽ.

Ertiũ ẽ genꝰ ex iis q̃ extrinſecus adducunꝫ in cãm. græci uocãt

Fſt uerbũ ut redũdãs ex capitis huiꝰ initio uł eradẽdũ. Nec uereor ne uidear repugnare Ciceroni q̃q̃ collationẽ ſepet ab exẽplo. Si qdẽ legiꝫ: ſed mendoſe ut ſentio. Quãq̃ .n. ꝑticula nõ ociari mõ ueꝫ ſenſui quoq; ɔfuſionẽ afferre uł: Eradẽda ẽ igiꝫ: ac eius loco Qui relatiuũ aſcribẽdũ. ut legaꝫ Qui collationẽ ſepet ab exẽplo. Cicero ãt in prío rhetorico ſic precipit. Cõpabile ẽ qꝺ in diuerſis rebɔ ſimilẽ aliq̃ rõnẽ ɔtinet. Eius ſi ꝑtes tres imago collatio exẽplũ. Imago ẽ oró demonſtrãs corpoꝝ ãt naturaꝝ ſił'itudinẽ. Collató ẽ oró rẽ cũ re ex ſimilitudie cõferẽſ. Exẽplũ ẽ qđ rẽ auctoritate aut caſu alicuius hoiſ aut negocii ɔfirmat aut infirmat. Dixerũtq; παραδειγμα ρι hoc eſt dixerũt exẽplũ rhetoricã iductionẽ. hoc ãt & Ariſtoteles tũ in rhetoricis tũ in prío poſterioꝝ analyticoꝝ ꝓcipit cũ ingt:

Sił ãt & oratores ꝑſuadẽt. Aut .n. ꝑ exẽpla qđ ẽ iductio. ãt ꝑ enthymemata: qđ qdẽ ẽ ſyllogiſmɔ Nouiſſie id de quo q̃rebaꝫ iferebat: ut ſimile ɔceſſiſſet. Vniꝰ ꝑticulæ defectu totus hic ɔfudiꝫ ſẽſus: q̃ certe illuſtraꝫ: ſi cui datiuus aſcribaꝫ hoc mõ. ut cui ſimile ɔceſſiſſet. Frequẽtiſſime ãt ut ꝑticula cũ relatiuo cũ apꝺalios pleroſq; q ꝑꝰ Ciceroně floruerũt: tũ apꝺ Fabiũ: iũctũ iueńiꝫ ꝑutpote: quo feꝛ ñ utiꝫ Fab. Inductio ãt ut Cicero definit ẽ oratio: quæ rebus ueniũt. Artifices quoq; illi q̃ dixerũt. Sed adhibẽda his quoq; gratia ẽ: ꝑ quos labor nobis detractus ẽ. Nã q̃ priores beneficio ígẽii ſingula inueneꝛũt: nobiſ & nõ ſũt req̃rẽda. & nota ſũt oía. Sed nõ magiſ hoc ſat ẽ: q̃ palæſtrã didiciſſe: niſi cor ꝑꝰ exercitatõe, ɔtinẽtia. cibis. ãte oía natura iuueꝫ. ɔic ɔtra: ne illa q̃dẽ ſatis ſine arte ꝑfuerit. Illꝺ quoq; ſtudioſi eloq̃tię cogitẽt: neq; oibɔ í cáis ea q̃ demõſtrauimɔ: cũcta poſſe reperiri: neq; cũ ꝓpoſita fuerit materia dicẽdi: ſcrutãda ſingula: & uelut hoſtiatì pulſãda: ut ſciãt an ꝓbãdũ id qꝺ ítẽdimɔ forte reſpõdeãt: niſi cũ diſcũt: & adhuc uſu carẽt. Infinitã. n. faciet iꝑa res dicẽdi tarditatẽ: ſi ſẽp ſit neceſſe: ut tẽptãtus unũ qꝺ q; eorũ: qꝺ ſit aptũ atq; ɔueniẽs expiẽdo noſcamus. Neſcío an etiã ípedimẽto futura ſint: niſi & aí q̃dã ingẽita natura & ſtudio exercitata uelocitas recta nos ad ea q̃ ɔueniũt cãæ ferãt. Nã ut cãtɔ uocis plurimũ iuuat ſociata neruorũ ɔcordia ſi tũ tardior mãus. niſi inſpectis dimẽſiſq; ſingulis qbus q̃q; uox fidibɔ iũgenda ſit dubitet: potius fuerit eẽ ɔtentũ eo qb̃ ſimplex natura canẽdi tulerit. Ita hmõi ꝑceptis dẽt qdẽ apta eẽ: & citharę mõ intẽta rõ doctríæ. Sed hoc exercitatõe multa ɔſequẽdũ: ut quẽadm. illorũ artificũ: ẽt ſi alio ſpectẽtmanꝰ tam ẽ iꝑa ɔſuetudíe ad graues: acutos: mediosq; horũ ſonos ferꝛ: ſic oratoris cogitatõem nihil moreꝫ hæc uarietas argumentorũ & copia: q̃ſi offerat ſe occurrat: & ut lr̃æ ſyllabæq; ſcribẽtiũ cogitõem nõ exigũt: ſic rõe ſpõte ſeq̃ꝛ. De exẽplis

Ertiũ genus ex iis quæ extrinſecus adducũtur ín cãm græci uocant παραδειγμα: quo noíe & generaliter uſi ſunt in oi ſimiliũ appoſitõe: & ſpecialiter í iis quæ rerũ geſtarũ auctoritate nitũꝛ. Noſtri feꝛ ſimilitudinẽ uocari malũ erũt: qb̃ ab illis parabole dr̃: hoc alterũ exẽplũ: q̃q̃ & hoc ſimile eſt: & illud exẽplũ. Nos quo facilius propoſitũ explicemus: utrunq; παραδειγμα eẽ credamɔ: & ipſi appellemuſ exẽplũ. Nec uereor ne uidear repugnare Ciceroí: q̃q̃ collatõem ſepet ab exẽplo. Nã idẽ argumẽtatõem diuidit í duas ꝑtes: iductõem & rõciatõem: ut plericq; græcorũ í παραδειγματα & επιχειρηματα dixerũtq; παραδειγμα ρητορικην επαγωγην. Nã illa q̃ plurimũ ẽ Socrates uſus: hác huit uiã: cũ plura íterrogaſſet: q̃ ɔfiteri aduerſario neceſſe eẽt: nouiſſie id qꝺ quo q̃rebaꝫ iferebat: ut ſiẽ ɔceſſiſſet. id ẽ inductio Hoc in rõciatõe fieri nõ põt. Sed qb̃ illic interrogaꝫ: hic fere

non dubiis captat assensionē eius:qui cū instituta est:quibus assensionib⁹ facit:ut illi dubia quædā res ꝓpter similitudinem earū rerū quibus assensit probet :uelut apud Socraticū Aeschinē demonstrat Socrates cū Xenophōtis uxore & cū ipso Xenophōte Aspasiā locutā. Raticiatio uero ē oratio ex ipsa re probabile aliquid eliciēs quod expositū & p se cognitū sua se ui & rōne cōfirmet. Quod equus generosissimus ? Quid legēdū est nō qđ Aut.n.sibi ipse respondet orator. Aut particula quæ ī sensus principio est ut ītegr saltē apponat:rō exposcit:qđ qa nō sit mēdose legi puto. Emēdat aūt si aut ꝑticula eradat ac eius loco & copula reponatur. hoc mō. Et.n. sibi ipse respondet orator. Dissimilitudo assumitur interim & ad orōnis ornatū. Sic qdē legit: sed corrupte:ut mihi uidet. Nō enī dissimilitudo ad orōnis ornatū.adhibet:sed similitudo: ut Fabius ipse ī octauo apte ꝓcipit Præclar uero īqt ad īferēdā reb⁹ luce ē reptæ sūt similitudines: q̄ꝝ aliæ sūt:q̄ ꝓbatōis grā īter argumenta ponūt.aliæ ad exprimēdā rerū imaginē cōpositæ qđ ē huius loci ꝓpriū:& q̄ sequunt. Quid? qđ Fabius eo ordine singula exeqt:quo etiā ꝓposuit. Quas similitudo uel refragātibus exēplaribus mihi legēdū us Est aūt similitudo orō traducēs ad rē quāpiam aliqd ex re dispari simile. Ea sumit aut ornādi cā.aut ꝓbādi āt aptius dicēdi:āt āte oculos ponēdi. Vt siqd dicēs Dyonysiū. Sigs legēdū ē ne admōitōe qdē ē dignū. Dionysius āt Siciliæ fuit tyrānus q ut narrat Cornelius Nepos:māu fortis & bello ꝓpitus fuit:& id qđ in tyrāno nō facile repit:mīe libidiosus.ñ luxuriosus nō auarus.nulli⁹ rei deniq; cupidus nisi singularis ꝓpetuiq; ipii obeāq; rē crudelis. Huic fili⁹ dionysius oi turpitudine īgnatus in tyrānide successit: q tādē syracusis pulsus Corīthi pueris ludū aperuit:ut refert Cicero libro tertio q̄stionū tusculanarū. Sed de prē Fabius sentit. Pisistratus uero Athenarū fuit tyrān⁹ de quo Iustinus ī ꝓoemīa scribit.hic cū & īgenio & doctrīa & eloquētia plurimū polleret:effecit ut sibi satelites ad corpis tutelā publice decernerēt:qb⁹ acceptis arcē simul & libertatē occupauit. Nō tātū aufferet mometi horati⁹ & torq̄tus q̄tū illa mulier:cui⁹ māu Pyrrh⁹ īterfect⁹. Quāuis ē uerbū sæpenumero elegāter ꝓtermittat:hic tñ est uerbū mihi ascribendū uidet.hoc mō. Pyrrhus fuit īterfectus. Horatii āt Coclitis fortitudo:qui unus hostium īpetū dū a tergo pons a suis euerteret sustinuit.deīde se in Tyberī armatum cōiecit ad suosq; tranauit:si cui ē ignota:is legat secūdū Liuii librū ubi huius uir gesta copiose narrāt. Exseptimo quoq; eiusdē auctoris uolumine ꝓcipiet. T.Māliū:q primus Torq̄tus fuit appellatus:cū gallo quodā eximia corpis magnitudine ī singulare certamē descēdisse eiq; īterfecto .Torquē aureū ablatū collo suo circūdedisse ideq; Torq̄tū cognominari cœpisse. Quænā uero fuerit ea mulier a q̄ Pyrrhus rex epirotarū fuit īterfect⁹

sumit. Sit igit illa īterrogatio talis:quod ē pomū generosissimū?nōne quod optimū?ꝺeederet.qđ?equ⁹ generosissim⁹ nōne q optim⁹?& plura ī eūdē modū.deīde cui⁹ rei grā rogatū ē:qđ?hō nōne is generosissim⁹:q optim⁹?fatendū erit. Hoc ī testiū īterogatōe ualet plurimū:ī orōe ꝑpetua dissimile ē. Au.n. sibi ipe rūdet orator.qđ pomū gīrosissimū?putoqđ optimū:& equ⁹q uelocissimus:ita hōinē nōq clarita te nascēdi:sed q uirtute maxie excellit. Oía igit ex hoc genere sūpta necesse ē:aut similia eē:aut dissimilia:aut ꝺtraria.dissimilitudo assumit īterī & ad oratōis ornatū. Sed illa cū res exiget. Nūc eā q ad probōem ptinēt exeq̄r. Potētissimū aūt ē īter ea q̄ sūt huius generis:qđ ꝑprie uocam⁹ exēplū id ē rei gestæ aut ut gestæ utilis ad psuadēdū id qb̄ ītēderis:cōmoratio. Intuēdū igit totū simile sit:an ex pte:ut aut oía ex eo sumam⁹:aut q̄ utilia erūt. Simile ē. Iure ē occisus Saturnius Sicut Gracchi. Dissimile Brutus occidit liberos ꝓditōem molīētes Mālius uirtutē filii morte mulctauit. Cōtrarium Marcellus ornamēta Syracusāis hostibꝰ restituit. Verres ea dē sociis abstulit.& ꝓbādorū & culpādorū ex his ꝺfirmatio eosdē gradus hēt. Etiā ī his q̄ futura dicem⁹:utilissimiliū ad mōitio ē:ut si qs dicēs:Dyonisiū iccirco petere custodes salutis suæ:ut eorū adiutus armis tyrānidē occupet:hoc referat exēplū:eadē rōe Pisistratū ad dominatōem puēisse. Sed ut sūt exēpla īterī tota similia:ut hoc ꝓximū:sic īterī e:: maiorib⁹ ad minora ex minorib⁹ ad maiora ducūtur:Si ꝓp matrīonia uiolata urbes euersæ sūt.qd fieri adultero par ē? Tibicines cū ab urbe discessissēt:publice reuocati sūt:quāto magis principes ciuitatis uiri & bñ de re.p.meriti:cū inuidiæ cessērint ab exilio reducēdi? Ad exhortatōem uero p̄cipuæ ualēt īpia. Admirabilior in fœmine q̄ in uiro uirtus. Quare si ad fortiter faciēdū accēdat aliq̄s:nō tātū afferet momēti Horati⁹ & Torq̄tus:q̄tū illa mulier cuius māu Pyrrhus ē iterfectus.& ad moriēdū nō tā Cato & Scipio q̄ Lucretia:qđ ipsū

nō memini me legisse. nā & cor. Nepos & Iustinus et Plutarchus scribunt quidē Pyrrhū Epirotarū regem cum aduersus Antigonū Argos obsideret: a uetula quā nō nominat tegula utraq; manu e tecto demissa fuisse interfectū

Quod ipsū ē ex maioribꝰ ad minora. Nisi corigat hic sēsus minus ut eē ucrus. Neq; enī maior est fœminæ uirtus quam uiri Sed rarior idcirco ad mirabilior. q̄re ut pro maioribus legendum est minoribus: ita minora in maiora uidetur commutanda. Simile est hoc pro Muræna. Hoc pronomen: ut superuacuum mihi uidet expungendum. E contrario uero exemplo censoriam notam. e p positio ut superuacua expungat. Contrario nanque exemplo cē soriam notam Cicero pro Cluentio euertit: cum inquit. Video igitur iudices animaduertisse Censores in iudices quosdam illius iudicii Iuniani: cum istam ipsam causam subscriberēt. Hic primum iudices illud commune proponam nunc animaduersionibus censoriis hāc ciuitatem ita contentam: ut rebus iudicatis fuisse. Neque in re nota consumā tempus exemplis. Ponam illud unum. C. getam cum a L. Metello & Cn. Domitio cēsoribus ex senatu eiectus esset: cēsorem ipm postea esse factum & cuius mores a censoribus erant reprehensi: hūc postea & populi Romani & eorum qui in ipsum enim aduerterant: moribus præfuisse & quæ sequuntur. Hæc ita dicentur pro ut nota erunt uel utilitatis causæ aut decor postulabit. Correcte in aliis exemplaribus legit utilitas loco utilitatis. Ea dē ratio est eoꝝ quæ ex poeticis fabulis dicuntur. I uocali in u cō uersa ducuntur esse legēdū uidet

Siquidē & Menenius Agrippa. T. Liuius i secundo primæ decadis libro secessionē plebis i sacrū mōtē ob fœneratoꝝ crudelitatē copiose describit: simulq; ut oratione Menenii Agrippe optimi ac facundissimi uiri: qui ad eā ab senatu orator fuerat missus: ita cū pribus i gratiam redit: ē ex maioribus ad minora. Singula igit horū generū ex Cicerone. Nā unde potius exēpla ponamus Simile est hoc pro muræna. Etenī mihi ipi accidit: ut cū duobꝰ patriciis altero i probissimo. altero modestissimo atq; optimo uiro peterē. lupaui tii dignitate Catilinā. gra Calbā. Maius minoris p Milōe. Negāt itueri lucē eē fas ei: q a se hoiem occisū eē fateat. i q̄ urbe tādē hoc hōines stultissimi disputāt? nēpe i ea q̄ primū iudiciū de capite uidit. M. Horatii fortissimi uiri. q nōdū libera ciuitate: tū populi ro. comitiis liberatꝰ ē: cū sua manu sororē eē interfectā fateret: Minꝰ maioris: Occidi nō Spurio Meliū: q̄ ānōa leuāda iacturaq; rei familiaris: q; nimis ā plecti plebē uidebat: i suspicionē icidit regni apetēdi: & cætera. deide. Sed eū: auderet. n. dicere cū patriā picio liberasset: cuius nefādū adulteriū i puluinaribꝰ: & totꝝ in Clodiū locus Dissimile ex se plures cās hēt: fit. n. genere: mō. tpe. loco cæteriscp p q̄ fere oia Cicero iudicia: q̄ de Cluētio uidebāt fā subuertit. Ecōtrario uero exēplo cēsoriā notā laudādo cēsorē Africanū: q eū quē peieratsse ceptis uerbis palā dixisset: ēt testioniū pollicitus: siqs ctradiceret: nullo accusāte traducere equū passus esset: q̄ erāt lōgiora: nō suis uerbis exposui. Breue āt apud Vergiliū ctrarii exēplū ē. At nō ille satū quo te mētiris achilles: Talis in hoste fuit priamo: Quædā āt ex iis quæ gesta sūt: tota narrabimus: ut Cicero p millōe. Pudicitiā cū eripet militi tribꝰ militaris in exercitu Caii Marii ppinquus eius iperatoris ab eo iterfectus ē: cui ui afferebat. Facere. n. pbus adolescēs piculose q̄ turpiter ppeti maluit. atq; hūc ille sūmus uir scelere solutū piculo liberauit. quę dā significare satis erit: ut idē ac p eodē. Neq; n. posset ille Hala Seruilius aut. P. Nascica aut. L. Opimius aut me cōsule senatus nō nefarius haberi: si sceleratos interfici nefas eēt. Hæc ita dicent prout nota erūt: uel utilitas cāę aut decor postulabit. Eadē rō ē eorū quæ ex poeticis fabulis dicūt nisi cp his minus affirmationis adhibet: cuius usus q̄lis ēe deberet: idē optius auctor ac magister eloq̄ntiæ ostēdit. Nā huiꝰ quocp generis: eadē i orōne reperiet exēplū. Itaq; hoc iudices nō sine cā ēt fictis fabulis doctissimi hōines memorię pdiderūt eū q patris ulciscēdi cā matrē necauisset: uarietatis hōinū sē tētiis nō solū diuina sed etiā sapiētissimæ deæ sn ia liberatū. Illæ quoq; fabulæ q̄ etiā si ab Aesopo originē nō acceperūt. Nā uidet earū primus auctor Hesiodus: noīe tamē Aesopi maxie celebrāt: ducere aīos solēt: rpecipue rusticorū & ipitorū: q & simplicius: quæ ficta sunt audiunt & capti uoluptate facile iis quibus delectantur: consentiunt. Siquidem & Menenius Agrippa plebē cum patribus in gratiā traditur redu

ut sibi quoq; magistratus sacrosáctos creare liceret: q sibi aduersus cõsules auxilio essent. Sicq; primũ duo tribuni plebis fuere creati. Quod dixit uulpes ægroto cauta leoni. Aliter apud Horatiũ i prima epistolarũ legit. Olim quod uulpes ægroto cauta leoni Respõdit referã. αἶνον græci uocãt & αἶσω ποπιον τον ut dixi λογουσ μυθικουσ. αἶον græci fabulã uocãt: ut ẽ apud Hesiodũ. αἶσω τον aũt trãsfert ab æsopo factũ. Nã ut in secũdo scribit. A. Gellius Aesopus ille e Prygia fabulator haud imerito sapiẽs existimatus est cũ quæ utilia monitu suasuq; erant: nõ seuere neq; impiose pcepit & cõsuit: ut philosophis mos ẽ: sed festiuos delectabilesq; apologos ẽ cõmẽtus & quæ sequũt. Ennius autẽ huiꝰ modi apologos i satyris scite admodũ & uenuste: ut idẽ gellius refert: uersibus q̃dratis cõposuit: quorũ hi duo memoriæ sunt cõmendandi. Hoc erit tibi argumẽtũ sẽp i prõptu sitũ: Neq; expectes amicos quod tu per te agere possis. uero sermões fabulosi dicũtur. .n. fabulã significat. Cui cõfine est genus illud:

xisse: nota illa de mẽbris hũanis aduersus uẽtrẽ discordãtibꝰ fabula & Horatius ne in poemate q̃dẽ hũile usũ huius generis putauit i illis uersibꝰ: qb̃ dixit uulpes ægroto cauta leoni. αἶνον græci uocãt: & αἰσωποποιητον & ut dixi λογουσ μυθικουσ. Nostrorũ q̃dã nõ sane recepto in usũ noie apologatõem: cui ꝺfine ẽ παροιμιακὸσ genus illud: quod ẽ uelut fabella breuior: & per allegoriã accipit. nõ nostrũ iqt onꝰ: uos clitellas. Proximas exẽpli uires hẽt similitudo: prẽcipueq; in la quæ ducitur citra ullã trãslatõnũ mixturã ex rebꝰ pene paribꝰ: ut q̃ accipere i cãpo ꝺsueuerũt: iis cãdidatus: quorũ nũmos suppꝺssos ẽe putãt: inimicissimi solẽt eẽ: sic hmõi iudices ifesti tũ reo uenerãt. Nã parabole q̃ Cicero collatõem uocat lõgius res: q̃ cõparent: repetere solet: nec hõinũ mõ inter se opera similia spectãt: ut Cicero ꝓ muræna facit. Quod si e portu soluẽtibꝰ: q iã in portũ ex alto inuehũt: ꝓdicere sũmo studio solẽt: & tẽpestatũ rõnẽ & ꝓdonũ & locorũ: qd̃ natura fert: ut iis faueamus: q eadẽ pericula qbꝰ nos perfũcti sumꝰ: ingrediãtur: quo me tãdẽ aio esse oportet ꝓpe iã ex magna iactatõe terrã uidentẽ in hunc: cui uideo maximas tempestates esse subeũdas? Sed παραβολὴ a mutis atq; etiã inanimis iterim hmõi ducit. Et quoniã similiũ alia facies in tali rõne. admonẽdũ est rarius eẽ in orõne illnd genus: quod εἰγὸνα græci uocãt: in quo exprimit rerũ aut personarũ imago: ut Cassius: q istã faciẽ Lani pedi senis torquẽs: q̃ id quo probabiliꝰ fit: qb̃ ítẽdimꝰ: ut si aium dicas excolẽdũ: similitudie utaris terræ: q̃ neglecta sentes atq; dumos: exculta fructus creat. aut si ad curã rei. ꝓ, horteris ostendes apes etiã formicasq; nõ mõ muta: sed etiã parua aialia in cõe tiĩ labora re: Ex hoc gñe dictũ ẽ illud Ciceroĩs: Vt corpora nĩa sine mẽte: ita ciuitas sine lege suis ptibꝰ: ut neruis ac sãguie & mẽbris uti nõ põt. Sed ut hoc corporis hũani pro Cluẽtio: ita pro Cornelio equorum. pro Archia saxorum quoq; est usus similitudine. Illa ut dixi propiora. Vt remi sine gubernatore: ita

fabulã significat. Cui cõfine est genus illud:

ꝓuerbiũ dicit. Nõ nostrũ iqt onus Nos loco negationis uidet reponẽdũ: hoc modo nos nostrũ iqt onus. uos clitellas. Significat autẽ hoc ꝓuerbio neutrã partẽ sine labore abiturã. Proximas exẽpli uires. loco exẽpli legẽdũ esse uidet exẽplo: Sic autẽ est distinguendũ: ne sẽsus natura distincti cõfũdat. Quæ ducitur citra ullã trãslationẽ mixturã. trãslationũ legẽdũ cẽ patet. Nã parabole q̃ Cicero collationẽ uocat lõgius res q̃ parãt repetere solet. Cõparãt ut legamus sẽsus expoſcere uidet. Et tẽpestatũ rationẽ & ꝓdonũ & locorũ natura affert Quod particula librariorũ i curia omissa uidet eẽ reponẽda ac fert legẽdũ: nõ affert. hoc modo. Quod natura fert. Sic autẽ i oratiõne ꝓ Muræna legit, Quuod grci uocãt. latine dicit imago: q̃ i primo rhetorico sic Cicero definit. ut paulo ã te dixi. Imago ẽ oratio dmõstrãs corporũ aut naturarũ similitudinẽ. Vt Cassius. Qui istã faciem lani pedi senis torquẽs. Hoc q̃dẽ dictũ mẽda nõ caret. Sed qa nõ extat opus unde ẽ sũptũ: ne corrigi q̃dẽ facile põt: nisi forte planipedii legamꝰ pide ac si diceret comici senis. Planipes nãq; genus ẽ poematicomœdiæ simile. q Mimus a græcis uocat. Quã id qd̃ ꝓbabilis fit qd̃ ítẽdimus. Quo litera. d. erasa legendum est hoc modo. Quo probabilius. Aut si ad curam eam reip. horteris. ostẽdes apes etiã formicasque. ostendas legendum ut modi similes copulentur. Apes autem eam reipublicæ speciẽ imitantur: q̃ dicitur Regem enim creant penes quem sit summa rerum. Formicæ uero sequi uidentur. Nam ad tempus iudices sibi constituere a plerisque dicuntur: qui reipublicæ præsint.

Illa ut dixi ꝑiora. ut remi ſine gubernatore ita milites ſine imperatore nihil ualere. Remiges nō remi legen dū eſſe ſatis ex iſo patet ſenſu. Velut laudanda. uel atq; ut ꝓticulæ nota ſubdiuiſionis ſunt diſtinguēdæ: ne una dictō: cū ſint duæ: eē uideaē. Etiā ſi in illis iterogatōibus Socratis Si ꝓticula ut ſenſum ꝓturbans eradenda uide tur. Age ſis inqt. Sis ꝑ ſi uis in primo Ciceronis rhetorico unde hoc ſumptum eſt legiē: quemadmodū melio rē non maiorem ut ſtatī iferē. Merito. n. male reſpōderat. Enī ꝓticula ī tertiū loeū uideē tranſferēda ut legaē. merito male. n reſpōderat ſe malle alienū auꝝ q̄ ſuū. Nā ē id hoc iprobū. Alteꝝ hoꝝ ꝓnominū ē eradēdū.

Et ut marmora deformata. ut ꝓticula ut ſēſū ꝓturbās ac ſupua cua mihi uideē expūgēda. Nō ouū tā ſimile ouo. Plauti dictū ē ſūptū ā comoedia q̄ iſcribiē Ca ptiui duo ut Cicero ī topicis. Eū cui domꝰ uſuſfructus legatus ſit: nō reſtitutuꝝ hæredi: ſi corruerit Nō librarioꝝ culpa ſed correctoris alicuius ne dicā corruptorē. paꝝ eruditi ꝓrſuſq; et iudicio & diligētia carētis hūc ſēſū puer ſū eē māifeſte Ciceroīs ipſius uerba declarāt. Hoc. n. codē exēplo locū a ſil'ī expōit: Si ædes hæ īqt exeſę corruerīt uitiūue fecerīt. q̄ꝝ ſuſufructꝰ legatꝰ ē: hæres reſtituef nō debet: nec reficere nō magis q̄ ſeruū reſtitueret: ſi is cuius uſuſfructus legatus eſſet depiſſet. Putauit aūt iſte loci huius corruptor: reſtituere uerbū id demū ſignificare qđ reddere: cū ꝑ eo qđ eſt ī ſtaurare atq; reficere freq̄ntiſſime accipiaē Quo errore ductus ei ī eū & hæredē i datiuū hęredi puertit. Sic igiē emēdate legeē. Vt cicero ī topicis. ei cui domus uſuſfructus legatus ſit: nō reſtitutuꝝ hæredē ſi corruerit. Quo minus iuſtū matrimonio ſit mēte coeūtiū etiā ſi tabulæ ſignatæ nō fuerint matrimonium ꝑ matrimonio legēdum eſt nec nō & culpa ut ceſſans uideē expūgēda. Colligitur autē hoc ex ea iuris regula. Nuptas uero nō cōcubitus ſed cōſēſus facita No ſi quis argētū omne legauit. uideri pōt ſignatā quoq; pecuniā reliqſſe ideo etiā qđ ē in nominibꝫ uoluiſſe creditur. Deprauatus hic quoq; locus facile ex Ciceronis topicis: unde hoc exēplū ē ſūptū emēdaē. Sic enim locū a dra. Cicero enarrat. Nō ſi uir uxori legauit argētum omne quod ſuum eſſet: id circo q̄ in nominibꝫ fuerunt: leagata ſunt multū enī refert ī arca' ne poſitū ſit argētū: an ī tabulis debeatur. Quare hic quoq; legēdū eſt Nō ſi is q argētū omne legauit: uidri milites ſine ipatore nihil ualere. Solent tū fallere ſimiludinū ſpēs: īōq; adhibēdū ē his iudiciū. Neq; n. ut nauiſ utilior nō ua q̄ uetꝰ: ſic amicitia ul'ut laudāda: q̄ pecuniā ſuā pluribus largiē: ita q̄ formā: uerba ſūt in his ſimilia. largitōis & uetuſtatis. uis q̄ dē lōge diuerſa pecuniæ & amicitiæ. Itaq; in hoc genere maxie q̄riē: an ſimile ſit q̄ ferē. Etiā ſi ī illis iterrogatōibꝰ Socratis: q̄rū paulo āte feci mētōem: cauēdū ne iucaute reſpōdeas: ut apud Aeſchinē ſocraticū male reſpōdit Aſpaſia Xenophōtiſ uxor. Quod Cicero his uerbis trāſfert. dic mihi q̄ſo Xenophōtis uxor. ſi uicina tua melius hēat aurū q̄ tu habes. utrū ne illius an tuū malis? illiꝰ inqt. Quidꝰ ſi ueſtē & cæterū ornatū muliebrē ꝑcii maioris hēat q̄ tu hēas: tuū ne an illius malis? reſpōdit illius. Age ſis inqt: ſi uirū illa maiorē habeat q̄ tu hēas: utrū ne tuū uirū malis: an illiꝰ? hic mulier erubuit. merito. male. n. rīderat ſe malle aliēū aurū q̄ ſuum. Nā ē hoc iprobū: At ſi reſpōdiſſet ſe malle aurū ſuū tale eē q̄le illud eſſet potuiſſet pudice reſpōdere malle ſe uirū ſuū talē eſſe: q̄lis melior eſſet. Scio quoſdā ināi diligētia perminutiſſimas ꝓtes iſta ſecuiſſe: & aliq̄d eē ſimile minus: ut ſi mia hōinū: & ut marmora deformata pria māu. aliud plus: ut illud. Nō ouū tā ſimile ouo: & diſſimilibꝫ ineſſe ſimile: ut formicæ & elephāto genus: q; ſūt aialia. ſimilibꝫ diſſimile: ut canibꝫ catulos: & matribꝫ ædos. differūt. n. ætate. Cōtrario rū quoq; aliter accipi oppoſita: ut noctē luci. aliter noxia: ut aquā frigidā febri. aliter repugnātia: ut uerū falſo: aliter ſeparata: ut dura nō duris. Sed q̄d hęc ad p̄ſēs propoſitū magno pere pertineāt nō reperiō. Illud ē ānotādū magis: argumēta duci ex iure ſimili: ut Cicero in topicis. Eū cui domus uſufructus relictus ſit: nō reſtituturū hæredi: ſi coruerit: qa non reſtituas ſeruū: ſi iſ deceſſerit. Ecōtrario nihil obſtat: quo minus iuſtum matrīoniū ſit mēte coeuntiū: ēt ſi tabulæ ſignatę nō fuerint. Nihil enī proderit ſignaſſe tabulas: ſi mentē matrimonii non fuiſſe cōſtabit. Ex diſſimili: q̄le ē Ciceroīs pro Cecinna ut ſi quis domo me ei:ire coegiſſet armis: haberē actionem. ſi quis introire prohibuiſſet: non haberem? diſſimilia ſic deprehenduntur. Non ſi qui argentum omne legauit: uideri poteſt ſignatam quoq; pecuniam reliquiſſe:

poteſt ſignatã quoq; pecuniã reliqſſe. iõ etiã quod, ẽ noĩbus uoluiſſe creditur. Nullo autẽ pacto ſiqs & noluiſſe ſenſui cõgruunt. Analogian qdã a ſimili ſupauerũt. Sepauerunt legẽdũ eſſe ne admonitõe qdẽ eſt dignũ. Analogia uero ꝓportio trãſferẽ. Nã ut unũ ad decẽ & decẽ ad cẽtũ. ſimile eſt certe. Loco & copulæ. ſic aduerbium ſenſus expoſcere uidetur ut legamus. Nã ut unũ ad decem ſic decem ad centũ. Turpis domino cũ ancilla. Pro domino ſenſus integritas expoſcit ut domini reponatur. Hæc ſecuti græcos a quibuſ κρισεισ dicunt iudicia aut iudicationes uocantur. de qbus ex cã dicta ſentẽtia eſt. Mendis non carent hi ſenſus: q̃ facile ſic tollũ tur ſi uocant legatur ut actiuũ ſit ac nõ particula negatiua aſcriba tur ut legatur. nõ de qbs ex cã dicta ſentẽtia ẽ. Nõ aũt aduerbiũ aſcribendũ eſſe facile ex ea q̃ ſeq tur exceptiõe ꝓcipitur. Nã res iudicatæ ad exẽpla referũt: nõ ad auctoritatẽ ut apte exponit. Fabius. Nã ea inqt inexẽploꝝ locũ cedunt. Deinde ſubiicit. Quæ ad auctoritatẽ referãt: hoc mõ. Sed ſiquid ita uiſũ gẽtibus. Huiuſmodi autẽ probatio quæ ab auctoritate ſumit: & artis experſ & in teſtimonio collocata eſſe a Cicerone dicitur. Sic enim i topicis ſcribit. Teſtimoniũ aũt nunc dicimus omne quod ab aliqua re externa ſumit ad faciẽdã fidem Perſona autẽ non qualiſcunq; teſtimonii põdus habet. Ad faciẽdam enim fidẽ auctoritas q̃ritur Sed auctoritatẽ aut natura aut tẽpus affert. Naturæ auctoritas in uirtute ineſt maxime. In tẽpore aũt multa ſũt q̃ afferũt auctoritatẽ. Ingeniũ. opes ætas. fortuna. ars. uſus. neceſſitas. cõcurſus etiã reꝝ fortũaꝝ. Ne hæc qdẽ uulgo dicta & recepta ꝓſuaſiõe popſari ſine uſu fuerit teſtionia. Sic qdẽdiſtiguit: ſed male ut mihi uĩ. Itaq; ẽ diſtiguẽdũ ut Teſtionia ſeqntis ſẽſus initiũ ſit. hoc mõ. Teſtionia ſũt. n. quodãmõ. Eaꝝ ꝓſuaſionũ. Thraciæ ſũt illæ natiões ut Valerius. Maximus refert. Nã illa ſeptem præcepta ſapientum. De numero ſapientum qui olim floruiſſe dicũtur magna eſt apud græcos diſcordia. Sed Thalẽti hoc ſapiẽs aſcribit dictũ. noſce te ipſũ. Chiloni lacedæmonio Nihil nimis. Pittaco Mitylenæo. Tẽpus noſce. Bianti Prienæo. Plurimi ſũt mali. Cleobulo. Fortunæ mutationes fortiter ꝓferre diſce Periãdro Corinthio. Exercitatio totũ põt. Anacharſidi ſcithæ: A lingua uẽtre pudẽdis abſtine. Si cauſã benefic ii dicat i adultera. i ꝓpoſitio ſẽſũ ꝓturbãs expũgat. Nõ orões mõ ſẽ ĩfecte. c lĩa eradat ut loco eius r liqda reponat. Refertæ. n. hoc ẽ plenæ legendũ ẽ. Neq; ẽ ignobile exẽplũ Megari ab Atheniẽſibus cũ đ ſalamine cõtẽderẽt uictus Homeri uerſu. Megarius qdẽ legi põt ut ſit accuſatiuus græcus tãetſi Megareos cõtẽderi eſſe legẽdũ. uictus uero niſi i uictos cõuertat: ſẽſui cõtextuiq; nõ cõuenit. Hoc idẽ aũt exẽplũ & Ariſtoteles in primo rhetoricorũ affert ex primo Illiados.

hoc ẽ Aiax uero Salaminis ægit. xii. naues. Stetit aũt ubi Atheniẽſiũ locatæ erãt phelãges. Eſt aũt Megara urbs iuxta iſthmũ media iter Peloponẽſũ. Atticã & Boetiã: cuiꝰ nauale erat cniſæa. Dicta ẽ ãt Megara a Megareo Apollis filio. Mltæ uero ſt urbes h̃ noie appellatæ. nã & Theſſalia & i põto & i Illirico et i Sicilia me

ĩõ etiã qd̃ ẽ. i nominibꝰ dari uoluiſſe creditꝫ. αναλογιαν qdã a ſimili ſeparauerũt. nos eã ſubiectã huic generi putamꝰ. nã ut unũ ad decẽ: & decẽ ad cẽtũ: ſimile ẽ certe: & ut hoſtis: ſic malus cuius. q̃q̃ hæc ulterius quoq; ꝓcedere ſolet. Si turpis dominæ cõſuetudo cũ ſeruo turpis domino cũ ãcilla. Si mutis aiabus finis uoluptas: idẽ homini. cui rei facillime occurrit ex diſſimilibꝰ argumẽtatio. Nõ idẽ ẽ dominũ cũ ancilla coiſſe: qd̃ dominã cũ ſeruo. nec ſi mutis finis uoluptas: rõnabilibꝰ quoq;: immo ex cõtrario qa mutis: ideo nõ rõnabilibꝰ Adhibeẽ extriſecus i cauſã & auctoritas. Hæc ſecuti græcos a qbus κρισεισ dicunt: iudicia: aut iudicatiões uocaẽ: d̃ qbꝰ ex cauſa dicta ſẽtẽtia ẽ Nã ea qdẽ i exẽplorũ locũ cædunt. Sed ſi qd ita uiſũ gẽtibꝰ: populis. ſapietibꝰ uiris. claris ciuibꝰ illuſtribꝰ poetis referri põt. Ne hæc qdẽ uulgo dicta & recepta ꝓſuaſione populari ſine uſu fuerit teſtimonia. Sũt enim quodãmõ uel potẽtiora etiã: q̃ nõ cãis accomodata: ſed liberis odio & gratia mẽtibꝰ ideo tantum dicta factaq; quia aut honeſtiſſima aut ueriſſima uidebatur. An uero me de inconmodis tuæ diſſerentem non adiuuabit earum perſuaſionationum: quæ flectibus natos: letitia defunctos proſequũtur? aut ſi miſericordiã cõmendabo iudici: nihil proderit? Quod prudentiſſima ciuitas athenienſiũ: nõ eã pro affectu ſed pro animo accepit? Nã illa ſeptem ꝓcepta ſapiẽtũ nõne quaſdam uitæ leges exiſtimamus? ſi cãm ueneficii dicat in adultera: non Marci Catonis iudicio damnata uideatur? qui nullam adulteram non eadem eſſe ueneficam dixit? Iã ſententiis qdem poetarum nõ orõnes mõ ſunt refertæ: ſed libri etiã phorũ: q̃ q̃q̃ inferiora oi ꝓceptis ſuis ac lr̃is credũt: repetere tũ auctoritatẽ a plurimis uerſibus nõ faſtidierunt. Neq;

gara ē: q̄ ātea Hyble uocabaſ. ū de Magare⁹ triſyllabū nom̄ pri um deriuaſ. Salamis autē ſula ē cū urbæ atticæ adiacēs Vbi ami ci: ibi opes. Hoc dicto & Plaut⁹ utiſ ī eruēto. ueꝛ ē uerbū qđ me moraſ. ubi amici ibidē opes po niſ a qbuſdā & qdē ī parte pria deoꝛ autoritas. Hoꝛ e numero & Cicero ē: q ī topicis ſic ſcribit. Diuina hæc fere ſi● teſtimonia. Primū orationes. Oracula enī ex eo ipſo appellata ſt: qꝛ ieſt his deoꝛ oratio. Deinde res qbus ī ſūt q̄ſi q̄dā opera diuina. primū ipſe mūdus eiuſq; omnis ordo & ornatus. deinde aeri uolatus auiū atq; cātus. deinde eiuſdē ae ris ſonitus & ardores multaꝛq; reꝛ ī terra portēta. atq; etiā p ex ta iuēta pſēſio. Tamen utiſ eo Cicero ī libro d̄ haruſpicū reſpō ſis. Cicero ī ea oratione hauriſpi cū reſpōſa expōit ī Clodiū: oſtē ditq; deoꝛ puidētia Romanū īperiū nātū eē auctū atq; cōſerua tū. Et ī cōcione cōtra Catilinā. Actōe tertia ī Catilinā ſic Cicero ait. Quibꝫ ego ſi me īſtitiſſe dicā mīnimū mihi ſumā: & nō ſū fe rēdus. Ille ille Iupiter reſtitit. Ille capitoliū ille hæc tēpla. ille hanc urbē. ille uos oēs ſaluos eē uoluit Diis ego īmortalibꝫ ducibꝫ hāc mētem uolūtatēq; ſuſcepi atq; ad hæc tāta īdicia puēi. Dictu aliqd aut factū. Cū dictū factūq; ſubſtātiua ſint. aliqđ nō aliqd ē legēdū. Propter qđ fuerūt q exē pla & has auctoritates. Ex iis ē ēt Cicero: ut ex eius topicis clare patet Sic. n. īgt. Quæ āt ſumunt extrīſecus: ea maxīe ab auctorita te ducūt. Itaq; græci tales argu mētatōes uocaſ: id eſt artis expertes.

Aec fere de pbatione uel ab aliis tradita nl̄ uſu pcepta. Hic āt quēadmodū argumētis uti debeat orator: ap tiſſime Fabius oſtēdit: poſteaq; unde ducāt mōſtrauit. Cruēta ueſtē hūiſti. Cū hæc ſit rō ppōis . n. cālis cōiūctio recte forſitā aſ criberē. hoc mō cur etiā enī ueſtē habuiſti, Itaq; ſi nō poſſūt ua leꝛ qamagna ſūt. Sēſus ītegritas expoſcit: ut nō pticla negatiua a ſcribaſ. Hoc mō. qa magna ñ ſt. ē ignobile exēplū: Megarius ab atheniēſib⁹ cū de ſalamīe cō tēderēt: uictos Homeri uerſu: q tū ipe nō ī oi editōe repiſ: ſi gnificās Aiacē naues ſuas atheniēſib⁹ iūxiſſe; Ea quoq; quę uulgo recepta ſūt hoc ipſo qꝛ incertū auctoꝛē habēt: uelut oi um fiūt: q̄le ē: Vbi amici: ibi opes: & ꝛſcīa mille teſteſ. Et apd Ciceronē. Pares aūt: ut ē ī ueteri puerbio: cū pib⁹ facillime cōgregantur. Neq;. n. duraſſent hæc ī æternū: niſi uera oib⁹ uiderenſ. Ponīſ a quibuſdā: & quidē ī pte pria deorū aucto ritas: q̄ eſt ex reſpōſis: ut Socratē eſſe ſapiētiſſimū. id rarū eſt Tū utitur eo Cicero in libro de auruſpicū reſpōſis. Et incō / ciōe ⁊tra Catilinā: cū ſignū Iouiſ colūnæ īpoſitū populo oſtē dit. Et pro Ligario cū cām Caii Cęſariſ melioꝛē: qꝛ dii hoc iu dicauerint ⁊fitetur. Quæ cū propria cāæ ſint diuina teſtimo nia uocātur. cū aliunde accerſuntur: argumēta. Nō nūq; cō / tingit iudicis quoq; aut aduerſarii: aut eius q ex diuerſo agit dictū aliquod aut factū aſſumere ad eorū q̄ intēdimus fidē. pp quod fuerūt q exēpla & has auctoritates probōnum iar tificialium eſſe arbitrarenſ: qꝛ ea nō inueniret orator: ſed ac ciperet. Plurimū aūt refert. Nā teſtis & qō & his ſimilia de īpa re q̄ in iudicio ē pronunciāt. Extra petita niſi ad aliquā p ſentis diſceptatōis utilitatē īgenio applicātur: nihil p ſe ualēt

De uſu argumentorum.

h Aec fere de probōne uel ab aliis tradita uel uſu perce pta ın hoc tps ſciebā. nec mihi fiducia eſt: ut ea ſola eē cōtendā. q̄mo hortor ad q̄rēdū: & inueniri poſſe fateor. q̄ tamen adiecta fuerint: nō multū ab his abhorebūt. Nūc bre uiter quēamodū ſit utendū hıs ſubiungā. Traditum fere eſt argumentū oportere eē ⁊feſſum. Dubiis. n. probari dubia q poſſunt? Quædā tamen q̄ in alterius reı probōem ducimuſ īpa probāda ſunt. Occidiſti uirū. Eraſ. n. adultera. pus de adl̄ terio cōuincendum ē: ut cū id cępit eſſe p certo: fiat incerti argumentū. Spiculum tuū in corpore occiſi inuentū eſt. Ne gat ſuū: Vt pbationi proſit: probādum ē. Illud hoc loco mo nere inter neceſſaria eſt: nulla ēe firmiora: q̄ quę ex dubiis fa cta ſunt certa. Cædes a te facta ē: cruentā ueſtē habuiſti. Nō eſt tā graue argumentum: ſi fateſ: q̄ ſi cōuinciſ. Nā ſi fateſ: multis ex cāis potuit cruenta eſſe ueſtis: Si negat: hic cāæ car dinē ponit in quo ſi uictus fuerit ēt in ſequentibus ruit. Nō . n. uidetur in negādo mentiturus fuiſſe: niſi deſpaſſet id poſ ſe defendi: ſi cōfiteręt. Firmiſſimis argumentorū ſingulis in ſtādū. Infirmiora ⁊gregāda ſunt: qa illa per ſe fortia nō opor tet circunſtātibus obſcurare: ut qualia ſunt appareant. Hæc imbecilla natura mutuo auxilio ſuſtinentur. Itaque ſi non

Si etiã nõ ut fulmine. Nihil qdẽ hic uerborũ deeſt. Sed ẽt copula in primũ locũ ẽ trãſferẽda. hoc mõ. ẽt ſi non ut fulmine. Vt cupiditas cã ſceleris fuit quæ ſit uis eius. Si pticula ut aſcribatur ſenſus expoſcit: ut legatur ut ſi cupiditas cã ſceleris fuit. Et uelut carne ſpoliatus Actus oſtẽderint. Recte in aliis exẽplaribus artus legitur. His qdẽ probationes adiiciũt: pathHTI σσ uocãt ductas ex affectiſ. Quidã nõ qdẽ legendũ ẽ. pathTIKAI uerop latões aduerbũ trãſferuntur paſſiue. hoc eſt quæ ab effectu & paſſione animi ꝓueniunt. Nã latine affectus paſſioq; dicit quod ultimũ uerbũ i rariſſimo ẽ priſcorũ uſu. Q. Varius ſucconẽſis ait. De huius uarii patria nõ cõueniũt iter ſe auctores Alii nãq; Hiſpanũ uocãt: ut Pædianus in orõem ꝓ ſcauro. Q. Varius Hiſpãus. M. Scaurũ principẽ Senatorẽ ſocios i arma ait cõuocaſſe. M. Scaurus princeps Senator negat. Teſtis nemo ẽ. utri uos Quirites cõuẽit credere? Qua uoce ita oium cõmutauit animos ut ab ipſo ẽt tribuno dimitteret. Alii Veronenſem uocãt: ut Valerius in capite de fiducia ſui. Nec deſunt exẽplaria i q bus hic quoq; Veronenſis legit.

poſſunt ualere: quia magna ſunt ualebunt quia multa ſunt. quæ ad eiuſdẽ rei probationẽ oia ſpectãt. Vt ſiquis hæreditatis gĩa hoiem occidiſſe dicat. Hæreditatẽ ſperabas & magnã hereditatẽ. & paup eras: & tũ maxime a creditoribus appellabaris: & offenderas eũ cuius hæres eras: & mutaturum tabulas ſciebas. Singula leuia ſunt & coia Vniuerſa uero nocẽt: ſi etiã nõ ut flumine: tamẽ ut grãdine: Quædã argumẽta ponẽt ſatis nõ ẽ. adiuuãda ſũt: ut cupiditas cã ſceleris fuit: quæ ſit uis eius. Ira: q̃ tũ efficiat in aĩs hõinũ talis affectio. ita & firmiora erũt ipſa & plus hẽbũt decoris: ſi nõ nudos: & ue lut carne ſpoliatos artus oſtẽderint. Multũ ẽt refert ſi argumento nitemur odii. Vtrũ hoc ex iuidia ſit. an ex iniuria. an ex ãbitu: uetus an nouũ. aduerſus inferiorẽ. pẽ: an ſupiorem alienũ: an propinquũ. Suos hẽnt oia iſta tractatus: & ad utilitatẽ ptis eius: quã tuemur: referenda ſũt. Nec tũ oibus ſemp q̃ inuenerimus: argumentis onerãdus ẽ iudex: q; & tediũ aferũt: & fidem detrahũt. Neq;. n. põt iudex credere ſatis ẽe ea potẽtia q̃ nõ putam⁹ ipſi ſufficere q̃ dicim⁹. In reb⁹ uero aptis argumẽtari tã ſit ſtultũ: q̃ in clariſſimũ ſolẽ mortale lumen inferre. Hiſ qdẽ pbõnes adiiciũt: q̃s ΠΑΘΗΤΙΚΑΣ uocãt ductas ex affectis. Atq; Ariſtoteles qdẽ potentiſſimũ putat ex eo q̃ dicit: ſi ſit uir optimus: qd utoptimũ eſt: ita longe q' dem: ſed ſequit tũ uideri. Inde. n. illa nobilis Scauri defenſio. Q. Varius ſucconenſis ait Aemiliũ Scaurum rem. p. p. ro. ꝓdidiſſe: Aemilius Scaurus negat: cui ſimile qddam feciſſe Iphicrates dr: qui cũ Ariſtophõtẽ: quo accuſante ſimilis criminis reus erat: interrogaſſet: an is accepta pecunia remp. p diturus eſſet: iſq; id negaſſet. Quod igr̃ inqt tu nõ feciſſes: ego feci? intuendũ ãt: & qs apud quẽ dicim⁹: & id qd illi ima xime probabile uideat: requirẽdũ. q̃ de re locuti ſum⁹ & pro hœmii & ſuaſoriæ. ꝑceptis. Altera ex affirmatõne probatio eſt. Ego hoc feci? tu mihi hoc dixiſti? Et o facinus indignũ & ſimilia: q̃ nõ debẽt deeſſe ẽ qd orõni: & ſi deſũt multũ nocẽt:

Quid igit̃ iqt tu nõ feciſſes: ego feci. Quod legendũ eſſe clare patet. De hoc uero Ariſtoteles quoq; ſecũdo rhetoricorum mentionẽ facit. Fuit. n. iphicrates Athenienſiũ dux clariſſimuſ tanto cõſilio tãtaq; prudẽtia: ut & probus æmilius & Plutarch⁹ referũt: ut & in re militari multa corexerit. & nũq; ſua culpa rem male geſſerint Atheniẽſes. Antiphon uero Athenienſis fuit orator. Intuẽdũ autẽ & qs apud quẽ dicimus. Nõ qs ſed qualis ut legat̃ ſenſus expoſcit ac ſit uerbũ aſcribat̃ hoc modo. & qualiſ ſit apud quem dicimus. Quad re locuti ſumus & prohœmii & ſuaſoriæ ꝑceptis. Et copula prio re loco poſita eradat̃ ac i locũ eius in præpoſitio reponatur: ut legamus in ꝓhœmii & ſuaſoriæ ꝑceptis. Altera ex affirmatõe ꝓbatio eſt. Quæ n ã ſit hæc ꝓbatio ex affirmatõne nõ ſatis mihi liquet Neq;. n. magis ex affirmatõe ꝓbatio cõſtat: q̃ ex negatione. Interdum nãq; affirmãdo. i terdũ ꝓbamus negãdo. Quare ſi quo niti poſſẽ exẽplari uetuſto: ꝓ affirmatione cenſerẽ aſſeuerationẽ eſſe legẽdũ. Eſt. n. aſſeuerare inter ipſa argumenta probationeſq; admiſcere uim animi atque motum. ſed quid uetuſta requiro exemplaria? quando Fabius ipſe hoc idem alibi aliis uerbis præcipit? Sic enim ait Cum præſertim quorundam probatio ſola ſit in aſſeueratione & perſeuerantia. Quare uel reluctãtibus exemplaribus quæcunque mihi uidere contigit: aſſeuerationẽ pro affirmatione contenderim eſſe legendum: Id quod exempla quoque quæ ſubiiciuntur: facile demonſtrant quorum duobus interrogatio. Tertio ineſt exclamatio: quæ exornationes maxime aſſeuerationi conueniunt. Cum in hoc eadem cauſa.

Hinc & patres aduerſus libros qſq; neceſſarios auctoritatẽ pe/ tũt. Duo uerba huic ſẽſui deſũt q̃ reponẽda uidẽt hoc. mõ. hic & patres aduerſus libros & ſuos qſ q; neceſſarios autoritatẽ petũtan ſumo ut idẽ dimittãt. Idelegẽdũ eẽ clare patet. Vt i telligãtur animi a firmiſſimi ſ argumẽtis ita debere dimittit: ut poſtea ñ audiãt leuiora. Vt Homerica diſpõne i medio ſint ifirma. Neſtor apud Homerũ ita actẽ iſtruit: ut ifirmiores militeſ i medio colocet. Aut a minimis creſcãt. An loco aũt legẽdũ eẽ facile ex ipſo ꝓcipiẽt ſẽ/ ſu: ut unũ ſit e qõis mẽbris. Ego hoc demõſtraſſe cõtẽtus. hæc legẽdũ eẽ liquet. Nã fere apparet qdi iniuriã Sic quidẽ recte legi uidẽt. ſed rectius forſitã i iudiciã legeret. Quod eo diligẽtius faciũdũ fuit: qa declamatões ad pugnã forẽſe uelut p̃ pilatis exerceri ſolebam⁹. Quibus relatiuũ libraniq; negligẽtia p̃miſſũ: oino e reponẽdũ: ut legat. Quia declamatões qbus ad pugnã forẽſe uelut p̃pilatis exerceri ſolebamus. Præpilata uero iacula dicũtur obtuſiora: qbus i pugnaq; ſimulacris milites uti ſolẽt. Liuius libro. xxxvi. Tertio die rudes inter ſe i modũ iuſtæ pugnæ cõcurrũt: p̃pilatiſq; miſſilib⁹ iaculati ſũt. Atq; ad ſolã cõpoſitæ uoluptatẽ. n litera in p. cõuerſa uoluptatẽ legẽdũ eẽ cõſtat. Paq; exiſtimãt decora i uocali aſcripta exiſtimãt legat. Nã exiſtimare ſignificat iudicare. qđ maxime ſẽſui cõgruit. Libidinẽ iuuet ipſũ effeminatũ ſexus mẽdatiũ. Effœminati qdẽ recte i aliis legit exẽplaribus Sed p illo accuſatiuo libi i dinẽ fortaſſis licet aduerſatiua cõiũcto recte aſcriberet. Quæ ne minimũ qdẽ i ſe iudiciũ maſculini. Indiciũ eẽ legẽdũ: apte ſẽ ſu mõſtrat. Bachiã aut Megabuxũ Scribẽdũ Bagoũ aut Megabyzũ: ſiue Megalobyzum: ita eni: ut iqt Strabo: uocabãt Epheſiæ Diãæ ſacerdotes Bagous aũt apd Oui. i Corynna ſpadõis nomẽ fuiſſe legim⁹. Bagoũ uero & nõ tamẽ habẽda ſunt iter magna p̃ſidia: cũ hoc i eadẽ cã fieri ex utraq; pte ſimilẽ poſſit Illa firmiores ex ſua cuiuſq; perſona ꝓbationes: q̃ credibilẽ rõnẽ ſubietã habẽt: nt uulneratus aut filio orbatus nõ fuerit aliũ accuſatur⁹ q̃ nocẽtẽ: quãdo ſi negotiũ inocẽti facit: liberet eũ noxa: q ad miſerit. Hic & patres aduerſus liberos qſq; neceſſarios auctoritatẽ petũt. quæ ſitũ etiã potẽtiſſima argumẽta primo ne ponenda ſint loco: ut occupent aios: an ſũmo: ut idẽ diuittãt. an partita primo ſũmoq; ut homerica diſpoſitõe i medio ſit ifirma: ãt a minimis creſcãt: q̃ ꝓput ratio cauſæ cuiuſq; poſtulabit: ordinabũt uno: ut ego cẽſeo: excepto: ne a potẽtiſſimis ad leuiſſima decreſcat oro Ego hoc breuiter demõſtraſſe cõtẽtus ita poſui ut locos ipſos & gña q̃ poſſẽ aptiſſime oſtẽderẽ. Quidã exe cuti ſũt uerboſius qbus placuit ꝓpoſita locorũ coiũ materia quo quæq; res mõ dici poſſet oſtẽdere. Sed mihi ſupuacuũ uidebãt. Nã fere apparet quid iniuriã. quid i teſtẽ iimicũ. qd pro teſte amico dicẽdũ ſit. Et de oĩbus his oĩa dicere infinitũ ẽ tã hercule q̃ ſi cõtrouerſiarũ: q̃ ſũt: q̃que future ſint quæſtiões argumẽta. ſẽtẽtias tradere uelim Ipſas aũt uelut argumẽtorũ ſedes: nõ me qdẽ oẽs oſtẽdiſſe cõfido: plurimas tamẽ. Quod eo diligẽtius faciẽdũ fuit: qa declamationes ad pugnã forẽſẽ uelut ꝓpilatis exerceri ſolebamus: olim iã ab illa uera imagine orandi receſſerunt: atq; ad ſolã ꝓpoſitæ uoluptatẽ neruis carent: nõ alio mediuſſidius uitio dicentiũ: q̃ quo mãcipiorum negociatores formę puerorũ uirilitate exciſa lenocinãt. Nã ut illi robur ac lacertos: barbãq; ãte oĩa & alia: q̃ natura propria maribus dedit: parum exiſtimãt decora: q̃q; fortia ſi liceret forent: ut dura molliũt: ita nos hitũ oratõis ipm uirilẽ: & illã ui ſtricte robuſteq; dicendi tenera q̃dã elocutõis cute operimus: & dũ leuia ſint ac nitida: q̃tum ualeãt nihil intereſſe arbitramur: Sed mihi naturã intuẽti nemo nõ uir ſpadõe formoſior erit. Nec tã auerſa unq̃ uidebitur ab ope ſua prouidentia: ut debilitas inter optima iuẽta ſit Nec id ferro ſpecioſũ fieri putabo: quod ſi naſceretur monſtrũ erat. Libidinẽ iuuet ipm efœminati ſexus mẽdaciũ: unq̃ tamen hoc cõtinget malis moribus regnũ: ut ſi qua pręcioſa fecit: fecerit & bõa Quapropter eloquẽtiã licet hãc: ut ſentio. n. dicamus: libidinoſã. reſupinã uoluptate auditoria probent: nullã eſſe exiſtimabo: quæ ne minimũ qdẽ in ſe indicium maſculini & incorrupti: ne dicã grauis & ſancti uiri oſtẽdet. At uero ſtatuarũ artifices pictoreſq; clariſſimi: cum corpora q̃ ſpecioſiſſima fingẽdo pingendoue effingere cuperent: nunq̃ tamen in hunc inciderunt erroré: ut Bachiã aut

Megabuxum aliquẽ ĩ exemplum operis assumerẽt sibi: sed Doryphoron illũ uel militiæ uel palæstræ: aliorũ quoq; iuuenũ bellicorũ & athlætarum corpora decorare existimauerĩt nos q oratorẽ studem⁹ effingere nõ arma sed tympana elo quẽtiæ demus? Ille igiť q̃m istitum⁹: adolescẽs q̃ maxie põt cõponat se ad imitationẽ ueritatis: mituruſq; frequẽť forẽsiũ certaminũ pugnã: iã ĩ schola uictoriã spectet: & ferire uitalia ac tueri sciat. & præceptor id maxime exigat: & iuẽtũ præcipue ꝓbet. Nã ut ad peiora iuuenes laude dicũť: ita laudari ĩ bonis gaudẽt. Nũc illud mali ẽ: qd necessaria plerũq; silẽtio trãseũt. Nec ĩ dicẽdo uideť ĩter bona utilitas. Sed hæc & in alio nobis tractata sũt opere: & ĩ hoc sæpe repetẽda: Nũc & ad ordinẽ ĩcœptũ reuertamur.

De refutatione.

Refutatio dupliciter accipi põt. Nã & ꝑs defẽsoris tota ẽ posita ĩ refutatõe: & quæ dcã sũt ex diuerso dĩit utrĩ q; dissolui: q; hoc est proprie cui ĩ causis quartus assignatur locus. Sed utriusq; similis cõdicio est. Neq; uero ex aliis locis ratio argumẽtorũ ĩ hac parte peti põt: q̃ ĩ cõfirmatiõe. Nec locorũ aut sẽtẽtiarũ aut uerborum & figurarũ alia conditio est. Affectus plerũque hæc pars mitiores habet. Nõ sine causa tamen difficilius sẽp est creditũ. Quod Cicero sæpe testatur defẽdere q̃ accusaŕ. primũ q est res illa simplicior. Proponitur enĩ uno mõ. uarie dissoluitur: cõ accusatori satis sit plerũq; uerũ eẽ id qd obiecerit. Patronus neget. defẽdat trãsferat. excuset. deꝑceť: molliat. minuat. auertat. despiciat dericat. Q uare ĩdirecta fere atq; ut sic dixerĩ clamosa ẽ actio. hic mille flexus & artes desiderãť. Tũ accusator præmedita pleraq; domo affert. Patronus etiã iopinatis frequẽter occurrit Accusator dat testẽ. Patronus ex ipso refellit. Accusator crimĩũ iuidia: & si falsa sit: materiã dicẽdi trahit ad̃ paricidio: sacrilegio. maestate: quæ patrono tãtũ negãda sũt. Ideoq; accusationib⁹ etiã mediocres ĩ dicẽdo suffecerunt. Bonus defẽsor emo nisi qui eloquẽtissim⁹ fuit. Nã ut qd̃ sẽtio semel finiã: tãto ẽ accusare q̃ defẽdeŕ: q̃to faceŕ: q̃ sanaŕ uulnera facilius. Plurimũ autẽ refert: & qd protulerit aduersarius: & quomodo. Primo igiť intuẽdũ ẽ id cui respõsuri sumus: ꝑpriũ sit ei⁹ iudicii: an ad cãm extra accersitũ. Nã si est ꝑpriũ: aut negãdũ: aut d̃fẽdẽdũ: aut trãsferẽdũ. Extra hęc ĩ iudiciis fere nihil est. Deꝑcatio q̃dẽ: q̃ ẽ sine ullla specie defensionis rara admodũ: & apud eos solos iudices: q nulla certa forma ꝓnũciãdi tenẽť. q̃q̃ ille quoq; apud caiũ cesarẽ & triũuiros ꝑ diuersarũ ꝑtiũ hoib⁹ actiões: etiã si ꝑcib⁹ utũť: adhibẽt tũ patrocinia: nisi hoc fortissĩe d̃fẽdẽtis ẽ diceŕ. Quid aliď egim⁹ Megabygzũ ꝑ ĩbellibus & mollibus accepit: cuiusmodi spadões sũt. De Megabizo Thucydides Plutarchus. Nam & sacerdotes Dianæ oportebat eunuchos eẽ. Potes hoc loco & bacelum legere: quẽ & seminarium desidia & libidĩe insignem fecit prouerbiũ βα ιλοσαει. Suidas auctor. Alioq; quoq; iuuenũ bellicoq; corpa decoraŕ exĩstimauerũt. Et ferire uitalia aut tueri sciat. & ꝑceptor id maxime erigat. Cũ utrũq; ꝑstare debeat orator: ut & uitalia ferire hoc est aduersarioq; argumenta d̃struere ac refutare: & sua cõstruere atq; cõfirmare sciat: loco illius disiunctionis aut hæc copula ac uĩ reponẽda. & r lr̃a i x cõuersa exigat ẽ legẽdũ. Illa igiť & quẽ ĩstituimus adolescẽs. Et copula ut supuacua expungaťur.

Sed hæc & ĩ alio nobis tracta ta sunt ope. Hoc Fabii opus in quo de causis corruptæ eloquẽtiæ differit: ut ãte ẽt diximus: nõ extat. Refutatõ dupl̃r sic ĩ tertio Pluribus auctoribus placuit ꝓhœmium: narratio ꝓbatio refutatio. & ꝑoratio. Refutatio dupl̃r accipi põt. Primũ ãt refutationẽ dupl̃r accipi posse ostẽdit. deinde iisdẽ ex locis argumenta sumi ĩ refutatiõe: ex qbo ĩ cõfirmatiõe. Postea' difficilius eẽ de fẽdere q̃ accusare multis colligit argumẽtis: ac demũ qbus modis q̃ ab aduersariis dicta. sunt: resutari possint ꝑcipit. Et hoc ẽ proprĩæ cui ĩ causis q̃rtus assignatur locus. Hæc legẽdũ esse clarius patet q̃ ut admonẽdũ sit. Ea refutatione ãt q̃ utrĩq; dcã ex diuerso dissoluũť: q̃rtũ sibi fere ĩ oratione uendicat locum.

Quod ſiquãdo apud princi/ pẽ aliũue cui utrũ uelit liceat di/ cemuſ: dicẽdũ erit. Duo ultia uer ba ut quæ ſint a cãdore elegãtia, q̃ Fabii aliena & ab aliquo ip̃i/ torum iudicioq̃ carentium aſcri pta ac ſenſum deniq̃ cõtextũq̃ cõfundẽtia: mihi uidenť uel re/ fragãtibus exẽplaribus tranſuer ſo calamo allinẽda. Non enĩ qd nobis dicẽdũ ſit ũ apud princi pẽ agimus præcipit Fabius: ſed id probat quod ſuperius ꝓpoſu it: deprecationẽ ſine ulla defen/ ſionis ſpecie rara admodũ eſſe. Ideoq̃ ſubiicit, primũ omniũ nõ erit res nobis cũ aduerſario ſed cum iudice. Vtiq̃ defenden/ da ſint qualiacunq̃ ſunt aut a cã cedendum. Sint uerbũ modi ſub iunctiui ac ſunt indicatiui utrũq̃ in alterius locũ tranſferendũ ui/ deť: & a præpoſitio expungen/ da: ut legať: utiq̃ defendẽda ſũt qualicunq̃ ſint: aut cauſa ceden/ dũ. Chirographũ. De ſimilitu dine litterarũ diſſerendum. Emẽ date in q̃buſdam exemplaribus diſſeremus legi animaduerti. Vltima eſt actionis controuer/ ſia cum defendendi negandiue non eſt locuſ. i. relatio. Tranſla/ tio mihi legendũ uideť. Ad trã ſlationẽ enim tũc cõfugimus: cuꝫ neq̃ negare factum neq̃ defẽdeť poſſumus: ut aliquo iuris reme/ dio e crimine quod neq̃ negari neq̃ defendi põt: elabamur. At q̃ quædã ſunt. At illaq̃ particu la expuncta legendum ẽ. Si q̃/ dem eſt id de quo iudex pronun ciatu us eſt. Nota hypodiaſto/ les diſtinguenda ſunt ſi quidem ne unum uerbum eſſe credatur: cum duo eſſe manifeſte ex ipſo ſenſu percipiatur.

Tubero: niſi ut quod hic põt nos poſſemus? Quod ſi quã do apud principẽ aliũue: cui utrum uelit liceat dicem⁹: dicẽ dũ erit. Dignũ quidẽ morte eum proloquemur: clæmentia tamẽ ſeruãdũ eſſe uel talẽ. primũ omnium non erit res no/ bis cum aduerſario: ſed cũ iudice. deide forma deliberatiuæ magis materiæ q̃ iudicialis utemur. Suadebimus enĩ ut lau dẽ humanitas potius q̃ uoluptatẽ ultiõis cõcupiſcat. Apud iudices quidẽ ſecũdum leges dicturos ſentẽtiã de confeſſis præcipere ridiculum ẽ. Ergo quæ neq̃ negari neq̃ tranſfer ri poſſunt: utiq̃ defendenda ſunt: qualicũq̃ ſint: aut a cã ce/ dendũ. Negandi duplicẽ oſtẽdimus formã: aut nõ eẽ factũ aut non hoc eſſe: quod factũ ſit. Quæ neq̃ defẽdi neq̃ trãſ feri poſſũt utiq̃ neganda. nec ſolum ſi finitio põt eẽ pro no/ bis: ſed etiam ſi nuda inficiatio ſupereſt. Teſtes erũt. Multa in eos diceť licet. Chirographũ. de ſimilitudine litterarũ diſ ſerendũ. Vtiq̃ nihil erit peius q̃ cõfeſſio. Vltima ẽ actionis controuerſia: cum defendi negandiue non eſt locus. i. re/ latio. Atq̃ quædã ſunt quæ nec negari nec defendi nec trãſ feri poſſũt: Adulterii rea eſt: quæ cũ anno uidua fuiſſet: eni/ xa eſt. lis non erit. Quare illud ſtultiſſime præcipitur: quod defendi non poſſit: ſilentio diſſimulandum: ſi quidem eſt id de quo iudex pronunciaturus eſt. At ſi extra cauſam ſit ad/ ductum: & tamen coniunctum: malum quidẽ dicere nihil ad quæſtionem: nec eſſe in his morãdum: & minus eẽ q̃ ad uerſarius dicit. tamen uelut huic ſimulatiõi obliuionis igno ſcam. Debet enim bonus aduocatus ꝓ rei ſalute breuẽ negli gentiæ reprehenſionem non pertimeſcere. Videndum etiã au ſimul nobis plura aggenda. an amolienda ſingula: Plu ra ſimul inuadimus: ſi aut tam infirma ſunt: ut pariter impel li ſit: aut tam moleſta ut pedem conferre cum ſingulis nõ ex pediat. Tum enim toto corpore enitendum: & ut ſic dixe/ rim: detecta fronte pugnandum eſt. Interim ſi reſoluere ex parte diuerſa dicta difficilius erit: noſtra argumenta cum aduerſariorum argumentis conferemus: ſi modo hoc: ut ua lẽtiora uideãtur: effici poterit. Quæ uero turba ualebunt: diducenda erunt: ut quod paulo ãte dixi. Eras hæres & pau per. & magna pecunia appellabaris a creditoribus. & offen deras: & mutaturum tabulas teſtamenti ſcribas. Vrgẽt uni uerſas. At ſi ſigula quæque diſſolueris: iã illa flamma: quæ magna congerie conualuerat: diductis quibus alebatur: cõ cidet. Vt ſi uel maxima flumina in riuos diducantur: quali/ bet tranſitum præbẽt. Itaq̃ propoſito quoq̃ ſecundum hãc utilitatẽ accomodabitur: ut ea nũc ſingula oſtendamus. nũc

cõplectamur uniuersa. Nã interim quod pluribus collegit aduersarius satis est semel proponere: ut si multas cãs faciendi: quod arguit: reo dicet accusator fuisse: nos nõ enumeratis singulis semel hoc intuendũ negemus: q nõ qsq cãm faciendi sceleris habuit & fecerit. Sæpius ãt accusatori cõgere re argumẽta. reo dissoluere expediet. Id aũt quod erit aduersario dictũ quõ refutari dẽat intuendũ est. Nã si erit palã falsum: negare satis ẽ: ut pro Cluentio Cicero eum quẽ dixerat accusator epoto poculo cõcidisse: negat eodẽ die mortuum. Palã etiã cõtraria & supuacua & stulta reprehẽdere nullius artis est. Iõq nec rõnes eorũ nec exẽpla tradere necesse ẽ Id quoq: obscurũ uocãt: quod secreto & sine teste aut argumento dr factũ: satis natura sua infirmũ est. sufficit. n. quod aduersarius non probat. Itẽ si ad cãm non pertinẽt. Est tamẽ interim oratoris efficere: ut qd aut cõtrariũ esse: aut a cã diuersum: aut incredibile: aut supuacuũ: aut nostræ potius cãę uideat esse coniunctũ. Obiicitur Oppio q de militũ cibariis detraxerit asperũ crimen: sed id cõtrariũ ostendit Cicero: qa iidẽ accusatores obiecerũt Oppio q is uoluerit largiẽdo: corumpere exercitũ. Testes in Corneliũ accusator lecti a tribuno codicis pollicet. Facit hoc Cicero supuacuũ: quia ipse fateatur. Petit accusationẽ in Verrẽ Quintus Cæcilius: q fuerat quæstor eius. ipsum Cicero ut pro se uideret effecit. Cætera quę pponũtur cõis locos hẽnt. Aut. n. cõiectura excutiũtur: an uera sint: aut finitione: an propria. aut q̃litate: an inhonesta. iniqua. improba. ihumana. crudelia: & cætera: q̃ ei generi accidũt. eaq nõ mõ in propõnibꝫ aut rõnibꝫ: sed in toto genere actõis intuẽda: an sit crudelis ut Labieni i Rabirium lege perduellionis. Inhnmana: ut Tuberonis Ligariũ exulẽ accusantis: atq id agẽtis: ne ei Cæsar ignoscat. Superba: ut in Oppiũ epistola cottæ reũ factũ. Proinde pcipites. Insidiosę. impotẽtes deprehẽduntur. Ex quibꝫ tũ fortissime inuaseris quod est aut oibꝫ periculosum: ut dicit Cicero pro Rullio. Quis ergo statuit unq̃: aut cui cõcedi sine sũmo oium periculo põt: ut eũ iure potuerit occidẽ: a quo metuisse se dicat ne ipse posterius occideret? aut ipsis iudicibꝫ: ut pro Oppio monet pluribꝫ: ne illud actõis genus in equestrẽ ordinẽ admittãt. Nõnũq̃ tamẽ quædã bene cõtẽnuntur: uel tãq̃ leuia: uel tãq̃ ad cãm nihil pertinentia. Multis hoc locis facit Cice

Ideoq nec rões eorę exẽpla tradere necesse est. nec pticula a libraríis omissa est reponẽda: utlegaf nec exẽpla. Itẽ si ad cãm ñ pertinet. Sic qdẽ recte legi uf. Sed loco illius pticulæ si forsitã qd rectius legeref. Perspicu⁹ certe magis foret sensus Quod. n. ad cã non ptinet satis sua natura ifirmũ est. Testes in Corneliũ accusator lecti a tribuno codicis pollicetur. Cornelius hic maestatis fuit accusatus: qd cũ tribunus plebis esset: ipe rostris codicẽ legisset: non ut moris. erat scribæ legendũ tradisset. Dixerũt aũt i eũ ut iqt pdianus: i festi testimonia primeipes ciuitatis q plurimũ in senatu poterãt. Q. Hortẽsius. Q. catulus. Q. Metellus Pius. M. Lucullus. L. Iepidus. Dixerũt aũt hoc uidisse cũ Cornelius codicẽ pro rostris ipse recitaret: qd ante Corneliũ nemo fecisse existimaref. Ipsũ cicero ut pro se uideref effecit. Cicero ãt prima i uerrẽ actiõe hoc facit. Qua propter inqt si tibi iudiciũ postulas dari qd te cũ una fecerit cõcedo: si id lege pmittif. Sint aut de accusatione dicimus: cõcedas oportet iis: q nullo suo peccato ipediũf: quo minus alterius peccata demõstrare possint. Ac uide q̃tũ interfuturę sit iter meã atq tuã accusationẽ. Ego n. quæ tu sine uerre cõmisisti: ueri crimini daturus sũ: quod te nõ phibuerit: cũ sũmã ipse haberet potestatẽ. Tu cõtra neq ille qdẽ fecit: obiicies: nequa ex parte cõiũctus cũ eo reperiare. An sit crudelis ut labiẽi i Fabriũ. Tnanq Labieni accusatio crudelis a. M. Tullio demõstraf pro. c. Rabio perduellionis reo. Inhumana ut Tuberonis. hoc Cicero apte ostendit pro Q. Ligario cũ iquit. Si. n' in exilio est: sicuti ẽ qd amplius postulatis? an ne ignoscatur? hoc uero mlto acerbius multoque durius' Quod nos domi petimus precibus & lachrymis pstrati ad pedes nõ tan nostræ causæ fidẽtes q̃ huius humanitati: id ne ipeteremus oppugnabis & i nrm fletũ irũpes & nos iacẽtes ad pedes supplicũ uoce phibebis; Si cũ hoc domi faceremus: qd & fecimus & ut spreo nõ frustra fecimus: tu repẽte irruisses & clamare cœpisses. C. Cæsar caue credas. caue ignoscas: caue ne fratę p frs salute obsecrãtiũ misereare. nõne oẽm hũanitatẽ exuisses Vt dicet Cicero p Rullio. Hæc ãt Ciceronis oro non extat: sicut nec pro oppio quidem. Vt cum iure potue-

ūt occidēt. Quāms oīo ūde hæc ſūt deſcripta nō extet: ex ſenſu tamē ipſo apte colligīt. Ita ī e uocalē cōuerſa eū eē legēdū. Quid ſit ī quoq; qđ aſſumīt diſſimile. hic ē diſtinguēdū: q̄uis exēplaria refragēt. Id aūt p̄nomē ita uidetur aſcribēdū: ut ſequētis ſēſus ſit initiū: hoc mō: Id ī iure facile deprehendīt. Exēpla rerū uarie tractāda ſūt ſi nocebūt: q̄ſi uera erūt fabuloſa dicere licebit. ſin dubia maxime qdē diſſimilia Depraua tus ē hic locus: ut mihi qdē uidetur uerboꝝ trāſpoſitiōe ſolū. nā utraq; hæc uera & dubia alterius locū occuparūt. Hoc aūt ordine emēdate legēt. Quæ ſi dubia erunt fabuloſa dicere licebit. Sin uera maxie qdē diſſimilia. nec ignoro quoſdā alioꝝ exēplariū correctores uera ī uetera cōmutaſſe. Quod an ſēſui cōgruat uiderīt ipſi. Mihi certe ſic legēdū ut dixī. uidēt niſi forte ī dubitata p̄ illo noīatiuo dubiæ legāt. tūc. n. uetera recte legerēt. Si. n. uetera eſſent: potius fabuloſa p̄pter uetuſtatē: q̄ diſſimilia dicerēt. Vera autē ſi ſint nō alī q̄ſi diſſimilia dicant poſſunt refutari. Aut ēt ioci alicuius executōe adiuues. p̄ executōe qdā legūt excuſſione: qđ an recte legāt uiderint ipſi. Mihi qdē executōe recte legi uī ioci uerō corrupte. Neq; n. ſēſui cōgruit. Loci aūt fortaſſis emendate legerēt. id qđ exēplo qđ ſubiiciēt: apte demōſtrāt. Locū. n. a Seruio Sulpitio tractū ita exeq̄t Cicero p̄ Muræna ambitus reo ut ipm eludat. Præterea de cōtradictōibꝫ ītērī totū crimē exponīt. Inuitus qdē facio: ut aliqđ uerboꝝ aut adiiciā cōtextui aut detrahā. Sed cū liberū cuiq; ſuū reliquāt iudiciū: nō ab re fuerit: qđ de hoc quoq; loco ſētiā explicare. Quid. n. ſibi uelit illa p̄pō de mihi nō liq̄t. Otioſa certe ē ac ſēſū ita pturbat. ut niſi eradatur uerus ac ī teger hērī nō poſſit: q̄ p̄ſertī cū exēplis: q̄ iferūt cōueniat. Neq; ificior ī p̄pōnē loco illius de cōmode aſcribi poſſe. Nā ī cōtradictiōibꝫ ītērī totum crimē exponīt: id qđ p̄bāt exēpla q̄ ſubiiciūt de Cic. orōibꝫ: q̄ nō extāt deſcripta. Interī p̄ptes diſſoluīt. Quod ē utiq; ſi ē icredibilis rei ordo

ro: Sed hæc ſimulatio interī hucuſq; procedit: ut quæ dicendo refutare nō poſſumus. q̄ſi faſtidiendo calcem⁹. Quoniā uero maxia pars eorū ſimilibꝫ ōſtat: rimādū erit diligentiſſime: qd ſit in quoq; qđ aſſumīt diſſimile: in iure facile deprehendīt. Eſt. n. ſcriptū de reb⁹ utiq; diuerſis: tātoq; magis ipſa rerū differentia pōt. eſſe māifeſta: Illas uero ſimilitudines: q̄ ducūtur ex mutis aīalibꝫ aut inanimis: facile eſt eludere. Exempla rerū uarie tractanda ſunt ſi nocebūt: q̄ ſi uera erūt fabuloſa dicēt licebit: ſin dubia maxe qdē diſſimilia. Neq; n. fieri pōt ut paria ſint oīa: ut ſi Naſica poſt occiſū Gracchū defendāt exēplo Halæ: aliquo melius eſt interfectus. Meliū regui affectatorem fuiſſe a Graccho leges mō latas eſſe popularēſ. Halā magiſtrū eq̄tū fuiſſe. Naſicā priuatū eſſe dicatur Si defecerint oīa: tū uidendū erit: an optinere poſſit: ne illud qdē recte factū. Quod de exēplis idē etiā de iudicatis obſeruādū. Quod āt poſui referre: quo q̄q; accuſator mō dixerit: huc pertinet: ut ſi eſt min⁹ efficaciter locut⁹: ipſa eius uerba ponātur. ſi acri & uehementi uſus fuerit orōe: eādē rē noſtris uerbis mitioribꝫ p̄feram⁹: ut Cicero de Cornelio. Codicem attigit: & protinus cū q̄dā defenſiōe ſut ſi pro luxurioſo dicendū ſit. Obiecta eſt paulo liberalior uita: ſic & pro ſordido parcū. & pro maledico liberum dicere licebit. Vtiq; nū q̄ cōmittēdū ē: ut aduerſariorū dcā cū ſua ōfirmatōe refera mꝫ: aut etiā ioci alicuius executōe adiuueſ: niſi cū eludenda. Apud exercitū mihi fueris iq̄t. tot ānis forū nō attigeris: ab fueris tā diu & cūtā lōgo interuallo ueneris: cū iis q̄ in foro habitarūt: de dignitate ōtendaſ. Præterea de ōtradictōibꝫ interī totū crimen expōitur: ut Cicero p̄ ſcauro ōtra Boſcha rē facit: uelut orōem diuerſæ p̄tis imitatus āt pluribꝫ propōibꝫ iūctis: ut pro Vareno cū iter per agros & loca ſola faceret cū Populeno in familiā āchariaſā icidiſſe dixerunt: deīnde populenū occiſū eſſe illico Varenū uinctū obſeruaſſe: dum hic oſtenderet q̄d de eo fieri uellet. Quod eſt utiq; ſi erit incredibiliſ rei ordo: & ipſa expōne fidem perditurus. Interim per partes diſſoluitur: qđ ōtextu nocet: & plerunq; i. tutius. Quædā ōtradictōes natura ſnnt ſingulæ. Id exēplis nō eget Cōia bene ap̄hēduntur nō tātum: q̄ utriuſq; ſint partis: ſed q̄ plus proſunt reſpōdenti. Neq; n. pigebit: q̄ ſæpe mōui: referre. cōmune: qui p̄ior dicit ōtrarium facit: quo aduerſa ius bene uti pōt. At. n. nō ueriſimile eſt tātū ſcelus. M. Cottā eſſe cōmētū? Quid? hoc ueriſimile eſt tātū ſcelus Oppiū eē

conatū; Artificis aūt ē inuenire in actōe aduersarii: q̄ inter se metipsa pugnent: ät pugnare uideätur: q̄ aliqū ex rebꝰ ipsis mäifesta sūt: ut in cä Cæliana. Clodia aurū se Cælio ꝯmodaſ se dicit: qꝫ signū magnæ familiaritatis ē. uenenū sibi paratū qꝫ sūmi odii argumētū ē. Tubero Ligariū accusat: qꝫ is i Africa fuerit: & q̄rit: qꝫ ab eo ipse i Africä nō sit admissus. Aliq̄ do uero p̄bet eius rei occasionē minꝰ cōsiderata ex aduerso dicētis orō: qꝫ accidit p̄cipue cupidis ſniarū: ut ducti occasione dicēdi nō respiciät: qd̄ dixerit: dū locū p̄sētē nō totä cäm ituēt. Quid tä uideri p̄ōt ꝯtra Cluētiū q̄ cēsoria nota? Quid tä ꝯtra eūdē q̄ filiū ab Egnatio corrupti iudicii: qꝫ Cluentius Oppiani cū circūuenisset: crimie exhæredatū? At hæc Cicero pugnare ſuicē ostēdit: Sed tu acti ꝯsideres cēseo diligēter: utrū cēsoriū iudiciū graue uelis esse: an Egnatii. ſi Egnatii: leue ē: qnod cēsores de cæteris subscripserūt. Ipsū. n. Egnatiū: quē tu grauē eē uis: de senatu eiecerūt. Sin ät cēsorū: hūc Egnatiū quē pater cēsoria subscriptōe exhæredauit cēsores in senatu: cū patrē eiicerēt: retinuerūt. Illa magis uitioſe dicūtur: q̄ acute reprehēdūtur. argumētū dubiū ꝓ necessario cōtrouersum ꝓ cōfesso. cōe pluribꝰ pro proprio: uulgare. supuacuū. ſerius ꝯstitutū. ꝯtra fidē. Nä & illa accidunt parū cautis ut crimē augeät: qd̄ probādū ē. de facto disputēt: cū de äuctore quæratur: ſpossibilia aggrediätur. pro effectis reliquät uix dū incohata de hōine dicere: q̄ de cä malint: hōinum uitä rebꝰ assignent: ut si qs decēuiratū accuset: nō Appium. mäifestis nō repugnent. dicät: qꝫ aliter accipi possit. sū mä qōnis nō intueätur. nō ad proposita respōdeät: qꝫ unum aliquādo recipi p̄ōt: cū mala cä adhibitis extrinsecus remediis tuēda ē: ut cum peculatus Verres reus fortiter & industrie tuitus ꝯtra Piratas ſiciliä dicitur. Eadē aduersus ꝯtradictōes nobis oppositas p̄cepta sint. Hoc tamen äplius: qꝫ circa eas multi duobꝰ uitiis diuersis laborāt. Nä qdä etiä in foro tä q̄ molestä rem & odiosä p̄tereunt. Etenim plerumqꝫ quæ cōposita domo attulerunt: ꝯtēti sine aduersario dicunt. & si licet multo magis in ſcholis: i qbꝰ nō solum ꝯtradictōe omittuntur: uerum etiä ipsæ materiæ: sic plerūqꝫ fingunt: ut nihil dici ꝓ altera pte possit. Alii diligētia lapsi uerbis etiä uel sententiolis oibꝰ respōdendum putät: quod est & i finitum & supuacuum: nō. n. cä reprehenditur: sed actor: quē ego semp uideri mallem sic disertum: ut si dixerit: quod rei pro fuerit: ingenii credatur laus esse nō cäæ. Si quädo forte non lædat: cäæ nō ingenii culpa. Itaqꝫ illæ reprehensiones: aut obscuritatis: q̄lis in Rullum fuit. infantiæ in dicendo q̄lis in Pisonē. insciti æ rerum uerborumqꝫ & insulsitatis etiam: q̄lis i Antonio et ipa expōe fidē p̄ditur. Nisi ät utile aut faciēdū. aut qd tale ascribat: sēsus integritas nō habeat. Quare sic puto legēdū. Quod ē utiqꝫ faciēdū. Quod Clūētius Opianicū circū ueniſſet. Quo littera. d. erasa legat ita sēsu exigēte

Illa magis uitioſe dicūt qd̄ acute reprehēdūt. Quā loco qd̄ relatiui sēsus exposcit. Cōmune ꝓ pluribus: ꝓ proprio. uulgare. corrupte sic & legit et distinguit hoc aute modo castigate ut ꝓ præpositio expūgat ut legat Cōmune pluribus ꝓ proprio. Manifestis nō repugnät. dicēt quod aliter accipi possit. Nō ad præposita respondent. Proposita & respōdeät sine cōtrouersa ē legēdū.

Et industrie tuitus cōtra Piratas Siciliam dicit. Tutatus recte in aliis exēplaribꝰ legit. Nä qdä etiam foro tä q̄ molestä rē et odiosam pretereūt. In ꝑpositio mihi ascribēda uidet: ut in foro legat

Etenim plerūqꝫ quæ cōposita domo attulerūt cōtēti sine aduersario dicūt. Enim particula sēsū pturbans expungat ac loco eius iis ablatiuus reponat ut legat & iis plerūqꝫ. Qualis in Rullum Cicero in Rullū sic scribit. Concionem in primis aduocari iubet. Summa cum expectatione concurritur. explicat orationem sane lōgam & uerbis ualde bonis. unum erat quod mihi uitioſum uidebatur quod tanta ex frequentia inueniri nemo potuit: q̄ itelligi posset qd diceret. Hoc ille utrum insidiarum causa fecerit an hoc genere eloq̄tie delectet nescio. Qualis i Pisonē: Ciceronis i Pisonē uerba sūt hæc. Pauci ista tua luculēta uitia nouimus pauci tarditatē ingenii. stuporē debilitatēqꝫ linguæ nunq̄ erat audita uox in foro nunq̄ periculū factū cōsilii. nullū nō modo illustre: sed ne notū quidē factū aut militiæ aut domi. Qualis i Antoniū. Secūda. i Antoniū actione hæc legūt. Iam iuideo magistro

tuo qui te tanta mercede: quanta iam pferã: nihil sapere docuit. Quid est minue nõ dico orationis sed homines q̃ obiicere aduersario: quod ille si uerbo negauit: lõgius prõgredi non possit q obiecerit: & quæ sequũtur. Vt aduersus Quitiũ Cicero. Quintius iste tribun⁹ plebis fuit: qui turbulẽtis concionibꝫ Cluẽtium uexauerat. In eũ p Cluẽtio hæc quoq; Cicero dixit. Atq; idẽ quãto in odii postea suis illis ipsis fuit: p quos altiorẽ locũ ascẽderat: neq; iniuria. Facite. n. ut nõ solũ mores eius arrogãtiã. sed ẽt uultũ atq; amictũ atq; illã usq; ad talos demissã purpurã recordemini. & quæ sequũt. Nõ unq̃ eleuãdæ inuidiæ gr̃a: Nunq̃ legẽdũ ẽ: ne sẽsus in cõtrariũ puertat: ac Fabius a se ipso dissẽtire uideatur hoc mõ. Nõnũq̃ eleuandæ inuidiæ gr̃a. Illa uero aduersus oẽs & recepta & nõ humana cõquestio. In particula ascribenda: uidetur: ut legat nõ inhumana. Talis. n. ꝯquestio humana est. Si callide qd acuisse breuisse. Quãuis nulla uiderim exẽplaria quę mihi suffragẽtur: tacuisse tñ ita mihi legẽdũ eẽ ut ut breuiasse. Sicut Ap. aduersus Cluẽtiũ Cluẽtii accusator non Appius sed actius a Cicerone uocat. Sic. n. ingt Nũc quoniã ad oĩa: quæ abs te dicta sũt. T. Acti de Oppianici dãnatiõe respõdi: cõfiteat necesse est te opinionẽ multũ fefelisse: qd existimaris me cãm. A. Cluẽtii non facto eius sed lege defẽsurũ. Nã hoc sæpe dixisti: tibi sic renũciari me hr̃e iaio cãm hãc pr̃sidio legis defẽdere. Ita ne ẽ? Ab amicis uidelicet iprudẽtes p̃dimur & ẽ nescio qs de iis quos amicos nobis arbitramur: q nr̃a cõsilia ad aduersarios deferat. qs nã hoc tibi renunciauit? qs tã i pbus fuit. Cui ego aũt narraui? Nemo: ut opinor in culpa est. Sed nimirꝫ tibi istud lex ipe renũciauit. Sed nũ tibi ita defẽdisse uideor: ut tota i cã mẽtionem nullã fecerim legis? & quę sequũtur. ex quibꝫ apte colligit quo mõ p mutatio defẽsionis sepæ reph̃dat. Sed aptius adhuc ex iis q̃ Aeschines i Demosthenẽ a iudicibꝫ petit Sic. n. ingt: ut Leonardi Aretini potius: q eam oronẽ nup iterptatus ẽ uerbis utar: q̃ græcis: q̃ quia a librariis nõ pcipiunt: facile corrũpunt Quod si uobis audire placet demosthenẽ iubete ip̃m eũdẽ ordinẽ i ex causãdo seruare quẽ ego i accusãdo. Nõ. n. uitã Demosthenis prius discussi: neq; publica eius crimina: q̃q̃ uberẽ ad dicẽdum haberẽ materiã: enodaui Sed primo leges ostẽdi uetãtes eũ coronari: qbꝫ reddẽdis, rõnibus publice administratorꝫ obnoxius eẽt. Deide Ctesiphõtẽ decreuisse coronã Demosthenidehoc ipo obnoxio redargui

niũ accõmodant ut iustis odiis: suntq; utiles ad concilãdũ iis quos inuisos facere uolueris odiũ. Alia respõdẽdi patronis rõ & aliqñ tñ eorũ nõ rõ mõ: sed uita ẽt. uultus deniq; . incessus· habit⁹ recte icusari solet. Vt aduersus Quintiũ Cicero: nõ hęc solũ sed ipsã ẽt ptextã demissã ad talos insectatus est. Presserat. n. turbulẽtis cõciõibꝫ Cluẽtiũ Q uintius. Nõ nũq̃ eleuãdæ inuidiæ gr̃a: q̃ asperius dicta sunt: eludũtur: ut a Ciceroe Triarius. Ná cũ Scauri colũnas per urbẽ plaustris uectas esse dixi. Ego porro iqt: qa albanas habeo colũnas: clitellis eas apportaui. Et magis hoc in accusatores cõcessum ẽ: qbꝫ cõuitiari aliqñ patrocinii fides cogit. Illa uero aduersus oẽs: & recepta & nõ hũana cõquæstio: si callide qd acuisse. breuiasse. obscurasse. distulisse. dicunt. Defensiõis quoq; pmutatio reph̃ẽ dic̃ sæpe: sicut Appius aduersus Cluentiũ. Aeschines aduersus Ctesiphõtẽ: Cũ ille Ciceronẽ lege usurũ mõ. hic minime de lege dicturũ Demosthenẽ queritur. Declamatores uero i primis sunt admonẽdi: neu cõtradictões eas ponant: qbus facillime respõderi possit: neu sibi stultũ aduersariũ fingãt. Faci mus autẽ qp maxie uberes loci populares q̃ sentẽtiæ nascũtur matetiã dicẽdi: nobis quo uolum⁹ ducẽtibꝫ: ut nõ sit ille inutilis uersus. Nõ male respõdit. male. n. prior ille rogaret. Fallet hæc nos in foro cõsuetudo: ubi aduersario nõ ipsi nobis respõdebimus. Aiũt Actiũ interrogatũ: cur cãs nõ ageret: cũ apud eũ in tragœdiis tãta uis esset: optime hãc reddidisse rõem: qp illic ea dicerentur: quæ ipse uellet. in foro essent dicturi aduersarii: quæ minime uellet. Ridiculũ est ergo in exercitatõibus quæ foro p̃parant: prius cogitare quid respõderi: q̃ q̃q̃d ex diuerso dici possit. Et bonus p̃ceptor nõ minus discipulũ laudare dẽt: siqd p diuersa: q̃ si qd pro sua pte acriter excogitarit. Rursus aliqd in scholis pmittẽdũ semp. i foro raro. Ná loco a petitore primo cõtradictione uti q possum⁹: ubi uera res agitur: Cum aduersarius adhuc nihil dixerit? Incidunt tamẽ plerique in hoc uitium uel cõsuetudine declamatoria: uel ẽt cupiditate dicendi: dantq; de se respõdẽtibꝫ uenustissimos lusus: cum modo se uero nihil dixisse: nec tã stulte dicturos. mõ

nec aſcripſiſſe cũ rõem reddiderit. Sed uos ac leges oĩno' paruip̃diſſe. Futuras ẽt cauillatões aduerſus ita dicẽdas refutaui: q̃rũ ut memineritis oro. Secũdo uobiſ narraui leges de p̃coniis faciẽdis: qbꝫ apte cauet: ne is q a populo coronat: extra cõciõẽ p̃nũciet. Ct eſiphõ ãt nõ legẽ ſolũ tráſgreſſus: ſed tp̃s & locũ p̃conii faciẽdi: nõ in cõcione: ſed in Theatro: neq; dũ cõcio haberet: ſed dũ tragœdię ageret p̃nũciari coronãdũ decreuit. Poſt hæc pauca depriuatis crimibꝫ. multa de publicis locut⁹ ſũ. Eodẽ igit ordie rñdere Demoſthenẽ iubeatis. Ad legẽ q̃ d obnoxiis ẽ primũ. de p̃coniis ſecũdũ. tertiũ & maximũ quo dono ſit dignus. Quod ſi a uobis petat: ut alio die cẽdi ordie uti ſibi p̃mittatis: ac in fine oróniſ ſuę rñſuꝫ ſe legibꝫ p̃mittat: ne cõcedatis: neq; ignoretis hanc eſſe artẽ q̃dã ad iudiciũ euertẽdũ. Nõ. n. qa tũc rñdere uelit: ſed qa ñ hẽt qd rñ deat aliaꝫ rerũ iniectõe uos in obliuiõem reꝫ ac crimiſ abducere conat: & q̃ ſequunt. Nã hoc p̃ſepe dixit tibi ſic renũcia/ri. Dixiſti legẽdũ eẽ nõ ſolũ ex ſẽſu: ſed ex oróne quoq; Cluẽti ana facile p̃cipi põt. Quod factũ uẽuſte tp̃ibus noſtris eluſit: Vibius: Criſp⁹ uir ingenii iucũdi & elegãtis. Hui⁹ Criſpi dictũ uenuſtũ refert Suetonius ĩ uita Domitiani his uerbis. Inter initia p̃cipatus quottidie ſecretũ ſibi horarũ ſumere ſolebat: nec q̃q̃ aliud q̃ muſcas captare: ac ſtilo p̃acuto cõfigere: ut cuidã interrogãti. Eſt ne qs ĩtus cũ Cęſare nõ abſurde rñſum ſit a uibio Criſpo Ne muſca qdẽ. Dicat neceſſarie ẽ reuſ. Neceſſe in aliis exẽplaribꝫ recte legit. At ĩ ſcholis recte & plẽaribꝫ cõtradictõnib⁹ occurremus: Deprauatum hũc ſẽſũ qdã ſic emẽdãt: ut p̃plenaribꝫ legãt iterpellatõibꝫ & copula itꝫ adiecta. Ac iſti qdẽ latinã elegãtẽq; dictõem p̃ ieptaĩ uſitataq̃ repoſuerũt ueꝫ ſẽſui minime cõueniẽtẽ: Quo nãq; pacto iter declamãdũ iterpellatõibꝫ qs utat: cũ fere ſine aduerſario dicat: & iterpellare ſit loq̃ntẽ ſeruone ĩpedire: ac ut uulgo loqmur interrũpere? qd qdẽ & turpe & a bono' uiro hoc ẽ ab oratore alienũ eẽ iudicat? Quo nã igit mõ legẽdũ eẽ dicemus? An ut minimũ a ſiſtudie uerbi fere in uetuſtis exẽplaribꝫ deſcripti eecedam⁹: plenius forſitan a Fabio fuit ſcriptũ? Nãĩ foro p̃cius utẽdũ eẽ ꝯtradictõe. ĩ ſcholis uero pleni⁹: & copioſius cõtradictõibꝫ ipſis occurrẽdũ eſſe Fabius p̃cipit ut piter & con-

bene admonitos ab aduerſario: & agere gratias: q̃ adiuti ſint iocãtur. Frequẽtiſſime uero id quod firmiſſimũ ẽ: nũq̃ his reſpõſurũ aduerſariũ fuiſſe q̃ ꝓpoſita nõ eẽnt: niſi ſciret: illa uera eẽ: & ad fatẽdũ cõſcia eẽt ĩpulſus: ut pro Cluentio Cicero Nã ho: p̃ſæpe dixi tibi: ſic renũciari: me habere ĩ aio cãm hãc præſidio legis defẽdere: ita ne ẽ? ab amicis ĩprudẽtes uidelicet p̃dimur: & ẽ neſcio qs de iis: quos amicos eẽ arbitramur nobis: qui noſtra cõſilia ad aduerſariũ deferat. Quiſ nã tibi hoc renũciauit? quis tã ĩprobꝫ fuit? cui autẽ ego narraui? nemo ut opinor ĩ culpa eſt. nimirũ tibi iſtud lex ipſa renunciauit. At q dam cõtradictione non contenti totos etiã locos explicãt. Scire ſe hoc dicturos aduerſarios: & ita p̃ſecuturos: quod factũ uennſte temporibꝫ noſtris eluſit Vibius Criſpus uir ĩgenii iucundi & elegãtis. Ego uero inqt iſta nõ dico. Quid enim attinet illa bis dici. Nonnunq̃ tamẽ aliq̃d ſimile cõtradictioni poni põt: ſiquid ab aduerſario teſtationibꝫ comprehenſũ. ĩ ad uocationibꝫ iactatũ. Reſpõdebimus eni rei abillis dictæ. non a nobis excogitatæ. aut ſi id genus erit cauſæ: ut proponere poſſimus certa: extra quæ nihil dici poſſit: ut cum res frutiua in domo deprehenſa ſit: dicat neceſſarie eſt reus: aut ſe ignorante illa tam: aut deſpoſitam apud ſe: aut donatã ſibi: quibus oĩbus etiam ſi propoſita non ſint: reſpõderi põt. At ĩ ſcholis recte: & iterpellationibꝫ: & cõtradicionibus occurremus: ut in utrũq; locũ ideſt primũ & ſecundũ ſimul exerceamur: quod niſi fecerimus: nũq̃ utemur cõtradictiõe. Nõ enim erit cui reſpõdeamus. Eſt & illud uitiũ nimiũ ſoliciti: & circa omnia mo mẽta lutantis. Suſpectã enim facit iudici cauſã: & frequẽter q̃ ſtatim dicta omnẽ dubitationẽ ſubſtuliſſet: dilata ipſis præparationibꝫ fidẽ p̃dunt. qa patronus & aliis crediderit opus fuiſſe Fiduciam igit orator præ ſe ferat: ſemp̃q; ita dicat: tanq̃ de cauſa optime ſentiat. Quod ſicut in Cicerone præcipuũ eſt. Nam illa ſũma cura ſecuritatis eſt ſimilis: tantaq; in oratione auctoritas: ut probationis locũ obtineat dubitaẽ nobis nõ audientibus. Porro q ſcierit: quid pars aduerſa. quid noſtra habeat ualentiſſimũ: facile iudicabit: quibus maxime rebus uel occurrend ſi: tuel inſtandum. Ordo quidem in p̃te nulla

tradictones excogitare & eas ſoluere aſſueſcamus. hoc. n. ẽ ĩ p̃mum ac ſecundum locum exerceri. Sed illam etiã

quam ſupra oſtẽdi ſimplicẽ ex affectibus atq; ex affirmatione ſola probationẽ recipit refutatio. Pro affirmatione legendũ eſſe aſſeueratione: id quod paulo ante pluribus oſtẽdi: hic quoque ex iis quę a Fabio ſubiiciũt manifeſte colligitur. Inquit enĩ Quin neſcio an etiá freqn tior ubi quid negatur. Quamlibet enim ſit ad dicendum accõmodata. Docendum ut legatur ſenſus expoſcit. hoc eſt probãndũ

Et ii proprii quibus factum quoq; Laudamus Quodque d. aſcripta legendum eſt. Itaq; minor inter duos diuerſaꝝ ſectarum uelut duces. Miror emendate in aliis exemplaribus legitur. Nanque omnes fere q legenm dicendi. Imperte hic ſenſus illius idicis interpoſitione Quibus conſtet epicherema: fuit ſeparatus Cum enim exponat Fabius: quomodo artes a ſecuris ocioſi ſq; compoſitæ ipſa pugnæ neceſſitate turbẽtur. quis non uideat etiam ſi in capita diuidendum foret hoc opus: rationem a propoſitione nõ eſſe diſtrahendam? Capitis autem initium ille ſenſus foret Igitur enthymema. De argumẽtatione uero hoc eſt argumenti explicatione atq; elocutione: q̃ a græcis tum epicherema. tum enthymema. tum ſillogiſm⁹ appellatur: hoc in capite plene tractatur. Expugnatnibus nota hypodiaſtoles diſtinguat ne unũ uerbum eſſe putetur: ſed ex repugnantibus intelligatur.

minus affert laboris. Ná ſi agimus: noſtra cõfirmãda ſunt primũ: tum quæ noſtris opponunt refutanda: ſi reſpõdemus: p⁹ ſcipiendũ ẽ. a refutatõe. Naſcũtur aũt ex iis q̃ cõtradictõi oppoſum⁹: aliæ cõtradictões: Eũtq; interim lõgius ut gladiatorũ mãus: q̃ ſecũdæ uocant: ſunt & tertiæ li pria aduocádũ ad uerſarii ictũ plata erit. Et q̃rtæ ſi gemiata captatõ ẽ: ut bis etiá cauere. bis repetere oportuerit. Q uæ rõ & ultra ducit: Sed illa ẽt q̃ ſupra oſtẽdi ſimplicẽ ex affectibꝫ: atq; ex affirmatõe ſola pbõem recipit refutatio: q̃lis ẽ illa Scauri: de q̃ dixi ſupra.

Q uin neſcio an ẽt frequẽtior ubi qd negat. Videdũ p̃cipue utriq; pti: ubi ſit rei ſũma. Ná ferre accidit: ut in cáis multa dicant. de paucis indicet. in his pbádi refutádiq; rõ ẽ: ſed adiuuã di uiribꝫ dicẽtis & adornãda. Qualibet. n. ſint ad dicẽdũ qd uolumuſ accõmodata: tũ erũt infirma: niſi maiore quodã oratoris ſpiritu iplent. Quare & illi cões loci de teſtibꝫ. de tabul de argumẽtis: aliiſq; ſimilibꝫ magnã uim aís iudicũ afferunt. Et ii pprii: qbꝫ factũ quodq; laudamus: aut cõtra iuſtũ uel in iuſtũ docemus. maius aut minus: aſperius: aut mitius. E:: his aũt alii ad pbationẽ ſingulorũ argumẽtorũ faciũt: alii ad pluriũ. alii ad totius cãæ inclinatõem: Ex qbꝫ ſũt q̃ p̃parẽt aĩum iudicis. ſũt quæ cõfirmẽt. Sed p̃paratio quoq; aut cõfirmatio aliq̃ totius cãæ ẽ. aliquãdo partiũ. Et proinde: ut cuiq; cõueniũt ſubiiciẽda. lõq; miror inter duos diuerſarũ ſectarũ uelut duces nõ mediocri cõtẽtõe q̃ſitũ. ſingulis ne qõnibus ſubiiciẽ di eſſẽt loci: ut Theodoro placet: an prius docẽdus iudex q̃ mouẽdus: ut p̃cipit Apollodorus. tãq; pierit hæc rõ media: & nihil cũ ipſius cãæ utilitate ſit deliberãdũ. Hæc p̃cipiũt: q ipſi nõ dicũt in foro. Vt artes a ſecuris ocioſiſq; cõpoſitæ ipſa pugnæ neceſſitate turbẽtur. Nãq; oẽs fere q legẽ dicẽdi q̃ſi quę dã myſteria tradiderũt: certis nõ inueniẽdorũ mõ argumẽtorũ locis: ſed cõdẽdorũ quoq; nos p̃ceptis alligauerũt: de qb⁹ breuiſſime p̃locutus: qd ipſe ſẽtiá. i. qd p̃clariſſimos oratores feciſſe uideã: nõ tacebo.

Quibus cõſtet epicherema: & quo modo refellat.

Igitur enthymema: & argumẽtũ ipſũ. i. rẽ: quæ pbatõi alterius adhibetur: appellant: & argumẽti elocutionẽ. Eã uero: ut dixi: duplicẽ. ex cõſequẽtibꝫ qd hẽt ppoſitionem cõiũctãq; ei ptinus pbationẽ: quale pro Ligario. Cá tũ dubia quod erat aliqd i utraq; pte: qb probari poſſet. nũc melior ea iudicãda ẽ q̃ dii adiuuerũt. Hẽt. n. rõem & ppoſitionẽ: nõ hẽt cõcluſionẽ. Ita ẽ ille ipfectus ſyllogiſmuſ. Expugnátibus uero quod ẽt ſolũ enthymema q̃dá uocát: fortior multo pbatio ẽ. Tale ẽ Ciceronis pro Milõe. Ei⁹ mortis ſedetis ultores: cuius

uitam si putetis p uos restitui posse nolitis. Q d qdē etiā ali/ quando multiplicari solet: ut ē ab eodē & pro eodā reo factū. Quē igit cū aliqua gratia noluit: hūc uoluit cū aliquorū q̄re la? quē iure? quē tpe nō ē ausus: Hūc iniuriā. iniquo loco. alie no tpe. cū piculo capitis nō dubitauit occidere? Optimū autē uidet enthymematis genus cū prposito dissimili uel cōtrario rō subiūgitur: q̄le ē Demosthenis. Nō. n. siqd unq̄ cōtra leges factū ē: idcp tu es imitatus: iccirco te ꝺuenit pœna liberari: qn e cōtrario dānari multo magis: Nā ut si qs eorū dānatus eēt: tu hoc nō scripsisses: ita dānatus si tu fueris. non scribet alius: Epicheremat os: & quattuor: & qnq̄: & sex etiā factæ sūt ptes a'qbusdā. Cicero maxime quinq̄ defendit: ut sit propositio. deinde rō eius. tum assumptio & eius probatio. q̄nta cōple/ xio. qa interim & propositio nō egeat rōnis: & assūptio pro/ batōis: nōnūq̄ ēt cū plane opus nō sit: q̄ dripartitā: & bipartitā quoq̄ fieri posse ratiociatōem. Mihi & plurimis nihilominus auctorib9 tres sūmū uident. Nā ita se hēt ista natura: ut sit de quo q̄ratur: & per qd probetur. tertiū adiici pōt: uelut cōsen sū duorū antecedentiū. Ita erit prima intētio. secūda assūptio teria cōnexio. Nā cōfirmatio priæ: ac secundæ ptis exornatio eisdē cædere possent: q ntus subiiciūtur. Sumam9 ex Ciceroē qnq̄ partiū exēplū. Melius gubernantur ea q̄ cōsilia regunt q̄ quæ sine cōsilio administrātur. Hāc primā ptē numerant. Eam deinceps rōnibus uariis & q̄ copiosissimis uerbis appro bari putant oportere. Hoc ego totū in sua rōne unū puto: a? lioqui si rō pars ē. ē autē uaria rō: plures partes eē dicātur. As sumptionē deide pōit. Nihil aūt oium rerū melius q̄ ois mū/ dus administrat. Huius assūptōis quarto in loco iā porro ídu cūt approbationē: de quo idē quod supra dico. Q uinto idu cūt loco cōplexionē: quæ aut infert solū: quod ex oib9 parti/ bus cogit hoc mō. Cōsilio igit mūdus administrat: aut unū i locū cū cōduxerit breuiter expositonē & assūptionē: adiūgit qd ex his conficiatur ad hunc modū. Q uod si melius gerun tur quæ cōsilio q̄ quæ sine cōsilio administrantur. Nihil āt oi um melius rerū q̄ ois mūdus administrat. cōsilio igit mūdus administrat. cui pti cōsentio. In tribus autē: q̄s fecimus: ptibus nō ē forma semp eadē. sed una i qua idē cōcluditur: quod ītē dic. Aīa imortalis ē. Nā qd ex se ipso mouet. imortale ē. Aīa aūt ex se ipsa mouet. Immortalis igit ē aīa. Hoc fit nō solū in singulis argumētis: sed i totis cāis q̄ sunt simplices: & i qōnib9 Nā & hæ primā habent expositōem. Sacrilegiū cōmisisti. nō q̄squis hoiem occidit cædis reus tenetur. deinde rōnem. Sed hæc est in causis & qōne longior: q̄ in singulis argumentis: &

Quē iure: quē tēpore. Duo hic cōmata deesse apte ex Mi/ loniana pcipit: ubi sic legitur. Quē iure. quem loco quē tēpo re: quē impune non est ausus. Quod econtrario dānati mul to magis. Quin legendū esse lo co quod ex Demosthenis ora/ tione contra Aristocratē apte colligitur: Sic. n. i ea legitur αλ λα ουναντιον πολλω/ μαλλον αλσ εθσι. hoc ē Sed ecōtrario mlto magis dāna ri. Quin uero pticula maxime in inuersionib9 uti solent orato res. Ex hoc autem Demosthe nis dicto illa i iuris ciuilis regula collecta est a Paulo Digestoꝝ libro primo De legibus. Quod cōtra rationē iuris receptum ē: non est producēdū ad cōsequē tias. Quia interim & proposi/ tio nō egeat rationis. Vero par ticula fimilisue mihi sensui deeē uidetur: ideoq̄ ascribenda ut le gatur Quia uero iterim. Nō nūq̄ etiam cū plane opus non sit Hic locus aperte qui dē est d prauatus q̄uis ita legatur. Sic autem mihi corrigi posse uideꝛ si duabus illis particulis cū pla ne erasis cōplexione ascribatur hoc modo. Nonnunq̄ etiam complexione opus non sit qua dripartitam. Nam cōfirmatio primæ: ac secūdæ partis exorna tio eisdē cedere possent. Pos/ sunt legitur rectius q̄ possent. Cū Fabio āt sentit & Boeti9 q i sēdo dialecticoꝝ libro multis colligit argumentis rōciationē tripartitam duntaxat esse. Itaq̄ Aristoteli ac Theophrasto & omnibus deniq̄ peripateticis placuisse demonstrat. Hoc ego totum in sua ratione unum pu to. Cum præpositio loco i præ positionis ut reponatur: sen/ sus exigit. Anima immortalis ē hec argumētatio a platōe sūpta uideꝛ. q̄ aiæ imortalitas p̄bat.

Mors nihil ad nos. Epicuri est hoc argumẽtum. Cæteꝝ hæc ꝓpositio aut cõfessa est aut proxima aut probãda. Bimẽbris est hæc diuisio. Quare ut proxima legẽdũ est nõ aut. Ea enĩ ꝓpositio. Oĩa enim animalia meliora sunt q̃ inaĩma: cõfessa est. Quæ uero sequit̃ ꝓbatione idiget. Vt q beatã uitã uidere uolet philosopheꝫ oportet. Hæc ꝓpositio indiget emẽdatione. Si enim uiuere uitã Atticos imitati egãter dicimus nõ uideo cur uidere hoc loco legẽdũ sit, cũ pſertim beatã uitã sub oculoꝝ sensũ nõ cadat. Viuere itaq; legat̃ nõ uidere. & oportet a expũcta. Vt est assũptio iterim cõcessa. Vt pticula erasa & copula uidet̃ adscribẽda. hoc mõ. Est & assumptio. ut intelligat̃ assumptionẽ quoq; nõ solũ ꝓbationẽ: iterim cõcessã eẽ: iteri ꝓbãdã Vel ad tẽpus certa maneat. Certũ ꝓ certa recte in aliis legit̃ exẽplaribus. Hæc autẽ stoicoꝝ de anima fuit opinio: Vt dicerẽt eã ad certũ tẽpus circa sepulchrũ cadaueris uagari. Nisi qđ illi et pꝰres habent species. Quas species uocat Fab. ab aliis ꝑcipueq; a dialecticis modi appellãt: uidet̃ autẽ Fabius de solis demõstratiuis sẽtiẽ syllogismis. illi nãq; uera sẽp colligũt ueris. Cæterũ & dialectici syllogismi circa credibilia fere uersãtur. & sophistici ex iis quæ apparẽt credibilia: q̃uis nõ sint: cõponãtur. Et uera colligunt ueris. Sicqđ Fabius Aristoteles uero i secũdo prioꝝ analyticoꝝ apte demõstrat syllogismo frequẽter ex falsis colligi ueꝝ. Nã si cõtigeret sẽp cõtrouersiã cõfessis ꝓbare. Cõtrouersia cõfessis opponũt̃. Quare cõtrouersia legẽdũ ẽ nõ cõtrouersiã. Cũ iure bonoꝝ possessio itestati secundũ tabulas testamẽti uidet̃. Sic qđa recte legi putat̃ Sed nisi corrigat̃ hic sẽsus sibi ipsi uidebit̃ eẽ cõtrarius. Quo nãq; pacto bonoꝝ possessio itestati secũdũ tabulas testamẽti: quę nullæ sunt iure dari põt? Intestati. n. dicũt̃ q nullo cõdito testamẽto decedũt. ut igit̃ sibi cõgruat sẽsus uel repugãtibus exẽplari bꝰ testati i priuatiua pticula erasa legat̃. Itẽq; aut nõ hæres es ꝓpter catophonian nõ es hæres legẽdũ ita ut uerbũ es uocabulo ꝓpoat̃. Ad qđ sufficiũt intentio & orõ. Hic sẽsus ita ẽ đ prauatus ut uix mihi pcipi possit. nõ qn uideat̃ ex oratione pria littera expũgẽda: ut ratio legat̃. Sed qa nesc qđẽ explicat̃ sẽsus. Pria. n. duo uerba huius sẽsus: otiosa uidẽt̃. neq; ad aliqđ referũt̃. Quat̃ eoꝝ loco aliquãdo mihi uidet̃ reponẽdũ. ut legat̃ Aliquãdo sufficiũt itẽtio & ratio. Huius autem regulæ exemplum subiicitur: ex quo aperte: percipitur sic omnio esse legendum ut dixi. Cum. n. breuior ratio interuenit: cõnexione est supplẽdũ. Id qđ fit in illa Ciceronis ꝓ Milone argumẽtatione. Silẽt. n. leges inter arma. Sed & plerũq; sũma cõplexiõe uel ꝓ enumerationẽ: uel ꝓ breuẽ cõclusionẽ: testãtur: quid effecerint: In hoc genet̃ ꝓpositio dubia. Est de hac. n. q̃rit̃. Altera ex cõplexio nõ par itẽtiõi: sed uí habẽs parẽ. Mors nihil ad nos. Nã quod ẽ dissolutũ sẽsu caret q̃b ãt sẽsu caret: nihil ad nos. In alio genere nõ eadẽ ꝓpõ est q̃ cõnexio. Oĩa aialia meliora sũt q̃ inaĩa. Nihil autẽ melius est mũdo. Mũdus igitur animal. Hic põt uideri de re contẽtio. Potuit. n. sic cõstitui rõcinatio. Aial est mundus. Oĩa. n. aialia meliora sunt q̃ inaĩa. Cæterũ hæc ꝓpositio aut cõfessa est aut ꝓxima: aut probãda: ut q beatã uitã uidere uolet philosophe tur opporteat. nõ. n. cõceditur. Cætera seq; nisi cõfirmata prima pte nõ possunt: ut ẽ assumptio iterim cõfessa: ut. Oẽs autẽ uolũt uitã beatã uidere. interi ꝓdãda ut illa. Quod ẽ dissolutũ sensu caret. cũ soluta corpore aĩa: an sit imortalis: uel ad tẽpus certa maneat sit indubio. Quã assũptionẽ alii. alii rõnem uocãt: alii epicherema. Epicherema autẽ nullo differt a syllogismis: nisi quod illi & plures habent species & uera colligunt ueris. Epicherematis frequẽtior circa credibilia ẽ usus. nã si cõtingeret semp cõtrouersa cõfessis ꝓbare: uix esset in hoc gñe usus oratoris. nã qd ingenio ẽ opus ut dicas bõa ad me ptinẽt? Solus. n. sum filius defuncti: uel solus hæres: cũ iure bonorum possessio intestati secũdũ tabulas testamẽti det̃. Ad me itgit̃ ptinẽt. Sed cũ ipsa ratio in q̃stionẽ uẽit: efficiẽdũ ẽ certũ id qđ ꝓbaturi sumus: q̃b incertũ ẽ: ut si ipsa forte intẽtione dicat̃: ãt filius non es. aut non es legitimꝰ: aut non ẽ solus: Itẽq; aut nõ es hæres: aut non iustũ testamẽtũ ẽ. aut capere non potes. aut habes cohæredes. Efficiẽdũ ẽ iustũ propter quod bona adiudicari nobis debeãt. Sed tũ ẽ necessaria illa sũma cõne:io cũ iteruenit oratio largior: ad quod sufficiũt intẽtio ac oratio. Silent enim leges inter arma: nec se expectari iubent: cum ei q expectare uelit: ante iniusta pœna luenda sit: q̃ iusta repetẽda

Ideoq; id enthymema quod est ex consequentibus rationi simile dixerunt. Sed & singula quæ interim recte ponun/

cõnexione est supplẽdũ. Id qđ fit in illa Ciceronis ꝓ Milone argumẽtatione. Silẽt. n. leges inter arma. Sed &

tur :ut ipſum illud. Silent leges inter arma.& a ratione fas eſt incipere.Deinde cõcludere ibidẽ:Quod ſi.xii.tabulæ nocturnũ furẽ quoquo mõ.diurnũ aũt ſi ſe telo defẽderet: interfici ĩpune uoluerũt:qs eſt q quoquo mõ qs iteri fectuſ ſit puniendũ putet? Variãt ãt hic adhuc:& rurſus ratione tertio loco ponũt.Cũ uideãt aliquãdo gladiũ nobis ab ipſis porrigi legibus.Priori aũt ptẽ duxit ordinẽ.Inſidiatori autẽ & latroni : q̃ põt inferri iniuſta nex? Hæc intẽtio.Quid comitatus noſtri? qd gladii uolunt? Hæc rõ.Quos habere certe nõ liceret:ſi illis nullo pacto uti liceret.Hæc ex intẽtõe & ratione cõnexio. Huic generi probatiõis tribus occurritur modis.i.p oẽs partes.Aut.n.expugnatur intẽtio:aut aſſumptio:aut concluſio : nõnunq̃ omnia:Sed oĩa hæc tria ſunt.Intẽtio expugnaf.Iure occidi eum:q inſidiatus ſit.Nã prima ſtati pro Milone quæſtio eſt.An ei ſit fas lucem intueri:q a ſe homiuẽ necatum eſſe fateatur.Expugnatur aſſumptio oĩbus iis quæ de refutatione dixim⁹.Et rõ qdẽ nonnũq̃ ẽ uera cũ ei⁹ propoſitio uera nõ ſit.Interim ueræ propoſitionis falſa rõ eſt.Virtus bonũ ẽ:uerũ eſt.ſiqs rationem ſubiiciat.q̃ ea locupletes faciat:ueræ intẽtiõis.falſa ſit rõ.Cõnexio autẽ uera negatur:cũ aliud colligit q̃ id quod ex prioribus cõficitur:aut nihil ad quæſtionẽ dici tur pertinere.Non eſt uera ſic.Inſidiator iure occiditur.Nã q curauit:ut qui afferat ut hoſtis:debet etiã aut hoſtis repelli.Recte igitur.Clodius ut hoſtis occiſus eſt.non utiq̃.nõdũ enim Clodiũ inſidiatorem oſtendim⁹.Sed ſit uera cõnexio.Recte igitur inſidiator ut hoſtis ociditur.nihil ad nos.nondũ.n.Clodius inſidiator apparet.Sed ut põt eſſe uera intẽtio & rõ:& tamen falſa cõnexio.Ita ſi illa falſa ſunt:nũq̃ ẽ uera cõnexio.Enthymema ab aliis oratoribus ſyllogiſmus.ab aliis pars dicitur ſyllogiſmi.propterea quod ſylogiſmus utiq̃ concluſionẽ & ppoſitionẽ hẽt:& per oẽs partes efficit:quod ppoſuit. Enthymema tantũ intentu intelligi contentũ ſit.Syllogiſmus talis. Solũ bonũ uirt⁹.nã id demũ bonũ ẽ:quo nemo male uti põteſt. Virtute nemo male uti poteſt. Bonum eſt ergo uirtus. Entymema ex conſequẽtib⁹.Bonũ eſt uirtus:q̃ nẽo male uti põt Et contra.non eſt bonum pecunia.non enim bonum:quo qſ q̃ male uti poteſt.Pecunia poteſt quis male uti.non igitur bonũ eſt pecunia.Enthymema ex pugnãtib⁹.An bonũ eſt pecunia :qua quiſq̃ poteſt male uti? Si pecunia quæ eſt in argento ſignato :argentum eſt:qui argentum omne legauit: & pecunia quæ eſt in argẽto ſignato legauit. Argentum autem omne legauit. Igitur & pecuniam quæ eſt in argẽto legauit. hẽbit formã ſyllogiſmi.Oratori ſatis ẽ diceſ cũ argẽtũ legaue ſingula quæ iterim recte ponũt Quoq; loco illius quæ relatiui uideſ eſſe legẽdũ Deinde cõcludere.ibidẽ.Sic gdem legitur. Sed ibidem aduerbium ut ſenſui non aptum mihi uidetur ex pũgendũ ac eius loco hæc duo uerba reponenda:ut i d ẽ Exẽplo.n. eiuſdẽ Ciceroĩs ꝓceptũ qđ tradit:declarat Fabius. qđ ſi duodecim tabulæ nocturnũ furẽ quoq; modo Hoc idẽ & Caius ad legẽ Aquiliam ſcribit cum in quit. Lex duodecim tabulaꝝ furẽ nocte præhenſum occidere permittit ut tamen id ipſum cũ clamore teſtificereſ Interdiu autem deprhen ſũ ita permittit occidere ſi is ſe telo defendat. Priori autem partis duxit ordinem Hic ſenſus præterq̃ quod prioris legendũ eſt mihi depraũatus uideſ:nec.qd ſibi uelit hoc ſatis ꝓcipiſ. Hæc eſt intẽtõe & ratione connexio Ex loco eſt uerbi legendum eẽ certum eſt.Cõnexio autem uera. ut non autem legendũ eẽ patet.Sed utpoteſt eſſe uera intentio & ratio & tamen falſa cõnexio ita ſi illa falſa ſunt nũq̃ ẽ uera cõnexio. Niſi hic quoq; locus ab imperitoꝝ aliquo eſt deprauatus ab Ariſtotele diſſentit Fabius minuſq; uera ſũt q̃ tradit Ariſtoteles.nanq; in ſe cũdo prioꝝ analyticoꝝ libro demõſtrat ex ueris propoſitiõi b⁹ falſã nulo pacto colligi poſſe concluſionem . ex falſis autem interdũ ueram poſſe cogi. His uero contraria a Fabio ꝓcipiunt.niſi ut dixi fortaſſe ſint peruerſa. Quod ſi eſſet facile hoc præceptum hoc mõ corrigereſ.Sed ut põt eſſe uera connexio & tamẽ falſa intẽtio & ratio:ita ſi illa uera ſunt nunq̃ eſt falſa cõnexio.Sic enim et uera præcipiet:nec ſummis uiris Fabius uidetur repugnare. Enthymema ab illis orationib⁹ ſyllogiſmus.ab aliis pars ſyllogiſmi dicitur Oratorius.b.littera eraſa q̃uis exẽplaria nobis nõ aſtipulenf:legẽdum eſſe patet

Nanque ego ut in oratione

ſyllogiſmo quidem aliquãdo uti nefas duco. Senſus integritãs negationem deſiderat ut legatur. non duco Aut certe confertam eſſe aggreſſione ex enthymematum ſtipatione minime uelim. Pro aggreſſione mihi legendũ uĩ aggreſſionũ hoc ẽ epicherematũ. Epicherema nãq; aggreſſio iterpretat. Præterea Et copula loco ex ꝓpõnis ẽ re ponenpa. Quæ altera τοπικὴν altera διτικὴν uocãt. Dialectica hoc eſt ratio differendi in duas diuidit partes τοπικὴν hoc ẽ localẽ: quæ tractat de inuentione. & κριτικὴν hoc eſt iudicialem in qua traduñt regulæ diſcernẽdi uerꝫ a falſo. Propoſitõ ac cõcluſio ex conſequẽtibus pugnantibus: Ita deprauatus eſt hic locꝰ ut nec ſenſus percipiatur ullus: nec faci le corrigi poſſit. Quis unq̃ ſic uixit orator. Dixit legendũ eſſe aptiius ẽ q̃ ut ad monẽdũ ſit. Nõne apud ipſum Demoſthe nẽ pauciſſima huius uiri uel ar tis repiunt. Sic quidẽ legit cũ maximo Fabii dedecore: cui a deo ineptæ locutiones aſcribũt. Quis.n. uel inſulſius tali uteret oratione? õne apud Demo ſthenẽ pãuciſſima huius uiri uel artis? Profecto nemo niſi ruſti cus planeq; imperitus. Et illi q dẽ genituui uiri uel artis ab ſen ſu Fabiiq; elegantia reſpuunt: Ac forſitã eoꝝ loco modi emẽ date legeret hoc pacto. Pauciſ ſima huiuſmodi. Illæ utiq; duæ dictiões ul artis ā margino i cõ textũ uidẽt eẽ trãſlatæ. Aliqs.n. cũ uideret illũ genitiuũ uiri mi nus ſẽſui cõueniẽ: i margie ex cõ modo ſuo ſcripſit uel artis: Nã hoc ſolũ nobis peius nõ faciũt. Illud nõ negãdi aduerbiũ mihi uidẽt eẽ expũgẽdũ. græcos eni quoſdã reꝑhẽdit Fabius: q ag greſſionũ et ẽthymematũ ſtipa tione ſuas oratiões repleãt qb⁹ dã Demoſthenis orationibꝰ i nitẽtes. Cũ etiã ipſi iuriſcõſulti quoꝝ ſumus circa uerboꝝ ꝓ prietatẽ labor ẽ. De priſcis qdẽ iure cõſultis uere hoc dicit. ple riq; uero noſtroꝝ tẽpoꝝ iuriſ piti ita uerboꝝ ꝓprietatẽ negli gũt: ut nec latine nec grãmatice loq ſciãt: ac eoꝝ ſcripta q latie locuti ſũt nõ ꝓcipiẽtes puertãt. Nõ ita qdẽ Labeo Antiſtius q ut refert. A. Gellius libro deci moq̃rto. Iuris qdẽ ciuil diſcipli nã ꝓncipali ſtudio exẽcuit: et cõ ſulẽtibꝰ d iure publice reſpõſita uit. Sed cæteraꝝ quoq; bonaꝝ artiũ nõ exps fuit: & i grãmati cã atq; dialectică literaſq; ãtiqo res altio reſq; penetrauit: latino rũq; uerboꝝ origines rationeſ q; ꝓcalluit. eaq; ꝓcipue ſcientiã ad enodãdos pleroſq; iuris la queos utebat.

rit oẽ: pecuniã quoq; legauit: q̃ ẽ in argẽto. Peregiſſe mihi ui deor ſacra tradentiũ arteſ. ſed conſilio locuſ ſupeſt. nãq; ego ut i oꝛone ſyllogiſmo qdẽ aliq̃ uti nefas duco: ita ꝛſtare totã autẽ certe cõfertã eſſe aggreſſione & enthimematũ ſtipatõe minime uelim. Dialogis.n. & dialecticis diſputatõibꝰ erit ſimi lior: q̃ noſtri oper, actõibꝰ: q̃ quidẽ iter ſe plurimũ differũt. Nãq; illi hoies docti & inter doctos uerũ quærentes: minutiꝰ & ſcrupuloſius ſcrutantur oĩa & ad liquidũ cõfeſſumq; ꝑdu cunt: ut q ſibi & inueniẽdi & iudicãdi uindicent partes: quarũ altera τοπικὴν: altera κριτικὴν uocãt. Nobis ad aliorũ iudicia cõponẽda ẽ orõ: & ſæpius apud oino iperitos: atq; aliarũ cer te ignaros litterarũ loquẽdũ ẽ: quos niſi delectatõe allicimus & uiribus trahimus: & nõnunq̃ turbamus affectibꝰ: iꝑa que iuſta ac uera ſunt: tenere nõ poſſumus. Locuples & ſpecioſa uult eſſe eloquẽtia: quorũ nihil cõſequetur: ſi cõcluſiõibꝰ cer tis & crebris: & in unã ꝑpe formã cadẽtibꝰ cõciſa: & cõtẽptũ ex humilitate: & odiũ ex q̃dã ſeruitute: & ex copia ſacietatẽ: & ex amplitudine faſtidiũ tulerit. Feratur igitur nõ ſemitis: ſed cãpis. nõ uti fõtes anguſtis fiſtulis colliguntur: ſed ut latiſ ſimi ãnes totis uallibus fluat: ac ſibi uiã: ſiquãdo nõ acceperit faciat. Nã qd illa miſerius lege: uelut præformatas infãtibꝰ lit teras proſequẽtiũ: & ut græci dicere ſolẽt: quẽ mater amictũ dedit: ſolicite cuſtodiẽtiũ? propoſitio ac cõcluſio & conſequẽ tibus pro pugnãtibus. Nõ inſpiret non augeat. nõ mille figu ris uariet: ac uerſe? ut ea naſci & ipſa prouenire natura nõ ma nu fcã & arte ſuſcepta magrm fateri ubiq; uideãt? Quis unq̃ ſic uixit orator? nõne apud ipſum Demoſtenẽ pauciſſima hu ius uiri uel artis reperiuntur: quæ apprehẽſa græci magis: nã hoc ſolũ nobis peius nõ faciũt: in cathenas ligãt: & inexplica bili ſerie connectũt: & indubitata coligũt: & probãt confeſſa? Et ſe antiqs per hoc ſimiles uocant? Deinde interrogati nunq̃ reſpondebunt: quem imittẽtur. Sed de figuris alio loco. Nũc illud adiiciendum: ne iis q̃dem conſentire me: qui ſemper ar gumenta ſermone puro & dilucido & diſtincto: cæterum mi nime lato ornatoq; putant eſſe dicenda. Nãq; ea diſtincta q dẽ ac ꝑſpicua dẽre ẽ cõfiteor. In rebꝰ uero miorib⁹ ẽt ſermõe ac uerbiſ q̃ maxie ꝓpriis & ex uſu. at ſi maior erit materia: nul lũ ornatũ iis q mõ nõ obſcuret: ſubtrahẽdũ puto. Nã & ſæpe

plurimum lucis affert ipſa trāſlatio.cum etiā ipi iuriſcōſulti: quorum ſummus circa uerborum proprietatem labor eſt: littus audeāt eſſe dicere:qua fluctus alludit:quoq; qd natura magis aſpum hoc pluribꝰ condiēdū ē uoluptatibꝰ:& nimis ſuſpecta argumētatō diſſimulatōe:& multū ad fidē adiuuat au diētis uoluptas:ni ſi forte exiſtimamꝰ Ciceronē hæc male ipa argumētatōe dixiſſe.Silere leges iter arma:& gladiū nobiſ interi ab ipſis porrigi legibꝰ.His tū hēndus modus:ut ſint orna mēto nō impedimento.

.M.Fabii Quintiliani de inſtitutione oratoria Liber ſextus.

Prologus.

h Aec marce uictori de tua uolūtate maxime ingreſſus:tū ſi q̄ ex nobis adiuuenes bonos puenire poſſet utilitas.nouiſſime pene & neceſſitate quadā officii d̄ legati mihi ſedulo laborabā:reſpiciens tamen illā curā meæ uoluptatis:quæ filio:cuius eminēs ingeniū ſolicitā quoq; parētibus diligētiā merebatur:hāc optimam partē relicturus hæreditatis uidebar:ut ſi me:qd æquū & optabile fuit:fata intercepiſſent.p̄ceptore tū patre uteret. At me fortūa id agētē diebꝰ ac noctibꝰ feſtinātēq; metu meæ morta litatis :ita ſubito proſtrauit:ut laboris mei fructꝰ ad neminē minuſq̄ ad ptineret: Illū.n.de quo ſūma concepā :& in quo ſpē unicā ſenectutis reponebā:repetito uulnere orbitatis amiſi.Q uid nūc agā? aut quē ultra eſſe uſū mei diis reprobātibꝰ credam?nā ita accidit:ut eū quoq; librū:quē de cāis corrupte eloquētiæ amiſi:iā ſcribere aggreſſus ſimili ictu ferirer Nūc igitur optimū fuit infauſtū opus:& q̄q̄d,hoc ē in me infœliciū litterarū:ſemp imaturū funus cōſūpturis uiſcera mea flāmis iniicere.Neq; hāc ipiā uiuacitatē nouis inſupcuris fatigare.Quis.n.bonus parēs mihi ignoſcat:ſi ſtudere amplius poſſum?ac nō odorit hanc animi mei infirmitatem:ſi quis in me ē alius uſus uocis:q̄ ut in cuſem deos ſuperſtes oium meorū?nullā terras deſpicere prouidētiā teſter?ſi nō meo caſu:cui tamen nihil obiici niſi q̄ uiuā pōt:at illorū certe : quos uticq; immeritos mors acerba damnauit:erepta mihi prius eorūdem matre : quæ nundum expleto ætatis undeuiceſimo

Qua fluctus alludit. Hoc quoq; de Ciceronis topicis uidet ſumptū eē. Sic.n.ibi legit Solebat igit Aglius collega & familiaris meus cū de littoribꝰ ageret quæ oia publica eē uultis:quærētibꝰ ns ad quos id ptinebat qd eſſet littus:ita definit: quo fluctus alluderet:hoc eſt q̄ ſi q adoleſcētiā floē ætatis: ſe nectūtē occaſū uitæ uælit definire. Tranſlatione.n.utēs diſcebat a berbis ꝓpriis regē ac ſuis.Niſi forte exiſtimamus Ciceronē hæc mala ipſa argumētatōe dixiſſe. In præpō aſcribēda uidet ut ipſa in argumentatōe legat.Hæc uero ſumpta eē de oōne p Milōe qs ignorat.

Aec.M. Victori de h ſua uolūtate maxime igreſſus. Sane q̄ accōmodata præfatiōnē huic uolumini Fabius ꝓponit. Tractaturus.n.d poratōi q̄ potiſſimū mouēt affectus: ſe maxiotū uxoris tū filiogē morte oppſſū mœrore oſtēdit. Itaq; flens de fortuna ſua cōqueritur: ut lector quoq; ab humanitate non alienus lachrymas emittere cogat. Cōpoſitiōe.n.maxime ac cōmodata hoc eſt cōmatica atq; diſſoluta utit cæterē tot mēdis hic plogus ſcatet:ut lachrymis ipm Fabius corrupiſſe uideri poſſit Id uero facile ex prima piodo q̄tuor deprauatōibꝰ ifecta pcipi pōt.Nā primū ſua ꝓ tua legit.deide q̄ ꝓ q̄ aut qd ut i qbuſdā ſcriptū ē exēplaribꝰ utroq; aūt rō ſignificat q̄ ꝓpōni ſubiicit.Tū a ꝓpoſitio uidetur aſcribenda ut aparētibꝰ legat ꝓceptore ꝓterea legēdū eſſe ne admonēdi qdē ſumus. Nā ita accidit.forte i qbuſdā exemplaribꝰ recte mihi aſcriptū uidet hoc mō.Nā ita forte accidit.Emiſi quoq; loco illius amiſi legēdū eē patet.Nūc igit optimū fuit. Tūc ut legat apte ꝓteriti tpis uerbū oſtēdit.Cōſumpturis quoq; ē legēdū ut flāmis cohæreat.Ac nō oderit hāc animi mei ifirmitatē.In ꝓpōne erasa firmitatēmihi legēdū uidetur Itaq; ſenſus expoſit integritas.Qui.n.deos incuſat animi ifirmitaté laborat. Qui uero fortunæ ictus æquo fert aio:is firmus conſtanſq; habetur. Hoc ego uel non malo ſic eram afflictus. Tametſi non ignoro nihil facile eē imutādū citra alicuius i primis ātiq exēplaris aſtipulatōnē tamē d̄ hoc quoq; loco qd ſētiā eo minus explicat uerebor:q̄ nihil latiogē uerbogē aut dtrahēdū aut adiiciēdū aut deniq; corrigēdū ē.uegē ſēſus

translati de suo loco in alium maximã efficere cõfusionem uidentur. Quatuor enim uersibus & amplius iteriectis unus sensus natura copulatus ita separatur. ut duo effecti uideatur. quorũ prior quidem facile percipitur. alter uero obscurior ẽ: utpote q & corruptus sit & ab eo sepatus: cui max ie dẽret eẽ cõiunctus: Nã hic sensus Liberis tñ supstitibus orbitabar & q̃ sequũtur cũ eo mihi copulãdus uidet q cluditur. Quãuis acerbissimi s rapta fatis infelix decessit. Orbitabar ꝓterea uerbũ: ut qđ nõ mõ supuacuũ: sed ne latinũ qdẽ est: pculdubio ẽ eradẽdũ: eq tñ loco illius oblectabar uerbũ sane latinũ: ut i qbusdã exẽplaribus ẽ imutatũ: a sensu agnoscitur. Sed ut supfluũ prsus repellit: qđ idcirco ascriptũ fuisse ab aliquo lratorũ ur qđ sẽsus: ut dixi a suo loco: i alienũ trãslatus neq̃q̃ ꝓcipiebat. Meli us ãt cũ uxore q̃ sẽ actũ eẽ Fabi⁹ ait: cũ ipa & liberis supstiti bꝰ & marito saluo decesserit. cũ itaq illi ablatiui absolute ponãtur nullo uerbo idigere uident. Meæ uero correctõis pscũ illđ ex ẽplar qđ i magnificẽtissima medicũ bibliotheca spectat: i quo neq orbitabar neq aliđ uerbũ illis ablatiuis ẽ ascriptũ: tãctsi idẽ sẽsuũ ordoq; q i aliis quoq; ẽ exẽplaribꝰ: astipulat. Hoc ordie igr hi sẽsus mihi describẽdi uidẽt. Quæ nõdũ expleto ætatis undeuicesimo ãnos duos enixa filios: q̃uis acerbissimis rapta fatis infelix decessit. liberis tñ supstitibꝰ & qđ nefas erat: sera sed optabat ipa: me saluo maxios cruciatus ꝓcipiti uia effugit. hoc ego uel uno malo sic erã afflictꝰ ut me iã nulla fortũa posset efficere fœlicẽ. Nã cũ oĩ uirtute: q̃ i fœmĩas cadit fũcta fit: isanabilẽ attulit marito dolorẽ: tũ ætate tã puellari p̃serti meæ cõpata pẽ & ipsa nũerari iter uulnera orbitatis. Mihi filiꝰ mior: & q̃ sequunt. Decesserit qdẽ ut legat illã q̃uis aduersatiua ꝺiũctio: q̃ subiũctiuo iũgit exposcere ur.

Quã supstãtiã placidę: Et qđ scio uix posse credi tm: aliæ mẽtis ostẽdit. Prestãtiã sẽsus magis exigere ur q̃ substãtiã: & oñderit nõ oñdit. Vt prsus possit hic eẽ tãti fluminis. l. lra post uocalẽ referatur: ut fulminis legat. hic ẽt nõ hic legẽdũ ur. ut i telligat ab his uirtutibꝰ. Q đ oseruatũ fere ẽ celeriꝰ occidere festinatã maturitatẽ. Cato ut in .vii. refert Plynius dicere solebat Senilẽ iuuẽtã pmaturę mortis eẽ signũ. Nec uidelicet. c. lra expũcta ne ẽ legẽdũ. Spes bonoꝝ pus honorũ loco bonoꝝ ponendũ eẽ nõnulli uolunt.

ãno: duos enixa filios: q̃uis acerbissimis rapta fatis ifelix decessit Hoc ego uel uno malo sic eram afflictus: ut me iã nulla fortuna posset efficere fœlicem. Nã cũ omni uirtute quæ i fœminas cadit: functa sit: i sanabilem attulit marito dolorẽ: tum ærate tam puellari: præsertim meæ cõparata. põt & ipsa nnmerari inter uulnera orbitatis. liberis tamen superstitibus orbitabar. Et quod nefas erat sera sed optabat ipsa: me saluo maximos cruciatus præcipiti uia effugit. Mihi filius minor quitũ egressus annum: ut i malis agerẽ nec prior alterum ex duobus eruit lumẽ. Nõ sũ ambitiosus in malis: nec augere lachrymarũ causas uolo. V tinãq esset ratio minuẽdi. Sed dissimulare qui possũ? quid gratiæ i uultu. quid iucũditatis in sermone. quos ingenio igniculos. quam substantiam placidæ: & quod scio uix posse credi tãtũ: talæ mẽtis ostẽdit? Qualis amorem quicũq alienus iufans mereretur. Illud uero insidiantis: quo me ualidius cruciaret: fortunæ fuit: ut ille mihi blandissimus. me suis nutricibus. me auiæ edicãti. me oĩbus qui solicitare solet illas ætates anteferret. Quapropter illi dolori: quem ex matre optima atq laudem omnem supergressa paucos ante menses ceperam: gratulor Minus enim ẽ qđ flendum meo nomine: q̃ q illius gaudẽdum est. Vna post hæc Quitiliani mei spe ac uoluptate nitebar: & poterat suffi cere solatio. Non enim flosculos sicut prior: sed iam decimũ ætatis ingressus annum: certos atq de formatos fructus ostẽderat. Iuro per mala mea. per infœlicem cõscientiam. per illos manes numina doloris mei: has me in illo uidisse uirtutes ingenii: non modo ad precipiendas disciplinas. quo nihil præstantius cognoui: plurima expertus: studiiq iam tum nõ coacti sciũt præceptores sed probitatis. pietatis. humanitatis. liberalitatis: ut prorsus possit hic esse tanti fluminis metus: quod obseruatum fere ẽ celerius occidere festiatam maturitatẽ: ne & esse nescio quam: quæ spes tantas decerpat. iuidiam: ne uidelicet ultraq̃ homini datum est nostra proueniantur. Etiã illa fortuita aderant omnia: uocis iudicũditas claritasq. oris suauitas: & inutracunq lingua tanq̃ ad eam demum natus es/

Tene consulari nuper adoptione ad omnium.

Ad cõsulatũ aũt a rhetorices ꝓfessiõe euectus ẽ. Quintil. de quo Iuuenalis si fortũa uolet fies đ rhetore cõsul

Te omniũ ſpe acutæ eloquẽtiæ cãdidatũ. Acuta eloquẽtia: quæ Fabii ætate ſola in ptio erat in ſẽtentiaꝝ potiſſimũ acumine cõſiſtit. In ea quãtũ ualuerit Fabius facile tũ ex eius ſcriptis colligit. tũ ex ꝓhœmio Diui Hieronymi ſic in Danielẽ ſcribẽtis: poſt acumina Quintiliani. Ciceronis fluuios. lenitatẽ Plynii. grauitatẽ Frontonis alphabetũ diſcere. Trebellius quoq; Pollio de Poſthumio Iunioꝛ loquẽs ſic de acuta Fabii eloquẽtia ſcribit Fuit autẽ qđ ſolũ memoratu dignũ eſt: in declamarionibꝫ diſertus: ut eius cõtrouerſiæ Quintiliano dicat in ſcriptæ: quẽ declamatorẽ Romani nominis acutiſſimũ uel unius capitis lectio prima ſtatim frõte demõſtrat. Sup

ſet: expreſſa proprietas omnium litterarum. Sed hæc ſpes. adhuc illa maiora conſtantia. grauitaſ. contra dolores etiam ac metus robur. Nam quo ille animo? qua medicorũ admiſ/ ratione menſiũ octo ualitudinem tulit? Vt me ĩ ſupremis conſolatus eſt? q̃ letiã deficiẽs: q̃q; nõ noſter ipſum illum alienatæ mentis errorẽ circa ſolas litteras habuit? Tuos ne ego: o meæ ſpes inanes: labentes oculos. tuũ fugiẽtẽ ſpiritũ uidi? tuũ corpus frigidũ: exágue cõplexus: aĩam recipere: auráq; cõem hanc urire ãplius potui? dignus his cruciatibꝫ quos ferro? dignꝰ cogitatiõibus? Te ne cõſulari nup adoptõe ad oĩum ſpes bonoꝝ prius admotũ: te auunculo prætori generũ deſtinatũ. te oĩum ſpe acutæ eloquẽtiæ cãdidatũ: ſuperſtes parẽs tãtũ pœnis & ſi nõ cupido lucis certe patiẽtia uindicet te reliq̃ mea ætate Nã fruſtra mala oia ad crimen fortunæ relegamus. Nemo niſi ſua culpa diu dolet. Sed uiuimꝰ & aliq̃ uiuendi rõ quærẽda ẽ credẽdũq; doctiſſimis hoibꝫ: q unicũ aduerſorũ ſolatiũ litteras putauerũt. Siquãdo tamen ita res deerit ꝑſens ĩpetus: ut aliq̃ tot luctibꝫ alia cogitatio inſeri poſſit: nõ iniuſtæ petierim moræ ueniã. Quis. n. dilata ſtudia miret? quæ potius non abrupta eẽ mirãdũ ẽ? tum ſi qua minus fuerint effecta iis quę leuius adhuc effecti cœpamus: impitię aut fortunæ remittãtur quæ ſiqd mediocriũ alioq; in noſtro ingenio uiriũ fuit: ut non extinxerit. Sed nõ ꝓpter hoc nos cõtumacius erigamus: qua illã ut perferre nobis difficile ẽ: ita facile cõtẽnere. Nihil. n. ſibi aduerſus me reliq̃t: & infœlicẽ qdẽ: ſed certiſſimã tĩ attulit mihi ex his malis ſecuritatẽ. Bonis autẽ cõſolari noſtrũ laborem uel ꝓpter hoc cæcũ ẽ: q; in nullũ iã propriũ uſũ perſeueramus. Sed oĩs hæc cura ad alienos: ut alienis utilis: ſi mõ qd utile ſcribimus. ſpectat. Nos miſeri ſicut facultates patrimonii noſtri: ita hoc opus aliis præparabimus aliis relinquemus.

De concluſione.

Eroratio ſequebaſ: quã cumulũ qdã. cõcluſionem alii uocãt: Eius duplex rõ ẽ poſita aut in rebꝫ: aut affectibꝫ Rerũ repetitio ẽt congregatio: quæ græce dr̃ ανακεφ̃λαιωσις a q̃buſdã latinorũ renumeratõ: & memoriã iudicis refi

ſtes parẽs tãtũ pœnis. Ita corruptus ẽ hic locus: ut ſẽſus nõ percipiãtur. Verbũ enim aut amiſi aut certe huiuſmodi deeſſe uidetur: citra qđ ſẽſus integer eẽ nõ põt. Quæſiqd mediocriũ aliq in noſtro ĩgenio uirũ fuit ut nõ extixerit. Quãuis Corrupte ſic legaſ: adduci tamẽ nõ poſſum ut quorũdã correctionẽ probẽ qui putant quatuor hæc uerba eſſe aſcribẽda Debilitata iam uicio mes: quæ certe neq; ſenſui neq; grammaticæ cõueniunt rationi. Cetęꝝ aliqđ fortaſſe uerbum librariorꝝ incuria præter miſſinm q̃le ẽ debilitauerit aut cõcuſſerit ſimileue cum hoc ad uerbio certe eſt aſcribẽdum. Sic enim & aptus & ĩteger ſenſus erit ut nõ extixerit certe debilitauerit. Qua illa ut ꝓferre nobis difficile ẽ: Pro qua ut legaſ uel qa uel qđ ſẽſus expoſcit Bonis autem cõſolari noſtrũ laborem Varie legit hic locus. In uetuſto nãq; exẽplari cõſulere ſcriptũ. Quo modo ſi legamus bono quoq; ſ. littera eraſa legẽdũ erit Nã boni cõſulere ut Fabius ipſe in primo ait: ſignificat bonum iudicare.

Eroratio ſequebbtur.

p Cõcluſioni fere totũ hunc libꝝ dedicauit Fabius: in quo de affectibꝫ q̃ quiſq; alius diffuſius tractat. ẽ autem poratio ut Cicero defi/nit exitus & determinatio totius orationis. Hæc habet tres ꝑtes enumerationem. idignatio/nẽ cõqueſtionem. quanrũ enumeratio q̃ renumerationem q dam uocant: res diſperſe ac diffuſe dictas breuiter unũ in locũ cogit. Indignatio uero et cõqueſtio ad affectus referunt. Aut ĩ rebus effectibus. Affectibus legendum eſſe nemo non uidet

Rerum repetitio etiam cõgregatio quæ græce dicitur

a quibuſdam latinorum renumeratio & memoriam iudicis reficit. Hoc quoque

sextum uolumen deprauationi bus non carere documẽto fuit prohœmium. Sed hic quidẽ locus facile corigitur. Nã loco etiam & copula uidet reponẽda αγακεφαλαιωσ σ ãt ad uerbũ recapitulatio transiret: si hoc nomen latinũ esset. κεφαλαιων ueni caput dicit in ea significatione: qua non nulli capitulo utũtur nomine in usum non sane a doctis in ea significatõe recepto. Enũeratio uero est ut idem Cicero definit: per quã res dispersæ & diffuse dictæ unũ in locũ coguntur: & remi niscẽdi causa sub unũ aspectũ subiiciuntur. Alioqui nihil est odiosius recta illla repentione uelut memoriæ iudicũ diffidẽtis. Quãuis diffidẽtis quoq; legi possit ut ad oratorẽ referat stili tamẽ elegãtia diffidẽti: littera. s. erasa ut legat. exposcere uidetur. Id autem & Cicero præcipit cum ingt. Hoc si sẽp eodẽ mõ tractabit: pspicue ab oĩbus artificio quodã tractari itelligit. Sin uarie & sattetatẽ & hãc suspicionẽ uitab poterit. Ducere argumẽtũ: duci argumẽtũ & materia pprie dicit: cũ aliũde sumit. Cum accusatiões & ex causis & ex dictis aduersariorũ Accusatores nihil ad hũc sẽsũ: ocasiones uero maxime facere uidet. Quia Athenis affectus Hoc i primo artis rhetoricæ libro & Aristoteles scribit qd sic ẽ iterpretatũ quar si quẽ admodũ in nõ nullis ciuitatibus solet: maximeq; i iis quę bonis legibus gubernat: sic in omnibꝫ quoq; iudiciis esset, nihil profecto haberẽt quod dicerent Nã cũ omnes ita oportere legibꝫ eẽ cõstitutũ arbitrẽt: qdã etiã uetant ac prohibent præter rẽ qdq; dicere: ut & Areopagitæ recte id ita putãtes. Nõ enim oportet in irã, aut in muidiã, aut in misericordiã ipe lẽdo a recto iudicẽ flectere: ne si miles ei simus q eã qua usurus sit primus regulã inflectit. Ex miseratione eius rei quẽ ulciscitur. Aut rei tollẽdũ, aut q; ẽ scribendũ: qd sane rectius uidetur.

cit: & totã simul cãm põit ãte oculos: & ẽt si per singula mius mouerat: turba ualet. In hac q repetem9: q̃ breuissime dicẽda st & qb gẽrco uerbo patet: decurrẽdũ p capita. Nã si morabimur nõ iã enũeratio: sed altera q̃si fiet orõ. Quæ ãt enũerãda uidẽtur: cũ põdere aliquo dicẽda sunt: & aptis excitãda sniis: & figuris utiq; uariãda: alioq nihil ẽ odiosius recta illa repetitiõe uelut mẽoriæ iudicũ diffidẽtis. Sũt ãt nũerabiles optieq; i uerẽ Ciceeo. Si pater ipse iudicaret: q̃ diceret cũ hæc pbarẽt? & deinde subiecit enũerationẽ. Aut cũ idẽ & in eũdẽ p iuocatõnẽ deorũ spoliata a ptore tẽpla dinũerat: Licet & dubitare nũ q̃d nos fugerit: & qb respõsuri sint aduersarii his & his. Aut q̃ spẽ accusator hẽat oĩbꝫ ita defensis. Illa uero iucũdissima: si cõtigat aliqd ex aduersario ducere argumẽtũ ut si dicas. Reliqt hãc ptẽ cãę. aut inuidia pmere maluit. ãt ad pces ꝛfugit: & merito: cũ sciret hęc & hę-. Sed nõ sũt singlę spẽs, pseq̃ndæ: ne sola uideãt: q̃ forte nũc dixero. cũ accusatões & ex cãis & ex dictis aduersariorũ: & ex qbusdã fortuitis quoq; orianꝰ. nec referẽda mõ nra. sed postulãdũ ẽ ẽt ab aduersariis: ut ad q̃dã re spõdeãt. Id aũt si & actõis superit loc9: & ea proposuerim9: q̃ refelli nõ pũt. Nã prouocare q̃ ide sint fortia: nõ arguentis ẽ: sed monẽtis. Id unũ epilogi gen9 uisũ ẽ pleriscq; atticorum: & philosophis fere oĩbꝫ: q de arte oratoria scriptũ aliqd relique rũt. id sẽsisse atticos credo: q: athẽis affect9 mouer ẽt p pconẽ, p hibeat orator. Philophos mius miror: apd quos uitii ẽ loco afici: nec bõi mores nidenꝰ: sic a uero iudicẽ auerti: nec ꝛuenit bono uiro uitiis uti. Necessarios tũ effect9 fatebunꝰ: si alr obtineri uera & iusta & i cõe profutura nõ possint: Cęterũ illd cõstitit iter oẽs ẽt i aliis ptib9 actõis: si multiplex cã sit: & pluribus argumẽtis defensa utiliter αγακεφαλαιωσιν fieri solere. Sicut nẽo dubitauerit mltas eẽ cãs: i qbꝫ nullo loco sit necessaria: si breues & simplices fuerit. Hęc ps porõis accusatori põ noq; æque cõis ẽ. Affectibꝫ quoq; eisdẽ fere utunꝰ: sed rarius hic, ille sæpius ac magis. Nã huic ꝛcitare iudices, illi flectere ꝛuenit. Verũ & accusator hẽt iterũ lachrias ex misatõe ei9 rei: quẽ ulciscit. Et reus de idignitate calũnię, ꝛspiratõis uehemẽti9 iterũ querit. Diuidere igr hęc officia ꝛmodissimũ: quæ plerũq; sũt: ut dixi: prohęmio similia: sed liberiora plenioraq;. Inclinatio. n. iudicũ ad nos petit initio pcius: tũ admitti satis ẽ: & orõ tota supest. In epilogo uero ẽ q̃lẽ aium iudex i ꝛsiliũ ferat & tã nihil ãplius dicturi sum9: nec restat quo ſuemur. Est igr utrisq; cõe ꝛciliaꝛ sibi, auertere ab aduersario iudicẽ, cõcitare affect9 & cõpõere. Et breuissimũ qdẽ hoc pceptum dari utriq; patriq; põt: ut totas causæ suæ uires orator aũ oculos põat. Et cum uiderit qd iuidiosum, fauorabile, iuisum, miserabile:

aut sit in rebus: aut uideri possit: ea dicat quibus si iudex esset: ipse maxime moueretur. Sed certior est ire per singula. Et q̄ cōciliāt quidē accusatorē: i p̄ceptis exordii iā diximꝰ. Q uædā tñ quæ illic ostēdere satis ē: i porōne iplēda sūt: magis si cōtra i potētē. inuisū. pnitiosū susceptа cā est: si iudicibꝰ ipsis aut gloriæ dānatio rei: aut deformitate futura absolutio. Ná egregie i Vatinīū Caluꝰ. Factū iqt ā bitū scitis oēs: & hęc uos scire oēs sciūt. Cicero quidē i Verrē ēt emēdari posse ifamiā iudiciorū dānato reo dicit: qd ē unū ex supradictis. Metus ét si ē adhibēdus ut facit idē: hūc hēat locū fortiorē q̄ i phœmio. Q ua d' re qd sētirē: alio libro iā exposui. Cōcitare quoq; iuidiā. odiū. irā liberius i poratōe ꝺtingit: quorū iuidiā grā. odiū turpitudo. irā offēsio iudicis facit. Si cōtumax. arrogās: securus sit. qa nō ex fcō mō dictoue aliquo: sed uultu. habitu. aspectu moueri solet. Egregie q; nobis adolescētibꝰ dixisse accusator Cossutiāi Capitonis uidebat: græce q' dē: sed in hūc sensū. Erubescit Cæsorē timere. Sūma tñ ꝺcitādi affectus accusatori i hoc ē: ut id qd obiecit: aut q̄ atrocissimū: át etiā si fieri pōt: q̄ maxie miserabile eē uideat. Atrocitas crescit ex his: qd factū sit. a quo. in quē. quo aío. quo tpe quo loco. quo mō. q̄ oīa ifinitos anfractꝰ habēt. Pulsatū q̄rimur. de re primum ipa dicēdū: tū si senex: si puer. si magistratus. si p̄bꝰ. si bene de re. p. meritus. ét si p̄cussus sit a uili aliquo ꝺtēptoq;: uel ex cōtrario a potēte nimiū: uel ab eo a quo minīe oportuit. Et si die forte solēni: aut iis tēporibꝰ: cū iudicia huius rei maxie exercerētur: an ut in solicito ciuitatis statu. Itē in theatro. i tēplo: in cōcioē. crescit iuidia. Et si nō errore nec ira uel ēt si forte ira sed iniq̄: quod patri affuisset. quod respōdisset. qb̄ honores ꝺtra peteret. Et si plus etiā uideri pōt uoluisse q̄ fecit. Plurimū tñ affert atrocitatis mōus. Si grauiter. si cōtumeliose: ut demosthenes ex parte p̄cussi corporis: ex uultu feriētis: ex habitu iuidiā Midiæ q̄rit. Occisus ē. utrū ferro. an igne. an ueneno. uno uulnere an plurib⁹. subito. an expectatōe tortus ad hāc ptē maxie pertinet. Vtiq; frequēter accusator & miseratōe: cū aut eius casū quē ulciscit: aut liberorū: aut parētū sollicitudinē cōquerit. Etiā futuri tpis imagie iudices mouet. Qui maneāt eos casus: q de ui & iniuria q̄sti sūt: nisi uindicent fugiēdū de ciuitate. cædēdū bōis: aut oīa q̄cūq; inimicus fecerit: perferēda. Sed sæpius. i. accusatoris auertere iudicē a miseratōe: q̄ reꝰ sit usurus atq; ad fortiter iudicādū cōcitare. Cuius loci ē ēt occupare: q̄ dicturū facturūue aduersariū putes. Ná & cautiores ad custodiā suæ religōis iudices facit & grām respōsuris aufert: cū ea p̄dicta sūt ab accusatore. iā si pro reo petent: nō sint noua: ut Seruio Sulpitius ꝺtra Aufidiā: ne signatorū ab ipsis discrimē obiicia tur sibi p̄mōet. Nec nō ab Aeschine q̄li sit usurus Demosthenes actōe: p̄dictūē Docēdi interi quoq; iudices: qd rogātibꝰ respōdere debeāt. qb̄ ē unū repetitionis genus. Periclitātē uero cōmendat dignitas & studia fortia: & susceptæ bello cicatrices: & nobilitas: & merita maiorū. hoc qb̄ p̄xie dixi: Cicero atq; Asinius certati sūt usi pro Scauro: patre hic. ille pro filio. Cōmendat & cā periculi: si susceperisse inimicitias ob aliqd factū honestū uī: p̄cipue bōitas: hūanitas: misericordia. Iuste. n. tūc petere ea q̄sq; uī a iudice: q̄ aliis ipe p̄stiterit. Referēda hęc pars quoq; ad utilitatē reip. ad iudicū gloriā. ad exēplū. ad memoriā posteritatis. Plurimū tñ ualet miseratio: q̄ iudicē flecti non tātū cogit: sed motū quoq; animi sui lacrimis cōfiteri. Hæc petent aut ei:: iis quæ passus ē reus: aut ex iis q̄

Quod patri offuisset A f fuisset q' dē hoc ē auxilio i iudicio fuisset sēsui cō uenit. offuisset uero id ē nocuisset repugnāt

Aut liberorum aut parētum solicitudinē cunqueritur. Solicitudinem sēsus exigit: sollicitudinem uero aspnatur.

Hoc apd̄ pxime dix. Apud p̄positio hi est ociosa quare expungēda ac loco eius quod est reponendum.

Hæc petent autem ex iis quæ passus est reus. aut ex iis quæ quá tuu maxime patiť. Huius ultimi diuisionis membri uerba peruersa hoc modo corriguntť: ut legamus tum loco illius quantum & q̃ maxime hoc pacto Aut ex iis quæ tum q̃ maxime patiť. Ex q̃ illa fortuua & quam recidendũ sit Pro illa legendum est illi. Renouare me tu in patriam Milo potuisti. Reuocare emendate legitur in oratione pro Milone. q̃les litigatorem decet uel patronũ Vnde tamẽ res mouent: aut cum ipsi loquimur aut cum ipsos loq fingimus. Tot mẽdis implicitus est hic locus ut neq; integer sẽsus elici possit neq; cõmode emẽdari: non quod nõ uideam decent numero plurali esse legendũ. Sed quia nude loco illius unde uidetur esse legendum & ipsas ut referatur ad res nõ ipsos: hoc modo Nudæ tamẽ res mouent aut cũ ipsi loquimur: aut cum ipsas loq fingimus Tanto sunt quadã portione ad efficiendum potẽtiora Afficiendum legatur. Accommodauit ei tamen & uerba conuenientes etiam uiro forti conq stiones. Et copula iterum est ascribenda. ut legatur conuenientes. Vt aliena aliquis quãdiu deploret. Quam particulam expungendam esse facile sentiet qui non ignorat: quam i augmẽti significatone non positiuo: sed superlatiuo copulari solere. Ideoque cum aliis. In præpositio ascribatur: ut cum in aliis legatur

Et lecta est uulneribus ossa. e præpositio loco est uerbi reponenda uidetur Velut in rem præsentem animos hominum dicentium. Loco dicentium legat ducentium Ita nanque sensus exposcit. Fuit quodam inter hæc omnia potentissimum. Cicero in oratione pro Flacco testatur Muræam se defendente obmetuu ne Catilina remp. occuparet fuisse absolutum: Equidem repugnantis eas patrono & nihil uultu commotos. Deprauatus quidem hic est locus Sed si eos legerimus: emendatur.

q̃tũ maxie patiť: ãt ex iis q̃ dãnatũ manẽt: quę & ipa duplicãtur cũ dicius: ex q̃ illi fortũa & i qua recidẽdũ sit. Affert i iis momẽtũ & ætas & sexus & pignora liberi dico & pẽtes & p piq: q̃ oia tractari uarie solẽt. Nõnũq̃ ẽt & ipe patrõus has ptes subit: ut Cicero p Milõe. Ome miserũ. o te ifœlicẽ. Reuocare me tu i pria Milo potuisti p hos. ego te i pria p eosdẽ retiere ũ potero. maxieq; si ut tũc accidit: nõ ueniẽt ei q accusatores. nã qs ferret milonẽ p capite suo suplicãtẽ: q; a se uirũ nobilẽ iterfectũ: q; id fieri oportuisset fateret? Ergo & ille captauit ex illa pstãtia aĩ fauorẽ: & i locũ lachriarũ ei ipe succesit. His pcipue locis utiles sũt psopopœię. i. fictę alienarũ psõarũ orões: q̃les litigatorẽ decẽt uel patronũ: ũde tũ res mouẽt: ãt cũ ipi loq mur: ãt cũ ipos loq fingim⁹. Ex psõ is quoq; tra hiť affect⁹. nõ. n. audire iudex uĩ aliẽa mala defletes: sed sẽsũ ac uocẽ auribꝰ accipe misore: quorũ ẽt mut⁹ aspect⁹ lachrymas mouet: q̃toq; eẽnt misabiliora: si ea dicerẽt ipi: tãto sũt q̃dã portõe ad efficiẽdũ potẽtiora: cũ uelut iporũ ore dũr: ut scẽnicis actoribꝰ eadẽ uox: eadẽ pnũciatio: pl⁹ ad mouẽdos affect⁹ sub psõa ualet. Itaq; idẽ Cicero: q̃q̃ pces nõ dat milo ni: eũq; poti⁹ aĩ pstãtia ꝺmẽdat: accõmodauit ei tũ & uerba ꝺueniẽtes ẽt forti uiro ꝺq̃stiões. ftustra iqt mei suscepti labores. o spes fallaces. o cogitatões meas inães. Nũq̃ tũ dẽt cẽ lõga miãtõ: nec fine cã dictũ ẽ. nihil facili⁹ q̃ lachriasiarescere Nã cũ ẽt ueros dolores mitiget tps: citi⁹ euãescat necesse ẽ illa: q̃ dicẽdo effinxim⁹: imago: i q̃ si moramur: lachris fatigatur auditor: & reqescit: & ab illo quẽ cepat ipetu ad rõem redit. Nõ patiamur igr frigescere hoc op⁹: & affectũ cũ ad sũmũ pduxeriusi reliq̃m⁹: nec spem⁹ fore: ut aliẽa aliq̃s q̃diu deploret. lõq; cũ i aliis: tũ maxie i hac pte dẽt crescere orõ. qa qcqd nõ adiicit poribꝰ: etiã detrahere uĩ: & facile deficit affecto q descẽdit. Nõ solũ ãt dicẽdo sed ẽt faciẽdo q̃dã lachrimas mouemꝰ: ũde & pducere ipos q̃ plicitẽť: sq̃lidos atq; deformes & libos eorũ ac pẽtes istitutũ: & ab accusatoribꝰ ostẽ di cruẽtũ gladiũ & lecta e uulneribꝰ ossa. & uestes sãguie p fusas uidemꝰ & uulnera resolui: ac uerberata corpa nudari. Quarũ rerũ igẽs plerũq; uis ẽ: uelut i rẽ pstẽtẽ aios hõinũ dicẽtiũ. Et po. ro. egit i furorẽ ptexta Caii Cæsaris prolata i foro cruẽta. Sciebať iterfectũ eũ: corpꝰ deniq; ipm ipositũ lcõ erat. At uestis tũ illa sãguine madẽs: ita repsentauit imaginẽ sceleris: ut nõ occisus eẽ Cęsar: sed tũ maxie occidi uideret. Sed nõ iõ probaueri: qꝺ fcũm & lego: & ipe aliq̃ uidi: depictã tabulam su pra iouem in imaginem rei cuius atrocitate iudex erat commouendus: Q uæ enim est actoris infantia: q̃ mutã illã effigiẽ magis q̃ orõem per se putet locuturã? At

sordes & qualores & propinquorũ quoq; similẽ habitũ scio profuisse:& magnum ad salutem momentum preces attulisse. Quare & obsecratio illa iudicum per carissima pignora utiq; si & reo sint liberi.coniunx.parentes:utilis erit. Et deorum etiam inuocatio:uelut ex bona cõscientia profecta uideri solet. Stratum deniq; iacere & genua complecti:nisi tamẽ persona nos & ante acta uita & rei conditio prohibebit. Quę dã.n.tã fortiter tuenda q̃ facta sunt.uerum sic est habenda auctoritatis rõ:ne sit inuisa securitas. Fuit quondã inter hæc oĩa potentissimũ:quo Lucium Murenam Cicero accusantibus clarissimis uiris eripuisse præcipue uidetur:persuasitq; nihil esse ad præsentem rerũ statum utilius:q̃ pridie.kl.ianuarias ĩgredi consulatũ. Quod genus nostris tẽporibus totum pene sublatum est:cũ oĩa curæ tutelæq; unius innixa piclitari nullo iudicii exitu possint. De accusatoribus & reis sum locutus qa in periculis maxime uersatur affectus. Sed priuatæ quoq; causæ utrunq; habẽt poratiõis genus & illud qd ẽ ex enumeratione probationũ:& hoc qd ex lachrymis:si aut statu piclitari:aut opinione litigator uidetur. Nam in paruis quidẽ litibus has tragœdias mouere tale est:quasi si personam Herculis & cothurnos aptare infantibus uelis. Illud ne indignũ quidẽ admonitiõe: ingẽsĩ epilogis meo iudicio uerti discrimen quomodo se dicenti qui excitatur accõmodet. Nã & ĩperitia & rusticitas & rigor & deformitas afferunt interĩm frigus: diligenterq; hæc sunt actori prouidenda. Equidẽ repugnantis eas patrono:& nihil uultu cõmotos:& intẽpestiue ridentes: & facto aliquo uel ipso uultu risum mouẽtes sæpe etiã uidi. Precipuæ uero cũ aliqua uelut scænice fiunt:alias cadũt. Trãstulit patronus aliquando puellã quæ soror esse aduersarii dicebat:Nã de hoc lis erat:in aduersa subsellia:tãq; in gremio fratris relicturus. At is a nobis præmonitus dicesserat. Tum ille alioq uir facundus inopinatæ rei casu obmutuit:& infantem suã frigidissime reportauit: Alio imaginẽ mariti p rea pferre magni putauit.at ea sæpius risum fecit. Nã & ii quorũ officii erat:ut traderẽt eã:ignari q̃ eẽt epilogus:quotiẽs respexisset patronus offerebãt palã:& prolata nouissime deformitate ipsa:Nã senis cadaueri infusa:pteritã quoq; oratiõis gratiã pdidit. Nec ignotũ quid Glicõi:cui spiridion fuit cognomẽ:acciderit. Huic puer quẽ is pductũ qd fleret iterrogabat:expedagogo se uelicari respondit. Sed nihil illa cõtra Cepasios Ciceronis fabula efficacius ad picula epilpgorũ. Oĩa tamẽ hæc tolerabilia:qbus actionẽ mutare facile ẽ. At q̃ a stilo nõ recedũt:aut cõticescũt ad hos casus:aut frequẽtissime falsa dicũt.

Precipue uero cum aliqua uelut scęnice fiunt. alias cadunt. Hic duo ultima uerba iperite satis mihi ascripta fuisse uidentur:ab eorum aliquo:qui i librorꝝ marginib⁹ scribere solent:quę aliter quoque posse legi putant. Librariorꝝ autem iperitia de margine i cõtextũ ipsũ sunt trãsita. Quare omo sunt eradẽda Sed nihil illa cõtra Cepasios Ciceronis fabula. Qui illã fabulã uidere totã cupit:legat p Cluẽtio orationẽ:ĩ q̃ ea ẽ descripta his uerbis.agit cã.paucis uerbis accusat:ut de re iudicata Canuti⁹. Incipit lõgo & alte repetito phœmio respõdere Cepasius. Prio attẽte audiebat ei⁹ orõ. Erigebat aium iã demissũ & oppssum Oppianicus gaudebat ipe Fabricius nõ ĩtelligebat aios iudicũ nõ illi⁹ eloq̃ntia:sed defensiõis ipudẽtia cõmoueri. Posteaq; de re cœpit dicere ad ea q̃ erãt ĩ cã:addebat ẽt ip se q̃dã uulnera.hoc q̃q; sedulo faciebat:tñ iterdũ nõ defẽdere:sed puaricari accusatiõi uidebat. Itaq; cũ callidissime se dicere putaret:cũ illa uerba grauissima ex ĩtimo artificio dpropsisset: respicite hoium fortunas.respicite dubios uarios casus. Respicite.C. Fabricii senectutẽ:cũ hoc respicite ornãdę orõis cã sępe dixisset.respexit ipe. At.C. Fabricius a subselliis dmisso capite discesserat. Hic iudices ridere. Sto machari atq; acerbe ferre patronus cãm sibi eripi: & se cetera de illo loco Respicite. Iudices.non posse dicere: nec quicq; prius ẽ factum q̃ ut illum persequeretur & collo optorto ad subsellia reduceret:ut reliqua posset perorare. Non me hercules quid nĩ faciam. Emendate hoc in aliis exemplaribus legitur. Non me hercle inquit faciebam. Illud prcipue monendum ne quid.d.littera in .s.cõuersa nequis est legẽdũ.

Nam ut eſt longe uehemẽ tiſſimus hic animi inualuit af fectus. Loco animi cum tem poris aduerbium eſt reponẽ dum. Quare metiatur ac di ligenter exiſtimet uires ſuas a ctor. Aeſtimet legendum eſſe cenſebit qui qd æſtimare qd exiſtimare ſignificet: nõ igno rabit. Itaq; ne illum pro bauerim. Quidem particulã ſtili elegantia expoſcit ut lega tur Itaq; ne illum quidem.

Et capite uelato cũ id agẽ dum ex turba proſpexiſſet. Hic quidem ſic: in aliis uero quibuſdam exemplaribus ad agendum legitur. Sed neutro modo mihi ſenſus procedere uidetur. Fortaſſe uero aut ad agentes aut quid ageretur qđ mihi magis placet rectius le geretur. Forte ſit eius per ſona talis. Si coniunctio ui detur aſcribenda ut legatur. Si forte ſit eius perſona talis.

Cum domitiæ uxori ſuæ pecuniaria lite. & in prepoſi tio aſcribenda & uxoris litte ra. s. adiecta legendum uide tur. De fortuna quoq; qua uter abundabat adiecit: uter que legendum eſſe aperte pa ret & uobis p nobis. Sicut cut qui hos περικουσεπι λογους uocent: quo parti tam orationẽ ſignificãt Per prepoſitio aſcribenda uideꝫ ut perorationem legamus. Nam μερικοι επιλογοι pticulares dicunt poratiões.

Inde eſt enim. Tẽdit ad ueſtra genua ſupplices manus: & hę ret cõplexu liberorũ miſer: & reuocat ecce me: & ſi nihil ho rũ is de quo dicit faciat. Et e ſcholis hæc uitia: í qbus oía libe re fingimus & ipune: qa p facto ẽ qcqd uolumus nõ admittit hoc idẽ ueritas. Egregieq; Caſſi9 dicẽti adoleſcẽtulo. Q uid me toruo uultu ítueris ſeuere? nõ me Hercules inqt faciebã ſed ſic ſcripſiſti. Ecce. & q̃ potuit truculẽtiſſime eũ aſpexit. Il lud p̃cipue monẽdũ: ne qs niſi ſũmis ígenii uiribus ad mouẽ das lachrymas aggredi audeat. Ná ut é lõge uehemẽtiſſim9 hic aí inualuit affectus: ita ſi nihil efficit tepet: quẽ melius ifir mus actor tacitis iudicũ cogitatiõibus reliqſſet. Ná & uultus & uox & ipſa illa excitãdæ rei facies: ludibrio ẽt plerũq; ſunt hoibus: quos nõ pmouerũt. Quare metiaꝫ ac diligẽter æſti met uires ſuas actor: & q̃tũ onus ſubiturus ſit itelligat. Nihil habet iſta res mediũ. ſed aut lachrymas mereꝫ aut riſum. Nõ aũt cõmouere tãtũ miſatiõem: ſed ẽt diſcutere epilogi ẽ ppri um: cũ orõne cõtinua: q̃ motos lachrymis iudices ad iuſtitiã reducat: tũ ẽt qbuſdã urbana dictis: quale é. Date puero panẽ ne ploret. & corpulẽto litigatori cuius aduerſari9 itẽ puer cir ca iudices erat ab aduocato latus. Quid faciã? Ego te baiula re nõ poſſũ. Sed hęc tamẽ nõ debẽt eẽ inimica. Itaq; ne illũ p bauerim: q inter clariſſimos ſui tẽporis oratores fuit: q pueris in epilogũ pductis: talos iecit in mediũ: quos illi diripe cœpe rũt. Náq; & hæc ipſa diſcriminis ſui ignorãtia potuit eẽ miſe rabilis. neq; illũ q cũ eẽt cruẽtus gladius eius ab accuſatore p latus: quo is hoiem pbabat occioſũ: ſubito ex ſubſelliis: ut ter ritus fugit: & capite ex pte uelato: cũ id agẽdũ ex turba pſpe xiſſet: íterrogauit: an iã ille cũ gladio receſſiſſet. Fecit. n. riſũ: ſed ridiculus fuit. Diſcutiẽdæ tamẽ orõne huiuſmõi ſcænæ: egregieq; Cicero: & cõtra imaginẽ Saturnini p rabirio gra uiter: & cõtra iuuenẽ: cuius ſubide uulnus í iudicio reſolneba tur p Vareno multa dixit urbane. Sũt & illi leniores epilogi qbus aduerſario ſatiſfacimus: forte ſi eius pſona talis: ut illi de beaꝫ reuerẽtia: aut cũ amice aliq cõmouemus: & ad cõcordiã hortamur: qđ ẽ genus egregie tractatũ a Paſſieno: cũ Domi tiæ uxori ſuæ: pecuniaria lite aduerſus fratrẽ eius Aenobarbũ ageret. Ná cũ de neceſſitudíe multa dixiſſet: de fortuna quo q̃ q̃ uterq; abũdabat: adiecit. Nihil uobis minus deeſt: q̃ de quo cõtẽditis. Oẽs át hos affectus ẽt ſi qbuſdã uidenꝫ í phœ mio atq; í epilogo ſedẽ hẽre: í qbus ſane ſunt frequẽtiſſimi: ta mẽ aliæ quoq; ptes recipiũt: ſed breuiores: ut cũ ex iis pluri ma ſint reſeruãda. At hic ſi uſq̃: totos eloquẽtiæ apire fõtes li cet. Ná ex iis bene diximus reliq̃ poſſidebimus iã iudicũ aíos

& cõfragosis atq; aspis euecti tota pãdere possumus uela: & cũ sit maxia ps epilogi ãplificatio: uerbis atq; sẽtẽtiis uti licet magnificis atq; ornatis. Tũc ẽ cõmouẽdũ theatrũ: cũ uẽũt ẽ ad ipsũ illd': quo ueteres tragœdię cœmediæq; claudũt plaudite. In aliis ãt ptibus tractãdus affectus erit: ut qsq; nascetur. Nã neq; expõi sine hoc res atroces & miserabiles debẽt. Cũ de qualitate alicuius rei qõ ẽ: pbatiõibus uniuscuiusq; rei recte subiũgit. Vbi uero cõiũctã ex pluribus cãm agimus: ẽt nec esse erit uti pluribus quasi epilogis: ut i Verrẽ Cicero fecit. Ná & philodamo & nauarchis & cruciatis ciuitatibus romanis: & aliis plurimis suas lachrymas dedit. Sũt q hos μερικοὺς ἐπιλογοὺς uocẽt: quo partitã orõnẽ significãt. Mihi nõ tã partes eius q̃ spẽs uident. Siqdẽ hæc epilogi & porationis noia ipsa apte satis ostẽdũt: hãc eẽ cõsumationem orationis.

De diuisione affectuũ & quomodo mouendi sunt.

¶ Vãuis aũt pars hæc iudicialiũ causarũ sit sũma: p̃cipuæq; cõstet affectibus: & aliqua de his necessario dixerim nõ tamẽ potui: ac ne debui qdẽ locũ istũ i unã spẽm cõcludere. Quare adhuc opus superest: cũ ad obtinẽda q̃ uolumus potẽtissimũ: tũ supradictis multo difficilius mouẽdi iudicũ aĩos atq; eũ quẽ uolum⁹ hitũ formãdi & uelut trãsfigurãdi. Quade re pauca q̃ postulabat hæc materia: sic attigi: ut magis qd oporteret fieri q̃ quo id mõ cõseq; possumus ostenderẽ. Nũc altius ois rei repetẽda rõ ẽ. Ná & p totã: ut dixim⁹: eãm locus est affectibus: & eorũ nõ simplex natura nec i trãsitu tractãda quo nihil afferri mai⁹ orãti põt. Ná cætera forsitã tenuis quoq; & angusta ingenii uena: si mõ uel doctrina uel usu sit adiuta: generare atq; frugẽ aliq̃ pducere queat. Certe sũt semp q; fuerũt nõ parũ multi: q̃ satis pite q̃ essent pbatiõibus utilia reperẽt: quos eqdẽ nõ cõtẽno: sed hactenus utiles credo ne qd p eos iudici sit ignotũ: atq; ut dicã qd' sentio: dignos a qbus cãs diserti doceréť. Qui uero iudicẽ rape & i quẽ uellet hitũ ai posset pducere: quo dicto flẽdũ & irascẽdũ eẽt: rarius fuit. atq; hoc ẽ qd' dominat' i iudiciis. hæc eloquẽtiá regũt. Náq; argumẽta plerũq; nascunt' ex cã: & p meliore parte plura sũt semp: ut q p hęc uicit: tãtũ nõ defuisse sibi aduocatum sciat. Vbi uero ais iudicũ uis afferẽda ẽ: & ab ipsa ueri cõtẽplatiõe abducẽda mẽs ibi ppriũ oratoris opus ẽ. Hoc nõ docet litigator: hoc cãrũ libellis nõ cõtinet': Probatiões. n. efficiẽt sane: ut cãm nostrã meliorẽ eẽ iudices putẽt. Affectus p̃stãt: ut ẽt uelint. Sed id qa uolũt credũt quoq; Ná cũ irasci. fauere. odisse misereri cœperũt: agi iã rẽ suã extimãt: & sicut amãtes de forma iudicare nõ possũt: qa sensũ oculorũ p̃mit amor: ita oẽm

¶ Vamuis ãt pars hęc iudicialiũ causarum sit sũma. Diffusius se de utriscq; affectibus tractaturũ pollicet'. ac primũ q̃tum ualeãt in animis iudicũ exponit. deide diuisionẽ affectuũ subiũgit. Quo nihil maius afferri oráti põt. Sic qdẽ hic legit'. Recte uero a qbusdam hoc mõ. Quo nihil maius afferre uis orãdi põt. Atq; frugẽ aliquá pducere queat. Ad ppositio ascribat' hoc mõ At q; ad frugẽ aliquam pducere queat. Atq; hęc est qd' dominet' in iudiciis. Hoc & dominat' legẽdũ esse nemo nõ uidet. Et sicut amantes de forma iudicare nõ possẽt: qa sensum oculoq; p̃mit amor. Possũt ut idicãdi sit modus legẽdũ ẽ. Platonis aũt hęc est sẽtẽtia ὁτυφλουτοῖγαρ inquit τὸ φίλον ὑπὲρ τὸ φίλον πρέπον. hoc ẽ. Obcęcat'. n. amans circa rẽ amatã.

Et uelut rapido flumini cõsequit'. Obsequtur legẽdũ est. Quá nos recte uertẽtes ac p prie affectũ dicimus πάθος qdẽ uarie trãsfert'. Quidã. nup passionẽ nõ sane ab antiquis nomine recepto interp tari cœperũt. Fabius affectũ recte uerti sentit. Cicero uero in tertio thusculanarũ libro πάθη eẽ pturbatiões scribit his uerbis. Quę greci appellãt πάθη ego poterã morbos & id uerbũ eẽt de uerbo si in cõsuetudinẽ nostrã caderet. Nã inuidere. gestire. misereri lętari hęc oia greci morbos appellãt motus aĩ rõni non optẽperãtes. Nos ãt hos eosdem motus cõcitati animi rẽte ut opinor: perturbatiões dixerimus. morbos aũt non satis usitate. Hitronym⁹ quoq; in Esaiam atq; Danielem scribit πάθος perturbatiões q̃ passionẽ trãsferri. Quos uero affectus Fabius uocat. Cicero iterdũ pturbatões iterdũ affectiões appellat. Nã ipsis qdã oẽs hitus mẽtis continẽtur: Quidẽ legat' nõ qdã

Is quę de lege ſeruilia dixerit, i uocali in a conuerſa dixerat eſt legendum. Nihil.n.qđ in laceſſendo dici põt nõ etiã in repercutiendo. Q đ relatiuũ ex alieno in ſuũ locũ uideť tráſferẽdũ hoc mõ. Nihil.n.in laceſſendo dici põt qđ nõ etiã in repercutiẽdo. Neq; illa obſcura q̃ Attellaniæ more captẽt. Atellanico Attellanę ue mihi legẽdũ uideť. In Attellanis ãt fabulis: quę ab Attella cãpanię urbe dictę ſunt: obſcuriora dicta iactabãtur: ſeq; in uicẽ iocãtes ridenteſq; captabãt. Cũ is candidatus qui Coci filius habebatur corã eo ſuffragium ab eo peteret. Pro eo recte alio in quibuſdã legiť exẽplaribus hoc mõ: corã eo ſuffragiũ ab alio peteret. Ego quoq; tibi fauebo: Iure ablatiuus mihi nõ uideť aſcribẽduſ id qđ in q̃buſdã legiť exẽplaribus ut ex iure uerbo ãbiguo potius q̃ ex quoq; copula: ioci lepiditatẽ Cicero ſit uenatus. Cũ.n.iure merito frequẽter ſignificet: de iure carnium Ciceronẽ intellexiſſe uolunt quo patrẽ coquũ candidato exprobaret. Sed mihi hoc nimiũ ſcurrile & a Ciceronis lepore alienũ uidetur Sine iure aũt illo ẽt in uetuſto exẽplari legiť: Illius ãt Ciceronis dicti qđ &. A. Gallius & macrobius & Suetonius memorię p̃diderũt: nõ meminit Fabi⁹ Cũ.n.mater. M. Bruti ſeruilia p̃cioſũ ære paruo fũdũ a Cęſare abſtuliſſet ſubiiciente haſtę bõa ciuiũ: nõ effugit dictũ tale Ciceronis. Et q̃dẽ quo melius emptũ ſciatis. Tertia đducta ẽ. Filia ãt ſeruilię erãt Iunia Tertia eadẽq; C. Caſſii uxor: quã ut ſcribit Suetoni⁹ exiſtimabaťſeruilia mĩ Cęſari cõciliare. Hoc ãt Fabius tacuiſſe uideť: q̃ nimis ſcurrile obſcœnũq; uidebať. Sed q̃ raro bello reſpõdeãt. Pro bello q̃s nõ uideat legẽdũ eẽ belle. Miror q d ſit qđ pater tuus hõ cõſtãtiſſim⁹ te nobis uariũ reliqt. Ab aio ad corpus trãſitũ fecit. uãrius.n. interdũ mutabilis. interdũ dicitur uerſicolor. ut illđ Vergilii Quid lynces hacchi uarię. q̃ in ſignificatione Cicero uariũ accepit. uarii .n. dicũtur q uarorũ ſtigmatis uerſicolorẽ habẽt faciẽ. Illud autem Cicero nis ut nimis ſcurrile tacuit quod eſt apud Suetonium in Cęſaris uita. Tum quidem pleriſq; uilitatem mirantibus facetiſſime Cicero. Quo melius inquit emptum ſciatis Tertia deducta eſt. Exiſtimabatur enim Seruilia etiam filiam ſuam Tertiam Cęſari conciliare. Reſpondit ſero. Quidnam in hoc nomine eſt ambiguitatis. An & tarde ſignificat ſero: cum eſt aduerbium: & ueſperi cum eſt ablatiui caſus huius nominis ſerum: quod ut eleganter pro ultima diei hora ponitur: ita ſero aduerbium barbare ab iis uſurpatur: qui ſalutantes bonum ſero dicunt. Quibus quidẽ ego reſpondere conſueui. Malũ cito: ut qui precanť ut ſero bonis frui poſſim: cito ipſi mala expianť. Vt Nero de ſeruo peſſimo dixit. Impatori Neroni hoc dictũ ñ eẽ attribuẽdũ apte ex ſcito Ciceronis đoratore p̃cipiť. Ridiculũ ẽ ingt illđ Neronianũ uetus i furacẽ ſeruũ. Solũ eẽ cui domi nihil ſit nec obſignatũ nec obſcuſũ. Q đ idẽ i bono ſuo dici ſolet:

quorũ cũ in priuernati unus. alter in albano. tertius in tiburti ſermonẽ hĩtũ cõplecteretť: reqrebat ubi eſſent eæ poſſeſſiões. Oĩs ãt illas Brutus uendiderat: & cũ paterna mãci paret p̃dia: turpis habebaťſimilis in apologis quoq; & q̃buſdã etiã ĩteri hiſtoriis exponẽdis gr̃a cõſeq; ſolet. Sed acutior eſt illa atq; uelocior in urbanitate breuitas. Cuius q̃dẽ duplex eſt forma dicendi ac reſpõdendi. ſed rõ coĩs in p̃te. Nihil.n.qđ in laceſſẽdo dici põt: nõ etiã in repcutiendo. At p̃pria q̃dã ſũt reſpõdẽtiũ. illa etiã ira cõcitati afferre ſolent. Hæc plerũq; ĩ alteratõe aut ĩ rogãdis teſtib⁹ reqrũtur. Cũ ſint ãt loci plures: ex q̃b⁹ dicta ridicula ducãtur: repetendũ eſt mihi nõ oĩs eos oratorib⁹ cõuenire: In p̃primis ãt ex ãphibologia: neq; illa obſcura q̃ Attelanę more captent: nec q̃lia uulgo iactãtur uiliſſimo quoq; cõuerſa ĩ maledictũ fere ãbiguitate. Ne illa q̃dẽ q̃ Ciceroĩ alĩ q̃do: ſed nõ ĩ agendo excideruũt dixi: cũ is cãdidatus: q Coci filius habebaťcorã eo ſuffragiũ ab eo peteret: Ego quoq; tibi fauebo: nõ q excludẽda ſint oĩno uerba duos ſenſus ſignificãtia: ſed q̃ raro belle reſpondeãt: niſi cũ p̃ſus reb⁹ ipſis adiuũatur. Quare nõ hoc mõ pene & ipſũ ſcurrile Ciceroĩs eſt in eundẽ: de quo ſupra dixi: Iſauricũ Miror q̃d ſit: q̃ pater tuus hõ cõſtantiſſimus te nobis uariũ reliquit. Sed illud ex eodem genere præclarum: cum obiiceret Miloni accuſator in argumentum factarum Clodio inſidiarũ: quod uouillas ante horam nonam diuertiſſet: ut expectaret: dũ Clodius a uilla ſua exiret: & identidem interrogaret: quo tempore Clodius occiſus eſſet: reſpõdit ſero: quod uel ſolum ſufficit: ut hoc genus nõ totũ repudieť. Nec plura mõ ſignificari ſolẽt: ſed ẽt diuerſa: ut Nero de ſuo peſſimo dixit. Nulli apđ ſe plus fidei hĩ. nihil ei neq; cluſũ neq; ſignatũ eẽ. Peruenit res uſq; ænigma

ſtigmatis uerſicolorẽ habẽt faciẽ. Illud autem Cicero nis ut nimis ſcurrile tacuit quod eſt apud Suetonium in Cęſaris uita. Tum quidem pleriſq; uilitatem mirantibus facetiſſime Cicero. Quo melius inquit emptum ſciatis Tertia deducta eſt. Exiſtimabatur enim Seruilia etiam filiam ſuam Tertiam Cęſari conciliare. Reſpondit ſero. Quidnam in hoc nomine eſt ambiguitatis. An & tarde ſignificat ſero: cum eſt aduerbium: & ueſperi cum eſt ablatiui caſus huius nominis ſerum: quod ut eleganter pro ultima diei hora ponitur: ita ſero aduerbium barbare ab iis uſurpatur: qui ſalutantes bonum ſero dicunt. Quibus quidẽ ego reſpondere conſueui. Malũ cito: ut qui precanť ut ſero bonis frui poſſim: cito ipſi mala expianť. Vt Nero de ſeruo peſſimo dixit. Impatori Neroni hoc dictũ ñ eẽ attribuẽdũ apte ex ſcito Ciceronis đoratore p̃cipiť. Ridiculũ ẽ ingt illđ Neronianũ uetus i furacẽ ſeruũ. Solũ eẽ cui domi nihil ſit nec obſignatũ nec obſcuſũ. Q đ idẽ i bono ſuo dici ſolet:

Hi.n.præferunt eorum ipſorum à quibus lædimur caritatẽ neq; alio mõ inuiſos eos faciũt:q̃ qd' amare ipſi uident. Alia cũ ſenex adoleſcẽtis.alia cũ uitiũ honeſtus iferioris fert.Hic.n.tãtũ cõcitari.illic etiã affici debet.Sunt & illa ex eadẽ natura:ſed motus adhuc minoris ueniã petere.adoleſcentiã defẽdere.amores nonnũq̃.Etiã lenis alieni coloris deriſus ex hac forma uenit.Sed nõ his locis tãtũ:uerũ aliq̃to magis ꝓpriæ ſunt uirtutis ſimulatiõis ſatiſfaciẽdi:rogandi & εἰρωνείας q̃ di uerſum ei qd' dicit intellectũ petit.Hinc etiã ille maior ad cõcitãdũ odiũ naſci affectꝰ ſolet:cũ hoc ipſo quo nos aduerſariis ſubmittimꝰ:itelligitur tacitæ ipotentiæ exprobatio. Náq; eo graues & itolerabiles id ipſũ demõſtrat:qd' cædimꝰ.Et ignorãt cupidi maledicẽdi:aut affectatores libertatis plus iuidiã q̃ cõuitiũ poſſe.Nã iuidia aduerſarios.cõuitiũ nos inuiſos facit Ille iã pene mediꝰ affectus ẽ ex amoribꝰ:& ex deſideriis amicorũ & neceſſariorũ.Ná & hoc maior eſt:& illo minor. Nõ parũ ſignificanẽ etiã illã i ſcholis ἠθικὴ dixerimus.qbus plerũq; ruſticos.ſupſtitioſos.auaros.timidos:ſcd'o cõditionẽ ꝓpoſitionũ effingimus.Nã ſic. ἠθικὴ mores ſunt:cũ hos imitamur: & ex his ducimus orõnẽ.Deniq; hoc oẽ bonũ & eomẽ uirũ poſcit:quas uirtutes cũ etiã in litigatore debeat orator:ſi fieri põt:approbare:utiq; ipſe aut habeat:aut hẽ credatur:Sic ꝓderit plurimũ cãis:qbus ex ſua bonitate faciet fidẽ. Nã q dũ dicit:malus uideẽ:utiq; male dicit.Nõ.n.uideẽ iuſta dicere: alioq q ἀφοσ uideretur?Q uare & ipſũ ẽt dicẽdi genus ĩ hoc placidũ debet eẽ ac mite.nihil ſupbũ.nihil elatũ:ſaltẽ ac ſubli me deſideret.Proprie.iucũde.credibiliter dicere ſat ẽ.Iõq; & medius ille oratoris modus maxie cõuenit.Diuerſum ẽ huic qd' ϖαφοσ dicitur.quodq; nos affectũ ꝓprie uocamꝰ.& ut ꝓxime utriuſq; dr̃iam ſignẽ:illud comœdiæ.hoc tragœdiæ ſimile.Hæc ꝑs circa irã.odiũ:metũ.iuidiã.miſerationẽ fere tota uerſaẽ:q̃ qbus ex locis ducẽda ſũt:& manifeſtũ oibus:& a nobis ĩ rõe ꝓœmii atq; epilogi dictũ ẽ.Et metũ tamẽ dupli cẽ intelligi uolo:quẽ patimur & quẽ facimus:& iuidiã. Náq; altera inuidũ.altera inuidioſũ facit.Hoc ãt hois:illud rei ẽ:in quo & plus habet opis rõ.Nã q̃dã uidẽtur grauia ꝓ ſe pricidium.cædes.ueneficiũ.Quædã efficiẽda ſũt.Id aũt cõtingit cũ magnis alioq malis graui? eẽ id qd' paſſi ſum?:oſtẽdiẽ.Quale eſt apud Vergiliũ.O fœlix una ante alias primeia uirgo: Hoſtilẽ & tumulũ troiæ ſub mœnibus altis Iuſſa mori.q̃ miſ ,n.caſus Andromachæ:ſi cõpata ei fœlix Polyxena? Aut cũ ita exaggeramus iniuriã uſam:ut ẽt q̃ multa minora ſũt into lerãdã dicamus.Si pullaſſes:defendi nõ poteras.uulneraſti,

eorum ipſorum:a quibus le/dimur caritatẽ.Se pronomẽ aſcribendum mihi uidetur & leduntur legendum.hoc modo.Hi.n.prę ſe ferunt eorum ipſorum:a quibus leduntur charitatem. Sed motus adhuc minoris.ueniam petere adoleſcentiã defendere:amores nonnũq̃.Hic diſtinguendum eſt alioqui ſenſus cõſumduntur. Sed non his locis tantum:uerum a iquãto magis proprie ſunt uirtutis ſimulationis ſatiſſaciẽdi.rogandi Meoqę ex hoc loco ſic tolli/poſſe uidentur ſi legatut uir/tutes.hoc modo.uerum aliq̃to magis proprię ſunt uirtutes ſimulatinois ſatiſfaciẽdi rogandi. Secundum conditionem propoſitionum. Loco propoſitionum rectius ꝓpoſitorum legeretur.hoc eſt thematum.Nam Cicero thema propoſitum interpretaẽ ut Fabius ipſe teſtis eſt. Nã ſi ἠθικὴ mores ſunt: cum hos imitamur.Sic.c.littera aſcripta ut legatur:ſenſus expoſcit

Ideoq; & medius ille oratoris modus.Loco oratoris legendum eſſe orationis uidetur.Sunt enim tres orationis modi qui a grẽcis characteres dicuntur grauis.mediocris: quem medium Fabius uocat & attenuatus:qui & humilis uocatur. Vt etiam quæ multa minora ſunt.Multo legendum eſſe patet. Sed hec diligentius cum ad eam amplificationem uenerimus dicemus.Eam accuſatiuus ut ceſſans uidetur expungendus.

Hec eſt illa qnę dynoſis uocatur. Δειν ωσιϛ. per. ει. diphthongum a græcis ſcribit. Tranſfertur autem grauitas: de qua ab Hermogene multa tradunrur. Iraſcetur ſi nihil ipſe qui iu irā concitat ſeidq; exigit ſimile patietur. Se pro nomen cum a ſenſu repellat: eradendus uidetur. Siccis agentis oculis lachrymas dabit. Loco agentis agens ut legatur ſenſus expoſcit. Has quiſq; bene cœperit. Quiſqs & conceperit mihi uidetur legendum. Has quidem dicunt ενφαντασιωτον qui ſibi res. uoces. actus. ſecundū uerū optime finget. Has eradendas eſſe atq; hunc reponēdum aperte Qui relatiuū qđ ſequirur declarat. ενφαντασιωτος autem dicitur q; bene aliquid imaginatur. Nā ut inter otia animorum. Corrupte quidē ſic legitur hic locus. Illam. n. ut particulā ſenſus aſpernatur. Forſitam aūt uel & ipſa monoſyllaba loco illius emendate reponeretur expōit. n. Fabius quo modo facultas imagines concipiendi nobis facile contingat.

Hoc animi uitium ad utilitatem nō tranſferimus. Tranſfermus ut futuri ſit temporis: cum interrogatione eſt legendum. Extremus deniq; expirātis hiatꝰ ñ iſidet. Citrā non negandi aduerbium hic ſenſus integer non habetur. Quare aſcribēdum uidetur & cum interrogatione legendū hoc modo. Extremus deniq; expirantis hiatus non iſidet. Inſequenter ενεργεια a quę a Ciceroneillustratio & euidentia nominatur. ενεργεια a quibuſdā uitioſe legitur: Cum ut alibi quoq; diximus: nō illuſtratio ſed actus atq; efficatia tranſferatur. Quem non tam dicere uideꝫ. Quæ ut ad ενεργειαν referatur: legendū eſt.

Sed hęc diligētius cū ad eā āplificationē uenerimus dicemus Interi notaſſe cōtētus ſū nō id ſolū agere affectꝰ ut q̄ ſūt oſtē dant acerba ac luctuoſa: ſed ēt ut q̄ tolerāda hēri ſolēt: grauia uideāt: ut cū imaledicto plus iniuriæ: q̄ i manu. In infamia plus pœnæ dicimus: q̄ in morte. Náq; in hoc eloquētiæ uis ē ut iudicē nō ad id tātū cōpellat: in qđ ipſi rei natura duceret Sed aut q nō ē: aut maiorē q̄ é faciat affectū. Hæc ē illa q̄ dynoſis uocat reb⁹ idignis. aſpis. iuidioſis. addēſuī orō: q̄ uirtute p̄ter alios plurimū Domeſthenes ualuit. Quod ſi mihi tradita ſeq p̄cepta ſufficeret: ſatiſſecerā huic pti: nihil eorū q̄ legi uel didici: qđ mō p̄babile fuit omittēdo. Sed mihi in aio ē q̄ latent penitus ipſa huius loci apirē penetralia: q̄ qdē nō alii qun tradēte: ſed expimento meo ac natura ipſa duce accepis Sūma. n. q̄ tū ego qdē ſentio: circa mouēdos affectꝰ i hoc poſſita ē: ut moueamur ipſi. Ná & luctus & iræ & indignationis aliquādo ridicula fuerit imitatio: ſi uerba uultūq; tātū non ētaium accōmodauerimus. Q uid. n. aliđ é cāæ: ut lugētes uti q; in recēti dolore diſertiſſime qdā exclamare uideant? & ira nōnū q̄ indoctis quoq; eloquētiā faciat? q̄ q; illis ineſt uis mētis: & ueritas ipſa morū? Quare in iis q̄ ueriſimilia eē uolumꝰ ſimus ipſi ſimiles eorū: q uere patiunt affectibus: & a tali aio p̄ficiſcat orō: qualē facere iudicē uolet. An ille dolebit: q̄ audiet me: cū hoc dicā nō dolenter? iraſcet ſi nihil ipſe: q in irā cōcitat ſe idq; exigit: ſimile patiet? ſiccis agēs oculꝰ lachrymas dabit? fieri nō pōt. Nec incēdit niſi ignis. nec madeſcimus niſi humore. nec res ulla dat alteri colorē: quē ipſa nō habet. Primū eſt igit: ut apud nos ualeāt ea q̄ ualere apud iudicē uolumꝰ: afficiamurq; anteq̄ afficere conemur. At quo mō fiet ut afficiamur? Neq; n. ſunt motus in nr̄a poteſtate. Tēptabo ēt de hoc dicere. Q uas phātaſias græci uocāt: nos ſane uiſiones appellemꝰ: p quas imagies rerū abſcētiū ita repſētant aio: ut eas cernere oculis: ac p̄ſentes hēre uideamur. Has qſqs bene ceperit is erit in affectibus potentiſſimus: Hunc quidem dicunt ενφαντάσιωτον: qui ſibi res. uoces. actus ſecūdū uerū optime finget: qđ q dē nobis uolētibus facile cōtinget. Ná ut inter ocia aiorū: & ſpes inanes & uelut ſōnia q̄dā uigilātiū ita nos hæ de qbus loqmur: imagines p̄ſequūtur: ut pegriari nauigare. prœliari. populos alloq. diuitiarū quas nō hēmus uſū uideamur diſpōere. nec cogitare: ſed facere. Hoc aī uitiū ad utilitatē nō trāſferimus? at hoſtem occiſū q̄ror. nō oīa: q̄ in re p̄ſenti accidiſſe credibile é: ī oculis hēbo? nō p̄cuſſor ille ſubitus erūpet? nō expaueſcet circūuētus? exclamabit? uꝫ rogabit uel fugiet? nō feriētē. nō cōcidētē uidebo aio? lāguis & pauor

& gemitus extremꝰ denicꝫ expirãtis hiatus ĩsidet. Insequẽt: ἐναργεία q̃ a Ciceroe illustratio & euidẽtia noiaẽ. q̃ nõ tã dicere uideẽ q̃ ostẽdere. & affectꝰ nõ aliter q̃ si rebus ipsis ĩtersimus sequẽter. An nõ ex his uisiõibus illa sunt? Excussi manibus radii reuolutaꝫ pensa leuiꝫ patens ĩ pectore uulnus & quos ille in funere pallãtis positis ĩsignibus. Quid nõ idẽ poeta pœnitus ultimi fati cepit imaginẽ? ut diceret & dulcis moriẽs reminiscit argos. Vbi uero miseratiõe opus erit: nobis ea de q̃bus q̃rimur accidisse credamus: atꝫ in aĩo nr̃o psuadeamus. Nos illi simus: quos grauia. ĩdigna. tristia passos quæramur. Nec agamus rẽ quasi alienã: sed assumamus parũper illũ dolorẽ. Ita dicemus q̃ in simili nr̃o casu dicturi essemꝰ. Vidi ego sæpe histriones atꝫ comœdos cũ ex aliquo grauiore actu psonã deposuissent: flẽtes adhuc egredi. Qđ̃ si ĩ alienis scripsit sola pnũciatio ita falsis accedit affectibus: q̃d nos facimus: q̃ illa cogitare debemus: ut moueri piclitãtiũ uice possimus? sed in schola rebus quoꝫ ipsis affici cõuenit: easꝫ ueras sibi fingere: hoc magis: quod illic ut litigatores loquimur frequentius q̃ ut aduocati. Orbũ agimus: & naufragũ & picltantẽ: quorũ induere psonas nõ attinet: nisi affectus assumimus. Hæc dissimulãda mihi nõ fuerũt: q̃bus ipse quãtuscũꝫ sum aut fui: pueniſſe me ad aliq̃d nomẽ ĩgenii credo. Frequenter motus sũ: ut me lachrymæ nõ solũ deꝑhẽderẽt: sed pallor & uero similis dolor.

De risu.

h Vic diuersa uirtus q̃ risũ iudicis mouẽdo & illos tristes soluit affectus: & aĩum ab ĩtẽtiõe rerũ frequẽter auertit & aliq̃do ẽt reficit: & a satietate uel a fatigatõe renouat. Quãta sit ãt ĩa difficultas: uel duo maximi oratores: alter græcæ. alter latinæ eloquẽtiæ prĩceps docẽt. Nã plericꝫ Demosthenis facultatẽ huius rei defuisse credũt Ciceroni modũ. ne uideri põt noluisse Demosthenes: cuius pauca ad modũ dicta: nec sane cæteris eius uirtutibus respõdẽtia palã ostẽdũt: nõ displiciſſe illi iocos: sed nõ contigisse. Noster uero nõ solũ extra iudicia: sed ẽt ĩ ipsis orõibus habitus ẽ nimis risus affectator. Mihi q̃dẽ siue id recte iudicio siue amore ĩmodico p̃cipui in eloq̃ntia uiri laboro mira q̃dã uideẽ ĩ eo fuisse urbanitas. Nã in sermone quotidiano multa: & in altercatõibus & ĩterrogãdis testibꝰ plura q̃ q̃dq̃ dixit facete: & ipsa illa q̃ sũt ĩ Verrẽ dicta frigidius: aliis assignauit: & testimonii loco posuit: ut quo sũt magis uulgaria: eo sit credibilius illa ab oratore nõ ficta: sed passim eẽ iactata. Vtinã. Quintus & libertus eius tyro: & alius q̃s fuit: q tres hac de re libros edidit: parcius dictorũ numero indusiſſẽt. & plus iudicii in eligẽdis: q̃ in cõgerendis

Et quo ille in funere Pallantis positis insignibus. Coruptum quidem esse hũc sensum facile est uidere: qui emẽdatur si quos accusatiuum expungamus ac equus illius loco ascribatur hoc modo. & equus ille in funere Pallantis positis insignibus. Sic. n. de eo scribit Vergilius Post bellator equus positis insignibꝰ æthon It lachrymans guttisq̃ humectat grandibus ora:

Et diceret ut dulcis moriẽs reminiscitur argos. Et copula utꝫ particula altera alteriꝰ locum occupauit: legendum est. n. ut diceret Et dulcis moriẽs. Atꝫ in aĩo nostro p̃suademus. In prepositio eradenda est atꝫ id pronomen illius loco scribẽdum. Vt moueri periclitantiũ uice possumus. Possimus legendum esse ut coniunctio ostendit.

Quorum inducere personas non attinet. c. expuncta indue re legendum est: ita & sensu & loquendi consuetudine exigente.

Vic diuersa uirtus.

h Quanta uis sit risus quantaꝫ in eo apte mouendo sit difficultas primum exponit: Deinde unde potissimum habeatur facultas mouendi risus. Tum quibus nominibus appelletur risus ac unde ducatur sic aperte describit: ut mendis sublatis nulla enarratiõe opus esse uideatur. Minus abiectus locus calũniantibus foret. ut legaẽ obiectus sensus expoſcit De his autem iocorum Ciceronis libris & Macrobius in secundo Saturnalium meminit his uerbis. Cicero autem quantum in ea re ualuerit: q̃ ignorat qui uel liberti eius libros: quos is cđ̃ patroni nomine composuit: quos quidam ipsius putant esse legere curauit Quis item nescit consularem eum scurram ab inimicis appellari solium: quod in oraãtiõe etiã sua uatiuius posuit.

Neſcio an errabili. Enar/rabili. caſtigate legitur. Neq; hoc ab ulla explicari puto ullo eſſe legendum notius eſt q̄ ut ſit admonendum. Sed interdum quodam etiā cor/poris tractu laceſſitur. r. litte/ra eraſa tractu. & laceſſatur: ut ſubiunctiui ſit modi: mihi legendum uidetur. Prę/terea non ut narratione moueri ſo leat. Corruptus hic quidem eſt locus: ut pote ex quo nihil ītegri ſenſus elici poteſt. Sed quo modo emendari poſſit mihi ſane non liquet: niſi for te ita corrigamus ut una rō/ne legamus. hoc modo. Prę/terea non una ratione moue ri ſoleat. Sic autem eſſe legen dum aperte quæ ſequūtur: in dicio ſunt. Neq; enim inquit acute tantum ac uenuſte. ſed ſtulte. iracunde: timide dicta ac facta ridentur. Cum ui/deatur autem res leuis & quę abſcurris. mimis inſipienti/bus deniq; ſępe moueatur: tū habet uim neſcio an imperio ſiſſimam. Tamen ut loco tū particulę. cum pro q̄uis cum ſubiunctio iuncta manifeſte expoſcit. repugnari etiam nō repugnare eſt legendū. Erū p t etiam inuitus ſępe nec ful tus ope. Cū ſuperioris dicti hęc ſit ratio. enim loco etiā & inuitis mihi legendum ui/deť. hoc modo. Erumpit. n. inuitis ſępe. Documēto ſunt iuuenes Tarentini: qui mul ta de Pyrrho rege ſecurius in ter cœnam locuti: cum ratio nem facti reſpoſceret. Caſti/gate in quibuſdam exempla/ribus repoſcerent legiť. Hoc āt & Valerius Maximus nar rat libro qnto: ubi hūanitatiſ exępla refert. Verū hoc qc qd ē ut nō auſim dicere care/re oī arte. Pro oī fortaſſe oī/norecti⁹ legeret. Quia nūlā obſeruationē hēt. Nō aduer biū aſcribēdū eē: ut ex duab⁹ negationib⁹ affirmatio una efficiať facile ex ipſo pcipiť ſenſu. hoc mō. Quia nō nul/lā. Nā id ſane doctria poſſit ſtudii adhibuiſſent. Minus abiectus locus calūniātibus foret q̄ tamē nūc quoq; ut ī oī eius ingenio facilius qd reiici: q̄ qd adiici poſſit: iuueniēt. Affert aūt ſūmā rei difficultatē. Primū qa ridicu lū dictū plerūq; falſū eſt. hoc ſemp humile. ſæpe ex ¡duſtria deprauatū. Preterea nūq̄ honorificū. tū uaria hoium iudicia in eo: qa nō rōe aliqua: ſed motu aī quodā: neſcio an enarrabili iudicať. Neq; hoc ab ullo ſatis explicari puto licet multi tēptauerint. Vnde riſus: q nō ſolū facto aliquo dicto/ue: ſed interdū quodā ēt corporis tactu laceſſiť. Præterea nō ut narratiōe moueri ſoleat. Neq;. n. acute tātū ac uenuſte: ſed ſtulte iracūde. timide. dicta ac facta ridētur. Iōq; áceps ei⁹ rei rō eſt: qa a deriſu nō ¡pcul abeſt riſus. Habet. n. ut Cicero di\cit ſedē in deformitate aliq̄ & turpitudine: q̄ cū in aliis demō ſtrātur: urbanitas. cū ī ipſū dicentē recidūt: ſtultitia uocať. Cū uideať āt res leuis & q̄ abſcurris. mimis. iſipiētib⁹ deniq; ſępe moueať: cū habet uī neſcio an impioſiſſimā: & cui repugnari minime pōt. Erūpit ēt inuitus ſæpe nec fultus ope: nec uultus mō ac uocis exprimit cōfeſſionē. ſed totū corpus uiſua cōcu tit. Rerū āt ſæpe: ut dixi: maximarū momēta uertit: cū odiū iráq; frequētiſſime frágat. Documēto ſūt iuuenes tarentini q multa de Pyrrho rege ſecuri⁹ inter cœnā locuti: cū rōnē facti repoſceret. & neq; negari res neq; defendi poſſet: riſu ſunt & opportuno ioco elapſi: Nāq; unus ex iis: īmo inqt niſi lagena defeciſſet: occidiſſem⁹ te eaq; urbāitate tota ē iuidia criminis diſſoluta. Verū hoc qcqd ē: ut nō auſim dicere carere oī arte qa nullā obſeuationē hēt ſūtq; ad id ptinētia & a grǽcis & a la tinis cōpoſita p̄cepta: ita plane affirmo p̄cipue poſitū ī natura & occaſiōe. Porro natura nō tātū ī hoc ualet: ut acutior qs at q; habilior ſit ad iueniēdū. Nā id ſane doctrina poſſet augeri ſed ineſt ¡pprius qbuſdā decor hītu atq; uultu: ut eadē illa mi nus dicēte alio uideātur urbana eē. Occaſiōi uero & ī reb⁹ ē tāta uis: ut ſępe adiuti ea nō īdocti mō ſed ēt ruſtici falſe dicāt & ī eo qs aliqd dī prior. Sūt. n. lōge uenuſtiora oīa ī reſpōdē do q̄ in ¡puocādo. Accedit difficultati: q; ei⁹ rei nulla exercita tio ē. nulli p̄ceptores utiq; in cōuiuiis & fermōib⁹ multi dica/ces. Sed qa in hoc uſu quotidiano ¡pficimus: oratoria urbani tas rara. Nec ex arte ¡ppria: ſed ad hāc cōſuetudinē cōmēdata Nihil aūt uetabat & cōpōi materias in hoc idoneas: ut cōtro uerſiæ pmixtis ſalibus fingerent: uel res ¡pponi ſingulas ad tu uenū talē exercitationē. Q uin illæ ipſæ q̄ dicta ſūt ac uocant q̄s certis diebus feſtæ licētiæ dicere ſolebamus: ſi paulū adhi/bita rōne finger ētur aut aliqd in his ſeriū quoq; eēt admixtū plurimū poterát utilitatis afferre: q̄ nūc iuuenū uel ſibi luden

augeri. Poſſet rectius legiſ q̄ poſſit. In quoq; prepoſitio ut aſcribaſ iuditio auriū ſentiſ: ut legaſ in hītu atq; uultu. Et in eo qs aliqd dicit prior. Corrupte hic ſed ne alibi qdē correcte legiſ hoc mō. Et in eo q̄ſqs aliqd dixerit prior. Mihi uero loco & copulæ: ut particula reponēda. ac loco illius in p̄poſitōis cū & eo p̄nomē ex pūgēdū uideſ hoc mō ut cū qs aliqd dixerit prior. Neq; nō uideo ēt ut in eo q aliqd dixerit prior: poſſe legi. uideſ aūt eē occaſiōis exēplū. Hoc idē aūt & Cicero in ſcdo de oratore ſcribit. Oīno inqt p̄babiliora ſunt q̄ laceſſiti dicim⁹: q̄ q̄ priores. Nā & īgenii celeritas maior ē q̄ apparet in reſpōdēdo: & humanitatis ē reſpōſio.

tiū exercitatio ē. Pluribus át noibus in eadē re uulgo utimur quæ tamē ſi diducas ſuá propriá quādá uim oſtēdent. Nā & urbanitas dicit: qua qdē ſignificari uideo ſermonē p̄ferētē in uerbis & ſono & uſu propriū quēdá guſtū urbis: & ſūptā ex cōuerſatione doctorū tacitā eruditionē: Deniq; cui contraria ſit ruſticitas. Venuſtū eē: qd cū gratia quadā & uenere dictū apparet. Salſum in cōſoetudine p̄ ridiculo tátū accipimus. natura nō utiq; hoc ē: q̄q̄ & ridicula oporteat eē ſalſa. Ná & Cicero. Oē qd falſum ait eē atticorū: nō q̄a ſunt maxime ad riſum cōpoſiti. Et catullus cum dicit. Nulla in tā magno ē corpore mica ſalis. hoc dicit nihil in corpore eius eſſe ridiculum Salſum igitur erit quod nō erit iſulſū: uelut quoddā ſimplex orationis cōdimentū: qd ſentiſ latente iudicio: & uelut palatū excitat: qd & a tedio defendit orationē. Sane tamen ut ille in cibis paulo liberalius aſpſus: ſi tamē nō ſit īnodicus: affert aliqd p̄priæ uoluptatis: ita hi quoq; in dicendo habent q̄ddā qd nobis faciat audiendi ſitim. Facetū quoq; nō tantū circa ridicula opinor conſiſtere. Neq; n. diceret Horatius facetum Catonis genus: natura conceſſum eſſe Vergilio. decoris hāc magis & excultæ cuiuſdā elegantiæ appellationem puto. lō q̄ in epiſtolis Cicero hæc Bruti refert uerba: ne ulli ſūt pedes faceti ac deliciis ingredienti mollius: quod conueuit cnm illo horatiano: molle atq; facetum. Vergilio. locum uero accipimus quod eſt contrarium ſerio. Nam & fingere & terrere & p̄mittere interi iocus ē Dicacitas ſine dubio a dicēdo: quæ ē omni generi cōe: ducta ē: proprie tamen ſignificat ſermonē cum riſu aliquos ieeſſentem. Ideo Demoſthenem urbanum fuiſſe dicunt. dicacem negant. Porpriū autē materiæ de qua nūc loquimur: eſt ridiculū. Ideoq; hæc tota diſputatio a græcis περὶ γελοίου inſcribit. Etenim prima diuiſio traditur eadem quæ eſt omnis orationis: ut ſit poſitū in rebus aut i uerbis. Vſus autem maxime ſimplex. Aut enim ex aliis riſū petimus aut ex nobis: aut ex rebus mediis. Aliena aut reprehendimus: ant refutamus: aut eleuamus: aut repercutimus: aut eludimus. Noſtra ridicula indicamus: & ut uerbo Ciceronis

Quin illę ipſę q̄ dicta ſūt ac uocantur. Dicta proprioiā noīe appellantur ea q̄ ſalſa ſunt ut Cicero in ſcdo d oratore inqt. Quæ tū ſi deducas. diducas hoc eſt ſepares legendū eſt. Quæ qdē ſignificari uideo ſermonē p̄ferētē. in uerbis. ſe aſcribendum eſt ut legamus pre ſe ferentem.

Venuſtū eſſe qd cū gratia q̄dam ex uenere dictum apparet. Caſtigate in aliis quibuſdam legitur exemplaribus ita ut & copula loco ex p̄poſitionis & dicatur non dictū legatur hoc modo. Venuſtum ē quod cum gratia quadam & uenere dicatur apparet.

Neque enim diceret Horatius facetum Catō is genus natura conceſſum eſſe Vergilio. Quid ſibi uelit Cotonis mentio hoc loco: non uideo. Quare loco Catonis ſenſus exigit: ut legatur orationis. Sicq; legendum eſſe facile percipitur ex undecimo Horatii ſermone. Molle atq; facetum Vergilio annuerunt gaudentes rure camœnę.

Dicacitas a dicendo quę eſt omni generi cōmune ducta eſt. Quod recte in quibuſdam legitur exemplaribus. Ideoque hec tota diſputatō a grecis περὶ γελοίου in ſcribitur. hoc eſt de ridiculo. Etenim prima diuiſio traditur. Cum nullius propoſitionis ratio aſſignetur: illa particula etenim mihi redundare uidetur. Eius autem genitiuus loco etenim aſcribendus. hoc modo. Eius prima diuiſio. Aliena autem reprehendimus. Aut loco autem legendum eſſe aperte ex ſenſu percipitur. Noſtra ridicula indicamus. a uocali in e conuerſa ridicule legendum uidetur. Vt in illa. Apodixe Ceciliana. Pyxide Cęliana pro apodixe Ceciliana legendum eſſe aperte ex oratione Ciceronis pro Cęlio percipitur. Sic enim ibi legitur. Hic

etiam miramur si illam cõmentitiam pyxidem obscęnissima sit fabula consecuta. Nihil est enim quod in eiusmodi mulierem cadere non uideatur. & quę sequuntur. Idem autem si uultu. Recte in quibusdam exemplaribus De uultu legitur si erasa. Nihil enim ex iis quæ dicunt salsa dicuntur insulsius. Ita quidem corruptus est hic locus: ut qđ maxime approbat Fabius dãnare uideat. Quo nãq; pacto nihil eo sit insulsius: cui maior q̃ cęteris gĩa inest. Fieri certe nõ pót. Errores ãt tolli posse uidẽtur: si & dicunt passiue & dicit singulr & salsus nõ insulsius legat hoc mõ. Nihil. n. ex iis q̃ dicunt salsa dicit salsius. Aũt q̃q̃ gratię plurimũ Cũ ãt cõiũctio nũq̃ primũ in oratione optineat locum: in secundum referatur hoc modo. Quãq̃ aũt.

Qualia nuper Iani Bassi Iuni⁹ Bassus orator fuit egregius. Quare Iunii Bassi puto legendum. Horum autẽ oratorum de quib⁹ hoc loco meminit Fabi⁹: nulla aut scripta aut dicta extant. Quare talia fuisse qualia Fabi⁹ ait: credamus. In hac quidẽ pugna forensium malim mihi lenibus iterdicere. Corrupte in quibusdam exemplaribus non interdicere: sed uti licere legitur. forẽsi autem loco forensium mihi uidetur esse legendum. hoc modo. In hac quidem pugna forẽsi malim mihi lenibus interdicere ut sub intelligatur q̃ amicum perdere. Non nunq̃ & contumeliose & aspere dicere in aduersarios pmissũ est. Quã q̃ ut legat loco illæ negationũ nõ nunq̃: sensus exposcit integritas. Vel qa redire ẽt i ipsos. Sic qđẽ legit sed recidere sensut ac loquẽdi cõsuetudini maxime cõuenire uidet.

Primũ itaq; cõsiderãdũ ẽ & qs i q̃ cã & apud quẽ. Loco in ppositiõis & copula uidet reponẽda. hoc mõ & qs & qua cã. Aut nostrũ quoq; litigatorẽ. In prępositio ascribat: ut legat Aut in nim quoq; litigatorẽ. Ad cũ contra quẽ iudicio liberali aderat: ne faciẽ qdem hẽri hois. Ad ppositio mihi expũgẽda uidet & hẽre nõ hẽri legẽdũ Hoc mõ. Eũ cõtra quẽ iudicio liberali aderat: ne faciẽ q dẽ hẽre liberi hois. Extrinsecus ãt uerbũ dixit qđ frequẽtissime elegãter ptermittit ſb audiẽdũ ẽ. Liberale uero iudicium dicitur: in quo de alicuius agit libertate. Apđ iuricõsultos uero ẽt titulus est.

utar: dicimus aliqua subabsurda. Nanq; eadẽ quæ si iprudẽtibus excidãt: stulta sunt. si simulamus uenusta creduntr. Tertium est genus: ut idem dicit: i decipiendis expectationibus. dictis aliter accipiendis: cæterisq; quæ neutram personam cõtingunt. Ideoq; a me media dicũtur. Item ridicula aut facim⁹ aut dicimus. Facto risus cõciliatur interim admixta grauitate: ut Marcus Cælius pretor: cũ sellam eius curulem consul Isauricus fregisset: alteram posuit loris intentam. Dicebatur autem cousul a patre aliqnãdo cæsus flagris. Interim sine respectu pudoris: ut in illa Pyxide Cæliana. Quod neq; oratori neq; ulli graui uiro cõueniat. Idem autem si uultu gestuq; ridiculo dictum sit: in quibus est quidem summa gratia: sed maior cũ captare risum uon uidetur. Nihil enim ex iis quæ dicuntur salsa: dicitur insulsius. q̃q̃ autem gratiæ pulrimum dictis seueritas affert, fitque ridiculum id ipsum: quia qui dicit non ridet: est tamen interim & aspectus & habitus oris: & gestus non inurbanus: cũ iis modus contigit. Id porro quod dicitur: aut est lascium aut hilare: qualia Galbæ pleraq;: aut contumeliosum: qualia nuper Iunii Bassi: aut asperum qualia Cassii seueri: aut leue: qualia Domitii afri. Refert is ubi quis utatur. Nam in conuictibus & quotidiano sermone lasciuia humilibus, hilaria omnibus conueniunt. Ludere nunq̃ uelimus: longeq; absint propositum illud: potius amicum q̃ dictum perdidi. In hac quidem pugna forensium malim mihi lenibus interdicere. Nonnunq̃ & contumeliose & aspere dicere in aduersarios permissum est: cum accusare etiam palam & caput alterius iniuste petere cõcessũ sit. Sed hic quoq; tamẽ i humana uideri solet fortunæ iselectatio: uel quia culpa caret: uel quia redire etiã in ipsos qui obiecerunt põt. Primũ itaq; considerandum est: & qs in qua cã: & apud quem: & in quem: & quid dicat. Oratori minime cõuenit distortus uultus gestusq;: quæ in mimis rideri solent. Dicacitas etiam scurrilis & scænica huic personæ alieniſſima ẽ. Obscænitas uero non a uerbis tantum abesse debet: sed etiã a significatiõe. Nã si quando obiici potest: non in omni loco exprobanda est. Oratorem prætetea ut dicere urbane uolo: ita uideri affectare id plane nolo. Quapropter ne dicet quidem salse quotiẽs poterit: & dictum potius aliquando perdet: q̃ minuet aucto

De liberali causa. ad quem Paulus sic scribit: Ordinata liberali causa liberi loco habetur is qui de statu suo liti gat: & item. Ordinato liberali iudicio iterim pro libero habetur: & sicut ipse ageret: ita cum eo agi potest. Fa ciem uero liberi hominis turpes ac deformes ideo non habere dicuntur: quod ut idem Paulus de statu homi num scribit: non sunt liberi qui contra formam humani generis conuerso more procreantur: ueluti si mulier monstrosum aut prodigiosum enixa sit. Ne tempore alienum. Tempori ut sit dandi casus mihi legẽdum uidetur. Nam alienum interdum cum ablatiuo cum a uel ab prepositionibus copulatur. Interdum cum dati/

ritatem. Nec accusatorem autem atroci in causa: nec patro/ num in miserabili iocantem ferret quisq̃. Sunt etiam iudices quidam tristiores: q̃ ut risum libenter patiantur: Solet iterim accidere. ut id quod aduersarium dicimus: aut in iudicem conueniat: aut nostrum quoque litigatorem: quamquam ali qui reperiuntur: qui ne id quidem quod in ipsos recidere possit euitent. Q uod feci longus Sulpitius: qui cum ipse fœ dissimus esset: ad eum contra quem iudicio liberali ade/ rat: ne faciem quidem habere liberi hominis: cui respon/ dens Domitius affer: tu inquit ex animi sententia longe.

Q ui malam faciem habet liber nõ est. V itandum etiam ne petulans: ne superbus: ne loco: ne tempori alienum: ne præ/ paratum: ne domo allatum uideatur: quod dicimus. Nam aduersus miseros: sicut supra dixeram: inhumanus est iocus. Sed quidam ita sunt receptæ auctocitatis & notæ uerecũdiæ: ut nocitura sit in eos dicendi petulantia. Nam de amicis iam præceptum est. illud non ad orãdi fere consilium: sed ad om nes pertinet. Laceſſat hoc modo quem lædere sit periculo/ sum: ne aut inimicitiæ graues insequantur: aut turpis satisfa/ ctio. Male etiam dicitur quod in plures conuenit: si aut natio nes totæ incessantur: aut ordines: aut cõditio: aut studia mul/ torum. Ea quæ dicit uir bonus omnia salua dignitate ac uere cundia decent. Nimium enim risus precium est si probitatis compendio constat. Vnde autem concilietur risus: & quib9 ex locis peti soleat: difficillimum est dicere. Nã si species om/ nes persequi uelimus: nec modum reperiemus: & frustra la/ borabimus. Neque numerosi minus sunt loci: ex quib9 hæc ducta: q̃ illi ex quibus eas quas sententias uocamus: ducũtur neque alii. Nam hic quoque est inuentio & elocutio: atque ipsius elocutionis uis alia in uerbis: alia in figuris. Risus igit oriuntur aut in corpore eius: in quem dicimus: aut ex animo qui factis ab eo dictisque colligitur: aut ex iis quæ sunt extra posita. Intra hæc enim est omnis uituperatio: quæ si grauius posita sit: seuera sit: si leuius ridicula. Hæc aut ostenduntur: aut narrantur: aut dicto notantur. Rarum est autem: ut oculis subiicere contingat: ut fecit. C. Iulius: qui cum He/ lio mancipi sæpius obstrepenti sibi diceret. Etiam ósten dam qualis sis: isque plane instaret interrogatione: qualem se

uo. Sed omnes pertinet. Non omnes sed omnia legẽ dum esse facile ẽ uidere. Ea que dicitur uir bonus omnia salua dignitate decent. Salua pro salsa recte in quibusdam legitur exemplaribus. Ne q̃ numerosi minus sunt loci ex quibus hæc ducta: q̃ illi ex quibus quas sententias uoca mus: ducuntur. Dicta legen/ dum esse non ducta acutius i tuenti patet. Eę uero non eas legendum esse nemo non ui/ det. Hoc autem ex secũdo de oratore libro: ut pleraq̃ alia sumptum: eleganter per alia uerba suũ efficit Fabius. Sic autem apud Ciceronem legi tur Sed hoc memẽtote quos cunq̃ locos attingam unde ridicula ducantur: ex iisdem locis fere etiam graues senten tias posse duci. Risus igitur oriuntur aut in corpore eius in quem dicimus. Ex corpo/ re in quibusdam recte scribit exemplaribus. Quę si grauĩ us posita sit seuera sit. si leui9 ridicula. Mendis non uacat hic locus: q̃ sic tolli posse ui/ dentur. si pro seuera seria le/ gatur: & ẽ loco sit, & sin lo co si coniunctiõis iterum po sitę. Hoc mõ. Quæ si grauĩ9 posita sit: seria est. Sin leuius ridicula. Rarũ est autẽ ocu lis subiicer cõtingat. Vt aseri batur ne sensus minus iteger uideat. Sic. n. i gbusdã legit exẽplarib9 Raręẽ aũt ut ocu lis. Etiã ostẽdá qualis sis. Iã loco illius etiã ut legat sensus exposcit. Isq̃ plane instaret interrogatione: qualem se ta men ostensurus esset. Tan/ dem non tamen esse legendũ facile censebit: qui non igno rat Tãdẽ affectui atq̃ idigna tioni interdum seruire: quiq̃ secundũ de oratore unde hæc sumuntur diligenter legit.

Tabernæ aũt erant citra forũ. ac ſcutum illum ſigni gratia poſitum. Circa & illud recte. Citra & illum legitur corrupte. Aut. M. Cęlius de illa c. Lęlii. Ac copula loco aut mihi uidet reponẽda. Tũ id feſtiuiſſimũ qd adiicit orator. Eſt uerbũ recte in gbuſdã exẽplaribus aſcriptũ legit: hoc mõ Tũ id eſt feſtiuiſſimũ. Nam & a Cicerone ſic eſt Fabricii fuga illa credita. Sic qdẽ legit: ſed credita nihil ad ꝓpoſitũ. Cõdita uero penultima ꝓducta ſenſu ꝙ pulcherime mihi. cõuenire uidet. Quare cõdita uel repugnãtibus exẽplaribus uidet eſſe rẽponẽda. Reſpicite inquit hoium fortunã. reſpicite. c. Fabricii ſenectutem. Quędã hoc loco eẽ ꝓtermiſſa aperte ex oratione Ciceronis pro Cluentio: unde hęc ſunt deſcripta perſpicitur. Sic enim ibi legitur. Reſpicite inquit hominum fortunas reſpicite dubio uarioſque caſus. reſpicite. C. Fabricii ſenectutem cum hoc reſpicite ornãdę orationis cauſa: ſępe dixiſſet: reſpexit ipſe. At Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat. Cętera quę ſequuntur quia ſunt maxime ridicula: ſubiicere non grauabor. Hic inquit iudices ridere. ſtomachari atque ægre ferre patronus: cauſam ſibi eripi. & ſe cętera de illo loco reſpicite iudices nõ poſſe dicere. Nec quicquam prius eſt factum ꝙ ut illum perſequeretur: & collo obtorto ad ſubſelia reduceret. Tum illud ultimum ſic ſubſecutus. Hic loco illius ſic corrupte i quibuſdam legitur exemplaribus: ut ad illud uerbum trã ſierit quod ſequitur referatur Initium enim ſenſus uidetur eſſe ſubſecutus quo modo tranſierit: In narrando autem Cicero conſiſtere faceciας putat. dicacitatem in faciendo. Hunc locum depraua tum eſſe ueminem puto non uidere. Quo namque modo dicacitas in faciendo a Cicerone conſiſtere dicatur: cum ut paulo ante uidimus: a dicendo deducatur & ſignificet ſermonem cum riſu aliquos inceſſentem. Quare pro faciendo forſitam legendum eſt iaciendo: id quod facile ex iis: quę poſt duos uerſus inferuntur: colligi poteſt: Sic enim Fabius inquit: Illd quoq; genus eſt poſitum non inhac ueluti iaculatione uerborum. Hoc idem ex ſecundo quoq; de oratore pcipi poteſt: ubi ſic pręcipitur. Duo ſunt genera facetiarum quarum alterum re tractatur. alterum dicto. Re ſiquando id tanꝙ fabella narratur: & paulo poſt. In dicto autem ridiculum eſt id quod uerbi: aut ſententię quodam acumine mouetur: Sed dictorum quoq; ab eorum urbane. Loco eorum eodem legẽdũ eſſe cõſtat.

tamen oſtenſurus eſſet: digito demonſtrauit imaginem galli in ſcuto cimbrico pictam: cui máceps tũ ſimillimus eſt uiſus Tabernæ autem erant circa forum: ac ſcutum illum ſigni. gratia poſitum. Narrare quæ falſa ſint: in primis eſt ſubtile & oratorium: ut Cicero pro Cluentio natrat de Cepaſio atque Fabricio: aut Marcus Cælius de illa. C. Lælii collegæque eius in prouinciam feſtinantium contentione. Sed in his hominibus cum elegans & uenuſta exigitur tota expoſitio: tum id feſtiuiſſimum quod adiicit orator. Nam & a Cicerone ſic eſt Fabricii fuga illa credita. Itaque cum calidiſſime ſe putaret dicere & cum illa uerba grauiſſima ex intimo arteficio de prompſiſſet. Reſpicite inquit hominum fortunam reſpicite Caii Fabricii ſenectutem. cum hoc reſpicite ornandæ orationis cauſa ſæpe dixiſſet: Reſpexit ipſe. Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat: & cætara quæ adiecit. Nam eſt notus locus: cum in re hoc ſolum eſſet Fabricium a iuditio receſſiſſe. Et Cælius cum omnia uenuſtiſſime finxit: tum illud ultimum: Hic ſubſecutus quo mõ trãſierit utrum rate an piſcatorio nauigio nemo ſciebat. Sciculi quidem ut ſunt laſciui & dicaces: aiebãt in delfino ſediſſe: & ſic tanꝙ arriona trãſuectũ. In narrãdo ãt Cicero cõſiſtere facetias putat dicacitatẽ in faciẽdo. Mire fuit in hoc genere uenuſtus Afer Domitius: cuius orationibus cõplures huiuſmodi narratiões inſertæ reperiuntur. ſed dictorum quoq; ab eorum urbane ſunt editi libri. Illud quoq; genus eſt poſitũ nõ i hac ueluti iaculatione uerborum & incluſa breuiter urbanitate: ſed i quodã longiore actu: quod de Craſſo cõtra Brutũ. Cicero i ſecũdo de oratore libro: & aliis qbuſdã locis narrat. Nã cũ Brut⁹ i accuſatiõe Caii pláci ex duobus lectoribꝰ oſtẽdiſſet cõtraria Lociũ Craſſũ patronũ eiꝰ i orõne quã de colonia narbonẽſi habuerat: ſuaſiſſe: iis quæ de lege ſeruilia dixerit: tres excitauit: & ipſe lectores: hiſq; patris eius dialogos dedit legendos

inquirendæ ueritatis ratiõnẽ iudex amittit occupatus affectib9: æstu ferẽ: & uelut rapido flumini cõsequtur. Ita argumẽta ac testes qd egerint pronũciatio ostendit. Cõmotus autẽ ab oratore iudex qd sentiat: sedens adhuc atq; audiẽs cõfitetur: An cũ ille q̃ plerisq; porationibus petitur: fletus erumpit: nõ pala dicta sententia est? Huc igiẽ incũbat orator: hoc op9 ei9 hic labor ẽ: sine quo cætera nuda. ieiuna infirma. ingrata sunt Adeo uelut spũs opis huius atq; aius ẽ in affectib9. Horũ aũt sicut ãtiquitus traditũ accepimus: duę sunt species. alterã græci πάθος uocãt: quã nos recte uertẽtes ac pprie affectũ dicimus. alterã ἦθος cuius noie: ut ego qdẽ sẽtio: caret sermo romanus. mores appellanẽ atq; inde pars quoq; illa philosophiæ ἠθική moralis est dicta. Sed ipsam rei naturã spectãt in mihi nõ tã mores significari uidẽtur: q̃ morũ quædã pprietas. Nã ipsis qdẽ oẽs habitus mẽtis cõtinẽẽ. Cautiores uolũtatẽ cõplecti: q̃ nomia interptari maluerũt. Affect9 igiẽ hos cõcitatos: illos mites atq; cõpositos eẽ dixerũt. In altero uehemẽter cõmotos. in altero lenes: deniq; hos impare. illos psuadere. hos ad probationẽ: illos ad beniuolentiã pualrre: Adiiciũt qdã peritorũ pathos tẽporale esse: Quod ut accideẽ frequẽtius fateor: ita nõ nullas credo eẽ materias: q̃ cõtinuũ desiderẽt affectũ. Nec tũ minus artis: aut usus hi leuiores habẽt. uiriũ atq; ipetus nõ tã tũdẽ exigũt. In causis uero etiã pluribus uersantur: imo secundũ quendã intullectũ in oibus. Nã cũ ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur: qcqd de honestis & de utilibus deniq; faciendis & nõ faciendis diciẽ: hoc uocari põt. Q uidã cõmendationem atq; excusationem ppria huius officii putauerunt. nec abnuo esse: ista in hac parte: sed nõ cõcedo ut sola sint: qn illud adhuc adiicio πάθος atq; ἦθος. Sed inteti ex eadem natura: ita ut illud maius sit. hoc minus: ut amor πάθος caritas ἦθος. Interdum diuersa inter se: sicuti epilogis. Naq; πάθος cõcitat. ἦθος solet mitigare. ppria tamẽ mihi hui9 nois exprimenda natura est: quatenus appellatione ipsa nõ satis significare uidetur. ἦθος qdẽ itelligimus: quodq; a docentib9 desideramus: id erit qdẽ ante oia bonitate cõmendabiẽ. nõ solũ mite ac placidũ: sed plerũq; blãdũ & humanũ. & audientibus amabile atq; iucũdũ. in quo exprimendo sũma uirtus ea est: ut fluere oia ex natura rerũ hoiumq; uideanẽ: quo mores dicentis ex oratione perluceant: & quodammodo agnoscantur: qdẽ est sine dubio. inter coniunctas maxime psonas quotiens pferimus. ignoscimus: satisfacimus. monemus procul ab ira. procul ab odio. Sed tamen alia patris aduersus filiũ tutoris aduersus pupillũ. mariti aduersus uxorem moderatio est.

Cautiores uoluptatẽ cõplecti q̃ noia interptari maluerũt. Volũtatẽ le ẽdum ẽ: hoc ẽ intellectũ ac significationem. nõ aũt uoluptarẽ. Affectus igitur hos cõcitatos: illos mites: atq; cõpositos esse dixerũt. In hoc qdẽ sensu nihil desiderãdũ esse qbusdam fortasse uideẽ. Sed duo illa uerba græca πάθος & ἦθος ut ascribaẽ sẽlus exposcit Nã Fabius ex quorundã sententia exponit affectus cõcitatos esse πάθος. mites uero ἦθος Quare mihi sic legẽdũ uideẽ ut ascribantur hoc mõ. Affectus igiẽ hos cõcitatos πάθος. illos mites atq; cõpositos ἦθος eẽ dixerunt Hos ad probationẽ. illos ad beniuolentiam pualere. Probationẽ sensus aspernaẽ. Perturbationẽ uero amplectitur Quare uel refragãtibus exẽplaribus pturbationẽ pro pbatiõe legendũ esse facile cõtenderim. Nec tamẽ minus artis aut usus hi leuiores habent. Quãuis leuiores quoq; legi possit: tamẽ leniores hoc est mitiores magis sensui cõuenire uideẽ. Nam cũ ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur qcqd de honestis & de utilibus deniq; faciẽdis & nõ faciẽdis discẽ hoc uocari põt. Hic qdẽ locus adeo ẽ deprauatus: ut neq; corrigi: neq; sensus elici possit nõ quin mendæ aliquę facile tolli possint: ut dicitur. s. littera expũcta legaẽ. Sed ga aliqd adiici necessariũ uidetur: qdẽ inuitus facio: nullo prẽsertim mihi astipulante exemplari. Hanc autem dictionẽ nisi ascribendam puto: ut legatur. Nam cum nisi ex illo & hoc loco nihil ab oratore tractetur: quicquid de honestis & de utilibus deniq; faciẽdis & non faciendis dicitur: hoc uocari potest. Nec ab uno eẽ ista in hac parte. Emendete in aliis quibusdam exemplaribus legitur abnuo pro illis ab uuo: Hi enim prẽferũt

Quæ eſt Ciceronis in pletorium. L. aſcribatur ut quale ita ſenſu expoſcente legatur. Vt Fabius Maximꝰ incuſãs Auguſtę cõgiarioꝝ: q̃ amicis dabãtur: exiguitatẽ heminariá eẽ dixit. De prauatũ hũc eẽ locũ pauci ad modũ aiaduertũt: cũ duobus & maximis qdẽ flagitiis ſit ingnatus. q̃ mihi ſic tolli poſſe uidenꝫ: ſi loco Augn ſtæ Auguſti. & Heminaria. m. littera de fine eraſa legaꝫ. ut. n. cõgiariũ a cõgio mẽſurę gñere deducaꝫ: ſic ab he mina itidẽ mẽſura Heminariũ deriuaꝫ. Q d nõ pſpiciẽtes huius diuini opis corruptores & Auguſtũ in Au guſtã & Heminaria i Heminariá ut iter ſe cõuenirẽt puerterũt Et miramur ſi in difficilioribus grauiora quoq; ppetrata ſũt flagitia. Ná cõgiariũ cõe liberalitatiſ atq; menſurę. a mẽſura ducta imi nutiõe regꝫ. Ne hęc qdẽ uer/ bi explanatio crꝑibꝰ uacua eſt: ſic ãt emẽdari poſſe uideꝫ ut cũ particula ac ſit uerbũ a ſcribaꝫ & iminutio legaꝫ ulti ma ſyllaba in eſt uerbũ cõner ſa. hoc mõ. Ná cũ congiariũ cõe ſit liberalitatis atq; mẽſu rę: a mẽſura ducta iminutio ẽ regꝫ. Expõit ãt Fabiꝰ quo mõ p metalepſin dictum ſit. ẽ. n. metalepſis ut inqt Diomedeſ grãmaticus p trãſlationẽ di/ ctionũ ꝓprietatis dilatio. uel dictio gradati a nomie ad p priá ſignificationẽ deſcẽdẽs: ut ſpelũcis abdidit atris. Ex a tris. n nigrę intelligũtur. Ex ni gris tenebras hũtes ac p hoc in ꝑceps ꝛ fũdę. Sic Fabiꝰ nõ cõgiaria ſed heminaria eẽ di xit ex puitate mẽſurę exigui/ tatẽ mũęgꝫ ſignificãs. Ná He mina cõgio minor ẽ mẽſura Heminaria ergo p metalepſin parua intelligũtur. ut. n. a con gio cõgiariũ. ſic ab Hemina heminariũ declinari poſſe di ximus. Eſt. n. cõgiariũ qd a principe aliquo doni gratia i populũ daꝫ. Itẽ ẽ mſura q̃dã ut Paulus de fũdo inſtructo Item urneę areę. Et congia/ ria ſextaria. Hemina ẽ ſcdm quoſdã modiũ ſextariũ. Per/ ſius. Fregerit haminas arrect i ędilis iniq̃s. Et tã frigida. hęc ꝓnomẽ aſcribẽdũ ẽ. hoc mõ. Et hæc tã frigida. Mõ futu/ rũ ut oia uerteret cũ di ceret ei uerres. Verreret legendũ ac ei datiuus uꝝ: ut redũdaſ expũ gẽdus. Mõ Herculẽ ei quẽ expilauerat: moleſtiorẽ apro Etymanthio fiſſe. Peruerſus mihi uꝝ hic ſẽſuſ. Neq;. n. Her culeſueri ſed cõtra Verres herculi quẽ expilauit fuit moleſtus. Quare uel exẽplaribus refragrãtibus corrigam⁹ hoc mõ: ut & Herculi & eũ legamus. hoc mõ. Mõ Herculi eũ quẽ expilauerat. Quæ. i. u. i. i. q. Lẽtu. Spinterẽ & Scipio. Syriatio. e. d. Qua e uocali eraſa & ſerapionẽ ñ Syriationẽ legẽdũ eẽ cõtẽderi. Ná ut q̃ legaꝫ ſen ſus expoſcit. Serapionẽ ãt uocitatũ fuiſſe Scipionẽ teſtaꝫ Valerius Maxius i capite d ſiſtitudie formę. Eximię

quale eſt Ciceroꝝis in Pletoriũ fonteii accuſatorẽ cuius matrẽ dixit dũ uixiſſet ludũ: poſtq̃ mortua eſſet: magiſtros habuiſ/ ſe dicebãtur aũt dũ uixit: infames fœmine ad eá cõuenire ſoli te. poſt mortẽ eius bona ueniebãt: q̃q̃ hic ludus p trãſlationẽ dictus eſt. magiſtri p ãbiguitatẽ. In metalepſim quoq; cadit rõ dictorũ. Vt Fabius maximus incuſãs auguſte cõgiariorũ: q̃ amicis dabãtur exiguitatẽ heminariá eẽ dixit. Ná cõgiariũ cõe liberalitatis atq; menſuræ: a menſura ducta iminutiõe re rũ: & tã frigida q̃ eſt nominũ fictio. adiectis. detractis. muta/ tis litteris: ut aciſculũ. qa eẽt pactus paciſculũ: & placidũ noie qa is acerbus natura eſſet Aculũ & Tulliũ: cũ fur eẽt. Tolliũ dictos iuenio. Sed hęc eade gñera cõmodiuſi rebus q̃ i noib⁹ reſpõdent. Afer. n. uenuſte Máliũ ſurã multũ in agendo di/ ſcurſantem. ſalientem. manus iactãtem. togã deiicientem & reponentem nõ agere dixit: ſed ſatagere. Eſt. n. dictũ p ſe ur/ banũ ſatagere: etiá ſi nl'la ſubſit alterius uerbi ſimilitudo. Fiũt & detracta & adiecta aſpiratõe: & binis cõiũctis uerbis ſimlr ſępius frigida aliq̃do tamẽ recipiẽda. eadẽq; cõditio ẽ i iis q̃ a noibus trahũtur. Multa ex hoc Cice. i Verrẽ: ſed ut ab aliis dicta mõ futurũ: ut oia uerreret: cũ diceret Verres: mõ Her/ culẽ ei quẽ expilauerat moleſtiorẽ a p erimáthio fuiſſe. mõ malũ ſacerdotẽ: q tã neq̃ Verrẽ reliqſſet: qa ſacerdos Verri ſucceſſerat. Prębet tamẽ aliq̃do occaſion ẽq̃dá fœlicitas hoc quoq; genere bene utãdi: ut p Cecina Cice. i teſtẽ Sex. Clo diũ Phormionẽ. Nec minus niget inqt: nec minus confidẽs q̃ eſt ille terentianus Phormio. Achriora igitur ſunt & elegã/ tiora quæ trahuntur ex ui rerum. In his maxime ualet ſimi/ litudo: ſi tamen ad aliquid inferius leuiuſque referatur: quæ iam ueteres illi iocabantur: qui Lentulum ſpintherem & Sci pionem ſyriationem eſſe dixerunt. Sed ea non ab hoibus mõ petitur: uerũ etiá ab animalibus: ut nobis pueris Iunius baſ/ ſus homo in primis dicax aſinus albus uocabatur: & Sarmen tus ſeu Publius Bleſſus Iunium hominem nigrũ & marcũ & pandũ fibulam ferream dixit: quod uũc riſus petẽdi genus

frequẽtissimum est. Adhibetur autem similitudo interim palam: interim serio solet parabolæ: cuius ẽ generis id Augusti qui militi libellum timide porrigenti: noli inqt dubitare: tãq̃ assem elephanto des. Sunt quędam etiam uerisimilia. Vnde Vatinius dixit hoc dictum: cum reus agente in eũ Caluo cãdido frontẽ sudario tergeret: idq; ipsum accusator in inuidiã uocaret: q̃uis reus sum inquit: & panem cádidũ edo. Adhuc est subtilior illa simili translatio: cũ quod in alia re fieri solet in aliam mutuamur: Ea dicatur sane fictio: ut Chrysiphus cum in triumpho Cæsaris eburnea oppida essent translata: & post dies paucos Fabii Maximi lignea thecas esse oppidorum Cæsaris dixit. Et Emphedocles de Mirmillone qui retiarium consequæbatur: nec feriebat: Viuum inquit capere uult. Iungitur amphibologiæ similitudo: ut. L. Galba qui pilam negligenter petenti: sic inquit: Petis tanq̃ Cæsaris candidatus. Nam illud petis ambiguum ẽ: securitas similis: quod hactenus ostendisse satis est. Cæterum frequentissima aliorum genernm cum aliis mixtura est: eaq; optima quæ ex pluribus constat. Eadem dissimilium ratio est. Hinc eques romanus ad quem in spectaculis bibentem: cum misisset Augustus qui ei diceret: egõ si prandere uolo: domum eo. tu. n. inquit non times: ne locum perdas. Econtrario non una species. Neque enim eodem modo dixit Augustus præfecto: quem ignominia mittebat: subinde interponenti præcibus. Quid respondebo patri meo: dic me tibi displicuisse: quo Galba penulam rogãti. non possum commodare. domi mane o: cum cœnaculum eius perplueret. Tertium adhuc illud si quidem ut ne auctorem ponam: uerecundia ipsius facit. Libidinosior es q̃ ullus spado: quo sine dubio & opinio decipitur. Sed ex contrario & hoc ex eodem loco eſt sed nulli priorum simile: quod dixit Marcus Vestinius: cum ei nunciatum esset aliquando desinet putere. Onerabo librum exẽplis: similemque iis qui risus gratia componunrur efficiam: si persequi uoluero singula ueterũ. Ex oĩbus argumẽtorum locis eadem occasio est. Nã & finitione usus est Augustus de Pantominis duobus: qui alternis gestibus contẽdebãt: cũ eorũ alterũ saltatorem dixit: alterũ interpellatorem: & partitione Galba: cũ penulã rogãti respondit. non pluit. nõ est opus tibi. si pluit ipse utar. Proinde genere: specie. propriis. differẽtibus. iugatis. adiunctis. consequentibus. antecedentibus. repugnantibus. causis. effectis. comparatione parium. maiorum. minorum similis materia præbetur. Sicut in tropos quoq; omnes cadunt. An non plurima dicuntur: quæ refert.

uero inquit nobilitatis adolescens Cornelius scipio cum plurimis & clarissimis familię suę cognominibus abũdaret: i seruilẽ Serapionis appellationẽ uulgi sermõe ipactus est qđ huiusce noĩs uictimario pq̃ similis erat. Lentulus aũt: ut idẽ ait: ex quodã aſſeclarum cognomẽ spintheris traxit. Adhibẽt aũt similitudo interim palã: iterim serio solet parabole. Corruptus eẽ hic sensus manifeste uidẽt. palã. n. & serio sunt disparata neq; ullã inter se habẽt relationẽ: quã interim aduerbiũ exposcit. Quare serio forsitan est eradẽdũ ac loco eius inseri uerbũ totidẽ syllabarum reponẽdũ: hoc modo. Adhibetur aũt similitudo interim palam. interim inseri solet parabole. Adhuc subtilior illa simili translatio. Ex ꝓpositio ẽ ascribẽda: ut ex simili legãt.

Vt Chrysippus cũ in triumpho Cęsaris eburnea oppida essẽt trãslata: & post dies paucos Fabii M. lignea: thecas esse oppidorũ Cęsaris dixit: Thecas legẽdũ esse facile ẽ uidere. Sũt aũt Thecę repositoria rerũ: unde bibliotheca librorũ repositoriũ dici põt.

Sic inqt p. tãq̃. C. cã. Cãdidati Cęsaris dicebãt: ut ego qdẽ sentio: quos Cęsar extollebat ac in adipiscẽdis magistratibus iuuabat. Isti aũt Cęsaris fauore freti negligẽtius ambibãt: petebãtq; magistratus. Sũt qdẽ & q cãdidati ꝑncipis dicũt. q i senatu soł ꝑncipibus litteras legebãt: de qb⁹ & Vlpianus de offi. q̃storis sic scribit: eteni candidati ꝑncipis erãt q̃storeș q nunq̃ ꝓuincias sortiebãt. Tu. n. in. nõ t. ne lo. p. illa cõiũctio n. ut supuacua mihi uidẽt ex pũgẽda. Quod si. d. & op. de. Quod di. M. Ve. cũ ei nũcintũ eẽt: aliq̃ desinet putere. Huic qdẽ sensui aliq̃ de eẽ uideo: sed q̃ ea sint diuina re mihi non licet. An non plurima dicuntur q̃ refert.

Cicero de homine prælongo caput eũ ad Fornicẽ Fabium offendisse. Hunc quoq; deprauatũ eẽ locũ tũ ex sensu ipso: tum ex secundo de oratore libro facile perspici potest. Nam Cicero hunc eundem locum exponẽs ita scribit. Etiam illa quæ minuendi aut augendi causa dicuntur: incredibilem admirationem afferunt: uelu tu Crasse in concione ita tibi ipsum magnum uideri. Memium: ut in forum descendens caput ad Fornicẽ Fabii demitteret. Ex his Ciceronis uerbis hunc sensum sic emendandum coniecto: ut græce καθυπε βολην ascribatur. græca enim a librariis fere litterarum græcarum imperitis facilius prætermitti solent. hoc est per hyperbolen: qua & incrementum & decrementum significat. Quale præterea nõ quæ legẽdum uidetur. hoc modo An non plurima per hyperbolen dicuntur quale refert Cicero & cętera. Fornix autem Fabianus: ut Pędianus scribit. arcus est iuxta Regiam in sacra uia a Fabio Censore cõstructus: qui diuictis Alobrogibus Alobrox est nominatus. Ibiq; scuta eius posita fuere. Interim utrumq;. Quid sibi uelint hęc duo uerba mihi non percipitur. Nihil certe sensum adiuuant: Sed omnino superuacua uidentur nisi quod locum ioci eius: quẽ de genere Lẽtulorum. P. oppius: dixit: occupasse uidẽtur Dictũ namq; illud ita corruptum atq; cõfulum est ut nõ habeatur. Quid Ironia. nõne etiam quæ sit, uerissime loci prope genus est. Emendate in quibusdam exemplaribus uerissima & ioci legitur. Hoc uero & Cicero præcipit cum inquit. Vrbana etiã dissimulatio est: cum alia. dicuntur ac sentias. Quam uerba ne usus est Afer cũ Didio gallo. ut qua legat sensus ex posceret quis exẽplaria nobis non astipulentur. Quaq; Cicero usus sit: est uidetur legendum ne modi dissimiles copulentur. Emphasia Iulius dixit ferrum Tatium incidisse. Emphasi quidẽ. a uocali expuncta legendum est: sed ne sic quidem mihi percipitur hoc dictum: Emphasis autem est ut ipse Fabius i nono describit cũ ex aliquo dicto latens aliquid eruitur: ut apud Virgilium Non licuit thalami expertem sine crimine uitam Degere more ferę. Quãq; enim de matrimonio Cicero de homine prælongo: caput eum ad fornicem Fabiũ offendisse. Et quod. P. Oppius dixit de genere Lentulorum cum assidue minores parentibus liberi essent in nascendo. Interim utrunq;. Quid ironia? nonne etiam quæ sit uerissime loci prope genus est? qua urbane usus est Afer: Cum Didio gallo: q prouinciã ambitiosissime petierat: deinde impetrata ea tanq; coactus querebatur. age inquit aliquid: & rei. p. causa elabora: quaq; Cicero usus sit: cum Vatinii morte nuuciata: cuius parum certus dicebatur auctor. Interim inquit usura fruar. Idem per allegoriam. Marcum Cæliũ melius obiicientem crimina q̃ defendentẽ: bonam dextram. malam sinistram habere dicebat. Emphasia Iulius dixit ferrum tatiũ incidisse. Figuras quoq; mentis quæ σχηματα διανοιας di cunt: res eadem recipit omnis: in quas nonnulli diuiserũt species dictorum. Nam & interrogamus: & dubitamus: & affirmamus: & minamur: & optamus. Quædam ut miserantes: & quædam ut irascentes dicimus. Ridiculum est autẽ omne quod aperte fingitur. Stulta reprehẽdere facilimũ est. Nam per se sunt ridicula. Sed rẽ urbaná facit aliqua ex nobis adiectio. Stulte interrogauerat exeuntem de theatro Campatiũ Curius Mannius an spectasset facit Campatius dubitationẽ eius stultiorem dicendo. Sed in orchestra pila lusi. Refutatio cum sit in negando. in arguendo. defendendo. eleuando: ridicule negauit Mannius Curius. Nam cum eius accusator i Sipario omnibus locis aut nudum eum in neruo: aut ab amicis redemptum: ex alea pinxisset. ergo ego inquit nunq; uici. Redarguimus interim aperte: ut Cicero Iubiũ Curtiũ multum de annis ætatis suæ mentientem. Tum ergo cum una declamabamus: non eras natus. Interim ut simulata assensione ut idem Fabiæ: Dolobellæ dicenti: triginta se annos habere. Verum ẽ inquit. Nam hoc iam uiginti annis audio. Belle interim subiicitur pro eo: quod neges aliud mordacius: ut Iunius Bassus: quærẽte Domitia Passanii: q; incusans eius sordes calceos eam ueteres diceret uændere solere. Non me hercules inquit hoc unq; dixi: sed dixi emere te solere. Defensionẽ imitatus est eques romanus: qui obiicienti Augusto: q; patrimonium comedisset: meum inquit putaui. Eleuãdi ratio est

queritur Dido tamen hucꝫ erupit eius affectus:ut ſine thalamis uitam nō hominum putet:ſed ferarum. Sed rem urbanā facit aliqua ex nobis abiectio. Adiectio ut legatur ſenſus expoſcit:non aūt abiectio. Facit Cāpatius dubitationē eius ſtultioꝛē dicendo ſed in orcheſtra Pila luſi. Nō negādi aduerbiū m hi aſcribendū uideꝛ q̄uis exēplaria diſſentiāt.ut legatur. Dicendo Nos. Sed in orcheſtra Pila luſi. Refutatio cū ſit in negādo. in arguendo.defendēdo. In prepoſitiōe expūcta redarguēdo legendū eſſe aperte:quę ſequuntnr demonſtrāt.

Nam & cū eius accuſator in ſiparto oībus locis aut nudū eū i neruo. Et copula ut ſenſui onerosa expūgatur. Si pariū autē ut inqt Sex Pompeius genus ē ueli minuti:qđ populo obiiceꝛbaꝛ. dū fabularum actus cōmutabantur. In neruo aūt eē dicuntur qui uicti & ligati ſunt. Interim ut ſimulata aſſenſione. Et copula loco ut eſt reponē da. Quia Cicero eſt uſus i uatīnium. Qua legendum eſt i uocali eraſa. Dies enim inquit longiores ſunt. Enim cōiūctio hinc quoꝙ ut redū dans eradenda uidetur. Repercutiendi multa ſunt genera.uetuſtiſſimū:qđ eſt ſimilitudine aliqua uerbi adiuuaꝛ. Venuſtiſſimū ac loco eſt uerbi etiā in quibuſdā legiꝛ exē plaribus.hoc nō.uenuſtiſſimū qđ etiā: Vt Tracallatus. Tracallus recte alibi legitur. Nunqd ergo illuc accedo ego r.expuncta legendū eſt. Nunquid enim illud ſatis indignationis pręſe ferre uidetur. Mendacium quoꝙ mendacio ut galba dicente q̄dam uictoria eſſe uno in Sicilia quinꝙ pedes logam Murēnam emiſſe: Deprauatum hūc locū quidam ſe correxiſſe putantes unius litteræ imutatione nihil emēdatiōis penitus attulerunt. In quibuſdā enim codicibꝰ aſſe legitur loco illius eſſe infiniti: Sed ne una quidem emenda ſic mihi uī eſſe ſublata. Neꝙ.n.rectiꝰ aſſe q̄ eſſe legi contenderim Illi uero duo ablatiui nonne penitus ſuperuacui atqꝫ a ſenſu alieni uidetur. Quanā igitur ratione corrigendus ē hic ſenſus. Mihi quidem ſuꝑ hoc diu ac ſępe cogitāti recta tandem:ni fallor lectio occurrit. Nam quodam pro quadam ſcribendum:& pro uictoria legendum uictoriato:& ex infinito eſſe primam ſyllabam puto expungendam:ut legatur uel refragantibus omnibus:quæ quidem ego uiderim:exemplaribus:hoc modo. Vt galba dicente quodam uictoriato ſe uno in Sicilia quinque pedes longam Murę nam emiſſe.eſt autem uictoriatus:ut apud Plynium legitur:nummus cum uictorie ſigno percuſſus. Vt his piſcatores pro teſtibus cingantur. Reſtibus puto ego eſſe legēdū non teſtibus:neqꝫ ueſtibus:ut quidam corrigere ſe credentes deprauarunt: Reſtes uero funes dicuntur craſſiores quibus piſcatores pręcipue uti conſueuerunt: utantur pręterea magis q̄ cinguntur legendum eſt.

duplex:ut aut ueniā quis aut iactantiam minuat. Q uēadmodū. C. Cæſar Pōponio oſtendenti uulnus ore exceptū in ſeditiōe ſulpitiana:qꝫ ipſe ſe paſſum ꝑ Cæſare pugnātē:gloriabatur nunq̄ fugiens reſpexeris inquit:aut crimen obiectū:ut Cicero obiurgātibus:qꝫ ſexagenariꝰ pupillā uirginē duxiſſet Cras mulier erit inquit. Non genus dicti: conſequēs uocant quidā:atqꝫ illi ſimile:qđ Cicero Curionē ſemper ab excuſatione ætatis incipientem:facilius quotidie ꝓhœmiū habere dixit:quia iſta natura ſequi:& cohærere uideanꝫ: Sed eleuādi genus eſt etiā cauſarū relatio:qua Cicero eſt uſus in Vatiniū qui pedibus æger cū uellet uideri cōmodioris ualitudinis factus:& diceret ſe iā bina milia paſſuū ābulare.dies.n.inqt lōgiores ſunt. Et Auguſtus nunciātibus Tarra cōnenſibus:palmā in ara eius enatā:apparet inquit:q̄ ſæpe accedētis. Trāſtulit crimē Caſſius Seuerus. Nā cū obiurgareꝫ a prætore:qꝫ ad uocati eius. L. Varro Epicureo Cæſaris amico conuiciū feciſſent:neſcio inquit:qui conuiciati ſint:& putō ſtoicos fuiſſe. Repercutiendi multa ſunt genera.uenuſtiſſimum:quod & ſimilitudine aliqua uerbi adiuuatur:ut tracallatus. Dicēti Sellio:ſi hoc ita eſt:is in exilium.ſi non eſt ita:redis inquit. Elu ſit Caſſius Seuerus obiiciente quodam:qꝫ ei domo ſua Proculeus interdixiſſet:reſpondendo:Nunquid ergo illuc accedo. Sic eluditur & ridiculū ridiculo:ut Diuus Auguſtus: cū ei Galli torquem aureum centū pondo dediſſet:& Dolobella per iocum temptans tamen ioci ſui euentum dixiſſet. Imperator torque me dona: Malo te inquit ciuica donare. Mēdaciū quoꝙ mēdacio:ut Galba dicēte q̄dā uictoria eē uno ī ſicilia quinꝙ pedes lōgā muranā emiſſe:nihil inqt mirū. Nā ibi tā lōgæ naſcūtur:ut his piſcatores ꝑ reſtibus cinganꝫ. Cōtraria ē negāti cōfeſſiōis ſimulatio. Sed ipſa quoꝙ multū habet urbāitatis. Sic Afer egerat cōtra libertū Claudii Cęſaris.

Et ex diuerſo quidã condi tionis eiuſdem ciuium erat li tigatus exclamaſſe fert. Cor recte i quibuſdã legit exẽpla ribus hoc mõ. Et ex diuerſo quidã cõditionis eiuſdẽ cui? erat litigator. Cũ uitiũ ẽ nõ negare qd obiicit. Hoc quo q̃ prẽceptũ ita eſt de prauatũ ut iteger ſenſus elici nullo pa cto poſſit: niſi corrigat hoc modo: ut cui loco illius cũ & uicinum non uitium legatur.

Colophum inquit tibi du cam & formulam ſcribo. Ca laphum legẽdũ eſſe patet. Co laphum autem ducere eſt pu gno aliquem percutere. For mulam uero ſcribere eſt: qd nũc uulgo dicitur libellũ mit tere. Plurimis autem circa ſi mulatiõem riſus eſt. Duo hic uerba ſcuria librarioꝝ omiſ ſa reponenda uidentur. hoc modo. Plurimus autem circa ſimulationẽ & diſſimulatio nem riſus eſt. Sic autem legẽ dum eſſe facile indicant quæ ſequunt. Simulauit Afer cũ in cã ſubinde dicentibus Cel ſinã dicere cognouiſſet. Aut dicere uidet expungendũ. ne q̃.n. habet quo referatur aut certe diceret eſt legẽdũ. Die M. Tulli inquit potes de Sex Annali. Inqt uerbũ expunga tur. ac nunquid ut in quibuſ dam exemplaribus ſcriptum eſt: legatur hoc mõ. Dic. M. Tulli. Nõquid potes de ſex. Annali. Vt caſelioq conſul tatori dicenti: Conſultori ta ſyllaba expuncta legẽdũ eſt.

Et confine eſt quod dicit p ſuſpicionẽ quale. Loco & copulę ei datiuus mihi uidet eſſe reponẽdus. Hoc aũt etiã Cicero i ſcdo de oratore ait. Salſa ſunt inquit etiã quę habẽt ſuſpicionẽ ridiculi abſcõ ditã. Quo in genere eſt illud ficuli: cui cum familiaris qui dam quęreretur: quod dice ret uxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu: Amabo te inquit Da mihi de iſta arbore: quos ſeram ſurculos. Quod ab equo ſuo eſſe aſperſus. Sic q & ex diuerſo quidã cõditionis eiuſdẽ: cuius erat litigator: ex clamaſſe fertur. Præterea tu ſemp in libertos Cæſariis dicis. Nec me hercule inquit quicq̃ proficio. cum uitiũ eſt nõ nega re qd obiicit: cũ & id palã falſum eſt: & inde materia bene re ſpondẽdi datur: ut Catulus dicenti philippo: quid latras? Fu rem uideo inquit. In ſe dicere non eſt fere niſi ſcurarum: & in oratore utiq̃ minime probabile. Qd fieri totidẽ modis: quot in alios poteſt. Ideo hoc q̃uis frequens ſit tranſeo. Illud uero etiam ſi ridiculum eſt: indignũ tamen eſt homini tolerabili: qd aut turpiter aut ipotenter dicit. Quod feciſſe quẽdã ſcio qui humiliori libere aduerſus ſe loquẽti: colaphũ inquit tibi ducã: & formulam ſcribo: q̃ caput durũ habeas. Hic.n. du bium eſt: utrum ridere audientes: an indignari debuerint. Su per eſt genus decipiendi opinione: aut dicta aliter intelligen di: quę ſunt in omni hac materia uel uenuſtiſſima. Inopinatũ & a laceſſente poni ſolet: quale ẽ quod refert Cicero. Quid huic abeſt. niſi res & uirtus: aut illud Afri. Homo in agendis cauſis optime ueſtitus: & in occurendo: ut Cicero. audita fal ſa Vatinii morte cum Quinium libertum eius interrogaſſet: recte ne omnia? dicenti recte: mortuus eſt inqt. Plurimus au tem circa ſimulationem riſus eſt: quæ ſunt uicina: & prope ea dem. Sed ſimulatio eſt certam opinionem animi ſui imitãtis diſſimulatio aliena parum ſe intelligere fingentis. Simulauit Afer cum in cauſa ſubinde dicentibus: celſinam dicere cogno uiſſet: quæ erat potens fœmina: Quis eſt inquit iſte. Celſinã n. uideri ſibi uirum finxit. Diſſimulauit Cicero cũ Sex. anna lis teſtis reũ læſiſſet: & iſtaret idem tidẽ accuſator ei: dic Mar ce Tulli inquit: potes de ſex. annali. uerſus tunc dicere cœpit de libro Enni annali ſexto: Qui potis ingentis cauſas euolue re belli. cui ſine dubio frequentiſſimã dat occaſionẽ ambigui tas: ut Caſelio qui conſultori dicen ti. nauem diuidere uolo: p des inquit. Sed auerti itellectus & aliter ſolet: cum ab aſperio ribus ad leniora inde flectitur: ut qui interrogatus: quid sen tiret de eo qui in adulterio deprehenſus eſſet: tardum fuiſſe reſpondit. Et confine eſt quod dicitur per ſuſpicionem: qua le illud apud Ciceronem: querenti q uxor ſua e ficoſe ſuſpen diſſet: rogo des mihi ſurculum ex illa arbore ut inſeram. In telligitur enim quod non dicitur. Et hercle omnis falſe dicen di ratio i eo eſt: ut aliter q̃ eſt rectum uerumq̃ dicatur: quod ſit totum fingendis aut noſtris aut alienis perſuaſionibus: aut dicendo quod fieri non poteſt. Aliena finxit iuba: qui quærẽ ti: q̃ ab equo ſuo eſſet aſperſus: quid tu inquit me hippocen taurum putas? Sua. C. Caſſius: qui militi ſine gladio decur

dem recte legitur. Corrupte autem sputo ut quidam deprauarunt. Neq; enim sputum dicto quod subiicitur congruit: quo Iuba innuit quēdam de se iniuste queri q̄uis ab equo suo sit asperſus: cum hippocentaurus non sit. Qui militi sine gladio decurrenti. Emendate discurrenti mihi legi uidetur. Et esset facilius respōsio. Facilis legendum esse nemo nō uidet. An primipilaris ei testator suaderet ordinare suprema iudicia. Quid sibi uelit testator hoc loco nō liquet mihi Certe nihil sensui confert. Quare non testator: sed testamento mihi legendum uidetur. Iucundissima sunt autem & ex his omnibus leuia: & copula uidetur expungenda ac le/ nia non leuia legendum. Vt

renti heus cōmilito pugno bene uteris inquit. Et Galba de pi scibus qui cū pridie ex parte adusti & uersati postero die ap/ positi essent: festinemus. alii subcœnāt inquit. Tertium illud Ciceronis ut dixi aduersus Curium. Fieri enim certe non po terat: ut cum declamaret: natus non esset. Est & illa ex Ironia fictio: qua usus est. C. Cęsar. Nam cum testis diceret a reo fœ mina sua ferro petita: & esset facilis respōsio: cur illam potissi mum partem corporis uulnerare uoluisset: Quid. n. faceret inquit: cum tu galeam & loricam haberes: Vel optima est si/ mulatio cōtra simulantem: qualis illa Domitii Afri fuit. Ve tus habebat testamentum: & unus ex amicis recētioribus spe rans aliquid ex mutatiōe tabularum: falsam fabulā intulerat: cōsulens eum: an primipilaris ei testator suaderet ordinare suprema iudicia: noli inquit facere, offendis illum. Iucundissi ma sunt autem & ex his omnibus leuia: & ut sic dixerim bo/ ni stomachi: ut aperiam de ingrato litigatori cōspectum eius uitanti in foro per nomēculatorem missum ad eum. Amas me inquit: q̄ non te uidi. & dispensatori: qui cum reliqua nō responderet: dicebat subinde non comedi panem & aquam bibo: pasce & redde qđ debes: quæ ὑπαγωγάς uocant. Est gratus locus: q minus exprobrat q̄ potest: ut idem dicēti can didato semper domum tuam colui: cum posset palam nega re: credo inquit & uerum est. Interim de se dicere ridiculum est: & quod in alium si abscentem diceret: urbanum non erat quoniam ipsi palam exprobrat: mouet risum quale Augu sti est: cum ab eo miles nescio quid improbe peteret: ueniret contra Martianus: quem suspicabatur & ipsum aliquid iniu/ ste rogaturum. Non magis inquit faciam commilito quæ pe tis: q̄ quod Martianus a me petiturus est. Adiunant urbanita tem & uersus commode positi: seu tot ut sunt: quod adeo fa/ cile ē. ut Ouidius ex thetastrico macri carmine librum in ma los poetas composuerit: quod fit gratius: si qua etiam ambi/ guitate conditur: ut Cicero in Martium hominem callidum & uersutum: cum is in quadam causa suspectus esset: nisi qua Vlysses rate euasit laertius. Seu uerbis ex parte mutatis: ut in eum: qui cum antea stultissimus eēt habitus: post acceptam hæreditatem primus sententiam rogabatur cuius hæreditas esset: quam uocant sapientiam: pro illo facilitas est. Seu fictis

afferri posse uidetur: ut Ape riam uerbū ac de prępositio expūgantur & Afer eorū lo co reponat ut legatur ut Afer igrato litigatori. Domitii nā que Afri dictis hoc quoq; per q̄ simile uidetur. Et dispē satori qui cum rel: qua nō re/ sponderet. Ad prępositio mi hi ascribenda uidetur ut ad re liqua legatur. Quæ ὑπαγωγας uocant. Eleganter huiusmodi dicta ὑπαγο/ γας. hoc est subiectiōes grę ci uocant. Nam qui his uti/ tur quodam modo subigit eum quem ridet. Est gra/ tus locus. l litterę in i uocalē conuersione emendatur hic sensus: ut iocus legatur.

Adiuuant urbanitatem & uersus commode positi seu tot ut sunt. Toti legendum es se facile ex ipso percipitur sen su. Vt Ouidius ex tetrasti/ cho Macri carmine librum in malos poetas composuit. ut coniunctio cum subiun/ ctiuum exposcit. Composue rit est legendum. Nisi qua ulysses interuasit lentius Emē date in quibusdam codicibus legitur loco horum uerborū interuasit Lentius. rate euasit laertius. Cuius hereditas esset quam uocant sapiētiam Est non esset legendum esse facile expositio quæ sequitur ostendit: Pro illo facilitas est Exponit autem Fabius quo modo uerba sint exparte mu tata. uersus namque ut conie ctare possum. Neq; enim nō ignoro unde sit sumptum: sic erat scriptus Cuius facilitas

est quam uocant sapientiam. Pro illo autem facilitas subiiciiur Hereditas. Similes quod παροιμιακ dicitur Simile littera .s. erasa legatur. Sensus autem initium non clausula uidetur esse: ut peruerse in exemplaribus sere distinguitur. Est autem uerbum uidetur ascribendum ut legatur. Simile est quod parœmia dicit. Vt hoie in aquã lapso. De prępositio ad sensus integritatem scribenda uidetur ut legatur ut de homine in aquã lapso. est aũt hoc prouerbium in Plano dictum. unde Horatius. Nec semel irrisus triuiis attollere curat Fracto crure planum licet illi plurima manet Lachryma. per sanctum iuratus dicat osirim Credite. non ludo. credu/les tollite claudum. Quere peregrinum uicinia rauca reclamat. Ex historia etiã docere urbanitatem eruditum. Ne hic quidem locus mihi probatur. Fabium. n. nõ docere sed ducere scriptum reliquisse contenderim Elegantissimus namq; erit sensus. si legetur. Ex historia etiam ducere urbanitatem eruditum. Sub absurda illa constant stultissimi imitatione. Stultissimi superlatiuum nihil sensui congruit. Stultis autẽ simili imitationes fortasse legendum ẽ hoc modo: Stultis simili imitatione. Latus inquit oportunius. Emendate a quibusdã oportuit legitur ut intelligamus latus oportuit uulnerari Iis quoq; uti belle datur. Quid referat illud iis pronomen relatiuum ingenue fateor. mihi non percipitur. Forsitan uero pro i is legendum ẽ iurgiis aut certe cõuiciis Exẽpla qdem q̃ subiiciũtur cõuicia sunt. ut mentiris & dñe. Vt seruus Dolob: lę cũ interrogaret. Passiue interrogaretur uidetur legẽdũ Vt Hispo obiicientibus ardore crimina accusatori mentiris inquit. Pro ardore acerba in q busdam legitur codicibus. Adeo infirma. r littera expuncta infima mihi legendũ uidet. Quã propriã esse nostra ciuitatis. Ait uerbum ut ascribat sensus exposcit. Nã sicut ista reb9 & psonis qd in utrisq; oporteat dicere pfecte eloquẽtię ẽ. Corruptus hic sẽsus quanã rõne emẽdari possit: mihi sane non occurrit. Et quod in sermonibus: Qui non quod aperte legendum esse constat. Risus erunt quicunque hęc faciet orator Erit in quibusdam legitur codicib9. Sed ne sic qui notis uersibus. Simile qd παροιμιακ dicit & puerbia opportune aptata: ut hoie i aquã lapso: & ut alleuaret rogãti: tollat te q nõ nouit. Ex historia ẽt ducere urbanitate eruditũ: ut Cicero fecit: cũ ei testẽ in iudicio Verris rogãti dixisset Hortẽsius: nõ itelligo hęc ænigmata. atq debes inqt: cũ sphyngẽ domi habeas. Accepat aũt ille a Verre sphyngẽ æneam: magnę pecuniæ. Subabsurda illa cõstãt stultissimi imitatiõe: & q̃ nisi finganť stulta sunt: ut q mirãtibus: q̃ humile cãdelabrũ emisset: prãsoriũ erit inqt. Sed illa similia absurdis sũt acria: q̃ tãq̃ sine rõne dicta ferũtur: ut Seruus Dolobellę: cũ interrogaret an dominus ei9 auctionẽ pposuisset: domũ inqt uẽdidit. De prehẽsi iterim pudorẽ suũ ridiculo aliquo explicãt: ut q testẽ dicentẽ se a reo uulneratũ interrogauerat: an cicatrices hẽret cũ ille ingẽtẽ i fœmore ostẽdisset: latus inqt opportunius. Iis quoq; uti belle dat: ut Hispo obiiciẽti bis ardore crimina accusatori: mẽtiris inqt. Et Fuluius ppinquus legato iterrogãti: an in tabulis q̃s pferebat chyrographus eẽt: & uerus iquit domine. Has aut accepi spẽs: aut iueni freq̃ntissimas: ex q b9 ridicula ducerent. Sed repetã necesse ẽ infinitas eẽ tã falsę dicẽ di q̃ seuere: quas pstat psona: locus. tẽpus. casus denicq; q ẽ maxime uari9. Itaq; hæc ne omisisse uiderer attigi. Illa ãt quę de usu ipso & mõ iocãdi cõplexus sũ: adeo infirma: sed plane necessaria. His adiicit Domitius Marsus q de urbanitate diligẽtissime scripsit: q̃dã nõ ridicula: sed cuilibet seuerissime orõni cõueniẽtia elegãter dicta: & pprio quodã lepore iucunda: q̃ sũt q̃dẽ urbana: sed risũ tamẽ nõ habẽt. Neq;. n. ei de risu sed de urbanitate ẽ opus istitutũ: quã ppriã eẽ nr̃æ ciuitatis & sero sic itelligi cœptã postq̃ urbis appellationẽ ẽt si nomẽ ppriũ nõ adiiceret: Romã tamẽ accipi sit receptũ: eãq; sic finit. Vrbanitas ẽ uirtus q̃dã in breue dictũ coacta & apta ad delectandos q; mouẽdosq; hoies in oẽm affectũ: maxie idonea ad resistẽdũ uel lacessendũ: put quæq; res ac psona desiderat: cui si breuitatis exceptionẽ detraxeris: ois orõnis uirtutes cõplexa sit. Nã sicut ista rebus & psonis: qd in utrisq; oporteat dicere pfectæ eloquẽtiæ ẽ. Cur aũt breuẽ eã eẽ uoluerit: nescio qdẽ At quã in eodẽ. libro dicat fuisse: & in multis narrãdi urbanitatẽ paulo post ita finit: Catõis ut ait opinionẽ sequutus. Vrbanus hõ erit: cuius multa bene dicta respõsaq; erunt. Et q in

sermonibus.circulis.cõuiuiis.itẽ incõcionibus:oĩ denicꝙ loco ridicule cõmodecꝙ dicet.Risus erũt q̃ cũcꝙ hæc faciet orator: quas si recipimus finitiões:q̃cq̃d bene dicet & urbane: dicti nomẽ accipiet.Cæterũ illi q̃ hoc ꝓpoſuerat:cõſentanea fuit illa diuiſio:ut dictorũ urbanorũ:alia ſeria.alia iocoſa.alia media faceret.Nã eadẽ ẽ oĩum bene dictorũ.Verũ mihi ẽt iocoſa q̃dã uidẽtur poſſe nõ ſatis urbãe referri.Nã meo q̃dẽ iudicio illa ẽ urbanitas:in qua nihil abſonũ.nihil agreſte.nihil incõditũ.nihil pegrinũ necꝙ ſenſu:necꝙ uerbis.necꝙ ore.geſtu.ue poſſit deꝑhẽdit:ut nõ tã ſit in ſingulis dictis:q̃ in toto colore dicẽdi:qualis apud græcos atticiſmos illę reddẽs athenarũ ꝓpriũ ſaporẽ.Ne tamẽ iudiciũ Marſi hoĩs eruditiſſimi ſ̃tra hã:Seria partiẽ ĩ tria genera honorificũ.cõtumelioſũ.mediũ Et honorifici põit exẽplũ Ciceroĩs quoꝙ ꝓLigario apud Cęſarẽ.Qui nihil ſoles obliuiſci:niſi iniurias & cõtumelioſi q̃d Attico ſcripſit de Põpeio & Cæſare.Hẽo quẽ fugiã.quẽ ſequar nõ hẽo.& medii q̃d απροφοεγματικον uocat:& ẽ ita cũ dixerit:necꝙ grauẽ mortẽ accidere forti uiro poſſe: necꝙ ĩmaturã cõſulari:necꝙ miſerã ſapiẽti:q̃ oĩa ſũt optĩe dicta. Sed cur ꝓprie nomẽ urbanitatis accipiãt:nõ uideo.Q̃d ſi non totus ut mihi uideẽ orõnis color mereẽ:ſed ẽt ſingulis dictis tribuẽdũ ẽ:Illa potius urbaua eẽ dixeri:q̃ ſũt generis eiuſdẽ.q̃ ridicula dicũtur:& tamẽ ridicula nõ ſit.De Pelliõe Aſinio ſeriis iociſcꝙ pariter accõmodato dictũ eſt:eẽ eũ oĩum horarũ.Et de actore facile dicente ex tẽpore igeniũ cũ ĩnumerato habere.etiã Põpeii:q̃d refert Marſus ĩ Ciceronẽ diffidentẽ ptibus trãſi ad Cæſarẽ.me timebis.Erat.n.ſi de re minore: aut alio aio:aut denicꝙ iã ab ipſo dictũ fuiſſet:q̃d poſſet inter ridicula numerari.Etiã illud q̃d Cicero Cotelię ſcripſit reddens rõnẽ cur illa.C.Cæſaris tẽpora tã patienter toleraret.Hæc aut aĩo Catõis ferenda ſũt:aut Ciceroĩs ſtõacho:Stomacus.n.ille habet aliq̃d ioco ſimile.Hæc q̃ mouebãt diſſimulãda mihi non fuerũt:ĩ q̃bꝰ ut errareri:legẽtes tamẽ nõ decepi ĩdicata diuerſa opiniõe:q̃ ſeq magis ꝓbãtibꝰ liberũ eſt. De altercatiõe.

a Ltercationis ꝓcepta poterãt uideri tũc ĩcohãda: cũ oĩa quę ad cõtinuã orõnem ptinent:pegiſſem. Nã eſt uſu eius ordine ultimus.Sed cũ ſit poſita in ſola ĩuentiõe:necꝙ habere diſpoſitionẽ poſſit nec elocutiõis ornamenta magnope deſideret:aut circa memoriã & ꝓnũciationẽ laboret: priuſq̃ ſcd̃a quicꝙ partiũ:hãc q̃ tota ex ꝓma pendet:tractaturus non alieno loco uideor:quã ſcriptores iõ fortaſſe alii reliq̃rũt: q̃a ſatis cæteris ꝓceptis ĩ hãc quoꝙ uidebaẽ eẽ ꝓfectũ. Cõſtat.n. aut ĩtentõe aut depulſiõe:de qbus ſatis traditũ eſt:q̃ q̃cq̃d in dem mẽdę tollunt. Quo ãt mõ remoueri poſſint: mihi nõ liquet niſi forte quęcunq̃ legantur. Quaſi recipimus finitiones aſcribaẽ ut quas ſi legatur ita ſenſu exigente.

Qualis apud gręcos Atticiſmos ille redẽs Athenarum ꝓpriũ ſaporem.Quáuis reddẽs fere legaẽ & recte legi uideaẽ ego tñ nõ reddẽs:ſed redolens legẽdũ eẽ cõtẽderim Atticiſmos aũt linguæ atticæ ꝓprietas elegantiaq̃ dicitur. Et honorifici ponit exẽplũ Ciceronis quoꝙ proligario apud Cęſarẽ.Quoꝙ copula ut ociosa mihi uidetur expũgenda. Et medii q̃d απροφοεγματικον uocat.& ẽ ita cum dixerit.necꝙ grauẽ mortẽ accidere forti uiro. Depraua tus eſt hic locus:q̃ ſic emendari poſſe uideaẽ:ſi ita cũ particulę poſt ponantur ac dixit legatur non dixerit hoc modo.Et medii q̃d απροφοεγματικον uocat:& eſt cum ita dixit, απροφοεγματικον autem dicterium interpretari põt:απροφοειγματα nã q̃ dictum acutũ tranſfertur. unde Plutarchi απροφοεγματα. De Pollione Aſinio,ut aduerbium mihi aſcribẽdũ uideaẽ.Sic.n.nihil ſẽſui deerit ſi legaẽ ut de Pollione Aſinio.Exẽplis nãq̃ declarat Fabius nõnulla eẽ urbana: q̃ tñ nõ ſint ridicula. Aut denicꝙ iam ab ipſo dictũ fuiſſet.Iã particulę loco negãdi aduerbium recte in aliis ſcriptum ẽ quibuſdam exẽplaribus.hoc modo.Aut denicꝙ non ab ipſo dictũ fuiſſet. Stomachus. n.illle hẽt aliqd.Illic non ille ut legãtur uerus exigit ſenſus.

Ltercationis ꝓcepta

a Cur ſubiungat altercationis prȩcepta:rationem primum reddit Fabius.deinde ad prȩcepta ipſa d̃ altercatione tradẽda redit. ẽ autem altercari uerbis contẽdere. Prius quę ſecundum quinq̃ partium Q̃uã loco quę copulę quis non uideat

esse legendū. Quia satis ceteris ꝓceptis in hāc quoq; uidebatur eē ꝓfectū. In qbusdā qdē exēplaribus legit perspectū, Sed mihi recte ꝓspectū legēdū esse uidet, ut intelligamus esse prouisum. Prospicere. n. significat ꝓuidere. Perpetua donat orō. Dominat mi syllaba interiecta legēdū eē facile est uidere. At qdā litigatoribus usi ullū mō declamādi sudorē prēstitisse cōtēti. Deprauatū hūc esse locū facile ex eo quoq; ꝓcipi pōt: qd duobus modis legit. Sed neutro recte. ut mihi qdē uidet. Quidā. n. loco illius usi uix legētes putāt se correxisse. qd an sint assecuti doctorū sit iudiciū. Mihi qdē illud uix sensui repugnare uidet. Forsitā uero sic est emendandus: ut suis nō usi & illū nō ullū legat. hoc mō. At q' dā litigatoribus suis illū mō declamādi sudorē ꝓstitisse cō tenti. Pugnā illā decertoriā imperitis ac sæpe puellatæ turbæ relinquunt Decertatoria ta syllaba interiecta legendū mihi uidet nō decertatoria: ut in qbusdā legit codicibus. Pullatę quoq; legat e uocali de medio expūcta. Pullatā aūt turbā pragmaticos uocat. Nā oratores purpurati' cedebāt. Itaq; uideas alios plerūq; īsidiis ꝓuatis ad actiones uocari. Varia. ē hui9 quoq; loci lectio. īsidiis āt nullus est i hoc sensu locus. In qbusdā exēplaribus mendose legitur subseliis. Mihi iudiciis maxime sēsui cōuenire u det eo q; magis quod iudiciis parū ab īsidiis numero similitudine quæ litterarum distat: & ut semel finiam: iudiciis legēdū esse ex iis quę sequuntur aperte colligitur. cum. n. duo sint genera iudiciorū publicū & priuatū: utriusq; meminit fabius. Ad actiones quoq; minus bene mihi legi uidet. Ad altercationes uero fortasse est legēdum. sicq; sensus integritas exposcit. In publicis certe iudiciis uox illa preconis preter patronos ipsū q egerit citat. Venuleius libro. xxii. In testimoniū accusator citare non debet eum qui iudicio publico reus est. Sed etiam familiariter nos nosse causas. Nos pronomē hoc loco nec cōpositionis rō admittit: nec sensui ē necessarium. Alioquin & tacēdū ē ergo sępe & aliis subiiciētibus. plerūq; aūt studio loq̄ndi fatue mō accedēdū. Hic locus adeo est corruptus: ut nullus iteger sensus ꝓcipi possit. sic tñ mihi corrigi posse uidet: si ergo & autē

actione ꝓpetua circa ꝓbationes utile est: idē in hac breui atq; cōcissa prosit: necesse est. neq; alia dicūtur in altercatiōe: sed aliter: aut iterrogādo aut respōdēdo. Cuius rei fere oīs obseruatio in illo testiū loco excussa nobis est. Tamen q; latius hoc opus aggressi sumus neq; ꝓfectus orator sine hac uirtute dici pōt paululū īpendamus huic quoq; peculiaris opæ: q̄ qdem in quibusdam causis ad uictoriā uel plurimū ualet. Nā ut in qualitate generali: in qua recte ne factū qdā: an cōtra sit q̄rit perpetua dominatur oratio: & qōnem finitiōis. actionis plerunq; satis explicat: & oīa pene in qbus de facto cōstat: aut cō iectura artificiali rōne colligitur: Ita in his causis: quæ sunt frequentissimæ: quæ uel solis extra artem ꝓbationibus: uel mixtis cōtinent: asperrima in hac pte dimicatio est: nec alibi dixeris magis mucrone pugnari. Nā & firmissima quæq; memoriæ iudicis inculcanda sunt. etiā præstādū quicquid in actiōe promissimus. & refellenda mendacia. Nusq̄ est deniq; qui cognoscit intentior. Nec īmerito qdā: q̄q̄ in dicēdo mediocres: hac tamē altercādi ꝓstātia meruerūt nomē patronorū. At q' dam litigatoribus usi ullum modo ambitiosum declamandi sudorem prēstitisse contenti: cum turba laudantium desti/tuunt subsellia: pugnamque illam decertoriam imperitis ac sæpe pullatæ turbæ relinquūt. Itaq; uideas alios plerūq; īsidiis priuatis ad actiōes uocari. alios ad ꝓbationē. Quæ si dicēda sunt officia: hoc certe magis necessariū ē: pudendūq; dictu. si plus litigātibus ꝓsunt minores. In publicis certe iudiciis uox illas ꝑconis ꝑter patronos ipsū q egerit citat Opus ē igit in primis ingenio ueloci ac mobili aīo ꝓsenti & acri. Nō enim cogitandum: sed dicendum statim est: & prope sub conatu aduersarii manus exigenda. Quare cum in omni parte hutusce officii plurimum facit totas non diligenter modo sed etiam familiariter nos nosse causas: tum in altercationes maxie necessariū ē: oīum ꝓsonarum. instrumētorum. temporū. locorū hēre notitiā. alioqui & tacēdū est: ergo sæpe: & aliis subiiciētibus: plerūq; aūt studio loquēdi fatue mō accedēdū. qd nūq̄ accidit ni nīa credulitate aliena stultitia erubescamus Neq; tātū his ipsis monitoribus clarescit. Quidā faciūt apte quod rixemur. Videas enim plerosq; īra percitos exclamantes: ut iudex audiat cōtrarium id esse: quod admoneatur: sci

coniunctiones expunganť & diſtinctio mutetur hoc modo. Alioqui & tacendum eſt ſępe & aliis ſubiicienti bus plerumq; ſtudio loquẽdi fatue mõ accedẽdũ. Quod nunq̃ accidit in nr̃a crudelitate aliena ſtultitia eru beſcamus. hũc quoq; locũ eẽ deprauatũ hinc facile cognoſci põt q̃ nõ uno legiť mõ. In q̃buſdã. n. exẽplarib⁹ ſic ẽ ſcriptũ. Quod nõnũq̃ accidit ut nr̃a credulitate aliena ſtultitia erubeſcamus. Sed ne ſic qdẽ mẽdę ſũt de pulſę. Mihi uero hoc mõ emẽdari poſſe uideť: ut ni p̃ niſi loco in p̃poſitionis legať ac credulitate p̃ e prima ſyllaba ſcribať. hoc mõ. Quod nũq̃ accidit in nr̃a credulitate aliena ſtulticia erubeſcamus. Neq; tantũ hi

atq; ille q̃ pnunciaturus eſt in cã malũ quod tacetur. Quare bonus altercator uitio iracundiæ careat. Nullus enim ratiõi magis obſtat affectus. & fere extra cauſam: & plerũq; defor mia cõuitia facere: ac mereri cogit: & ipſos nõnunq̃ iudices i citat. Melior moderatio: ac nõnunq̃ etiam patientia. Neq; n refutanda tantum: quæ e contrario dicunť: ſed contẽnenda. eleuanda. ridenda ſũt. nec uſq̃ plus loci recipit urbanitas, odi um mordet & pudor. contra turbantes audendum: & impu dentiæ fortiter reſiſtẽdum. Sunt enim quidã præduri in hoc oris: ut obſtrepant ingenti clamore: & medios ſermones iter cipiant: & oĩa tumultu cõfundant: quos ut nõ imitari: ſic acri ter propulſare oportebit: & ipſorũ improbitas retũdenda: & iudices uel præſidentes magiſtratus appellandi frequenter: ut loquẽdi uices ſeruentur. Non eſt res animi iacentis: & mol lis ſupra modum frontis: fallitq; plerũq; quod probitas uoca tur: quæ eſt imbecillitas. Valet aũt in altercatiõe plurimum acumen: quod ſine dubio ex arte non uenit. Natura enim nõ docetur. arte tamen adiuuatur: in qua præcipuum eſt ſemp id in oculis habere: de quo queritur: & quod uolumus effice re. Q uia propoſitum tenentes in rixam nõ ibimus: nec cau ſæ debita tempora conuitiando conteremus: gaudebimuſq; ſi hoc aduerſarius facit. Oĩa tẽpora fere parata ſunt meditatis diligẽter quæq; aut aduerſo dici aut reſponderi a nobis poſ ſint. Nõnũq̃ tamẽ ſolet hoc quoq; eẽ artis genus: ut q̃dã i acti one diſſimulata ſubito i altercãdo pferãtur. Et inopinatis eru ptionibus aut ex inſidiis citiſſimo facto ſimillimum. Id aũt tũ faciendum eſt: cum eſt aliquid cui reſponderi non ſtatim poſ ſit. Potuerat aũt ſi tempus ad diſponendũ fuiſſet. Nã qd̃ fide liter firmũ ẽ: a primis ſtatim actõibus arripere optimũ ẽ: quo ſæpius diutiuſq; dicať. Illud uix ſaltẽ preципiẽdũ uideť: ne tur bidus. & clamoſus tantũ ſit altercator: & q̃les facti ſũt: q̃ litte ras neſciũt. Nã improbitas licet aduerſario moleſta ſit: iudici inuiſa ẽ. Nocet etiã diu pugna i his q̃ optinere nõ poſſis. Nã ubi uinci neceſſe eſt: expedit ſedere: q; ſiue plura ſũt de q̃b⁹ q̃ riť: facilior erit in cæteris fides: ſiue unũ: mitior ſolet irrogari pœna uerecũdię. Nã culpã p̃ſertim deprehenſã ptinaciter tueri

ipſis monitorib⁹ clarę ſcit. Ne hinc quidem ſenſus integer elicietur niſi pro his hoc lega tur Neq; tãtum hoc ipſis mo nitoribus claręſcit. Monito res autem eos accipiamus: quos greci pragmaticos uo cant: qui iura ac fori conſue tudines oratorib⁹ ſummiſſa uoce ſuppeditabant. Quibuſ non eſſe fidẽdum Fabius ait quod non contenti ipſi ſcire in quibus erret orator. effici unt clamantes ut iudices quo q; idem percipiant. Et fe re extra cauſam & plerunq; deformia conuicia facere ac mereri cogit. Fere quidem ſic legitur: cui ſenſui nihil con gruat. Mihi autem loco eius fert uerbũ belliſſime quadra re uidetur: cum preſertim una dumtaxat littera in ſimilli mam immutetur. hoc modo. fert extra cauſam: Iracundia namque hominem a propo ſito ſępe numero deducit.

Nec uſquam plus loci re cipit urbanitas. Pro illo uer bo recipit. ſi legeretur reperit magis & ſenſui & rationi di cendi conueniret. Non eſt res animi iacentis & mollis ſupra modum frontis fallitq; plerunq; quod probitas uo catur: que eſt imbecillitas. Niſi corrigatur hic locus in ter ſe repugnantia contiuere uidebitur. Imbecillitas nam que eſt res animi iacentis. Quare loco non aduerbii Nam coniunctio uidetur re ponenda. ut legatur. Nam eſt res animi iaceentis. Aliqd autem aliud quoque huic ſen ſui mihi deeſſe uidetur. Neq; enim hinc percipitur. quæ ſit res animi iacentis. Valet autem ut altercatione. In prę poſitio loco ut legatur ut in quibuſdam recte exemplari

bus eſt ſcr iptum. Et quod oluimus efficere. uolumus i uocali expuncta legatur. Nec cauſa debita tẽpo ra

Cauſę e uocali aſcripta legaſ

Oia tēpora fere parata ſūt meditatis diligēter quęq; aut aduerſo dici aut reſpōderi a nobis poſſint. Ex prepō aſcri bēda ē: ut ex aduerſo legaſ id qđ in quibuſdā exēplaribus ſcriptū inuenitur. Poterat āt ſi tēpus ad diſponēdū fuiſ ſet. Reſpōdēdū ſenſus itegri/ tas expoſcit nō diponēdū.

Quod apprehendēs mi nus maius aliqđ cogaſ dimit tere. Minus cōparatiuum ut ocioſum ac prorſus ſupfluū mihi uidetur expungendum.

Vt remedia proinde pſeue/ rēt adhibere uel deſinát ut il la recipi uel reſpui uidēr per inde legendū ſit: an pinde fa cile cū plurimū differāt ex ſē ſu pcipitur: ut iā quoq; ſępius diximus. In pleriſq; iudex eſt auocādus: ut dixi: q circa teſtes & locos & pſonaſ mo do diſtat. Hic locus ita errori bus eſt confuſus: ut mihi qdē neq; pcipi neq; corrigi poſſit

Exercitio uero huius rei: pro exercitio: ut legatur exer citatio ne admonēdū ē qdē.

Cuius rei eadē in argumē tis ratio eſt. Aut in prepoſi/ tio ſolū eradenda uideſ ut le gaſ: cuius rei eadē argumētis ratio: aut loco eius cū ppoſi/ tio reponēda: hoc modo cū argumentis.

Is pro noſtra facultatē tractatis. Eoq; cōfutat Fabius i hoc capite opi nionē q iudiciū inuētiōi ſub iūxerūt: q̄q̄ oratori conſiliū ſit neceſſariū oſtēdit. Pręcipiá cōmunia: Nō uerba tā tū hoc loco: ſed uerſus quoq; ipſi ſunt trāſpoſiti: ac pturba ti. Sic aūt ſunt in ordinē redi gendi. Pręcipiam igitur ne quod effici nō poteſt: aggre/ diamur: ut contraria uitem⁹: & cōmunia nequid in eloq̄n do corruptum: obſcurumq; ſit. Referatur oportet ad ſen ſus qui non docentur.

culpa altera eſt. Dū ſtat acies multi in re cōſilii atq; artis eſt ut erātē aduerſariū trahas: & ire q̄ lōgiſſime cogas: ut uana inte rim ſpe exultet. Iō q̄dá bene diſſimulātur iſtrumenta. Inſtāt. n. & ſæpe diſcrimen oē cōmittūt: qđ deeſſe nobis putāt: & fa ciūt pbatiōib⁹ nr̄is auctoritatē poſtulādo. Expedit ēt dare ali qd aduerſario: qđ p ſe putet: qđ appſſendēs minus maius ali qd cogaſ dimittere. Duas interī res pponere: quarū utrālibet male ſit electurus: qđ in altercatiōe fit potētius: q̄ i actiōe. q in illa nobis ipſi reſpōdemus. in hac aduerſariū q̄ſi cōfeſſū ter nemus. Eſt in primis acutim uidere quo iudex dicto moueaſ qd reſpuat. qđ ex uultu ſæpiſſime: & aliq̄do ēt dicto aliquo factoue ei⁹ de phendiſ. & inſtare pficiētib⁹: & ab his q̄ nō ad iuuāt. q̄ moliſſime pedē oportet referre. Faciunt hoc medici quoq; ut remedia pinde pſeuerēt adhibere uel deſinát: ut illa recipi uł reſpui uidēt. Nōnūq̄ ſi rē euoluere ppoſitā facile nō ſit inferēda ē alia qō: atq; in eā: ſi fieri pōt: iudex auocandus. Quid. n. cū reſpōdere nō poſſis agēdū ē: niſi ut aliud inueni as: cui aduerſari⁹ reſpōdere nō poſſit? In pleriſq; iudex ē auo cādus: ut dixi: q circa teſtes & locos & pſōas mō diſtat: q hic patronorū inter ſe certamē: illic pugna inter teſtē & patronū Exercitatio uero hui⁹ rei lōge facilior. Nā ē utiliſſimū freq̄n ter cū aliquo: q̄ ſit ſtudiorū eorūdē: ſūmere materiá uel uerę uel etiá fictę cōtrouerſiæ. Et diuerſas ptes altercatōis mō tue ri: qđ idē ēt in ſimplici genere qōnū fieri pōt. Ne illđ q̄dem ignorare aduocatū uolo: quo quæq; ordine pbatio ſit apud iudices pferēda: cuius rei eadē in argumētis rō eſt: ut potētiſ/ ſima prima: & ſūma ponātur. Illa. n. ad credendū pparát iudi cē. hæc ad pronunciādum. De iudicio & conſilio.

h Is p nr̄a facultate tractatis nō dubitaſſē trāſire ptinus ad diſpoſitionem: q̄ ordine ipſo ſeqtur: niſi uererer: ne quoniá fuerūt q iudiciū inuentiō i ſubiūgerēt. pteriſſe hūc lo cū qbuſdā uiderer: q mea qdem opinione adeo ptibus opis huius oībus cōnexus ac mixtus ē: ut ne a ſentētiis q̄dē aut uer bis ſaltē ſingulis poſſit ſepari. nec magis arte tradiſ: q̄ guſtus aut odor. Iōq; nos qd in quaq; re ſequēdū cauēdūq; ſit doce mus: ac deiceps docebim⁹: ut ad ea iudiciū dirigaſ. Præcipiá igiſ ne qđ effici nō pōt aggrediamur: ut cōtraria uitem⁹ & cō mūia: ne qd i eloquēdo corruptū obſcurūq; ſit. Referaſ oportet ad ſēſus: q̄ nō docenſ. nec mł tū a iudicio credo diſtare cō ſiliū q illud oſtēdētib⁹ reb⁹ adhibetur. hoc latentibus & aut oīno nūdū repertis aut dubii. & iudicium frequentiſſime cer tum eſt. Conſilium uero eſt rō quædam alte petita: & plerū/ q plura ppendens & cōparās: habenſq; in ſe & inuentionem

& iudicationē. Sed nē hæc q̄dē p̄cepta in uniuersum ſpectā da ſunt. Nā ex re ſumitur: cuius: locus ante actionem eſt fre/ quenter. Nā Cicero ſummo conſilio uidet in Verrē uel con trahere tempora dicendi maluiſſe: q̄ in eū annum: quo erat. Q. Hortenſius cōſul futurus incidere. Et in ipſis actiōbus pri mū ac potiſſimū optinet locū. Nā quid dicendū. qnid tacen dum. q̄d diffidendum ſit: exigere conſilii eſt. Negare ſit ſatis an defendere. Vbi p̄hœmio utendū & quali. Narrādū ne & quo mō. Iure prius pugnandum: an æquo. Q ui ſit ordo uti liſſimus. tum omnes colores: aſpere. an leniter. an etiam ſub miſſe loquí expediat. Sed hæc quoq̄: ut quiſq̄ paſſus eſt lo/ cus: monuimus: idemque in relíqua parte faciemus. pauca ta men exemplí gratia ponam: q̄bus manifeſtius appareat. qd ſit quod demonſtrari poſſe præceptis non arbitror. Lauda/ tur conſilium Demoſthenis: q̄ cum ſuaderet bellum Atheni enſibus parum id proſpere expertis: nihil adhuc factum eſſe ratione monſtrat. Poterat enim emendari negligentia. Ac ſi nihil eſſet erratum: melioris in poſterum rei non erat ratio. Idem cum offenſam uereretur: ſi obiurgaret populi ſegniciē in aſſerenda libertate rei p. maiorum laude uti maluit: qui rē fortiſſime adminiſtraſſent. Nā & faciles habuit aures: & na/ tura ſequabatur: ut meliora probantis: peiorum pœniteret. Ciceronis quidem uel una pro Cluentio quamlibet multis exemplis ſufficeret oratio. Nam quod in eo conſilium maxi/ me mirer? primamne expoſitiōnem: qua matri cuius filiū pre mebat auctoritas: abſtulit fidem? An quod idem corrupti iu dicii crimen trāſſere in aduerſarium maluit: q̄ negare p̄pter inueteratam ut ipe dicit infamiam? An q̄ in re inuidioſa legis auxilio nouiſſime eſt uſus? quo genere defenſionis etiā offen diſſet: nōdū præmolitas iudicū mētes. An q̄ ſe ipſum inuito Cluentio facere teſtatus eſt? Q uid pro Milone? Q d̄ nō ante narrauit: q̄ præiudiciis oībus reū liberaret? Q d̄ inſidiarū iui/ diā in Clodium uertit? q̄q̄ re uera fuerat pugna fortuita. qd̄ factū & laudauit: & tamen uoluntatē Milonis remouit? Q d̄ illi preces non dedit: & in earum locum ipſe ſucceſſit. Infini/ tū eſt enumerare: ut Cottæ detraxerit auctoritatē. Vt p̄ Liga rio ſe oppoſuerit. Corneliū ipſa confeſſiōis fiducia eripuerit Illud dicere ſatis habeo: nihil eē non mō in orando. ſed in oi uita prius conſilio. fruſtraq̄ ſine eo tradi cæteras artes: pluſq̄ uel ſine doctrina prudentiam: q̄ ſine prudentia facere doctri nam. Aptare etiā orationē locis temporibns. p̄ſonis eſſe eiuſ dē uirtutis. Sed hic quia latius fuſus eſt: locus mixtuſq̄ cum elocutione tractabit: cū præcipere de apte dicēdo cœpimus.

Nisi quod illud oſtenden tibus rebus adhibetur. Se p̄ nomen aſcribēdum mihi ui/ detur: & ſi facile ſuppleri poſ ſit: hoc modo. oſtendentibus ſe rebus. Cuius locus ante actionem eſt frequenter. Cui mihi magis placet q̄ cuius.

Et ipſis actionibus primū ac potiſſimū optinet locum In p̄poſitio mihi aſcribeu/ dauidet. ut legatur & in ip/ ſis actionibus. Quid diffi dendum ſit. Sic quidem recte legi putat. Sed ego unius lit/ teræ mutatione Diffitendum contenderim eſſe emendādū q̄uis exēplaria huic meæ cor rectioni non accedant Eſt au tem diffiteri negare ac non fa teri. Negare ſit ſatis an defē dere. Satius emendate in qui buſdam legitur exemplarib⁹.

Ac ſi nihil eſſet erratū me lioris in poſterum rei nō erat ratio. At particulā ſenſus exi git non ac ut ſuperiori aduer ſetur. & ſpei loco rei legendū uidetur. Nam faciles ha/ buit aures Et copula elegan/ ter eſt aſcripta in aliis exēpla ribus. A uero p̄poſitio eſt era denda. hoc modo. Nā & fa/ ciles habuit aures & natura ſe quebatur. Nam quid in eo conſilium maxime mirer. Quod legendum eſſe nemo non uidet. Quod non ante narrauit q̄ p̄iudicius omni bus rerum liberaret. Reū lo/ co rerum eſſe legendum qui non uidet inſtruendus gram maticis reddatur.

E inuentione ut arbitror satis dictū est. Dispositionis uim laudesq; hac breui prefatione ita complectitur Fabius: ut inuentionē sine ea nihil fere prodesse ostendat. Totū uero hoc uolumen dispositiōi dicauit: de qua etiam copiosius q̄ alius quisq̄ diligentiusq; tractat. Et artus etiam leniter loco moti pdunt quo uiguerunt usum. Leuiter per u scriptum sensui congruit. Leniter autem minime. Neq;.n. membrorum aliquod leniter ac citra maximū dolorē loco moueri potest. M̄bra aūt loco mota luxata appellantur.

Nec mihi uidēt errare q ipsam rez̄ naturā stare ordine putāt: quo cōfuso pitura sūt oia. Sint legēdū esse ne admonēdū qdē ē. Platōici āt oia ordine cōstare putāt.

Quę qdē si certa aliq̄ ui. A uocali ascripta uia legēdū est.

It igit ut supra significauit diuisio rerum pluriū in singulas. partitio singulaz̄ i partes discretus ordo & recta q̄dā & locatio: priorib⁹ sequētia annectens. Cū hic de dispōne p̄cipere icipiat Fabius: eur ii q hoc opus i capita putarūt distinguēdū: has definitiōes aplogo non separarint ac de dispōne inscripserint nō uideo Illā certe affirmare ausim aut nusq̄ aut hic quoq; caput eē debere: cū hinc de dispōne p̄cepta tradere icipiat. M̄dę āt ex hoc sensu tollunt: si & copula iterato posita eradat at q; col syllaba loco eius ascribatur: ut collocatio legat Exponit uero Fabius differētiā quę est inter diuisionē & partitionem quā etiā in qnto ex Ciceronis snia attigit. Nā diuisio est generis i species. partitio autem est totius in partes distributio. Genus uero plura complectit: ut animal hominem: leonē: equum & complures alias species comprehēdit. Totū aūt res q̄dam est una: ut statua quę tamē ex pluribus partibus cōstituit. Docte ergo diuisio dicit esse rez̄ plur ū in singulas discretus ordo. Partitio aūt singulārū in partes. De ea uero diuisione copiosissimæ in hoc libro disserit Fabius: quā greci tū Διαιρεσιν tū παραγγελματικὴν uocāt. Nā singulārū cōstitutionū q̄ones in proprios locos diuidit: q̄b⁹ una quęq; cōtrouersia explicat: q̄re nihil utilius magisq; necessariū declamare uolētib⁹ tradi pōt. Quā q̄ Georgius Trapezūti⁹ de hac diuisioe latinoz̄ neminē uerbū fecisse scribit: cū de ea re toto uolumie diligētissime p̄cipiat Quintilianus. Cęteꝛ ita sūt fere oia depraua ut minie sit mirādū: si Trapezūti⁹ hō grēcus ea p̄cipe nō potuit: q̄ nec latinis qdē itelligerent: nisi mēdę forēt sublatę

M. Fabii qntiliani de institutiōe oratoria liber septimus.

Ee inuētiōe ut arbitror satis dictū ē. Neq;.n. ea demū quæ ad docendū ptinent executi sumus: uerū etiā motus animorū tractauimus. Sed ut opa extruentibus satis nō est: saxa atq; materiā & cætera ædificāti utilia cōgerere: ni si disponēdis eis collocādisq; artificiū manus adhibeat: sic indicēdo quālibet abūdās rerū copia cumulū tā tū hēat atq; cōgestū: nisi illas eadē dispositio digestas atq; iter se cōmissas deuinxerit. Nec imerito secnnda quinq; ptiū po sita est: cum sine ea prior nihil ualeat. Neq;.n. q̄q̄ fusis oibus mēbris statuta sit: nisi colloceꝛ. Et si quā in corporibus nostris aliorūue aīalium ptem permutes & trāsferas licet habeat eadem oia: prodigium sit tamen: & artus etiā leuiter loco moti pdunt quo uiguerunt usum. & turbati exercitus sibi ipsi sunt ipedimento. Nec mihi uidēt errare: qui ipsam rerū naturā: stare ordine putāt: quo cōfuso peritura sunt oia. Sic oratio carens hac uirtute tumultuetur necesse ē: & sine rectore fluitet & ne cohæreat sibi. multa repetat. multa transeat uelut nocte in ignotis locis errās: nec initio nec fine propositio casum potius q̄ consiliū sequat. Quapropter totus hic liber seruiat dispositioni: quæ qdē si certa aliqua ui tradi in oēs materias ullo modo posset: non tam paucis cōtigisset. Sed cum infinitæ litiū formæ fuerint futuræq; sint: & tot sæculis nulla reperta sit causa: quæ esset tota alteri similis: sapiat oportet actor: & uigilet: & inueniat: & iudicet: & consilū a se ipso petat. Neq; inficias eo quædam esse quę demonstrari possint: eaque non omittam.

De dispositione.

It igitur: ut supra significauit: diuisio rerum plurium in singulas. partitio singularum in partes discretus ordo: & recta quædam collocatio prioribus sequentia annectens. dispositio utilis rerum ac partium in loco distributio. Sed me minerimus ipsam dispositiōem plerūq; utilitate motari: nec eadem semper primam quęstionē ex utraq; pte tractandam.

Cuius rei ut cętera exempla pręteream: Demosthenes quoq; atq; æschines possunt eē documēto in iudicio Ctesiphontis diuersum secuti ordinē. Quia hic sensus iis prēsertim: qui nō legerūt Domesthenis p Ctesiphōte orōnē: uidet fortasse obscurior: paucula qb⁹ maxime pspicuus fiat: subiicere nō grauabor. Cū Ctesiphon Demosthenē ut optime de rep. meritū Dionysioꝛ die in Dionysi ipsius Theatro in oium grecoꝛ cōspectu: qui ad celebrāda Dionysia cōuenerāt coronādū cēsuisset: ab Aeschine Demosthenis inimico fuit accusatus: qđ diceret eū cōtra leges feciſſe. Demosthenē nāq; opi publico pfuisse: neq; ullā redidisse rōnē. Legē āt extare: q̄ eos qui reddēdis administratiōis suæ rōnibus obnoxii sint: p̄hibeat corronari. Alterā ptērea legē eē q̄ cauet: ut q a populo Athienſi coronādus cēseat: in cōcioe coronet. q uero a senatoribus in senatu. Alibi āt nō licere quēq̄ coronādū dēclarari. Ad hęc laudet qbus sit Demosthenē pſecutus falsas eē. Neq;.n. recte abeo reip. negotia administrari sed ipsū & munera accipe & multoꝛ maloꝛ ciuitati cām eē. Hoc uero ordine usus est æschines: ut primū de legibus ipsis uerba faceret. deinde de rep. male administrata. Exigebat āt ut eodē ordine Demosthenes respōderet. Ipe uero a reip. administratioe initiū sūpsit. & rursus in fine ad eā ex arte orōnē cōuertit. In medio āt q̄ legib⁹ ipsis oppone̊da e āt collocauit. Ad illd āt iudiciū cōcursus dicit e tota grecia eē fact⁹: ut scribit Cicero q ēt utraq; orōnes e greco i latinū uertit. Sed tēporū ifœlicitate amissæ: inup a Leonardo Aretino fuerūt interp tatę. Deniq; in a.u.u.ſ.u. d.p.a.a.o.r.n.c.o e.d. Ego aliqd in hoc sensu desidero: qđ in exēplarib⁹ nō inuenit qđq; hactenus huic loco necessariū eē minime ē aiaduersū: qđ sane q̄ grāde flagitiū ē cū nullus iteger sanusue sēsus

Cuius rei ut cætera exēpla p̄tereā Demosthenes quoq; atq; Aeschynes possūt eē documēto ī iudicio Ctesiphōtis: diuersū secuti ordinē. Cū accusator a iure quo uidebat potētior cœpit: patronus oīa uel pene oīa ante ius posuerit: qbus iudicē qōni legū præpararet. Aliud.n. alio docere prius expedit: ali oqui semp petitoris arbitrio diceret. Deniq; ī accusatōe ut uacuū se uterq; defēdat priusq̄ aduersariū arguat: oium rerū ne cesse ē ordinē eē diuersum. Igit qđ ego sum secutus partim p̄ceptis: partī usurpatū rōne cognouerā: promā: nec unq̄ dissimulaui. Erat mihi curæ in cōtrouersiis forēlibns nosse oīa q̄ in cā uersarent. Nā in schola certa sunt & pauca: & ante declamationem exponuntur: quæ themata græci uocant. Cicero p̄posita. Cū hæc in cōspectu quodāmodo collocaueram: nō minus pro aduersa parte: q̄ pro mea cogitabā. & primū qđ non difficile dictu est: sed tamen ante omnia intuendum constituebā quid utraq; pars uellet efficere. Tū p quid. Hoc modo cogitabā: quid primum petitor diceret. Id aut confessum erat aut cōtrouersum. Si nō confessum: poterat ibi esse quæstio. Transibā ergo ad responsum partis alterius: idem intuebar: nōnunq̄ etiā: quod inde optiebatur. cōfessum erat. Vbi primū cœperat non cōuenire: quæstio oriebatur. confessum erat. Id tale ē. Occidisti hoiem. occidi. cōuenit. trāseo. Rōnē reddere dēbet reus quare occiderit. Adulterū inqt cū adultera occidere licet. legē eē certū est. Tertiū iā aliqd uidēdū ē: ī quo pugna cōsistat. Nō fuerūt adulteri. Fuerūt. qō. de facto ābigit. cōiectura ē. Interim & ego tertiū: cōfessū ē adulteros fuisse. Sed tibi inquit accusator illos nō licuit occidere. Exul

nisi id q̄ deest: ascribat: elici possit. Quo nāq; mō in accusatiōe necesse ē reę ordinē esse diuersū: ut uacuū se uterq; defendat prius q̄ aduersariū arguat. Certe hoc nō ē necesse: cū defēsor accusatoris ordinē i respōdēdo seq interdū pulcherime possit. Quonā igit pacto corrigēdus ē hic locus. An mutua nomē ut ī illis disputationibus nr̄is q̄ circūferūtur dixim⁹: ē ascribēdū. Nā in mutua accusatiōe: q̄ αντικατηγοριν dicit, necesse ē ordinē eē diuersū. Quare mutua adiectiuū: uel refragātib⁹ exēplaribus ascribēdū mihi uidet ut legat. Deniq; in mutua accusatōe. In mutua nāq; accusationē id ē necessariū: qđ ī simplici accusatiōe cōtingēs. Sed de hoc uel nimiū: cū ex uerbis quoq; ipsius Fabii sic eē legēdū diligēter intuēti facile appareat: p̄cipueq; ex his q̄ inferius de mutua p̄cipit accusatiōe. Quo in genere inqt semp prior debebit eē defēsio. Primū qa natura patior ē salus nr̄a q̄ aduersarii pnicies. Deide q̄ plus hēbimus ī accusatiōe auctoritatis si pri⁹ de inocētia nostra cōstiterit. Postremo q̄ ita demū duplex cā erit: & q̄ sequunt. Itaq; qđ ego sum secutus p̄tim p̄ceptis. ptim usurpatū rōne cognouerā p̄mā. Mēdis nō uacat hic locus: q̄uis sensus uideat aptus. Emēdat aūt ſi sim legat ac qđ relatiuū ascribatur hoc mō. Itaq; qđ ego sim secutus. qđ partim p̄ceptis partim usurpatum ratione cognoueram: promam. Si non confessum poterat ibi esse quęstio. Sic quidem & publice quoque legitur: sed non

sine maximo errore: qui sane ex iis quæ sequuntur facile deprehenditur. Transibam inquit ad responsum partis alterius. Quid enim opus est transire ad responsum alterius partis: si ibi potest esse quæstio. Quæstionis namq; pars altera utriq; parti semper est tuenda. Quare illud non aduerbium i tertium locum mihi uidetur referendũ. hoc modo. Si confessum: non poterat ibi esse quęstio. Interim & ego tertium confessum est Ergo legendum esse ac illi copulę & pręponendum facile é uidere: hoc modo. Interim ergo & tertium cõfessum est

Coniuncta. hic distinguẽdum est. Sic enim intelligitur cõiuncta quęstio est. Statim autem huius exemplum infertur. Legr de siccariis cõmisit. L. Varenus. Est autẽ hęc peculiaris iuris cõsultorum locutio lege commitere hoc est in legẽ. Lege uero Cornelia de siccariis ac ueneficiis tenetur ut inquit Marcellus ad legẽ cornelianam: qui hominem occiderit: cuiusue dolo malo in cẽdium factum erit: quiue hominis occidendi furtiue faciẽdi causa cum telo ambulauerit. Aliud a iure actiõis excludit. A prępositio mihi excludenda ex hoc contextu uidetur. Tunc. n. iure actiõis excludimus crimen: quod neq; negari neq; defendi potest cũ aliquo iuris remedio elabi/murtur nõ uideat iure actio intẽdi: ut i tertio Fabius ait.

In quo genere agẽti est dispiciendum quid quoq; loco diluat. Quod pertinet ad doctorem nõ plane dissentio a Celso. Quidam doctorẽ in actorem commutant & recte quidem. Nam actor proprie dicitur qui prior agit: siue sit accusator: siue petitor. An teactę uitę crimina plerumq; prima impugnãda sunt. Ne huic sensui contraria sint quę sequuntur ipugnanda expungatur ac eius loco purganda enim eras & ignominiosus: de iure quærit. At si protinus dicenti occidisti: respondeatur: nõ occidisti: statim pugna ẽ. Sic explorandum est ubi controuersia incipiat: & considerari debet quæ primam quæstionẽ facit. Intentio simplex. Occidit Saturnũ Rabirius. cõiuncta lege de siccariis cõmissit. L. Varenus. Nam. C. Varenum occidendo &. Cn. uulnerando: & Salarium item occidendo cadit. Nam sic diuersæ propositiones erunt: quod idem de petitionibus dictum. Verum ex cõiuncta propositione: plures esse quæstiones ac status possũt: si aliud negat reuus: aliud defendit: aliud a iure actiõis excludit. In quo genere agenti est dispiciendum: quid quoq; loco diluat. Quod pertinet ad doctorẽ. Nõ plane dissentio a Celso: qui sine dubio Ciceronem est secutus. Instat tamen huic parti uehemẽtius: ut putet primo firmum aliquid esse ponẽdum. summo firmissimũ: imbecilliora medio: quia: & initio mouendus sit iudex: & summo impellendus. At pro reo plerumq; grauissimum quidq; primum mouẽdum est ne illud spectans iudex reliquorum defenõsii sit auersior. Interim tamen & hoc mutabitur: si leuiora illa palam falsa erunt grauissimi defensio difficilior: ut detracta prius accusatoribus fide aggrediamur ultimum: iam iudicibus omnia uana esse credentibus. Opus erit tamen præfatioue: qua & ratio reddatur dilati crimiuis: & promittatur defensio: ne id quod nõ statim diluemus. timere uideamur. Ante actæ uitæ crimina: plerũque prima impugnanda sunt: ut id de quo laturus est sententiam iudex audire propitius incipiat: Sed hoc quoq; pro Vareno Cicero in ultimum distulit: non quid frequẽtissime: sed quid tum expediret intuitus. Cum simplex intentio erit: uidẽdum est: an unum aliquid respondeamus: an plura. Si unum in re quæstionem instituamus: an inscripto. Si in re negandũ sit: quod obiicitur: an tuendum. Si inscripto: in qua specie iuris pugna sit: & in ea de uerbis ac uoluntate quæratur. Id ita consequemur si intuitu fuerimus: quæ sit lex: quæ litem faciat: hoc est quia iudicium sit cõstitutum. Nam quædã in scholasticis ponuntur ad coniungendam modo actæ rei seriem: ut pater expositum: qui agnouerit: solutis alimentis recipiat. Minus dicto audientem filium liceat abdicare. Qui expositũ recepit: imperat ei nuptias locupletis propinqui. ille ducere uult filiã pauperis educatoris. Lex de expositis ad affectũ pertinet. Iudicium pendet ex lege abdicationis. Nec tamen semper ex una lege q̃stio est: ut in ἀντίνομιαι. His spectatis apparebit circa quæ pugna sit. Coniuncta defensio est: qualis p Rabirio. Si occidisset recte fecisset. sed nõ occidit. Vbi uero

reponaſ hoc mõ Ante actæ uitæ crimina plerumq; prima purgãda ſunt: ut id de quo laturus ẽ ſẽtiã iudex: audire ppicius ſcipiat. Si unũ iure: q̃ſtionẽ iſtituamus an in ſcripto. Pro iure in re i qbuſdã exẽp aribꝰ emẽdate legitur. Si iure negãdũ ſit qđ obiciẽ aut tuẽdũ. In re hic quoq; p iure & an legendũ eſt loco aut diſiũctiue. hoc mõ. Si in re negãdũ ſit qđ obiciẽ an tuẽdũ. Et in ea de uerbis ac uolũtate quæraſ. An loco ac copulæ legaſ.

Vt in αντινομιαις hoc ẽ in cõtrariis legibus. Nã græci αντινομιαν uocãt qđ nos cõtrarias leges appellamus. Quod p de argumẽtis pbationũ loco cõceſſi. Quid ſibi uult illud loco pbationũ? Nõne oĩa argumenta ſunt loco p bationũ ac potius pbationes? An ſic eſt intelligẽdũ loco pbationũ hoc ẽ: ubi de pbatoĩbus ẽ ptractũ? Nã i quanto hoc idẽ Fabius tradit his uerbis: Quæſitũ etiã potentiſſima argumẽto pmoneponẽ da ſint loco: ut occupẽt aĩos an ſũmo: ut inde dimittãt. an ptita pmo ſũmoq;: ut Homerica diſpõne in medio ſint infirma: an a minimis creſcãt. Quæ put rõ cauſæ cuiuſq; poſtulabit ordinabũtur: uno ut ego cẽſeo excepto: ne a potẽtiſſimis ad leuiſſima decreſcat oro. Huic in ſchola ſimile ẽ. nõ abdicabis adoptatũ ut hũc quoq; nõ uiꝝ fortẽ ut & forte nõ qcũq; uolũtati eiꝰ nõ paruerit ut in alia oĩa ſubiectuſ ſit nõ pp opinionẽ. nõ pp talẽ opinionẽ. Adeo ꝛfuſus eſt hic locus totꝰ flagitiis ipliciti: ut mihi itelligi nõ poſſe uideatur niſi emẽdatio aliqđ afferat clariatis. Ac primũ qdẽ mẽbꝝ recte legiſ ſecundũ uero illud. ut & forte. emẽdaſ ſi illa ut pticula ex prio i tertiũ locũ trãſſerſ ac loco eius, tuæ legaſ. hoc mõ & forte ut nõ qcuiq; uolũtati tuę ñ paruerit. Tertio uer omẽbro qnq; hædictiões mihi deeſſe uidẽtur q̃ niſi aſcribanſ neq; ſenſus iteger hẽbiſ neq; figura q̃ utitur Fabius: cuſtodieſ. Cũ. n. hæ qõnes ꝓ gradationẽ explicentſ: neceſſe eſt: ut ultima prioris mẽbri uerba: i ꝓncipio ſequntis repetãtur: id qđ i prioribus mẽbris factũ ẽ patet. Quare i hoc quoq; tertio mihi ſupioris mẽbri ultia uerba repetẽda uidẽtur. hoc mõ. & q nõ puerit: ut nõ in alia oĩa ſubiectus ſit.

Illud. n. nõ negãdi aduerbiũ hic quoq; ẽ ptermiſſum. ꝓ ę uero qõnes ad eam ſpectãt cãm. quã paulo añ expoſuit Fabius. In q̃rtò mẽbro: ut pticula ſolũ deſideraſ: hoc mõ: nõ pp opinionẽ: ut nõ pp talem opinionem. Priora. n. remitti poſſunt: ultima non poſſunt. Rectius in quibuſdam legitur exemplaribus ultimum non poteſt. Omnes. n. quæſtiones præter ultimam remitti põſſunt. Primum idem genus ad regnandum. Id eſt non idem. & an loco ad prepõnis legendum eſt. hoc modo. Primum id eſt genus. An regnandum:

multa cõtra unã ppoſitõem dicimus: cogitãdũ ẽ primũ q̃q̃d dici põt. tũ ex hiſ quo q̃q̃ loco dici expediat ordinãdũ: i quo nõ idẽ ſentio: quod de ppõibꝰ paulo ante: quodq; d argumẽtis ꝓbãum loco cõceſſi: aliquãdo nos icipere a firmioribꝰ. nã uis q̃nũ pcreſcere dẽt: & ad potẽtiſſima ab infirmiſſimis puenire: ſiue ſũt eiuſdẽ generis: ſiue diuerſi. Iuris aũt q̃nes ſolent eẽ nõnũq̃ ex aliis atq; aliis cõflictoĩbꝰ. facti ſemp idẽ ſpectat. i utroq; genere ſimilis ordo ẽ. Sed prius de diſſimilibꝰ: exq̃bꝰ infirmiſſimũ q̃q̃ primũ tractari oportet. lõq; q̃ſdã q̃nes executi donare ſolemꝰ & cõcedere. Neq;. n. trãſire ad alias poſſumꝰ niſi omiſſis prioribꝰ. Quod ipſũ ita fieri oportet: ñ ut dãnaſſe eas uideamur: ſed omiſiſſe: qa poſſumꝰ etiã ſine eis uincere. Procurator alicuiꝰ pecuniã petit ex fœnore hęreditario. põti cidere q̃ an huic eẽ ꝓcuratorẽ liceat. finge nos poſtq̃ tractauimus remittere: uel ẽt cõuinci. quæreſ an ei cuiꝰ noie litigaſ: ꝓcuratorẽ habẽdi ſit ius. Diſcedamus hic quoq;. recipit natura q̃nẽ: an ille cuiꝰ noie agiſ hæres ſit fœneratoris: an ex aſſe hæres. Hæc quoq; cõceſſa ſint. Quæreſ an debeaſ. Cõtra nemo tã demẽs fuerit: ut cũ id quod firmiſſimũ duxerit ſe hãe & remittat illud: & leuiora trãſcẽdat. Huic in ſchola ſimile eſt Nõ abdicabis adoptatũ: ut hũc quoq; nõ uirũ fortẽ. & fortẽ ut nõ quicũq; uolũtati eius nõ paruerit: ut in alia oĩa ſubiectꝰ ſit. nõ pp opinionẽ. nõ pp talẽ opinionẽ. hæc iuris q̃nũ dria ẽ. In factis aũt ad idẽ tẽdẽtia ſũt plura. Ex qbꝰ aliqua citra ſũmã q̃nẽ remitti ſolẽt: ut ſi is cum quo furti agẽ dicat. ꝓbate habuiſſe. probate ꝓdidiſſe. probate furto perdiſſe. probate mea fraude. Priora. n. remitti poſſunt. ultia nõ poſſunt. Solebã & hoc facere præcipuæ: ut uel ab ultima ſpẽ: Nã ea fere ẽ qnæ continet cãm: retrorſũ quærerẽ uſq; ad primã generalẽ q̃nẽ: uel a genere ad extremã ſpeciẽ deſcẽderẽ: etiã in ſuaſoriis: ut dliberat numa an regnũ offerẽtibꝰ romãis recipiat. Primũ id eſt genus: an regnãdũ. an in ciuitate aliena. an romæ. an laturi ſint romani talẽ regẽ. Similiter & in cõtrouerſiis. Op

Hoc autem idē & Aristoteles Topicorum.iii.censet esse faciē dum. Quęret aliqu d ultra r lit tera expuncta quærein quibus dam recte legitur exēplaribus:

Cōmune tyranum occidit. Quamuis est uerbum elegāter sæpenumero prętermittatur tamen hoc loco mihi ascribendū ūr:nt legamus Commune est.

Teiisse ad hostes fateris & iisse claret. Clā aduerbium sensus exposcit. uerbum uero claret aspernatur. Quæ si animos occupauit: prope aures ipsi de sensioni precluduntur. Occuparit legendum mihi uidetur.

Solebam id quod fieri in argmētis dixi: in tota facere materia propositis extra que nihil esset oībus. Sic qdem recte legi plerisq; uī. ego uero ut pticulā ascribēdā puto: & supesset nō supesse legēdū. hoc mō. ut ꝓpositis extra q̄ nihil eēt oībus. Deinde cęteris remotis solū id supesset: qđ credi uolebāt. Aut i tus uenitēe aliqua ptāte. Interueniēte legēdū eē qs nō uidet? Prævaricari aūt ē uera crimia absco derc: ut scribit Martiāus ad senatusconsultū turpilianū. Accusatorē inqt temeritas tribus modis detegitur. & tribus pœnis subiicitur. Aut.n. calūniantur: aut preuaricātur aut tergiuersantur. Calūniari est falsa crimina intendere. Preuaricari est uera crimina abscūdere. Tergiuersari in uniuersum ab accusatione desistere. Vlpianus uero de uerborum significatione inquit. preuaricatores eos appellamus: qui causam aduersariis suis donant. a uaricādo. n. preuaricatores dicti. Callistratus uero libro. xlvii. de preuaricatoribus sic describit. Prēuaricator ē quasi uaricator qui aduersam partem adiuuat prodita causa sua: quod nomē labeo a uaria certatione tractum ait.

tet.n.uir fortis alienam uxorem. Vltima species est an optare possit aliená uxorē. Generale ē an q̄cq̄d optanerit. accipe debeat. ide an ex priuato. an nuptias. an maritū habētē. Sed hoc nō quēadmodū dicit: ita & q̄nrit. Primū. n. occurrit fere qđ est ultimū dicendū: ut hoc nō debes aliená uxorē optare. lōq; diuisionē pdit festinatio. Nō oportet igit offerētib9 se cōtētū. esse. Q uæret aliqd ne ultra sit. ne uiduá quidē. adhuc plus si nihil ex priuato. ultimū retrorsum: qđ idē a capite primū est nihil iniquū. Itaq; ꝓpōe uisa qđ est facillimū: cogitemus si fieri pōt q̄d naturale sit primū respōderi. Id si tanq̄ res agatur & nobis ipsis respōdēti. necessitas sit: intueri uolumus: occurrit. Si id nō cōtigerit ꝺseponamus id quod primū se obtulerit: & ipi nobiscū sic loquamur. Quid si hoc nō eēt. id iterū & itetiū: & dū nihil sit reliq. itaq; iferiora quoq; scrutabimur: q̄ tractata facilioré nobis iudicē in sūma qōne faciēt. Nō dissimile huic est: & illud p̄ceptū: ut a coibꝰ ad propria ueniamꝰ. Fere. n. coia generalia sunt. Cōe est tyrānū occidit. propriū uirū. tū tyrānū occidit. mulier occidit. uxor occidit. Solebā & excerpe quid mihi cū aduersario cōueniret: si mō id ꝓ me erat nec solū p̄mere cōfessionē: sed ptiēdo multiplicare: ut i illa ꝺtrouersia. Dux q cōpetitorē p̄cm i suffragiis uicerat captus ē. Eūtes ad redimēdū eū legati obuiū habuerūt p̄rem reuertētē ab hostibus. legatis dixit. sero itis. excusserūt illi p̄rem: & aurū i sinu ei9 iuenerūt. ipsi pseuerāt ire quo itēderāt. inuenerūt dutē crucifixū: cuiꝰ uox fuit. Cauete ꝓditorē. reus ē p̄. Q uæ ꝺueniūt proditio nobis prodita ē: & p̄dicta a duce. q̄rimus proditorē. te isse ad hostes fateris: & isse claret: & ab his i columē rediisse aurū rettulisse: & aurū occultū habuisse. Ná quod fecit: id nō nūq̄ potētius fit i propōne: q̄ si aios occupauit: prope aures ipsi defensioi p̄cludunt. In totū á cō gregatio criminū accusātē adiuuat. seperatio defendētē. Solebā id q; fieri & i argumētis dicendi: i tota facere materia propositis extra q̄ nihil eēt: o b9: dei de cæteris remotis: solū id supesse quod credi uolebā: ut i ꝓuaricationū crimib9: ut absoluatur reus: aut inocētia ipsi9 fit. ant interueniēte aliq̄ ptāte. aut ui. aut corrupto iudicio. aut difficultate probatiōis. aut ꝓuaricatiōe nocētē fuisse cōfiteris. nul potestas obstitit. nulla uis. corruptū iudiciū nō q̄reris. nulla ꝓbādi difficultas fuit qd. supest: nisi ut ꝓuaricatio fuerit. Si oia amoliri nō poterā: tū plura amoliebar. Hoiem occisū eē ꝺstat nō in solitudine: ut a latrōib9 suspicer. nō p̄dæ gra q̄: inspoliatus ē. nō hereditatis spe: q; pauper fuit: Odiū igī in cā. qs inimicus? Quæ res ät facilioré diuisioi uiá pstat: eadē inuentioni quoq; excutere quicquid dici pōt: & nelut reiectiōe facta ad

optimũ ꝓuenire. Accuſaꝫ Milo ꝙ Clodiũ occiderit. aut fecit aut nõ. Optimũ erat negare. ſi nõ põt. Occidit ergo. Aut iure: aut iniuria. Vtiq; iure. Aut uolũtate: aut neceſſitate. Nam ignorãtia ꝓtẽdi nõ põt. Volũtas áceps eſt. Sed q; ita id hoſes putãt. adiũgẽda defenſio: ut id ꝓpter. p. fuerit neceſſitate. ſubita igiꝫ pugna nõ ꝓparata. alter igitur inſidiatus ẽ. Vter? ꝓfecto Clodius. Videſne ut ipſa rerũ neceſſitas deducat ad defenſionẽ? Adhuc aut utiq; uoluit occidere inſidiatorẽ Clodiũ: aut nõ. Tuti⁹ ſi noluit. Fecerũt ergo ſerui Milõis neq; iubẽte: neq; ſciẽte Milõe. At hæc tã timida defenſio detrahit auctoritatẽ illi: q̃ recte dicebamus occiſum. Adiicieꝫ qđ ſuos q̃ſq; ꝓ ſuos facere uoluiſſet. Hoc eo ẽ utili⁹: quod ſæpe nihil placet: & aliq̃d dicẽdũ eſt. Intueamur ergo oia. Ita appebit aut id qđ optimum ẽ: aut id quod míme malũ. Propõne aliq̃do aduerſarii utẽdũ: & eẽ nõnũq̃ cõem eã ſuo loco dictũ ẽ. Multis milibus uerſuũ ſcio apud quoſdã eſſe q̃ſtitũ: quõ iuenirem⁹: utra pſ deberet prior dicere: q̃b i foro uel atrocitate formularũ: uel mõ petitõum uel nouiſſime ſorte diiudicaꝫ: In ſchola q̃ri nihil attinet: cũ ideclamatõibꝫ iiſdẽ narrare & cõtradictões ſolueꝫ tã ab actore q̃ a poſſeſſore ꝺceſſũ ſit. ſed i plurimis ꝺtrouerſiis ne iuẽiri qdẽ põt: ut i illa. Qui tres liberos hẽbat oratorẽ. philoſophũ & medicũ: teſtamẽto q̃tuor pteſ fecit: & ſingulas ſingulis dedit. unã ei⁹ eẽ uoluit: q eſſet utiliſſim⁹ ciuitati. Cõtẽdũt: qs ꝓm⁹ dicat. icertũ ẽ. propõ tũ certa. Ab eo. n. cui⁹ pſonã tuebimur: iciptẽdũ erit: & hæc qdẽ de diuidẽdo i uniuerſũ ꝓcipiũt. At quo mõ iuenie⁹ etiã illas occultiores qõnes. ſ. quo mõ ſnias: uerba: figuras: colores: igenio: cura: exercitatõe: nõ tũ fere unq̃ niſi iprudẽtẽ fugerint: ſi ut dixi naturã ſeq ducem uelit: Sed plericq; eloquẽtię famã affectãtes: cõtẽti ſũt locis ſpecioſis mõ: uel nihil ad probõem ꝺferẽtibꝫ: Alii nihil uitare: ac quę in oculos occurũt exq̃rẽda putãt: Qđ quo facili⁹ appeat unã de ſcholã ꝺtrouerſiã: non ita ſane difficillimã: ãt nouã proponã in exẽplũ: Qui reo proditionis pri non affuerit exhæres ſit: proditionis dãnat⁹ cũ aduocato exulet: Reo proditionis patri diſert⁹ filius affuit: ruſticus non affuit: dãnat⁹ abiit cũ aduocato in exiliũ Ruſtic⁹ cũ fortiter feciſſet: ꝓmii noie impetrauit reſtitutionẽ pris & fratris: Pater reuerſus inteſtatus deceſſit. petit ruſtic⁹ ptẽ bonorũ: orator totũ ſibi uendicat. Hic ille eloquẽtes qbuſq; nos circa lites raras ſollicitiores ridiculi uidemur: iuadẽt pſonas fauorabiles. Actio pro ruſtico cõtra diſertũ: pro uiro forti ꝺtra ibellẽ: pro reſtitutore ꝺtra ingratũ. pro eo q ptẽ ꝺtẽtus ſit: ꝺtra eũ q fratri nihil dare ex paternis uelit: Quæ oia ſunt in materia & multũ iuuãt: uictoriã tũ nõ tradunt. in hoc quærentur ſẽtentiæ ſi fieri poterit præcipites uel

Nã q prẽuaricaꝫ ex utraq; ptẽ cõſiſtit. Quinimo ex aduerſa. Et uelut reiectõe facta ad optimũ puenire. Similitudo ex iudiciis ſũpta ẽ: ubi cũ iudices ſuſpecti ſunt reuciunt. pri a reo: pti ab actore. Multis milibꝫ uerſuũ ſcio apd quoſdã q̃ſtitũ eſſe: quo mõ inueniremus utra ps deberet prior dicere. in ea đ mũ hoc ꝓceptũ. ẽ iudicia i qb⁹ incertũ eſt utra pars prior agere debeat. Tria uero ea eẽ dicũtur cũ ab aliis iurecõſultis: tũ a Caio libro digeſtorũ quinto đ iudiciis. ubi qs agere uel cõueniri debeat. In tribꝫ inqt iſtis iudiciis familiæ herciſcũdæ. cõmũi diuidũdo. finiũ regũdorũ q̃ritꝫ qs actor intelligaꝫ: qa par causa oium uideꝫ. Sed magis placuit eũ uideri actorẽ: q ad iudiciũ ꝓuocaſſet. Vlpianus autẽ ſubiicit. Sed cũ ambo iudiciũ ꝓuocãt: ſorte res decerni ſolet. Quæná aũt eſſet ea formularũ atrocitas oſtendit Iuſtinianus libro Codicis ſecũdo. titulo de Formulis & ipetratõibꝫ actionũ ſublatis. iuris Formulæ ingt aucupatõe ſyllabarũ inſidiãtes cũ actorũ actibꝫ radicitus ãputẽtur. At quo mõ inuenie⁹ etiã illas occultiores q̃ſtiones? Cũ interrogatione ẽ legẽdũ: huic aũt q̃ſito ſtatim reſpõſũ infert. Alii nihil uitare ac quæ in oculos occurrũt exqrẽdo putãt. Corruptus hic mihi ſenſus uideꝫ: nõ qđ pro exqrẽdo nõ appeat legẽdũ eẽ exqrẽda: ſed quia ꝓ illo infinito uitare ſenſus integritas uitantes. & ea ꝓ ac copula exigere uidetur. hoc mõ. Alii nihil uitantes ea q̃ in oculos occurrũt: exqrẽda putãt. Actio ꝓ ruſtico. Actio qdem legiꝫ: ſed ago forſitan rectius legereꝫ aut Actio eſt mihi. Hãc cõmunẽ oium legẽ adornabit ut iuſtam

Hic mihi uideꝫ diſtinguẽdũ ac leuiter aduerbiũ aſcribendũ q̃uis in quibuſdã exẽplaribus leniter legatur. hoc modo.

Hanc cõmunẽ oĩum legẽ leui/ter adornabit ut iſtam Nẽpe ſequatur at q̃ramus. Ego hoc ſenſus initiũ eſſe puto & qdẽ corruptũ nõ autẽ clauſulã ſenſus prioris: ut pleriq; paꝛ̃ certe diligenter intuentes ſibi perſuadẽt. Facile uero ſic corrigiẽt ut ſequeꝛ̃ nõ ſequatur ac ut loco aduerſatiuæ pticulæ ſcribaꝛ̃ hoc mõ. Nẽpe ſequeꝛ̃ ut quæramus qd huic tã æquæ poſtulationi reſpõdeaꝛ̃. Sic autẽ ſenſus apertus ẽ. Nã poſt iuẽtã ac exornatã propoſitionẽ tã iuſtã: cõſequens ẽ ut quæram⁹ qd ei poſſit reſponderi. Niſi qa ſit plane hebes. Loco qa qs eſt legẽdũ: hoc modo. Niſi quis ſit plane hebes. Tráſeat nunc idem ille q cogitauit ut ait Cicero Tibicini latini mõ ad diſertũ. Tibicinis legẽdũ eſſe extra dubitationẽ eſt. Hoc autẽ ait Cicero in oróne p Muræna iuriſperitos irridẽs. Tibicines uero latini a tibiis dẽxtris tráſibãt ad ſiniſtras. Tibiarũ nãq; apd priſcos aliæ dextræ aliæ uocabantur ſiniſtræ: ut in Terentium Donatus ſcribit.

Et omiſſo ſpecioſiore illo genere ad utilitatẽ me me ſũmiſſo diſcentiũ. Stili genitiuo ſenſus indigere uidetur: id quod tamẽ in quibuſdã legitur exẽplaribꝰ hoc mõ. & omiſſo ſpecioſiore illo ſtili genere. Oẽs adhuc quæſtiones ex perſona petitoris ipſius diximus. ut duximuſ legaꝛ̃ ſenſus expoſcit. Facim⁹ hoc ſæpe in us cõtrouerſiis i q bus petuntur in uincula: qui paꝛ̃tes ſuos non alũt: ut eũ q teſtimoniũ in filiũ peregrinantis dixit: eũ q lenoni filiũ uẽdidit Deprauatus qdẽ eſt hic locus tametſi pleriſq; non uideaꝛ̃. Quid nãq; ſibi uult illud peregrinãtis? Nimirũ impietatis locũ mihi occupaſſe uideꝛ̃: eoq; expellẽdũ: ac eius loco ĩpietatis reponẽdũ. Sed ne ſic qdem mihi integer ſenſus eſſe uideꝛ̃: obſcure. Nam ea nunc uirtus eſt & pulchre fuerit cũ materia tumultu & clamore tranſactũ. Illi uero quibus propoſitũ qui dem melius: ſed cura in proximo eſt: hæc uelut innatantia uidebunt excuſatum eſſe ruſticum: qui non interfuerit iudicio nihil collaturus patri: ſed ne diſertum quidem habere: quod imputet reo: cũ is dánatus ſit. dignum eſſe hæreditate reſtitutorem: auarum: impium: ingratum q diuidere nolit cũ fratre eoq; ſic merito. Quæſtionẽ quoq; illã primã ſcripti & uoluntatis: qua non expugnata non ſit ſequentibus locus. At q natura ſequetur: illa cogitabit profecto. primo hoc dicturum ruſticũ. Pater inteſtatus duos nos filios reliquit: partem iure gentium peto. Quis tam imperitus? quis tam procul a litteris: quin ſic incipiat: etiam ſi neſcierit quid ſit propoſito? Hãc cõmunem omnium legem adornabit ut iuſtã. nempe ſequeꝛ̃ ut quæramus: quid huic tam æque poſtulationi reſpondeaꝛ̃. At id manifeſtum eſt. Lex eſt quæ iubet exhæredem eſſe eũ: qui patri proditionis reo non affuerit: tu autem non affuiſti: Hanc propoſitionẽ neceſſario ſequitur legis laudatio: & eius qui non affuerit uituperatio. Adhuc uerſamur in cõfeſſibiliſ redeat animus ad petitorem: nũq̃d nõ hoc cogitet neceſſe eſt niſi quis ſit plane habes. Si lex obſtat nulla lis eſt. mane iudicium eſt atqui & legem eſſe & hoc: q̃ ea puniat a ruſtico factũ extra dubitationem eſt. Quid ergo dicimus? Ruſticus eram ſed lex erat. Oẽs cõplectitur, nihil proderit. Quæramus ergo nun infirmari ĩ aliqua parte lex poſſit. Quid aliud: ſæpius dicam: natura permittit: q̃ ut cũ uerba contra ſint de uoluntate queratur. Generalis igitur quæſtio uerbis an uoluntate ſit ſtãdum. Sed enim in cõmune de iure omni diſputandum ſemp nec unq̃ ſatis iudicatum eſt. Quærẽdum igiꝛ̃ in hac ipſa qua conſiſtimus: an aliquid inueniri poſſit: quod ſcripto aduerſeꝛ̃ Ergo quiſquis non affuerit: exhæres erit. q ſquis ſine exceptione. Iam ſe illa uel ultro offerent argumẽta. Et infans filius eſt: & non affuit: & qui aberat: & qui militabat: & qui in legatiõe erat. Iam multum acti eſt poſſet aliquis non affuiſſe & hæres eſſe. Tranſeat nunc idem ille qui cogitauit: ut ait Cicero: Tibicinis latini modo ad diſertum. Vt iſta concedam: tu nec infans es. nec abſuiſti. nec militaſti. Non aliud occurrit q̃ illud. Sed ruſticus ſum. Contra quod palam eſt dicit. Vt agere non potueris: aſſidere potuiſti. & uerum eſt. quare redeundum ẽ ruſtico ad animum legum latoris. Impietatem punire uoluit Ego autem impius non ſum. Contra quæ diſertus. Tu impie feciſti inquit cum exhæreditationem meruiſti: licet te poſtea uel pœnitẽtia uel ambitus ad hoc genus optionis adduxerit.

Præterea propter te damnatus eſt pater. Videbaris enim de cauſa pronunciaſſet. Ad hęc ruſticus. Tu uero in cauſa dãnationis fuiſti. Multos offenderas. Inimicitias domui contraxeras. Hæc coniecturalia. Illud quoq; quod coloris loco ruſticus dicit: patris fuiſſe tale conſilium: ne uniuerſam domũ periculo ſubiiceret. Hac prima quæſtione ſcripti & uoluntatis continentur. Intendamus ultra animum: uideamuſq; an aliquid iueniri prętterea poſſit, quo id modo fiat ſedulo imitor quęrentem: ut quærere doceam: & omiſſo ſpecioſiore illo genere ad utilitatem me ſummito diſcentium. Omnes adhuc quęſtiones ex perſona petitoris ipſius duximus. Cur non aliquid circa patrem quærimus? Dictum uero eſt cui quis non affuerit: exhæres erit. Cur nõ conamur & ſic quærere? non cuicunque non affuerit? Facimus hoc ſæpe in his controuerſiis: in quibus petuntur in uincula: qui parentes ſuos non alunt: ut eum qui teſtimonium in filium peregrinantis reum dixit eum qui filium lenoni uendidit. In hoc de quo loquimur patre quid apprehendi poteſt? damnatus eſt. Nunquid igitur lex ad abſolutos tantum patres pertinet, dura prima fronte quæſtio. Non deſperemus credibile eſt hoc uoluiſſe legum latorem: ne auxilia liberorum innocentibus deeſſent. Sed hoc dicere ruſtico uerecundum eſt: quia innocentem fuiſſe patrem fatetur. Dat aliud argumentum controuerſia. Damnatus proditionis cum aduocato exulet. Vix uidetur poſſe fieri: ut pœna filio in eodem patre & ſi affuerit: & ſi non affuerit conſtituta ſit. Prætereа lex ad exules nulla pertinet. Non ergo credibile eſt de aduocato damnari ſcriptum. An poſſint enim bona eſſe ulla exulis: ſcholaſtica in utraq; parte dubium facit. Diſertus & uerbis inhærebit: in quibus nulla exceptio eſt: & propter hoc ipſum pœnam eſſe conſtitutam eis qui non affuerunt: ne periculo exilij deterreantur ab aduocatione: & ruſticum innocenti non affuiſſe dicet. Illud protinus non indignum quod annotetur: poſſe ex uno ſtatu duas generalis fieri quæſtiones. An quiſquis? An cuicunque. Hæc & duabus perſonis quæſita ſunt. Et tertia autem quæ eſt aduerſarii nulla oriri quæſtio poteſt. quia nulla ſit ei de ſua parte controuerſia. Nondum tamen cura deficiat. Iſta enim omnia dici poſſent etiam non reſtituto patre Nec ſtatim eo tendamus: quod occurrit ultro: a ruſtico reſtitutum. Q ui id ſubtiliter quæret: aliquid ſpecta/

Illa enim ut pticula ſenſũ nihi' adiuuans: & ipſa alterius locũ forſitan inuaſit. Quare expungẽda mihi uidet': & an dubitatiua cõiunctio loco eius reponẽda: atq; iterato aſcribẽda. ñ mõ. Facimuſ hoc ſæpe in iis cõtrouerſiis i qbus petũtur in uincula qui parẽtes ſuos nõ alunt. An eũ q teſtimoniũ i filiũ ipietatis reũ dixit? an eum q Lenoni filiũ uẽdidit. ut itelligamus: an q teſtimoniũ i filiũ dixit in pietatis reũ: ſint uinciẽdi. Tũc enim uideretur iniquum: ſi filiuss ulla pœna afficeretur. quia non aluiſſet patrẽ i ſe adeo crudelẽ. Idem dicatur de eo q filium uẽdidit lenoni. Indignus enim uidet' quia a filio alatur.

Vix uidet' poſſe fieri ut pœna filio in eodẽ ꝑfe & ſi affuerit & ſi nõ affuerit cõſtituta ſit Ita qdẽ legitur: ſed ut ego ſentio uitioſe. Nullus.n. inde ſenſus integer elici pót. Sic aũt emẽdari poſſe uidet' ut in ꝑpõ expungatur aceadẽ ꝑ eodẽ & patri ꝑ patrẽ legat' hoc mõ. uix uſ poſſe fieri ut pœna filio eadẽ: patri & ſi affuerit & ſi nõ affuerit. cõſtituta ſit. Prætereа lex nulla ad exules ꝑtinet.

Hoc quidẽ ex uariis Iuriſcõſultoꝝ ſcriptis colligit' a qbus Exules ii eẽ ꝑprie dicũt': qbus aq̃ et igni interdictũ ẽ ut ſẽtit paulus libro .xlviii. digeſtoꝝ De publicis iudicis. ꝑ has .n. pœnas iqt eximit' caput d ciuitate Na cætera ñ exilia ſed relegatõnes ꝑprie dicũt'. Tũc.n. ciuitas retinet'. Vlpianus quoq; hoc idẽ ſentit delegatis & fideicõmiſſi.iii. Hi qbo aq̃ & igni interdictũ ẽ. i. ꝺportati fideicõ. reliq̃re nõ poſſũt: qa nec teſtamẽti faciẽdi ius hñt. ſũt.n. Apolidet'. Nõ ergo credibile ẽ de aduocato dãnati ſcriptũ. Pleriſq; nl' la hic eẽ mẽda uſ. Quod ſi ẽ: ñ ſẽſus nihil ruſticũ iuuat. Quid n. ad ruſticũ ſi ñ ſit ſcriptũ d ad uocato dãnati: cũ ipſe nõ fuerit

aduocat⁹: Quare mihi miſta rimãti ñ pticula negatiua iterato aſcribẽda uſ hoc mõ. Nõ ergo credibile ẽ de ñ aduocato dãnati ſcriptũ. Sic nãq; optie ãfẽdit' ruſtic⁹. Nihil.n. uſ ea lex. q̃ cauet': ut q pri ꝑditiõis reo nõ affuerit exhæres ſit: nocere ei: q pri ꝑditionis dãnato n affuit. Ea nãq; lex eos ſolũ punit: q pri ꝑditiõis reo non adſũt: ſi abſoluatur. An poſſint enim bona illa eſſe exulis ſcolaſtica in utraq; pte dubiũ facit. Ne hicqdẽ ſenſus inte/

ger mihi ſanuſq; uideť Quid.n. ſcholaſtica hoc loco faciat :nō uideo. Quod ſi paulo longius a dictionū ſimilitudine mihi recedere permitterē: p ſcholaſtica.ruſticus ut ſenſus exigere uidetur ſcribendum eſſe affirmarē. Exulum uero bona conſueuiſſe publicari Calliſtratus libro digeſtorum quadrageſimo octauo de bonis damnatoꝝ ſcribit his uerbis. Supplicii damnatione bona publicanť :cū aut uita adimitur:aut ciuitas:aut ſeruilis cōditio irrogatur. Papinianus quoq; eodem libro de interdictis & relegatis uerba Traiani refert idē ſignificātia. Scio inqt relegatoꝝ bona auaricia ſuperiorum temporum fiſco uindicata :ſed aliud clæmentiæ noſtræ conuenit. Nam ut genus ſpeciē ſeqtur. Spēs aptē cōſtat eſſe legēdū. ſpēs nanq; genus ſeqtur .non contra ſpeciem genus .ut enim ſi homo eſt animal eſt ita non continuo ſi animal:eſt homo. An reſtitutio p ſublationē iudicii ſtet. Sit recte in quibuſdam legitur exemplaribus. Vbi tentabit ruſticus dicere ne impetrare quidem. Alii codices temptauit habent. Reliqua iam æqtatis eſt. Sunt uideť eſſe legendum. Aliquando tñ hūc ordinem mutauit utilitaſ. mutabit futuri temporis uerbum ſenſus expoſcit. Ita in generalibus ſcribere licet .In præpoſitō mihi eradenda uidetur ac loco eius de aſcribenda.hoc modo. Ita de generalibus. Et ga natura prima eſt quæſtio factū ne ſit:ab hoc ordiar. Ab hac eē legendum ne admonitione quidem eſt dignum:uere autem natura hæc quæſtio prima eſt: nā priuſq; inueſtigemus quid ſit aliquid aut quale: ſcrutandum eſt diligenter an ſit ut in ſecundo analyticorum poſteriorum præcipit Ariſtoteles.

Oniectura omnis aut de re aut ď aío eſt. Cōiecturaliſ eū ſtitutóis diuiſionē ita aperit Fabi: ut nihil qď ad eam ptineat ptermittat. Miror aūt eos q hoc opus in capita diſtinxerūt hāc cōiecturæ diuiſionē a ſupioribus uel hoc indice De cōiecturæ diuiſione appoſito non ſe iunxiſſe: cum preſertim & finitionis & qualitatis diuiſionē i duo capita ſeparint. De aío q̄ri pōt niſi ubi perſona ē. In qbuſdā exēplaribꝰ recte negatio aſcripta ē hoc mó. De aio q̄ri nó pōt. An atomorū concurſu mūdus ſit effectus. Quæſtio ē phyſica: q̄ Democritus potiſſimū iuexit. Is.n. atomos:hoc eſt:corpora bit ultra.nam ut genus ſpeciem ſequitur : ita ſpeciem genus præcedit. Figamus ergo ab alio reſtitutum.ratiocinatiua atque collectiua quæſtio orietur. An reſtitutio pro ſublatione iudicii ſtet:& perinde ualeat:ac ſi iudicium non fuiſſet. Vbi tēptabit ruſticus dicere:ne impetrare quidē aliter potuiſſe ſuorum reſtitutionem uno premio:niſi patre:perinde ac ſi accuſatus non eſſet:reuocato:quæ res aduocati quoq; pœnā:tanq̄ is non affuiſſet:remiſerit. Tum uenimus ad id quod primū occurrebatur.a ruſtico reſtitutum eſſe patrem. Vbi rurſus ratiocinamur. An reſtitutor accipi debeat pro aduocato:quando id præſtiterit quod aduocatus petiit.nec improbum ſit p ſimili accipi quod plus eſt. Reliqua iam æquitatis eſt. Vtrius iuſtius ſit deſiderium. Id ipſum adhuc diuiditur.etiam ſi uterque ſibi totum uendicaret.nunc utique cum alter ſemiſſem. alter uniuerſa fratre excluſio. Sed his tractatis etiam habet magnum momentum apud iudices patris memoriam:cum præſertim de bonis eius quæratur . Erit ergo coniectura. Qua mēte pater inteſtatus deceſſerit. Sed ea pertinet ad qualitatem. Alterius ſtatus inſtrumentum eſt. Plerunque autem in fine cauſarum de æquitate tractabitur:quia nihil libentius iudices audiunt. Aliquando tamen hunc ordinem mutabit utilitas:ut ſi in iure minus fiduciae erit:æquitate iudicem præparemus. Nihil habui amplius quod in uniuerſum præciperem . Nunc eamus per ſingulas cauſarum iudicialium partes:quas ut perſequi ad ultimam ſpeciem ideſt ad ſingulas lites controuerſias q̄ non poſſum: Ita in generalibus ſcribere licet.ut q̄ in quenq; ſtatū frequentiſſime incidant tradam.& q natura prima quæſtio eſt:factūne ſit:ab hoc ordiar.

De coniecturæ diuiſione.

Oniectura omnis aut de re:aut de animo eſt utriuſque tria tempora præteritum.præſens.futurum . De re & generales quæſtiones ſunt & de finitæ.i.& quæ non continētur:& quæ continentur. De animo q̄eri non poteſt niſi ubi perſona eſt.& de facto conſtat. Ergo cum de re agitur aut qd factum ſit in dubium uenit:aut quid fiat.aut ſit futurum : ut in generalibus. An atomorum cōcurſu mundus ſit effectus.

quædá ísecabilia:primordia rerum esse putauit. Atomus autẽ ísecabile potest interpretari ab a particula priuatiua & τεμνω seco ac diuido. An prouidẽtia regatur. Hoc in dubiũ Epicurus primus omnium reuocauit. Deus enim nihil mortalia curare sibi persuasit. An si aliquãdo casurus. t. littera adiiciat ut sit legatur. Hæc quoq; quæstio cũ a priscis philosophis:tũ a Christianis tractatur. qui sẽtiũt mũdum & originem habuisse & aliqñ occasurũ. Oia náq; orata occidant necesse ẽ Quo mõ an ultra oceanum. nec qd sit nec q̃le sit sed quis sit. Pauloãte qd loco qs nũc cõtra qs loco quid puerse scriptum est. Sed ne sic quidẽ mẽdis purgat hic locus An nanq; particula in suũ locum referẽda uidet ac post sed cõiũctionem colloca nda. ut legat. Quo mõ ultra Oceanum nec quid sit nec quale sit: sed an quid sit. Ac ne cui sibi ipsi Fabius repugnat uideatur hoc ultimũ qd ponit p aliqd. Illud prius pro definitione. Qua mẽte Pyrrhus fœdus petat. Quærit per cõiectura & q̃litatẽ circa modũ speciẽ numerũ: Asteriscus signãdus est hic locus nisi corrigatur. Nullus enĩ integer sensus elici potest. Quod si qualitas legeretur illo accusatiuo expũcto: p spicuus fuerit sensus. Qualitatem aũt accipiamus quodcũq; accidẽs quo qdem mõ quãtitatem quoq; cõplectit: quod aperte quæ subiiciũt exẽpla declarãt. Maius bellũ troianũ an peloponẽsiacũ. hæc apud Thucydidem in principio opis tractatur. Qualis clypeus Achillis Homerus ostẽdit. Quõ daturus sit cæsar in cõmentariis cæsaris hæc cognoscere q uis pót.

Interim separatũ. Sepatam ut a qõnẽ referat legẽdũ. Nã interdũ & de facto & de facti q̃rit auctore Interdũ de facto cõstat. de auctore uero q̃ritur uel contra. Et cum ĩcertã aut in extrariam uitam ant in ipsius q petit uoluntatẽ. Erores qdemhuius loci facile deprehẽdũt: sed quoná pacto possint emẽdari: non ita apparet. Quod si uitam expungere nobis pmitteremus ut ociosam: facile reliqua corrigerẽt. Nã ĩcertam diuisim nota hypodiastoles apposita. & perit loco illius petit: cũ cædis sit exẽplũ: uidet esse legendũ. Incertæ aũt pson idcirco nullũ subiicit exẽplum quod nullam recipit diuisionẽ nullãq; præ se fert difficultatẽ. hoc mõ. Et cũ in certã: aut ĩ extrariã aut in ipsius q perit uo-

An prouidentia regãtur. An sit aliquando casurus. In definitis an parricidium commiserit Roscius An regnum affectet Manilius. An recte: Verrem sit accusaturus. Q. Cæcilius. In iudiciis præteritum tempus maxime ualet. Nemo enim accusat nisi quæ facta sunt. Nam & quæ fiant & quæ futura sint ex præteritis colliguntur. Quæritur & unde quid ortum ut pestilentia ira deum. an intemperie celi. an corruptis aquis an noxio terræ halitu. & quæ causa facti: ut quare ad troiam quinquaginta reges nauigauerint. iureiurando adacti. An exemplo moti. an gratificantes atridis. Quæ duo genera non multum inter se distant. Ea uero quæ sunt presentis temporis si non argumentis: quæ necesse est præcessisse: sed oculis deprehendenda sunt. non egent coniectura: ut si apud lacedemonios quæratur? An athenis muri fiant. Sed & illud potest uideri extra hoc propositum coniecturae genus: cum de aliquo homine quaeritur quis sit: ut est quæsitum cõtra Vrbiniae haeredes: si is qui tanq̃ filius petebat bona: figulus esset: an Sosipater. nam & substantia eius sub oculos ueniit: ut non possit quæri an sit: quomodo: an ultra oceanum. nec quid sit. nec quale sit: sed quis sit. Verum hoc quoque genus litis ex præterito pendet. An hic sit ex Vrbinia natus Clusinius figulus. Fuerunt autem tales nostris etiam temporibus controuersiae: atque alique in meum quoque patrocinium inciderunt. Animi coniectura non dubie in omnia tempora cadit. Q ua mente Ligarius in africa fuerit. Q ua mente Pyrrhus fœdus petat. Quomodo laturus sit Cæsar: sit Ptolemaeus Pompeium occiderit. Quaeritur per coniecturam & qualitatem circa modum. speciem. numerum. An sol maior q̃ terra. Luna globosa. an plana. an acuta. Vnus mundus: an plures. Itemq; extra naturales quaestiões. Maius bellum troianum an Peloponnesiacum. Qualis clipeus Achillis. an unus Hercules. In iis autem quæ accusatione ac defensione constat: unum est genus: in quo quæritur & de facto & de auctore: quod interim coniunctam quæstionem habet: & utrũque pariter negatur. Interim separatum cum & factum sit nec ne: & si de facto constet: a quo factum sit ambigitur. Ipsum quoque factum aliquando simplicem quæstionem habet: an homo perierit. Aliquando duplicem ueneno: an cru-

luntatẽ. Cæterorũ cõparatio ẽ Cæterorũ emẽdate in qbuſdã legiť exẽplaribꝫ. Vt Cicero ꝑ Vareno. Si ꝑ Vareno oró ac ꝑ Scauro extaret: facilius ꝑ ciperenť q̃ a Fabio traduntur.

Nũc de ſingulis: Hic ẽ diſtinguẽdũ: ut extrinſecus tractãdũ ẽ uel ſimile uerbũ ſubaudiať.

Cũ pariter negať hoc mõ Quãus ſic legi ſolitũ ſit mihi tamen corruptus hic locus eſſe uť. Qui qdẽ ut ego ſẽtio ita poteſt emendari: ſi utrũq; aſcribatur: ut legať. Cũ pariter utrũq; negať. Sic aũt eẽ legẽdũ facile ex iis quæ paulo ante præcepit Fabius colligi pót. In iis aũt in qt q̃ accuſatõe ac defẽſiõe conſtant: unũ eſt genus: in quo q̃ritur & de facto & de auctore: qđ interim cõiunctã qõné hẽt & utrũq; pariter negať. Sic igitur hic quoq; legẽdũ uť. ſingulꝰ eni mẽbris factæ diuiſionis exẽpla ſubiiciũtur. Ná ut cũ inter id qđ ab aduerſario: & id qđ a nobis ꝓpoſitũ é: q̃ritur: uidetur utiq; alterũ uerũ: ita ex euerſo quo defendimur: reliquũ eſt quo præmimur. Aduerſo pro euerſo cõſtat quidẽ eſſe legendũ. Sed ne ſic qdẽ e ſenſu tollitur obſcuritas: quæ ex depraua tionibus oriť: niſi unũ ac ẽ uerbũ aſcribatur hoc mõ. Ita ex aduerſo unũ eſt quo defendimur. reliquũ quo ꝑmimur. Cũ ex aliqua ipſa citra ꝑſonã Hic uerba dũtaxat tráſpoſita ſunt q̃ ſic in ordinẽ rediguntur. Cũ ex ipſa aliqua citra ꝑſonã quoque argumenta ducũtur. Refert enĩ cõuiuiũ ꝓceſſerit an triſtitia: laborãtiũ uigilia: an ges. Quid ſibi uelit hoc loco ptici pium illud laborãtium mihi ñ liquet. Sẽſũ certe ꝑturbat. quare nõ eradẽdũ qdẽ ſed ĩ tria uerba mihi uidetur diſtinguẽdũ o uocali dumtaxat aſcripta. hoc mõ. labor an otiũ. Sic enĩ pulcherrime cum ſequẽtib⁹ q̃drat.

Tametſi exẽplaria q̃ qdẽ ego ditate perierit. Alterum eſt genus de facto tantum cum ſi id certum ſit: non põt de auctore dubitari. Tertium de auctore tantum cũ factum conſtet: ſed a quo factum ſit in controuerſiam uenit. Et qđ tertio loco poſui nõ eſt ſimplex. Aut enim reus feciſſe tantũ modo negat: aut alium feciſſe dicit. Sed ne in alterum quidem tranſferendi criminis una forma eſt. Interdum enim ſubſtituitur mutua accuſatio quam græci αντικατηγοριαν uocant: noſtrum qdã cõcertatiuam. Interdum in aliquam perſonam: quæ extra diſcrimen iudicii eſt tranſferẽ & alias certam. alias incertam. Et cum incertam aut in extrariam uitam: aut in ipſius qui perit uolũtatem. In quibus ſimilis atq; in αντικατηγοριαι perſonarũ. cárũ cęterorũ cõparatio ẽ ut Cicero ꝑ Vareno in familiam anchariană. pro Scauro circa mortem Boſtaris in matrem auertens crimẽ facit. Eſt etiá illud huic contrarium comparationis genus: in quo uterq; a ſe factum eſſe dicit. Et illud in quo nõ perſonæ inter ſe: ſed ipſæ res colliduntur: id eſt nõ uter fecerit. ſed utrum factum ſit. Cum de facto & de auctore cõſtat: de aio quæri põt. Nũc de ſingulis. Cum pariter negatur hoc modo. adulterium nõ cõmiſſi. Tyrránidẽ nõ affectaui. In cędis ac ueneficii cauſis frequẽs illa diuiſio. nõ eſt factũ: & ſi eſt factũ ego nõ feci. Sed cũ dicimus. proba hoiem occiſum: accuſatoriſ tantũ partes ſunt. a reo nihil dici contra prẽter aliquas, fortaſſe ſuſpiciones põt: quas ſpargere q̃ maxime uarie oportebit: quia ſi unum aliqd affirmaris: probándum eſt: aut cã periclitandũ. Ná ut cum inter id quod ab aduerſario: & id quod a nobis propoſitum eſt quæritur uidetur utiq; alterum uerum: ita ex euerſo quo defendimur reliquum ẽ quo premimur. At cum quærimus de ambiguis ſignis cruditatis & ueneni: nihil tertium eſt. Ideoq; utraq; pars quod propoſuit tuetur. Interim autem ex re quæritur: ueneficium fuerit aut cruditas: cum ex aliqua ipſa citra perſonam quoque argumenta ducuntur. Refert enim conuiuium præceſſerit an triſtitia. laborantium uigilia. an quies. ætas quoq; eius qui perierit diſcrimen facit. Intereſt ſubito dececerit: an longiore ualitudine conſumptus ſit. liberior adhuc in utramq; partem diſputatio. ſi tantum ſubita mors in quæſtionem uenit. Interim ex perſona probatio rei petitur ut propterea credibile ſit uenenum fuiſſe: quia credibile eſt ab hoc factum ueneficium. uel contra. Cum uero de reo & de facto quæritur: naturalis ordo eſt ut prius factum eſſe accuſator ꝓbet: deinde a reo factum. Si tamen plures in perſona probationes habuerit: conuertit hunc ordinem. Defenſor autem prius negabit eſſe factum: quia ſi in hac parte uicerit: reliqua nõ

nēceſſe habet dicere: Victo ſupeſt ut tueri ſe poſſit. Illic quoq; que ubi de facto tantum controuerſia eſt: quod ſi probet̄. non poſſit de auctore dubitari: ſimiliter argumenta & ex perſona & ex re ducunt̄: ſed in unam facti quæſtionem: ſicut in illa cō trouerſia. Vtendum eſt. n. & his exemplis: quæ ſunt diſcenti/ bus magis familiaria. Abdicatus medicinæ ſtuduit. cum pa/ ter eius egrotaret: deſperantibus de eo cæteris medicis: adhi/ bitus ſanaturum ſe dixit: ſi is potionem a ſe datam bibiſſet. Pater acceptæ potiōis epota parte dixit uenenum ſibi datum filiuſ quod reliquum erat exauſit. pater deceſſit. ille parricidii reus eſt. Manifeſtum quis potiōem dederit: quæ ſi uenen i fu it: nulla quæſtio de auctore. tamen an fuerit uenenum ex ar/ gumētis a perſona ductis colligetur. Supereſt tertium in quo factum eſſe conſtat aliquid a quo ſit factum quærit̄. Eius rei ſuperuacuum eſt ponere exemplum: cum plurima ſint huiuſ modi iudicia: ut ſi hoiem occiſum eſſe manifeſtum eſt: uel ſa crilegium cōmiſſum. Is autem qui arguitur feciſſe neget. Ex hoc naſcitur ἀντικατηγορια Vtique hoc factum eſſe conue nit: quod duo inuicē obiiciunt. In quo quidem genere cauſa rū admonet Celſus fieri id in foro non poſſe: quod neminē ignorare arbitror. De uno reo conſiliū cogitur. etiam & ſiqui ſunt: qui ſe inuicē accuſent: alterū iudicium præferre neceſſe eſt. Apollodorus quoq; ἀντικατηγοριαν duas eſſe contro/ uerſias dixit. & ſunt re uera ſecundū forenſe ius duæ lites. Po teſt tamen hoc genus in cognitionē uenire ſenatus aut prin/ cipis. Sed in iudicio quoque nihil interreſt actionū utrū ſimul de utroque pronuncietur. an etiam ſi de uno fertur: quo in ge nere ſemper prior debebit eſſe defenſio. Primum quia natu/ ra potior eſt ſalus noſtra q̄ aduerſarii pernicies. Deide q̄ plus habebimus in accuſatione auctoritatis: ſi prius de innocentia noſtra conſtiterit. Poſtremo q̄ ita demum duplex cauſa erit. Nam qui dicit ego non occidi: habet reliquam partē: ut dicat tu occidiſti. ſuperuacuū habet poſtea dicere ego non occidi. Hæ porro actiones conſtant comparatione: ipſa comparatio non una uia ducitur. Aut enim totam cauſam noſtram cum tota aduerſarii cauſa componimus. aut ſingula argumēta cū ſingulis. Quorum utrum ſit faciendum nō poteſt niſi ex ipſi us litis utilitate cognoſci: ut Cicero ſingula pro Vareno com parat i primo crimine. Eſt enim ſuperior perſona alieni cum pſona matris temere cōpararetur Quare optimū ē ſi fieri po terit: ut ſingula uincātur a ſingulis: Sed ſi quādo i partibus la borabimus: uniuerſitate pugnandum eſt: ſiue inuicem accu/ ſant: ſiue crimē reus citra accuſatiōem in aduerſarium uertit: uiderim: huic emendationi re/ fragētur. Manifeſtū qs po/ tionē dederit: q̄ ſi ueneni fuit: nulla q̄ſtio de auctore. Parum acute intuenti hic quidē mēdis carere uidet̄: eoq; hactenus cor rupte fuit lectus. Nā illa q̄tuor uerba. Quæ ſi ueneni fuit. non mō ſenſū nō mutaū: ſed magno quoq; ipedimēto eē uident̄: ne ipſum plene pciamus Cū igi tur pēnitus ſupuacua ſint: uel refragātibꝰ exēplarib⁹ eradēda ſunt: ut legat̄. Māifeſtū qs po tionē dederit. nulla q̄ſtio de au ctore. De uno reo conſiliū co gīt̄ Enim cōiūctio ĩcuria libra riorū omiſſa oino ē reponēda Sic. n. ĩ qbuſd á quoq; exēplari b⁹ legit̄. De uno. n. reo conſiliū cogitur. hoc eſt ſup uno nanq; reo iudiciū conſtituitur. Coge re nanq; cōſilium eſt iudices ad iudicād ū cōgregare. Etiam & ſiq ſunt q inuicē accuſent: al terū iudiciū præferre neceſſe ē. Etiā copula cū a ſenſu nō agno ſcat̄ mihi prorſus expūgēda ui det̄ ac ſe pronomen aſcriben/ dū ut legamus. Qui ſe inuicem accuſent. An ēt ſi de uno fert̄ Hūc ſenſum corruptū eē patet Quonā pacto aūt ſit emēdan dus difficile eſt uidere. Fortaſ ſe aūt ſic corrigeret̄ ſi loco illi⁹ copulæ ēt ſnia legat̄: & ferat̄ a uocali aſcripta hoc mō: an ſētē tia de uno ferat̄. Nā q dicit ego nō occidi habet reliq̄ par tē: ut dicat: tu occidiſti. Supua cuū habet poſtea dicet̄ ego nō occidi. Māifeſte hic aliqd ſēſui neceſſariū deeſt: qđ ut a libra/ riis p̄termitteret̄ illud uerbum ſæpius repetitū ĩ cauſa fuit. Mi hi uero hæ quinq; dictiōes hoc ĩ loco deſiderāt̄. Atq dicit. Tu occidiſti. Itaq; a Fabio ſcriptū fuiſſe puto. Nā q dicit ego nō occidi: habet reliq̄ partē ut di/ cat: tu occidiſti. At q dicit tu oc cidiſti: ſupuacuū habet poſtea dicet̄ ego nō occidi. Eſt enī ſu perior perſona alieni cū perſo

uã patris temere compararet. Cum pticula aſcribenda & cõparetur legendũ uꝫ. hoc mõ. Eſt enĩ ſuperior cũ pſona alieni cũ perſona matris comparetur. Hæc aũtꝑ Vareno ut dixi: Ciceronis oratio non extat. Vt Roſcius ĩ accuſatores ſuoſ. Qui plene hoc noſſe cupit: legat Ciceronis orationem pro Roſcio paricidii reo. Illic enĩ oſtendit. M. Tullius nõ a Roſcio patrem: ſed ab ipſis accuſatoribus fuiſſe interfectũ. Quãuis reos nõ feciſſet: Accuſaſſet nam reum facere eſt accuſare. Cuius actionem. Sic qdẽ recte legi uidet: ut cuius cauſæ intelligatur Sed quam loco cuius fortaſſe rectius legeret hoc modo Quam actionem. hoc eſt. quã orationem: q̃uis actio pronũciatio quoq; dicatur. Quod ipſum effeciſſe ſeductum iuuenili cupiditate gloriæ fateor. Me aſcribendũ & feciſſe non effeciſſe legendum puto. Eſt & alia duplex coniectura huic

diuerſa. Datiuus ille græcus cum latino pronomine eſt copulatuſ. Non autẽ negandi aduerbium ut integer ueruſq; ſenſus habeatur mihi uidet aſcribẽdũ: q̃uis exẽpla refragentur hoc modo. huic

nõ diuerſa. Sic autẽ eẽ legendum: facile quæ ſequũtur oſtendunt. Nam ut illic inquit factum in aduerſariũ tranſferẽtium ita hic ſibi uendicantium & cętera. Sed ſe antidotum daturũ Antidotum ꝓprie tranſfertur cõtra datũ. Sed ĩ frequẽtiſſimo eſt uſu ꝓ medicinis quę cõtra uenena exhibẽt: Vnde Mitridatis Antidotũ. Vt ĩ lite urbiniana petitor dicit Cluuſium Figulum filium urbiniæ. Eius autẽ litis actiones nõ extant Contra quam loci oriuntur ſæpe a perſona prior dicit argumenta defenſor: et interim generaliter. Sic quidem recte legi uidetur Sed q̃uor hæc uerba. Prior dicit argumenta defẽſor contenderim ab imperitorum aliquo a margine in contextum fuiſſe tranſcripta.

ut Roſcius in accuſatores ſuos: q̃uis reos non feciſſet: ſiue in ipſos quos ſua manu periiſſe dicemus: factũ deflectiť: non aliter q̃ in iis quæ mutuã accuſationẽ hẽnt. Vtriuſq; partis argumenta inter ſe comparanť. Id aũt genus de quo nouiſſime dixi nõ ſolũ in ſcholis ſępe tractať: ſed etiã in foro. Ná id eſt ĩ cá. Neui appiniani ſolũ q̃ſitum. Pręcipitata ne eſſet ab eo uxor: An ſe ipa ſua ſpõte ieciſſet. Cuius actionẽ eędem ſolá in hoc tempus emiſeram: qd' ipm effeciſſe ſeductii iuuenili cupidi/tate glorię fateor. Nam cętere quę ſub nomine meo ferun/tur: negligentia excipientiũ in quęſtum notariorum corru/pte minimam partem mei habent. Eſt & alia duplex coniectura huic ΑΝΤΙΚΑΤΗΓΟΡΙΑ diuerſa de premiis: ut in illa controuerſia. Tyrannus ſuſpicatus a medico ſuo datum ſibi uenenum torſit eum: & cum id dediſſe ſe negaret. accerſit alterum medicum. ille datum ei uenenum dixit: ſed ſe antidotum daturum: & dedit ei potitionem: qua epota tyránus deceſſet. De premio duo medici contendunt. Nam ut illic factum in aduerſarium tráſferentium: ita hic ſibi uendicantium perſonæ. cauſæ. facultates. tempora. inſtrumenta. teſtimonia compará tur. Illud quoq; & ſi non eſt ΑΝΤΙΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ſimili tamen ratione tractatur: in quo citra accuſationem quęritur: utrum factum ſit. Vtraq; enim pars expoſitionem ſuam habet: atq; eá tuetur: ut in lite urbiniana: petitor dicit Cluſinum figulum filium Vrbiniæ acie uicta: in qua ſteterat: fugiſſe: iactatumq; caſibus uariis retentum etiam a rege. tandem in italiam ac patriam ſuam marginos ueniſſe: atq; ibi agnoſci. Pollio contra ſeruiſſe eum piſauri dominis duobus. medicinam factitaſſe. manumiſſum alienæ ſe familiæ uenali immiſcuiſſe: arrogantem ut eis ſeruiret emptũ. Nõne tota lis cõſtat duarũ cárũ cõparatione & coniectura duplici atq; diuerſa? Quæ autẽ accuſantiũ atq; defendentiũ eadẽ petentium & inficiantium ratio eſt. Ducit cõiectura primũ a pręteritis. In his ſunt pſonæ. cauſæ. conſilia. Nam is ordo eſt ut facere uoluerit. potuerit. fecerit. Ideoq; intuendũ ante oia qualis ſit: de quo agit. Accuſatoris aũt eſt efficere: ut ſiquid obiecerit: nõ ſolũ turpe ſit: ſed etiá crimini de quo eſt iudiciũ q̃ maxime conueniat. Ná ſi reũ cædis ĩpudicũ: uel adulterũ uocet: lædat qdẽ infamia: minus tñ hoc ad fidẽ ualeat: q̃ ſi audacẽ. petulãtẽ. crudelem. temerariũ oſtenderit. Patrono ſi fieri poterit: id agendũ eſt ut obiecta uel neget: uel defendat: uel minuat. proximũ eſt ut a præſenti qõne ſeparet. Sunt enim pleraq; non ſolum diſſimilia: ſed etiam aliquando contraria: ut ſi reus furti ꝓdigus dicatur aut negligens. Neq; enim uidetur in eundem contemptus pecuniæ: &

Certe ꝓturbāt ſenſum alias ꝓſpicuū.oblinantur ergo:ſicque legaſ'.Cōtra quā loci oriunſ' ſæpe a ꝓſona & interim gñaliter.loci uero illi ſūt q a Fabio ſubiiciunſ':& gñales & ſpēales Incredibile ē a filio uirū occiſū.Et ſenſus patrē exigit pro uiro & ita in qbuſdā legitur exēplaribus.ſed ab uxore quoq; aſcribēdū uidetur ut legamus a filio patrē ab uxore uirū occiſum. Sed proinde paupertas humilitas.opes ut cuiq; ingenio uis ē in diuerſum trahuntur.Vbiq; fere in exēplaribꝫ pinde in illud ꝓpinde:cū longe differant ē ꝓmutatū.Perinde.n.hic quoq; legēdū ē. Nec ꝓ εγκαινια ducēdū ſcelus primū.Si εγκαιν α legēdū ē:ea præpoſitio ꝓ omnino ē expungēda.

cupiditas cadere.Si deerunt hæc remedia ad illa declinandū eſt non de hoc quęri.nec eum qui aliquando peccauerit:utiq; cōmiſiſſe omnia.& hāc fiduciam fuiſſe accuſatoribus falſa obiiciēdi:quod leſum & uulneratum reum ſperauere hac in uidia opprimi poſſe.Alia ꝓpoſitio eſt accuſatoris:contra quā loci oriuntur ſæpe a perſona.Prior dicit argumenta defenſor & interim generaliter.Incredibile eſſe a filio uirum occiſum.ab imperatore proditam hoſtibus patriam.Facile reſpondeſ' uel ꝙ omnia ſcelera in malos cadant:ideoq; ſæpe deprehenſa ſint.uel ꝙ ingenium ſit crimina ipſa atrocitate defendi.Interim proprie:quod eſt uarium.Nam dignitas & tuetur reū: & nonnunq; ipſa in argumentum facti conuertitur:tanq; inde fuerit ſpes impunitatis:ſed peride paupertas:humilitas.opes ut cuiq; ingenio uis eſt:in diuerſum trahunſ'.Probi uero mores.ante actæ uitæ integritas nunq; nō plurimum profuerint. Si nihil ebiicietur:patronus quidem in hoc uehementer incūbet.Accuſator autem ad præſentem quęſtionem de qua ſola iudicium ſit:cognitionem allegabit.dicens neminem non aliquando cœpiſſe peccare:nec pro εγκαινια ducendum ſcelus primum.Hoc in reſpondendo.Sic autem pręparabit actione prima iudicium animos: ut uoluiſſe potius obiicere: q; non potuiſſe credatur.Eoque ſatius eſt omni ſe ante actæ uitæ abſtinere conuitio:q; leuibus:aut friuolis.aut manifeſto falſis reum inceſſere:quia fides cæteris detrahitur: & qui nihil obiicit:omiſiſſe credi poteſt maledicta tanq; ſuperuacua.qui uana congerit:confitetur uanum in ante actis argumentū in quibus uinci q; tacere maluerit. Cętera quæ a perſonis duci ſolent in argumentorum locis expoſuimus. Proxima eſt ex cauſis probatio:in quibus hęc maxime ſpectātur ira.odium.metus.cupiditas.ſpes.Nam reliqua in has ſpecies cadūt:quorum ſiquid in reum cōueniet.accuſatoris eſt efficere ad quic quid faciendum cauſæ ualere uideantur: eaſque quas in argumentum ſumet augere.Si minus:illuc conferenda eſt oratio:aut aliquas fortaſſe latentes fuiſſe:aut nihil ad rem pertinere cur fecerit:ſi fecit:aut etiam dignius eſſe odio ſcelus: ꝙ nō habuerit cauſam.Patronus uero quotiens poterit inſtabit huic loco:ut nihil credibile ſit factū eē ſine cauſa.Q d Cicero uehemētiſſime multis oratiōibus tractat:pręcipue tamē pro

Nā εγκαινια dūtaxat in pluralī declināſ':Dicūtur aūt templorū dedicationes aut earū celebritates. Et qa nihil obiicit: omiſiſſe credi pōt maledicta tā q; ſupuacua.A uocalis expungēda eſt ut q legaſ'. Q d Cicero multis oratōibꝫ.In ꝓpoſitio aſcribēda uideſ':ut in multis orationbꝫ legaſ'. Qui in oībus malis præmebaſ'.In præpoſitio h otioſa:in ſenſū ſupiorē trāſferaſ'. At ſi ꝓponitur cur factū ſit.aut falſam cām aut leuē.aut ignotā ꝓ reo dicet.

Nō a Fabio ſed ab eorum aliquo q ſibi otia arrogant atq; immutare nulla: cur id faciāt: reddita rōne ꝓmittūt.eā præpoſitionē ꝓ fuiſſe aſcriptā cōtēderi Qui.n.Quintilianus ſic ſcripſiſſet:cū inſulſiſſimus appareat ſēſus?Quis náq; patronus nō ꝓ reo dicit?Profecto nemo:cū etiá patroni q prævaricanſ':ſe pro reo dicere ſimulēt.Ne igitſ' Fabio tales aſcribanſ' ineptiæ præpoſitio ipſa prorſus:ut ſenſus ueritatē itegritatēq; cōfundās eradaſ' emēdateq; ſic legaſ' Aut.ignotá reo dicet. Cāis.n. ſic quoq; reſpōdere ſolemuſ.cū dicimus eas reo fuiſſe ignotas.

Neq;.n.q ſq; ea cá mouet ad aliqd faciēdū:quā ignorat.

Nā quē poſſe reperiri q nō metuat.oderit.ſperet.Niſi uererer ne cui uidear audacior:cenſerē huic ſenſui duo uerba iraſcatur cupiat eſſe aſcribenda: ut omnes huiuſmodi affectus cōp hēderent.Cū iterrogatōe autē

sine controuersia legendum ẽ.

Nã hoc magis generale rectiorq; diuisio. Aut nullũ crimẽ credibile aut ℏ. Inuit⁹ eqdẽ facio ut qcq̃ imutẽ uereorq; ne mihi id uitio uertat sed cũ siqd sentiã ostendero: liberũ tũ uniuscuiq; relinquatur iudiciũ: amor pulcherrimi opis nõ grauabor oẽm istorũ subire calũniã. Hæc qdẽ diuisio. aut nullũ crimẽ credibile ãt hoc: mẽdis parũ acute ituẽti carere uidet. ego uero ñ ad psonã referi: ut uult Fab. sed ad rẽ facile cõtẽderi. Quid .n. ad personã si aut nullũ crimẽ ẽ credibile. aut hoc? Profecto nihil. Quare fortasse i nullo & i hoc uel refragãtibꝰ exẽplaribꝰ est legẽdũ. hoc mõ. Aut i nullo crimen credibile aut i hoc. Sic enĩ manifeste ad psonã hæc referet diuisio. Põt tamẽ id psũ sicut plerũq; uertere utilitas. cũ plerũq; sit aduerbiũ sensus aũt nomẽ exigat. pleraq; etiã refragãtibus exẽplaribꝰ legẽdũ esse affirmarim An etiã si ignoratũ cẽt absolui. Emãdate in aliis exẽplaribꝰ legit nõ esset. In spiciũt utiq; difficultates & occasiones q̃ sunt plurimæ: & copula ascribenda uidet. Quæstio an fecerit incipit a secũdo tẽpore. i. pñti ac deinde cõiuncto. Et si ꝓceptũ hoc mẽdis carere uidet: si tamẽ sibi cõstare Fabius cẽsendus ẽ: paulo cõfusius deprehendet. Coniũctum nanq; tempus alibi tum in quo ubi deprobatione artificiali differit. pro præsẽti aceipit. hic aliud ẽ a præsenti sentire uidetur. nec satis patet quod tẽpus cõiũcto attribuat. Quod si ipse quẽti illud qđ ex interuallo subicitur: cõiũcto ascriberet & sẽsus pspicuus esset & Fabius cãdidus ℏ quoq; eẽ uideretur. Cũ enĩ cõiũctũ tẽpus ꝑ pñti proprie ponatur: utpote quod & præterito & futuro iũgatur: tamẽ ꝑ futuro quoq; poni põt.

Nã futuræ præsenti adhæret. Quare mihi Fabius uidetur ut secũdũ ꝑ præsenti ita coniunctum pro insequenti exposuisse: simulq; eorum exempla subiecisse. hoc modo.

Vareno: q in oibus malis pmebat. nã & dánatus ẽ. At si ꝓponit cur factũ si aut falsã cãm: aut leuẽ: aur ignotã ꝑ reo dicet. Possũt esse aliquæ interim ignotæ. An hæredẽ habuerit. An accusaturus fuerit eũ: a quo dicit occisus. Si alia defecerit nõ utiq; spectãdas esse cãs. Nã quem posse reperiri q non metuat. oderit. speret plurimos tamen hæc salua innocentia facere: neq; illud est omittendũ: nõ ois causass in oibus psonis ualere Nã ut alicui sit furandi cã pauptas: nõ erit idẽ in Curio Fabricio momentũ. De cã prius an de persona dicẽdum sit quærit: uarieq; est ab oratoribus factũ. a Cicerone etiam prælatæ frequenter causæ. Sed mihi si neutro litis conditio prẽponderet: secũdum naturam uidetur incipere a persona. Nam hoc magis generale est rectiorq; diuisio. Aut nullũ crimẽ credibile aut hoc. Põt tũ id ipsum sicut plerũq; uertere utilitas. Nec tã tũ causæ uolũtatis sunt q̃rendæ: sed interim & erroris: ut ebrietas & ignorantia. Nam hæc ut in qualitate crimẽ eleuant: ita in cõiectura premũt. & persona q̃dem nescio: an unq̃ utiq; in uno actu rei possit incidere: de qua neutra ps dicat. De causis frequenter quæri nihil attinet: ut in adulteriis: ut in furtis: q̃ illas per se ipsa crimina secũ habent. Post hæc intuenda uidentur & consilia quæ latæ patent: an credibile sit reũ sperare id a se scelus effici posse: an ignorari cũ feciſſet. an etiã si ignoratũ esset absolui. uel pœna leui trãsigi. uel tardiore. uel ex q̃ minus incõmodi consecuturus: q̃ ex facto gaudii uideret. an etiam tãti putauerit pœnam subire. Post hæc an alio tempore: & aliter facere: uel facilius uel securius potuerit: ut dicit Cicero ꝑ Milone enumerãs plurimas occasiones: quibus ab eo Clodius impune occidi potuerit. Præterea cur potissimũ illo loco illo tẽpore. illo mõ sit aggressus: q & ipse diligentissime tractatur ꝑ eodem locus. An etiã si nulla rõne ductus est: impetu raptus sit & absq; sentẽtia. Nã uulgo dicit. Scelera nõ habere cõsiliũ. An etiam consuetudine peccandi sit allectus. Excussa ꝑ ma pte an uoluerit: sequit an potuerit. Hic tractatur locus. tẽpus: ut furtũ in loco clauso. frequẽti tẽpore uel diurno cũ testes plures uel nocturno cũ maior difficultas. Inspiciunt utiq; difficultates. occasiões quæ sunt plurimæ. Iõq; exẽplis non egẽt. Hic sequẽs locus talis ẽ: ut si fieri nõ potuit sublata lis sit Si potuit sequat quæstio. an fecerit. Sed hæc ẽt ad animi cõiectura pertinent. Nã & ex his colligit an sperauerit. Ideo spectari debent & instrumenta: ut Clodii ac milonis comitatus. Quæstio an fecerit. Incipit a secundo tẽpore id ẽ præsenti: ac

Quæstio an fecerit incipit a secundo tempoꝛ id est præsen-

deinde cõiuncto:quorũ sunt sonus.clamor.gemitus.In sequẽ ti latitatio:metus:similia.His accedunt signa de qb⁹ tractatũ est.Verba etiã & facta:quæq; anteceſſerũt:quæq; ſecuta sũt. Hæc aut nr̃a sunt:aut aliena.Sed uerba magis nocent aut mi nus.magis ꝓsũt nr̃a q̃ aliena:magis ꝓsunt & mĩus nocẽt alie na q̃ nr̃a.Facta aũt interí magis prosunt nr̃a interim aliena ut si qd qd̃ pro nobis sit aduersari⁹fecit.Sẽper uero magis nocẽt nr̃a q̃ aliena.Est & illa in uerbis differẽtia:q; aut apta sunt aut dubia:seu nostra seu aliena sunt.Infirmiora í utrũq; sint neceſ se dubia:tiĩ nostra sæpe nobis nocẽt:ut in illa cõtrouersia.In terrogatus fili⁹ ubi eẽt pater:dixit ubicũq; ẽ uiuit.at ille in pu teo mortuus ẽ inuẽtus.Aliena q̃ sunt dubia:nunq̃ possunt no cere:niſi aut ícerto auctore aut mortuo.Nocte audita est uo:: caueto tyránicidiã.& iterrogatus cui⁹ ueneno moriret:rñdit nõ expedit tibi scire.Ná si ẽ q possit interrogari:soluet ábigui tatẽ.Cũ aũt dicta factaq; nostratia defẽdi solo aio possint alie na uarie refutátur.De uno q̃dẽ maxie genere cõiecturaliũ cõ trouersiarũ locuti uidemur:& í oẽs aliq̃d de his cadit.Ná de positi.furti:creditæ pecuniæ:& a facultatibꝰ argumẽta ueniũt an fuerit quod deponeret:& a ꝓsonis.an illũ depoſuiſſe apud hũc:uel hunc credidiſſe credibile sit.an petitorẽ calũniari.an reũ ínficiatorẽ eẽ uel furẽ.Sed etiã in furti reo sicut i cẽdis:q̃ri tur de facto & de auctore.Crediti & depositi duæ qõnes:sed nunq̃ iunctæ.an datũ sit.an redditũ.Hũt aliq̃d proprii adul terii cãæ quod plerũq; duorũ discrimẽ ẽ:& de utriusq; uita di cendũ:q̃q̃ & id q̃ritur an utrũq; pariter defendi oporteat.Cu ius rei cõsiliũ nasceꝛ ex cã.Ná si adiuuabit ps altera cõiũgá si nocebit sepabo.Ne qs aũt mihi putet temere excidiſſe:quod plerũq; duorũ crimẽ esse adulterium:nõ semp dixerim.Pót accusari sola mulier incerti adulterii.Munera domi iuẽta sũt. pecunia:cuius auctor nõ extat.cõdicilli dubiũ ad quẽ scripti. In falso quoq; ratio similis.Aut enim plures in culpá uocátur aut unus:& scriptor q̃dem semp tueri signatorem neceſſe ha bet signator scriptorem nõ semp.Nam & decipi potuit.Is au tem qui hos adhibuiſſe:& cui id factũ dicitur:& scriptorẽ & signatores defendet.Idẽ argumentorum loci in cauſis prodi tionis & affectatæ tyránidis.Verum illa scholarum cõsuetu do iuris in forum potest nocere:quod omnia quæ in thema⸗ the nõ sũt:pro nobis ducimus.Adulteriũ obicis qs testis?qs index?quod ꝓcium?qs conscius? Venenum ubi emi?a quo? quádo?q̃ti?ꝓ quẽ dedi?Pro reo tyrránidis affectatæ:ubi sunt arma?quos cõtraxi satellites.Neq; hæc nego eẽ dicẽda & ip⸗ sis utẽdũ pro ꝓte ſuſcepta.Ná & in foro aliquádo aduersari⁹ tĩ ac deinde cõiuncto hoc est ĩ sequenti:quoꝝ sunt sonus.cla⸗ mor gemitus.latitatio.metus. similia.Sic autem esse legendũ etiam ille genitiuus quoꝝ aper te ostendit.Præsens uero tẽpus scite Fabius uocat secũdũ.Nã preteritũ primũ esse dicit.istãs secundum Futuꝝ tertium.Sed uerba magis nocent aut minus magis prosunt nostra q̃ aliena magis prosunt & minus nocẽt aliena q̃ nostra:Ita deprauatus est hic locus ut aperte falsa ac cõtraria sint quæ ex istis col ligitur sensibus.Sine cõtrouer⸗ sia nanq; falsum est nostra uer⸗ ba magis ꝓdesse q̃ aliena alio qui statim non subiiceret:ma⸗ gis ꝓsunt & minus nocent alie na quã nostra.Quare minime miror si pauci admodũ e pro fessoribus hoc opus legere ag gressi p legere ab auditoribus deserti potuerunt:cũ fere: plu⸗ res corrupti sensus deprehen⸗ dantur esse q̃ integri habeantur Sed mihi diutius scrutanti sic tãdẽ emẽdari posse uidetur: si tria hęc uerba ascribãtur.nocẽt & minus.ut legat: Sed uerba magis nocẽt aut minus.Magis nocẽt & min⁹ prosunt nostra q̃ aliena.magis ꝓsunt & mi⸗ nus nocent aliena q̃ nostra.ita nãq; & ꝓspicuus & integer est sensus.Nec ignoro in aliis exẽ plaribus sic legi ut falsa ꝓcipe⸗ re Fabius coarguat. Tñ no⸗ stra sæpe nobis nocẽt.pro no⸗ bis legẽdũ ẽ magis. Cũ autem dicta factaq; nostratia. Legẽ⸗ dũ mihi uidet nostra. Crediti & depositi duæ quæstiões sed nunq̃ iunctæ.Hic sensus mihi emẽdatione indigere uidet:eo que est obscurior ac minus ue⸗ rus cum nõnũq̃ iunctæ eẽ pos sint illæ duæ quæstiones an da tum sit.an redditũ.Sic autem corrigi põt ut sunt uerbũ ac nõ negãdi aduerbium a scribatur. hoc mõ. Crediti & depositi duæ sunt quæstiones sed nõnũ q̃ iunctæ. Pecunia cuius au ctor extat. Nõ particula sen⸗ sui est necessaria : ut legatur

non extat. In falso quoq; similis rō ē. Hoc ē: in crimine falsi: quo accusari solēt q aut instrumēta corrūpūt. aut in rē falso aliqd affirmāt uel negāt. Quærēdū tñ semp qd cuiq; cōnectaſ qd cuiq; cōsentiat. Sæpius iā dixi: qd cui cōgruat latine elegāterq; dici. Quare hic quoq; cui nō cuiq; legaſ hoc mō. Quid cui cōnectatur.

Eqtur cōiecturam finitio. Definitōis quoq; diuisionē ita describit Fabius: ut si mēdæ absint pceptu facillima uideaſ. Primū aūt ostēdit quēadmodū cōiecturā seqtur finitio. Deide finitōis assignat d finitōem. Tū diuisionē finitiuaꝝ cāꝝ subiūgit. Itaq; pluribꝰ legibꝰ idē qbꝰ cōiectura uersaſ defēsionis tātū geneꝛ mutato. Sic qdē hactenus & a clarissimis ꝓfessoribꝰ lectū ē: uerū ut mihi uſ ñ sine flagitiis: qbꝰ totus cōfūdiſ sensus. Ea uero mihi diligēter ī tuēti sic tolli posse uidenſ. ut ꝓ pluribꝰ plerūq; ac iisdē nō idē legaſ hoc mō. Itaq; plerūq; legibus iisdē: qbꝰ cōiectura uersaſ. Illud succurrit nō ē male tractare rēp. uerbis lædere. Sic qdē legiſ: sed corrupte ut plera q; alia. exēplis. n. exponit Fab. quo pacto a q̄litate ad finitionē descēdaſ. Supiusq; expositā repetit exēpla. Quaſ mihi tria hæc uerba uidenſ ascribēda ſi demētē eē: ac ille ablatiuus uerbis ab aliquo ipitoꝝ adiectus oblitēduſ. ut legaſ. Nō ē hoc demētē esse. male tractare rēp. lædere. Sic. n. singula singulſ supius positis respōdebūt. hoc ē demētiæ. male tractatōi: læsæ reip. Exquo illud quoq; appet illū uerbis ablatiuū ab aliquo ī docto qdē sed temerario fuisse adiectū: q rēp. ad illd male tractare nō ad lædere putarit referēdā. Sūt aūt themata dclamatoria sane q̄uulgata. Demētiæ nāq; patres a filiis accusaſ. male tractatōis uiri ab uxoribꝰ. læsæ reip. Impatores a ciuibꝰ. Finitio igiſ rei ꝓpositæ propria & dilucida & breuiter cōpresſa breuis enūciatio. Est uerbū mihi uſ ascribēdū & pro cōpſsa cōprehēsa legēdū. hoc mō. Finitio igiſ ē. In pluribꝰ cāſs In ꝓpō eradaſ ut pp plures cāſs itelligaſ. Tū res est manifesta & qd noīe cōstat: hic ē distinguēdū. Adeo uero corruptus ē hic locus ut uix possit emēdari nō qn sensus ex seqētibꝰ saltē nō ꝓpiaſ: sed qd qbꝰ uerbis sit explicādus nō liquet. Idē nāq; sensus pluribus modis exprimi pōt. ut hic nā tū sic explicareſ. Tū resē māifesta sed quo noīe appellāda sit nō cōstat tū sic. Sed de noīe nō cōstat: qd qdē mihi magis ꝓbaſ. Nā ī definitione ī terdū de noīe. interdū de re q̄riſ. Cū. n. cōstat de noīe: q̄stio ē de re: cū res ē certa: quæriſ de noīe. ē igiſ bimembris hæc diuisio. Quare loco illius copulæ & legaſ sed. loco illius qd reponaſ de ꝓpō. ac nō negatiua pticula ascribaſ. hoc mō. Sed de nomine nō cōstat. De re dubiū. interi cōiectura ē. Huic sēsui mihi aliqd deeē uſ: quo probare nōpoterit: desiderabo. Sed in foro tātū illā facultatē olim desiderauimus: ubi nō fere cā agiſ ut nō aliqd ex his aut plura ponaſ. Huic simile est quod in epilogis qdā. qbus uolūt liberos. nutrices. pentes a cōmodāt: nisi q; magis cōcesseris ea q̄ nō sint posita desiderare: q̄ dicere. De aio quo mō q̄ratur satis dictū est: cū ita diuiserimus. an uoluerit. an potuerit. an fecerit. Nā q̄ uia tractaſ an uoluerit: eadē quo aio fecerit. Id. n. est. an male facere uoluerit. Ordo quoq; rerū aut affert: aut detrahit fidē multo. s. magis res prout cōgruūt: aut repugnant. sed hæc nisi in ipso complexu causarum nō deprehenduntur. Quærendum tamen semper quid cuiq; cōnectatur: & quid cuiq; consentiat.

De finitione.

Equitur cōiecturā finitio. Nā q nō pōt dicere nihil fecisse: proximū hēbit: ut dicat: nō id feciſſe qd obiiciaſ. Itaq; pluribus legibꝰ idē qbus cōiectura uersaſ: defensiōis tātū genere mutato: ut in furtis depositis adulteriis. Nā quēadmodū dicimus. nō feci furtū: nō accepi depositum. nō cōmisi adulteriū: ita nō ē hoc furtū nō ē hęc mutatio. nō ē hoc adulteriū. Interīm a qualitate ad finitionē descēditur: ut in actionibus demētiæ. male tractatiōis. reipu. læsæ. In qbꝰ si recte facta esse q̄ obiiciuntur: dici nōpōt: illud succurrit. nō est male tractare rēpu. uerbis lædere. Finitio igitur est rei propositæ propria: & dilucida: & breuiter compressa uerbis enunciatio: constat maxime: sicut est dictum: genere. specie. differētibus. propriis: ut si finias equum: Noto enim maxime utar exemplo: Genus est animal. Species mortale. Differentia irrationabile. Nam & homo mortale erat. Proprium hīniens. Hæc adhibetur orationi in pluribus causis: Nam tum est certum de nomine. Sed quæritur quæ res ei subiicienda sit. Tum res est manifesta: & quod nomine cōstat. de redubium est. Interim cōiectura est: ut si quæratur quid sit deus. Nam qui id neget deū esse spiritū omnibus partibus immixtū: nō hoc dicat fal

connecti possit. Neq; n. sunt plures sensus. Sic aũt coniungi potest si cum aduerbiũ in principio ascribatur hoc modo. Cũ de re dubiũ est: interim cõiectura est. Alterũ náq; mẽbrũ assignatæ diuisionis exponit. Noie uterq; uno utit. Sed particula ut ascribat elegãtiæ rõ exposcit. Quotiẽs. n. ita unũ negat ut aliud affirmetur: sed particula affirmationi solet apponi. ut nõ hoc dicit falsum esse nomẽ: sed noie ũterq; uno utitur. Vt qd sit rhetoricæ uis psuadẽdi ac benedicẽdi scia. An loco ac copulæ legẽdũ eẽ ne admonitione qdẽ dignũ ẽ. Quãq; haud dissentire uix audeo a Cicerone. Haud negationẽ expungendã ac loco eius aũt copulã reponẽdã facile sensus ipse declarat. Hoc uero in Topicis Cicero præcipit his uerbis. Ad definitionem autem pertinet ratio ac scientia diuidendi. Atq; hinc genere finitimum est illud quod appellari de eodem & aliero diximus: quod genus forma quædam est definitionis si. n. quæratur idemne pertinacia ac perseuerantia: definitionibus id est indicãdum.

Semper neganti aliquod eẽ nomen dicendum quid sit potius. tamen eandem tris habeo uelut species. Cũ sit initiũ parẽ theseos hoc est interpositi sensus. n. coniunctio ascribẽda uidet hoc modo. Semper enim neganti aliquod esse nomen dicendum quid sit potius. Tamen eandẽ tris habeo uelut species. Hec qdem oratio ut congrua defendi nõ potest: nisi In prædositio: ut in eandem legatur: ascribatur. In omnibus huius generis litibus quærit an etiam hoc. Recte in quibusdã exemplaribus aũt particula est ascripta hoc modo. In oĩbꝫ ãt huius generis litibus. Illo an proinde habenda sit hæc atq; illa. In præpositio sensui necessaria mihi uidet ascribenda ac perinde iegendũ non proinde hoc modo. In illo an perinde habẽda sit hæc atq; illa. Syllogismus aũt latine collectio rõcinatioq; uocat. Est & talis diuisionũ diuersitas ut qdam sentiunt: num iisdem uerbis comprendat. Nisi corrigat hic locus: q̃ sequunt exempla: nequa q̃ sensui conuenire uidebũtur. Neq; enim plures rhetoricę definitiões iisdem assignant uerbis. Quare aut diuersis aut certe nariis ablatiuum sentio ascribẽdum: ac idem pro iisdem legendum. Definitionum præterea loco diuisionum sensus exposcit: cum non de diuisione: sed definitione tractetur hoc modo. Est & talis definitionum diuersitas ut quidam sentiunt num idem diuersis uerbis comprehendatur.

sam esse illius diuinæ naturæ appellationẽ: sicut Epicurus q̃ humanã ei formã locũq; inter mundos dedit: nomine uterq; uno utitur. utrũ sit in re coniectat. Interi q̃litas tractat: ut qd sit rethorice. Vis presuadẽdi. an maledicẽdi sciẽtia: qd genus ẽ in iudiciis frequẽtissimũ. sic enĩ q̃rit an deprehẽsus in lupanari cũ aliena uxore adulter sit: qa nõ de appellatõe: sed d ui facti eius ambigitur. An oino peccarit. Nã si peccauit nõ põt aliud eẽ q̃ adulter. Diuersũ ẽ genus cũ cõtrouersia cõsistit i nomine: qd pẽdet e scripto: nec uersat i iudiciis: nisi pp uerba: q̃ littẽ faciũt. An q se iterficit: homicida ẽ. An q tyrãnũ i mortẽ cõpulit: tyrãnicida. An carmia magorũ ueneficiũ: Res. n. mãifesta est: Scit quoq; idẽ eẽ occidere se: qd aliũ. Nõ idẽ occidere tyrãnũ: qd cõpellẽ ad mortẽ. Nõ idẽ carmia ac mortiferã potionẽ: Q uærit tũ an eodem noie appellãda sint: q̃q̃ haud dissentire uix audeo a Cicerone: q pmultos secutus auctores dicit finitionem esse de eodẽ: & de altero: Semp neganti aliqd esse nomen. dicẽdũ qd sit potiꝰ: tũ i eãdẽ tris habeo uelut spẽs Nã iteri cõuẽit sic q̃rere: An habendũ sit adulteriũ i lupanari cũ hoc negamꝰ nõ ineceſſe est dicere qd id uocet: qa totũ crimen ificiamur: Interi q̃rit: an hoc furtũ: an sacrilegiũ nõ qn sufficiat nõ esse sacrilegiũ: sed q̃ necesse sit dicere quid sit aliud: quo i loco utrũq; finiendũ est: Interim q̃rit i rebꝰ specie diuersis an & hoc eodẽ mõ sit appellãdũ: cũ res utraq; habeat suum nomen: ut amatoriũ: uenenũ: In oĩbꝫ huiꝰ generis litibus q̃rit: an etiã hoc: q̃ nomen de quo ãbigit utiq; i alia re certũ ẽ Sacrilegiũ est rẽ sacã de tẽplo surripere: nũ & priuatã? Adulteriũ cũ aliena uxore domi coire: an & lupanari? Tyrãnicidiũ occidere tyrãnũ. an etiã i mortem cõpellere? lõq; συλλογισμὸς de quo postea dicã uelut ifirmior est finitio: q̃ i hac q̃ritur: an idẽ sit huius rei nomen: qd alterius. Illo an perinde habẽda sit hæc atq; illa: Est & talis diuersionũ diuersitas: ut quidã sentiũt. Num iisdem cõprehendat ut rhetorice benedicendi scia: & eadẽ beneiueniẽdi: & bñ enũciãdi & dicẽdi secũ dũ uirtutẽ orõis: & dicẽdi qd sit officii. atq; quidẽ dũ ut si sẽsu nõ pu

Quid sit clarigatio Clarig are est res raptas clara uoce repetere: ut ex his Plynii uerbis ubi de uerbena loquit aperte colligitur. Ac semper inquit ex legatis cum ad hostes clarigatum q̄ mitterētur. i. res raptas clare repetitum unus utiq; uerbenarius uocabatur. Seruius autem in Vergilium copiosius hoc idem exponit super illo uersu Principio pugnæ. Hoc de Romana inquit tractum est solennitate. Cum enim uolebant bellum indicere paterpatratus. hoc est princeps fecialium profiscebatur ad hostium fines: & præfatus quædā solennia clara uoce dicebat se bellum indicere propter certas causas: aut quia socios læserāt: aut quia nec abrepta animalia nec captiuos reddiderant. Et hæc clarigatio dicebat a claritate uocis: post quam clarigationem hasta in eorum fines missa indicebat pugnæ principium. Erit ut interi notis nomine uerbis. Cur hic sensus pcepru est difficilis? Nē pe quia est corruptus. Emendatur autem si erit loco illius erat ac & copula p etiā loco ut reponatur. hoc modo. Erit & interi notis nomine uerbis. Nā interdum opus est finitione etiam uerbis quo ad appellationē notis. quo ad significationē uero obscuris. qualia sunt quæ subiiciuntur. Nam & penus & littus cum nomine nota sint: non paruam tamen circa res ipsas habent differētiam. Vnde grāmatic⁹ ille apud. A. gellium i q̄r to ingenue profitetur se ignorare penoris definitionē: cū uerbum ipsum sibi non ignotū eē contendat. Est autem penus q̄c quid in annum reponit uictū Vnde penuarium: penus repositorium dicitur. ulpianus de penu legata. Q. Mutius scribit libro secundo iuris ciuilis penu legata cōtineri quæ esui potui q̄ sunt. Littus uero est: ut ait Celsus de uerborum significatione quousq; maxim⁹ hybernus fluctus amari peruenit: Idq; M. Tullium cum arbiter esset primum constituisse ait. Quæ uarietas efficiat. Efficit ac eam p ea legendum esse facile ex ipso percipitur sensu. Licet enī ualeat in sermone tātum ut constrictum in uinculis suis habeat eum qui responsurus èst uel carcere uel etiam inuitum id quod sit contra cogat fateri: non eadem est tamen eius in causis subtilitas. Inuitus quidem facio: sæpius dicam: ut aliquid immutem. Sed ubi sensus laborat. acumen q̄ ac elegantia. Fabii periclitatur: ei quo quo mō succurrendū uidetur cum præsertim quidam ita inuertant ut & ipsi ridiculi sint. & Fabii dicta obscuriora fiant. Sic enim in quibusdā legitur exemplaribus. licet enim ualeat in sermone tantum ut constrictum in uinculis suis habeat eum qui responsuris sit uel crucem uel etiam uncum id quod sit contra cogat fateri: non eadem tamen est eius in causis utilitas. Quid enim ad hunc sensum crux & uncus? Mihi certe & risum & stomachum mouent. In huius uero loci emēdacionem primum & copula est ascribenda & duo illa uerba Carcere & subtilitas etiam refragantibus exēplaribus: mihi uidentur immutanda non quidem indissimilia sed simillima uerba. Pro carcere nanq; tacere infinitum: & utilitas non subtilitas a sensus integritate exiguntur. hoc modo: Et uel tacere uel etiam inuitum id quod sit contra cōgat fateri: non eadem est tamen eius in causis utilitas. Qui etiam si uerbis deuictus est n littera a scripta deuinctus pulcherrime sensum custodit. Dialectica nanq; acumina colligare ac deuincire disputantes uidentur. Quid? quod nec uno modo definitur res eadē: ut facit Cicero. Quid enim uulgo uniuersos latiore uarioq; tractatu: ut omnes oratores plerumque fecerunt. Quid mihi hoc loco sit faciendum ignoro. Nam ut

gnant cōprehensione dissentiunt. Sed de his disputatur. non litigatur. Opus ē aliquādo finitione obscurioribus & ignotioribus uerbis: q̄d sit clarigatio erat. ut interi notis noīe uerbis. uidebis q̄d sit penus. q̄d littus. quæ uarietas efficit ut ea q̄dā cōiecturæ q̄dā qualitati. q̄dā legitimis quæstionibus subiecerit Quibusdā ne placuit quidā omnino subtilis hæc: & ad morē dialecticorū formata cōclusio: ut disputatōibus potius p argumēta uerborum caulatrix: q̄ in oratoris officio multū alla tura momenti. Licet enim ualeat in sermone tātum: ut constrictum in uinculis suis habeat eum: qui responsurus est uel carcere uel etiā inuitū id quod sit contra: cogat fateri: non eadē ē tamen eius in causis subtilitas. Presuadendū enim iudici est: q etiā si uerbis deuictus est: tamen nisi ipsi rei accesserit tacitus dissentiet. Agēti uero q̄ tanta est huius præcisæ cōprehēsionis necessitas? An si nō dixero. hō est aial: rationale: mortale: nō potero expositis tot corporis animiq; proprietatibus latius oratiōe ducta: uel a diis eū uel a mutis discernere? Quid q; nec uno modo diffinit res eadē: ut facit Cicero. Quid. n. uulgo uniuersos latiore uarioq; tractatu? ut omnes oratores plerūq; fecerūt. Rarissima. n. apud eos reperietur illa ex consuetudine philosophorum ducta seruitus. Est enim certa seruitus ad certa se uerba astringendi: idque faciendum in libris Ciceronis de oratore uetat. M. Antonius. Nam est etiam periculosum: cum si uno in uerbo sit erratum: tota causa cecidisse uideamur. Optimaq; est illa uia: q̄ utitur Cicero pro Ce'

aliquis inde sensus eliciatur aut adiicienda q̄dā aut saltē quatuor hæc uerba. Quid. n. uulgo uniuersos. expungē da uidentur. Sed cū facilius sit q̄ superuacua appent expungere q̄ quæ sint a scribēda diuinare: eadē q̄tuor uerba transuerso calamo allinantur atq; se copula interim ascribatur ac tria illa uerba ut facit Cicero. post illū ablati uum tractatu transcribant dū emēdatius aliquod exēplar inueniatur. hoc mō. Quid? qd̄ nō uno mō definitur res eadē se latiore uarioq; tractatu ut facit Cicero. ut oēs oratores plerūq; fecerūt. Etenim recuperatoris non ea sola uis ē ipiti alicuius temeritate factū ē: ut recuperatores i recuperatoris genitiuū imutet: cū esse casum uocandi ex orōne Ciceronis p. A. Ceci na aperte colligat. Sūt aūt recu peratores iudices rei: quibus iniu ria qs priuatus fuerat: recupan darū. Is ei profecto mortem attulit. Hoc idē & turiscōsulti decernūt. Iulianus ad legē Aq liā. Occidisse dicit uulgo qdē: q mortis cām quolibet mō p̄buit Sed lege Aquilia is dāmū teneri ui sus est: q adhibita ui & q̄si ma nu cām mortis p̄buisset tracta uidelicet iterp̄tatōe uocis a cæ dēdo ul'a cæde. Vlpianus ad le gē Cornēliā de siecariis. Nihil itereſt occidat qs an cām mor tis p̄beat. Et i hoc fere maior labor ē ut finitionē cōfirmes: q̄ i rē finitionē applices. ut pticu la elegāter huic aduerbio q̄: sub iicit: cū nō ad nomē sed ad uer bū refert. Quare hoc loco quo que: & Fabii elegātia. ut pticu lā exposcit: & ita i qbusdā legi tur exēplaribꝰ. q̄ ut in rem fini tionē applices. Quod aūt cō mune cum alio est desinet esse ppriū. De parū plena definitio ne hoc dicit: Nisi eni sit ꝓpria definitio rei definitæ parū plē e t atq; ip̄fecta: neq; cū re defini ta cōuerti pōt. id qd̄ in primis exigit i definitiōe. Accusator autem potest dicer falsā rei. N si nō aduerbiū ascribat: rō qu subiicit: repugnare ppōni uide bit. Est eni sacrilegiū sine con trouersia surripere aliquid sacri utrū autem sacrilegium de sa cro res priuatas subripere Seue rus & Antonius Imperatores ut scribit Marcianus ad legem Iuliam peculatus missa ad Ca sium Festum epistola: declara runt. Res inquiunt priuatoꝝ si i ædem sacrā depositæ: subre ptæ fuerint furti actionem nō sacrilegii esse decernimus. Pau lus quoq; ad eadem Iuliam le gem Sunt autem inquit sacrile gi: qui publica sacra compila rint. At q priuata sacra uel dæi

cinna: ut res pro ponatur. uerba non periclitentur. Etenim re cuperatores nos ea sola uis est: quæ ad corpus nostrum uitā/ que peruenit: sed etiam multo maior ea: quæ periculo mortis iniecto: formidine animum pterritum loco sæpe & cærto sta tu demouet. Aut cum finitiōem præcedit probatio: ut in phi lippicis Cicero Seruium Sulpitium occisum ab Antonio col ligit. & in clausula demum ita finit. Is ei profecto mortem at tulit: qui causa mortis fuit. Non negauerim tamen hæc quo que: ut expedit causæ: esse facienda. Et si quando firma com prehendi poterit: & breui complexu uerborum finitio esse: id tum elegans. tum etiam fortissimum: si modo erit illa inexpu gnabilis. Eius certus ordo est quid sit. an hoc sit: & in hoc fere labor maior est: ut finitionem confirmes: q̄ in rem finitionem applices. In eo quid sit duplex opus: Nam & est nostra confir māda & aduersæ partis destruēda finitio. Ideoque in schola ubi nobis ipsis fingimus contradictionem: duos ponere debe mus fines: quales utrinque esse optimi poterūt. At in foro p/ uidēdum: num forte superuacua: & nihil ad causam pertinēs: an ambigua. an cōtraria. an communis sit finitio: quorum ni hil accidere nisi agētis culpa potest. Vt recte autem finiamus ita fiet si prius in animo cōstituerimus. quid uelimus efficere. Sic. n. accōmodari ad uolūtatem uerba potuerūt. atq; ut a no tissimo exemplo. quo sit res lucidior: nō recedamus. Q ui pri uatam pecuniam de templo surripit: sacrilegii reus est. culpa manifesta. Q uæstio est an huic crimini nomē quod est in le ge conueniat. Ergo ambigitur an hoc sacrilegium sit. Accu sator quia de templo sit surrepta pecunia: utitur hoc nomīe. Reus quia priuatam surripuerit: negat esse sacrilegiū: sed fur tum fatetur. Actor ergo ita finiet: Sacrilegiū est surripere ali quid de sacro. Reus ita finiet: Sacrilegium est surripere aliqd sacri: Vterque alterius finitionem impugnat. Ea duobus ge neribus euertitur: si aut falsa est: aut parum plena. Nam illud tertium nisi stultis nō accidit: ut nihil ad quæstiōem pertineat Falsa est si dicas. Equus est animal rationale: nam est equus animal: sed irrationale. Q uod autem commune cum alio est desinet esse propriū. Hic reus falsam dicit esse finitionē accu satoris. Accusator aūt pōt dicere falsā rei. Nā ē sacrilegū surri pere aliqd sacri. dicit parū plenam. Adiiciendum enim ait ex

culas incudstoditas temptauerint: amplius quam fures : minus quam sacrilegi puniri merentur. Quare quod sacrum: quodue admissum in sacrilegii crimen cadat: diligenter considerandū uidetur. Quid enim est aliud tumultus. Ex octaua Ciceronis Philippica sumptum est etymologiæ exemplum. Seruius est qui iure: Florentinus de statu hominum inquit libro primo: Seruitus est constitutio iuris gentium qua quis dño alieno contra naturā subicitur Marcellus uero inquit iure gentium serui nostri sunt ab hostibus capiunt. aut qui ex ancillis nostris nascuntur. In genui sunt qui ex matre libera nascunt Paulus libro.xxxviii. de gradibus:

Ad leges seruiles cognationē nō pertinere. Quæ finitio ēt si distat aliquo ita q̄ lēlegit sed citra ullū sensum Fabio dignū. Quare duo uerba mihi ●dentur corrigenda: ut pro illo distat cōstat: et pro aliquo legat æquo .hoc modo. Quæ finitio etiam si cōstat æquo. Sic enim & perspicuus & iis quæ sequunt: maxime conueniens erit sensus. Seruus inuito domino non consequet Et sensus libertatem ascribi posset: & ita in quibusdam legit exemplaribus. Seruus inuito domino libertatem non consequet. Sed mihi alter sensus maxime necessarius in omnibus exemplaribus quæ quidem ego legerim: prætermissus: hic deesse uidetur. Cum.n. Fabius differentia inter addictū & seruū exponat: si seruus inuito domino nō potest cōsequi libertatē: Addictus sane etiā inuito domino eam cōsequetur soluēdo. Hoc autem uerbum consequetur repetitum in erroris causa fuisse uidetur. Ita nanq; a Fabio scriptum forsitan fuit. seruus inuito domino libertatem non consequetur Addictus soluendo contra uoluntatem domini consequetur. Propria liberi quæ nemo habet nisi liber. Proprio⁊ nominum apud Romanos: ut cum alii tum Diomedes grāmaticus scribit: quatuor sunt species. prænomen nomen cognomen. & agnomen Prænomen est quod nominibus gentiliciis præponitur: ut est Marcus. Publius Nomen proprium est gētilium id est quod gentem uel familiam declarat ut Portius. Cornelius Cognomen ē quod uniuscuiusq; proprium & nominibus gentilicius subiungit ut Cato Scipio. Agnomen est quod extrinsecꝰ adiici solet ex aliqua ratione: ut Africanus Numantinus. Sed pro agno'se

sacro. Maximus autem usus in approbando refellendoque fine propriorum ac differentium. nōnunq̄ etiam etymologiæ. Quæ tamen omnia sicut in cæteris confirmat æquitas non/nuuq̄ etiam coniectura mētis. Etymologia maxime rara est. Quid enim est aliud tumultus nisi perturbatio tanta: ut maior timor oriatur? Vnde etiam nomen ductum est tumultus. Circa propria ac differentia magna subtilitas: ut cum quæritur. An addictus quem lex seruire donec soluerit iubet: seruus sit. Altera pars fuit ita. Seruus est qui est iure in seruitute. Altera: qui in seruitute est eo iure quo seruus: aut ut antiqui dixerunt: qui seruitutem seruit. Quæ finitio etiam si distat aliquo: nisi tamen propriis & differentibus adiuuetur: inanis est. Dicet enim aduersarius seruire eum seruitutem. aut eo iure quo seruum. Videamus ergo propria differentiaque liberorum: quæ libro quinto leuiter in transitu attigeram. Seruus cum manumittitur fit libertinus. addictus recepta libertate ē ingenuus. Seruus inuito domino nō consequetur. ad seruum nulla lex pertinet. addictus legem habet. propria liberi: quæ nemo habet nisi liber: prænomen. nomen. cognomen. tribū. habet hæc addictus. Excusso quid sit prope peracta est quæstio: an hoc sit. Id enim agimus: ut si causæ nostræ conueniens finitio potentissima. Est autem in ea qualitas. an amor. an insania. Huc pertinebunt probationes quas Cicero dicit proprias esse finitiones ex antecedentibus. consequentibus: adiūctis: repugnantibus: causis: effectis: similibus: de quorum argumentorum natura dictum est. Breuiter autem pro Cecinna Cicero mitia. causas: effecta: antecedentia: consequentia: complexus est. Quid igitur fugiebant? Quid metuebant? uim uidelicet. Potestis igitur principia negare: cum extrema concedatis? Sed similitudine quoque usus est. Quæ uis in bello appellatur: ea in loco non appellabitur. Sed ex contrario argumenta ducūtur: ut si quæratur. an amatorium uenenum sit: nec ne: quia uenenum amatorium nō sit. Illud alterum genus quo sit manifestius adolescētibus meis: Meos enim semper adolescētes putabo: hic quoque fictæ controuersiæ utar exemplo. Iuuenes qui cōuiuere solebāt constituerūt: ut in littore cœnarēt. Vnius qui eœna defuerat nomē tumulo: quē extruxerāt: iscripserūt: Pater eius a trāsmarina peregrinatio/

re cognomẽ usurpatur.ut Scipio cui Aphricanus fuit cognomen.Quæ uero nũc cognomia sũt:auctore.Q. Scæuola ut scribit Iulius pis:oli ꝓnoia fuerũt. Excusso qd sit.Excussõ duplicato.ff.scribendũ ẽ:ne uideaꝛ eẽ uerbũ:cũ sit pticipiũ .Id .n.agimus ut sit cãe nostræ cõueniẽs finitio potẽtissima .Male adhibita distinctõe hic quoque cõfunditꝛ sensus:Potẽtissima.n sequẽtis sensus ẽ initiũ hoc mõ.Potẽtissima ẽ aũt i ea q̃litas. Quas Cicero dicitꝛ prias eẽ finitões.Finitõis ut genitiuus sit legẽdũ eẽ ne admonitõe qdẽ dignũ eẽ uꝛ. Quid igitꝛ fugiebãt? qd metuebãt? Duo hic uerba ascribẽda eẽ & ex orõne Ciceronis ꝓcipitꝛ:& ita i qbusdã exẽplaribꝰ legitur.

ne:eum ad littus idem appulisset:lecto nomine suspendit.se. Dicũtur hi causa mortis fuisse.Hic finitio est accusatoris.Per quẽ factũ ẽ:ut qs perierit:causa mortis est.Rei est.Q ui fecit quid sciens per quod perire homini necesse est.Remota finitione accusatoris sat ẽ dicere.Causa mortis fuistis.Per uos.n. actum est:ut hõ periret:quia nisi uos illud feciss̃etis uiueret. Cõtra.nõ statim ꝓ quẽ factum ẽ:ut quis periret:ís dãnari debet:ut accusator.testis iudex rei capitalis.Nec undecũq; causa fluxit.ibi culpa est:ut siquis profectiõem suaserit:ut ad amicum acceserit trãs mare:& is naufragio perierit. Ad cœnã inuitarit:& is cruditate illic cõtracta decesserit. Nec fuerit in cã mortis solũ adolescẽtium factũ sed credulitas senis.in dolore ferũdo infirmitas.deniq; si fortior fuisset:aut prudẽtior:uideret.Nec mala mẽte fecerũt.& ille potuit uel ex loco tumulum:uel ex opere tumultuario suspicari nõ esse monumẽtũ. Qui ergo puniri debẽt in qbus oĩa sunt homicidæ præter manum?Est interim certa finitio de qua inter utrãq; partem cõuenit:ut Cicero dicit.Maiestas ẽ i imperio atq; in omni poꝛ. dignitate.Quæritur tamẽ an maiestas minuta sit:ut in causa Cornelii quæstum est:sed hic etiam similis uideri potest finitiuæ:tamẽ ꝙ definitiõe nõ ãbigitꝛ:iudicatio ẽ q̃litas atq; ad eũ potius statũ reducẽda Ad cuius forte qdẽ uenimus mẽtionẽ sed & erat ordine proximus locus.

De qualitate.

Stãt q̃litas alia de sũmo genere:atq; ea qdẽ nõ simplex Nã & q̃lis sit cuiusq; rei natura & q̃ forma q̃ritꝛ.an imortalis aĩa.an hũana spẽ deus:& de magnitudíe ac nũero q̃tꝰ sol & an unus mũdus:q̃ oĩa cõiectura qdẽ colliguntꝛ qõnẽ tũ habẽt i eo:qualia sint.Hæc & i suasoris aliq̃do tractari solẽt:ut si Cęsar deliberet an britãniã ĩpugnet q̃:sit oceani natura.an britãnia ĩsula.Nã tũ ignorabatꝛ.q̃ta in ea terra quo nũero militũ aggrediẽda:i ꝺsiliũ ferẽdũ sit.Eidẽ q̃litati succedũt faciẽda ac nõ faciẽda.appetẽda:uitãda:q̃ i suasorias qdẽ maxime cadũt sed i cõtrouersiis quoq; sũt freq̃ntia:hac sola differẽtia.ꝙ illic de futuris.hic de factis agitꝛ.Itẽ demõstratiuę ptis oĩa sũt i hoc statu factũ eẽ ꝺstat.q̃le sit factũ q̃ritꝛ.Lis ẽ oĩs aut de ꝓmio:aut de pœna:aut de q̃titate.Igitꝛ primũ gẽus cãe aut simplex:aut cõparatiuũ.Illic qd æquũ:hic qd æqus:aut qd æquissimũ sit excutitꝛ.Cũ d' pœna iudiciũ ẽ:a pte eiꝰq cãm dicit:aut defẽsio

Quid igitꝛ fugiebãt? ꝓp metum Quæ uis i bello appellatꝛ ea i loco ñ appellabitꝛ? Pro loco otio mihi legẽdũ uꝛ:atq; ita ciceronẽ scriptũ reliqsse puto: Remota finitõe accusatoris:sat ẽ dicerẽ Accusatori littera .s.erasa legatꝛ Vt siqs ꝓfectõem suaserit:ut ad amicũ acceserit trãs mare.Auocali ascripta aut loco illiꝰ ut mihi legẽdũ uꝛ. Nã & if q suasiit ꝓfectionẽ:& amicus ad quẽ qs trãs mare acceserit:cã mortis uideri possunt:cũ tũ nequaq; sint Tũ qa diffinitõe nõ ãbigitꝛ. iudicatio ẽ q̃litas. De fiuitõe diuisim legẽdũ ẽ:ut sint duæ ꝑtes

Ad eius forte qdẽ uenimus mẽtionẽ.Loco eius legẽdũ est cuius & q̃dã ꝓ illo qdẽ hoc mõ Ad cuius forte q̃dam uenimus metionem.

Stãt q̃litas alia de sũmo genere:atq; ea qdẽ nõ simplex .Qualitatẽ Fabius ita uult sũmũ eẽ genꝰ ut etiã q̃titatẽ cõplectatꝛ id qꝺ exẽplis q̃ iferũtur apte declaratꝛ Primũ aũt ostẽdit q̃ late patet qualitas.Ita nãq; tria cãe gẽnera cõplectitꝛ:ut deliberatiuæ de mõstratiuæq; causę hoc potissimũ statu cõtineantꝛ:magnaque ꝑs iudicialiũ in hoc uersetꝛ.Deiñ q̃litatis ipsius diuisionẽ diligentissime ut oĩa exponit.An humana spẽ deus Epicurus hãc inuexit q̃stionẽ .Deũ.n.humana facie formaq; ꝓditũ esse cẽsuit eiq; ut paulo ante uidimus: locũ inter mũdos assignauit. Vt sic Cæsar deliberet an britãniã Cõmẽtario Cęsaris quarto.

Quãtus sol.Geometrica rõne colligũt astrologi solẽ multo q̃ terra eẽ maiorẽ. Et an unus mũdus .Et copula ut redũdans̃ expũgẽda uꝛ.Democritus autẽ physicus infinitos eẽ mũdos ꝓfessus ẽ.Abdicatꝛ qs ꝙ iuito patre militarit honores petierit:uxorẽ duxerit:Celsus hęc scribit:Fi

lius mancipatus ẽt ſine cõſenſu patris uxorẽ ducere põt: & ſuſceptus filius ei hæres erit. Papinianus: Si filius.f. miles matrimoniũ ſine patris uolũtate nõ cõtrahit. Patrẽ hãc uocãt Hermagorei ἀπολιαυοιαν ad itellectũ id nomen referentes. Qui κατανόιαν putãt ſcribẽdũ: nõ recte itellectũ accipiũt. Nã itellectus nõ ſolũ ꝑ pte illa animæ principali ponit: ſed ꝑ ſignificatõe quo ꝙ frequẽtiſſime accipit: ut hoc loco: Quare ii mihi maxime ꝓbant: q κατανυτίληψιν eſſe ſcribendũ ſentiunt. Nã ανυτιληψσ σ ad uerbũ latine ex primi non põt. Trãſferetur autem ſuſceptio contra aliquem. Namανυτι contra ſiue pro ſignificat. ληψισ ſuſceptio dicit hoc enĩ ſtatu id qđ nobis obiicit: ita ſuſcipim⁹ iuſtũ oſtẽdamus nullo extrinſecus aſſumpto remedio. Ideoq; a latinis abſoluta appellat̃r. Sola uero omnium ſtatu qualitas in uarias ſpecies ſeperatur. Nã neque cõiectura neq; finitio ſpecies habet: ſed modis quibuſdã diſtiguit. Natura qđ fit ſecũdũ eiuſq; rei dignitatẽ Cuiuſq; legẽdũ eẽ patet. Adiciũt & id qđ puerſũ. Quo mõ puerſũ iis q̃ natura ſũt iuſta: adiici poſſit: uiderint ii q nihil in iſtis exẽplaribus ꝓideat qui ipſoꝝ auctorum ſcriptis: immutãdũ putãt Ego uero ab inſtituo non recedens hunc quoq; ſenſum citra omnẽ dubitationẽ coruptũ: nõ ſine diuturna cogitatione me emendaſſe credo Nõ enĩ peruerſum q̃uis in oĩbus quæ qdẽ ego uiderim. exẽplaribus ita legatur: Sed par ueꝛ legendum eſſe ꝓculdubio affirmari. Sed ita ut ueꝛ ſequẽtis ſenſus initium ſit hoc modo. Adiciãnt & id qđ ſit par ueꝛ id non temere intuẽdũ eſt. Sic autem legeuduꝫ eſſe & ſequẽtia facile indicãt: & ex ſecundo Ciceronis rhetorico apte colligit: ubi iuris patres iti dẽ enumerant: Quædã autem ĩqt genera iuris iam certa cõſuetudine facta ſunt. Quod genus pactum. par. iudicatũ. Pactum eſt quod inter aliquos cõuenit: qđ iã ita iſtũ putat: ut iure ꝓſtari dicat. Par qđ ĩ oĩ re æq̃bile ẽ temere ãt hoc loco feꝛ ſignifcat.

Id uocant κατανυτίσεσιν latine hoc quoque non ad uerbum tranſfertur. Latini legẽdum eſt. Ad uerbum autẽ tranſfert ſecũdũ oppoſitionẽ Nã ανυτιθεσισ oppoſitio dici.t. His enim quæ per ſe ſunt ĩprobabilia: alia extrinſecus opponunt: quib⁹ probabillia efficiunt. ανυτεγκλημα dicitur. A qbuſdã recriminatio cõmode trãſfert. Ab aliis relatio criminis a qbuſdã trãſlatio appellat. Eſt & illa ex cãis facti ducta defenſio prior ẽ cõtraria. Eſt uerbũ iterato poſitũ erudit ne ſenſũ cõfundat. Eã uero græci ανυτιϛασιν. latini cõpationẽ uocãt. Sed in aliq̃ utilitate aut reip. In ꝓpoſitio ẽ expũgẽda a cloco eius aut nihil: aut certe ex ꝓpõ aſcribẽda uf. hoc mõ. Aut ex aliq̃. Q. đ ſub extraneo accuſatore & legib⁹ agente ꝓdeſſe nũq̃ põt. Alii extrario legũt. Extrarius autẽ accuſator q ſit multi q̃runt. Eum

eſt criminis: aut iminutio: aut excuſatio: aut ut qdã putãt deꝓcatio. Defenſio lõge potẽtiſſima eſt: qua ipſũ factũ: quod obiicit: dicimus honeſtũ eſſe. Abdicat aliqs cũ iuuenio ꝓfe militarit. honoreſ petierit. uxorẽ duxerit. tuemur qđ fecim⁹. Partẽ hãc uocãt hermagorei κατανυτίληψιν ad itellectũ id nomẽ referẽtes. latine aduerbiũ trãſlatã nõ inuenio. abſoluta appellat. Sed. n. de re ſola qõ. iuſta ſit ea nec ne. Iuſtũ oẽ cõtinet natura uel cõſtitutiõe. Natura qđ fit ſecũdũ cuiuſq; rei dignitatem Hic ſunt pietas. fides. cõtinẽtia: & talia. Adiciũt & id qđ ſit ꝓuerſum: id nõ temere intuendũ eſt. Nã & uis cõtra uim & talia nihil habẽt aduerſum eũ: qui prior fecit iniuſte. & nõ quoniã res pares ſunt etiã id eſt iuſtũ: quod anteceſſit. Illa utrinq; iuſta. eadẽ lex. eadẽ cõditio: ac forſitã nec ſint qdẽ paria: quæ ulla parte ſunt diſſimilia. Cõſtitutio eſt i lege. more: iudicato pacto. Alterũ eſt defenſiõis genus. in quo factũ ꝓ ſe iprobabile aſſumptis extrinſecus auxiliis tuemur: id uocãt κατανυτίθẽσιν. latine hoc quoq; nõ aduerbiũ trãſferũt. Aſſumptiua. n. dicitur cã. In quo genere fortiſſimũ ẽ: ſi crimẽ cã facti tuemur: qualis ẽ defenſio. Horeſtis. orõ Milonis αντεγκλημα dicit: q; oĩs nr̃a defenſio cõſtat eius accuſatione: q̃ uindicat. occiſus eſt: ſed latro. excætatus: ſed raptor. Eſt & illa ex cauſis facti ducta defenſio priori cõtraria: in qua neq; factũ ipſum ꝓ ſe: ut in abſoluta qõne defenditur: neq; ex cõtrario facto: ſed ĩ aliqua utilitate aut republicæ: aut hoium multorũ: aut etiã ipſius aduerſarii: nõnunq̃ & nr̃a: ſi mõ id erit quod facere nr̃a cã fas ſit: quod ſub extraneo accuſatore & legibus agente prodeſſe nũ q̃ põt: in domeſticis diſceptatiõibus põt. Nã & filiis pater i iuditio abdicationis. & maritus uxori: ſi malæ tractationis accuſabitur: filio ſi demẽtiæ cã erit: nõ inuerecũde dicet multũ ſua interfuiſſe: in quo tũ iucõmoda uitãtis melior: q̃ cõmoda petẽtis eſt cã: qbus ſimilia etiã in uera rerũ qõne tractant. Nã q̃ in ſcholis abdicatorũ: hac in foro exhæredatorũ a parẽtib⁹: &

ego extrariũ accuſatorẽ dici puto: q non ſit familiaris ac domeſticus. Id qđ apte q̃ iferunt declarãt. Filio ſi dementiæ cã erit. Hic ſenſus mihi uidet deprauatus. Nã ut ſtatim ſubiicit Fabius: Parẽtes in ſcholis iterdũ a filiis de mẽtiæ accuſari fingebant. Quo igit mõ pater filio dicet ſua iterfuiſſe dementẽ ſe fuiſſe? Q ua pp ego puto pri aſcribendũ & pro filio filius legendum hoc mõ Filius pri ſi dementiæ cauſa erit. Et bona apud cõſules repenti num ratio eſt Qui nõ uidet repentinum non repetentium legendum eſſe: utilius grãmaticæ q̃ rhetoricæ ſtuderet Hic rei uxore cũ quærit utrius culpa diuortium factum ſit. Rei uxoræ iudiciũ eſt: ut inquit Boetius in topica Ciceronis: quotiens poſt diuortium de dote cõtentio eſt: Vt ſi Marius fœdus Numãtinum ſic defendat. Mancinus i cauſa fœderis numãtini nõ Marius fuit Recte igitur manẽinus ſegatur. Hæc autem hiſtoria notior eſt q̃ ut hoc loco ſit enarranda. Hoc μεταϛαϛι dicunt. Hæc latine tum relatio criminis, tum trãſlatio, tum remotio appellat. Vt ſiquis ſeruo fugitiuo ſtigmata ſcripſerit: Stigmata dicuntur notæ ac ſigna & characteres: quæ nõſolum ſeruis fugitiuis ſed equis etiã inuruntur ut dignoſcantur

bona apud cõſules repetentinũ rõ eſt. q̃ illic malæ tractatiõis hic rei uxoriæ: cũ q̃ritur utrius culpa diuortiũ factũ ſit: quæ illic dementiæ. hic petẽdi curatoris. ſubiacet utilitati etiã illa defenſio: ſi peius aliq̃d futurũ fuit. Nã in cõparatiõe malorũ bõi locũ obtinet leuius: ut ſi Mãcinus fœdus numãtinũ ſic defendat: q̃ piturus niſi id factũ eẽt: fuerit exercitus romanus. Hoc genus αντιϛάσιϛ græce noſatur. cõparatiuũ nñi uocãt. Hæc circa defenſionẽ facti: q̃ ſi neq̃ p ſe ipſã: neq̃ adhibitis aliis auxiliis dabitur: proximũ ẽ in aliũ trãſferre crimẽ: ſi poſſum⁹. Iõ q̃ etiã i hos q iã ſcripti ſunt ſtat⁹: uiſa ẽ cadere trãſlatio. Interdũ ergo culpa i hoiem relegatur: ut ſi Gracchus reus fœderis numãtini: cui⁹ metu leges populares tuliſſe i tribunatu uidet miſſum ſe ab iperatore ſuo diceret. Interi deriuat i rẽ: ut ſi iſ q teſtõ q̃d iuſſu nõ fecerit: dicat p legeſ id fieri nõ potuiſſe. hoc μεταϛάϛιν dicũt. Excluſis quoq̃ his excuſatio ſupeſt. ea eſt aut ignorãtię: ut ſiq̃s fugitiuo ſtigmata ſcripſerit: eoq̃ igenuo iudicato: neget ſciſſe ſe liberũ eũ feciſſe: aut neceſſitatis: ut cũ miles ad cõmeatus diẽ nõ affuit. dicit ſe flnmmibus itercluſũ: aut ualitudine. fortũa quoq̃ ſępe ſubſtituit culpæ. nõnũq̃ male feciſſe nos: ſed bono aio dicim⁹. Vtriuſq̃ rei multa & mãifeſta exẽpla ſũt. Iccirco nõ ẽ eorũ neceſſaria expoſitio. Si oĩa q̃ ſupra ſcripta ſũt deerũt: uidẽdũ an mĩui culpa poſſit. hic ẽ ille q a q̃buſdã dicit fieri ſtat⁹ q̃titatis. Sed ea cũ ſit aut pœnæ aut honoris: ex q̃litate facti cõſtituitur. Eoq̃ nobis ſub hoc eẽ ſtatu uidet: ſicut ei⁹ quoq̃ q̃ ad numerũ refertur a græcis. Nã & ποιοτητα & ποσοτητα dicũt. nos utrũq̃ eadẽ appellatione cõplectimur. Vltia ẽ depcatio qđ genus cãæ pleriq̃ negarũt in iudiciũ unq̃ uenire: q̃n Cicero quoq̃ p Quĩto Ligario idẽ teſtari uĩ cũ dicit. Cãs Cęſar egi multas. & qdẽ tecũ: dũ te in foro tenuit rõ honorũ tuorũ. Certe nũq̃ hoc mõ. ignoſcite nu dices, errauit, lapſus ẽ nõ putauit: ſi unq̃ poſt hæc & cætera. In ſenatu uero & apud ppl'm: & apud p̃ncipẽ: & ubicũq̃ iuris clemẽtia ẽ hẽt locũ depcatio: i q̃ plurimũ ualẽt ex ipo q reus eſt: hæc tria in uita p̃cedere. ſi inocẽs. ſi bene meritus. ſi ſpes i futurũ innocẽter uicturi: & i aliquo uſu futuri. Pręterea ſi uel aliis incõmodis. uel p̃ſenti piculo. uel pœnitẽtia uideat ſatis pœnarũ dediſſe. extra nobilitas: dignitas. propinq. amici. In eo tũ q̃ cognoſcit plurimũ ponendũ. ſi laus eũ miſericordis potius q̃

Vt cum miles ad cõmeatus diẽ nõ affuit dicit ſe flumib⁹ intercluſũ aut ualitudine. Dicat ñ dicit legẽdũ ẽ. Qui miles autẽ ad diẽ cõmeatus non ueniat: inquit Modeſtinus iuriſconſultus: perinde in eum ſtatuendũ eſt: ac ſi emanſiſſet uel deſeruiſſet. Nã & ποιοτητα & ποσοτητα dicunt hoc eſt. & q̃litatem & quantitatem uocãt. Si exhæredatum a ſe filium pater teſtatus fuerit elogio. Elogium eſt teſtificatio đ aliquo ſiue ignominiæ ſiue honoris cauſa. Ignominiæ ut hoc loco. Honoris ut. M. Tullius. Quid elogia ſepulchrorum? Sed etiam in formulis cũ pœnariæ ſint actionis Sunt & actiones mihi legẽdum uidetur hoc modo: cũ pœnariæ ſunt actiones. Formulæ autem ſunt: quæ mõ libelli mõ querelæ a uulgo dicuntur. unde formularii harum conſcriptores appellant. An cõmiſſa ſit pœna. Frequentiſſimus ẽ apud iuriſconſultos hic loquẽdi modus. Eſt autem committere pœnam incidere in pœnã legibus ſtatutam. Patrem quã orbo: liberalitas multo eſt gratior in patre: q̃ in orbo: utpote q filiis careat. Et quo animo id eſt non in aliquam ſpẽ ſuam. Nũ

ita expoſcẽte ſenſus loco negatiui aduerbii mihi legendum uꝰ hoc modo. Nũ ĩ aliq̃ ſpem ſuã. Etiam cõiectura extrinſecus quoq; adductas frequenter probatões hẽt argumenta ex materia ſumit quale gcq; uideatur. eloq̃ntia opus eſt. Hic ſenſus mihi deprauati uidetur: eoq; obſcuriores ſũt. Sed quonãmodo emẽdari poſſunt: nũc mihi non occurrit niſi fortaſſis Nã pticulam pro illa etiam putemus ſcribendã ut legatur. Nam coniectura ac ut pticulã aſcribendam: hoc modo. ut quale gcq; uideatur. Significat autem Fabius maiore opus eſſe eloquẽtia in qualitate q̃ in cõiectura tractãda. Huic pti ſubiungit uirginius cãs abdicatõis clæmentiæ. malæ tractatõis. orbarum nuptias idiccntiũ. de iure priſco ſũptum eſt. Nam orbæ olĩ cui liberet ex cognatis nuptias idicebat ut apte ex Phormione Terentii percipi poteſt Nam iuris leges plerumq; qõnes percurrere ſolent. Hic ſẽſus ingenue fateor mihi non percipi ũ. corruptus aũt uꝰ Nã iuris genitiuus nihil ſenſũ iuuat niſi ad qões referaũ ut legam⁹ hoc ordine. Nã iuris qõnes plerũq; leges pcurrere ſolẽt. Et ex qbus cauſis non fiat ſtatutus. Status qdem i aliis legiũ exẽplaribus ſed ne ſic quidem mihi iteger pſpicuus uꝰ hic ſenſus. Statutum autem contenderi eſſe legendũ hoc mõ. Et ex qbus cauſis non fiat ſtatutũ. ut ſtelligamus ſtatutum eſſe quibus ex cauſis mala tractatio non fiat. Sed de figuris i alio libro tractauimus. In viii. de figuris ac figuratis controuerſiis differit Fabius. Quare tractabimus legendũ Pr̃ aũt ea uidetur figura i abdicãdo filio. ut ſimulet ſe malle illũ corrigere q̃ abdicare. Nã & ipſã eãdem hẽnt i accuſatõibus moderatõnẽ. Iſpæ non ipſã mihi legendũ uꝰ. Dementiæ quoq; iudicia aut pp id quod adhuc fieri. ex iis q̃ ſequũt appet primũ diuiſionis mẽbrum librariorũ incuria omiſſum eſſe aſcribendum. hoc eſt. Aut pp id quod factum eſt. ut legamus dmẽtiæ quoq; iudicia ãt pp id quod factum eſt aut pp id quod adhuc fieri: uel non fieri põt: iſtituũt: Eſt enĩ domeſtica diſceptatio i qua & ſemel peccaſſe & leuius q̃ obiiciaũ abſolutio non nunq̃ ſufficit. Niſi abſolutioni legaũ: ut ſit dãni caſus: nullus hic ſenſus eliciũ. Nam ad abſoluẽdum & error & leuitas crimĩnis. & ſemel dumtaxat peccaſſe in domeſtica diſceptatione ſufficit. Iniuriarũ Cõtrouerſia ſupleaũ. enumerat nãq; Fabius alias quoq; controuerſias quæ reprehẽſio diſſoluti cõſecutura ẽ. Verũ & i iudiciis ẽt ſi nõ toto gñe cãæ: tñ ex pte magna hic locus ſepe tractaũ. Nã & diuiſio frequẽs ẽ: ẽt ſi feciſſet: ignoſcẽdũ fuiſſe. Idq; i cãis dubiis ſępe pualuit. & epilogi oẽs i eadẽ fere materia uerſari ſolẽt. ſed nõnũq̃ ẽt reus hic toti⁹ ſũmã cõſtituit. ſi exhæredatũ a ſe filiũ pr̃ teſtatus fuerit elogio: pterea q; is meretricẽ amauerit. nã oĩs hic qõ. an huic delicto pr̃ debuerit ignoſcere: & cẽtũ uiri tribuere dẽat ueniã: ſed ẽt i formul' cũ pœnariæ ſint actõis. noſ ita cãm ptimur: an cõmiſſa ſit pęna an exigi dẽat. Id ãt qb illi uiderũt uerũ ẽ: reũ a iudicib⁹ hoc defẽſiõis mõ liberari nõ poſſe. de ꝑmiis ãt q̃rũũ duo: an ullo ſit dign⁹q̃ petit. an táto: ex duob⁹uter dignior. ex plurib⁹qs digniſſim⁹: quorũ tractat⁹ ex ipſo meritorũ genere ducũtur. Et ĩtuebimur nõ rẽ tãtũ: ſiũ al legãda: ſiue cõpãda erit: ſed pſoná quoq;. Nã & multũ iterẽſt tyránũ iuuẽis occiderit. an ſenex. uir an fœmĩa: alienus. an cõiũctus. & locũ multipliciter i ciuitate tyránis aſſueta: an libera ſp: i arce an dõi. & quo mõ factũ ſit an ferro. an uenẽo. & quo tpe. bello an pace. an cũ depoſiturus eſſet eã ptãtẽ. an cũ aliq̃d noui ſceleris auſurus. hẽtur in meritis gña. piculũ quoq; ac difficultas. Sicr liberalitas a quo ꝑfecta ſit refert. nã i paupe gratior q̃ i diuite: dãte bñficiũ q̃ reddẽtẽ patre q̃ orbo. Itẽ q̃ rẽ ẽdderit: & quo tpe: & quo aĩo: id ẽ nõ i aliquã ſpẽ ſuã: ſimiliter alia Et iõ q̃litas maxia oratoris recipit opa: q; i utráq; ptẽ plurimũ ẽ ĩgenio loci: nec uſq̃ tãtũ affectus ualẽt. Etiã cõiectura extrinſecus quoq; aductas frequẽter ꝑbões hẽt: & argumẽta ex mã ſumit: q̃le qcq; uideatur: eloquẽtia opuſ ẽ: hic regnat. hic ĩpat hic ſola uĩcit. Huic parti ſubiũgit Virgini⁹ cãs abdicatõis. de mẽtiæ malæ tractatõis. orbarũ nuptias idicẽtiũ. Nã fere ſic accidit. iuẽtiq; ſũt q has materias officiorũ uocarent. Sed alios quoq; nõnũq̃ leges hę recipiũt ſtat⁹. ná & cõiectura ẽ aliqñ in pleriſq; horũ: cũ ſe uel nõ feciſſe uel bõa mẽte feciſſe cõtẽdũt Cuius generis cxẽpla ſũt multa. Et qd ſit demẽtia & mala tractatio finiũ. nã iuris leges plerũq; qõneſ pcurrere ſolẽt. Et exq; b⁹cãis nõ fiat ſtatutũ. Quod tñ facto defendi nõ poterit: iure nitetur: & quot & qb⁹cãis abdicaũ nõ liceat: & in q̃ crimĩa malæ tractatõis actio detur: & cui accuſare demẽtiæ nõ permittitur. Abdicationũ formæ ſũt duæ. altera criminis perfecti ut ſi abdicetur raptor: adultera: altera ĩperfecti uelut pẽdẽtis: & ad

huc in cõditõe positi: q̃les sũt in q̃b9 abdicatur filius: qa non pareat patri. Illa sẽp aspá abdicãtis actionẽ hẽt. Immutabile ẽ .n.qđ factũ ẽ. hęc ex pte blãdã & suadẽti similẽ. Mauult.n.pr̃ corrigere q̃ abdicare. At p filiis i utroq; gñe sũmisã: & ad satisfaciẽdũ cõpositã: a quo dissẽsuros scio: q libẽter patris figurã lædũt. qd nõ ausim dicere nũq̃ eẽ faciẽdũ. põt.n. materia incidere: q̃ hoc exigat. Cæterũ uidẽdũ ẽ quotiẽs aliꝝ agi põt. sed de figuris i alio libro tractabim9. Nõ dissimiles aũt abdicationũ actõib9 sũt malæ tractatõis actões. Ná & ipsá hũt eádẽ in accusatõib9 moderationẽ. Demẽtię quoq; iudicia: aut pp id q̃ adhuc fieri uel nõ fieri põt istituunt: & actor i eo qb factũ ẽ liberũ hẽt ipetũ: sic tñ ut factũ accuset. ipsius pr̃is tãq̃ualitudíe lapsi misereat. In eo uero cui9 libera mutatio ẽ: diu roget & suadeat: & nouissime de mẽtiã rõni q̃rat obstare ñ mores: quos q̃to magis i p̃teritũ laudauerit: tãto facili9 pbabit morbo esse mutatos. Re9 quotiẽs cá patiet: débit eẽ i defẽsiõe moderat9 q; fere ira & cõcitatio furori sũt sil'ia. Oib9 his cõe ẽ qb rei nõ sẽp defẽsiõe facti: sed excusatõe ac uẽia frequẽter utũt. Est.n. domestica disceptatio: i q̃ & semel peccasse: & p errorẽ & leuius q̃ abiiciat: absolutio nõnũq̃ sufficit. Sed alia quoq; mlta cõ trouersiarũ gña q̃litatẽ cadũt iniuriarũ: q̃q̃.n. reus aliqñ fecisse negat: plerũq; tñ hæc actio fcõ atq; aio ꝺtinet. De acusatoꝝ cõstituẽdo q̃ iudicia diuiatõ es uocant. In quo gñe Cicero q dẽ q mãdatib9 sociis Verrẽ a cusabat: hac usus ẽ diuisiõe spectádũ qd maxie agi uelit hi: quorũ de ultõe q̃rit. an quo mie uelit is: q accusatur. Frequentissime tñ hæ sũt qõnes: uter maiores cãs hẽat: uter plus industriæ aut uiriũ sit allatus ad accusandũ: uter id meliore fide sit facturus. Tutellæ p̃terea in quo iudicio solet q̃ri. An alia de re q̃ de calculis cognosci oporteat An fidẽ p̃stare debeat tãtũ: nõ etiã consiliũ & euẽtus: cui simile est malæ gestæ procuratõis: i foro negociorũ gestorũ: nã & mãdati actio est. Præter hęc fingũtur in scholis & scripti maleficii. in qb9 aut hoc q̃ritur: an scriptũ sit: aut hoc an maleficiũ sit. raro utrũq;. Malæ gestę legatõis apud grẽcos: & ueris cáis frequens. ubi iuris loco q̃ri solet. An omnino aliter agere q̃ mandatum sit liceat: & quousq; sit legatus: quoniam aliæ in renunciando sũt: ut in eo qui testimoniũ in Verrem dixerat: post perlatã legationem. Plurimũ tamen est in eo q̃le sit factũ rei. p. læsæ. Hinc mouentur qdem mille iuris cauillatões. qd sit rem .p. lædere: & læseritne. an profuerit: & ab ipso an propter ipsum læsa sit. In facto tamen plurimum est. ingrati quoque in quo genere quæritur: an is cum quo agitur accepe/rit beneficium: quod raro negandum est. Ingratus est enim in qualitate uersa tur. Frequentius tamen actio iniuriarũ coniecturalis est. Factæ.n. fere negã tur. Interdum tamen ex facti q̃litate animiq; diiudicant. De accusatore cõstituendo quæ iudicia diuinationis uocant. Sic quidem pleriq; recte legi uidetur. sed diuinationes ego contẽderim esse legendum. Nam iudicia in quibus de constituẽdo agitur accusatore: diuinatiões idcirco uocantur ut inqt Prædianus: quod res agat sine testibus & sine tabulis & his remotis argumenta sola sequãtur iudices: & quasi diuinẽt. Spectãdumq; qd maxime agi uelint ii quorũ de ultione quærit. Quæ copula ut otiosa ac sensui onerosa p̃rsus uidet eradenda: & loco illius qd a quo esse legendum apte ex prima Ciceronis i uerrẽ actõe patet. Sic.n. Cicero inquit. Ego sic intelligo iudices: cũ ã pecuniis repetũdis nomẽ alicuius deferet: si certamen inter aliquos sit cui potissimũ delatio det: hæc duo in primis spectari oportere quẽ maxime uelit actorẽ esse ii quibus factæ esse dicat iniuriæ: & quẽ mini me uelit is qui eas iniurias fecisse arguat. Sẽsui nõ cõgruit allaturus. expungat itaq; ac loco eius id quod quibusdam legitur exemplaribus facturus reponatur. Quoniam aliæ in renũciando sunt Misi. in genue fateor: non percipit hic sensus. Nisi fortassis alii legantur ut intelligamus alios ea alegatis eos qui referunt & renunciant senatui aut populo ea quæ in legatõe gesserunt. Tunc.n. non sunt legati sed priuati. Quod ꝑa p̃te accusantis defensio est apte sine ulla dubitatõe legendum ẽ

Præterea cũ qs rõnẽ mortis in senatu reddit. Est autẽ scholastica controuersia: in qua fingit cum quẽ uitæ sit pertesũ reddere rões in senatu cur mori uelit. Quod idem accidit si orbæ nuptias pares gradu. Item non idem mihi legendum uidet. In dicant autẽ penultima longa pferẽdũ: cũ idẽ sit q̃ denũciẽt

Hoc tantum admiror Flauiũ. Quiſuã is fuerit Flauius: q tã anguſte q̃litatis materiã termiauit nõ meminime legiſſe. Quãtitas quoq; ut dixi: plerũq; etiã ſi nõ ſemper plerũq; recte tñ eidẽ ſubiacet. Plerũq; iterato poſitũ ac illud recte aduerbiũ mihi uideť credẽdũ. Redũdat. n. ac nihil ſenſũ adiuuat. hoc mõ. Quãtitas quoq; ut dixi: plerũq; ẽt ſi nõ ſemper tamen eidem ſubiacet.

Vi neq; feciſſe ſe negauit. neq; aliud eẽ qđ fecerit dicet. Negabit ne diſſimilia copulẽtur tpa: mihi legẽdũ uideť. Qui uero hoc caput iſcripſerũt de q̃litate iudiciali: i manifeſtũ lapſi ſũt errorẽ: cũ de actõis quæſtione quæ ab aliis tranſlatio quoq; appellať: hoc loco tractet Quintilianus. Iudiciũ ã tecedit q̃lia ſunt curioſa ꝓturæ cõſilia. Aliq d uerborũ ſenſus integritati deeſſe uideť. Aſcribendas aũt has ꝓticulas puto. Nã & ut ſit bimembris diuiſio hoc mõ. Nã & iudiciũ añcedit & in ipſis frequentiſſime iudiciis uerſatur. Interdũ náq; actõis q̃ſtio ꝓcedit iudiciũ cũ q̃riť utrũ qs agere poſſit. hoc. n. ante determinat prætor q̃ iudiciũ inſtituať. Interdũ í ipſis uerſať iudiciis. hoc ẽ una cũ ꝓncipali cã tractať. Cũ ex præſcriptõe lis pẽdet: de ipſa reqri non ẽ neceſſe. Male ꝓcipiť hic ſenſus ut q ſit deprauatus. Quo náq; mõ de ꝓſcriptõe nõ queriť: ſi de ipſa ꝓſcriptõe lis pẽdet. Ita nanq; oppoſitis frõtibꝰ ſibi ipſi repugnaret hoc loco Fabius Sic uero corrigi poſſe puto: ſi q̃ri legatur & re ab ipſo uerbo ſepareť hoc mõ. Cũ ex ꝓſcriptõe liſ pendet: de ipſa re quæri nõ ẽ neceſſe. Sic aũt eẽ legendum: apte exẽplum quod ſubiicitur oñdit Si. n. filius iguominioſo patri ꝓſcribit: qđ ipſi agere nõ liceat: nihil neceſſe eſt q̃rere de crimie, quod pater in filium itẽdit: ſed de hoc ſolo iudicatio eſt. An ignominioſa agere liceat. Ignominioſo filius præſcribit: de eo loco iudicatio eſt an liceat. Nõ nihil mihi uerboꝝ ad huius ꝓfectionem ſenſus deſiderať. Et patri qdẽ datiuũ puto aſcribendũ. Pro loco aũt ſolo legẽdum hoc mõ. Ignominioſo patri filius ꝓſcribit. De eo ſolo iudicatõ ẽ an liceat. Quod ſi cuí fortaſſe nimiũ audax uideor: is nihil aut mutãdo aut adiiciẽdo: ſẽſũ Fabii acumini conuenientem eliciat. Quotiens tamen poterimus efficiendum eſt: ut de reo quoque bene ſentiat. Ex ſuperiorum corruptione hic ſenſus eſt deprauatus. Facile autem corrigitur ſi re illa o uocali eraſa legatur. hoc modo. ut de re quoque bene ſentiat. Nã cũ ex preſcriptione lis pẽdet: q̃uis de qui negat q̃tum acceperit. an reddiderit. an ꝓtinus qui nõ reddiderit ingratus ſit: an potuerit reddere. an id quod exigebatur debuerit. quo aio ſit. Simpliciores illæ iniuſti repudii: ſub qua lege controuerſiæ illud proprium habent: quod a parte accuſantis defenſio eſt: & defendentis accuſatio. Præterea cũ quis rationem mortis inſenatu reddit: ubi una qõ eſt iuris: an is demũ prohibendus ſit: qui mori uult: ut ſe legum actiõibuſ ſubtrahat: Cętera q̃litatis. Fingũtur & teſtamenta in qbus de ſola quæratur uoluntate: & in cõtrouerſia quam ſupra. expoſuit in qua de parte patrimonii quarta: quã pater digniſſimo ex filiis reliquerat: cõtendunt philoſophus. medicus. orator. Quod idẽ accidit: ſi orbæ nuptias indicãt pares gradu: & ſi inter ꝓpinquos de idoneo q̃rať. Sed mihi nec oẽs perſequi materias in aio eſt. Fingi. n. adhuc poſſunt: nec cões ſunt earũ qõnes q; poſitiõibus mutãtur. Hoc tãtũ admiror. Flauiũ: cuius apud me merito ſũma eſt auctoritas: cũ arte ſcholæ tantũ cõponeret: tã anguſte materiã qualitatis terminaſſe. Quãtitas quoq; ut dixi: plerũq; etiã ſi nõ ſemp plerũq; recte tamẽ eidẽ ſubiacet: ſeu mõi eſt: ſeu numeri. Sed mõus aliq̃do cõſtat æſtimatione facti: q̃ta ſit culpa: q̃tumue beneficiũ. aliq̃do iure cũ id in controuerſiã uenit. qua quis lege puniendus uel honorãdus ſit. Stuprator decẽ milia dare debeat. quæ pœna huic crimini conſtituta eſt: an quia ſtupratus ſe ſuſpendit: capite puniri tanq̃ cã mortis: quo in genere fallũtur: qui ita dicũt tanq̃ inter duas leges quæratur. Nam de decem milibus nulla cõtrouerſia ẽ: quæ nec petuntur. Iudiciũ redditur. an reus cã ſit mortis. In cõiectura quoq; eadẽ ſpẽs cadit: cũ ꝓpetuo an quí quẽnali ſit exilio mulctãdus incũtrouerſiã uenerit: nũ prudẽs cædẽ cõmiſerit q̃ritur. Illa quoq; quæ ex numero ducitur pẽdet ex iure. an Thraſybulo triginta præmia debeantur: & cũ duo fures pecuniã abſtulerũt: ſeparatí quadruplum quiſq; an duplũ debeat. Sed hic factũ quoq; æſtimať: & tamẽ ius ipſũ pẽdet ex qualitate.

De actionis quæſtione.

Vi neq; feciſſe ſe negauit: neq; aliud eẽ quod fecerit dicet: neq; factũ defendet: neceſſe eſt in ſuo iure cõſiſtat.

reipſa q̃ri nõ ſit neceſſe: tũ efficiẽdũ ẽ: ut iudex nõ ſolũ de iure nſo: ſed ẽt de re ipſa bene ſentiat. Vt in ſpõſionib⁹ q̃ ex interdictis fiũt: Sic qdẽ legit, ſed pro ſpõſiõibꝫ forſitã poſſeſſiõib⁹ ẽ legẽdũ. Frequẽtiſſime. n. pſcriptõnes circa poſſeſſiones lõgi tpis uerſant. uaria aũt ſũt apud iuriſcõſultos iterdicta · qb⁹ amiſſa poſſeſſio recupat ſit. Rectius i qbuſdã exẽplarib⁹ fit legit. Porro lex ois. Modeſtinus quoq; de legib⁹ ſic ſcribit. Legis uirtus hæc ẽ ipare. uetare. pmittere. pũire: Litẽ hẽt aut pp ſe ipſã. aut pp alteraq̃nẽ. Itẽ qdẽ legit: ſed mẽdoſe ut mihi uidet

In quo plerunq; actionis eſt qõ: quæ nõ ſemp eadẽ eſt: ut qui dã putauerũt. Iudiciũ antecedit: qualia ſunt p̃turæ curioſa cõſilia: cũ de iure accuſatoris ãbigitur: & in ipſis frequẽtiſſime iudiciis uerſat. Eſt. n. duplex eius diſceptatiõis cõditio: qd aut ītentio: aut p̃ſcripto habet cõtrouerſiã. Ac fuerũt q p̃ſcriptõis ſtatũ facerẽt: tanq̃ ea nõ iiſdẽ oibus qbus cęteræ leges qõnib⁹ cõtineretur. Cũ ex p̃ſcriptione lis pendet: de ipſa re quæri nõ eſt neceſſe. Ignominioſo filius p̃ſcribit de eo loco: iudicatio ẽ an liceat. Quotiẽs tũ poterimus: effriciendũ eſt: ut de reo quo q; bene ſentiat. Sic. n. iuri nro libẽtius indulgebit: ut in ſpõſionibus q̃ ex interdictis fiũt: etiã ſi nõ proprietatis eſt qõ: ſed tã tũ poſſeſſionis: tũ nõ ſolũ poſſediſſe nos: ſed etiã noſtrũ poſſediſſe docere oportebit. Sed frequentius etiã quæritur de intentione. Vir fortis optet quid uolet. nego illi dandum quicquid optauerit. nõ habeo p̃ſcriptionẽ: ſed tamen uolũtate cõtra uerba p̃ſcriptiõis mõutor. In utroq; aũt genere ſtatus idẽ fit. Porro lex ois aut tribuit: aut adimit: aut mũit: aut iubet. aut uetat: aut pmittit. Litem habet aut pp ſe ipſam: aut propter alterã. Q uæſtionem aut in ſcripto: aut in uoluntate. In ſcripto aut apertũ eſt: aut obſcurum: aut ãbiguũ. Quod de legib⁹ dico: idem accipi uolo de teſtamentis: pactis: ſtipulationibus. omni denicq; ſcripto: idẽ de uoce. Et quoniã quatuor eius generis qõnes uel ſtatus facimus: ſingulos percurram.

De ſcripto & uoluntate.

Cripti & uolũtatis frequẽtiſſima inter cõſultos quæſtio eſt: & pars magna cõtrouerſiæ iuris hinc pẽdet. quo minus id in ſcholis accidere mirũ ẽ: ubi etiã ex induſtria fingitur. Eius genus unũ ẽ in quo & de ſcripto & de uoluntate quæritur. Id tum accidit: cum eſt in lege aliqua obſcuritas. in ea aut utercq; ſuã interprætationem confirmat: aut aduerſarii ſubuertit: ut hic. fur quadruplum ſoluat. duo furti puerunt: pariter decem milia. petuntur ab utroq; quadragena. illi poſtulant: ut uigena cõferant. Nam & actor dicit hoc eſſe quadruplum quod petat: & rei hoc quod offerant. Volũtas quoq; utrinq; defenditur. Aut cum de altero ītellectu certum eſt: de altero dubium. Ex meretrice natus ne cõcionetur Q uæ filium habebat: proſtare cœpit. Prohibetur adolecẽs concione. Nam de eius filio: quæ ante partum meretrix fuit:

Nõ. n. quæſtionem: ſed q̃ſtio ẽ ita cõtenderim eſſe legendum: ut ſenſus ſit initium. Nam lex aut propter ſe ipſam aut propter alteram legem habet litem: id quod in contrariis accidit legibus Quæſtio autem in legitimis cõtrouerſiis aut eſt in ſcripto aut in uoluntate. Quare hoc modo & legatur & diſtinguatur. Litem habet aut ꝓpter ſeipſam aut proter ãlterã Quæſtio eſt aut inſcripto.

Cripti & uolũtatis frequẽtiſſima inter cõſultos qnæſtio ẽ Iuris genitiuus Iure ue ablat ius uidetur aſcribendus: ut iuriſconſultos legamus. Adeo autẽ id quod Fabius inquit uerum eſt: ut quorundam leguleoꝝ ĩ ſcitia factum ſit: ut nõ leges mõ priſcæ: quarum fere nulla extat ac edicta prætorum Romanorum interdictaq; ſed reſponſa quoq; ac expoſitiones fere omnes iuriſconſultorum quas totius antiquitatis elegantiæq; imperiti leges uocant in dubium quamuis apertiſſima ſint reuocentur. Fur quadruplum ſoluat. Aut hæc lex cortupta aut q̃ inferuntur deprauata ſunt iudicanda. Neq; enim uigena milia recte computanti decem milium quadruplum unquam uidebunt. Quare non q̃druplũ ſed duplum mihi uidet eſſe legendum. Sic enim & quadragena actor recte petet cum ſingulos uigena ſoluere debere ex lege ſentiat. & rei uigena decẽmiliu m quæ ſurripuerunt duplum eſſe contendunt. De fure autem non manifeſto: qui duplum duntaxat ſoluere cogebatur hæc lex lata eẽ uidet. Fures enim manifeſti q i furto deprehendebant: q̃druplum reddebãt. Quia ex hac natis & meretrix ẽ. Hæc ratio qdem aperte ẽ deprauata: aliqdq; uerbo-

rum in ea desideratur. Forsitan autem tria hæc sunt adscribenda ante quam esset. illo uerbo est erasō. hoc mō quia ex hac natus ante q̄ mr retrix esset Qui sōlū uiderūt hunc statū plani & uolūtatis appellauerūt. Quod relatiuum hic sensus exigere uidetur: ut legatur hoc modo: Quod qui solum uiderunt hunc statum plani & uoluntatis appellauerunt. Vnum est In quo id seruari non posse ex ipso patet semper. Huic quidem sensui nihil deest quod sit necessarium. Semper autem e suo loco in alienum uidetur esse translatum. Sic nanq; opinor disponendum: ut post infinitū seruari collocet hoc mō. Vnū est in quo id seruari semper non posse ex ipso patet Nā quisquis non aluerit.

non hic. Num loco illarum nā ac non particularum legendū esse ex ipso facile percipit sensu. ut sit diuisio. Nū quisquis non aluerit, num hic de quo agitur subintelligamus. An quisq; an hic. Quisquis non q̄s que ut legatur sensus exposcit.

Tertium est cum ipsis uerbis experimur aliquid. In præpositio mihi uidet adiicienda: ut legatur. Tertium cum in ipsis uerbis legis. Hic quia est uerbū in lege deprehensus satis etiam significatum uidetur non contineri lege nisi noxium ferū. Hic aperte colligitur: deprehendi & uetitis proprie dici. Sed & ut qui uolūtate nitetur. Illa & copula mihi uidetur ut redundās eradēda. Si posthumus ante tutelæ suæ annos decessisset. Is ante tutelæ suæ annos decedere dicitur: qui ante puberta tem moritur. hoc est ante quartumdecimum annum in masculis. duodecimum uero in fœminis. Vlpianus delegatis & fidei commissis tertio. Cum filio familias ita legatur. cum in tutelā suam peruenerit: pubertatis tēpus significatur. Paulus eodem titulo. Si filiæ familias ita legatum sit: cum in tutelam suam p uenerit: tunc debebitur: cum uiripotens facta fuerit: Boetius i topica Ciceronis libro tertio. In tutela sua est cum quis testamentum iure iam facere potest. Vlpianus de testamentis. Qua ætate testamentum uel masculi uel fœminæ facere possint uidemus. Et uerius est in masculis quartum decimum annum spectandum esse. in fœminis uero duodecimum completū.

Quæ ille in argento legato modus & mauditus erat & incredibilis. Quia aut certe quod relatiuo quæ erasō proculdubio legendum est.

certū est. an eadē hui9 cā sit: dubiū ē: q; ex hac natus: & mere trix lē. Solet & illud q̄ri quo referat qd̄ scriptū ē. bis de eadē re ne sit actio. i. hoc bis ad actorē an ad actionē. Hæc ex iure obscuro. Alterū genus est ex mānifesto: q; solū uiderūt hūc statū. plani & uolūtatis appellauerūt. In hoc altera ps scripto nitit. altera uolūtate. Sed utra scriptū trib9 generib9 occurrit. Vnū est: i quo id fuari nō posse ex ipso patet semp. Liberi parētes alāt aut uinciātur. Nō. n. alligabit ifans. Hic erunt ad alia trāsit9 & diuisio. Nū q̄s nō aluerit? nō hic. Propter hoc pponūt qdā tale genus cōtrouersiarū: i quo nullū argumētū ē: qd̄ ex lege ipsa peti possit: Sed de eo tātū de quo lis est q̄rēdū sit. Peregrinus si murū ascenderit: capite puniat. Cū hostes murū a scēdissent: pegriuſ eos depulit, petit ad suppliciū. Nō erūt hic sepatę qōnes. an q̄s: an hic q; nullū pōt afferri argumētū cōtra scriptū uehemētius eo qd̄ i lite ē sed hoc tātū. an ne fuādę qdē ciuitatis cā. Ergo & æqtate & uolūtate pugnādū. Fieri tñ pōt: ut ex aliis legib9 exēpla ducamus: p q̄ appeat sp stati scripto nō posse: ut Cicero p Cecina fecit. Tertiū cū in ipsis uerbis legis repim9 aliqd: p q; pbem9 aliud legū latorē uoluisse: ut in hac cōtrouersia. Qui nocte cū ferro deprhēsus fuerit: alliget. Cū ānullo ferreo iuētū magistratus alligauit. Hic q; est uerbū in lege deprhēsus: satis ēt significatū ut nō cōtineri lege nisi noxiū ferrū. Sed & ut q uolūtate nitet. scriptū quotiēs poterit infirmare debebit: ita q; scriptū tuebit adiuuare: se ēt uolūtate tēptabit. In testamētis & illa accidūt: ut uolūtas māifesta sit scriptū nihil sit: ut i iudicio curiāo: i quo nota. L. Crassi & Sceuolę fuit cōtrario. Substitut9 hæres erat: si posthum9 aū tutelæ suæ ānos decessisset. Nō ē nat9. Propinq bōa sibi uēdicabāt. q̄s dubitaret: q̄n ea uolūtas fuisset testātis: ut is nō natofilio hæres eēt q̄s mortuo? sed hoc nō scripserat. Id quoq; qd̄ huic cōtrariū ē accidit nup: ut eēt scriptū: qd̄ appeat scriptorē noluisse: q; sestertiū nūmū q̄nq; milia legauerat: cū emēdaret testamētū sublatis sestertiis nūmis: argēti pōdo posuit. quinq; milia remāserūt. apparuit tñ quinq; pōdo dari uoluisse: q; ille in argēto legato mōus & inaudit9 erat & icredibilis. Sub hoc ēt statu generales sunt qōnes. Scripto an uolūtate stādū. sit quæ fuerit scribentis uoluntas: tractatus oēs qualitatis aut cōiecturæ: de quibus satis dictū arbitror. De cōtrariis legibus.

Roximum est de legibus contrariis dicere: quia inter omnes artium scriptores consistit in antinomia duos esse latores scripti & uoluntatis. Constat legendum esse non consistit etiam si exemplaria quædam nobis non astipularentur: ex sensu tamen ipso facile perciperemus. Antinomia uero legum contrarietas aduerbum interpretatur. Quia si diuersum iussisset: alterum altero abrogaret. Corrupte iussisset mihi legi uidetur: ius esset uero pulcherrime quadrat. Sicq; existimo esse legendū. Duorum tyránicidarum raptarum. Duarum quoq; mihi ascribendu uidetur: ut legatur Duarum raptarum. In scholis nanq; frequens erat hæc controuersia. Rapta raptori saut mortem: aut indotatas nuptias eligat.

Quidam in tempesta nocte rapuit duas: quarū altera mortē altera idotatas nuptias maluit

Roximum ē de legibus cōtrariis dicere: quia inter oēs artium scriptores constat in antinomia duos esse scripti & uolūtatis status. neq; immerito: quia cum lex legi obstet: utriq; cōtra scriptum dicitur: & quæstio ē de uolūtate. i utra quid ambigitur. an utriq; illa lege sit utendum. Omnibus autē manifestum ē: nūq; esse legem legi cōtrariam iure ipso. quia si diuersum iussisse: alterum altero abrogaretur: sed eas casu collidi & euentu. Colliduntur autem aut pares inter se: ut si optio tyrannicidæ & uiri fortis comparetur: utriq; data quod uelit petēdi potestate. Hic meritorum. temporis. præmii collatio est. aut secum ipsæ ut duorum fortium duarum tyránicidarum. raptarum: in quibus non potest esse alia quæstio q̄ tēporis. utra prior sit aut qualitatis utra iustior sit petitio. Diuersæ quoq; leges confligunt: aut similes aut duæ: quibus etiam citra aduersam legem contradici possit. ut in hac controuersia. Magistratus abarce ne discedat. Vir fortis optato quę uolet. uel alia nulla obstante quæri potest. an quicquid optarit accipere debeat. & in magistratu multa dicentur: quibus scriptum expugnatur. Si incendium in arce fuerit. Si in hostes recurrendum. contra quas nihil opponi potest: nisi lex altera. Tyrannicidæ imago in gymnasio ponatur. contra mulieris imago in gymnasio ne ponatur. Mulier tyránum occidit. Nam neque mulieris imago nullo alio casu poni potest. nec tyránicidæ ullo alio casu sum moueri. Impares sunt: cum alteri multa sunt quæ opponi possunt. alteri nihil nisi quod in lite est. ut cum uir fortis impunitatem desertoris petit. Nā contra legem uiri fortis: ut supra ostendi: multa dicuntur. aduersus desertores scripta non potest: nisi optionem subuertit. Item confessum est ex utraque parte ius aut dubium. si confessum est: hæc fere quæruntur. Vtra lex potentior. an ad deos pertineat. an ad homines. an ad rē p. an ad priuatos. De honore an de pœna. magnis rebus an de paruis. Permittat. an uetet. an iperet. Solet tractari & utra sit antiquior: & uelut potentissima. utra minus perdat: ut in desertore & uiro forti: q̄ illo non occiso: lex tota tollatur. occiso sit reliqua uiro forti alia optio. Plurimum tamē ē in hoc: utrū fieri sit melius atq; æquius: de quo nihil præcipi nisi proposita materia pōt. Si dubiū: aut alteri aut inuicē utriq; de iure fit controuersia: ut in re tali.

Diuersæ quoq; leges cōfligūt aut similes aut duæ. Sic qdē legitur sed corrupte. Aut náq; disiūctiua pticula inter opposita dūtaxat ab eruditis nō iter disparata prsus solet collocari. si miles autē & duæ apte dispata significāt. Quare aut cōiunctō iterato posita linēda uidet: ac nō duæ sed diuersæ ita ē legēdū: ut sit initiū sensus. hoc mō. Diuersæ quoq; leges cōfligunt aut similes. Diuersæ ut intelligamus diuersas a Fabio repeti quo eaq; subiiciat exēplū. Nā & diuersarū & similiū legū exēpla inferunt. Et i magistratu multa dicent: quibus scriptū expugnat. In magistratu qdē corrupte legit. Mihi uero a magistratu hē p magistratu emēdādū uī. Nā p magistratu: q otra legē exarce discesserat ea oīa q̄ subiiciūt dici posset. Cōtra qs nihil opōi pōt Huic sēsui mihi aliqd dē esse uī & forsitā sīles foret asseri bēdū. hoc mō. Siles eōtra q̄s. exposuit. n. Fab. quo mō diuersæ leges cōfligāt. Hoc loco oñdit quo mō siles leges pugnēt: qdq dē apte ex eo qd iferē exēplo coligit: q̄uis illd quoq; sit ēpraua tū. Tyránicidæ imago i gymnasio ne ponatur. mulier tyránum occidit. Confusus ē adeo hic locus: quamuis ut integer a plerisq; legatur: ut quæ sequuntur ad hanc causam pertinentia intelligi non possint: nisi corrigatur. Qui autem emendari possit cū altera legū tota h dsit. alta mēdis ñ careat?

An quæ lex adeſt:ita eſt emendanda:ut illud prohibentis aduerbiũ eradatur?hoc modo.Tyrãnicidæ imago in gymnaſio ponatur.Quæ uero prætermiſſa librariorum incuria deeſt.talis mihi exiſtimatur fuiſſe.Mulieris imago in gymnaſio ne ponatur.Verbum aut ponatur repetitũ erroris cauſam fuiſſe affirmarim.Contra autem ad uerbiũ etiam uidetur aſcribendũ hocq; modo legendum.Tyranicidæ imago in gymnaſio ponatur.Cõtra.Mulieris imago in gymnaſio ne ponatur.Aduerſus deſertores ſcripta nõ põt:niſi optionẽ ſubuertit.Nullus fere ſenſus eſt in hoc capite:qui mendis prorſus careat.Hic autẽ ita eſt deprauatus:ut nihil percipi poſſit:niſi hoc mõ corrigat.ut optõe & ſubuerti lris.m. & .t.expunctis legatur. hoc mõ. Aduerſus deſertores ſcripta non poteſt niſi optiõe ſubuerti. Derſetores autem dicuntur:qui locum in acie deſerunt:qui legibus capite ſunt puniendi.Patri i filium patrono in libertũ manus iniectio.Manus iniectio:ut exuarius iuriſconſultoꝝ dictis colligitur:ut que ſeruius grammaticus exponit:dicitur quotiens nulla iudicum expectata auctoritate rem nobis debitam uẽdicam⁹ Duplices leges.Duplices autem dicunt leges quæ in duo mẽbra diuiduntur qualis ea eſt: quæ ſubiicitur.Nothus ante legitimum natus legitimus ſit.poſt legitimum tantum eius. Quæ ſic aut inter ſe pugnent obſtent legibus. Vt ſenſus percipi poſſit Si littera.c.expuncta legat.

Yllogiſmus habet s Syllogiſmus a Ciceröe ratiocinatio träſfertur.hoc modo ât ſtatu id qd incertum eſt ac non ſcriptum ex eo quod ſcriptum eſt probat: ut apte Fabius docet.Sed hoc intereſt quod illi cõtra ſcrptũ dicitur hic ſupra ſcriptum Sup legendum eſſe facile conſentiet qui ſcierit ſupra & infra ad locum referri.Eius non nulla cũ finitione coniectio eſt.Vt legatur coniunctio:ne admonẽdũ quidem uidetur.Quodquoniam rõne colligitur.ratiocinatiuum dicitur.Rõcinatione ut puto legendum eſt.Nam ſyllogiſmus græce:latine ratiocinatio dicitur:In his ſyllogiſmis e ſcripto nitit. Alter ſatis cautũ eſſe dicit.Deprauatus hic locus ſic emendari poſſe uidet ſi & ſyllogiſmis ut ſi caſus ablatiui legatur: & e præpoſitio ut ſuperflua expungatur.& alter dictio iteꝝ aſcribatur & non negandi ad uerbiũ hoc modo

Patri in filium.patrono in libertum manus iniectio ſit. Liberti hæredem ſequãtur.Liberti filium qdam fecit hæredem.in uicem petitur manus iniectio:& patronus negat ius patris illi fuiſſe:quia ipſe in manu patroni fuerit.Duplices leges ſunt: i cut duæ collidũtur.ut nothus ante legitimũ natus legitimus ſit.poſt legitimũ tantũ ciuis.Q d' de legibus idem de ſenatus cõſultis dictũ:quæ ſi aut inter ſe pugnẽt aut obſtent legibus: nõ tamẽ aliud ſit eius ſtatus nomen.

De ſyllogiſmo ſeu ratiocinatione.

Illogiſmus habet aliquid ſimile ſcripto & uolũtati: qa ſemper pars in eo altera ſcripto nititur.Sed hoc intereſt: quod illic cõtra ſcriptum dicitur.hic ſupra ſcriptũ illic q uerba defendit:hoc agit ut fiat utiq; quod ſcriptũ eſt.hic re aliud q̃ ſcriptũ eſt.Eius nõnulla etiam cũ finitiõe cõiunctio. Nam ſæpe ſi finitio infirma eſt:in ſyllogiſmũ delabitur.Sit enim lex. Veneficia capite pũiatur.Sæpe ſeparáti amatorium dedit.eũ dem repudiauit.p propinquos rogata ut rediret:nõ eſt reuerſa.ſuſpẽdit ſe maritus.mulier ueneficii rea eſt. Fortiſſima eſt actio dicẽtis amatorium uenenũ eſſe.id erit finitio:quæ ſi parum ualebit:fiet ſyllogiſmus:ad quem uelut remiſſa priore cõtentionc ueniemus.an peride punirí debeat:ac ſi uirũ uenено necaſſet.Ergo hic ſtatus ducit ex eo quod ſcriptum eſt:id quod incertũ eſt·quod quoniam ratione colligitur:ratiocinatiuus dicitur. In has autem fere ſpecies uenit.An quod ſemel ius eſt:idem & ſæpius.In cæſti dãnata & præcipitata de ſaxo uixit:repetitur.An quod in uno:in pluribus. Qui duos uno tempore tyrános occidit:duo prẹmia petit.An quod ante & poſtea.Raptor profugit.rapta nupſit.reuerſo illo petit optionem.An quod in toto idem in parte.Aratrũ accipere pignore nõ licet.Vomerem accepit.An quod in parte:idem in toto.Lanas uehere tarẽto nõ licet·oues uexit.In his ſyllogiſmis e ſcripto nititur:alter ſatis cautum eſſe dicit.Poſtulo ut præcipitetur in cæſta.lex é.& rapta optionem petit. & in oue lanæ ſunt.Similiter alia:ſed quia reſpõderim põt.non é ſcriptum: ut uiuus præcipitetur dãnatus.aut quãdo rapta optet.aut tyránicida duo præmía accipiat.nihil de uomere cautum.nihil de ouibus:ex eo quod manifeſtum:colligitur quod dubium eſt Maioris pugnæ eſt ex ſcripto ducere:qd' ſcriptum nõ eſt.

In his syllogismis scripto alter nititur.alter non satis cautũ esse dicit.Sic autẽ legendũ esse:aperte quæ inferunt exempla declarant .Nam accusator scripto nititur cũ inquit: Postulo ut præcipitet incesta.lex est.n quæ hoc iubet.Defensor contra non satis cautum esse ait. cum in lege scriptum non sit:ut damnata bis præcipitetur. Similiter alias.Expuncta.s.littera:alia legendum est. Sed quia responderi põt non est scriptum ut uiuus præcipitet dãnatus.Corrigant mihi hunc locum uelim:qui nihil putant in exemplarib⁹ imutandum cum Viuus nec sensui congruat nec legi:qua iubetur.ut dãnatæ incesti de saxo præcipitentur.Quare non uiuus:sed bis & dãnata mihi legẽdũ uidet hoc mõ. ut bis præcipitet dãnata. Aut quandoq; rapta optet.Quæ copula eradatur:ut quando legat hoc mõ.aut quãdo rapta optet

An quia hoc & hoc.Qui patrẽm occidit culeo insuatur.matrem occidit ex domo in ius educere ne liceat.Extra taberna cula eduxit.In hoc genere hæc queruntur.An quotiens propria lex non ẽ:simili sit utendũ. An id de quo agit:ei de quo scriptum est simile sit.Simile aũt & maius est:& par & minus In illa priore.An satis lege cautũ sit.an & si parũ cautũ est:& hoc sit utẽdum.In utroq; de uoluntate legum latoris:sed de æquo tractatus potentissimi. ομωνυμια dicitur:ut gallus. Vtrũ enim auẽ.an gentem .an nomen.an fortunã corporis significet incertũ est:& Aiax Telamonis:an Olei filius.Verba quoq; quædam diuersos itellectus habẽt:ut cerno:quæ ambiguitas plurimis modis accidit.Vnde fere lites præcipue ex testamentis cũ de libertate aut etiam de hæreditate contendũt ii quibus idem nomen est:aut quid sit legatum quæritur. Alterũ est in quo alia integro uerbo significatio est:alia diuisio: ut ígenua.& armamẽtum:& coruinum.ineptæ sane cauillationes:ex qua tamen græci cõtrouersias ducunt.Inde αυλη τρισ illa uulgata cũ quæritur:utrum aula quæ ter ceciderit. an tibicina si ceciderit debeat publicari.Tertia est ex cõpositis ut si quis corpus suũ in occulto loco poni iubeat:circa qd monumentum multum agri ab hæredibꝫ in tutelam cinerũ ut solet leget.Sic littus occasio cultum.Sic apud græcos cõtẽdit Leon & Pantaleon:cũ scriptura dubia ẽ:bõa omnia Leonti:an bona Pantaleonti relicta sint.In cõiunctis plus ambiguitatis est.Fit autem per casus:ut Aio te æacida romanos uincere posse.per collocutionem ubi dubium est quid quo referri oporteat:ac frequentissime cum qd quod mediuu est utriq; possit trahi:ut de Troilo,Vergilius.Lora teneris tamen.hic utrum quod teneat tamen lora:an quamuis teneat:tamẽ tra hatur:quæri potest.Vnde controuersia illa testamẽto quidã

Maioris pugnæ est ex scripto ducere id quod non est scriptũ. Iulianus de legibus quo modo a scriptis ad ea quæ scripta non sunt ius ducat apte his uerbis ꝺ scribit .Nõ possunt ingt oẽs articuli sigilati aut legibus aut senatusconsultis cõprehẽdi. Sed cũ in aliquo casu sententia eorũ manifesta est:is qui iurisdictõi præest ad similia procedere:atq; ius dicere debet. An & si parũ cautũ est & hoc sit utẽdũ.Et copula expungenda & hac p hoc legendum uidetur:ut ad legẽ referatur.

a Mphibologiæ speciꝭ es sunt inumerabiles adeo ut philosophorum qbusdã nullũ uideatur esse uerbũ quod nõ plura significet .A.Gelsi⁹ libro.xi. Egesippus ingt omne uerbũ ãbiguũ natura esse.Amphibologia aũt aduerbũ sermonis ambiguitas iterprætari põt.Ambiguũ fere trẽsiret. An fortunã corporis significẽt incertũ ẽ.hoc est.an castrati dicant. Nam gallis hoc est cybeles sacerdotibus testiculi testa samia excidi solebant. Alia diuisio Diuisio ut legat non diuisio ne admonitione qdẽ est dignum.

Ex qua tamen græci cõtroꝭ uersiaꝫ ducũt.Inde αυλητρισ illa uulgata .Pro qua mihi uidetur quo legendum esse αυλητρισ aũt si ẽ solũ uerbũ latine

tibicina dicitur .Nam αυλοσ tibia est .Sin duo uerba αλη ριστ.interpretatur aula ter.Hæc autẽ lexi scholis fingebat .αυλητριστ si ceciderit :publicet .Quædam Tibicina cecidit:q̃ publicare cum uellent ipsa de tibicina scriptam esse legem negat:sed de aula quæ ter ceciderit .Hoc autẽ exẽplo & Diogenes Laertius utit in uitã Zenonis .ueluti ingt cũ dicimus αυλητριστ cecidit incertu.n.ẽ de muliere tibicina an de domo dicamus. Tertia est ex cõpositis :ut siqs corpus suum i occulto loco poni iubeat.circa quod monumẽtum multũ agri ab hæredibus in tutelã cinerũ ut sõlet leget.Sit littus occasio cultũ.Hic locus nõ solũ idiget Asteriscꝰ sed Fabii quoq; ipsius auxilio.Nã ita ẽ corruptus ut uerus sensus integerq; nõ pcipiat nisi forsitan pillo littus scribat latus & occasio eradat ac loco eius hoc reponat .hoc mõ sit latus hoc cultũ:ut itelligam⁹ amphibologiã eẽ i illis hoc cultũ.

a

Aliud.n.significat si cõiunctim:aliud si diuisim legatur.Sed citra aspirationem priscorũ more ac potius imperitorum scriptũ fuisse uidet.Sic contẽdit apud græcos leon.Pantaleon cũ scriptura dubia ẽ bona oia leonti.an bona Pantaleonti relicta sunt .Et copula mihi ascribenda uidetur.& sint esse legendũ hoc modo.Sic apud græcos contendit Leon & Pantaleon.& quæ sequuntur. & apud græcos qdẽ hæc controuersia facilis est ac notissima.Quidam.n.cui duo erant liberi.quorũ alter Leon:alter uocabatur Pantaleon:sic bona sua testamẽto reliquit.Bona mea Pantaleon habeat Dubiũ uero facit in hac cõtrouersia nomen illud cõpositũ.Pantaleon. Nã παντα dicunt oia.Qui ergo Leon appellatur diuisim legit: hoc mõ παντα hoc est oia Leon habeat .Qui uero Pantaleon uocat coniunctim cessẽt eẽt legendũ:ut ipse solus bona a testatore relicta habeat. Aio te Aeiacida Romanos uicere posse.Notior est hæc amphibologia q̃ ut sit exponẽda.Incertũ ẽ enim a Romãi Pyrrhũ:an Pyrrhus Romãos si supaturus. huius aũt carminis meminit etiã cicero secundo in de diuinatione Herodotũ igt cur ueraciorẽ dicam Ennio? Nũ ille minus potuit de Cræso q̃ de Pyrrho fingere Ennius? Aio te Aeiacida Romanos uincere posse. Per collocutionem.Reiecta collocutõe legendũ eẽ collocationẽ facile ex iis quæ sequuntur colligitur. Fit p flexũ idẽ magis. Flexũ cõmutatõem uocis accipiamus.Nã ubi distinguẽdum est:uox in pnũciãdo flecti uolet:ut siqs recte hũc uersũ pronunciet.Quinq̃gita ubi erãt cẽtũ:occidit Achilles:post cẽtum flectet uocẽ.alias sensus cõfunderetur uidereturq; Achilles cẽtũ occidisse eo in loco:i quo dũtaxat qnquaginta erãt:quod q dẽ fieri nõ põt.Idcircoq; Fab. inde pticulã uersuit interponit: ut apte docea:ubi uox sit flectẽda. Hæres meus uxori meę dare dãnas esto argenti: quod elegerit:pondo cẽtũ:uter eligat quærit. Frequentissime quidẽ apud iurisconsultos sic legitur. dãnas esto:sed nequaq̃ latine. Quare & hic & illic puto eorum culpa qui notas antiquorũ nõ perceperunt:dãnas p illo dãnatus eẽ scriptũ.Notis ãt priscos scripsisse iuriconsultoq; opa psertim:testis est Iustinianus:q hoc fieri edita cõstitutõe uetat. Vtrũ p aptũ cælũ.ãn cũ aptũ eẽt.Loco esset uerbi:mihi ẽ legẽdũ uĩ. Adiectio talis ẽ.Argentũ qd elegerit ipse:ut hæres intelligat:uel ipsa uxor.ut pticula iterato mihi uĩ ascribẽda.hoc mõ :uel ipsa ut uxor. Productio quoq; in scripto & correctio i dubio relicta cã ẽ ãbiguitatis.Correctio a corripiendo ut pductõi opponat:apte legẽdũ ẽ.Quid ẽ aũt qd ait i scripto Fabius:cũ i uoce id magis euenire pos-

iussit poni statuam auream hastam tenentem.Quæritur statuam hastam tenens auream debeat.an hasta esse aurea instatua alterius materiæ.Fit per flexum idem magis.Quinquagita erat centum.inde.occidit Achilles.Sæpe utri duorum antecedentium sermo subiunctus sit:in dubio est.Vnde est controuersia.Hæres meus uxori meæ dare dannas esto argenti: quod elegerit:pondo centum uter eligat quæritur. Verum id quod ex his primum est mutatione casuum:Sequens diuisione uerborum aut translatione emendatur. tertium adiectione.Accusatiui geminatione facta amphibologia soluitur: ablatiuo:ut illud Lachetem audiui percussisse Demeam:fiat a Lachete percussum Demeam.Sed ablatiuo ipsi ut in primo diximus inest naturalis amphibologia Cælo decurrit aperto Verum per apertum cælum:an cum apertum esset. Diuisio respiratione & mora constat.Statuam deinde auream hastã: uel statuam auream. Deinde hastam. Adiectio talis est argentum quod elegerit ipsa ut hæres intelligat uel ipsa uxor. Adiectione facta amphibologia:qualis fit nunc flentis illos deprehendimus:detractione soluetur.Pluribus uerbis emẽdandum:ubi est id qnod quo referatur:dubium est:& ipsum est ambiguum.Hæres meus dare illi dannas esto omnia sua: in quod genus incidit Cicero loquens de.C.Fannii socero instituto.Quem quia cooptatus in augurum collegium non erat non admodum diligebat:præsertim cum ille.Q.Scæuolam sibi minorem natu generum prætulisset.Nam id sibi & ad socerum referri:& ad Fannium põt Productio quoq; in scripto & correptio in dubio relicta causa est ambiguitatis:ut in hoc Cato:alium enim ostendit breuis secunda syllaba casu nominatiuo.Aliud eadem syllaba producta casu datiuo aut ablatiuo. Plurimæ præterea sunt aliæ species quas persequi nihil necesse ẽ:Nec refert quo modo facta sit amphibologia: aut quo resoluatur.Duas enim res significari manifestum est & quod scriptum uocemue pertinet in utranq; par est partẽ.

ſe uideaſ? Neq; n. uoce diſcernimus q̃te ſint ſyllabæ primæ & nominatiui Cato & dãtiui Cãto. Sed apud priſcos: ut in primo quoq; diximus: facile ſola ꝓnunciatõe uocales longe diſtinguebanſ a breuib⁹: In ſcripto ãt nĩ ſi apice notenſ: difficulter poſſint diſcerni. ut Cato qñ noiatiuus ẽ cõtracto apice notatur. qñ datiu⁹ alio & lõgiore. hoc mõ Cato. Aliũ. n. oſtẽdit breuis ſeda ſyllaba caſu noiatiuo. Plurimæ ꝓterea ſũt aliæ ſpẽs. Et alium in aliud uideſ cõuertendũ: & alter ſenſus librariorum negligentia ꝓtermiſſus: q in qbuſdã legiſ exẽplaribꝰ: ẽ reponẽdus. hoc mõ. Aliud. n. oſtendit breuis ſeda ſyllaba: caſu noiatiuo. Aliud eadẽ ſyllaba ꝓducta caſu datiuo aut ablatiuo. Catus ãt unde & Cato prudentẽ ſignificare nõtũ ẽ Catus uero producit prima Cato eãdẽ corripit. Et qd ad ſcriptũ uocẽue ꝓtinet i utrãq; parẽ ꝓtẽ. Quãuis ita legatur niſi tamen corrigaſ hic locus ſẽſus ꝓcipi iteger neq; q; pót. Emẽdaſ aũt ſi parẽ in par ẽ: ut ſint duæ dictões: cõuertamus. hoc mõ. In utrãq; par eſt ꝓtẽ. Ac ſi dixit. Sic legẽdũ eſſe facile eſt ex ipſo ſenſu uidere. Nã & in finitõe quæ ſit uoluntas noĩs q̃riẽ. & in ſyllogiſmo q ſecũdus a finitione ſtatus eſt quo ſpectatur qd uoluerit ſcriptor. Quo ablatiuus ut ſupuacuus mihi uidetur eradendus: tametſi in oĩbus exẽplaribꝰ ita legaſ. Quo autẽ mõ ſyllogiſm⁹ a finitione ſit ſecũdus: mihi nõ liquet. Nã ordine ipſo finitõem q̃litas ſequitur. Niſi dicamus. Via poteſtate ſyllogiſmũ a finitõe eſſe ſecũdũ. Nã ubi definitio infirma ẽ: in ſyllogiſmũ delabit: ut paulo ante uiſum eſt. Quod idẽ antinomia petiẽ. In ꝓpoſitio mihi aſcribenda uideſ. hoc mõ. Quod idẽ i antinomia petiẽ.

Ideoq; fruſtra præcipiẽ: ut i hoc ſtatu uocẽ ipſam ad nr̃am ꝓtẽ conemur uertere. Nã ſi id fieri põt: ãphibõlogia nõ eſt. Amphibologiæ ãt omnis in his erit quæſtio aliquando uter. ſit ſecundum naturam magis ſermo. ſẽper utrum ſit æquius. utrũ is qui ſcripſit: ac ſic dixit: ſic uoluerit: quarum in utrãq; partẽ ſatis ex his quæ de coniectura & qualitate diximus. ꝓceptũ ẽ.

Quæ ſit inter ſtatus cognatio & quæ diuerſitas.

e St aũt quædam inter hos ſtatus cognatio. Nam & i finitione quæ ſit uoluntas nominis quæritur: & i ſyllogiſmo: q̃ ſecundus a finitione ſtatus eſt: quo ſpectatur: quid uoluerit ſcriptor: & ex contrariis legibus duos eẽ ſcripti: & uoluntatis ſtatus apparet. Rurſus & finitio quodam modo eſt amphibologia: cũ in duas partes diducantur intellectus nominis: Scriptum & uoluntas habet in uerbis uocis quæſtionem: quod idem antinomia petitur: Ideoq; omnia bæc quidam ſcriptum & uoluntatem eſſe dixerunt. Alii in ſcripto & uoluntate amphibologiam eſſe: quæ facit quæſtionem. Sed diſtincta ſunt. Aliũ eſt enim obſcurum ius. aliud ambiguum Igitur finitio in natura ipſa noĩs quæſtionem habet generalẽ. Et quæ eſſe etiam citra complexũ cauſæ poſſit. Scriptum & uoluntas de eo diſputat uerbo: quod ẽ in lege. Syllogiſmus ad eo quod non eſt. Amphibologię lis in diuerſum trahit. Legũ contratiarũ ex diuerſo pugna eſt. Neq; immerito & recepta eſt a doctiſſimis hęc differẽtia: & apud plurimos ac prudẽtiſſimos durat. Et de hoc quidẽ genere diſceptationis etiá ſi non omnia tradi: tamen aliqua potuerunt. Sunt alia quæ niſi propoſita de qua dicendum eſt materia: uiam docendi non præbeant. Non. n. cauſa uniuerſa in quæſtiones ac loeos ducenda eſt Sed ipſæ hæ partes habẽt rurſus ordinem ſuum. Nam & in prohœmio primum eſt aliquid & ſecundnm ac deinceps. Et quæſtio omnis ac locus habet ſuam diſpoſitionem: ut theſis: etiam ſimplices ſi forte ſatis erit diuidendi peritus: pui controuerſiá in hæc dixerit. An oẽ præmiũ uiro forti dãdũ ſit. an ex priuato. an nuptiæ. an ea q̃ nupta ſit. an hæc. Deide cũ fuerit de prima q̃ſtione dicẽdũ paſſim: & ut quicqd i mẽtem ueniet miſcuerit: nõ primũ i ea ſcierit eẽ tractãdũ. Verbis legis ſtandũ ſit: an uoluntate. Cuius ipſius ꝓticulæ aliquod initiũ fecerit. Deinde proxima ſubnectens ſtruxerit orationem: ut

Nõ. n. cã uniuerſa i qõnes ac locos ducẽda ẽ. Diducẽda: hoc ẽ: diuidẽda mihi legẽdũ uideſ.

Et qõ oĩs ac locus hẽt ſuã diſpoſitionẽ: ut theſis ẽt ſimpliceſ ſi forte ſatis erit diuidẽdi ꝓtus q cõtrouerſias i hæc dixerit. an oẽ ꝓmiũ uiro forti dãdum ſit. Hic locus qdẽ ꝓculdubio ita ẽ deprauatus atq; confuſus: ut neque ſenſus elici: neq; facile mihi corrigi poſſit citra uniuſ ſaltem uerbi ĩmutationẽ ac alterius adiectionẽ. Nã & dixerit uerbum forſitan in diduxerit ẽ cõmutãdũ. & Ac copula aſcribenda. ut ĩde lõga illa periodus ĩchoetur hoc mõ. Ac ſi forteſ atis erit diuidẽdi ꝓtus: q controuerſiá in hæc diduxerit. An oẽ ꝓmiũ uiro forti dandum ſit. an ex priu ii

uato. an nuptiæ an ea quæ nupta sit. an hæc. deinde cū fuerit de prima quæstione dicendum passim & ut quicquid in mētē ueniet miscuerit? Cū iterrogatō ne quidem: quæ in negationem resoluitur mihi cludendum esse uidet. Peride ac si dicat. q peritus fuerit diuidēdi nihil miscebit: sed oīa ordinata dicet. Sed qd una faciat aut altera? qnimmo centum ac mille in re finita quæ materia ꝓceptoris é. Hic quoq; sensus flagitiis nō uacat: qbus ita ĩplicat: ut nō ꝓcipiat. Nā & duo in eo uerba corrupte legunt: & distinctione subla ta diuersi cōfundant sēsus. Illi nāq; dictioni finita ĩ prepositio est ascribēda ut infinita legatur ac loco illius quæ relatiui atq; copula mihi uidet reponēda: itaq; distinguendū: ut & cū iterrogatione legatur & ille præceptoris genitiuus sequentis sēsus initium cōstituat. hoc modo. Quinimo centum ac mille ĩ re ifinita atq; materia? Sed præcepta imitandi ratione assimilabit quicquid præceperit. Semel recte in quibusdam legit exemplaribus hoc mō sed semel ꝓcepta. Tertia uero a fine syllaba huius uerbi assimilabit p. u. est scribenda: Assimilare nāq; p .i. latinum nō est. Quid quibusue ignis prouidē dū. ue particula otiosa ac superuacua mihi uidetur expungēda. Quare plurima petimus a nobis & cū causa deliberamus. emendate a quibusdam legitur petamus & deliberemus. Vbi more Homerico e mediis. A mediis legēdū esse patet. Singulis an uniuersis opponēdi refutatio. Opponēda loco opponēdi legēdū ē. Sed hæc ĩ oratiōe ꝑstat cui oīa affuerit natura: doctrina. studium. Sic quidem parum acute intuenti recte legi uidet: quamuis & uerba sint trās posita & minus integer sensus. Neq; n. omnia illi recte adesse dicentur: qui hisce tribus sit pitus. natura. doctrina. studio q̄ oīa ante illud cui relatiuū collocāda uidet. hoc mō. Sed hæc ĩ oratione ꝑstat oīa: cui affuerit natura. doctrina. studiū. His aūt tribꝰ eloquētiā cōpa

pars hominis est manus: eius digiti. illorum quoq; articuli: Est & hoc quod scriptor demonstrare non possit: nisi certa definitaq; materia: Sed quid una faciat aut altera? qnimmo centum ac mille in re finita: quæ materia præceptoris ē in alio atque alio genere quotidie ostendere: quis ordo sit rerū & quæ copulatio: ut paulatim fiat usus: & ad similia transitus. Tradi enim omnia quæ ars efficit non possunt. Nam quis pictor omnia: quæ in rerum natura sunt adumbrare didicit. Sed semel percepta imitandi ratione assimulabit quicqd acceperit. Quis enim non faber uasculum aliquod quale nunq̄ uidet facit? Quædam uero non docentium sunt: sed discentiū: Nam medicus quid in quoq; ualitudinis genere faciendum sit: quid quibus ue signis prouidendum docebit. Vim sentiē di pulsus uenarum. caloris. motus. spiritus meatum: coloris distantiam: quæ sua cuiusq; sunt: ingenium dabit. Quare plurima petamus a nobis. & cum causis deliberemus: cogitemusque homines ante inuenisse artem q̄ docuisse: Illa enim potētissima est quecq; uere dicitur œconomica totius causæ dispositio: quæ constitui nisi uelut in re præsente non potest. Vbi assumendum prohœmium. ubi omitendum. ubi utendum expositione continua. ubi partita. ubi ab initiis incipiendum. ubi more homerico e mediis uel ultimis. ubi oīo non exponēdū quando a nostris. quando ab aduersariorum propositionib⁹ incipiamus. quando a firmissimis probationibus: quando a leuioribus. qua in causa proponende prohœmiis quæstiones Qua præparatione præmuniendæ. quid iudicis animus accipere possit statim dictum. quo paulatim deducendus. Singulis an uniuersis opponenda refutatio. Reseruandi peroratiōi: an per totam orationem diffundēdi affectus: de iure prius: an de æquitate dicendum: an ante acta crimina. an de quibus iudicium est prius obiicere uel diluere conueniat. Si multiplices causæ erūt: quis ordo faciendus. quæ testimonia tabulęque cuiusq; generis ĩ actiōe recitādæ. quæ reseruādæ: Hæc est uelut imperatoria uirtus copias suas partiētis ad casus prœliorū retinētis partes per castella tuenda: custodiēdasue urbes. pētēdos commeatus obsidenda itinera. mari demq; ac terra diuidētis. Sed hæc ĩ oratiōe præstat: cui omnia affuerit natura. doctrina: studium. Quare nemo expectet: ut alieno tantum labore sit disertus. Vigilandum ducat iterum. enitēdum. pallēdum est: facienda sua cuique uis. sua ratio. non respiciendum ad hæc: sed in promptu habenda: nec tanquam tradita: sed

cāda uidet. hoc mō. Sed hæc ĩ oratione ꝑstat oīa: cui affuerit natura. doctrina. studiū. His aūt tribꝰ eloquētiā cōpa

tanquam inata. Nam uiam demonſtrare poteſt uelocitas. ſi qua eſt. uerum ars ſatis præſtat: ſi copias eloquẽtiæ ponit i medio. Noſtrum eſt uti eis ſcire: Reliqua enim artium eſt demũ diſpoſitio. Et in his ipſis primus aliquis ſenſus: & ſecundus: & tertius: qui non modo ut ſint ordine collocati elaborãdũ ẽ ſed ut inter ſe iuncti: atq; ita cohærentes: ne cõmiſſura perluceat: corpus ſit non membra quod ita continget: ſi & quid q̃ que conueniat uiderimus: & ut uerba uerbis applicemus: nõ pugnantia: ſed quæ inuicẽ complectantur. Ita res nõ diuerſæ diſtantibus ex locis: quaſi inuicem ignotæ collidentur: ſed aliqua ſocietate: ſed non prioribus ac ſequentibus ſe copula tenebunt: ac uidebitur non ſolum compoſita oratio: ſed etiam cõtinua. Verum longius fortaſſe progredior fallente tranſitu: & a diſpoſitione ad elocutionis præcepta labor: quod proximus liber ĩcohabit.

M. Fabii quiſtiliani de iſtitutione oratoria liber octauus.

Prologus.

h Is fere quæ in proximos quinq; libros collata ſunt: ratio inueniendi ac inuenta diſponendi continetur: quam ut per omnes numeros penitus cognoſcere & ad ſũmam ſcientiæ neceſſarium eſt: ita incipientibus breuius ac ſimplicius tradi magis conuenit. Aut. n. difficultate inſtitutionis tã numeroſæ atq; perplexæ deterreri ſolent: aut eo tẽpore quo præcipue alenda ingenia: atq; indulgentia quadam enutriẽda ſunt: aſperiorũ tractatu rerum atteruntur. Aut ſi hæc ſola didicerit: ſatis ſe ad eloquentiam inſtructos arbitrantur: aut q̃ſi ad certas q̃ſdã dicendi leges alligati: conatũ oẽm reformidãt. Vnde extimãt. accidiſſe: ut q̃ dilligẽtiſſimi artiũ ſcriptores extiterũt: ab eloquẽtia lõgiſſime fuerit. Via tamẽ opus ẽ ĩcipiẽtibus: ſed ea plana & cũ ad ĩgrediẽdũ: tum ad demonſtrãdũ expedita. Eligat itaq; peritus ille præceptor ex omnibus optima: & tradat ea demum in præſentia quæ placẽt: remota refutandi cætera mora. Sequuntur enim diſcipuli quo duxeris. Mox cum robore diſcendi creſcet etiã eruditio. Idẽ primo ſolum iter credant eſſe: in quod inducentur. mox illud cognituri etiam optimum. Sunt aũt neq; obſcura: neq; ad percipiendum difficilia. quæ ſcriptores diuerſis opinionibus pertinaciter tuendis inuoluerunt. Itaq; in toto artis huiuſce tractatur: natura arte exercitatiõe.

Nam uiam demõſtrare põt uelocitas ſiqua eſt: Velocitas quidem legit: ſed paꝛe mihi ſenſui cõuenire uidet. Forſitan autẽ eius loco & uelociter aduerbiũ & ars nomen cõmode reponerent. hoc modo. Nam uiã demonſtrare uolociter ars põt ſi qua ẽ. Reliqua enĩ artiũ eſt demum diſ[illegible]. Corruptus mihi uidetur hic ſenſus. Nã illa particula. n. redundare uidet. eoq; oblinẽda & partiũ loco artiũ eſſe legẽdũ. Ita res non diuerſæ diſtantibus ex locis quaſi inuicem ignotæ collident. Non negandi aduerbium mihi iuxta uerbũ collocandũ uidetur hoc mõ. q̃ſi inuicẽ ingnotæ nõ collident. Sed aliq̃ ſocietate ſed non prioribus ac ſequentibus ſe copula tenebũt. Depraua tus hic ſenſus ſic emẽdari poteſt: ſi duæ illæ pticulæ: Sed nõ eradant ac loco earũ cũ ꝓpoſitio ac q; copula reponat. hoc mõ. Sed aliqua ſocietate cũ prioribus ac ſequẽtibus ſe copula que tenebunt.

h Is fere quæ in ꝓximos ꝗnq; libros collata ſũt: rõ inueniẽdi ac inuenta diſponẽdi cõtinẽtur. Breuiter elegãtiſſimeq; Fabius in hac præfatõe repetit ea oĩa: quæ de inuentiõe ac diſpoſitione præcepta ſunt. Seq; de elocutione tractaturũ pollicet quã ita cõmẽdat: ut pulcherrimã maxieq; oratori neceſſariã eẽ dicat. Iuuenesq; arti oratoriæ deditos hortatur: ut totis ĩgenii uirib⁹ huic pti ĩcũbere uelint. Aut ſi hæc ſola didicerũt Didicerint ut modi ſit ſubiunctiui legendũ eẽ: ne admonendũ qdẽ ẽ. Et in qbuſdam intẽtionẽ: mõ depulſionẽ. Porro omnem inficiatione duplici. Adeo corruptus confuſuſq; eſt hic locus ut fulgenti ſole: nedũ aſteriſco indigere uideat. Nullus. n. ſenſus ꝓrſus elici põt: ni

ſi corrigat: quod quonã pacto fieri poſſit citra oĩum fere uerborũ ĩmutationẽ nõ uideo. Tãtũ uero mihi permittere non auſim: cum præſertim nullum uiderim exemplar in quo non ita legatur. Vereor enim ne cum unum immuto uerbum: quibuſdam uidear audacior: quibus hunc locum aperte deprauatũ ſi ne immutatione corrigẽdũ

relinquo Præterea defensio ne & altercatione constare. Altercatione quidē legitur sed nō sine flagitio ut ego quidem sē/tio. Neq; eni depulsio unq̄ altercatione constat: quod notū est: q̄ ut sit exponēdum. Quare pro altercatione aut actione aut trāslatōe ut existimē legen/dum esse: faciūt ea que in tertio uolūine sūt præcepta. Nam ut a defensione inquit potissimū: incipiam: longe fortissima tuē di se ratio est: si quod obiicitur negari potest. Proxima si non id quod obiicit factū esse dici/tur. Tertia hōestissima: q̄ recte factum defendit. Quibus si deficiāur: ultima quidem sed iā so la supereſt sal⁹ aliquo iuris ad/iutorio elabendi ex crimine q̄ nec negari nec defēdi potest ut nō uideat recte actio itendi.

Hic ille qōnes siue actōnis siue trāslatōis. Hæc Fabius ex qb⁹ apte cōstat depulsionē nūq̄ altercatōe iterdū actōe trāslatiōe ue cōstare. Quæstionē aut ex scripto esse aut ex facto. De rerum fide. Sic quidē legit. Sed mihi in p̄positio cum facto reponenda uidetur: ut inde initium sumat sensus. hoc modo.

In facto & rerum fide. proprietate. qualitate. Cum ex facto cā cōstat interdum quæritur & rerum fide ac probatione: An sit factum aliquid: eaq; erit cōiectura. interdum de proprietate: in qua explicanda: definitione est necessaria. Interdum an iuste aliqd sit factum i quo est qualitas. Aut rerum contrariarū specie continet. Loco rerū: legū mihi uī reponendū.

In omni porro cā iudiciali q̄nq; eē p̄tes quarum exordio conciliari audientē. narratōe p̄positā cōfirmari refutationē āt memoriā iudicis refici aut aios moueri. Hic quoq; locus ē depranatus q̄uis pleriſq; integer uideat. Quiq; aūt hęc uel simi lia uerba uident ascribēda: causā p̄poni. cōfirmationē dissolui. Perorōne hoc mō. quarum exordio cōciliari audiētē. cām narratōe p̄poni. Cōfirmatōe p̄posita cōfirmari. cōfutatōe dissolui. Peroratōe āt memoriā iudicis refici. aut aios

tu difficilius est iudicare quid doceas: q̄ cū iudicaris docere: præcipueq; in duabus his partibus perq̄ sūt pauca circa quæ si is qui instituitur: non repugnauerit: pronum ad cætera habiturus est cursum. Nempe enim plurimum in hoc laboris exhausimus: ut ostenderimus rhetoricen bene dicendi scientiam: & utilem & artem & uirtutem esse. Materiam eius res omnes de quibus dicendū esset. Tū & eas in tribus fere generibus demōstratiuo. deliberatiuo. iudicialiq; reperiri. Oīonē porro oēm constare rebus & uerbis. memoria in rebus ītuēdā iuētionē: in rebus elocutionem. i utraq; collocationem: quæ complecteretur. actio commendaret. Oratoris officium docendi mouendi: delectandi partibus contineri. Ex quibus ad docendum expositio & argumentatio. admouendū affectus pertinerēt: quos per omnem quidem causam: sed maxime tamen in ingressu ac fine dominari. Nam delectationem q̄is in utroq; sit eorum: magis tamen proprias in elocutione partes habere. Quæstiones alias infinitas: alias finitas: quæ personis. locis. temporibus continerentur. In omni porro materia tria esse quærenda. an sit. quid sit quale sit. His adiicieba/mus demonstratiuam laude ac uituperatione constare. In ea quæ ab ipso de quo diceremus quæ post eum acta essent intnendum. Hoc opus tractatu honestorum utiliūq; constare. Suasoriis accedere tertiam partem ex coniectura. posset nefieri: & an esset futurum de quo deliberaretur. Hic præcipue diximus spectandum. quis. apud quem. quid diceret. iudicialium causarum: alias in singulis. alias in pluribus cōtrouersiis consistere: & in quibusdam intentionem: modo depulsionem. Porro omnem inficiatiōe duplici. factumne: & an hoc factum esset. Præterea defensione ac altercatione constare. Questiōem aut ex scripto esse: aut ex facto. De rerum fide. proprietate. q̄litate. scripto. de uerborum ui aut uoluntate: in quibus uis tum causarum: tum actionum inspici soleat: quæque aut scripti & uoluntas: aut ratiocinatiuæ: aut ambiguitatis: aut rerum contrariarum specie continetur.

in omni porro causa iudiciali qninque esse partes quarum exordio conciliari audientem. narratione proposita confirmari refutatione. aut memoriam refici. aut animos moueri. His argumentandi & afficiendi locos: & quibus generibus concitari. placari resolui iudices oportet adiecimus. Accessit ratio diuisionis. Credere modo: qui discet uelit: certam quandam uiam esse: in qua multa etiam sine doctrina præstare debeat

moueri. Plus exigũt laboris & curæ quæ ſequunt. Nimiũ ipite ne dicã fatue ac ſtulte hic plogus ab iſtis q oĩa ĩ alienos libros ſibi pmittunt: neq; ullã ſuæ temeritatis aſſignãt rõnem: uel indice aſcripo in duos ptes fuit ſepatus Cũ enim hoc ĩ uolumine de elocutõe pcipiat Fabius: hac pfatõe & ea de quib⁹ hactenus præcepit breuiter commemorat: & q̃ difficilis: q̃q; uaria ac neceſſaria oratori ſit elocutio ita oſtendit: ut maxime in hac ſtudioſis elaborandũ eẽ dicat. Hoc uero iſti nõ percipientes ea potiſſimũ a prologo auulſerũt: quorũ cã prologus ipſe potiſſimũ fuit inſtitutus. Siqdẽ Fabius hãc pfatõem idcirco adhibuit ut elocutionẽ & cõmẽdaret & qnq; partũ q bus eloquẽtia cõſtat: difficillimã eẽ eoq; plus laboris exigere mõſtraret. Quare illo idice: de uirtute elocutõis penitus eraſo uel refragãtibus: q̃cũq; mihi uidere cõtigit: exẽplaribus ita ſẽſus copulent: ut in eodẽ prologo eẽ uideant. Ornante autẽ dicere ppriũ ẽ eloquẽtiſſimi. Eſſe ut legatur ex ipſo ſenſu facile apparet. Hæc autem a. M. Antonio in primo de oratore libro copioſe referunt. Quæ uirtus ſi uſq; ad eũ in nullo repta eſt: ac ne qdem aut. L. Craſſo. Cũ inter ne & qdẽ. ſemp aliqd uerborũ ſoleat iterpõi duo uerba q̃ in qbuſdã exẽplaribus legũtur: hic uidẽt aſcribenda ut legaſ. Ac ne in ipſo quidem.

Et. M. Tullius inuẽtionẽ qdẽ ac diſpoſitionẽ prudẽtis hominis putant. eloquẽtiã oratoris. Iõq; pcipua circa ptis huiꝰ elaborauit. Præcepta in qbuſdã exẽplaribꝰ emẽdate legiſ. hoc mõ circa præcepta ptis huius. In oratore autẽ ad Brutũ ſic ingt Cicero. Nam & inuenire & iudicare quid dicas: magna illa qdẽ ſunt. & tanq̃ animi inſtar in corpore: ſed propria magis prudẽtiæ q̃ eloquẽtiæ. Hoc nullũ niſi arte aſſeq poſſe Caſtigate in qbuſdam legiſ exẽplaribus. Hoc nullus niſi arte aſſeq poteſt. Hic ſtudiũ adhibẽdũ. u. uocali aſcripta huic legẽdũ uideſ. Hæc genera ipſa dicẽdi alia aliis potiora. Hoc ut ablatiui ſit. caſus non hæc eſt legẽdũ. Genera ãt dicendi uaria ſunt: ut ipſe ĩ duodecimo exponit. Neq; enĩ putandum eſt Fabium de tribus dicendi figuris quæ & genera dicuntur ſentire: cum illæ ſint in ſuo quæq; genere perfecte. De ipſis autẽ generib⁹ ſic Fab. ipe ĩqt. Et ãtiq̃ qdẽ illa diuiſio

per ſe ipſa natura: ut hæc de quibus dixi non tam inuenta a præceptoribus: quam cum fierent obſeruata eſſe uideantur. Plus exigunt laboris & curæ quæ ſequuntur: Hinc enim iam elocutionis rationem tractatibus partem operis: ut inter omnes oratores conuenit: difficillimã. Nam &. M. Antonius: cuius ſupra habuimus mentionem: ait a ſe diſertos uiſos eẽ multos. eloquentem autem neminem. Diſertos ſatis putat dicere quæ oporteat. Ornate autem dicere proprium eſt eloquentiſſimi. Quæ uirtus ſi uſq; ad eum in nullo reperta eſt: ac ne quidem aut Lucio Craſſo: certũ ẽ: & his & prioribus eã deſidera tam: quia difficillima fuit. Et. M. Tullius inuẽtionem qdem ac diſpoſitionem prudentis hominis putat. eloquentiam oratoris. Ideoq; præcipue circa præcepta partis huius elaborauit qd' eũ merito feciſſe etiam ipſo rei: de qua loquimur nomine palã declaratur? Eloq enim hoc eſt: oĩa quæ mente cõceperis ꝓmere: atq; ad audiẽtes pferre: ſine quo ſemp uacua ſunt priora: & ſimilia gladio condito atq; intra uaginam ſuã hærẽti. Hoc itaq; maxime doceẽ. hoc nullus niſi arte aſſequi poſſe. hic ſtudium adhibendum. hoc exercitatio petit. hoc imitatio hic oĩs ætas couſumitur hoc maxime orator oratore præſtantior. Hoc genera ipſa dicendi alia alias potiora. Neq; enĩ aſiani aut quocunq; alio genere corrupti res nõ uiderũt: aut eas nõ collocauerũt. neq; quos aridos uocam⁹ ſtulti: aut in cauſis cæci fuerunt. ſed his iudicium in eloqnendo ac modus. illis uires defuerunt: ut appareat in hoc & uitium & uirtutẽ eſſe dicendi. Non ideo tamen ſola eſt agenda cura uerborũ. Occurram enim neceſſe eſt: & uelut in ueſtibulo protinus apprehenſuris hanc cõfeſionẽ meá reſiſtã his q̃ omiſſa rerũ: q̃ nerui ſũt ĩ cauſis: diligẽtia quodã ĩani circa uoces ſtudio, ſeneſcũt idq; faciũt gr̃a decoris: qd' ẽ ĩ dicẽdo mea qdẽ opinione pulcherrimũ: ſed cũ ſeqt. nõ cũ affectaẽ. Corpa ſana & itegri ſanguinis & exercitatõe firmata ex eiſdẽ his ſpeciẽ accipiũt. ex q̃ bus uires. Nãq; & colorata & aſtricta: & lacertis expreſſa ſũt. ſed eadem ſiquis uulſa atq; fucata muliebriter comat. fœdiſſima ſũt ipſo formæ laboꝛ. Et cultus cõceſſus atq; magnificus addit hominibus: ut græco uerſu toſtatum eſt auctoritatem. At muliebris & luxurioſus non corpns exornat: ſed detegit mentem. Similiter illa tranſlucida & uerſicolor quorundam

inter atticos atq; Asianos fuit: cũ hi pręssi & integri contra inflati illi & inanes haberent. In his nihil supflueret. Illis iudicium maxime modusque deesset

Nam plerũq; optime rebus cohærẽt. Optima legẽdũ est ut aduerba referat. Vngues polire: & capillũ reponere nõ existimauit ad curã suã ptiere. existimat ut sit tpis pũis mihi uẽ eẽ legẽdũ. Tũ demũ igenioſi scilicet si ad itelligẽdos nos opus sit igenio. Videmur uerbũ puto eẽ ascribẽdũ. hoc mõ. Tũ demũ igenioſi uidemur. Atq; satis apte Cicero ꝓcepat i dicẽdo uitiũ uel maxium eẽ a uulgari genere orõis: atq; a cõsuetudine cõis sẽsus abhorrere. Alicuius ieruditi temeritate ĩ quoque locus ẽ deprauatus: q mihi hac indigere correctõe uẽ: ut cõmuni litteras. s. erasa. ac sensus expũgat. Sic aũt eẽ corrigẽdũ facile ex ꝓlogo de oratore colligit ubi sic Cicero ĩqt: In dicẽdo autẽ uitium uel maximũ est a uulgari atq; a cõmuni cõsuetudine abhorrere. Sed ille & durus atq; ineruditus: nos melius: q̃b⁹ sordẽt oia: q̃ natura ditauit. Et copula aut expũgẽda: aut loco atq; iterũ ẽ ascribẽda. hoc mõ. Sed ille & durus & ineruditus. Est uero pulchra Ironia: q̃ significat a Cicerone nõ eẽ recedẽdũ. Quasi uero sit illa uerborũ nisi rei cohærẽtiũ uirtus. Pro illa legat ulla ita sẽ su exigente. Quod si iccirco sieret. Etiã copula ascribẽda esse uidet: ut legat. Quod etiã si id circo fieret. Sic autẽ legẽdũ eẽ facile ex iis q̃ sequunt apparet.

Nanq; & hoc q fecerit sibi res cũ noibus suis occurrerent. Cum sui ꝓnomine nũq̃ transitiue sed aut reciproce aut retrãsitiue latine loquẽtes utant: sibi datiuus uidet eradendus: ac ei ipsius loco reponendus: & occurrent: legẽdũ. hoc mõ. Nãq; & hoc q fecerit ei res cũ noib⁹ suis occurrẽt. Nanque ista q̃ rendi in dicandi. Loco indicandi legendum est iudicandi. Nã inuentis iudiciũ solet adhiberi. elocutio res ipsas affl æmiat: quæ illo uerborum habitu uestiũ tur. Curam ergo uerborum. rerum uolo esse sollicitudinem. Nam plerũq; optima rebus cohærẽt: & cernũtur suo lumine At nos querimus illa tanq̃ lateant semper seq; subducant. Ita nunquã putamus circa id esse. de quo dicendum est: sed ex aliis locis petimus. & inuentis uim afferimus. Maiore animo aggredienda eloquẽtia est: quæ si toto corpore ualet ungues polire & capillum reponere non exstimauit ad curam suam pertinere. Sed euenit plerumq; ut in hac diligentia deterior etiam fiat oratio: primum quia sunt optima minime accersita & simplicibus atq; ab ipsa ueritate ꝓfectis similia. Nam illa quæ curam fatentur & ficta atq; composita uideri etiam uolunt: nec gratiam consequuntur: & fidem amittunt: propter id quod sensus obũbrant: & uelut læto gramine sata strangulant. Nam & quod recte dici põt: circumimus amore uerborũ: & quod satis dictum est repetimus: & quod uno uerbo patet: pluribus oneramus: & pleraque significare melius putamus q̃ dicere. Quid? q; nihil iam proprium placet: dum parũ credit sertum: quod & alius dixisset? A corruptissimo quoque poetarum figuras seu translationes mutamur. Tum demum ingenioſi scilicet. si ad intelligendos nos opus sit igenio Atq; satis aperte Cicero præceperat in dicendo uitium uel maximum esse a uulgari genere orationis: atq; a consuetudine communis sensus abhorrere. Sed ille & durus atq; ineruditus. nos melius quibus sordent omnia: quæ natura ditauit. qui non ornamenta quærimus: sed lenocina. Quasi uero sit ulla uerborum: nisi rei cohærentium uirtus: quæ ut proprie sint & dilucida & ornata & apte collocẽtur: si tota uita laborãdum est: omnis studiorum fructus amissus est. atq; plerosq; uideas hærentes circa singula: & dũ inuenerunt: & dum inuenta ponderant ac dimetiuntur. Quod si idcirco fieret: ut semp optimus uterentur: abominanda tamen hæc infœlicitas erat: quæ & cursum dicendi referant: & casorẽ cogitationis extinguit mora & differentia. Miser enim & ut sic dicam: pauper orator est: qui nullum uerbum æquo animo perdere potest. Sed ne perdet quidem. qui rationem loquendi primum cognouerit: tum lectione multa & idonea copiosam sibi uerbũ supllectilem compararit: & huic adhibuerit artem collocãdi. Deinde hæc omnia exercitatione plurima roborauit semper in promptu sint: & ante oculos. Namq; & hoc qui fecerit: sibi rescũ nominibus suis occurrerent. Sed opus est studio præcedente & acquisita facultate & quasi reposita: Nanq; ista quæ rẽdi: iudicãdi. cõparandi anxietas: dum discimus adhibenda

Si præparata uis dicendi fuerit. Negādi adnerbiū ſenſus mihi exigere uideť ut legamus. Si præpārata uis dicendi non fuerit. Nā cū latina ſignificātia ornata apte ſint collocata quid amplius laboremus Elocutio tria in ſe debet habere elegantiam. cōpoſitionem. dignitatem: Cum uero elegantia ſit quæ facit ut unum quod uerbum pure & aperte dici uideatur: uerba & latina & ſignificātia expoſcit. Dignitas ut ſint ornata exigit. Eſt enim dignitas quæ reddit ornatam orationem uarietate diſtinguens. Cōpoſitio uero efficit ut unum quodq; apte collocetur. Et iucundam orationē nō deformi uoluntate. Voluptate n littera in. p. mutata uidetur eſſe legendum.

eſt. non cum dicimus. Alioqnin ſicut qui patrimonium non pararūt: ſub diem quærūt: ita ī oratōe qui nō ſatis laborarūt: ſi præparata uis dicēdi: fuerit erūt. inofficioſi: nō ut ad requiſita reſpōdere: ſed ut ſemp ſenſibus inhærere uideantur. Atq; ut umbra corpus ſequitur: in hac ipſa cura eſt aliquid ſatis. nā cum latina. ſignificantia. ornata: apte ſint colocata: quid amplius: laboremus? Q uibuſdam tamen nullus finis calumniādi eſt: & cum ſingulis pene ſyllabis commorādi: qui etiam cū optima ſint reperta: quærūt aliquid quod ſit magis antiquū. remotum. inopinatum. nec intelligūt iacere ſenſus ī oratione in qua uerba laudantur. Sit igitur cura elocutiōis q̄ maxima: dum ſciamus tamen nihil uerborum cauſa eſſe faciendum: cum uerba ipſa rerum gratia ſint reperta: quorum ea ſunt maxime probabilia: quæ ſenſum animi noſtri optime promunt: atque ī animis iudicum: quod nos uolumus efficiūt. Ea debent præſtare ſine dubio & admirabilem & iucūdam orationem. Verum admirabilem nō ſic quo modo prodigia miramur: & iucūdam orationem: nō deformi uoluptate: ſed cum laude ad dignitatem coniuncta.

Gitᵉ q̄ græci φρασιν uocāt hoc qdē a λογο ita eſt ſe iūgēdū: ut hoc īdice aſcripto Quæ ī elocutione ſpectāda caput efficiatur. Hinc. n. Fabius de elocutiōe p̄cipiendi exordiū ſumpſit φρασ σιν autē hoc ē ab eloquēdo deducta elocutio iterp̄tat. Hic nō alienū ē ad mōere ut ſit q̄ minime pegria et extrema. Extrema legēdū eē facile ex ſenſu p̄cipit. Multos enī qbus loquēdi ratio nō deſit: inuenīā: quos curioſe potius loq dixeris q̄ latine. Inuenias legendū eſſe ne admonitione qdē eſt dignū Quo mō & illa attica an⁹ Theophraſtū hominē alio qui diſertiſſimū ānotata unius affectiōe uerbi hoſpitē dixit. nec alio ſe deprēdiſſe rogat reſpōdit q̄ qđ nimiū attice loq̄retur. Pro affectiōe legēdū ē affectatione. & rogata ut ſit p̄ticipiū. Theophraſtus añt ut Athenienſis uideť atticū ſermonē nimiū affectabat Nā Ereſius fuit Melāthi fulonis filius q primū ī patria Leucippi fuit auditor. Inde Athēis cū Platonē audiſſet ſe ad Ariſtotelē cōtulit aquo & Theophraſtus a diuina eloquētia fuit appellatus cū antea Tyrtam⁹ diceret & ſcholæ peripateticæ relictus ſucceſſor. De ea uero attica anu meminit etiā Cicero ī Bruto his uerbis. Vt ego iā mirer aliq̄d Theophraſto accidiſſe: q dicit cū percōtaretᵉ ex ancilla q̄dā Quāti aliqd. & reſpōdiſſet illa atq; addidiſſet hoſpes nō potes minoris: tulliſſe eū modeſte ſe nō effugere hoſpitis ſpeciē: cū ætatē ageret Athenis optimeq; loq̄reť omnium Sic opinor ī noſtris eē qdā urbanoq; ſicut illic atticoq; ſonus Quare ſi fieri pōt & uerba oia & uox huius alūnū urbis oleāt Emēdate ī qbuſdā exēplaribus ſic legiť hui⁹ alūna urbis eē dēt.

Si præparata uis dicendi fuerit. Negādi adnerbiū ſenſus mihi exigere uideť ut legamus. Si præpārata uis dicendi non fuerit. Nā cū latina ſignificātia ornata apte ſint collocata quid amplius laboremus Elocutio tria in ſe debet habere elegantiam. cōpoſitionem. dignitatem: Cum uero elegantia ſit quæ facit ut unum quod uerbum pure & aperte dici uideatur: uerba & latina & ſignificātia expoſcit. Dignitas ut ſint ornata exigit. Eſt enim dignitas quæ reddit ornatam orationem uarietate diſtinguens. Cōpoſitio uero efficit ut unum quodq; apte collocetur. Et iucundam orationē nō deformi uoluntate. Voluptate n littera in. p. mutata uidetur eſſe legendum.

Quæ in elocutione ſpectanda.

Gitur quam græci φρασιν uocant: latine dicimus elocutionē: Eam ſpectamus uerbis aut ſingulis aut cōiūctis. In ſingulis ituēdum eſt: ut ſint latina. perſpicua. ornata: & ad id quod efficere uolumus accommodata. In cōiūctis ut emēdata. ut collocata. ut figurata. Sed ea quæ de ratiōe latine atque emēdate loquendi fuerūt: dicenda: in libro primo: cum de grammaticæ loqueremur: executi ſum⁹ Verum illic tantum ne uitioſa eſſent præcepimus. hic nō alienum eſt admonere: ut ſint q̄ maxime peregrina & externa. Multos enim quibus loquēdi ratio. nō deſit: iuenias: quos curioſe potius loqui dixeris: quam latine. quo modo et illa attica anus Theophraſtum hominem alioquī diſertiſſimum: annotata unius affectatione uerbi hoſpitem dixit: nec alio ſe id deprehendiſſe interrogata reſpondit: quam q̄ nimium attice loqueretur. Et in Tito Liuio miræ facundiæ uiro putat ineſſe Pollio Aſinius quandam patauinitatem. Quare ſi fieri poteſt & uerba omnia & uox huius alumnum urbis oleant ut oratio romana plane uideatur: nō ciuitate dōata:

Erſpicuitas in uerbis ꝓcipuā hēt ꝓprietatē.hoc ē/ſpicuitas maxime uerbis efficit ꝓpriis.Singula āt mēbra ꝓpoſitæ diuiſionis ita exeqr Fabius:ut ſi mēdæ abſint:nihil extrinſecus expōne ad ea ꝓcipiē/da opus eē uideat In quo uitio cauēdo non mediocriter qdā errare ſolēt:q oía q̄ ſunt ſine uſu:ēt ſi cāæ neceſſitas poſtulet reformidēt.Sic qdē legit:ſed nō ſine mēda utputo.Loco.n.ſine ꝓpōis i ꝓpō repon/da uī:hoc mō:q̄ ſūt in uſu.Nā quoſdā uerba q̄ ſint in quotidiano uſu refugere ait.Meæ āt correctōi exēplū quoq; qd iferē:q̄uis ſit corruptū:aſtipulat. Vt ille q i actōe hibericas herbas ſe ſolo neq̄q̄ itelligēte dicebat.Neq̄q̄ ne gādi aduerbiū ſēſus reſpuit.Ne qcq̄ uero āplectit ſicq; a Fabio ſcriptū fuiſſe crediderim. Sptū āt ē herba i hiberia naſcens:ex/quo & rudētes & ſ portulæ etiā nū ofici ūt. Sptū uero uulgare ē uerbū. Nec uideo q̄re clarus o/rator duratos muria piſces niti dius eē crediderit q̄ ipſū qd ui/debat.Quiſnā hic fuerit orator nec ipe tradit nec ego me legiſſe memini.Quiſqs fuerit ꝓdura/tos muria piſces credo ſalſamē ta uoluiſſe ſignificare.Muria āt genꝰ ē liq̄mis admodū ſalſi ga ro æmuſi. Aut qđi orōe Dolo bellæ emēdatū a Ciceroe āno/tauī morte ferre.āt q̄lia nūc lau dant a quibuſdā quoq; ē decerne re uerba ceciderūt. Ingenue fate or hęc ꝓprietas mihi i his exē/plis nō ꝓcipit.Nā mortē ferre cur ꝓprie nō dicat non uideo: cū & Terētiꝰ & oratores fere h genere locutōis utant.Eiꝰ mor tē fert tā familiariter.Quare h quoq; locus fortaſſe ē corruptꝰ qđ ut credā efficit:qđ i quibuſdā exēplaribꝰ ꝓ illo de cernere le/git De cruce uerba ceciderunt. Hic uero locus iis relīquitur cor/rigēdus:q nihil putāt i exēplari bꝰ eē mutādū. Secūdo mō dī ꝓpꝓ um iter plura q̄ ſūt eiuſdē nois: & uñ cætera dicta ſūt. Loco & copulæ recte i quibuſdā exēplari bus id legit & i uocali cōuerſa i u.ducta.hoc mō.q̄ ſt eiuſdem nois id uñ cætera ducta ſūt. Ex hoc inq̄ i mōtibꝰ eminētiſſimū Sic qdē legit:ſed forſitā emen doſe.Nā illud i nq̄ nihil ſenſui cōuenit Sic āt fortaſſe poſſet e/mēdari:ſi illā expōnē in & co/pulā ei ſimilē cōuerteremus: & loco illius inquam quod relati/uum cum eſt uerbo ſcribere/mus hoc modo. Et hoc quod eſt in montibus eminentiſſi/mum. Vt carmē funebre ꝓpe

De perſpicuitate.

Erſpicuitas in uerbis præcipuam habet proprietatē
p ſed proprietas ipſa non ſimpliciter accipitur.Primꝰ enim intellectus eſt ſuaˈcuiuſq; rei appellatio: qua non ſemper utimur Nam & obſcænaˈuitabimuſ:& ſordida & humilia.Sunt autem humilia infra dignitatem rerum aut ordinis:in quo uitio cauendo non mediocriter quidam errare ſolēt qui omnia quæ ſūt ſine uſu:etiam ſi cauſæ neceſſitas poſtulet:reformident:ut ille qui in actione hibericas herbas ſe ſolo nequaq̄ intelligente dicebat:niſi irridens hanc uanitatē Caſſius ſeuerus ſparthum eum diceī uelle indicaſſet.Nec uideo quare clarus orator duratos muriā piſces nitidius eſſe crediderit:q̄ ipſum id quod uidebat.In hac autem proprietatis ſpecie:quæ nominibus ipſis cuiuſq; rei utitur:nulla uirtus eſt atq; ei cōtrarium eſt uitium:id apud nos impropriū.ακυρον apud græcos uocatur:quale eſt tantū ſperare doloreē:aut qđ in oratione Dolobellæ emendatū a Cicerone annotaui: mortem fere:aut qualia nunc laudantur a quibuſdam: quorum decernere uerba ceciderunt.Non tamen quicqd non erit ꝓprium:protinus & improprii uitio laborauit.quia primum omnium multa ſunt:& græce & latine:non denominata. Nā & qui iaculum emittit:iaculari dicitur.Qui pilam aut ſudē appellatione priuatim ſibi aſſignata caret.& ut lapidaī qd ſit manifeſtum:ita glebarum teſtarumq; iactus nō habet nomē.Vnde abuſio quæ κατα χρησιν dicitur neceſſaria.Trāſlatio quoq; in qua uel maxi mus eſt orationis ornatus: uerba non ſuis rebus accomodat.Quare proprietas nō ad nomē ſed ad uim ſignificandi refertur.nec auditu:ſed intellectu perpendenda eſt.Secundo modo dicitur proprium inter plura: quæ ſunt eiuſdem nominis:& unde cætera dicta ſunt:ut uortex eſtcontorta in ſe aqua:uel quicquid aliud ſimiliter uertitur:Inde propter flexum capillorum pars ſumma capitis: ex hoc inquam in montibus eminentiſſimum.recte dixeris hæc oía uertices:proprie tamen unde initium eſt.Sic ſoleæ & turdi piſces.& cætera. Tertius eſt huic diuerſus modus:cū res cōmunis pluribus in uno aliquo habet nomen eximium:ut carmen funebre propemenia:& tabernaculum ducis auguſtale

mœnia. Vt nenia legatur: sensus ipse aperte exposcit. Nænia. n. proprie dicitur carmen quod in funere cantat cũ carmen ipsũ pluribus sit cõe. Et uenales nouitios: unde uenalitii dicuntur negociatores se uorũ: & uenalitium ipsa corpora: uel uenditio: uel locus ubi uenduntur. Et corynthia æra. Corinthus q̃uis & dictio & urbs sit græca: tamen per iota scribitur. Est ãt Corinthus: ut scribit. L. Florus Achaiæ caput. græciæ decus inter duo maria lõitũ & ægeũ q̃ si spectaculo exposita Eã Mummius exercitu hostium sub ipsis isthmi faucibus fuso ab icolis desertã cepit. direpta primũ. deinde tuba præcinẽte deleta ẽ. Quid signorũ. qd uestium. qdue tabularũ raptũ incẽsum atq; corruptũ sit. Quãtas opes abstulerit: & cremarit hinc scias: qd̃ gcgd corinthii æris toto orbe laudat̃: incẽdio ſ pfiuisse comprimus. Nã & æris notã pcioſiorẽ ipsa opulẽtissimæ urbis fecit iniuria. quia incẽdio permixtis plurimis statuis atq; simulacris: æris auri argẽti q; uenæ in cõe fluxerũt. Non solũ aũt æra sed & signa quoq; & uasa corinthia dicũtur. Plynius libro trigesimo quarto. Signis quæ uocãt corinthia: plerisq; i tantũ capiuntur: ut secum circũferant: ut Hortensius orator sphingẽ a uerre reo oblatã: pp quam Cicero illo iudicio in altercatõe negãti ea se ænigmata intelligere respondit debere: quoniã sphingem domi hñt. Labolus delegatis tertio. Cui corinthia uasa legata essent: & bases huic quoq; quæ corũ uasoꝝ collocandorũ cã parata sunt: dubitabant Trebatius respondit.

Item quod cõmune est & aliis nomen intellectu alicui rei peculiariter tribuit̃: ut urbem romã accipimus: & uenales nouicios: & corrinthia æra: cũ sint urbes aliæ quoq; & uenalia multa: & tã aurũ & argẽtũ: q̃ æs corinthiũ. Sed ne i his qdẽ uirt⁹ oratoris ĩspicit̃ At illud iã nõ mediocriter pbãdũ: q; hoc etiã laudari mõ solet: ut ꝓprie dictum: ideſt quo nihil iueniri possit significantius: ut Cato dixit Caium Cæsarẽ ad euertẽdam rem p. sobriũ accessisse: ut Vergilius. Deductũ carmẽ. & Horatius. Ac rem tibiã hãnibalẽq; dirũ. In quo mõ illud· quoq; est a qbusdã traditũ proprii genus ex appositis: quæ epitheta dicunt̃: ut dulce mustũ: & cũ dẽtib⁹ albis: de quo genere alio loco dicẽdũ est. Etiam quæ bene translata sunt: ꝓpria dicisolent. Interi autẽ quæ sunt in quoq; p̃cipua: ꝓprii locũ accipiunt: ut Fabius inter plures imperatorias uirtutes: conctator ẽ appellatus. Possunt uideri uerba: quæ plus significant: quã eloquunt̃ i parte ponẽda pspicuitatis. Intellectũ eni adiuuant Ego autẽ libentius emphasin retulerim ad ornatũ orationis. quia non intelligatur efficiat: sed ut plus intelligatur. At obscuritas fit etiã uerbis ab usu remotis. ut si commẽtarios quis pontificum: & uetustissima fœdera: & exoletos scurtatus auctores id ipsũ petat. ex hisq; inde cõtraxerit: quæ nõ intelligũtur. Hinc eni aliq famã eruditionis affectant: ut q̃dã soli scire uideãt̃. Fallũt eni uerba uel religionib⁹ qbusdã magis familiaria: uel artiũ ꝓpria. ut attabulus uẽtus: & nauis saccaria: & in malacho sanũ: quæ uel uitanda apud iudicẽ ignarũ significationũ earũ. uel interpretãda sunt. Sicut i his quæ omonyma dicũtur: ut taurus animal sit. an mons. an signũ i cælo: an nomẽ hominis. an radix arboris: nisi distinctũ nõ itelligit. Plus tamẽ est obscuritatis i cõtextu & cõtinuatione sermonis & plures modi: Quare nec sit tã longus: ut eum ꝓsequi nõ possit in tẽtio: nec transiectio tarda: ut i hyperbaton finis eius differat̃: liæ familiaris sic dict⁹: qd̃ nocumẽtũ afferat. ἀπο του ατηβαλλειν. hoc ẽ a dãno imittẽdo. nauis uero saccaria arti nauiculariæ uĩ cẽ familiaris. nauis. n. saccaria a uehẽdis saccis denoiata eẽ uĩ. Et i malacho sanũ Hoc quoq; exẽplũ ut mihi uĩ c rruptũ iis relinq̃t̃ corrigẽdũ q nihil ab exẽplarib⁹ putãt recedẽdũ. Mihi certe: ĩgenue fateor nec ꝓcipi nec corrigi põt. Sicut in. ονομασια dicunt̃ æquoca: q̃ una uoce multa significãt. ut taurus.

Nec transiectio tarda. ut in hyperbaton finis eius differatur. Duabus litteris erasis: Traiectio & deferatur mihi legendum uidetur. Hyperbaton uero est transgressio quædam uerborum ordinem turbans: quod tamen interdum decoris gratia assumitur: ut animaducrti iudices omnem accusatoris orationem in duas ꝓdiuisam esse partis. Nam in duas partis diuisam esse rectum erat. Sed durumi & incompositum.

Ex hisq; inde contraxerit: quę nõ intelligunt̃. Corrupte qdẽ sic mihi legi uidetur: Forsitã a loco illorũ ex & his ea pronomen bene reponeretur ac. u. i a cõuersa itelligantur legeret̃ hoc mõ: eaq; ide cõtraxerit q̃ nõ intelligantur. Fallũt. n. uerba uel religionibus qbusdã magis familiaria uel artiũ ꝓpria ut attabulus uẽtus & nauis saccaria. Religiõib⁹ qdẽ legẽ. Sed fiagitiose ut ego qdẽ puto. nã regiõibus legẽdũ eẽ facile exẽpla declarãt. neq; n. Atabulus aut nauis saccaria noia sũt religiõibus familiaria sed regiõib⁹ atq; artibus. nã Atabulus uẽtus ẽ Apu

Quibus adhuc prior est mixtura uerborum. Peior legendũ esse contenderim quamuis prior in exemplaribꝰ deprehendatur. Nam mixtura uerborum & confusio peior est & magis obscurat orationem quam traiectio. Hæc autem uerborum mixtura græce dicitur ὑπερβατὸν quæ est species hyperbati ex omni parte confusi. ꝙle est illud Vergilianum. Tris notus abreptas in saxa latentia torquet Saxa uocant Itali mediis quæ in fluctibus aras. Etiam interiectione. qua & oratores: Hæc græce dicitur παρεμβεσιν recepto iam a latinis uocabulo quæ aduerbum transfertur interpositio. Nã Vergilius illo loco quo pullũ equinũ describit cũ dixisset. Nec uarî os horret strepitus. Pulus equi nus ꝓ simplex. l. scribitur. πωλος enim a græcis dicit Pullus uero galliæ ꝓ duplex In tertio u ero georgico hæc leguñ Nec uarios horret strepitus. illi ardua ceruix: Argutumq; caput, breuis aluus obesaq; terga. Luxuriatque tortis animosum pectus honesti. Spadices, glauciq; color deterrimus albis Et giluotũ siqua sonũ procul arma dedere Stare loco nescit. Vltra q̃ ullus spiritus durare possit: ostendit. Qui non uidet ostendunt esse legendum is se ad grãmatices rudimenta conferat pdiscenda. Græco uerbo utens σκοτιρον: hoc est obscura. nã σκοτιῶ significat obscuro. σκοτος nanq; tenebræ dicuntur. At ego ociosum sermonem dixerim: quẽ auditor suo ingenio itelligit. non pticulã negatiuam hic mihi sensus exigere uidetur. ut legamus non intelligit. Ociosus nanq; dicitur sermo. qui non percipitur: utpote qui nihil in auditorum animis operetur. Pessima uero sunt ἀλλιανοητα: hoc est quæ uerbis apta occultos sensus habent. ut conductus est cæcus secus uiam stare: & quæ suos artꝰ morsu laceraſſet fingitur i scholis supra se cubasse. ἀλλιανητα ad uerbum possunt transferri non intelligibilia. nam ἀλλιανοεω significat intelligo: unde ἀλλιανοητον intelligibile & ἀλλιανοητον non intelligibile. Ea uero enigmata mihi parum percipiuntur. Vt obscuritatem apud se ipsam discutiat & tenebris orationis inferat quiddam intelligentiæ suæ lumen. Vt ipse legatur loco illius accusatiui ipsam & sensus & ratio exigit. Quoddam præterea non quiddam legẽdum esse patet. Propter quod etiam reperimus sæpe: quæ non satis percepisse eos quibus adhuc prior ẽ mixtura uerborum: qualis in illo uersu. Saxa uocant itali mediis quæ in fluctibus aras. Etiam interiectione: qua & oratores & historici frequenter utuntur: ut medio sermone aliquem inserant sensum ipediri solent itellectus nisi quod iterpõit breue ẽ: Nã Vergillius illo loco quo pulũ equñ describit cũ dixet Nec uanos horret strepitus: cõplurib⁹ insertis alia figura qnto demũ uersu reddit. Siq̃ sonum procul arma dedere. Stare loco nescit. Vitãda imprimis ambiguitas: nõ hæc solum de cuius genere supra dictum ẽ: quæ icertũ intellectũ facit: ut Chremẽtẽ audiui percussisse Demeã: Sed illa quoq; quæ etiã si turbare nõ põt sensũ: i idẽ tamen uerborũ uitiũ incidit: ut si quis dicat uisũ a se hominẽ librũ scribẽtem. Nã etiã si librum ab homine scribi pateat: male tamẽ cõposuerat: feceratq; ambigum: quantũ in ipso fuit. Est etiã in qbusdã turba inaniũ uerbotũ. qui dũ cõmunẽ loquendi morẽ reformidant ducti specie nitoris circũeunt omnia copiosa loq̃citate: q̃ dicere uolunt. Ipsam deinde illã seriẽ cũ alia simili iungẽtes. miscenteſq; ultra q̃ ullus spiritus durare possit: extẽdunt. In hoc malum etiã aquibusdã laboratur: neq; id nouũ uitiũ ẽ: cũ iam apud Titũ Liuium inueniã fuisse præceptorẽ aliquẽ: q discipulos obscurare: quæ dicerẽt iuberet: greco uerbo utens σκοτισον. Vnde illa scilicet egregia laudatio tanto melior. Ne ego quidem intellexi. alii breuitatis æmuli necessaria quoq; oratiõi subtraunt uerba: & uelut satis sit scire ipsos que dicere uelit quãtũ ad alios pertineat: nihil putat At ego occiosũ sermonẽ dixerim: quẽ auditor suo ingenio intelligit. Quidam emutatis i puersũ dictis de figuris uitium consequuntur Pessima uero sunt ἀλλιανοητα hoc est que uerbis aperta occultos sensus habẽt: ut cõductus ẽ cæcus secus uiã stare & quæ suos argutus morsu laceraſſẽt: fingit i scholis supra se cubasse. In geniosa hæc & fortia: ut ex ancipiti diserta credãtur ꝑficiunt At persuasit qdem iam multos ista persuasio: ut id iã demum elegãter atq; exq̃site dictũ putẽt. quod interpretãdũ sit. Sed auditoribus etiã nõ nullis grata sunt hæc: quæ cũ itellexerint acumine suo delletãtur & gaudẽt: non q̃si audiuerint: sed q̃si inuenerint. Nobis prima sit uirtus ꝑspicuitatis. proprie uerba rectus ordo nõ in longũ dilata cõclusio. nihil neq; superfluat. Ita sermo & doctis probabilis. & planus ipitis erit Hæc ẽ elo/

quendi obſeruatio. Nã rerũ pſpicuitas: quo mõ præſtanda ſit dixim⁹ ĩ præceptis narrationis. Similis aũt ratio ẽ ĩ oibus. Nã ſi neq; pauciora q̃ oportet. neq; plura. neq; ĩordinata. aut ĩdiſtincta dixerimus: erũt dilucida: & negligẽter quoq; audiẽtibus aperta. qa id ipſum ĩ cõſilio ẽ habendum. non ſemp tã eſſe acrẽ iudicis intentionẽ: ut obſcuritatẽ apud ſe ipſã diſcutiat: & tenebris orationis inferat quoddã intelligentiæ ſuæ lumen: ſed multis eũ frequẽter cogitationib⁹ auocari: niſi tã clare fuerint: quæ dicemus: ut ĩ animũ eius oratio: ut ſol ĩ oculos: etiã ſi ĩ eã nõ intẽdatur incurrat. Quare nõ ut intelligere poſſit: ſed ne omnino poſſit nõ itelligere curãdũ. Propter qd etiã repetimus ſæpe: quæ nõ ſatis pcepiſſe eos: q̃ cognoſcũt putamus: qnæ cã utiq; noſtra ideſt culpa dicta obſcurius: q̃ cauſa ad planiora & cõmunia magis uerba deſcendimus: cũ id ipſũ optime fiat: qd nos aliqd nõ optime feciſſe ſimulem⁹.

De ornatu.

u Enio nunc ad ornatũ: in quo ſine dubio plus q̃ ĩ cæteris dicẽdi ptib⁹ ſibi idulget orator. Nã emẽdate q̃dẽ ac dilucide dicẽtiũ: tenue præmiũ ẽ: magiſq; uitiis careſ: q̃ ut aliquã magnã uirtutẽ adeptus eẽ uidearis. Inuẽtio cũ ĩpitis ſæpe coĩs. diſpoſitio modicæ doctriæ credi põt: & quæ ſũt artes altiores plerũq; occultãtur: ut artes ſint. Denicq; oĩa hæc ad utilitatẽ cauſarũ ſolã referẽda ſũt. Cultu uero atq; ornatu ſe quoque cõmẽdat ipſa qui dicit: & in ceteris iudiciũ doctorũ. ĩ hoc uero etiã populare laudẽ petit. Nec fortibus mõ: ſed etiã flugẽtib⁹ armis prœliatus in cauſa eſt Cicero Cornelii: cuius ſecutus eſſet docẽdo iudicẽ tãtũ: & utiliter demũ ac latine pſpicueq; dicendo: ut populus ro. admirationẽ non acclamatone tãtũ: ſed etiã plauſu cõfiteret. Sublimitas pfecto & magnificẽtia & nitor & auctoritas expreſſit illũ fragorẽ. Nec tã inſolita laus eſſet pſecuta dicẽtẽ: ſi uſitata & cæteris ſimilis fuiſſet oõ. Atq; ego illos q̃ aderãt: nec ſenſiſſe qd facerẽt: nec ſpõte iudicioq; placuiſſe: ſed uelut mẽte captos: & quo eſſẽt ĩ loco ignaros erupiſſe in hũc uolũtatis affectũ. ſed ne cauſæ q̃dẽ parũ cõferat idẽ hic orationis ornatus. Nã q libẽter audiũt: & magis attendunt: & facilius credũt. Plerũq; ipſa delectatione capiuntur nonunq̃ admiratione auferuntur. Nã & ferũ affert oculis terroris aliquid: & fulmia ipſa non tam nos confunderent: ſi uis eorum tantum non etiam ipſe fulgor timereſ. Recteq; Cicero his ipſis ad Brutum uerbis quandam ĩ epiſtola ſcribit. Nam eloquentiam quæ admirationeu nõ habet: nullam iudicio. Ariſtoteles quoq; eadẽ petẽdam maxime putat. Sed hic ornatus (repetã. n.) uiri: ſed fortis & ſanctus ſit: nec qui cognoſcunt putamus. Repetimus legẽdum eſſe facile ex ipſo percipitur ſenſũ. Nec fortibus modo ſed etiam fulgentibus armis prælia⁹ in cauſa eſt Cicero Cornelii: cuius ſecutus eſſet docendo iudicẽ tantũ: & utiliẽ demũ ac latine pſpicueq; dicẽdo. uarie legiẽ hic locus in exẽplaribus. Qua ex re facile colligiẽ eſſe corruptus. In aliis nãq; legiẽ cũ cõſecutus. Hic uero cui⁹ ſecutus. Quoꝝ neutrũ ſenſui cõuenire uideẽ. Quod ſi leuiter ĩmutandis uerbis emẽdare deprauata licet: cuiuſ loco duæ dictiones q nõ cũ ſyllabas mihi aſcribẽdæ uidenẽ. hoc mõ. Qui nõ aſſecut⁹ eẽt. & q̃ ſequunẽ. Sic. n. pſpicuus ẽ ſenſuſ. nec gcq; uerboꝝ tolliẽ quę obſita ac potius eraſa ĩ qbuſdã exẽplaribus ſenſum min⁹ aptũ minus quæ abſolutũ reddunt. Quidã. n. uir iſignis cum aliter hũc locũ corrigere neſciret: decẽ uerba ex hoc ſenſu eradere ſibi pmiſit. quod qdẽ nimiũ magnæ eſt arrogãtiæ. Sic. n. legit. Nec fortibus modo ſed etiam fulgẽtibus armis prælia⁹ in cauſa eſt Cicero Cornelii cõſecutus dicẽdo ut populus Romanus admirationẽ ſuã nõ acclamatiõe tantũ ſed etiã plauſu cõfitereẽ. Hoc uero mihi nõ corrigere ſed corrũpere libros uidetur. Accuſatus aũt fuerat Cornelius quod cũ eſſet gaditanus cõtra leges ac inſtituta maioꝝ a. Cn. Pnmpeio ĩperatore ĩ ciuitatẽ Romanã fuiſſet aſcriptus. Hunc defenderũt cũm alii clariſſimi quoq; oratores tum Põpeius ipſe ut ex ipſa Ciceronis oratione apte colligiẽ. Sed ne cãæ q̃dẽ parũ cõferat. alĩa expũcta confert legendũ eſt. Si uis eorũ tãtũ nõ etiã ipſe fulgor tatũ timereẽ. Tarũ iterato poſitũ uidetur ut redundans omnino eradendum. Nec effœminatam lenitatẽ & ſuco eminẽtẽ colorẽ manet. ſic qdẽ legiẽ pterq̃ quod in qbuſdã exẽplaribus ſcriptũ ẽ & ſucco eminentium colorũ manet: ſed corrupte. Neq. n. & copula diſſimi-

les casus cõnectere solet. Hic uero unius uerbi leui ĩmutatõe corrigitur hic sensus q nullo pacto a solœcismo defendi antea poterat. Manare nãq; absolutũ sit .cũ accusatiuo citra præpositionẽ iũgeret quod uix poetæ pmitteret nedũ oratori .Quare loco illius manet: hoc uerbũ amet totidem syllabarũ nec ei dissimile ita & sẽsu & ratione loquendi exigente reponat. leuitatẽ .ẽt per u scribat hoc est mollitiẽ .ac loco illius copulæ & nec locet. hoc mõ. Nec effœminatã leuitatẽ: nec fuco eminẽtẽ colorẽ amet. Est.n. trãslatio a mulieribus sũpta q̃ & uellẽdo corpora moliora leuioraq; reddũt & fucando rubicũdiora. Quare nẽo & corruptis dicat me inimicũ esse cultedisc̃etibus.s.lra de medio eli dat. ut dicẽtibus legat. Nõ eẽ hãc uirtutẽ: sed illis eã non tribuo. Castigate in qbusdã exẽplarib⁹ nego uerũ ẽ ascriptũ. hoc mõ. Nõ esse hãc uirtutẽ nego. Quid illo qncunce speciosius? qd ĩ quancũq; ptẽ spectaueris rectus est. Enim pticula mihi uidet ascribẽda. & q littera. d. erasa. & rectus: i uocali expũcta ut legat sensus exposcit. hoc mõ. Quid.n. illo qncunce speciosius: qui in quãcunq; ptẽ spectaueris rectus est.

Quincunx aũt hoc loco dicit spaciũ qnq; unciarũ quod inter hortorũ arbores consueuit relinq ut ex Xenophon ĩ phædia Cyri & Cicero in senectute testatur. Uncia aũt nõ solum põderibꝰ sed ẽt mẽsuris adhibet. Hæc aũt de secũdo georgicorũ Vergiliũ libro sũpta uident. Sic.n. illic scribit. Omnia sunt paribus numeris dimẽsa uiarũ. Nõ animũ mõ uti pascat pspectus inanẽ: Sed qa nõ aliter uires dabit oĩbus æquas.

In orbẽ se formosius fundãt. Et protinus fructũ ramis pluribus feret: fundet mihi legẽdũ uidet: ut modi similes & nũeri copulẽt. Decẽcior equꝰ cuiꝰ astrictus ilia. Astricta legẽdũ eẽ ne admonitione qdẽ dignum uidet. Sũt autẽ uerbũ est ascribendũ. hoc mõ. Cuius astricta sunt ilia. Illud obseruatione dignius: quod hic ipse honestus orator materiæ genere dẽt esse uariatus. Vt ornatus non orator legat ac p præpõ ascribat: sensus exposcit. hoc mõ. qd hic ipse honestus ornatus p materiæ genere debet esse uariatus. Nãq; illud genus ostẽtatõis cõpositũ. Ostẽtationi lra. s. expuncta legat. Demonstratiuũ aũt genus ad ostentationẽ maxime uidet esse cõpatum. Præterea non debet qdã ubi maxima rerũ momẽta uersant: de uerbis eẽ solicitus. Quidẽ sane ĩ aliis quo effœminatã lenitatẽ: & fuco eminẽtẽ colorẽ manet. sãguine & uiribꝰ niteat. Hoc aũt adeo uerũ est: ut cum in hac maxime parte sint uicina uirtutibꝰ uitia: etiã q̃ uitiis utunt: uirtutis tamen his nomẽ ĩponãt: Quare nemo ex corruptis dicat me inimicũ esse culte dicẽtibꝰ. nõ hãc esse uirtutẽ: sed illis eã nõ tribuo. An ego fũdũ cultiorẽ putẽ: ĩ quo mihi qs ostẽderit lilia & uiolas & amœnos fõtes. surgẽtes: q̃ ubi plena messis: aut graues fructu uites erũt? Sterilẽ platanũ: tonsaq; myrtos: q̃ maritã ulmũ & uberes oleas præoptaueri? Habeãt illa diuites: licet qd eẽt: si nihil aliud haberẽt? Nullus ne ergo etiã frugiferis adhibẽdꝰ ẽ decor? qs negat? Nã & ĩ ordinẽ certaq; iteruala redigã eas arbores. q̃d illo qnquũce speciosius? q ĩ q̃cũq; ptẽ spectaueris: rectus est? Sed protinus in id quoq; prodest: ut terræ succũ æq̃liter trahãt surgẽtia in altũ cacumina. Oleæ ferro coercẽdo in orbẽ se formosius fũdãt. & protinus fructũ ramis pluribꝰ feret. Decẽtior equus: cuius astrictus ilia: sed idẽ uelocior. Pulcher aspectus sit athlæta: cuius lacertos exercitatio expressit. Idẽ certamini patior. Nunq̃ mera spes ab utilitate diuiditur. Sed hoc qdẽ discernere modici iudicii ẽ. Illud obseruatiõe dignius: quod hic ipse honestus orator materiæ genere debet esse uariatus. Atq; ut a prima diuisiõe ordinar: nõ idẽ demõstratiuis & deliberatiuis & iudicialibus causis conueniet. Nãq; illud genus ostentationi cõpositũ solã petit audiẽtiũ uoluptatẽ. Ideoq; oẽs dicẽdi artes aperit: ornatũq; oronis exponit: ut q non insidiet: nec ad uictoriã: sed ad solũ finẽ laudis & gloriæ tẽdat. Quare qcqd erit sẽtẽtiis populare. uerbis nitidũ. figuris iucũdũ: trãslationibus magnificũ. cõpositione elaboratũ: uelut institor qdã eloquẽtiæ ituẽdũ: & penæ ptractandũ dabit. Nã euẽtus ad ipsũ. non ad cãm referutr. At ubi res agitur: & uera dimicatio est: ultimus sit fame locus. Præterea nõ debet qdẽ ubi maxia rerũ momẽta uersant: de uerbis esse solicitus. Neq; hoc eo ptinet: ut ĩ his nullus sit ornatus. sed ubi pressior & seruior: eo minus cõffessus: præcipue ad materiã accõmodatus. Nã & suadẽdo sublimius aliqd senatns cõcitatus populꝰ: & ĩ iudiciis publicæ capitalesq; cãæ poscũt accuratius dicẽdi genus. Ad priuatũ cõsiliũ. cãs paucorũ: ut frequẽ-

ter accidit:clauſorũ purus ſermo & diſſimilis curæ magis decuerit. An nõ pudeat certã creditam pecuniam periodis poſtulare:aut circa ſtillicidia affici: aut manicipia redhibitione ſuadere? Sed ad ꝓpoſitũ. Et quoniã oõnis tã ornatus q̃ pſpicuitas:aut í ſingulis uerbis eſt:aut in pluribus poſitus. qd ſeparata. qd cõiuncta exigãt cõſideremus. q̃q̃ rectiſſime traditũ eſt pſpicuitatẽ propriis. ornatũ trãſlatis uerbis magis egere. Sciamus inornatum eſſe quod ſit improprium. Sed cũ idẽ frequentiſſime plura ſignificet:quod σύνωνυμια uocaſ: iã ſunt aliis alia honeſtiora. ſublimiora. nitidiora. iucundiora. uocaliora. Nam ut ſyllabæ e litteris melius ſonantibus clariores ſunt ita uerba e ſyllabis magis uocalia. & quo plus quæq; ſpiritus habet:auditu pulchrius:& quod facit ſyllabarũ:idẽ uerborum quoq; inter ſe copulatio:ut aliud alii iũctũ melius ſonet Diuerſus eſt tamen uſus. Nam rebus atrocibus uerba etiam ipſo auditu aſpera magis conueniẽt. In uniuerſũ quidẽ optima ſimpliciũ creduntur. quæ aut maxime exclamant:aut ſono ſũt iucũdiſſima. & honeſta q̃dem turpibus potiora ſemper:nec ſordidís unq̃ in oratione erudita locus. Clara illa atq; ſublimia plerũq; materiæ cernenda ſunt. Quod alibí magnificum. tumidũ alibi. Et quæ humilia erica res magnas: apta circa minores uidentur. & ſicut in oratione nitida notabile eſt humilius uerbũ:& uelut macula:ita a ſermone tenui ſublime nitidũq; diſcordat. ſitq; corruptũ:qa in plano tumet. Quædã non tã rõne q̃ ſenſu iudicantur:ut Illud. Cæſa iũgebãt fœdera porca. fecit elegãs fictio noís. quod ſi fuiſſet porco uillæ erat. In quibusdam rõ manifeſta eſt. Riſimus & merito nup poetam:quí dixerat. Prætextam in ciſta mures roſere camilli. At Virgilii miramur illud Sæpe exiguus mus. Nã epithe/ton exigu9 aptum proprium efficit:ne plus expectaremus:& caſus ſingularis magis decuit. & clauſula ipſa unius ſyllabæ non uiſitata addidit graciam. Imitatus eſt itaq; utrumq; Horatius. Naſcetur ridiculus mus. nec augenda ſemper oõ:ſed ſubmittenda nonnunq̃ eſt Vim rebus aliquando ipſa uerborum humilitas affert. An cuiu dicit in Poſionem Cicero Cũ tibi tota cognatio in ſerraco aduehatur. ícidiſſe uidetur in ſordidum nomen? non eo cõtemptum hominis:quẽ deſtructũ uolebat auxiſſe? & alibi. Caput opponis cum eo conificans: Vnde interim grati idiotis:de quo q̃lis eſt ille apud. M. Tul

que legitur exemplaribus. Sed qſq; loco qdẽ ut legaſ ſẽſus expoſcit. Ad priuatũ cõſilium rãs paucorũ ut frequenter accidit calculorũ. Vnius littere immutatione ſæpenumero totus confunditur ſenſus. Quod qdem inde facile colligi põt. Niſi .n.d.littera in.t.ipſi cognatã mutet:ut At legaſ ac q; copula aſcribat integer ſenſus nõ pcipiet:hoc modo. At priuatum conſilium cauſaſq;. An non pudeat certã creditã pecuniam periodos poſtulare? aut circa ſtilicidia affici? aut manicipi redhibitione ſudare. Aut in mancipii redhibitione ſudare. hoc eſt in agendo tanta uti uehementia ut ſudorem emittas. Eſt autẽ redhibitio actionis nomen:quæ & redhibitoria actio uocatur. ea uero actio intentaſ cõtra eum. q qd corrupti uitioſiue uẽdiderit:ut cogatur & pcium reſtituere & retro quod tradiderat accipere. hoc eſt .n. redhibere:ut ex titulo de ædilicio edicto & redibitoria & q̃to minoris actione facile colligi põt. Periodus uero eſt cũ ſenſus longiore uerborũ ambitu circũ ducitur. cui qdẽ ut ipſe Fabius ait:plurima nomina dat Cicero ãbitũ. circuitũ:cõprehẽſionẽ. cõtinuationem. circũſcriptionem. genera eius duo. alterum ſimplex: cũ ſenſus unus lõgiore ambitu circũducitur. alterrum quod conſtat membris inciſis quæ pluresſ ſenſus habẽt. Modus eius a Ciceróe aut quatuor ſenariis uerſibus: aut ipſius ſpũs mõ terminatur. Aut mancipii redhibitione ſudare. Vlpian9 d̃ ædiliti o edicto:& redhibitoria actione. Redhibere eſt facere ut rurſus haheat uenditor qd̃ habuerat:& quia reddendo id fiebat:iccirco redhibitio eſt appellata q̃ſi redditio. Sed cum idẽ frequẽtiſſime plura ſignifi cet. Numero plurali ſignificẽt

eſt legen dũ ut intelligamus idẽ a pluribus ſignificari qũæ ſinonyma dicunt ut enſis. gladius. ſparta mucro:eiuſdem rei nomina ſũt. Et quo plus quæq; ſpũs hẽt auditu pulchrius: Aut audiť: aut qd magis ꝓbo pulchrior mihi legẽdũ uť. Clara illa atq; ſublimia plerũq; materiæ cernẽda ſũt. Mõ ut aſcribaſ ſenſus expoſcit & ita í qbuſ dã legigiť exẽplarib9: ut ſit materiæ mõ. Et quæ. Pro quo legẽdũ eẽ q̃ admonẽdũ qdẽ uť. Et alibi. Conũ dť ut aít Varro quod cogitur. in cacumen uerſus. Inde uerbum uulgare conifico. Vnde interim grati idiotis de

quo qualis est ille apud. M. Tulliũ Pusio. Aut hic aliqd sensui necessariũ deest. aut certe duæ hæ dictiões de quo sunt expungendæ. Cubitabat præterea recte in aliis legitur exemplaribus loco illius dormitabat. Sic. n. in orõe pro Cælio scriptũ est. Et Fabius q cornicũ oculos confixit Ita quidẽ legit: sed Flauius eẽ legẽdũ eẽ facile ex oratione pro Muræna unde hæc sumpta sũt: colligi potest. Intuẽtus ẽ: inqt Cicero scriba qdã. Cn. Flauius: qui cornicũ oculos confixerit & singulis diebus ediscẽdos fastos populo propo uerit: & ab ipsis iurisconsultis eorum sciam cõpilarit. Et pro Milone heu tu Risio. Heus & Rusio legat ẽ autẽ nomẽ serui: q p qõnẽ de cæde Clodii iterrogat: Et Erutius Antoniaster. ex oróep Vareno sũptũ est hoc exẽplũ ut ait Priscianus. Noia ãt hmói terminationis & similitudinẽ & imitationẽ significãt: quę quidẽ humilia ac uulgaria quidẽ sunt. Id tamen cũ in declamatóibus est notabilius. Cũ pticula ut cessãt & otiosa expungat. Sed frequenter cã risus nũc utiq cum hæc exercitatio procul a uerita te seiuncta laboret incredibili uerborũ fastidio: ac si magnã pte sermonis abscideri. Loco si cõiunctõis sibi datiuus uidet esse reponendus: sicq qbusdã i exẽplaribus legitur. Quibus non qlibet fuerat usus. Ne hic qdẽ sẽsus iteger habet nisi duę litteræ. u. & .r. ascribantur: quo usurus legat nõ usus. hoc ẽ quibus qlibet uti ausus nõ fuisset.

Quæ etiã in picturis ẽ grauissima: uetustatis immitabilẽ arti auctoritatem. grauissima qdẽ legit. Sed unius litteræ mutatione si legeret gratissima magis sensui cõueniret. Oppido .i. ualde Antigorio 'antiq antigerio p ualde dixerũt: ut iqt Festus Pompeius. Erumnas qd opus est? tanq̃ parum sit si dicatur: quod horridũ reor tolerabile autumo tragicũ plẽ dicẽdã: uniuersã eius psapiã isulsũ. Hic locus ita ẽ & deprauatus & cõfusus ut nec recte pcipiat nec facile corrigi possit. Quę dã eẽ necessario iteri sumunt. Etiã nõ eẽ legat. Enũcupare & fari multa alia etiã audiẽtibus iseri possũt. Emancipare qdẽ uetus ẽ uerbũ sed quo necessario utimur. Quare emãcipare potius q̃ enũcupare legẽdũ uꝝ ac q̃ copula & aut grata ascribẽdũ aut audiẽtib9 i uocali. erasa legẽdũ. hoc mó. Emãcipari & fari multaq̃ alia ẽt audiẽtib9 grata iseri possunt. In qua mirifice Vergi. et corithiorũ amator Tucydides Britãnus. Totus ħ loc9 adeo ẽ cõfusus ut nullus sẽsus elici possit. Sũt ãt uerba Cibri cuiusdã. a quo fratrẽ occisũ hoc iocoso dcõ cicero notauit. Ciber germanũ occidit. Hoc uero dictũ ex ãbiguo suptũ ẽ. Nã Ciber & gẽtile nomẽ ẽ & ppriũ uiri. german9 iteri gẽtẽ significat: iteri fratrẽ. Sũt aũt Cibri germanis finitimi. Itaq̃ ãbigutate sermõis iocat9 ẽ Cicero. Et uerba ãtiq̃ multũ furate Catóis. ãtiq legẽdũ eẽ q non

liũ Pusio q cũ maior sorore dormitabat. & Fab. q cornicũ oculos cõfixit. & p Milone illud. heus tu rufio & Erutius Antoniaster. Id tamen cum in declamationibus est notabilius: laudariq̃ me puero solebat. da pri panem: & in eodem etiam canem pascis. res quidem præcipue in scolis anceps: sed frequẽter cã risus. Nunc utiq̃ cũ hæc exercitatio p̃cul a uiritate seiũcta laboret icredibili uerborũ fastidio: ac si magnam partẽ sermonis abscideri. Cum sint autem uerba propria. ficta translata: propriis dignitatem dat antiqtas. Namq̃ & sãctiorem & magis admirabilẽ faciũt oõnem. qb9nõ qlibet fuerat usus eo q̃ ornamẽto acerrimi iudicii. P. Vergi. unice ẽ usus: Olli. n. & quia nam & mis & pone pollucẽt: aspgunt illãquæ etiã in picturis ẽ grauissima uetustatis imitabilẽ arti auctoritatem Sed utẽdũ mõ: nec ex ultimis tenebris repetẽda. Satis ẽ uetus quæso. qd necesse ẽ dicere oppido quo sunt usi paululum tempore nostro supiores: uereor ut iã nos ferat qsq̃. Certe antigerio cuius eadẽ significatio est: nemo nisi ambitiosus utetur. Erũnas qnid opus est? tanq̃ parum sit si dicatur: quod horridum reor tolerabile autumo. tragicũ prolẽ dicendam: uniuersam eius prosapiam: insulsum. quid multa? totus prope mutatus est sermo. Quædam tamen adhuc uetera uetustate ipsa gratius nitent. quædam esse necesario interim sumuntur. Enuncupare & fari multa alia etiam audientibus inseri possũt. Sed ita demũ si non appareat affectatio. In quã mirifice Vergilius: & corinthiorũ amator iste uerborũ Thucydides: británus attice fepres. thau (gallicum. n.) & spinæ malo illi sit. Ita oía ista uerba miscuit fratri Cimber hic fuit: a quo fratrem necatum hoc Ciceronis dicto notatũ est. Germanuũ Cimber occidit. Nec minus noto Salustius epigrãmate incessit. Et uerba antiqui multum furate catonis Crispe iugurtine conditor historiæ. odiosã cura. Nam est cuilibet facilis: & hoc pessimũ q̃ rei studiosus: non uerba rebus aptauit: sed res extrinsecus arcessit: quibus hæc uerba conueniant. Fingere ut primo libro dixi: græcis magis concessũ est: qui sonis etiam qbusdã & affe

phi. xi. c. 77.

uidet ſtudio rhetorices relicto ſe grãmaticis reddat iſtrũẽdũ. Saluſtiũ aũt multa a Catone ſumpſiſſe ſcribit etiam Suetonius i uita Auguſti. Ita ut uerbis iquit quæ Criſpus Saluſtius excerpſit ex originibus Catonis utaris. Aſinius uero Pollio in quadã epiſtola: ſi referẽti. A. Gellio credimus: Saluſtiũ reprehẽſione dignũ dicit qđ i prio hiſtoriarũ eos q maris trãſitũ fecerãt: trãſgreſſos appellauit: quos trãſfretaſſe dici ſolitũ ẽ. Nã trãſgreſſus a pedum gradu appellat: idcirco q nõ põt nauigãtibus cõuenire. Odioſa cura nã ẽ cuilibet facilis: & hoc peſſimũ Peſſima recti⁹ i gbuſdã legit exẽplarib⁹. ut ad curã referat, q̃ pp hoc ẽ peſſima. Nõ alia libertate q̃ primi illi hoĩnes.

ctibus non dubitauerunt noĩa aptare: non alia libertate. q̃ illi primi homines reb⁹ appellationes dederunt: Noſtri autem i iungendo. aut in deriuando paulũ aliquid auſi: uix i hoc ſatis recipiunt. Nam memini iuuenis admõdũ inter Pomponiũ & Senecam etiã præfacionibus eſſe tractatum. an gradus eliminat in tragœdia dici oportuiſſet. At ueteres ne expctorat quidẽ timuerunt. & ſane eiuſdem notæ eſt examinat. At i tractu & declinatione talia ſunt: qualia apud Ciceronem beatitas & beatitudo: quæ dura quidem ſentit eſſe: uerum tamen uſu putat poſſe moliri. Nec a uerbis modo: ſed a noĩb⁹ quoq; deriuata ſunt quædam: ut a Cicerone ſullatũ. & Aſinio fimbriatũ & fibulatũ. Multa ex græco formata noua: ac plurima a Sergio Flauioq; dura: quemadmodũ uidẽtur: utraq; ens & entia: quæ cur tãtopere aſpernemur nihil uideo: niſi q̃ iniqui iudices aduerſus nos ſumus. Ideoq; pauptate ſermõis laboramus. Quædam tamen perdurant. Nam & quæ uetera nũc ſũt: fuerũt olim noua. Et quedã in uſu p q̃ recẽtia: ut Meſſalla primus reatũ. numerarium Auguſtus primus dixerũt. Reatũ nemo ante Meſſallã. numerariũ nemo ante Auguſtum dixerat. Piraticã quoq; ut muſicã & fabricã dici adhuc dubitabant mei præceptores. Fauorẽ & urbanum Cicero noua credit. Nã & in epiſtola ad Brutũ. Eum inquit amorem: & eũ ut in hoc uerbo utar: fauorẽ in cõſiliũ aduocabo. & ad Appium pulchrũ. Te hominem non ſolum ſapientẽ: uerũ etiã ut nunc loquunt urbanũ. Idẽ putant a Terentio primũ dictũ eſſe obſequũ. Cecilius ad Siſennã. Albenti cælo: Ceruicẽ uidet Hortenſius primus dixiſſe. Nã ueteres pluraliter appellãt. Audẽ-

Quãuis exẽplaria refragentur tñ q̃ ablatiuus uſ aſcribẽdus ut legat Nõ alia libertate q̃ q̃ p mi hoĩes rebus appellatões derũt. At ueteres ne expcto rat qdẽ timuerunt. & ſane eiuſ dẽ notæ eſt examinat. Expectorare uero eſt e pectore eiicere. ut Nonius exponit. Actius i Phœniſſis. Incuſãt ultro a fortuna opibuſq; oĩb⁹ deſertũ. abiectũ afflictũ ex aĩo expectorãt Et Craſſus apud Ciceronẽ libro de oratore tertio. Tum pauor ſapiam oẽm mihi exaĩato expectorauit. At in tractatu & declinatione. Tractum ac declamatione hoc loco pro dictionũ productione & deriuatione accipimus. Sed a noĩb⁹ quoq; deriuata ſũt q̃dã ut a Cicerone Sullatũ. & Aſinio Fimbriatũ & fibulatũ. A noĩbus p priſ hæc puto deriuata: Figulatũq; idcirco eſſe legẽdum. Quod ſi ſullaturit a Sylla ſiue Sulla & fimbriaturit legeret: cũ eo conueniret quod in decimo ad Atticũ Cicero ſcribit. Cn. nĩ biẽnio añ cogitauit. Syllaturit animus ei⁹ & pſcripturit. Sic uero legẽdũ eſſe apte ex iis colligitur q̃ Fabius ipſe refert paulo poſt ubi de onomatopœia præcipit uix igt illa q̃ παραγωγα uocãt quæ ex uocibus i uſũ receptis quocũq; mõ declinant nobis pmittimus q̃lia ſũt ſullaturit & pſcripturit Multa ex

græco formata noua ac plurima a Sergio Flauioq; dura quẽ admodũ uident utraq; ẽs & entia. Corrupte qdẽ ſic legit. Sed ita corrigi põt: ſi quoq; genitiuus aſcribat: & quẽ accuſatiuus eradatur. ac loco eius q̃dã noĩatiuus reponat. nec nõ utraq; expungat ut aduerbio aſcripto. Hoc mõ. Quoq; dura q̃dã admodũ uident ut ens & entia. Numerariũ Auguſtus primus dixerũt. Munerariũ emẽdare in aliis legit exẽplaribus. Reatũ nemo añ meſſalã. nũerariũ nemo añ Auguſtũ dixerat. Tãetũ in his ſẽſib⁹ nulla ineſt deprauatio. mihi tñ a Fabii cãdore e legãtiaq; alieni uident ac de margine impitia alicuius in præcpto q̃ Fabii cõtextũ trãſlati. Neq; n. cõſueuit Fabius ea ſtati repetere q̃ apte præcepit. Quid aũt aptius dici poteſt q̃ hoc. ut Meſſala primus reatũ Munerarium Auguſtus primus dixerũt? ut aũt hoc eleganter ẽ p̃ceptũ ita illud inepte ẽ appoſitũ. Reatũ nemo añ meſſalã. munerariũ nemo ante Auguſtũ dixerat. Quare de cõtextu i marginem mihi duo ſenſus uident referendi. Vt i hoc uerbo utar. In p̃poſitio expungat. Hmõi uero remediis ſolemus uti cũ aut dura aut noua ſunt uerba qb⁹ utimur ut hoc uerbo utar. ut nũc loquunt. ut ita dicã. ſi licet dicere: pmittite mihi ſic dicere. Idem putant a Terẽtio primũ dictũ eẽ obſequũ. Pũtat legẽdũ eẽ nemo nõ uidet. Hoc aũt Cicero ait in dialogo de amicitia. Quod qa falſũ ẽ. Nã & Plautus & Neuius eo uerbo uſi ſũt: idcirco Fabius igt eũ putare. Nã fere q putãt deceipiunt. Albẽti

cælo. Sereno aere: qđ etſi in raro ẽ uſu: in nono tñ Cæſaris cõmentariorũ legiť. Cæſar exploratis regionibus albenti cælo oĩs copias caſtris educit. Ceruicẽ uideť Hortẽſius primus dixiſſe. Hoc & Varro libro de anologia primo ſcribit his uerbis Ab eo quod alii dicũt Ceruices: id Hortẽſius in poematis Ceruix. Ex quo apte colligitur ſeruiũ de hoc noĩe falſa p̃cepiſſe: cũ in ſecũdũ æneidos ingt: Ceruix in numero ſingulari collũ ſignificat. Si plur ali utamur: ſuperbiã oſtendimus. ut in uerrinis Frãge ceruices. Neq; n. accedo Celſo q ab oratore uerba iungi uetat. Fingi legẽdũ cẽ nõ iungi facile & ex ſenſu & ex iis quæ ſequunť p̃cipiť. Nã cũ ſint eorũ alia ut dicit Cicero natiua. Huiuſmodi uerba: quæ a Cicerone natiua appellanť. Varro libro de origine linguæ latinæ primo uocat primigenia: de quibus idẽ qđ & Cicero & Fabius præcipit his uerbis: Primagenia dicunť uerba ut lego ſcribo. ſto. ſedeo. & cætera quæ nõ ſunt ab alio uerbo: ſed ſuas habent radices. Cõtra uerba declinata ſũt: quę ab alio oriuntur ut lego. legis. legi. legã. Qua de re græcũ erit illud elegãtiſſimũ: quo præcipiť ita ϖροεπιπλησσειν τη υπερβολη. hoc ẽ. p̃mõere träſgreſſione. nos uti uocabulis minus uſitatis ϖροεπιπλητω. n. ſignificat ante p̃cutere. Itaq; de ſingulis uerbis ſatis dictũ. De p̃poſitionẽ ſenſus ſine cõtrouerſia exigit: ut đ ſingulis legamus. Sed ne ornata quæ ſũt qdẽ. Recte in exẽplaribus qbuſdã q̃ relatiuũ nõ eſt aſcriptũ. Quod uiderint q nõ putãt eſſe uitandã. m. lr̃a expuncta uitãda legať. Quidã aũt e philoſophis h ẽ epicurei ac eynici unã quãq; rẽ ſuo nomine appellandã cenſebant: id quod iocãs Cicero in epiſtolis ad Pætũ ſcribit. Nam prima uirtus eſt uitio carere. Sententia eſt Horatiana. Virtus eſt uitium fugere & ſapiẽtia prima ſtultitia caruiſſe. Probabile ãt Cicero id genus dicit quod nõ plus minus ue eſt q̃ dicit. Hoc ultimũ uerbũ eẽ expungẽdũ ac eius loco decet reponẽdũ facile ex Ciceronis partitionib9 colligiť ubi hoc præcipiť. Itaq; nobis eſſe auctoritatẽ i uerbis. hic illã præpoſitionẽ in cũ nobis ablatiuo eẽ eradẽdã ac loco eius uult uerbũ: etiã repugnãtibus exẽplaribus reponendũ tũ ex ſenſu tum ex ipſis partitionibus aperte cognoſcetur. hoc mõ. Itaq; uult eſſe auctoritatem in uerbis. ſententias uel graues uel aptas opinionibus hominũ. Delectant tranſlata ſupra lata ad nomen adiuncta. puplicia. Quid ſibi hoc loco uelint ſupra lata & duplicia nõ uideo. Sed quoniam uitia prius demonſtrare aggreſſi ſumus: uel hoc uitium ſit: quod κα ο

dũ itaq;. Neq;. n. accedo Celſo: q̃ ab oratore uerba iungi uetat. Nã cũ ſint eorũ alia ut dicit Cicero. natura. i. quæ ſignificata ſũt primo ſenſu. alia reperta quæ ex his facta ſũt ut iã nobiſ ponere aliq̃ quæ illi rudes homines: primiq; fecerũt: fas nõ ſit At deriuare. flectere. cõiũgere quod natis poſtea cõceſſũ eſt: quando deſiit licere? Et ſiqd periculoſius finxiſſe uidebimur qbuſdã remediis præmuniendũ eſt. Vita dicã: Silicet dicere. quoddãmodo. p̃mittite mihi ſic. quod idem etiã in his quæ licẽcius träſlata erũt. pderit: quæ nõ tuo dici poſſũt. Iu quo nõ falli iudiciũ noſtrũ ſollicitudine ipſa manifeſtũ erit. Qua de re græcũ erit illud elegãtiſſimũ: quo præcipiť ita ϖροεπιπλησσειν τη ϖερβολη. Tranſlata pbari niſi cõtextu ſermonis nõ poſſũt. Itaq; ſingulis uerbis ſatis dictũ. quæ ut alio loco oſtẽdi p̃ſe nullã uirtutẽ habẽt. Sed ne in ornata quæ ſunt qdem: niſi cũ ſũt infra rei dequa loquẽdũ ẽ dignitatẽ: excepto ſi obſcæna nudis noĩbus enuncienť: quod uiderim q nõ putãt eſſe uitandã. qa nec ſit uox ulla natura turpis: & ſi q̃ eſt rei de formitas: alia quoq; appellatione q̃cũq; ad i tellectũ eũdẽ nihil omi nus perueniat. Ego romani pudoris more cõtentus: ut iã reſpondi talib9 uerecũdiã ſilẽtio uindicabo. Iã hic igiť cõiuncti ad rõnẽ ſermonis träſeamus. Cuius ornatus i hæc duo prima diuidiť: quã cõcipiamus elocutionẽ. quomõ efferamus. Nã primũ eſt ut liqueat augere qd uelimus. an minuere: cõcitaťdicere. an moderate. læte an ſeuere. abũdãter an preſſe. aſpere an leniter. magnifice an ſubtiliter. grauiť an urbane. Tũ quo tranſlationis genere q̃b9 figuris. q̃lib9 ſẽtẽtiis. quo mõ qua poſtremo collocatione id qđ itẽdimus efficere poſſimus. Cæterũ dicturus q̃b9 ornet oratio: príus ea q̃ ſũt huic cõtraria laudi attingã. Nã prima uirtus ẽ uitio careť. Igiť ante oĩa ne ſpemus ornatã orationẽ fore quæ p̃babilis nõ erit. Probabile aũt Cicero id genus dicit qđ nõ plus minus ue ẽ q̃ dicit: nõ qa comi expoliriq; nõ debeat (Nã & hæc ornatus ps ẽ) Sed qa uitium ẽ ubiq; qđ nimiũ ẽ. Itaq; i nobis eẽ auctoritatẽ in uerbis ſẽtẽtias uel graues uel aptas opinionib9 hominũ ac morib9. His .n. ſaluis licet aſſumere ea q̃b9 illuſtrẽ fieri orõnẽ putat. Dele

φατον uocatur sine mala consuetudine. Loco sine præpositionis legendum esse siue aperte ex altero quod subiicitur mẽbro apparet. κακοφατον autẽ ideſt uitium quod uulgus grãmaticorũ corrupte cacẽphaton uocat. Interpretatur autẽ male hoc est turpiter dictum. Vitia uero ornatui contraria qnq; esse dicuntur. Cacophaton æschrologia: Tapinosis. Caco ζελια κακο syntheton. Cacophaton qdem ẽ uitio compositionis inuerecunda suspicio ut illud apud Terentium Arrige aures Pãphile: & illud Vergilianum. At ramum hunc aperit ramũ qui forte latebat. Sed Fabius sub κακοφατι nomine æschrologiam quoq; complectitur. Est. n. æschrologia uitio cõpositõis iucrecũda orõ. aut cõpositio uerboꝝ obscœnæ significatõis: ãt unius uerbi obscœna significatio & ꝓnũciatio ut nũe cũ nauib⁹ æqt. & apud Sallustiũ. ductabat exercitus. Vt ductare exercit⁹ & patrare bellũ apud Sallustiũ dicta fãcte & ãtiq; ridẽtib⁹ sidiis placet. Nobis aut qbusdã aut qd tale ascribẽdũ uf. Neq; n. ridẽtib⁹ ad deos referẽ. uerũ illud si diis placet ẽ Ironia idignatõis plena. Quare ensus exigere uf ut ridentibus nobis legaẽ. Quia ultia prioris syllabe lra q̃ exprimi nisi laboris coeũtibus nõ põt aut iterſistere nos idecẽtissime cogit ãt nõ cogitata cũ isequẽte i natura eius corrũpiẽ. Médæ ex hoc sensu tollunẽ si & laboris o uocali ex puncta legaẽ. & ꝓ cogitata cõtinuata & ꝓ natura naturã ut sit accusandi casus. Vt si itercapedines noiatiuo casu qs utaẽ. Intercapedis qdẽ ut eẽt genitiu⁹ scripsit Fabius. Sed quorũdam puerso iudicio i noiatiuũ pluralẽ genitiu⁹ ipse fuit cõmutatus. quo mõ. si legaẽ: nullũ est hoc exẽplũ. Quare citra ullum dubiũ itercapedinis ẽ legẽdum Nam intercapedinis noiatiu⁹ ẽ itercapedo: quẽ sigſ diuideret ac priorem syllabas tres efferret. deide pedo: nimiq; iobscœnitatẽ icideret Pedo. n. ꝓ se uerbũ ẽ obscœnũ. Quã obscœnitatẽ Fabius uitãs eũ noiatiuũ apponere i cõtextu noluit. Vt apd. Ouid. Quęq; latẽt meliora puta. ex uerbis q̃ lõgissime ab obscœnitate. Puto ẽ legẽdũ. atq; ac copula mihi ascribẽda uf. ut sit ac ex uerbis. Eoꝝ aũt Ouidii uerboꝝ sẽsũ puer se qdã a pudẽda uirgis Daphnes q̃ i prio metamorphoseos describiẽ: putãt referẽdũ: cũ Ouidius nõ tã de ea ꝓte corpis senserit: q̃s de reliqs mẽbris q̃ uestib⁹ tegebanẽ. Deformitati ꝓximũ ẽ humilitatis uitiũ. ταπεινωσις uocãt. Tapinosis latine trãsferẽ humilitas. Est uero Tapinosis cõtra dignitatẽ magnæ rei hũilis expositio. ut illud Horatianũ. Pelidæ stõachũ cedere nescii. Stõacus. n. cũ iterdũ ꝓ leui idignatiõe põaẽ: uehemẽtẽ irã eo i loco significat. & Vergilii illud. Multa malus simulãs uana spe lusit amãtẽ. Sceleratus. n. crimis atrocitati magis cõueniret q̃s malus. Cui nõ cõtrariũ. Natura loco illi⁹ nõ ꝓticulæ castigate i qbusdã legiẽ exẽplarib⁹. hoc mõ. Cui natura cõtrariũ. Vt ex ea uerruca i sũmo mõtis uertice. Sic qdẽ legiẽ i oib⁹ q̃ ego uideri exẽplarib⁹. Sed nõ sine mẽda: ut ego qdẽ sẽtio. Nullus. n. eliciẽ sẽsus. Fortasse aũt loco i ꝓpõnis ꝓ alia ꝓpõ reponẽda ẽ: ut sit ꝓ sũmo mõtis uertice: Nã si uerruca q̃ ẽ carũcula durior extãs atq; eminẽs i multoꝝ corpib⁹: q̃ nũc uulg⁹ porrũ ap

ct ant translata supra lata. ad nomẽ adiuncta. duplicia & idẽ significantia: atq; ab imitatione rerũ non abhorrẽtia. Sed quoniã uitia prius demõstraẽ aggressi sumus: uel hoc uitiũ sit qd κακοφατος uocatur: sine mala cõsuetudine in obscenũ itelle ctũ sermo detortus ẽ: ut ductare exercitus: & patrare bellum apud Saluſtiũ dicta sãcte & antiq; ridẽtib⁹ si diis placet quam culpã nõ scribẽtiũ q̃dẽ iudico sed legẽtiũ. tamẽ uitãda: q̃tinus uerba honesta morib⁹ ꝓdidimus. & euincẽtib⁹ etiã uitiis cedẽ dũ ẽ: sine iũctura deformiter sonat ut si cũ hominib⁹ notis loq̃ nos dicimus: nisi hoc ipsũ hõib⁹ mediũ sit in ꝓfata uidemur incidere. q̃a ulta prioris syllabe littera: quæ ex primi nisi laboris coeũtib⁹ nõ põt: aut interſistere nos indecentissime cogit: aut nõ cogitata: cũ insequẽte in natura eius corrũpiẽ. Aliæq; cõiũctiones aliqd simile faciũt: q̃s perseq longũ est in eo uitio quod uitãdũ dicim⁹ cõmorãtes. Sed diuisio quoq; affert eãdẽ iniuriã pudori: ut si intercapedines nominatiuo casu qs utatur: nec scripto mõ id accidit: sed etiã sẽsu. Plericq; obscene itelligere: nisi caueris cupiũt: ut apud Ouidiũ. Quæq; latẽt: meliora puta. ex uerbis quæ longissime ab obscenitate absũt: occasionẽ turpitudinis rapere. Siqdẽ Celsus cacophatõ apud Vergiliũ putat. Incipiũt agitata tumescere: quod si recipias nihil loq̃ tutũ ẽ. Deformitati proximũ ẽ hũilitatis uitiũ. ταπεινωσις uocãt: q̃ rei magnitudo uel dignitas minuiẽ: ut ex ea ẽ uerruca in sũmo mõtis uertice: Cui nõ cõtrariũ: sed errore par ẽ: ꝓuis dare excedẽtia modũ noia: nisi cũ ex iduſtria risus idcaptaẽ. Itaq; nec picidiã neq̃ dixeris hoiem: nec deditũ forte meretrici nefariũ. qd alterũ parũ. alterũ nimiũ ẽ. pro inde q̃ hæc habet sordida. tristis. ieiuna. ĩgrata. uilis orõ ẽ. Quæ uitia facilli/me fiũt mãifesta cõtrariis uirtutib⁹. Nã primũ acuto. secũdũ nitido. tertiũ copioso. deiceps hilari. iucũdo. accurato diuersũ

scœnitate. Puto ẽ legẽdũ. atq; ac copula mihi ascribẽda uf. ut sit ac ex uerbis. Eoꝝ aũt Ouidii uerboꝝ sẽsũ puerse qdã a pudẽda uirgis Daphnes q̃ i prio metamorphoseos describiẽ: putãt referẽdũ: cũ Ouidius nõ tã de ea ꝓte corpis senserit: q̃s de reliqs mẽbris q̃ uestib⁹ tegebanẽ. Deformitati ꝓximũ ẽ humilitatis uitiũ. ταπεινωσις uocãt. Tapinosis latine trãsferẽ humilitas. Est uero Tapinosis cõtra dignitatẽ magnæ rei hũilis expositio. ut illud Horatianũ. Pelidæ stõachũ cedere nescii. Stõacus. n. cũ iterdũ ꝓ leui idignatiõe põaẽ: uehemẽtẽ irã eo i loco significat. & Vergilii illud. Multa malus simulãs uana spe lusit amãtẽ. Sceleratus. n. crimis atrocitati magis cõueniret q̃s malus. Cui nõ cõtrariũ. Natura loco illi⁹ nõ ꝓticulæ castigate i qbusdã legiẽ exẽplarib⁹. hoc mõ. Cui natura cõtrariũ. Vt ex ea uerruca i sũmo mõtis uertice. Sic qdẽ legiẽ i oib⁹ q̃ ego uideri exẽplarib⁹. Sed nõ sine mẽda: ut ego qdẽ sẽtio. Nullus. n. eliciẽ sẽsus. Fortasse aũt loco i ꝓpõnis ꝓ alia ꝓpõ reponẽda ẽ: ut sit ꝓ sũmo mõtis uertice: Nã si uerruca q̃ ẽ carũcula durior extãs atq; eminẽs i multoꝝ corpib⁹: q̃ nũc uulg⁹ porrũ ap

pellat:poneret p̃uertice mõtis ab aliquo: nimiꝝ is in tãpinosin icideret.uĩ aũt hoc exẽplũ de originib9 Catonis esse sumptũ.Censeo iqt si ré seruare uis: faciũdũ ut q̃dringẽtos aliquos milites ad uerrucã illã ire iubeas.eãq; uti occupent impes. Vitatũ.& μειωσισ.Vitat legẽdũ ĉ.ideq; incohádus ẽ sẽsus.μειωσισ aũt minutio trãsferẽ. Sicut Tãtologia.Tautologia legẽdũ esse ne admonẽdũ qdẽ ẽ.Rectius ãt ταυτολογια grecis litteris q̃ latinis scribit. Hæc.n.q̃q̃ nõ magnope sũmis auctoribus usitata.interim uitiũ uideri põt.Nisi corrigat hic sensus:uidebit Fabius sibi ipsi esse cõtrarius.una aũt.s.lra dũtaxat erasa facile emẽdari põt ut uitata legat.non usitata Exẽplũ aũt qd̃ seqt ex orõne Ciceronis p Cluẽtio est sũptũ: Interim mutato nõie επαναλημψισ dĩ.επαναλημψισ trãsferẽ reassũptio.est enĩ επαναλημψισ eiusdẽ uerbi reassũptio:q̃ figura uti solẽt oratores quotiẽs cœpto sermõi lõgius aliqd iterponitur. Tũc enim cõmode repetunt:q̃ tã dici cœperãt.ut in rhetoricis ad Herẽniũ.Si psuasus fuerit auditor.deinde pluribus iterpositis repetit idẽ p diuersa uerba.Ergo si fidẽ factã putabimus.Interdũ.n.eadẽ uerba repetuntur Interdũ quæ idẽ ualeãt.Eadem reassũmpsit Cicero p lege Manilia.Quæ ciuitas ante unq̃ fuit nõ dico Atheniẽsiũ.& q̃ sequũt.deinde repetit. Quæ ciuitas antea unq̃ tam tenuis.

Peior hac ομοιολογια. ẽ quæ nulla uarietatis gra leuat tediũ.o μοιολογια trãsferẽ similitudo sermonis.ομοισ nãq; similis λογοσ dicit sermo.Fit aũt ομοιολογια cũ in eosdẽ cãus aut tpa aut numeros aut etiã pedes cõtinue qsi/currit:cui pcipe solemus mutãdas esse figuras nitãdæ similitudinis gra. Sed huic uitia periphrasis uirtus habet.Vicina legẽdũ eẽ nemo ignorat. Cum passiuum declamãs filiũ. Passi enũ puto esse legẽdũ. At uitiũ erit quotiẽs occisũ fuerit. Ociosum emẽdate in qbusdã legitur exẽplaribus. Est etiã quæ περιεργια uocat cũ supuacua ut sic dixerim opositas: Aut cũ ẽpõ est expũgenda.aut cura:q̃ magis placet ascribenda.ut legatur Cum superuacua cura ut sic dixerim operositas

κακοζηλον id est mala affectatio. κακοζηλια est ut in quid Diomedes per affectationẽ decoris corrupta sinia cũ eo ipso dedecorat orõ:quo illam uoluit auctor ornare. Nam est. Vitatũ & μειωσισ:cũ sermoni qdẽ deest aliqd:quo minus plenus sit.q̃q̃ id obscuræ potius q̃ inornatæ orõnis uitiũ ẽ.Sed hoc quoq; cũ a prudẽtib9 fit:schema dici solet sicut ταυτολογια.i.eiusdem uerbi aut sermonis iteratio.Hæc.n.q̃q̃ nõ magnope sũmis auctorib9 usitata:interi uitiũ uideri põt:i quod sæpe icidit etiã Cicero securus tã puę obseruatiõis sicut hoc loco.Nõ solũ igit illud iudiciũ iudicii simile iudices non fuit. Interi mutato nõie επαναλημψισ dicit:atq; ẽ & ipsũ inter schemata:quorũ exẽplã illo loco reddã:quo uirtutes erũt Peior hac ομοιολογια ẽ:quę nulla uarietatis gratia leuat tedium:atq; est tota coloris unius:quæ maxia deprehẽdit:carẽs arte oratoria.Ea in sẽtẽtiis & figuris & ipositiõe lõga:nõ animis:solũ sed etiã auribꝰ est in gratissima: Vitãda μακρολογια.i.lõgior q̃ oporteat sermo:ut apꝰ Li.Legati nõ impetrata pace retro domũ:ũde uenerãt abierũt.Sed huic uicina periphrasis uirtus habetur:Est & pleonasmos uitiũ: cũ supuacuis uerbis oneratur orõ.Ego meis oculis uidi.Satis ẽ.n.uidi Emẽ dauit hoc etiã urbane í Hirciũ Cicero:cũ passiuũ declamãs filiũ a matre decẽ mẽsib9 i utero latũ eẽ dixisset.Quid alię inqt in penula solẽt ferre? Nõnũq̃ tamẽ illud genus cuius exẽplũ priore loco posui:affirmatiõis gratia adhibet.Vocẽq; his auribꝰ hausi.At uitiũ erit:quotiẽs occisũ fuerit:& sup erit:nõ cũ adiicietur.Est etiã quæ περιεργια uocat:cũ supuacua ut sic dixerí oposítas.ut a diligẽti curiosus.& a religiõe supstitiõ distat atq; ut semel finiã uel uerbũ oẽ:qd̃ neq; intellectũ adiuuat.neq; ornatũ uitiosũ dici põt:κακοζηλον id est mala affectatio:p omne dicẽdi genus peccat.Nã & tumida:& exilia:& p̃dulcia & abũdãtia:& arcessita.& exultãtia sub idẽ nomẽ cadũt. Deniq; κακοζηλον uocat qcqd est ultra uirtutẽ:quotiẽs igeniũ iudicio caret:& specie bõi fallit omniũ í eloquẽtia uitiorũ pessimũ:Nã cætera uitãtur.hoc petitur.Est aũt totũ in elocutiõe Nam rerum uitia sunt stultum·cõmune.contrarium.superuacuum Corrupta oratio in uerbis maxime impropriis.redũdantibus.conprehensione obscura.compositioue fracta.uocum similium:aut ambiguarum.puerili captatione consistit: Est autẽ omne κακοζηλον utiq; falsũ:etiãsi non omne falsum κακοζηλον :etiam dicitur aliter q̃ se natura habet:& quam

oportet:& q̃ ſat eſt. Totidẽ aũt generibus corrũpitur oratio: quot ornatur. Sed de hac parte & in alio nobis ope plenius dictũ eſt:& in hoc ſæpe tractatur:& adhuc ſpargitur oĩbus locis Loquentes enim de ornatu:ſubinde quæ ſunt uitãda: ſimilia uirtutibus uitia dicemus:Sunt inornatu & hoc quod male diſpoſitum eſt:id ἀνοικονόμητον: quod male figuratum: id ἀσχημάτιστον. quod male collocatum:id κακοσύνθετον uocant. Sed de diſpoſitione diximus. De figuris & cõpoſitiõe dicemus. Κοινότροπος quoq; appellat quædã mixta ex uaria ratione linguarũ oratio:ut ſi atticis dorica. ionica. æolica etiã dicta cõfundas:Cui ſimile uitiũ eſt apud nos:ſiqs ſublimia humilibus. uetera nouis. poetica uulgaribus miſceat. Id enim tale eſt mõſtrum:quale Horatius ĩ prima parte libri de arte poetica fingit:Humano capiti ceruicem pictor equinã lũgere ſi uelit:& cætera ex diuerſis naturis ſubiciat. Ornatum ẽ quod ꝓſpicuo ac probabili plus eſt. Eius primi ſunt gradus in eo qđ uelis exprimẽdo. Tertius q hæc nitidiora faciat: quod ꝓprie dixeris cultum. Itaq; enargiam cuius in præceptis narratiõis fecit mentionẽ:qa plus eſt euidentia:uel ut alii dicunt: reꝓſentatio q̃ ꝓſpicuitas:& illud quidem patet. hoc ſe quodãmodo oſtendit:inter ornamenta ponamus. Magna uirtus eſt res de quibus loquimur:clare atq; ut cerni uideantur enunciare. Nõ .n. ſatis efficit:neq; ut debet plene dominatur oratio:ſi uſque ad aures uolet:atq; ea ſibi iudex de quibus cognoſcit narrari credat:non exprimi & oculis mentis oſtendi. Sed quoniã pluribus modis accipi ſolet:non equidẽ in oẽs eã particulas locabo: quorũ ambicioſe a qbuſdã numerus augeꝛ:ſed maxime neceſſarias attingã. Eſt igiꝛ unũ genus:quo tota rerũ imago quodãmodo uerbis depingitur. Conſtitit in digitos ex tẽplo arrectus uterq; & cætera:quæ nobis illã pugilũ cõgredientiũ aciem ita oſtendũt:ut non clarior futura fuerit ſpectantibus. Plurimũ ĩ hoc genere ſicut in cæteris eminet Cicero. An qſq; tã ꝓcul a cõcipiẽdis imaginibus rerum abeſt:ut cum illam in uerre legit. Stetit ſoleatus prætor populi. rom. cũ pallio purpureo:tunicaq; talari muliercula nixus ĩ littore:nõ ſolum ipſos ĩ tueri uideatur:& locum & habitum:ſed quædam etiam ex iis quæ dicta nou ſunt ſibi ipſe adſtruat? Ego certe mihi cernere uideor:& uultum & oculos & deformes utriuſq; blanditas:& eorum q̃ aderant:tacitam auerſationẽ:ac timidam uerecũdiam. Interim ex pluribus efficiꝛ:quã conamur exprimere facies:ut ẽ apud eũdẽ. Nãq; ad oĩum ornandi uirtutũ exẽplũ uel unus ſufficit ĩ deſcriptione cõuiuii luxurioſi. Videbar uidere alios ĩtrãtes, alios uero exeuntes:quoſdã ex uino uacillãtes.

cætera uitantur. hoc petitur. Paꝛe aduerbium emẽdare in q buſdam eſt aſcriptũ exemplaribus hoc mõ. Nã cætera paꝛeuitantur. hoc petitur. Sunt in ornatu & hoc. Quod male diſpoſitum ẽ ἀνοικονόμητον: Depraua9 hic locus facile corrigitur. ſi u uocalis in a uertatur ut inornata. & o in æ diphthõgum ut hæ legaꝛ hoc mõ. Sũt ſornata et hęc ἀνοικοννομητον autẽ aduerbũ trãſferẽ indiſpoſitum. οἰκονομία nanq; domus ac rei familiaris diſpoſitio diciꝛ. Quod male collocatum. Id κακοσυνθέτον uocãt. κακοσυνθέτον aduerbũ trãſferẽ male cõpoſitum. Eſt enim κακοσυνθέτον ídecẽs ſtructura uerborũ ut uerſaq; iuuencum Terga fatigam9 haſta. κοινότροπος quoque appellatur quædam mixta ex uaria oratione linguarũ oratio. Ratione o prima littera expuncta legendum eſt. Eſt autẽ κοινόστομος nomen qđ ἀπὸ τοῦ κοινωνεῖν. hoc ẽ a cõmunicando declinatur commu/nio & mixtura quædam ex uaria linguarum ratione cõſtans

Vera nouis. uetera legendũ eſſe nemo non uidet. Itaq; energiam cuius ĩ præceptis narrationis feci mentionem. Dixi mus etiam nos in ꝓceptis narrationis ἐναργειαν nõ ἐνεργειαν nõ eſſe legendũ. Nõ equidem in omnes eam partículas loco. Ita quidem legi tur. ſed corrupte fortaſſis. Nihil .n. locabo illud ſẽſui cõgruit

Quare loco illius contenderim uel repugnantibus exemplaribus secabo esse legendum Id enim & sensus & grammatica ratio exposcit.

Quorum ambitiose. Loco quorum legendum est quarum ut ad particulas referamus.

Vt cum illam i uerrem legit. im. littera expuncta illa potius q̄ illam legendum esse uidetur. De septima autem in uerrem actione hæc sunt descripta.

Quosdam hesterna potio/ne oscitantes. huius erat immūda. Potation epro potione legendum esse & humus loco huius ex oratione Ciceronis pro gallo unde hæc sumpta sunt apte colligitur. Coronis quoq; p̄ cottonis legatur. Apparebunt effusæ per modos ac templa flammæ. domos legēdum esse ne librarii quidem ignorant. Quo in genere idem p̄cipue custodiendum. nota sub diuisionis ascribatur ne idē legatur. sed id est. Fecitq; sublimem. floridā. Facit ne diuersa tempora iungantur legendum est. Quæ me iuuene ubiq; cātare solebant. Cantari passiuum sensus exposcit. Quæ ὑπποθοσις dicitur. ἀνταποδοσις græce dicitur ex aduerso redditio.

quosdā hesterna potatōe oscitātes. Humus erat imūda. Lutu léta uino: corōis láguidulis. & spinis coopta piscīū Quid plus uideret q̄ ítrasset? Sic urbiū captarū crescit miseratio. Sine dubio. n. q̄ dicit expugnatā eē ciuitatē: cōplectiī oía quæcūq; talis fortuna recipit: Sed i affectus mius penetrat breuis hic uelut nūcius. At si apias hæc quæ uerbo uno icluſa erāt apebūt effusæ p̄ domos ac tēpla flāmæ: & ruētiū tectorū fragor: & ex diuersis clamoribus unus q̄dā sonus. aliorū fuga icerta. alii in extremo cōplexu suorū cohærētes: & infātiū fœminarūq; ploratus. male usq; i illū diē seruati fato senes. tū illa p̄phanorū sacrorūq; direptio. efferētiū prædas repetentiūq; discursus. & acti āte suū q̄sq; prædonē catenati. & cōata retinere ifātē suum mr̄. & sicubi maius lucrū ē pugna iter uictores. Licet. n. hæc oía: ut dixi: cōplectar euersio: mius ē tamē totū dicere: q̄ oía. Consequemur át ut manifesta sint: fuerit uersimilia: & licebat ēt falso affingere q̄q̄d fieri solet. Cōtīgit eadē claritas ēt ex accidētibus. Mihi frigidus horror Mēbra q̄ttit. geliduſq; coit formidine ságuis: Et trepidæ matres pressere ad pectora natos atq; huius sūmæ iudicio quidem meo: uirtntis facillima est uia. Naturá ītueamur. Hác seq̄mur. Ois eloquētia circa opa uitæ ē. Ad se refert q̄sq; quæ audit: & id facillime accipiunt animi: qd̄ cognoscūt. Præclaræ uero ad iferēdá reb⁹ lucē reptæ sūt similitudines: q̄rū aliæ sūt quæ p̄batiōis gratia iter argumēta ponunt̄. aliæ ad exprimendam rerū imaginē cōpositæ. qd̄ ē huⁱ⁹ loci p̄priū. Inde lupi ceu raptores atra i nebula & aui similis: quæ circū littora. circū Piscosos scopulos humilis uolat æquora iuxta. Quo genere idē præcipue cūstodiēdū ne id q̄d similitudinis gr̄a asciuim⁹. aut obscurū sit aut ignotū Debet. n. qd illustrādæ alterius rei gracia assumi: ipsū eē clari⁹ eo quod illuminat. Quare sane poetis q̄dē permitam⁹ huiusmodi exēpla. Qualis ubi hibernā lyciā exāthiq; fluēta Deserit aut delon materiā inuisit appollo. Nō idē decebit oratorē: ut ocultis apta demōstret. Sed illud quoq; de quo in argumētis diximus: similitudinis gēus ornat orationē facitq; sublimē. floridā. iucūdā. mirabilē. Nā quo quæq; lōgius petita est hoc plus affert nouitatis: atq; inexpectata magis ē: Illa uulgaria uideri possūt & utilia tātū ad cōciliādū fidē: ut terrā cultu: sic animū disciplinis meliorē uberiorēq; fieri. Et ut medici ab alienata morbis mēbra p̄cidūt: ita turpes ac p̄nitiosos ēt si nobis ságuie cohærāt: áputádos. Iá sublimius illud p̄ Archia. Saxa atq; solitudines uoci respōdēt. bestiæ sæpe īmanes cā tu flectuntur: atq; consistunt & cætera. Quod quidem genus a quibusdam declamatoria maxime licencia corruptum est. Nam & falsis utuntur. Nec illa iis quibus tāta similia uideri uolunt

applicāt:quorū utrūq; ī iis ē:quæ me iuuene ubiq; cātari ſole bāt. Magnorū fluminū nauigabiles fōtes ſūt:& generoſioris arboris ſtatī pláta cū fructū ē. In oī āt pabola aut præcedit ſi/militudo.res ſeq̄t:aut præcedit res:& ſimilitudo ſeqtur.ſed in terim libera & ſepata ē:iterim qđ lōge optimū ē:cū re cuius ē imago cōnectit collatōe iuicē t̄ſpōdēte:qđ facit redditio con traria:quæ ātapodoſis dr̄. Præcedit ſimilitudo illa:cuius mō feci mētionē.ide lupi ceu raptores atra ī nebula Seqtur in pri georgicon poſt lōgā de belis ciuilib⁹ aut extremis cōqueſtio nē. Vt cū carcerib⁹ ſe ſe effudere quadrigæ: Addūt ſe in ſpa cia & fruſtra retinacula tendēs:Fert̄ eqs auriga:neq; audit cu rus habenas. Sed hæc ſūt ſine antapodoſi. Redditio aūt illa rē utrāq; cōparat & uelut ſubiicit oculis:& pariter oſtēdit:Cu ius præclara apud Vergiliū multa reperio exēpla:ſed oratori is potius utēdū ē. Dicit Cicero p Murena. Vt aiūt ī græcis ar tificib⁹ eos auledos eē:q citharedi fieri nō potuerūt:ſic nos ui dem⁹ q oratores euadere nō potuerūt. eos ad iuris ſtndiū de uenīt. Illđ p eodē iā pene poetico ſpiritu:ſed tamē cū ſua red ditione:qđ ē ad ornatū accōmodatius. Nā ut tēpeſtates ſæpe certo aliquo cæli ſigno cōmouētur.ſæpe ex i puiſo:nulla ex certa rōne.obſcura aliq̄ ex cā cōcitātur:Sic ī hac comiciorū tē peſtate populari ſæpe itelligas:quo ſigno cōmota ſit.ſæpe ita obſcura ē:ut ſine cā excitata uidea Sūt & illæ breues. Vagi q; p ſiluas rituferarū. Et illud Ciceronis ī Clodiū. Q uo ex iu dicio uelut ex īcēdio nudus effngit.qb⁹ ſimilia poſſūt cuicūq; etiā ex quotidiano ſermōe ſuccurere. Huic ſubiacet uirtus nō ſolū apte ponēdi rē ante oculos.ſed circūciſe atq; uelociter ac merito laudat̄ breuitas ītegra:ſed eā minus p̄ſtat quotiēs ni/hil dicit niſi qđ neceſſe ē. Βραχυλογιαν uocāt:que reddetur inter ſchemata. Eſt uero pulcherrima:cū plura paucis cōple ctimur:quale ſaluſtii ē Mitridates corpore igēti pinde arma tus. Hoc mala imitātes ſeqtur obſcuritas uicina p̄dictæ. Sed amplior uirtus ē ēphaſis altiorē p̄bens itellectū:q̄ quē uerba p ſe ipſa declarāt. Eius duæ ſūt ſpēs: altera quæ plus ſignificat q̄ dicit.altera quæ etiā id qđ nō dicit. Prior ē & apud Home rū:cū Menelaus graios ī equū deſcēdiſſe ait. Nā uerbo uno magnitudinē eius oſtendit.& apud Vergilium. Demiſſum lapſi per funem. Nam ſic quoq; altitndo demonſtrata eſt. Idē Ciclopa cum iacuiſſe dicit per antrum: Prodigioſum illud corpus ſpacio loci menſus eſt. Sequens poſitum eſt ī uoce aut omnino ſuopreſſa aut etiam abſciſſa:Supprimitur uox.ut fe cit pro Ligario Cicero:Q uod ſi in tanta fortuna bonitas tan a non eſſet:q̄ tu per te iquā optines:Intelligo qđ loq̄r. Tacu

Sequitur in primo georgi con poſt longam de bellis ciui libus aut extremis conqueſtio/nem. Atq; copula loco aut di/ſiunctionis uidet̄ reponēda ac p extremis legendū eſſe exter/nis facile ex carminibus ipſis Vergilii colligit̄. Sic enim ſcri/bit. Quippe ubi fas uerſū atq; nefas.tot bella per orbē. Tam multæ ſcelerū facies. nō ullus aratro dignus honos:ſqualłt abductis arua colonis. Et cur/uæ rigidum falces cōflant̄ ī en ſem. Hinc mouet Euphrates il linc germania bellum. Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes Ar ma ferunt.ſæuit toto mars im/pius orbe. Vt cum carceribus.

Sed eam minus p̄ſtat quotiēs nihil dicit niſi quod neceſſe ē. Βραχυλογιαν uocāt. Ea aut legat̄ ſenſus exigit:nō eā Βρα χυλογιαν aūt trāſſert̄ breui/tas ſermonis. Abſcindit̄ per ἀποσιωπησιν. hoc ē reticētiā quā alii p̄ciſionē quale ē illud Vergilii. Quos ego:ſed motoſ præſtat componere fluctus. Virum eſſe oportet. Intelligit̄ uirū eſſe fortē oportere etiā ſi non opponatur. Et homo eſt ille. Fragilis intelligitur ac mor talis & q facile errare potuerit

Et uidendū eſt hoc eſt pro/uidendum. Nā ipſa illa ἀφελια ſimplex & inaffectata ha bet quēdam putum qualis etiā fœminis amatur ornatū. In p poſitio mihi aſcri benda uidet̄ ut in fœminiſ legat̄. ἀφελεια latine ſimplicitas in oratione. In uictu frugalitas dici p̄t. Præcipue tamē eius opa δεινωσιν in exaggeranda indi/gnitate. Quāuis præcipue le gatur:ego tamen repugnanti/bus exemplaribus Præcipua contenderim eſſe legendum.

Præcipua enim ornatus opa ſunt δεινωσισ. φαντασια & q̄ ſequūt̄. δεινωσισ ät hoc eſt grauitas ac uehementia late patet. δινοσ grauis dicitur ac uehemēs & aptus interdū difficilis ac moleſtus: φαντασια ſcipiēdis uiſiōib9. hoc eſt rerū imaginib9: q̄ facile ab oīb9 p̄bētur. φαντασια uero imaginatio ſiue potius uis imaginandi uocat̄. εξεργασια efficiēdo uelut ope p̄poſito. hoc ē i p̄bādo ac cōcludēdo q̄ uolumus. εξεργασια uero tranſfert̄ ad uerbū effectio. a qbuſdā expolitio. Cui adiicit̄ επεξεργασια hoc ē ad expolitionē expolitio ac repetitio p̄batōis eiuſdē. ενεργεια cōfinis ē iis ab agēdo ducta. ενεργεια απο του ενεργειν hoc ē ab agēdo deriuat̄. tranſfert̄ actus ſiue efficacia. Eſt & amarū qddā cū fere i cōtumelia poſitum eſt: Emendate loco illius cū legit̄ q̄t. hoc mō. Quod fere in cōtumelia poſitū eſt. Et q̄ ſit rerū inuentio. Sed loco illius copulæ & legit̄ caſtigate i qbuſdā exēplaribus. Si uidua liberē. pterue. petulanter. diues effuſe. libidioſa meretricio more uiueret: adulteriū ego putarē ſiqs hāc pauco liberius ſalutaſſet. Proterua nō proterue et adulterū i uocali expuncta & paulo pro pauco in oratione pro Cælio emendate legitur.

Id autē uno gradu fit aut plu

it enim illud qđ nihilominus accipim9: nō deeſſe homines q̄ ad crudelitatē eū ipellerēt. Abſcindit̄ p̄ αποσιωπησιν: quæ quoniā ē figura reddet̄ ſuo loco. Eſt i uulgarib9 quoq; uerbis emphaſis. Virū eſſe oportet. & homo eſt ille. & uidēdū ē Ad eo ſimilis eſt arti plerūq; natura. Nō tamē ſatis eloquētiæ eſt ea: de qbus dicat: clare atq; euidēter oſtēdere. Sed ſūt multi & uarii excolēdæ orationis modi. Nā ipſa illa αφελεια ſimplex & inaffectata habet quēdā purū: qualis etiā fœminis amatur ornatū. Et ſunt quædā uelut e tenui diligētia circa p̄priētatē ſignificationēque munditiæ. Alia copia locuples. alia floribꝰ læta. Viriū nō unū genus: Nā q̄cq̄d in ſuo genere ſatis eſſe/ctū eſt ualet. Præcipue tamē eius opa δεινωσισ in exaggerāda idignitate & i cæteris altitudo quædā. φαντασια i cōcipiēdis uiſionibus. εξεργασια in efficiēdo uelut ope p̄poſito: cui adiicitur επεξεργασια repetitio probationis eiuſdē: & cumulus ex abundāti ενεργεια cōfinis iis eſt ab agendo ducta: & cuius propria ſit uirtus nō eſſe quæ dicūt̄ occioſa. Eſt & amarū q̄dā cū fere in cōtumelia poſitū eſt: quale Caſſii. Quid facies cū in bona tua inuaſero? hoc eſt cū te docuero neſcire maledicere. & acre. ut illud Craſſi. Ego te cōſulē putē cū tu me non putes eē ſenatorē? Sed uis oratoris oīs i augēdoq; cōſiſtit. V/triq; pti totidē modi: ex qb9 p̄cipuos attigēus. reliq; ſimiles e/rūt. Sūt ät poſiti i reb9 & uerbis: & ſit rerū inuētio ac rō tracta uimus: nūc q̄d elocutio attollat aut deprimat dicēdū.

De amplificatione.

Prima eſt igit̄ āplificādi uel minuēdi ſpēs i ipſo rei nomine: ut cū q̄ ſit cæſus: occiſū. cū q̄ ſit iprobus latronē contraq; eū q̄ pulſauit attigiſſe. q̄ uulnerauit. læſiſſe dicimus. Vtriuſq; pariter exēplū eſt: p̄. M. Cælio. Si uidua libere. pterue petulāter. diues effuſe. libidinoſa meretricio more uiueret: adulteriū ego putarē: ſiqs hanc pauco liberius ſalutaſſet? Nā & ipudicā meretricē uocauit: & eū cui longior cū illa fuerat uſus: liberius ſalutaſſe. Hoc genus increſit ac fit manifeſtius: ſi ampliora uerba cum ipſis nominibus: pro quibus ea poſituri ſumus: conferantur: ut Cicero i Verrem. Non enim furem ſed raptorem. non adulterum: ſed expugnatorem pudicitiæ. non ſacrilegium ſed hoſtem ſacrorum religionumque non ſiccarium ſed crudeliſſimum carnificem ciuium ſociorūq; i noſtrū iudiciū adduximus. Illo enim modo: ut ſit multum: hoc etiā plus ut ſit efficit̄. Quatuor tamē maxime generib9 uideo cōſtare āplificationē icremēto. cōparatiōe. rōcinatione: cōgerie. Incremētū ē potētiſſimū: cū magna uidēt̄ ēt q̄ iferiora ſūt. Id autē gradu uno fit: aut pluribus. per id uenitur non modo

ad ſumū:ſed interim quodammodo ſupra ſūmū. Omnib⁹ his ſufficit uel unum Ciceronis exmplum. Facinus eſt uincere ciuem romanum.ſcelus.uerberare.paricidium necare.quid dicā in crucē tollere? Nā & ſi tantū uerberatus eſſet:uno gradu icreuerat: ponēdo ēt id eē facinus:qđ erat iferius. Et ſi tantū occiſus eſſet:p plures grad⁹ aſcēderat. Cū uero dixerit prope parricidiū necare: ſupraqđ nihil ē adiecit qđ dicā īcrucē tollēt? Ita cū id quod maximū eſſet occupaſſet:neceſſe erat in eo quod ultra eſt uerba deficere. Fit & alter ſupra ſūmū adiectio ut apud Vergiliū de Lauſo. Quo pulchrior alter non fuit ex cepto laurētis corpore turni. Sūmū eſt enī quo pulchrior non fuit. Hic deīde aliquid ſupra poſitū eſt. Tertius quoq; eſt modus ad quem non per gradus itur: & quod nō eſt plus q̄ maximū:ſed quo nihil maius eſt. Matrem tuam cecidiſti:qd dicā amplius matrem tuam occidiſti. Nam & hoc augendi genus eſt:tantū aliquid efficere:ut nō poſſit augeri. Creſcit oratio minus aperte:ſed neſcio an hoc ipſo efficacius cum citra diſtinctionem in contextu & curſu ſemper aliquid priore maius inſequitur:ut de uomitu in Antonium Cicero. In cœtu uero populi ro.negociū publicū gereris magiſter eq̄tū. Singula ncrementū hūt. Per ſe de forma:uel non in cœtu uomere.ī cœtu etiā nō populi.etiam non romani.uel ſi nullum negocium ageret.uel ſi non publicū.uel ſi non magiſter eqnitū. Sed ali⁹ diuideret hæc:& circa ſingulos grad⁹ moraretur. Hic in ſublime ēt currit:& ad ſūmū non peruenit nixu & impetu. Verū ut hæc āplificatio ī ſupiora tendit:ita q̄ fit per cōparationē:incrementū minoribus petit. Augendo enim quod eſt infra neceſſe ē extollat id qđ ſupra poſitū ē:ut idē atq; ī eodē loco Si hoc tibi iter cœnā & illis īmanib⁹ poculis tuis accidiſſet:qs nō turpe duceret? In cœtu uero.p.ro. Sed ī Catilinā. Serui me hercle mei:ſi me iſto pacto metuerēt:ut te metuunt oēs ciues tui domū meā reliquēdā putarē. Interī ꝓpoſito uelut ſimili exēplo efficiēdū ē:ut ſit maius id qđ a nobis exaggerādū ē ut idē ꝓCluētio. Cū expoſuiſſet Meliā q̄dā a ſecūdis hęredib⁹ ꝓ ab ortu pecuniā accepiſſe:q̄to ē iqt Opianicus ī eadē ī iuria maiore ſupplicio dignus Siqdē illa cū ſuo corpori ui attuliſſet:ſe ipſā cruciauit. Hic āt idē illud efficit p alieni corporis ui atq; cruciatū. Nec putet q̄ſq̄ hoc:q̄q̄ ē ſimile:illi ex argumētis loco quo maiore ex minorib⁹ colligūt:idē eſſe. Illic enī probatio petitur: hic amplificatio:Sicut ī Opianico non id agitur in illa comparatione:ut ille mala fecerit:ſed ut peius: Eſt tamen q̄q̄ diuerſarum rerum quædam uicina. Repetā itaq; hic quoque idem:quo ſum illic uſus exēmplum:ſed nō ī eū idē uſū: Nā hoc mihi oſtēdū ē augēdi gratia: nō tota modo totis.ſed partibus. Loco autem copulæ aut diſiunctio eſt reponēda. Facinus ē uincire ciuē Romanum. Hoc Ciceronis exēplū niſi corrupte legit in ſeptima in uerrē actione:unde eſt deſcriptū: apte hic eſt deprauatū. Nā & ꝓpe aduerbium eſt ꝓtermiſſum & paſſiua infiniti modi uerba in actiuam uocē fuere cōmutata. Apud Ciceronem nanque ſic eſt ſcriptū Facinus ē uinciri ciuē Ro. Scelus uerberari. Prope paricidiū necari. Quid dicā in crucem tolli? uerbo ſatis digno tam nefaria res appellari nullo modo poteſt. &, quæ ſequuntur. Hic in ſublime ēt currit & ad ſummū non peruenit nixu & impetu. Mendoſe ita legitur:ueruſq; ſenſus non ꝓcipitur. Sic autē emendari poteſt:ut non negandi aduerbiū poſtpōat uerbo.ac loco & copulæ:ſed aduerſatiua aſcribat hoc modo.& ad ſūmū peruenit non nixu. ſed impetu Si hoc tibi inter cœnā & in illis ī manibus poculis tuis accidiſſet quis non turpe diceretur. Immanibus.m.duplici legendum eſſe:& duceret ut ſit actiuū ex ſecūda philippica:unde hoc ſūptum eſt exemplum facile ē uidere. Vt idē pro Cluētio cū expoſuiſſet moleſtiam quādā. Mileſiā in oratione Ciceronis inueniet ſcriptā qui eam euoluet non moleſtiam. Sic enim ibi legitur. Memoria teneo Mileſiam quandam mulierem cū eſſem in Aſia:quod ab hæredibꝰ ſecundiſ accepta pecunia ptum ſibi ipſa pecunia medicamētis abegiſſet:rei capitaliſ eē dānatā

Neq; iniiura: quæ ſpem patientis: memoriam nominis, ſubſidium generis, hæredē familiæ, deſignatum reip. ciuē ſuſtiliſſet Quanto eſt opianicus in eadē iniuria maiori ſupplicio dignus? Quæ ſiquis dilatare uelit: plenos per ſingula locos habēt, habeat ſingulariter proculdubio ē legēdū. Vt qđ ex eadem cā inter ſtatus quoq; habemus, a uocali aſcripta habeamus rectius legeretur. Siquidem tanta uis fuerit uiuerum pentis. Fuit & r litteris expunctis mihi legendum uidetur.

Vt eſt a Cicerone factum cū illa diceret. Leuia ſunt in hoc reo. Ex ſeptima uerrinarū manifeſte apparet crimina nominatiuum eſſe aſcribendum, hoc modo. leuia ſunt in hoc reo crimina. Nōne uſus eſt ratione Pro ratione mihi raciocinatōe legendū eſſe uidetur. Quod non eius rei gratia dictum uideretur, uidetur re ſyllaba expuncta legendū eſt. Et excuſat etiā ſibi atq; malorum cauſam negat. Atq; copula ante illum datiuum ſibi eſt transferēda: Nec mihi uideſ in Symposio Plato cū Alcibiadem cōfitētem ſe quid a Socrate pati uoluerit narrat, non ut illum culparet, hæc tradidiſſe. Corrupte quidem ſic legitur quamuis non uideatur. Niſi, n. illud non negandi aduerbium de cō textu tollatur: uidebitur affirmare Fabi9: id qđ uult negare.

etiā ptes ptib9 cōparari: ſicut hoc loco. An uero uir āpliſſim9 Pub. Scipio don. max. Tib. Gracchū mediocriter labefactātē ſtatū reipu. priuatus iterfecit? Catilinā orbē terræ cæde atq; incēdio uaſtare cupiētē nos conſules pferem9? Hic & Catilina Graccho, & ſtatus reipu. orbi terrarū, & mediocris labefactatio cædi & icēdiis & uaſtatiōi: & priuatus cōſulib9 cōparāt: q̄ ſi q̄s dilatare uelit plenos p ſingula locos hēnt. Quas dixi p rōcinationē fieri āplificatiōes: uideam9 an ſatis ꝓprio uerbo ſignificauerim. Nec ſū in hoc ſollicitus: dū res ipſa uolētibus diſcere appareat. Hoc ſū tamē ſecut9 q̄ hæc āplificatio alibi poſita ē: alibi ualet: ut aliud creſcat: aliud augeāt, inde ad id qđ ex tolli uolum9 ratio deducit Obiecturus Antonio Cicero merū & uomitū. Tu īq̄t iſtis faucibus, iſtis laterib9, iſta gladiatoria totius corporis firmitate. Quid fauces & latera ad ebrietatē? nunime ſūt ocioſa. Nā reſpiciētes ad hæc poſſum9 æſtimare: quātū ille uini in Hipiæ nuptiis exhauſerit: qđ ferre & coquere nō poſſet illa gladiatoria corporis firmitate. Ergo ſi ex alio colligitur aliud: nec i ꝓprium nec inuſitatū nomē ē rōcinationis: ut qđ ex eadē cā iter ſtatus quoq; habem9. Sic ex in ſequētibꝰ āplificatio ducit. Siqđē tāta uis fuerit uni erūpētis: ut nō caſū afferret aut uolūtatē, ſed neceſſitatē ubi minīe deceret uomēdi: & cibus nō recens: ut accidere iterim ſolet: redderet: ſed quſq; in poſterū dicē redūdaret. Idē hoc præſtāt q̄ ante cæſſerūt. nā cū Aeolous a Iunone rogatus, cauū cōuerſa cuſpide mōtē Impulit in latus: ac uēti uelut agmine facto: Quadata porta ruūt, appet quāta ſit futura tēpeſtas. Quid? cū res atrociſſimas: q̄s q̄ i ſūmā ipſi extulīus iuidiā eleuamus cōſulto: quo grauiora uideant q̄ ſecutura ſūt? ut a Cicerone factū ē: cū illa diceret. Leuia ſunt hæc i hoc reo, metū uirgarū Nauarchus nobiliſſimę ciuitatis p̄cio redemit. humanū ē, nō nē uſus ē rōe: q̄ colligerēt audiētes: quātū illud eēt qđ iferebatur: cui cōparata hæc humana uideret atq; uiſitata? Sic quoq; ſolet ex alio aliud augeri: ut cū Hānibalis bellis laudibꝰ āplıatur uirtus Scipionis, & fortidinē gallorū germanorūq; miramur: quo ſit maior. C. Cæſaris gloria. Illud quoq; ē ex relatione ad aliq̄d: quod nō eius rei gratia dictum uideret: āplificationis genus. Nō putāt indignū troiani principes graios troianoſq; ꝓpter Helenæ ſpeciē tot mala tāto tēporis ſpatio ſuſtinere, q̄ nā igit illa forma credēda ē? Nō enī hoc dicit Paris q eā rapuit, nō aliquis iuuenis: aut unus e uulgo, ſed ſenes & prudētiſſimi & Pirāo aſſidētes. Verū & ipe rex decēnii bello exhauſtus: amiſſis tot liberis, iminēte ſūmo diſcrimīe: cui faciē illā exq̄ tot lachrymarū origo fluxiſſet: iuiſā atq; abhoian

dam eē oportebat:& audit hæc:& eam filiā appellans iuxta se locat:& excusat etiā atq; sibi esse malorū cām negat. Nec mihi uidetur in Sympoſio Plato. cū Alcibiadē cōfitētē de se q̄d a Socrate pati uoluerit narrat nō ut illū eulparet:hæc tradidisse:sed ut Socratis iuictā cōtinētiā ostēderet:q̄ corrūpi ſpecioſiſſimi hominis tā obuia uoluptate nō posset. Quin ex iſtrumento quoq; heorū illorū magnitudo æxiſtimāda nobis dat Ad hoc pertinet clipeus Aiacis:& hasta pelias Achillis. Q ua uirtute egregia ē usus in Cyclope Vergilius. Nam qd illud corpus mēte cōcipiā:cuius trūca manū pinus rgit? Q uid? cū uix loricā duo multiplicē cōnixi humeris fuerūt:quātus Demoleos q̄ idutus eam cursu pallātes troas agebat. Q uid. M: Tullius de. M. Antonii luxuria tātū saltē fingeret potuisset:q̄ tum ostēdit dicēdo? Cōchyliatis Cnei Pompeii pistromatis seruorū in cellis stratos uideres cōchyliata pistromata. Et. Cn Pūpeii de seruis & cellis nihil pōt dici ultra. Et necesse ē tamē ultra infinitio plus i domino cogitare. Et hoc ſimile ē illi qd est phasis dicit. sed illa ex uerbo hoc ex re cōiecturā facit:tātoq; plus ualet:quāto res ipsa uerbis est firmior. Pōt ascribi āplificatiōi cōgeries quoq; uerborū ac sentētiarū idē ſignificatiū. Nā etiā ſi nō p gradus ascendāt:tamē uelut a ceruo quodā aleuātur. Q uid eni tuus ille tubero districtus in acie pharſalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? q̄ sēsus erat armorū tuorū? quæ tua mēs? oculi? manus? ador animi? quid cupiebas? qd optabas? Simile ē hoc figuræ:quā σύναθροισμον uocāt. sed illic plurimū rerū ē cōgeries. Hic unius multiplicatio. hæc ēt creſeere ſolet uerbis oib⁹ altius atq; altius iſurgētib⁹. Aderat ianitor carceris. carnifex prætoris. mors terror q; ſotiorū & ciuiū romanorū lictor ſextius. Eadē fere est ratio minuēdi. Nā totidē sūt ascēdētib⁹ quot descēdētib⁹ gradus. Ideoq; uno ero exēplo cōtentus eius loci quo Cicero de oratiōe Rulli hoc dicit. Pauci tamen q̄ proximi astiterāt: nescio quid illum de lege agraria uoluisse dicere ſuſpicabantur. Quod ſi ad intellectū referas minutio est: ſi ad obſcuritatem incrementum. Scio posse uideri quibuſdam ſpeciem amplificationis hyperbolen quoq;. Nam & hoc in utrāq; partem ualet:sed quia excedit hoc nomen in tropos differenda ē. Quos continuo ſubiūgerē:nisi eet a cæteris ſeparata rō dicendi:q̄ cōstat nō ppriis:sed trāſlatis. Dem⁹ ergo breuiſ hoc deſiderio iā pene publico:ne omittam⁹ eū quē pleriq; p̄cipuū ac pene ſolū putāt orōnis ornatū. Degenerib⁹ ſententiarum.

Entētiā ueteres qd aio sēsisse uocauerūt. Id cū ē apud oratores frequētiſſimū:tū ēt i usu quotidiāo q̄ſdā reliquas hēt.

Sympoſiū quod interpretari pōt cōpotatio: dialogus ē Platonis: iquo Alcibiades fatetur ſe adeo Socrati deditum fuiſſe ut muliebria quoque abeo fuerit paſſurus: ſi Socrates ipſe eo flagitio fuiſſet delectatus.

Quin ex inſtrumēto quoq; heroum illorū magnitudo exiſtimanda nobis datur. aſtimāda q̄; exiſtimāda rectius legeretur. Et Cn. Pompeii deſeruis & cellis nihil poteſt dici ultra. De præpoſitio expūgenda ac loco eius & copula: & proſeruis ſeruorū & in præpoſitio aſcribenda uideſ. hoc modo. Et Cn. Pompeii & in ſeruorū cellis nihil poteſt dici ultra. Cuius latus ille mucro petebatur. Actiue petebat in oratione p̄ligario legitur. Quā συναθροισμον uocāt. συναθροισμος congeries atq; congregatio latine dici poteſt. συναθροίζω nāq; nnde ē declinatū congrego congeroq; ſignificat

Quos cōtinuo ſubiungerē niſi eſſet a cæteris ſeparata ratio dicendi: quæ conſtat nō p̄priis ſed tranſlatis. Ingenue fateor. hic ſenſus tametſi uideſ p̄ſpicuus mihi parū percipitur. Forſitan autem aliquid flagitii hic quoq; fuit admiſſum: quod iis reliquatur emendandū qui melius hunc auctorē quā ego intelligunt. Ne omittam⁹ eū .c. littera aſcripta Nec mihi legendum uidetur.

Entētia ueteres quod animo ſenſiſſent uocauerunt. Sententia tribus accipitur modis. Interdum enim ſententia dicitur id quod animo ſentimus. Interdum ſignificat decretum: ut cū a iudice lārā dicim⁹ ſentētiā.

Interdū ſentētia ē oro ſumpta de uita q̄ aut qd ſit aut qd eē oporteat in uita breuiter oſtēdit. Idcirco aūt hę ſentētiæ dicuntur qđ decretis atq; cōſiliis ſimiles eē uident. Interim ad rē tātū relata: Nihil ē tā popular q̄ bonitas. ut pticula q̄ aſſignādis exemplis uti ſolem⁹: mihi aſcribēda uſ hoc mō: ut nihil ē

At recte qdē ſūt tales. t. littera in. c. mutata ac ē legēdū. ita ſenſu exigēte. Vehemētius apud Ouidiū Medea dicit ſeruare potui pdeſ an poſſū rogas? Poſſim legendū ē. Tragœdiam autē de Medea ſcripſit Ouidius quæ maxime in decimo a Fabio commendatur. Sed nunc ea non extat. Quid enim ferat puerū.

Quis ut legatur ne præcipiendum quidem eſt. Eſt enim epiphonema. ἀπο του ἐπιφωνειν hoc eſt ab acclamando ἐπιφωνημα dī.

Nam & iuraturi ex animi noſtri ſententia: & gratulantes ex ſententia dicimus. Nō raro tamen & ſic locuti ſūt: ut ſēſa ſua dicerēt: Nā ſenſus corporis uidebantur. ſed cōſuetudo iā tenuit: ut mēte cōcepta ſēſus uocaremus. Lumina aūt præcipueq; i clauſulis poſita ſētētias. quæ minus crebra apud antiquos. noſtris tēporib⁹ mō carēt: Ideoq; mihi de generib⁹ earū: & de uſu arbitror pauca dicēda. Antiqſſimæ ſūt: quæ ꝓprie q̄uis oībus idē ſit nomen: ſentētiæ uocātur. q̄s græci γνωμας appellāt Vtrūq; tamē nomen ex eo acceperūt: q; ſimiles ſūt cōſiliis aut decretis Eſt aūt hæc uox uniuerſalis: quæ etiā citra cōplexū cauſæ poſſit eē laudabilis. Interim ad rē tantū relata. Nihil ē tā populare q̄ bonitas: Interi aūt ad perſonā: quale ē afri Domitii. Principes qui uult omnia ſcire: ne ceſſe habet multa cognoſcere. Hāc qdam partem Enthymematis: q; dā initiū aut clauſulā epicherematis eē dixerūt. & ē aliquādo: nō tamē ſemp. Illud uerius eē eā aliquādo ſimplicē: ut ea quā ſupra dixi. aliquādo rōne ſubiecta. Nā in omni certamine qui opulētior: etiā ſi accipit iniuriam: tamē qa plus pōt: facere uideſ. Nōnunq; duplicē. Obſequiū amicos: ueritas odiū parit. Sūt & q decē genera fecerūt. ſed eo mō quo fieri uel plura poſſūt. per interrogationē. per cōparationē. inficiationem. ſimilitudinē. admiratiōnē: & cætera huiuſmodi. Per oēs enim figuras tractari pōt. illud notabile ex diuerſis. Mors miſera nō ē. aditus ad mortē miſer eſt. Ac recte qdē ſūt tales. Tā deeſt auaro qđ habet q̄ quod non habet. Sed maiorē uī accipiūt ex mutatiōe figuræ. ut Vſq; adeo ne mori miſerū eſt? Acrius eni hoc: q̄ per ſe mors miſera nō eſt. Et tranſlatiōe a cōi ad ꝓpriū. Nam cum ſit rectum nocere facile eſt. prodeſſe difficile uehementius apud Ouidiū Medea dicit. Seruare potui. pdeſ an poſſū rogas? Vertit ad pſonā Cicero. Nihil habet Cæſar nec fortuna tua maius: q̄ ut poſſis. nec natura melius: q̄ ut uelis ſeruaſ q̄ plurimos. Ita quæ erant rerū propria fecit hominis. In hoc genere cuſtodiēdū eſt: & id qui dē ubiq; ne crebræ ſint. ne palam falſæ: quales frequēter ab his dicūtur: q̄ hæc catholica uocant: & qcquid ꝓ cauſa uideſ: quaſi indubitatū ꝓnūciant. & ne paſſim & a quocūq; dicanſ. Magis enim decet eos: in quib⁹ eſt auctoritas: ut rei pondus etiam perſona cōfirmet. Quis enī ferat puerum aut adoloſcentulū aut etiā ignobilē ſi iudicet in dicēdo: & quodā modo præcipiat? Enthymema quoq; eſt oē quod mēte cōcipimus: proprie tamē diciſ: quæ eſt ſnia ex cōtrariis: ꝓpterea quod eminere uſ iter cæteras: ut Homerus poeta urbs Roma. De hoc ī argumētis ſatis dictū eſt. Nō ſēper aūt ad ꝓbationē adhibeſ: ſed aliquando ad ornatum. Quorū igitur īpunitas Cæſar tuæ clæmentiæ laus eſt. eorū te ipſorum ad crudelitatem acuet oratio? uon quia ſit ratio diſſimilis: ſed quia iam per alia ut id iuruſtū appareret: effectum erat: & addita in clauſula eſt epiphonematis modo non tam probatio: q̄ extrema quaſi īſultatio. Eſt enim epiphonema rei narratæ uel probatæ ſumma acclamatio. Tantæ molis erat romanam condere gentem. Facere enim probus ado/

leſcens periculoſe q̃ ppeti turpiter maluit. Eſt & qđ appelatur a nouis noema: q̃ uoce oís itellectus accipi põt. Sed hoc noie donarũt ea quę nõ dicũt: uerũ itelligi uolũt: ut in eũ quẽ ſępius a ludo redemerat ſoror agẽtẽ cũ talionis: qp ei pollicẽ dormiẽti recidiſſet. Eras dignus: ut haberes integrã manũ. Sic. n. audiť ut depugnares. Vocatur aliqd & clauſula q̃ſi eſt quod cõcluſionẽ dicimus: & recte & qbuſdã in partib9 neceſſaria ẽ. Quare prius de facto ueſtro fateamini neceſſe ẽ: q̃ ligari cul pã ullã reprehẽdatis. Sed nũc aliud uolũt: ut oís ſẽſus i fine ſermonis feriat aurẽ. Turpe aũt & ppe nefas ducũt reſpirare ullo loco. q acclamationẽ nõ petierit. Inde minuti corruptiq ſẽ ſiculi & extra rẽ petiti. Neq; eni poſſũt tã multæ bonæ ſẽtẽtiæ eẽ: q̃ neceſſe ẽ multæ ſint clauſulæ: iã hæc magis noua ſẽtẽtiarũ genera ex inopinato: ut dixit Vibius Criſpus in eũ q cũ lori catus in foro ambularet: prætẽdebat ſe id metu facere. Quis tibi ſic timere permiſit? Et inſigniter Africanus apud Neronẽ de morte matris Rogãtte Cæſar Galliæ tuæ ut fœlicitatem tuã fortiter ferras. Sunt & alio relata: ut Afer domitius cũ Clodillã defẽderet: cui obiectũ crimen: qp uirũ q ĩ ter rebellãtes fuerat: ſepeliſſet: remiſerat Claudius: in epilogo filios eius alloquẽs. Matrẽ tamẽ inqt pueri ſepelitote: & aliunde petita. i. in alium locum ex alio tranſlata: p ſpatale Criſpus: quã hæredẽ amator inſtituerat: deceſſit: cũ haberet ãnos duo de uigiti. O hoiem diuinum: qui ſibi indulſit: Facit quaſdam ſententias ſola geminatio qualis eſt Senecæ in eo ſcripto: quod Nero ad ſenatum miſit occiſa matre: cũ ſe periclitatũ uideri uellet. Saluũ me eẽ adhuc nec credo nec gaudeo. Melior cũ ex cõtrariis ualet. Habeo quẽ fugiã: quẽ ſequar nõ hẽo. Quid qp miſer cũ loq nõ poſſet: tacere nõ poterat? Ft uero fit pulcherima cũ aliqua comparatione clareſit. Trachall9 cõtra Spathalẽ. Placet hoc ergo? leges diligẽtiſſime pudoris cuſtodes: decimas uxoribus dari: quartas meretricib9? Sed horum qdẽ generum & bonæ dici poſſũt & malæ ſemper uitioſæ uti uerbo patres cõſcripti. Sic. n. incipiendũ eſt mihi: ut memineritis patrũ. Peius adhuc quo magis falſũ eſt & longius petitum. Cõtra eãdem ſororem gladiatoris cuius mõ feci mẽtionem. Ad digitũ pugnaui Eſt etiam generis eiuſdem neſcio an uitioſiſſimũ quotiens uerborum ambiguitas cum rerum falſa quadam ſimilitudine iungitur. Clarum auctorem iuuenis audiui: cum lecta i capite curuſdã oſſa ſentẽtiæ gra teneda matri dediſſet. Infœliciſſima fœmina nondũ extuliſſt filiũ: & iã oſſa legiſti. Adhuc pleriq minimis etiã iuẽtiũculis gaudẽt: q̃ excuſſæ riſũ habẽt. iuẽtæ facie igenio blãdiũť. De eo q̃ naufragus & ante agrorũ

Eſt & quod appellatur ā nouis noema απο του νοειν ſ. eſt ab intelligẽdo νοημα deducitur id eſt intellectus: cogni tio conſilium. ſed id ꝓprie νοημα dicit quod quãuis nõ ex primať: intelligitur: ut Fabius exẽplo quoq; appoſito expõit

Vocať aliqd & clauſula q̃ſi eſt qđ concluſionẽ dicimus Quaſi aduerbium ſenſui cõuenire nõ uideť. Quare loco eiº Quæ relatiuum puto aſcribendum ſi tamen cõiunctione nõ eraſa. hoc mõ. Quæ ſi eſt. Quare prius de facto noſtro fateamini. Vt ueſtro legať ne admonitione quidem eſt dignum. Sed nunc aliud uolũt. Aliud qdẽ legiť. uerum ſenſus ut illud legať. mihi expoſcere uideť. Et prope nefas dicũt .i. uocali in .u. cõuerſa ducũt ẽ legendũ. Pro ſpathale Criſpus quã hæredem amator iſtiuſ at deceſſit .ut aduerbiũ & qui relatiuum mihi ĩ hoc loco deſiderant: cũ ſine relatiuo integra non ſit oratio niſi legať ut pro ſpathale Criſpus: quam hæredem amator qui inſtituerat: deceſſit cum haberet annoſ duo de uiginti. Leges diligẽtiſſimæ pudoris cuſtodes decimas uxoribus dari. quartas meretricibus. Aut iubent aut ſimile uerbum uideť aſcribẽdũ aut certe loco illius dari: dant eſt legẽdum. Quod ſi Tracalli oratio extaret: facile ex illa corrigeretur hic locus. Inuentæ facie ingenio blãdiuntur. Pro ingenio ut ingenii legatur ſenſus exigit. De eo q naufragº & ante agrorum ſterilitatem uexatus: Naufragiis & ſterilitatem ablatiuos ſenſus expoſcit.

Et in eo qui apocarteſin ſimulaſſe dicitur: αποκαρτερησις latine dicitur tolerantia απο του αποκαρτερειν: hoc eſt a toleraudo. Sunt autẽ hæ materiæ declamatoriæ.

Decet luxurioſo bibẽdo mori. Luxurioſos legendum eſſe etiam pueri uident. Alia uana ſuadentis purpuratis: ut alexandrum incedio Babylonis ſepelient. ut particula uidetur aſcribenda & ſepeliant legendum hoc modo. Alia uana: ut ſuadentis purpuratis ut Alexãdrum incẽdio Babylonis ſepeliant. Purpurati autẽ dicebantur principes in exercitu Alexãdri purpureis ueſtibus utentes: qui quo modo Alexander ſepeliendus eſſet: ut ſcribit Plutarchus: diſceptarũt. unde etiã declamatio ſuaſoria fuit ficta.

Horum nihil ad iuſtam magnitutidinem adoleſcere põt. Loco horum mihi quorum uidetur eſſe legendum. Subſtitit enim omnis ſententia. Subſtit ut ſit præſentis temporis ẽ legendum. Præter hoc etiã color ipſe decendi q̃libet claris multis tamen ac uariis uelut maculis conſpergitur. Sic quidem legitur ſed corrupte. Pro claris enim clarus ut legatur ſenſus expoſcit.

ſterilitate uexatus in ſcolis fingitur ſe ſuſpẽdiſſe. Quẽ nec terra recipit nec mare: pẽdeat. Huic ſimile in illo de quo ſupra dixi: cui pater ſua mẽbra laceráti uenenũ dedit. Qui hæc edit debet hoc bibere. & in luxrioſũ q apocartateſim ſimulaſſe dicit. Necte laqueũ. Hẽsqđ faucib⁹ tuis iraſcis. Sũe uenenũ. decet luxurioſos bibẽdo mori. Alia uana ſuadentis purpuratis: ut Alexãdrũ babylõis icẽdio ſepeliát alexãdrũ ſepelio. hoc q̃ſ q̃ ſpectabit e tecto? q̃ſi uero id ſit in re tota idigniſſimũ. Alia nimia: ut de germanis dicẽtẽ quẽdã audiui. Caput neſcio ubi in poſitum. & de uiro forti. Bella ũbonẽ propellit. Sed finis nõ erit: ſi ſingulas corruptorũ ꝓſequar formas. Illud potius qđ eſt magis neceſſariũ. Duæ ſũt diuerſæ opiniones. aliorũ ſentẽtias ſolas pene ſpectantiũ. aliorũ omnino damnátiũ: quorum mihi neutrũ admodũ placet. Denſitas earũ obſtat inicẽ: ut in ſatis omnibus fructibuſq; aruorũ: horũ nihil ad iuſtã magnitudinẽ adoleſcere põt: quod loco in quem creſcat caret. Nec pictura: ſiqua nihil circũlitũ eſt eminet. Ideoq; artifices etiá cum plura in unam tabulam opa contulerũt: ſpacuis diſtinguũ. ne umbræ incorpore cadát. Facit res eadẽ cõſciſam quoq; orationẽ. Subſiſtit. n. oís ſentẽtia. Ideoq; poſt eam utiq; aliud ẽ initiũ. Vnde ſoluta fere oratio: & e ſingulis non mẽbris: ſed fruſtis collata ſtructura caret: cũ illa rotũda & undiq; circũciſia í ſiſtere inuicem nequeant. Præter hoc etiã color ipſe dicendi quálibet claris multis tamen ac uariis uelut maculis cõſpergitur. Porro ut affert lumen clauus purpureæ loco incertus: ita neminem deceat intertexta pluribus notis ueſtis. Q uare licet hæc enitere: & aliquatenus extare uideantur: tamen & lumia illa non flãmis: ſed ſcintillis inter fumũ emicátibus ſimilia dixeris: quæ ne appeant quidem ubi tota lucet oratio: ut in ſole ſidera ipſa deſinunt cerni: & quæ crebris puiſq; conatibus ſe attollũt: iæq̃lia tamẽ & uelut cõfragoſa: nec ad mirationẽ cõſequũtur eminẽtiũ: & planorũ gratiá pdũt. Hoc quoq; accidit q; ſolas captáti ſentẽtias multas neceſſe ẽ dicere leues. frigidas. ieptas. Nõ. n. põt eẽ delectus: ubi numero laborat. Itẽq; uideas & diuiſionẽ ꝓ ſẽtẽtia poni: & argumẽtũ ſi tãtũ in clauſulæ calce pronũcieť. Occidiſti uxorẽ ipſæ adulter. nõ ferrem te etiá ſi repudiaſſes. di uiſio eſt. Vis ſcire uenenũ eẽ amatoriũ uiueret hõ: niſi illud bibiſſet. argnmẽtũ eſt. Nec multas pleriq; ſentẽtias dicũt: ſed oia tanq̃ ſentẽtias. Huic q̃buſdã cõtrarium ſtudiũ q fugiũt ac reformidát oẽm hác indicẽdo uoluptatẽ: nihil ꝓbátes niſi planũ & humile: & ſine conatu. Ita dũ timent. ne aliquando cadant: ſemp iacent. Quod. n. tãtũ í ſnia bõa crimen eſt? nõ cãæ prodeſt? nõ iudicẽ mouet? nõ dicentẽ

Est quoddam genus quo ueteres non utebantur. hypophora hoc est obiectio eorum qui sententiis negabant esse utendum. Et quam usq; nos uocant uetustatem. Ad præpositio loco & copulæ mihi reponenda uidetur est autem obiectionis solutio. Nam si illam extremá mutat Demosthenes. Multa loco eius uerbi mutat mihi legendum uidetur. dixit autem extrinsecus facile subauditur. Quo modo potest probare Ciceronem qui nihil putet ex Catone gracchisq; imitandum. Quáuis imitandum legatur: tñ ne sibi ipsi Fabius repugnare uideat imutandum est legendum hoc est cõmutandũ. Et si necesse sit ueterem illũ honorẽ dicẽdi malim q̃ noua istã

cõmendat. Est quoddá genus quo ueteres nõ utebant: & q̃us q; nos uocant uetustatẽ? Ná si illã extremá mutat Demosthenes quæ ante eũ nemo. Quo modo põt probare Ciceornẽ q nihil putet ex Catone Gracchisq; imutádũ? Sed ante hos simplicior adhuc rõ loquendi fuit. Ego uero hæc lumina orationis: uelut oculos quosdá esse loquẽtiæ credo. Sed neq; oculos esse toto corpore uelim: ne cætera mẽbra suũ officiũ pdát. Et si necesse sit ueterẽ illũ honorẽ dicẽdi malim q̃ istam nouam licentiá. Sed patet media quædá uia: sicut i cultu uictuq; accessit aliqs citra reprehensionẽ nitor. Quare sicut possumus adiciamus uirtutib9. Prius tamẽ sit uitiis carere: ne dũ uolum9 i esse meliores ueteribus: simus tamen dissimiles. Reddá nunc quá pximá esse dixerá ptem de tropis: quos motus clarissimi nostrũ auctores uocát. Horũ tradare præcepta & grámatici solent. Sed a me cũ de illorũ officio loquerer dilata ps hæc est quia de ornatu orationis grauior uidebat locus: & maiori opi seruandus.

licentiam Honorem quidẽ hactenus legerunt omnes. Sed forsitan loco eius horrorem simillem totq; syllabarum accusatiumm recte scriberemus. Priscus enim sermo horridus fuisse dicitur & asper ut etiam uictus.

Quare sicut possum9 adiciamus uirtutib9. Tametsi: Quare ab oibus legat: sensiu tamẽ minime congruit. Quẽ uero accusatiuũ ipsius integritas sensus exposcit: ut nitoré referat. Simus tamẽ dissimiles. Emendate in qbusdã exẽplarib9 tantũ legit non tñ. Sed me cũ de illorum officio loquerer dilata pars hæc est. a præpositio ascribat ut a me legatur.

De tropis.

t Ropus est uerbi uel sermonis a propria significatione i aliam cũ uirtute mutatio. Circa quẽ inexplicabilis & grámaticis inter ipsos & philosophis pugna est: quæ sint genera. quæ spẽs: q numerus. qs cuiq; subiiciat. Nos omissis quæ nihil ad instruẽdũ oratorẽ ptinẽt cauillationib9: necessarios maxime atq; i usũ receptos exequemur. Hæc mõ i his ánotasse cõtẽti: quosdá gratia significationis. quosdá decoris assumi & eẽ alios i uerbis ppriis. alios in tráslatis: uertiq; formas non uerborũ mõ: sed etiá sensuũ: & cõpositiões. Quare mihi uidẽtur errasse q nõ alios crediderũt tropos: q̃ in q̃b9 uerbũ p uerbo poneret. Neq; illud ignoro i iisdẽ fere q significádi gratia adhibent: esse & ornatũ: sed nõ idẽ accidet cõtra: erũtq; qdẽ tátũ ad speciẽ accõmodati. Incipiamus igitur ab eo qui cũ frequentissimus est: tum longe pulcherrim9 tráslatiõe dico: quæ metaphora græce uocat: quæ qdẽ cũ ita ẽ ab ipsa nobis cõcessa natura: ut indocti quoq; ac nõ sẽtiẽtes: ea frequẽter utátur: tum ita iucunda atq; nitida: ut in oratione quálibet clara proprio tamen lumine eluceat. Neq; n. uulgaris esse. nec humilis. nec insuauis recte mõ ascita põt. Copiá quoq; sermõis auget pmittendo: aut mutando: quæ nou habet: quodq; difficillimũ est præstat: ne ulli rei nomen deesse uideat. Tráslertur

Ropus ẽ uerbi uel sermonis a ppria significatõe in aliã cum uirtute mutatio. Scaurus grámaticus aliter tropum definit. Tropus est inquit modus ornandæ orationis & dictio translata a propria significatione ad non propriam: decoris aut necessitatis. aut cultus. aut emphaseos gratia. Tropus autẽ ἀπο τοῦ τρεπειν hoc ẽ auertẽdo dicitur. Ná per tropos uerba a propria significatione in aliam uertuntur. τροποὶ uero etiam modi transferẽt. Tropi autem fere quatuordecim eẽ dicũtur. Metaphora. catachresis. allegoria. ænigma. Metalepsis. Metonymia. Synegdoche onomatopœia. Periphrasis. Anastrophe. Hyperbatõ. pleonasmos. Ellipsis. Parapleroma Quidam tamen pauciores. alii dicunt esse plures ut ipse quoq; Fabius scribit. Quæ sint genera. Nõnulli ex tropis sũt generales. ut hyperbaton qđ ex sententia Diomedis in quinq; species distribuit ἀνάστροφεν Διακόπτεν uel tinesin. dialysin uel parenthesin. Synchysin hysterologian. Quis ,cuiq;

ſubiiciatur. Quę expuncta cui hic quoq; legendū uidetur.

Hæc mō in his ānotaſſe cō ſtanti. Pro cōſtanti a ſenſu exiguntur contenti. Vertiq; formas nō uerborū mō ſed etiam ſenſuū & cōpoſitōes. Cōpoſitionis genitiuus exigit a ſenſu: ut ad formas referat. Quem in quibus uerbū p uerbo pōeret. Quā legēdū eē nemo nō uidet. Quæ metaphora græce uocat. Metaphora dr ἀπὸ τοῦ μεταφέρειν hoc eſt a tranſferendo. Eſt autem metaphora rerū uerborūq; trāſlatō a ꝓpria ſignificatione ad non ꝓpriam ſimilitudinis, decoris aut neceſſitatis, aut cultus, aut emphaſeos gratia. Copiam quoq; ſermonis auget. pmittēdo aut mutādo. Vt pmutādo legatur natura exigit trāſlatōis.

Ferro an fato metus argiuū occidit. Metus an numerus legēdū ſit facile ex tragœdia unde ſumptū eſt colligeret ſi extaret. Sed omnino aut numerus ut in q̄buſdā legit exēplaribus aut certe uirtus ſcribēdū ē.

Actum quēdā & aio damuſ Animos legēdū eē nemo ignorat. Nam & uenenum armare: ferrum & armare & copula ante ferrū ē collocāda. ut legatur. & ferrū armare. Vt id de quo modo dixi ſaxea ē ueruca & ſordida: Corrupte ſic legitur. Sic uero puto corrigēdū ut ſaxea eradat ac eius loco ex ꝓpoſitio ac ea ꝓnomen reponatur hoc mō. Ex ea eſt ueruca. Ibi autē eſt diſtinguendū ut ſubiiciat. Et ſordidæ ꝓ ſordida. Sic enim intelligentur & ſordidæ tranſlationis. Hoc autē eodē exemplo & ſupius ubi de tapinoſi loquebat uſus eſt. ergo nomen aut uerbum ex eo loco in quo propriū eſt: in eū in quo aut proprium deeſt: aut tranſlatum proprio melius eſt Id facimus: aut qa neceſſe ē: aut quia ſignificātius: aut ut dixi: qa decentius. Vbi nihil horū præſtabit: qđ trāſfertur i ꝓprium erit. Neceſſitate ruſtici dicūt gemmā i uitib9. Quid. n. diceret aliud? & ſitire ſegetes: & fructus laborare. Neceſſitate nos durū hominē aut aſperū. Nō. n. propriū erat: q̄ daremus his affectionibus nemē iā īcenſū ira: & īflammatū cupiditate: & laſſū errore ſignificādi grtia. nihil. n. horū ſuis uerbis: q̄ hic acceſſitis magis propriū erat. Illa ad ornatū. Lumē oratiōis. & generis claritatē. & cōcionū procellas. & eloquētiæ flumina: ut Cicero pro Milōe Clodiū fontē gloriæ eius uocāt. & alio loco ſegetē ac materiā. Quædā etiā parū ſpecioſa dictu p hāc explicatur. Hoc faciūt nimio ne luxu obtuſior uſus Sit genitali aruo: & ſulcos oblimet inertes. In totum autem metaphora breuio eſt ſimilitudo. eoq; diſtat: q̄ illa cōparatur rei quā uolumus exprimere. hæc pro ipſa re dicitur. Cōparatio eſt. n. cū dico feciſſe qd hominem: ut leonem tranſlatio eſt cū dico de homine leo eſt. Huias uis ois maxime quadruplex uidetur. cum in rebus aialibus aliud pro alio ponitur ut de agitatore: gubernator magna cōtorſit equum ui. Et ut liuius ſcipionē a Catone ad latrati ſolitū refert. in anima pro aliis generis eiuſdem ſumūtur: ut Claſſiq; immittit habenas. aut pro rebus animalibus inanima: ferro an facto metus argiuum occidit. aut cōtra. Sedet īſcius alto Accipiens ſomitū ſaxi de uertice paſtor Præcipueq; ex his oritur mira ſublimitas: que audaciæ proxima piculo tranſlationis attollitur: cum rebus ſenſu carentibuſ actum quendā & animos damus qualis eſt. Pōtem indignatus araxes. Et illa Ciceronis: Quid. n. tuus ille Tubero diſtructus in acie pharſalica gladius agebat? Cui9 latus ille mucro petebat qui ſenſus erat amorum tuorum? Duplicatur interim hæc uirtus apud Vergilium. ferrumq; armare ueneno. nā & uenenum armare: & ferrum armare tranſlatio eſt. Secantur hæc in plures: ut a rōali ad rōnale: & idem de irrationalibus. & hoc inuicem: quibus ſimilis rō eſt a toto & aptibus. ſed hā non pueris præcpimus ut accepto genere ſpecies intelligere non poſſint. Vt modicus āt atq; oportunus eius uſus illuſtrat orōnem. ita frequens & obſcurat & tedio complet. Cōtinuus ueroſ allegoriā & ænigmata exit. Sūt ēt quædā & humiles trāſlationes: ut id de quo mō dixi: ſaxea ē ueruca. & ſordida. Nō enim ſi Cicero recte ſētinā reipu. dixit fœditatē hoīnū ſignifi/cās: idcirco orōnem illud quo ueteris oratoris. pſecuiſti reipu. uocamus. Optieq; Cicero demōſtrat cauēdū ne ſit deformis

Quod aliquãdo pene iam magis de ſynegdoche dicã Aliquãto mihi legẽdũ uideť. Synegdoche autẽ cum in alienũ locum uenit plus ualet eo quẽ expellit. Tranſferť uero ſynẽgdoche intellectio: quæ fit cũ res tota parua de parte cognoſcitur. aut de toto pars. Eſt autẽ & tropus & figura. Vel omnia e contra liberiora poetis q̃ oratoribus Præpoſtere hic ſunt uerba collocata. Sic autẽ in ordinẽ rediguntur ſi. e. præpoſitio eradatur. Neq; enĩ ecõtra latine diciť. Sed aut cõtra aut ecõtrario oĩa. ꝓterea in tertiũ locũ tranſferanť. hoc mõ. nel cotra. oĩa liberio ra poetis q̃ oratoribus. Populo inqt impoſuimus & oratores uiſi ſumus. Imponere populo ẽ decipere popu lum. imponere nanq; cũ dati/ uo ſignificat fallere. unde ípo/ ſtores dicuntur deceptores.

tranſlatio: qualis ẽ ná ipſis eius utar éxẽplis Caſtratam morte Africani rẽpu. & ſtercus curiæ glauciã. Ne nimio maior: aut qđ ſæpius accidit minor. Ne diſſimilis: quorũ exẽpla nimum frequenter deprehendet. q̃ ſcierit hæc uitia eſſe. Sed & copia quoq; modum egreſſa uitioſa eſt: præcipue in eadẽ ſpẽ. Sunt & duræ. i. a lõginq̃ ſimilitudine ducte: ut captis niues: & Iupi ter hibernas cana niue cõſpuit alpes. In illo uero plurimũ er/ roris: q; ea quæ poetis q & oĩa ad uoluptatẽ referunt: & pluri ma uertere: ẽt ipſa metri neceſſitate coguntť: permiſſa ſũt con uenire q̃dam ẽt ꝑ ſæ putãt. At ego in agendo: nec paſtorẽ po puli auctore Homero dixerim: nec uolucres pẽnis remigaŕ: licet uergilius in apibus ac Dedalo ſpecioſiſſime ſit uſus. Me taphora enim aut uacantem occupare locum debet: aut ſi in alienum uenit plus ualere eo quem expellit. Q uod aliquan do pene iã magis de ſynecdoche dicã. Ná tráſſatio pmouen dis animis plerũq; & ſignãdis rebus: ac ſub oculis ſubiiciẽdis reperta eſt. Hæc uariare ſermonem põt: ut ex uno plures ítel ligamus. parte totũ. ſpẽ genus præcedẽtibus ſequẽtia: uel oĩa contra liberiora poetis q̃ oratoribus. Ná ꝑ ſa ut mucronẽ pro gladio: & tectũ pro domo recipiet: ita non puppim pro naui. nec abietẽ pro tabellis. & rurſus ut pro gladio ferrum: ita non pro equo quadrupedem. Maxime autem in orando ualebit numerorũ illa libertas. Ná & Liuius ſæpe ſic dicit. Romanus prælio uector: cũ romanos uiciſſe ſignificat. Et cõtra Cicero ad Brutũ. Populo inquit ípoſuimus: & oratores uiſi ſumus cũ de ſe tantũ loqueretť. Q uod genus nõ orõnes mõ ornat: ſed ẽt quotidiani ſermõis uſus recipit. Quidã ſynecdochen uocãt cũ & id ĩ cõtextu ſermõis qđ taceťaccipimus. Verbum enĩ ex uerbo intelligiť: qđ inter uitia ecclipſis uocaťArcades ad portas ruere. Mihi hãc figurã eſſe magis placet. illic ergo reddeť. aliud etiã intelligiť ex alio. Aſpice aratra iugo: refe/ rũt ſuſpenſa iuuẽci. Vnde apparet noctẽ appropinq̃re. Id ne/ ſcio an oratorĩ cõueniat: niſi in argumẽtando: cũ rei ſignum ẽ Sed hoc ab elocutionis rõne diſtat. Nec ꝑcul ab hoc genere deſcendit metonymia: quæ eſt nominis tropus ꝓnomine po ſito cuius uis eſt ꝓ eo qđ diciť cãm ꝓpter quã dicitur ponere. Sed ut ait Cicero bypallagẽ rhetores dicuntur. Hæc inuento re & ſubiecta ab optinẽtibus ſignificat: ut cererẽ corruptã un/

Illic ergo redietur. reddetur legẽdũ eſſe uel me tacẽte appet Sic autẽ ait in ſequẽti libro ubi de figuris ꝑcipit. Synegdoche ẽ cũ ſubtractũ aliquod uerbum ſatis ex cæteris ítelligiť. ut Cæli us ĩ Antoniũ. Stupere gaudio græcus ſimul enim auditur cœ pit. Nec ꝑcul ab hoc gene/ re diſcẽdit metonymia q̃ é nois tropus ꝓ noíe poſitio. Niſi tol lanť errores nõ ꝑcipietur hic locus. Adeo aũt é deprauatus ut difficulter admodũ corrigi poſſit. Nõ. n. ſolũ illud uerbũ deſcẽdit eſt mutãdũ in diſcedit id quod facile appet: ſed alia ca ſtigatu difficiliora ineſſe flagi/ tia uidenť: q̃ iis q nihil putant mutandũ corrigẽda relinquãť Metonymia ad uerbũ tráſferť tráſnoíatio. A qbuſdã denoía/ tio ĩterpretaťEſt autẽ denoía tio q̃ a ꝓpriis & ſinitimis rebꝰ trahit orationẽ: qua poſſit ítelli gi res: quæ nõ ſuo uocabulo ſit appellata. ut ſine cerere & libe ro friget uenus. Sed ut ait Ci cero hypallagen rhetores dicũt hypallage ſubalternatio diciť ἀπο του ὑπαλλαττειν hoc ẽ a ſubalte: nãdo. Sicut ex eo quod cõtineť uſus rece/ pit bene moratas: & poculum epotũ: & ſæculũ fœlix. Recte qbuſdã exẽplaribus alriptę ſũt urbeſ hoc mõ. bene moratas ur bes. ꝓ ciuitatibꝰ & uino & ho minibꝰ. Niſi forte hoc potiꝰ eſt a poſſeſſore qui poſſidet. ca ſtigatione indiget hic locus. ut uerus eliciaťſenſus. Quod ita que poſſidetur. non autem qui poſſidet mihi legendum uideť q̃q̃ exemplaria re fragentur.

Et carmina Vergilii ueniſſe cõmeatus qui afferantur. Venire infinitus mihi aſcribẽdus uideť. quod uerbũ eorum inſcitia ẽ prætermiſſũ: qbus abſurdũ uiſum ẽ hæc duo uerba ueniſſe & uenire ſimul eẽ collocata nõ itelligẽtibus uæniſſe a Væneo. Venire uero a uenio declinata eſſe. Carmina enim Vergilii dicunť uæniſſe hoc ẽ uẽdita fuiſſe. Contentũ aũt pro continente poſitũ ẽ. Non enim carmina ſed liber i quo ſcripta ſunt carmina: uẽdiť. Cõmeatus autẽ dicuntur uenire cum afferanť. Cõmeatus autem neceſſaria dicuntur ad uictum. Et ſacrilegium deprehẽſum. non ſacrilegium. ex hoc ultimo i uocalis expungatur: ut ſacrilegum legamus. Vt cũ aurata tecta

urea: puſillum ab eo diſcedo: quia non eſt pars auratura: In genue fateor. mihi nõ percipiť hec ratio. Auratura nanq; parſ eſſe uidetur. Quare ut ꝑticulã puto aſcribẽdam hoc modo. Quia non eſt pars ut auratura Signare nanq; uidetur Fabius differentiam quæ eſt inter auratum & aureum. Auratum enim dicitur auro ornatum. aureum uero ex auro confectum

Antonomaſiæ quæ aliquid ꝑ nomine ponet poetis utroq; modo frequentiſſima. Antonomaſia pronominario aduerbaum träſſertur a qbuſdam. eſt autem antonomaſia q̃ ſicuti cognomine quodam extraneo dẽmonſtrat id quod ſuo nomine non poteſt appellari. Sumitur autem ab animo. corpore. externis rebus. Non multa peccas. inqt illo fortiſſimo uiro ſenior magiſter. Qui Ciceronis orationẽ pro Murẽna leget unde hoc ſumptũ ẽ: facile intelliget illũ fortiſſimũ uirum ꝑ Muræna & ſenioreẽ magiſtrum ꝑ Cicerone poſitũ fuiſſe Onomatopœia quidem id eſt fictõ nominis græci inter maximas habita uirtutes nobis uix ꝑmittitur. Græcis loco græci legẽdũ eſſe nemo non uidet. Onomatopœia uero ad uerbum fictio nominis tranſſertur. A qbuſdam nominatio diciť: qua cui rei nomen aut non ſit aut ſatis idoneum non ſit: eam noſmet idoneo uerbo nominemus aut imitationis aut ſignificationis gratia. Inde enim ſunt rudere uagire. murmurare. ſibilare.

dis: & Receptus terra neptun9 claſſes aq̃lonib9 arcet Quod fit retro durius. Refert aũt inquãtũ dictus tropus oratoreẽ ſeq̃tur. Nã ut uulcanu mꝑ igne uulgo audiuimus: & uario marte pugnatũ: eruditus eſt ſermo: & uenereẽ quá coitum dixiſſe magis decet ita liberũ & cereręẽ pro uino & pane licentius: q̃ ut fori ſeucritas ferat. ſicut ex eo quod coutineť: uſus recipit bene moratas: & poculũ epotũ: & ſæculũ fœlix. At id qđ contra eſt ratio audeat qs niſi poeta. Iá proximus ardet ucalegon niſi forte hoc potius eſt a poſſeſſore q̃ poſſidet: ut hominẽ deuorari cuius patrimoniũ cõſumať. quo mõ fiunt inumerabiles ſpecies. Huius enim ſũt generis: cũ ab Hãnibale cæſa apd cánas ſexagĩta milia dicimus. Et apud tragicos Ab Egialao: & carmina Vergilii. ueniſſe cõmeatus: qui afferátur: & ſacrilegiũ d'prehenſum non ſacrilegium. armorũ ſcientiam habere non artis. Illud quoq; & poetis & oratoribus frequens quoeum quí efficit ex eo quod efficiť oſtendimus. Nã & carminũ auctores. Pallida mors æquo pulſat pede: Pauperũ tabernas regumq; turres. Et Pallẽteſq; habitãt morbi triſtiſq; ſenectus & orator præcipitem irã. hilarem adoleſcẽtiã. ſegne occium dicet. Eſt etiã huic tropo quædã cũ ſynecdoche uicinia. Nã dico uultus hominis pro uultu. Dico pluraliter quod ſingulare eſt. quod ſingulare eſt pluraliter. Sed nõ id ago: ut unũ ex multis intelligať. Nã id eſt manifeſtum: ſed nomẽ immuto ut cum aurata tecta aurea puſillum ab eo diſcedo: qa non ẽ ps auratura: quæ ſingula perſeq̃ minutioris eſt curæ: etiam non oratorem inſtruentibus. Antonomaſia quæ aliq̃d pronoie ponet poetis utroq; mõ frequẽtiſſima: & ꝑ epitheto q̃ detracto eo: cui apponiť ualet pronoie. Titides pellides: & ex his quæ in quoq; ſũt præcipua. diuũ pater atq; hoinũ rex. & ex tactis quibus perſona ſignatur. thalamo quæ fixa reliquit Impius. Oratoribus etiã ſi rarus eius rei nõnullus tamen uſus eſt. Nã ut Titidẽ & pellidem nõ dixerint: ita dixerũt ipius & picida Euerſoreẽ quoq; carthaginis & numantiæ pro Scipiõe. Et romanæ eloquentiæ pricipẽ pro Cicerone poſuiſſe non dubitẽt Cicero ipſe certe uſus eſt hac libertate: Non multa peccas iq̃t illo fortiſſimo uiro ſenior magr. Neutrũ. n. nomen poſitum eſt: & utrumq; intelligitur. Onomatopœia quidẽ ideſt fictio nominis grecis inter maximas hita uirtutes: nobis uix permit

Vix illa quæ παραγωγα uocant. hoc est deriuata. Qualia sunt sullaturit & proscripturit. Verba huius terminationis cupiditatem significant. Est enim sullaturire syllam qui sulla latine dicitur: desiderare. ut proscripturire pro scriptionē cupere. Hæc autē uerba ut paulo ante diximus declinauit Cicero in epistola ad Atticum a sylla & proscriptione. Sullaturit animus eius & proscripturit. Atq; laureati postes. Atqui legendum esse contenderim etiam si in exemplaribus atq; copula habeatur. Sed hoc fœliciter eualuit ad omnia & uideo ferimus in græcis obidis. Hic locus ita ē a litterarum græcarum imperitis corruptus atq; cōfusus ut nullus oī no sensus elici possit. Existimo autē Fabiū id exemplis græcis cōprobasse quod iam sæpi⁹ dixit græcos nobis ī fingēdis noī bus multo cē fœliciores. Quo nā aūt modo corrigi possit: mihi sane non liquet. Eo magis necessaria catachresis: quam recte dicimus abusionem. Abusio ē ut in rhetoricis ad Hereni um legit: quę uerbo simili & ꝓ pinquoꝓ certo & ꝓprio abuti tur: ut si dicamus uires homis breues sunt & lōgū in homine consiliū. Si cæcū ogra putant ædificant & apud tragicos. hic quoq; locus labem traxit ut superiori uicinus. Sic. n. ē. depra uatus ut non asteriscō sed sole ipso indigere uideat. Mihi certe neque percipitur neq; emendari potest. Acceptabula. ab acceptando dicuntur. proprie autē cancris ascribunt. Sed qc qd aliqd tenet hoc nomine appellari pōt. Et piscides cuiuscūq; materiæ sunt. Pyxides, scribēdū a pyxo quā latini buxum appellamus. Sūt autē pyxides uascula e xpyxo cōfecta: sed ex alia quoq; materia conficiunt.

titur. Et sūt plurima ita posita ab his: q sermonē primi fecerūt aptātes affectibus uocē. Nā mugitus: & sibilus: & murmur inde uenerūt. Deinde tāquā cōsūpta sint oīa nihil generare audemus ipsi: cū multa quotidie ab ātiqs ficta moriātur: Vix illa quæ παραγωγα uocāt: quæ ex uocib⁹ in usum receptis quocūq; mō declinātur nobis permitimus: qualia sunt sullaturit & proscripturit. atq; laureati pōt pro illo lauro coronati ex eadem fictione sūt. Sed hoc fœliciter eualuit ad oīa: & uideo ferimus in græcis obidis ocoluditiuno bono eo: dure. atq; iūgere qui tollēte & uidere septētriones uidemur. Eo magis necessaria καταχρησις. quā recte dicim⁹ abusionē: quæ nō habētibus nomen suū accōmodāt: quia in proximo est: si cæcū ogra putāt: ædificāt & apud tragicos: & iam leo paret. at pī mille sunt hæc. accetabula qcqd hēt & pyxides cuiuscūq; materiæ sūt: & paricidia matris quoq; aut fratris iterfector. Discernendūq; est hoc totū trāslatiōis genus: quod abusio ē ubi nomen defuit. trāslatio ubi aliud defuit. Nā poetæ solent abusiue etiam in his rebus: quibus noīa sua sunt: uicinis potius uti qd' rarū ī prosa ē. Illa quoq; qdā καταχρησειῶ esse uolūt cū pro temeritate uirtus: aut pro luxuria liberalitas dicitur. A qb⁹ hæc qdē dissonātia sūt: qī his nō uerbū pro uerbo ponitur: sed res pro re. Neq; n. putat qsq; & luxuriam & liberalitatem idem significare: uerū id quod fit: alius luxuriā esse dicit. alius libertatē: q̄uis neutri dubiū sit: hæc eē diuersa. Supereſt ex his quæ aliter significāt μεταλῆψιν id ē trāsūptio: quæ ex alio tropo in aliud uelut uiam præstat: & rarissimus & improprius: græcis tamen frequētior: q̄ scient aurū: qui haronē hoc cona insulę νησουσ ὥραια οξειασ dicūt: Nos qs ferat: si uerē suem: aut Lelium doctum nominemus? Est. n. hæc ī mctalepsi natura. ut inter id quod trāsfertur: sit medius qdā gradus nihil ipse significās: sed præbēs trāsitum: quem tropū magis affectamus: ut habere uideamur: quem ullo in loco desideremus. Nā eius frequētissimū exemplum est Cano. cāto. dico

Discernēdumq; hoc totū trāslatōis genus. quod abusio ubi nomen defuit. Trāslatio ubi aliud defuit. Sic qdē legit hic locus sed nō sine flagitiis quantū ego sentio. Neq; enim quam signet Fabi⁹ differētiā inter abusionem & translationem percipere ex his uerbis possumus: nisi corrigantur. Loco autē trāslationis a translatione mihi legendum uidetur: ac de præpositio ex ultimo uerbo expungēda. hoc modo. Discernendum que hoc totum a trāslatione genus: quod abusio est ubi nomē

defuit. Trāslatio ubi aliud fuit Supereſt ex iis quæ aliter significant metalepsis id est transumptio: quæ ex alio tropo in aliud uelut uiā præstat: & rarissimus & improprius. Hic locus manifeste quidem cognoscitur esse deprauatus: sed quo modo sit corrigendus non ita apparet. Est autem metalepsis per translationem dictionum ꝓprietatis dilatio. uel dictio gradatim a nomine a propriam significationem descendens. ut Vergilius. Spelunncis abdidit atris. Ex atris enim nigræ intelliguntur. ex nigris tenebras habētes ac per hoc in ꝓceps ꝓfūdæ. Græcis

tñ frequẽtior q sciẽt augẽ. q haronẽ hoc cõa ĩsulæ ΥΗΣΟΥΣΘΟΣΣ dicũt. Nec̃ qdẽ locꝰ lfarũ græcarũ ĩperitia in corruptus potuit conseruari. Quin ita est corruptus ut uerba ipsa iá neq; græca neq; latina uideantur. Fortassis autem sic emendaretur: si pro illis scient aurum legeremꝰ cẽtaurũ. & pro illis q haronẽ cona scribamus chirona hoc mõ q cẽtaurũ chirona. Loco uero illius insulæ & copula uidet reponẽda. Quæ copulet. Alterũ exẽplũ qđ sic põt explicari. ΘΟΣΣ nãq; ΥΗΣΟΥΣ id est ueloces insulas Homerus appellat. quia ΘΟΟΥ & accutũ & uelox significat. Insulas autẽ ΟΞΕΙΑΣ nomie a figura appellatas p metalipsin ΘΟΣΣ uocauit in illo uersu ΕΥΘΕΑΕΥΥΗΣ ΟΙΣΙ ΕΣΣΙΝΠΡΟΕΗ ΕΘΟΚΣΙ. hoc est. Inde ad insulas peruenit acutas. Quẽ ullo in loco desideremus. ẽ expungamꝰ & loco eius ita exigẽte & sensu & latinitate has duas dictiuncũlas q̃ ut reponamus. hoc mõ. Quã ut ullo in loco desideremus. Nec diutius in eo morãdum: nisi usus admodũ uideo nihil ut dixi in comœdiis. De prauatus quidem est hic locus, sed facile emendatur: Si nisi ac nihil sibi inuicem cedant locis ac. n. particula ascribat. & mediis co syllaba expuncta legat. Neq; n. usq̃ dixit Fabius: huiꝰ tropi usum esse i comœdiis. ut igitur cũ exemplo superius posito conueniat mediis mihi uidetur legẽdum hoc mo. Nihil enim usus admodũ uideo: nisi ut dixi in mediis. Cætera iá non significandi gratia: sed ad ornandam nõ augendã oratiõné. Mõ mihi ascribẽdũ uidetur q̃uis in exemplaribus non legatur. hoc mõ. sed ad ornãdam modo non augendũ orationẽ

Ornat enim epitheton. & latine & ad uerbũ appositũ trãsfertur epitheton. Nãq; illi satis est. s. littera ascripta legatur illis ut ad poetas referatur. Et solet fieri aliis adiunctis epitheton tropis ut apud Vergilium temporis egestas. una cum epitheto hic est metonymia. ab effectu nanq; turpis dicitur egestas. Verum tamen talis ẽ oratio huiusce uirtutis. o uocali erasa rõ ut legatur ab ipsa sensus exposcitur integritate. Nã longa & impedita ut in quæstionibus eã iudices similẽ agmini totidẽ lixas habẽti. Hic quidẽ locus ita est in quibusdam exẽplaribus deprauatus. ut sensus nequaq̃ ꝓcipi possit. Sic enim legitur. Ne tamen multis sint leta etiam impedita ut in quæstionibus eam iungas similem agmini totidem lixas habẽti quia similiter quoq; & numerus est duplex nec duplũ uirium. Sed mihi satis ẽ exẽplar semel susceptum pro uiribus emẽdare. In quo qdẽ hic locus mendis uacare uidet. Nõ põt ergo eẽ iunctum. Sic quidem legitur q̃uis nullus integer ueruque sensus eliciat. Nã epitheton semper nomini oportet eẽ iunctũ. Quare iterũ negatio mihi ascribenda uidet. hoc mõ. Nõ põt ergo nõ esse iũctũ. Nõ põt nãq; appositũ nõ eẽ iũctũ nomini. alioq; non appositũ: sed antonomasia erit. Ad allegoriã q̃ inuersionẽ interpretamur. Hæc allegoriæ de

ita. cano: dico. Item est medium illud cano. nec diutius in eo morandum: nisi usus admodum uideo nihil ut dixi in comœdiis. Cætera iam non significandi gratia sed ad ornandã non augendam orationem assumitur: Ornat enim epitheton: qđ recte dicimus appositum: a nõnullis sequens dicitur. Eo poetæ & frequentius & liberius utuntur. Namq; illi satis est cõuenire uerbo cui apponitur: & itaq; dentes albi: & humida uina in his non reprehendimus. Apud oratorem: nisi aliq̃d efficit: redũdat. Tũ autẽ efficitur: si sine illo quod dicitur minus ẽ q̃lia sunt. Oscelus abhominandum. O deformẽ. libidinẽ: Exornatur aũt res tota maxime trãslationibus. cupiditas effrenata. & insanæ substructiones. Et solet fieri aliis adiũctis epitheton tropis. Vt apud Vergiliũ. turpis egestas. & tristis senectus. uerũ tamẽ talis est rõ huiusce uirtutis: ut sine appositis nuda sit: & uelut incõpta oratio oneretur tamen multis. Nã longa & impedita: ut in quæstionibus eã iudices similem agmini totidẽ lixas habenti: quot milites quoq;. In quo & numerus est duplex: nec duplum uirum. q̃q̃ non singula mõ: sed etiam plura uerba apponi solent: ut Coniugio Anchisa ueneris digna: tæ superbo. Sed hoc quoq; modo duo uerba uni apposita. ne uersũ qdem decuerint. Sũt aũt q̃bus nõ uideatur hic oino tropus: qa nihil uertat. Necesse est sẽper cũ id ẽ appositũ: si a proprio diuiseris per se significat: & faciat antonomasiá Nã si dicas ille q cartaginẽ & numãtiã euertit antonomasia est. si adieceris. Scipio appositũ. Non põt ergo esse iunctũ. Ad Allegoriam quam inuersionem interꝓtantur: ut aliud uerbis. aliud sensu ostendat: aut etiam interim cõtrariũ. Prius: ut o nauis referãt in mãre noui fluctus. o quid agis fortiter occupa portum. Totusq; ille Horatii locus: quo nauí prore publica. fluctuũ tempestates pro bellis ciuillibus portũ pro pace atq; concordia dicit. Tale Lucretius. Inuia pieridũ peragro loca.

finitio mihi corrupte legi uidet. Nã allegoria præpõe illa ad expuncta ut nominandi sit casus: & integritas sen sus & rõ definiendi exposcit. ut etiã cõiunctio est eradẽda & ostendit legẽdum nõ ostẽdat: cũ modi ídicãdi esse debeat. hoc mõ. Allegoria quã uersionẽ interptamur aliud uerbis aliud sensu ostẽdit. ac etiã interim cõtrarium. Nã loco illius aut pticulæ ac copula reponẽda uidet. Prius uero ut redũdãs ac supuacuũ fortassis ẽ oblinẽdum Allegoria uero dicitur. απο του αλλο αγορειν hoc ẽ ab aliud dicẽdo. Est. n. allegoria oro aliud dicẽs. alicd significãs. Cuius spẽs sunt septẽ. Ironia: antiphrasis enigma. chariẽtismos. paroemia. sarcasmos asteismos. Tale Lucretius. Via Pieridũ pagro loca. Inuia legẽdũ esse facile ex quarto Lucretii patet.

Et Vergilius. Sed nos immensũ spacio cõfecimus æquor: Et iam tempus equũ spumantia soluere colla. Sine translatione uero i buccolicis. Certe eẽdem audierã qua se subducere colles Incipiunt: molliq; iugũ demittere cliuo. Vsq; ad aquam: & ueteris cõfracta cacumina fagi: Omnia carminibus uestrũ seruasse menalcam. Hoc enim loco præter nomẽ cætera propriis decisa sunt uerbis. Verũ non pastor Menalcas: Sed Vergilius est intelligendus. Habet usum talis allegoriæ frequenter oratio totius. plerũq; apertis permixta est. Tota apud Ciceronem talis. Hoc miror enim querorq; quemquam hominem ita pessundare alterum uerbis uelle: ut etiam nauem perforet: in qua ipse nauiget. Illud commixtum frequentissimũ Equidem cæteras tempestates: & procellas in illis dumtaxat fluctibus concionum semper Miloni putaui esse subeundas. Nisi adiecisset dũtaxat fluctibus cõcionũ esset allegoria. nũc eam miscuit. Quo in genere & species ex arcessitis uerbis uenit: & intellectus ex propriis. Illud uero longe speciosissimũ genus orationis. in quo trium permixta est gratia. similitudinis. allegoriæ & translationis. Quod fretum? quem Euripũ? tot motus tantas. tam uarias habere creditis agitationes. commutationes. fluctus. quantas perturbationes: & quantos æstus habet ratio commitiorum? Dies itermissus unus aut nox interposita sæpe: & perturbat omnia: & totã opinionẽ parua nonnunq; commutat aura rumoris. Nam id quoq; in primis est custodiendum: ut quo ex genere cœperis trãslationis hoc deseinas. Multi enim cũ initium a tempestate sumpserũt: icendio: aut ruina finiunt: q̃ ẽ inconsequentia rerum fœdissima. Cæterum allegoria paruis quoq; ingeniis & quotidiano sermoni frequentissime seruit. Nam illa in agendis causis iam detrita. Pedem cõferre & iugulum petere: & sanguinem mittere inde fit. Nec offendunt tamen. Est enim grata in eloquẽdo nouitas & emutatio: & magis inopinata delectant. Ideoq; iam in his amisimus modum: & gratiam rei nimia cooptationis consũpsimus. Est in exemplis allegoria: si non prædicta ratione ponãtur. Nam & Dionysium corynthi esse: quo græci omnes utuntur: ita plura similia dici possũt. Hæc allegoria quæ ẽ obscurior: ænigma dicitur: uitium meo q̃dẽ iudicio: si

Nã id quoq; in primis ẽ custodiẽdum ut tẽpestate. Qui uersus, integer hic ptermissus. ingbusdã exẽplarib⁹ recte ẽ ascript⁹ tus. hoc mõ. Nã id quoq; in primis ẽ custodiẽdũ ut quo ex genere cœpis translationis hoc desinas. Multi. n. cum initiũ a tẽpestate sumpserũt. incẽdio ãt ruina finiũt. Nã illa in agẽdis causis iã detrita. pedẽ cõferre. & iugulũ petere. & sanguinem mittere inde fit. loco illius fit: sc̃ mihi legẽdũ uidet. Pedẽ autẽ cõferre dicunt oratores cũ argumenta aduersariorũ cõfutare aggrediũtur. Iugulũ petei cũ ualido aliquo argumẽto utuntur. quo aduersariorũ cã euertatur. Sãguinẽ uero mittere: cum aduersariorũ argumẽta ita soluunt: ut cã ipsa stare nõ possit

Est in exẽplis allegoria si nõ p̃dicta rõne ponant. uarie legitur hic sensus. Quidã. n. nõ⁹ pticulã abraserũt putantes eã parũ sensui cõuenire. Sed ne sic q̃ dẽ illustrat sensus: gn pon⁹ma gisobscurat. neq; n. ullã rõnẽ p̃ dixit Fabius qua exẽplis i allegoria uteremur. Ego uero uni⁹ litteræ o adiectõe hũc locũ mihi correxisse uideor ut pro illo rõne legat orõne: in tamẽ p̃põne ascripta hoc mõ. Si nõ p̃dicta in orõne ponant. nam exẽpla nisi prædicant & exponãtur ut quæ p allegoriam dicunt non percipiuntur. quale ẽ hoc quod infert exemplũ. Nam & Dionysiũ Corinthi eẽ quo græci omnes utuntur ita plura similia dici possunt. ut loco & copulę legendum esse ex ea particula ita facile apparet. Hoc autem exemplo græci significant aliquem facile ex magnis opibus in magnis miserias labi posse. nã Dionysius Syracusa:

Tyrãnus a cuibus ex urbe eiectus corinthũ cõfugit:ubi abiectissimus & ludũ pueris apperuit:& miserrimã uitã exegit. Hæc allegoria q̃ obscurior est ænigma dicit᷑.αἰνίγμα ἀπὸ τοῦ αἰνίττεσθαι hoc ẽ ab obscure loquẽdo iuẽdoq; deriuat᷑.est.n.ænigma obscura sñia p occultã rẽ similitudinẽ.ut mater me genuit.eadẽ mox gignit᷑ ex me. Vt Cæcilius Quadrãtariã clytẽnestrã.& in triclinio Coã ĩ cubiculo nolã.Hæc ænigmata: q̃ ne si bi qdẽ Fabi⁹ satis nota eẽ ait:mihi sane non pcipiunt᷑ id qd̃ ingenue cuidã ĩter dispũtãdũ Paduæ respõdi:cũ mihi ea ꝓpositissem exponẽda. In eo uero. Iróia ẽ.Iróia ἀπὸ τοῦ εἰρωνεύεσθαι deriuat᷑ hoc ẽ a dissimulando. Est.n. Ironia orõ ꝓnunciatõis grauitate negligẽs sensũ uerborũ ut Me duce Dardanius spãtã expugnauit adulter.Nisi.n. grauitas ꝓnũciatõis adiuuerit cõfiteri uidebit᷑ qd̃ negare conẽdit Et laudi aut simulatõe detrahere:aut uitup atõi lauda re cõcessũ ẽ.Mihi parũ hæc uerba sic se habẽtia pcipiunt᷑. E cõtra oratores uisi sum⁹.t.lra a scribatur.ut & contra legat᷑.E cõtra.n.ut iã sæpi⁹ ánotauim⁹ latine nõ dicit᷑. Aliq̃ cũ risu quodã cõtraria dicunt᷑:quẽ intelligi uolũt:quẽadmodũ in clodiũ.Quẽ exponẽ dũ esse ac q̃ loco ciuꝭ reponendum facile cõtẽderim. Præter hæc usus ẽ allegoriæ ut tristitia dicam⁹ meliorib⁹ uerbis aut Bonæ rei gña.quædã contrariis significemus.aliud textu:q̃ & enumerauim⁹:Meliorib⁹ uerbis q̃dã dicũt᷑ p chariẽtismõ.Est.n. charientismos trop⁹ quo dura dictu gratius ꝓferũtur.uel dictio per ea q̃ grata sũt aurib⁹ aliud signi ficãs.ut cũ ĩterrogam⁹.Nunqs nos quæsierit.& respõdet᷑ bona fortuna.Quo intelligit᷑ neminẽ nosꝭ q̃sisse Cõtrariis uero q̃dã significam⁹ p antiphrasin ẽ.n.antiphrasis dictio ecõtrario significãs.ut bellũ dr qd̃ mi nime ẽ bonũ.& L.ucus qd̃ minime luceat.& pcæ qd̃ nemini pcãt.Textu autẽ.hoc ẽ cõpositione q̃dã significãtur p sarcasmõ.asteismon.paroemian.Sarcasmos.n.ẽ plena odio atq; hostilis irisio p irã enũciata.Quale ẽ illud Vergilianũ.En agros & quã bello Troiãe Petisti hesperiã metire iacẽs.'Asteismos uero ẽ orõ multiplex nũerosq; uirtutis.Nã asteismos putat᷑ qeqd simplicitate rustica uacat.Quale ẽ illd̃ Qui Bauiũ nõ odit:amet tua carmia Meui.Atq; idẽ iungat uulpes & mulgeat hircos.Paroemia ẽ uulgaris puerbii enũciatio reb⁹ ac tẽpib⁹ accõmodata: cũ aliud significat᷑ q̃ qd̃ dr:ut durũ ẽ cõtra stimulũ calcitrare. Cui accedit hoc quoq; accedit hoc ẽ adiicit᷑ mihi legẽdũ ur. 'Allegoria uero hẽat aliq d ꝓpriũ.quo quo mõ fieri põt:nisi ipa spẽs ẽ.Nisi qd̃ legat᷑ p quo rect⁹ nõ pcipiet᷑ sẽsus.hoc mõ.Q d̃ quo mõ fieri põt. Adiicit᷑ his mysteriis mõus simulat⁹ qdẽ sed nõ latẽs derisus.Hic locus nõ librariorũ incuria:sed eorũ temeritate q citra ullã opinionis suæ rationem omnia quæ non percipiunt:sibi inuertere pmittunt:mihi uidetur esse depravatus:tametsi absq; menda sic legi a plerisque putẽtur. Neque enim aut modus aut mysteria quicquam huic sensui conueniunt.

qdẽ dicere dilucide uirtus:quo tamẽ & poetæ utunt᷑.Dic qui bus ĩterris & erris mihi magnus appollo.Tris pateat cæli spaciũ nõ ãpli⁹ ulnas.& oratores nõ nũq̃ ut Cæcilius Quadrantariã Clytẽnestrã & in triclinio coã:& in cubiculo nolã.Nãq; & nũc quędã soluunt᷑:& tũ erat notiora cũ dicerentur:& enigmata sunt tamen:nec ea nisi quis interpretetur intelligas. In eo uero genere quo cõtraria ostendunt᷑ Ironia ẽ.illusionẽ uocant:quæ aut pronũciatione intelligit᷑:aut persona:aut rei natura.Nã siqua earũ uerbis dissentit.apparet diuersam eẽ orationi uolũtatẽ.q̃q̃ ĩ plurimis id tropis accidit:ut interfit d quo dicat᷑ quia qd̃ dicit᷑ alibi uerũ est:& laudi aut simulatione detrahere:aut uituperationi laudare cõcessũ ẽ.Quale est.Q d̃ C.Verres prætor urbanus homo sanctus & diligens subsortitionẽ eius in eo die nõ haberet.Et cõtra:Oratores uisu sumus & populo ĩposuimus.aliquando cũ risu quodã cõtraria dicuntur:quẽ ĩtelligi uolũt:quẽadmodũ ad Clodiũ.Integritas tua te purgauit.mihi crede.pudor eripuit.uita ante acta seruauit Præter hæc usus est allegoriæ. ut tristia dicamus melioribus uerbis:aut bonæ rei gratia.quædã cõtrariis significem⁹. alid̃ textu.quæ & numerauimus.Hæc si q̃s ꝓfecto ignorat:quib⁹ græci nominibus appellẽt:ὑπερβασμὸν.ἀστεισμὸν.ἀντιφρασιν ἢ παροιμίαν dici sciat.Sunt etiam q̃ hæc nõ species allegoriæ sed ipsa tropos dicuntur acri quidẽ rõne: q̃ ille obscurior sit:& in his omnibus apte appareat,quod uelimus. Cui accidit hoc quoq; qd̃ gen⁹ diuidit᷑ ĩ species:nihil habet ꝓpriũ : ut arbor pin⁹ & olea & cupressus:& ipsi⁹ p se nulla ꝓprietas. Allegoria uero habeat aliq d ꝓpriũ qd̃ quo mõ fieri põt nisi ipa species ẽ?Sed ad utẽdũ nihil refert. Adiicit᷑ iis mysteriis mod⁹ simulatus q̃dẽ:sed nõ latẽs derisus.Plurib⁹ autẽ uerbis cũ id qd̃ uno aut pauciorib⁹ certe dici põt explicat᷑:piphrasin uocãt circuitũ eloq̃ndi:q nõ nũq̃ necessitatẽ hẽt:quotiẽs dictu pfor

Quare modus cũ myſteriis eradendus ac loco eorũ una dictio græca hoc ẽ Mycteriſmos mihi aſcribẽda uideť. Nã mycteriſmos tropus eſt Sacraſmo ſimilis. Eſt enĩ micteriſmos cũ quodã riſu & contractione narũ ſubdola illuſio id quod recte intuenti ex Fabii quoq; uerbis facile colligiť. ſi hoc modo legam⁹. Adiiciť his mycteriſmos ſimulatus qdẽ ſed non latens deriſus. Periphraſin uocant. Periphraſis in rhetoricis ad Herenium tranſfertur circuitio. Eſt autẽ oratio rẽ ſimplicẽ aſſumptã circũſcribẽs elocutio: ut Scipionis prouidẽtia Carthaginis opes fregit. Hypbaton quoq; i. uerbi trãſgreſſionẽ: quoniã frequẽter rõ cõpationis & decor poſcit. Mẽdoſe qdẽ ſic legiť. Ẽmẽdať autem ſi quoniã coniunctio eradatur: ac ei⁹ loco q̃ reponam⁹ hoc mõ. Quã frequenter rõ cõpatõis & decor poſcit. Hyperbaton uero ẽ trãſgreſſio q̃ uerborũ pturbat. ordinẽ traiectione aut puerſione. Traiectione fic Oẽſ inuidioſe eripuit tibi beneuiuẽdi caſus facultates. Peruerſione ſic. Hoc uobis arbitror deos ĩmortales dediſſe pietate pro ueſtra. Deferẽda igiť quædã & ꝑſumẽda Differẽda legẽdũ eẽ facile ẽ uidere. Atq; ut inſtructuris lapidũ ĩpolitior loco quo cõuenit quicq; ponẽdum. Niſi ĩpolitiorũ legať ut ſit genitiuus ĩ manifeſtiſſimum ſolœciſmũ uidebiť Fabius incidiſſe. Impolitiorũ itaq; uel refragãtib⁹ exẽplarib⁹ legẽdũ eẽ cõtẽderi. Neq; alio κατεβην χθεσ εισ πυραια. Platonis inuenta ſũt quatuor illa uerba: qb⁹ in illo pulcherrimo opum in pyræum deſcẽdiſſe ſignificat: plurimis modis ſcripta quod eũ quoq; maximi facere expireť. Quã pticula ẽ qdẽ aſcribẽda. hoc mõ. Quã quod eũ quoq;. Sed ne ſic qdẽ mihi ĩteger ſenſus eſſe uideť. Scripſit autẽ Plato opus pulcherrimũ περι της πολιτειασ hoc ẽ de ciuilitate. cuius principiũ uarie ſcriptũ poſt mortẽ eius iuẽtũ ẽ. Initiũ autẽ eius opis hoc ẽ καεβην χθεσ εισ πυρια μετακλαυκωνοσ τολα ριζωνοσ. Hoc eſt. deſcẽdi hæri in pyræum cũ glaucone Ariſtonis. Ad id quod ẽ pp qd dicit: tropuſ fit. Ingenue fateor mihi nõ ꝓcipitur horum uerborum ſenſus. Aliquando

mia opit: ut ſaluſtius. Ad requiſita naturæ. Interim ornatum petit ſolũ: qui ẽ apud poetas frequẽtiſſimus: ut Tempus erat quo prima quies mortalibus ægris Incipit: & dono diuũ gratiſſima ſerpit. & apud oratores nõ ratus: ſemp tamẽ aſtrictior Quicqd. n. ſignari breuius põt: & cũ ornatu latius oſtenditur Periphraſis eſt: cui nomẽ latine datũ ẽ: nõ ſane orationis aptũ uirtuti circũ locutio. Verũ hæc ut cũ decorẽ habet piphraſis: ita cũ in uitiũ incidit: Periſſologia dicitur: Cbſtat enim iquit quod nõ adiuuat. Hyperbaton quoq; id eſt uerbi trãſgreſſionem: quoniã frequenter ratio comparationis & decor poſcit nõ immerito ĩter uirtutes habemus. Fit. n. frequẽtiſſime aſpa & dura & diſſoluta & hiãs oratio: ſi ad neceſſitatẽ ordinis ſui uerba rediganť. Et ut quod q; oriť: ita ꝑximis etiam ſi uinciri non põt alligetur. Differenda igitur quædam & præſumẽda atq; ut in ſtructuris lapidum ĩpolitior loco quo cõuenit qcq; ponẽdum: Non enim recidere ea nec polire poſſumus: quo coagmẽtata ſe magis iũgãt. Sed utendũ iis q̃lia ſũt. eligẽdæq; ſedes: nec aliud põt ſermonẽ facere nũeroſũ: q̃ opportuna ordinis mutatio: neq; alio κατεβην χθεσ εισ πυραια. Platonis inuẽta ſũt q̃ttuor illa uerba: qbus in illo pulcherrimo operũ ĩ pyræum deſcendiſſe ſignificat plurimis modis ſcripta: quod eũ quoq; maximi facere experiretur:. Verũ id cũ duobus uerbis fit. Anaſtophe diciť. reuerſio quædã: qualia ſũt uulgo. me cũ. ſecũ. apud oratores & hiſtoricos. qbus de rebus. At cũ decoris gr̃a contrahiť longius uerbum proprie hyperbati tenet nomẽ. Aſaduerti Iudices oẽm accuſatoris orationẽ ĩ duas diuiſã eẽ ptis. Ná ĩ duas ptis diuiſã eẽ rectũ erat: ſed durũ & icõ ptũ. Poetæ qdẽ ẽt uerborũ diuiſionẽ faciunt & trãſgreſſionẽ Hypboreo ſeptẽ ſubiecta trioni. qd oro ne q̃q̃ recipiet. Ad id qd ẽ pp qd dicit tropus fit: qa componẽdus ẽ e duobus itellectus. aliquando ubi nihil ex ſignificatione mutatũ ẽ & ſtructura ſola uariať: figura potius uerborum dici põt: ſicut multi ex iis narrationẽ: longis mutãt hyperbatis. Ex cõfuſis quæ uitia accidũt ſuo loco dixim⁹. Hypbolen audacioris ornatus ſũmo loco poſui. Eſt hæc de mẽſuris ſupiectõ. Virt⁹ eius ex diuerſo par augẽdi atq; miuẽdi. fit plurib⁹ mõis. Aut. n. plus facto dicim⁹: ſicut Vomẽs fruſtis eſſculẽtis gremiũ ſuũ: & totũ tribunal ĩpleuit. Geminiq; minãť In cælum ſcopuli. Aut res per ſimili

ubi nihil ex significatione mutatum est. Recte in quibusdam exẽplarib⁹ alioquin legit pro illo aduerbio aliquando. Sicut multi ex iis narrationẽ longis mutant hypbatis. Ex iis ut ociosa ac superuacua mihi uidet expungẽda ut legat. Sicut multi narrationem longis mutant hyperbatis. Ex confusis quæ uitia accidunt. u. uocali in a conuersa accidantuidetur legẽdum. Hypbolen audacioris ornatus sumo loco posui. Hyperbole dicitur ἀπο τοῦ ὑπερβαλλεῖν. hoc est a supiacẽdo. Est enim hyperbole oratio fidem ueritatis excedens augẽdi minuẽdiue gratia: ut nimis cãdidior & tardior testudine. Est enim hæc de mẽsuris supiectio. Alibi de cæsuris legitur: sed ne sic qdẽ citra mẽdas. Fortassis autẽ demẽtiest recte legeret, hoc est ualde mentiens. omnis enim hypbole manifeste dementit. De mẽsuris certe uel de cæsuris nihil ad hypbolen. Is nanq; Herculis impetũ aduersus Meropas: qui in ĩsula coo dicuntur habitasse. Co altera uocali expuncta legẽdũ est. Cos, enĩ insula ẽ dorica cũ urbe eiusdem nominis non a Co te dicta ut putat Tortellius: sed a Co Meropis gigantis filia. Vnde & cous bisyllabũ & Coius trisyllabum declinantur. ut Hippocrates cous. & Appelles cous de quo Ouidius siue nerẽ cous nunq̃ pinxisset Appelles: Illa sub æquoreis mersa fuisset ags. Qui si actus est: urbanitatis. Sin aliter stultitiæ nomen assequitur. Aptus mihi legendũ uidetur non actus.

c Vm sit ꝓximo libro de tropis dictum. Figuras maxima cum tropis eẽ cõnexas primũ ostẽdit deinde eorum signat differentiã. Postremo de figuris & sentẽtiarũ & uerborum præcepta tradit.

Nã plerique pas tropos eẽ existimauerunt: quia siue ex hoc duxerint nomẽ quod sint fortudinẽ attollimus. Credas inare reuulsas. Cycladas. Aut per comparationẽ. ut Fluminis occior ãlis. Aut signis quasi qbusdam. Illa uel ĩactæ legetis per sũma uolaret Gramia: nec teneras cursu læsisset aristas. Vel trãsla tõe. ut ipsũ illd uolaret. Crescit iterum hyperbole alia insuper addita: ut Cicero ĩ Antonium dicit. Quæ charybdis tã uorax? charybdim dico: q̃ si fuit: fuit aĩal unũ oceamus medius fidi⁹ uix uidetur tot res: tã distantibus in locis positas, tã cito absorbere potuisse. Exq̃sitá uero figuram huius rei deprehendisse apud principem lyricorũ Pidarũ uideor in libro quẽ iscripsit hymnos, is náq; Herculis ĩpetũ aduersus Meropas: q̃ i ĩsula Co dicuntur habitasse: non igni nec uentis, nec mari: sed flumini dicit similem fuisse ut illa mĩora hoc par esset: qđ imitatus Cicero: illa cõposuit ĩ Verrem. Versabatur in sicilia longo interuallo non Dionysius ille, nec Phalaris tulit, n. illa quõdam insula multos & crudeles tyrãnos sed nouũ quoddã mõstrũ ex uetere illa immanitate: quæ in iisdem uersata locis dicitur. Non enim charybdis tã infestá, neq; scyllam nauibus: q̃ istum in eodem freto fuisse arbitror. Nec pauciora sunt genera minuendi. Vix ossib⁹ hærent. Et quod Cicero in quodam ioculari libello. Fundũ uero uocat: quẽ possim mittere fũda: Ni tamen exciderit: quod caua funda patet: Sed huius quoq; rei seruetur mẽsura quædam. q̃is est enim ois hyperbole ultra fidem: non tamẽ esse debet ultra modũ, nec alia magis uia ĩ κακοζηλιαμ̃ itur. Piget referre plurima hinc orta uitia: cũ presertim mĩme sint ignota & obscura. Monere satis est mẽtiri hypbolen: nec ita ut mẽdatio fallere uelit. Quo magis intuẽdũ est quousq; deceat extollere: quod nobis non creditur. Peruenit hæc res frequentissime ad risũ: qui si actus ẽ urbanitatis, sio aliter stultitiæ nomẽ assequitur. Est autem in usu uulgo quoq; & inter ineruditos & apud rusticos. uidelicet q̃ natura est oibus augendi res uel minuendi cupiditas insita. Nec quisq̃ uero cõtentus est. Sed ignoscitur quia non affirmamus. Tum est hyperbole uirtus: cũ res ipsa de qua loquẽdũ ẽ: naturalem modũ excessit. Conceditur, n, ãplius dicere quia dici quatũ est non põt: meliusq; ultra: q̃ citra stat oratio. Sed de his satis: quia eũdem locũ plenius in eo libro quo causas corruptæ eloquentiæ reddebam⁹ tractauimus.

M. Fabii quintiliani de institutione oratoria Liber nous.

c Vm sit proximo libro de tropis dictum: sequitur pertinens ad figuras quæ schemata græce uocantur: locus ipsa rei natura coniunctus superiori. Nam

pleriq; has tropos esse existimauerunt: quia siue ex hoc duy
xerit nomen: q; sint formati quodãmõ: siue ex eo q; uertant
orationem: unde & motus dicũtur: fatendũ erit esse utrunq;
eorũ etiã in figuris. Vsus quoq; est idem. Nam & uim rebus
adiiciunt: & gratiã præstãt. Nec desũt q; tropis figuræ nomen
imponãt: quõrũ est Caius. Aristarcus. Proculus. Quin adeo
similitudo manifesta est: ut eã discernere nõ sit in prõptu. Nã
quo mõ quẽdã in specie plane distãt: manente tamen genera
liter societate: quod utraq; res de recta & simplici ratione cũ
aliqua dicendi uirtute deflectit: Ita quædã per q̃ tenui limite
diuidunt: & cũ ironia tã inter figuras sentẽtiæ q̃ inter tropos
reperiat. περίφρασις autem & ὑπερβατον & ονοματοποι
ιαν ἐπίθετον clari quoq; auctores figuras uerborum puta
us q̃ tropos dixerũt. Quo magis signãda est utriusq; rei dif
ferentia. est igit tropos sermo a naturali & principali significati
one trãslatus ad aliã ornãdæ oõnis gratia. uel ut pleriq; grã
matici finiũt. dictio ab eo loco i quo ꝓpria est trãslata i eũ: in
quo propria nõ est. Figura est sicut noie ipso patet cõforma
tio quædã orationis remota a cõmuni & primũ se offerẽte ra
tione. Quare i tropis ponatur uerba alia pro aliis. ut in μετα
φορα: μετωνυμια. καταχρησις. μετα λημψις. συνεκδο
χη καταχρήσει. αλληγορια ὑπερβολή. plerumque αλ
ληγορια. Namq; & reb9 fit & uerbis. ονοματοποιια fictio
nominis. Ergo hoc quoq; ꝓ aliis ponitur: qb9 usuri fuimus: si
illud nõ fingeremus. περιφρασις. etiam si frequẽter & id ip
sum in cuius locum assumitur. nomen cõplecti solet: utiq; ta
men pluribus pro uno. ἐπίθετον quoniam plerumq; antono
masiæ ꝓtem coniũctione eius fit tropus. In hyperbato cõmu
tatio est ordinis. Ideoq; multi tropis hoc genus eximũt. Trãs
fert tamen uerbum: aut partem eius a suo loco in aliẽum. Ho
rum nihil in figuras cadit. Nã & ꝓpriis uerbis: & ordine collo
catis fieri figura põt. Quo mõ ãt ironia alia sit tropi: alia sche
matis: suo loco reddam. Non. n. fateor esse coĩa hæc: & scio
q̃ multiplicẽ habeant: quãq; scrupulosã dispositionẽ. Sed ea
non pertinet ad præsens meũ propositũ. Nihil. n. refert quo
mõ appelletur utrũlibet eorũ: si qd oõni ꝓsit apparet. Nec
mutatur uocabulis uis rerum. Et sicut hoies si aliud acceperũt
q̃ quod habuerãt nomen: idem sunt tamen: ita hæc de quid9
loquimur siue tropi siue figuræ dicuntur: idem efficient. Nõ
enim noibus prosũt: sed effectibus: ut statum coniecturalẽ an
ificialẽ: an fci. an substãtialẽ. an de substãtia noiemus nihil iter
ẽ: dũ idẽ q̃ri sciam9. Optimũ ergo i his seq̃ maxie recepta & rẽ

mati quodãmodo. τρεπω uñ
προσοσ deducit duo signi
ficat & uertere & formare. Si
ue igitur a uertẽdi siue a formã
di significatione ducatur: in fi
guris quoq; utrunq; inesse fatẽ
dũ est. Et cũ ironia tam inter
figuras sententiæ q̃ inter tro
pos reperiatur: Et copula ut ces
sans expungat. Hoc autẽ Fabi
us inferius aperte ostẽdit: qd
Ironia hoc loco attingit. Fi
gura est sicut ipo noie patet cõ
firmatio quædã. ut conforma
tio legatur & ratio & sensus ex
poscit. Nã & figura forma q̃
dam ẽ: & non minus figuris in
negatõe utimur q̃ in affirma
tione. Epitheton quoniã ple
rumq; Antonomasiæ partem
cõiunctõe eius, fit tropus. Sic q
dẽ legit. Sed nisi emendet hic
locus uerus elici nõ põt sensus:
Sic aũt mihi uidet corrigend9
ut partem eradamus ac loco e
ius par nomen cũ est uerbo re
ponatur. hoc mõ. Epitheton
quoniam plerũq; antonoma
siæ par est. Epitheton autẽ ut i
superiore libro dictũ est: eo de
tracto cui apponit ualet ꝓ no
mine. ut in illo Didonis apud
Vergilium. Thalamo quæ fixa
reliquit Impius. Transfert tñ
uerbum aut partem eius a suo
loco in alienum. Pars uerbi in
oratõe transferri non põt nisi
per τμησιν uel διαλυσιν
ut septem subiecta triõi. Horũ
nihil in figuras cadit. Quãuis
recte sic legi pleriq; uideat: e
go tamen contenderim citra ñ
negandi aduerbiũ nihil integri
sensus haberi posse. Omnia. n.
ea quæ hactenus præcepit Fa
bius tropis atq; figuris sunt cõ
munia. Quod quidẽ ut intelli
gatur: non negandi aduerbium
est ascribendum. hoc modo.
Horum nihil non in figuras ca
dit. Et scio q̃ multiplicem q̃q;
scrupulosam habeãt dispõnẽ.

Exemplaria quidem dispositõnem habent: sed forsitan disputationem est legendum. Aut etiam pedes continuo quis aut certe nimium frequenter incurrit. Continue legendum esse nemo non uidet. Quod sit a simplici ac in promptu posito dicendi modo poetice uel oratorie imitatum. Emendare in q busdam exemplaribus legitur i mutatum. Verum id ipsum anguste tamen & Zoilus termiauit. Cælius non Zoilus legatur Nam Cælius Apollodori arte interpretatus est. Vnde & figuratæ controuersiæ dicuntur Figuratæ controuersiæ uocantur in quibus per quandá suspitionem quod non dicimus accipi uolumus: non utique contrarium ut in Ironia: sed aliud latens & auditori quasi inueniendum: ut si deliberent Atheniense de Pericle lacedæmoniis dedendo eum reposcentibus. Ipse autem uideatur hoc suadere. sed ea commemoret q magis dissuadeant: hoc est merita in patriam. susceptos pro rep. labores. pericula q pro ciuium salute adierit. quibus conueniens esse ut in hoc quoq; patriæ ita poscenti obtemperet.

Nam & eadem dici solent aliter atq; aliter. Loco & copulæ ut aduerbium uidet' eē reponēdū. Iá iam Dolobella neq; ipsá quocūq; appellabitur mō intelligi. Illud tamen notādū coire frequenter i easdē sentētias & tropon & figurá. Tá. n. translatis uerbis: q̄ ppriis figurat' oratio. Est aūt nō medio/cris iter auctores dissensio. & quæ uis nois eius. & quot genera. & q̄ multæ sint spēs. Quare primū intuēdū est qd accipe debeamus figurā. Nā duobus modis dicit': uno q̄ liscūq; forma sentētiæ: sicut i corporib9 i qb9 quoquo mó sūt cōpositi: utiq; habitus ē aliquis. Altero quod ppriè schema dicit': i sensu uel sermone aliq̄ a uulgari & simplici spē cū rōne mutatio sicut nos sedemus. icombimus. respicimus. Itaq; cū in eosdem casus: aut tēpora: aut numeros: aut etiá pedes cōtinue qs aut certe nimiū frequēter ĩcurrit: præcipere solemus uariādas figuras esse uitādæ similitudinis gratia. In ita loq̄mur tāq̄ ois sermo habeat figurā. Itēq; eadē figura dicimus curritare: q̄ lectitare. i. eadē rōne declinari. Quare illo intellectu priore & coi nihil nō figuratū ē· Quo si cōtēti sumus: nō imerito Apollodorus: si tradēti Cælio credimus: icōprehensibilia ptis huius precepta existimarit. Sed ĩ hitus qdá & q̄si gest9 sic appelládi sūt: id demū hoc loco schema dici oportebit: qd̄ sit a simplici ac in prōptu posito dicendi mō poetice uel oratorie imutatū. Sic. n. uerū erit aliā esse oīonē ασχημάτιστον. i. carētē figuris: qd uitiū nō iter mūma ē. aliá εσχηματισμένην. i. figuratá. Verū id ipsū anguste tamē & zoilus terminauit. q id lolū putauerit schēa: quo aliud simulat' dici q̄ dī: qd̄ sane uulgo quoq; sic accipi scio. Vnde & figuratæ cōtrouersiæ quædá. d̄ qbus paulo post dicā: uocátur. Ergo figura sit arte aliq̄ noua ta forma dicendi. Genus eius unū qdā putauerūt i hoc ipso diuersas opiniones secuti. Ná ii qa uerborū mutatione sensūs quoq; uerterēt: oēs figuras in uerbis esse dixerūt. Illi qa uerba reb9 accōmodarēt: oēs in sensib9: quorū u traq; manifesta ca uillatio est. Nā & eadē dici solēt aliter atq; aliter: manetq; sensus elocutione mutata: ita & figura scntētiæ plures hīe uerborū figuras pōt. Illa est. n· posita in cōcipiēda cogitatione. hæc in enūciāda. sed frequētissime coeūt: ut i hoc. Iá iá Dolobella neq; me tui neq; tuorū liberū. Nā oīo a iudice auersa in sniá. iá iá & liberū i uerbis sūt schemata. Inter plurimos. n. qd̄ sciá cōsensū est duas eius esse ptes Διανοιασ. i. mentis sensus· uel sniarū. Nā iis oib9 mōis dictū est και λεξεωσ. i. uerborū uel dictionis uel elocutionis uel sermonis uel orationis. Nā & uariat': & nihil refert. Cornelius tamen Celsus adiicit uerbis sententiis figuras colorū nimia pfecto nouitatis cupiditate ductus. Nā qs ignorasse eruditū alioq̄ uirū credat colores & sētētias sēsuū eē? quare sicut oēm orōnē: ita figuras quoq; uersari

neceſſe ē in ſēſu & in uerbis. Vt uero natura prius eſt cōcipere aīo res q̄ enūciare: ita de his figuris āte loquēdū ē: quæ ad mē tē ptinēt: q̄rū q̄dē utilitas tū magna: tū multiplex i nullo nō oīonis ope uel cariſſime elucet. Nā & mime uideť ptinere ad p̄batiōem q̄ figura q̄cq̄ dicatur: facit tamē credibilia quæ dicimus: & in aīos iudicū q̄ nō obſeruať irrepit. Nāq̄ ut i armorū certamine: & aduerſos ictus & rectas & ſimplices man⁹ cū uidere tū ēt cauere ac propulſare facile eſt. auerſæ tecteq̄ minus ſūt obſeruabiles: & aliud oſtēdiſſe q̄ petas artis eſt: ſic oīo quæ aſtu caret pōdere mole & in pulſu prœliať. Simuláti uariantiq̄ conatus in latera atq̄ in terga īcutere datur & arma ad uocare: & uelut nutu falere. Iá uero affectus nihil magis ducit Nā ſi frōs. oculi. manus multū ad motū aīorū ualēt: q̄to plus oīonis ipſius uultus ad id qđ itēdim⁹ efficere ꝓpoſitus? Pluri mū tamē ad cōmēdatiōnē facit: ſiue in cōciliādis agētis moribus ſiue ad p̄merendū actiōi fauorē: ſiue ad leuādū uarietate faſtidiū: ſiue ad quædā uel decētius idicāda uel tutius. Sed ante q̄ quæ cuiq̄ rei figura cōueniat oſtēdo: dicēdū ē neq̄q̄ eas eē tā multas: q̄ ſint a q̄buſdā cōſtituæ. neq̄. n. me mouēt noīa illa quæ fingere utiq̄ græcis prōptiſſimū eſt. Ante oīa igī illi q̄ totidē figuras putāt quot affectus repudiādi: nō q̄a affectuſ nō ſit q̄litas quædā mētis: ſed q̄a figura qua nō coīter ſed proprie noīnam⁹: nō ſit ſimplex rei cuiuſcūq̄ enūciacio. Q uapp̄ i dicēdo iraſci. dolore. miſereri. timere. cōfidere. cōtēdere nō ſūt figuræ nō magis q̄ ſuadere. minari: rogare. excuſare. Sed fallit parū diligēter intuētes: q̄ iueniūt i oībus his locis figuras: & eorū exēpla oīoīb⁹ excerpūt. Neq̄. n. ps ulla dicēdi ē: q̄ nō recipe eas poſſit. Sed aliđ ē admittere figurā. aliđ fi. eē. Neq̄. n. uerebor explicādæ rei gratia frequētiorē eiuſdē noīs repetitionē. Quare dabūt mihi aliquā in iraſcente. deprecante. miſeráte figurā ſcio. ſed nō ideo iraſci miſereri. deprecari figura erit. Cicero q̄dē oīa orōnis lumīa in hūc locū cōgerit mediam quādā: ut arbitror: ſecutus uiā: ut nec oīs ſermo ſchema iudicareť: nec ea ſola quæ haberēt aliquā remotā ab uſu cōmuni fictionē: ſed quæ eēnt clariſſima ad mouēdū auditorē ualerent plurimū. quē duobus ab eo libris tractatū locū ad litterā ſubieci. ne fraudarē legētes iudicio maximi auctoris. In tertio de oratore ita ſcriptū eſt. In perpetua āt orōne: cū & cōiunctōis leuitatē & numerorū quā dixi rōnē tenuerius: tū eſt qua ſi luminibus diſtīguēda & frequētāda oīs oratio ſentētiarū atque uerborum. Nam & commoratio una in re permultum mouet: & illuſtris explanatio rerum: quæ quaſi gerantur ſub aſpectum pene ſubiectio: quæ & in exponenda re pluri/

metiuṁ neque tuorum liberū. Me tui non metiū legendum ſi non ex ſenſu: at ex q̄rta i Verrem: unde hoc ſumptum ē exēplum facile apparet. Simulanti uariantiq̄ conatus in latera atq̄ integra incutere datur Corrupte quidem ſic legitur. Emendate uero in terga & incurrere. Eſt enim hæc ſimilitudo a gladiatoribus ſumpta.

Sed quæ eſſent clariſſima. admouendum auditorem ualerent plurimū. Ac copula ſimiliſue mihi uidetur aſcribēda ut legatur. Ac admouendum.

Et abre digreſſio in qua cũ fuerit delectatio. Illud uerbum fuerit ut ſuperuacuũ mihi uide tur eſſe eradendum. Tũ augendi minuendiue: ueritatis ſuperlatio & rogatio atq; traiectio. Tranſpoſita hoc loco uerba ordinem perturbant. Nam ſuperlatio atq; traiectio cũ p hyperbole ponant: ſeparande non uident. Quare ea legatur ueritatis ſuplatio atq; traiectio & rogatio. Sic enim rogationi quoq; percõtatio finitima erit. Siquis autẽ hanc figurarum q̃rit definitões legat et ad Heréiũ rhetoricos & Romanũ aglã: qui diligenter de utriſque figuris ſcripſit. Quæ eſt periucunda tum in orationes non contentione ſed ſermone tractatur. Tum &.s. littera eraſa oratione legendum eſſe apparet ex tertio de oratore unde hi ſunt deſcripta. Differt autẽ cõtentio a ſermone. Nam ſermo eſt oratio remiſſa ac finitima quotidianæ locutioni. Contẽtio uero eſt oratio acris ad cõfirmandum cõfutandumq; accommodata. Sæpe etiam ad commouendos orationis perſonarum animos ficta ĩductio Hoc quoq; loco uerba ſũt tráſpoſita Sic eſt autem diſponẽdus hic contextus. Sæpe etiam ad commouẽdos animos orationis perſonarum ficta inductio.

mũ ualet: & ad illuſtrandum id quod exponitur: & ad ampli ficandum: ut iis qui audient. illud quod augebimus: quantũ efficere oratio poterit tantum eſſe uideantur. Et huic cõtraria ſæpe preciſio eſt. Et plus ad intelligendum q̃ dixeris ſignifica tio: & diſtricte cõciſa breuitas: & extenuatõ: & huic adiuncta illuſio a præceptis Cæſaris non abhorrens: & abre digreſſio: in qua cũ fuerit delectatio: tum reditus ad rem aptus & cõcinus eſſe debebit. ꝓpoſitioq; qd ſis dicturus: & abeo qd̃ eſt dictũ ſeiunctio. & reditus ad ꝓpoſitũ: & iteratio: & rõnis apta cõclu ſio: tũ augẽdi minẽdiue cã ueritatis ſuperlatio: & rogatio atq; traiectio. atq; huic finitima q̃ſi percõctatio. expoſitioq; ſententiæ ſuæ: tum illa quæ maxime quaſi irrepit i hominũ mentes alia dicentis ac ſignificantis diſſimullatio: quæ eſt periucũda tum in oſone non cõtentione ſed ſermone tractatur. Deinde dubitatio. tũ diſtributio. tum correctio: uel ante uel poſtq̃ dixeris: uel cum aliquid a te ipſo reiicias: præmunitio eſt etiá ad id quod aggrediare & reiectio in alium. coicatio: que eſt q̃ſi cum his ipſis apud quos dicas deliberatio. morum ac uitæ imitatio: uel in perſonis uel ſine illis magnum quoddam. or/ nameutum oſonis: & aptũ ad animos cõciliandos uel maxime. Sæpe autem ẽt ad cõmouẽdos orationis perſonarũ ficta inductio uel grauiſſimũ lumen augendi deſcriptio. erroris in ductio. ad hilaritatem in pulſo aut occupatio: tũ duo illa quæ maxime mouent: ſimilitudo. & exẽplũ. digeſto. iterpellatio. cõtẽtio. reticẽtia. cõmẽdatio. uox quædam libera atq; etiam effrenatior augendi cauſa: iracundia: obiurgatio. promiſſio. deprecatio. obſecratio. declinatio. breuis a propoſito. nou ut ſuperior illa digreſſio. purgatio. cõciliatio. læſio. optatio atq; execratio. His fere luminibus illuſtrant orationem ſententiæ. Oſonis aũt ipſius tanq̃ armorũ eſt: uel ad uſum cõmitatio & quaſi petitio: uel ad uenuſtatem ipſa tractatio: Nam & gemi natio uerborum habet interdum ui. leporem alias: & paulũ i mutatum uerbum atq; deflexũ: & eiuſdem uerbi crebra tum a primo repetitõ tum in extremũ cõuerſio: & in eadem uerba impetus & concurſio: & adiunctio: & progreſſio. & eiuſdem uerbi crebrius poſiti quædam diſtinctio & reuocatio uerbi: & illa quæ ſimiliter deſinẽt: aut quæ cadunt ſimilter: aut quæ paribus paria referunt. aut quæ ſunt inter ſe ſimilia. Eſt etiá gradatio quædam & conuerſio: & uerborum cõcina tranſgreſſio & cõtrarium. & diſolutum. & declinatio. & reprehenſio. & exclamatio: & imminutio: & quod in multis caſibus ponitur: & quod de ſingulis rebus propoſitis ductum referẽ ad ſingula: & ad propoſitum rõ ſubiecta. & item in diſtributis ſuppoſita

ratio:& permiſio:& rurſus alia dubitatio:& improuiſum q̃d dam:& dinumeratio & alia correctio & diſputatio & conti/ nuatum & interruptum:& imago:& ſibi ipſi reſponſio:& im mutatio & diſiũctio & ordo & relatio & digreſſio & circum/ ſcriptio. Hæc enim ſunt fere. atq; horum ſimilia: uel plura eti am eſſe putant: quæ ſententiis orationem. uerborumq; cõfor mationibus illuminent. Eadem ſunt in oratore plurima: non omnia tamen & paulo magis diſtincta: quia poſt orationis & ſententiarum figuras: tertium quendam locum ſubiecit ad alias: ut ipſa ait: quaſi uirtutes dicẽdi pertinentem. Et reliqua quæ ex collatione uerborum ſumunt̃ quaſi lumina magnũ afferunt ornatum oratiõni. Sunt. enim ſimilia illis quæ in am plo ornatu ſcænæ: aut fori appellantur inſignia: non quia ſo/ la ornent: ſed q̃ excellant. Eadem ratio eſt horum quæ ſunt orationis lumina: & quodã modo inſignia: aut cũ duplicant̃ iteranturque uerba: aut breuiter commutata ponuntur: aut ab eodem uerbo ducitur ſæpe oratio: aut in idem coniicit̃: aut in utrumq; aut adiungitur idem iteratum: aut idem ad extre mum refertur: aut continenter unum uerbum non in eadem ſententia ponitur: aut cum ſimiliter uel cadunt uerba uel deſi nunt aut cum multis modis contrariis relata contraria: aut cũ gradatim ſurſum uerſus reditur: aut cum demptis coniuncti onibus diſſolute plura dicitur: aut cum aliquid prætereuntes cur id facimus oſtendimus: aut cũ corrigimus noſmet ipſos q̃ ſi reprehendentes: aut ſi eſt aliqua ex clamatio: uel admirati/ onis uel conqueſtionis: aut cum cuiuſdem nominis caſus ſæ/ pius com mutatur. Sententiarum maiora ornamenta ſunt: q bus quia frequentiſſime Demoſthenes utitur: ſunt qui putẽt iccirco eius eloquentiam maxime eſſe laudabilẽ. Et uere nul lus fere ab eo locus ſine quadam conformatione ſententiæ di citur: nec quicq̃ aliud eſt dicere niſi omnes aut certe pleraſq; aliqua ſpem illuminare ſententias. Quas cum tu optime Bru te teneas quid attinet nominibus uti aut exemplis? tantũ mõ notetur locus: Sic igitur dicet ille quem expetimus: ut uerſet ſæpe multis modis eadem: & in una re hæreat: in eademq; cõ moretur ſententia. Sæpe etiam ut extenuet aliquid ſæpe ut ir rideat: aut declinet a propoſito: deflectantq; ſententiam: ut p ponat quid dicturus ſit: ut cũ tranſegerit iam aliquid definiat aut ſe ipſe reuocet: ut quod dixerit iteret: ut argumentum rõ ne concludat: ut interrogando urgeat ut rurſus quaſi ad interro gata ſibi ipſe reſpondeat ut contra ac dicat accipi & ſentiri ue lit ut addubitet quid potius. aut quo modo dicat: ut diuidat i partes: aut aliquid relinquat: ut neglígat: ut ante præmuniat:

Si igitur dicet ille quem expeti/ mus. Sic in Ci ceronis oratore legitur.

Vt ab eo quo agitur. de præpo/ ſitio aſcribenda ẽ ut de quo agitur legatur.

Vt ante occupet quod putat oppo ni Loco illius uer bi putat: poteſt uidetur reponen/ dum. Vt aliud alii tribuetis diſp tiat. Tribuens le/ gendum eſt.

Rgo cuius latius complecti confirmationes uerboꝝ a ſententiarū placuerit habet qđ ſequtur: confirmatiões hoc eſt figurationes ſuperius quoq; diximus eſſe legendum. Oratiõis apta concluſio. Ratiõis prima littera o eraſa mihi legendũ uidetur.

Aut quod mediocriter ſaltẽ docti hominis iudicium. u litteræ in. n. conuerſione indiciũ legendum eſt. Admittunt autem ut dixi figuras. Paulo ante nullam eſſe pariem dicendi quæ figuras nõ poſſit recipere monuit Fabius. Sed aliđeẽ admittere figuram: aliud figuram eſſe. Figuram enim quæ non ſimpliciter: ſed proprie nominatur: nõ eſſe ſimplicem cuiuſq; rei enunciationẽ. Cum alterũ noſcendi: alterum arguẽdi gratia uidetur adhiberi. A uocali aſcripta uideatur eſt legendũ. Nã quanuis indifferenter utamur' interrogare ac præcontari: tamen ꝓprie interrogamus arguẽdi cauſa. Percontamur ſciendi.

ut i eo ipſo in quo reprhẽdãr: culpá i aduerſarium cõferat: ut ſæpe cũ iis q̃ audient: nõnunq̃ ẽt cũ aduerſario quaſi deliberet: ut hominũ mores ſermoneſq; deſcribat: ut muta quædá loquentia iducat: ut ab eo de quo agit̃: auertat animos: ut ſæpe in hilaritatẽ riſũ ue cõuertat: ut áte occupet qđ putat oppoꝰni: ut cõparet ſimilitudines. utar exẽplis: ut aliud alii tribuetis diſptiat: ut iterpellatorẽ coerceat: ut aliq̃d reticeãr ſe dicat: ut denunciet qđ caueat: ut liberius qđ audeat aut iraſcar etiá: ut obiurget aliquando. ut deprecetur. ut ſupplicet: ut medeatur ut a propoſito declinet aliquantulũ: ut optet: ut execreãr: ut fiat iis apud quos dicit familiaris: atq; alias etiam dicendi quaſi uirtutes ſequatur breuitatem: ſi res petet. ſæpe etiam rem dicendo ſubiicit oculis. ſæpe ſupra fiet res q̃ fieri poſſit ſignificatio ſæpe erit maior q̃ oratio ſæpe hilaritatis ſæpe uitæ naturæ q; imitatio. Hoc i genere nam quaſi ſiluam uides ois eluceat oportet eloquẽtiæ magnitudo. De figuris ſẽtẽtiarũ.

e Rgo cui latius complecti conformatiões uerborum ac ſententiarum placuerit: habet quod ſequatur. nec affirmare auſim q̃cq̃ eſſe melius: ſed hæc ad propoſiti mei rõnem legat. Nam mihi de his ſententiarum figuris diceãr i aio eſt quæ ab illo ſimplici modo indicandi recedunt: quod idẽ multis doctiſſimis uiris uideo placuiſſe. Oĩa tamen illa etiam quæ ſunt alterius modi lumina: adeo ſunt uirtutes orationis: ut ſine his nulla intelligi ueã poſſit oratio. Nã quo mõ iudex doceri poteſt? ſi deſit illuſtris explanatio. propoſito. promiſſio finitio. ſeiunctio. expoſitio ſententiæ ſuæ. orationis apta cõcluſio. præmunitio. ſimilitudo. exemplum. digeſtio. diſtributio. interpellatio. interpellantis coertio. contentio. purgatio? læſio Quid uero agit̃ oino eloquentia dectractis amplificandi minuendiq; rõnibus? quarum prior deſiderat illam pluſq̃ dixeris ſignificationem .i. εμφασιν. & ſuperlationem ueritatis & traectionem. Hæc altera extenuationem deprecationemq;. Qui affectus erunt? uel cũcitati detracta uoce libera. effrenatiore. iracundia. obiurgatione. optatione. execratione? uel illi mitiores: niſi adiuuantur conmendatione. conciliatiõe. ad hilaritatem inpulſioue? Q uæ delectatio? aut quod mediocriter ſaltem docti hominis iudicium? niſi alia repetitiõe: alia cõmoratione ifigere degrediare: & redire ad propoſitum ſuũ ſcierit? remouere a ſe. i alium traiicere. quæ reliquenda. quæ cõtenẽda ſũt iudicare? motus ẽ i his oõnis atq; actus: qb9 detractis iacet & uelut agitãte corpus ſpiritu caret. Quæ cõ adeſſe debẽt: tũ diſponẽda atq; uariãda ſũt ut auditorẽ: qđ i fidibus fieri uidem9: oino ſono ꝓmulceãt. Verũ ea plerũq; recta

ſunt nec ſe fingũt:ſed cõfitentur. Admittũt aũt ut dixi figuras quod uel ex ꝓxima doceri põt. Quid.n. tã cõmune q̃ intero gare:uel percontari? Nã utroq; utimur indifferẽter.cũ alterũ noſcẽdi.alterũ arguẽdi gratia uideꝫ adhiberi:ut ea res utracũ q; dꝫ mõ:ẽt multiplex habet ſchema. Incipiam⁹.n.ab iis q̃b⁹ acrior & uehemẽtior fit ꝓbatio:qdꝫ primo loco poſuim⁹. Simplex ẽ ſic rogare. Sed uos q̃ tãdẽ:q̃b⁹ aut ueniſtis aboris? Figuratũ ãt quotiens nõ ſciſcitãdi gra aſſumitur:ſed inſtãdi. Quid uus ille Tubero diſtrictus in acie pharſalica gladius agebat? & quouſq; tãdẽ abutere Catilina patientia noſtra? & pateꝫ tua cõſilia nõ ſẽtis? Et totus deniq; hic locus. Quãto.n.magis ardet q̃ ſi diceret. Diu abuteris patiẽtia noſtra. & patent tua conſilia. Interogamus ẽt qd̃ negari nõ poſſit. dixit ne tãdẽ cãm caius Fidiculanius falcula? Aut ubi reſpondenti difficilis ẽ rõ:ut uulgo uti ſolemus quo mõ q̃d fieri põt. Aut iuidiæ gratia:ut Medea apud Senecã: Quas peti terras iubes? Aut miſerationis:ut Sinõ apud Vergiliũ. Hcu q̃ me tellus iq̃t:q̃ me æquora poſſũt Accipere? Aut inſtãdi.aut auferẽdæ diſſimulationiſ ut Aſinius audis ne? furioſũ inquã nõ iofficioſũ teſtamẽtũ reprehẽdimus. Totũ hoc plenũ ẽ uarietatis. Nã & indignatiõi cõuenit. Et q̃ſq̃ numẽ Iunonis adoret. & admirationi. Quid nõ mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Eſt interim acrius iperãdi genus. Nõ arma expediẽt:totaq; ex urbe ſequẽtur Et ipſi noſmet rogamus q̃le ẽ id terẽtianũ. Quid igr̃ faciam? Eſt aliq̃ ẽt ĩ reſpõdendo figura cũ aliud interogãti ad aliud: q̃a utilius ſit:occurrẽ:tum augẽdi criminis gratia. ut teſtis ĩ reum rogatus:an ab reo fuſtibus uapulaſſet: & innocẽs iq̃t. Tũ declinãdi:quod ẽ frequẽtiſſimũ. Quero an occideris homiⁿẽ:reſpõdeꝫ latronẽ. An fundum occupaueris: reſpondetur meum:ut confeſſionem præcedat defenſio. Vt apud Vergilium in bucolicis dicẽti: Non ego te uidi damonis peſſime caprum Excipere inſidiis.occuritur. An mihi cantando uictus non redderet ille? Cuius eſt confinis diſſimulatio:non alibi q̃ ĩ riſu poſita. Ideoq; tractata ſuo loco. Nam ſerio ſi fiat pro cõfeſſione eſt. Cæterum etiam interogandi ſe ipſos & reſpondẽdi ſibi ſolẽt eẽ nõ ingratæ uices:ut Cicero pro Ligario: Apd̃ quem igitur hec dico? nempe apud eum. qui cum hoc ſciret: tamen me anteqnam uidit reipublice reddit. aliter pro Cælio ficta ĩterogatione. Dicet aliquis. Hæc igitur eſt tua diſciplina Sic tu inſtituis adoleſcentes? & totus locus deinde. Ego ſiquis iudices hoc robore animi:atque hac indole uirtutis:ac continentiæ fuit:& cætera. Cui diuerſum ẽ:cum alium rogaueris nõ expectare reſponſum:& ſtatim ſubiicere. Domus tibi de

Vt ea res utracunque dicitur modo. Sic quidem legitur: ſed mendoſe:ut ego ſentio. Mihi uero:at ꝑticula loco ut & utro cunq; : ut cum modo cõueniat & dicaꝫ uidetur eſſe legendũ hoc mõ At ea res utrocũq; mõ dicatur etiam multiplex habet ſchema. Et pateꝫ tua cõſilia nos ſentis.s.littera in n conuerſa nõ legendum eſſe ex prima ĩ Catilinam ſi nõ aperte ſatis ex ſenſu patet. Quo mõ? quid fieri põt? D littera eraſa. Qui legendum uidetur. Sunt enim modi interrogãdi ad coarguẽdũ accõmodati. Furioſum in quam non inofficioſum teſtamentum reprehendimus. Furioſum teſtamentum nullum :& irritum eſt:utpote a furioſo cõditum. Inofficioſum autem teſtamentum : ut inquid Paulus iuriſconſultus de inofficioſo teſtamento:quod non ex officio pietatis paterne confectum eſt filiis ſine legitima cauſa exhæredatis. Cuius eſt cõfinis diſſimulatio. Cui recte in quibuſdam legitur exemplaribus. ubi ãt de riſu tractauit Fabi⁹ ibi de diſſimulatiõe quoq; diſſeruit.

Pecunia ſuperabat? at agebas: quod ſchema quidam per ſubiectionem uocant. A uocali in e conuerſa egebas legendum eſt. Hoc autem exemplo utitur & hanc figuram ſubiectionem uocat auctor rhetoricorum ad Herẽnium. græci uero κατηγορίαν dicunt. Eſt uero ſubiectio cum interrogamus aduerſarios: aut quærimus ipſi quid ab illis. aut quid contra nos dici poſſit: deinde ſubiicimus id quod oportet dici: aut q̃d non põt. Mire uero in cauſis ualet p̃ſumptio q̃ προλημψις dicit᷑ προλημψις ἀπὸ τοῦ προλαμβανειν hoc eſt ap̃ſumendo deducitur. Eſt autem ut Rutilius Lupus refert: cum id quod in aduerſarii aut iudicis opinione eſſe aut forte arbitramur contrarium nobis: præoccupamus dicere & ratiõe diſſoluere. Etenim quædam p̃munitio s littera interpoſita ẽ legatur. Verborum quoque uis ac proprietas confirmatur ſic quidẽ in exẽplaribus ſcriptũ deph̃enditur: ſed niſi cõformat᷑ i littera in o mutata legatur nullus eſt ſenſus. Cum apud ipſos aduerſarios conſulimus. Apud præpdſitio ut ſuperuacua mihi uidetur expungẽda. At illa neſcit trepidat t littera expuncte trepida legendum uidetur.

Deinde cum diu ſuſpendiſſet iudicũ animos: ſubiecit q̃d̃ multo eſſet improbius. De ſeptima in Verrem ſumptum eſt exemplum. Subiicit autem Cicero ſeruos cuiuſdã Leonidæ coniurationis dãnatos iamq̃ palo alligatos a Verre pecunia corrupto dimiſſos fuiſſe ãc Leonidæ redditos. Cũ aliq̃ ipſis iudicibus relinquim⁹ exiſtimãda. Sic quidem legitur: ſed æſtimanda mihi conuenire ſenſui magis uidetur.

erat at habebas. pecunia ſuprabat? at egebas: q̃d̃ ſchema q̃dã per ſubiectionem uocant. Fit & comparatione. Vtrum igitur facilius ſuæ ſententiæ. rõnem redderet. & aliis modis tum breuius: tum latius: tum de una re: tum de pluribus. Mire uero i cauſis ualet præſumptio: quæ προλήψις dicitur: cũ id quod obiici poteſt occupamus. Id neq; in aliis partibus parum eſt: & præcipue prohœmio cõuenit. Sed q̃q̃ generis unius: diuerſas tamẽ ſpecies habet. Et ſi enim quædam præmunitio: q̃lis Ciceronis contra. Q. Cæcilium: q; ad accuſãdum deſcendat qui ſemper defenderat. quædã cõfeſſio: ut pro Rabirio poſt humo: quem ſua quoq; ſententia reprehendẽdũ fateretur: q; pecuniã regi crediderit. Q uædam prædictio: ut Dicã eni nõ augendi criminis gratia. Quædã emendatio: ut Rogo ignoſcatis mihi: ſi longius ſum euectus. Frequentiſſima præpatio cum pluribus uerbis: uel quare facturi quid ſimus: uel quare fecerimus dici ſolet. Verborum quoq; uis ac proprietas confirmatur uel præſumptione. q̃q̃ illa non pœna: ſed prohibitio ſceleris fuit aut reprehenſione: Ciues inq̃ ſi hoc eos appellari noſſe fas eſt. Affert aliquam fidem ueritatis: & dubitatio cum ſimulamus quærere nos unde incipiendum. ubi deſinendũ. quid potiſſimum dicendum. an oĩno dicendum ſit: cuiuſmodi exemplis plena ſuut omnia. Sed unum interim ſufficit. Eq dem quod ad me attinet: quo me uertam neſcio. Negem fuiſſe infamiam iudicii corrupti? & cætera. Hoc etiam i præteritum ualet. Nam & dubitaſſe nos fingimus: a quo ſchemate non procul abeſt illa quæ dicitur comunicatio: cũ apud ipſos aduerſarios conſulius: ut Domitius Afer pro Cloatilla. Aut illa neſcit. trepidat. quid liceat fœminæ. quid coniugem deceat forte uos in illa ſolitudine obuios caſus miſeræ mulieri optulit. tu frater uos paterni amici: quod conſilium datis? Aut cũ iudicibus quaſi deliberamus: quod eſt frequẽtiſſimũ. Q uid ſuadetis? & uos interogo: quid tandem fieri oportuit? ut Cato Cædo ſi uos in eo loco eſſetis: quod aliud feciſſetis? & alibi Cõem rem agi putatote: ac uos huic rei præpoſitos eſſe. Sed nonuũq̃ communicantes aliquid inexpectatum ſubiungim⁹ quod & per ſe ſchema eſt: ut in Verrem Cicero. Q uid deide quid cenſetis? frutum fortaſſe? aut prædam aliquam? Deinde cum diu ſuſpendiſſet iudicum animos ſubiecit: quod multo eſſet improbius. Hoc Celſus ſubſtẽtationem uocat. Eſt autẽ duplex. Nam contra frequenter cum expectationem grauiſſimorum fecimus: ad aliquid quod ſit leue: aut nullo mõ criminoſum: deſcendimus. Sed quia non tantum per coĩcalionẽ fieri ſolet: παρὰ δοξαν alii noĩauerunt. i. ĩopinatum. Illis nõ

accedo:qui ſchema eſſe exiſtimant: etiam ſiquid nobis ipſis dicamus inexpectatum accidiſſe.ut Pollio. Nunquam fore credidi iudices:ut reo Scauro nequid i eius iudicio gratia ua leret:precarer. Eſt pene idem fons illius:quam permiſſionē uocant:qui cōmunicationis: cum aliqua ipſis iudicibus relin quimus exiſtimanda:aliqua nōnunqnam aduerſariis quoq; ut Caluus Vatinio. Perfrica frontem:& dic te digniorem: q prætor fieres q̄ Catonem. Quæ uero ſunt augendis affecti/ bus accōmodatæ figuræ:cōſtant maxime ſimulatione. Náq; & iraſci nos & gaudere & timere & admirari & dolere & indi gnari & optare:quæq; his ſunt ſimilia fingimus. Inde ſunt il/ la. Liberatus ſum:reſpirauí:& bene habet:& quæ amentia eſt hæc? Et O tempora.o mores.o miſerum me. Conſumptus.n lachrymis infixus tamen pectori hæret dolor. & magnæ nūc hiſcite terræ. Quod exclamationem quidā uocant: ponūtq; inter figuras orationis. Hæc quociens uera ſunt:non ſunt in ea forma de qua nunc loquimur. Sed aſſimulata & arte com poſita pculdubio ſchemata ſunt exiſtimanda quod idem di/ ctum ſit de oratioue libera:quam Cornificius licentiam uo/ cat:græci παρυσιαν. Quid enim minus figuratum:q̄ uera li bertas? Sed frequenter ſub hac facie latet adulatio. Nam Ci/ cero cum dicit pro Ligario. Suſcepto bello Cæſar geſto iam ex parte magna:nulla ui coactus. conſilio ac uoluntate mea ad ea arma profectus ſum:quæ erant contra te ſumpta: nō ſo lum ad utilitatem Ligarii reſpicit:ſed magis laudare uictoris clementiam non poteſt. In illa uero ſententia. Quid autem aliud egimus Tubero.niſi ut quod hic poteſt: nos poſſemus admirabiliter utriuſq; partis facit bonam cauſam: ſed hoc eū demeretur cuius mala fuerat. Illa adhuc audientiora & maio rum.ut Cicero exiſtimat:laterum fictiones perſonarum:quæ προσωποποιιαι. dicunrur. Mire namq; tum uariant orationem: tum excitant. His etiam aduerſariorum cogitationes: uelut ſecum loquentium protrahimus:quæ tamen ita demum a fi de non abhorrent:ſi ea locutos finxerimus:quæ coegiſſe eos non ſit abſurdum:& noſtros cum aliis ſermōes:& aliorum in ter ſe credibiliter introducimus:& ſuadendo:obiurgādo:que rendo:laudando:miſerando perſonas idoneasdamus. Quin deducere deos in hoc genere dicendi:& inferos excitare con ceſſum eſt. Vrbes etiam populiq; uoces accipiunt:ac ſunt qui dam qui has demum προσωποποιιαι dicant: in quibus & corpota & uerba fingimus. Sermōes hominum aſſimulatos dicere διαλογουσ malūt:quod latinorum quidam dixerūt ſermocinationem. Ego iam recepto more utrunque eodem

Perfrica fontem'& dic te di gniorem: perfricare frontem ē deponere pudorem: unde Ply nius. Perfricui frontem & nihil profeci. Quæ coegiſſe eos ń ſit abſurdum. Recte in quibuſ/ dam exemplaribus legitur co/ gitaſſe:hoc modo. Quæ cogi/ taſſe eos. Sermōes hominū aſſimulatos dicere. Διαλο/ γουσ malunt. Διαλογοσ diſputatio, ἀπο του διαλεγεσθαι hoc eſt à diſputan do. Quod latinorum qdā dixerunt ſermocinatione. Rhe toricorum ad Herēniū auctor ſermocinationē hoc modo de finxit. Sermociatio eſt cum ali cui perſonæ ſermo atribuitur: & is exponitur cum ratione di gnitatis. Dicta autem quæ/ dam. Caſtigate in quibuſdam exēplarib⁹ ut pticula eſt, aſcri/ pta hoc modo.

Vt picta autem quædam.

Incipit esse quodammodo παρῳδία. Ad cãtum. ϖαρῳδία trãsferri põt παρ᾽ α.ν· ad ῳδὴ cãtũ significat. Et uoluptatem ac uirtutem quemadmodum a Xenophonte traditæ Prodicus. Hic fingit uirtutem ac uoluptatem sub figura speciosarum mulierum in solitudine Herculi aparuisse: q multis ab utraq; dictis. contempta uoluptate uirtutem sequutus é. unde in officiis Hercules Prodicius a Cicerone uocatur: q̃s uis corrupte in plerisque exemplaribus prodigus legatur.

Est & incerta persona ficta oratio. Incertæ personæ legendum esse nemo ignorat. Vnde apud historicos reprriuntur obliquæ allocutiones. Trogus apud Iustinum solas probat i historico obliquas oratiões reprehendens Liuium atq; Sallustium: qui illis nõ semp utunt.

modo appellaut: Nam certe sermo fingi non potest: ut non p sonæ sermo fingatur: Sed in his quæ natura nõ permittit: hoc modo mollior fit figura. Etenim si mecũ patria quæ mihi uita mea multo est carior. si cuncta italia. si omnis res. p. sic loq̃tur. Marce Tulli quid agis? Illud audacius genus. Quæ tecũ Catilina sic agit: & quodammodo tacita loquitur Nullum iá aliquot ánis facinus extitit nisi per te. Commode etiam apud nos aliquas ante occulos esse rerum perspnarum ue immagines fingimus: aut eadem aduersariis: aut iudicibus nõ accidere miramur: qualia sunt. Videtur mihi: & nonne uidetur tibi. Sed magna quædam uis eloquentiæ desideratur. Falsa enim & incredibilia natura necesse est: aut magis moueãt: quia sprs uera sunt: aut pro uanis accipiantur: quia uera nõ sunt: ut dicta autem quædam: ita scripta quoque fingi solẽt: quod facit Asinius pro Liburina. Mater mea: quæ mihi tum carissima: tum dulcissima fuit: quæque mihi uixit: bisque eadẽ die uitam dedit & reliqua: deinde exhæres esto. Hæc tum per se figura est: tum duplicatus: quotiẽs sicut in hac causa ad mitationem alterius scripturæ componitur. Nam cõtra recitabatur testamẽtum. P. Nouanius Gallio: cui ego omnia meritissimo uolo: & debeo pro eius animi in me summa uoluntate: & adiectis deide aliis: hæres esto. Incipit esse quodammodo ϖαρῳδία. quod nomẽ ductum a cãticis ad aliorum similitudinem modulatis. Abusine etiatu in uersificatiõis: ac sermonum imitatiõe seruatnr. Sed formas quoque fingimus sæpe: ut famam Vergilius. & uoluptatem ac uirtutẽ: quẽmodmũ a Xenophõte traditur prodicus: ut mortem ac uitã: quas contendẽtes in satyra tradit Ennius. Est & incertæ personæ ficta oratio: hic aliquia & dicat aliquis: est & iactus sine pſona sermo. Hic dolopum manus: hic sæuus tendebat Achylles: qđ fit mixtura figurarum cum προσωϖοϖοιία accedit illa: que é oratiõis per detractionem: detractum est enim quis diceret. προσωϖοϖοιία uertitur interim i speciem narrandi. Vnde apud historicos reperiunrur obliquæ allocutiões. ut i. T. Liuii libro primo statim. Vrbes quoque ut cætera ex infimo nasci. deinde qua sua uirtus ac dii iuuent: magnas opes sibi magnum nomẽ facere. Auersus quoque a iudice sermo qui dicitur apostrophe: mire mouet: siue aduersarios inuasimus. Quid enim tuus ille Tubero in acie pharsalica gladius agebat? Siue ad inuocationem aliquam cõuertimur. Vos enim iam ego albani tumli atque luci: Siue ad inuidiosam implorationem. O leges portiæ legesque semprouiæ. Sed illa quoq; uocatur auersio: quæ a proposita quæstione abducit audiẽtẽ.

Non ego cum Danais troyana excidere gentem. Aulide iu/
raui. Quod fit & multis & uariis figuris cum aut aliud expe/
ctasse nos: aut maius aliquid timuisse simulamus: aut plus ui
dere posse ignorantibus: quale est prœmium pro Cælio. Ille
uero ut ait Cicero: sub oculos subiectio tum fieri solet: cũ res
nõ gesta indicatur: sed ut sit gesta ostẽditur. nec uniuersa: sed
per partes: quem locum proximo libro subiecimus euidẽtiæ.
Celsus hoc nomen isti figuræ dicit ab illis ὑποτύπωσις dici
proposita quædam forma rerum ita expressa uerbis: ut cerni
potius uideatur quam audiri. Ipse inflamatus scelere ac furo/
re in forum uenit: ardebãt oculi. toto ex ore crudelitas emica
bat. Nec solum quæ facta sunt aut fiant: sed etiam natura sint
aut futura fuerint imaginamur. Mire tractat hoc Cicero pro
Milone: quæ facturus fuerit Clodius: si præturam inuasisset:
sed hæc quidem translatio temporum: quæ ꝓprie μετάστα/
σις dicitur διατυπώσει uerecundior apud priores fuit. Pro
põebat enim talia. credite uos intueri: ut Cicero: hæc quæ nõ
uidistis oculis: animis cernẽ potestis. Noui uero & præcipue
declamatores audacius nec me hercules sine motu quodam
imaginantur. ut Seneca in controuersia: cuius summa est: ꝙ
pater filium & nouercam inducẽte altero filio in adulterio de
prehensos occidit. Duc sequor. Accipe hanc senilem manũ:
& quocũque uis imprime. & paulopost. aspice inquit quod
diu non credidisti: ego uero nõ uideo nox oboritur: & crassa
caligo. Habet hæc figura manifestius aliquid. Non enim nar
rari res: sed agi uidetur. Locorum quoque dilucide & signifi
cãs descriptio eiusdem uirtutis assignatur a quibusdam. Alii
τοπογραφίαν dicũt. εἰρωνίαν inueni qui dissimulationem
uocarent: quo nomine: quia parum totius huius figuræ uidẽ
tur uires ostendi: nimirum sicut in plerisque græca erim⁹ ap
pellatiõe cõtẽti. Igitur εἰρωνίαν q̃ ẽ schema ab illa quæ ẽ tro
pus genere ipso: nihil admodum distat. In utroque enim con
trarium ei quod dicitur intelligendum est. Speties uero pru/
dentius intuenti diuersas esse: facile est reprehenderẽ. Primũ
quod tropus apertior est: & quam q̃ aliud dicit ac sentit: nõ ta
men aliud simulat. Nam & omnia circa fere recta sunt: ut il/
lud in Catilinam. A quo repudiatus ad sodalẽ tuum uirũ op
timum Metellum demigrasti. In duobus demum uerbis est
Ironia. Ergo etiam breuior est tropus. At in figura totius uo/
luntatis fictio est apparẽs magis q̃ confessa: ut illic uerba sint
uerbis diuersa. Hic sensus sermonis & ioci: & tota interim ca
usæ conformatio: tum etiã uita uniuersa Ironiam habere ui/
deatur: qualis est uita Socratis. Nam ideo dictus εἴρων: idest

Quod fit ex multis & uari/
is figuris. x. litteræ in t commu
tatione: & mihi legẽdum uide
tur. Aut plus uidere posse igno
rantibus e uocali in i conuersa
uideri proculdubio legendum
est. Ab aliis ὑποτύπωσις
dicitur ὑποτυπωσις trãsfer
tur informatio: designatio: dis
positio expressio. Sed etiam
natura sint, Pro natura Futura
emendate in quibusdam legit
exemplaribus. Proponebat. n.
Hic mihi uidetur distinguẽdũ:
ac proponebant ut ad priores
referatur legendum. Loco/
rum quoque dilucida & signifi
cans descriptio eiusdem uirtu/
tis assignatur a quibusdam. Lo
co eiusdem uirtutis ut sit dandi
casus: eidem uirtuti mihi legen
dum uidetur. Hic sensus ser
monis & ioci: & tota interim
causæ conformatio: tum etiam
uita uniuersa Ironiam habere
uideat. Mihi corruptus hic lo/
cus sic emendari posse uidetur.
ut s littera de fine abiecta ſmo
ni legatur. ibiq; distinguatur ac
ut loco & copulæ reponatur:
hoc modo. Hic sensus sermoni
ut ioci: & tota interim causæ
conformatio.

agens imperitum: & admirator aliorum tanquam sapientium ut quemadmodum ἀλληγορίαν facit continua μετάφορα sic hoc schema faciat tropos ille contextus. Quędam uero genera huius figuræ nullam cum tropis habent societatem: ut illa statim prima: quæ dicitur a negando: quam nonnulli uocant ἀποφάσιν. Non agam te cum iure summo: non dicam q̄ forsitan optinerem. & Quid ego istius decreta? quid rapinas? quid hæreditatum possessiones datas? quid ereptas proferam? & Mitto illam primam libidinis iniuriam. Et ne illa quidem testimōia recito: quæ dicta sunt ā sestertiis septingentis milibus. & possum dicere. Quibus generibus per totas interim quæstiones decurrimus: ut Cicero. Hoc ego si sic agerem: tanquam mihi crimen esset diluendum. Hoc pluribus dicerem. εἰρωνία est & cum similes imperantibus uel praetermittentibus sumus: sequere italiam uentis: & cum ea quæ nolumus uideri in aduersariis esse: concedimus his. Id acrius fit cum eadem in nobis sunt: & in aduersario non sunt. Meq̄ timoris argue tu Drance quando tot cædis aceruos teucrorum tua dextra dedit: Quod idem contra ualet: cum aut ea quæ a nobis absunt: aut etiam quæ in aduersarios recidunt: quasi fatemur. Me duce dardanius spartham expugnauit adulter. Nec in personis tantum: sed in rebus uersatur hæc contraria dicendi: quā quæ intelligi uelis ratio: ut totum pro. Q. Ligario prohœmium: & illæ eleuationes uidelicet. O dii boni. Scilicet is superis labor est. Et illæ pro Oppio locus. O amorē mirum. O beniuolentiam singularem. Non procul autem absunt ab hac simulatione tres inter se similes: confessio nihil nocitura: qualis est. Habes igitur Tubero quod est accusatori maxime optandum: confitentem rerum. & confessio cum aliquid etiam iniquum uidemur causæ fiducia pati: Metu uirgarum. Nauarchus nobilissimæ ciuitatis precio se redemit. humanum est. & pro Cluentio de inuidia. Dominetur in concionibus. iaceat in iudiciis. Tertia confessio: ut pro eodem. Iudicium esse corruptum. Hæc euidentior figura est cum alicui rei assentimur: quæ est futura pro nobis. Verum id accidere sine aduersarii uitio non potest. Quędam etiam uel laudamus: ut Cicero in Verrem circa crimen apollinis drepanitani. Gaudeo etiam siquid ab eo abstulisti: & abs te nihil rectius factum esse dico. Interim augemus crimina quæ ex facili aut diluere possumus: aut negare: quod est frequentius: quā ut exemplum desideret. Interim hoc ipso fidem detrahimus illis: q̄ sint tam graua: ut pro Roscio Cicero cum immanita-

Sic hoc schema facetat tropos ille ꝯtextus. Corrupte mihi sic legi uidet hic sensus. Forsitan autem loco illius accusatiui tropos genitiuus troporum reponeretur. hoc modo. Troporū ille contextus. Quam nonnulli uocant ἀποφάσιν. ἀποφάσιος negatio trāsfertur sed huiusmodi figura in rhetoricis ad Herenium occupatio appellatur εἰρωνεία est & cum similes imperantibns prætermittentibus sumus. Idest sequere Italiam uentis. Permitentibus sensus exposit non præmittentibus. I uero legēdum esse ut modi sit imperandi eu quarto ꝯnei dos facile apparet. I sequere Italiam uentis petereg ꝯa p undas

Et cum ea quæ uolumus uideri in aduersariis esse concedimus hic. Nisi uolumus legatur etiam repugnantibus exemplaribus: in contrarium sensus pertertetur. his prætercea p hic aduerbio undetur reponendum.

Et confessio cum aliquid ēt iniquum uidemur fiduciæ causa pati. f. litterę in. c. conuersiōe mihi cōcessio ut legatur placet. Metu uirgarum nauarchus nobilis nobilissimæ ciuitatis precio se redemit. Ille nominatiu⁹ nobilis neq̄ a compositiōe admittitur. neque in septima in Verrem actione ubi hæc descripta sunt: legitur. Quare de contextu mihi est sublatus.

tem parricidii:quãquam per ſe manifeſtam:tamen etiam ui orationis exaggerat.ἀποσιωπησις quam idem Cicero reticentiam.Celſus obticentiam.nonnulli interruptionem appellant:& ipſa oſtendit aliquid affectꝰ uel iræ:ut Quos ego.ſed motos præſtat componere fluctus.Vel ſollicitudinis:& quaſi religionis.An huius ille legis:quam Clodius a ſe inuentã gloriatus:mentionem facere auſus eſſet uiuo Milone non dicam conſule?de noſtrum enim omuium non audeo:totum dicere.Cui ſimile eſt in prohœmio pro Themiſtocle demoſthenis.Vel alio tranſeundi gratia.communis autem tametſi ignoſcite mihi iudices.in quo eſt & illa:ſi tamen inter ſchemata numerari debet:cum etiam aliis pars cauſę uideatur digreſſio.Abit enim cauſa in laudes.Cn.Pompeii.Idq; fieri etiam ſine ἀποσιωπησει potuit.Nam breuior illa ut ait Cicero:a re digreſſio plurimis fit modis.Sed hæc exempli gratia ſufficiẽt Tum Caius Varenus is qui a familia ancharianaꝰ occiſus eſt. hoc quæſo iudices diligenter attendite.& pro Milone.& aſpexit me illis quidem oculis:quibus tum ſolebat:cum omnibus omnia minabatur.Eſt alia non quidem reticentia:quæ ſit imperfecti ſermonis:ſed tamen præciſa uelut ante legitimum finem oratio:ut illa.Nimis urgeo.commoueri uidetur adoleſcens.& quid plura?ipſũ adoleſcentem dicere audiſtis.Imitatio morum alienorum:quæ ηθοποιια uel ut alii malũt μιμησις dicitur:iam inter leuiores affectus numerari poteſt.Etenim poſita fere in eludendo:ſed uerſatur & in factis & in dictis.In factis quod eſt ὑποτυπωσει uicinum in dictis quale eſt apud Terentium.at ego neſciebam quorſum tu ires.Paruula hinc eſt abrepta.eduxit mater pro ſua.ſoror dicta eſt.Cupio abducere ut reddam ſuis.Sed noſtrorum quoq; dictorum factorũ que ſimilis imitatio eſt per relationem:niſi quod frequentius aſſeuerat quam eludit.Dicebam habere eos actorem.Q.Cecilium.Sunt & illa iucunda & ad commendationem cum uarietate:tum etiam ipſa natura plurimum proſunt:quæ ſimplicem quandam & non præparatam oſtendendo orationem:minus nos ſuſpectos iudici faciunt. Hinc eſt quaſi pœnitentiam dicti:ut pro Celio. Sed quid ego ita grauem perſonam introduxi?& quibus utimur uulgo.Imprudens incidi.uel cum quærere nos quid dicamus fingimus. Quid reliquum eſt?& nunquid omiſi?Et cum ibidem in Verrem:ut ait Cicero.Vnum etiam mihi reliquum huiuſmodi crimen eſt:& aliudex allio ſuccurrit mihi.Vnde etiam uenuſti tranſitus fiunt:non quia tranſitus ipſe ſit

Vel alio tranſeundi gratia.cõmunis autem Temeſi ignoſcite iudices.Incuria ne dicam imperitia eorum qui corrigere ſe hoc opus putarunt:deprauatũ aperte eſt hoc exẽplum.Ignorãtes.n.ad quid referri dẽberet nominatiuus ille cõmunis tametſi coniunctionem i Temeſi datiuum cõmutarunt nec græcũ nec latinũ.Temeſis.n.ut ſit biſyllabũ ſcribiẽ:Sed temeſi nullus hic eſt locus ubi de ſentẽtiarum figuris diſſeritur.Loco igitur eius ut dixi tametſi reponatur. Idq; etiam fieri ſint ἀποσιωπησει potuit. Loco ſint uerbi legendũ eſſe ſine conſtat

Et aſpexit me tum illis quidẽ oculis.Tum particulam expungendam eſſe:tum ex ſenſu ipſo tum & oratione pro Milone: unde hoc exemplum eſt deſcriptum facile apparet. Imitatio morum alienorũ quæ ηθοποιια uel ut alii malunt μιμησις dicit.ηθοποιια.fictio morum tranſferri põt. μιμησις uero dicitur proprie imitatio. Etenim poſita fere in eludendo.s littera interpoſita proculdubio legendum ẽ. Et cum ibidem in Verrem.ut ait Cicero.Vt particula eradatur ne ſẽſum perturbet.

Non quia transitus ipse sit schema. Rhetoricorum ad Herennium auctor transitionem inter schemata numerat. Velut hic in memoriam adductus n littera ascripta hinc legendū uidetur. Quod quidem nō hoc tantum ualet: In præpositio mihi uidetur ascribenda: ut legatur. Quod quidem non in hoc tantum ualet. Et dar actiōi uarios uelut multus. Qui non uidet uultus esse legēdum frustra Quintiliano studet.

Et sicut oculi diuersarum aspectu rerum magis detinentur ita semper animus præstat. in quod se uelut nouum intendat n littera expuncta intendat quidem est legendum. Sed ne sic quidem mihi plene sensus percipitur. Quare perstat mihi uidetur legendum ut intelligamus i eo perstare animum ac perseuerare in qđ se uelut nouū itēdat.

schema: ut Cicero narrato Pisonis exemplo: qui annulum sibi cudi ab aurifice in tribunali suo iusserat: uelut hic in memoriam adductus adiecit. hoc modo me commouit Pisonis annulus: quod totum effluxerat. q̄ multis istum putatis hominibus honestis de digitis annulos aureos extulisse? Et cum aliq̄ uelut ignoramus. Sed earum rerum artificem quem? quemnam? recte admones. Polyclitum esse dicebant. Quod quidem non hoc tantum ualet. Quibusdā enim dum aliud agere uidemur: aliud efficimus: sicut hic Cicero consequitur: ne cū morbum in signis atq; tabulis obiiciat Verri: Ipse quoq; earū rerum studiosus esse credatur. Et Demosthenes iurando per interfectos in marathōe & salamine: id agit: ut minore inuidia cladis apud chæroneam acceptæ laboret. Faciunt illa quoq; iucunda orationem: aliqua mentione habita differre: & deponere apud memoriā iudicis: & reposcere. quæ deposueris: & seperare qnædam schemate aliquo. Non enim ē ista ipsa per se iteratio schema: & excipere aliqua & dare actioni uarios uelut uultus. Gaudent enim res uarietate: & sicut oculi diuersarum aspectu rerum magis detinentur: ita sēper animus præstat in quod se uelut nouū intendant. Est ēphasis etiam inter figuras ex aliquo dicto latens aliquid eruitur: ut apud Vergilium. Non licuit thalami expartem sine crimine uitam Degere more feræ. q̄q̄ enim de matrimonio queritur Dido: tamē huc erupit eius affectus: ut sine thalamis uitam hominum nō putet sed ferarum. Aliud apud Ouidium genus. apud quem, & mirrha nutrici amorem patris sic confitetur. O dixit fœlicē coniuge matrem. Huic uel confinis: uel eadem ē: q̄ nunc utimur plurimum. Iam enim ad id genus quod & frequētissimū est & expectari maxime credo: ueniēdum ē. inquo per quandam suspicionem: quod non dicimus: accipi uoluimus: nō utique contrarium: ut in εἰρωνεια: Sed aliud latens: & auditori quasi inueniendum: quod ut supra ostendi iam fere solū schema anostris uocatur. Et unde cōtrouersiæ figuratæ dicuntur Eius triplex usus est. unus si dicere palam parum tutum est. alter sinon dicet. tertius qui uenustatis modo gratia adhibetur & ipsa nouitate ac uarietate magis quam si relatio sit recta delectat. Ex his quod est primum frequens in scolis est. Nam & actiones deponētiū iperium tyránorum & post ciuile bellum sanatuscōsulta fingūtur: & capitale ē obiicere ante acta: ut qđ i foro nō expedit: illic nec liceat. Sed schematum conditio nō eadem est. Quanlibet: enim apertū: quod mō & aliter intelligi pōt: in illos tyrannos bene dixeris: quia piculū tantū nō ēt offensa uitatur. Quod si ambiguitate sententiæ possit elici

nemo non illi furto fauet. Vera negocia nunq̃ aduhuc habu erunt hanc ſilentii neceſſitatem: ſed illam huic ſimilem. Ve/ rum multo ad agendum difficiliorem: cum perſonæ poten/ tes obſtant: ſine quarum reprehenſione teneri cauſa nõ poſſit Ideoq; hoc parcius & circunſpectius faciẽdum eſt: quia nihil intereſt quomodo offendas: & aperta figura perdit hoc ipſũ quod figura eſt. Ideoq; a quibuſdam tota res repudiatur: ſi/ ue intelligatur ſiue non. Sed licet modum adhibeꝛ. In primis ne ſint manifeſtæ. Non erunt autem ſi non ex uerbis dubiis: uel quaſi duplicibus petentur: qualis eſt in ſuſpecta nuru. Du xi uxorem: quæ patri placùit. Aut quod eſt multo ieptius cõ poſitionibus ãbiguis: ut illa controuerſia: in qua infamis amo rem uirginis filiæ pater raptam eam interogat. aquo uitiata ſit. Q uis te inquit rapuit? tu pater neſcis? R es ipſæ perducãt iudicem ad ſuſpicionem: & amoliamur cætera: ut hoc ſolum ſuperſit. Inquo multum etiam affectus iuuant: & interrupta ſilentio dictio & conctationes. Sic. enim fiet ut iudex quærat illud neſcio quid: quod ipſe fortaſſe nõ crederet: ſi audiret: & ei quod a ſe inuentum exiſtimat credat. Sed ue ſi optimæ q dem ſint eſſe debent frequentes. Nam denſitate ipſa figuræ aperiuntur: nec offenſæ minus habẽt: ſed auctoritatis. Nec pu dor uidetur quod non palam obiicias: ſed diffidentia. In ſum ma ſic maxime iudex credit figuris: ſi nos putat nolle dicere: Equidem quando etiam in perſonas incidi tales eſt. In rem quoq; quod eſt magis rarum: quæ optineri niſi hac arte non poſſet. R eam tuebar quæ ſubieciſſe dicebatur marito teſta/ mentum: & dicebatur chirographum marito expiranti hæ redibꝰ dediſſe. Et uerum erat. Nam. quia per leges iſtitui ux or non poterat hæredes: id fuerat actum: ut ad eam bona per hoc tacitum fideicommiſſum peruenirent. Et caput quidem queri facile erat: ſi hoc diceremus palam. Sed per ſe ꝺperibat hæreditas. Ita ergo fuit nobis agendum: ut iudices illud intel ligerent factum. Delatores non poſſent apprehendere ut di/ ctum: & contigit utrumq;: Q uod non inſeruiſſẽ ueritns opi nionem iactantiæ: niſi probare uoluiſſem: in foro quoq; eſſe his figuris locum. Q uædam etiam quæ probare non poſſis figura potius ſpargenda ſunt. Hæret. enim nõnũq̃ telũ iſtud oculum: & hoc ipſo quod non apparet eximi non poteſt. At ſi idem dicas palam: & defenditur: & probandum eſt. Cũ aũt obſtat nobis ꝓſonæ reuerentia. quod ſecundum poſuimus ge nus: tãto cautius dicẽdũ ẽ: quanto ualidius bonos inhibet pu dor: quam metus. Hic uero tegere nos iudex ꝙ ſciamus: & uerba ui quadam ueritatis erũpentia credat coercere. Nam

Verum multum ad agendũ difficiliorem. Multo loco illiꝰ multum ut legatur grammati/ cæ ratio expoſcit. Dixi uxorẽ quæ patri placuit. Duxi legẽdũ eſſe nemo non uidet Fingitur autem filium uxorẽ duxiſſe cũ qua pater coiuit. ac de nato ſibi ex ea puero Appollinem cõſul uiſſe. deum infa tem paricidiã fore dixiſſe. Filiũ ꝙ nollet pue rum exponere abdicari a patre filium patri contra dicere. Vt in illa controuerſia: in qua infa mis amorem uirginis filiæ pa/ ter raptam eam interogat. s. & m. literis eraſis infami amore le gendum mihi uidetur. Equi dem quando etiam in perſonaſ incidi tales ẽ: in rem quoq; qꝺ eſt magis rarum. Niſi corrigaꝰ hic locus: nullus integer ſenſus elici poſſe uidetur. Quonã aũt emendabitur pacto? An que copula eſt aſcribenda ut quan doque legatur. ac' & copula lo co eſt uerbi reponenda? Hoc modo. Equidem quandoque i perſonas incidi tales. & in rem quoque quod eſt magis rarum: quæ optineri niſi hac arte non poſſet. Et dicebatur chiro/ graphum marito expiranti hæ redibꝰ dediſſe. Deprauatus hic quoque ſenſus ita corrigi poſſe uidetur: ut per præpoſitio aſcri batur ac pro hæredibꝰ hæredes egaltur. Et coniungit utrum que Emendate in quibuſdã exẽ plaribus contingit legitur. Nã quo minus aut ipſi in quos dici mus aut iudices aut aſſiſtentes oderint hanc maledicendi la/ ſciuiã ſi uelle nos credant. Duæ hic inſunt deprauationes: quã/ rum prima tollitur ſi pro quo itla quę particula aſcribatur & nolle reponatur illo uelle expũ cto: hoc modo. Namque mi/ nus & quæ ſequuntur.

Cui ſint multo faciliores. Cum legendum eſſe non cui nemo non uidet. Vt qui curſu parũ ualet flexu eludant: A uocali in .u. mulata eludunt legat Sed factebant illis locũ etiam ubi iutiles ac nefariæ eſſent. ut perſonæ aſcribantur & ſenſus & ratio ipſa expoſcere uidetur hoc modo. ubi perſonæ iutiles ac nefarriæ eſſent. Nefarius aũt dicitur impius quod nefarre q dem ullo hoc eſt ſacrificio poſſet purgari. Vt is pater. s. littera præpoſita ſi legatur hoc modo ut ſi pater. Quam enim qui accuſetur. Eum qui non uidet eſſe legendum ſtudendo rhetoricæ operam perdit. Dicendum ergo de iis quoq; in quib⁹ non aſperas figuras ſed parum contrarias cauſæ plerique fecerunt. Emendate in quibuſdam legitur exemplaribus palam loco illius aduerbii parum. Nemo e tenuit agens pro parte q̃i do figuras in filiũ faceret. Quãdo nihil ſenſui. Quin particula per quam conuenit. Sic que etiam libris repugnantibus forſitam eſt legendum. Sed eſto noluerit. continuo ne ſi ille ſtulte cogitauit nobis quoque ſtulte dicendum ẽ. n littera in .u. cõuerſa uoluerit legẽdũ ẽ. Cõtinuo aũt hoc loco idcirco ſignificat.

quo minus: aut ipſi in quos dicimus: aut iudices: aut aſſiſtentes oderint hanc male dicendi laſciuiã ſi uelle nos credãt. Aut quid intereſt: quomodo dicatur: cum & res & animus intelligitur Quid dicendo deniq; proficius? niſi ut palã ſit nos facere quod ipſi ſciamus non eſſe faciendum? Atq; p̃cipue prima quibus præcipere cœperam: tempora hoc uitio laborarũt Dicebant. enim libenter tales controuerſias: quæ difficultatis gratia placent: cum ſint multo faciliores. Nam rectum genus approbari niſi maximis uiribus non poteſt. Hæc diuerticula & anfractus ſuffugia ſunt infirmitati. Vt qui curſu parum ualent flexu eludunt. Cum hæc quæ affectatur ratio ſentẽtiarũ non procul a ratiõe iocandi abhorreat. Adiuuat etiam quod adiutor gaudet intelligere: & fauet ingenio ſuo: & alto dicente ſe laudat. Itaq; non ſolum ſi perſona obſtaret recte oratiõi: quo in genere ſæpius modo q̃ figuris opus eſt: decurrebant ad ſchemata: ſed faciebant illis locum etiam ubi inutiles ac nefarie eſſent: ut is pater qui infamem in matrem filium ſecreto occidiſſet: reus malæ tractationis: iacularetur in uxorem obliquis ſentẽtiis: Nam quid impurius q̃ retinuiſſe talem? Quid porro tam contrarium: q̃ eum qui accuſetur: quia ſummum nefas ſuſpicatus de uxore uideatur cõfirmare id ipſa defenſione: quod diluendum eſt? At ſi iudicum ſumerẽt animum: ſcirent q̃ eiuſmodi actionem laturi non fuiſſent: multoq; etiam minus: eum in parentes abhominanda crimina ſpargerẽtur. Et quatenus huc incidimus: paulo plus ſcholis demus. Nam & in his educatur orator: & in eo quo modo declametur. poſitum eſt etiam quo modo agatur. Dicẽdum ergo de his quoque in quibus non aſperas figuras. ſed parum contrarias cauſæ plærique fecerunt. Tyrãnidis affectatæ damnatus torqueatur: ut conſcios indicet. Accuſator eius optet quod uolet. Patrem qui accuſauit: optat ne is torqueatur. Pater ei contradicit. Nemo ſe tẽuit agens pro patre: quando figuras in filiũ faceret tãq̃ illũ cõſciũ in tormẽtis noiaturus. Quo q ſtultus? Nam cũ hoc iudices intellexerint: aut nõ torquebit cũ iõ torqueri uelint: aut torto nõ credet. At credibile eſt hoc eũ uelle fortaſſe. Diſſimulet ergo ut efficiat. Sed nobis declamatorib⁹ dico qd pderit hoc intellxiſſe: niſi dixerius? Ergo ſi uere ageret ſimiliter cõſiliũ illud latẽs pdidiſſemus. Quid? ſi neq; utique uerũ eſt. & habere alias hic dãnatus contradicendi cauſas põt: uel quod legem cõſeruandã putet: uel quod nolit accuſatori debere beneficiũ: uel quod ego magis ſequerer ut ſe inocẽtẽ i tormẽtis eẽ ptẽdat? Quare ne illã qdẽ ſemp ſuccurret ſic dicẽtib⁹. Patrociniũ hoc uoluit q cõtrouerſiã fixit. fortaſſe

enim uoluit. ſed eſto uoluerit. Cõtinuo ne ſi ille ſtulte cogitauit: nobis quoq; ſtulte dicendum eſt? At ego in cauſis agẽdis frequenter non puto intueudum quid litigator uelit. Eſt & ille in hoc genere frequens error: ut putent aliud quoſdam dicere, aliud uelle: præcipue cũ in themate ẽ: aliquẽ ut ſibi mori liceat poſtulare: ut in illa controuerſia. Qui aliqamdo fortiter fecerat & alio bello petierat: ut militia uacaret ex lege. q̃ quinquegenarius eſſet: aduerſante filio ire in aciem coactus deſeruit. Filius qui fortiter eodem prœlio fecerat i columitatem eius optat contradicit pater. Non. n. inquiunt mori uult: ſed inuidiam filio facere. Equidem rideo q̃ illi ſic timent: tanquã ipſi morituri: & in conſilium ſuos metus ferunt: obliti tot exẽplorum circa uoluntariam mortem cauſarum quoq; quas habet factus ex uiro forti deſertor. ſed una controuerſia ſequi cõtrarium ſuperuacuum eſt. Ergo i uniuerſum nec oratoris puto eſſe unquam præuaricari. neq; litem intelligo: in qua pars utraq; idem uelit. nec tam ſtultum quemq̃: qui ſi uiuere uult mortem potius male petat: q̃ oino non petat. Non tamen nego eſſe controuerſias hmõi ftguratas: ut eſt illa. Reus parricidii: q̃ fratrem occidiſſet: dãnatum iri uidebatur. Pater proteſtimonio dixit: eum ſe iubente feciſſe. Abſolutum abdicat. Nam neq; in totum filio pcit: nec a priore iudicio affirmauit: mutare palam põt: & ut non durat ultra pœnam abdicationis ira abdicat tamen: & alioqui figura i patrem plus facit: q̃ licet. in filium minus. Vt autem nemo cõtra id quod uult dicit: ita poteſt aliquid melius uelle q̃ dicit. Quomodo ille abdicatus qui a patre ut filium expoſitum & ab eo educatum ſolutis alimentis recipiat: poſtulat: reuocari fortaſſe mauult. non tamẽ quod petit non uult. Eſt latens & illa ſignificatio. q̃ cum ius aſperius petitur a iudice: ſit ei tamen ſpẽs aliqua clæmentiæ nõ palam: ne paciſcamur: ſed per quãdam credibilem ſuſpicionẽ ut in multis controuerſiis: ſed in hac quoq;. Raptor niſi intra triceſimũ diem: & raptæ patrem exorauerit & ſuum: pareat. Qui exorato raptæ patre ſuum non exorat: agit cum eo dementiæ. Ná ſi promittat hic pater: lis tollitur. Si nullã ſpẽ faciat: ut non demens: curdelis certe uideatur: & a ſe iudicẽ auertat. Latro igitur optime. occidet: ergo ſi potero remiſſius. & pro ſuo ingenio pater Gallio. Dura anime hodie dura. Heri fortior fuiſti. Confinia ſunt his celebrata appud græcos ſchemata: per quæ res aſperas mollius ſignificant. Nam Themiſtocles ſuaſiſſe exiſtimatur athenienſibus: ut urbem apud deos deponerent: quia durum erat dicere ut relinque/

Cauſarũ quoq; quas habẽt n littera ex puncta habet legaſ.

Sed una controuerſia ſequi contrarium ſuperuacuum eſt. Deprauatus ẽ hic locus qui ſic forſitan corrigi poſſet: ſi de p/poſitio aſcribatur ſequi infinitus in loqui cõmutetur: contrarium eradatur: hoc modo. Sed de una controuerſia loqui ſup uacuum eſt. Et alioqui figura i patre plus facit m littera aſcripta patrem mihi legendum uidetur. Et raptæ patrem exornauerit & ſuum p reat n littera eraſa exortauerit legendum eſt. Nã ſi promittat hic pater. Permittat caſtigate in quibuſdam exemplaribus mihi legi uidetur. Latro igitur optime. occidet ergo ſi poterore/miſſimus. Portii Latronis declamatiões ſi extarẽt facile hic locus itelligeret. Et pro ſuo ingenio pater gallio. Hic quoque nobilis fuit declamator: cuius multæ ſentẽtiæ a Seneca referuntur. Sed huius quoq; declamationes amiſſæ. Et qui uictorias aureas. Simulachra uictoriarum ex auro cõficiebãtur q̃ aureæ uictoriæ dicebant.

Nota enim fabula est. Tempore quidem Fabii hoc uulgatum fuit: nobis p̃rsus eẽt ignotũ: nisi id Seneca memorie cõmendasset. Nã in declamationum septimo hoc narrat Albutio accidisse: qui conditionem optnlerat: & Aruncio qui accepit apud centum uiros qui rem diiudicarunt. Ironia quoq; in hoc genere naturæ frequentissima est. Loco naturæ emendate in quibusdam exemplaribus legit' materiæ. Freq̃ns est. illud recte ascriptum est ab aliis hoc modo frequens illud est. Vt cum aduersus tyrannum qui sub pacto abolitionis dominationẽ sepositerat agit competitor. Deposuerat legendum est. Abolitio aũt cris dicitur criminis remissio, ut ad senatusconsul. Turpilianũ & de abolitionibus criminum pulchre exponit Papinianus. Eximitur aũt inquit reus criminis abolitione interueniente. Læ/tissimum aũt lõge genus ex uerbo etiam sicut est apud Cic. in Clodiam. Quuanuis lętissimũ fere legatur: lenissimum: tñ magis & sensui & ratiõi cõuenire uidet'. Sic aũt inqt Cice. i Clodiã in oratiõe pro Cælio. Neque enĩ muliebres inimicitias nunc̃q; mihi gerendas putaui: p̃sertim quã oẽs semper amicã omniũ potius q̃ cuiusq; inimicam putauerũt. Idq; αντιθετον uocãt. Contra positũ trãsfert' ad uerbum. αντιθετον quod quidem sic describit Rutilius. Hoc pluribus modis fieri solet: & habet in omni genere orationis summã utilitatem quare separatim demõstrandũ est de uno quoq; genere eius. Nam unũ est: cũ cõtrarie res inter se conferuntur ut illud Carisii. Alter eorum erat in dãdo benignus: alter erat in accipiẽdo astutus: & quæ sequuntur.

rent: & q̃ uictorias aureas in usum belli conflari uolebat: ita dclinauit uictoriis utendum esse. Totum autem allegoriæ simile est: aliud dicere. aliud intelligi uelle. Quæsitum etiam ẽ quo modo contra figuras responderi oportet. & quidam semper ex diuerso aperiendas esse putauerunt. sicut latentia uitia rescinduntur. Idq; sane ferequentissime faciendum est. Aliter enim dilui obiecta non possunt: utiq; cum quæstio in eo consistit: quod figuræ petunt. At cum maledicta sunt tantũ: & non intelligere interim bonæ conscientiæ est. Atq; etiam si fuerint crebriores figuræ: quam ut dissimulari possint: postulandum est: ut nescio quod illud quod aduersarii obliquis sẽtentiis significare uoluerint: si fiducia sit: obiiciant palam. aut certe non exigant: ut quod ipsi non audiẽt dicere: id iudices non modo intelligant: sed etiam credãt. Vtilis etiam aliquãdo dissimulatio est: ut in eo nota ẽnim fabula est qui cum eẽt cõtra eum dictum: iura p̃ patroni tui cineres: paratum se esse respondit: & iudex conditione usus est: clamante multum aduocato schemata de rerũ natura tolli: ut p̃tinus ẽt præceptũ sit eiusmodi figuris utẽdũ temere ne eẽ. Tertiũ est genꝰ i quo sola melius dicẽdi petit' occasio. Ideoq; id Cicero nõ putat eẽ positũ i cõcione. Tale est illud: quo idẽ utit' in Coldiũ Q uiꝺ iste qui oĩa sacrificia nosset: & facile ab se deos placari posse arbitrabat'. Ironia quoq; in hoc genere materiæ frequẽtissima est. Sed eruditissimũ lõge: si p̃ aliã rẽ alia inducat': ut cũ aduersus tyrannũ. q sub pacto abolitionis dominationẽ depositerat: agit cõpetitor: Mihi in te dicere nõ licet, tu in me dic & potes. Nuper te uolui occidere, frequẽs ẽ: nec magnopere optandũ qd petit' iureiurãdo: ut ẽ p̃ exhæredato. Ita mihi cõtigat hærede filio mori: Nã & in totũ iurare nisi ubi necesse est graui uiro parũ cõuenit. Et est a Seneca dictũ elegãter nõ patronorum hoc eẽ, sed testiũ. Nec meretur fidẽ: q sententiolæ gratia iurat nisi põt tã bene q̃ Demosthenes ut supra dixi. Lætissimũ autem lõge genus ex uerbo etiam sicut est apud Ciceronẽ in Clodiam. Præsertim quam oĩs amicam omniũ potius q̃ cuiuscũq; inimicã putauerũt. Comparationẽ equidem uideo figurã non esse: cum sit interim p̃bationis, interim etiã causæ genus. & sit talis eius forma qualis est pro Muræna. Vigilas tu de nocte: ut tuis consultoribus respondeas. Ille ut eo quo contenderim mature cum exercitu perueniat. te gallorũ illum bucinarum cantus excitat: & cætera. nescio an orationis potius quam sententiæ sit. Id enim solum mutatur: quod non uniuersa uniuersis, sed singula singulis opponuntur. Et Celsus tamen & non uegligens auctor Vilelius in hac eam

parte posuerunt. Rutilius quidem lupus in utroque genere: idque ἀντιθέτους uocant. Præter illa quæ Cicero inter lumina posuit sententiarum: multa alia & idem Rutilius Gorgiam secutus: non illum Leontinum: sed alium sui temporis: cuius quatuor libros in unum suum transtulit: Et Celsus uidelicet Rutilio accedens posuerunt schemata comsumationem: qua græci διαλλαγήν uocant cum plura argumẽta ad unũ effectũ ꝺducũt. Cõsequẽs ille ἐπακολουθησιν: d quo nos i argumẽtis diximꝰ. collectionẽ: q apd illũ ẽ συλλογισμος. minas. i. κατάπληξιν. exortationẽ παραινετικον quorũ nihil rectũ ẽ: nisi cũ aliquá ex his de qbus locuti sumus: figurá accipit. Præter hæc Celsus excludere. assẽuerare. detractare. excitare. iudicẽ. puerbiis uti & uersibꝰ: & loco & inuidia & inuocatione itẽdere crimẽ: quod ẽ ἀσινοσις. adulari. ignoscere. fastidire. admouere. satisfacere. peccari. coripere figuras putat. Partitionẽ quoq; & ꝓpositionẽ & diuisionẽ & rerũ duarũ cognationẽ: qꝝ est ut idẽ ualeãt: q̃ uidentᵉ eẽ diuersa: ut nõ is demũ sit ueneficus: q uitã abstulit data potione: sed etiã q mẽtẽ: Q ꝺ ẽ ĩ ꝑte finitiõis. Rutilius siue Gorgias ἀναγκαιον ἀναμνήσιν. ἀνθυποφόραν. ἀντιρρησιν. παραύξησιν προεκθεσιν. q̃ ꝺ ẽ ꝺre: qd fieri oportuerit: diñ qd factũ sit. ἐναντιότητα unde sint enthymemata. καταλήψιν ẽt quo statu hermagroras utit. Viselius q̃q̃ pauciss̃ias faciat figuras: facit ἐρωτήματα tamẽ: qd ꝺmẽtũ uocat. & rõnẽ appellás ἐπιχείρημα iter eas hẽt. Quod qdẽ recipit quodá modo & Celsus. nã cõsequs an epicherema sit dubitat. Viselius adiicit & sniam. Inueni q aggregẽt iis διασκευάσεις ἀπαγορεύσεις. παραδιηγήσεις. Sed ut hæc non sunt schemata: sic alia uelut sint forsitan magis uetusta fugerit uel etiã noua fieri adhuc possit: eiusdẽ tamẽ naturæ cuius sũt ea de qbus dictũ ẽ.

Et celsus uidelicet Rutilio accedẽs posuerunt schemata cõsumationẽ quã greci διαλλαγην uocant διαλλαγη cõciliatio trãsfertur. Huius autẽ Rutilii Lupi opusculũ de utrisque figuris ad huc extat dimidiatũ: utputo qñ non oẽs quas Rutilio Fabius ascribit in eo figuræ inueniunt. Minas. i κατατταλήξιν. Terrefactio: ac Terror καταπλήξις dicitur. Exhortationẽ παραινετικον. Admonitiuũ transfert ad uerbum. Quoꝝ nihil rectũ est. Sic quidẽ legit. Sed nisi nõ aduerbiũ negandi ascribat: Fabius sibi cõtraria dicet uidetur. Quæ. n. nõ sunt recta: figurata existimant. Quare nõ particula negatiua adiiciatur hoc modo. Quoꝝ nihil nõ rectũ est.

De figuris uerborum.

Erborum uero figuræ: & mutatæ sunt semper: & ut cunq; ualuit consuetudo: mutantur. Itaq; si antiquum sermonem nostro comperemus: pene iam quicquid loquimur figura est: ut hanc rem inuidere: non ut omnes ueteres: & Cicero præcipue. sed huic rei. & incumbere illi: non in illum. & plenum uino non uini & huic & non hũc adulari iam dicitur: & mille: alia: utinamq; non peiora uicant

Vt nõ in his demũ sit uenefi/cus. In præpositito cũ aspiratione eradat: ut is nominatiui casus relinquat. Rutilius siue igorgyas ἀναγκαιον: ἢ est necessariũ. Sic aũt a Rutilio defi nit. Hoc schema tũc ꝓdest atq; oís utilitas eius in eo ẽ: cũ uolumꝰ ostẽdere necessitudinẽ aut nature: aut tẽporis: aut alicuiꝰ psone. quale ẽ illud Democharis. Nihil. n. ualebat assidua pro fratre ac misericors deprecatio: cũ iudicaret tyrãnus cuius crudelitas oẽm nature necessitudinẽ extinguebat. ἀναμνησιν cõmemorationem. ἀνθυποφορα ꝛsolutionẽ ἀνθυποφορα. náq; obiectio dicit. ἀνθυπόφορα uero id qꝺ opponitur obiectiõi. i. solutio. ἀντιρρησιν cõtradictionẽ. παραυξεν amplificationẽ προεκθεσιν. ad uerbũ possemus transferre præ expositionẽ: cũ prius dicit qꝺ fieri oportuerit: ꝺin/de qd factum sit. ἐναντιότητα contrarietatẽ. κατιασιν pcãtionẽ καὶ μετάληψιν & translationẽ. Haꝝ uero nulla in eo Rutilii ope qꝺ penes me estiuenitur. Inueni q aggregẽt

his διασκεύσεις hoc ẽ ꝑparatiões ἀπαγορευσεις ꝓhibitiões. παραδιηγησεις ad narratiões. Erboꝝ uero figuræ. Index ille. De figuris seu coloribus uerboꝝ: ab iperitoꝝ aliquo est appositus q putãt figuras uerboꝝ ac sniaꝝ colores dici cũ a rhetoribus ꝓbabilis cã alicuiꝰ facti color uocet. Alteꝝ oleꝑndi rõe uocãt. Huic qdẽ sensui uerboꝝ aliqd mihi ꝺeẽ uĩ. sed qd ascribẽdũ sit ñ facile affirmari. Vt h. r. i. nõ ut

omnes ueteres: & Cicero præcipue sed huic rei. Sed particula tanquam supuacua mihi uidet eradenda. Si habet probabile quod sequat. Recte aliquid in aliis ascriptũ est exemplaribus hoc modo probabile aliquid. Vna tamen in re maxime utilis & quotidiani: Euocali in u conuersa ut legatur. In modo, ut quotidiani. Et quę facimus faciendi modo sæpe dic. Patiendi loco faciendi legendum esse facile est uidere.

Et pleraq; utroq; mõ efferuntur luxuriatus. luxuriat. ut pticula uidetur ascribenda. &. s. littera in. r. cõmutanda & ac & copula eradenda: ut legatur hoc modo. ut luxuriatur. luxuriat. fluctuatur fluctuat. Ex illis enim qui non risere hic quẽ nõ dignata. Hic locus ingenue fateor. mihi non percipitur deprauatusq; uidet. Et in satyra. Aliquid mihi hoc loco desideratur: quod in exemplaribꝰ nõ inuenitur. Incõcinus. enim minimeq; Eabit elegantiæ conueniens transitus foret: si figuris quæ in numero siũt: exẽpla subiiceret ad illas figuras spectantia quæ fiunt cum uerbum pro nomine ponitur. Quid uero sit ascribẽdũ asserere quidẽ non ausim. Sed hmõi sensum deesse facile contenderim. Figuras p ptes fieri orationis cũ alia ponatur pro alia. Poni. n. uerbum pro nomine ut illud i satyra. Aut casus ex illo uirtutem uitium fugere. In qbusdam exẽplaribus hic quoq; uirtus legit. Sũptũ ãt est hoc exẽplũ ex prima Horatii epistola. uirtus est uitium fugere & sapientia prima stultitia caruisse.

Verum schemata λἐξεωꝭ duorum sunt generum. alterum loquendi rationem uocant: alterum collocationem maxime exquisitum est. Quorum tam & si utrumq; conuenit oratio/ni: tamen possis illud grãmaticum. hoc magis rhetoricum dicere. Prius fit iisdem generibus quibus uitia. Esset: enim oẽ schema uitium: si non peteretur: sed accideret. Verum auctoritate uetustate consuetudine plerumq; defenditur. sæpe etiã ratione quadam. Ideoq; cum sit a simplici rectoq; loquendi genere deflexa uirtus est: si habet probabile quod sequatur. Vna tamen in re maxime utilis: ut quotidiani: & semper eodem modo formati sermonis fastidium leuet: & nos a uulgari dicendi genere defendat. Quo siquis parce: & cum res poscet: utetur: uelut asperso quodam condimento iucundior erit. At q nimium affectauerit: ipsam illã gratiam uarietatis amittet. q̃q̃ sunt quædã figuræ ita receptæ: ut pene iam hoc ipsum nomen effugerit: quæ etiam si fuerit crebriores aures consuetas minus feriẽt. Nam & secretæ & extre uulgarem usum positæ ideoq; magis nobiles ut nouitate aurem excitant ita copia satiant: nec se obuias fuisse dicenti sed conquisitas: & ex omnibus lateribus extractas cõgestaq; declarant. Fiunt ergo & circa genus figuræ in omnibus. Nam & oculis capti talpæ & timidi damæ dicuntur a Vergilio. sed subẽ ratio: quia sexus utercq; altero significatur. Nam tam mares eẽ talpas da masq; q̃ fœminas certum Et in uerbis: ut fabricatus est gladiũ & inimicos punitus est. Quod mirum minus est quod in natura uerborum est: & quæ facimus: patiendi modo sæpe dicere: ut arbitror. suspicor & contra faciendi: quæ patimur. ut uapulo: ideoq; frequens permutatio est: & pleraq; utroq; mõ efferuntur: luxuriatur. luxuriat. fluctuatur. fluctuat. assentio. Est figura & in numero: uel cum singulari pluralis numerus subiungitur. Gladio pugnacissima genꝰ Romani. Gens. n. ex multis. uel ex diuerso: cui non risere parentes: Nec deus hunc mensa: dea nec dignata cubili est. Ex illis. n. qui nõ risere: hic quem non dignata. & i satyra. Et nostrũ istud uiuere triste aspexi. cũ infinito uerbo sit usus p appellatione. Nam. n. uitam uult itelligi. Vtimur & uerbo p pticipio. Magnũ dat fere talentum: tanq̃ ferẽdũ. & pticipio p uerbo. Volo datũ. Interẽt dubitari põt: cui simile uitio sit schema: ut i hoc Virtus ẽ uitiũ fugere. Aut eni ptes oronis mutat ex illo. Virtus ẽ fuga uitiorũ. Aut casus. ex illo. Virtutẽ uitiũ fugeꝛ. Multa tamẽ hoc utroq; excitatius. iungunt iteri schemata. Sthenelus sciẽs pugnæ ẽ. Est. n. scitus Sthẽlus pugnãdi. Trãsferunt ẽt tpra. timarchides negat esse ei piculũ a securi. Præsẽs enim p præterito

Hæc eſt quoq; quam ετεροωσιν uocant.hoc eſt alterationem.Sed & hic locus mihi quidem:uideꝛ eſſe deprauatus.Quo uero modo emendari poſſit:nondum occurrit. Vtrum natura eualuit agentibus.minus percipitur hoc exemplum quia Labieni ſcripta non extant. Affici.n.cõtumelia dicebãt.In præpõ prorſus eradaꝛ. In tertia uero Philippica Antoniũ his uerbis reprehẽdit.At i rebus triſtiſſimis:quantos excitat riſus? Sentẽtiolas edicti cuiuſdã memoriæ mãdauit:quas uidetur ille peracutas putare ego autẽ qui intelligeret quid differẽtue uelet adhuc neminẽ inueni.An ulla contumelia eſt quã facit dignus?Primũ quid eſt dignus. Nam ẽt malo digni multi ſicut iſpe.An quã facit is qui cum dignitate ẽ?Quę ãt põt eẽ maior?Quia ẽ porro facere cõtumeliã? Quis ſic loquitur? Deide nec timor quẽ denunciat inimicus. Quid eſt ergo.Ab amico timor denũcia ri ſolet?horũ ſimilia deiceps.& que ſequũtur. Quo ſermonis initiũ ſit.Emendatione mihi indigere uideꝛ hic ſenſus.neque.n.ſic perfectus eſt.pro quo autẽ quom ut fere nũc ſcribitur fortaſſis ẽ legẽdũ.ac qs nomẽ aſcribẽdũ hoc mõ. Quom qs ſermonis initiũ ſit. Quiſnã.n. recto modo diciꝛ.Nãqs aũt figurate. Quã magis ærũna urget tã magis ad malefaciẽdum uiget.Duo hic uerba uiget & urget alterum alterius occuparet locũ.uꝛ ãt hoc dictũ ex aliq̃ tragœdia fuiſſe ſumptũ Sed cum prius dum ſignificet cp aſſequẽs uſq; eo. Sic emẽdari poſſe uideꝛ hic locus ſi cum particula eradaꝛ.& e uocali in a cõuerſa ſignificat.& a uocali aſcripta quoad.& as ſyllaba expuncta ſequẽs legatur hoc modo.Sed prius dũ ſignificat quo ad.ſequẽs uſq; eo. Vel Horatii.Nã id maxime probat hoc Ciceronis nec lõgæ iuidit harenæ.d.in.s.mutata is legẽdũ eſt. ſed ne ſic quidẽ mihi percipitur ſenſus.Ex eadẽ parte figurarũ priore addictio & adiectio eſt .d.littera in.b.mutata abiectio Pro priore quoq; prior legẽdũ ac in ſuũ locum trãſferẽdũ uidetũr.hoc mõ.Ex eadẽ pte figurarũ additio & abiectio eſt Illiq; prior poteſt uideri ſuperuacua

Nam neq; pindi põt.n.deeſſe alterũ.Nã neq; Parnaſi uobis iuga.Trãſpoſitione uerborum confuſus ẽ hic locus.Sit ãt ordinãdus uꝛ.Sed nõ ſine gra Nã neq; Parnaſi uobiſ iuga.nã neq; pindi põt.n.deeſſe alterũ.

Nã altera.Ita cõfuſus ẽ hic &

poſitum ẽ.Et Vergilius.Hoc ithacus uelit. Et ne morer per omnia genera:per quæ fit ſolœciſmus.Hæc eſt quoq; quam ετεροωσιν uocant:cui ſimilis eſt zeuma tum dicitur:ut apd Saluſtium. Neque ea res falſum me habuit: & duci probare: ex quibus fere præter nouitatem breuitas etiam peti ſolet. Vnd eo uſque proceſſum eſt:ut nõ pœnituꝛum pro non acturo pœnitentiam:& uiſuros ad uidendum miſſos idem auctor dixerit:quæ ille quidem fecerit ſchemata an idẽ uocari poſſint uidendum:quia recepta ſint.Nam receptis etiam uulgo auctore contenti ſumus. Vtrum natura eualuit agentibus:qd Pollio in Lauieno damnat.& contumeliam fecit:quod a Ciceroe reprehendi notum . Affici enim contumelia dicebãt. Alia cõmendatio uetuſtatis:cuius amator unice Vergilius fuit. Vel cum ſe pauidum contra mea iurgia iactat. Progeniẽ ſed enĩ troiano a ſanguine duci audierat.Quorum ſimilia apud ueteres tragicos:comicoſq; ſunt plurima Illud etiam in conſuetudine remanſit. Enim uero.His amplius apud eundẽ. Nã quis ſe iuuenum confidentiſſime:quo ſermonis initium ſit:& Tam magis illa tremens.& triſtibus effera fiammis: Quam magis effuſo crudeſcunt ſanguine pugnæ. Quod eſt uerſum ex illo.quam magis erumna urget tam magis ad malefaciendum uiget. Pleni talibus antiqui:ſicut initio eunuchi Terentius.Quid igitur faciam inquit.alluſit.tdeãm leno . Catullus in epithalanio.Dum inupta manet.dum cara ſuis eſt Sed cũ prius dum ſignificet:cp aſſequens uſq; eo.Ex græco uero trãſlata:uel Saluſtii plurima:quale eſt uulgus amat fieri uel Horatii:Nam id maxime probat hoc Ciceronis.Nec longæ inuidit harenæ:& Vergilii Tyrrenum nauigat æquor. Etiã uulgarum actis quoq; ſautius pectus.ex eadempte figurarũ priore additio & adiectio eſt.illaq; uideri poteſt ſuperuacua: ſed non ſine gratia eſt. Nam neq; pindi.Poteſt enim deeſſe alterũ. Nam neq; parnaſi nobis iuga.Et apud Horatiũ illud. Fabriciumque Hunc & intõſis Curium capillis.Et detractiones q̃ in complexu ſermonis aut uitium habent aut figuram. Accede ad ignem hunc:iam calleſces plus ſatis.plus.enim q̃ ſatis ẽ Nam de altera quæ detractione pluribus adiiciendnm eſt. Vtimur uulgo & comparatiuis pro abſolutis:ut cum ſe quis firmiorem eſſe dixerit.Duo inter ſe compatiua cõmittimus.

locus ut mihi nec pcipi nec poſ ſit emendari niſi p detractõe ꝺ tractio é & nõ adiiciẽdũ ſed di cẽdũ ét repugnãtib⁹ exẽplaribꝫ legaſ. Nã Fabi⁹ paulo poſt de ea detractõe quæ magis orato ria é plurib⁹ diſſerit. Sic te Ca tilina cõprẽhẽdis. Ex pria Ci ceronis in Catilinã inuectiua a pte colligiſ ſi & cõprehẽdi eẽ legẽdũ. Cui adiiciũt hypba ton qꝺ iter tropos eẽ uoluerũt alterũ qꝺ é eius figuræ ſniarũ. Sic qꝺẽ legiſ. Sed niſi tria hęc uerba aſcribanſ nõ illꝺ ſed: ue rus nũq̃ pcipieſ ſẽſus. hoc mõ itaq̃ legaſ. Cui adiiciũt hypba ton nõ illꝺ qꝺ inter tropos eẽ uoluerũt ſed alterę. qꝺ ẽ eius fi gurę ſniarę q̃ ἀποσροφη dr̃ ſi mile. Qui tã pua mométa no bis diſcreuerũt: μεταβαſιν uocãt. Recte ſ qbuſdã exẽplari b⁹ p nobis noib⁹ legiſ μεταφαſιν aũt q̃ trãſitus iterpreta tur. duob⁹ fit mõis: ut & Fabi⁹ ait & Rutili⁹ ꝓcipit: Quorum unus é cũ ab ea ſnĩa: quã ꝓpo ſuim⁹: cõuertimur ad aliquã p ſonã aut rẽ. aut fortunã & tãq̃ pſentẽ appellam⁹. Alter mõus ẽ: cũ ad id qꝺ iſtituim⁹ ab alia re oratione & actionẽ noſtrã reuocam⁹. Quiꝺã corrupte με ταθεσιν legũt. Cõiũxit aũt παρενθεσιν & ἀποστρο φην ut Vergilius ſ loco illo. ut pticula ceſſans expũgẽda uꝝ.

Hæc ſchemata aut his ſiſia q̃ rẽt pmutationẽ. Flagitioſe qꝺẽ ſic legiſ cũ nullus ſteger eliciaſ ſenſus. Ita uero mihi emẽdãdũ uideſ ut q̃rẽt uerbũ i has duas dictões ei pq̃ ſimiles q̃ erũt cõ uertaſ hoc mõ. Aut his ſimilia q̃ erũt pmutationẽ adiectionẽ. detractionẽ ordinẽ. Sic. n. ſen ſus maxie ẽ pſpicuus. Illud ẽ a erius genus qꝺ nõ tãtũ ratione impoſitũ eſt loquẽdi in præpo ſitio in ſuum locum tranſferaſ ut in ratione legatur.

Si te Catilina comprehendi. ſi interfici iuſſero: credo erit ue rendum mihi: ne non potius oẽs boni ſeruius ame: q̃ qſq̃ cru delius factum eſſe dicat. Sunt illa non ſimilia ſolœciſmo qꝺẽ ſed tamen numerum mutantia: quæ & tropis aſſignari ſolẽt: ut de uno pluraliter dicamus. Sed nos immẽſum ſpaciis cõſe cimus æquor. Et de pluribus ſingulariter Haud ſecus ac patri is acer romanus in armis. Spem diuerſa: ſed genere eadem & hæc ſunt ne ue tibi ad ſolẽ uergant uineta cadentem. Nec mi hi tum mollis ſub diuo carpe ſomnos. Heu dorſo nemoris li beat iacuiſſẽ per herbas. Non. n. neſcio cui alii prius: nec poſt ea ſibi uni: ſed oĩbus loquimur tanquam de aliis. Dicit Seruiꝰ Negat Tullius. & noſtra perſona utimur pro aliena & alios pro aliis fingimus. Vtriuſq̃ rei exemplum pro Cecina Piſo nem aduerſe partis aduocatũ alloquẽs Cicero dicit. Reſtitu iſſe te dixti. Nego me edicto prætoris reſtitutũ eẽ. Verũ illud reſtituiſſe ebutius dixit. Nego me Cecina edicto prætoris re ſtitutũ eſſe. & ipſũ dixti excuſſa ſyllaba figura i uerbo. illa quo q̃ ex eodẽ genere poſſũt uideri unum qꝺ interpoſitionẽ: uel interclusionem dicimus. Græci παρενθεσιν uocãt: dum con tinuationi ſermonis medius aliqs ſenſus iteruenit. Ego cũ te mecum. n. ſæpiſſime loquiſ patriæ reddidiſſem. Cui addici unt hyperbaton: quod inter tropos eſſe uoluerunt: alterũ qꝺ eſt eiꝰ figuræ ſniarũ: quæ ἀποσροφη dr̃ ſiſ: & non ſẽſum mu tat: uerum formam eloquendi. Decios. mario: magnoſq̃ ca millos. Scipiadas duros bello: & te maxime cæſar: Acutiꝰ ad huc in Polydoro. Fas oẽ abrumpit. Polydorum obtrũcat: & auro Vi potitur. quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Qui tam parua mométa nobis diſcereuerũt μεταβα σιν uocant q̃ & aliter fieri putant. Quid loquar aut ubi ſunt: Coniunxit aũt παρενθεσιν: & ἀποσροφιν Vergilius in illo loco. Haud ꝓcul inde citæ metium in diuerſa quadrigæ Di ſtulerant. at tu dictis albanæ maneres. Raptabatq̃ uiri mẽda cis uiſcera tullus. Hæc ſchemata aut his ſimilia querẽt permu tationem. adiectionem. detractionem. ordinem & conuertũt in ſe auditorem. nec languere patiuntur: ſub inde aliqua nota bili figura excitatum: & hẽnt quãdam ex illa uitii ſimilitudine gratiam: ut in cibis interim acor ipſe iocundus eſt: Quid con tinget ſi neq̃ ſupra modum multæ fuerint: nec eiuſdem gene ris aut iũcte ãt frequẽtes. q̃ ſacietatẽ ut uarietas earũ: ita rari tas effugit. Illud eſt acrius genꝰ: q̃ non tantum rõe impoſitũ eſt loquendi: ſed ipſis ſenſibus: tum gratiam: tum etiam uires accommodat: e quibus primum ſit quod fit per adiectionem

plura ſunt genera nam & uerba geminantur:uel amplificādi gratia:ut occidi.ocidi non Sp.Melium. Alterum eſt enim qđ affirmat. Vel miſerandi:ut Ah corridon quæ eadem figura nonnūquam peironiam ad eleuandum uertitur. Simils geminationis:poſtq̄ interiectionem repetitio eſt:ſed paulo etiā uehementior. Bona miſerum me cōſumptis enim lacrhymis tamen infixus animo hæret dolor:Bona inquam. Cn.pompei acerbiſſime uoci ſubiecta præconis. Viuis & uiuis uon ad deponendam ſed ad confirmadam audaciam. Et ab iiſdem uerbis plura acriter quam inſtanter incipiunt. Nihil ne te nocturnum præſidium pallatii:nihil urbis uigiliæ: nihil timor populi:nihil conſenſus bonorum omnium: nihil hic inimiciſſimus habendi ſenatus locus. nihil horum ora uultuſque moueri't? Et in iiſdem deſinunt:quis eos poſtulauit? Appius. quiſ perduxit? Appius. quamquam hoc exemplum ad aliud quoque ſchema pertinet:cuius initia inter ſe & fines iidem ſunt: quis & quis: Appius:& Appius:Quale eſt:Qui ſunt qui fœdera ſæpe ruperunt?cartaginenſes. Qui ſunt qui bellū crudeliſſime geſſerunt?carthaginenſes. Qui ſunt. Qui italā deſormauerunt?cartaginenſes. Q ui ſibi ignoſci poſtulant?cartaginenſes. Etiam incontrapoſitis uel comparatiuis ſolet reſpondere primo uerborum alterna repetitio :quod huiuſmodi eſſe loci potius dixi. Vigilas tu de nocte :ut tuis conſultoribus reſpondeas. Ille ut eo quo intendit mature cum exercitu perueniat te gallorū:illum buccīarum cantus excuſcitant:tu actiōem inſtituis. Ille aciem inſtruit. tu caues ne conſultores tui. Ille ne urbes aut caſtra capiantur. Sed hac gratia non fuit contentus orator. uertit in contrarium eandem figuram. Ille tenet. & ſcit:ut hoſtium copiæ:tu ut aquæ pluuiæ arceantur. Illæ exercitatur in propaagndis finibus. tu in regendis. Poſſūt media quoque reſpondere:uel priis:ut Te nemus angitiæ. uitrea te fugius unda. uel ultimis:& hæc nauis & onuſta præda ſciciliem ſi:cum ipā quoque eſſet etiam præda: nec quiſq̄ dubitauit idem poſſe fieri iteratis utrinque mediis. reſpondent primis & ultima. Multi graues dolores inuenti parentibus & propinquis multis. Eſt & illud repetendi genus:quod ſemel propoſita iterat & diuidit. Iphiꝰ & pelias mecum:quorum Iphitus æuo iam grauior pelias & uulnere tardus ulyxi. επανοδοσ dicitur græce. noſtri regreſſionem uocant. Nec ſolum in eodem ſenſu:ſed etiam in diuerſo eadem uerba contra ſumuntur. Principum dignitas erat pene par:non par fortaſſe eorum qui ſequebantur. Interim uariatur caſibus hæc

Nam & uerba geminantur. hæc figura ἐπιζευσισ a quibuſdam græcorū dicit'. Eſt' enī ἐπιζευσισ eiuſdem dictionis ī eodē uerſu ſine aliqua dilatiōe geminatio. ut Me me ad ſum q feci. Similis geminatōis poſt q̄ interiectionē repetitio eſt. Huiuſmodi indiget caſtigatiōe hic locus:ut q̄ particulæ expūctæ loco aliquā reponamus. Hác ἐπαναλήψιν græci dicunt. Et ab iiſdē uerbis plura acriter q̄ inſtanter incipiunt Emendate in quibuſdā exēplaribus & copula loco illius q̄ eſt aſcripta. Hæc uero figura a græcis ἀναφορα. a latinis repetitio ſiue relatio uocatur. Nihil uerbis uigiliæ. urbis p uerbis & munitiſſimus. non inimiciſſimus legatur. Quod ſigs alſ putat eſſe legendū:percurrat ſecūdam in Catilinam actionē: unde hæc ſunt deſcripta. Et in iiſdem deſinūt. In præpōſitio ut oc oſa expungat'. Hæc uero figura ī rhetoricis ad hæreniū cō uerſio noīatur. Cuius & initia inter ſe & fine iidē ſunt Hæc ī rhetoricis ad Herenium cōplexio uocat':quia & repetitionē complectitur & conuerſionem

Etiā in cōtrapoſitis uel cōparatiuis ſolet reſpondere prīo uerborū alterna repetitio. Pro primo primorū uidet' ē legendū. Nam ut exēplo patet pria uerba alternatim repetuntur.

Quod huiuſmodi potius loci eē dixi. modi genitiuus ut ſu peruacuus uidet' expuugēdus.

Vigilas tu de nocte ut tuis cultoribus reſpondeas. Cōſultoribus recte in oratōe p Murēna legitur. επανοδοσ dicitur græce. επανοδοσ reditus atq̄ regreſſio tranſfert'. Interim uariatur caſibus hæc & generibus retractio. In quibuſdā exēplaribus legitur iteratio. Et apud Rutiliū longiore περιοδω. & hæc initia ſniarū ſunt. Pater hic tuus. patrē hūc appellas. patris tui filius ē. Depraua tus hic locus facile ex integra Rutilii periodo emendari pōt q̄q̄ loco & copulæ ſed particu

la mihi uidet reponenda ut legatur sed hæc initia sniarum sunt. I aũt uocali erasa tu ac s littera t expũcta legẽdũ esse aperte Rutilius nos docet cuius hæc integra periodos habet. Pater hic tuus nunc deniq; ẽ. ut egestatem tuã debere alere uidcatur. Patrem hunc appellas? quem prius egentem auxilio tuo ut alienum deseruisti? Pris tu fili? es ad potiundas opes cuius ad senectutẽ uiolãdã crudelis honestis fuisti? Nimirũ nullo consilio filios procrea/ mus. Nã maiorẽ ptẽ ex illis doloris & cõtum eliæ capim?. Quod πολυπτωτον uocãt. multitudo casuum interptari pót. Est. n. polyptoton oro casuũ uarietate distincta. Hãc rerum coniũctã diuersitatẽ cæcilius μετα βολην uocat. μετάβολη mutatio dicit. Illũ tabulas pu/ blicas uiolari. uiolasse in orõne pro Cluẽtio emendate legitur

In qua & primo uerbo lon/ go post interuallum. interuallo legendum esse certum est. Post enim præpositio inter adiecti/ uum substantiuumque posita ele gantius ablatiuo iũgit. Hãc frequentiorẽ repetitionẽ πλο κην uocant. πλοκη aduerbũ implicatio transfertur. Et ego ergo q̃ redierim. Hæc paucula uerba corrupte qdem mihi le/ gi uidentur. sed quoniã modo sint emendanda non uideo Et apud Persium. Loco illius & copulæ ut particula est reponẽ da. Tertium iam sermõe ab iectum est uerum tamen uenit. Asteriscus mihi indigere uidet hic locus. Interim sententia repetitur uerborum ordine. eo dem pronomen mihi in hõc de sideratur sensu: tametsi in exem plaribus non inueniatur ut le/ gamus. Interim sententia repe/ titur eodem uerborum ordine.

Hic tamen uenit. uiuit uiunt. Hoc ultimum cum iterrogatio ne & quadam indignatione le gendum est. Hoc autem exẽ plũ ex prima i Catilinã sũptũ ẽ

& generibus retractatio. Magnus est labor dicendi. Magna res ast. Et apud Rutilium longiore περίοδῳ & hæc initia sẽ tentiarum sunt. Pater hic tuus. patrem hunc appellans patris tu filius es. Fit casibus modo hoc schema quod πολυπτωτον uocant constant & aliis etiam modis: ut pro Cluentio: Quid autem tps uenẽi dandi? Vnde illa frequentia. per quem por/ ro datum? unde sumptum? quæ porro interceptio poculi. cur non de integro autem datum hanc rerum cõiunctam diuer/ sitatem Cecilius μεταβολῦν uocat qualis est pro Cul. locus in opianicum. Illum tabulas publicas uiolari: censorias cor/ rupisse: decuriones uniuersi iudicauerunt. cum illo nemo rõ nem nemo rem ullam contrahebat. nemo illum ex tam mul/ tis cognatis & affinibus tutorem unquam liberius suis scripsit & de inceps adhuc multa. Vt hæc in unum congeruntur: ita contra illa dispsa sunt quæ a Cicerone dissipata dici pato Hic segetes. illlic ueniunt fœlici? unæ. Arborei fœtus: & deinceps Illa uero apud Giceronem mira figuratum mixtura depre/ henditur: in qua & primo uerbo longo post interuallum red ditum est ultimum. & media primis. & mediis ultima cõgru unt. Vestrum iam hic factum depreheuditur patres con. no meum ac pulcherrimum quidem factum: uerum ut dixi: n meum sed uestrum. Hanc frequentiorem repetitionẽ πλο κην uocant quæ fit ex permixtis figuris ut supra dixi: utq; se habet epistola ad Brutum. Ego cum in gratiam redierim cũ Appio Claudio & redideri p Cn. Ponpeium: & ego ergo q̃ rediderim. Et in iisdem sententiis crebrioribus mutata decli/ nationibus iteratione uerborum ut apud psium. Vsq; adeo ne scire tuum nihil est: nisi te scire hoc sciat alter Et apud Gi/ ceronem. Neq;. n. poterat iudicio ex his dannatis qui iudice/ bantur Sed sensus quoq; toti quemadmodum cœperunt. Ve nit ex asia hoc ipsum quam bonum tri. pl. uenit ex asia. In ea/ dem tamen periodo & uerborum ultimum primo referẽ ter tium iam sermone abiectum est uerum tamen uenit. Interim sentẽtia quidem repetitur uerborum ordine Quid cleõenes facere potuit? Non enim possum quẽq̃ insimulare falso: q̃d i q̃ Cleõenes facere potuit Prioris sententiæ uerbũ ultimum ac sequentis frequenter est idem: quo quidem schemate utun

Vidi ipſe ante oculos.totidem ſunt affectus.Quid ſibi uelint hæc ultima uerba nō liquet mihi.Et ardentes furiarum face excitarunt littera.s.aſcripta faces legendum eſſe facile ex oratione Ciceronis unde hæc ſumpta ſunt patet. Cōgerunt & diuerſo ꝑdiuerſa diuerſa lagātur.Et q̄ uiſceribus.Quæ cū diphthōgo eſſe legendum q nō uidet:redeat ad legenda poetarum opera ac in primis ꝙntū metamorphoſeos Ouidii librū unde hæc fuer deſcripta. Inuēi & q hoc uocarēt πλοκην.uſq; deducet.Duo hæ uerba mihi uī ſupuacua uſq; deducet poti⁹.n.ſēſū ꝓturbāt q̄ adiuuent. Ideoq; utimur hac figura nō ſingulis mō uerbis.In ꝓpōnēſenſus itegritas exigere uī ut legamus. Nō in ſingulis modo uerbis. Illud ασύνδετον. hoc πολυσύνδετον dicit ασυνδετρν tranſfertur i colligatū.πολυσ νδετον uero ualdeicolligatum.Qui uero ασυνθετον & polyſintheton legunt uiderint ipſi opinionis: ſuæ rationem. Multa quoq; aduerbia.quoq; & ꝓnomina. Quoq; ꝓticula iterum aſcripta eſt⁹ eradenda: ne ſenſum alio qui aperum confundat. Sed utrunq; eorum coaceruatio & tantum iuncta ät diſſoluta.Hic eſt⁹diſtinguendum. alioquī ſenſus natura diſtincti confunden tur. Sed uaria & unicuiq; fingenti placuit.Non unique ſed ut cuique legendum eſſe facile eſt uidere. Fons quidem unus quia acriora facit.a. littera expungatur:ac loco eius & copula reponatur ut legamus.Qui & acriora facit. Velut ſæpi⁹ erūpentis effectus Sæpenumero affectus in effectum a libra riis cōmutatur. Gradario q̄ dicit κλιμαξ apertiorē hēt artem. κλιμαξ ꝓprie ſcala dicitur.Eſt autem gradatio qua nō antead conſequēs uerbū deſcēditur q̄ ad ſupius conſcenſum eſt.Eius exēplum exgræco notiſſimo tranſferatur. Tempore quidem Fabii:quo non minus litteris græcis q̄ latinis ſtudebatur:notiſſimū erat id exemplū: Nūc uero ita erroribus ſcaret. ut uix a quoq; percipiatur.Sūptum eſt autē hoc exemplū ex oratione Demoſthenis ꝓ Cteſiphonte. gradatione enim ſic utit⁹ Demoſthenes.ου ειπον μεν ταυτα:ουκ ειγραψα δε.ου δε εγραμεν ουκ επρεσβευσα δει ου δε επρεσβευσαμεν ουκ εισαλεθη βαιουσ.Q ita Rōan⁹ quoq; Aquila qui diligentiſſime de figuris ſcripſit:interꝓtatur.Nō dixi hæc nec dixi quidem. nec ſcripſi hæc. nec ſcripſi quidem, nec profectus ſum ad legatio/

tur poetæ ſæpius.Pierides uos hæc facietis maxía gallo: Gallo cuius amor tantum mihi creſcit in horas. Sed ne oratores quidem raro.Hic tamen uiuit.uiuit?imo etiam in ſenatū uenit.Aliquando ſicut in geminatione uerborū diximus: initia quoq; & clauſulæ ſententiarum aliis ſed non alio tendentib⁹ uerbis inter ſe conſonant.Initia hoc modo.Dederim periculis omnibus.obtulerim inſidiis.obieceri inuidiæ.Rurſus clauſulæ:ibidem ſtatim.Vos.n.ſtatuiſtis.uos ſententiam dixiſtis. uos iudicaſtis.Hoc alii metonymiā.alii diſiūctionem uocāt. utrūq; etiam ſi eſt diuerſum recte.Nā eſt nominum idē ſignificantium ſeparatio.Congregantur quoq; uerba idem ſignificantia.Quæ cum ita ſint Catilina perge:quo cœpiſti. Egredere aliquando ex urbe.Patent portæ:proficiſcere. & in eundē alio libro.Abiit.Exceſſit.erupit.euaſit.Hoc Cecilio pleonaſmos uidetur.ι.abundans ſupra neceſſitatem oratio: ſicut illa.Vidi oculis ante ipſæ meis.In illo.n.uidi ineſt ipſæ.Verū id ut alio quoq; loco dixi:cum ſuperuacua oneratur adiectione:uitium eſt.Cum aūt auget manifeſtam ſententiam ſicut hic uirtus.Vidi ipſæ ante oculis: totidem ſunt affectus. Cur tamen hæc proprie nomine tali notarit:nō uideo.Nā & geminatio & repetitio:& qualiſcūq; adiectio πλεονασμοσ uideri poteſt.Nec uerba mō: ſed ſenſus quoq; idem facientes aceruātur.ꝓturbatio iſtū mentis:& quædā ſcelerū effuſa calligo:& ardētes furiarū faces excitaret. cōgeruntur & diuerſa. Mulier:tyrāni ſæua crudelitas.patris amor.ira.p̄ceps temeritas.dementia:& apud Ouidiū.Sed graue nereidū nūen. ſed corniger hāmō.Et q̄ uiſceribus ueniebat bellua ponti Exaturanda meis. Inueni q & hoc uocaret πλοκην uſq; deducet: cui nō aſſentior:cū ſint unius figuræ.Mixta quoq; & idem & diuerſum ſignificātia:quod & ipſum διαλλαγην uocant. Quæro ab inimicis:ſint ne hæc iueſtigata:cōparata. patefacta.ſublata.delata:extincta per me.& iueſtigata.cōparata patefacta aliud oſtēdunt.Sublata.delata.extincta ſunt inter ſe ſilina:ſed nō etiā prioribus:& hoc aūt exēplum &ſupius aliam quoq; efficiūt figurā:quæ ꝙa cōiunctionibus caret:diſſolutio uocatur:apta cū q̄d inſtātius dicimus.Nā & ſingula inculcātur:& q̄ſi plura fiunt.Iōq; utimur hac figura nō ſingulis mō uerbis:ſed ſentētiis etiam.ut Cicero dicit contra contionem.

nem.nec profectus quidem Non perſuaſi autem Thebanis.nec pſuaſi quidē. Hinc facile colligitur quātopere hoc pulcherrimū opus u bīq; ſit deprauatū:cum in uno exemplo & quidē notiſſimo tot flagitia deprehendan tur:nec ea quiſq; emēdare curarit.Sic autem corrigendū uidetur:ut non obligationem ſed obii legationē legamus.& pſuaſi.t.littera eraſa.& Thebanis nō hæc uanis.hoc modo.Nec hæc dixi.nec dixi quidē. Sed nec ſcripſi nec ſcripſi quidē.ſed nec obii legationem.nec obii quidē.Sed nec perſuaſi thebanis.nec perſuaſi quidem.

Vt apud Homerum diſceptorq; a ioue ad Agamennonem uſq; deducit.De ſceptro q̄d.non autē diſceptorq; legendū eſſe facile ex ſecundo Iliados apparet. Atq; p de/ tractionē fiunt figuræ.Quæ cū æ diphthongo legatur ne copu la eſſe credatur. Quarū una eſt ea quā libro proximo in fi/ guras ex ſynegdoche diſtuli.ſic quidē legit.ſed corrupte ut mi hi uidetur.Forſitan aūt ex præ poſitio recte eraderetur ac ſy/ negdoche poſt diſtuli uerbum collocaretur hoc modo. Quā proxīo libro in figuras diſtuli ſynegdoche. Hic quidē Apo ſiopeſin putant. E uocali in a cōuerſa q̄dā legendū eſſe:indi/ gnum eſt q̄d admoneat. Hic quidem αποσιοπησιν p tāt fruſtra.Hanc & Quidam lega tur non hic & q̄dem. Quæ ſi αποσιωπησισεſt: nihil in quo deeſt aliquid idē appellabi tur.Sic quidem legitur. Sed ni ſi adiiciatur non uegandi ad uerbium:apte id negare uidebi tur Fabius.q̄d uult affirmare. Quare legatur hoc modo.Ni/ hil in quo deeſt aliq̄d:non idē appellabitur. Hoc eſt. ome in quo aliquid deeſt. συιδοιοδε poterit appellari. Data lu percalibus quo die Antonius Cæſari nihil opticuit luſitq;.Si hoc modo legatur:non uideo quid intelligendum relinquat. Quare hæc uerba nihil opti/ cuit luſitq;:mihi imperite uidē tur aſcripta. Tertia quæ di/ citur συνεζευγμενον hæc in rhetoricis ad Herenium tū cō/ iunctio tum a diunctio appel/ latur. Quāuis enim pars bel lum poſterior participio iſiſtat utiq; cōuenit illud. illud edico non utique.Deprauatus hic lo cus ſic mihi corrigi poſſe uide/ tur:ut tamen pticula aſcribat. ac illud pronomē prius poſitū tollatur hoc mō.utiq; tamē cō uenit.illud edico non utrique. Nam bellum & eſt gerēdum & ſociis gerendum.Sed edico ad ſocios dūtaxat refertur. De/

Metelli.Qui indicabantur eos uocari.cuſtodiri.ad ſenatū ad duci iuſſi.in ſenatu ſunt poſiti.Et tocius hic locus talis.Hoc genus βραχυλογια uocāt:q̄ pōt eſſe copulata diſſolutio. Cō trariū ē ſchema:q̄d cōiunctionib⁹ abūdat. Illud ασυνδετον hoc πολυσυνδετοις dicitur:hoc eſt uel iiſdem ſæpius repeti tis:ut tectūq; laremq; armaq; anycleumq; canem:creſſamq; pharetram.uel diuerſis. Arma uirumq;.Multum ille & ter/ ris.multa quoq; aduerbia & pronomina uariātur. Hic illum uidi iuuenem.Biſſenos cui noſtra dies.Hic mihi reſponſum primus dedit ille patenti.Sed utrūq; eorum coaceruatio:& tā tum iuncta aut diſſoluta.Omnibus ſcriptores ſua nomina de derunt:ſed uaria & unicuiq; fingenti placuit.Fons q̄dē unus q̄a acriora facit:& inſtantiora quæ dicimus: & uim quādam præ ſe ferentia:uelut ſæpius erumpentis affectus. Gradatio quæ dicitur κλιμαξ apertiorem habet artem:& magis affe/ ctatam:ideoq; eſſe rarior debet.Eſt aūt ipſa quoq; adiectio/ nis.Repetit enī quæ dicta ſunt:& priuſq̄ ad aliud deſcendat. in prioribus reſiſtit.Eius exemplum ex græco notiſſimo trāſ feratur.Non enim dixi quidem:ſed nō obii legationem.Sed non pſuaſit hæc uanis:Sunt tamē erudita & latina. Africanū uirtutē induſtria.Virtus gloriam.gloria æmulos cōparauit & Calui.Non ergo magis pecuniarum repetūdarum q̄ m- ieſtatis.neq; maieſtatis magis q̄ plautiæ legis.neq; plautiæ le gis magis q̄ ambitus.neq; ambitus magis q̄ omnium legum iudicia petierunt.Inuenitur apud poetas quoq;:ut apud Ho merū de ſceptro quod a Ioue ad Agāmēnonē uſq; deducit: & apud noſtrum ēt tragicum.Ioue propagatus eſt:ut perhi/ bent:Tantalus.ex Tantalo ortus Pelops.ex Pelope aūt ſa/ tus Atreus:qui noſtrum porro propagat genus.Atq; per de tractionē fiūt figuræ:breuitatis nouitatiſq; maxīe gratiam pe tunt:quarum una eſt ea.quam libro proxīo in figuras ex ſy/ negdoche diſtuli:cū ſubtractum aliquod uerbum ſatis ex cæ teris intelligitur:ut Cecilius in Antoniū.Stupere gaudio græ cus. Simul enim auditur cœpit. Cicero ad Brutum. Sermo nullus ſcilicet niſi te.Quid enī potius?tum Flauius erras in/ quit tabellarie & ego ibidē orans inter cœnam exoraui. Cui ſimilia ſunt meo q̄dē iudicio:in q̄bus uerba decēter pudoris gratia ſubtrahant.Nouimus & q̄ te trāſuerſa tuētibus hirq;:

Et quo: ſed faciles nymphæ riſere: ſacello. Hic q̃dã apoſio/
peſim pũtãt. fruſtra. Nã illa q̃d taceat incertũ eſt: aut certe lõ
giore ſermone explicandum. Hic unum uerbum & manife/
ſtum quidem deſideratur: quæ ſi apoſiopeſis eſt: nihil in quo
deeſt aliquid idem appellabitur. Ne ego illud quidẽ apoſio
peſim ſemp uoco: in quo res quecũq; relinquitur itelligẽda:
ut ea quæ in epiſtolis Cicero. Data lupercalibus: quo die An
tonius Cæſari nihil obticuit luſitq;: quia nihil aliud intelligi
poterat: q̃ hoc diadema impoſuit. Altera eſt per detractionẽ
figura: de qua modo dictum eſt: cui coniunctiones eximunt̃
Tertia quæ dicitur σύμπλεγμα: in qua unũ ad uerbum
plures ſententiæ referuntur. Quarum una quæq; deſidera/
ret illud: ſi ſola poneretur. Id accidit aut præpoſito uerbo ad
quod reliqua reſpiciant. Vicit pudorem libido. timorem au
dacia: rationem amentia. Aut illato quo plura claudunt̃. Ne
q; enim is es Catilina: ut te aut pudor unquã a turpitudine.
aut metus a periculo aut ratio a furore reuocauerit. medium
quo q; poteſt eſſe: quod & prioribus & ſequentibus ſufficiat.
Iungit autem & diuerſos ſexus: ut cum marem fœminamq;:
filios dicimus: & ſingularia pluralibus miſcet. Sed hæc adeo
ſunt uulgaria: ut ſibi artem figurarum aſſerere non poſſint.
Illud plane figura eſt: qua diuerſa ſermõis forma cõiũgitur.
Sociis tunc arma capeſſant Edico: & dira bellum cum gente
gerendum. Quãuis enim pars bellum poſterior pticipio in/
ſiſtat: utriq; conuenit illud: illud edico nõ utrique. Detractio
nis gratia fcã coniunctio σύνικείωσιν uocant: quæ duas res
diuerſas colligat. Tam deeſt auaro quod habet q̃ qd' non ha
bet: Huic diuerſam uolunt eſſe diſtinctionem: cui dãt nomẽ
παραλῦαζολῆν. qua ſimilia diſcernuntur: cum te pro aſtu
to ſapientem appelles. pro confidente fortem. pro illiberali di
ligentem. quod pendet ex finitione. ideoque an figura ſit du
bito: cui contraria eſt ea quæ ex uicinia trãſit ad diuerſa aut ſi
milia. Breuis eſſe laboro: obſcurus fio: & que ſequuntur. Ter
tium eſt genus figurarum: quod aut ſimilitudine aliq̃ uocũ:
aut paribus: aut cõttariis uertunt in ſe aures & excitãt: Huic
nomen eſt παρονομασία que dicitur agnominatio. Ea nõ
uno modo fieri ſolet. ſed ex uicinia quadam prædicti nomi/
nis ducta caſibus declinatur: ut Domitius afert pro Cloentil/
la. mulier rerum omnium imperita. in oĩbus rerũ fœlix. & cũ
uerbo idem uerbũ plus ſignificãter ſubiũgitur. Quãdo hõ
hoſtis hõ. Quibus exẽplis ſum in aliud uſus: ſed i uno φασις
eſt geminatio. ἀντιφράκλασις ei cõtrarium eſt. quod eodẽ
uerbo quaſi falſum augetur. Quæ lex priuatis hominibus

tractionis gratia facta coniun/
ctio σύνοικείωσιν uocant συν
οικείωσις ex eo nomen acce/
pit quod duo diuerſa ſimul ha
bitare faciat. hoc eſt colliget ac
cõiungat. nã σύνοικείωσις
cohabitatio dicit̃. Cui dant no
mẽ παραλαζο ην. qa ſimi
lia diſcer nũt Quare uocali era
ſa & diſcernunt̃ paſſiue etiam
refragantibus exẽplaribus mi/
hi uidetur eſſe legendum Tranſ
fert̃ uero παραλαζολη ſe iũ
ctio. diuiſio ſeparatio. diſtinctio
Hoc aũt modo a Rutilio Lu/
po diſinitur. παραλαζολη
hoc ſchema plures aut duas q̃
uidentur unam uim habere ſen
tentias diſiungit & quãtum di
ſtant docet: cui q; ſuam ſenten/
tiam ſubiungẽdo hoc mõ. nam
cum cæterorum opinionem fal
lere conaris tute ipſe fruſtraris.
Non enim probas te pro aſtu/
to ſapientẽ. pro confidenti for
tem. pro illiberali diligentem.
pro maliuol ſeuerum. Nullũ
eſt enim uitium quod uirtutis
laude gloriori poſſit. Mulier
rerum omnium imperita in oĩ
bus rerum fœlix. Loco rerum
rebus & infœlix legendum eẽ
ne admonitione quidem eſt di
gnum. Sed in uno φασις eſt
geminatio παρονομασις ei ẽ
contrarium. Parum mihi perci
pitur hic locus. Neque ignoro
pro illo φασις a quibuſdã le/
gi falſis. Sed ne ſic quidem mi/
hi emendari uidetur. Cui con
finis ἐναντιανάκλασις. aduer
bum tranſfetri poteſt ex aduer
ſo refractio. Fit autem hoc ſche
ma ut ait Rutilius cum id q̃d
ab altero dictum eſt: non in eã
mentem quæ intelligitur. ſed in
aliam aut contrariam accipit̃.
quale eſt exemplũ q̃d ſubiicit̃.

Cornificius hanc traductionē uocat uidelicet aiterius intellectus & ad alterū. Et copula ut ociosa uidetur expūgenda. Aliter uero accipitur traductio in rhetoricis ad Herenium: Traductio est quæ facit ut cum idem uerbū crebrius ponatur: non modo non offendat animum sed etiam orationem concinniorem reddat. Cornificius uero accipere simpliciter uidetur traductionē pro trāslatione unius sensus, Ad alterum. Traducere autem unde traductio: interdum significat in ore frequēter habere hac diffamare & ut sic dicam in ore uulgi ponere quod græce. παραλειγμα τιζειν dicit. ut in euangelio Ioseph autem nolebat eam traducere. hoc est infamare & in exemplum ponere. Sed missus in urbem esse uideat. In syllaba ascribat ut imissus legat.

Sic cōtingit ut aliquis sensus uehemens & acer uenustatem aliquā nō eandē eo uerbo nō dissonā accipit. Cū ut coniunctio subiūctiuū exigat: pro cuius dubio accipiat legēdū ē. sed alia quoq; mihi corrigēda uidētur. Nō. n. candē sed eodē sensus exposcit acp eo ex ppositō nem hoc modo. Non eodem ex uerbo non dissonā accipiat.

Cum aliter suo sit usus. Aliter quidem legitur: sed uel refragātibu exemplaribus altero contenderim esse legendum: id qđ facile ex sequenti colligitur mēbro. Copiosus utique pria ætate Socratis fuit. Loco Socratis Isocrates legendum uideat. Neq; enī Socrates ut diximus qcq; scriptū reliquit. Nam p se frigida & inanis affectio cum in acris incidit sensus innata uidetur habere nō accersita. Hic locus non solum ē deprauatus quia pro affectione legitur affectio ut pleriscp fit in locis: sed etiam quia aliquid aut deesse aut superesse uidetur. Nam habere nisi aliquid ascribatur otiari uidetur. Quid autē sit ascribendum mihi nō liquet. Quare & affectio legatur. & habere alinatur nisi loco eius hærere legendum. eē qs dixerit. Vt tu puppesq; tuæ puppesq; tuorū. alibi emēdate legit hoc mō ut puppesq; tuæ puppesq; tuorū. Et sic in hac calamitosa fama q̄ in aliqua pniciosissima flāma. Quasi loco q̄ relatiui legēdū cē & pniciosa q nō putat Legat orōnē p Cluētio. unde hoc sūptū ē exēplū. Aut certe parē extremis syllabis cōsonās Hoc qdē me emendare pigeret cū par ē legēdū eē uel cæcus uidere possit: nisi ioib⁹ exēplaribus. q̄ ego uideri sic scriptū dep hēdisse. Quātū possis. Expire loco īfiniti mihi legēdū ur.

esse lex non uidebatur: cui cōfinis est ἀντῖπ ἀκλασιϛ eius/dem uerbi cōtraria significatio: cū Proculeius q̄reret de filio q̄ is mortē suā expectaret: & ille dixisset se uero nō expectare: Immo inqt rogo expectes. Nō eodē sed ex diuerso uicinū accipit cū supplicio afficiēdū dicas quē supplicatōe dignū iudicaris. Aliter quoq; uoces aut eadē aut diuersa in significatione ponūt: aut ꝓductiōe tātū uel correptiōe mutatæ: qđ ēt i iocis frigidū eq dē tradi iter ꝑcepta miror: eorūq; exēpla uitādi potiꝰ q̄ imitādi gratia pono. Amari iucūdū ē: si cureť neq d ísit amari. Auiū dulcedo ad auiū ducit: & apud Ouidiū Ludētē cur ego nō dicā furiare furiā: Cornificius hāc traductionē uocat: uidelicet alteriꝰ itellectꝰ: & ad alterū. Sed elegātius qđ ē positū i distīguēdā rei ꝓprietatē. Hāc rei pestē pausisper reprimi. nō i ꝓpetuū cōprimi posse. & q̄ ꝓpositionibus in cōtrariū mutāť. Nō emissus ex urbe. sed imissus i urbē eē uideať. Meliꝰ atq; acrius qđ cū figura iucūdū est: tū ēt sensu ualet. Emit morte imortalitatē. Illa leuior ē nō pisonū: sed pistorū: & ex oratore orator. Pessimū uerone patres cōscripti uideāť circūscripti. Raro euenit: sed uehemēter uenit. Sic cōtingit: ut aliqs sensus uehemēs & acer uenustatē aliquā nō eā dē eo uerbo nō dissonā accipit. Et cur me phibeat pudor uti domestico exēplo. Pater meꝰ cōtra eū: q̄ se legatiōi imoriturū dixerat: deide uix paucis diebꝰ ísumptis re ifecta redierat: Nō exigo uti imoriaris legatiōi. imoriare. Nā & ualet sensus ipse & in uerbis tātū distātibꝰ iucūde cōsonat uox ꝑserti non captata: sed uelut oblata. cū aliter suo sit usus. alterū ab aduersario accepit. Magnæ ueteribꝰ curæ fuit gratiā dicēdi e paribus cōtrariis acq̄rere: Gorgias i hoc imodicus. copiosus utiq; pria ætate Socratis fuit. Delectatꝰ ē his ēt. m. Tullius. uerū & modū adhibuit nō ingratæ nisi copia redūdet uoluptati: & rē alioqn leuē snīarū pōdere ipleuit. Nā p se frigida & inanis affectatio cū inacris icidit sensus inata uideť hēre nō accersita. Similiū fere q̄druplex rō ē. Nā est primū quotiens uerbū uerbo aut nō dissimile ualde q̄riť: ut puppesq; tuæ puppesq; tuorū. Et sic in hac calamitosa fama q̄ in aliq̄ pniciosissima flāma: & nō. n. tā spes laudanda q̄ res ē. Aut certe par ē extremis syllabis cōsonās. nō uerbis sed armis: & hoc quoq; quotiēs in snias acres icidit pulchrū ē. Quātū possis i eo sp expiri ut ꝑsis

Quæ τρικωλα dicuntur hoc est trimembria. Tricola enim dicuntur q̄ ex tribus mēbris cōstāt. Quale ē exē/plum quod a Fabio subiicitur ex orōne Ciceronis pro Cluentio descriptū. Tertiū est: quod nō in eosdē ca/sus cadit. ομοιοπτοτον dicitur non negandi aduerbiū ut sensui cōtrariū expungatur. ομοιοπτοτον autē similiter cadēs trāsfert. Sed neq; quod finē hēt similē utiq; in eundē finē uenit. ομοιοτελευτον. Huius q/dē loci q̄uis deprauati sensus pcipi pōt. uidet .n. Fabius signare differētiā iter ομοιοπτοτον & ομοιοτελευτον. Nam similiter desinēs semp similē hēt finē. Similiter cadens hoc est ομοιοπτοτον nō semp Possunt .n. esse iidem casus & tamen diuersos habere fines. Quare sic mihi corrigēdū uidet: ut ē uerbū & ομοιοπτοτον ascribat. hoc mō. Sed neq; quod finem habet similē ē ομοιοπτοτον. utiq; in eundē finē uenit omoiotelευτον. Sed solatio inter aduersa. Recte in qbusdam exēplaribus mihi legi uidet lo co illius: sed tamen ita ut uitæ genitiuus ascribatur. hoc mō. Tamen solatio uitæ inter aduersa. Enim fere uident optima. Hic aliqd deesse nemo nō uidet. cū .n. cōiunctio nunq̄ in sensus initio ponat. Ea igitur mihi ascribendū uidet loco .n. & uero loco fere aduerbii. ut legat Ea uero uident optima.

& hoc quoque quotiens in sententias acres incidit pulchrum est. Quantum possis in eo semper experiri ut prosis. hoc est παρισον ut plerisque placuit. Cleostoleus παρσιον existimat: quod sit e membris nō dissimilibus. Secundum ut clausula similiter cadat: uel iisdē in ultimam partem collatis ομοιοτελευτον similem duarum sententiarum uel plurium finem. Non modo ad salutem eius extinguendam: sed etiam gloriam per tales uiros infringendam. Ex quibus fere sunt: ū tamen ut semper ultimis consonent quæ τρικωλα dicunt. Vicit pudorem libido. timorem audacia: rationem amentia. sed in quaternas quoq; ac plures hæc rō ire sententias potest. Fit etiam singulis uerbis. Hecuba hęc dolet. piget. pudet. & abiit excessit. erupit. euasit. Tertium est quod non in eosdem casus cadit: ομοιοπτωτον dicit. Sed neq; quod finem habet simi lem. utiq; in eundem finem uenit ομοιοτελευτον. Quia ομοιοπτωτον ē tantum casus similis: etiam si dissimilia sint: quæ declinantur: nec tantum in fine deprehenditur: sed resp̄ōdent: uel primis inter se. uel mediis: uel extremis: uel etiam permutatis hīs: ut media primis: & summa mediis accommodentur: & quocunq; modo accommodari poterunt. Nec .n. semper paribus syllabis constat: ut est apud Afrum. Amisso nuper infœlicis aulæ si non præsidio inter pericula. sed solatio inter aduersa. Ea fere uidentur optima in quibus initia sententiarum & fines consentiunt ut hic præsidio: solatio: prædio & similia sint uerbis & paribus cadant & eodem modo desināt: etiam ut sint: quod est quartum membris æqualib9 qđ ισοκολον dicitur: Si quantum in agro locisq; desertis audacia pōt. tantum in foro atq; iudiciis impudentia ualeret ισοκολον ē & ομοιοπτοτον habet. Non minus nunc i causa cæderet Aulus Cecina Sexti ebuti impudentiæ: quantum in ui facienda ut cessit audaciæ ισοκολον. ομοιοπτωτον. ομοιοτελευτον Accidit & ex illa figura græca: qua nomina dixi mutatis casibus repeti non minus cæderet. quam cessit. adhuc ομοιοτελευτον & παρομοιωσις est. Neminem posse alteri dare matrimonium: nisi quē penes sit patrimonū. Contraposītū autē: uel ut qdā uocant cōtentio: αντιθετον dī: nō uno fit mō. Nā & fit si singula singlis opponūt: ut i eo qđ mō dixi. Vicit

Etiam ut sint quod ē quartū mēbris æqualibus quod ισκωλον dicitur. Hoc in rhetoricis ad Herenniū Cōpar appellatur. Est .n. cōpar qđ hēt i le mēbra orōnis: quæ cōstant ex pari fere nūero syllabarū: ut illi fortuna dīdit fœlicitatē. huic industria uirtutē cōparauit. Accidit & ex illa figura græca. Sic qdem legit. Sed i uocali in e cōuersa legendū esse accedit. & ex præpositionem eradēdā cōtenderim. Illa autē figura græca ē: quod pauloāte polyptoton appellauit. Contraposītū autē uel ut quidam uocant contentio. αντιθετον dicitur αντιθετον aduerbum trāsfertur contra positū. Cōtentio uero sic in rhetoricis ad Herenniū definit. Contentio est cū ex contrariis uerbis oratio conficit. Habet assentatio iucunda principia

eadē exitus amariſſimos affert.

Quod antimetabola dicit᷑ ἀντιμετάβολη interpretari poteſt ex aduerſo mutatio. Et quod apud Ciceronem cōuerſum ita eſt: & cum mutat. onē caſus habeat: ut loco & copulę reponat᷑ ne incōgrue, uerba cō iungant᷑. Et ſine culpa inuidia puniatur. Ponat᷑ legendū eſſe q nō credit: lega᷑ pro cluē tio orationē: in qua ſic ſcriptū eſſe inueniet. Et eodē excludit᷑ uerbo. Quod relatiuum in q/buſdam exemplaribus recte eſt aſcriptū. ſed mihi etiam cludit᷑ ex prepoſitione eraſa legendū uidetur. hoc modo. Et quod eo dem cluditur uerbo.

Etenim cū artifex eiuſ mun di. ſit Emēdatein quibuſdā exē plaribus eiuſmodi legitur. & i troeat & dignus qui eo non ac ced at. Olim plura de figuris q̄ neceſſe erat. Olim mihi parum ſenſui conuenire uidetur. q ſed particulam uel ſimilem magis expoſcit. Et adhuc erit qui pu/tat eſſe figuram. A uocalis in e conuerſa putet legendum eſt eo autem non probat Fabius qui putant ἀνθυπωφορὰν λέξοδον ἀφοδον hoc eſt ſo/lutionem. tranſitionem. reditū figuras eſſe. Et aliquis hoc ſe mel tulit. nego bis ego ter. n lit tera eraſa ego bis legendum mi hi uidetur. Eſt autem exemplū decurſionis. Quale eſt apud Menandrum œdibus Othrya ſius. Si menandri Comediæ ex tarent cur œdipus othryaſius dicatur facile intelligitur. Nūc uero nec illæ extāt: nec ego apd quēq̄ me legiſſe memini dicti huius expoſitionem.

pudorem libido. timorem audacia & bina binis Non noſtri ingenii. ueſtri auxilii eſt: & ſententiæ ſententiis. Dominetur in concionibus. iaceat in iudiciis. Cui commodiſſime ſubiungi tur & ea ſpecies: quam diſtinctionem diximus. Odit po/pulus romanus priuatam luxuriam. publicam magnificenti am diligit. & quæ ſunt ſimili caſu diſſimili ſententia in ulti/mo locata: ut quod in tēpore mali fuit nihil obſit. Quin qd᷑ in cauſa boni fuit pro ſit. Nec ſemper contrapoſitum ſubiun/gitur: ut in hoc. Eſt igitur iudices non ſcripta ſed nata lex. uerum ſicut Cicero dicit quod de ſingulis rebus propoſitis refer tur ad ſingula: ut in eo quod ſequitur. Quam non didicimus accepimus. legimus. Verum ex natura ipſa arripuimus. hau/ſimus exp̄ſſim⁹: nec ſp qd᷑ aduerſum ē contraponitur: quale eſt apud Viutilium. Nobis primis dii immortales: nobis fru/ges dederunt. nos quod ſoli accipimus: in omnes terras diſtri bnimus. Fit etiam aſſumpta illa figura qua uerba declinata repetuntur: quod antimetabola dicitur. Non ut eadem ui uo. ſed ut uiuam edo. Et quod apud Ciceronem conuerſum ita eſt: ut cum mutationem caſus habeat: etiam ſimiliter de/ſinat: ut ſine inuidia culpa inuidia puniatur: & eodem cludit᷑ uerbo: ut quod dicit de Sextio roſio. Et enim cum artifex eiuſ modi ſit ut ſolus dignus uideatur eſſe qui ſcænam introeat: tum uir eiuſmodi ſit: ut ſolus dignus: qui eo non accedat. Eſt & in nominibus ex diuerſo collocatis ſua gratia. Si conſul An tonius Brutus hoſtis. Si conſeruator rei publicæ Brutus: ho/ſtis Antonius. olim plura de figuris quā neceſſe erat. & adhu/ erit. qui putat eſſe figuram incredibile eſt quod dico ſed ueri ἀνθυπώφορα uocat. & aliquis hoc ſemel tulit. nego bis. ego ter. Λέξοδον. Eo longius euectus ſum ſed redeo ad propo ſitum ἀφοδον. Quædam uerborum figuræ paulum figuris ſniarum declinantur ut dubitatio. Nam cum eſt in re: priori parti aſſignāda eſt. cum inuerbo ſequenti. Siue me malitiam: ſiue ſtultitiam dicere oportet. Item correctiōis eadem ratio ē Nam quod illic dubitat. hic emendat. Etiam in perſonæ ficti one: accidere quidam idem putauerunt: ut in ueribus etiā eēt hæc figura. crudelitatis eſt mater auaritia. Et apd Saluſtium in Ciceronem. o Romule arpinas. quale eſt & apud Me/nandrum. œdipus othryaſius. Hæc omnia copioſius ſunt executi qui non ut partem operis tranſcurrerunt: ſed proprie libros huic operi dedicauerunt. Sicut Cæcilius. Diony/ſius. Rutilius Cornificius Verſelius. alii que non pauci. ſed non minor erit eorum qui uiuunt gloria. Vt fateor āt

Quãtum pars eſt quæ ſententiarum potius quam uerborum ſit: Quarum non quantum legendum eſſe nemo non uidet. Nam & hoc Cornificius atque Rutilius. Hæ duæ particulæ & hoc mihi uidentur ut ceſſantes eradẽdæ. Verborũ aũt cõcinna tranſgreſſio hyperbaton: Duæ hæ particulæ id eſt mihi uidentur aſcribendę ut legamus. Verborũ autem concinna tranſgreſſio ideſt hyperbaton. Quod uero ſchema eſt ad propoſitum ſubiecta ratio quod Rutilius ἀποδοσιν uocat. Quod iterato poſitum ut ſenſum confundens eſt eradendũ ἀποδοσις uero reſponſio defenſioq; tranſfertur. προσαποδοσιν dicit: quæ ut maxime ſeruetur: ſatis ne in pluribus propoſitis. Si eſt uerbũ aſcribatur: difficilior hic ſenſus uidetur: ut legam⁹ Sane eſt in pluribus propoſitis. προσαποδοσιν autem aſſignatio redditioque iterpretari poteſt. Quia aut ſingula ſtatim ratio ſubiicitur. Recte ſingulis in quibuſdam legitur exẽplaribus: Aut poſitis duob⁹ uel tribus eodem ordine ſingulis continua reddantur. n. litterra expuncta & a uocali in i cõuerſa redditur eſt legendum: ut ad rationem referatur. Quale apud Brutum. Cn. Pompeſi Duo hæc uerba de dictatura, ſi a librariis prætermiſſa in aliis ſcripta inueniuntur hoc mõ. Quale eſt apud Brutum de dictatura. Cn. Pompeii. Sed quicquid eſt ne hæc ſuperiora, i oratore repetit. Deprauatus ſi locus ſic emendari poteſt ut q̃ copula ac neque aſcribat: hoc modo. ſed quicquid eſt neque hæc neq; neque ſuperiora i oratore repetit. Sola eſt in eo libro poſita par eſt inter figuras uerborum exclamatio. Sic q̃dem legitur quamuis non intelligatur hic locus niſi hoc modo corrigatur: ut non par eſt. Sed pariter legatur.

uerborum figuras poſſe plures reperiri a quibuſdam: ita iis aũt quæ ab auctoribus claris traduntur: meliores nõ aſſẽtior. Nã i primis. M. Tullius multas in tertio de Oratore libro poſſuit quas in oratore poſtea ſcripto tranſeundo uidetur ipſe dãnaſſe. quarum pars eſt quæ ſententiarum potius quam uerborũ ſit: ut iminutio. improuiſa imago ſibi ipſi reſponſio. digreſſio. permiſſio. contrarium. Hoc. enim puto quod dicitur ἐφαν/τιοτησ. ſumpta ex aduerſo probatõe. Q uædam omnino nõ ſunt figuræ: ſicut ordo. dinũeratio. circũſcriptio. ſiue hoc nomine ſignificatur compreſſa breuiter ſnia. ſiue finitio. nam & hoc Cornificius atq; Rutilius hæc ſchemata λεξεῶσ putant Verborum autem concina tráſgreſſio hyperbaton: quod Cęcilius quoq; putat ſcheme a nobis eſt interpoſita: & mutatio. & ſi ea ẽ: quam Rutilius ἀφομοιωσιν uocat diſſimilitudinẽ oſtẽdit hominum. rerũ. factorumq; : ſi latius fiat: figura non ẽ ſi anguſtius ſit ἀφορι ϑ ἕτον cadet. Si uero hæc appellatio ſignificat ὑπαλλαγὴν ſatis de ea dictum eſt. Q uod uero ſchema eſt ad propoſitum ſubiecta ratio. quod Rutilius ἀποδοσιν uocãt Vtrum nam de illo dubitari poſſit: an ſchema ſit diſtributis ſubiecta ratio: quod apud eundem primo loco poſitum eſt προσαποδοσιν dicit: quæ ut maxime ſeruetur ſatine in pluribus propoſitis: quia aut ſingulis ſtatim ratio ſubiicitur: ut eſt apud Antonium. Sed neq; accuſatorem eũ metuo qui ſum inocens. neque competitorem uereor: qui ſũ Antonius. neq; conſulem ſpero qui eſt Cicero. aut poſitis duobus uel tribus eodem ordine ſingulis continua reddantur : quale apud Brutum de dictatura Cnei Põpeii. Præſtat enim nemini imperare: quam alicui ſeruire. Siue illo enim uiuere honeſte licet: cum hoc uiuendi nulla coditio eſt. Sed uni rei multiplex ratio ſubiicitur: ut apud Vergilium. Siue inde occultas uires & pabula terræ Pinguia concipiunt: ſiue illis omnem per ignem Excoquitur uitium. & totus locus. Seu pluris calor ille uias. Seu durat magis. Relationem quid accipi uelit: non liquet mihi. Nam ſi ἀνοιτασιν aut πολυλογον aut ἀριτιμεταβολὴν dicit: de oĩb⁹ locuti ſũus. Sed quicqd ẽ ne hęc ſupiora i oratoẽ recipit. Sola ẽ i eo libro poſita. Par ẽ iter figuras uerborũ exclamatõ: q̃ ſẽtẽtię potuim⁹ puto Affect⁹. n.

Item Rutilius præterea quæ apud alios quoq; sunt schemata. Præter ea diuisim nota hipodiastoleas appositas legendum est: ne superuacuis onereť oratio. παρομολογιαν uero cõfessionem interpretari possumus. est autẽ παρομολογια ut refert Rutilius cũ aliquot res aduersario concedimus deinde aliquid inferimus: quod aut maius sit q̃ superiora aut etiam omnia quæ posuimus infirmet. αναγκαιον latine dicimus necessarium. Hoc schema idem inquit Rutilius tunc prodest: cum uolumus ostendere necessitudinem aut naturæ aut temporis, aut alicuius personæ. De ηθοποιια satis est superius dictum. Δικαιολογια transferri potest iustificatio, hæc sit cum æquitatem causæ q̃ maxime breui sententia complectimur. χαρακτηρισμον effictionem interpretamur. Quẽ admodum enim pictor coloribus imagines designat: sic orator hoc schemate aut uitas aut uirtutes eorum de e quibus loquitur deformat. De reliquis satis superque iam dictum ẽ.

Quasi nec substantia sectari tã est ridiculum q̃ quærere habitum gestumque sine corpore. Deprauatus hic locus ita corrigi potest: ut nec particulae radatur ac loco eius sine præpositõ reponatur. ac pro substantia sẽtentia legatur. hoc modo. quas sine sententia sectari tam est ridiculum. Et orator habeat rectam quandam uelut faciem. Tãetsi hic locꝰ mẽda plerisq; carere uidetur: ex eo tamen aduerbio similitudis oratio loco oratoris colligitur esse reponenda. Neque enim depronuncia tione hoc loco præcipit Fabiꝰ. sed similitudine ab actione sũpta ostendit orationem: nec ubique rectam nec ubique figuratã esse debere. Cum iam his rebus cura uerborum: Loco iam in præpositio reponenda uidetur. hoc modo. cum in his rebꝰ

Et ubicunque ars ostentatur uarietas abesse uideatur. Veritas ut legatur sensus exposcit.

est. & cæteris omnibus consentio. Adiicit his Cæcilius περιφρασιν: de qua dixi. Cornificius interrogationem: rõciationem subiectionem. traslationem. occultationem. Præterea sẽtentiam. membrum. articulos. interpretationem. conclusionẽ quorũ ꝓpria alterius generis sũt schemata sequẽtia schemata omnino non sunt. Itẽ Rutilius præterea quæ apud alios quoque sũt schemata παρομολογιαν. αναγκαιον. ηθοποιιαν. Δικαιολογιαν. προλημψιν. χαρακτηρισμον. βραχυλογιαν. παρασιωπησιν. πηδησιν: de quibus idem dico. Nam eos quidem auctores: qui nullum prope finem fecerunt exquirendis nominibus: præteribo: qui etiam quæ sunt argumentorum figuris ascripserunt. Ego illud de his etiam quæ uere sunt adiiciam breuiter: sicut ornant orariones opportune posita: ita ineptissimas esse: cum in modice petuntur. Sunt qui neglecto rerũ pondere & uiribus sententiarum: si uel inania uerba in hos modos deprauarint: summos se iudicent artifices: Ideoq; non desinunt eas nectere: quas sine substantia sectari tã est ridiculum qnam quærere habitum gestumque sine corpore: Sed ne hæ quidem quæ recte fiũt: densandæ sunt nimis. Nam uultus mutatõ: oculorumque coniectus multũ in actu ualet. Sed siquis ducere os exquisitis modis: & frontis ac lumen inconstantia trepidare nõ desinat rideatur: & orator habeat rectam quamdam uelut faciem: quæ ut stupere in mobili rigore non debebit: Ita sæpius in ea: quam natura dedit: specie continenda est. Sciendum uero in primis quid quisque in orando postulet locus. quid persona. quid tẽpus. Maior enim pars harum figurarum posita est in delectatione: Vbi uero atrocitate. inuidia miseratione pugnandum est: quis ferat cõtrapositis: & pariter cadentibus. & consimilibus irasentem. flẽtem: rogantem? cum iam his rebus cura uerborum deroget affectibus fidem & ubicumque ars ostentatur: ueritas abesse uideatur?

q VONIAM omnis oratio & eloquendi figura constat rebus & uerbis: hæc quinq; oratori in esse oportet: Inuentionem: dispositionem: elocutionem: memoriã: & pronuntiationẽ. Duæ primæ rerum sunt: reliquæ uerborum & rerum. Harum Fabii testimonio difficillima est elocutio: quæ est idoneorum uerborum: & sententiarum ad inuentionem accommodatio. Ea ut Cicero ad Herennium scribit: tres res debet in se habere elegantiam: compositionem: dignitatem. Elegãtia est: quæ facit q̃ unumquodq; pure & aperte uideatur. Hæc distribuitur in latinitatem & explanationem. Latinitas est quæ sermonem purum conseruat ab oĩ uitio remotũ. Vitia i sermone quo minus is latinus sit: duo possunt eẽ: Solœcismus & barbarismus. Solœcismus est quom pluribus in uerbis consequens uerbum superiori non accõmodatur. Barbarismus est quom uerbum aliquod uitiose proferẽ. Hæc qua ratione uitare possimus: in arte grammatica dilucide discemus. Explanatio est quæ reddit apertam & dilucidã orationẽ. Ea comparatur duabus rebus: usitatis uerbis & propriis. Vsitata sunt ea quæ uersantur i sermone & consuetudine quotidiana. Propria sunt: quæ eius rei uerba sunt: aut esse possunt qua de re loquimur. Compositio est uerborum constructio quæ facit oẽs partes orationis æqualiter perpolitas. In hac tria sũt necessaria: Ordo: Iunctura: Numerus: de his anteq̃ disputet noster Quintilianus: exorditur a beniuolentia: quam a persona sua Cicero nisq; captans auditorem docilem reddit: Inde diuisione utitur: & multis argumentationibus eos confutat qui sermonem ut forte excidit præferunt apte composito: ex arteq; componendum esse confirmat.

DE COMPOSITIONIS RATIONE.

d E compositione non equidem post Marcum Tullium scribere auderẽ: cui nescio an ulla pars opis huius sit magis elaborata: nisi & eiusdẽ ætatis hoies scriptis ad ipsũ litteris reprehendere id col locãdi genus ausi fuissẽt: & post eũ plures multa ad eãdẽ rẽ ptinẽtia memorię tradidissẽt. Itaq; accedã in plerisq; Ciceroni: atq; i iis ero: quę idubitata sunt breuior: in quibusdam paulum fortasse dissentiam. Nam etiam cum iudicium meũ ostẽdero: suum tamẽ legentibus relinquam. Neque ignoro quosdam esse qui curam omnem cõpositionis excludant: atque illum horridum sermonẽ ut forte effluxerit: modo magis naturalẽ: modo etiã magis uirilẽ esse contendant: qui si id demũ naturalẽ esse dicũt: quod a natura primũ ortũ ẽ: & quale ante cultum fuit: tota hic ars orandi subuertitur: neq; enim locuti sunt ad hãc regulam & oratoriæ quæ ex illis quinq; partibus difficillimis cõstat. Elaborata: labore dilucidata & culta. Inelaboratũ uero dicit quod nõ artificio satis excultum ẽ: Illaboratũ quod sine labore factũ uideẽ. Eiusdẽ ætatis hoies: Cornelius Tacitus de oratoribꝰ ait: Satis cõstat ne Cicerói qdẽ obtrectatores defuisse: qbꝰ iflatꝰ & tumens nec satis pressus sed supramodũ exultans: & superfluens: & parum antiquus uidetur. Legistis utiq; & Calui & Bruti ad Ciceronem missas epistolas: ex quibus facile est deprehẽdere Caluum quidem Ciceroni uisum exanguem & attritum: Brutum autem ociosum & deuinctum: rursusq; Ciceronem a Caluo quidem male audisse tanq̃ solutum & eneruum: a Bruto autem ut ipsius uerbis utar tanq̃ fractum atq; elumbẽ. Scriptis ad ipsum litteris reprehẽdere: Ad Atticum libro. xv. Quin etiam quũ ipsius precibus pene addit scripsisse ad eũ de optio genere dicẽdi. Nõ mõ mihi: sed etiãtibi scripsit: Sibi illud quod mihi placeret nõ probari. Quare sine quæso sibi quẽq; scribere. Id genus: quod ipse præcepit. Plures: ut Cornificius: Stertinius: Gallio: Celsus: Lenas: Virginius: Plinius: & Rutilius. Tradidissent memoriæ: scripsissent. Itaq; accedam i plerisq; purgatio simulq; laudatio compositionis. Accedã: adiungã me: & fauebo. Indubitata: certa. Iudicium suũ: ut quã uelint opinionẽ sequãtur. Neq; ignoro: qd sibi i cõtrouersia sit cũ aduersariis paucis enarrãs icipit cõfutare. Quosdã esse: ut sunt iperiti q ut Cicero ait icondite fundũt q̃tũ possunt: & id quod dicũt spũ: nõ arte determinãt. Orator autẽ sic illigat sententiã uerbis: ut eã numero quodã cõplectatur: & astricto & soluto: nã quom iũxit modis & forma: relaxat & liberat imutatiõe ordinis: ut uerba neq; illigata sint q̃si certa aliq̃ lege uersus: neq; ita soluta ut uagẽt. Excludãt: repellãt. Horridũ: aspeꝛ: rude: icõditũ & i artificiosum. Forte effluxerit: casu emissus fuerit. Magis naturalẽ: ẽm naturã q̃ gaudet simplicitate nõ curiosa structura. Magis uirilẽ: neruosiorẽ & digniorẽ: nã illã lenẽ cõstructionẽ mollẽ effœminatãq; dicũt. Qui si id demũ argumẽtũ a falsa diffinitiõe necessariũ: qd si admiserimus: tota ars oratoria abiiciẽda. Sed id naturale dicẽdũ ẽ quod natura excoli: & optimũ fieri patitur. Qui si id demũ naturale: an sit minus naturalis cõposita oratio q̃ icomposita. Ante cultũ: anteq̃ coleretur. Subuertit: prosternit. Neq; n. probatio

eſt. Ad hanc regulam .ideſt diſciplinā & præceptionem:tranſlatio eſt a fabrili inſtrumento. Lucretius li bro quarto. Deniq; ut in fabrica ſi parua eſt regula prima Normaq; ſi fallax rectis regionibus exit.Et libella aliqua ſi ex parte claudicat hilum:Omnia mendoſe fieri atq; obſtipa neceſſe eſt. Proœmiis:exordiis: nihil enim eſt aliud exordium q̄ principium quo auditor paratur. Docere:exponere quod diuidendo narran doq; facius.Eſt.n.diuiſio expoſitio qua aperius quid cōueniat quid ī cōtrouerſia ſit:& de qbus rebus acturi ſūus:& narratio ē rerū geſtarū aut quaſi geſtarū expoſitio, Argūentis probare .i.cōfirmare & cōfutare:nā cōfirmatio ē noſtrorū argumētoꝝ expoſi tio cū ſeueritate.Cōfirmatio ē cōtrarioꝝ lo coꝝ diſſolutio. Affectib⁹ cōmouere.i.paſ ſiōeſ animi concitare.Nā duo bene tractata ab oratore admirabilē eloquentiam faciūt: quoꝝ alterum eſt quod græci æthicon uocāt ad naturā & ad mores & ad omnē uitæ cō ſuetudinem accōmodatum . Alterum quod idē pathcticon nomināt:quo ꝑturbātur ani mi & cōcitantur:in quo uno regnat oratio.

Ergo:complexio eſt. His omnibus:ideſt narratione & diuiſione & cete. Quorum ſi:irriſio cum argumēto a ſimili . Domib⁹: quæ ex tecto & pariete cōſtāt. Caſas: Tu guria ruſtica ex macerie aut ex lignis ſtipula & ramis. Pellium tegmina : primi homines pellibus animaliū tecti mōtes : & ſiluas quo tutiores eſſēt habitabant. Quæ porro ars: artem adiunctam ad eius ornamentum: & noſtrum uſum a re ruſtica Brutus argumen tatur. Niteſcit:pulchrius fit. Coercemus: putamuſ:flectimus:alligamus. Fodimus: ablaq̄amus. Rubos : uepres. Et hæc: quæ noxia ſunt & excidenda. Verum:quomo do naturale accipiendū ſit aperit. Forti⁹ ue ro:iterrogatio:qua negationē elicit . Forti us uehemētius in oratione . Fortius:an ſit mius uirilis. Neq; :argumentatur a ſimili: & oſtēdit cōpoſiti ōe interciſa debilitari:& cōtinuam inſurgere orationem . Neq; per hoc:confeſſionem elicit interrogatio . Par uipedeſ:eos ītelligit qui biſſyllabi ſūt:& par uis dictionibus conſtant: nam minus habēt pōderiſ:cōtrarii uero plus grauitatis de qb⁹ intelligēs Horatius ait.Proiicit ampullas & ſeſquipedalia uerba. Rebus:ſentētiis. Vt Sotadeoꝝ:Sotadei uerſus laſciui ſūt & tro chaici retrogradi : quos ſi retrorſum legas: ſtāt numeri.Martialis id gēus ut molle dam nās iqt:Hec retro lego:Sotādē cynædum . Fiūt que non modo in trochaicis:ſed in ionicis & dactylicis cadē lege.Virg.Muſa mihi cauſas mēoraquo nuie læſo. Læſo nuie quo memora cauſas mihi muſa. Fuit is Sotades auc. Strabone libro.xiii.primus au ctor cynædicæ oratiōis. Poſtea.Alexāder ætholus. Sed hi ī pura oratiōe lyſis etiā adhibito cātu:& āte hūc Simō. Callimachioꝝ:qbus ē uſus Callimachus ex iābis. Alioꝝ: ut Alexādri. Laſciuiētiū:ludētiū. Cæ terū:ſimilitudo. Prono alueo:decliui foſſa & limite ſine ſalebris ꝑ quē fluit. Cōnexa:cōpoſita. Frago ſa:aſpa illeuigata diſſona & q̄ frāgit̄. Vires:uehemētiā oratiōis . Solui ſpatio.i.diſſolui curſu & obſtuati one pedū:ut inciſis mēbris & piodis. Cū res nec ulla:cū cauſalis cōiūctio. Sine arte:artē nūc intelligit p ceptionē quæ dat uiā rationēq; poliēdi. Decor: pulchritudo. An nō eā:a ſimili argumētū. Optime:re ctē & uioletēr. Emiſſa:iacta. Cōtortā:imiſſam. Specioſiſſime:cū geſtu apto. Dirigētiū tela arcu:ſagit tarioꝝ. Quo certior:quāto minus in iaculādo fallit̄. Māus qñq; pro ſcriptura accipit̄. Cicero Alexidis manū amabā. Hoc tāto. Habitus: geſtus. In certamine armoꝝ:ut in digladiatiōe & cōcurſione. Palæ ſtra:lucta quæ dicta ē ſiue a paleo qđ eſt luctor ſiue a Pale dea.Statius.Ante alios placet iūcta pales. Quid

diligentiā primi hōies;nec proœmiis præparare docere:expōere:argumētis ꝓbare:affectibus cō mouere ſcierūt.Ergo iis oibus nō ſola cōpoſitio n: caruerūt:quorū ſi fieri nihil melius licebat:ne dōibus quidē caſas:aut ueſtibus pelliū tegmina: aut urbibus montes: ac ſiluas mutari oportuit: quę porro ars ſtati fuit:quid nō cultu niteſcit?cur uites coercēus manu?cur eas fodius:rubos aruis excidius? terra & hæc generāt:māſuefacius ania lia:idōita naſcunt̄. Verum id eſt maxie naturale qđ fieri natura optie patitur.Fortius uero quid ī cōpoſitū poteſt eē q̄ iūctū & bene collocatū:?ne que ſi pui pedes uim detrahāt rebus ut ſotadeo rū & callimachiorū:& quorūdā ī oratione ſimili pēe licētia laſciuiētiū cōpoſitiōis ē iudicādū.Cæ terū quanto uehemētior flūinū curſus eſt prono alueo:ac nullas moras obiiciēte: q̄ iter obſtantia ſaxa fractiſ aquis ac reluctātibuſ:tātoq; cōnexa ē & totis uiribus fuerit fragoſa atq; iterrupta meli or oratio.Cur ergo uires ipſas ſpatio ſolui putēt quādo res nec nulla ſie arte ſatis ualeat: & com tetur ſēp artē decor: An nō eā quæ emiſſa optie ē:haſtā ſpecioſſiſie cōtortā ferri uidēus:& arcu di rigentium tela quo certior manus hoc eſt habi tus ipſe formoſior.?Iam in certamine armorum atque in omni palæſtra quid ſatis recte cauetur: ac petitur:cui nō artifex motus:& certi quidam

quis ipetus. Cauet: ne lædat. Acpetit: & qui iuadit. Cui nō artifex notus: qđ non artificioſo cū motu & certo tēpore fiat. Pedes: id ē tēporū obſeruatiōes: ē.n.pes ſyllabarū & tēporū certa dimēſio. Amentis amēta ligulæ & lora ſūt qbus uiciūt iacula ut mitti poſſint: Feſt⁹ docet. Neruis: chordis arcuū & baliſtarū. Iō eruditiſſio cuiq; nō delectat mō: ſed mouet ēt affect⁹ cōpoſitionū quos ſi ad illū modū i oratione ex corneliana. Intēdi. imitti. Et cōcitari. uehemēt ipelli. Valere. cōpoſitione ipſa. Ad motū aioꝝ: ad excitādos effect⁹. Intrare i affectū: afficere & cōmouere aīmū. Offēdit: hæret: collabit. Veſtibulo: prio ingreſſu.

pedes adſint. Quare mihi in cōpoſitione uelut amētis quibuſdā: neruis ue itēdi & cōcitari ſētētiæ uident. Ideo eruditiſſimo cuiq; pſuaſū ē uale re eā cōplurimū: non ad delectationē modo ſed etiā ad motū quoq; animorū: primū quia nihil intrare poteſt i affectū: quod i aure uelut quodā ueſtibulo ſtati offēdit. Deinde quod natura duci mur ad modoſ: neq;.n. aliter euēiret: ut illi quoq; orgāorū ſōi: q̄q̄ uerba nō exprimūt: i alios tamē atq; alios motuſ ducerēt auditorē. In certāinibus ſacris nō eadē rōne cōcitāt aios ac rēittūt: nec eo dē mō adhibētur quū bellicū ē canēdū. Et cū poſito gēu ſupplicādū ē: nec idē ſignorū cōcētus ē ꝓcedēte ad ꝓlīū exercitu idē receptui carmē. Pythagoricis certe moris fuit: & cū euigilaſſēt aios ad lyrā excitare: quo eſſēt ad agēdum erectiores & cū ſōnū peterēt ad eādē prius lēire mētes: ut ſi quid fuiſſet turbidiorū cogitationū cōponerent Quod ſi numeris & modis ieſt quædā tacita uis i oratione eo uehemētiſſima: q̄tūq; itereſt ſēſus idē quibus uerbis efferatur: tātū uerba eadē qua cō poſitione uel exitu iūgātur: uel fine claudantur. Nā quædā & ſētētiis parua & elocutiōe modica uirtus hæc ſola cōmēdat. Dēiq; quod cuiq; uiſū erit uehemēter: dulciter: ſpecioſe dictū ſoluat: & turbet: abierit omnis uis: iucūditas: decor. Soluit quædā ſua i oratore Cicero. Nā neq; me diuitiæ mouēt: quibus oēs Africāos: & Lælios multi ue nalitii mercatoreſq; ſuparūt ut ſit multi ſuparū mēcatotes uēalitiiq;: & iſequētes deiceps ꝓiodos quas ſi ad illum modū ꝓturbes: uelut fracta aut trāſuerſa tela ꝓiecerit. Idē corrigit q̄ a Graccho cōpoſita durius putat: illū decet: nos hac ſimus ꝓbatiōe cōtēti: quod i ſcribēdo quæ ſe nobis ſolutiora optulerit cōpōimus. Quid.n. attiet eorum

Ad modos: ad cōcētus & numeros: q ſūt ici tati qdā curſus & uerboꝝ connexiōes: quæ audientiū aures demulcēt: græceq; rhythmi appellātur. Organoꝝ: iſtrumētoꝝ: organon.n. iſtrumētū ſignifica. Motus affect⁹: & ē ſiſtitudo q̄ probat. In certaminibus ſacris. i. ludis ſolēnib⁹. Rōne: modulis & harmonia. Cōcitāt: erigūt ipi ſoni. Remittūt: ſedāt. Bellicum: res bellicas & cāt⁹. Poſito. i terrā flexo. Thymothe⁹ muſic⁹ ut Baſili⁹ ſcribit quotiēs libebat animos hoium & uehemēti harmonia accēdebat: & rurſus molli ac placida lēiebat: qppe quū aliq̄do i Alexādri cōuiuio eū cātū quē phrygiū appellāt modſtaret: uſq; adeo regē excitaſſe dī ut ad arma capienda proſiliret: atq; iteꝝ ad cōmeſſatores epulaſq; reduxiſſe modſtatione mutata. Signoꝝ: tubaꝝ. Luc. Infeſtiſq; obuia ſignis ſigna. Producēdo: exercitui educēdo & exponendo. Receptui: ut pugnare deſiſtāt & redeant. Pythagoricis. Exemplo idem confirmat. Pythagoricis. Pythagoræ diſcipulis: nā pythagorei dīr ex ſecta Pythagoræ. Euigilaſſēt: exprecti eēnt: e ſōno ſurrexiſſent. Ad lyrā: ſonando. Lenire: mitigare: Turbidioꝝ: moleſtarum & pturbatricū. Vis: efficacia. Eo: tāto: qa uerba ex qbus cōſtāt ſignificāt & mouent. Soni autē illi ati ſūt. Intereſt: differt. Sēſus: ſnia. Exitu: ēmino: circuitu. Parua: hūilia. Modica elocutiōe: moderata & nō magna dictu. Cōmendat: grata facit. Soluat & turbet: mutet & iuertat. Nā neq;: loc⁹ ex oīone Corneliana i quo duo ultimi pedes ſūt Tribrach⁹ & Spōde⁹: nā ut Cice. docet choreū aut ſpōdeū cum uolubilitate ꝓcedit Dactyl⁹ Iābus & tribrach⁹. Venalitii: q uēdūt pueros: dīr & uenalitiarii. Affrani⁹ Mercis appellatiōe hoies ñ cōtineri Mella ait: & ob eā rē māgones nō mercatores ſed uenalitiores appellari. Periodos: ēmios clauſulas. Periodus dī ēt ābit⁹ circuit⁹ cōphēſio cōtinuatio circūſcriptio: ut docet Cicero. de oratore ꝓfecto: enūciaturq; genere fœminino. Fracta aut trāſuerſa: q̄ſi nihil profectura. Illū: q ſūm⁹ ē: expurgatoq; Ciceronē: q iudicādi ñ utilitandi id gra facit.

Nos: modeſtiā ſuā latēter cōmēdat: qđ nolit aliena emēdare: ſed ſua uelit cōponere. Nā ut in iuectiua ingt Hypocrates: Alioꝝ iuēta caullatiōibus uitupare nihil emēdādo: ſed q̄ doctoꝝ ſūt iuēta apud idoctos rephēdēdo nulli⁹ cōſilii rem aut iceptū eē iudico: Sed poti⁹ quādā uaturæ puerſitatē ul artis ignorātiā. Iſtud.n. ſolū offm ē iſipiētiū uiroꝝq; nihil arte

ualent:ſed ambitione duntaxat mouẽtur.quũ nullã penitus facultatẽ habeãt aut aliorum ſcripta uitio dam-
di.aut quæ recta ſunt iſectãdi.aut quæ recta nõ ſũt uituperãdi. Senſu:ſẽtẽtiis. Elocutiõe:uerbis. Hoc:tan
to. Deprehẽdit᷑:inuenitur.Itaq; ut cõfiteor nõ defuiſſe omnio ueteribus cõpoſitionẽ. Quia nec pfecta.ra
tio ẽ quare exiſtimẽt ultimã. Illis priſcis: eos itelligit qui añ Iſocratẽ fuere quẽ cõſtat primũ itellexiſſe ẽt in
ſoluta oro᷑one dũ uerſũ effugeres:modũ tñ & nume᷒ q̃dã oportere ſuari. Ante hũc.n.uerbo᷒ q̃ſi ſtructura
& q̃dã ad nume᷒ concꝛſo nllã erit:niſi natura q̃dã & caſu nõ obſuatiõe fieret.Sic Cic.i oratoribus: At de
optio gener dicẽdi ait:Traſimachũ iuẽtorẽ
fuiſſe nũeroſæ oro᷑onis. Cicero pſuaſerit:in
orator. Neq; mihi pſuaſit Cic.ẽt nõ credi
deri Ciceroi. Lyſiã:græcũ oratorẽ:ſubtilẽ
elegãtẽ:& quo nihil ſi oratori ſatis ſit dice-
re:q̃ras pfectius:puro tñ fõti q̃ magno flu-
mini propior: ut Fabi⁹ ait. Hærodotum:
dulcẽ cãdidũ & effuſũ hiſtoricũ. Thucydi
dẽ:hic hiſtoric⁹ ẽ dẽſus & breuis & ſẽp iſtãs
ſibi. Nõ idẽ diuerſũ:Demoſthenẽ:q ẽ ple
ne pfect⁹ orator:nihilq; ei admodũ deeſt.
Plato:de quo Fabi⁹ hoc lib. ſequẽti: Quis
dubitet & Platonẽ eẽ p̃cipuũ ſiue acumine
diſſerẽdi:ſiue eloquẽdi facꝛtate diuiã q̃dam
& homerica multũ.n.ſupra proſã oro᷑onẽ &
quã pedeſtrẽ græci uocãt ſurgit: ut mihi nõ
hoꝛs ingenio:ſed quodã delphico uideatur
oracꝛo dei iſtict⁹. Textũ: cõpoſitio. Te-
nue:ſubtile. Ra᷒:nõ dẽſũ. Lætiorib⁹:ex
ultatiorib⁹ crebris & affectatis. Inaffecta
ti:ſãcti & nõ ãbitioſi. Coloris: ornamẽti:
& decoris. Nã ſcribebat aliis:ipſe.n.i cãis
forẽſib⁹ uerſat⁹ nõ ẽ. Quoad ipſã cõpoſi-
tionẽ & hiſtoriæ: mꝛta ſunt huiuſcemodi i
Thucidide. Quoad cõpoſitionẽ:reſpectu
cõpoſitiõis:& q̃tũ ad ipſã ptiet. Currere:
fluere q̃dã beata ubertate. Ferri:tanq̃ leuit
uehi. Inſiſtẽtes:nũeroſe i qb⁹ cõſiſtim⁹.
Reſpiratio:piodi. Debita actiõib⁹:quã de
bem⁹ facere i oro᷑onib⁹ dicẽdo. Rõ conclu
dẽdi:artificioſa ſtructura i fine & i pricipio
clauſulæ ſequẽtis. In cõciõib⁹:in oro᷑onibus
Lyſiæ. Simil᷑ cadẽtia.i. exornationẽ illã:
q̃ dr̃ ſiliter cadẽs:quũ caſus plures i eãdẽ for
mulã deſinũt. Cõtrapoſita.i. contraria &
cõtẽtiões:ut i re frigidiſſima eales: & i fer-
uẽtiſſima friges. Deꝑhẽdas:iuenias. Leui
ter:ſine aſpitate:uel Leniter ſuauiẽ. Diale-
ctos:loquẽdi gen⁹ ut lib.prio ipe docet ſiue
lingua ſiue diſputatio reꝛ. In nũeros laten
tes:i pedũ obſuationẽ nõ apparẽtem. De
propoſito᷒:d iſtituto᷒ cuiuſq;. Poſt pau
lũ:ẽt hoc capite. Nũc q̃:emẽdet᷑ nũc q̃dã:
Eſt igit᷑ ante oia: oro᷑onis uerbo᷒ genera eẽ
duo Cic.ad.M.filiũ ſcribit: Vnũ gen⁹ ẽ elo
quẽdi ſua ſpõte fuſũ.i.naturale & ſolutum.

exẽpla quærere?quæ ſibi quiſq; experiri põt?il-
lud notaſſe ſatis habeo:quo pulchriora & ſẽſu &
elocutõne diſſolueris:hoc oro᷑onem magis defor
mẽ fore:quia negligẽtia collatiõis ipſa uerborũ
luce deprehẽditur.Itaq; ut cõfiteor pene ultimã
oratoribus artẽ cõpoſitiõis:quæ pfecta ſit contin
giſſe:ita illis priſcis habitã iter curas: iquantũ ad
huc ꝓfecerãt puto. Neq;.n.mihi quanlibet ma
gnus auctor Cicero perſuaſerit Lyſiã: Herodo
tũ: Thucydidẽ parũ ſtudioſos eius fuiſſe:genus
fortaſſe ſint ſecuti nõ idem quod Demoſthenes
aut plato:q̃q̃ & ipſe inter ſe diſſimiles fuerit.Nã
neq; illud i Lyſia dicẽdi textũ tenue atq; raſũ læ
tioribus nũeris corrũpẽdũ erat.pdidiſſet.n.grati
am quæ i eo maxia ẽ ſimplicis atq; inaffectati co
loris:pdidiſſet fidẽ quoq;.Nã ipſe ſcribebat aliis
nõ ipſe dicebat:ut oportuerit eẽ illa rudibus & i
cõpoſitis ſimilia quoad ipſã cõpoſitionẽ:& hiſto
riæ :quæ currere debet ac ferri:minus conueniſ
ſẽt iſiſtẽtes clauſulæ & debita actionibus reſpira
tio:& cõcludẽdi incohãdiq; ſẽtẽtias ratio.In con
ciõibus quidẽ etiã ſimiliter cadẽtia quædã cõtra
poſita deprehẽdas.In Herodoto uero:cũ oia ut
ego quidẽ ſentio leuiter fluunt:tũ ipſa dialectos
habet ẽt iucũditatẽ:ut latẽtes i numeros cõplexa
uideatur.Sed de ꝓpoſitorũ diuerſitate poſt pau
lũ:nunc quædã prius his:qui recte cõponere uo
lent:dicẽda ſũt.Eſt igitur ante oia oratio alia iũ
cta atq; cõtexta:ſoluta alia:qualis in ſermone &
epiſtolis:niſi cũ aliqd ſupra naturã ſuã tractãtur:
ut de philoſophia de republi.ſil᷑ibuſq;: qd᷑ nõ eo
dico qa nõ illud quoq; ſolutũ hẽat ſuos quoſdã:

Alte᷒ uerſũ atq; mutatũ.i.iũctũ & cõtextũ:ut quũ ſemel qd dictũ ſit directe ſicut natura ipſa inuertit᷑:& idẽ
q̃ſi ſurſũ uerſus retroq; dicatur:deide iterciſe atq; cõmiſte. Eſt igit᷑ añ oia:aliã oro᷑onẽ iũctã:aliã ſolutam. In
fmõe i oro᷑one humili & affini quotidiano ſermõi:ut Ci.ait .Et epiſtolis:de qb⁹ Ci.iqt epiſtolas quotidiãis
uerbis cõtexim⁹. Supra naturã ſuã:q̃ ẽ ut faciãt certiores abſẽtes eo᷒ q̃ ipſos ſcire nr̃a aut ipſo᷒ itereẽt. Vt
de philoſophia:at Ci.i oratore pfecto alr̃.Mol᷑ inqt eſt.n.oro ꝓho᷒ & ũbratil᷑:ne ſẽtẽtiis nec uerb iſtructa
popularib⁹:nec iũcta numeris:ſed ſoluta liberius. Illã ſolutũ:epiſtolarum & ſermonum. Suos:proprios.

Difficiliores:quia nō iidem ſunt:& certū locum nō habent. Hiare:hiulca eſſe & tanq̄ anhela:nam ipſa rum frequentia cogit pronunciantē hiare:ut uacce æneæ amœniſſime ſpendebant. Temporibus:numeris. Fluunt:lōgā numeroſe habent. Cohærēt:cōiuncta ſunt & nexa. Nec uerba de uerbis trahunt: nec ordi nem illū habēt artificioſum. Laxiora:lentiora. Nónunq̄ in cauſis:qualis debeat eſſe iuncta:quæ tres for mes habet inciſa:mēbra:periodū. Minoribus:quales ſunt ī quibus nō agit̄ de capite aut de fama. Aliis: qui uere ſunt oratores. Diſſimulat:occultat. Cōmunit:firmat & ſtruit. Series cōnexa:cōtinuū textū ora tionis. Inciſa:duplex ē obſeruatio cōpoſi tiōis: ut ait Diōedes:una rhetorica:alia grā matica: Rhetoricæ tres ſūt formæ: prima i/ ciſum dicitur: Secunda membrum:quod fit ex inciſis. Tertia periodos quæ fit ex inciſis & mēbris. Grammatica uero ſtructura cōſi ſtit in pedibus. Commata:cōma eſt ſenſus nō expleto numero cōcluſus:plerumq̄ parſ membri ut domus tibi deerat: at habebas: pecunia ſuperabat: at egebas. Alii dicunt cō ma eſſe iunctūræ finitiōem. Membrum ē ſē ſus a toto corpore abruptus & p ſe nihil ef/ ficiēs. Periodus eſt pfectus ambitus oratōis & ut īfra dicet ē duplex. Principales ſtructu ræ partes: ut Conſultns ait ſūt Cæſum ideſt comma: membrū ideſt colon: Circuitus id ē periodos. Structuræ q̄litas eſt tripartita aut enim rotūda eſt ideſt uolubilis: aut plana id eſt procurrens: aut grauis ideſt ſtabilis & re ſiſtēs. His uitia opponūtur: Reſiſtenti aſpe & cōfragoſa: Procurrēti fluxa: Volubili cō torta & nimis rotata: Idem quattuor mo/ dis nos ſtruere tradit. Conuerſione uerboꝝ Adiectione: Detractione: Immutatione. Obſeruādumq̄ ī ſtructura: ut frequētior ſit rotunda q̄ plana. Idem p̄cipit ſtructura gra ui utēdum: quum aut indignatio eſt aliqua aut nimia miſeratio. Ordiniſq̄ eſſe ut ante/ ponamus genera q̄ ſpecies cōmunia: q̄ pro pria: remota q̄ proxia: leuiora uerba ut non minus lōge differamus: ut uerbis plerūq̄ in

& forſā difficiliores etiam pedes: neq̄.n.aut hia re ſemp uocalibus: aut deſtitui tēporibus uolunt ſermo & epiſtola: ſed nō fluūt nec coherēt: nec uerba de uerbis trahūt: ut potius laxiora ī his ui cula: q̄ nulla ſint. Nonnūq̄ in cauſis quoq̄ mio ribus decet eadē ſimplicitas: quæ nō illis ſed aliiſ utit̄ neumris: diſſimlātq̄ eos: & tātū cōmunit oc cultos. At illa cōnexa ſiet tres hēt formas: Inciſa quæ cōmata dicūt̄ mēbra quæ κωλα περιοδον quæ eſt uel ābit⁹: ul' circunductū: ul' cōtinuatio: ul' cōcluſio. In omni porro cōpoſitione tria ſunt ne ceſſaria: ordo: iunctura: numerus. Primum igit̄ de ordine eius obſeruatio in uerbis eſt ſingulis & contextis. Singula ſūt quæ diximus ασυνθετα. In his cauendū eſt ne decreſcat oratio: & fortiori ſubiūgat̄ aliquid īfirmius: ut ſacrilego fur: aut la troni petulās. augeri.n. debēt ſniæ & iſurgere ut optie Cicero. Tu iquit iſtis faucib⁹: iſtis laterib⁹ iſta gldiatoria totius corpis firmitate: aliud enim maius alio ſuperuenit. at ſi cœpiſſet a toto corpe nō bene ad latera fauceſq̄ deſcēderet. Eſt & ali⁹

cōcluſione q̄ nominibus utamur niſi ut melius cadant nomina: & maiorem uim habeant nouiſſime collo/ cata. Cauēdūq̄ ne ordo faciat ābiguitatē. Obſuādūq̄ eē ne ſtudiū opis appeat: ne ceſſātē numeꝝ uerbis ina nib⁹ cōpleamus: ne numeroſa ſint oīa: ne diſſoluta: ne eodē modo ſtructure ſæpe utamur. Vtēdūq̄ in demō ſtratiuo ſi laudatio è rotūda & plana ſi uituperatio rotūda & grauī. In deliberatiuo plaua & grauī. In iudi/ ciali rotūda. In tenui plana. In mediocri rotūda & plana. In amplo rotūda & grauī. In principiis rotunda & grauī. In narratiōe rotūda & plana. In exceſſū rotūda & grauī. In partitiōe rotūda & plana. In iductio ne plana & grauī. In enthimemate uarie prout ei⁹ fuerit gen⁹. In eléchico rotūda. In dictico plana. In gno/ mico grauī. In paradigmatico grauī & plana. In ſyllogiſtico rotūda. Perſonæ graues ut pī ſenex ruſtic⁹ im/ perator plana & grauī: iuuenis miles & q̄cūq̄ cōcitata pſona rotūda & grauī. In oī porro compoſitiōe Tria genera ī oī cōpoſitiōe: Ordinē: iūcturā: numeꝝ. Porro: uero certe. Ordo: iūctura: numer⁹: de ordine cōpoſitiōis una ſpes. Ordo: ordo ē apta q̄dā uerboꝝ iter ſe uel naturalis uel artificialis diſpoſitio. Genera ordinū q̄ttuor ipſe cōſtituet: unū augēdi: alteꝝ naturæ: tertiū ſignificādi: uitādiq̄ ſupuacuū: q̄rtū leniēdi: ut labat̄ oīo. De ordīe: deeſt dicem⁹: ſingula ſūt: iſta ordinis obſuatio ī ſinglis fit reſpectu ſenſus & ponderis nō ut aures demulceat: & fluat oīo. Aſyntheta. i. ſoluta & ſine cōiūctioe. Anſyntheton ē figura q̄ fit quū di/ cim⁹ ſine cōiūctiōib⁹: ut ite ferte citi flāmas date uella: īpellite remos: huic cōtraria ē Polyſintheton. Decre ſcat: diminuat̄ ſigno: & hoc ſuat̄ quū ad unā rē referūt̄: nā ſi ad diuerſas uitiū nō fit. Sacrilego: qđ plus ſi gnificat q̄ fur. Petulās: proteru⁹: Cic. in ſecūda philippica. Tu iqt iſtis faucib⁹: Philippica ſecūda. Iſtis: cū cōtēptu dixit. Laterib⁹: ilib⁹. Gladiatoria firmitate: corpulētia apta gladiatori. Aliud.n. maius alio: ex his auctori uerbis ſatis p̄cipit̄ aliā quādā cōditionē eē ī negādo q̄ in affirmādo: qa diuerſū hic ab illo ordie tenem⁹. i. retrogradū: ut ſi dicēti: Ego tibi ſēp faui: ſēp bene feci: ſēp donaui: ſæpe ēt uitā reſtitui: nūq̄ dōaſti: nūq̄ bñfeciſti: nūq̄ fauiſti: Et tñ uterq̄ modus augēs ē: Auget.n. hic poſterior paruitatē bñficii: Aut certe in

hoc quoq; minuẽdi genere aliud alio maius ſupuenit: maius nãq; ẽ qđ magis efficit. Naturalis: naturæ eni præſtãtiã i eo ſeqmur. Sed hoc attẽdẽdũ quũ cõtinuitate ſequũt uerba: nã in ſentẽtiis cõtra facim⁹: ſed pro re & illa & has pmutam⁹: i hoc ẽ etiã illud ut uerba reb⁹ accõmodent: nã ſi ipatorẽ ſimplicẽ & honeſtã matronã: audacẽ laudãdi cã dixerim⁹ & militẽ delicatũ: inepta erit oõ: & inanib⁹ uerbis fucata. Fiũt ſupuacua: nihil agẽtia: ocioſa inania. Si pceſſerit gemini: ſi id uerbũ pferat. Geminos.n. & gemellos frẽs dicim⁹ q una editi ſũt: oẽs igit gemini frẽs ſunt. Nã ſi pceſſit gemini: Plini⁹ lib. primo: Auduſſetq; geminos eẽ frẽs Cic. pro Roſcio: Quæ tãta uitia i uno filio fuerũt. Illa nimia quorũdã: de quorundã nimia obſeruatiõe. Obſeruatio: diligentia. Vt uocabula: Vocabulũ.n. ẽ quo res inaĩales uocis ſignificationẽ p ſpẽm noĩs enũciamus: ut arbor lapis. Diõedes ſed pro qbuſlibet noĩb⁹ accipit. Rurſus: cõtra noĩa propria deoꝝ aut hominũ locoꝝ reꝝ. Appoſitis: nõ dicas iuxta poſitis: ſed appoſitis. i. epithetis & adiectiuis: ut lib. viii. ornat eni epitheton qđ recte dicim⁹ appoſitũ a nonnullis ſequẽs dr̃ ſæpi⁹ tñ ab adiectiuis ĩcipim⁹ ĩterpoſitiõe. Et pro noĩb⁹: ut me⁹ tuus ſu⁹: q̃ plane adiectiua nõ ſũt: qm̃ q̃litatẽ nõ ſignificãt: itelligit & ſub his relatiuũ q q̃ qđ: nec ĩdicat primitiua pronoĩa. Nõ idecor̃: apte. Supſtitõis: ſupuacui ĩaniſq; cult⁹: qđ uitium utpleraq; cacozelia dr̃. Vti quæq; ſint tpe: ut ſi dixeris cõſtitui uenetias mecõ ferre: & qa illa occiderat patrẽ: Oreſtes ſuam matrẽ occidit. Oratius i arte poetica inquit. Ordinis hæc uirtus erit & uenus haud ego fallor: Vt iã nũc dicat iã nũc debẽtia dici. Supponẽda: poſtponẽda. Cudere ſenſum multo uerbo: finire ſæpe clauſulas uerbis. Multo: crebro. In uerbis eni ſermonis: in ꝓceptiõe auctoris ſubeſt exẽplũ ipſius ꝓcæptiõis q̃le eſt in uerbo frãgo in penultimo capi. opis. In uerbis.n. nã uerba multũ ſignificãt: & pód⁹ reliqs afferũt: & ſine eis oratio pfici negt. Cedat numeris: ideſt ſit potius numeroſa q̃ aſpa: & nõ colloceť in fine uerbũ. Ad hæc quæ Fabius ꝓcipit addimus: etiam optimũ eſſe negatiuã uniuerſalẽ uel particularẽ in clauſula ponere: ut quem te magis diligam habeo neminem: uel affirmatiuã: ut omnis: ut quæ dicimus probãt omnes: uel adiectiuum: ut inſignis: egregius: uel aduerbium præſertim ſuperlatiuum. Quod non cludet: non apte terminabit & finiet clauſulã. In hypbato eſt: ideſt in ordinis cõmutatiõe: quæ trãſfert uerbũ aut ptẽ eius a ſuo loco in alienũ eius ſpecies qnq; eſſe Donatus Diomedeſq; tradũt. Hypbaton quoq; i. uerbi trãſgreſſionẽ quã freq̃nter ratio cõparatõis & decor poſcit: nõ imerito iter uirtutes habemus: fit.n. frequẽtiſſime aſpa & dura & diſſoluta & hiãs oratio: ſi ad neceſſitatẽ ordinis ſui uerba reducanť: & ut quodq; oritur ita proximus etiã ſi uiciri põt alligeť. ut ipſe docet in nono. Differẽda igit q̃dã & præſumẽda atq; & in ſtructuris lapidũ in politiori loco quo cõuenit quiſq; ponẽdus: nõ enim recidere ea nec polire poſſumus quæ coagmentata ſe magis iungãt: ſed utendũ his qualia ſũt eligendæq; ſedes: nec aliud poteſt ſermonem facere numeroſum q̃ opportuna ordinis mutatõ. Fit ẽt hypbatõ mutata forma eloquẽdi: ut Extulit hæc decios marios magnoſq; camillos: Scipiadas duros bello & te maxie Cæſar: ut in uerboꝝ figuris docet. Tropos: Tropus ẽ uerbi uel ſermõis propa ſignificatiõe i altã cũ uirtute mutatio. Figura ẽ arte aliq̃ nouata forma dicẽdi. uel figura ẽ confirmatio q̃dã rẽota a cõi & primũ ſe offerẽte rõe. Diméſa: méſurata. Ad pedes. i. ut ſingla pedẽ quẽ uolumus ĩpleãt & efficiãt. Cõgruũt: cõueniũt q̃drãt. In ſtructura: i cõpõne. Enormitas. iæq̃litas. Applicari: cõiũgi: his oib⁹ ĩdicat Fabi⁹ cõmẽdari oõnẽ uerſã: & obliquã & cõmiſtã: de q̃ ſupra dixim⁹: ita ut a poſteriorib⁹ ĩcipiam⁹ ut neminẽ uituꝑare cõſtitui: uituꝑare cõſtitui neminẽ: cõſtitui neminẽ uituꝑare. & Nolana apd mœnia Annibal a Marcello fugat⁹ ẽ. & illa ex calamitate nihil nobis reliq fuit: & q̃ de re nũc agiť: &

naturalis ordo: ut uiros ac fœminas: diem ac nocte: ortũ & occaſũ dicas potius: q̃q̃ & retrorſum. Quædã ordine pmutato fiunt ſupuacua: ut fratres gẽini. nã ſi præceſſerit gemini: fratres addeť nõ ẽ neceſſe. Illa quoq; quorũdã fuit obſeruatio ut uocabula uerbis: uerba rurſus aduerbiis: noĩa appoſitis ꝓnominibus rurſus eſſẽt priora. Nam fit cõtra quoq; frequẽter nõ idecore: necnõ & illud nimiæ eſt ſupſtitõis: ut q̃q; ſit tpe ea ẽt facere ordie priora: nõ q; frequẽter nõ ſit hoc meli⁹: ſed q; interdũ plus ualẽt ante geſta. Ideo quæ lẽiori bus ſupponẽda ſũt: uerbo ſenſũ cludere multo ſi cõpoſitio patiať optimũ ẽ. In uerbis.n. ſermonis uis eſt. Et ſi id aſperũ erit cedat hæc oõ nũeris: fit apud ſũmos græcos latinoſq; oratores frequẽtiſſime. Sine dubio.n. oẽ quod nõ cludet in hypbato ẽ. Ipſum hoc iter tropos uł figuras: quæ ſũt uirtutes receptũ ẽ. Nõ.n. ad pedes uerba dimenſa ſũt. Ideoq; ex loco trãſferunť in locũ: ut iungãtur: quo cõgruũt maxie: ſicut i ſtructura ſaxorũ rudiũ: & ipſa enormitas iuenit: cui applicari & in quo poſſit inſiſtere. Feliciſſimus tamen ſermo ẽ cui & rectus ordo & apta iũctura: & cum iis nũerus opportũe cadẽs cõtigit. Quædam uero trãſ

alia ſimilia. Feliciſſim⁹ :pfectiſſimus: & cui nihil deeſt q̄lis eſt hæc ꝓiodus. Rectus:nō cōmutatus. Apta nō aſpa. Cadēs:dſinēs. Quædā uero tráſgreſſiōes: d laſciuia quorūdā cōpōne. Tráſgreſſiōes:hypbata. Interi:hoc uerbū apud Fabiū qñq; ſignificat:ut ſæpe lib.prīo. In hoc ipſū:ad hūc finē. Exultēt: erigant & reſonēt. Laſciuiāt:lud/t īprobi⁹ aut molli⁹. Mecœnatis:q i cōpoſitióe nimis laſciuiebat:adeo ut Auguſt⁹ auctore trágllo eū exagitare: & ei⁹ mirobratis cicinnos uſqueq; ſeq̄ret:& imitádo ꝓ iocū irrideret. Sole & aurora:exltaris cōpoſitio:q̄ Cacozelia.i.nimia affectio dr. Inter ſacra:lōga tráſgreſſio. Ne exequas qdē tráſgreſſio cū laſciua cōpoſitiōem: ita ut nō uerba reb⁹:ſed res uerbis īſuiat cō tra ordīs dignitatē. In re triſti: lugubri: in q̄ abhorret aīus ab oróis dlitiis. Vehemēs, grauis. Latet:nō appet. Tráſire itētionē: ꝑterire attētionē audiētis: & nō cōmouere.

greſſiōes & lōgæ ſūt nimis:ut ī ſupiorib⁹ dixim⁹ libris:& iteri ēt cōpōne uitioſæ q̄ī hoc ipm petūt ut exltēt atq; laſciuiāt:q̄les illæ Mecœnatis:Sole & aurora rubēt plurima :inter ſacra mouit aqua fraxinos :ne exequias qdē un⁹ iter miſerrios uidt rē meas: quod iter hæc peſſimū ē: q; i re triſti ludit cōpoſitio.ſæpe tamē ē uehemēs aliquis ſenſ⁹ ī uerbo:quod ſi i media pte ſentētiæ latet:tráſire tentionē: & obſcurari circūiacētibus ſolet: i clauſula poſitū aſſignaī auditori: & ifigit:quale illd Ciceróis: Vt tibi neceſſe eſſet i cōſpectu .po.ro. uomere. Tranſfer hoc ultimū min⁹ ualebit. Ná totius ductus hic ē quaſi mucro:ut p ſe fœda uomēdi neceſſitas iam nihil ultra expectātib⁹ : hác quoq; adiiceret deformitatē :ut cib⁹ tēeri nō poſſet poſtridie. Solebat Afer Domitius traiicere in clauſulas uerba tantū aſperādæ cōpoſitiōis grā: & maxie i ꝓœmiis:ut ꝓ Cloátilla:Gratias agam cōtinuo:& ꝓ Lælia: Eis utriſq; apud te iudicē pi clitaī Lælia:adeo rfugit tenerā delicatamq; moduládi uoluptatē:ut currētib⁹ p ſe nūeris:qd eos ihiberet obiiceret. Amphibologiá quoq; fieri uitioſa locatiōe uerborū:nemo ē qui neſciat. Hæc arbitror ut i breui de ordie fuiſſe dicenda:qui ſi uitioſus ē :licet & uicat:ac ſit apte cadens:oro tamē merito incōpoſita digne dicaī. Iunctura ſequitur ea ē i uerbis:iciſis:mēbris: piodis. Oia nanq; iſta & uirtutes & uitia i cōplexu habēt:atq; ut ordinē ſequar :primū quæ ſūt impitis quoq; ad rem ꝑhēſionē notabilia uidenī : ut quæ cōmiſſis iter ſe uerbis duob⁹ ex ultia fine ꝓoris ac ꝓma ſequētis ſyllaba deforme aliqd nomē efficiūt :tū uocaliū cōcurſus:q; cū accit hiat & iterſiſtit: & q̄ſi la/

Circuniacētib⁹: uicinis & iterpoſitis uerbis. In clauſula:ī fine. Aſſignaī: porrigit attēdit.n.ipm. Infigiī:ihæret. Ciceróis: loc⁹ ex ſecūda philippica: tu iſtis faucibus: iſtis laterib⁹:iſta gladiatoria toti⁹ corpis firmitate tātū uī in Hyppiæ nuptiis exhauſas: ut tibi neceſſe eēt in pop̄li Ro.cōſpectu poſtridie uomere. Nihil ualebit:nihil uirium habebit. Ductⁿ:proceſſus cōtinuatiōis. Mucro: acies cuſpis. Poſtridie: poſtero die. Solebat domiti⁹:de nimia quorūdam aſpitate ī cōponēdo. Afer dōiti⁹:hic orator Fabii tpe claruit:iſq; fuit ut ī numero uetere locare nō timeas. Traiicere uerba:tráſferre uerba: dictiōes:ſmōes. In clauſulas: ī extremū locū. In proœmiis:ī exordiis ne auditorib⁹ ſuſpectā eloquētiā ſuā faceret: ſi déq; nō hret. Gra: agá cōtinuo : leni⁹ erat cōtinuo grās agā. Eis utriſq;: ambobus. Lelia:qd locandū erat poſt utriſq; ī clauſulā tráſtulit. Periclitaī:ī piculo ē. Moduládi uoluptatē.i.nimiā flux⁹ & cōpoſitiōis diligētiā. Tenerā:dlicatā. Currētib⁹ p ſe: ſpōte ſua fluētib⁹ recto ordine. Obiiceret, oppōeret. Q; dihibēt:qd tādaret & aſpa ret. Amphibologiá:ámphibologia eſt iuitio dictōis in ábiguo poſita ſnia:q̄ p caſū fit: ut audio ſēatorē retariū ſupaſſe: aut p cóe uerbū: ut crimīaī Cato. fit & p īdiſtictionē:ut uidi ſtatuā æreā haſtā retinētē: & p omonyma:ut aciē ſi dixeris nec addas oculoꝝ:hāc ipſe ínumeras hre ſpēs dicit ī ſeptio. In breui:breuit & ī cōpēdio. Qui ſi uitioſus ē: ſi ordīs dignitas aliq̄ ex parte turbata eſt:q̄q̄ oro nō ſit aſpa:& apte cōcludat:tñ icōpoſita dr. Vitioſus:ut ſi ſacrilegū furi ꝓpoſueris:& occaſū ortui:& gemios fratrib⁹:& ſi traiectio lōga fuerit & ábiguitas uerboꝝ. Vbi uíciat:liget apta iūctura. Apte cadēs: nūeroſa iūctura q̄ ē apta cōiūctio uerboꝝ inciſorum membrorum & periodorum inter ſe quæ in litteris obſeruatur & ſyllabis:ordo uero in uerbis. Iunctura ſequitur:de iunctura compoſitionis. Iſta:quattuor. Vt ordinem ſequar:ut ordine ſcribam. Primū q̄ ſunt:dū uocales cōcurrunt. Impitis quoq; ſūt:adde notabilia. Vt q̄ cōmiſ:ut illa q̄ cōiūctis oppoſitis. Deforme nomē:ut apd Vir. Tris adeo incertos cæca caligie ſoles:& illd Iuuat ire & dorica caſtra. Tū:ꝑterea. Cōcurſus:colliſio ex frequētia:t illud Cecilii uaccæ æneæ amœniſſime ipēdebāt:& Viriglii: Infernique lacꝰ æreæq; iſula circe : & Aulai i medio

libabant pocula bacchi. Hiat:hiulca est:& apto ore enunciãda. Interſiſtit:non fluit:difficulter enunciat. Laborat:in difficulter uerĩat:anxia est. Peſſime lõgæ:omnino diſſonæ ſunt inquit illæ uncales & ſyllabæ longæ:quæ eædem ſunt ex eiſdẽue litteris conſtant ut æxæq; inſula circes. Cõmittunt:opponunt. Præcipuus tamẽ:ſed ille præcipue offendũt & hiãt quæ apto & cõcauo ore enunciãt:ut a o u: ut ama amantẽ. Planior:lenior:facilior:non hians. Littera:elementũ confundit enim. Anguſtior: tenuis habet eni exilem uocẽ. Obſcurius:nõ adeo apparẽs & offendẽs. Minus peccabit:minus offendet. Qui breues: qui plures uocales. Subiicet ſubmittet: ut Eoaſq; acies & nigri memnonis arma: & Aulai in medio. Longæ uni:unã breuẽ. Duabus uocalibus. Aliæ:breues. Aliis:diuerſis. Proinde ideoq;. Aſperior.s. erit:emẽdet arperiores erunt. Hiatu:aptione oris. Expaueſcẽdũ:metuendũ. Id: huiuſmodi cõcurſio uocaliũ. Inhibeat: comprimat. Auertat:uetet remoueat. Quia ut negligẽtiæ:nimis deuitaſſe quoſdã curſus uocaliũ. Pati:hoc eſt admittere hiatũ uocalium. Humilitatis: uilitatis. Fuiſſe nimios ideſt ſuperuacaneam diligentiã poſuiſſe in iũcturis huiuſmodi. Secutos Iſocratẽ ut Hipericles Dimarchus Demades & Lycurgus. Theopompum: qui oratori ſimilior fuit q̃ hiſtorico. Modice:moderate.neq; eni nimis diligentes:nec negligẽtes fuere. Ad hãc partem:ad iuncturam huiuſmodi:nam ut ĩ ſaporibus quædam interdum ſuauia ſunt: ſic in oratione aliqua aſpitas interſonantia magis delectat:itaq; ſeruanda ſunt hæc ſuis locis:& ubi uelocẽ curſu & orationis iocunditate eſt opus. Cauendumq; tamen ne crebro in concurſum uocaliũ incidamus: & pſertim magis hiantiũ. Coeunteſ cõiunctæ. Synalephi:ideſt compreſſio & colliſio lenis & lubrica. Ecthlipſis uero eſt conſonantiũ cum uocalibus aſpere cõcurrentibus difficilis ac dura colliſio:ut illum ego. Leniorem ſuauiorem:ut eſt illud:Ego omni officio ac. Claudãt:terminentur. Suo fine: ideſt conſonante aut uocali poſt quam ſequatur conſonans in alterius dictiõis principio. Hiulca:quæ aperto ore enunciatur. Hiulcus enim apertũ ſignificat. Virgi. in. ii. georgicorum:Hoc ubi hiulca ſiti findit canis æſtifer arua. Vt pulchra locus ex philippicis. Tum longæ per ſe:ſenſus eſt & ſyllabæ natura longæ:quæ quia magis ſonore optimæ ſunt:minuunt aliquid tẽporæ ipſarũ uocaliũ quæ mediæ ſunt:& faciũt ut ſpiritus diutius duret:fiatq; grata mora ex duabus tanq; in unã coactis. Abſumũt:demũt Qua dere utar Cicerouis:in oratore. De re:de ſententiis. Cæterum conſonãtes:conſonãtes in cõmiſſura rexãtur. Conſonãtes quoq;:Diõedes Quintilianũ imitatꝰ:ut ſimia hoiem agit. Itẽ ex cõſonãtibꝰ q̃ ſe icidẽtes ſtridere:& q̃ſi rixari uidentur fugiẽda iũctura ẽ ut Sextꝰ roſcius. Ars ſtudioræ Rex Xerxes errot Romuli. Earũq;:emẽdẽt exq;. In cõmiſſura:ĩ cõpõne & oppoſitiõe. Rixãt:diſſonæ ſũt. S. ultia cũ. x. proxia:ut magnꝰ xerſes. Si collidãt ẽt ſibi. i. ſi poſt. s. finalẽ ſequẽt. x. & cõtra:itẽ ſi. s. occurrat alti. s. ĩ principio uerbi poſitæ:ut eras ſtudioſus:& ſi. x. alti:ut audax xerxes. Stridor:icõcinitas. Triſtior:aſpior. Vaſtꝰ duæ:diſſonꝰ duæ iũctæ:Vaſtꝰ hor

borat oro. Peſſime lõgæ q̃ eaſdẽ inter ſe litteras cõmittũt:ſõabũt. Principiꝰ tamẽ erit hiatus earum quæ cauo aut patulo maximo ore efferuntur. E planior littera ẽ:i anguſtior. Ideoq; obſcuriuſ ĩ his uitium:minus peccabit:qui longis breues ſubiiciet:& adhuc qui præpõet lõgæ breuẽ. Minia eſt in duabus breuibꝰ offenſio:atq; cũ aliæ ſubiũguntur aliis:pinde aſpiores erũt put oris hiatu ſimili aut diuerſo pnunciabunt:nõ tamẽ id ut crimẽ ingens expaueſcẽdũ eſt:ac neſcio negligentia in hoc an ſolicitudo ſit peior. Inhibeat eni ne ceſſe eſt hic metus impetum dicendi: & a potioribus auertat. Quia ut negligentiæ eſt pars hoc pati:ita humilitatis ubiq; perhorreſcere. Nimioſq; non immerito in hac cura putant omnes Iſocratem ſecutoſ:precipueq; Theopõpum. At Demoſthenes & Cicero modice reſpexerunt in hãc partem. Nã & coeũtes litteræ quæ συνάλοιφη dicuntur:etiam leniorem faciunt oratiõem:quã ſi omnia uerba ſua fine claudantur: nonnunquã hiulca etiam decent. faciuntq; ampliora quædã ut pulchra oratione: acta omnino iactare: tum lõga per ſe:& uelut optiæ ſyllabæ aliquid etiam mediis tẽporibus inter uocales quaſi interfiſtãt: abſumũt. Q ua dere utar Ciceronis potiſſimum uerbis: habet inquit ille tamquam hiatus & concurſus uocalium molle quiddam:& quod indicet nõ ingratã nigligentiam de re hoinis magis quã de uerbis laborãtis. Cæterũ cõſonãteſ quoq; eq; præcipue quæ ſũt aſperiores in commiſſura uerborũ rixant. Et. s. ultia cũ. x. pxia:quarũ triſtior ẽt ſibi ſi collidãtur ſtridor eſt uaſtꝰ duarũ q̃ ſuit cã & Seruiu ſubtrahendæ. s. litteræ quotiẽs ultia

tentē & aſpeꝛ ſignificat:ut Vaſto rex æolus antro. Quæ fuit cᵒ & fuio ut dixi: iudicio meo tolleᷓ illud & fuuo ut dixi: ná eius auctoris nō meminit. Aliaq; cōſonāte ſuſcipeᷓ .i. occurreret alteri q̄ i ſequētis uerbi principio ſit: idipſm etiá facimᵒ i eodē uerbo cōpoſito: ut ſcribo & ſurgo: nā excribo & exurgo dicimᵒ dépto. s. licet quoq; obſoare. x. in fine dictiōis q̄cūq; muta ſequēte aſpam eſſe. Reφhendit: reprēdo & reφhēdo dicimus. Luranius rhetor. Meſſala orator nitidᵒ: & ipſe alibi dicit: & Cicero ait. A. Meſſala minor natu q̄ nos. Luciliū: pietá q ait qué præclarus helops qué ægypto ſargu mouebit. Lucretiᵒ: Arboribus ueteres decidere falcibu ramos. Vti eadē: ſed tollere ut ſerenu fuit. Iu oratore: i libro ð optimo genere dicēdi ſic ait: Olim aūt politiᵒ eorum uerboꝛ quoꝛ eædē erant poſtremæ lr̄æ in optumus: poſtremá lr̄am detrahebāt niſi uocalis inſequebaᷓ: ita nō erat ea offenſio i uerſibus quā nūc fugiūt poetæ noui: ita .n. loq̄baᷓ qui eſt oibu princeps nō oibus: & uita illa dignu locoq; nō dignus. Belligerare p meridiē: quia aſpeꝛ & inſuaue uidebaᷓ belligerere factū eſt belligerare: & qa meridies diſſonū uidebatur. d. in. r. uerſo meridies dicimus. Inde: ex ſuauitatis ſtudio. Illa quæ ſequūtur: quorūq; meminit libro prio.

eſſet aliaq; cōſonāte ſuſciperēᷓ: quod reprehēdit Laurāius: Meſſalla defendit. Nā neq; Lucilliū putāt uti eadē ultia: cū dicit: ſerenu fuit & dignu ioco. Quod ét Cicero i oratore plures ātiquorū tradit ſic locutos: ide belligerare p meridiē. Et illa Cēſorii catois dicē: & faciē. & o i u eq; & u eq; i o. ac i in e mollita. m. lr̄a q̄ i ueteribᵒ libris repta mutaᷓ iperiti ſolēt. Et dū librariorū iſectari uolūt iſcitiá ſuá cōfitenᷓ. Atq; ét. m. quotiēs ultia ē & uocalē uerbi ſequētis ita cōtigit: ut i eá tráſire poſſit ét ſi ſcribiᷓ: tamē parū exprimiᷓ: ut multū ille: & q̄tū erat: adeo ut pene cuiuſdá nouæ lr̄æ ſonū reddat. neq;. n. eximiᷓ ſed obſcuraᷓ: & tātū aliqua iter duas uocales: uelut nota ē: ne ipſæ coeāt. Videndū ét ne ſyllabæ uerbi prioris ultia ſit p̄ma ſequētis. Id nequis p̄cipi mireᷓ. Ciceroni in epiſtol' excidit: Res mihi iuſſæ uiſæ ſūt Brute: & i carmie: O fortunatá natá me cōſule romá. Etiá monoſyllaba ſi plura ſūt male continuabunᷓ: q; neceſſe eſt cōpoſitio multis clauſulis cōciſa ſubſultet. Ideoq; ét breuiū uerborū ac noinū uitáda cōtinuatio: & ex diuerſo quoq; lōgorū. Afferūt eni q̄dá dicēdi tarditatē. Illa quoq; uitia ſūt eiuſ dē loci: ſi cadētia ſimiliter: & ſimiliᷓ deſinētia: & Die & hac eque: Totus hic locus in oibus quos uidi codicibᵒ corruptᵒ ē: legēdūq; ceſeo. Dicē & faciē: & o in u eq; & u eq; in o ac i i e mollita: ſolitᵒ ē. n. Cato auctore Meſſala dicem & faciē diceᷓ pro dicá & faciam lenitatis cauſa: ſed hæc cū aliis inſtauia uiderentur a in his uerbis nō eposuerunt. Ité o & i in e conuerſa ſunt: ut in uortex & uorſus: in quibus primū Scipio Africanᵒ ſecundá lr̄am i e uertit. Dicebāt ét pepoſci memordi: ité leber mageſter menerua qbᵒ nos e in o & in i uertimᵒ. Sibe & q̄ſe Liuiᵒ & Pediᵒ dixere pro ſibi & q̄ſi. Veteres quoq; comici heri uſi ſūt. Fabii tpe here dicebaᷓ. Vetuſti dii nos die dicimᵒ. Virg. Munera lætitiáq; dii: ad hæc fuom ceruó dicebāt tpe Fabii p̄ceptores: diſcipuli tñ fuū & ceruū uſur pauere. Veteres huminē: frūdē: gūgæ. cūchi fretu & acherūte ut apud Lucretiū i gbᵒ recentiores u in o mutauere. Mollita: lenior facta. Impiti: iſcii antiqtatū. Librarioꝛ: illoꝛ q excribūt. Inſectari: carpe. At q eadē illa lr̄a: dū ic̄ōſonās uocales cōfūdūᷓ. At q eadē illa lr̄a quotiēs: & hic locᵒ ſic emēdāᵈ atq; ét m quotiēs. Cōtigit: tágit. In eā poſſit tráſire: p ecthlypſim. Paꝛ exprimiᷓ: molliᵒ enūciaᷓ qđ appet ſi ſeq̄ᷓ cōſonās ut mltū dixit. Mltū ille & tris: æneidos prio. Nouæ: qa nec plane muta nec ſemiuocalis eē uideᷓ. Nota: ſignū & diſtinctio. Nec coeāt: ne cōiūgāᷓ: & i unā ſyllabā cōnectāᷓ. Videndū ét ne ſyllabæ: exdē cōiūgāᷓ. Videndū ét: hic quoq; locᵒ ē i codicibᵒ oibᵒ emēdādus: nō. n. de una ſyllaba ſed de duabᵒ ſyllabis p̄cipit: itaq; numero multitudis legēdū ē. Syllabæ uerbi prioris ultimæ ſint priæ: aliᵗ. n. ſæpe eēt uel Virg. i ipſis accuſādus: ut teucroꝛ auertere regē uētoꝛ carcere regnet. Ité alii & Lucanᵒ cōpōnis obſuātiſſimᵒ: quū ait: Et rupto fœdere regni ac neſcia uere remitti: Sed illd ſatis de ultia primaq; ſyllaba ſupra p̄ceptū ē: ne turpe uerbū cōficiāt: ut luuat ire & dorica caſtra. Hic uero ut diximᵒ de duabus p̄cipiᵗ: ut indicat Ciceronis uerſus: O fortunatá natá. Aduertendūq; in ſupiori exēplo unū uerbum in cūctis deeſſe codicibus: nam ubi habēt res mihi uiſæ ſunt Brute: ſcribendum moneo res mihi inuiſæ uiſæ ſunt Brute. Etiá mouoſyllaba ſi: ut mltæ aut ſyllabæ aut lōgæ cōtinuēᷓ. Plura: ut q̄ttuor ſicut dic ſi uis ne hic flēs ſe hac nocte diſcruciet. Cōſcia: iterrupta. Clauſulis: terminis uerboꝛ & iciſis & mēbris. Subſultet: lenis nō ſit: ſed ſaltet aliquātulū. Breuiū: ut quæ biſſyllaba ſunt. Lōgoꝛ: ut pentaſyllaboꝛ & ultra. Eiuſdem loci: ideſt iunctuꝛæ. Si cadentia ſimiliter. ideſt uerba caſibus ſimilibus terminatóibuſq; prolata. Deſinentia ſiliᷓ. id eſt ſimiles exitus partiū quæ caſus non habent: ut facere, dicere legere intra infra ſupra.

Declinata multa.plura q̃ tria deriuata:ut grauiter turpiter nequiter. Ne uerba quidē:quanq̃ plura uerba aut nomina aut cuiuſcunq; partium orationis uoces continuare prohibemur: tamen multum gratiæ & uirium habēt tria aut quattuor uerba ſimul poſita.ut apud Terentium in andria: Tu aut hic birria facite fingite inuenite efficite.apud Ciceronem quoq; ſæpe ut ad Curionem:Ea para:meditare:cogita: Virtutes:ornamenta:ut ipſæ exornationes. Gratia:iucunditate:uarietas enim delectat. Vitandum præter ea eſt ne eiuſdem literæ aut ſyllabæ aſſiduitate utamur:ut o Tite tute tati:& uirtute tuente tuebitur:& ſua frangere potentem potētia potuit. Sed quandoq; talia ſuis in locis aptiſſime collocantur.uerbi repetitionem effugire puerile eſt:& opæ infelicis cacozilon.i.mala affectatio uocatur: quod quidem ultra uirtutem quotiens ingenium iudicio caret:& ſpecie boni fallit omnium in eloquentia uitiorum peſſimū. Corrupta oratio in uerbis maxime impropriis redundantibus comprehēſione obſcura cōpoſitione fracta uocum ſimilium aut ambiguarum puerili captatione conſiſtit. Membroꝝ ciſoꝝ:in membris inciſiſq; qd obſeruādum:nam. Non eo modo:nam in uerborum iunctura obſeruamus litteras & ſyllabas & ultimas & primas ſequentium: In mēbris uero & inciſis uerba ultima & prima hmōi obſeruatione non indigent:ut domus tibi deerat:at habebas:pecunia ſuperabat ut egebas. Plurimum refert:multū differentiæ affert. Nam & uomens:ex ſecunda philippica Ciceronis in Antonii uomitum. Eſculentis:quæ ederat:eſculēta & poculenta dicimus omnia eſui & potui idonea. Eſculentis:deeſt uinum redolentibus

eodē mō declinata multa iūganť: ne uerba quidē uerbis:aut noia nominibꝫ ſiliaq; iis cōtinuari decet:cū uirtutes ēt ipſæ tediū pariāt:niſi gra ueritatis adiutæ mēbrorū iciſorumq; iūctura nō eo modo eſt obſeruanda: quo uerborum q̃quá in his extrema & prima coeunt. Sed plurimum refert compoſitioni: quæ quibus anteponas. nam & uomens fruſtis eſculentis uinum redolētibus gremium ſuum & totum tribunal impleuit. Et contra: nam frequentius utar iiſdem diuerſarum quoq; rerum exemplis:quo ſint magis familiaria. ſaxa atq; ſolitudines uoci reſpondent: beſtiæ ſæpe imanes cantu flectuntur atq; conſtūt:magis id iſurgebat ſi uerteretur. Nam plus eſt ſaxa:q̃ beſtias commoueri. Vicit tamen compoſitionis decor. Sed tranſeamus ad numeros. Omnis ſtructura ac dimenſio & copulatio uocū cōſtat aut nūeris: nūeros rhythmos accipi uolo: aut metro.i.demēſione quadā: qd ēt cōſtat utrū q; pedibꝫ:habet tamē nō ſimplicē differētiā. Nā rhythmi i numeris ſpatio tēporū cōſtāt.metra ēt

Contra:nam compoſitioni ceſſit ordo in hoc exemplo ut ipſi placet. Diuerſarū rerum:quæ ad diuerſa præcepta referimus.

Saxa atq; ſolitudines.ex Cicerone pro Archia. Solitudines:deſerta. Voci:reſpōdēt:reddūt eccho qd fit ex ualliū & ātrorū cōcauitate. Immanes: efferæ. Flectūtur: mitigant:ut delphinariōis. Conſiſtūt firmant ſe:& non irruunt. Magis inſurgebat.diuine Fabi nō ita uidetur:q; enim ſaxa ſolitudineſq; reſpondent non emanat ex ſenſu:ſed ex forma locorum:q; beſtiæ cantu flectā tur atq; conſiſtant ui ſenſus & intellectus harmoniæ a quo ſua natura abhorrent efficitur. Commoueri:uerum eſt:Sed ſaxa nec commoueri nec ſentire indicat. Vicit tamen compoſitionis decor:quid ſi uertiſet non compoſitio apta fuiſſet.itaq; certum eſt Ciceronem maluiſſe ordinem ſequi:& aliud exemplum hoc loco deſideramus. Sed tranſeamus ad nūe. de numeris compoſitionis. Omnis ſtructura:omnis oratio compoſita inquit aut rhythmis aut metris conſtat. Vtraq; hæc pedibus. Sed hoc diſtat q; in illis ſpatia & quantitas obſeruatur:in his ordo & qualitas:hæc eadem Ariſtoteles tertio rhetoricorum libro ſic præcipit. Figura igitur orationis illa maxime probatur:quæ nec metrica eſt: nec ſine numero. Alterum enim non ueriſimile fit:quom fictum eſſe uideatur: & ſimul diſtrahit auditorem quom attendere faciat quando rurſus ſimile dicetur:& mox ait alterum quod ſine nūmero eſt interminatum eſt. Verum terminari quidem oportet orationem ſed non metro. Infinitum enim nec iucumdum nec cognoſcibile eſt. omnia uero numero terminantur.numerus autem figuræ eloquutionis rhythmus eſt: cuius menſuræ deciſiones ſunt: quare numerum quidem habebit oratio:metrum uero non habebit ne poema ſit numerum quoq; non omuino exquiſitum quod erit ſi ad aliquid uſq; iſit. Structura:compoſitio. Dimenſio:menſura. Copulatio:coniunctio.

Rhythmus:ſic enim numeri græce dicuntur. Et eſt rhythmus pedum temporumq; iunctura cum lenitate ſine modo: Alii ſic definiunt. Rhythmus eſt uerſus imago modulata ſeruans numerum ſyllabarum poſitionem ſæpe ſublationemq; continens. Metro:quod nihil aliud eſt niſi certa pedum obſeruatio & dimenſio.

Habet tamen non ſimplicē:In quo differant rhythmi & metra. Non ſimplicē:ſed plurimā. Rhythmi i numeris:pedū iūcturæ i fluxu uerboꝝ & q̃ſi modlatiōe. Spatio tpꝝ:nā breues & lōgæ ſyllabæ obſuāt.

Ordine:ita certo ſine ordine & numero. Alteꝝ:numeri ipſi alteꝝ metrum quod eſt pedum iũctura:numero modoꝫ finita:ut Diomedes ait:uel metꝝ eſt compoſitio pedum ordine ſtatuto decurrens modos poſitiões ſublationeſqꝫ conſeruans.Diſtatqꝫ a rhythmo qꝑ metꝝ certa qualitate ac numero ſyllabaꝝ tẽporũqꝫ finitis certiſqꝫ pedibus cõſiſtit:ac claudit. Rhithmus autẽ tempoꝝ & ſyllabaꝝ pedum cõgruẽtia in infinitum multiplicat ac profluit. Rhythmus:ſyllabaꝝ fluxus cũ conſonãtia. Aut par ut Dactylus. Cicero in oratore ſic habet.Nullus eſt igit numerus extra poeticos:propterea qꝑ definita ſunt genera numeroꝝ:nam omnis talis eſt ut unus ſit e tribus. Pes.n.q adhibet ad numeros partit in tria:ut neceſſe ſit partem aut æqualẽ eſſe alteri parti:aut altero tãto:aut ſeſqui eẽ maiorẽ.Ita fit æqualis dactylus:duplex hyãbus ſeſqui pæon:qui pedes in oſonem nõ cadere q poſſunt: qb⁹ ordine locatis qđ efficit numeroſum ſit neceſſe eſt. Parem:in temporibus. Aliis ut anapeſto & amphibracho. Nomẽ illđ: ut Rhythmus huiuſmodi dicat etiã ſi alio ordine ſtent tẽpora. Longã ſyllabã tẽpoꝝ: Tẽpus eſt ipſa mora pronũciãdi. Aut ſeſquiplex:una & dimidia parte maior:ut pæon primus qui cõſtat ex prima longa & tribus breuib⁹. Seſqui aũt id ſignificare nõ ſolũ Cicero quẽ modo citauimus docet. Sed Horatius quũ ait: Seſquipedalia uerba: & Varro de re ruſtica Annus ẽ diuiſus in quatuor partes tot⁹:& idẽ ſubtilius in ſeſquimenſes octo. Quiqꝫ ei cõtrarius:pæon quart⁹. Vel alio quoquomodo: ut pæon ſecundus & ẽti⁹:quoꝝ alter ex Iambo & pyrrhichio alter ex pyrrhichio iãboqꝫ cõſtat. Aut duplex:habet.n.duo poſt unũ tempus. Contrarius ei:ut trocheus q ẽ ex longa & breui.

ordine: ideoqꝫ alterum eſſe quantitatis uidetur: alterũ q̃litatis Rhythm⁹ aut par ut dactyl⁹ :unã eni ſyllabã parẽ breuibus hẽt.Eſt quidẽ uis eadẽ & aliis pedibus. Sed nomẽ illud tenet longã eſſe duorũ tẽporũ: breuẽ unius: ẽt pueri ſciũt:aut ſeſquiplex:ut pæon:cuius uis ẽ ex lõga:& trib⁹ breuibus :quiqꝫ ei cõtrarius ex tribus breuibus & lõga :uel alio quoquo mõ: tẽpora tria ad duo relata ſeſquiplũ faciũt:aut duplex ut iãbus: ná eſt ex breui & lõga:quiqꝫ ẽ ei cõtrarius. Sunt hi & metrici pedes :ſed hoc itereſt : qꝑ rhythmo idifferẽs dactylus ne ille priores hr̃e breues:an ſequentes tẽpus.n.ſonũ metitur:ut a ſublatõe ad poſitionẽ iiſdẽ ſpaciis: Proinde alia dimẽſiõe in uerſu pro dactylo põi nõ poterit anapeſt⁹ aut ſpõdeus:nec pæon eadẽ ratiõe a breuibus incipiẽs ac deſinens neqꝫ ſolũ aliũ ꝑ alio pede metrorũ ratõ non recipit:ſed ne dactylũ qdẽ aut forte ſpõdeũ alterum ꝑ altero. Itaqꝫ ſi quinqꝫ cõtinuos dactylos ut ſũt in illo: Panditur iterea domus omnipotentis olipi:cõfũdas:ſolueris uerſũ.Sunt & illa diſcrimina qꝑ rhythmis liba ſpacia:metris finita ſũt & iis certæ clauſulæ illi quõ ceperãt currũt uſqꝫ ad metaboli.i.tráſitũ.i.in aliđ gen⁹ rhythmi & qꝑ metrũ i

Sũt hi & metrici pedes: Diomedes: Pes ẽ ſublatio:aut poſitio duaꝝ uel triũ ampli⁹ ue ſyllabaꝝ ſpatio cõprehẽſa. Pes eſt poeticæ dictiõis duaꝝ ampliuſue ſyllabaꝝ cum certa tẽpoꝝ obſeruatione modos recipiẽs Arſin & theſin qui incipit a ſublatione:finitur poſitione.Pes igitur tunc dicit quando duæ ſunt ſyllabæ:quoniam Arſin perdim⁹ & Theſin quærimus:ubi nõ duo tempora ſunt:ergo una longa pedẽ non ualebit efficere:quia ictibus duobus Arſis & Theſis non gemello tẽpore perquirenda eſt. Accidunt ergo unicuiqꝫ pedi Arſis & Theſis:numeruſqꝫ ſyllabaꝝ:tempus:reſolutio:figura. Metrici:poetici: Rhythmo:in iũctura pedum in ſoluta oratiõe. Ille Dactylus:quẽ diximus eiuſdẽ uis eſſe cuius anapeſt⁹ & ãphibrachus. Tẽpus.n. ſonum metitur:obſeruant tempora nõ modo ſyllabarum uelut a principio ad finem uocis. Iiſdem ſpatiis: ſimilibus temporibus. Vt a ſublatione ad poſitionem:eleuatio uocis & poſitio græce dicuntur Arſis & Theſis:quæ quidem in paucioribus duabus ſyllabis fieri nequeunt. & ideo nullus pes minor eſſe poteſt duabus ſyllabis. Proinde.ideoqꝫ. Alia:dimenſione in metro. Anapeſtus aut Spondeus: qui Dactylo pares ſunt in temporibus. Nec penes eandem rationem: ideſt nec ut in rhythmica ratione indifferenter incipiet a breuibus:uel deſinet in breues.Sed arbitror hunc locum corrumptum & ſic emendandum.Nec pæon eadem ratiõe a breuibus incipiẽs aut deſinens:& intelligimus de pæone tertio & ſecundo quorum alter pro altero in uerſũ poni nõ poteſt ſic in rhythmo. Alium pro alio.diuerſũ pro diuerſo. Dactylum: qui i ſexta hexametri ſede ſtare non poteſt. Forte: ideo forſitan addidit quia interdum:ſed rariſſime ponitur Spondeus in quinta ſede pro dactylo. In illo.Virgiliano uerſu.Panditur interea:æneidos decimo. Cõfundas: perturbes aliis pedibus. Solueris:diſſolueris & non erit uerſus. Libera:non finita certo numero. Finita: nam certo numero terminãtur. His:metris. Illi:Rhythmi in ſoluta oratione. Ad metabolin: ad mutationem:quam ipſe tranſitum & diuerſum Rhythmi genus appellat. Et quod metrum: alia differentia eſt inquit quod metrum eſt in uerbis ſolum:Rhythmus etiam in motu temporis.quippe ſyllabæ longe.

& breues quanquam mouentur ſuo loco: tamen rhythmum faciunt: metrum uero non: quippe metra ſunt uerborum ſpatia certis pedum temporibus alligata. Rhythmi certa dimenſione temporum terminãtur: & pro noſtro arbitrio nũc breuius arctari: nũc lõgius prouehi poſſunt: ut ait Diomedes. Inania tẽpora: ina ne tẽpus dicit quũ ex una ſyllaba duæ p dieræſim fiũt: ut apud Oui. Accipe Põpeii deductũ carmẽ ab illo: ubi cõſonans in uocalis efficit. Itẽ apud Terẽtianũ de litteris uer: ut cuiq; ẽ proximitas loci ſorori: uerſus ẽ ex duob⁹ ionicis miorib⁹ & trib⁹ trocheis: & cui biſyllabũ ẽ. Illic maior licẽtia: hoc ẽ ĩ metris: ſic Cic. ĩ oratore. Ego autem ſi quorundã grãdis & uox ẽ poetæ tũ in ea licentiam ſtatuo maiorẽ eſſe q̃ in nobis faciendo⁹ iũgendorumq; uerbo⁹. Et ubi: deleat &. Animo ipſo: audiẽdi ſenſu. Metiunt: ſcriptores. Ictu: pcuſſione quæ fit in ipſa ſinguloꝝ pedũ cõ iunctione & fine. Interualla: ſpatia ipa pe dũ ſeu rhythmoꝝ. Signant: ſcriptores. Notis: pũctis. Quot breues: nam ſi uolũt celerem orationem plures breues adhibent: ſi tardã plures longas. Tetraſimion: ſignũ & nota quattuor ſpatioꝝ: ſemion enim ſi gnum eſt. Pentaſimion: nota quinq; ſpati orum. Percuſſiones: cõiunctiones; quæ de ciſiones dicũtur. Tps eſt unum: per unum tps accipimus unius pedis puta peonis enũ ciationem. Metrici: poetici. Excidãt: ela bantur aut integri aut dimidiati aut per ca pita aut p fines eorum. Proſa: ideſt ſoluta oõne & aperta ſine numeroꝝ obſeruatio ne. In mẽbra: ĩ partes: ſic Diomedes Nul la inquit nõ pars orationis in aliquã rhith mi aut metri ſpeciẽ põt figurari: & Ci. ĩcide re uero oĩs in oõnem ẽt ex hoc itelligi põt q̃ uerſus ſæpe in oõne p iprudẽtiã dicim⁹: q̃ ueheméter ẽ uitioſũ. Sed non attẽdimus neq; exaudim⁹ noſmetipſos. Senarios uero & hipponactios effugere uix poſſum⁹. Ma gna. n. pte ex Iábis nr̃a cõſtat oõ. Gráma ticos: eoꝝ ẽ. n. de metris p̃cipe. Lyricoꝝ: poetæ uerſicłos ad lyrã canẽtiũ: & ipi uer ſicłi ẽt lyrici appellant. Quorundã: legat q̃dã. Coegerũt: collegerũt. In uarias men ſuras: ut aſclepiadeũ carmẽ: qđ ex ſpondeo dactylo ſemipede & duob⁹ dactylis: aliq cõ ſtare dicunt ex ſpondeo duobus choriãbis & pyrrhichio. Tale eſt: Mecœnas atauis edite regibus. At Cicero frequentiſſime in oratore. Totum hoc. i. comopſitionem oõnis. Tanquã oõnes & rhithmos alliget. i. tanq̃ uelit rhithmi cã eẽ. Nimis. n. ĩſidiaꝝ ad capiẽdas auris adhiberi uideat ſi ii nũeri ẽt ĩ dicẽdo ab oratore q̃rũt: ut Ci. ait: & quũ oĩs ſtructura cõſtet rhithmis & pedib⁹ & metris: Oratorẽ neq; rhithmis, neq; metris uti decet: ut aſſerit Diõedes ne nõ dicere: ſed carmẽ canere uideat. Nũeros nemini: Virg. ĩ buccolicis: curſũ ipm tẽpoꝝ & mo dulationẽ. Nũeris: nũeroſo curſu. Lege ſoluta: libo & ſine certo fine. Inuadũt: reꝑhẽdũt. Hãc uocẽ: nu meros Ciceróis uerbũ. Neq;. n. Dẽoſtenes: uerba ſũt Tulii ĩ oratore q̃ſi uero Trallian⁹ fuerit Dẽoſthenes cui⁹ ñ tã uibrarẽt fulmĩa illa niſi nũeris cõtorta ferrẽt. Vibraſſe fulmĩa: imiſiſſe affect⁹ & terrores. Con torta: iactata. In quo: quo ĩ loco. Si hoc ſẽtim⁹: ſi ſic itelligim⁹. Sic diſſẽtio: refragor Ciceroni: ſed certe Tuli⁹ ſeipſũ declarat his uerbis nã ẽt poetæ qõnẽ attulerũt: qdnã eẽt illud quo ipſi differẽt ab oratorib⁹ nu mero maxie uidebãt antea & uerſu. Nũc apd oratores iã iã ipſe numer⁹ ĩcrebuit: qcqd ẽ. n. qđ ſub aurium mẽſurã aliquã cadit: ẽt ſi abeſt a uerſu. Nã id qdẽ oõnis ẽ uitiũ nũer⁹ uocat q̃ græce rhithmos dĩ: & in eodẽ uolumine ut igit poetica & uerſus iuentus eſt terminatione aurium obſeruatione prudentium: ſic in oratio ne animaduerſum eſt multo illud quidem ſerius hoc eadem natura admonente eſſe quoſdam certos curſus: concluſioneſque uerborum. Neq; certum.: ſed non finitum & liberum. In contextu: in connexione.

uerbis modo rhythmos etiã in tẽporis motu eſt. Inania quoq; tẽpora rhythmi facili⁹ accipiẽt q̃q̃ hæc & ĩ metris accidũt: maior tamẽ illic licẽtia ẽ ubi tpa ẽt aio metiũt: & pedũ & digitorũ ictu int ualla ſignãt qbuſdã notis atq; æſtimant quot bre ues illd ſpaciũ habeat: ide Tetraſimiõ pẽtaſimiõ. Deiceps lõgioꝛs fiũt pcuſſiões. Nã Siemeiõ tẽp⁹ ẽ unũ ĩ cõpoſitiõe oratiõis certior: & magis oib⁹ apta ſeruari debet dimenſio. Eſt igit ĩ pedib⁹: & metrici quidẽ pedes adeo reperiunt in oratione ut in ea frequẽter: nõ ſentiẽtibus nobis oium ge nerum excidant uerſus. Et contra nihil eſt quod proſa ſcriptũ nõ redigi poſſit ĩ quædã uerſiculo rũ genera uel in mẽbra. Sed in adeo moleſtos in cidimus grãmaticos q̃ fuerunt qui lyricorũ quæ dã carmĩa in uarias menſuras coegerũt. At Cice ro frequẽtiſſime dicit totũ hoc cõſtare numeris. Ideoq; reprehẽdit a quibuſdã tanq̃ orationẽ ad rhythmos alliget: nã ſunt numeri rhythmi: ut & ipſe cõſtituit: & ſecuti eũ Virgilius: cũ dicit Nũe ros mẽini ſi uerba teneré: & Hora. Nũeriſq; ferẽ lege ſolutis. Inuadũt ergo hãc iter cæteras uocẽ. Neq; enim Demoſthenes fulmĩa tãtope uibraſ ſe diceretur: niſi numeris illa contorta ferrentur In quo ſi hoc ſẽtimus rhythmis cõtorta diſſẽſio. Nam rhythmi ut dixi neq; finem habẽt certum

Ad ſtrepitū digitorum: ad ſcāſionē: de qua Horatius Legitimūq; ſonū digito callemus & aure. Et quæ Cicero: in oratore. Quod nūeroſū quod apte auribus applicetur Cicero ſic ait: Sed oīs nec claudicās nec quaſi fluctuās: & æqualiter cōſtāterq; igrediēs nūeroſa habetur oratio: atq; id dicēdū nūeroſū putatur: non quod cōſtat e nūeris: ſed quod ad nūeros proxie accedit. Magis nō arhythmū. potius id qđ nō ſit ſine rhythmis q̄ id quod rhytmis cōſtet. illud. n. rude ē hoc poeticū. Quoddā igitur mediū optat inter arhythmū & rhythmū. Itaq; ſic Cicero ait: Multū ītereſt utrū numeroſa ſit id eſt ſimilis nūerorū: an plane e numeris conſtet oīo. Alterū: ſi ſit ītolerabile uitiū ē alterū niſi ſit diſſipata & īculta & ruēs ē oīo. Inſcitū atq; agreſte: rude īcōcinū. Eſſe cōpoſitionē ueli: ſimilitudine q̄dā oſtēdit q̄lē cōpoſitionē deſideret: eāq; lucratoribus cōparat: quos luctādi ignaros eſſe nō uult ſed luctatores tū: Cicero de utilitate & ui numeroſæ oīonis ſic ait. Vt enī athlætas nec multo ſecus gladiatores uidemus nihil nec uitādo facere caute: nec petēdo uehemēter i quo nō motus hic habeat palæſtrā quandam: ut quicqd in his utiliter ad pugnā: ita ad aſpectum etiā ſit uenuſtū: ſic oīo nec plagā graue facit niſi petitio ſit apta: nec ſatis tute declinat īpetū: niſi etiā incedēdo qd deceat intelligat: itaq; qualis eor motus quos apalæſtros græci uocāt: talis hor mihi uidet oīo q non claudūt numeris ſuīas. Palæſtritas: luctatores. Apalæſtri: rudes luctādi. Aeq̄ cōcluſio: aptus terminus & cōcinus. Nomen: ut rhythmus: aut numerus: aut curſus: aut concinitas appellet Idē ſit: eodē noie dicat. Enthymema: Fabius libro quinto: Enthymema ab aliis rhetoribꝰ Syllogiſmꝰ ab aliis pars dicit Syllogiſmi: Propterea q̄ Syllogiſmus utiq; cōcluſionē & propoſitionem habet: & p oēs partes efficit qđ propoſuit Enthymema tātū intētū intelligi cōtentū ſit. In calūniā: i falſam accuſationē: intētionēq; criminis. Tullꝰ: q i uerbo numerus falſo ē accuſatus. Poſco: requiro. Collocatio aūt uerba: qūo numeroſe collocentur uerba. Collocatio autem tam orationi q̄ poemati: ut Cicero ait: duo inſunt materia & tractatio. Materia in uerbis: tractatio in collocatiōe uerborum. Ternæ autem ſunt utriuſq; partes uerborum: tranſlatum nouum: priſcum. Nam de propriis nihil hoc loco dicimus. Collocationes aūt eæ quas diximus cōpoſitio cōcinitas numerus: ſed in utroq; liberiores, ſunt & frequentiores poetæ. Iam probata & electa & uelut aſſignata: ideſt uſitata ſonora & propria: aut apte trāſlata: nam alibi in oratore ornatum duplicem eſſe dicit unum Simpliciū: alterū Collocatorum. Smplex probat in propriis uſitatiſq; uerbis quod aut optime ſonat: aut rem maxime explanat: in alienis aut tranſlatum aut factum aliunde ut mutuo: aut factum ab ipſo aut nouum aut priſcum & inuſitatum. ſed etiam uſitata ac priſca ſunt in propriis niſi quod raro utimur. Collocata autem uerba habent ornatum ſi aliquid concinitatis efficiunt: quod uerbis mutatis non maneat manente ſententia. Velut dura: tanquā aſpera. Iuter commiſſa: inter oppoſita & coniuncta. Potiora: præſtantiora: Inutilibus: inuſitatis & impropriis nam potius dure dicendum eſt q̄ improprie & inutiliter. Quædam ex inutilibus & impropriis.

Dum: dummodo. Va. eant: poſſint in nitore & ſono. Adiicere: ut poſt fratres geminos & quidem & uero & enī. Oioſa: nihil i oīone ſignificātia. Detrahere: ut fratres uerbū ante gemīos: profecto uero porto. Figuris mutare: uti trāſlatis cōpoſitis iminutis auctis. Caſus: ut quū liceat dicere rimis plenus dicas rimatū: īdigeo hac re uel huiꝰ. Numeros: ut a ſingulari ad plurale & cōtra, deſcēdas. Aſcita: aduocata. Sine noie: ſine noiandi caſu: uttacerē ſi nō uexaremur. Vbi qū. Vitaſſe uel uitauiſſe: ſic ēt audiū & audiui.

nec ullam in contextu uarietatem: ſed qua cœperunt ſublatione ac poſitione poſitione ad finē uſque decurrunt. Oratio non deſcendit ad ſtrepitum digitorum. Et quæ Cicero optime uidet: & teſtatur frequenter ſe quod numeroſum ſit: quærere: ut magis non arhythmū: quod eſſet inſcitū: atq; magis agreſte: q̄ rhythmū: quod poeticū ē eſſe cōpoſitionē uelit: ſicut etiā quos palæſtritas eſſe uolumus: tamē eſſe nolumus eos qui dicuntur apalæſtri. Verū ea quæ efficitur e pedibus æqua cōcluſio nomē aliquod deſiderat. Idē ſit igitur poeticus nūerus & oratorius numerus ut enthymema rhetoricus ſyllogiſmus. Ego certe ne i calūniā cadā qua ne. M. quidē Tullius caruit poſco hoc mihi: ut cū pro compoſito dixero numerū: Et ubicūq; dixi oratoriū dicere itelligat Collocatio āt uerba iā ꝓbata & electa & uelut aſſignata ſibi debet cōnectere. Nā uel dura iter cōmiſſa potiora ſunt iutilibus: tamē & eligere quædā dū ex iis quæ idē ſigificēt: atq; idē ualeāt pmiſceri: & adiicere dū nō ocioſa: & detrahere dū nō neceſſaria. Et figuris mutare & caſus atq; nūeros quorū uarietas frequēter gratia compoſitiōis adſcita etiā ſine noie ſolet eē iucunda: etiā ubi aliud ratio: aliud conſuetudo poſcit: utrū uolet ſūat cōpoſitio uitauiſſe uel uitaſſe deprehendere uel de

Coitus:cõiunctiões similiũ lrarꝝ & syllabarꝝ. Eloquẽtiæ:uiribus & calori eloquii. Quod uerborꝝ: q̃ uerba. Quadret.cõueniat. Cõponẽdi:apte collocãdi. Ratio uero pedũ i oro̅ne:difficilioré eé rõné pedũ in oro̅ne q̃ uersu. Ratio uero pedũ:Cicero ait atq; id dicẽdo numerosũ putaẽ nõ quod cõstat numeris sed qđ ad numeros proxime accedit:quo etiã difficili⁹ est in oro̅ne uti q̃ uersib⁹ q̄ i illis certa quædã & definita lex é quã seq̃ sit necesse.In dicẽdo aũt nihil é propositũ nisi aut ne imoderata aut angusta:aut dissoluta aut ruẽs sit oro̅.Itaq; nõ sũt i ea tãq̃ tibicinis pcussionũ modi:sed uniuersa cõphensio & spés oro̅nis clausa & termiata est:qđ uoluptas auriũ iudicaẽ.

Postea p̃cipit pria & media uerba spectare debere ad ultimũ. Offẽdit sil'itudie:i oro̅nis nũero:ut Cic.ait:nihil é tã uitiosũ q̃ si sẽp é idẽ & supra:ſ.n.numero sẽp utare tum satietatẽ affert:tũ q̃le sit ẽt ab ipitis agnoscitur:detrahit:pterea actiõis dolorem aufert humanũ sẽsũ actoris tollit fũdit⁹ ueritatem & fidẽ. Affectatiõe:cacozelia.Et in oi q̃ dõ corpore.Cic.qđ si é angusta q̃dã atq; cõcisa:& alia collocata & diffusa oro̅ necesse é id nõ lrarꝝ accidere natura:sed iteruallorꝝ lõgorꝝ & breuiũ uarietate:qb⁹ iplicata atq; pmista oro̅ qm̃ tum stabilis est:tũ uolubilis necesse é eiusmodi naturã numeris cõtineri: nã circuit⁹ ille quẽ sæpe iã diximus icitatior numero ipso ferẽ:& labiẽ quoad perueniat ad finem & insistat. Et i omni quidem corpore: De cõpositione clausularum. Tractu.processũ & cõtiuatiõe. Inserta.cõtexta. In clausulis.Cicero solet autem queri ne i ambitu uerborũ numeri tenẽdi sint. an i primis partibus atq; in extrẽis.Plericq; eni censẽt cadere tantũ nũerosę oportere termiariq; sententiã.Est ãt ut id maxie deceat nõ id solum. Ponendus est enim ille ambitus non abiiciendus. Quare aures extremum semper expectent in eoque acquiescant'id uacare numero non oportet. Sed ad hunc exitum tamen a principio ferri debet uerborum illa cõprehẽsio & tota a capite ita fluere:ut ad extremũ ueniẽs ipsa cõsistat. Tũ: tũc. Iudicãt:quod dictũ é. Intuẽdi: considerãdi. Nõ durꝝ:sed molle & quod seruiat auriũ uoluptati. Hæc é sedes: aiaduertẽdũ id quod numerosũ in oro̅ne diciẽ:nõ sẽper numero fieri:sed nõnunq̃ aut cõcinitate:aut cõstructione uerborꝝ: ut ait Cicero:

Hoc auditor expectat: hic laus oĩs declamat. Cicero cõciones sæpe exclamare uidi quũ apte uerba cecidissẽt:id eni expectãt aures ut uerbis colligẽt' sniæ. Proximã clausulis:initia min⁹ artis q̃ clausulæ postulant:

Clausulis:periodis. Eorꝝ:initiorꝝ. Cohærẽt:cõsistũt ut clausulæ. Procedẽtibus: sequẽtibus & his q̃ ulterius eunt. Exordiũ sumãt cũ ea.i.quũ sequẽtia pricipiũ habeãt.

Quãlibet:q̃tũ uis. Eni:uacat ipsa initia. Perdũt gr̃am:grata nõ sũt. Ad ea:ad procedẽtia. Cõpositio:clausula. Demosthenis:cui⁹ hæc sũt uerba pro Ctesiphõte: Proton.i.primũ qdẽ o uiri Atheniẽses diis supplico oĩbus & oib⁹.In qbus uerbis ultimi sũt Amphimacr⁹ & troche⁹:& primũ oib⁹ masculini generis é:alterꝝ fœminini. Ab uno.a solo. Canmipo.i.& nõdũ æmularer ip̃m uiuere:ubi spõdeus spõdeũ præcedit. Familiaris:uerba ex Ciceronis oro̅ne pro Celio:in quorum clausula est amphimacrus cũ trocheo.

prẽdere.Coitus etiã syllabarum non negabo. Et quicquid sẽtẽtiis aut eloquẽtię nõ nocebit:præcipiũ tamẽ i hoc opus é scire:qđ quoq; loco uerborũ maxie quadret:atq; iis optie cõpõet qui hoc solũ cõponẽdi grã faciet.Rõ uero pedũ i oro̅ne é multo q̃ i uersu difficilior:primũ q̄ uersus paucis cõtinetur:oro̅ lõgiores sæpe habet circuitus. Deide q̄ uersus sẽp similis sibi é. & una rõne decurrit:oro̅nis cõpositio nõ nisi uaria é: & offẽdit similitudie: & affectatiõe depẽdiẽ: & i oi qudẽ corpore:totoq; ut ita dixeri tractu nũeris iserta é neq;.n.loqui possumus nisi ex syllabis breuibus ac lõgis:ex quibus pedes fiũt:magis tamẽ & desideratur i clausulis:& apparet.p̃mũ quia sensus ois habet suũ finẽ:possidetq; naturale interuallũ quo a sequẽtis initio diuidatur.Deinde quod aures continuã uocẽ secutæ:ductaq; uelut ꝑno de currentis oro̅nis flumie:tũ magis iudicãt:cũ ille ipetus stetit:& ituẽdi tẽpus dedit. Nõ igitur durum sit neq; abruptũ quo animi uelut respirãt ac reficiũtur hæc é sedes oro̅nis:hoc auditor expectat:hic laus ois ꝺclamat:ꝓximã clausulis diligẽtiã postulãt initia.Nã & i hæc intẽtus auditor est sed eorũ facilior rõ é.Non.n.cohærẽt aliis:sed ꝑcedẽtibus seruiũt:exordiũ sumãt cũ ea quãlibet sic.n.cõpositã ipsa gratiã pdẽt:si ad eã rupta uia uẽiẽus.Nãq; cũ sit ut Demosthẽis uera uideẽ cõpositio πρωτον μεν ω ανδρες αθηναιοι τοις θεοισευχομαι πασι και πασαις.Et illa quæ ab uno qđ sciã Bruto miũs probatur cæteris placet κανωηπω βαλλοιμην αυτοζηλῳ: Ciceronem carpant in his familiaris cœperat esse balneatori & nõ minus dura archypiratæ.Nã balneatori &

Archipiratæ:eiuſdē i Verrem qui . μὶν αὐτὸϛήν:nam ex duobus ſpondeis conſtant:qui habent octo tempora ſicut amphimacrus cum trochæo. Propriora:accommodatiora hoc Demoſthenis. Seuerio/ra:grauiora. Non nihil:aliquid momēti. Hic:in balneatori & archipiratæ. Præmolle:laſciuum. Fortiſ ſima tyndaridarum:uerſus eſt. Horati in ſermonib⁹.Diuiſit medium fortiſſima tyndaridarum . Apennio ut illud Perſianum. Sic coſtam longo ſubdicimus apennino. Armamentis:Perſius & Lucanus in nono uincitur & nudis auertitur armamētis. Orione:Ouidius & Virgilius in tertio: Armatumq; auro circūſpicit oriōa.Plurimū & his :ut ſex & ſeptē ſyllaba rū. Cohereāt:apte ſint iūcta .Pigra:tarda quod ſit ex ſyllabis lōgis cōſtātibus ex cōſo nātib⁹ crebris. Ne lōga:hoc eſt ex lōga uer borū cōtinuatiōe cōſtātia.●Ne reſultēt:ne ſe attollāt cōtextu breuiū ſyllabarū:ut tāq; ru at orō . Nūc:hac ætate. Sonū crepidaculo rū pueriliū:qui celer ē & diſſōus.crepitus.n. ē ſonus uiolētus & ipulſu reſultās:ná crepa re ē ſonitū edere:unde crepitare:a quo fit cre pitaculū & crepitulū:quod auctore Feſto ē ornamētū capitis:quod quū mouetur crepi tū facit:& crepūdia ſūt ornamēta a collo i fātiū argētea quæ motu crepitāt. Momēti: uiriū & efficaciæ . illa.n.caput hæ orbē orō nis cōficiunt. Conatus: erectiōes & ingreſ ſus orōnis. Leuit iſiſtūt:uix.ſe firmāt. Nō moratur:nō diu ſtat. Veſtigiū facit: relinqt ſignū ubi leuiter ſubſiſtit. Itaq; nō mō mē bra:In mediis quoq; ēt initia quædā & clau ſulas. Mēbra atq; icīſa: id ē cola & cōma ta. Includi:inter initia & finē. Sed ēt illi gradus uelut occulti:id eſt illi iceſſus orōnis qui uix apparēt In his:in prīcipiis & fine nūeroſo. Vnū ſēſū:uidelicet hoc quod ſeq tur. Aniaduerti iudices prīcipiū Tulliāe orō nis pro Cluētio. Suos q̄ſi nūeros:id eſt ha bent pauſas & ſuſpēſiōes quaſdā quæ retinēt ſpiritū & ipetū pronūtiatiōis:ut i hoc uerſu Arma uirūq; cāo troiæ q prīus ab oris Su/ſtinētes:ſtinētes.Apd rhythicos eoſ q rhyth mæos cōponūt. Grauæs mltæ ſignificatōis Acres:uehemētes. Lēte debiles rēiſſæ tardæ

archipyratæ idē finis eſt : qui παϲι καὶ πᾶϲᾶιϲ qui μὶν αὐτὸϛήν:ſed priora ſunt ideo ſeueriora Eſt in eoquoq; nōnihil q̄ hic ſingulis uerbis bi ni pedes continentur:quod etiam in carminibus ē p̄molle:nec ſolū ubi quinæ ſyllabæ nectūtur:ut i iis fortiſſie tidaridarū: ſed etiā quaternæ:cū uer ſus clauditur apennino:& armamētis:& orione. Quare hic quoq; uitādū ē ne plurimū ſyllabarū iis uerbis utāur i fine:mediis quoq; nō ea modo cura ſit:ut iterſe cohæreāt:ſed ne pigra : ne lōga ſit:ne q̄d nūc maximū uitiū ē breuiū cōtextu re ſultēt:ac ſonū reddāt pene puerilū crepidaculo rū. Ná ut iitia clauſulæq; pīmū momēti habēt quotiēs icipit ſēſus aut deſinit:ſic i mediis quoq; ſūt quidā cōatus:qui leuiter iſiſtūt: Vt currentiū pes etiā ſi nō moratur :tamē ueſtigiū facit. Itaq; nō mō mēbra:atq; icīſa bene icipere atq; includi decet:ſed etiā i his quæ nō dubie cōtexta ſūt nec rſpiratiōe utūtur illi uelut occulti gradus (quis.n. dubitet unū ſēſū & uniuſ ſpirituſ eē.) Aniaduerti iudices omnē accuſatoris orationē i duas diuiſā eē partes:tamē & duo prīa uerba & tria proxīa: & deinceps duo rurſus:ac tria ſuos quaſi nūeros habēt :ſpiritū ſuſtinētes ſicut apud rhythmicos exiſtiantur :hæ particulæ ,put ſunt graues:acres lētę:celeres:rēiſſæ exultātes. Proīde id quod ex illis conficitur:aut ſeuerum:aut luxurioſum: aut quadratum :aut ſolutum erit.Quædam ēt clau ſulæ ſūt claudæ atq; pendētes:ſi relinquātur: ſed ſequentibus ſuſcipi ac ſuſtineri ſolent: eoq; facto

Proīde iōq; Aut ſeueꝛæ aut luxurioſū :Fa biuſ quattuor ſtructuræ qualitate totidē ſepa ratis uocibus uidetur obſtendere.Diomedes ſolutā cū luxurioſa cōiūgit:& tres eē dicit: Quadratā:cōfragoſā : & delūbē uel mollē: uel fluxā . Quadrata ut ſi peonem primum p̄cedat pyrhichius.Confragoſa quæ & anti qua dicitur: qua uſus ē Cato:ut ſi tribrachū uel pyrrhichiū trocheus p̄ceſſit. Delūbis & i pēultio trochaici uł daetylus uel pyrrhichi⁹ uel moloſus uel anapeſtus fuerit. Quædan etiam: Diomedes: Illud:nos latere non debet lectioni poſitu ras accedere uel diſtinctiones oportet:quas Græci theſis uocant que inter legendum dant copiam ſpiritus reficiendi ne continuatione deficiat.He tres ſūt.Diſtinctio:Subdiſtinctio: Media diſtiectio : Siue mora:uel ut q̄buſdā uidetur ſubmedia:quarum diuerſitas tribus:p̄ctis diuerſo loco poſitis iudicatur: Diſtictio q̄dē eſt appoſitio puncti nō finiti ſēſus uł pēdētis mora:que locis ponitur tribus.Sūmo quū ſēſū termīat: & uocatur finalis a nobis:aGræcis telia. Medio quum reſpirandi ſpacium legendi dat: & dicitur media : Græce me/ſi.Immo quum lectionis eſſe interruptum tenorem aliud adhuc illatura ſuſpēdit:& uocatur a græcis ipoſtig/ma: nobis ſubdiſtinctio. Claudæ.tranſlatio: ideſt duræ & quæ nō plane conſiſtūt. Pēdentes: Ariſtoteles ait uel pendentem eſſe orationem ipſaque coniunctione unam uel conuolutam .pendens dicitur quæ nullū

per se habet exitum: nisi res quæ dicitur in exitum peruenerit: quæ insuauis est quoniam infinita. cõuoluta uero quæ circuitibus effertur: circuitus autem periodus est: quæ dilucida ẽ & suauis & interminato contraria.

Non uult: uerba Ciceronis ex septimo uerrinarum libro. Obsoletis: ueteribus. In eadem utimur significatione obsoletus & exoletus. Tranqllus i Claudio: Aut exoleta reuocauit: aut ẽt noua istituit. Exoleti etiã dicũt ueteres patici. Noua postulat: iaudita desiderat. Ciceronis uerba q̃ p parẽthesim Fabius interposuit. Saluus. finitus. Vt adeas tantũ dabis. ut alloquaris tm̃ solues: uerba sunt ibidẽ quæ Sestius lictor Verris: & carnifex auarissim⁹ dicebat amicis & cognatis reoꝝ qui erant in carcere. Vt cibum: uestitũq; legatur ut cibũ tibi ĩtroferre.

Male cluderet: non esset numerosum. Trimetri: iambici. Excipit: suscipit. Id: hoc quod sequtur. Tantũ: uidelicet dabis

Præceps: pẽdens. Vltima: clausula quæ est nemo recusabat. Versum in oratione fieri: Cicero: Iambus. n. & dactylus ait in uersum cadunt: maxime itaq; ut uersum fugimus i oratione: sic hi sunt euitãdi cõtinuati pedes: aliud. n. qdẽ ẽ oratio: nec qcq̃ inimicius q̃ illa uersib⁹. Sũt etiã: lege sed etiã. Vtiq;. uidelicet. Aut uersus prior: carminis prima pars. In ingressu: i prĩcipio. Cõtra: ut prĩcipiũ sit in fine. Intra paucas: ut duas aut tres. Senarii atq; octonarii: qui sex & octo pedes habẽt. In africa fuisse: ex ciceronianæ prĩcipio oratiõis pro Ligario quod ẽ nouũ crim̃. C. Cæsar & ante hũc diẽ iauditũ propinquus meus ad te. Q̃. Tubero detulit. Q̃. ligarium i Africa fuisse. Primũ pro Q̃. Ligario: pro Ligario. Claudit: apta ẽ clausula. Esse uideãt: Fabius in. x. ait ociosi & supini si qd mõ lõgius circũduxerit iurãt ita Ciceronẽ loquutũ fuisse. Nouerã quosdam q̃ se pulchre expressisse genus illud cælestis huius i dicẽdo uiri sibi uideręt: si i clausula posuissent esse uideãtur. Nimis freq̃ns. i. huiusmodi clausula: q̃ est ex pyrrhichio & iambo. Talia sunt demosthenis: pro Ctheſiphõte. Talia: similia. πασῖ καῖ πασαισ καί πασιν υμὶν οσοῖσ ενυι αν. i. oĩb⁹ & oĩb⁹ & oĩb⁹ uobis q̃tũ beniuolẽtiã sed pasis, ſm ẽ fœminini generis: p̃mũ & tertiũ masculini. Et totũ pene p̃n cipiũ: quo mõ recte ĩcipiat. Vltia uersuũ: ultĩæ ptes. Et si uereor: caput or̃onis pro Milone. Animaduerti: prĩcipiũ pro Cluẽtio. Initia: carminis. Initiis: orationis.

T. Liuius: i prĩo historiaꝝ. Nec clausulæ: nec fines uersuũ. Clausulis: ipsi⁹ orationis. Quo me uertã: locus ex oratiõe pro Ligario. Trimetrum: senarii finis.

Sex. n. pedes. i iãbicis trochaicis & anapesticis pedes binos pro singulis numeramus: & ideo trimetri tres pcussiones. i. collisiões habere dicũt. Sex. n. si bini p se collidãt: ter se repcutiũt. Qui trimetri finis ẽ: q̃ clausulæ ñ cõueniũt.

Finis hexametri: hoc ẽ quom spõdeũ p̃cedit dactylus. Et pro misero dicere liceat: pro ligario: proq; Cluẽtio. Quẽ cõstituũt: lege q̃q̃ sciũt. Componẽdi: numerose dicẽdi: & uersum refugiẽdi. Illi: qui sequũtur. Notabiles: apti notari & enormes. Hoc genus: quo in epistolis utimur. Proximũ sermoni: affinẽ quotti uitium quod erat in fine cõtinuatio emẽdat. Nõ uult. P. R. obsoletis criminib⁹ accusari Verrem: durum si desinas: sed cũ est continuatum iis quæ sequuntur: q̃q̃ natura ipsa diuisa sint noua postulat: inaudita desiderat: saluus est cursus ut ad eas tantum dabis male cluderet. nam & trimetri uersus pars ultima est: excipit ut cibum tibi ĩtroferre liceat: tantum præceps adhuc firmatur: ac sustinetur ultima: nemo recusabat. Versum in oratione fieri multo fœdissimum est totum: sed etiam in parte deforme utiq; si pars posterior i clausula deprehendatur: aut uersus prior in ingressu. ná quidem contra sæpe etiam decet: quia & claudit: & interim optime prima pars uersus dum intra paucas syllabas præcipue senarii atq; octonarii in africa fuisse initium senarii est. Primum pro. Q. Ligario caput claudit esse uideantur. Nam nimis frequẽs octonariũ icohat. Talia sũt Demosthẽis πασι καὶ πασαισ καὶ πᾶσιμ υμιμ οσοισ ευμι ᾶμ & totũ pene principiũ: & ultima uersuum initio conueniunt oratiõis: & si uereor iudices: & animaduerti iudices: sed initia initiis non cõueniũt. T. Liuius hexametri exordio cœpit: Facturus ne operæ precium sim. nam ita edidit: estq; melius q̃ quo modo emendatur: nec clausulæ clausulis: ut Cicero. Quo me uertã nescio? qui trimetri finis est: trimetrũ & pro misero dicere liceat: sex. n. pedes tres percussiones habent peius claudit finis hexametri: ut Brutus i epistolis. Neq; enim illi malũ habere tutores aut defensores: q̃q̃ sciunt constituunt placuisse Catoni: illi nimis sunt notabiles: quia hoc genus sermõis proximũ est. Itaq; & uersus hic fere excidũt: quos Brutus ipso componendi ductus studio sæpissime facit: non raro.

dianæ loquutiõi. Asinius:in Asinio polliõe tã multiplex inuẽtio tantaq; diligẽtia fuit ut multis nimia uide aꝛ̃ Nõ miore ãt cura:uitandũ eurhythmon siliaq. Vitandũ qcqd:Serui⁹ sup illo uersu æneidos: Multi il lũ fruſtra:anteq̃ rẽ diceret:iudicauit:Sic Saluſti⁹:Falſo q̃riꝛ̃ de natura ſua gen⁹ humanũ:Nã anteq̃ dice/ ret q̃riꝛ̃:dixit falſo. Apud Salu. iugurta. Euryhthmõ ex bono nũero & exacto & modulato:eu.n.bonũ ſignificat. Iũcta:cõpoſita. Debet uideri ſoluta:debet nõ appere artiſiciũ. At q:certe. In timæo:opeꝛ̃qđ ſic appellatꝛ̃ a Timæo ſuo ſub Socrate cõdiſcipl'o:i eo de naturali iuſtitia diſputatꝛ̃ ei⁹ pricipiũ eſt tale: Vnus duo tres q̃rtũ e nũero Timæe ueſtro reqro.

Aſini⁹:ſed ẽt Cicero nõnunq̃:ut in principio ſta ti oõnis in Lucium Piſonẽ. Proh dii imortales q hic illuxit dies.nõ minore aũt cura uitandum eſt:quicquid eſt ευρυθμον:quale eſt apud Salu ſtium:Falſo quæritur de natura ſua:quanuis .n. iuncta ſit:tamẽ ſoluta uideri debet oratõ. Atqui Plato diligentiſſimus cõpoſitiõis in timæo: pria ſtatim parte uitare iſta non potuit.nam & initiũ hexametri ſtatim inuenias: & anacreonticõ pro tinus colon efficias: & ſi uelis trimetron:& quod duobus pedib⁹ & pte πεντημεμερισ a græcis di citur:& hæc oĩa in tribus uerbis ut Thucydidi ἐψ ερυμασι καρεσ ἐφανησαν ex molliſſimo rhyth morum genere excidat. Sed q omnem oratoriã cõſtaꝛ̃ pedib⁹ dixi: aliq̃ de iis quoq; quorũ noĩa uaria eẽ tradũtꝛ̃:cõſtituẽdũ ẽ: quo quẽq; appelle mus.& quidẽ Ciceronẽ ſequar. Nã is eminẽtiſſi mos græcorũ ẽ ſecutuſ:excepto q pedes mihi tri ſyllabos nõ uideꝛ̃ excedere:q̃q̃ ille pæõe dochio q; quorũ prior i quattuor: ſecũd⁹ i q nq; excurre e putaꝛ̃.nec tamẽ ipſe diſſimulat quibuſdã nũe/ ros uideri nõ pedes:neq; imerito. qcqd.n. ſupra triſyllabos.i. ex plurib⁹ pedib⁹:ergo cũ cõſtẽt q̃t tuor pedes binis octo ternis:ſpõdeũ lõgis duab⁹ pyrrhichiũ quẽ alii piambũ uocãt breuib⁹. Iam bũ breui lõgaq;:huic cõtrariũ eſt lõga & breui: hũc nos ut alii trocheũ noiemus. Ex his uero q ternas ſyllabas hũt dactylũ lõga duabuſq; breui bus .huic tpibus par eſt: ſed retro actum appel/ lari conſtat anapeſton. media inter longas bre/ uis faciet amphimacrum:ſed frequentius ei⁹ no men eſt creticus:lõga inter breues ãphibrachus. huic contrarius binis lõgis breuem p̃cedentibus

Statí:pſeueráter. Statí:mox. Anacreõti cõ colon.i.partẽ Anacreõtii:q uerſus tetra/ meter hipcatalectic⁹ ẽ. Timetrõ:ſex pedũ.

Pẽtimemeris: duo primi pedes cũ ſyllaba tminãtes ptẽ oõnis ſic appellantꝛ̃:& ẽt ipſa ſyllaba ut dixim⁹ ſupra. Hæc oĩa:hæc q̃ttu or q̃ idicauim⁹:& deeſt oſtẽdã. Vt thucidi di:ſic lẽgẽdũ puto ut ſit ordo ut ex molliſſi mo genere rhythmorum excidat thucydidi anerumaſi kares ephaniſan.i.cares appue/ rũt:Cares aũt ppli i Aſia. Vt thucydidi:li bro prio. Excidat:nõ.n. exinduſtria facit ſed caſu. Oratoriã:cõpõnẽ. Aliq̃ quoq; repete dixi. Aliq̃ de his quoq; quoꝛ̃:noĩa pedũ. Nõ uideꝛ̃ excedere:nõ uꝛ̃ admittere triſyllabis lõgiores. Peone: q eſt ex q̃ttuor ſyllabis. Dochimo:dochim⁹ e qnq; ſylla/ bis ẽ breui duab⁹ lõgis breui lõga loga:ut ẽ hoc:amicos tenes quouis loco apt⁹ ẽ: dũ ſe mel ponatꝛ̃:lr̃at⁹ aut cõtinuat⁹ numeꝛ̃ ap/ tũ & nimis iſignẽ facit:ut Ci.ait. Excurri: lege excurrere. Videri nũerus:cõſonãtiam uocũ ex pedib⁹. Ideſt ex plurib⁹ pedibus: illud ẽ nũer⁹ & cõſonãtia facta ex duob⁹ cõ nexis:ut proceleuſmatic⁹ ex duob⁹ pyrrhi/ chiis. Ergo cũ cõſtẽt:pedes biſſyllabi non plures q̃ttuor eẽ ipſa rõne cogũtꝛ̃:nã aut du as breues duab⁹ lõgis opponim⁹:aut breuẽ & lõgã lõgæ & breui. Triſyllabi quoq; ea/ dẽ oppoſitiõe octo neceſſario ſũt. Tetraſyl/ labi q fiũt ex oppoſitiõe & gemiatõe biſſyl laboꝛ̃ nõ plures ſexdeci cõſtituũtꝛ̃: q græce uocãtꝛ̃ ſizigiæ. Pẽtaſyllabos q ex biſſyllabis & triſſyllabis cõiũctis fiũt:duos & triginta eẽ neceſſe ẽ. Exaſyllabi uero q ex triſſylabis cõſtãt neceſſario q̃ttuor erũt & ſexagita.

Pyrrhichi⁹:a Pyrrho Achillis filio reptꝰ & illuſtratꝰ dr̃ dibrachꝰ bibreuis pyãbꝰ & egeõ tripudiãs & Cyneſias. Spõdeũ: quẽ Nũa põtificiũ appellauit. Iambũ: q uerſu male dico habilis dictꝰ ẽ a noĩe Iãbes famulæ. Ce lei:q̃ Cererẽ dñæ domum deduxit: dicitꝰ & Dauni⁹:ſunt q iãbũ dictũ putẽt q̃ſi triambũ a triũphatore Libero pr̃e. Trocheũ: q co/ non dr̃:& ab aurũcis rutilus ẽ appellatꝰ: & a qbuſdã choreus & cordax. Dactylũ:quẽ græci polyticõ appellãt:dictũq; putãt a tractu digitoꝛ̃:uel ab ideis dactylis:q Corybãtes & Curetes dicũtꝛ̃: q ne Iouis uagitꝰ audireꝛ̃:æra pulſabãt nũcupatur & hero⁹. Anapeſtũ:q & ãtidactylos dr̃: qa ſono reci/ proco repcutit dactylũ. Amphimacꝛ̃:dictũ q hẽt circũ breuẽ macras.i.lõgas. Cretic⁹:qa cretes ſaltando ei⁹ rhythmica cõpoſitiõe utebãtꝛ̃:dr̃ & mẽſalis. Amphibrachos:dictꝰ qđ circũ lõgã habet duas breues:ap/ pellatꝛ̃ & ſcoli⁹ a cytharæ genere & ian⁹. Huic:deeſt cõtrari⁹. Præcedẽtib⁹:deeſt hoc loco bachi⁹ cui p̃ri⁹.

Bacchius:qui oenotrius periambuſq; noſatur. Palimbachi⁹:qui Saturnius dicitur:qdã propompicon: alii theſeleon uocãt. Choreũ:quo noſe alii trocheũ:ut Hic.ſcribit tribrachõ ſignant:qdã hũc brachilyllabũ multi pigmona noſant:aliq tribreuẽ. Oritheo trochi.choreo trochei. Moloſſus:q uertum⁹ extẽſipes hip pius & cam⁹ dr̃. Hoꝝ pedũ nullus:obſuatio hoꝝ pedũ. Hoꝝ pedũ null⁹ nõ:hoc ẽ oẽs hi pedes. Quo: quãto. Hoc:tãto. Vtrũq; grauitas & ce leritas. Locis:certis & idoneis. Illud:cele ritas breuiũ ſyllabaꝝ. Tardũ :qd̃ ex lógis cõficit. Exigit põdus:reqrit grauitas oro nis. Præceps ac reſultãs:celer & ſubſultans ex breuib⁹. Sit i hoc quoq; aliqd fortaſſe. Sit i hoc quoq; in oõne ſoluta hoc ẽt atté dit inqt. Mométi uiriũ & effect⁹. Lógi ores:ut q̃ cũ natura ſũt lõgæ ſi poſitura ſeq̃ tur lõgiores uidẽt cẽ:ut mai mr̃is:breuiores ut pater pr̃is. Duob⁹ tpib⁹: ex gb⁹ conſtat ſyllaba lõga. Vno:tpe ex quo breuis ſylla ba cõſtat. Oẽs breues lõgæq; inter ſe obſeſ ſæ ſunt pares: ſenſus ẽ oẽs breues iter ſe ob ſeipſas ſunt pares:& lõgæ etiã inter ſe pares tñ neſcio lateat ſiqd ſupeſt aut deeſt. Pro pria cõditio:naturalis ſors & euẽt⁹ ut bre ues lõgaſq; ſyllabas habeat. In his:in uerſi bus. Cões:ſyllabæ. Veritas uero:ſed quia re uera uocalis põt tã breuis eẽ q̃ longa:t m quũ ſola ẽ q̃ quũ ab una pluribuſue cõſonã tib⁹ p̃cedit,tñ breuis a: quã duæ cõſonãtes p̃cedũt producit ut agreſtis:nã ſequẽs ſylla ba breuis breuẽ primã producit. In dimẽ ſione pedũ:in ſcãſione. Vel:etiã. Agreſtẽ tenui muſam:ægloga pria. Nã a: deleatur nam. Illi:priori ſyllabæ. Quo: certe non aliter niſi hr̃et plus tẽporis q̃ uocalis p ſe ſo la breuis. Accõmodat:cõcedit mutuo: ſed puto legendũ cõmodat. Accipit:mutuat. A ſequente.s.& t.alteꝝ uero tp̃s ipſa habet ut breuis ſyllaba. Duæ:ut a & e. Poſitõe: ſcilicet g & r & s & t. Miror aũt i hacopi nione:repræhẽdit eos q alios pedes eligunt alios dãnant. Miror aũt:quũ oẽs reliq pe des ad hos.xii.quos ſupra meminit: reducã tur:& eoꝝ qs in oõnẽ ueniat:quum alii re iecti:alii electi ſint a doctiſſimis mirari ſe di cit. Licet igitur pæonẽ:libro tertio rheto ricoꝝ. Licet igit peonẽ:hũc & periãbum dicim⁹:eſtq; q̃druplex:prim⁹ cõſtat ex tro cheo & pyrrhichio ut lætitia: alter ex iãbo & pyrrhichio ut amabilis:terti⁹ ex pyrrhi chio & trocheo ut alien⁹:quart⁹ ex pytrhi chio & iãbo:ut celeritas. Ephorus: hiſtori cus:qué Iſocrates Theopõpo cõparans cal caribus egere dixit:illũ uero frenis. Traſi macho:rhetor calcedonio. Tẽperatũ:æqs tẽporibus. Alteri⁹ & enĩ:qa ſpondei. Et hero⁹ q eſt:ideo dict⁹ hero⁹ qm̃ eo in heroũ laudationibus utebantut. Ariſtoteli am plior: Ariſtoteles libro tertio ubi de nume ris ait:Numeroꝝ aũt heroicus amplius el

bacchius:cui cõtrarius palibacchius erit:tres bre ues choreum quem tribrachum dici uolũt: qui choreo trochei nomen iponunt:totidem longe moloſſon efficiũt.horũ pedum nullus nõ in oõ nem uenit:ſed quo quiq; ſunt tẽporibus plenio res:longiſq; ſyllabis magis ſtabiles:hoc grauiorẽ faciunt oõnẽ:breues celerem ac mobilẽ: utrũq; locis utile. Nam & illud ubi opus eſt uelocitate tardum & ſegne:& hoc ubi põdus exigitur præ ceps ac reſultans merito damnetur. Sit in hoc quoq; aliquid fortaſſe momenti:quod & longis longiores:& breuibus ſũt breuiores ſyllabæ:ẽt q̃ uis neq; plus duobus tpibus: neq; uno minus ha bere uideanť. Ideoq; i metris oẽs breues lõgæq; iter ſe obſeſſæ ſũt pares latæ. Attũ neſcio ſi qc quã ſupſit aut deſit. Nã uerſuũ ppria cõditio eſt Ideoq; in hiſ q̃dã ẽt cõmunes.ueritas uero q; pa titur æque breuẽ eſſe uel longã uocalẽ: cũ eſt ſo la:q̃ cũ eã cõſonantes una plures ne p̃cedũt. Cer te in dimẽſione pedũ ſyllaba q̃ eſt breuis iſequẽ te alia uel breui:quæ tamen duas primas conſo nantes habeat fit longa:ut Agreſtem tenui mu ſam meditaris auena.a breuis: gre brenis :facie tamen lõgã a priorem. Dat igitur illi aliquid ex ſuo tempore: quo modo? niſi habet pluſq̃ quæ breuiſſima:qualis ipſa eſſet detractis conſonan bus:nunc unum tempus accommodat priori:& unum accipit a ſequente: ita duæ natura breues poſitione ſunt temporum quattuor. Miror au tem in hac opinione doctiſſimos homines fuiſ ſe:ut alios pedes ita eligerent: alios damnarent: quaſi ullus eſſet quem non ſit neceſſe in oratiõe deprehendi.licet enĩ pæonem piambũ ſequatur Ephorus inuentum a Thraſymacho :probatum ab Ariſtotele:dactylumq; ut temperatũ breuib⁹ ac lõgiſ fugiat:& ſpõdeũ & trocheũ:alteri⁹ & tar ditatẽ.n.alteri⁹ celeritatẽ dãnat. & herous qui ẽ idẽ dactyl⁹: Ariſtoteli ãplior:iambus hũanior ui

legãs & egens harmoniæ:lãbicus uero ipſa otatio multoꝝ ẽ. Iccirco ex oĩbus metris iãbica ex tẽpore maxie dicũt:ſed opus ẽ ãpliorẽ oratione facere:ac a uulgo aliená. Trochaicus ãt tripudiis aptior quod ita eẽ tetra metra oſtẽdũt.reſtat ẽt pæon quo q̃ſi ſecreto a traſimacho incipiẽtes utebant ſed neſciebãt dicere quis eſſet. Tertius ẽ pæon q ex p̃dictis cõſtat ſũt.n.tria ad duo quum alter illoꝝ unũ ad unũ ſit Alter duo ad unũ. His igitur proportiõibus ſeſqtertia cõſtat:& hoc ẽ pæon. Reliqui igit & propter ea q̃ dicta ſunt & q̃m metrici omittant:pæon uero ſumẽd⁹ in quo ſolo ex dictis nũeris metꝝ nõ cõſtat:qa maxie latet:hæc Ariſtoteles:q

deatur: trocheum ut nimis currentem damnet eiq̃ chordacis nomen imponat eademq̃ dicant Theodectes ac Theophraſt⁹.ſil'ia p⁹ eos Haly carnaſſeus Dionyſius:irrũpẽt ẽt adiũctos:nec ſẽ p illis heroo aut pæõe ſuo: quẽ q̃ uerſus raro facit: maxie laudãt uti licebit:ut ſint tamẽ aliis alii crebriores:nõ uerba faciẽt:q̃ neq̃ augeri:nec minui:nec ſicut modulatiõe ꝓduci aut corripi poſſint:ſed trãſmutatio & collocatõ.Pleriq̃.n.ex cõmiſſuris eorũ:ul' diuiſiõe fiũt pedes quo fit ut iiſdẽ uerbis alii atq̃ alii uerſus fiãt: ut memini quẽdã nõ ignobilẽ poetã ita luſiſſe: Aſtra tenet cælũ mare claſſes:area meſſẽ. Hic retrorſũ fit ſotadeus: itẽq̃ ſotadeo adiuret retro trimetros: caput exeruit mobile pin⁹repetita:miſcẽdi ergo ſũt:curãdũq̃ ut ſint plures q̃ placẽt:& circũfuſi bõiſ deteriores lateãt.nec uero i litteris ſyllabiſq̃ natura mutat ſed ĩfert q̃ cũ q̃q̃ optie coeat.Primũ igit auctoritatis ut dixi & põderis habẽt lõgæ celeritatis breues: quæ ſi miſcent q̃buſdã lõgis currũt ſi cõtinuant exultãt:acreſq̃ ex breuib⁹ad lõgas i ſurgũt:lenioreſq̃ a lõgis i breues deſcẽdũt.Optie icipit a lõgis:recte aliquãdo a breuib⁹: ut nouũ crimẽ Cai Cæſar leni⁹:ut Anĩaduerti iudiceſ qd' initiũ partitioni ſimile ẽ q̃ celeritate gaudet Clauſula quoq̃ e lõgis firmiſſima ẽ: ſed cludet & in breues:q̃uis habeat indifferẽs ultia:neq̃.n. ego ignoro in fine ꝓ lõga accipi breuem: quod uideat aliquid uacantis temporis:ex eo qd inſequit accedere:aures tamẽ cõſulẽs meas intelligo multũ referre utrũ ne longa ſit quæ claudit:an

pæonẽ primũ initiis aptũ dr̃ ultimum uero clauſulis. Irrũpẽt:adiũctos ĩgrediẽtur uicinos. Suo:quẽ magnoꝑ probãt p̃ſerti i initiis & clauſulis. Vt ſint tñ aliis:trãſmutãda & collocãda uerba ad faciẽdũ numeꝝ. Quia uerſũ raro facit:qm̃ i eo metꝝ nõ eõſtat:ut Ariſtoteles ait:& aduertẽda ẽ hoc loco mollis cõpoſitio Fabii. Vt ſint:rõ redd' cur diuerſi pedes diuerſis crebriores in or̃one iueniãt. Nec ſicut modulatiõe:cãtu nã rõne enũcianᵗ. Collocatõ:cõpoſitõ. Pleriq̃ enĩ.i.nõ pauci.n.pedes fiunt ex uerbis cõiũctis ſiue diuiſ. Alii:diuerſi. Declamaſſe:declamãdo enũciaſſe. Tenet:continet. Sotade⁹:de Sotadeo dixim⁹: uertitur aũt hic uerſus in ſotadeũ:ita ut in q̃rto loco ſtet anapeſt⁹. Adiuret:adiũgat ſe tanq̃ iureiurãdo. Retrotrimetros:reciprocus uerſus:ſiue retrotrimetros.i.ſenarius. Verſus: ut repeti tapi nuſmo bilex eruit caput: loqt' aũt de naui recepta q̃ apparet. Deteriores: q oſtẽdũt. Et:metrici magis ſũt: Bonis: ut pæõib⁹. Nec uero i lr̃is ſyllabiſq̃: lõgis ſyllabis ineſſe auctoritatẽ & põdus:breuib⁹ celeritatẽ. Natura:ipſoꝝ pedũ q ex q̃buſcũq̃ uocalib⁹ & cõſonãtib⁹ ſyllabas cõficiẽtib⁹ cõſtare p̃nt. Refert:dr̃ia ẽ. Quæ: lr̃a & ſyllaba. Auctoritatis & põderis:uenerationis & grauitatis ut i expoſitiõib⁹. Celeritatis:q̃ utimur i contẽtiõib⁹. Currũt. leniter fluũt. Exultant:ſeſe celeri motu erigunt. Acres:aſpæ uehemẽtes & cõcitatæ ſi miſcean't:ſed placet emẽdet alacres:ut ex Diomede cõiectam⁹. Inſurgũt ad lõgas:iſurgẽdo æquãt. Leniores:graues miſtæ. Deſcẽdũt demittũt ſe:& humiliãt q̃ſi amittẽdo unum tp̃s. Optime icipit a lõgis:incipiẽdũ a longis:nõnunq̃ a breuibus. Nouũ crimẽ. C. Cæſar:caput or̃onis pro ligario. Lenibus utamur:emẽdet leni⁹ ut. Aiaduerti: hunc locũ corruptũ arbitror:emẽdãdũq̃ ita:aiaduerti iudices:qd initiũ patitõi ſimile ẽ:delẽdaq̃ illa uerba iter media. Aiaduerti iudices:caput ẽ or̃ois pro Cluẽtio. Aiaduerti iudices oẽm accuſatoris or̃onẽ i duas diuiſas eẽ ptes. Clauſula quoq̃:claudẽdũ i lõgis:alq̃ i breuib⁹. Sed cludet & i breues:ſed timiabit ẽt in breues:pro cludet aſcripſerãt cadẽt. Quãuis habeat idifferẽs: ultima:Ci.i orat.ait: Nihil.n.ad rẽ extrema illa lõga ſit an breuis & ibidẽ: Poſtrema ſyllaba breuis an lõga ſit ne i uerſu qdẽ refert. In fine:clauſulæ: Sed meminerim⁹ Diõedis illd ſyllabas i ſoluta or̃one natura tñ non poſitiõe cẽſeri:ñ.n.neceſſitas ut i metris naturã mutare cogit:nã or̃o ſoluta & liba ẽ tãq̃ oĩb⁹ dicẽdi opib⁹ inſtructa ut ñ fuiſſ uerbis ſed ĩpare uideat .Pro lõga accipi:breuẽ q̃m oĩs ultia cõis ẽ pro rõe uerſus. Q̃d uideat:qa appeat breui illi a ſequẽti ſyllaba tp̃s adiũgi. Vacãtis:qd abeſt & uãcat. Accedet:addi. Aures tñ cõſulẽs meas:mltũ ĩtereẽ an ultia ſit lõga:an pro lõga. Mltũ referre:mltã dr̃iam eẽ. Ne lõga ſit q̃ claudit:

In oratore Cicero nihil uult differre ultimã. Pro longa:loco longæ breuis posita. Incipientem timere:ex principio pro Ligario est:ubi syllaba ultima breuis pro lõga. Ausus est cõfiteri:ex eadẽ oõe locus ubi syllaba lõga terminat clausulã. Atq; :certe. Idẽ pes:nã si timere amphibrachus ẽ fieri quoq; amphibrachus.

Sedebit hoc:id lõgũ aurib⁹ applicabit᷑:& firmã sedẽ cõstituet. Subsistet:firmabit᷑ tanq; ulteri⁹ processurum. Quo:ob quã causam. Vt illud tps.i.ut cũ etiã breuis quæ p p sequẽte producit᷑ hẽat duo tpa lõgæq; cui duo sũt tpa.i.tertiũ addat᷑. Nec solũ refert:nõ solũ q pes cludat:sed qs antecedat obseruandũ. Nec solũ refert:qa ali⁹ pes apti⁹ alio. Añcedat: illũ q terminat clausulã. Retrorsum aũt: a fine clausulæ nõ sunt obseruãdi plus q̃ tres pedes inqt:& ordo ẽ retrorsum aũt neq;. Repetẽdi:sunt plures trib⁹:hiq; si nõ habebũt ternas syllabas.i.si ex duabus cõstabũt. Poetica obseruatio:q̃ cõcinuata ẽ & silis. Neq; min⁹ duob⁹:de pedib⁹ clausulæ uno mõ. Neq; min⁹ duobus:adde repetendi. Pes erit:deprauarũt hũc locũ librarii aut emẽdatores: scribẽdũq; est uersus erit nõ numer⁹.

Vel:etiã. Dichore⁹:ditroche⁹. Si unus ẽ:si pro uno accipiãtur duo trochei. Qui claudũt:pæõ prim⁹ uel cõtra;idẽ q̃rt⁹. Cui clausulã assignãt:q est aptus fini. Fere: uni uersaliter:alii diuersi. Dochim⁹ q ut supra dixim⁹ ex Cicerone quouis loco apt⁹ est:dum semel ponat iterat⁹ aut cõtinuat⁹ numerum aptũ & nimis isigně facit. Morã p se hẽt: grauis ẽ & ostẽdit ipsam. De quo &c. loc⁹ ex miloniana:i quo amphimacrus spõdeũ p̃cedit. Illud ẽ qd supra dixi:refert an uno ĩurebo:an pluribus pedes sint comprehendẽdi. Sint cõprehẽsi.i.afficiant᷑. Vterq; liber:ut singuli ex singulis cõstent uerbis.

Molle:suauis clasula. Si molossus:ita ut ultim⁹ spõde⁹ sit molossus añpẽultimus: Tribrach⁹ uero medi⁹. Facltates: temeritates: ex septio uerrina;: loc⁹ é orit᷑. Ab ipa diui sióe uerbo;:qũ uerba diuidũt᷑ hñt i ipsa iũctura tpis aliqd qd̃ min⁹ molle clausulã reddit: In uersu uero molliorẽ sonũ facit: ut in pria & ultia pẽtimemeri uersus pẽtametri.

Spõdeo:q sũt ex utraq; pẽtimemeri. Qui: Spõde⁹. Vi uerbi i fine:legat᷑ i uerb i fine.

Cõstet:firme & legitie stet. Si min⁹ q̃uis min⁹. Præpõi:ipi spõdeo. Mulier᷑ &c. ex Cice. pro Celio:hic aduertẽdũ cp positio in diuersis uerb producit i soluta oõne si uolum⁹ licet syllabas:natura cõsiderem⁹ ut crimis cã siue dactylũ añ spõdeũ eẽ dixeris: ut uult Diõedes siue creticũ:ut Fabi⁹ ñ erraueris. Tũ pterea anapest⁹ & cretic⁹ post quos spõde⁹ sit. In utroq;:qa illi trisyllabi añ lõgã ultiã hñt breuẽ q̃ facit iãbũ. Præcedet.n. tres lõgas breuis.i. tres ultiæ lõgæ hẽbũt añ se breuẽ. Hisdẽ i armis fui:ex Ciceroe pro Ligatio. Cũ spõde⁹ & bacchi⁹:deleat᷑ spõde⁹ &:legat᷑ cp. Tũ bacchi⁹:q iãbũ apte p̃cedit & dochimũ facit. Ex his q̃ supra: nã si spõdeũ tñ p̃cedit anapest⁹ aut creticus in clausula erũt tres ultiæ lõgæ:q̃ molossũ red-

p longa. neq;.n. tam plenũ est dicere incipiẽtem timere q̃ illud ausus ẽ cõfiteri. Atqui si nihil refert: breuis an longa sit ultima:idem pes erit :uerum nescio quõ sedebit hoc illud subsistet. quõ moti quidã longæ ultimæ tria tempora dederũt ut illud tẽpus:quod breuis ex lõga accipit. Huic quoq; accederet:nec solũ refert quis claudat:sed quis antecedat. Retrorsũ aũt quæ plus trib⁹:iiq; si nõ ternas syllabas habebũt repetẽdi sũt. Absit tamẽ poetica obseruatio:neq; mius duobus:alio quin uersus erit:nõ numerus. põt tamẽ ul' un⁹ eẽ dichoreus si un⁹ est:qui cõstet ex duob⁹ choreis Itẽq; pæon qd̃ ex choreo & pyrrhichio:quẽ aptũ initiis putãt:uel cõtra qui ẽ e trib⁹ breuibus & lõga:cui clausulã assignãt:de qb⁹ fere duob⁹ scriptores hui⁹ artis loquũt᷑. alii ões quotcũq; sint tẽporũ q̃ ad rõnem pertineant: pæonas appellant Est & dochim⁹:qui fit ex bacchio & iãbo & creretico stabilis in clausulis & seuer⁹. Sponde⁹ quoq; quo pr̃imũ ẽ Dẽosthenes usus morã sẽp p se habet:optie præcedet eũ creticus:ut in hoc de quo ego nihil dicã nisi depellẽdi cris cã. Illud est qd̃ supra dixi multũ referre:uno ne uerbo pedes sit duo cõprehensi:an uterq; liber:sic.n. fit forte crimines cã molle:& archipyratæ mollius: Moli⁹ si molossus tribrachũ p̃cedat facultates:temeritates. Est.n. qddã ab ipsa diuisiõe i uerborũ latẽs tẽpus: ut i pẽtametri medio spõdeo:q nisi alteri⁹ i uerbi fine alteri⁹ i initio cõstet:uersũ non efficit. Potest etiã si minus bene præpõi anapestus:muliere non solũ nobili:uerũ etiã nota : tũ anapest⁹ & creticus:iãbus quoq; qui ẽ i utroq; & si illis minor:p̃cedet.n. tres lõgas breuis: sed spondeus iãbo recte præponit᷑. Iisdem i armis fui:tum & bachius:sic.n. fiet ultim⁹ dochimus i armis fui . Ex iis q̃ supra pbaui appet molossũ quoq; clausulæ cõuenire:dũ hẽat ex quocũq; pede áte se breuẽ

Illud ſcimus ubicũque ſũt eſſe ꝑ nobis: minus grauis erit ſpõde⁹ ꝓcedẽte ſe pyrrhichio ut iudicii iuniãi: & adhuc pei⁹ ꝓore pæõe: ut Brute dubitaui: niſi poti⁹ hoc eẽ uelimus dactylũ & bacchium. Duo ſpondei nõ fere cõiungi patiunt̃: quæ in uerſu quoque nobis clauſula eſt: niſi cũ id fieri poteſt ex tribus quaſi mẽbris. Cur de profugis noſtris copias comparatis cõtra nos: nam dactylus quidem ſpondeo bene præponitur: q̃ finem uerſus damnamus: in fine or̃onis bacchius & cludit: & ſibi iungit̃: uenenũ timere: uelut choreum & ſpondeũ ante amat: ut uenenũ timeres: cõtrarius quoque qui ẽ cludet niſi ſi ultimã lõgã eſſe uolum⁹: optiecꝫ habebit áte ſe moloſſon cibis reſpſum aut bacchiũ: quod hic põt: nos poſſemus Sed uerius erit claudere choreũ ꝓcedẽti ſpõdeo ná hic potius ẽ numerus: nos poſſemus: & Rõanus ſum claudet & dichoreus pes idẽ: tũ ſibi ipſi iunget̃: quo aſiani ſũt uſi plurimum. Cuius exẽplũ Cicero põit: patris dictũ ſapiẽs temeritas filii cõprobauit: uel accipiat áte ſe choreũ & pyrrhichiũ oẽs ꝑpe ciues uirtute: gloria: dignitate ſupabat cludet & dactylus: niſi eũ obſeruatio ultimæ creticũ facit: ut ꝑ muliercula rex in littore: habebit ante bene creticũ & iábũ: ſpondeũ male pei⁹ choreum: cludit amphibrachus. Q u. Ligariũ in africa fuiſſe: ſi nõ eũ malumus eẽ bacchiũ: ná optimus ẽ trocheus. ſi ultima eſt breuis: qd̃ certe ſit neceſſe eſt: alioquí quomodo claudet: qui placet pleriſq; dichoreus: illa obſeruatione ex choreo fit anapeſtus. idem trocheus præcedente longa fit pæon: quale eſt ſi potero: & dixit hoc Cicero obſtat iuidia: ſed hoc initiis ꝺderũt. Cludit & pirrhichius choreo ꝓcedẽte. Ná ſi pæon ẽ: Oẽs ii q̃ breues excidũt: minus erunt ſtabiles: nec alibi fere ſatis apti q̃ ubi curſus orõnis exigit̃: & clauſulis nõ iterſiſtit̃. Crticus ẽ initiis optius. Quod ꝓcatus a diis imortalibus: ſũ & clauſulis in cõſpectu popli Ro. uomere poſtridie. apparet uero q̃ bene eũ ꝓcedãt uel anapeſt⁹: ul' ille q̃ uidet̃ fini aptior pæoni & ſe ipſe ſequitur ſuare q̃ plurios ſit melius q̃ choreo precedente. Quis nõ turpe duceret ſi ultima breuis præcedens lõga ſit: ſed dũt: igit̃ moloſſus eſt apt⁹ clauſulis. Probaui: oñdi. Breué. ſyllabã. Illd̃ ſcimus: ex orõe pro Milõe. Min⁹ grauis: ñ adeo ſtabil'. Iudicii iuniãi: ex or̃one pro Cluẽtio. Priore: prío q̃ ẽ ex lõga & trib⁹ breuib⁹. Pei⁹: iſſuaui⁹. Vt brute du. loc⁹ ex prícipio de perfecto oratore. Duo ſpõdei: oratoris í prícipio. Nõ fere: ñ gñal'r. Nobil': nimium moll' ut ſic coſtã lõgo ſubducim⁹ apẽino. Nec: tollẽdũ nec & aſcribendũ niſi. Niſi id fieri põt: Craſſus ✱ oratore Tullii. Cur de profugis nr̃is: hoc ẽ tãq̃ unũ mẽbꝛ Claudit: bñ ẽmiat. Et ſibi iũgit̃: duo. n. bachii í fine bñ collocãt̃. Venenũ timeres: ex orõe pro Celio. Vel choreũ: uelut legẽdũ puto. Cõtrari⁹ quoq; .i. pyrrhichi⁹ legẽdũ eni cẽſeo cõtrari⁹ quoq; q̃ ẽ cludet niſi ultimã. Eẽ lõga: niſi accepim⁹ pro lõga qa ultima ſit. Hẽbit: iꝑe pyrrhichi⁹ cõtrari⁹ ſpondeo. Dichore⁹: q ẽ ex duob⁹ trocheis. I dẽ: troche⁹. Reſpſũ cibi: „ex orõe pro Ligario ubi molloſſus ẽ añ pyrrhichiũ ſiue trocheũ: nã ultía idifferẽs ẽ. Q d̃ hic põt: exẽplũ ẽ

Et nos poſſum⁹: ex Ci. pro ligario. Nos poſſum⁹ & rõan⁹: In uerrẽ. ſeptía. Pes: de eſt quũ. Aſiani aſiatici oratores: ut Xenocles Dyõiſi⁹: & Menipp⁹. Exẽplũ: Cicero põit: í oratoꝛ. Pr̃is dictũ: loc⁹ ex orõe. C. Cárbõis cui⁹ mẽinit Ci. í oratore: aitq; hoc dichoreo tãtũ clamorẽ cõcitatũ eẽ: ut admirabile eẽt. Accipiet: iꝑe trocheũ quẽ ꝓcedet pyrrhichi⁹: q añ ſe trocheũ hẽat. Oẽs pro pe ciues: loc⁹ ex orõe pro Roſcio. Niſi obſuatio ultíæ: qa ſi ultimã pro lõga accepim⁹ cretic⁹ erit. Creticũ: ãphimacꝛ. Cludet: apte ẽmiabit clauſulã. Obſuatio: cõſidetatio: deleat̃ q; de ultía ſyllaba. Vt pro una: ex uerrinaꝛ. vii. Choreũ: trocheũ. Qu. Ligariũ: ex or̃one pro Qu. Ligario. Malum⁹ eẽ bachiũ: q ẽ ex breui & duab⁹ lõgis. Si ultía ẽ breuis: nã ſi ñ ſit ſpõde⁹ erit.

Quõ: ñ. n. al'r põt. Illa obſuatione: ultíæ ſyllabæ. Ex choreo. i. ex tribracho ſic. n. eũ Ci. uocat. Pæõ prim⁹: q ẽ ex lõga & trib⁹ breuib⁹. Sed hoc: hũc pedẽ & cõpõnẽ hãc

Choreo: trocheo. Si pæõ ẽ: ut certe ẽ ná troche⁹ cũ pyrrhichio pæõa reddũt. Excidũt: finiũt̃. Min⁹ ſtabiles: trãſibũt í alios: ut ſupra d̃ Dactylo ãphimacro ãphibracho anapeſto & trocheo ſpõdeoq; diximꝰ. In ſiſtũt̃: fit mora. Q d̃ ꝓcatus: ex or̃one pro Murena. In clauſul': lege & clauſul'. In cõſpectu: ex philippica ſecũda. In conſpectu ppli: philippica ſecũdã. Poſtridie: di certe corripit̃: Terẽ. Vẽit Chremes poſtridie ad me clamitãs: Sed Fabi⁹ producta eẽ putat: Eũ: Creticũ. Pæõ: q ẽ ex trib⁹ breuib⁹ & lõga. Ipſe: cretic⁹. Seruat q̃ plimos: hic ſex

ſyllabæ duos creticos reddũt:& é ex oĩone pro.M.Marcello. Sit:lege ſic meli⁹. Choreo:trocheo. Vltima:q̃ ẽ iducẽ:& é ex oĩone pro Metello. Si ultima:emẽdet̃ niſi ultia. Præcedẽs q̃ eſt ĩ uerbo. Turpe: q̃ ſyllaba q̃q̃ ſua natura ſit breuis:tñ qa ĩter utrũq; uerbũ enũciãdũ ſit mora producit̃. Turpe duceret: Philippica ſecũda. Figam⁹:ut res melius ĩtelligat̃ putem⁹ eẽ ſic. Sed fingam⁹:philippica ſecũda. Inane:uacuũ tp̃s. Hic:ĩ hac cõpoſitiõe. Proximũ:penultimũ. Quidã:emẽdet̃ quodã. Et turpe illud iteruallo:q̃tum faciat iterſiſtere iter uerba. Exultãtiſſimũ:uehemẽter ĩſurgẽs:q̃le ẽ qd̃ ſeq̃t̃ cũ ĩterrogatõe. Quis nõ turpe duceret: Philippica ſeptima. Ore excipe liceret:ex uerrinaꝝ ſeptimo. Ore ſpiritum excipe:ĩ uerrẽ ſeptia. Iũgas:cõiũctũ enũcies:& abſq; mora. Laſciui:fluxi. Inter pũctis:ſpatiis diſtiñ̃ib⁹. Auctoritatis:decori. Nec ego cũ p̃cedẽs: nõ tradi hos pedes tanq̃ & alii nõ ſint. Legẽ dedi:uetui. Ne alii:diuerſi. Quid ſi id fere: emẽda ſed qd fere.i.generaliter. Et qdẽ optime ẽ.i. bene claudit. Pẽtametri:ſi ita diuidat̃ in pedes ut terti⁹ ſit ſpõdeus:& ĩde duo anapeſti ſequãt̃. Rhytmos:cõſonãtia q̃ cõſtat ſpatio tẽpoꝝ & numero ſyllabaꝝ. Trãſit ab eo: fit ab anapeſto q in tẽporibus nõ differt a dactylo q rhythmi nomẽ cõe cũ anapeſto tenet. Leue p̃ſidiũ eſt:duos anapeſtos reddũt hæc uerba. Nã ubi libido: Craſſus ĩ libris de oratore apud Ciceronẽ. Ita:tollat̃ ita m & aſcribat̃ nã. Sinalæphe.i. abiectio & cõpreſſio liꝝ. Vnde:emẽdet̃ ut duæ. Solẽt poni: emẽda ſonẽt & poni tollat̃. Mollior:ſuauior anapeſt⁹. Spõdeo:adde uel bacchio nã deeſt. Bacchio:q ẽ ex breui & duab⁹ lõgis. Mutes:deeſt idẽ. Nõ me capit:nõ decipit me. Nõ me capit ut a magnis:quendã numeꝝ a plurimis probatũ ei nõ placere. A magnis:p̃ſertim Ariſtotele q probauit eũ uehemẽter:ut ſẽtit Fabi⁹ cũ Cicerone:q ait duplicẽ eẽ:nam aut e lõga ẽ & trib⁹ breuibus:q numer⁹ in prĩo uiget: iacet ĩ extremo:aut totidẽ ĩ breuib⁹ & lõga:ĩ quẽ optie cadere cẽſent ueteres:ego ũ plane reiicio:ſed alios antepono. Nã ẽ & ipſe una plus breui anapeſt⁹.i. nã reddit anapeſtum una breui ſyllaba ſupantẽ ut ẽ in his uerbis facilitas agilitas. His:magnis uiris. Illũ: pæona. Loq̃ndi:expl:cãdi res curſi. Gaudet:pæon. Vel:emẽdet̃ &. Nr̃a:troche⁹ ẽ. Trimetri:iãbici p ſe ipſe.n.pæon finẽ trimetri facit. Cõtrarius:ei peõ q̃rt⁹. Stabilẽ:lõgã:grauẽ. Celeres:breues. Hoc:peõe q̃rto. Meliores:aptiores & Cic.ait alios añpono. Tot⁹ uero hic loc⁹:his q̃ hacten⁹ Fabi⁹ p̃cepit iniicit uelut habenas nec curioſos ĩ pedib⁹ obſuandis oportere:nos ẽt monẽs nec oĩno negligẽtes:aureſq; cõſulẽdas:Sed ut facilior & dilucidior cõponẽdi rõ habeat̃:Martianũ capellã ſequemur:q de huiuſmodi re libro qnto ĩ hãc ferme ſniam diſſerit. Igit̃ quum oĩs dictio in clauſula extrema aut ſaltem monoſyllaba:aut ad ſũmũ tetraſyllaba & pẽtaſyllaba ſit: aduertẽdũ ẽ q̃p ſi monoſyllaba lõgaq; ſit eã trocheus p̃cedere debet:ut apud Ciceronẽ nõ ſcripta ſed nata lex. Si uero fuerit breuis iãbus aut anapeſt⁹ ei p̃ponat̃:ſed q̃nq; Cicero p̃ponit ſpõdeũ:ut pro Põpeio a p̃donibus capta atq; oppreſſa ẽ. Si ultima dictio biſſyllaba fuerit:& aut iãbũ aut pyrrhichiũ reddit ſpõdeus p̃cedat: ut tenui ſuos meos. At ſi ſpõdeũ trocheũ ue fecerit:recte eis iãbus p̃fert:ut prĩa cõtinet bonos ciues:& afferas caput legis. Vitãdi ſũt duo iãbi & iãbus & pyrrhichi⁹ & pyrrhichii duo. Itẽ añ trocheũ aut ſpõdeũ pyrrhichi⁹ nõ collocabit:nec poſt trocheũ iãbus aut pyrrhichi⁹:reddit.n.finẽ pẽtametri uerſus ut aſpice fata mea: cõcinne• itaq; claudẽt duo trochei & troche⁹ cũ ſpõdeo:ut q̃ maximi principes ſola curãt. In uerbis triſſyllabis ſuãdũ ut moloſſus ſit ultimus quẽ ĩterdũ p̃cedit tribrachus:male claudit bachi⁹ p̃cedẽte trocheo. In tetraſyllabis be

figamus ſi nõ turpe duceret. Sed hic ẽ illud ĩane quod dixi. paululũ.n. moræ damus ĩter ultimũ atq; pximũ uerbũ:& turpe illd̃ iteruallo quodã pducimus:alioqn exultãtiſſimũ & trimetri finis quis nõ turpe duceret? ſicut ille ore excipe liceꝛt ſi iungas laſciui carmis ẽ:ſed ĩter punctiſ qbuſdã & trib⁹ q̃ſi initiis ſit plenũ auctoritatis. Nec ego cum p̃cedentes pedes poſui legẽ dedi:ne alii eſſent: ſed quid fere accideret: qd̃ in p̃ſentia uideꝛtur:optimũ oſtendi: & quidẽ optie eſt ſibi iũct⁹ anapeſtus:ut qui ſit pẽtametri finis: uel rhythmõs quod nomẽ ab eo trãſit. Nã ubi libido dominat̃ inocẽtiæ leue ẽ p̃ſidiũ. Nã ſynalœphe facit ut de ultiæ ſillabæ p una ſonẽt mollior fiet p̃cedẽte ſpõdeo:uel bacchio: ut ſi mutes idẽ leue inocẽtiæ p̃ ſidiũ ẽ. Nõ me capit ut a magnis niris diſſentiã: pæon:q ẽ ex trib⁹ breuib⁹ & lõga. Nã eſt & ipſa una plus breui anapeſtus facilitas & agilitas: qd̃ qd ita placuerit iis nõ uideo: niſi quod illũ feꝛ p bauerit:quib⁹ loquẽdi magis q̃ ornãdi ſtudiũ fuit. nã & ãte ſe breuib⁹ gaudet pyrrihichio & choreo ne nr̃a facilitas. ac p̃cedẽte ſpõdeo: tamẽ plane finis eſt trimetri: cũ ſit p ſe quoq; ei cõtrarius principiis merito laudatur. Nam & primam ſtabilem & tres celeres habet: tamen hoc quoque

neclaudit Ionic⁹ mior post trocheū pro quo nō ē ponēd⁹ spō de⁹: Ionic⁹ át mior cōstat ex duab⁹ breuibus & totidē lōgis: maior huic cōtrarius ē huiusmodi ille de numeris dicit. Silia & cōsultus additq; qđ ī mono syllabis breuē breuis & lōgā lōgæ male seqt̄: Reliq̄ apud eū leges. Tot⁹ uero hic loc⁹: neq; q̄ cē nimiā curam cōpositiōi ipēdēdā. Tractaſ: discutiť. Ferri: a stilo & sniis q̄ uerba uehūt. Fluere: cōtinue labi sine iterruptiōe & mora. Præponēdis: pōderādis. Cōsenescat: hebescat: & nimiū imoreť. Potiorib⁹: pstātiorib⁹.

Pōdere regæ: grauitate sniaæ. Si qdē relicto regæ: ītio eni de oratore. Nitore: q ē ī uerboæ delectu. Tesserulas: Tesserulas quattuor angulorum: ut sunt Tassilli Terentius: Ita uita est hominū q̄si cū tessaris ludas. Tessera enim est corpus solidum quod constat plāicie & altitudine. Planities quā epiphaniā uocāt lōgo & lato distēdiť. Tessera igiť cub⁹ ēt & stereon dr: auctor ē Macrobi⁹: Tessera itē signū qđ militib⁹ dať. Liui⁹ ī octauo: Et tessa data icolumes relati. Lucili⁹ poeta satyr⁹ cui⁹ uersus ī Albutiū apđ Ci. ī ītio de oratore hi sunt. Quā lepida sinthes cōpositæ ut tessulæ oēs arte pauimēto atq; emblemate uermiculato.

Cōmutet: cōuertat ipsas tesserulas. Lexis uermiculate ī se: facilitatis formæ q̄ ī se ē uermiculta & minuti cōtexta: ut ē museatū & pauimētū licostratū. i. puis lapill' stratū. Lexis & si dictioné & locutioné significat tñ Fabi⁹ lib. x. sic hēt: Formæ q̄dam facilitas: q̄ apđ græcos lexis noiať. Refrigereť: remoreť ad scribēdū ille curiosus pedū obseruator

Si calor & ipet⁹: feruor & cōcitatio q̄ ē in sniis. Vt quoæ silitudo q̄ equos oro: & eq tes scribēti⁹ assimillat. Impetū: uehemētē motū. Quasi nō fuerit: legēdū arbitror q̄si ń fuerit cōpositio deprehensa: sicut poema qđ nemo. Quasi: ironia ē eadē. n. rōe iuētus ē oronis numerus: q̄ & metæ poeticū priusq; fuit carmē: q̄ ei⁹ obseruatio. Perito initio: a pitis. n. iuētū ē. Mēsura: ītio. In hoc oois cōpositiōe. Cōponet: cōforma bit. Silia: hoc ē numerosa Neq; uero tā sūt nō tā pedes q̄ uniuersā cōprehēsioné ītēdēdā.

Pedes: q ī pricipio aut ī clausula sūt oois. Cōpositio: fluxus. Partes: pedes. In poemate: i ope poetico. Satis igiť milta: exercitationé scribēdi & ips dicēdi faciet nos cōponere numerose. Neq; uero tā sūt: nō tā pedes q̄ uniuersā cōprehēsioné ītēdēdā. Versificatō: uersuū cōpositio. Cōpositio. i. numerus. De illī: de uersu & cōpōne. Optime aūt de illis: iudicio quodā auriū cōpositionē cōstare. Fauni uatesq; canebāt: ennius ut ī oratore Ci. Plena: suis numeris uerbisq; pfecta. Parū expleta: impfecta & inania. Desiderāt: legať cōsiderāt. Fragosis: aspis dissonis & hiulcis. Leuibus: politis. Cōtortis: emissis cū ipetu. Stabilia: graua. Clauda: qb⁹ deest aliqd pserti in numeris. Fastidiunt: per fastum contemnunt: metaphora a stomacho. Voluptatem: quæ ex apta compositione accipitur. Si feratur durius: si duram faciat conclusionem mutandus est. Quædam uero tradi: quædā tradi arte non posse: ideo naturam ducem sequendam: cui naturæ ars inuenit. Arte: præceptione. Num interrogatio est: non enim præcipere possumus in quem simus transituri obliquam: & an in rectum: an in iocādi casū figuræ nō de stilis dicit: sed de formis dicēdi. nouatis aliq̄ arte rēotisq; a ui & rōe primū se offerente. Laborāt. i. laborē conatūq; hūt Quæ: deleať. Succurrūt: facile offerūť & cōpōne uaria ſæpe.

meliores alios puto. Totus uero hic loc⁹ nō ideo tractaſ a nobis: ut oro q̄ ťieri debet ac fluere de metiēdis pedib⁹ ac ppendēdis syllabis cōsenescat Nā id tū miseri tū ī minis occupati ē. Neq;. n. q se totū ī hac cura cōsūpserit potiorib⁹ uacabit: si quidē relicto rerū pōdere ac nitore contēpto tesserulas (ut ait Lucillius) struet: & uermiculate ī se lexis; cōmutet. nōne ergo refrigereť: si calor & ipetus pereat: ut equorū ipetū q dirigit iminuit: & passus qui æq; cursū frāgit: quasi nō fuerit ī cōpositiōe deprehēsi: sicut poēa nemo dubitauerit pito quodā ītio fusū: & auriū mēsura: & sil'r decurrentiū spaciorū obseruatiōe eē generatū: mox ī eo reptos pedes. Satis igiť ī hoc nos cōpōet multa scribēdi exercitatio: ut extēpore ēt sil'ia fūdamus. neq; uero tā sint ituēdi pedes q̄ uniuersa cōprehēsio: ut uersū faciētes: totū illū decursū: nō sex uel quiq; ptes: ex quib⁹ cōstat uersus aspiciunt. Ante. n. carmē ortū ē q̄ obseruatio carmis. Ideo q; illd: Fauni uatesq; canebāt: Ergo quē ī poēate locū habet uersificatio: eū in orōne compositio. Optie át d' illa iudicāt aures: q̄ poema sentiūt: & parū expleta desiderāt: & fragosis offēdunť: leuibus mulcenť: & cōtortis excitanť: & stabilia pbāt clauda deprehendūt: redūdātia & nimia fastidiūt Ideoq; docti rōnem cōponēdi itelligūt ēt idocti uoluptatē. Quædā uero tradi arte nō possūnt: mutādus ē catus si durius is quo cœperamus ferať: num in quē transeamus inde ꝓcipi pōt figu ī laborāti & cōpositōi uariata sæpe succurrūt: q̄

Cū oratiōis ſchemata duoꝝ ſunt generū dianeas ad oratores ptinent: lexeos uero ad grāmaticos eadē dicim⁹ & exornationes: q̄ aūt uerboꝝ ſūt aut ſentētiaꝝ: ut Cicero tradit: & Fabius. Sentētie ſentētiaꝝ legaī.

Præſcriptū. lex determiatio. Occaſiōib⁹ aptis temporibus. In re p̄ſenti. i. in loco de quo agit. Eniuero: ſed certe. Spatia: proceſſus uerborū. Quod certe. nullū aliud.

Circūductiōibus. i. piodiſ cōprehenſiōib⁹ Vacaī: nō plenū eſſe. Neminē ueſtꝝ ignorare arbitror iudices. locus ex ſeptimo uerrinarum. Neq̄: erat aſperum. ſi hos dixiſſet.

Sentētiam: ipſo auditus iudicio. Accipit perſuadet: ſibi. Geminatione: geminatiōnem intelligit illa uerba atq̄ hanc oppinionem populi Romani. Ad ſenſum: ad audiū. Caſū: & ſine prudenti iudicio. Faciat quidem: legendum puto audeat quod ſit.

Natura: ipſo aurium naturali iudicio: q̄d quidem eſt artificioſum. Vbi quoq̄: genere. certis enim in locis certis numeris uti decet. Ea duplex: obſeruatio. Cicero ait omnino duo ſunt quæ condiant oratiōem uerborum numerorūque iucunditas. In uerbis ineſt quaſi mareria quædam: in numero autem expolitio. Fabius uero hoc loco alteram obſeruationem eſſe inquit in ſpatiis mēbrorum & periodorum. Ea duplex obſeruatio: duo obſeruari in cōpoſitiōe pedes & cōprehēſiōes ex pedib⁹. Inciſū qd ſit & eq̄le

Alterā: uero ī pedibus e qb⁹ dixit. Ad cōprehenſiones: ad ſpatia quæ pedibus terminaī. Inciſum: q̄d & ipſe Cicero articulū appellat: ēq̄ quū ſingula aut pauca uerba interuallis diſtīguunt cæſa oīoe. Senſus cōcluſus: ſentētia finita. Cicero ī libris de oratore

Tale ē. n. q̄d Cicero: In oratore. Domus: tibi deerat: hucuſq̄ iciſū. Teſtes dare uolum⁹: ex corneliana ſcda loc⁹: uacatq̄ iciſū ē. mēbꝝ: q̄d & colū dī: & ē res breuiī abſoluta ſine toti⁹ ſniæ demōſtratiōe. Idē: tale eſt exēplū. O callidos hoīes: ex eadē cornelia nubi ait: o callidos hoīes: o rē excogitatā: ingenia metuēda. Perfectū ē: qa abruptū toto corpe. Vt p ſe manus & pes: Ci. ī ea/dē. Eē: tollaī. Vi ñ hēt: nihil efficit. Vt p ſe: ſeorſū & ſepati. Eē corp⁹: id q̄d ex mēbris cōficiī. Extrema concluſio: finis ultimus. Quē q̄ſo: ī optimo geneī dicēdi hoc etiā aſſerit. Quā cōcluſionē: hoc ē terminū

Breuiſſ: mā: ē enī ex duobus mēbris: q̄ nō pōt eē breuior ut ille ait. Itaq̄ fere iciſa: iciſa & mēbra fere mixta eſſe. Cicero ī tertio de oratore: & de optīo genere dicēdi. Genera ei⁹: piodi. Siplex: ſine iciſ & mēbris: q̄d gen⁹ Ci. ita dfinit cōtinuatō ē dēſa & cōtinēs frequētatio uerboꝝ cū abſoloe ſniaꝝ cum oratiōis: tum ēt ſententiæ nam p̄ſcriptū ei⁹ rei nullū eſt? occaſionibus utendum: & cum re p̄ſenti deliberandum. Enimuero ſpacia ipſa quæ in hac quidē parte plurimū ualent: quod poſſūt niſi auriū habere iudiciū: cur alia pauciorib⁹ uerbis ſatis plena: uel nimium: alia plurib⁹ breuia & abſciſſa ſunt? Cur in circunductionibus ēt cū ſenſus finitus ē: aliquid tamē loci uacare uideaī? Neminem ueſtrū ignorare arbitror iudices: hunc p hoſce dies ſermonē uulgi atq̄ hāc opionē po. ro fuiſſe. Cur hoſce potius q̄ hos? neq̄. n. erat aſperū: rōnem fortaſſe nō reddā: ſententiā eſſe melius: cur nō ſatis ſit ſermonē uulgi fuiſſe. Cōpoſitō. n. patiebaī ignorabā: ſed ita ut audio hoc anius accipit: plenū ſine hac geminatione nō eſſe. Ad ſenſū igitur referenda ſūt: nequis ſatiſ forte q̄d ſe uerū quid iucundū ſit intelligere: quod fit quod natura duce melius q̄ arte: ſed naturæ ipſi ars inerit. Illud p̄rſus oratoris ſcire: ubi quoq̄ geneī cōpoſitionis ſit utendū. Ea duplex obſeruatio: altera quæ ad pedes refertur: altera quæ ad comprehenſiones: quæ efficiuntur ex pedibus. at de his prius. Diximus igitur eſſe inciſa membra: circuitus: inciſū: quanta mea refert opinio erit ſēſus nō expleto nūero cōcluſus: pleriſq̄ pars mēbri. Tale ē. n. quo Cicero utiī dom⁹ tibi deerat: at habebas: pecunia ſupabat: at egebas. Fiunt āt ēt ſingulis uerbis iciſa: ut dixim⁹: teſtes dare uolum⁹ inciſū ē diximus. Membrū āt eſt ſenſus mēbris concluſus: ſed a toto corpe abruptus: & p ſe nihil efficiēs ideo callidos hoīes: pfectum ē: at remotū a cæteris uim nō habet: ut per ſe manus & pes & caput & os eſt excogitatum. quando ergo inciꝑit corpus eſſe: cū uenit extrema concluſio: quē quæſo noſtrum fefellit: id uos ita eſſe facturos: quam Cicero breuiſſimam putat. Itaq̄ fere inciſa & membra mixta ſunt: & concluſionem utiq̄ deſiderant. Periodo plurima nomina dat Cicero ambitum: circuitum: cōprehenſionem: cōtiuationē: circumſcriptionem. Genera eius duo ſūt alterū ſimplex: cum ſenſus unus longiore ambitu circūducitur: alterū quod cōſtat mēbris iciſis quæ plures ſenſus habēt: aderat ianitor carceris

Longiore ambitu: circuitu oronis. Alterum q uod: hoc Cicero ad herēnium cōpar appellat: habetq; in se membra quæ constant ex pari ferme numero syllabaꝝ. Incisis: deest que. Quæ plures: apud diomedē est quod plures. Aderat ianitor. ex septimo uerrinarum locus. Et reliqua: quæ sequuntur. Habet periodos membra: Cicero ait constat ille ambitus & plena comprehensio e quattuor fere partibus: quæ membra dicimus: ut & auris impleat: & neue breuior sit q̄ satis sit: neq; longior ne breuitas defraudasse aures uideat: neue longitudo obtudisse. Diuersus legatur inuersus. A Cicerone: qui in libro de optimo genere dicendi ait e quattuor igitur q̄si hexametroꝝ instar uersuū qd sit cōstat fere plena cōprehensio.

& carnifex prætoris: & reliqua: habet piodos mē bra: sed mihi sine dubio iuersus numerus: uidet quattuor: sed recipit frequenter & plura modus eius a Cicerone: aut quattuor senariis uersibus aut ipsius spiritus mō termiatus præstare debet: ut sensū concludat sit apta: ut intelligi possit: nō i modica: ut memoria contineri. mēbrum lōgius iusto tardū: breuius stabile ē. Vbicūq; acriter erit & instanter pugnaciterq; dicendū membrati cæ simq; dicemus. Nam hoc i oīone plurimū ualet: adeoq; rebus accōmodata cōpositio: ut aspis asp os etiā nūeros adhiberi oporteat: & cū dicēte at q; audientē ihorrescere: mēbratim plerūq; narra bimus: aut ipsas periodos maioribus iteruallis: & uelut laxioribus modis resoluem⁹: exceptis quæ non docēdi grā: sed ornādi narrantur: ut in Ver rem ꝓserpinæ rapt⁹. Hic. n. lenis & fluens cōtex tus decet: piodos apta ꝓœmiis maiorū causarū: ubi solicitudie cōmēdatōe miratiōe res eget. Itē cōmunib⁹ locis: & in oi amplificatione: sed po/ cit tū austera si accuses: tum fusa si laudes: mul/ tum & i epilogis pollet: totū aūt adhibendū est: quod sit ampli⁹ cōpositionis genus: cum iudex nō solum rem tenet: sed etiā capt⁹ est oratione & se credit actori: & uoluptate iā ducit. Historia nō tā finitos numeros: q̄ orbē quendam contex tumq; desiderat. Nanq; omnia eius membra cō nexa sunt. Et quoniam lubrica est ac fluit: ut ho mines: q manib⁹ inuicē apphensis gradū firmāt cōtinet & cōtinent. Demonstratiuū gen⁹ oē fu siores habet liberioresq; nūeros: iudicialeq; & cō cionale: ut materia uariū ē: sic & ipsa collocatio uerborū: ubi iā nobis ps ex duab⁹ qua mō feci m⁹ secta tractāda ē. Nā qs dubitat alia lēi⁹: alia

Modo spiritus: mēsura unius ipetus enun ciādi. Cōcludat: Cicero ait: sed quæ icisim aut mēbratim efferuntur uel aptissime ca dere debēt. Sit apta: ipsa periodus. Mem brū: colū. Lōgius iusto tardū: lētū sine ui.

Vbicūq; Cicero quoq; ait in his locis uale re incisim & mēbratim tractā oronem quū aut arguas aut refellas. Pugnaciterq; & cō tētiose. Vbicūq; acriē: ubi ꝑ mēbra incisa loquēdū est. Cæsim: incisim ꝑ interualla. Cicero inqt nec ullū genus ē dicēdi aut me/ lius aut fortius binis aut ternis fere uerbis ñ unq̄ singulis paulo alias pluribus. Accom modanda: ad aptāda. A deterioribus acco modāda: accomodādā reb⁹ cōpositionem.

Vt aspis: Asōera. n. aspera sunt cōpositiōe exasperāda: & lenia molli deliniēda. Aeq̄ ihoresce re: æq̄liter cōmoueri. Narrabim⁹: iu narratiōe mēbris utemur: ut lōgiores pe/ riodos faciemus. Interuallis: spatiis. No dis laxiorib⁹: lētiorib⁹ uiculis. Quæ non docēdi: narrationū q̄ attinēt ad cās ciuiles duo sūt genera: unū quo rē gestā ad cām pti nentē narram⁹: ut doceam⁹: alteꝝ: qd aliq̄ de cā incurrit ut delectādi & ornādi & dē disgressoriū. In Verrē: lib. vi. Prosꝑpinæ rapt⁹: narrat. Cōtext⁹: cōpositio. Perio dos. Cōtiuatio illa sine mēbris: q̄ qdē ñ spū ꝓnūciātis termiari debet: sed nūero coacta iisster. Nā ut ad Qu. fratrē Ci. rudis & ido cta putāda ē illa sine intuall' loq̄itas ꝑnis & profluēs. Proœmiis: exordiis. Solici/ tudie: cura ut excitēt affect⁹. Itē: sil'r apta erit cōib⁹ locis: q tū actoris sūt tū defensoris.

Et i oī: deleat sed. Res idipm qd agit. Austera: aspa. Fusa: spatiosa Pollet: excel lit. In epilogis: i cōclonib⁹ & poronib⁹. Adhibēdū: afferēdū. Quod sit ꝑpli⁹. i. qd sit sublimi⁹ & magnificēti⁹. Tenet rē: cām itelligit. Capt⁹ē: dlectat. Et se credit actori & nihil metuit ifidiaꝝ ab oratōr: nā si añq̄ hoc fuerim⁹ cōsequuti: ꝑpliori oīōi utemur: suspecti erim⁹: & fides ꝓnob ñ adhibet. Hi storia: q̄ cōpōne uti i historia oporteat do/ cet. Est āt historia narratio rei gestæ. Fini/ tos nūeros: clausulas nūerosas. Quā orbē: q̄ iflexū quēdā ubi tāq; uerti & semiqescet. uox sēsusq; uideat. Cōtextū: cōnexā cōpōnem. Lubrica: fluxa labilis. Vt hoies: e choreis ductū exēplū quū bini icedūt & se firmāt. Cōtiet: sustētat seq̄ntia & sustētat. Oē gen⁹: siue i laudē siue i dedec⁹. Fusio res: lōgiores. Libiores: ñ ado mēbris cæsos: nā āpliorib⁹ sīiis rectiorib⁹q; uerb & q̄si plēo ore ēmōstram⁹

Cõcioãle:deliberatiuũ. Vt materia: argumẽto. Sic & ipſa collocatiõe: ſic ẽt cõpoſitiõe. Ex duab9:ĩ q̃s diuiſit ꝓiodũ Leni9:lenti9. Nã dubitat alia:aliter ponenda eſſe. Nã dubitaʒ:lege nã nõ dubitaʒ. Cõcitãti9:uehemẽti9. Sublimi9 magnificẽtius. Pugnacius:nũeroſius uehementi9. Spatium:productionem. Claritatem: reſonantiam earum uocalium quæ meli9 ſonant. Vocabula potius:emendetur uocalium poſcant. Breuibus argumenta:argumenta & partitionem:locoſq; breuib9 gaudere. Breuibus:eclipſis eſt uerbi componi. Acceſſerim:addiderim & fauerim. Vnã:præcipuam. Vt apd̃ aſinium dixit:qualem ſcripſit Aſinius pollio. Si Cæſar:procemium Aſimii. Vſus eſt:nõ equidem. Pro milone:q accuſatus eſt cædis. Pro Cluentio:qui ueneficii reus fuit. Pro ligario:qui accuſatus eſt ꝙ fuiſſet Cæſaris aduerſarius. Nam iudicis animus:uarie præponẽdũ iudicis animum. Tardiores:qui conſtent ex lõgis ſyllabis. Cicero inquit curſum contentiões magis requriunt expoſitiones rerum tarditatẽ: Miſtos nominibus:qui complectanʒ noĩa quæ faciunt ſtructuram planiorẽ:uerba eni & ſi plerũq; collectam & denſam:tñ aliquãdo erectam reddunt orationem. Nam &: nam ex emendeʒ. Breuioribus periodis:q̃ conſtent ex paucis membris. Acria: uehementia ut fiunt in confutatione & in reprehenſione. Citata:accelerata. Nondum: non tamen legendũ. Vt celeria:placet magis quæ celeria. Illa:argumenta ſublimia q̃ libus in amplificationibus utimur. Spatioſas:longas. Claras:ſonoras. Amplitudinem:ſpatioſum curſum. Dactyli quoq;: ẽt dactyli pedis:quãuis breues habeat. Etiã ſi:emendetur & ſi. Pleni:eclipſis uerbi ſũt: Cõcitantur:impelluntur accelerantʒ. Pulſum:motum & erectiõem frequẽtiuſq; ſeſe erigunt. Inſurgunt:attolluntur ita ut quaſi inuadentes non ſuperentur & ſuperent. Nituntʒ:conantur ſiue incedunt. Creſcunt a breui enim augentur in lõgam. Choreis: trocheis. Cadunt:deſinunt & proſternũt. Submiſſa:humilia ut cõmiſeratio. Epilogis:cõcluſiõibus:quæ & ꝓ oõnes dicũtur.

& concionale:ut materia uariũ eſt: ſic & ipſa collocatiõe uerborũ:ubi iã nobis pars ex duab9 q̃s mõ fecim9 ſecũda tractãda ẽ. Nã q̃s dubitat alia leni9:alia cõcitatius:alia ſublimi9:alia pugnaci9: alia gratius:alia grauius eſſe dicẽda? Grauibus ſublimib9 ornatis lõgas magis ſyllabas cõuenire Ita ut lenia ſpaciũ:ſublimia & ornatã claritatem quoq; uocaliũ poſcãt potiuſq̃ ĩ iis cõtraria: magis laudarẽ breuib9 argumẽta: ptitiões iocos & quicquid ẽ ſermõi magis ſimile. Itaq; cõpõem9 ꝓœmiũ uarie:atq; ut ei9 ſẽſus poſtulabit. Neq;. n. acceſſeri Celſo:q unã q̃dã huic parti formã dd̃it:& optimã cõpoſitionẽ eẽ ꝓœmii:ut apd̃ Aſiniũ dixit:ſi Cæſar ex oib9 mortalib9:q ſint ac fuerit poſſet huic cãe diſceptator legi:nõ q̃ſq̃ te poti9 optãd9 nobis fuit: nõ q; negẽ hoc haud bene eẽ cõpoſitũ: Sed q; legẽ hãc eẽ cõponẽdi ĩ oibus ꝓncipiis recuſẽ. Nã iudicis anim9 uarie ꝓparaʒ: tũ miſerabiles eẽ uolum9 tũ modeſti: tũ acres: tũ graues: tũ blãdi: tũ flectere: tũ ad diligẽtiã hortari. Hæc ut ſũt diuerſa natura diſſimilẽ cõponẽ di quoq; rõnẽ deſiderãt: an ſiſib9 Cicero uſus ẽ nũeris ĩ exordio ꝓ Milõe: ꝓ Cluẽtio: ꝓ Ligario Narratõ fere tardiores: atq; ut ſic dixeri moleſtiores deſiderat pedes: & noib9 maxie mixtos. nã ex uerbiſut ſæpi9 pſſa ẽ: ita iteri iſurgit: ſed doceri & ifigeʒ animis res ſẽp cupit: qd̃ minime feſtinãtiũ opus ẽ. Ac mihi uideʒ tota narratio conſtare lõgiorib9 mẽbriſ: breuiorib9 ꝓiodis argũẽta acria & citata: pedib9 quoq; ad hãc naturã accõmodatis utanʒ. Nõdũ. n. ita ut trocheis: quæ celeria quidẽ: ſed ſine uirib9 ſũt. Verũ q̃is ſit breuibus lõgiſq; mixta tamẽ plures lõgas q̃ breues habẽtia. Illa ſublimia ſpacioſas claraſq; uoces hũt: armãt ãplitudinẽ dactyli quoq; ac pæois ẽt ſi maiori ex ꝓte ſyllabis breuib9: tꝓib9 tñ ſatis plẽi: aſpa cõtra his maxie cõcitatis: non ſolũ ꝙ ſint e duabus mõ ſyllabis: eoq; frequẽtõrẽ quaſi pulſũ hũt quæ res lẽitati cõtraria eſt. ſed etiã ꝙ oibus pedib9 inſurgunt: & a breuibus in longas nituntur: & creſcunt. Ideoq; meliores choreis qui a lõgis in breues cadunt: ſubmiſſa qualia in epilogis:

Lentas:longas:syllabas. Minus exclamantes:longæ syllabæ planæ sunt & quietæ:breues uero celeres & subsultantes cũ clamore. Celsus:rhetor supiorẽ dignioré & præstantioẽ. Quam quidem nos scire docere mꝰ:de qua traderemꝰ præcepta. Tarda:ignaua. Et supia:mollis:Martialis:Nusq̃ delitiæ supiniores. Verum nisi:Cicero sic præcipit compositæ & apte sine sententiis dicere insania est:sententioſe autẽ sine uerborum ordine & modo & infantia:sed eiusmodi tñ infantia ut q ea utantur non stulti hoies haberi possint. Per si id q̃rit satis odiosa:emẽdet per se id q̃ritur nisi satis odiosa. Per se.i.seorsũ a pedũ ratiõe. Id:cõpositionis genus. Non poterit:compositio illa super ior. Deniq; ut semel finiam:sic cõponendũ ut prunũciandũ. Quum ad pronũciandũ:pronunciationi enim subseruire cõpositio dbet:aliter enim exordium:aliter narratio:aliter argumentatio: aliter ironia: cõpõi debet. An nõ procemiis:interrogatio eius quod negari non possit. Ipso motu:ipso gestu. Fusi ac fluentes:longi & sine asperitate continui. Deiecti:demissi humiles

lẽtas & ipsa & minꝰ exclamátes exigũt. Vult eẽ Celsus aliq̃ & supioré cõpositionẽ: q̃ qdẽ scire nos docerm̃ꝰ:sed sit necesse ẽ tarda & supia. Verũ nisi ex uerbis atq; sentẽtiis p se id q̃rit nisi satis odiosa eẽ nõ poterit. Déiq; ut semel finiá sic fere cõponẽdũ:quo mõ pnũciádũ erit. An nõ proœmiis plerũq; sũmissi: nisi cũ i accusatõe cõcitádꝰ ẽ iudex:aut aliqua indignatõe complenduꝰ. In narratione pleni atq; expressi: in argumentis citati:atq; ipso etiam motu celeres sumus: ut in locis ac descriptionibus fusi ac fluẽtes. In epilogis plerunq; deiecti & infracti: atq; corporis quoq; motus sua quædam tempora & signa pedum non minus saltationi: q̃ modulationibꝰ adhibet musica ratio numerorum. Quid non uox ad actus accõmodatur:natura ipsarum de quibus dicimus rerum:quo minus id mirũ in pedibꝰ oõnis:cum debeant sublimia ingredi:lenia duci:acria curreꝛ: delicata fluere. Itaq; ubi est necesse: affectamus etiam. Tumor rerum ex spondeis at iambis maxime continetur: Hyperargus:scæptra mihi licuit pelops. At ille comicus æque senarius quem trochaicum uocant pluribus choreis qui trochei ab aliis dicuntur. Pyrrhichius q dem decurrit: sed quantũ celeritatis :tãtum grauitatis amittit: Quid igiť faciá? nõ eá ne nũc quidem. Asperum uero & maledicum dictum etiá in carmine iambis crassatũ. Quis hoc potest uidere? quis potest pati? nisi impudicus & uorax & aleo? In uniuersum autem si sit necesse duram potius atq; asperam compositionem malim esse q̃ effœminatam:& eneruem:qualis apud multos: & quottidie magis lasciui sumus. Sin tono rũ modis saltitantes:ac ne tam bona quidem ulla erit: ut debeat eẽ cõtinua:& p eosdẽ semp pedes ire. Ná & uersificandi genꝰ ẽ unã legem omnibus sermõibus dare: & id cũ mãifesta affectione cuius rei maxie cauẽda suspicio ẽ: tũ ẽt tediũ

Infracti:ualde frãcti:debiles:& quasi singulatim pronunciãtes. Sua:propria. At qui: in motu etiam corporis inquit quædam tempora & signa pedum ratione musica adhibentur:siue saltemus:siue modulemur:legatur autem hoc loco. Motu:nõ motus:& signa non ad signa:& quid nõ quod nam interrogatio est. Item ad actus non ad artus. Ad actus:ad res quæ aguntur & actiones ipsas:quanquam actus etiam dicuntur spatia canticorum in comœdiis & tragœdiis. Ingredi:incedere. Quo minus id mirum: similitudo ex tragico & comico. Duci:lenta compositione sequi. Affectamus:ambitioſe appetimus:aptam compositionem. Tumor etiam rerum: sententiæ tumidæ & sublimes: deleaturque etiam. Hyperargus:uersus est tragicus ex thyestide: in quo prima ureba græca sunt. hiper super: argus genitiuus est. Comicus: quo comici utuntur. Pluribus:trocheis repete continetur. Quid igitur: Terentianus ex eunucho uersus:qui fere ex pyrrhichiis constat. Aspere:legatur asperum uero & maledicũ dictum etiam in carmine iambus grassatur id est inuadit & sæuit. Quis hoc potest. Catulli sunt uersus in Romulum catamitum. In uniuersum autem:tolerandam magis diram & asperam compositionem. In uniuersum:omnino. Qualis apud multos: Catullus in Romulum catamitum. Effœminatam & eneruem:idest mollem delicatam & fractam. Lasciui:nimis delicati in componendo. Ac ne tam bona:uariam debere esse compositionem. Saltitantes: exultantes. Modis sintonorum:ad modulationem musicam:syntoni dicuntur qui tono & modulationi motu correspondent. Nulla: compositio. Et ideo:deleatur iõ. Genus uersificãdi.i.modus. Vnã legem: unũ cõpõnis ordinẽ. Sermõibus: uerbis. Id silis cõpositio. Affectãtiõe: cacozelia.

Ex ſimilitudine:Cicero ait ſed in orationis numero nihil eſt tam uitioſum q̄ ſi ſemper ē idem. Quodq; ideſt & quáto. Perdit:legatur perit:cōpoſitio enim illa quo dulcior eſt ſi rara magis faſtidiť:ſi ſit crebra & eadē derogatq; oratori fidem uacare hoc. i.uacuū eſſe tp̄s ad hoc faciendū. Ideoq; intima quædam :ſoluendū nonnūq̄ cōpoſitionem ad diſſimulandū eam. Intima:media illa quæ ſunt inter principium & clauſulas:uam cōprehenſio illa a capite ita fluit:ut ad extremum ueniēs ipſa conſiſtat:ut Cicero ait. Soluēda ſūt. ne cōtexta pedibus uideanť. Quædā ita maximi:q̄dā ſic magnū laborē exigunt:ne appareant labore facta. Sed neq; lōgioribus:cauendū ab hyp batis:& p̄mutatione uerbi idonei cum minus idōeo. Hyp̄batis:trāſgreſſiōib⁹ uerborū quæ ordinē turbant. Eius gr̄a:ob cōpoſitionē propter eā ſtudioſe & affectate nā ſūma ē artiū artem uelare. Aptum & idoneum:cōueniēs & propriū. Difficile: durū & aſpe㋓.Inſeri:cōtexi in or̄one. Decorem:elegātiam. Nō tamē mirabor:plus in dulſiſſe cōpoſitioni latinos:& Ciceronē a Demoſthene deſiuiſſe. Indulſiſſe:opam deciſſe. Veritatis:proprietatis. Gratiæ:lepiditatis. Deſciuit:defecit:nō eſt imitatus. Sūmus:ultimus. Egreſſo deſtinatū modū: q̄ p̄terūt cōſtitutū finē. Debet eſſe hōeſta: honeſtā:iucūdā:uariā cōpoſitionē eē debere. Cōiunctio:iūctura. Ratio: tria præterea eſſe oportere in cōpoſitiōe docet rationem uſum & curā. In adiectione: ut ſi curſus ipſe compoſitionis uideť eſſe nō plenus aliquid adiiciatur:ſi minus detrahať: ſi aſp mutenť uerba:ſed in hoc Ciceroīs illud ſeruandū eſt quæ uitia qui fugerit:ut neq; uerbum ita traiiciat:ut id de induſtria factū intelligatur:nec inferciens uerba quaſi rimas expleat:nec minutos numeros ſequēs concidat:delumbetq; ſim̄as:nec illa ulla cōmutatione in eodē ſemp uerſeť genere numeroꝝ is oīa fere uitia uitauerit. Vſus.ſ.eſſe d̄bet.

Vt ſentiendi atq; loquēdi diſſimulatio ſit prior:ideſt ut ante omnia nō uideamur numeros ſentire:numeroſeq; loqui. Cura magna ut ſentiendi:cura præcipue in diſſimulatione. Præcipua numerum: legatur præcipua ut numeri. Non acceſſiſſe:non additos ſuiſſe:& de induſtria factos. Arceſſiti: allecti & affectate petiti.

ex ſimilitudine: ac ſatietate creat quoq; eſt dulcibus magis perit:atq; fidem & affectus motusq; omnis:qui eſt in hac cura deprehēſus amittit:poteſt ei credere aut propter eū dol re & iraſci iudex cui putat hoc uacare. Ideoq; intima quædā quaſi ſoluēda de induſtria ſunt quædam ita maximi laboris ne laborata uideantur: ſed neq; longioribus q̄ oportet hyperbatis compoſitioni ſeruiamus:neq; eius gratia fecerimus:p̄pter quod feciſſe uideamur.& certe nullū aptum atq; idoneum uerbū permittemus gratia lenitatis.Neq; enim erit ullum tam difficile: qđ non commode inſeri poſſit:niſi q̄ in euitandis eiuſmodi uerbis non decorem compoſitionis quærimus: ſed facilitatem. Non tamen mirabor latinos magis indulſiſſe compoſitioni: q̄ atticos: quanuis minus in uerbis habeant ueritatis & gratiæ.Nec uitium dixerim:ſi Cicero a Demoſthene paululū in hac parte deſciuit.Sed quæ ſit differentia noſtri græciq; ſermonis explicabit ſummus liber. Compoſitio (Nam finem imponere egreſſo deſtinatum modum uolumini feſtino) debet eſſe honeſta: iucunda: uaria.Eius tres partes: ordo: coniuctio:numerus. Ratio in adiectione:detractione: mutatione:uſus pro natura rerum quas dicimus cura magna:ut ſentiendi atq; loquendi prior ſit diſſimulatio cura præcipua: ut numeri ſponte fluxiſſe non acceſſiſſe: ne arceſſiti & coacti eſſe uideantur.

Fabii Quintiliani de institutione oratoria liber decimus.

De copia uerborum.

Ed hæc eloquẽdi præcepta sicut cognitioni sunt necessaria: ita non satis ad uim dicẽdi ualent: nisi illis formæ quædã facilitas: quæ apud græcos λεξιν nominat: accesserit: quã scribendo plus: an legendo: an dicendo consequamur solere quæri scio: quod esset diligẽtius nobis examinãdum: cura si qualibet earũ rerum possemus una esse contenti. Verum ita sunt inter se connexa & indiscreta omnia: ut si qui flexus iisdem defuerint frustra sit in cæteris laboratum. Nã neq; solida atq; robusta fuerit unq̃ eloquẽtia: nisi multo stilo uires accepit. Et citra lectionis exemplum labor ille carẽs rectore fluit. Qui autem scierit quo quoq; modo sint dicẽda: nisi tãq̃ in procinctu paratã quidem ad omnes casus habuerit eloquẽtiã: uelut clausis thesauris incubabit. Non autem ut quicque præcipue necessarium est: sic ad efficiẽdum oratorem maximi protinus erit momẽti Nã certe cum sit in eloquendo oratoris officium positum: dicere autem omnia est: atq; hinc initium eius artis fuisse manifestum est. proximã deinde imitationem: nouissimã scribẽdi quoq; diligentiã. Sed ut peruẽiri ad summã nisi ex principiis non potest: ita procedẽte iã opere minima incipiunt esse: quę prima sunt. Verum nos non quo modo instituendus orator hoc loco dicimus. nam quidẽ aut satis: aut certe uti potuimus dictum est. Sed ut athleta: qui omnia iã perdidicerit a præceptore: nimirum quo genere exercitatiõis ad certamia p̃parãdus sit: ita eum qui res inuenire & disponere sciet: uerba quoque & eligendi & collocãdi rationem perceperit instruamus qua in oratione quę dicere: facer̃ q̃ optime: q̃ facillime possit. non ergo dubium est: quin ei uelut opes sint quædam parandæ: quibus ubicunq; desideratum erit: possit ei constare copia rerum ac uerborum: sed res proprie sunt cuiuscunque causæ aut paucis cõmunes. Verba in uniuersas parãda: quæ si in rebus singulis essent singula: minorem curã postularent: nã cũcta se se cum iis protinus rebus offerent: sed cum sint aliis: alia aut magis propria: aut magis ornata: aut plus efficientia: aut melius sonantia: debent esse nõ solum nota omnia: sed in promptu: atque ut ita dicam in conspectu: ut cum se iudicio

Ed hæc eloquẽdi præcepta sicut cogitationi sunt necessaria. Vnde sibi uerboꝝ copiã dicendiq; facilitatem comparare orator possit hoc prologo elegãter: ut ꝓia Fabius ostendit. Hic ãt primus sensus mẽdis nõ uacat. Nõ. n. cogitatiõi sed cognitiõi ẽ legendũ: ut ẽ in qbusdã exẽplaribꝰ scriptũ. Ille uero genitiuꝰ formæ quãuis in oibꝰ sit exaplaribꝰ: mihi tñ a sensu agnosci nõ uidetur: fotsitan uero loco formæ castigatæ firma legeretur: sic aũt esse corrigẽdũ facile ex iis: quæ paulopost ab ipso Fabio præcipiuntur: colligi potest. Hunc enim referens locum sic scribit: sed dum assequimur illam firmã ut dixi facilitatem optimis assuescendum est. Ad quam scribendo plus an legendo an dicendo consequamur solere queri scio. Ad ꝓ positio: ut supuacua mihi uidetur expungenda. Non autẽ quicq; præcipue necessariũ est: ut particula uidetur, ascribẽda: hoc modo. Nõ autem ut qcq;

Nam certe cũ sit in eloquendo oratoris officium positum. Certe aduerbium ut superuacuum mihi uidetur eradendum.

Ita procedente iam opere iã minima incipiunt esse: quæ prima sunt. Iam particula iterato posita eradenda uidetur: ut legatur. Ita procedente iam opere minima uidentur esse. Sed ut athleta: qui omnia iam perdidicerit a præceptore: nimirũ quo genere exercitatiõis ad certamina praparandus sit: ita eũ q̃ res inuenire & disponere sciet: uerba quoque & eligendi & collocandi rationem percepe/rit: instruamus quam in oratione quæ dicere: facere q̃ optime q̃ facillime possit. Athletã pro athleta: ut legamus grãmatices ratio exposcit. Illud aũt uerbũ facere ut sensum potius implicans q̃ iuuans mihi uideꝰ eradendum. Vt legaꝰ qua in oratione quæ dicere q̃ optime q̃ facillime possit. Quæ si in singulis rebus essent singula. In ꝓ

positio mihi redūdare hoc loco uidetur eoq; expungenda.

Et q̄ idem significarent. Et copula sensus integritatē ptur/bās mihi eradēda uidetur. Solitos scio dicere: quo facilius & occurreret unū expluribus: & cum eēt usui aliquid si breue intra semetipsum rursus desideratur: effugiendæ repetitiōis gratia sumerent aliud: q̄ idem intelligi posset. Tot eroribus staret hic locus: ut mihi neq; pcipi neq; corrigi possit absq; magna uerborum imutatiōe: quæ cū mihi minus placet asterisco notetur: dum emendatius exēplar iueniatur. Id aūt consequimur optima legendo. Iuocali in e conuersa cōsequemur ut futuri sit temporis uidet̄ legēdum. Sed cui quoq; loco sit aptissimū. D littera ascripta quodq; p quoq; mihi legendm uidetur. Oibus. n. fere rebus uel præter pauca quæ sūt parū uerecunda: in oratione locus est. Ne Fabi⁹ in soloecismū manifestū conficiatur ille datiuus reb⁹ mihi uidet̄ expungendus. Noibus pterea nō reb⁹ in oratiōe est locus. Oia uerba exceptis de qb⁹ dixi: sunt alicubi optia & hūlib⁹ interim & uulgaribus op⁹: & quæ utiliore in pte uident̄ sordida: ubi res poscit proprie dicūt̄. Hūc locū eē deprauatū facile ex eo apparet: q uari- legit̄. In qbusdā nanq; exēplarib⁹ pro ultiore occultiore legit̄: sed ne sic qdē rect⁹ efficit̄ sensus. Forsitan aūt cultiore hoc est nitidiore legendū est.

Propter q̄ infantes a mutis nutricib⁹ iussu regū. Id apsa metico Egypti rege factū fuisse in Euterpe ab Herodoto copiose narrat̄. Infātes aūt illi Beccus q̄ lingua phrygū panē significat: clamasse tradunt̄: cū ad bimatū iā puēissent. ex quo psammetichus iudicauit Phrygas primos hoium fuisse cum ægyptii antea putarent̄. Alia etiā quasi ꝓpria rerū a liquarū sint noia tropicos quasi tū ab eūdē intellectū ferunt̄. Transposita hic dūtaxat quædā sunt uerba. quæ in sua loca sunt hoc mō referenda. Alia quæ etiā si propria rerum aliquarum sint, noia: tropicos tñ quasi ad eundem intellectū feruntur: ut ferrum; & dicentis ostenderint. facilis ex his optimorū sit electio: & quæ idem significarent solitos scio dicere quo facilius & occurreret unum ex pluribus: & cum esset usui aliquod: si breue intra semetipsum rursus desideratur: effugiēdę repetitionis gratia sumerēt aliud quo idē intelligi posset: quod cū est puerile: & cuiusdā infelicis opæ: tū etiā utile parū: turbā. n. modo cōgregat: ex qua sine discrimine occupet ꝓximū quodq;. Nobis āt copia cū iudicio parāda est uim orādi: non circulatoriā uoluptatem spectātibus. Id aūt cōsequemur optima legēdo & audiendo. Non. n. solū nomina ipsa rerum cognoscimus hac cura: sed cui quodque loco sit aptissimū. Omnibus enī fere uel præter pauca quæ sunt parū uerecunda in oratione locus est. Nā scriptores iāborum ueterisque comœdiæ etiā in illis sæpe laudātur. Sed nobis nostrum opus interim tueri satis est. Omnia uerba exceptis de quibus dixi: sunt alicubi optima & humilibus interim & uulgaribus opus: & quæ utiliore in parte uidentur sordida: ubi res poscit proprie dicūtur. Hæc ut scimus atq; eorum non significationem modo: sed formas etiā mensuras q; norimus: & ubicunque erunt posita cōueniāt: nisi multa lectione atque audictione assequi nō possumus: cum omnem sermonem auribus primum accipiamus. propter q̄ infantes a mutis nutricibus iussu regum in solitudine educati etiam si uerba quædam emisisse traduntur: tamen loquendi facultate caruerunt. Sunt autem alia huius naturæ ut idē pluribus uocibus declarent: ita ut nihil significationis: quo potiꝰ utaris interſit: ut ensis & gladius. aliæ quæ etiam si propria rerum aliquarum sint nomina: tropicos tamen quasi ad eundem intellectum ferūtur: ut ferrum & mucro. Nam per abusionē sicarios etiam omnes uocamus: qui cædem telo quocunque cōmiserint. Talia circuitu uerborum pluriū ostendimus: quale est Et pressi copia lactis. Plurima uero mutatione figuramus. Scio nō ignoro. & nō me fugit. nō me præterit: & qs nescit? nemini dubium est. sed etiam ex proximo mutuari licet. Nam & intelligo & sentio & uideo sępe idem ualent. q̄ scio quorum nobis ubertatem ac diuitias dabit lectio: ut non solū quū occurrerint: sed etiam quū oportet utamur. non semp. n. hęc inter se idē faciunt: nec sicut de intellectu animi recte dixerim uideo: ita de uisu oculorū intelligo: nec ut mucro gladium: sic mucronem gladius ostendit. Sed ut copiosus uerborum sit paratus: ita non uerborum tantum gratia legendum

uel audiendum est. Nam omnium quæcunq; docemus hæc sunt exẽpla potẽtiora etiã ipsis quæ tradũtur artibus: cum eo qui discit pductus est: ut intelligere ea sine demõstrante. & sequi iã suis uiribus possit: q; quæ doctor præcipit: orator ostẽdit. Alia uero legẽtes: alia audiẽtes magis adiuuant. Et excitat qui dicit spiritu ipso: nec imagine & ambitu rerum: sed rebus incẽdit. Viuũt. n. omnia & mouẽtur. Excipimusq; noua illa uelut nascẽtia cũ fauore ac sollicitudine. Nec fortuna modo iudicii: sed etiã ipsorũ, q̃ orãt periculo afficimur. Præter hæc uox & actio decora cõmodat: ut quid quisq; locus postulabit pronũciandi uel potẽtissima in dicẽdo ratio: & ut semel dicã pariter omnia docet. In lectione cercius iudiciũ. qd audienti frequẽter aut suus cuiusq; fauor: aut ille laudantiũ clamor extorquet: pudet. n. dissentire: & illud tacita quadã uerecũdia inhibemur plus nobis credere: cum interim & uitiosa pluribus placent. & accorrogatis laudantur etiam quæ non placent. Sed econtrario quoq; accidit: ut optime dictis gratiam praua iudicia nõ referant. Lectio libera est. nec actionis ipetu trãscurrit: sed repetere sæpius licet: siue dubites: siue memoriæ affigere uelis. Repetimus aũt & tractamus: & ut cibos mãsos ac prope liquefactos demittim⁹: quo facili⁹ digerãt. Ita lectõ nõ cruda: sed multa iteratiõe mollita & uelut cõfecta memoriæ imitationiq; tradatur: ac diu nõ nisi optimus quisq; & qui credentẽ sibi minime fallat: legẽdus est: sed diligẽter ac pene ad scribendi sollicitudinẽ: nec per partes modo scrutãda omnia: sed perlectus liber utiq; ex integro resumedus. præcipue ratio: cuius uirtutes frequẽter ex industria quoq; occultãtur Sæpe. n. præparat dissimulatum insidias orator: atq; in prima parte actionis dicit q̃ sẽ ĩ sũma profutura. Itaq; suo loco minus placent adhuc nobis quare dicta sunt ignorãtibus: Ideoque erunt cognitis omnibus repetẽda. Illud uero utilissimũ nosse eas causas: quarũ orationes in mãus sumpsimus & quotiens cõtinget utrinq; habitas legere actiones: ut Demosthenes & Aeschinis: inter se cõtrarias: ut Seruii Sulpitii: Messallæ. quorũ alter pro Ausidia: contra dixit alter: & Pollionis & Crassii reus aspernatus est: aliasq; plurimas. ut qn etiã si minus pares uidebuntur: aliquæ tamẽ ad cognoscendã litiũ quæstionẽ recte reqrent. ut cõtra Ciceronis orationis. Tuberõis in Ligariũ: & Hortẽsii pro Verre: qn etiã easdẽ causas utriusque erit scire. Nã de domo Ciceronis dixit callidius: & pro mucro. Permetonymian. n. ferrum ac mucro pro ense ponuntur. Talia circuitu uerborum plurium ostendimus: quale est. Et præsi copia lactis. Quale relatium coniicio effecit ne erro re careret hic locus insciti a quorumdam putantium idcirco talia ascribendum: quia quale sequatur. sed spem recti decipiuntur. Non n. talia: sed alia legendum esse cuiq; acute intuenti constat. Nam omniũ q̃ cumq; docemus hæc sunt exempla potentiora etiam ipsius: q̃ traduntur artibus. cum eo qui discit perductus est: intelligere ea sine demõstrante & sequi iã suis uiribus possit. Tres hic sũt admissi errores: quorũ primus tollitur. si nõ hæc. sed hoc legamus: ac loco ipsius. u uocali era sa ipsis. atq; ut coniunctionem ascribamus. hoc modo. ut intelligere ea sine demonstrante & sequi iam suis uiribus possit. Præter hæc uox & actio decora commodat qd quisq; locus postulabit pronũciandi uel potentissima in dicendo ratio: & ut semel dicam: pariter omnia docẽt Sic & cõfusi & depraua ti sunt hic sensus: ut nihil ꝓcipiatur atq; idcirco uariis leguntur modis. Pro illo nãq; comodat qdam cõmẽdat reponũt. Sed ne sic qdem flagitia tollũtur. In pristinã aũt forsitan redigerentur integritatẽ: si ꝓ illo cõmodat hoc passiuũ uerbũ cõmẽdat̃ re fũderet̃: illa ut pticula tãq; supuacua erasa. & docet illa littera .n. exẽpla legeret̃ hoc mõ. Præter hæc uox & actio decora cõmẽdat̃. qd qsq; locus postulabit: ꝓnũciandi uel potẽtissima rõ: & ut semel dicã: pariter oia docet. Et illd tacita q̃dã uerecũdia inhibemur plus nobis credere. Illd ꝓnomẽ ut nihil sensũ adiuuãs mihi uidet̃ expũgẽdũ & hac ꝓpositiõe ab ascripta illis legẽdũ: ut ab illis laudatoribus dissentire ĩtelligat̃. Cũ ĩteri & uitiosa plurib⁹ placẽt. a uocali ascripta placeãt & laudẽtur a uocali i e cõuersa uidet̃ legẽdũ. Et polliõis & Cassii reus aspernatus ẽ. Aut hæc tria ultia uerba sũt supuacua: aut certe aliqd de ẽ qd sẽsũ pficiat. Nec me fugit in qbusdã exẽplarib⁹ legi. hoc mõ. Et Pollionis Cassius reos aspnatus ẽ. sed ne sic qdẽ uerus mihi sẽsus haberi uidet̃. Vt qn etiã si min⁹ pares uidebũt̃

Vt particula procul dubio ẽ eradenda. Quis etiã easdẽ causas utriusq; erit scire? Quid ubi uelit Fabius facile ex iis q̃ se iuuãt percipitur. Nam utile eẽ quuere uidetur eorum quoque orationes legere: qui easdẽ utrique causas egerunt Sed hic sensus ex uerbis loci huius idcirco non colligitur: quia est ꝺprauatus. Emendaretur autem: si & hæc duo uerba ascribentur. egerit. utile. &. s. littera in. n. cõuersa utrinque legeretur. hoc mõ. Quis easdem causas utrinque egetit utile erit scire. Nam ꝺ domo Ciceronis dixit Callidius. Pro domo legendũ mihi uidetur. Nam pro domo sua ciceronis extat oõ: pro qua recuperanda etiam callidius dixit.

Et nobis pueris insignes. at pro Volusenо. At particula ut sensui molesta expungatur. Neque id statim legenti persuasum sic c. littera in t conuersa sit legẽdum esse: ne admonitione quidem dignum uidetur. Cum ciceroni dormitare interim Demosthenis oõ. Non mõ ꝓticulam esse ascribendam illã uerũ etiam ostendit. ut legatur. Cum Ciceroni dormitare interi non mõ Demosthenis oõ uerũ & Homerus ipse uideat. Hoc aũt i oratore Cicero scribit. Nãq; ab iis i reb⁹ spũs: Et copulã esse ascribẽdã facile ex iis q̃ sequũt patet. hoc mõ. Nãq; ab iis & i reb⁹ spũs. ꝓcipueq; uelut attrita quotidião actu forẽsi ingenia optime rerũ taliũ blãdicia reperiãtur E. uocali i a cõuersa: ac. i. ex pũcta reparãt ꝓculdubio ẽ legẽdũ. Quod alligata ad certã pedũ necessitatẽ nõ sẽper uti ꝓpriis posсit. Alligati & c. lra i. s mutata ac. n. ascripta possit legẽdũ ẽ. Nos uero armatos staf i acie & sũmis ꝺ rrb⁹ decernere & ad uictoriã niti. Verbum huic sui deest. citra quꝺ pfectus eẽ non potest. Decet uero simile autem ascribendum est aut certe subaudiendum hoc modo. & ad uitoriam niti decet Neq; ego arma squallere situ ac rubigie uelim: sed fulgore mũisse q terreat. Deprauati hui⁹ loci sẽsus uerus ẽ amissus: qsc reparari põt: ut. o i e uocalẽ cõuersa sq̃llere et ñ munisse. sed munita eẽ legam⁹. hoc mõ. Neq; ego arma sq̃llere situ ac uelim sed munita eẽ q iterreat. Quia apꝺ aures. I uocali expũcta q̃ recte ingbusdã legit exẽplaribus

Milone oratione Brutus exercitatiõis causa scripsit. et si egisse eũ Corneli⁹ celsus falso existimat: & Pollio & messalla defẽderũt eosdẽ. & nob pueris insignes. at ꝓ Voluseno Catulo: domitii Afri: Crispi. Passieni: Decimi Lelii orationes ferebãtur. Neq; id statim legẽti psuasũ sit oia: q̃ oẽs auctores dixerũt: utiq; eẽ pfecta. nã & labãt ali qñ & oneri cædũt: & indulgẽt ingẽiorũ suorũ uoluptati: nec sp intẽdũt animũ nõnũq̃ fatigãt. Cũ Ciceroni dormitare iteri Demosthẽis oratio: uerũ et homer⁹ ipse uideat. Sũmi. n. sũt hoẽs tũ acciditq; iis: q qcq̃d apud illos reppererũt: dicẽdi legẽ putãt: ut deteriora imitẽt. Id. n. ẽ facili⁹: ac se abũde sil̃es putãt si uitia magnorũ cõsequãt. Modeste tũ & circũspecto iudicio de tãtis uiris ꝓnũciãdũ ẽ: ne qꝺ pleriscq; accidit dãnẽt q̃ nõ intelligũt. Ac si necesse ẽ in alterã errare ꝓtẽ oia eorũ legẽtib⁹ placere: q̃ multa displicere maluerim: Pl̃um dicit oratori cõferre Theophrast⁹ lectionẽ poetarũ: multiq; ei⁹ iudiciũ sequũt: neq; imerito. Náq; ab iis & in rebus spũs. & in uerb sublimitas. & in affectib⁹ mot⁹ois: & in ꝓsonis decor petit: ꝓcipueq; uelut attrita quotidião actu forẽsi ingenia optie rerũ taliũ blãdicia reparãt. lõq; in hac lectiõe Cicero reqescẽdũ putat. Meminerim⁹ tũ: nõ ꝓ oia poetas eẽ oratori sequẽdos: nec lib̃tate uerborũ: nec licẽtia figurarũ. gen⁹ ostẽtatiõi cõpatũ: & ꝓter id qꝺ solã petit uoluptatẽ: & eã fingẽdo nõ falsa mõ: sed ẽt icredibilia sectat: ꝓcinio quo q; aliquo iuuari: q; allegati ad certã pedũ necessitatẽ ũ sp utiꝓpriis possint. Sed depulsi a recta uia necessario ad eloquẽdi q̃dã diuerticula cõfingãt. nec mature q̃dã mõ uerba: sed extẽdere. corripe. cõuertere. diuidere cogãt. nos uero armato stare in acie: & sũmis de reb⁹ decernere: & ad uictoriã niti. neq; ego arma sq̃llere situ: ac rubigine ueli: sed fulgore munisse: q terreat: q̃lis ẽ ferri: quo mẽs sil̃ uisusq; pstrigatur: nõ q̃lis auri argẽtiq; ibellis: & poti⁹ hũti piculosus. historia quoq; alere oõnẽ quodã molli iucũdoq; succo põt. Verũ & ipsa sic ẽ legẽda: ut sciam⁹ pleraq; ei⁹ uirtutes oratori eẽ uitãdas: ẽ. n. ꝓxia poetis: & quodãmõ carmẽ solutũ ẽ: & scribũtur ad narrãdũ. nõ ad ꝓbãdũ: totũq; opus nõ ad intuitũ rei pugnãq; pũtẽ sed ad memoriã posteritatis: & ingenii famã cõponitur. lõq; & uerb⁹ lib̃rioribꝰ & remotioribꝰ figuris narrãdi tediũ euitat. ita q; ut dixi: neq; illa salustiana breuitas: q; a nihil apud aures uacuas atq; eruditas põt eẽ pfecti⁹: apꝺ occupatũ uariis cogitatõi b⁹ iudicẽ & sæpiꝰ ieruditũ captãda nob ẽ: neq; illa liuii lactea ubertas satis decebit eũ: q̃ nõ spẽm expositiõis: sed fidẽ q̃rit.

Audio qđ.M.Tullius neq; Thucididē qdē aut Xenophontē iutiles oratori putat. Nisi corrigaſ hic locus a ſeipſo Fabi⁹ diſſentire uſ. Nō audio aūt: ſed Adde: & illa q; expūctane: ac in ꝓpoſitiōe eraſa utiles mihi legendū uſ. hoc mō. Adde qđ.M.Tullius ne Thucydidē qdē aut Xenophontē utiles oratori putat. Sic aūt eē corrigendū facile colligiſ ex oratoris ꝓlogo ubi ſic Cicero ſcribit. Thucydides aūt res geſtas & bella narrat & plia grauiter ſane & ꝓbe: ſed nihil ab eo trāſferri pōt ad forēſem uſum & publicū. Ipſæ illæ cōciones ita multas habent obſcuras abditaſq; ſnias: uix ut intelligaſ. q ł ē in oīone ciuili uitiū uel maximū. Quæ ē āt tāta puerſitas ut iuentis frugib⁹ glāde ueſcāſ.

Audio quod.M. Tullius neq; Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles oratori putat: q̄ q̄ illius bellicum canorem huius ore muſas eſſe locutas exiſtimet. Licet tamen nobis in digreſſionibus uti uel hiſtorico non nunq̄ nitore: dum in iis de quibus erit quæſtio: meminerimus non athlætarū thoros ſed militū lacertos eſſe. nec uerſicolorem illā: qua Demetrius Phalereus dicebatur uti: ueſtem bene ad forēſem puluerem facere. Eſt & alius ex hiſtoriis uſus: & is quidē maximus: ſed non ad præſentē ptinens locū ex cognitione rerum exemplorūq; quibus in primis iſtructus eſſe debet orator: nec omnia teſtimonio expetet a litigatore: ſed pleraq; ex uetuſtate diligenter ſibi cognita ſumat. hoc potētiora: q; ea ſola criminib⁹ odii & gratiæ uacant. Aphiloſophorum uero lectiōe: ut cēnt nobis multa petenda uitio factū eſt: alias oratorum: qui quidem illis optima ſui operis parte cenſentur. Nam & de iuſtis. honeſtis utilibus. iiſquæ q̄ ſint contraria: & de rebus diuinis maxime dicunt: & argumentantur acriter. Et altercatiōibus atque iterrogationibus oratorē futurum optime ſocratici ꝑparant. Sed iis quoque adhibendū eſt ſimile iudicium: ut ēt cum in rebus uerſemur iiſdem: non tamen eandem eſſe conditionē ſciamus litium ac diſputationū. fori & auditorii præceptorum & piculorum. Credo exacturos pleroſque: cū tantum eſſe utilitatis in legēdo iudicēus: ut id quoque adungamus operi: q ſint. quæ in auctore quoque ꝓcipua uirtus. ſed ꝓ ſequi ſingulos infiniti fuerit operis. Quippe cū in Bruto. M. Tullius tot milibus uerſuum de romanis tantū oratoribus loquatur: & tamē de omnibus ætatis ſuæ: quidem qſque cōuiuebat: exceptis Cæſare atque Marcello ſilētiū egerit. Quis erit modus: ſi & illos qui poſtea fuerunt: & græcos omnes & philoſophos? Fuerit igitur breuitas illa tutiſſima: quæ eſt apud Liuium in epiſtola: ad filium ſcripta. legendos Demoſthenem atque Ciceronem. tum ita ut quiſque eēt Demoſthenī: & Ciceroni ſimillimus. Nō eſt diſſimulāda noſtri quoque iudicii ſūma. Paucos & uix ullū ex iis q uetuſtatē ptulerunt: exiſtimo poſſe reperiri: qui iudiciū adeuntibus nō allaturus ſit utilitatis aliquid: cū ſe Cicero ab illis quoque uetuſtiſſimis auctoribus: ingenioſis quidē: ſed arte carentibus plurimum fateatur adiutum. Nec multo aliud de nobis ſentio: qđ enim

An uictus hoīum Athenienſiū bñficio excoli potuit oratio ñ potuit? Quis porro unq̄ græcorū rhetorū a Thucydide qcq̄ duxit? & q̄ ſequunt. Hæc potētiora qđ ea ſola criminib⁹ odii & gratia uacāt: æ diphthōgo in. o. uocalē cōuerſa hoc ꝓ tāto & e. uocali aſcripta gratie ꝓ gratia legēdū ē. hoc mō. hoc potentiora q; ea ſola crimībus odii & gratiæ uocant. Quæ qdē illis optīa ſui opis ꝑte cenſent. Ne hic qdē ſenſus integer hētur. Qui. n. nō q̄ & ceſſerūt nō cenſent: cōtenderi eſſe legēdum: q̄uis mihi exēplaria nulla aſtipulent. Nō tñ eandē eē conditionē ſciamus litiū ac diſpoſitionū. Loco diſpoſitionū rēte in qbuſdā exēplaribus legiſ diſputationū. Quippe cū in brutto. M. Tullius tot milibus uerſuū de Romanis tantū oratoribus loq̄tur: & tn de oībus ætatis ſuæ qdē quiſq; conuiuebat: exceptis Cæſare atq; Marcello ſilētiū egerit. Sic quidē corrupte legiſ. ſed ſi loco illius qdē hic ablatiuus qua repona: & cōtextus & ſenſus integri fient. hoc mō. & tñ de oību ætatis ſuæ q̄ qſq; conuiuebat. Miror aūt quoſdā ita deprauare: ut ꝓ illo cōuiuebat legant cōuiuebat: & qbuſq; pro illo qſq; cū illa a uero eleganti ꝓ ſenſu maxie ſint alīēa. Quis erit modus ſi & illos q poſtea fuerūt & græcos oēs philoſophos. et copula iteꝝ mihi aſcribēda uideſ: ut legamus & philoſophos. Nā poſt oratores & latinos & græcos philoſophos quoq; numerare lōgū eēt. uerbū aūt deeſt quo claudēdus foret ſenſus. Perſeq̄mur igiſ ſimileue ſenſus expoſcit ut legaſ: & græcos oēs & philoſophos pſeq̄mur. Fuit igiſ breuitas illa tutiſſima: q̄ apud Liuiū i epiſtola ad filiū ſcripta legendos.

Demosthenē at Ciceronē. Fuerit q̄ fuit sensui magis cōuenire uidet. q uero pticula ascripta atq; legat. Qui iudiciū adeuntibus allaturus sit utilitatis aliqd. In qbusdā exēplaribꝰ p ad euntibus recte legit adhibentibus sed nō quoq; aduerbiū mihi uidet ascribēdū ut legat. hoc mō. Qui iudiciū adhibētibus nō allaturus sit utilitatis aliqd.

Quod.n.q̄q; in ueritate tumens potēsq; ne minime qdē alicuius cæteræ fiducia ptis memoriā artis sperauerit. Flagitiis ita scatet hic locus: ut nō asteriscus sed solis splēdore idigere uideat. Nullus enī sensus oīo elicipōt Alias recens hæc lasciuia. A uocali in o cōuersa alios legendū eē liq̄t. Ipsos ēt q rectum dicēdi genus seq uolunt. Sūt uerbū loco illius accusatiui ipsos mihi uidet ascribēdū. hoc mō. Sūt ēt qui. Quosdā elatior igenii uis & magis concitata & alias spurciciis plena capit. Nihil est: qd hoīum ipe ritorū temeritate facile nō corrumpat. Quis enī nō uideat hūc locū spurciciis fuisse inquinatum? Quāuis aūt hæc deprauatio hactenus fuerit approbata: p spurcitiis tū uel pignore depositō cōtenderi spiritus esse legendū. Significat enī Fabius uehemētia ac spiritus plena q̄busdā placere. Interī summa ga & a q̄ lectiōe petere possit: q̄ cōfirmare facultatem dicēdi uolūt attigā paucos. Asteriscō hic quoq; locus indigere uidet: quo & itelligi & emēdari possit. Facile est aūt studiosis: q̄ sunt iis simillimi iudicare. Vuocali in. i. cōuersa sint est legēdū. Hic enī quēadmodū ex oceano dicit ipse amniū uim fontiūq; cursus initiū capere oibus elo quētiæ ptibus exēplū & ortū dedit. In Illados uigessimo primo uolumine his uersibus hoc ait Homerus.

τωουτεηρειωαν αχε ω/
ιοσισοφαριζει.
ουλαβαευρρειτο μεγα/
θενεοσ ω ξανοιο εξου/
περ παντεσ ποταμοι και
παδα ταγαδα.

quisq; in ueritate tumens potensq; ne minima quidem alicuius cæteræ fiducia partis memoriam artis sperauerit: qui siqs est intra primos statim uersus deprehendetur: & citius nos dimittet. q̄ ut eius nobis magno temporis detrimento constet experimentum. Sed non quicquid ad aliquam partem scientiæ pertinet: protinus ad faciendam etiam φρασιν: de qua loquimur accōmodatum. Verū antēq̄ de singulis loquar: pauca in uniuersum de uarietate opinionum dicenda sunt. Nam quidam solos ueteres legendos putant: neq; in ullis aliis esse naturalem eloquentiam. & robur uiris dignum arbitrantur. Alios recens hæc lasciuia deliciaq;: & omnia ad uoluptatem multitudinis imperitæ composita delectant. ipsos etiā qui rectum dicendi genus sequi uolunt. alii pressa demū & tenuia: atq; quæ minimum usu quotidiano recedant: sana & uere attica putant. Quosdam elatior ingenii uis: & magis cōcitata: & alias spurcitiis plena capit: Sunt etiam lenis & nitidi & cōpositi generis non pauci amores: de qua differentia differam diligētius: cū de genere dicendi quærēdum erit. Interī summa quia & aqua lectione petere possit: quæ confirmare facultatem dicendi uolunt attingam paucos. Sunt enim eminentissimi. & excepere in animo est. Facile est autem studiosis q̄ sint iis simillimi iudicare. nec q̄sq̄ queratur omissos forte aliquos: quos ipse ualde probet: Fateor enī plures legēdos esse: q̄ qui nominabūtur: Sed nunc genera ipsa lectionū q̄ p̄cipue cōuenire intēdentibus: ut oratores fiant existimē: persequar. legitur ut Aratus ab Ioue incipiendum putat: nos ita rite cœpturi ab Homero uidemur. Hic enī quēadmodū ex oceano dicit ipse amnium uim fontiūq; cursus initiū capere oibus elo quētiæ ptibus exemplū & ortū dedit. Nunc nemo in magnis rebus sublimitate. in paruis ꝓprietate supauit: idē lætus ac depressus. iucūdus & grauis: tū copia: tū breuitate mirabilis. nec poetica mō: sed oratoria uirtute eminentissimus. nāq; ut de laudibus exhortatiōibus: cōsolationibusq; taceā: nōne uel nonus liber: quo missa ad Achillē legatio cōtinet: uel in prio inter duces illa cōtentio: uel dictæ in secūdo sniæ oēs litiū ac cōsiliorū explicāt artes? Affectus q̄dē uel illos mittes: uel hos cōcitatos: nemo erit tā idoctus q̄ nō in sua ptāte hūc auctorē habuisse fateat. Age uero nōne utriusq; operis igressus in pauciissimis uersibus legē prophœmiorū nō dico seruauit sed cōstituit? nā & beniuolū auditorē iuocatione dearū: q̄s p̄sidere uatibus creditū est: & itentū propositā rerū magnitudine. & docilē summa celeriter cōprehēsa facit. Narrare uero qs breuius: q̄ qui mortem nunciat Patrocli? quis significantius pōt

q̄ qui Curetum ætolorūq; præliū exponit? Iam ſimilitudines, amplificationes, exempla digreſſus, ſigna rerū: & argumēta: cæteraq; quæ probandi hac refutandi ſunt ita multa, ut etiam qui de artibus ſcripſerunt: plurima earum rerum teſtimonia ab hoc poeta petant. Nam & epilogus quidem quis unq̄ poterit illis rogātis Achillem Priami precibus æquari? Quid? in uerbis, ſentētiis, figuris, diſpoſitiōe totius operis: nōne hūani ingenii modum exceſſit? ut magni ſit uiri uirtutes eius: nō æmulatione: quod fieri non poteſt: ſed intellectu ſeq? Verū hic oēs ſine dubio & in oi genere eloquētiæ procul a ſe reliquit. Heroicos tamē præcipue uidelicet qa clariſſima in materia ſimilis comparatio ē. Raro aſſurgit Heſiodus: magna que pars eius in nominibus eſt occupata: tamen utiles circa p̄cepta ſentētiæ: leuitaſq; uerborū: & expoſitionis probabilis. Datur ei palma in illo mediocri genere dicendi. Cōtra in antimacho uis & grauitas & minime uulgare eloquēdi genus habet laudē. Sed q̄uis ei ſecūdas fere grāmaticorū conſenſus deferat: & affectibus: & iucūditate: & diſpōne: & oio artę deficiāt: ut plane manifeſte appareat quāto ſit aliud proximū eē, aliud ſecūdū. Panyſim ex utroque mixtū putāt in eloquēdo neutri⁹ æq̄re uirtutes, alterū tamē ab eo materia: alterū diſpōnēdi rōne ſuperari. apollonius in ordinē a grāmaticis datum nō uēit, qa ꝓriſtarch⁹ atque ariſtophānes poetarū iudices neminē ſui tp̄is i numerū redegerūt. nō tamē cōtēnendū edidit op⁹: æq̄li q̄dā mediocritate arati, materia motu caret: ut in q̄ nulla uarietas, nullus affect⁹, nulla p̄ſona cuiuſq̄ ſit oīo: ſuffi cit tamē opi: cui ſe parē credidit uel æq̄lē, admirabilis i ſuo genere Theocrit⁹: ſed muſa illa ruſtica & paſtoralis nō forū mō uerū ipſam ēt urbē reformidat. Audire uideor undiq; cōgerētes noīa plurimorū poetarū, qd Herculis acta nō bene Piſandros? qd Nicādrū fruſtra ſecuti Macer atque Vergilius? Quid? Euphorionē fruſtra trāſibim⁹: quē niſi p̄baſſet Vergilius idē: nūq̄ certe cōditorū calcidico uerſu carminū feciſſet i bucolicis mētionē? Quid? Horati⁹ fruſtra Dircæū Homero ſubiūgit. Nec ſane q̄ſq̄ ē tā p̄cul a cognitiōe eorū remot⁹: ut nō i̇dicē certe ex hiblioteca ſūptū trāſferre i libros ſuos poſſit Nec ignoro igit quos trāſeo: nec utiq; dāno: ut q̄ dixeri eē in oib⁹ utilitatis aliq̄d: ſed ad illos iā p̄fectis cōſtitutiſq; uirib⁹ reuertemur: qd & i cœnis grādib⁹ ſæpe facimꝰ: & cū optimis ſatiati ſimꝰ: uarietas tamē noꝝ ex uilioribus grata fit. tūc & ele giā uacabit i manus ſumere: cuiꝰ p̄riceps hēt Gallimachus ſecūdas cōfeſſiōe plurimorū Philetas occupauit. Sed dū aſſequmur illā firmā: ut dixi: facilitatē, optimis aſſueſcēdū ē: & multo

και πασται κρηναι και φρειατα μακρα νασουσιν: Cæteraq; q̄p̄bandi ac refutandi ſunt ita multa. Illud q̄ relatiuum aut redūdare aut aliqd uerbi: qd nō ē aſcriptū: expoſcere uidet. ſed cū ſine eo ſenſus ſit integer allinat. Leuitaſq; uerborū & expoſitiōis p̄babilis. u. littera in īmutata lenitas: & loco expoſitionis cōpoſitiōis mihi legendū uidet. Vt plane manifeſte appareat. A uocali aſcripta appareat qdē legendū eſt. Sed alterū quoq; illorū aduerbioꝝ: mihi uidetur expungendum. Paneſium ex utroq; mixtum putāt. Panyſis qdē poeta fuit Epicus exquo cōſtat Panyſin nō Panyſiū eē legēdū. Arati materia motu caret: ut i qua nulla uarietas, nullus affectus, nulla p̄ſona cuiuſq̄ ſit oratio: υποδιαζασησ nota h̄ ē ſubduſionis opus ē hoc loco: ut cui & uſq̄ duæ eē dictiones cognoſcatur. Aratrū aūt Cicero primū deide germanicus Cæſar trāſtulit. Sufficit tñ operi cui ſe parē credidit uel eq̄lem. Hæc duo ultima uerba de margine in cōtextū mihi uident eſſe trāſlata: eoq; expūgēda. Quid Horatius fruſtra Dircæū Homero ſubiūgit? Horatius qdē i arte poetica huius poetæ meminit. ſed in quoq; corrupte legitur Dircæus cū Tyrteus uocetur: ut plenius alibi diximus. Quod eſt in cœnis grandibus ſæpe facimus. s. littera eraſa & legitur: que copula etiam ſignificat. Secundas confeſſione plurimorum philetas occupauit. Philætas cum æ diphthongo ſcribitur.

Itaq; ex tribus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus iãborum ad exitum maxime pertinebit unus archilochus. Quo modo Archilochus ad exitum pertineat: mihi nõ liquet recte autem ad hæc in quibusdam exemplaribus legi uidet. Therpsicorus q̃ sit ingenio ualidus materiæ quoq; ostendunt: maxima bella & clarissimos canẽtẽ duces & epici carminis onera lyra sustinente. Stesichorus scribitur non therpsicorus. M. uero littera expuncta canente legendum: ut cum lyra conueniat. Epicum autem carmen heroicum dicitur. Epos enim uersus est hexemeter. Plures enĩ auctores. Pro ea particula enĩ recte in quibusdam exemplaribus legitur eius. Magis accedit oratori generi. o uocali ascripta oratorio legendum est.

Et in dicendo atq; respondendo ciuiliter eorum qui fuerunt in foro disertis comparãdus. Emendare in quibusdam legitur cuilibet pro illo ciuiliter. & diserti pro disertis. Et precipue philemon: qui q̃uis praue sui temporis iudiciis menandro sæpe prælatus est. ita cõsensu tamẽ omnium meruit credi esse secundus. Corrupte quidem mihi sic legi uidetur. Emẽdari uero potest si prauis non praue & sit legatur: non est: ac illud aduerbium ita expungat hoc modo. Qui quãuis prauis sui temporis iudiciis Menandro sæpe prælatus sit: consensu tamẽ omnium meruit credi eẽ secundus.

magis quia multorum lectione formanda mens: & ducẽdus Itaq; ex tribus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus iãborum ad exitũ maxime pertinebit unus Archilochus. Sũma ĩ hoc uis elocutionis. cum ualidæ. tum breues uibranteq; sententiæ. plurimum sanguinis atq; neruorum: adeo ut uideatur quibusdam: & quidem minor est: materiæ esse non ingenii uitium. Nouem uero lyricorum longe Pindarus princeps spiritus magnificentia. sententiis. figuris. beatissima rerum uerborumq; copia: & uelut quodã eloquentiæ flumine: ꝓpter qd̃ Horatius eum merito credidit nemini imitabilem. Stesicorus q̃ sit ingenio ualidus: materiæ quoq; ostendũt maxima bella: & clarissimos canente duces: & epici carminis onera lyra sustinẽte. Redit eni psonis in agẽdo simul loquẽdoq; debitam dignitatẽ: ac si tenuisset modũ uideꝝ æmulari proximus Homerũ potuisse: sed redũdat atq; effundit: qd̃ ut est reprehendẽdũ: ita copiæ uitiũ ẽ. Alcæus in pte opis aureo plectro merito donat: qa tyrános ĩlectatus: multũ ẽt moribus cõfert. in eloquẽdo quoq; breuis & magnificus & diligẽs: Homero similis: sed in lusus & in amores descẽdit. maiorib9 tamẽ aptior. Simonides tenuis: alioqn sermone ꝓprio: & iucũditate q̃dã cõmẽdari põt: ꝑcipue tũ eius in cõmouẽda miseratiõe uirtus: ut qdã in hac eũ parte oibus eiusdẽ opis auctoribus ꝓferant. Antiq̃ illa Comœdia cũ sincærã illã sermonis attici gratiam prope sola retinet: tũ fœcũdissimæ libertatis: & si est ĩ in sectãdis uitiis ꝑcipua: pluriũ tamẽ uiriũ ẽt ĩ cæteris ptibus habet. Nã & grãdis & elegans: & uenusta: & nescio an ulla post Homerũ tamẽ: quẽ ut Achillem semp excipi par: est aut similior sit oratoribus: aut ad oratores faciẽdos aptior. Plures ei9 auctores. Aristophanes tamẽ: & Eupolis: Cratinusq; ꝑcipui. Tragœdias prim9 ĩ lucẽ Aeschylus ꝓtulit: sublimis & grauis & grãdiloqu9 sæpe usq; ad uitiũ: sed rudis ĩ pleriscq; & icõposit9: pp qd̃ correctas ei9 fabulas ĩ cartamẽ deferre posterioribus poetis athenienses ꝓmisere. Suntq; eo mõ multi coronati: Sed lõge clari9 illustrauerũt hoc op9 Sophocles atq; Euripides quorum in dispari dicendi uia uter sit poeta melior: inter plurimos queritur. Idq; ego sane: quoniam ad præsentem materiam nihil pertinet. in iudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est. iis qui se ad agendum comparãt: utiliorem longe Euripidem fore. Nãq; is sermõe quo ipsum reꝑhendũt: qbus grauitas & cothurnus & son9 Sophoclis uideꝝ esse sublimior: magis accedit oratorio generi & sententiis dẽsus: & in iis q̃ a sapiẽtibus tradita sũt. pene ipsis par: & in dicẽdo atq; respõdẽdo cuilibet eorũ: q̃ fuerũt ĩ foro diserti:

cõparandus. In affectibus uero cũ oĩbus mirus: tũ in iis quæ miſeratione conſtãt facile præcipuus & admirádus maxie ẽ: ut ſæpe teſtatur: & eum ſecutus: q̃q̃ in opere diuerſo Menãder. q uel unus meo qdẽ iudicio diligẽter lectus ad cuncta q̃ ꝑcipimus efficiẽda: ſufficiat. Ita oẽm uitæ imaginẽ expreſſit: tanta in eo inueniendi copia & eloquendi facultas. Ita eſt oĩbus rebus: perſonis: affectibus accõmodatus. Nec nihil profecto uiderũt qui orationes: quæ Cariſii nomine eduntur: a Menandro ſcriptas putant. Sed mihi longe magis orator ꝑbari in opere ſuo uideꝰ: niſi forte aut alia mala iudicia. q̃ epithrepõtes epicleros lectos habẽt: aut meditatões. ĩ Sophocle & nomothethæ hypoliolineo nõ oĩbus oratoriis numeris ſũt abſolutæ. Ego tĩ plus adhuc quiddá collatutũ eẽ declamatoribus puto: quoniã iis neceſſe eſt ſecũdũ cõditionẽ cõtrouerſiarũ plures ſubire ꝑſonas patrũ. filiorũ. maritorũ. militũ. ruſticorũ. diuitũ pauperũ. iraſcentiũ: deprecátiũ. mitiũ. aſperorũ. In qbus oĩbus mire cuſtoditur ab hoc poeta decor. Atq; ille q̃dẽ oĩbus eiuſdẽ operis auctoribus abſtulit nomẽ: & fulgore quodá ſuæ claritatis tenebras obduxit. habẽt tĩ alii quoque comici: ſi cũ uenia legãtur: q̃dá quæ poſſis decerpere. & præcipue Philemõ: q q̃uis praue ſui tẽporis iudiciis Menãdro ſæpe ꝑlatus eſt: ita cõſenſu tũ oĩum meruit credit eſſe ſecũdus. Hiſtoriá multi ſcripſere ꝑclare. Sed nemo dubitat lõge duos cæteris præferẽdos: quorũ diuerſa uirtus laudẽ pene eſt parẽ cõſecuta. Dẽſus & breuis & ſemp iſtãs ſibi Thucydides. Dulcis & cãdidus & effuſus Herodotus. ille cõcitatus. Hic remiſſis affectibus melior. ille cõcionib⁹: hic ſmonibus. ille ui. hic uolũtate. Theopõpus iis ꝓximus: ut in hiſtoria ꝑdictis mior: ita oratori magis ſimilis: ut q̃ anteq̃ eſt ad hoc opus ſollicitatus: diu fuerit orator: Philiſtus quoq; meretur: q turbæ: q̃uis bonorũ poſt hos auctorũ exiſtimaꝰ: imitator: Thucydidis: & ut multo infirmior: ita aliq̃tenus lucidior. Ephorus: ut Iſocrati uiſũ calcaribus eget. Clytarchi ꝓbaꝰ igeniũ. fides ifamaꝰ. lõgo poſt iteruallo tpis natus Timagenes: uel hoc ipſo probabilis: q̃ itermiſſam biſtorias ſcribẽdi iduſtriã noua laude repararit. Xenophon nõ excidit mihi ſed iter philoſophos reddẽdus eſt. Seqtur oratorũ ingẽs manus: ut cũ decem ſimul athenis ætas una tulerit: quorũ lõge priceps Demoſthenes: ac pene lex orádi fuit. tãta uis in eo. tã dẽſa oĩa. ita qbuſdá neruis in tẽta ſũt tá nihil otioſũ. is dicẽdi modus: ut nec q̃d deſit in eo: nec quid redundet inuenias. Plenior Aeſchines: & magis fuſus: & grádiori ſiſ: quo min⁹ ſtrict⁹. carnis tĩ pl⁹ hẽt. minus lacertorũ. Dulcis in primis & acutus Hyperides eſt ſed mino

Niſi forte aut alia mala iudicia ephithrephõtes. epicleros lectos: habet aut meditationes in ſophocle & nomotethæ hypoliolineo nõ oĩbus oratoris numeris ſunt abſolutæ. Emẽdationẽ qdem deſiderat hic locus: q̃ facile adhiberet: ſi Menandri comœdiæ extarent. Hypoboli mæo qdem ſine controuerſia legendum eſt. nã nt ĩ primo quoque dixim⁹ ατοβολιμαιος ſubditius latine dicitur. eſt aut comœdiæ nomẽ hoc loco. Philiſtus quoq; meretur: qui turbæ q̃uis bonorum poſt hos auctorum exiſtimat: imitator Thucydidis & ut multo infumior: ita aliquatenus lucidior. Grandi flagitio inqnatur hic ſenſus quod quidem facile tollitur. ſi ſtiſyllaba eraſa eximaꝰ legam⁹ hoc modo. Philiſtus quoq; meretur qui turbæ quãuis bonorũ poſt hos auctorum exiſtimatur Nec ignoro aquibuſdam ita d prauari ut quid tubæ legaꝰ. qd quã ſenſui conueniat uiderint ipſi. De philiſto aũt ſic & Cicero in ſecendo de oratore libro ſcribit. Hunc conſecutus eſt Syracuſius Philiſtus. qui cũ Dionyſii tyrãni familiariſſimus eẽt otium ſuum conſumpſit ſcribẽdo: maximeq; Thucydidem eſt ſicut mihi uidetur: imitatus. Tamen nihil otioſum. En ſyllaba expuncta tam eſt legendũ. hoc modo. tam nihil otioſum. Is dicendi modus ut nequid deſit in eo. c. littera aſcripta nec legẽdũ eſſe aperte cuiq; patet. Hoc mó. Vt nec quod deſit.

Oēs dicendi ueneres sectat⁹ est nec inmerito. auditoriis enī se non iudiciis cōparat. Ra. syllaba ascripta compararat mihi legendum uidetur: atq; est uerbum expungēdum. Veneres autem dicit quas græci χαριτας uocant. Sic Plynius libro trigesimoquinto. Quorum opera cum admiraretur collatis omnibus deesse his unam illam uenerem dicebat: quam græci χαριν uocāt. Quid Aristotelē? quē dubito scia rerum an scriptorū copia. an eloquendi usu suauitate.

Vsu ablatiuus ut redundans mihi uidetur expungendus qd romanorum? Duo hæc uerba ut superflua mihi uidetur expūgenda. & sane in quibusdā exēplaribus nō sunt ascripta. Omnium eius generis poetarū græcorum nostrorumq; haud dubie proximus. illi datiuus mihi uel refragantibus exemplarib⁹ ascribendus uidetur. hoc mō. illi haud dubie proximus.

ribus causis ut non dixerim ultior: magis par. his ætate Lysias maior: subtilis atq; elegans: & quo nihil li oratori satis sit dicere quæras perfectius. nihil enim est inane. nihil arcessitum. puro tamen fonti: q̄ magno flumini proprior. Isocrates in diuerso genere dicendi nitidus & comptus: & palæstræ q̄ pugnæ magis acommodatus: omnes dicendi ueneres sectatus est. nec imerito. Auditoriis enim se non iudiciis compararat inuentio facilis. honesti studiosus: in compositione adeo diligens: ut cura eius reprehendatur. Neq; ego in his: de quibus sum locutus: has solas uirtutes: sed has precipuas puto. nec cęteros parum fuisse magnos. quin etiam Phalereum illū Demetrium: q̄q̄ is primus inclinasse eloquentiam dicitur multū ingenii habuisse: & facūdię fateor uel ob hoc memoria dignū q; ultimus est fere ex atticis qui dici possit orator: quē tamen in illo medio genere dicendi præfert omnibus Cicero. Philosophorum: ex quibus plurimum se traxisse eloquentiæ. M. Tulli⁹ cōfitetur: qs dubitet Platonē eē præcipuū? siue acumine differēdi: siue eloquēdi facultate diuina quadā & homerica? multū enī supra ꝓsam orationē: & quā pedestrē greci uocāt: surgit: ut mihi nō hominis ingenio: sed quodā delphico uideat oraculo istinctus. Quid ego cōmemorē Xenophōtis illā iucunditatem inaffectatam? sed quam nulla affectatio conse qui possit? ut ipse sermonem græcis finxisse uideatur. Et qd de Pericle ueteris comediæ testimonium est: in hunc trāsferri iustissime possit: in labiis eius sedisse quandā persuadendi deā. Quid reliquorum Socraticorum elegantiam? quid Aristotelem? quem dubito scientia rerum: an scriptorum copia. an eloquendi suauitate. an inuentionum acumine. an uarietate operum clariorem putem? Nam in Theophrasto tam est nitor ille diuinus: ut ex eo quoq; nomen traxisse dicatur. Minus indulsere eloquētiæ stoici ueteres: sed cum honesta suaserunt: tum in eligendo probandoq; quod instituerant: plurimum ualuerūt. rebus tamē acuti magis q̄ id qd sane nō affectant oratiōe magnifici: Quid romanorū? Idē nobis ꝓ romanos quoq; auctores ordo ducēdus est. Itaq; ut apud illos Homerus: sic apud nos Vergilius auspicatissimum dederit exordiū: omniū generis eius poetarū græcorū nostrorūq; haud dubie ꝓxius. Vtar. n. uerbis iisdē: quæ ab Afro Domitio iuuenis cepi: q mihi iterrogāti: quē Homero crederet maxie accedere. Secūd⁹ iqt ē Vergili⁹ proprior tū prīo q̄ tertio. Et hercle ut illi naturæ cęlesti atq; īmortali cesserim⁹: ita curæ & diligentiæ uel ideo in hoc plus est: quod ei fuit magis laborandum: & quanto plus eminentioribus uincimur fortasse æqualitate

penſamus. Cæteri omnes lõge ſequentur. Nã Macer & Lucretius legendi quidẽ: ſed nõ ut phraſim. i. ut corpus eloquẽtiæ faciãt, elegãies in ſua quiſque materia: ſed alter humilis: alter difficilis. Atacinus Varro in his p quæ nomẽ eſt aſſecutus: interpres opis alieni. nõ ſpernendus quidẽ. Verum ad augendã facultatẽ dicendi parum locuples. Enniũ ſicut ſacros uetuſtate lucos adoremus: in quibus grãdia & antiqua robora iã nõ tantã habent ſpeciẽ: quantã religionẽ. Propiores alii atque ad hanc: de qua loquimur magis utiles. Laſciuus quidẽ in heroicis q̃q̃ Ouidius: & nimiũ amator ingenii ſui: laudãdus tamen parcius. Cornelius aũt ſeuerus etiã ſi uerſificator q̃ poeta melior: ſi tamẽ ut eſt dictum: ad exemplar primi libri bellum ſiculũ perſcripſiſſet: uendicaret ſibi iure ſecundum locum. Sed eum cõſumari mors imatura nõ paſſa eſt: puerilia tamẽ eius opa & maximã indolẽ oſtẽdunt: & admirabilẽ præcipue in ętate illa recti generis uolũtatẽ. Multum in Valerio Flacco nup amiſſimus. Vehemẽs & poeticum ingeniũ Saleii baſſi fuit: nec ipſum ſenectute maturũ. Rabirius ac Pedo nõ indigni cognitiõe: ſi uacet. Lucanus ardens & cõcitatus & ſententus clariſſimus & ut dicã quod ſentio: magis oratoribus q̃ poetis numerãdus. Hos nominauimus: quia Germanicum Auguſtũ ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarũ: parũq; diu uſum eſt eſſe eũ maximũ poetarũ. Quid tamen iis ipſis eius operibus: in quæ donatus imperio iuuenis ſucceſſerat ſublimius? doctius? omnibus denique numeris præſtãtius? Quis. n. caneret bella melius: q̃ q̃ ſic egerit? quẽ præſidẽtes ſtudiis deę propius audirent? cui magis ſuas artes aperiret familiare numeri minerua? Dicent hæc plenius futura ſæcula. Nunc enim cæterarũ fulgore uirtutũ laus ipſa præſtringit? Noſtra mẽ ſacra litterarũ colẽtes feras Cæſar: ſi nõ tacitũ hoc ꝑterius Et Vergiliano certe uerſu teſtamur: Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros. Elegia quoq; græcos prouocamus: cuius mihi terſis atq; elegãs maxime uidetur auctor Tibullus. Sũt q̃ Proptiũ malint. Ouidius utroq; laſciuior: ſicut durior Gallus. Satyra q̃dẽ tota nr̃a ẽ: in q̃ primꝰ inſignẽ laudẽ adeptus ẽ Lucilius: q quoſdã ita ꝺditos ſibi hẽt amatores: ut eũ nõ eiuſdẽ mõ opis auctoribꝰ: ſed oibꝰ poetis ꝑferre nõ dubitat. Ego q̃tũ ab illis: tãtũ ab Horatio diſſentio: q Luciliũ fluere lutulẽter: & eẽ aliq̃d q̃ tollere poſſis putat. Nã eruditio in eo mira & libertas atq; inde acerbitas & abũde ſalis. multũ eſt terſior ac purus magis horatius: & niſi labor eiꝰ amor ꝓcipuus. multum & ueræ gloriæ: quamuis uno libro Perſius meruit.

Sunt clari hodie quoque: & qui olim nominabuntur.

Et quãto plus eminẽtioribꝰ uincimꝰ: fortaſſe æqualitate pẽſamus. Deprauatus quidẽ hic mihi ſenſus uidetur. nec qua ratione corrigi poſſit uideo uincimur quidem eſt legendũ. Sed alia quoq; mihi emendatione uidetur indigere. Vergilius aũt ſe. Homero æqualem his uerſibus profitetur. Mæonium quibus romanus neſcit homerum Me legat & lectum credat utrũq; ſibi. Illius ĩmẽſos miratꝰ græcia campos. At minorẽ noſter ſed bene cultus ager. Hic tibi nec paſtor nec curuus ꝺerit arator. Hæc graiis conſtant fingula: terna mihi. Propriores alii ad hanc atq; de qua loquimur magis utiles. Atq; coniunctio tranſpoſita in locum ſuum uidetur reponenda. hoc modo. Propriores alii atq; ad hanc ꝺ qua loquimur. Et ut dicã qꝺ ſentio magis oratoribus q̃ poetis numerandus. corrupte imitandus in quibuſdam legitur exemplaribus pro illo numerandus. qa germanicum auguſtũ. Hic tranſtulit Aratum qui nunc extat: cum Ciceronis tranſlatio non habeatur. Qui tamen iis ipſis eius operibus. Quid littera ꝺ. aſcripta legendum eſt. Quam ſic egerit. e uocali de ꝓtincipio ablata gerit a quibuſdam recte legitur. Nunc enim cæterarum fulgore uirtutum laus ipſa præſtringitur iſta pro ipſa mihi legendum uidetur. Elegia quoq; græcos prouocamus. Illa copula quoq; dẽ ſecundo loco interponi mihi tranſferenda uideꝰ ut hoc modo legaꝰ. Elegia græcos quoq; ꝓuocamꝰ. Multũ eſt terſior ac purus magis Horatiꝰ & niſi labor eius amore ſcipuus. Niſi corrigaꝰ hic locꝰ pripi non põt. Sic autem emendari poſſe uidetur. ut multo legatur & quatuor ille dictiones expũgantur: niſi labor eius amore: ac eãrum loco hæ q̃tuor reponanꝰ. Ad hominũ mores. Sic .n. inqbuſdã legiꝰ exẽplaribꝰ. Et ad notãdos hominum mores præcipuus.

Alterum illud etiã prius ſatyra genus: ſed non ſola carminum uarietate mixtum cõdidit Terẽtius uarro Mendæ ex hoc ſenſu facile tollent: ſi loco illi⁹ copulæ ẽt: ẽ uerbũ: ac & copula aſcribat: ac loco illi⁹: ſed pticulæ qđ relatiuũ legat hoc mõ Alterũ illud eſt & prius ſatyræ genus qđ nõ ſola carminũ uarietate mixtũ condidit Terẽti⁹ Varro. Hoc aũt ſatyræ genus mediũ ẽ inter tragœdiã atq; comediã: de quo in arte poetica Horatius ſic ſcribit. Carmie q tragico uilem certauit obhircũ Mox ẽt agreſtes ſatyros nudauit & aſper. Incolumi grauitate iocum teptauit: eo qđ illecebris erat & grata nouitate morandus. Spectator functuſque ſacris & potius & exlex. Satyræ aũt Varronis Menippeæ dictæ ſunt a Menippo quodam ſeruo: cuius libros Varro ipſe i illis ſcribendis dicit fuiſſe imitatus. Quãq; ille epodos interuenire nõ reperiatur. Immo reperiat apud Horatiũ. Quid ergo? dicemuſne Fabium hoc ñ animaduertiſſe? an hũc quoque locũ temporũ in ſelicitate fuiſſe deprauatum? Niſi forte illi legamus ut intelligam⁹ apd Catullũ epodõ nõ interuenire Epodos aũt dicit ἀπὸ τοῦ ἐπᾴδεσθαι hoc ẽ ab accinendo: qđ pticulæ q̃dã uerſuum integris uerſibus ἐπῳδοῦσι hoc ẽ accinunt. Vt nox erat & toto fulgebat luna ſereno inter minora ſidera. Et uariis uerbis & figuris ferociſſie audax. Feliciſſime in quibuſdã exẽplaribus mihi recte legi uidet. Iã uarii Thyeſtes. Hãc tragœdiã a Caſſio Parmẽſi cõpoſitã ſibi uarius ab Auguſto athenas ad ſumẽdũ de eo ſupplicũ miſſu⁹ qđ pro Antonio ſenſerat: combuſtis aliis opibus uẽdicaſſe putat. Que ſenes pindarũ tragicũ putabãt. Pindarũ ẽ expungẽdũ: ac parũ reponẽdũ & ex ſenſu & ex quibuſdã colligit exẽplarib⁹.

Alterum illud etiam prius ſatyre genus: ſed nõ ſola carminũ uarietate mixtum condidit Terẽtius Varro uir romanorum eruditiſſimus. Plurimos hic libros & doctiſſimos compoſuit peritiſſimus linguæ latinæ: & omnis ãtiquitatis & rerum græcarum noſtrarumq; plus tamen ſcientiæ collaturus q̃ eloquẽtię. Iambus non ſane a romanis celebratus eſt: ut propriũ op⁹ a quibuſdam interpoſitus: cuius acerbitas in Catullo. Bibaculo. Horatio: q̃q̃ ille epodos interuenire non reperiatur. At lyricorum idem Horatius fere ſolus legi dignus. Nam & inſurgit aliquãdo: & plenus eſt iucunditatis & gratiæ: & uariis uerbis & figuris feliciſſime audax: Si quem adiicere uelis: is Ceſius Baſſus quem nuper uidimus: ſed eum lõge pręcedunt ingenia uiuentium. Tragœdiæ ſcriptores Actius atq; Pacuui⁹ clariſſimi grauitate ſententiarũ uerborũq; pondere & auctoritate perſonarum. Cæterum nitor & ſũma in excolendis operibus manus magis uideri poteſt temporibus q̃ ipſis defuiſſe. Virium tamẽ Actio plus tribuitur. Pacuuiũ uideri doctiorẽ qui eſſe docti affectãt: uolunt. Iam Varii Thyeſtes cuilibet græcorum cõparari poteſt Ouidii Medea uidetur mihi oſtẽdere: quantum uir ille præſtare potuerit: ſi ingenio ſuo tempe rare q̃ indulgere maluiſſet. Eorum: quos uiderim: lõge princeps Pomponius ſecũdus: quẽ ſenes parum tragicũ puatbãt. eruditione ac nitore præſtare cõfitebãtur. In comœdia maxime claudicamus: licet Varro muſas æpiſtolonis ſnia: plautio dicat ſermone locuturas fuiſſe. ſi latine loqui uellẽt. licet Cęcilium ueteres laudibus ferant. licet Terẽtii ſcripta ad Scipionẽ africanũ referãtur. Quæ tamen ſunt in hoc genere elegãtiſſima: & plus adhuc habitura gratię: ſi intra uerſus trimetros ſtetiſſent. uix leuẽ conſequimur umbrã: adeo ut mihi ſermo ipſe romanus non recipere uideatur illã ſolis cõceſſam atticis uenerem. cũ eã ne græci quidem in alio genere linguæ obtinuerint. Togatis excellit Afranius: utináque nõ inquinaſſet argumẽta puerorum fœdis amoribus mores ſuos faſſus. At hiſtoria nõ ceſſerit græcis: nec opponere Thucydidi Saluſtium uerear: nec indignetur ſibi Herodotus æquari. T. Liuium: cum in narrãdo miræ iucunditatis clariſſimiq; candoris: tum in cõcionibus ſupra quã enarrari poteſt eloquentẽ. Itaq; dicuntur omnia cum rebus: tum perſonis accommodata: ſed effectus quidem pręcipue eos qui ſunt dulciores: ut parciſſime dicam

In comœdia maxie iudicamus. Emẽdate in quibuſdam exẽplaribus Claudianus legitur. At nõ hiſtoria ceſſerit græcis. Nõ a duerbiũ in tertiũ locũ mihi uidet tranſferẽdum: hoc modo: at hiſtoria non ceſſerit. Nec indignetur ſibi Herodotus æquari. Titum Liuium. Ille datiuus ſibi in quarto loco melitus quadrare uidetur hoc modo. Nec indignet Herodotus ſibi æquari. Itaq; dicuntur oĩa.

nemo hiſtoricorum cõmendauit magis. Ideoq; ímortalẽ illã Saluſtii uelocitatẽ diuerſis uirtutib⁹ conſecutus eſt. Nã mihi egregie dixiſſe uideť Seruilius Nouianus: pares eos magis q̃ ſimiles q & ipſe a nobis auditus eſt clarus ingenio & ſententiis crebrior: ſed minus pſſus q̃ hiſtoríæ auctoritas poſtulat: quã paulũ ætate præcedens euũ Baſſus Aufidius egregie utique in libris belli Germanici præſtitit: genere ipſo ꝓbabilis in omnibus: ſed in quibuſdã uiribus minor. Supereſt adhuc & exornat ætatis noſtræ gloriã uir ſæculorũ memoria dign⁹: q olim nominabitur: nũc intelligiť. Habet amatores: nec imitatores ut libertas: q̃q̃ circũciſis quæ dixiſſet: ei nocuerit. Sed elatum abunde ſpiritum & audaces ſententias deprahẽdẽdas etiam in iis quæ manent. Sunt & alii ſcriptores boni: ſed nos genera deguſtamus: bibliothecas excutimns. Oratores uero uel præcipue latinã eluquentiã parẽ nõ facere græcæ poſſunt. Nã Ciceronẽ cuicunq; eorũ fortiter oppoſuerim: nec ignoro quãtã mihi concitem pugnam: cũ pſertim id nõ ſit propoſiti: ut eũ Demoſtheni comparem hoc tempore. Neque.n. attinet: cũ Demoſthenẽ iu primis legẽdũ: uel ediſcendũ potius putẽ quorũ ego uirtutes pleraſq; arbitror ſimiles: cõſiliũ: ordinem uidendi: ꝓparádi: ꝓbandi rationem. Oia deniq; quę inuentionis. In eloquendo eſt aliqua diuerſitas: denſior ille: hic copioſior. Ille cõcludit aſtrictius hic latius pugnat: ille acumie ſemper: hic freq̃nter & põdere: illi nihil detrahi põt: huic nihil adiici: curæ plus in illo: in hoc naturæ. Salibus certe & cõmiſeratione: q duo pluri mũ affectus ualent: uincimus & fortaſſe epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Sed & nobis illa q̃ attici mirãtur. diuerſa latini ſermõis rario iminus pmiſerit. In epiſtolis qdẽ: q̃q̃ ſint utriuſq; nulla cõtentio eſt. Cædẽdũ uero in hoc q; & ille prior fuit: & ex magna pte Ciceronẽ: quãtus eſt fecit. Nã mihi uideť. M. Tullius cũ ſe totũ ad imitationem græcorũ cõtuliſſet: effinxiſſe uim Demoſtenis: copiã Platõis: iucunditatem Iſocratis: nec uero quod in quoq; optimũ fuit ſtudio cõſecutus eſt tãtũ: ſed uel plurimas ac potius oẽs ex ſe ipſo uirtutes extulit: ímortalis ingenii heatiſſima ubertas. Nõ. n. pluuias: ut ait Pindarus: aquas colligit: ſed uiuo gurgite exundat dono quodã prouidentiæ genitus: in quo totas uirtutes ſuas expireť eloq̃ntia. Nã qs docere diligentius? mouere uehemẽtius põt? cui tãta unq̃ iucũditas affuit? ipſa illa q̃ extorq̃t ipetrare eũ credas: & cũ tráſuerſum ui ſua iudicẽ feriat: tũ ille nõ rapi uideatur ſed ſeq: Iã oib⁹ q̃ dicit tãta auctoritas eſt ut diſſentire pudeat: nec aduocati ſtudiũ: ſed teſtis aut iudicis affert fidem. Cũ interim hęc oia q̃ uix ſingula q̃q̃ intentiſſima

Quæ particula eradatur. ut ita legatur. eſt enim acclamatio q̃dam. Ideoq; immortalem illã Saluſtius uelocitatem. Nõ Saluſtius: ſed Saluſtii ut legatur ſenſus expoſcit. Sup eſt adhuc & exornat ætatis noſtræ gloriam uir ſæculorum memoria dignus. Cor. Tacitum ſignificare uidetur. Sed nos genera deguſtamus. bibliothecas excutimus. Non particula negatiua eſt aſcribenda ut legatur. Non bibliothecas excutimus. Oratores uero uel præcipue latinã eloquentiam parem non facere græce poſſunt. Quod ſuperiori ſenſui de erat: híc redundat illud non aduerbium negãdi. Et fortaſſe epilogos illi mos ciuitatis abſtulerit. Athenis ut in ſecundo Fabius ait mouere affectus uetabať orator. Sed uel plurimas potius omnes ex ſeipſo uirtutes extulit. Ac copula eſt aſcribenda: ut legatur. Ac potius omnes in quo. In quo totas uirtutes ſuas experiretur eloquẽtia. Vites q̃ uirtutes ſenſui magis uideť conuenire. Et cum tranſuerſum ui ſua iudicẽ feriat. Sic quidẽ legitur. Sed. i. uocali expuncta ferat ſenſus expoſcere uidetur.

Multa in Asinio pollione iuenio. T. littera ascripta iuētio legat. Anitore & iucūditate Ciceronis ita lōge abest: ut possit uideri scdo prior. Cur sibi ipsi aduersari u ideat hic sensus? An qa deprauat? Neq. n. fieri pt: ut q lōge absit anitore & iucū/ditate Cicerōis: sit prior secun/do. Qua igit rone corrigit hic locus? An p scdo: fortita sęculo ē legēdū? Qui enī sæculo ante Ciceronē floruerūt nō mulrū nitori ornatuiq; īdulserūt. In ueni q ciceronē crederēt eū ni/mia cōtra se calūnia uerū san/guinē pdidisse. In qbusdā exē plaribus emēdate sic scribit: ut ciceronē accusatiū in cōtra ad uerbiū cōuertat: ac loco illi p/positionis cōtra. in ppositio re ponat. hoc mō. Inuēi q cōtra crederēt eū nimia in se calūnia uerū sanguinē pdidisse. Plyni aūt iunior inqt Adriāo scribēs caluū fuisse Demosthenē lati/nū. Sed ē & scā & breuis ora/tio. breuis qdē legit. sed grauis sensui maxie cōuenire uidet. In signis & Ser. Sulpitius isignē i metito famā trib orātiōib me ruit. Insignis noiatiuus mihi ui det eradēdus. In eius uero locū īsignē accusatiuus referend us. ac nō negādi aduerbiū ascribē/dū: ne quē uult laudare: uideat fugillare: ut hoc mō legam. In signē & Ser. Sulpitiuus nō im merito famā, tribus oratiōibus meruit Prætcrea & amari sa/les ita ut freqnenter amaritudo ipsa ridicula est. Ea particula ut in locum & copulæ est trās/ferenda. hoc modo. Præterea ut amari sales: ita frequenter a maritudo ipsa ridicula est. Et sæpius ad curam rerum ab elo cutione resipisceret. i uocali ac altera. s. abiecta respiceret legē/dum est. Habebunt qui post nos de oratoribus scribent. mā gnam in eos qui nunc uigent materiam laudanda. In præpo sitio ut supernacua est eraden/da & a uocali in conuersa lau/dandi est legendum.

cura cōseq; posset: fluūt illaborata: & illa q̄ nihil pulchrius au ditū ē oro: præ se fert tū felicissimā facilitatē. Quare nō imeri to ab hoibo ætatis suæ regnare in iudiciis dict ē. apd posteros uero id ē cōsecut: ut Cic. iā nō hois nomē: sed eloquētiæ ha beat: Hūc igit spectem. hoc ppositū nobis sit exēplū. ille se pfecisse sciat: cui Cicero ualde placebit Multa in Asinio Pol lione iuētio. sūma diligētia: adeo: ut qbusdā ēt nimia uideat: & cōsilii & animi satis: a nitore & iucūditate Ciceronis ita lō/ge abest: ut uideri possit scdo prior. At messalla nitidus & cā/didus: & quodāmō præ se ferēs in dicēdo nobilitatē suā. uiri/bus minor. C. uero Cæsar si tātū foro uacasset: nō alius ex no stris cōtra Ciceronē noiaret. tāta in eo uis ē. id acumē. ea cōci tatio: ut illū eodē aio dixisse: quo bella uit appeat: exornat tū hæc oia mira pmonis: cuius proprie studiosus fuit: elegantia. multū igenii in Cælio: & pcipue in accusando. multa urbani/tas: dignusq; uir: cui & mēs melior: & uita lōgior contigisset. Inueni q̄ Caluū pferrēt oib: iueni q cōtra crederēt eū nimia cōtra se calūnia uerū sanguinē pdidisse. Sed ē & sancta & bre uis oratio: & castigata. & frequēter uehemēs quoq; imitator aūt ē atticorū: fecitq; illi pperata mors iniuriā: siqd adiectur nō siqd detracturus fuit. Insignis: & Seruius Sulpitius isignē nō īmerito famā trib orōnibus meruit. multa si cū iudicio le/gatur. dabit īmitatiōe digna Cassius Seuerus: q̄ si cæteris uir tutibus colorē & grauitatē orōnis adiecisset: ponēdus iter pci puos foret. Nā & igenii plurimū ē in eo: & acerbitas mira: & urbanitas eius sūma. sed plus stōacho q̄ cōsilio dedit. Præter ea ut amari sales: ita frequēter amaritudo ipsa ridicula e. Sūt aūt alii multi diserti: quos pseq; lōgū ē. Eorū quos uideri Do mitius afer: & Iulius africanus lōge pstātissimi uerborū arte ille: & toto genere dicēdi pferēdus: & quē in numero ueterū hēre nō timeas. hic cōcitatior: sed in cura uerborū nimius: & cōpositiōe nōnūq; lōgior & ttāslationib parū modic. Erant clara & nup ingenia. Nā & Trachallus plerūq; sublimis: & sa tis apt fuit: & quē uelle optia crederes: auditus tū maior. Nā uocis q̄tā in nullo cognoui felicitas: & pnūciatio uel scænis suf fectura & decora. Oia deniq; ei q̄ sūt extra superfuerūt. Et Vi bius Crispus cōpositus & iucūdus: & delectatiōi natus. priua tis tū cāis: q̄ publicis melior Iulio secūdo si lōgior contigisset ætas clarissimū profecto nomē oratoris apud posteros foret. Adiecisset. n. atq; adiiciebat cæteris uirtutibus suis quod desi derari pōt. id ē āt: ut eēt multo magis pugnax: Et sæpius ad curā rerū ab elocutiōe respiceret. Cæterū interceptus quoq; magnū sibi uēdicat locū: Ea est facūdia. tāta in explicādo: qd

uelit gratia:tã cãdidũ & lene & ſpecioſum dicendi genus.tan ta uetborũ ẽt:quæ aſſumpta ſunt:proprietas.táta ẽt in qbuſ/ dam expericulo petitis ſignificãtia.Habebunt:q poſt nos de oratoribus ſcribẽt:magnã eos qui nunc uigent materiã uere laudãdi.Sũt enĩ ſũma hodie:qbus illuſtraſ forũ.igenia. Ná/ qꝫ & cõſũmati iã patroni ueteribus æmulãtur: & eos iuuenũ ad optia tẽdẽtiũ imitaſ ac ſeqtur iduſtria.Supſunt q de phi/ loſophia ſcridſerit.quo in genere pauciſſimos adhuc eloquẽ tes litteræ romanæ tulerũt.Idẽ igiſ.M.Tullius:q ut ubiqꝫ ẽt in hoc ope Platonis æmulus extitit. Egregius uero multoqꝫ q̃ in orationibus p̃ſtãtior Brutus:ſuffecit põderi rerũ.Scias eũ ſentire q̃ dicit.Sſcripſit nõ parũ multa Coruelius Celſus ſex tios ſecutus nõ ſine cultu ac nitore.Plautus in ſtoicis rerũ co/ gnitioni utilis.in epicuris leuis q̃dẽ:ſed nõ iniucũdus tũ au/ ctor eſt Catius.Ex iduſtria Senecã in oĩ genere eloquentiæ diſtuli ꝓpter uulgatã falſo de me opinionẽ:qa dánare eũ & ĩ uiſum quoqꝫ hére ſum creditus.Quod accidit mihi dũ cor/ ruptũ & oĩbus uitiis fractũ dicẽdi genus reuocare ad ſeuerio ra iudicia cõtendo: Tu aũt fere ſolus hic in manibus adoleſcẽ tiũ fuit:quẽ nõ eq̃dẽ oĩno conabar excutere:ſed potioribus p̃ ferri nõ ſinebã:quos ille non deſtiterat inceſſere: cũ diuerſi ſi bi cõſcius generis placere ſe indicẽdo poſſe in qbus illi place/ rent:diffidere. Amabát aũt eũ magis q̃ imitabãtur.tantumqꝫ ab illo defluebãt:q̃tũ ille ab antiqs deſcenderat.Foret.n.op/ tandũ pares ac ſaltẽ proximos illi uiro fieri.Sed placebat pro pter ſola uitia:& ad ea ſe quiſqꝫ dirigebat effingẽda q̃ pote/ rat.Deĩde cũ ſe iactaret eodẽ mõ dicere Senecã ifamabat cu ius & multæ alioqn & magnæ uirtutes fuerũt. Ingeniũ facile & copioſum.plurimũ ſtudii:& multarũ rerũ cognitio:in q̃ ta mẽ aliqñ ab iis qbus inq̃renda q̃dã mãdabat:deceptus ẽ. Tra ctaui ẽt oẽm fere ſtudiorũ materiã.Ná & oratiões eius &poe mata & epiſtolæ & dialogi efferũtur: & in philoſophia parũ diligens.Egregius tũ uitiorũ inſectator fuit:multæ in eo cla/ ræqꝫ ſentẽtiæ:multa ẽt morum gratia legẽda:ſed in eloquen do corrupta pleraqꝫ:atqꝫ eo pniciofiſſima: qꝫ abũdãt dulcib9 uitiis. Velles cum ſuo ĩgenio dixiſſe.in alieno iudicio. Nam ſi nil æq̃lium cõtemſiſſet.ſi parum cõcupiſſet.ſi nõ oĩa ſua a/ maſſet.ſi rerũ põdera minutiſſimis ſentẽtiis nõ fregiſſet:con ſenſu potius eruditorũ:q̃ puerorũ amore cõprobareſ. Verũ ſic quoqꝫ iã robuſtis & ſeueriore genere ſatis firmatis legẽd9: uel iõ qꝫ exercere põt utrũqꝫ iudiciũ.Multa.n.ut dixi ꝓbãda in eo.multa ẽt admiranda ſunt.Eligere modo curæ ſit quod utinam ipſe feciſſet.Digna enim fuit illa natura quæ melio/

Plautus in ſtoicis rerum cogni tioni utilis. In epicuris leuis q/ dem ſed non iniucundus tamẽ ductorem. Caſtigate in quibuſ dam exemplaribus legitur Plã cus.u.uocali in.n.& .in.c.con/ uerſa:& loco illius accuſatiui ductorẽ:auctor ẽ Catius. hoc mõ.Plácus ĩ ſtoicis rerũ cogni tioni utilis. In epicuris leuis q/ dem.ſed nõn iniucũdus tũ au/ ctor eſt Catius. Ex iduſtria ſe/ necã in oĩ genere eloquẽtiæ di/ ſtuli. Verſatũ aut ſimile uerbũ ſenſus integritas mihi expoſce/ re uideſ:uti legaſ. In oĩ gene/ re eloquẽtiæ uerſatũ. Seneca ue ro in oĩ genere ſtudiorũ uerſa/ tus eſt eloquẽtiæ philoſophiæ. poetices. Sed eũ magis Fabius ſugillat q̃ cõmendet. Cum autẽ fere ſolus hic in manibus ado/ leſcentũ fuit. Niſi.c.littera in.t. conuerſa tum legatur ubi clau/ datur hic ſenſus non inueniet. Cũ diuerſi ſibi conſcius gene/ ris placere ſe in dicẽdo poſſe in quibus illi placerẽt diffideret. Sic quidem corrupte legitur:id quod mihi hoc modo emendã dum uidetur:ut loco in præpo ſit onis iis ablatiuus reponaſ.

Et in philoſophia parum di ligens. ſi particula aſcribenda uidetur:ut etſi legatur.aut cer/ te & copula eradenda. Mul/ ta etiam morum gratia legẽdo Pro legendo recte quidam ſcri bunt legenda. Digna enim fuit illa natura que meliora uel let quod uoluit efficit: Emen/ date in quibuſdam exemplari/ bus: Quæ relatiuum eſt aſcri/ ptum & effecit. ut præteriti ſit temporis legẽdum eſt. hoc mõ do. Quæ quod uoluit effecit.

X his cæteriſq; lectione dignis. Hic facile appet imitationē arti ſubiici: coſq; falli q imitationē ab arte tanq̄ partē diuerſam ſeparandam putant aiuntq; ut in rhetoricis ad Herenniū: eloquētiā tribus cōſtare arte. imitatione exercitatione. Conſtat nāq; tribus eloquētia natura arte: exercitatione. Imitationem uero arti eſſe ſubiiciē dam pluribus colligit Quintilianus. Nobis uſus aliarum rerum ad erudiendas alias non p derit? Licet fere in exēplaribus erudiendas legatur: ego tamē di ſyllaba eraſa eruendas legē/dum eſſe audacter contenderi. ac loco aliarum reponendum eſſe illarum. hoc modo. nobis uſus illarum rerum ad eruendas alias nō proderit. Si nemo plus effeciſſet eo quæ ſeq̄batur. A uocali eraſa ac. m. littera aſcripta quem legendum eſt.

Non eſſet pictura niſi quæ lineas modo extremas umbræ. quam corpora in ſole feciſſet: circūſcriberent. Feciſſent pluraliter: ac circūſcriberet ſingulariter manifeſte legendum. eſt Quod fit ut minus ſanguinis ac uirium declamationes habeant qua orationes. D. littera expuncta quo legatur.

ra uellet: Q uæ quod uoluit effecit.

De Imitatione.

X his cæteriſq; lectiōe dignis auctorib9: & uerborū ſumēda copia: & uarietas figurarū: & cōponēdi rō: tum ad exēplū uirtutū oium mēs dirigēda. Neq; n. dubitari pōt: qn artis pars magna cōtineat imitatione. Nam ut inuenire primum fuit: eſt que p̄cipuū: ſic ea quæ bene iuuēta ſūt utile ſequi: Atq; oi. uitæ rō ſic cōſtat: ut quæ probamus in aliis: facere ipſi uelimus. Sic littetarū ductus: ut ſcribēdi fiat uſus: pueri ſequūtur. ſic muſici uocē docētiū. pictores operā priorū. ruſtici p̄batā expimēto culturā in exēplū tuētur. Ois deniq; diſciplinæ initia ad ppoſitū ſibi p̄ſcriptū formari uidemus. & hercle neceſſe eſt: aut ſimiles diſſimiles bonis ſimus. Similē raro natura p̄ſtat. frequēter imitatio. Sed hoc ipſū qđ tāto facilioré nobis rōnē rerum oium facit: q̄ fuit iis: qui nihil quod ſequerētur habuerūt: niſi caute & cū iudicio apprehēdi tur: nocet. Ante oia igit imitatio per ſe ipſa nō ſufficit: uel qa pigri eſt ingenii cōtentū eſſe iis: quæ ſunt ab aliis iuēta: Quid enī futurū erat tēporibus illis: que ſine exēplo fuerūt? ſi hoies nihil niſi quod iā cognouiſſent faciendū ſibi aut: cogitādū putaſſent? Nēpe nihil fuiſſet inuentū: cur ergo nefas eſt reperiri aliq̄d a nobis: quod ante nō fuerit? An illi rudes ſola mētis natura ducti ſunt in hoc ut tā multa generarēt? Nos ad q̄rendū nō eo ipſo cōcitemur: quod certe ſcimus inueniſſe eos q quæ ſierint. Et cū illi q nullū cuiuſq̄ rei habuerunt magiſtrū: plurima in poſteros tradiderint: nobis uſus illarū rerū ad erudiendas alias nō proderit. Sed nihil habebimus niſi beneficii alieni: quēadmodū q̄dā pictores in id ſolū ſtudent: ut deſcribere tabulas mēſuris ac lineis ſciāt. Turpe etiā illud eſt eē contentū id cōſeq̄ quod imiteris. Nā rurſus q̄d erat futurū: ſi nemo plus effeciſſet: eo quod ſeq̄batur. Nihil in poetis ſupra. Liuiū Andronycū. nihil in hiſtoris ſupra p̄tificū ānales hērem9. ratibus adhuc nauigaremus. nō eſſet pictura: niſi quæ lineas mō extremas umbræ: quā corpora in ſole feciſſent circūſcriberēt. At ſi oia p̄enſeas: nulla ſit ars qualis inuenta eſt. nec intra initiū ſtetit: niſi forte noſtra potiſſimū tēpora damnamus huius infelicitatis: ut nūc demū nihil creſcat. Nihil enī creſcit ſola imitatione. Quod ſi priorib9 adiicere fas nō eſt: qūo ſperare poſſimus ullū oratorē perfectū? cum in iis quos maxīos adhuc nouimus: nemo ſit inuentus: in quo nihil aut deſideretur: aut reprehēdatur: ſed etiā q ſummā nō appetēt: contendere potius q̄ ſequi debent. Nam qui agit ut prior ſit forſitan ēt ſi nō tranſierit: æquabit. Eum uero nemo poteſt æquare:

cuius ueſtigiis ſibi ntiq; inſiſtendum putat. Neceſſe eſt enim ſemper ſit poſterior, qui ſequtur. Adde qđ plerūq; facilius eſt plus facere: q̄ idē. Tantā eni difficultatē habet ſimilitudo: ut ne ipſa quidem natura in hoc ita ualuerit, ut non res q̄ ſimilli mæ uideātur: utiq; diſcrimie aliquo diſcernātur. Adde q; qc qđ alteri ſimile eſt: neceſſe eſt minus ſit eo qđ imitatur: ut umbra corpore: & imago facie: & actus hiſtrionū ueris affectib⁹ qđ in orationibus quoq; euenit. Nāq; iis quæ in exēplū aſſumimus: ſubeſt natura: & uera uis. Cōtra imitatio ficta eſt: & ad alienū ꝓpoſitū accōmodat̄. quo fit: ut minus ſanguis ac uirū declamationes habeāt: q̄ oīones. q; in illis uera, in his aſſimulata materia eſt. Adde q; ea quæ in oīone maxia ſunt: imitabilie nō ſunt: ingeniū: iuentiōis facilitas. & qcqđ arte nō tradit̄. Ideoq; pleriq; cū uerba quædā ex oratiōibus excerpſerunt: aut aliquos cōpoſitionis certos pedes: mire a ſe q̄ elegerunt: effingi arbitrātur: cū uerba intercidāt: & inualeſcāt tēpōribus: ut quorū certiſſima ſit regula in cōſuetudine: eaq; non ſua natura ſint bona aut mala: Nā per ſe ſoni tantū ſunt: ſed ꝓ ut opportunæ proprieq; aut ſecus collocata ſunt: & cōpoſitio cū rebus accōmodata: tū ipſa uarietate gratiſſima. Qua propter exactiſſimo iudicio circa hāc partē ſtudiorū examināda ſunt oīa. Primū quos imitamur. Nā ſunt plurimi: qui ſimilitudinē peſſimi cuiuſq; & corruptiſſimi cōcupierūt. Deide in ipſis quos elegerimus qđ ſit: ad qđ nos efficiendū cōparem⁹. Nā in magnis quoq; auctoribus incidunt aliqua uitioſa: & a doctis inter ipſos ēt mutuo reprehēſa: atq; utinā tā bona imitantes dicerent melius. q̄ mala peius dicant. nec uero ſaltē iis quibus ad euitāda uitia iudicii ſatis fuit: ſufficiat imaginē uirtutis effingere: & ſolam: ut dixerim: cutē uel potius illas Epicuri figuras: quas e ſummis corporibns dicit effluere. Hoc át iis accidit: qui nō itroſpectis penitus uirtutib⁹ ad primū ſe uelut aſpectū orationis aptarūt. iis feliciſſime ceſſit imitatio: q̄ uerbis aut numeris ſunt non multū differentes: uim dicendi atq; inuentionis non aſſequuntur: ſed plerūq; declinant ī peius & proxima uirtutibus uitia cōprehendunt: ſiuntq; ꝓ grādibus tumidi, preſſis exiles, fortib⁹ temerarii, lætiis corrupti, compoſitis exultantes, ſimplicibus negligentes. Itaq; q̄ horride atque incōpoſite quidlibet illud frigidum & inane extulerint: antiquis ſe pares credunt, qui carent cultu atquæ ſententiis atticis, ſ. qui præciſis concluſionibus obſcuri Saluſtium atquæ Thucydidem ſuperant, triſtes & ieiuni Polliōnē æmulantur, ociosi & ſupini: ſiquid modo longius circū duxerint: iurant ita Ciceronem loquuturum fuiſſe, noueram quoſdā

Et cū uerba intercident in ualeſcant temporibus. Depraua tus hic locus facile ſic emēdari poteſt: ut & copula de principio in quartū locum trāſferatur: at q; e uocali in a conuerſa intercidant legatur. hoc modo, cum uerba intercidant & inualeſcāt temporibus. eſt autē paraphraſis ſēſus illius Horatiani. Multa renaſcentur quæ iam cecidēr cadentq; Quæ nunc ſūt in honore uocabula ſi uolet uſus: Quem penes arbitrium uis eſt & norma loquendi. Deinde in ipſis quos elegerimus qđ ſit qđ nos efficiendum comparemus Ad præpoſitio ut aſcribatur & ſenſus & loquendi ratio expoſ ſit ut legat̄. Ad quod efficiendum. Vel potius illas Epicuri figuras quas e ſummis corporibus dicit effluere: Quæ nam ſint hæ epicuri figuræ Aulus Gellius libro quinto declarat his uerbis. Epicuris effluęſ ex omnibus corporibus ſimulacra q̄dam corporum ipſorum eaq; ſeſe in oculos inferre atq; ita ſē ſum fieri, uidendi putat. Et cum his feliciſſime ceſſit imitatio uerbis atq; numeris ſunt non multum differentes. Niſi hoc relatiuum qui aſcribatur ſenſus integritas minus habebitur. Quare illo aſcripto hoc modo legat̄. Et cū his feliciſſime ceſſerit imitatio: qui uerbis atq; numeris ſunt non multum differentes.

Si in clauſula poſuiſſent eſſe uideatur. Hac clauſula cū alibitum pro lege Manilia Cicero frequenter utitur.

Atq; ego illi præceptori quẽ instituerá in libro ſecũdo credidi. Rectius in quibuſdam exẽplaribus legitur tradidi. Nec comœdia in cothurnos aſſurgit. ex Horatii arte poetica ſũptus eſt hic ſenſus ſcribentis. Verſib⁹ exponi tragicis res comica non uult: Indignatur itẽ priuatis ac ppe ſocco Dignis carminib⁹ narrari cœna Thyeſtæ. Singula quæq; locũ teneát ſortita decenter. Cum ſit diuerſa non cauſarum modo inter ſeipſas conditio: ſed in ſimilis etiam partium cauſis. Loco ſimilis legẽdum eſt ſingulis: & pro cauſis cauſæ. hoc mõ. Sed i ſingulis etiam partium cauſæ. Itaq; ne hoc quidem ſuaſerim uni ſe alicui proprie quẽ p oĩa ſequat' adiicere. Per duplex. d. addicere hoc eſt mancipare legendum eſſe facile eſt uidere.

qui ſe pulchre expreſſiſſe genus illud huius cæleſtis indicendo uiri ſibi uiderentur: ſi in clauſula poſſuiſſent eſſe uideatur Ergo primũ eſt: ut quod imitaturus eſt quiſq; intelligat. Et q̃ re bonum ſit ſciat: tum in ſuſcipiendo onere conſulat ſuas uires. Nam quædam ſunt imitabilia: quibus aut infirmitas naturæ non ſufficiat: aut diuerſitas repugnet. Nec cui tenue ingenium erit: ſola uelit fortia & abrupta. cui forte quidem: ſed ĩdomitum: amore ſubtilitatis & uim ſuã perdat: & elegantiã quá cupit: non perſequatur. Nihil eſt enĩ tam indecens: quã cum mollia dureſcunt. atq; ego illi præceptori, quẽ inſtituerá in libro ſecundo credidi: non ea ſola docenda eſſe: ad q̃ quẽqnæ diſcipulorum natura compoſitum uideret. Nam & is adiuuare debet quæ in quoq; eorum inuenit bona: & q̃tum fieri poteſt adiicere: quæ deſunt: & emẽdare quædam & mutare. Rector enim eſt aliorũ ingeniorum atq; formator. difficilius eſt naturam ſuam fingere. Sed ne ille quidem doctor: q̃ q̃ omnia quæ recta ſunt uelit eſſe in ſuis auditoribus q̃pleniſſima: in eo tamen cui naturam obſtare uiderit, laborauit. Id quoq; uitandum in quo magna pars errat: ne in oratiõe poetas nobis & hiſtoricos in illis operibus oratores aut declamatores imitandos putemus. Sua cuiq; propoſita lex. Suus cuiq; decor eſt. Nec comœdia in cothurnos aſſurgit. nec contra tragœdia ſocco ingreditur. Habet tamen omnis eloquentia aliquid cõmune. Id imitemur: quod cõmune eſt. Etiá ſolet hoc incõmodi accidere iis: qui ſe uni alicui generi dediderunt: ut ſi aſperitas iis placuit alicuius: hanc etiam in leni ac remiſſio cauſarum genere non exuant. ſi tenuitas ac nuditas: in aſperis grauibuſq; cauſis põderi rerum parum reſpondeant: cum ſit diuerſa non cauſarum modo inter ſeipſas cõditio: ſed in ſingulis etiápartiũ cauſæ: ſintq; qui alia leniter. alia. aſpere alia concitate. alia remiſſe. alia docendi. alia mouẽdi gratia dicẽt: quorum omnium diſſimilis atq; diuerſa inter ſe ratio eſt. Ita quæ ne hoc quidem ſuaſerim uni ſe alicui proprie: quẽ p oĩa ſequatur addicere. Longe omnium perfectiſſimus græcorũ Demoſthenes. aliquid tamen aliquo in loco melius alii: plurima ille. ſed non qui maxime imitandus: & ſolus imitandus é. Quid ergo? non eſt ſatis omnia ſic dicere quomodo. M. Tullius dixi? Mihi quidem ſatis eſſet: ſi omnia conſequi poſſem. quid tamen noceret uim Cæſaris. aſperitatem Cælii. diligentiam Pollionis. iudicium Calui quibuſdam i locis aſſumere? Nam præter id quod prudẽtis eſt: qd' in quoquæ optimũ é: ſi poſſit ſuum facere: tum in tanta rei difficultate: unum intuẽtes uix aliqua pars ſequitur. Ideoquæ cum totum exprimere:

quẽ elegeris pene sit homini incõcessum. pluriũ bona pona/ mus ante oculos: ut aliud ex alio hæreat: & quod cuique cõ/ ueniat: aptemus. Imitatio aũt: nã sæpius idẽ dicã: nõ sit tantũ in nerbis. illuc intendenda mens: q̃ tum fuerit illis uiris deco/ ris in rebus atq; psonis. qd' cõsiliũ: quæ dispositio: q̃ oia etiã quæ delectationi uideanť data ad uictoriã spectẽt: Quid aga tur prohœmio: quæ ratio & q̃uaria narrãdi. q̃ uis probãdi ac refellẽdi. quãta in affectibus ois generis mouẽdis sciẽtia: q̃ta quæ laus ipsa popularis utilitatis gratia assumpta: q̃ tũ ẽ pul/ cherrima: cũ sequtur: nõ cũ arcersiť. Hæc si ꝓuiderimus: tũ ue re imitabimur. Q ui uero ẽt ꝓpria iis bona adiecerit. ut sup/ pleat q̃ deerãt. circũcidat: siqd redũdabit: is erit quẽ q̃rim9 p/ fect9 orator: quẽ nũc cõsũmari potissimũ oportebat: cũ tanto plura exẽpla benedicẽdi supsunt: q̃ illis q̃ adhuc sũmi sũt. con tigerit. Ná erit hæc quoquæ laus eorũ. nt priores superasse. posteros docuisse dicantur. Q ui modus scribendi sit.

e Thæc quidẽ auxilia extrinsecus adhibentur. in iis autem quæ nobis ipsis paranda sunt: ut laboris. sic utilitatis ẽt longe plurimũ affert stilus. Nec imerito M. Tullius: hunc optimũ effectorẽ ac magistrũ dicendi uo cat. cui sniæ psoná. L. Crassi in disputationibus: q̃ sunt de ora tore assignando iudicium suũ cum illius auctoritate cõiũxit. Scribẽdũ ergo q̃ diligẽtissime: & q̃ plurimũ. Ná ut terra alti9 effosa generãdis alendisquæ seminibus fecundior: sic profe/ ctus nõ a summo petitus studiorũ fructus effundit uberius: & fidelius continet. Nam sine hac qdẽ cõsciẽtia ipsa illa ex tpe dicẽdi facultas inanẽ mõ loq̃citatẽ dabit. & uerba in labris na scentia. illic radices. illic fundamẽta sunt. ilsic opes uelut san/ ctiore quodã sacrario recõditæ. uĩ ad subitos quoquæ casus: cũ res exiget proferãtur. Vires faciamus ante oia: q̃ sufficiant labori certaminũ: & usu nõ exhauriãtur. Nihil. n. rerũ ipsa na tura uoluit magnũ effici cito: ꝓposuitquæ pulcherrimo cui/ quæ opi difficultatẽ: q̃ nascẽdi quoquæ hãc fecerit legem: ut maiora aialia diutius uisceribus parẽtũ cõtinerenť. Sed cũ sit duplex q̃stio: quom & q̃ maxie scribi oporteat: iã hic ordinẽ seq̃r: Sit prio uel tard9 dũ diligens stilus: q̃ram9 optia: nec pro tinus se offerẽtib9 gaudeam9. adhibeať iudiciũ inuẽtis. dispo sitio probatis delecctus enim rerũ uerborũquæ habẽdus ẽ. & pondera singulorũ examinãda: Postea subeat rõ collocandi: uersenturquæ oi mõ numeri. nõ ut quodquæ se proferet uer bũ occupet locũ: q̃ qdẽ ut diligẽti9 exeq̃mur: repetẽda sæpi9 erũt scriptori proxia. ná præter id: quod sic melius iunguntur priorib9 sequẽtia: calor quoq; ille cogitatiõis: q̃ scribẽdi mora

Quæ tamẽ est pulcherrima cum sequitur. Tamen particula quæ a sensũ respuitur uidetur eradenda ac eius loco hoc ad/ uerbium tum est reponendum: ut legatur. Quæ tum est pul/ cherrima:

Thæc quidem auxilia ex e trinsec9 adhibẽtur. Quã tum oratori cõferat stil9 hoc est exercitatio scribendi: hoc loco aperte Fabius demõstrat.

Quæ nascendi quoq; hanc fecerit legẽ: ut maiora anima/ lia: diutius uiscribus parentũ continentur. Hoc Plynius ap/ te declarat de elephantis ĩ. viii. loquens. Decem inquit annis gestare in utero uulgus existi/ mat. Aristoteles biẽnio. nec am plius q̃ singulos semel gignere. pluresq; uuere ducentis annis & quosdam trecentis. & deci/ mo. Quo maius est animal tã/ to diutius formatur in utero. Sed tum maxime cum facilitas illa conringerit resistamus ut ꝓ hibeamus efferentes. equos fre nis quibusdam coerceamus. In hoc sensu mihi quidem aliquid uerborum desideratur. sed qd sit ascribendum prærer hãc co pulam ac mihi non liquet. Is fuit Iulius Florus in eloquen/ tia gallarum: quoniam ibi de mum exercuit eam priceps. Ex huius stirpe fuit. L. Florus. T. Liuii abbreuiator. nulli histo/ ricorum posteriorum secũdus ut ex ipsius eloquentia liquet: Quintiliani discipulus. Is cũ secundum scholæ adhuc ope/ ratum tristem forte uidisset: in terrogauit quæ causa frontis tã abducte. Operatum quidem le gitur: sed minus recte: ut mihi quidem uidetur: Pro eo autem operam dantem fortasse legen dum est. A uero in. o. uocalem conuersa obductæ legatur.

Vt poſſimus autem ſcribere etiam plura celerius non exci/tatio mō præſtabit: in qua ſi/ne dubio multum eſt: ſed etiam ratio: ſi nō reſupini ſpectāteſq; tectū: & cognitionē murmure agitantes expectauerimus qd obueniat. quid res poſcat. quid perſonā deceat. quid ſit tēpus qui iudicis animus intuitu hu/mano quodam modo ad ſcri/bendum acceſſerim⁹. Hāc pio dum depranatam eſſe mihi q/dem liquet: difficulter aūt emē dari poſſe uidetur: Ac quod q dem loco illius quid legendum eſſe facilius eſt q̄ ut admonen/dū ſit ſed clauſula aliquid mē dæ contraxiſſe uidetur. qđ fa/cile uel hinc colligitur quod ua riis modis in exemplaribus le/gitur. Sic enim alibi ſcriptum deprehenditur. Quo interim animo tandem ad ſcribendum acceſſerimus. Verum utroquæ modo mihi uidetur depra uatum. Qua uero poſſit ratione emendari non ſatis conſtat.

refrixit: ſic recepit ex integro uires. & uelut repetito ſpacio ſumit impetū: qđ in certamine ſaliendi fieri uidemus: ut co/natum longius petant: & ad illud quo contenditur ſpacium curſu ferantur. Vtq; in iaculando brachia reducimus: & ex/pulſuri tela neruos retro tendimus: Interim tamen ſi fieret fia tus: danda ſunt uela: dum nos indulgentia illa nō fallat: Oía enī noſtra dum naſcuntur placent: alioqui nec ſcriberem⁹. Sed redeamus ad iudicium: & retractemus ſuſpectā facilitatē. Sic ſcripſiſſe Saluſtium accepimus. & ſane manifeſtus eſt etiā ex opere ipſo labor: Vergilium quoq; pauciſſimos die cōpoſuiſ ſe uerſus auctor eſt Varus. Oratoris quidē alia conditio: Ita/quæ hanc moram & ſolicitudinem initiis impero. Nā primū hoc conſtituendum. hoc obtinendum eſt: ut q̄ optime ſcriba mus. celeritatē dabit cōſuetudo: paulatim res facilius ſe oſten dent. uerba reſpondebunt. compoſitio ſequetur: cuncta deni quæ ut in familia bene inſtituta in officio erunt. Sūma hæc ē rei. cito ſcribendo: non fit ut bene ſcribatur. bene ſcribendo fit ut cito. Sed tum maxime cum facultas illa contigerit reſiſta/mus: ut prohibeamus efferentes equos: frenis quibuſdam co erceamus. quod non tā moram faciet: q̄ nouos impetus da/bit. Nec enim rurſus eos qui robur aliquod in ſtilo fecerunt: ad infelicem calūniandi ſe pœnam alligandos puto. Nā quo modo ſufficere ciuilibus officiis poſſit. qui ſingulis actionum partibus inſeneſcat. Sunt autem quibus nihil ſit ſatis. oía mu/tare. omnia aliter dicere: q̄ occurrit uelut increduli quidam: & de ingenio ſuo peſſime meriti: qui diligentiam putant fa/cere ſibi ſcribendi difficultatem. Nec promptum eſt dicere utros peccare ualidius putem: quibus omnia ſua placent. an quibus nihil. Accidit etiam ingenioſis adoleſcentibus frequē ter: ut labore conſumantur: & in ſilentium uſq; deſcendāt ni/mia bene dicendi cupiditate. qua de re memini narraſſe mi/hi Iulium ſecundum illum æqualem meum: atq; a me: ut no tum eſt: familiariter amatum miræ facundiæ uirum: infinitæ tamen curæ: quid eſſet ſibi a patruo ſuo dictum. Is fuit Iulius Florus in eloquentia galliarum: quoniam ibi demū exercuit eam: princeps alioqui inter paucos diſertus: & dignus illa pro pinquitate. Is cum Secundum ſcholæ adhuc operatum tri/ſtem forte uidiſſet: interrogauit: quæ cauſa frontis tam obdu ctæ. nec diſſimulauit adoleſcens tertium iam diem eſſe: ex quo omni labore materiæ ad ſcribendum deſtinatæ non in/ueniret exordiū: quo ſibi nō præſens tantū dolor: ſed ēt deſpe ratio in poſterū fieret. Tū florus arridens: nunquid tu inquit melius dicere uis q̄ potes? Ita ſeres habet. curandum eſt: ut

q̃ optime dicamus. dicendũ tamen pro facultate. Ad ꝑfectũ enim opus est studio. non indignatione. Vt possimus autem scribere etiam plura celerius: nõ exercitatio modo præstabit: in qua sine dubio multum est: sed etiam ratio: si non resupini spectantesq; tectum & cogitationem murmure agitantes expectauerimus: quid obueniat. quid res poscat. quid personã deceat: qd̃ sit tẽpus: qui iudicis animus. intuitu humano quodã mõ ad scribendũ accesserimus. Sic nobis & initia & quæ sequuntur natura ipsa ꝓscribit. Certa sunt. n. pleraq; & nisi cõuiueamus: in oculos incurrũt: nõ nec indocti nec rustici diu quærunt unde incipiant: quo pudendũ est magis si difficultatẽ facit doctrina. Nõ ergo pũtem⁹ semp optimũ esse qd latet. ne ĩmutescamus alioq. si nihil dicendũ uideaf: nisi quod nõ iuenimus. Diuersum est huic eorũ uitiũ: q prio quasi decurrere per materia stilo q̃uelocissimo uolũt: & sequẽtes caloré atq; ipetum ex tẽpore scribũt. Hanc siluá uocant. repetũt deinde & cõponũt quæ effuderãt. sed uerba emẽdanf: & numeri manent in rebus temere cõgestis. quæ fudit leuitas. Protinus ergo adhibere rectius erit: atq; ab initio sic opus ducere: ut cælãdum nõ ex itegro fabricandũ sit. Aliquãdo tĩ affectus sequimur: in q̃bus fere plus calor q̃ diligẽtia ualet. Satis apparet ex eo q̃ hãc scribentiũ negligentiã dãno: qd de illis dictandi deliciis sentiã. Nã in stilo q dem: q̃libet ꝑperato dat aliquã cogitationi morã non cõsequens celeritatem eius manus. Ille cui dictamus urget: atq; interi pudet etiam dubitare aut resistere aut mutare: quasi cõscium infirmitatis nostræ timẽtes. Quo fit: ut non rudia tantum & fortuita: sed in propria interim: dũ sola est cõnectendi sermonis cupiditas effluant: quæ nec scribentium curam: nec dicentium impetum consequantur. At idem ille qui excipit si tardior in scribendo: aut inertior in legendo. uelut offensator fuerit. inhibetur cursus: atq; omnis q̃ erat conceptæ mentis intentio mota: & interdum iracũdia excutitur. Tum illa quæ apertiorem animi motum sequuntur: quæque ipsa animum quodãmodo concitant. quorum est iactare manum: torquere uultum. simul uertere latus: & interi obiurgare: quæq; Persius notat: cum leuiter dicendi genus significat: Nec pluteum inquit: cædit: nec demorsos sapit ungues: etiam ridicula sũt nisi cum soli sumus. Deniq; ut semel: quod est potissimum dicam: secretum quod dictando perit: atquæ librum arbitris locum: & q̃ altissimum silentium scribentibus maxime conuenire nemo dubitauerit. Nõ tĩ ꝑtin⁹ audiendi qui credũt aptissima in hoc nemora siluasq; ꝙ illa cæli lĩbtas locorũq; amœnitas: sublimẽ aium: & beatiorẽ spiri

Hanc syluam uocant hic & Statius syluas inscripsit. quæ impet quodam atq; ex tempore effudit. Nam in stilo quidẽ qualibet ex praparato. & copula prorsus est expungenda. Multis autem argumentis dictandi morem imbrobat Quintilianus. Inhibetur cursus atq; omnis quæ erat conceptæ mentis intentio mota & interdum iracundia excutitur. Sic quidẽ legitur. sed loc illius cõceptæ forsitan concepta & promota hic ablatiuus motu est reponendus. Demosthenes melius qui in se locum ex quo nulla exaudiri uox poterat & ex quo nihil prospici posset recũbebat. Minus congrua est hæc oratio. recũbere. n. absolutum est uerbum. Quare aut se accusatiuus est eradẽdus & loco nõ locum egendum. aut certe uerbum illud recũbebat i id quod in uetusto legitur exemplari recondebat est commutandum. Illam autem in præpositionẽ ad locum esse referẽdam ne admonendum quidem est ut legatur. qui se in locum ex quo nulla exaudiri uox poterat & ex quo nihil prospici posset recõ debat. Ideoq; lucubrantes silentium noctis: & clausum cubiculum: Silẽtium noctis Varro ex sententia. Elii esse ait intẽpestam noctem. Intempestam noctem Elius dicebat cum tẽpus agẽdi est nullum: quod alii concubium appellant: quod fere omnes tunc cubarẽt. Alii ab eo quod sileretur: Silẽtium noctis: quod idem tempus Plautus conticinium uocat.

Cui tamẽ nõ ꝑ lus irrogádũ eſt: q̃ quod ſomno ſuperit aut deerit. Vltia duo uerba hic mihi ſuperfluere uidentur eoq; eé expungenda. Quod abunde ſi uacet: lucis ſpacia ſufficiũt. Loco illius particulæ quod recte a quibuſdam ſcribitur & copula. An uero frequenter etiã fortuita hæc cogitatio preſtat. Licet nullum uiderim exẽplar: quo niti poſſim: tamen loco illius uero coniunctiõis hoc ad uerbium non reponendum eé affirmarim. Alioquin hic ſenſus ſuperiori: qué approbare uidetur Fabius repugnabit. Nõ conſequemur idem ſi & uoluerimus. Niſi cum interrogatione legatur. uerus non elicietur ſenſus. Propter quæ ille idem tantus amator ſecreti Demoſthenes in littore: in quo ſe maximo cum ſono fluctus illidere tur. D. littera aſcripta quod eſt legendum & aut ſeꝓnomen expungendũ. aut certe illideret actiue ſcribendũ. hoc mõ. In qd ſe maximo cum ſono fluctus illideret. Niſi forte uiſus infirmior: mẽbranaꝝ potius uſum exiget: quæ ut iuuát aciẽ ita crebro relationi: quod intinguntᵉ calami morantur manum. Crebra relatione & quoad recte in quibuſdam legitur exemplaribus: hoc modo. Ita crebra relatione quoad intinguntur calami: morantur manum. Relinquendæ autẽ in utrolibet genere cõtra eum uacuæ tabellæ. Ille accuſatiuus cum ſenſui nõ conuenit. ideoq; eſt expungendus. E regione enim eorum q̃ ſcribuntur ſiue in cæris ſiue in membranis relinquendas eſſe uacuas tabellas præcipit. quod quidem latiores margines nũc præſtant.

tum parent. Mihi certe iucũdus hic magis q̃ ſtudiorum hortator uidetur eſſe ſeceſſus. Náq; illa ipſa quæ delectát neceſſe eſt aduocẽt ab intẽtione opis deſtinati. Neq;.n. ſe bona fide in multa ſimul intẽdere animus totũ põt: & quocũq; reſpexit deſinit intueri: qd ꝓpoſitũ fuerat. Quare ſyluarũ amœnitas: & præterlabẽtia flumina. & inſpirátes ramis arborũ auræ uolucrũq; cátus & ipſa late circũſpiciẽdi libertas ad ſe trahunt: ut mihi remittere potiꝰ uoluptas iſta uideatur cogitationẽ q̃ intendere. Demoſthenes melius qui ſe in locũ: ex quo nulla exaudiri uox poterat: & ex quo nihil proſpici poſſet recũbebat: ne aliud agere mentẽ cogerẽt oculi. Ideoq; lucubrantes ſilentiũ noctis & clauſum cubiculũ. & lumen unum uelut rectos maxie teneat. Sed cũ in oi ſtudiorum genere: tum in hoc præcipuæ bona ualitudo: quæq; eã maxie præſtat: frugalitas neceſſaria eſt: cũ tẽpora ab ipſa rerũ natura ad quietem refectionemq; nobis data in acerrimũ laborẽ cõuertimus. Cui tamẽ nõ plus irrogandũ eſt: q̃ ꝙ ſommo ſuperit: aut deerit. Obſtat.n. diligẽtiæ ſcribẽdi ẽt fatigatio: ꝙ abunde ſi uacet: lucis ſpacia ſufficiunt. Occupatos in noctẽ neceſſitas agit. Eſt tñ lucubratio quotiens ad eẽ itegri ac refecti uenimus: optimũ ſecreti genus. Sed ſilentiũ & ſeceſſus & undiquæ liber aimus nt ſunt maxie optãda: ita nõ poſſunt ſemp cõtingere. Ideoquæ nõ ſtati ſiqd obſtrepet abiciendi codices erũt: & deplorádus dies. uerũ incõmodis repugnádum: & hic faciendus uſus: ut oia q̃ ipediẽt: uincat intẽtio: quá ſi tota mẽte in opus ipſum direxeris: nihil eorum q̃ oculis uel auribus ĩcurſant ad animũ p ueniet. An uero frequẽter ẽt fortuita hæc cogitatio: ꝓſtat: ut obuios nõ uideamꝰ: et itinere deerremꝰ. ñ cõſeq̃mur idẽ: ſi & uoluerimus. Nõ ẽ idulgẽdũ cauſis deſidiæ: Ná ſi nõ niſi refectĩ. nõ niſi hilares nõ niti oibus curis uacantes: ſtudendũ exiſtimauerimus: ſp erit ꝓpter quod nobis ignoſcamus. Quare in turba. itinere. cõuiuio: uel concione ẽt faciat ſibi cogitatio ipſa ſecretũ. Quid alioq fiet: cũ i medio foro tot circunſtanti bus. iudiciis. iurgiis: fortuitis ẽt clamoribus erit ſubito continua ōrone dicẽdũ: ſi particulas q̃s cæris mãdamus: niſi in ſolitudine repire nõ poſſimus? propter q̃ ille idẽ tãtus amator ſecreti Demoſthenes in littoꝛe: in qd ſe maxio cũ ſono fluctus illideretur: meditãs cõſueſcebat cõcionũ fremituꝰ nõ expaueſcere. Illa quoquæ minora: ſed nihil in ſtudiis paruũ eſt: nõ ſunt tráſeũda: ſcribi optie cæris: in qbus facillima eſt rõ delẽdi: niſi forte uiſus ĩfirmior mẽbranarũ potiꝰ uſum exiget: q̃ ut iuuát aciẽ: ita crebra relatiõe: quoad itingũt calami morãt manũ: & cogitatiõis ipetũ frágũt. Relinquẽdæ aũt in utrolibet genere

contra uacuæ tabellæ:in quibus libera adiiciendi ſit excurſio. Nã interim pigritiam emendandi anguſtiæ faciunt: aut certe nouorũ interpoſitione priora confunduntur. Ne latas quidẽ ultra modũ eſſe cæras uelim expertus iuuenẽ ſtudioſum alioq; plongos habuiſſe ſmones:qa illos numero uerſuũ metiebaf:idq; uitiũ:quod frequenti admonitiõe corrigi nõ poſtuerat.mutatis codicibus eſſe ſublatũ. Debet uacare etiã locus:in quo notentur quæ ſcribentibus ſolent extra ordinem: ideſt ex aliis q̃ q ſũt in manibus locis occurrere.irrũpũt.n. optimi nõnũq̃ ſenſus:quos neq; iſerere oportet:nec differre tutũ eſt:qa interi elabũtur:interim memoriæ ſui intẽtos ab alia iuentiõe declinãt.iõq; optie ſũt in depoſito. De emẽdatiõe.

ſ Equitur emendatio pars ſtudiorũ lõge utiliſſima. Neq;.n.ſine cã creditũ eſt:ſtilũ nõ minus agere cum delet. Huius ãt operis eſt adicere:detrahere.mutare: Sed facilius in iis ſimpliciuſquæ iudicium quæ replenda uel deiicienda ſunt: Premere uero tumẽtia. humilia extollere:luxuriãtia aſtringere:inordinata digerere. ſoluta cõponere: exultantia coercere duplicis operæ. Nã & dãnãda ſunt q̃ placuerãt:& inuenienda quæ fugerãt. Nec dubium eſt optimum eſſe emendandi genus:ſi ſcripta iu aliquod tps reponãtur:ut ad ea poſt interuallum uelut noua atq; aliena redeamus: ne nob ſcripta noſtra q̃ſi recentes fœtus blãdiãtur. Sed neq; hoc cõtingere ſemper põt:pſertim oratori:cui ſæpius ſcribere ad pũtes uſus neceſſe eſt:& ipſa emendatio finem habet.ſunt.n. q ad oia ſcripta tãq̃ uitioſa redeãt:& q̃ſi nihil fas ſit rectũ eſſe: quod primũ eſt.melius exiſtiment q̃cqd eſt aliud:idq; faciãt: quotiens librum in manibus reſumpſerunt: ſimiles medicis etiã integra ſecãtibus. Accidit itaq; ut cicatricoſa ſint & exãguia:& cura peiora. Sit ergo aliqũ qd placeat aut certe quod ſufficiat:ut opus poliat lima. non exterat: Temporis quoq; eſſe debet modus. Nã quod Cinnæ Smyrnã nouem annis accepimus ſcriptã:& panegyricum.iſocratis:q parciſſime decẽ ãnis dicunt elaboratum:ad oratorũ nihil pertinet:cuius nullum erit:ſi tã tardum fuerit auxilium.

Quæ ſcribenda ſunt præcipue.

p Roximum eſt ut dicamus:qnæ præcipue ſcribenda ſunt Hoc exuberantis quidem eſt operis:ut explicemus:q̃ ſint materiæ:quæ prima:aut ſecunda: aut deinceps tractanda ſint. Na id factũ eſt ẽt prio libro: quo puerorũ:& ſecundo quo iã robuſtorum ſtudiis ordinem dedimus. Sed de quo nunc agitur:unde copia & facilitas maxime ueniat:uerterre græca in latinũ ueteres nri oratores opti-

ſ Equitur emendatio pars ſtudiorum longe utiliſſima. Quomodo ac q̃tenus ſint emẽdanda quæ a nobis ſcribuntur. pulcherrime clariſſimeq; hoc capite ẽ declaratur. Nam quod Cinnæ ſmyrnam nouem annis accepimus ſcriptam:& panegyricum Iſocratis. De cinnæ ſmyrna ſic ait Catullus in Cæſarẽ. Smyrna mei Cinæ nonam poſt deniq; meſſem. Quã cœpta eſt nonã edita poſt hyemem. De eodem Cinna Seruius in Georgica Virgilii ſcribit. Cinna etiam poeta optimus fuit qui ſcripſit Smyrnam:quem libellum decem annis elaborauit. Iſocratis uero egregius ille panegyricus etiamnum extat.

p Roximum eſt ut dicam⁹ q̃ pcipue ſcribẽda ſint. Vñ ſcribẽdi facilitas maxime ueniat hoc loco Fabi⁹ oſtẽdit: Hæc eximperantibus id quidem eſt operis Emendate i quibuſdam legitur exemplaribus.hoc modo. Hoc exuberantis quidem eſt operis.

Vt ẽt cũ illa Hypidis p Phryne oſone. Pro phryne legẽdũ eſt. Phryne aũt: ut ſupra quoq; diximus fuit meretrix. q̃ ipietatis accuſata Hyperidis opa potiſſimũ fuit abſoluta. Et uerba poetica libertate audaciora & p̃ſumũt. Illa & copula iterũ aſcripta mihi uideť eradenda.

Sed & ipſis ſentẽtiis adiicere liceat. A littera exp̃igať ut licet legať. Neq; ego piphraſin eſſe iterp̃tationẽ tãtũ uolo. Paraphraſin legẽdũ eẽ apte iis liq̃t q nõ ignorãt: q̃ ſit iter paphraſin & piphraſin dr̃ia: de q̃ qdẽ plura diximus in ſecũdo. Iõ/q; ab illis diſſentio. Hãc exercitationẽ iprobat Craſſus n primo de oratore his qdẽ uerbis. In quotidianis aũt cõcertatiõibus eqdẽ mihi adoleſcẽtulus p ponere ſolebã illã exercitationẽ maxĩe: qua. C. Carbonẽ noſtrũ illũ inimicũ ſolitum eẽ uti ſciebã: ut aut uerſibus ppoſitis q̃ maxĩe grauib⁹ aut oſone alii q̃ lecta ad eũ finẽ quẽ memoria poſſem cõpræhẽdere: eã rẽ ipſam quã legiſſem: uerbis aliis q̃ maxĩe poſſem lectis p̃nũciarẽ. ſed poſt aĩaduerti hoc eẽ in hac uitii: qď ea uerba q̃ maxĩe cuiuſq; rei ppria q̃q; eẽnt ornatiſſima atq; optia. occupaſſet aut Ennius: ſi ad eius uerſus me exercerẽ. aut Gracchus ſi eius oſonẽ mihi forte ppoſuiſſem. Ita ſi iiſdẽ uerbis uterer. nihil p̃deſſe Sin aliis: ẽt obeſſe: cũ min⁹ idoneis uti cõſueſcerẽ. Sed eſto: neq; meli⁹ q̃d iuenim⁹ eẽ. nec par. eſt certe p̃xim⁹ locus. Aliqd de prauatiõis in hi ſenſib⁹ mihi ĩ eſſe uideť. Nõ. n. eẽ: ſed ſit ut legať: loquẽdi rõ expoſcit. Proximis quoq; ut ſit datiui caſus pro illo noãtiuo p̃xim⁹ reponendũ uideť. hoc mõ. Sed eſto neq; melius qď iuenim⁹. ſit nec par. eſt certe p̃ximis locus. An nõ ipſi nobis ac ſæpius de eadẽ re dicimus? Pro nobis manifeſte legẽdum eſt nos bis hoc modo. an nõ ipſi nos bis ac ſæpius. Nã ſi uno genere bene dicẽť: fas erit exiſtimari p̃cluſam nobis a maiorẽbus uiã in dicẽdo. Nunc uero innumerabiles ſunt mõi: plurimæque eodem uiæ dicunt. ſiue breuitatis gratia: ſiue copiæ. Alia trãſlatis uirtus: alia p̃priis: hoc oratio recta. illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficultas. Quid q̃ auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur. non enim ſcripta lectiõe ſecura trãſcurrimus: ſed tractamus ſingula: & neceſſario introſpicimus. Et quãtũ uirtutis habeant: uel hoc ipſo cognoſcimus: quod imitari nõ poſſumus: nec aliẽa tãtũ trãſferre: Seb etiã noſtra plurimis modis rractare prodeſt: ut ex induſtria ſumamus ſentẽtias quaſdam. eaſque uerſemus q̃ numeroſiſſime: uelut eadẽ cera aliæ atque aliæ formę

mum iudicabãt: Id ſe. L. Craſſus in illis Ciceroĩs de oratore libris dicit factitaſſe. Id Cicero ſua ipſe perſona freq̃ntiſſime p̃cipit: Qui etiã libros Platõis atq; Xenophõtis edidit hoc genere trãſlatos. Marco id meſſallæ placuit: multæque ſunt ab eo ſcriptę ad hũc modũ oratiões adeo: nt etiã cũ illa Hyperidis pro Phyrne difficillima Romãis ſubtilitate cõtenderet & manifeſta eſt exercitatiõis huiuſce ratio. Nã & rerũ copia grẽci auctores abũdãt: & plurimũ artis in eloq̃ntiã intulerunt: & hos trãſferentibus uerbis uti optimis licet. Oibo. n. utimur noſtris. Figuras uero q̃bus maxĩe ornatur oro. multas & uarias excogitãdi etiã neceſſitas q̃dã eſt: q; plerũq; a græcis Romana diſſentiũt. Sed etiã illa ex latinis cõuerſio multũ & ipſa cõtulerit: ac de carminibus q̃dem neminem credo dubitať quo ſolo genere exercitatiõis: dicitur uſus eſſe Sulpitius: nã & ſublimis ſpiritus attollere orationem põt: & uerba poetica libertate audaciora p̃ſumũt eãdem dicendi facultatem: ſed & ipſis ſententiis adiicere licet oratoriũ robur: & omiſſe ſupplere: & & effuſa ſuſtringere. Neque ego paraphraſim eſſe interpretationem tantumuolo. Sed circa eoſdem ſenſus certamen at æmulationem. Ideoque ab illis diſſentio: q̃ uertere orõnes latinas uetãt. q; optimis occupatis q̃quid aliter dixerimus: necaſſe ſit eſſe deterius. Nã neq; ſemper eſt deſperandũ aliquid illis: q̃ dicta ſunt: melius poſſe reperiri: neq; adeo ieiunã ac pauperem natura eloquẽtiã fecit: ut una de re bene dici niſi ſemel nõ poſſit: niſi forte hiſtrionũ multa circa uoces eaſdem uariare geſtus põt. Orãdi minor uis: ut dicatur aliqd p̃ter quod in eadem materia nihil dicendum ſit. Sed eſto: neque melius quod inuenimus eſſe: nec par eſt certe proximus locus. An non ipſi nos bis ac ſæpius de eadẽ re dicimus & qui dem cõtinuas nõnũq̃ ſententias? niſi forte contendere nobiſcũ poſſumus: cũ aliis nõ poſſumus. Nã ſi uno genere bene dicetur. fas erit exiſtimari p̃cluſam nobis a prioribus uiã in dicẽdo. Nunc uero innumerabiles ſunt mõi: plurimæque eodem uiæ dicunt. ſiue breuitatis gratia: ſiue copiæ. Alia trãſlatis uirtus: alia p̃priis: hoc oratio recta. illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficultas. Quid q; auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur. non enim ſcripta lectiõe ſecura trãſcurrimus: ſed tractamus ſingula: & neceſſario introſpicimus. Et quãtũ uirtutis habeant: uel hoc ipſo cognoſcimus: quod imitari nõ poſſumus: nec aliẽa tãtũ trãſferre: Seb etiã noſtra plurimis modis rractare prodeſt: ut ex induſtria ſumamus ſentẽtias quaſdam. eaſque uerſemus q̃ numeroſiſſime: uelut eadẽ cera aliæ atque aliæ formę

duci solēt. Plurimum aūt parari facultatis existimo & simpli/
cissima q̄q materia. Nā in illa multiplici personarū: causarū:
temporū: locorum: dictorum: factorum diuersitate facile de
litescet infirmitas: tot se undiq rebus: exqb⁹ aliquā apprehē
das offerentibus. Illud uirtutis indicium est fundere quæ na/
tura contracta sunt: augere parua: uarietatem similibus. uolu
ptatem expositis dare: & bene dicere multa de paucis. In hoc
optime faciēt infinitæ quæstiones: quas uocari thesis dixim⁹.
Q uibus Cicero iā princeps in re pu. exerceri solebat. His cō
finis est destructio: & cōfirmatio sniarum. nā cum sit snia dcre
tum quoddā atq præceptū: qd de reo. i. de iudicio rei q̄ri pōt
Tū loci cōmunes: quos etiā scriptos ab oratoribus scimus.
Nā q hæc recta tātū & in nullos flexus recedētia copiose tra/
ctauerit: utiq in illis plures excursus: recipiētibus magis abū
dabit: eritq in oēs causas gratus. Oēs. n. generalibus quæstio
nibus constāt: nā qd interest Cornelius tri. ple. q codicem le
gerit reus sit: an quæramus uiolet ne maiestas: si magistratus
rogationem suā populo ipse recitauerit. Milo Clodiū recte
ne occiderit: ueniat in iudicium: oporteat ne insidiatorē inter
fici uel pniciosum rei pu. ciuē ēt si nō insidietur. Cato Martiā
honeste ne tradiderit Hortensio: an cōueniat ne res talis bo\
no uiro. De psonis iudicatur: sed de rebus contēditur. Decla/
matiōes uero quales in scholis rhetorū dicūtur: si modo sunt
ad ueritatē accōmodatæ: & orationibus similes: nō tātū dum
adolescit pfectus: sunt utilissimæ quæ inuētionē & dispositio
nem pariter exercēt. sed etiā cū est cōsumatus ac iā in foro cla
rus. Alitur. n. atq enitescit uelut pabulo lætiore facundia: &
assidua contētionū asperitate fatigata renouatur. Quahrop/
ter historiæ nōnunq ubertas in aliqua exercēdi stili parte po
nenda: & dialogorū libertate gestiēdū: ne carmie qdē ludere
cōtrariū fuerit sicut athletæ remissa qbusdā tēporibus ciborū
atq exercitationū certa necessitate: ocio & iucūdioribus epul'
reficiūtur. Ideoq mihi uidetur. M. Tullius tātū intulisse elo
quentiæ lumen quod in hos quoq studiorū secessus excur/
rit. Nā si nobis sola materia fuerit ex littibus: necesse est dete/
ratur fulgor: & durescat articulus: & ipse ille mucro ingenii
quotidiana pugna retūdatur. Sed quēadmodum forensibus
certaminibus exercitatos. & quasi militares reficit: ac reparat
hæc uelut sagina dicēdi: sic adolescētes nō debēt nimiū in sal/
sa rerum imagine detineri: & inanibus simulachris usq adeo
ut difficilis ab iis digressus sit assuefacere: ne ab illa in qua pro
pe cōsenuerint: umbra uera discrimina uelut quēdā solem re
formidēt. Quod accidisse etiam Portio latroni: qui primus

do. Nisi aut dūtax aut qd idē
ualeat huic sēsui adiiciatur: ite
ger nō uidetur: ut sit. Nā si uno
genere duntaxat bene dicetur.
Nam illa multiplici personarū
In prepositio mihi asscribendo
uidetur: ut legatur. Nam in illa
Illud uirtutis indiciū est u. Vo
cali in n conuersa indicium est
legendum. His confinis est de/
structio & confirmatio senten
tiarum. Nam cum sit sententia.
Adeo deprauati sunt hi duo sē
sus ut recte percipi nō possint.
Quædam. n. desse uidentur.
Sed ea quæ sint mihi non satis
constat. Eritq in omnes cās
gracchus. gratus emendate legi
tur in quibusdam exemplarib⁹
Nam quid interest Cornelius
trib. plebis Pro cornelio Bal/
bo maiestatis reo Ciceronis ex
tat oratio. Hoc autem i. iii. quo
q uolumine probauit Fabius.
Causas omnes questionib⁹ cō
stare generalibus. Milo Coldiū
recte ne occiderit ueniet in iudi
cium: oporteat ne in insidiato/
rem interfici. ueniat legendum
esse constat. An autē particula
uidetur asscribenda: ut legatur.
ueniat i iudicium: an oporteat
ne isidiatorem interfici. Nā no
bis sola materia. Si coniunctio
huic sensui: ut sit integer: omni
no est asscribēda: ut legatur. Nā
si nobis. Ne ab illa in qua pro/
pe consuescuerint. ūbra uera dis/
crimina uelut quendam solem
reformident. Consenuerint le/
gendū esse aperte ex illo aduer
bio ppe hoc est fere colligi pōt

Quod non est finiti operis si docere sciant. Infiniti emēda te in quibusdam legitur exem/plaribus. Et quod ingladiatoribus fieri uidemus d rhetorus exerceatur. Quid sibi uelit illud d rhetoriis non liquet mihi. ac ne uel retiariis quidem: quod i plerisq; legitur exemplaribus: aut de rectoriis quod inuetusto co dice est scriptum. Citius autē si id neus erit inuenis. Si cōiū tio redundans ex hoc loco foret eradenda: nisi. c. littera aſcripta sic uidetur legendum. Obstat huic quod secūdo libro posui fere turba discipulorum. Recte sic legi ne admonitione q/dem dignum esset: nisi quidam illud fere in frequens deprauarent. quod quidem nihil agnoscitur a sensu. Vt omnia que sunt in controuersia: non ut q/dam uolunt in rerū natura ducantur: V. uocali in i mutata dicantur est legendum. Diligē ter effecta plus proderit q̄ plures inchoatæ. Vna nomē huic sensui aſcribendum uidetur: ut sit. Vna diligenter effecta. Sic enim una & plures se inuicē respicient.

Proxima stilo cogitatio. Quāti usus quātæq; utilitatis sit cogitatio eleganter ut oia hoc loco Fabius dscribit clari nomis professor fuit: traditur: ut cū ei summam in scholis opinionē obtinēti causa in foro eēt orāda: impense petierit uti subsellia in basilicā trāsferētur: ita illi cælū nouū fuit: ut ois eius eloquētia cōtineri recto ac parētibus uideret. Quare iuuenis: q; rationē inueniēdi eloquēdiq; a præceptoribus diligē ter accepit: qd nō est infiniti opis si docere sciāt: & uel exercitationē quoq; modicā fuerit cōsecutus: oratorē sibi aliquem: qd apud maiores fieri solebat: deligat: quē sequat: quē imitetur: iudiciis intersit q̄ plurimis: & sit certaminis: cui destinatur frequēs spectator: tū causas uel easdē quas augi audierit: stilo & ipse cōponat: uel etiā alias ueras modo: & utrunq; tractet: & qd in gladiatoribus fieri uidemus: de rhetoriis exerceat ut feciſſe Brutū diximus pro Milone. Melius hoc q̄ rescribere ueteribus oratiōibus: ut fecit Sextius cōtra Ciceroīs actionē habitā pro eodē: cū alterā partē satis nosse non posset ex sola defensiōe. Cicius aūt sic idoneus erit iuuenis: quē præceptor coegerit in declamādo q̄ simillimū esse ueritati: & p totas ire materias: quarū nūc facillima: & maxime fauorabilia decerpūt. Obstat huic quod secūdo libro posui fere turba discipulorū: & cōsuetudo classium certis diebus audiēdarū: nō nihil etiā persuasio patrū numerātiū potius declamationes: q̄ æstimātiū. Sed quod dixi primo: ut arbitror: libro: nec ille se bonꝰ p̄ceptor maiore nūero: q̄ sustinere possit onerabit: t & nimiam loquacitatē recidet: ut oia quæ sunt in cōtrouersia. nō ut qdā uolūt: quæ in rerū natura dicātur: & uel lōgiore potius dierū spacio laxabit dicendi necessitatē: uel materias sibi diuidere p mittet. Vna diligenter effecta plus proderit: q̄ plures inchoatæ & quasi degustatæ. Propter qd accidit: ut nec suo loco q̄c q̄ ponat: nec illa quæ prima sunt fuēt suā legē iuuenibus flosculos oium partiū in ea quæ sunt dicturi: cōgerentibus: quo fit ut timentes: ne sequentia perdant priora cōfundant.

De cognitione.

Proxima stilo cogitatio est: quæ & ipsa uires ab hoc accipit: & est inter scribendi laborē: extēporalemq; fortunā media quædā: & nescio an usus frequentissimi Nā scribere nec ubiq; nec semp possumus. cogitatōi tēporis ac loci plurimū est. Hæc paucis admodū horis: magnas ēt causas cōplectit. Hæc quotiens intermissus est somnus: ipis noctis tenebris adiuuat. Hæc iter medios rerū actus aliquod inuēit uacuū: ociū nō patitur. Neq; uero rerū ordinē mō: qd ipsum satis erat: intra se ipa disponit: sed uerba ēt copulat: totā que ita cōtexit orationē: ut ei nihil p̄ter manū desit. nā memoriæ quoq; plerūq; inheret fidelius: qd nulla scribendi securitate

laxatur. Sed ne ad hanc quidem uim cogitãdi pueniri potest aut subito aut cito. Nam primum faciendа multo stilo forma est quæ nos incogitantes sequatur. tum assumendus usus paulatim: ut pauca primum complectamur animo: quæ reddi fideliter possit. mox per incrementa tam modica: ut onerari se labor ille non sentiat. augenda usu: & exercitatione multa cõtinenda est: quæ quidem maxima ex parte memoria constat: ideoq; aliqua mihi in illum locum differenda sunt. Eo tamen peruenit: ut is cui non refragetur ingenium: acri studio adiutus tantum cõsequatur ut ea etiã quæ cogitarit. quæque scripserit atque edidicerit: ĩ dicẽdo fidẽ seruent. Cicero certe grẽcorum Metrodorum ephesiũ: & Eriphilum rhodiũ: nostrorũq; Hortẽsiũ tradidit: quæ cogitauerãt ad uerbũ in agendo rettulisse. Sed si forte aliqs inter dicẽdũ effulserit extẽporales color: non supstitiose cogitatis deuiũ est inhærẽdũ. Neq; enim tantũ habẽt curæ: ut non sit dandus & fortunæ locus: cum sæpe etiã scriptis ea quæ subito nata sũt inserãtur. Ideoq; totũ hoc exercitationis genus ita instituẽdũ est: ut & digredi ex eo & redire ĩ id facile possimus. Nã ut primũ est domo afferre paratam dicẽdi copiã & certã ita refutari tẽporis munera longe stultissimũ est. Quare cogitatio i hoc præparet: ut nos fortuna decipere non possit. adiuuare possit. Id aũt fiet memoriæ uiribus: ut ea quæ cõplexi animo simus. fiuant secure ne solliciti os & respicientes & una spe suspẽsos recordationis nõ sinãt prẽuidere: alioq; uel extẽporalẽ temeritatẽ malo: q̃ male cohærentem cogitationẽ Peius. n. quærit retrorsus: quia cũ illa desideramus: ab aliis auertimur: & ex memoria potius repetimus: q̃ ex materiæ Plura sunt aũt si strictius utrumq; quærendum est: quæ inueniri possunt: quã quæ inuenta sunt.

Q uẽadmodũ extẽporalis facultas paret & cõtineat

Aximus uero studiorũ fructus ẽ: & uelut præmium qd dã ãpli⁹ lõgi laboris extẽpore dicẽdi facultas: q̃ q nõ erit cõsecut⁹: mea qdẽ sẽtẽtia ciuilib⁹ officiis renũciabit: & solã scribẽdi facultatẽ potius ad illa opa cõferret. Vix eni bonæ fidei uiro cõuenit: auxiliũ in publicũ polliceri: qd presentissimis qbusq; periculis desit. itrare portũ: ad quẽ nauis accedere. nisi lenib⁹ uẽtis uecta nõ possit. Siqdẽ inumerabiles accidũt subitæ necessitates: uel apd magistratus: uel rẽpsẽtatis iudiciis cõtinuo agẽdi: Quarũ siq̃ nõ dico cuicũq; inocẽtũ ciuiũ. sed amicorũ atq; ppinquorũ alicui euenerit: stabit ne mut⁹: & salutarẽ petẽtib⁹ uocẽ: statiq; si ñ succurrat: pituris moras & secessũ: & silẽtiũ quæret: dũ illa uerba fabricẽt: & memoriæ isidãt: & uox ac latus præparet? Qui uero patit hoc rõ

Quæ nos incogitantes seq̃t In præpositio eradenda ac nec particula uidetur ascribenda ut nec cogitantes legatur. Ita refutari temporis munera longe stultissimum est. Refutare actiue legendum esse constat.

Axim⁹ uero studiorum fructus ẽ. Quã honesta sit extemporalis facultas: primum ostendit Fabius: deinde quo modo paretur aperte præcipit. Vix. n. bonæ fidei uiro conuenit auxilium in publicũ polliceri. Illa præpositio in ut superuacua mihi uidetur expungenda. Intrare portũ ad quem nauis accedẽ: nisi lenib⁹ uentis uecta non possit. Intrare quidem legitur. sed nihil sensui conuenire uidetur. Forsitã uero mõstrare castigate legere ẽ

Quæ uero patitur hoc oratio ut quisquã sit orator aliquã do mitteretur casus. Hoc in aliis exemplaribus sic emẽdatum legitur: ut duo illa uerba aliquã do ac mitte etur: sint expuncta ac pro illis duo hæc imperatus & ad sint reposita hoc modo:

Quæ uero patit hoc oratio ut quisquã sit orator imparatus ad casus. Mihi uero ẽt qui pro quo modo & ratio non oratio legendum uidetur.

Idē autem maxime hoc mō consequemur Recte a qbusdā loco illius idem id legit. Quisqs autem uia ducetur: ducet ante oia rerum ipsa serie. Emendatum hoc quoq; i quibusdā legit exemplaribus sic: ut illud prius ducet sit erasum. ac uiam p uia scriptum & hæc quatuor uerba sint ascriptā. qua sit ingrediēdū discet: ut legat. Quisqs autē uiā qua sit ingrediendum discet: ducetur ante omnia rerum ipse serie uelut duce. Quæ si paulum intermissa u erit non uelocitas illa modo tradat: sed ipsū coit atq; concurrit. Manifeste hic aliquid deest. Ipsum náq; pronomen ad quid referat non habet. Qua manus in scribēdo decurrit. Vt ad usum referatur potius q̄ ad τρισβην: quo mihi legendum uidetur.

ut quisq̄ sit orator imparatus ad casus? quid cum aduersario respondendū erit fiet. Ná sæpe ea quæ opinati sumus: & contra que scripsimus fallunt: ac tota subito causa mutatur: atq; ut gubernatori ad incursus quoq; tēpestatū: sic agenti ad uarietatem causarum rō mutanda est. Quid porro multus stilus & assidua lectio: & longa studiorū ætas facit? si manet eadem quæ fuit incipientibus difficultas. Perisse profecto cōfitendum est præteritū laborē. cui semp idē laborandū est. Ne quæ ego hoc ago: ut ex tēpore dicere malit. sed ut possit. Id aūt maxie hoc mō cōseq̄mur. Nota sit primū dicēdi uia. Ne quæ. n. prius: eōtingere cursus pōt: q̄ scierimus: quo sit & qua perueniendū. Nec satis est nō ignorare quæ sint cārū iudicia liū ptes: aut qōnū ordinē recte disponere: q̄q̄ ista sint p̄cipua. Sed qd quoquæ loco primū sit. qd secundū: ac deinceps. q̄ ita sunt natura copulata: ut mutari aut interuelli sine cōfusione nō possint. Quisqs aūt uia ducet: ducet ante oia rerū ipsa serie: uelut duce: propter quod homines ēt modice exercitati: facillime tenorē in narrationibus ſuāt. Deinde qd quoq; loco q̄rāt sciēt. nec circūspectabūt: nec offerētibus se aliūde sensibus turbabūtur: nec cōfundēt ex diuersis orationē uelut salientes huc illuc: nec usq̄ insistentes. Postremo habebūt modū & finē. q esse citra diuisionē nullus pōt. Expletis pro facultate omnibus q̄ ppositum erint: peruenisse se ad ultimū sentient. Et hæc qdē ex arte. Illa uero ex studio: ut copiā ꝑmōis optimi: quēadmodū p̄ceptū ē: cōparem⁹. multo ac fideli stilo sic formetur oro: ut scriptorū colorē ēt ea q̄ subito effusa sūt reddat. ut cū multa scripserim⁹ ēt multa dicamus. nā cōsuetudo & exercitatio facilitatē maxie parit q̄ si paulū intermissa fuerit: nō uelocitas illa mō tardatur: sed ipsū coit atq; concurrit. Quá q̄. n. opus est naturali q̄dā mobilitate animi: ut dū proxima dicim⁹: struere ulteriora possimo: semperq; nr̄am uocē p uisa & formata cogitatio excipiat: Vix tū aut natura aut rō in tā multiplex officiū diducere animū q̄at: ut inuentiōi. dispōi. eloquutiōi. ordini uerborū rerūq; tū iis q̄ dicit q̄ subiūcturus est: q̄ ultra spectāda sunt adhibita uocis. pnūciatiōis. Cestus obseruatiōe una sufficiat. Lōge. n. p̄cedat oportet intentio: ac p̄se res agat: q̄ tumq; dicendo cōsumitur: tātum ex ultio prorogetur. ut donec ꝑueniamus ad finē: nō minus p̄spectu p̄cedamus q̄ gradu: si nō intersistentes offensantesq; breuia illa: atq; cōcisa singultātiū mō eiecturi sumus. Est igitur usus irrationabilis qdā quem græci αλογον τρισβην uocāt: quo manus in scribēdo decurrit: quo oculi totos sil'i lectiōe uersus flexusq; eorū: & trāsit⁹ ituēt: & añ sequētia uidēt q̄ priora dicunt

Quo constant miracula illa in scænis pilariorum ac uentilatorum: ut ea quæ emiserit ultro uenire in manus credas: & quæ iubentur decurrere. Sed hic usus ita proderit: si ea de qua locuti sumus: ars anteceſſerit: ut ipsum illud quod in se rationē non habet: in rōne uersetur. Nam mihi ne dicere quidem uidetur: nisi qui dispositē. ornate. copiose dicit. Sed nec tumultuarii nec fortuiti sermonis contextum mirabor unq̄: quē iurgantibus etiam mulierculis superfluere uideo: cum eo quod si calor & spiritus tulit frequenter accidit: ut successum extēporalem consequi cura non possit deum tunc affuisse: cum id euenisset ueteres oratores: ut Cicero dicit: aiebant. sed rō manifesta est. Nam bene concepti affectus: & recentes rerū imagines continuo impetu feruntur: quæ nonnunq̄ mora stili refrigescunt: & dilatæ non reuertuntur. Vtiq; uero cum infelix illa uerborum cauillatio accessit: & cursus ad singula uestigia restitit: non potest furti contorta uis: sed ut optime uocum singularum cedat electio: non cōtinua: sed composita est. Quare capiendæ sunt illæ de quibus dixi: rerum imagies: quas uocari φαντασιας indicamus: omniaq; de quib⁹ dicturi erim⁹. personæ. quæstiones. spes: metus habenda in oculis. in affect⁹ recipienda. Pectus est enim: quod disertos facit: & uis mētis. Ideoq; imperitis quoq; si modo sunt aliquo affectu cōcitati: uerba non desunt. Tum intendendus animus: non in aliquā rem unam sed in plures simul continuas: ut si per aliquam rectam uiam mittamus oculos: simul omnia quæ sunt in ea: circaquæ intuemur: non ultimum tantum uidemus: sed usquæ ad ultimum: Addit ad dicendum etiam pudor stimulos. habet & dicendorum expectata laus: mirumq; uideri potest: q; cum stilus secreto gaudeat: atq; omnis arbitros reformidet extemporalis actio auditorum frequentia: ut miles congestu signorum excitatur. Namq; & difficiliorum cogitationē exprimit: & expellit dicēdi necessitas. & secūdos ipetus auget placēdi cupido. Adeo plus oia expectāt: ut eloquētia quoq; q̄q̄ plurimū hēat in se uoluptatis: maxie tū p̄senti fructu laudis opinionisq; ducat. Nec qsq; tantū fidat ingenio: ut id sibi speret incipiēti stati posse cōtingere. Sed sicut in cogitatione p̄cepimus: ita facilitatem quoq; extēporalē a paruis initiis paulatim pducemus ad sūmā: q̄ nec p̄fici nec cōtineri nisi usu p̄t. Cæterū puenire debet eo: ut cogitatio: nō utiq; melior sit ea: sed tutior: cū hāc facilitatē nō ꝑsa mō multi sint cōsecuti: sed ēt carmine: ut Antipater sydonius: & Licinius Archias. Credendū enī Ciceroni est non qa nostris quoq; tēporibus non & fecerint quidam hoc & faciāt: quod tamē ipsum non tam:

Quo cōstant miracula illa in scænis pilariorum ac uentilatorum. De his habet apud Martialem epigramaton nono. Sūma licet uelox Agathine miracula ludas: Non tamē efficias ut tibi Parma cadat. Sed tumultuarii nec fortuiti sermōis contextam mirabor unquam. Nec particula iterum asscribenda uidetur. hoc modo. Sed nec tumultuarii nec fortuiti sermonis contextum mirabor unq̄.

Cum eo quod si calor & spiritus tulit: frequēter accidit ut successum extemporalem consequi cura non possit. deū tunc affuisse cum id euenisset: ueteres oratores: ut cicero dicit aiebant. Deprauatus ita est hic locus: ut quo modo emendari debeat: mihi non constet. Nō potest furti contorta uis: ferri non furti neq; fieri: ut quidam deprauant mihi legendum uidetur. Sed ut optime uocū singularum cedat electio non cōtinua sed composita est. Deprauatus quidem mihi uidetur hic locus: sed qua rōne corrigi possit: non occurrit. Ideoq; imperitus quoque si modo non sunt aliquo affectu concitati. Non negandi aduerbium ne sensum in contrarium uertat. mihi uidetur expungendum. Tamen intendendus animus: Tum loco tamen ut reponatur sensus exposcit. Simul omnia quæ sunt in ea circa quæ intuemur. Quæ sine diphthongo ut sit coniunctio legendum est. Vtrūq; uideri potest. Mendose legitur utrūq; in quibusdam uero exemplaribus castigate mirūque. Adeo præcium omnia expectant. Quāuis præcium legatur: sensui tamen præmium conuenire uidetur.

Nec qſq; tantū fidat ingenio. quiſquā manifeſte legendum ē.

Quod tā nō ipſum ꝓbabile puto. Peruerſus eſt hoc loco uerborū ordo. Sic aūt corrigit r: ſi tū particula loco illius tā ſcribaſ. & illud tā ad ꝓbabile tranſferaſ. hoc mō. Quod tū ipſum nō tā ꝓbabile puto. Ne quæ uero eē unq̄ tanrā fiduciā facilitatis: ut nō breue ſaltem tē pus: Etſi facile ſubintelligi pōt mihi tū hoc uerbū uelim aſcribendum uidetur. ut hoc mō ſe gatur. Neq; uero eſſe unq̄ tantam fiducia facilitatis uelī. Id potius q̄ ſe inani uerborū torrenti dare q̄ſi tēpeſtatibus qui uolent auferendū. Hic quoq; locus eſt depraūatus: qui ſic a q̄buſdam corrigiť: ut legant auferentur pro illo auferendum. Sed ne ſic quidem integer habetur ſenſus. Mihi aūt illa duo uerba. qui uolent. expungenda uidentur ſolū: ut legatur: Id potius q̄ ſe inani uerborum torrenti dare q̄ſi tempeſtatibus auferendum. Ars eni ſemel percepta non capitur. Hic ſenſus aliquid mendæ mihi cōtraxiſſe uidetur. Obſcurior enim eſt q̄ ut facile percipi poſſit. Quo autē mō ſit illuſtrandus mihi non liquet. Rarum eſt enim ut ſatis ſe quiſq; uereatur. Quiſquā legendum eſt non quiſq;. Contra ipſum perſequēdi: Intra ut legatur ſenſus expoſcit. Quæ nullo non eſt tempore. eſt uerbum cum r e blatiuo ut redundans eradēdum uidetur. Ita. n. ſeruabitur pondus & trans in illa uerborum facilitas in altū reducatur. Hic quoq; ſenſus ita eſt deprauatus. ut nondum mihi potuerit emendari.

probabile puto: Neq; enim habet aut uſum res: aut neceſſitatem: q̄ exhortandis in hanc ſpem: qui foro præparantur: utile exēplum. Neq; uero eſſe unq̄ tantā fiduciā facilitatis: ut nō breue ſaltē tēpus: quod nuſq̄ fere deerit: ad ea quæ dicturi ſumus diſpiciēda ſumamus: qď q̄dē in iudiciis ac foro daſ ſemper. Neq; eni q̄ſq̄ eſt: q̄ cām: quā nō didicerit agat. Declamatores quoſdā peruerſa ducit ambitio: ut expoſita cōtrouerſia protinus dicere uelint. qn ēt quod eſt in primis friuolū ac ſcænicum: uerbū petant quo incipiant. Sed tā cōtumelioſos in ſe ridet inuicē eloquētia: & q̄ ſtultis eruditi uideri uolunt: ſtulti eruditis uidenť. Si qua tū fortuna tā ſubitā fecerit agēdi neceſſitatē: mobiliore quodā opus erit ingenio: & uis oīs intēdenda rebus: & in ꝑſentia remittēdū aliq̄d ex cura uerborū. Si ſequi utrūq; nō dabiť. tū & tardior ꝓnūciatio moras hēt: & ſuſpēſa ac ueluti dubitās oīo: ut tū deliberare. nō hæſitare uideamur. Hoc dū egredimꝰ e portu: ſi nos nōdū aptaris ſatis armamētis aget uētꝰ deide paulati ſimul eūtes aptabimꝰ uela: & diſponemus rudētes: & ipleri ſinus optabimus. Id potius q̄ ſe inani uerborū torrēti dare q̄ſi tēpeſtatibus: q̄ uolent auferēdū. Sed nō minore ſtudio cōtineť hæc facultas: q̄ paratur. Ars enī ſemel ꝓcepta nō capitur. ſtilus quoq; itermiſſione paulū admodū de celeritate perdit. prōptū hoc & in expedito poſitū exercitatione ſola cōtinetur. Hac uti ſic optimū ſē: ut quotidie dicamus audiētibus pluribus: maxie de quorū ſumus indicio ac opinione ſolliciti. Rarū eſt enī: ut ſatis ſe q̄ſq̄ uereatur. uel ſolita dicamus potius: q̄ nō oīno dicamus. Eſt alia exercitatio cogitādi: totaſq̄ materias uel ſilentio. dū tū quaſi dicat intra ipſum perſequēdi: q̄ nullo nō tempore: re. loco: qū nō aliud agimꝰ: explicari pōt: & eſt in parte utilior q̄ hæc proxia: Diligentius enim cōponitur q̄ illa in q̄ cōtextū dicēdi intermittere ueremur. Rurſus in alia prior plus cōfert uocis firmitate. oris facilitate. motu corporis: q & ipſe: ut dixi. excitat oratorē & iactatiōe mauus. pedis ſupploſione: ſicut cauda leones facere dicūtur: hortatur. Studendū nero ſemper & ubiq;. Nequæ enim ſere tā ullus eſt dies occupatꝰ: ut nihil lucratiuæ: ut Cicero Brutū facere tradit operæ ad ſcribēdū. aut ad legendū: aut dicendū rapi aliquo mōmēto temporis poſſit. Sic q̄dem C. Carbo ēt in tabernaculo ſolebat hac uti exercitatiōe dicēdi. Nec id q̄dem tacendū eſt: qď eidem Ciceroni placet: nulli noſtrū uſq̄ negligentem eſſe ꝓmonem: q̄cq̄d loq̄mur. ubi cūq; ſit pro ſua. ſ. portiōe perfectū. Scribendū certe nuſq̄ eſt magis: q̄ cū multa dicemꝰ ex tempore. Ita. n. ꝓuabitur pōdꝰ: & trans in illa uerborū facilitas in altū reducatur: ſicut ruſtici

proximas uitis radices amputant quæ illam in ſummũ ſolũ ducant. ut inferiores penitus deſcendendo firmentur. Ac ne ſcio an utrũq; cũ cura & ſtudio fecerimus inuicem profit. ut ſcribendo dicamus diligentius. dicendo ſcribamus facilius. Scribendum ergo quotiens licebit: ſi id nõ dabitur cogitandũ. ab utroq; excluſi: debent tamen uincere. ut nequæ deprehenſus orator: nequæ litigator deſtitus eſſe uideatur. Plerũ quæ autem multa agentib9 accidit: ut maxime neceſſaria: & utiquæ inita ſcribant: cæteraq; domo afferunt: cogitatiõe cõplectantus. ſubitis ex tempore occurrant. Quod feciſſe. M. Tulliũ cõmentariis ipſius apparet. Sed ferũtur aliorũ quoq;: & inuenti forte: ut eos dicatur9 q ſquæ cõpoſuerat: & in libros digeſti ut cauſarum. quæ ſũt actæ a Seruio Sulpitio: cui9 tres orationes extant. Sed hi de quibus loquor: cõmentarii ita ſũt exacti: ut ab ipſo mihi in memoriam poſteritatis uideantur eſſe compoſiti. Nam Ciceronis ad præſens modo tempus aptatos libertus tyro contraxit. quos non ideo excuſo: quia non probem: ſed ut ſint magis admirabiles: in hoc genere prorſus recipio hanc breuem annotationem: libelloſquæ qui uel manu teneantur: & ad quos interim reſpicere fas ſit. Illud qd Lenas præcipit: diſplicet mihi. ne in iis quæ ſcripſerimus uel in ſummas: ſiue commentarios: & capita conferre. Facit. n. & diſcendi negligentiã hæc ipſa fiducia: & lacerat ac deformat oranem. Ego aũt ne ſcribendũ qdem puto. qd ſimas memoria perſecuturi. Ná hinc quoq; accidit ut reuocet nos cogitatio ad illa elaborata. nec ſinat pũtem fortuná experiri. Sic anceps inter utrũquæ anim9 æſtuat: cũ & ſcripta perdit: & nõ q̃rit noua. Sed de memoria deſtinatus eſt proximo libro loc9: nec huic parti ſubiungendus: qa ſunt alia prius nobis dicẽda.

Ab utroq; excluſi debẽt tamẽ uincere. In quibuſdam exemplaribus pro illo uincere inniti legitur & rectius: ut mihi quidẽ uidetur: Cæteraq; domo afferant cogitatione complectant. Quæ cum æ diphthongo ſcribatur: ut nomen ſit: non copula: & afferunt. non afferant eſt legendum. Illud quod lenas præcipit diſplicet mihi ne in iis. q̃ ſcripſerimus: uel in ſũmas hue cõmentarios & capita conferre. Adeo corruptus eſt hic ſenſus ut neq; mihi ꝓcipi neq; emẽdari poſſit. Ego autem ne ſcribendum quidem puto: quod ſimus memoria perſecuturi. Sic quidem legitur. ſed niſi corrigatur hic ſenſus: ſibi ipſi Fabius uidebitur repugnare. ſcribẽdas enim orationes ꝓcipit. ut eas facilius memoria complecti poſſimus. Quare hoc aduerbium non mihi uidetur aſcribẽdum: ut legat. Quod non ſimus memoria perſecuturi.

M. Fabii Quintiliani de inſtitutione oratoria liber. xi.

De Apte Dicendo.

Arata ſicut ſuperiore libro continet: facultate ſcribendi cogitãdiquæ: & ex tpe etiã cum res poꝓ ſcet orãdi: proxima eſt cura: ut dicam9 apte: quã uirtutem elocutiõis quartã Cicero demõſtrat: quæque eſt meo quidem iudicio maxime neceſſaria: Nam cum ſit ornatus orationis uarius & multiplex: conueniatquæ alius alii: niſi fuerit accommodatus reb9 atq; pſonis: nõ mõ nõ illuſtrabit eã: ſed & deſtruet: & uí rerũ in cõtrariũ uertet. Quid. n. ꝓdeſt eſſe uerba: & latia: & ſignificãtia: & nitida: figuris ẽt nũeriſq; elaborata: niſi cũ iis in

Arata ſicut ſuperiore libro continetur facultate ſcribendi. Apte dicere maxime oratori neceſſariũ eſſe: elegantiſſime hoc prologo Fabius oſtendit: quartam aũt elocutionis partem ex ſententia Ciceronis eſſe ait. Ná ciceronis eſſe ait. Nam cicero cum alibi: tum in tertio de oratore libro quattuor eſſe elocutionis partes ſcribit. ut latine ut plane ut ornate. ut apte congruenter quæ dicamus.

Nec fere pluribus in oratione eadem. Licet ita in exemplaribus legatur: ausim tamen affirmare non in oratione: sed in oratore legendum. Id quod facile exiis quæ sequuntur apparet. Inquit.n.& hic Cicero alloquēs Brutum testat hæc ei ee nota. In oratore autem Brutum alloquitur Cicero. Quare notū sit nobis ante omnia quid conciliando, docendo, monendo. Qui hoc opus in capita distinxerunt: uiderentur recte feciſſe: si hoc quoquæ: ubi Fabius de apte dicendo præcipere incipit: caput constituissent: ac de apte dicendo inscripsissent. N. autē littera in u. conuersa mouēdo legendum est. Nec iocis lachrymas ubi erit opus miseratione siccabimus. Aliquid uerborum hic deesse uidetur. Forsitan ät nec particula iterum est ascribē da ut legatur. nec ubi erit opus miseratione siccabimus. Nā si tantum habent & uerba momentum: quāto res ipsa magis? Ipsæ plurium numero legendū est. & maius loco magis reponendum mihi uidetur: ut intelligamus res ipsas multo maius habere momentum q̄ uerba. Illud est diligentius dicēdum Ivocali in o conuersa docēdū a quibusdam recte legitur.

quæ iudicem duci: formariq; uolumus consentiant? Si genus sublime dicendi paruis in causis, paruum limatumq; grandibus, lætum tristibus, lene asperis, minax supplicibus, summissum concitatis, trux atq; uioleutum iucundis adhibeamus: ut monilibus & margaritis: ac ueste longa: quæ sunt ornamenta fœminarum deformentur uiri: nec habitus triūphalis: quo nihil excogitari potest augustius: fœminas deceat. Hunc locum Cicero breuiter in tertio de oratore libro perstringit: ne q; tamē uideri potest quicq̄ omisisse: dicendo non omni causæ: nec auditori: nec personæ: nec tempori congruere orationis unum genus: nec fere pluribus in oratore eadem. Sed illic L. Crassus: cum apud summos oratores: hominesq; eruditissimos dicat: satis habet partē hanc uelut notare integer agnoscentes. Et hic Cicero alloquens Brutum testatur esse hæc ei nota. Ideoq; breuius a se dici: q̄q̄ sit fusus locus: tracteturq; a philosophis latius. Nos institutionem professi: non solū sciētibus ista: sed etiá discentibus tradimus. Ideoquæ paulo pluribus uerbis debet haberi uenia. Quare notum sit nobis ante omnia: quid conciliando, docendo, monēdo iudici cōueniat. quid quaquæ parte oratiōis petamus. Ita nec uetera, aut trāslata: aut ficta uerba incipiendo: narrando, argumentando tractabimus: neqnæ decurrentis cōtexto nitore circuitus ubi diuidenda erit causa: & in partes suas digerenda. nequæ humile atquæ quotidianum sermonis genus: & cōpositiōe ipsa dissolutum epilogis dabimus. nec iocis lachrymas: ubi opus erit miseratione siccabimus? Nam ornatus omnis non tam suā: q̄ rei cui adhibetur. conditione constat: nec plus refert quid dicas: q̄ quo loco. Sed totum hoc apte dicere non elocutiōis tātum genere constat: sed etiam cum inuentione cōmune. Nā si tantum habent & uerba momentum: q̄to res ipsæ magis? quarum quæ esset obseruatio suis locis subinde subiecimus. Illud est diligentius docendum. eum demū dicere apte: qui non solum quid expediat: sed etiam quid deceat inspexerit: Nec me fugit plerūquæ hæc esse coniuncta. Nam quod decet fere prodest. nequæ alio magis animi iudicium conciliari. aut si res in contrarium tulit alienari solent. Aliquando tamen & hæc dissentiunt. Quotiens autem pugnabunt: ipsam utilitatem uincet quod decet. nam quis nesci: nihil magisp futurum ad absolutionem Socratis finisse: q̄ si esset usus illo iudiciali genere defensionis: & oratione summissa conciliasset iudicum animos sibi: crimēquæ ipsum sollicite redarguisset Verum id minime eum decebat: Ideoquæ sic egit: ut qui pœnam suam honoribus summis esset æstimaturus. Maluit eni

ſapientiſſimus:quod ſupereſſet ex uita ſibi perire:q̃ quod p̃/teriſſet.& qũ ab hõibus ſui temporis parum intelligebatur: poſterũ ſe iudiciis reſeruauit:breui detrimento iá ultimæ ſenectutis:æuũ ſæculorũ oium cõſecutus. Itaq; quãuis Lyſias: q tũ in dicendo p̃ſtãtiſſimus habebaf:defenſionẽ illi ſcriptã obtuliſſet.uti ea noluit:cũ boná q̃dẽ:ſed parũ ſibi cõuenien/tem iudicaſſet.Quo uel ſolo patet nõ p̃ſuadendi: ſed bñ dicendi finẽ in oratore ſuádum:cũ interi perſuadere deforme ſit.Nõ fuit hoc utile abſolutiõi:ſed qnod eſt maius hõi fuit. Etiã nos ſcdm cõem potius loquẽdi cõſuetudinem. q̃ ipſam uerietatis regulá diuiſiõe hac utimur:ut ab eo quod deceat: utilitatẽ ſeparemus.niſi forte prior ille Africanus:q patria cedere:quá cũ tribuno plc.humillimo cõtendere de innocẽtia ſua maluit:inutiliter ſibi uidetur cõſuluiſſe: aut.P.Rutilius: uel cũ illo pene ſocratico genere defenſiõis eſt uſus:uel cn̄ reuocãte eũ.P.Sylla manere in exilio maluit:qd ſibi maxie cõ/duceret neſciebat. Hi uero parua illa q̃ abiectiſſimus quiſq; animus utilia credit:ſi cũ uirtute cõferãtur: deſpicienda iudicaueruut.lõq; perpetua ſæculorũ admiratiõe celebrãtur.ne quæ nos ſimus tá humiles:ut q̃ laudamus inutilia credamus. Sed hoc q̃lecũq; diſcrimen raro admodũ euenit. Cæterum idem ſere:ut dixi:in oi genere cãrum:& proderit:& decebit. Eſt ãt quod oẽs:& ſemper:& ubiq; perſuadere :ac dicere honeſte.contraq; neminem unq̃ ullo in loco turpiter. Minora uero quæq; ſunt ex mediis:plura ſunt talia:ut aliis ſint cõcedenda:aliis non ſint:aut pro perſona.tempore.loco cá magis ac minus:uel excuſata debeãt uideri: uel reꝑhendenda. Cũ dicamus ãt de rebus:aut alienis:aut noſtris:diuidenda eſt rõ eorũ:dum ſciamus pleraq; neutro loco cõuenire. In primis ení oís ſui uitioſa iactatio eſt:eloquentiæ tñ in oratore p̃cipue affertq; audientibus nõ faſtidiũ mõ:ſed plerunq; ẽt odiũ.Habet.n.mens nr̃a natura ſublime q̃ddã:& erectũ:& ipatiens ſuperioris:lõq; abiectos aut ſubmittẽtes ſe libẽter alleuamꝰ:qa hoc facere tãquã maiores uidemur:& quotiẽs diſceſſit æmulatio:ſuccedit hũanitas:at q ſe ſupra modũ extollit:p̃mere ac deſpicere credit.nec tã ſe maiorẽ:q̃ minores cæteros facere:Inde inuident hũiliores.Hoc uitiũ eſt eorũ:q nec cedere uolunt:nec pñt contendere.rident ſuperiores: iprobãt boni. Plerũquæ uero deꝑhendas arrogãtiũ fallacẽ de ſe opinionẽ: ſed in ueris quoquæ ſufficit cõſciẽtia.Reꝑhenſus eſt in hac pte nõ mediocriter Cicero:q̃q̃ is q̃dẽ rerũ a ſe geſtarũ maior: q̃eloq̃ntiæ fuit oꝝonibus utiq; iactator. Ac plerũq; illud quoquæ non ſine aliqua ratione facit: Aut enim tuebatur eos: quibus erat uſus adiutoribus in opprimenda coniuratione: aut reſpondebat inuidiæ: cui tamen non fuit par: ſeruatæ

Maluit enim ſapientiſſimus quod ſupereſſet ex uita ſibi aperire q̃ quod præteriſſet.ſic quidem in exemplaribus legit.ſed uir mihi aſcribendum uidef & .a.littera eraſa perire legendum hoc modo.Maluit.n uir ſapiẽtiſſimus quod ſupereſſet ex uitã ſibi perire. Quod ſibi maxime conduceret neſciebat.quid legendum eſt o uocali in.i.mutata. Eſt autem quod omnes & ſemper & ubiq; perſuadere ac dicere honeſte:contra quem neminẽ unq̃ uollo in loco turpiter.Si que.m.littera eraſa ſcribatur:ut ſit copula:nimirũ hic ſenſus uideri poterit abſolutus tametſi inqbuſdam exemplaribns honeſteq; facere aſcripta ſint.In aliis autem etiam deceat hoc mõ. Ac dicẽ honeſte:honeſteq; facere deceat.

Minora uero quæq; sunt ex medijs plura sunt talia. Quæ copiosa eradatur ut qnæ solum legatur. & plerūq; non plura scribatur. Qui nec credere uoluut. R litrera erasa credere legitur emendate i quibusdam exemplaribus. Improbant bonis .s. littera expuncta boni legendum est. Inuidiamque omnem in eum regeret qui hoc se cogi essent. Deprauatus a librarijs hic locus sic est emendādus ut regeret & coegisset legamus.

Quod fuisset timidius si crimini loco negasset, Cicero equitis Romani esse filium se defendente. Tumidius. I. uocali i uersa mihi legendum uidetur. Hæc autem pro cælio ait Cicero. Est quod principes deceat. Princ pes legendum eē ne admonitione quidem est dignum. At illa Diomedi loco illius at da uerbum mihi uidetur reponēdū. hoc mō. Da illa.

patriæ pœnā passus exiliū: ut illorū quæ egerat i cōsulatu frequēs cōmemoratio possit uideri: nō gloriæ magis q̄ defensiōi data. Eloq̄ntiā q̄dē cū plenissimā diuersæ ptis aduocatis cōcederet: sibi nunq̄ in agēdo īmodice arrogauit. Illius sunt. n. Si q̄d est in me ingenii iudices: qđ sentio: q̄ sit exiguū: & qđ īgenuo minus possum: subsidiū mihi diligētia cōparaui. Q uinēt cōtra. Q. Cecilium de accusatorē in Verrē cōstituēdo q̄uis multū esset in hoc quoq; mōēti: uter ad agēdū magis idoneus uēiret dicēdi tū facultatē magis illi detraxit. q̄ arrogauit sibi: seq; nō cōsecutū: sed oīa feciſſe: ut posset eā cōsequi dixit. in epistolis aliq̄ familiariter apud amicos. nōnūq̄ in dialogis cū pſōa uerū de eloquētia sua dicit. et apte tū gloriari nescio an sit magis tolerabile: uel ipa uitii huius simplicitate: q̄ illa iactatō ne puersa: si abūdās opib⁹ paupē se neget. nobilis obscurū: & potēs infirmū & disert⁹ ipitū plane & ifantē uocet. Ambitiosissimū gloriādi gen⁹ est ēt deridere: Ab aliis ergo laudemur Nā ipos: ut Demosthenes ait: erubescere ēt cū ab aliis laudamur decet Neq; hoc dico nō aliquī de reb⁹ a se gestis oratori eē dicēdū. Sicut eidē Demosthenī p Ctesiphōte: qđ tamē ita emēdauit: ut necessitatē id faciēdi ostēderet: iudiāq; oēm i eū regereret: q̄ hoc se coegi esset. Sed &. M. Tullius sæpe dicit đ oppressa cōiuratōe Catilinæ: sed mō id uirtuti senat⁹. mō pudētiæ deorū īmortaliū assignat. plerūq; ptra inimicos atq; obtrectatores plus uēdicat sibi. erāt. n. tuēda cū obiicerētr. In carminib⁹ utinā pepcisset: quæ nō dixerūt capere maligni. Cædāt arma togæ. cōcedāt laurea linguæ: & Fortunatā natā me consule romā: & Ioue illū a quo in cōsiliū deorū aduocat: & Minerua: quæ eū artes edocuit: quæ sibi ille secutus q̄dā græcorū exēpla pmiserat. Verū eloquētiæ ut indecora iactatio: sic nōnūquā cōcedēda fiducia ē. nā qs reprehēdat hæc? Q uid putem? cōtēptūne me? nō uideo: nec i uita: nec in gratia nec i reb⁹ gestis: nec in hac mea mediocritate ingenii qd despicere possit Antonius: & paulopost aptius. an decertate mecū uoluit cōtētiōe dicēdi? Hoc q̄dē beneficiū ē. Quid. n. plēius? qd uberius: quā mihi p me & cōtra Antoniū dicere? Arrogātes & illi qui se iudicasse de cā: nec aliter affuturos fuisse proponūt. nā & iuiti iudices audiūt pſumentē ptes suas: nec hoc oratori cōtingere inter aduersarios. quod Pythagoræ inter discipulos cōtigit pōt. ipe dixit: Sed istud magis minusue uitiosū ē pro pſonis dicētiū: defēdit. n. aliq̄ tenus: ætate: dignitate: auctoritate: qnæ tamen uix in ullo tāta fuerunt: ut non hoc affirmationis genus temperandum sit aliqua moderatione: sicut oīa in q̄bus patronus argumētū ex se ipso patet. Q đ fuisset timidius si cris loco negasset Cicero: equitis Romāi eē filiū

se defendente. At ille fecit hoc etiam fauorabile: coniungẽdo cum iudicibus dignitatem suam. Equitis autem romani esse filium criminis loco poni ab accusatoribus: neque his iudicantibus oportuit: nec defendentibus nobis. Impudens, tumultuosa, iracundia actio omnibus in decora: sed ut quisque ætate dignitate, usu præcedit magis in ea reprehendes. Videas aũt rixatores quosdam: neq; iudicum reuerentia: neq; agẽdi more ac modo contineri. Ex quo ipso mentis habitu manifestum sit: tam in suscipiendis quam in agendis causis nihil pensi habere. Profert enim mores plerumq; rõ: & animi secreta, detegit. Nec sine causa græci prodiderunt: ut uiuat quenq; etiam dicere. Humiliora illa uitia: summissa adulatio, affectata scrnilitas, in rebus ac uerbis parum modestis ac pudicis uilis pudor in omni negocio neglecta auctoritas: quæ fere accidunt iis: qui nimium aut blandi esse: aũt ridiculi uolunt. Ipsum etiã eloquentiæ geuus alios aliud decet. Nam neq; tam plenum & erectum: & audax & præcultum senibus cõuenerit: quã pssũ: & mite: & limatũ: & quale intelligi uult Cicero cũ dicit orationem suam cœpisse canescere: sicut uestibus quoq; non purpura crocoq; fulgentibus illa ætas satis apta sit, in iuuenib9 ẽt uberiora paulo: & pene perclitantia feruntur. At i iisdem siccum: & sollicitum: & contractum dicendi propositum: plerũque affectatione, ipsa seueritatis inusum est quãdo etiã morum senilis auctoritas immatura in adolescentibus creditur. Simpliciora militares decent. Philosophiam ex professo: ut quidam faciunt: ostentantibus parum decori sunt plerisq; oratiõis ornatus maximeq; ex affectibus: quos illi uitia dicunt. Verba quoq; exquisitiora: & compositio numerosa tali propositio diuersa. Non enim solum illa lætiora: qualia a Cicerone dicuntur. Saxa atque solitudines uoci respondent, sed etiam illa q̃quam plena sanguinis. Vox enim iam albani tumuli: atq; lucuos in quam ĩploro atq; testor uosq; albanorum obrutæ aræ sacrorum populi romani sociæ & æquales, non cõueniat barbæ illi atq; tristitiæ. At uir ciuilis uereq; sapiens: q se nõ occiosis disputationibus: sed administrationi rei p. dediderit: qua longissime isti q philosophi uocãtur: recesserunt: omnia q̃ ad efficiendum oratione qd̃ pposuerint ualent: libenter adhibebit: cũ pri9 qd̃ honestũ sit: efficere i animo suo cõstituerit. Est qd̃ principes d̃ceat, aliis nõ cõcesseris, ĩpatorũ ac triũphãtiũ sepata ẽ aliq̃ exptẽ ratio eloq̃ntiæ: sicut Põpei9 abũde disertus rerũ suarũ narrator. Et hic q bello ciuili se interfecit Cato eloqns senator fuit. Idẽ dictũ sæpe in alio liberũ i alio furiosũ i alio supbũ ẽ. Verba aduersus Agamẽnonẽ a Thersite habita riden

Ego te inquit consulem putem L. Crassus Philippo. Sũptum est, hoc ex tertio de oratore libro. Valerius autem libro. septimo. diffusius hoc enarrat

Negat se magnifacere aliquis poetarum. Hic fuit Catullus Veronensis qui sic in Cæsarem scribit. Non nimium studeo cæsar tibi uelle placere. Nec quæro utrum sis albus an ater homo. Aliter enim P. Coldius. alitter apius Cæcus. Pro Cælio hiambo loqui a Cicerone finguntur

Quid asperius littore ueris? Littore pro littore est legẽdum. Sunt autem hæc descripta de ora i one septima i uerrẽ

Cuius inter ipsa uerborum supplicia. Verberum aperte legendum est loco uerborum.

Multarum etiam rerum assimulamus affectus. L. littera expũcta mutarum est legendum. Vt quisquis honestus. Quisque legendum est non quisquis. Nec eadem apud principem. magistrum. magistratum aperte legẽdum esse constat. Ita in paruis rebus iudicibusque una sint eadem. Iudiciis pro iudicibus mihi legendum uidetur.

tur. At illa Diomedi: aliiue cui pari magnũ animũ ferr̃ præ se uidebuntur: Ego te inquit cõsulem putem. L. Crassus Philippo cum tu me non putes senatorem? uox honestissimæ libertatis: non tamen ferres quẽcunq; dicentem. Negat se magni facere aliquis poetarũ: utrum Cæsar ater an albus homo sit. insania. Verte: ut idem Cæsar de illo dixerit. arrogantia est. Maior in personis obseruatio est apud comicos tragicosque. Multis. n. utuntur & uariis. Eadem & eorum q orationes aliis scribebant fuit ratio: & declamantium est. Nou enim semper ut aduocati: sed plerumque ut litigatores dicimus. Verum etiam in iis cãis: quibus aduocamus: eadem dria diligenter est custodienda. Vtimur. n. fictione personarum: & uelut ore alieno loquimur: dandiq; sunt iis quibus uocem accõmodamus: sui mores. Aliter enim. P. Clodius. alter Appius cæcus aliter Cæcilianus ille. aliter terẽtianus pater fingit̃. Quid asperius lictore Verris? Vt adeas tantum dabis. quid fortius illo? cuius inter ipsa uerberum supplicia una uox audiebatur: ciuis romanus sum. Quam dignæ Milonis in peroratione ipsa uoces eo uiro: qui pro re. p. seditiosum ciuẽ totiens cõpescuisset? quiq; insidias uirtute superasset? Denique non mõ quot in causa: tottidem in prosopopeia sũt uarietates: sed hoc etiam plures q; in iis puerorum fœminarum: populorum. mutarum etiam rerum assimulamus affectus: quibus omnibus d̃ bet̃ suus decor. Eadem i iis pro quibus agemus obseruanda sunt. Aliter enim pro alio sæpe dicendum est: ut quisqs honestus. humilis: inuidiosus: fauorabilis erit: adiecta propositorũ quoque: & ante actæ uitæ differentia iucũdissima uero i oratore humanitas. facilitas. moderatio. beniuolẽtia. Sed illa quoq; diuersa bonũ uirum decent. malos odisse. publica uice commoueri. ultum ire scelera & iniurias. omia ut in initio dixi: honesta: nec tantum quis: & pro quo: sed etiam apud quẽ dicas interest. Facit enim & fortuna discrimen & potestas: nec eadẽ apud principem. magistratum. senatorem: priuatum tamen liberum ratio. nec eodem souo publica iudicia: & arbitrorum disceptationes aguntur: nam ut orantem pro capite solicitudo deceat: & cura & omnes ad amplificãdam orationem quasi mãchinæ ita in paruis rebus iudicibusq; una sit eadem: rideaturq; merito: qui apud disceptatorem de re leuissima sedens dicturus utatur illa Cicerouis confessione. non modo se animo conmoueri: sed etiam corpore ipso perhorrescere: Quis uero nesciat: quin aliud dicendi genus poscat grauitas senatoria? aliud aura copularis? cum etiam singulis iudicantibns: nõ idem apud graues uiros: quod leuiores. non idem apud erur

ditū:qđ militarē ac rusticū deceat.Sitq; nōnūquā sūmittēda & cōtrahēda oro:ne iudex eā uel intelligere capere nō possit Tēpus quoq; ac locus egēt obseruatione ꝓpria.Nā & tēpus tū lætū.tū triste.tū liberū.tū anguſtū ē.Atq; ad hæc oīa cōpo nēdus orator:& loco publico an priuato.celebri an secreto ali ena ciuitate an tua.in castris deniq;:an foro dicas:interest plu rimū:ac suā qcq; formā & ꝓpriū modū eloquētiæ poscit.Cū etiā in cæteris actibus uitæ nō idē i foro.curia.cāpo.theatro. domi facere cōueniat:& pleraq; quæ natura nō sūt reprehen dēda.Atq; idco iterim sūt necessaria alibi:q̄ mos permiserit turpia habeātur.Illud iā dixim9 quāto plus nitoris & cultus demōstratiue materiæ:ut ad delectationē audiētiū cōpositē q̄ quæ sūt in actu & cōtētiōe sua soriæ iudicialesq; pmittant? Hoc adhuc adiiciēdū aliq̄s etiā quæ sūt egregiē dicēdi uirtu tes:quo minus deceāt effici cōdiciōe causarū.An qsq̄ tulerit reū in d ſcrimine capitis: præcipuē q apud ui l orē & prnci pē ꝓ se ipse dicat:frequēti trāslatiōe.fictis aut repetitis ex ue tustate uerbis.cōpositiōe:quæ sit maxie a uulgari usu remo ta.decurrētib9 piodis.q̄ lætissimis iocis sentētiisq; dicētē? Nō pdāt hæc oīa necessariū piculi tāti sollicitudinis colorē.petē dūq; etiā innocētib9 misericordię auxiliū? Cōmoueatur ne qs q̄ eius fortuna:quē tumidū:ac sui iactātē & ābitiosum instito rē eloquētiæ in ācipiti sorte uideat?nō imo oderit reū uerba aucupātē:& anxiū de fama ingenii: & cui esse diserto uacet? Quod mire.M.Cælius in defēsiōe causæ:qua reus de ui fuit cōprehēdisse mihi uidet.Nę cui uestrū atq; etiā oium : q ad rē agendā astunt:mēs aut uultus molestior.aut uox imodera tior aliqua aut deniq; qđ nimiū ē iactātior gest9 fuisse uideat Atq sūt quædā actiōes in satisfactiōę.deprecatiōę.cōfessiōe positę.Sentētiolisne flēdum erit?epiphonemata aut ēthyme mata exorabūt?nō qcqđ meris adiiciet affectib9 omnis eorū diluet uires:& miserationē ſecuritate laxabit? Age si dę mor te filii sui uel iniuria quę morte sit grauior:dicēdū patri fuerit aut in narrādo gratiā illā ęxpositiōis:quæ cōtiget ex sermoe puro atq; dilucido:quæret:breuiter ac significātęr ordinē rei protulisse cōtentus:aut argumēta diducet in digitos : & pro positionū ac partitionū captabit leporē?& ut plerunq; in hoc genere moris est:intētiōę omni remissa loquat?Quo fuge rit interim dolor ille?ubi lachrymæ substiterint?ūde se in me diū tā secura obseruatio artiū miserit?Nō ab exordio usq; ad ūltimā uocē cōtinuus qdā gemit9:& idē tristitię uult9 seruа bit?Si qdē uolet dolorē suū ēt i audiētes trāsfūdere:quē siusq̄ remiserit:i animum iudicātiū nō reducet.Qđ p̄cipue declamā

Et loco publico priuatione. Ne coniunctione expuncta: an par ticula uidetur ascribenda ut lega tur publico an priuato. Non perdant hęc omnia necessariū periculi tanti solicitudinis co o rem. Loco illorum genitiuorū periculi tanti: hoc participiū pi clitanti contendem esse repo nendum

Cum etiam hoc genus simulacri litium soleat. C littera expuncta simulari hoc est fingi est legendum. Hoc autem controuersiæ genus a græcis dicitur. In quibus non solum cantare quod uitiũ persuasi aut lasciuire. Non particula negatiua huic loco deesse uidetur. legendum enim est sic. In quibus nõ solum nõ cãtare. Ne hoc paucis modo uerbis. C littera alicripta nec legendum esse constat.

Aut minus infestæ. Ac copula loco illius aut reponenda & infesta loco in festæ mihi uidetur esse legendum.

tibus. neq; n. me pœnitet ad hoc quoq; opus meũ: & curã susceptorũ semel adolescẽtiũ respicere. custodiẽdũ ẽ: quo plures in schola fingũt affectus: quos nõ ut aduocati: sed ut passi subim⁹. Cũ etiã hoc gen⁹ simulari litiũ soleat: cũ ius mortis a senatu qdã: uel ob aliquã magnã infelicitatẽ: uel etiã pœnitẽtiã petũt: i qbus nõ solũ nõ cãtare: qd uitiũ puasit: aut lasciuire: sed ne argumẽtari qdẽ nisi mixtis: & qdẽ ita ut in ipsa pbatiõe magis emineãt affectib⁹ decet. Nã q; intermittere in agẽdo dolorẽ põt: uidet posse etiã depõere. Nescio tũ an hui⁹: de quo loq mur: d' coris custodia maxie circa eos: cõtra quos dicim⁹ exãinanda sit. Nã sine dubio in oĩbus statim accusati onib⁹ hoc agẽdũ ẽ: ne ad eas libẽter descendisse uideamur: Ideoq; mihi illud Cassii seueri non mediocriter displicet. Dii boni uiuo: & quo me uiuere iuuet: Aspręnatẽ reũ uideo Nõ n. iusta ex cã uel necessaria uideri põt postulaste eũ: sed q̃dã accusãdi uoluptate. præter hoc tamẽ qd est cõmune: ppriã moderationẽ quædã causæ desiderãt. Q ua ppter & q; curationẽ bonorũ patris postulabit: doleat ei⁹ ualetudine: & quãlibet grauia filio pater obiectur⁹: miserimã sibi ostẽdat eẽ hãc ipsã necessitatẽ: nec hoc paucis mõ uerbis. sed toto colore actiõis: ut id eũ nõ dicere mõ: sed ẽt uere dicere appareat. Nec causãti pupillo sic tutor irascat unq̃: ut nõ remaneant amoris uestigia: & sacra quædã patris ei⁹ memoria. Iã quo mõ cõtra abdicãtẽ patrẽ. querẽtẽ uxorẽ agi cãm oporteat: i libro: ut arbitror: septio dixi: quãdo etiã aduocati uoce uti deceret: quart⁹ liber: in quo phœnii p̃cepta sũt cõtinet'. Esse & in uerbis qd deceat: aut turpe sit: nemini dubiũ est. Vnũ iã igit huic loco: qd est sane sũmæ difficultatis adiiciendũ uidet. qbus modis ea quæ sũt natura parũ speciosa: queq; nõ dicere si utrũlibet esset liberũ maluissem⁹ nõ tũ sint in decora dicentib⁹. Q uid aspiorem habere frõtem põt? aut qd aures hõinũ magis respuãt? q̃ cũ est filio filiue aduocatis in matrem porãdũ? Aliquãdo tũ necesse est: ut in causa Cluentii habiti. Sed nõ semper illa uia qua cõtra Sasiã Cicero usus est: nõ q; nõ ille optime sed q; plurimũ refert: qua in re & quomõ lędat. Itaq; illa cũ filii caput pãlã impugnaret: fortiter fuit repellenda. Duo tũ quæ sola superãt diuinę Cicero suauit Primũ ne obliuiscetur reuerentiæ: quæ parentib⁹ debetur. deinde ut repetitis alti⁹ causis diligentissime ostenderet: q̃ id qd erat in matrem dictur⁹: nõ oporteret mõ fieri: sed etiã necesse esset. Primaq; hęc expositio fuit: q̃q̃ ad p̃sentem q̃stiõem nihil pertinebat. adeo in causa difficili atq; perplexa? nihil p̃pus intuendũ credidit: q̃ qd deceret. Fecit itaq; nomen parentis nõ filio inuidio

ſum:ſed ipſi in quam dicebatur. Poteſt tamen aliquando mater & in re leuiore:aut minus infeſta contra filium ſtare,tum lenior atq; ſummiſſior decebit oratio. Nam & ſatiſfaciendo:aut noſtram minuemus inuidiam:aut etiam in diuerſum eam tranſferemus: & ſi grauiter dolere filium palam erit:credetur abeſſe ab eo culpam: fietq; ultro miſerabilis. Auertere quoq; in alios crimen decet: ut fraude aliquorum concita credatur:& omnia nos paſſuros: nihil aſpere dicturos teſtandum:ut etiam ſi non poſſumus conuitiari: nolle uideamur. Etiam ſiquid obiiciẽdum erit,officium eſt patroni:ut id filio inuito:ſed fide cogẽte facere credatur. Ita poterit uterq; laudari. Quod de matre dixi:de utroq; parente accipiendum eſt. Nam inter patres etiam filioſq;:cum interueniſſet emancipatio,litigatum ſcio. In aliis quoq; propinquitatibus cuſtodiendum ſit:ut inuiti & neceſſario & parce iudicemur dixiſſe. Magiſ autem aut minus:ut cuiq; perſonæ debetur reuerentia. Eadem pro libertis aduerſus patronos obſeruantia:& ut ſemel plura complectar: nunq; decebit ſic aduerſus tales agere perſonas:quo modo contra nos agi ab hominibus conditionis eiuſdem iniquo animo tuliſſemus. Præſtatur hoc aliquãdo etiam dignationibus:ut libertatis noſtræ ratio reddatur:ne quis nos aut petulantes in lædendis iis: aut etiam ambitioſos putet. Itaq; Cicero q̃q̃ erat in Cottam grauiſſime dicturus:neq; aliter agi. P. Oppii. cauſa poterat: longa tamen præfatione excuſauit officii ſui neceſſitatem. Aliquando etiam inferioribus præcipueque adoleſcentulis parcere aut mederi decet. Vtitur hac moderatione Cicero pro Cælio contra Atracinum:ut eum non inimice corripere:ſed pene patriç monere uideatur. Nã & iuuenis & nobilis & non iniuſto dolore uenerat ad accuſandum Sed in iis quidem in quibus uel iudici uel etiam aſſiſtentibus ratio noſtræ moderationis probari debet:minor eſt labor. Illic plus difficultatis:ubi ipſos contra quos dicimus ueremur offendere. Duæ ſimul huiuſmodi perſonæ Ciceroni pro Murena dicenti obſtiterunt: M. Catonis Seruiiq; Sulpitii,q̃ decẽter tamen Sulpitio: cum omnes cõceſſiſſet uirtutes. ſcientiam petendi conſulatus adeuit? Quid enim aliud eſſet:quo ſe uictum homo nobilis & iuris antiſtes magis ferret? Vt uero rationem defenſionis ſuæ reddit:cum ſe ſtuduiſſe petitioni Sulpitii contra honorem Murenæ: non idem debere accuſationi contra caput diceret? q̃ molli autẽ articulo tractauit Catonem? cuius naturam ſumme admiratus:non ipſius uitio:ſed ſtoicæ ſectæ quibuſdam in rebus factam duriorem uideri uolebat? Vt inter eos non forenſem contentionem:ſed ſtudioſam diſputationem crederes incidiſſe. Hęc eſt profecto ratio & certiſſimum preceptorum genus illius uiri obſeruatio:ut cum aliquid

Vt iuiti & neceſſario & parte iudicemur dixiſſe. Parce pro pte manifeſte legendũ eſt. Adiecta ſi poterit fieri cauſa cur dicta ſit. Pro illo participio dicta recte a q buſdã ita legit. Hoc illis cõmune remediũ eſt: niſi tota actione æqualiter appareat nõ honorio modo:ſed etiã caritas. Quo minus hoc p̃ceptũ intelligatur: deprauatione eſt effectũ:quæ fortaſſe tolleretur: ſi de illo niſi hæc ſyllaba ni eradat:ut hoc modo legat. Si tota actione. Verum & iuſta ſic faciẽdo nõ ſe de ingenii fama ſed de fide eſſe ſolicitũ. Tria hic uerba deprauata ita corriguntur: ut cauſa loco illius & copulæ ac loco illius ſic legatur ſit & fatendo pro faciendo:hoc modo. Verum cauſa iuſta ſit fatendo. De hac uero Ciceronis humanitate Valerius libro quarto meminit. Sed huiuſce generis hũanitas etiam in M. Ciceronę præcipue apparuit. A. nãq; Gabinium repetundarum reum ſummo ſtudio defendit:qui eum in conſulatu ſuo urbe expulerat. Itemq;. P. Vatinium dignitati ſuæ ſemp infeſtũ duobus publicis iudiciis tutatus eſt: ut nõ ſine ullo crimine leuitatis:ita cum aliqua laude: quia ſpecioſius aliquanto iniuriæ uincuntur beneficio:q̃ mutui dii pti nacia penſantur.

detrahere ſalua gratia uelis: concedas alia omnia. in hoc ſolo uel minus pitum: q̃ in cęteris: adiecta: ſi poterit fieri: etiã cauſa cur ita ſit: uel paulo pertinaciorem: uel credulum: uel iratum: uel impul/ ſum ab aliis. Hoc illis commune remediũ eſt: niſi tota actõe æqua liter appareat non honor modo: ſed etiam caritas. Pręterea cauſa ſi nobis iuſta ſit dicenda: neq; id moderate tantum faciamus: ſed ét neceſſario. Diuerſum ab hoc: ſed facilius: cum hominum: aut alio qui turpium: aut nobis inuiſorum qnædam facta laudanda ſunt. Decet enim rem ipſam probare in qualicunq; perſona. Dixit Cice ro pro Gabinio &. P. Vatinio inimiciſſimis antea ſibi hominibus: & in quos orationes etiam ſcripſerat. Verum & iuſta ſit fatẽdo: nõ ſede ingenii fama: ſed de fide eſſe ſollicitum. Difficilior ei ratio in iudicio cluentiano fuit: cum Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem: cuius egerat cauſam. Verum illud elegantiſſime: cum eorum a quibus ipſe perductus eſſet precibus: tum etiã adoleſcen tiam ſuam excuſat detracturus alioqui plus auctoritatis: ſi in cau/ ſa pręſertim ſuſpecta: ſe eum eſſe: qui tęmerę nocentis reos ſuſci/ pere fateretur. Apud iudicem uero: quod aut propter aliquod cõ modum in cauſa quam ſuſceperimus: aut ſunt ut perſuadendi ar/ dua ratio: ita dicendi expeditiſſima. Fiducia. n. iuſtitiæ eius nõ cau ſæ: nihil nos timere ſimulamus. Ipſe erit gloria inflandus: ut tan/ to clariór futura ſit fides: ac religio in pronunciando: quãto minus uel offenſæ uel utilitati ſuæ indulſerit. Hęc & apud ęos a quib⁹ ap pellatum erit: ſi forte ad eoſdem remittentur adiicienda ratio: uel neceſſitatiſ alicuius: ſi id cauſę cedit: uel erroris: uel ſuſpitionis. Tu tiſſimum ergo pœnitentiæ confeſſio: & ſatiſfactio culpæ: perducẽ duſq; oío iudex ad iræ pudorem. Accidit etiam nonnunq̃ eadem cauſa de qua pronunciauit: cogatq; iterum. tum illud quidem cõ/ mune. apud alium nos iudicem diſputaturos de illius ſentẽtia nõ fuiſſe: Neq;. n. emendari ab alio q̃ ipſo fas eſſe. Cęterum ex cauſa ut qnæq; permittet: aut ignorata quędam: aut defuiſſe teſtes: aut quod timidiſſime: & ſi nihil aliud plane fuerit: dicẽdum eſt: patro nos non ſatiſfeciſſe. Succurret etiam ſi apud alios iudices agetur: ut in ſecunda aſſertionę: aut in centum uiralibus iudiciis duplicib⁹ parte uicta: decentius erit quotiens contigerit ſeruare iudicũ pu/ dorem: de qua re latius probationum loco dictum eſt. Poteſt eue nire ut in aliis reprehendenda ſint: quæ ipſi fecerimus obiicit Tube ro Ligario: q; in africa fuerit: & ambitus quidam damnati recupe randæ dignitatis gratia: reos eiuſdẽ criminis detulerunt: ut in ſcho lis luxuriantem patrem: luxurioſus ipſe iuuenis accuſat. Id q̃ decẽ ter fieri poſſit: equidem non inuenio: niſi aliquid reperiatur: quod interſit: perſona. ætas. tempus. cauſa. locus. animus. Tubero iuue/ nem ſe patri hæſiſſe. illũ a ſenatu miſſmu non ad bellũ: ſed ad fru/

Verum illud elegãtiſ/ ſime cũ eoꝝ â qbus ipſe pductus eſſet precibus: tũ etiã adoleſcẽtiã ſuam excuſat detracturus alio q plus auctoritatis ſicut in cauſa p̃ſertim ſuſcepta ſi eũ eẽ q timere nocẽtis reos ſuſcipe fateret. Mul toꝝ uerboꝝ emẽdatiõe indiget hic locus: nã ſic eo illius ſicut ſcribẽdũ & ſe loco illius ſi: & temere loco illius timere legẽdũ eſt: hoc mõ: tũ etiã adole ſcẽtiã ſuã excuſat: detrac turus alioq plus auctori tatis ſi i cauſa p̃ſertim ſu/ ſpecta ſe eũ eſſe: q temere nocentis reos ſuſcipe fa/ teret. Apud iudicẽ uero qđ aut pp aliquod com modũ in cã quã ſuſcepe/ rim⁹: aut ſunt ut pſuadẽ di ardua oratio ita dicẽ di expeditiſſima. Depra uatus adeo ẽ hic oc⁹: ut uix emendationẽ admit tat. Tãetſi. n. illud uerbũ ſunt: in hæc duo ſum & ſumit ſit cõmutatũ in ex emplarib⁹ qbuſdã tñ ne ſic qdẽ ullus integer elici tur ſenſus: ſic aũt corrigi poſſet: ſi loco illius in p/ poſitionis coꝝ: & loco il lius quã ſcriberet quorũ genitiu⁹: & pro cauſa le geremus cãm: relatiuoq; poſtponeremus: & illud ſunt i ſuũ cõuerteret: & ratio o uocali expũcta le geret: dũ caſtigatius exẽ plar inueniat: hoc mõ. Apud iudicẽ uero quod aut pp aliqđ cõmodum eoꝝ quoꝝ cãm ſuſcepe/ rimus: aut uũ: ut pſuadẽ di ardua ratio ita dicẽdi expeditiſſima. Perdu cẽduſq; oíno iudex adũ pudorẽ. Facile hęc clau/ ſula hypodiaſtole emen dat appoſita & dipthõ go: ut ad p̃poſitio ab il/ lo irę genitiuo ſe iũgatur omni mõ ẽt p illo oíno legẽdũ. Accidit ẽt non i unq; eadẽ cauſa de qua

mentum coémendũ ait. Vt primum licuerit a partibus receſſiſſe Ligariũ & perſeueraſſe:& non pro. Cn. Pompeio:inter quẽ & Cęſarem dignitatis fuerit cõtẽtio:cũ ſaluam utercp rem.p. uellet. Sed ꝓ Iuba atcp afris inimiciſſimis po'.ro. ſtetiſſe. Cęterũ uel facillimũ eſt ibi alienam culpã accuſare:ubi fateris tuã. Verũ id iam iudicis eſt. nõ actoris. quod ſi nulla contingit excuſatio:ſola colorẽ habet pœnitentia. Poteſt enim uideri ſatis ęmendatus:qui in odinm eorum :in quibus errauerat ipſe conuerſus eſt. Sunt enim qdam:qui hoc natura ipſa rei non indecens faciunt:ut cũ pater ex meretrice natũ. qꝑ amet ex meretrice i matrimoniũ abdicat. Scholaſtica materia:ſed non quę nõ poſſit accidere. Hic igitur multa nõ deformiter dicęt:uel qꝑ oĩum ſit uotũ parentũ:ut honeſtioreſ q̃ ſint ipſi:liberos habeant. Nam & filia nata meretrix eam mater pudicam eſſe uoluiſſet:uel qꝑ humilior ipſa fuerit:licet .n. hoc dicerę:uel qꝑ non habuerit patrem qui moneret:quin eo minus faciendum filio fuiſſe:ne rẽouaret domus pudorem:& exprobraret pri nuptias. mri prioris uitæ neceſſitatem:ne deniqꝑ legẽ quãdam ſuis quoqꝑ ſubinde liberis daret. & credibilis erit etiã propria quadã in illa meretrice turpitudo:quã nũc hic pater ferre non poſſit. alia prẽterea. Ne qꝑ. n. nũc declamamus:ſed oſtendimus nõnũq̃ poſſe ipſis incõmodis dicentem bene uti. Illic maior æſtus ubi quis pudẽda queritur: ut ſtuprũ prẽcipue in maribus aut os ꝓphanatũ:non dico ſi loquatur ipſe. Nã quid aliud ęi q̃ gemitus ac fletus & ęxecratio uitæ conuenant? ut iudex intelligat potius dolorẽ illũ q̃ audiat. Sed patrono quoqꝑ per ſimiles affectus eundem erit:quia hoc iniuriæ genus uerecũdiuſ ineſt paſſis q̃ iuſis. Mollienda eſt in pleriſqꝑ alio colore aſperitas orationis:ut Cicero de proſcriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius q̃ homines honeſtis parẽtibus ac maioribus natos a re. pu. ſummoueri? Itaqꝑ durum id eſſe ſummus ille tractãdorũ animorum artifex cõfitetur. Sed ita legibus Syllæ coerceri ſtatum ciuitatis affirmat:ut iis ſolutis:ſtare ipſa nõ poſſit. Aſſecut⁹ itaqꝑ ẽ: ut aliquid eorum quoqꝑ cauſa uideretur facere:contra quos dicęret. Illud etiam in locis monui:q̃ turpis eſſet fortunæ inſectatio:& ne in totos ordines:aut gentes. aut populos petulantia incurreret. Sed interim fides patrocinii cogit qnędã de uniuerſo genere aliquorum hominum dicere:uel libertinorum:uel militum:uel publicanorum:uel ſimiliter aliorum:in quibus omnib⁹ commune remedium eſt:ut ea quæ lędunt:non libenter tractare uidearis: nec in omnia impetum facias:ſed in id quod expugnandum eſt. & reprehendens alia laudę compenſes. Si cupidos dicas eſſe non mirũ qꝑ periculorum ac ſanguinis maiora ſibi deberi præmia putẽt:eoſdem petulãtes:& hoc fieri qꝑ bellis magis q̃ paci aſſuęuerint. liber pronũciauit cogatcp ite rum. Difficulter emẽdari põt hic locus ſine uerboꝝ & adiectiõe & mutatiõe. Si nãqꝑ ut particula aſcribat & illd uerbũ cogat cõmutetur in hoc uerbũ agat illaqꝑ copula eraſa:nimiæ ſenſus & integer & aptus uidebitur. Quid .n. hoc clarius. Accidit nõnũq̃:ut eadẽ cã de q̃ pnũciauit:iterum agat. Et ãbitus q dãnati recupandę dignitatis gratia reos eiuſdẽ crimis detulerũt. Nõ q ſed qdam ut legat ſenſus expoſcit. hoc mõ. Et ãbitus qdã dãnati. Niſi aliud repiet qd inter ſint. Pro illo aliud recte aliqd legit a qbuſdã repiat ãt ẽt uidetur legẽdũ. Cũ ſaluã utricp rẽp. uellet:utercp mãſeſte legẽdũ ẽ. Vt cũ p. na. qd a. ex me. in matri. abdicat. Deprauatus hic ſẽſus facile emẽdat ſi hæ duę dictiões ex meretrice aſcribãt:ut legat:h mõ: ut cũ pr ex meretrice natũ:qd amet ex meretrice in matrimoniũ abdicat. Nec ignoro a qbuſdam ita deprauari:ut q̃ lõgiſſime adictionũ ſimilitudine recedãt hoc mõ legẽtes: ut cũ pr ex meretrice natũ qd duxerit meretricẽ in matrimoniũ abdi. Quãuis ãt ſic quoqꝑ ſit aptus ſẽſus:mihi tñ porrectio approbat:ſi ut dixi ex meretrice aſcribamus ac natã ſubintelligamus: ita nãqꝑ accipiemus filiũ ſuiſſe a pre ar dicatũ:qd natã ex meretrice gña matrimonii amaret. Nã & filia nata. Quo mõ corrigi poſſit hic locꝰ mihi nõ liqt. Vel q. h. i. f. Quod loco illi⁹ q recte in qbuſdã legit exẽplari b⁹. Sed ita legib⁹:cõtrie re paſſ ac r ãe forſitã legeret. Secut⁹ itaqꝑ eſt:

Hac ſyllaba as appoſita aſſecutus: ut legatur ſenſus expoſcit. Illud etiam in locis monui. Pro locis legẽdũ eſt iocis. Doctrinam dis concedit ad litteras. Ac. d. littera in. c. conuerſa legendum. Hoc autem facit pro Sextio Cicero Quia in cibis iis alias aliis magis complent. Niſi hoc aduerbium ut aſcribat: & illud pronomen iis era datur: minus integer uidebit hic ſenſus. Nam Cicero quodã loco ſcribit id eſſe optimũ quod nõ te facile credideris conſeq imitatione non poſſet. Quidã hũc locũ ſic corrigũt ut poſſis legãt: & recte qdẽ. Sed cũ quoq; loco illius particulæ nõ eſt reponẽdũ: hoc modo. Quod cũ te facile credideris cõſeq imitatiõe non poſſis. Alio uero non id egiſſe: ut ita ſe diceret quo mõ ſe qlibet poſſe cõfideret. Sẽ pnomẽ tráſpoſitũ uidet. In tertiũ aũt locũ eſt rẽ rendũ: hoc mõ. Alio uero ſe nõ id egiſſe ut ita diceret: quo mõ ſe quilibet poſſe confideret. Cauſa enim mõ diſtat. Quę copula uidet aſcribẽda: ut legatur modoq;.

m Emoriã qdam naturæ mõ eſſe mun⁹ exiſtimauerũt. Memoriam arte quoq; cõſtare nõ ſolum natura primum colligit Fabius. deinde precepta de ea ſubiicit. Et totus de quo dixim⁹: adhuc inanis labor: niſi cęteræ partes hoc uelut ſpũ cõtineãtur. Hoc qdẽ uerbũ eſt freq̃nter qdẽ elegãter pretermittit: ſed huic ſenſui mihi aſcribẽdũ uidet & i uocali aſcripta ueluti legẽdũ hoc mõ. Adhuc inanis eſt labor niſi cęteræ ptes hoc ueluti ſpiritu cõtineant. Idẽ uero & Cicero in prologo de oratore ſentiẽ uidet cũ inqt.

Quid dicã de theſauro rerũ omnium memoria: quę niſi cuſtos inuẽtis cogitatiſq; uerbis & reb⁹ adhibeat: intelligim⁹ omnia etiam ſi ptæclariſſima fuerit: i oratõr pitura. Nec utiq; ea quo dicta ſunt ordine refutare: eo legẽdũ uidet potius q̃ ea.

Quid ex tẽporalis oratior nec alio mihi uidet mẽtis uigore cõſtare. Et ſi ita q̃q; lectus hic lotinis detrahenda eſt auctoritas, licet iis teſtimonium reddere induſtriæ: per quã exierint de ſeruitute. Quod ad nationes exteras pertinet: Cicero uarie detracturus græcis teſtibus fidem: doctrinam iis concedit ac litteras: ſeq; eius gentis amatorem fuiſſe profitetur. Sardos contennit. Allobrogas ut hoſtis inſectatur: quorum nihil tunc cum diceretur: parum aptum aut remotum a cura decoris fuit. Verborum etiam moderatõe detrahi ſolet: ſiqua eſt rei inuidia. Si aſperum dicas nimium ſeuerum, iniuſtum perſuaſione labi, pertinacem ultra modum tenacem eſſe propoſiti. plerunq; uelut ipos coneris ratione uincere: quod eſt molliſſimum. Indecorum eſt ſuper hęc omne nimium. ideoq; etiam quod natura rei ſatis aptum eſt: niſi modo quoq; temperetur: gratiam perdit. Cuius rei obſeruatio iuditio magis quodam ſentiri: q̃ præceptis tradi poteſt: quantum ſatis ſit. & quantum recipiant aures. Non habet hęc res menſuram & quaſi pondus: quia in cibis iis alia aliis magis complent. Adiiciendum etiam breuiter uidetur: quod fere dicendi uirtutes diuerſiſſimæ: non ſolum ſuos amatores habeant: ſed ab eiſdem ſæpe laudentur. Nam Cicero quodam loco ſcribit id eſſe optimum: quod non te facile credideris cõſequi: imitatione non poſſet. Alio uero non id egiſſe: ut ita ſe diceret: quomodo ſe quilibet poſſe cõfideret: ſed quo modo nemo: quod poteſt pugnare inter ſe uideri. Verum utrũq; ac merito laudatur. Cauſa enim modoq; diſtat: ſa ſimplicitas illa & uelut ſecuritas inaffectatæ orationis mire tenues cauſas decet. Maioribus illud admirabile dicendi genus magis cõuenit. In utroq; eminet Cicero: ex quibus alterum imperiti ſe poſſe conſequi credent. neutrum qui intelligunt.

De Memoria.

m Emoriam quidam naturæ modo eſſe munus exiſtimauerunt: eſtq; in ea non dubie plurimum ſed ipſa excolendo: ſicut alia omnia augetur & totus de quo diximus: adhuc inanis labor: niſi cęteræ partes hoc uelut ſpiritu contineantur. Nam & omnis diſplicina memoria cõſtat: fruſtraque docemur: ſi quicquid audimus: prętерfluat. & exemplorum. legum. reſponſorum dictorum. beneq; factorum: quæ uelut quaſdam copias: quibus abundare: quaſq; in prompu ſemper habere debet orator: eadem illa uis repręſentat. Neq; immerito theſaurus hic eloquentię

dicitur. Sed non firme tantum continere: uerum etiam cito perci-
pere multa acturos oportet. Nec quæ scripseris modo iterata le-
ctione complecti: sed in cogitatis quoque rerum ac uerborum cō
textū sequi & quæ sunt ab aduersa parte dicta meminisse: nec uti-
que ea quo dicta sunt ordine refutare: sed oportunis locis ponere.
Quid extemporalis oratio? nec alio mihi uidetur mentis uigore
constare. Nam dū alia dicimus: quæ dicturi sumus intuēda sunt.
Ita cum semper cogitatio ultra id quod est lōgius quærit: quicqd
interim reperit: quodam modo apud memoriam deponit: quod
illa quasi quędam media manus acceptum ab intentione tradit e-
locutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorādum quicqd
memoriam faciat: quāquam plerique imprimi quędam uestigia
nostro animo uelut in gyris annulorum signa seruentur existimāt
Neque ero tam credulus: ut quasi habitu tardiorem firmiorem-
que memoriam fieri putem. Eius autem quod ad animum pērti-
net: magis admirere naturam: subito res uetustas tāto ex interual
lo repetitas reddere se & offerre: nec tantū requirentibus: sed etiā
sponte interim: nec uigilantibus. sed etiam quiete cōpositis magis
eoq; illa quoq; animalia quę carere itellectu uidemus meminerūt
& agnoscunt: & quālibet longo itinere diducta ad assuetas sibi se-
des reuertuntur. Quid non hæc uarietas mira est? excidere proxi
ma: uetera inhærere? hesternorum imemores: acta pueritię recor
dari? Quid? q; quædam requisita se occultant? & eadem forte suc
currunt? nec manet semper memoria: sed aliquando etiam redit.
Nescireturtamen quanta uis esset eius: quanta diuinitas illa: nisi
in hoc lumen orandi extulisset. Non enim rerum modo: sed etiā
uerborum ordinem præstat: nec ea pauca contexit: sed durat pro
pe in infinitum: & in longissimis actionibus prius audiendi patien
tia: q̄ memoriæ fides deficit: quod & ipsum argumētū est subesse
artē aliquam: iuuariq; ratione naturā: cum idem docti facere: illd̄
indocti & inexercitati non possimus: q̄q̄ inuenio apud Platonem
obstare memoriæ usum litterarum: uidelicet q; illa quæ scriptis re
posuimus: uelut custodirę desinimus: & ipsa securitate dimittimꝰ
Nec dubium est quin plurimum in hac parte ualeat mentis inten
tio: & uelut acies luminum a prospectu rerum quas intuetur: non
auersa. Vnde accidit: ut quæ per plures dies scribimus ediscēdi ca
usa cogitatione ipsa contineat. Artem autē memorię primus ostē
disse dicitur Simonides: cuius uulgata fabula est: cum pugilli co-
ronato carmen: quale componi uictoribus solet: mercede pacta
scripsisset: abnegatam ei pecuniæ partem: quod de more poetis
frequētissimo digressus in laudes Castoris & Pollucis exierat qua
propter partē ab iis petere: quorū facta celebrasset iubebatur: & p

eus sensu suo nō fraudet audacter tū cōtēderim il
lam nec particulā esse ex
pūgendam: ac eius loco
hāc num esse reponēdā:
ac uideat esse legendum
hoc mō. Quid ex tēpo-
ralis oratio. Num alio
mihi uideat mētis uigo-
re cōstare? Nec inficior
aliter quoq; cōmode le-
gi posse: ut loco nec seri-
bat hæc pticula ñ. Nō
arbitror aūt mihi in hoc
īmorādū qcqd memoria
faciat. Pro memoria q-
dā recte memoriā legūt:
sed illius etiā qcqd loco
qd legēdū uidet hoc mō
Quid memoriā faciat.
Quāq; plerique īprimi q̄-
dā uestigia nīo aīo uelut
in gyris anulorum signa
seruent. In cæris legēdū
ee nō gyris facile uidebit
q; Aristotelis opusculum
d̄ memoria & reminiscē
tia in quo hec tractātur:
diligētius legerit sed alio
quoq; flagitio hic sensus
mihi infectus ee uidetur.
Nisi n. hoc relatiuū que
ascribat oīo māca mīus
que cōgrua ee uidebit.
Quare hoc mō mihi le-
gēdū uidet. Quāq; pler-
ique īprimi q̄dā uestigia
nīo aīo que uelut in ceris
anulorꝫ signa seruēt: exi
stimāt. Neq; ero tā cre
dulus ut q̄si habitu tardi
orē firmiorēq; fieri mēo
riā putē. Aliqd uerbi hic
mihi deesse uidet. Quid
uero ascribendū sit mihi
nō liq̄t. Nisi in hoc lu-
mē orādi extulisset. Inte
gra qdē ac mēdis uacare
hęc clausula periq; uide
tur. Mihi uero sic esse de
prauata: ut nisi uim: aut
artem similem uel nomē as-
cribamus: parum ellegās
& sensu: & oratio ha-
beatur. In maximum nā
que lumen orandi artem
a memoria fuisse euectā

asserit Quintilianus. Fortasse igitur hic accusatiuus uim ita est ascribendus ut hoc mō legatur. Nisi in hoc lumen orādi uim extulisset. Tū Simonides dicit memor ordie quo quisq; discubuerat. Pro ordine ratio grāmatices ut ordinis legat expoſcit.

An Cranone: Cranon oppidum est Thessaliæ a Cranone pelasgi filio dictū de quo: & Valerius Maximus qui in primo hāc narrat historiā. Cœnāti ei apud Scopā Cranone qd est in Thessalia oppidū. Et hoc Simonides facto notauit uidetur iuuari memoriam signatis aio sedibus: idq; credere suo quisq; experimēto: uerbū illud uidet. ut redūdās a sēsu nō admittit: q̄uis in quibusdā exēplaribus Simonidis: & notari pro illo notauit. fuerit deprauatū. Simonides nāq; ipse notauit memoriā signatis aio sedibus iuuari. Ipse nāq; memoriæ artificiis auctor scribit fuisse. Et in multos deductā recessus Nō deductam: sed diducta hoc est diuisam: atq; distinctā ut legam⁹: sēsus expoſcit. In ea quod nobile ē. Nobile qdē legit: sed corruptæ ut mihi uidet. Notabile ăt sensui maxie ē accōmodatū ita q; forsitā est legēdū. Tū q̄ scripserūt. Tū loco tū apte est reponēdū. Hæc itaq; diligere pmū sensū bello tū uestibulo q̄si assignāt. Adeo dprauatus ē hic locus: ut uarie qdē in exēplaribus legat: sed uix ullo mō sensus elici pōt. Alii nāq; legūt loco diligere deligūt: alii dirigūt: alii sensū in locū permutāt: uelut ne sic qdē: ut dixi integer huius loci habet intellectus.

soluerunt ut traditum est. Nam cū esset grādæ conuiuiū in honorem eiusdē uictoriæ: atq; adhibitus ei cœnæ. Simonides: nūcio: est excitus: q; eum duo iuuenes eq̄s aduecti desiderare maiorē in modū dicebantur: & illos quidem non inuenit. fuisse tamen gratos ergā se exitu cōperit. Nam uix eo limen egressi o: Triclinii illud supra cōuiuas corruit: atq; ita confudit: ut non ora modo oppressorum: sed membra etiam omnia requirētes ad sepulturam propinqui nulla nota possent discernere. Tum Simōides dicitur memor ordine quo quisq; discubuerat: corpora suis reddidisse. Est autem magna inter auctores dissensio. Glauconē Charistio. an Leocrati an Agatharcho. an Scopæ scriptū sit id carmen. & Pharsali fuerit hęc domus: ut ipse quodam loco significare Simonides uidet. At q; Apollodorus: Eratosthenes & Euphorion & Larisseus Eurypylus tradiderunt. an Cranone. ut Apollas Callimachus: quem secutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopā nobilē Thessalū perisse in eo conuiuio cōstat. adiicitur fororis filius. putant & ortos plerosq; ab illo Scopa: qui maior ætate fuerit: q̄q̄ mihi totū de Tyndaridis fabulosum uidetur. Neq; omnino huius rei meminit usq̄ poeta ipe: profecto nō taciturus de tāta sua gloria. Ex hoc Simonides. facto notauit Videtur iuuari memoriā signatis aio sedib⁹: idq; credere suo quisq; experimento. Nam cum in loca aliqua post tēpus reuersi sumus: non ipsa agnoscimus tantum: sed etiam quę in iis fecerimus reminiscimur: personæq; subeūt. Nonnunq̄ tacitæ quoq; cogitationes in mentem reuertuntur. Nata est igitur: ut in pleriscq; ars ab experimento. Loca discunt q̄ maxime spacioſa. multa uarietatę signata. domum forte magnā: & in multos diductā recessus. In ea quicquid nobile est: animo diligenter affigitur: ut sine cūctatione ac mora partes eius ois cogitatio possit percurrere. Et prim⁹ hic labor est: non hærere in occursu. Plus enim q̄ firma debet esse memoria: quæ aliam memoriam adiuuet. Tum quæ scripserunt: uel cogitatione complectuntur: & alio signo quo moneantur notant: quod esse uel ex re tota potest. ut de nauigatione. militia: uel ex uerbo aliquo. Nam etiam excidentes unius admonitione uerbi in memoriam reponuntur. Sit autem signum nauigationis: ut anchora. militię: ut aliquid ex armis. Hęc itaq; deligere primum sensum bello: tum uestibulo: quasi assignant. secundum puta atrium. tum impluuia circūeūt: nec cubiculis modo aut exedris: sed stratis etiam similibusque per ordinem committunt. Hoc facto cum est repetenda memoria: incipiunt ab initio loca hæc recensere: & qd cuiq; crediderūt: reposcunt: & eorū imaginę admonent: ut q̄libet multa sint: quorū meminisse oporteat: fiāt singula cōnexa quodā horo: ne errēt cōiūgētes priorib⁹ sequētia solo ediscendi labore.

Quod de domo dixi.& in operibus publicis & in itinere longo:ut urbium ambitu & picturis fieri potest. Etiam fingere sibi has imagines licet. Opus est ergo locis:quæ uel fingũtur uel summuntur. imaginibus uel simulacris:quæ utiq; fingenda sunt. Imagines notæ sunt:quibus ea quæ ediscenda notamus.ut quo modo Cicero dicit:locis pro cæra.simulacris pro litteris utamur. Illud quoq; ad uerbum ponere optimum fuerit:locis est utendum multis.illustribus.explicatis.modicis interuallis.imaginibus aliquid agentibus: acribus insignitisq;:quę occurrere:celeriterq; percurrere animum possint. Quo magis miror quo modo Metrodorus in duodecim signis per quæ sol meat:tricenos & sexagenos inuenerit locos. Vanitas nimirum fuit atq; iactatio circa memoriam suam potius artę q̃ natura gloriantis. Equidem hęc ad quędam prodesse non negauerim:ut si rerum nomina multa per ordinẽ audita reddẽda sint. Nanq; in iis quæ didicerunt locis:reponunt res illas. mensam: ut hoc utar in uestibulo.in atrio puluinum:& sic cætera.deinde relęgentes:inueniũt ubi posuerint.& forsitã in hoc sunt adiuti: qui auctione dimissa:quid cuiq; uendidissent testibus argentariorum tabulis reddiderunt: Quod præstitisse Hortensium dicunt. Minus idem proderit in ediscendis:quæ orationis perpętuæ erunt. Nam & sensus non eandem imaginem quam res habent: cum alterum fingendum sit:& horum tamẽ utrũq; commonet: sed cum sermonis alicuius habitu uerborũ cõtextus eadẽ arte quo mõ cõprehẽdetur? Mitto q̃ q̃dam nullis simulacris significari possũt:ut certæ cõiunctiones. Habeamus.n.sane:ut q̃ notis scribũt:certas imagines oium:& loca scilicet infinita:per q̃ uerba q̃ sunt in q̃nq; cõtra. Verẽ secũdæ actionis libris explicẽtur:ut memorinus etiã oium q̃ si depositorũ:nõne impediri q̃dẽ eorũ quæ dicit:decursum necesse est duplici memorię cura? Nã quo modo poterũt copulata fluere. si pp singula uerba ad singulas formas respiciendũ erit? Quare & Carneades & Scepsius de quo mõ dixi:Metrodorus:quos Cicero dicit usos hac exercitatiõe:sibi habeãt sua. Nos simpliciora tradamus. Si lõgior cõplectẽda memoria fuerit oño:pderit p partes edisęere. Laborat.n.maxime onere.& hæ partes nõ sint pexiguę.alioq; nimis multæ erũt:& tã distinguẽt atq; cõcident.nec utiq; certũ i perauerim modũ. Sed maxie ut q̃sq; finiet locus:ni forte tã numerosus:ut ipe quoq; diuidi debeat. Dãdi sũt certi q̃dã termini:ut cõtextũ uerborũ q ẽ difficillimꝰ:cõtinuet crebra meditatio.ptes deiceps ipsas repetitꝰ ordo cõiũgat. Nõ ẽ inutile quo facilioꝰ hęrẽãt: aliq̃s apponere notas:q̃rũ recordatio cõmoneat:& q̃si excitet memoriã. Nemo.n.fere tã infelix:ut qd̃ cuiq; loco signũ destinauerit nesciat:ut si erit tradẽdus ad hoc:eo quoq; adhuc remediũ utiẽ:ut ipsæ notæ:hinc ẽ ex illa arte nõ inutile attẽtus ad eos: q̃ excidunt

Locis est utendũ multis:illustribus:expectatis modicis iteruallis. In secundo de oratore Ciceroñis libro. Vnde hæc sũt descripta: ac fere omnia quæ de memoria hactenus Fabius scripsit accepta sunt: pro expectatis emẽdate legitur explicati. Quod pstitisse Hortensium dicunt. Hoc scribit Seneca lib.primo declamatiõum. Aut quod fecit Hortensius:quia Si senna prouocatus in auctione persedit totũ diẽ: & omnes res: & pretia: & emptores ordine suo argentariis recognoscentibus:ita ut in nullo falleretur recensuit. Sed cũ sermonis alicuius habitu emẽdatiõe mihi hic quoque locus indigere uideꝰ Fortasse aũt illa cum prępositio est eradenda: & pro illo habitu legendũ est habiti:aut certe: ut nihil eradatur: ho participium ediscẽdus cũ ẽ uerbo: ut ascribaꝰ sensus exposcit:hoc mõ: sed cum sermonis alicuius habiti uerborũ contextus ẽ edisẽdꝰ:eadẽ arte quo mõ cõprahendetur:ut intelligamus uerborũ contextum alicuius habitæ orationis minime artificiali memoria cõprehẽdi posse. Vt cæterę cõiuntiones. Certe legẽdũ est nõ cęterę. Quare & carneades & Septiꝰ de quo mõ dixi. Metrodorus. Scepsis urbs ẽ Phrygię: ut ait Stra.unde Scepsius dicitꝰ Metrodorus. Quare nõ Septius: sed Scepsius est scribendum. Ni forte tã numerosus. Hoc uerbom sit & compositionis & sensus itegritas exposcere uidetur: ut legatur. Ni forte tam sit numerosus.

Nec utiq; certum im/ pauerim modo. Pro mo do reponẽdum esse mo/ dum aperte constat. Vt si erit tradendus ad hoc eo quoq; adhuc remediũ utiẽ. ut ipse notę: & hũc locum & qui sequiẽ de/ prauatũ esse fa ile ex eo colligitur qđ uarie in ex emplaribꝰ legitur. Nam & remedio alibi legitur: & excitent uerbum aseri bitur: hoc modo. Vt ipe excitent notæ: sed ne sic quidem uerus percipitur sensus: ut cum translatus anulus, uel alligatus cõ/ moneat nos cum iis fe e rimus. In quibusdam q/ dem exemplaribꝰ prous hæc legitur: sed ne sic qui dem omnes mendę sub/ late sunt. Loco.n. illius p ticulę cũ cur est legendũ: & id potius q̃ hæc scri/ bendum; hoc modo cur id fecerimus. Vt in Ci cerone Verrio Aurelio si debet inseri: qđ sibi uelit hęc clausula nõ liq̃t mihi timetsi in qbusdã exem/ plaribus miscri legatur pro illo inseri. Sequun tur. n. in uestigiis quibus dam memoriam: in præ positio ut q̃ a sensu repel latur est eradẽda: & qui non quæ legendum uide tur: hoc modo. Sequitur enim uestigiis quibusdã memoriam: & uelut ocu lis intuetur non paginas modo: sed ue sus prope ipsos: qui tum dicit simi/ lis legenti. Est ratio ut est illi de qua primum lo cutus sum: illud est iterũ ascriptum uidetur eradẽ dũ: hoc mõ est rõ ut illi.

sensus anchoram: ut supra posui: si de naue dicendum esset: spi/ culum si de prœlio. Multum enim signa faciunt: & ex alia mẽmo/ ria uenit alia: ut cum translatus anulus uel alligatus commoneat nos cur id fecerimus. Hęc magis adhuc astringunt: quæ memo/ riam ab aliquo simili transferunt ad id quod cõtinendum est. ut in nominibus: si Fabius forte sit tenendus: referamus ad illum cũcta torem: qui excidere non potest: aut ad aliquem amicum: qui idem uocetur: quod est facilius in apris & in ursis & Nasone aut Crispo: ut id memoriæ affigatur: unde sunt nomina. Origo quoq; aliquã do declinatorum tenendi magis causa est: ut in Ciceronę. Verrio. Aurelio si debet inseri. Illud neminem non iuuabit iisdem quibus scripserit cæris ediscere. Sequuntur enim uestigiis quibasdam me moriam. & uelut oculis intuetur non paginas modo: sed uersus p pe ipsos: qui tum dicit similis lengenti. Iam uero si litura aut adie/ ctio aliqua aut mutatio interueniat: signa sunt quædam: quæ intu entes errare nõ possumus. Est ratio: ut illi dę qua primum locutus sum: arti non dissimilis. ita siquid mę experimenta docuerunt: & expeditior & potentior: ediscere tacite. Nam id quoq; est: quo tũ erat optimum: si nõ subirent: uelut ocioſum animũ plerũq; alię co gitationes: propter quas excitandus est uoce: ut duplici motu iu/ uetur memoria dicendi & audiendi. Sed hęc uox sit modica & ma gis murmur. Q ui autem legẽte alio ediscit: in parte tardatur: qđ acrior est oculorum: q̃ aurium sensus. in parte iuuari potest: quod cum semel aut bis audierit: continuo illi memoriam suam experi/ ri licet. & cum legente contendere. Nam & alioqui id maxime fa ciendum est. ut nos subinde temptemus: quia continua lectio: & quæ magis & quæ minus hęret? æqualiter transit. in experiendo tencasne & maior intentio est: & nihil superuacui temporis perit. quo etiam quæ tenemus reperiri solent. ita sola quæ exciderũt re tractantur: ut crebra reiteratione firmentur: q̃q̃ solent hoc ipo ma xime hærere: quod exciderunt. Illud ediscendo scribendoq; com/ mune est utriq;: plurimum conferre bonam ualitudinem. digestũ cibum. animum cogitationibus aliis liberum. Verum etiam in iis quæ scripsimus: complectendis multum ualent: & in iis quæ co/ gitamus continendis prope solæ: excepta quæ potissima est exer/ citatione: diuisio & compositio. Nam qui recte diuiserit: nunq̃ po terit in rerum ordine errare. Certa suut enim non solum in dige/ rendis quæstionibus. sed etiam in exequendis: si modo recte dici/ mus prima ac secunda: & deinceps: cohæretque omnis rerum co pulatio: ut ei nihil nec subtrahi sine manifesto intellectu: nec inseri possit. An uero Scęuola in lusu duodecim scruporum: cum prior calculum promouisset: esſetque uinctus dum rus tendit: repetito

totius certaminis ordine:quo dato errasset:recordatus rediit ad eũ:q cũ luserat:isq; ita factũ esse cõfessus est? Minus idẽ or do ualebit in oróne pſertim totus nr̃o arbitrio constitutus:cũ tãtum ille ualeat alternus? Etiá q̃ bene cõposita erunt memo riá serie sua ducent. Ná sicut facilius uersus ediscimus q̃ prosá oróne m:ita prosam iũctam q̃ dissolutá. Sic cõtingit:ut etiá q̃ ex tempore uidebãtur effusa:ad uerbũ repetita reddãtur:qd' meæ quoq; mediocritatem memoriæ sequebatur:si q̃ndo in teruentus aliquorũ:q hũc honorem merẽrentur:iterare de clamatiõis partem coegisset. nec est mendacio locus saluis q interfuerũt. Siqs tũ uná maximãq; a me artẽ memoriæ q̃rat: exercitatio est & labor. multa ediscere. multa cogitare:& si fi eri põt:quotidie:potentissimũ est. Nihil æq; uel augetur cu ra:uel negligentia intercidit. Quare & pueri statim:ut p̃cepi q̃ plurima ediscãt:& q̃cunq; ętas operá iuuáde studio memo riæ dabit. Deuoret initio tediũ illud:& scripta & lecta sæpius reuoluendi:& quasi eũdem cibũ remãdendi:qd' ipsum hoc fieri põt leuius:si pauca primũ:& q̃ tediũ nõ afferát: cœperi mus ediscere. tũ quotidie adiicere singulos uersus: quorũ ac cessio labori sensum incrementi nõ afferat. in sũmá ad infini tũ usq; perueniat:& poetica prius. tũ oratorũ. nouissime etiá solutiora numeris:& magis ab usu dicendi remota: q̃lia sunt iurisc õsultorũ. Difficiliora. n. debent esse:q̃ exerẽt: quo sit leuius ipm illud:in qd' exercent:ut athletæ põderibus plũbe is assuefaciũt manus:q bus uacuis:& nudis in certamine utẽ dũ est. Nõ omittã etiá qd' quotidianis experimentis deph en ditur:minime fidelem esse paulo tardioribus ingeniis recen tem memoriã. Mirũ dictu est:nec in próptu rõ:q̃ntũ nox in terposita afferat firmitatis:siue requieſcit labor ille:cuius sibi ipsa fatigatio obstabat:siue maturatur ac coquitur:seu firmis sima eius pars est recordatio. Q næ statim referri nõ poterát: contexuntur postera die:cõfirmatq; memoriá idem illud tps quod esse in cã solet obliuionis. Etiá illa puelox fere cito effu it:& uelut p̃senti officio fũcta nihil in posterũ debeat:tanq̃ di missa discedit. Nec est mirũ magis hærere animo:q diutius af fixa sint. Ex hac ingeniorũ diuersitate nata dubitatio est: an aduerbiũ sit ediscendũ dicturis an uim mõ rerũ atq; ordinem cõplecti satis sit:de quo sine dubio nõ põt in uniuersum pro nũciari. Nam si memoria suffragat. tps nõ defit:nulla me ue lim syllaba effugiat:alioq ét scribere p̃cipue a pueris sit super uacuũ. Idq; obtinẽdũ:atq; in hác cõsuetudinẽ méoria exerci tatione redigenda:ne nobis discamus ignoscere. lõq; admo neri & ad libellũ respicere uitiosũ:qd' libertatem negligẽtia

Quo etiam quæ tenemus re periri solent. Repeti ut legatur sensus exposcit, non reperiri. Ex hac ingeniorum diuersitate na ta dubitatio est an uerbũ sit edi scẽdum dicturis. Ad prepositio reponenda uidetur. ut legatur. An ad uerbum. Alioqui et á scribere prẽcipue a pueris sit su pernacuum: dq; optinendum. Tria hæc uerba prẽcipue a pue ris in sensum sequentem hinc ui dentur transferenda: ut legatur. Alioqui etiam scribere sit super uacuum idque prẽcipue a pue ris optinendum.

Sed ibi protinus sumpsisse uide mur P.rc mpsisse mihi pro illo umpsisse rectius legi uideretur.

Etiam utile erit ad omnia se uerba adligare. Inutile legẽdum esse ex ipso percipitur sensu Habenda tamen fides uel in hoc q crediderit & speret. ut particula est adscribenda hoc modo. Vel i hoc ut qui crediderit & speret.

facit. nec quisq̃ se parũ tenere iudicat: qđ ne sibi excidat nõ ti met. Inde interrupt⁹ actiõis impetus: & resistens ac salebrosa oratio: & q dicit ediscẽti similis ẽt omnẽ bene scriptorũ gra/ tiã pdit: uel hoc ipso qđ scripsisse se cõfiteꝫ. Memoria autẽ fa cit & prõpti ingenii famã: ut illa quę dicim⁹ nõ domo attulis se: sed ibi ꝑtin⁹ sũpsisse uideamur: qđ oratori & ipsi causę plu rimũ cõfert. Nã & magis miraꝫ: & min⁹ timet iudex: quę nõ putat aduersus se ꝑparata. Ideoq; in actiõibus inter prȩcipua seruãdũ ẽ: ut quædã etiã quæ optime iunximus: uȩlut soluta enũciem⁹: & cogitãtibus nõnũq̃ & dubitãtibus similes quere re uideamur: quæ attulim⁹: Ergo qđ sit optimũ neminẽ fu/ git. Si uero aut memoria natura durior erit: aut nõ suffraga/ biꝫ tẽpus: etiã inutile erit ad oĩa se nerba alligare: cũ obliuio uni⁹ ęorũ: cuiuslibet aut deformẽ hæsitationẽ: aut etiã silẽtiũ inducat. Tutiusq; cõprehẽsis aĩo reb⁹ ipsis libertatẽ sibi elo/ quẽdi relinquere. Nã & inuit⁹ perdit q̃sq; id qđ ęlegerat uer bũ: nec facile reponit aliud: dũ id qđ scripserat quęrit. Sed ne hoc qdẽ infirmæ memoriæ remediũ ẽ: nisi in iis q̃ sibi faculta tẽ aliquã dicẽdi ex tẽpore parauerũt. Quod si cui utrũq; defu erit: huic omittere totũ actionũ laborã: ac siqd i litteris ualet ad scribẽdũ: potius suadebo cõuertere. Sed hæc rara infelici tas erit. Cæterũ q̃tũ natura studioq; ualeat mẽoria: uel The mistocles testis: quẽ unũ intra annũ optime locutũ ęsse persi ce cõstat: uel Mithridates: cui duas & uiginti liguas: quot na tiõibus imperauit. traditꝫ notas fuisse: uȩl Crassus ille diues: q cũ Asiæ præesset: quinq; græci sermõis differẽtias sic tenuit: ut q̃ q̃sq; apud ęũ lingua postulasset. eadẽ ius sibi redditũ fer ret. uel Cyrus quẽ omniũ militũ tenuisse creditũ est nomina. Quin semel auditos quãlibet multos uersus ꝑtinus dicitur reddidisse Theodectes. Dicebãtur etiã esse nũc q facerẽt: sed mihi nunq̃ ut ipse interessem cõtingit. habẽda tamẽ fides ęst uel in hoc: ut q crediderit & speꝫ.

De pronũciatiõe.

Pronũciatio a pleriſq; actio dicitꝫ: sed prius nomẽ a uoce. sequẽs a gestu uideꝫ accipere. Nanq; actionẽ Cicero alias quasi sermonẽ. alias eloquẽtiã quandã corporis dicit. Idẽ tamẽ duas ei⁹ partes facit: quę sũt eædẽ ꝑ nũciatiõis. uocẽ atq; motũ. Q uapropter utraq; appellatiõe indifferẽter uti licet. Habẽt autẽ res ipsa mirã quandã in ora tiõibus uim ac potestatẽ. Nec. n. tã refert q̃lia sint: q̃ itra nosmet ipsos cõposui mus quã quo modo efferantur. Nam ita quis q; ut audit mouetur. Q uarenec probatio ulla quæ aliquo modo uenit ab oratore tam firma est: ut non perdat ures su/ as: nisi adiuuetur assẽueratione dicentis. Affectus omnes lan

gueſcant neceſſe eſt:niſi uoce.uultu.totius prope habitu corporis inardeſcant. Nam cũ hęc oĩa fecerimus:felices tamen ſi noſtrũ illũ ignem iudex conceperit:nedũ ſupini ſecuriq; moueamur:ac nõ & ipſe noſtra oſcitatõe ſoluatur. Documẽto ſunt uel ſcænici actores. qui & optimis poetarũ tantũ adiiciũt gratiæ:ut nos infinite magis eadẽ illa audita q̃ lecta delectent:& uiliſſimis etiã quibuſdã impe trẽt aures.ut quibus nullus eſt in bibliothęcis locus:ſ etiã frequẽs in theatris. Quod ſi in rebus quas fictas eſſe ſcimus.& inanes tan tum pronunciatio poteſt:ut irã.lachrymas.ſolicitudinẽ afferat:q̃ to plus ualeat neceſſe eſt ubi & credimus? Equidem uel mediocrẽ orationẽ cõmendatã uiribus actionis affirmauerim plus habiturã eſſe momenti:q̃ optimã eadẽ illa deſtitutã. Siquidẽ & Demoſthe nes quid eſſet in toto genere dicendi ſummũ interrogatus:pronũ ciationi palmã dedit:eidẽq; ſecundũ ac tertiũ locũ:donec ab eo q̃ n'deſierit:ut eã uideri poſſit non præcipuã:ſed ſolã iudicaſſe. lõq; ipſe tam diligenter apud Andronycũ Hypocritem ſtuduit:ut ad mirantibus eius orationẽ rhodiis.nõ imerito Aeſchines dixiſſe ui deatur.quid ſi ipſum audiſſętis.&. M. Cicero unã in dicẽdo actio nẽ dominari putat. Hac. Cn. Lentulũ plus opinionis conſecutũ:q̃ eloquentia tradit.eadẽ. C. Gracchũ in deflenda fratris nece totius populi romani lachrymas cõcitaſſe. Antoniũ & Craſſum multũ ualuiſſe.plurimũ uero. Q. Hortenſiũ:cuius rei fides eſt:q; ei⁹ ſcri pta tantũ intra famã ſunt:qui diu princeps oratorũ.aliquãdo ęmu lus Ciceroĩs exiſtimatus eſt:nouiſſime quoad uixit ſecũdus:ut ap pareat placuiſſe aliquid eo dicente:qd' legẽtes non inuenimus. Et hercle cũ ualeant multũ uerba per ſe:& uox propriã uim adiiciat rebus:& geſtus motuſq; ſignificet aliqd:pfecto perfectũ quiddã fieri:cũ oĩa coierũt.neceſſe eſt. Sũt tũ qui rudẽ illã:& qualẽ ipetus cuiuſq; animi tulit:actionẽ iudicẽt fortiorẽ:& ſolã uiris dignã: ſed nõ alu fere q̃ qui etiã in dicẽdo curã & artẽ & nitorẽ & quicqd ſtu dio paratur:ut affectata:& parũ naturalia ſolent ĩprobare:uel qui uerborũ atq; ipſius etiã ſoni ruſticitate:ut. L. Cottã dicit Cicero fe ciſſe:imitationẽ antiquitatis affectãt. Verũ illi perſuaſiõę ſua fruã tur:qui hoibus ut ſint oratores:ſatis putãt naſci.noſtro labori dent ueniã:q; nihil credimus eſſe perfectũ:niſi ubi natura curã iuuetur. In hoc igiť nõ cõtumaciter cõſentio p̃mas partes eſſe naturæ. Nã certe bene pronũciare non poterit:cui aut in ſcriptis memoria:aut in iis quæ ſubito dicenda erunt:facilitas prõpta defuerit:nec ſi ine mendabilia oris in cõmoda obſtabũt. Corporis etiã põt eẽ aliqua tãta deformitas:ut nulla arte uincať:Sed ne uox quidẽ niſi libera lis actionẽ habere optimã põt. Bona.n.firmaq;:ut uolumus: uti li cet.mala uel ibecilla & inhibet multa:ut inſurgere. exclamare: & aliqua cogit ut ſũmittere.deflęctere.& raucas fauces aclatus fati

Vt non perdet E uocali in a cõ uerſa pdat legať. & inardeſcãt:ut ſint con iũctiui modi. Nã cõ hæc omnia fecerimus felices tamẽ ſi noſtrũ illu ignẽ iudex cõcepit nedum ſu pini ſecuriq; moueamur Deprauatus hic locus fa cile ſic emendari poteſt: ſi eũ aſcribamus: & mo ueamus legať actiue: nõ moueamur paſſiue. hoc mõ. Nedũ eũ ſupini ſe curiq; moueamus. Vt q bus nullis eſt in biblio thecis locus. Nullus i uo cali in u cõuerſa manife ſte eſt legendum. Ideoq; ipſe tam diligẽter apud Andronychum Hyppo cratẽ ſtuduit. hypocritẽ recte a quibuſdã legitur. Q uã diu deinceps ora tor. Ex quattuor his uer bis tria ſunt deprauata. Neq; enim q̃ ſed qui.nõ deinceps ſed priceps. nõ orator.ſed oratorũ con tẽderim uel refragantib⁹ exẽplaribus eſſe legẽdũ. De actione uero. Qu. Hortẽſii:q̃ uel nimiũ ua luiſſe diciť. A. quoq; Ge lius hæc ſcribit. Ad eũdẽ modũ Hortẽſius oĩbus ferme oratoribus ætatis ſuę niſi. M. Tullio clari or:qui multa cũ mũdicia & circũſpecte cõpoſiteq; indutus & amictus eſſet manuſq; eius iter agẽdũ forẽt argutæ admodum & geſtuoſæ: maledictis cõpellatiõibuſq; pbroſis iactatus eſt:multaq; i eũ quaſi in hiſtrionẽ ĩ ipſis cauſis atq; iudiciis dicta ſunt. Sed cũ. L. Torq̃tus ſubagreſti hõ ingenio & infeſtiuo grauius acerbi uſq; apud cõſiliũ iudicũ cũ de cauſa Sylle q̃reretť. nõ iã hiſtrionẽ eum eſſe diceret: ſed geſticulariã.

Dionysiáq; eum notissi mæ saltatriculæ nomine appellaret: tũ uoce molli atq; demissa Hortẽsius. Dionysia inquit Dionysia malo eqdem esse quá quod tu Torq̃te ὀπου σοῦ. ἀγροικίαν τοῦ πρόσωπου. Id est. inelegans. agrestis. aditu difficilis. Bona enim firmaq; ut uoluimus uti licet. uolumus. i nocali erasa legatur. Quãtitas. n simplicior. est uerbũ loco illi⁹ cõiũctiõis. n. uidetur reponẽdũ. Spatiis quoq; lenioribus aut citatiorib⁹ T littera interpositа lẽtioribus ẽ legendũ ut citatioribus opponat. Et ut facies q̃q̃q̃ ex pauciſſimis constat infinita: ita uox emẽdate qdã legũt ifinitã: & hęc duo uerba. habet differẽtiam. ascribũt. hoc modo. Infinitã habet differentiam. Nec semper a cõtentione contendere licet. Contendere nihil sensui congruit. Conquiescere aũt loco illius mihi reponẽdum uidetur. Nec imbuamur ea consuetudine: quã desideratura nõ sit. Sic quidem legitur. Sed uidetur sensus expoſcere ut quæ duratura nõ sit legatur.

gatum deformi cãtico reficere: sed nos de eo nunc loquamur: cui nõ frustra p̃cipitur. Cũ sit aũt oris actio: ut dixi: i duas diuisa partes: uocẽ gestũq; quorũ alter oculos. altera aures mouet: per quos duos sensus ois ad aium penetrat affectus: prius ẽ de noce dicere: cui etiã gestus accõmodatur. In ea prima obseruatio est q̃lẽ habeas. se cũda quo mõ utaris. Natura uocis spectat q̃titate & q̃litate. Quãtitas est simplicior. In sũma. n. grãdis aut exigua ẽ. Sed inter has extremitates mediæ sunt spẽs: & ab ima ad sũmã: ac retro multi sunt gradus. Qualitas magis uaria. Nã est & cãdida: & fusca: & plena: & exilis: & lenis: & aspera: & cõtracta: & fusa: & dura: & flexibilis: & clara: & obtusa. spũs etiã lõgior breuiorq;. nec cãs cur q̃cq; eorũ accidat persequi ꝓposito operi necessariũ est. Eorũ ne sit differentia in q̃bus aura illa cõcipitur. an eorũ per q̃ uelut organa meat. an ipsi propria natura. an prout mouet lateris pectorisue firmitas. an capitis plus adiuuet. Nã opus est oibus: sicut nõ oris mõ suauitate: sed narium quoq; per quas qd̃ supereſt uocis egredit. Dulcis tũ esse debet nõ exprobrãs sonus. Vtendi uocẽ multiplex rõ. Nã ꝑter illã differẽtiã: q̃ est tripartita. acutæ. grauis. flexæ. tũ intentis. tum remissis. tũ elatis. tũ inferioribus modis opus est. Spaciis quoq; lẽtioribus aut citatioribus. Sed iis ipsis media interiacent multã: & ut facies: q̃q̃q̃ ex pauciſſimis constet infinita. ita uox & si paucas q̃ noiari possent: cõtinet spẽs: propria cuiq; est: & nõ hęc minus auribus q̃ oculis illa dignoscitur. Augẽtur aũt sicut oia: ita uoces quoq; bona cura: & negligẽtia uel inscitia minuũtur. Sed cura nõ eadẽ oratoribus q̃ phonascis cõuenit. tũ multa sunt utriq; coia. firmitas corporis: ne ad spadonũ & mulierũ & ægrorũ exilitatẽ uox nra tenuetur qd̃ ambulatio. unctio. ueneris abstinẽtia. facilis ciborũ digestio: id est frugalitas ꝓstat. Preterea ut sint fauces integræ. id est molles ac leues: quarũ uitio & frágitur & obscuratur & exasperat & scinditur uox. Nã ut tibiæ eodẽ spũ accepto aliũ clausis. aliũ apertis foraminibus. aliũ nõ satis purgatæ: aliũ quassæ sonũ reddũt: ita fauces tumẽtes strãgulãt uocẽ. obtusæ obscurãt: rasæ exasperãt. cõuulsæ fractis sunt organis similes. Finditur etiã spũs obiectu aliquo: sicut lapillo tenues aquæ: quarũ spũs ẽt si uultra paulũ coit: aliq̃d tũ caui relinq̃t: post id ipm qd̃ offenderat. Humor quoq; uocẽ ut nimius ꝑdit: ita cõsumptus destituit. Nã fatigatio ut corpora nõ ad ꝑsens mõ tps: sed ẽt futurũ afficit. Sed ut coiter & phonascis & oratoribus necessaria est exercitatio: q̃ oia cõualescũt: ita curę nõ idẽ genus est. Nã neq; certa tẽpora ad spirandũ dari possunt tot ciuilibus officiis occupato: nec ꝓparare ab imis sonis uocẽ ad sũmos: nec sẽper a cõtentionę cõtendere licet: cũ pluribus iudiciis sæpe dicendũ sit. ne ciborũ q̃dẽ ẽ eadẽ obseruatio. Nõ enim tã molli teneraq; uoce: q̃ forti ac durabili opus est: cũ illi oẽs etiã altissimos sonos leniãt

cãtu ẽris.nobis pleraq; aſpere ſint concitateq; dicenda & uigiládę noctes:& fuligo lucubrationum bibẽda:& i ſudata ueſtę durãdũ. Quare uocem deliciis non molliamus:nec imbuamur ea conſuetudine:quam deſideratura non ſit:ſed exercitatio eius talis ſit:qualis uſus.nec ſilentio ſubſideat:ſed firmetur conſuetudine:qua difficultas oís leuatur. Ediſcere autem quo exercearis erit optimũ. Nã ex tempore dicẽtem aduocata cura uocis:ille qui ex rebus ipſis cõcipitur affectus.ediſcere q̃ maxime uaria:quæ & clamorem & diſputationẽ & ſermonẽ & flexus habeãt.ut ſimul i oía paremur hoc ſatis eſt. Alioqui nitida illa & curata uox inſolitũ laborẽ recuſabit: ut aſſuęta gymnaſiis & oleo corpora:quálibet ſint in ſuis certaminibus ſpecioſa atq; robuſta.ſi militare iter faceſq; & uigilias imperes deficiát:& q[illegible]rãt unctores ſuos nudũq; ſudorẽ. Illa tũ in hoc opere p̃cipi quis ferat? uitãdos ſoles atq; uẽtos:& nubila ẽt ac ficcitates? Ita ſi dicendũ in ſole:aut uentoſo.humido.calido die fuerit: reos deſeremus. Nã crudũ q̃dem aut ſaturũ.aut ebriũ: aut eiecto mõ uomitu.quæ cauenda q̃dam monent:declamare neminẽ.qui ſit mentis cõpos puto. Illud nõ ſine cã ab oibus pręceptũ:ut parcatur maxime uoci in illo a pueritia in adoleſcentiã tranſitu:q; naturaliter impeditur:nõ ut arbitror pp calorẽ:quod q̃dã putauerũt. Nã eſt maior in aliis:ſed pp humorẽ potius. Nã hoc ætas illa turgeſcit. Itaq; nares etiã ac pectus:eo maxime tẽpore tument:atque oía uelut germinant tenera:& iniuriæ obnoxia. Sed ut ad propoſitum redeam:iã confirmatæ cõſtitutæq; uocis genus exercitatiõis optimum duco:quod ẽ operi ſimillimũ:dicere quotidie:ſicut agimus. Náq; hoc modo nõ uox tantũ cõfirmatur & latus:ſed etiam corporis decens & accõmodatus orationi motus cõponitur. Non alia eſt autem ratio pronũciationis:q̃ ipſius orõnis. Nã ut illa emẽdata.dilucida.ornata.apta eſſe debet:ita hęc quoq; emendata erit id eſt uitio carebit:ſi fuerit os facile.explanatũ.iucundũ.urbanũ id eſt quo nulla nec ruſticitas neq; peregrinitas reſonet. Non enim ſine cauſa dicitur barbarum græcũue. Nam ſonis homines ut æra tinnitu dignoſcimus:ita fiet illud quod Ennius probat cum dicit: ſuauiloquentiorem Cethegũ fuiſſe. Non quod Cicero in is repræhendit:quos ait latrare.nõ agere. Sũt enim multa uitia de qbus dixi:cũ in quãdam primi libri parte puerorũ ora formarem:opportunius ratus in ea ætate facere illorũ mentionem:in qua emendari poſſunt. Itaq; ſi ipſa uox primũ fuerit: ut ſic dicã:ſana:nullũ eorũ de quibus nũc dixi patietur incommodũ.deinde non ſubſurda.rudis.imanis.dura.rigida.uana.ꝓpinguis.aut tenuis.inanis. acerba: puſilla.mollis.effœminata. Sps nec breuis:nec parũ durabilis: nec in perceptu difficilis. Dilucida uero erit pronunciatio primũ ſi uerba tota exegerit:quorũ pars deuorari.pars deſtitui ſolet pleriſque

Nec ſilẽtio ſubſideat. Euocali eraſa ſubſidat recẽtius legit. Nã ex tẽpore dicẽtem aduocata cura uocis ille qui ex rebus cõcipitur affectus. Accurata emẽdatione depraua tus hic indigeret locus Sed eã nũdum excogitare potui: niſi forte nõ dicemẽ. ſed dicẽti & auocatur p illo aduocata legatur hoc mõ. Nã ex tẽpore dicẽti auocat cura uocis. Ediſcere q̃ maxie uaria. Et copula elegãter a qbuſdã ẽ aſcripta. hoc mõ. & ediſcere. Si militare iter faſceſq; .s. litteꝛa expũcta faces legẽdũ mihi uidet. Reoſ diſeremus. I uocali in e conuerſa deſeremus eſſe legẽdũ facile conſtat. Nam q dem crudũ. Quidẽ particula ut quæ ex ſecũdo elegantię ratiõe repellatur in tertiũ locũ eſt tranſferenda: ut hoc modo legamus. Nam crudũ qdem. Qui naturaliter impeditur. A uocali aſcripta qa mihi legendum uidetur.

Nã hęc ætas illa turgeſcit. hoc non hæc legẽdũ eſſe patet. Atq; omnia uelut germinãt tenera & iniuriæ obnoxia: uarie hoc quoq; legit. Nã quidam ſic legũt. Atq; omnia uelut eo tẽpore germinãt eoq; ſũt tenera & iniuriæ obnoxia. ſed rectius in eo exẽplari quod ſuſcepimus corrigẽdum mihi legi uidetur. Non quod Cicero in iis reprehendit quos agit latrare nõ agere. Ait proculdubio legendum eſt.

Hoc ãt Cicero ſcribit in Bruto & in tertio de oratore. Secũdũ eſt ut ſit oratio diſtincta. i. qui dicit: & icipiat ubi oportet deſinat. Vt particula ac & copula deſiderantur in hoc ſenſu: ut legatur. Id eſt ut qui dicit & incipiat ubi oportet & deſinat. Et continuõ ſermonem: qui faciebat Italiam lauinaq; diuidi. T. littera aſcripta diuidit legatur. Nã uox ut nerui tam remiſſior hoc & grauior & plenior. Tam particula nullo mõ huic ſenſui conuenit. Quare eius loco reponaſ quo. hoc modo. Nam uox ut nerui quo remiſſior.

extremas ſyllabas nõ proferẽtib9: dũ priorũ ſono indulgẽt. Vt aũt eſt neceſſaria uerborũ explanatio: ita oẽs in putare & uelut annumerare litteras moleſtũ & odioſũ ẽ. Nã & uocales frequentiſſime coeũt: & cõſonãtiũ quædã ſequẽtẽ uocali diſſimulãt utriuſq; exẽplũ poſuimus. Multũ ille & terris. Vitaſ ẽt durior inter ſe cõgreſſus: undẽ pellexit & collegit: & quẽ alio loco dictaſ ũt. Ideoq; laudaſ in Catulo ſuauis appellatio litterarũ. Secũdũ ẽ: ut ſit oratio diſtincta: id ẽ ut q dicit: & incipiat ubi oportet & deſinat. Obſeruãdũ ẽt quo loco ſuſtinẽd9: & quaſi ſuſpẽdẽdus ſermo ſit: qđ greci ὑπο διαζολὴν uel ὑποζιγμὴν uocãt. quo deponẽd9. Suſpẽdiť. arma uirũq; cano. qa illđ uirũ ad ſeq̃ntia ꝓtiet: ut ſit uirũ troiæ q primus ab oris. & hic iterũ. Nã etiã ſi alid ẽ ũde uenit: q̃ quo uenit: nõ diſtinguẽdũ tamẽ: qa utrũq; eodẽ uerbo cõtinẽt: uẽnit. tertio Italiã: qa interiectio ẽ: fato ꝓfug9: & cõtinuũ ſermonẽ: q faciebat Italiã. Lauinaq; diuidit ob eãdẽq; cãm. quarto ꝓfugus: deinde lauſaq; uenit Littora. Vbi iã erit diſtinctio: qa inde alius incipit ſenſus. Sed in ipſis etiã diſtinctiõibus tẽpus alias breuius. alias lõgius dabimus. Intereſt enĩ ſermonẽ finiat an ſenſũ. Itaq; illã diſtinctionẽ Littora: ꝓtinus altero ſpũs initio inſeq̃r. cũ illuc uenero. atq; altẽ mœnia romæ. deponã: & morabor. & nouũ rurſus exordiũ faciã. Sũt aliquãdo & ſine reſpiratiõe quẽdã morẽ etiã in piodis: ut in illa. In cætu uero po. ro. negociũ publicũ gerẽs. magiſter eq̃tũ: & cætera multa habẽt mẽbra. Sẽſus enĩ ſunt alii atq; alii: & ſicut una circũductio ẽ: ita paulo morãdũ in iis interuallis. nõ interrũpẽdus ẽ cõtextus: & e cõtrario: ſpũm interim recipe ſine intellectu moræ nec eẽ ẽ: quo loco q̃ ſi ſurripiẽd9 ẽ: alioq; ſi inſcite recipiaſ: nõ min9 afferat obſcuritatis q̃ uitioſa diſtinctio. Virt9 ãt diſtiguẽdi fortaſſe ſit parua: ſine qua tamen eſſe nulla alia in agẽdo põt Ornata eſt pronunciatio cui ſuffragatur uox facilis. magna. beata. flexibilis. firma. dulcis. durabilis. clara. pura. ſecãs aera. auribus ſedens. Eſt enim quædam ad auditum accõmodata nõ magnitudine. ſed ꝓprietate ad hoc uelut tractabilis: utiq; habens oẽs in ſe qui deſiderantur: ſonos intentioneſq;: & toto: ut aiũt. organo inſtructa. cui aderit lateris firmitas. ſpiritus cũ ſpatio pertinax: tũ labori non facile ceſſurus. Neque grauiſſimus aũt in muſica ſonus. nec acutiſſimus orationibus conuenit. Nam & hic parũ clarus nimiũq; plenus: nullũ afferre animis motũ põt. Et ille prætenuis & immodicæ claritatis: cum eſt ultra uerũ: tum neque pronũciatione flecti: nec diutius ferre intẽtionem poteſt. Nam uox ut nerui tã remiſſior hoc & grauior & plenior: quo tenſior hoc tenuis & acuta magis eſt. ſic ima uim non habet. ſumma rumpi peciclitatur. Mediis igitur utendũ ſonis. ii quoque cum augenda intẽtio eſt: excitandi. cum ſummitenda: ſunt tẽperandi. Nam prima eſt obſeruatio recte pronũciandi æqualitas:

ne ſermo ſubſultet imparibus ſpaciis ac ſonis miſcens longa breui bus. grauia acutis. elata ſummiſſis: & inęqualitate horum omniū: ſicut pedum claudicet ſermo. Secunda uarietas: cp ſolum eſt pro nunciatio. Ac nequis pugnare inter ſe putet æqualitatē & uarietatem: cum illi uirtuti cōtrarium ſit uitium inæqualitas. huic quæ dicitur quaſi quidam μονοειδης unus aſpectus. Ars porro uariā li cum gratiam præbet ac renouat aures: tum dicentem ipſa labo ris permutatione reficit: ut ſtandi. ambulandi. ſedēdi. iacendi uices ſunt: nihilq eorum pati unū diu poſſumus. Illud uero maximum: ed id paulo poſt tractabimus: quod ſecundum rationem rerū de bus dicimus: animorūq habitus cōformāda uox eſt: ne ab oro ne diſcordet. Vitemus igitur illam quæ græce μονοτονια uocatur: una quædam ſpiritus ac ſoni intentio: nō ſolū ne dicamus oia clamoſe quod inſanū: aut intra loquendi modū: quod motu: aut ſubmiſſo murmure: quo etiam debilitatur ois intentio: ſed ut in iiſdem ptib9 iiſdēq affectibus ſint tñ q dā non ita magnæ uocis declamationes: prout aut uerborū dignitas: aut ſententiarū natura: aut depoſitio: aut inceptio: aut tranſitus poſtulabit: ut q ſingulis pinxerūt coloribus: alia tamen eminentiora. alia reductiora fecerūt: ſine quo ne membris q dem ſuas lineas dediſſent. Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobiliſſima pro Milone principium: nonne ad ſingulas pene diſtinctiones: quamuis in eadem facie: tamen quaſi uultus mutandus eſt? Et ſi uereor iudices: ne turpe ſit: pro fortiſſimo uiro dicere incipientem timere: etiam ſi eſt toto propoſito contractum atq ſubmiſſum: quia exordiū eſt: & ſolliciti exordiū: tamen fuerit: neceſſe eſt: aliq d plenius & erectius: dū dicit pro fortiſſimo uiro dicere: q & ſi uereor: & turpe ſit & timere Iam ſecūda reſpiratio increſcat: oportet: & naturali quodam conatu: quo minus pauide dicimus quæ ſequūtur: & quo magnitudo animi Milonis oſteuditur: minimeq deceat: cum. T. Annius ipſe magis de rei p. ſalute: q de ſua perturbetur. Deinde quaſi obiurgātio ſui eſt. Me ad eius cauſam parem animi magnitudinem afferre nō poſſe. Tum inuidioſiora. Tamen hęc noui iudicii noua forma terret oculos. Illa uero iā pene apertis ut aiunt tibiis. Q ui quo cūq inciderūt: ueterem conſuetudinem fori: & priſtinū morē iudiciorū requirūt. Nā ſequēs latū etiam atq effuſum eſt. Non enim corona conſeſſus ueſter cinctus eſt: ut ſolebat. Q uod notaui ut appareret non ſolū in membris cauſæ: ſed etiam in articulis eſſe aliquam pronūciandi uarietatem: ſine qua nihil nec minus nec maius eſt. Vox autem ultra uires urgenda non eſt. Nam & ſuffocata ſępe & maiorę niſu minus clara eſt. Et interim eliſa in illū ſonū erūpit: cui græci nomen ab immaturo gallorum cātu dederūt. Nec uolubilitatę nimia confundenda: quæ dicimus: qua & diſtinctio

Hi quoq cum augenda intentio eſt. Que copula illius quoq loco ut reponatur ſenſus exposcit. Et in æqualitate horum omnium. υφεν nota eſt aſcribenda ne in æqualitate duæ dictiões putentur. Huic quæ dicit duaſi qdā μονοειδης unus aſpectus. Qui non quæ eſt legendum: & tranſpoſita hæc duo ſunt uerba: quaſi quidā que ſic in ordinem redigentur: ſi poſt illam dictionem grecam collocabuntur hoc modo. Huic quę dicitur μονοειδης quaſi quidam unus aſpectus. Confirmanda uox eſt ne ab oratione diſcordet. Conformanda. i. uocali in o conuerſa: ut legatur ſenſus exposcit. Aut intra loquendi modum quod motu: aut ſubmiſſo murmure. Huic ſenſui aliquid uerbi deeſſe uidetur. Quare caret uerbum uidetur eē aſcribendum hoc modo Quod motu caret. Sine quo ne membris quidā ſuas lineas dediſſent. Quidem aperte legendum eſt. non quidam.

Quo minus pauide dicimus quem sequũtur M. littera expuncta atq; a. uocali ascripta quæ legendum est. Non enĩ corona consessus uidetur cinctus est. Culpa librariorum uester pronomen in uidetur uerbum esse deprauatũ facile ex oratione Ciceronis percipi potest. Cui græci nomen in maturo & gallorum cantu dederunt. & copula est eradenda abuero prępositio ascribenda hoc modo. Cui greci ab immaturo gallorum cantu nomen dederũt. Id greci βραγχον uocant. βραγχον raucitatẽ interpretãtur. Et oris humores proximos spargere. Humore expuncta. s. littera manifeste est legendum. Multis enim hoc interorandum euenit: ut sputo proximos aspergant.

Quid uero mouendis affectibus contrariũ magis quam cum docendũ irascendum. indignandum. commiserandum sit non solum abiis effectibus in quos inducendus est iudex recedere: Librariorum culpa uerba huius sensus deperit & affectus: & nõnũq; etiã uerba aliq; sui pte fraudãtur. Cui cõtrariũ est uitiũ nimiæ tarditatis. Nã & difficultatẽ inueniẽdi fatẽr: & segnitia soluit aios: & in quo ẽ aliquid: tẽporibus prefinitis aquã perdit. Prõptũ sit os: nõ præceps moderatũ: nõ lentum. Spũs quo q; nec crebro receptus concidat sentẽtiam: nec eo usq; trahatur donec deficiat. Nam & deformis est cõsumpti illius sonus: & respiratio sub aqua diu pressi similis: & receptus longior & non opportunus: ut quĩ fiat nõ ubi uolumus: sed ubi necesse est. Quare longiorem dicturis periodũ colligendus est spũs: ita tamẽ ut id neq; diu: neq; cũ sono faciamus: neq; oĩno ut manifestũ sit. reliquis partibus optime inter iuncturas sermonis reuocabitur. Exercendus aũt est: ut sit q; longissimus: quod Demosthenes ut efficeret: scãdens in aduersum cõtinuabat: q; posset plurimus uersus. Idẽ quo facilius uerba ore libero exprimeret: calculos lingua uoluens dicere domi solebat. Est interim & longus & plenus & clarus satis spiritus: non tamen firmæ intentionis: ideoq; tremulus: ut corpora: quæ aspectu integra: neruis parũ sustinent. id græci βραγχον uocant. Sũt q; spiritũ cũ stridore per raritatem dentiũ non recipiunt: sed resorbent. Sũt q; crebro anhelitu: & introrsum etiam clare sonante: imitentur iumenta onere & iugo laborantia: Quod affectant quoq; tanq; in uentionis copia urgeant maiorq; uis eloquentiæ ingruat: q; q; emitti faucibus possit. Est alius concursus oris: & cũ uerbis suis colluctatio. lã tussire & expuere crebro & abimo pulmone pituitã trocleis ad pucere: & oris humore proximos spargere: & maiorem partẽ spũs in loquẽdo per nares effundere: etiam si non utiq; uocis sunt uitia: quia tamen propter uocem accidunt potissimum huic loco subiiciãtur. Sed quodcũq; ex iis uitium magis tulerim: q; quo nũc maxime laboratur in causis omnibus scholisq; cantãdi: quod inutilius sit: an fœdius nescio. Quid enim minus oratori cõuenit: q; modulatio scænica: & nonnũq; ebriorũ aut comessantium licentiæ similis? Quid uero mouendis affectibus contrariũ magis: q; cũ dolendum. irascendum. indignandum. commiserandum sit: non solum abiis affectibus: in quos inducẽdus est iudex. recedere: sed ipsam fori sanctitatem ludorum talarium licentia soluere? Nam Cicero illos ex lycia & caria rhetoras pene cantare in epilogis dixit. Nos etiam cantãdi seueriorem paulo modum excessimus. Quisq; ne non dico de homicidio. sacrilegio. parricidio: sed de calculis certe atq; ratõibus: quisquam denicq; ut semel finiam in lite cantat? quod si omnino recipiendum est: nihil causæ est: curnon illam uocis modulationem fidibus ac tibiis: immo me Hercules: quod est huic deformitati propius: cymbalis adiuuemus? Facimus tamen hæc libenter. Nam nec cuiquam sunt iniucunda quæ cãtat. ipsi &

laboris in hoc: q̃ in agendo minus est. Et sunt quidam qui secun/ dum alia uitæ uitia: etiam hac ubiq; audiendi quod aures mulce/ at: uoluptate ducantur. Quid ergo? non & Cicero dicit esse aliquẽ in oratione cantum obscuriorem? Et hoc quodam naturali initio uenit. Ostendam non multo post: ubi & quatenus recipiendus sit hic flexus & cantus quidem. Sed quod pleriq; intelligere uolũt ob scurior. Iam enim tempus est dicendi quæ sit apta pronunciatio: quæ certe ea est: quæ iis de quibus dicimus accommodatur. quod quidem maxima ex parte præstant ipsi motus animorum: sonatq; uox ut feritur. Sed cum sint alii ueri affectus. alii ficti & imitati: ue/ ri naturaliter erumpunt: ut dolentium. irascentium. indignãtium. sed carent arte: ideoq; non sunt disciplinæ traditione firmandi. Cõ tra qui effinguntur imitatione: artem habent. Sed ii carẽt natura: ideoq; in iis primum est bene affici: & concipere imagines rerum: & tanquam ueris moueri. Sic uelut media uox quem habitũ a no stris acceperit: hunc iudicum animis dabit. Est enim mentis uelut exemplar: ac totidem: quot illa mutationes habet. Itaque lætis in rebus plena simplex: & ipsa quodam modo hilaris fluit. At in cer / tamine erecta totis uiribus: & uelut omnibus neruis intenditur: Atrox in ira: & aspera: ac densa. & respiratione crebra. Neq; enim potest esse longus spiritus: cum immoderate effunditur. Paulum in inuidia facienda leuior: quia non fere ad hanc nisi inferiores con fugiunt. At in blandiendo. fatendo. satisfaciendo. rogando: lenis & submissa. Suadentium & monentium: & pollicentium: & con / solantium grauis. in metu & uerecundia contracta. adhortationi bus fortis. disputationibus teres. miseratione flexa & flexibilis: & consulto quasi obscurior: at in egressionibus fusa & securæ clarita / tis. in expositione ac sermonibus recta: & inter acutum sonum & grauem media. Attollitur autem concitatis affe / ibus. composi / tis descendit: pro utriusqne rei modo altius uel inferius. Q uid au tem quisque in dicendo postulet locus: paulum differam: ut de ge stu prius dicam: qui & ipsi uoci consentit: & animo cum ea simul paret. Is quantum habeat in oratore momenti: satis uel ex eo pa / tet: q; pleraque etiam citra uerba significat. Quippe non manus solum: sed nutus etiam declarant nostram uoluntatem: & in mu / tis pro sermone sunt: & salutatio frequenter sine uoce intelligitur: atque afficit: & ex uultu progressuque perspicitur habitus animo rum: & animalium quoq; sermone carentium fra. lęticia. adulatio & oculis: & quibusdam aliis corporis signis deprehẽditur. Nec mi rũ si ista quæ tamẽ in aliquo posita sunt motu: tantum in ais ualẽt: cum pictura tacens opus & habitus semper eiusdem sic in intimos

uata sic corriguntur. mouendis enim affe / ctibus. & dolendum. c. littera in. l. conuersa & affectibus pro effectibus est legendum. Quod in huic deformitati pro pius. Loco in prepositionis est uerbum repõa tur. Et hoc quodam naturali initio uenit. Sic quidem legitur. sed pro initio fortassis nitio & uenire legendum foret.

Et cantus quidem sed quid pleriq; intelligere uolunt obscurior. nõ ca ret menda hic locus: ac quod fortasse non quid uidetur esse legendum.

Quod quidam maxi ma ex parte prestant ip si motus animorum qui dem. a. uocali in e cõuer sa legendum ẽ. At ingres sionibus fusa. e. uocalis ita est ascribenda: ut in egressionibus legatur.

Sic intimos penetret affectus. In præpositio ascribenda est ut in inti / mos legamus.

penetret affectus: ut ipſam uim dicẽdi nõnũq̃ ſuperare uideatur. Contra ſi geſtus ac uultus ab oratione diſſentiant: triſtia dicamus hilares. affirmemus aliqua renuẽtes. non auctoritas modo uerbis: ſed etiã fides deſit. Decor quoq; a geſtu atq; a motu uenit. Ideoq; Demoſthenes grãde quoddam ſpeculũ intuens cõponere actionem ſolebat. Adeo quãuis fulgor ille in ſiniſtras imagines redeat ſuis demũ oculis credidit: quod efficeret. Prꝛcipuũ uero in actiõe ſicut in corpore ipſo caput eſt. cũ ad ipſum dꝛ quo dixi decorẽ: tũ etiã ad ſignificationẽ dꝛcoris illa ſunt: ut ſit primo rectũ & ſecũdũ naturã. Nam de eiecto humilitas: & ſupino arrogantia: & in latus inclinato lãguor. prædurò ac rigẽte barbaria quædam mẽtiſ oſtẽditur. Tũ accipiant aptos ex ipſa actione motus: ut cũ geſtu cõcordet: & manibus ac lãteribus conſequatur. Aſpectus enim ſemper eodem uertitur quo geſtus: exceptis quæ aut dãnare: aut concedere: aut a nobis remouere oportebit: ut idem illud uultu uideamur auerſari. manu repellere. Dii talem terris auertite peſtẽ. Haud eq̃dem tali me dignor honore. Significat uero plurimis modis. Nã præter annuendi. renuendi. confirmandiq; motus ſunt & uerꝛcũdiæ & dubitationis & admirationis & indignationis noti: & cõmunes oibus. Solo tamen eo facere guſtũ ſcænici quoq; doctores uitioſum putauerũt. Etiã freq̃ns eius nutus nõ caret uitio. adeo iacta rꝛid & comas excutientem rotare phanaticum eſt. Dominatur ãt maxime uultus. Hoc ſupplices. hoc minãcꝛs. hoc blãdi. hoc triſtes. hoc hilares. hoc erecti. hoc ſubmiſſi ſumus. hoc pendẽt hoies. hoc intuentur. hoc ſpectant. etiã anteq̃ dicamus. hoc quoſdã amamus. hoc odimus. hoc plurima intelligimus. Hic eſt ſꝛpe pro oibus uerbis. Itaq; in iis quæ ad ſcꝛnã cõponuntur fabulis: artifices pronũciã dꝛa perſonis quoq; affectus mutuãtur: ut ſit Niobe in tragœdia triſtis. atrox Medea. attonitus Aiax. truculẽtus Hercules. In comœdiis uero præter aliam obſeruationem: qua ſerui. lenones. paraſiti. ruſtici. milites. uetulæ. meretriculæ. ancillæ. ſenes auſteri ac mites. iuuenes ſeueri ac luxurioſi. matronæ. puellæ inter ſe diſcernũtur. Pater ille cuius prꝛcipue partes ſunt: quia interim concitatus. interim lenis eſt: altero erecto: altero compoſito eſt ſupercilio. atq; id oſtẽdere maxime latus actoribus moris eſt: quod cũ iis quas agũt partibus congruat. Sed in ipſo uultu plurimum ualent oculi: per quos maxime animuſ emanat: ut citra motum quoq; & hylaritate eniteſcant: & triſtitiæ quoddam nubilum ducant. Quin etiam lachrymas iis natura mentis indices dedit: quæ aut erumpunt dolore aut lætitia manant. Motu uero intenti. remiſſi. ſuperbi. torui. mites. aſperi fiunt: quæ ut actus poposcerit fingentur. rigidi uero & extenti: aut languidi & torpentes: aut ſtupentes: aut laſciui: aut mobiles: aut natantes: & quadam uoluptate ſuffuſi:

Atque id oſtendere maxime latus auctoribꝰ moris eſt. Quid ſibi uelit hoc loco illud latꝰ mihi ſane non liquet. Forſitan uero latinis recte ſe geretur: ut intelligamus actores potiſſimum latinos id præ ſe ferre quod iis perſonis quas agunt conueniat. Et ſalutatio frequenter ſine uoce intellgatur atq; afficit. Aliquid uerborum mihi hic deeſſe uidetur. Et triſticiæ quodam nubilum ducant. E uocali erã ſa ttiſticia legendum uidetur. His cõtrahitur. attollitur. ẽmittitur. demittitur legendum puto: ut illi attollitur oppõnatur. Vt una res in ea plus ualeat. In quibuſdam exemplaribus nulla recte legitur pro una.

Sanguis ille qui mentis hãbitu mouetur ut cũ infirma uerecundia cutẽ accipit: effunditur in ruborem. ut particula niſi cradat ſenſum cõfudit.

aut limi:& ut ſic dicã:uenereiaut poſcẽtes aliq̃d pollicẽteſue nũq̃ eſſe debebũt. Ná opertos cõpreſſo ſue eos in dicẽdo:quis niſi plane rudis & ſtultus habeat?& ad hęc oia exprimẽda in palpebris ẽt & in gęnis eſt quoddam obſeruienſ iis miniſterium. Multum & ſuperciliis agitur. Nam & oculos formant aliquatenus: & fronti imperant. His contrahitur. attollitur. emittitur. ut una res in ęa plus ualeat. Sanguis ille q̃ mentis habitu mouetur:ut cũ infirma uerecundia cutẽ accipit:ęffunditur in ruborẽ. cũ metu refugit. abiit oĩs & pallorę frigeſcit. temperatus medium quoddã ſerenũ efficit. Vitium in ſuperciliis:ſi aut immota ſunt oĩno:aut nimiũ mobilia:aut in æqualitate:ut mõ de perſona comica dixeram:diſſident. aut cõtra id quod dicimus finguntur. Etenim cõtractis triſtitia. diductis hilaritas. remiſſis pudor oſtenditur. Annuendi quoq; renuendiue rõne demittunt aut alleuantur. Naribus labriſq; nõ ferę quicq̃ de center oſtendimus:tametſi deriſus contemptus. faſtidiũ ſignificari ſolęt. Nam & corrugare nares. ut Horatius ait:& inflare:& mouęre. & digito inquiętare:& impulſu ſubito ſpũm excutere:& diducere ſæpius:& plana manu reſupíare indecorũ eſt:cũ emunctio ẽt frequenter non ſine cã reprehendatur. Labra & porriguntur male:& ſcinduntur:& aſtringuntur:& deducuntur:& dẽtes nudãt:& in latus ac pęne ad aurẽ trahuntur:& uelut quodam faſtidio replicantur:& pendęnt:& uocem tantũ altęra parte dimittunt. Lábere quoq; ea & mordere deforme eſt:cũ etiã in efficiendis uerbis:modicus eſſe eorum debeat motus. Ore enim magis q̃ labris loquendum ẽ. Ceruicem erectã oportet eſſe. nõ rigidã:aut ſupinã. Collũ diuerſa quidem:ſed pari deformitate cõtrahitur & tenditur:ſed tẽſo ſubeſt & labor:tenuaturq; uox ac fatigatur. Affixũ pectori mẽtum minus claram:& quaſi latiorem preſſo gutture facit. Humerorum raro decens alleuatio atq; contractio eſt. Breuiat. n. ceruix & geſtum quẽdam humilẽ atq; ſeruilẽ:& quaſi fraudulentũ facit: cum ſe in habitum adulationis. admirationis. metus fingunt. Brachii moderata proiectio remiſſis humeris atq; explicantibus ſe in proferenda manu digitis:continuos & decurrentes locos maxime decet. At cum ſpecioſius quid uberiuſq; dicendum eſt. ut illud. Saxa atque ſolitudines uoci reſpondent:expaciat in latus:& ipa quodammodo in ſe cum geſtu fundit oratio. Manus uero ſine quibus trũca eſſet actio ac debilis:uix dici poteſt quot motus habeant:cũ pene ipſam uerborum copiam proſequantur. Nam cæteræ partes loquentem adiuuant. Hæ propę eſt ut dicam:ipſę loquuntur. An nõ iis poſcimus?pollicemur?uocamus?dimittimus?minamur?ſupplicam9?abominamur?timem9?iterrogam9?negam9?gaudiũ? triſtitiã?dubitationẽ. confeſſionẽ. pœnitentiam. modũ. copiã. numerũ. tps oſtẽdimus?Nõ eædem cõcitant?ſupplicant?inhibẽt? pbãt?

Aut in æqualitate: ut modo de perſona comica dixeram diſſident. In ęqualia pro in æqualitate in quibuſdam legitur exemplaribus & aut cõ iunctio aſcribitur. Hoc modo. Aut ineq̃lia aut ut modo de perſona comica dixeram diſſident. Sed minus recte ut mihi quidem uidetur illa aut coniunctio fuit aſcripta.

Vt enim contractis triſticia. Et enim legẽdũ eſt. non ut enim aut ira enim ut in quibuſdam legitur exemplaribus. Annuendi quoq; renuendi ne ratione dimittuntur aut alleuantur. demittuntur legendum eſt. I. uocali in e mutata. Tametſi deriſim. contemptus. faſtidium ſignificare ſolet. Deriſus loco deriſim ac ſignificari paſſiue legendum eſt. Cũ emũctio etiam frequẽter nõ ſine cauſa reprehendat frequentior emendate i quibuſdam legitur exemplaribus. Cum etiam in efficiendis uerbis. Efferendis rectius mihi legi uidetur quam efficiendis. Interrogam9 gaudium. Recte negamus uerbum a quibuſdam aſcribitur hoc modo. Interrogam9 negam9 gaudiũ.

Alii sunt qui res imitatione significãt ut se ægrũ tẽptãtis uenas medici similitudine. Si.e.uocali i conuersa legẽdũ est: ne sensus pdatur. Simul capite atq; humeris sensim & id quo manus feratur obsecũdãtibus. Loco & copulę ad ppositio aserti bẽda uidet. Et alleuata aspectãte humerꝰ manu paulũ inclinatꝰ affirmãt C.litteræ adiectione corrigitur hic locus.hoc mõ & alleuata ac spectante humerꝰ manu. Aliq̃do pro numero.est idẽ summo articulo utrinq; leniter apphẽso duobꝰ modice curuatis.minꝰ tamẽ in uno aptus ad disputãdũ ẽ.Corrupta hæc clausula quo modo emendari possit mihi parum liquet. Triginta uero significati loco digitorũ cõplexu copiose in problematis nostris diximꝰ. Sigd ẽ ingenii mei iudices. In me legendum esse facile percipitur ex principio oratiõis p Archia poeta Sigd ẽ i me ingẽii iudices.

admirãtur? uerecũdant? Nõne in demõstrãdis locis atq; personis aduerbiorũ atq; pronominũ obtinẽt uicẽ? ut in tãta põe gẽtes nationẽq; linguæ diuersitate: hic mihi oium hoium cõis sermo uideatur? Etiã ii q̃dẽ de q̃bus sũ locutus: cũ ipsis uocibus naturaliter exeunt gestus. Alii sunt q̃ res imitatione significant: ut si ægrũ tentantis uenas medici similitudine: aut citharędũ formatis ad modũ p/cutiẽtis neruos manibus ostẽdas. qd̃ est genus q̃ logissime in actione fugiendũ. Abesse.n. plurimũ a saltatore debet orator: ut sit gestus ad sensus magis: q̃ aduerba accõmodatꝰ: qd̃ ẽt histrionibꝰ paulo grauioribus facere moris fuit. Ergo ut ad se manũ referre cũ de se ipso loquatur: & in eũ quẽ demõstret intẽdere: & aliq̃ iis similia permiserim: ita nõ effingere statꝰ quosdã: & q̃cq̃d dicet ostẽdere. Neq; id in manibus solũ: sed in omni gestu ac uoce seruãdũ ẽ. Nõ enim aut in illa periodo. Stetit soleatus prętor populi ro. inclinatio incũbẽtis in mulierculã Verris effingenda est. aut in illa. Cædebat in medio foro Messanę. motus laterũ: q̃lis esse ad uerbera solet tor quẽdus. aut uox q̃lis dolore exprimitur eruẽda: cũ mihi comœdi quoq; pessime facere uideãtur: q etiã si iuuenẽ agãt: cũ tamẽ in expositione: aut senis sermo: ut in hidriæ prologo: aut mulieris: ut in georgio incidit: tremula uel effœminata uoce pronunciant. Adeo in illis quoq; est aliqua uitiosa imitatio: quorũ ars ois cõstat imitatione. Est autẽ gestus ille maxime cois: quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus & principiis utilis: cũ leni in utrã q; partẽ motu modice prolatus. simul capite atq; humeris sensim: & id quo manus feratur obsecundantibus: & in narrando certus: sed tum paulo productior: & in exprobrãdo: & in arguendo acer atq; instans. Longius.n. partibus iis & liberius exeritur. Vitiose uero idem sinistrum: quasi humerum petẽs: in latus agi solet q̃q̃: ad hunc peius aliqui transuersum brachio proferunt. & cubito pronũciãt: duo quoq; medii sub pollicem ueniunt: & est hic adhuc prior gestus instantior principio: & narrationi non accommodatus. At cum tres cõtracti pollice premuntur: cũ digitus ille: quo usum optime Crassum Cicero dicit: explicari solet. Is in exprobrando & indicando: unde ei nomen est ualet: & alleuata a spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat. uersus in terram & quasi pronus urget. Aliquando pro numero est idem summo articulo utrinque leniter apprehenso duobus modice curuatis: minus tamen in uno aptus ad disputandum est. Acrius tamen argumentari uidentur: qui medium articulum potius tenent: tanto contractioribus ultimis digitis: quanto priores descenderuut. Est & ille uerecundæ actioni aptissimus: quo quatuor primis leuiter in summũ coęũtibus digitis nõ procul ab ore aut pectore ferẽ: ad nos manus. & deinde prona ac paululũ prolata laxatur: hoc mõ cœpisse

Demosthenē credit ī illo p Ctesiphōte timido sūmissoq; pncipio. sic formatam Ciceronis manum: cū diceret. Siquid est ingenii mei iudices: quod sentio q̄ sit exiguū. eadem aliquatenus liberius deor sum spectātib⁹ digitis colligit in os: & fusius paulo in diuersa resol uitur: ut quodam modo sermonem ipm proferrē uideat. Binos in terim digitos distinguimus: sed nō incerto pollicę: paulū tū iferio ribus intra spectātibus sed ne illis quidē tensis q̄ supra sunt. duo in terim extremi palmā circa ima pollicis premūt. ipse prioribus ad medios articulos iungit. interim quartus obliq; reponit. interim q̄ tuor remissis magis q̄ tensis: pollice intus inclinato. habilem in la/ tus demonstrādo aut distinguēdo q̄ dicimus manū facimus: cū su pina īsinistrū latus. prona in alterū fertur. Sūt & illi breues gestus. cū manus leuiter pandata: qualis fouentiū est: paruis interuallis & subassentientibus humeris mouet: maxime apta parce: & quasi ti mide loquentibus. Et admirationi cōueniens ille gestus: quo ma/ nus modice supinata: ac per singulos a minimo collecta digito re deunte flexu simul explicatur atq; cōuertit. Nec uno mō interro/ gātes gestū cōponimus. plerūq; tū uertētes manū: utcūq; cōposita est. Pollici proximis digitus: mediūq; qua dexter est unguē pollici summo suo iūgens: remissis ceteris est & approbātibus & narrāti/ bus & distinguentibus secorus: cui nō dissimilis: sed cōpressis tri/ bus digitis: quo nunc greci plurimū utūtur: etiā utraq; manu quo tiens enthymemata sua gestu: uelut corrotonda cęsim. Manus le/ nior promittit: & assentatur. citatior hortatur. interim laudat. Est & ille urgens orationē gestus uulgaris magis q̄ ex arte: qui contra hit alterno celeriq; motu: & explicat manū. Est & illa caua & rata: & supra humeri altitudinē elata cū quodam motu uelut hortatrix manus a peregrinis scholis iā prope recepta. tremula scænica est. di gitos cū summi coierunt: ad ōs referre: cur q̄busdā displicuerit ne/ scio. Nā id & leniter admirantes: & interim subita indignatiōe: ue lut pāuescentes & deprecantes facimus: Q uin cōpressam etiā ma num in signum pœnitentiæ uel iræ pectori admouemus: ubi nox uel inter dētes expressa nō dedecet. Q uid nūc agam? quid faciā? Auerso pollice demonstrare aliquid receptum magis puto: q̄ ora tori decorum. Sed cū omnis motus sex partes habeat: septimus sit ille qui in se redit orbis. Vitiosa est una circūuersio. reliqui āte nos & dextra leuaq; & sursum & dehorsum aliquid ostendunt. In po/ steriora gestus non dirigit. interim tamen uelut reiici solent. Opti me autem manus a sinistra parte incipit. in dextra depōitur. sed ut ponere non ut ferire uideatur. q̄q̄ & infine: & interim cadit. ut cito tamen reddeat: & nonnunq̄ resilit: uel negantibus nobis uel admi rantibus: Hic ueteres artifices illud recte adiecerunt: ut manus cū sensu & inciperet & deponeret. Alioqui enim aut āte uocē erit ge

Sed non incerto pollice. c. littera in. s. mu tata in/ serto legendum est. Ma/ xime apta parte & quasi timide loquentibus Pro parte legendum est par/ ce. Plerunq; tamen uerē/ tes manum utcūq; cōpo sita est. T. littera interiec ta. uertentes legendū ui/ detur. Etiam utraq; ma/ nu quotiens enthymēa/ ta sua gestu uelut corro/ tunda. Suo pro sua legē dum uidetur ut cum ge/ stu copuletur. Sed ne sic quidem huius loci depra uationes tolluntur: q̄ fa/ cile qnidem uidentur sed emendari mihi non pos sunt. Neq; ignoro a qui busdā sic corrīgi: ut cor/ nu tundit cæsus legant p illis corrotunda cęsim. cæterum ne sic quidem percipitur sēsus. Manus lenior promittit. V. litte ra in n mutata lenior ui/ detur eē legendum. Cur quibusdam displiciūt ne scio. displicuerit manife/ ste legendum est. Nā & leniter admirantes. Leni ter legendum esse per. u. ne admonendum quidē est. Sed illi quasi mensu/ rā tarditatis celeritatisq; esseuoluerunt. R ecte q/ qdā aliquām ascribunt sic celeritatisq; aliquam esse uoluerunt.

Nec in merito ne aut di uo otiosa ee manus aut quod multi fac ut actio ne continuo motu cõci derẽt. Diu illa uocali o e rasa. & eet. t. littera ascri pta & cõcideret. n expũ cta legẽdum uidet. Sunt q̃dã latẽtis sermonis pcussiones & q̃si aliq pedes ad aliquos plurimos ge stus cadit. Ad quos non ad aliquos uidet legẽdũ Vnde id quoq; fluit uitium & iuuenes cũ scribũt ut lo o & copule ẽ legẽ dũ. Vt puta. Nouũ crimẽ Caius Cæsar. Cai le/ gẽdũ ee facile ex orõnis principio p Ligario ap paret. Quo me miser cõ ferã: In capitoliũ ad fra tris sanguiné: an domum Temeritate imperiti ali/ cui⁹: sed arrogãtis depra nat⁹ ẽ hic locus. Nã & mẽbrũ unũ ẽ ptermissũ: & alteꝝ ita corruptum: ut uerus itegerq; sensus p cipi nõ possit. D n. littera i t cõuersa At ut sit cõ iũctio legẽdũ: & sanguine littera m ex pũcta: & red dundat uerbũ esse ar ri/ bẽdũ nõ ex gracchi ora tione: q̃ non extat: sed ex libro Ciceronis de ora/ tore secũdo apte colligit Ibi. n sic ẽ scriptũ. Quid fuit i Graccho: quem tu Catule melius memini/ sti: qd me puero tãtope/ re feret: Quo me miser cõferã: Quo uertata: In capitoliũ ne: At fratris sã guine redundat. An do/ mũ: matrẽ ne ut miserã lamẽtãtẽ uideã & abiec/ tã: Quæ sic ab illo acta esse cõstabat oculis uoce gestu: inimici ut lachry/ mas tenere non possent. In rebus paruis. militib⁹ tristibus. breuibus.

stus: aut post uocem: quod est utrunq; deforme. In illo lapsi nimia subtilitate sunt: quod interuallũ motus tria uerba esse uoluerunt: quod nec obseruatur neq; fieri potest: sed illi quasi mẽsurã tardita tis celeritatisq; esse uoluerunt. nec imerito: ne aut diu ociosa esset manus: aut qd̃ multi faciunt: actionẽ continuo motu cõciderent. Aliud est quod fit frequentius & magis fallit. Sunt quędam latẽtis sermonis percussiones: & quasi aliqui pedes: ad aliquos plurimo/ rum gestus cadit: ut sit unus motus. Nouum crimen. alter. C. Cæ/ sar. tertius. & ante hãc diem. quartus non auditũ. deinde. propin/ quus meus: & ad te. & Q uintus Tubero detulit. Vnde id quoq; fluit uitiũ: ut iuuenes cũ scribũt gestu prẽmodulati cogitationẽ sic cõponant: quo mõ casura manus sit: unde & illud uitiũ: ut gestus qui in fine dexter esse debet: in sinistram frequẽter desinat. Melio illud cũ sint in sermone omni breuia quędã mẽbra: ad quæ si necesse sit: recipere spiritũ liceat: ad hęc gestũ disponere: utputa. Nouũ crimen Cai Cæsar. habet per se finẽ quendã suũ: quia sequitur con iunctio deinde. & ante hanc diem nõ auditũ. satis circũscriptũ est. Ad hęc cõmodanda manus est. Idq; dum erũpit erit prima & cõ posita actio: At ubi iam calor eã concitauerit: etiã gestus cum ipsa orationis celeritate crebrescet. aliis locis citata. aliis pressa cõueniet pronunciatio. Illa transcurrimus. cõgerimus. abundamus. festina mus. hac instamus. inculcamus. infigimus. plus autem affectus ha bent lentiora. ideoq; Roscius citatior. Aesopus grauior fuit: q̃ ille comœdias. hic tragœdias egit. Eadẽ motus quoq; obseruatio est. Itaq; in fabulis iuuenum. senum. militũ. matronarũ. grauior in gressus est. serui. ancillæ. paralisi. piscatores citatius mouẽtur. Tol li aũt manũ artifices supra oculos. demitti intra pectus uetãt. adeo a capite eũ petere: aut ad imũ uẽtrẽ deducere uitiosum habeẽ. At sinistram intra humerũ promouere ultra nõ decet. Sed eũ auersan tes in leuam partem uelut propellemus manũ: sinister humerus p ferendus: ut cũ capite ad dextram ferente con'entiat. Manus sini/ stra nunq̃ sola recte gestum facit. dextræ se frequẽter accõmodat: siue indigitos argumenta digerimus: siue aduersis in sinistrum pal mis abominamur: siue obiicimus aduersas, siue in latus utrunq; di stendimus: siue satisfaciẽtes: aut supplicãtes. Diuersi sunt aũt ii ge/ stus. summittimus: siue adorãtes attollimus: siue aliqua demõstra tioni: aut inuocationi protẽdimus. Vos albani tumuli atq; luci. aut gracchanũ illud. Quo me miser conferã? Q uo uertã? in capitoliũ ne? at fratris sanguine redũdat. an domũ? plus. n. affectus in iis iun ctæ exhibent manus. In rebus paruis. mitibus. tristibus. breuibus. magnis. lętis. atrocibus extensiores sunt. Vitia quoq; earũ subiicie da sunt: quæ quidẽ accidere etiã exercitatis actoribus solent: Nam gestũ poculũ poscentis: aut uerbera minantis: aut numerũ quingẽ

torum pollice flexo efficientis: quæ sunt a quibusdam scriptoribus notata: ne in rusticis quidē uidi. Aut ut brachio exerto introspiciatur latus: ut manū alius ultra sinū proferre nō audeat. Alius inquātum patet lōgitudo ptēdat: aut ad tectū erigat: aut repetito ultra leuū humerū gestu ita in tergū flagellet: ut cōsistere post eū parū tutū sit: aut sinistrū ducat orbē: aut temere sparsa manu in ꝓximos offendat: aut cubitū utrūq; in diuersum latus uentilet: iepe scio uenire. Solet esse & pigra & trepida & secanti similis. interim uncis ēt digitis: aut a capite deiiciatur: aut eadē māus supinata in superiora iactetur. Fit & ille habitus q esse in statuis pacificator solet: q inclinato in humerū dextrū capite brachio ab aure prętenso: manū infesto pollice extēdit: q quidē maxime placet iis: q se dicere sublata manu iactant. Adiiciat licet eos: q sententias uibratis digitis iaculātur: aut manu sublata denūciant: aut qd' per se interim recipiendū est, quotiēs aliqd ipsis placuit in ungues erigūtur. sed uitiosum id faciūt: aut digito quanto plurimū possunt erecto: aut etiā duobus: aut utraq; manu ad modū aliqd portātiū composita. His accedūt uitia non naturæ: sed trepidationis: cū ore cōcurrente rixari: si memoria fefellerit: aut cogitatio non suffragetur: quasi faucib⁹ aliqd obstiterit insonare. in aduersum tergere nares: obambulare sermone īperfecto. resistere subito: & laudem poscere silentio. quæ omnia persequi prope infinitum est. Sua enim cuiq; sunt uitia. Pectus acuenter proiiciantur obseruandū. Pandat enim posteriora: & est odiosa omnis supinitas. Latera cū gestu consentiant. Facit enim aliquid & totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi q̄ manibus ipsis putet. Ita enim dicit in oratore. Nullæ argutiæ digitorū: non ad numerū articulus cadēs: trūco magis toto se ipe moderās: & uirili laterū flexione. Fœmur ferire: quod athenis primus fecisse creditur Cleon: & usitatū est: & indignātes decet: & excitat auditorem. Idq; in Callidio Cicero desiderat. Nō frons inq̄t percussa, nō fœmur. q̄q̄ si licet de fronte dissentio. Nam etiā cōplodere manus scænicū est: & pectus cędere. Illud quoq; raro decebit caua manu sūmis digitis pectus appetere: si quādo nosmetipsos alloquemur. cohortantes. obiurgātes. miserātes. qd' siquādo fiat: togā quoq; in de remoueri nō decebit. In pedibus obseruantur status & incessus. Prolato dextro stare: & eādē manū ac pedē proferre deforme est. In dextrū procūbere interim datur: sed æquo pectore: qui tamen comicus magis q̄ oratorius gestus est. Male etiā in sinistrū pedem insistentiū: dexter aut tollitur: aut summis digitis suspenditur. Varicare supra modū & instando deforme est: & accedenter motu ꝓpe obscenū. Procursio opportuna, breuis, moderata, rara cōuenit. etiā & ambulatio quędā pp imodicas laudationū moras. q̄q̄ Cicero rarū incessum: neq; ita longū probat. Discursare uero. & quod

Li syllaba erasa mitibus manifeste est legendum.

Ne in rusticis quidem dixi. In quibusdam exēplaribus recte legitur uidi: loco illius dixi. Aut tū mere sparsa māu. Temere legēdū esse nemo non uidet. Adiiciat licet eos qui sentētias uibratis digitō iaculantur: aut adicias aut adiicere legēdū uidetur. Non ad numerum articulis cadens: articulus pro articulis emendate legitur in Ciceronis oratore. Illud quoque rara decebit. Raro manifeste legendum est.

Sed magis in ora conſpicitur. In oratore non in ora mihi legendum uidetur. Eſt enim cultꝰ magis in oratore conſpicuus. Quare ſit ut omnibus honeſtis. Corrupte ſic legitur: caſtigate autẽ ſi illa littera in c mutata ſic ut legatur: hoc modo. Quare ſic ut in omnibus honeſtis debet eſſe ſplendidus & uirilis.

Domitius afer de Sura Manilio dixit ſatagere ineptiſſimũ: Vrbaq; neq; Flauus Virginius interrogauit de quodam ſuo antiſophiſte quot milia paſſuũ declamaſſet. Precipi & illud ſcio ne ambulãtes auertamur a iudicibus: ſed ſint obliqui pedes ad cõciliũ nobis reſpicientibus. Id fieri iudiciis priuatiſ non põt. Verum & breuiora ſint ſpacia nec auerſi diu ſimus, iterim tamẽ recedere ſenſim dat. Quidã & reſiliũt, qđ eſt plane ridiculũ. Pedis ſupploſio: ut loco eſt opportuna: ut ait Cicero in cõtentionibus aut incipiẽdis aut finiẽdis: ita crebra & inepti eſt hois: & deſinit iudicẽ in ſe cõuertere. Eſt & illa indecora in dextrũ ac leuũ latus uacillatio alternis pedibꝰ inſiſtẽtium. Longiſſime fugienda mollis actio: qualẽ in Titio Cicero dicit fuiſſe. Vnde & ſaltationis quoddã genus titius ſit appellatum. Reprehendẽda eſt & illa frequens & cõcitata in utraq; partẽ nutatio: quã in Curione parte irriſit & Iunius querẽs q in lintre loqueretur: & Sicinius. Nã cũ aſſidente collega: q erat pp ualitudinẽ & deligatus: & pluribus medicamẽtis pp doloꝛẽ artuũ delibutꝰ: multum ſe Curio ex more iactaſſet: Nunq; inquit Octaui collegæ tuo gratiã referes: qui niſi fuiſſet iſtic: hodie te muſcæ comediſſent. Iactãtur & humeri: quod uitiũ Demoſthenes ita dicit emẽdaſſe: ut cũ in anguſto quodã pulpito ſtãs diceret: haſta humero dependẽs immineret: ut ſi calore dicendi uitare id excidiſſet: offenſatiõe illa cõmoneret. Ambulantẽ loq ita demũ oportet: ſi in cauſis publicis: in q̃bus ſunt multi iudices: qđ dicimus: quaſi ſingulis inculcare peculiariter uelimus. Illud non referendũ: quod q̃dam reiecta in humerũ toga: cũ dextra ſinũ uſq; ad lumbos reduxerũt: ut ſiniſtra geſtum faciẽtes ſpaciãtur & fabulantur: cũ etiam leuã reſtringere pꝛlata longius dextra ſit odioſum. Vnde moneor neꝛ id q̃dem trãſeã ineptiſſime fieri: cũ inter moras laudationũ: aut in aurem alicuius loquũtur: aut cum ſodalibus iocant: aut nõnunq; ad librarios ſuos ita reſpiciunt: ut ſportulã dictare uideantur. Inclinari ad iudicẽ cũ doceas: utiq; ſi id de quo loquaris ſit obſcurius decet. Incũbere ad uocato aduerſis ſubſellijs ſedẽt: nã cõtumelioſum eſt. Reclinari ẽt ad ſuos & manibus ſubſtineri: niſi plane iuſta fatigatio: delicatũ: ſicut palã moneri excidentis aut legere. Nãq; in his oĩbus: & uis illa dicẽdi reſoluitur: & frigeſcit affectus: & iudex parũ ſibi pꝛeſtari reuerentiæ credit. Trãſire in diuerſa ſubſellia parũ uerecũdũ eſt. Nã & Caſſius ſeuerus urbane aduerſus hoc faciẽtes lineam popoſcit. Et ſi aliquando concitate itur: nunq; nõ frigide reditur. Multa ex iis quæ pꝛecipimus mutari neceſſe eſt ab iis: qui dicunt apud tribunalia. Nam & uultꝰ erectior: ut eũ apud quem dicitur ſpectet: & geſtus: ut ad eundem tendens elatior ſit: neceſſe eſt: & alia quoque occurrere etiam me tacente omnibus poſſunt. Itemq; ab iis q̃ ſedentes agent. Nam & ferre ſit hoc in rebus minoribus: & iidem

impetus actionis esse nō possunt: & quędam uitia fiūt necessaria. Nam & dexter pes a leua iudicis sedentis proferendus est: & ex altera parte multi gestus necesse est in sinistrum eant: ut ad iudicem spectent. Equidem plerosque & ad singulas clausulas sententiarū uideo assurgentes sibi: & nonnullos subindę aliquid etiam spacian tes: qđ an deceat ipsi uiderint: cum id faciūt non sedentes agūt. Bibere aut etiam esse inter agendū: quod multis moris fuit: & est quibusdam: ab oratore męo procul absit. Nā siquis aliter dicendi onera pęrferre non possit: non ita miserū est nō agere: potiusq; est mulctō q̄ & operis & hominū contemptū fateri. Cultus non est propriꝰ oratoris aliquis: sed magis in oratore conspicitur. Quare sic ut in omnibus honestis debet esse splendidus & uirilis. Nam & toga & calceus & capillus tam nimia cura: q̄ negligentia sunt reprehendē da. Est aliquid in amictu: quod ipsum aliqua temporum conditione mutatū est. Nā ueteribus nulli sinus: per q̄ breues post illos fuerunt. Itaq; & gestu necesse est usos esse in principiis eos alio quorū brachiū sicut græcorū uestę continebatur. Sed nos de prędsentibus loquimur. cui lati clauii ius non erit ita cingatur: ut tunicæ priorib9 oris infra genua paulum. posterioribus ad medios poplites usque perueniant. Nam infra mulierū est. supra centurionū ut purpuræ recte descendāt: leuis cura est. Notatur interim negligentia. Latū habentium clauū modus est: ut sit paulū cinctis summissior: Ipam togam rotūdam esse: & apte cesam uelim. Aliter enim multis modis fiet ęnormis. Pars eius prior mediis cruribus optime terminata posterior eadem portione altiusq̄ cinctura. Sinus decentissimus: si aliquāto supra imam togam fuerit: nunq̄ certe sit inferior. Ille qui sub humęro dextro ad sinistrū oblique ducitur: uelut balteus: nec strangulet: nec fluat. pars togæ quæ postea imponitur fit inferior. Nam ita & sedet męlius & continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicæ: ne ad lacertum iu actu redeat. tum sinus iniiciędus humero: cuius extremam orā reiecisse non dedecet. Operiri aūt humerū cū toto iugulo non oportet. Alioqui amictu fiet angustus: & dignitatęm: quæ est in latitudine pectoris perdit. Sinistrum brachiū eo usq; alleuādū est: ut quasi normalē illū angulum faciat: super qđ ora ex toga duplex æqualiter sedeat. Manus non implęatur anulis: prędcipue medios articulos non transeuntibus: cuius erit habitus optimus: alleuato pollice. & digitis leuiter inflexis: nisi si libellum tenebit: quod non utiq; captandū est. Videtur enim fateri memoriæ diffidentiam: & ad multos gestus est impedimēto. Toga ueteres ad calceos dęmittębant: ut grędci pallium. Idq; ut fiat qui de gestu scripserunt circa tempora illa Plotius Nigidiusq; prędcipiunt: quo magis miror Plynii secundi docti hominis. & in hoc utiq; libro pene etiam nimium curiosi persuasionem: qui solitū id

Quod ipsum aliqua temporum conditione. Recte a quibusdam aliquatenus pro aliqua legi uidetur. Itaq; & gestu necesse ē usos esse in principiis eos aliquorū. Nō aliquorum: sed alio: quorum proculdubio legendum est. Ita cingatur: & tunicæ. Vt loco & copulæ repōatur. Tamē sinus iniiciendus humero. Tum loco illius tamē est legēdum. Quo magis miror Plynii secundi docti hominis: & i hoc utiq; libro pene etiā nimiū curiosi pſuasionem.

Hinc aperte colligit cali garū uſum apud Priſcos fuiſſe. Scripſit autē & Plynius de inſtitutione oratoria. In quo lib⁹ hæc traduntur. Leuā a faucibus: ac ſummo pectore abducēdi licet. V litera in n conuerſa lenam ut legamus ſenſus expoſcit. De ueſte nanq; non de manu Fabius mihi loqui uidetur. Non reponere eam prorſus nō negligentis. Non particula iterum aſcripta uidetur eradenda ut citra negationem legatur. Neque eadem in nocte geſtu: inceſſu apud principem pro nocte uoce lege dū uidet. Et afficere qd uelit efficere a uocali in e cōuerſa manifeſte legēdum eſt. Vt uix uuq̄ ita ſollicitari. Nūq̄ n littera aſcripta recte legit.

facere Ciceronē uelandorum uaricū gratia tradit: cū hoc amictus genus in ſtatuis eorū quoq; qui poſt Ciceronē fuerunt: appareat. Palliolū ſicut faſcias: quibus crura ueſtiuntur: & focalia & aurū ligamenta ſola excuſare poteſt ualetudo. Sed hęc amictus obſeruatio: dū incipimus. procedente uero actu iam pene ab initio narrationis ſinus ab humero recte uelut ſponte delabitur: & cū ad argumenta ac locos uentū eſt: reiicere a ſiniſtro togā. deiicere etiā ſi hæreat: ſinū conueniet. Lenam a faucibus ac ſummo pectore abducere licet. Ardent enim iam oia: & ut uox uehementior ac magis uaria eſt: ſic amictus quoq; habet actū quendam uelut prœliātem. Itaq; ut leuam inuoluere toga. & incingi pene furioſum eſt: ſinum uero in dextrū humerū abimo reiicere: ſolutū ac delicatū eſt. fūtq; adhuc pei⁹ aliquā: ita cur laxiorē ſinū ſiniſtro brachio non ſubiicia mus? Habet enim acre quiddam atq; expeditū: & calori cōcitationiq; non inhabile. Cū uero magna pars eſt exhauſta oratiōis: utiq; afflante fortuna pene omnia decent. Sudor ipſe & fatigatio & negligētior amictus: & ſoluta: ac uelut labēs undiq; toga. Quo magis miror hanc quoq; ſuccurriſſe Plinio curam: ut ita ſudario frontem ſiccari iuberet: ne comæ turbarentur: quas componi poſt paulum: ſicut dignū erat: graniter & ſeuere uetuit. Mihi uero illæ quoque turbatæ præ ſe ferre aliqd affectus: & ipſa obliuione curæ huius cōmēdari uidētur. At ſi incipiētibus ac paulū progreſſis: dedicat toga nō repōere eā prorſus negligētiſ aut pigri: aut quo mō debeat amiciri neſciētis eſt. Hęc ſunt uel illuſtramēta pnūciatiōis uel uitia: qbus ppoſitis multa cogitare debet orator. Primū qd. apud quos. qbus prœſentibus ſit acturus. Nā ut dicere alia aliis: & apud alios magis cōceſſum ē. ſic ēt facere. neq; eadē uoce. geſtu. inceſſu. apud prīcipē. ſenatū. populū. magiſtratū. priuato. publico iudicio. poſtulatione. actione ſimiliter decent. Q uā differentiā ſubiicere ſibi quiſq; q aium intenderit pōt: tū qua de re dicat: & efficere qd uelit. Rei quadruplex obſeruatio eſt. V na in tota cā. Sūt. n. triſtes. hilares. ſolicitæ. ſecuræ. grādes. puſillæ: ut uix nunq̄ ita ſollicitari partibus earū debeamus: ut nō ſummę meminerimus. Altera q̄ eſt in differentia partiū: ut in prohemio. narratione. argumentatiōe. epilogo. Tertia in ſentētiis ipſis in qbus ſecundū res & actus uariātur oia. Quarta in uerbis: quorū ut eſt uicioſa ſi efficere oia uelimus: imitatio: ita qbuſdam niſi ſua natura redditur: uis omnis aufertur. Igitur in laudatiōibus niſi ſi funebres erūt: gratiarū actione. exhortatione ſimilibus. læta & magnifica & ſublimis eſt actio. Funebres. contiones: conſultationes plerūq; cauſæ deorum triſtes ac ſubmiſſæ. In ſenatu conſeruanda auctoritas. apud populum dignitas. in priuatis modus. De partibus cauſæ & ſententiis & uerbis quæ ſunt multiplicia: pluribus dicendum. Tria autem præſtare debet pro-

Tria debet p̄ſtare pronunciatio conciliet:pſuadeat:moueat:moueat:n ſittera in u conuerſa legatur. Perſuadēdi uis affirmatiōe quæ interim plus ipſis probationibus ualet. Aſſeueratione pro affirmatione facile cenſerē eſſe legēdum:ſi quod udiſſem exēplar quod mihi aſtipularetur. Eſt.n.aſſeuerare ut ſupius quoq; diximus: uiquádā animi motumque corporis inter ipſa argumenta p̄batiōeſq; admiſcere. Vt ipſe Fabius alibi. Cum p̄ ſertim quorūdā probatio ſola ſit in aſſeueratione & pſeuerantia. Aſſeueratione autem eſſe legendū etiam quę ſequuntur aperte indicant. Et conſultus prętermiſerit dicere.Permiſerit manifeſte legendum eſt: Sed danda breuis cogitatiōe mora:cogitatiōi quis nō uideat eſſe legēdū? Hoc præcipit Homerus Vlyxis exemplo quem ſtetiſſe oculis in terrā defixis immotoq; ſceptro prius q̄ illam eloquentiæ procellam effunderē dicit. Tlitera aſcripta effundere ē legendum.Hoc autem p̄cipit Homerus tertio Iliados cum ait.

αλλοτε δη τον ολυμητισ αναιξ ιεν οδυσσευσ
ξασκεν.υπαι δειδεσκε κατα χθονοσ ομματα πηξασ.
σκηπτρον δ ου τοπιστον ετεπορ ρηνεσ ενομα.
αλλα σεμφεσ εχεσκεν αι δ ριφ ωτι εοικωσ.
φαιησκε ξακοτον πιναιεμεναι αφρονα τον τωσ.

Homerum aūt imitatus Ouidius in. viii. methā. de eodē inqt Vlyſſe. Finierat Telamōe ſat⁹ uulgiq; ſecutū. Vltima murmur erat:donec Laerti⁹ heros aſtitit: atq; oculos paulum tellure moratos Suſtulit ad proceres:exoptatoq; reſoluit ora ſono neq; abeſt facūdis gratia dictis. Crebro digitorę laborūq; motu. Labiorum.i.uocali interiecta legendum eſt. Fiet quētiſſime poſtulabit:in his dumtaxat.Sic quidē legitur:ſed corrupte: ut mihi uidetur. Illa enim tria uerba.In his dumtaxat parum mihi cum reliquis conuenire uidētur. Ac fortaſſe: ut particula aſcripta illud dūtaxat:ut

nunciatio:conciliet:perſuadeat:moueat: q̄bus natura cohęret:ut etiā delectet. Cōciliatio ferę aut cōmendatiōe morū:q̄ neſcio quo mō ex uoce etiā atq; actione perlucēt:aut orōnis ſuauitate cōſtat. Perſuadēdi uis affirmatione:q̄ interim plus ipſis p̄batiōibus ualet An iſta inquit Callidio Cicero.ſi uera eēnt:ſic a te dicerētur.& tantum abeſt:ut inflámarę nros aios.Sōnū iſto loco uix tenebamus. Fiducia igit̄ appareat:& cōſtātia·utiq; ſi auctoritas ſubeſt. Mouēdi aūt rō eſt aut in repręſentādis aut imitādis affectib⁹. Ergo cū iudex in priuatis:aut pręco in publicis dicere de cā iuſſerit:leuiter cō ſurgendū.tū in cōponenda toga:uel ſi neceſſe erit:etiā ex integro iniiciēda dūtaxat in iudiciis. Apud principē.n.& magiſtratus:ac tribunalia non licebit:paulū eſt cōmorandū:ut & amictus ſit decentior:& protinus aliq̄d ſpacii ad cogitandū & cū ad iudicē nos conuertimus:& cōſultus permiſerit dicere:nō protinus eſt erūpendū: ſed dāda breuis cogitationi mora. Mire enim auditurū dicturi cura delectat:& iudex ſe ipſe cōponit. Hoc pręcipit Homerus Vlyxis exemplo:quem ſtetiſſe oculis in terram defixis:immotoq; ſceptro priuſq̄ illā eloquētiæ procellam effunderet dicit. In hac cunctatione ſunt quędam nō indecentes:ut appellant ſcęnici:moræ caput mulcere manum intueri.infringere articulos:ſimulare conatū ſuſpiratione ſolicitudinem fateri:aut quod quēq; magis decet: eo diutius ſi iudex nondū intendit animū. Status ſit rectus.æqui & diductis paulū pedes: uel procedēs minimo ſiniſter.genua recta:ſic tamen ut non extendantur. Humeri remiſſi.uultus ſeuerus. non mœſtus.nec ſtupens.nec lāguidus. Brachia a latere modice remota.manus ſiniſtra:qualem ſupra demonſtraui:dextra cū iam incipiendū erit:paulū prolata ultra ſinū. Geſtu q̄ modeſtiſſimo uelut ſpectans quando incipiendū ſit. Vitioſa enim ſunt illa intueri lacunaria.perfricare faciem.& quaſi improbam facere.tendere cōfidētia,uultū:aut quo ſit magis toruus ſuperciliis aſtringere:capillos a fronte contra naturam retro agere:ut ſit horror ille terribilis:tū id quod gręci frequentiſſime faciūt:crebro digitorū labiorūq; motu cōmendari.clare excreare.pedem alterū longe proferre. partē togę ſiniſtra tenere.ſtare diductū:uel rigidū:uel ſupinū:uel ſcuruū: uel humeris:ut luctaturi ſolent: ad occipitiū ductis. Prohœmio frequentiſſime lenis conuenit pronunciatio. Nihil eſt enim ad cōciliandū gratius uerecundia. Non tamen ſemper. Nec enim uno modo dicuntur exordia:ut docui. Plęrunq; tamē & uox tēperata:

redundans est oblinẽdũ.

Quid enim Ligarius cum esset in Africa nulla suspicio belli. Duas dictiões hinc esse eradẽdas facile uidebit: qui narrationem orationis pro Ligario leget. Sic enim ibi scriptum est. Quigitur Ligari⁹ cum esset adhuc nulla belli suspitio: legatus in Africam cum consule cõsidio profectus ẽ.

Vbi non discedens a uoce permittitur gestus quoq;. Dissidens ut legatur sensus exposcere uidetur magis q̃ discedẽs: & quo illa particula q̃ erasa hoc modo. Quo in utrã que partem. Fit aũt uerbum aut ascribendũ: aut saltem est subaudiẽdum. ut legatur translatio fit.

Et habens aliquid iucũditatis loco illius iam etiam est legendũ. Nã cantici quidam habẽt. Iã legẽdum uidetur loco illius nam. Sed ad concitandos iudices accommodatus. Si particula ẽ ascribenda loco illi⁹ sed.

ac gestus modestus: & sedẽs humero toga: & laterum lenis in utrã que partem motus eodem spectantibus oculis decebit. Narratio magis prolatam manum. amictum recidentem. gestum distinctum. uocem sermoni proximam: ac tantum apertiorem. sonum simplicem frequentissime postulabit. in his dumtaxat. Quigitur Ligarius cum esset nulla belli suscipio: &. A. Cluentius habitus pater huiusce. Aliud in eadem poscent affectus uel concitati. Nubit genero socrus. uel flebiles. Constituitur in foro Iodiceæ spectaculũ acerbũ & miserũ toti asiæ prouinciæ. Maxime uaria & multiplex actio est probationũ. Nam proponere. partiri. interrogare sermoni sunt proxima: & contradictiõem sumere. Nam ea quoq; diuersa propositio est. Sed hęc tamen aliquando irridentes. aliquando imitantes pronunciamus. Argumentatio plerũq; agilior & acrior & instantior consentientem orationi postulat etiam gestũ idest fortem celeritatem. Instandũ quibusdam in partibus: & dẽsanda oratio. Egressiones fere lenes & dulces & remissæ. raptus Proserpinę. siciliæ descriptio. Gn. Pompeii laus. Neq; enim mirũ minus habere contentionis ea quæ sunt extra quęstionem. Mollior nõnũq; cũ reprehensione diuersæ partis imitatio. Video uidere alios intrantes. alios aũt exeũtes. quosdam ex uino uaciliantes. Vbi non dissidens a uoce permittit ẽ gestus quoq; in utrãq; partem. tenera quædam: sed intra manus tamen & sine motu laterũ translatio. Accendendi iudicis plures sunt gradus. Summus ille & quo nullus est in oratore acutior. Suscepto bello Cęsar gesto etiã iam ex parte magna. prędixit enim. quantũ potero uoce contendam: ut populus hęc Romanus exaudiat. Paulũ inferior & habens aliquid iam iucũditatis. Quid enim tuus ille Tubero in acię pharsalica: gladius agebat? Plenius adhuc & lentius ideoq; dulcius. In cœtu uero populi Romani negociũ publicũ gerens. Producenda omnia: trahẽ dæq; tum uocales. aperiendęq; sunt fauces: pleniore tamen hęc canali fluunt. Vos albani tumuli atq; luci. Nam cantici quiddam habent: sensimq; resupina sunt. Saxa atq; solitudines uoci respondẽt. Tales sunt illę inclinationes uocis: quas mucem Demosthenes atque Aeschines exprobant: non ideo improbãdæ. Cum enim uterque alteri obiiciat palam est utrunque fecisse. Nam neque ille per marathonis & platearum & salaminis propugnatores recto sono iurauit. nec ille thebas sermone deflęuit. Est his diuersa uox: & pene extra organũ: cui græci nomen amaritudinis dederunt supra modum: ac pene naturam uocis humanæ acerba. Quin compescitis uocem istam indicẽ stultitiæ. testem paucitatis. Sed id quod excedere modum dixi: in illa parte prima est. Quin compescitis. Epilogus si enumęrationem rerũ habęt: desiderat quandam con-

ciſorũ continuationem: ſi ad concitandos iudices eſt accõmoda tus: aliquid ex iis quæ ſupra dixi. Si placandos inclinatam quan/ dam lenitatem: ſi miſericordia commouendos flexũ uocis: & fle/ bilem ſuauitatem: qua pręcipue frangũtur animi: neq; ẽ maxime naturalis. Nam etiam orbos uiduaſq; uideas in ipſis funeribus ca\ noro quodam modo proclamantes. Hic ętiam fuſca illa uox qua lem Cicero fuiſſe in Antonio dicit: mire faciet. Habet enim in ſe quod imitemur. Duplex eſt tamẽ miſeratio: altera cũ inuidia: qua lis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatio ne demiſſior. Quarę etiam ſi eſt in illis quoq; cantus obſcurior. In cœtu uero populi Romani. Non enim hęc rixantis modo di/ xit & uos Albãi tumuli. Neq; n. quaſi inclamaret aut deteſtaretur locutus eſt: tamẽ infinito magis illa flexa & circũdata. Me miſerũ & me infœlicem. Et quid reſpondebo liberis meis: & reuocare tu me in patriam potuiſti Milo pro hos: ego te in eadẽ patria per eoſ dem retinere non potero. Et cũ bona. C. Rabirii uno ſeſtertio ad dicit. O meũ miſerũ acerbũq; preconiũ. Illa quoq; mire facit i per oratione uelut deficientis dolore: & fatigatione cõfeſſio: ut pro eo dem Milone: ſed finis ſit. Neq; enim prę lachrymis iá loq poſſum Quę ſimilem uerbis habere debent etiam pronũtiationẽ. Poſſunt uideri alia quoq; huius partis atq; officii reos excitare: pueros at/ tollere: propinquos producere: ueſtes laniare: ſed ſuo loco dicta ſunt. Et q; in partibus cauſę & aliis eſt uarietas: ſatis apparęt accõ/ modandam ſentẽtiis ipſis pronũciationẽ: ſicut oſtẽdimus. Sed uer bis quoq; qđ nouiſſime dixeram non ſemper: ſed aliquando. An non hęc miſellus & pauperculus ſubmiſſa atq; contracta: fortis & uehemens elatio: erecta & cõcitata uoce dicendũ eſt? Accedit eni uis & proprietas rębus tali adſtipulatione quę niſi adſit: aliud uox aliud animus oſtendat. Quid?q; eadem uerba mutata pronũtiatio ne indicant: affirmant: exprobrant: negant: mirantur: indignãtur: interrogant: irrident: eleuant. Aliter enim dicitur. Tu mihi quod cũq; hoc regni: & cãtãdo tu illũ: & tu ne ille Aeneas: & meq; timo ris argue tu Drancę: & ne morer: intra ſe quiſq; uel hoc uel aliud quod uolet: per omnes affectus uerſet: uerũ eſſe quod dicimus ſci et. Vnũ iam iis adiiciendũ eſt: cũ pręcipue in actione ſpectetur de corum: ſępe aliud aliis decere. Eſt enim latens quędam in hoc ra tio: & inenerrabilis: & ut uere dictum ẽ: caput eſſe artis decere qđ facias. Id ita nec ſine arte eſſe: nec totum arte tradi poteſt. In qui buſdam uirtutes non habent gratiam: in quibuſdam uitia ipſa de/ lectant. Maximos actores comœdiarum Demetrium & Stratoclẽ placere diuerſis uirtutibus uidimus. Sed illud minus mirũ. q; alter deos & iuuenes: & bonos patres: ſeruoſq;: & matronas: & graues

Si placandos inclinatam quãdam leuitatem. Lenitatem u littera in n mutata eſt legendũ. Nã etiam orbos uiduaſq; uidebas. B. littera expũcta uideas legatur. Tamẽ infinito magis illa flexa & circundata. Circũdu/ ta legendum uidetur.

Et cum bona. C. Ra birii uno ſeſtertio adiicit Addicit duplici dd ẽ ſcri bendum. Si finis ſit. Sed legendum eſſe loco ſi cõ iunctionis: qui legerit p/ oratione pro Milone facile uidebit. Et quia in partib⁹ cauſæ & aliis eſt uarietas. Etiam loco: copulæ mihi legendũ ui/ detur. At non hæc mi ſellus & pauperculus. An T littera in N mutata le gendum eſt. Cum prę cipue in actione ſpectet decorũ. C littera aſcripta decorum mani feſte ẽ le/ gendum. Caput ẽ ar/ tis dicẽ quod facias. De cere i uocali in e conuer/ ſa ſcribendum. Maxi mos auctores comœdia rũ. Recte. V uocali era/ ſa quidam actores legũt.

Et nonnunq̃ dextra latere facere gestus. Dextro legẽdum ne admonendi quidẽ sumus. Affactatiõibus molestemur. Pro affectationib⁹ mihi effictionibus videtur esse legẽdũ: nec ignoro affectionibus aliquibusdam legi. Hic enim ẽ dubitatiões moras. Deprauatis hic locus sic emẽdari potest. Est enim uerbũ uidẽ expũgẽdum & dubitatione littera sera salegẽdũ. Nec uult nimium esse condicta. C. littera expuncta condita mihi legendum uidetur.

Entum est ad partem informaturus hoc ultimo uoluminе oratorẽ Quintilianus & causas difficultatis prętexit: & se potissimum Ciceronem sequi ostẽdit. Fefellit ãt qp̃ initium a paruis cepe ramus. Citra diphthongum ceperamus mihi legendum uidetur: ut intelligatur sumpsi ramus.

anus optime. alter acres senes: cali los seruos: parasitos. lenões: & oia agitatiora melius. Fuit. n. natura diuersa. Nã uox Demetrii iucundior. illius acrior erat. Annotãdæ magis proprietates: q̃ trãsferri non poterãt. Manus iactare: & dulces exclamationes theatri eã producere: & ingrediendo uentũ concipere ueste: & nonnũq̃ dextro latere facere gestus: quod neminem aliũ prẽter Demetriũ decuit. Nãq̃ in hęc omnia statura & mira specie adiuuabatur. Illum cursus & agilitas: & uel parũ conueniens personæ risus: quem nẽ ignarus rationis populo dabat: & cõtracta etiam ceruicula. Quicquid horũ alter feciſſet: fœdiſſimũ uideretur. Quare norit se quisque: nec tantũ ex coibus prẽceptis: sed etiam natura sua capiat consiliũ formandæ actionis. Neq̃ illud tamẽ est nefas: ut aliquem uel oia uel plura deceant. Huius quoq̃ loci clausula sit eadem necesse est: quæ ceterorum est: regnare maxime modũ. Non enim comœdũ esse: sed oratorem uolo. Quare nec in gestu persequẽmur omnes argutias: nec in loquendo distinctionibus. temporibus. affectationibus molestemur: ut si sit in scæna dicendũ. Quid igitur faciam? non eam? ne nũc quidem cũ accersor ultro? an potius ita me comparẽm non perpeti meretricũ contumelias? Hic enim dubitationẽ moras. uocis flexus. uarias manus: diuersos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit nec uult nimium ẽsse condita. Actione enim constat. non imitatione. Quare non immerito reprehenditur pronunciatio multuosa: & gesticulationibus molesta: & uocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex grẽcis ueteres transtulerunt: quod ab his sumptum Lenas Popilius posuit esse hanc molestam actionem. Optime igitur idem qui omnia Cicero prẽcẽperat: quæ supra ex oratore posui. Quib⁹ similia in Bruto de. M. Antonio dicit. Sed iam recepta ẽst actio paulo agitatior. & iam exigitur: & quibusdam partibus conuenit: ita tamen temperanda: ne dum actoris captamus elegantiam: perdamus uiri boni & grauis auctoritatẽm.

M. Fabii Quintiliani dẽ institutione oratoria Liber duodecimus.

Entum ẽst ad partem operis destinatilõge grauissimã: Cui⁹eq̃dẽ onus si tãtũ opinione prima cõcipe potuissem: q̃to mẽ p̃mi ferẽs sentio: maturius cõsuluissẽ uires meas. Sed initio pudor omittẽdi q̃ p̃mise rã tẽuit: mox q̃q̃ p̃ singulas quoq̃ ptes labor creſceret: ne pdẽrẽ q̃ iã effecta erãt: poẽs difficultatẽs aio me ſuſtẽtaui. q̃re nũc quoq̃ licẽt maiori q̃ ũq̃ mole p̃mar. ñi p̃

ſpicienti finem mihi conſtitutū eſt uel deficere potius q̄ deſperare. Fefellit autem q̄ initiū a paruis ceperamus. mox uelut aura ſolici/tante prouecti longius: dū tantū nota illa & pleriſq; artiū ſcriptoribuſ tractata pręcipimus: nec adhuc a littore procul uidebamur: & multos circa uelut iiſdem ſe uētis credere auſos habebamus. Iā cū eloquendi rationem nouiſſime repertam pauciſſimiſq; temptatā ingreſſi ſumus: ratis quæ iā procul a portu receſſiſſet rapiebatur. Poſtq̄ uero nobis ille: quem inſtituebamus: orator a dicendi magiſtris dimiſſus: aut ſuo iam impętu fertur: aut maiora ſibi auxilia ex ipſis ſapientiæ penetralibus petit: q̄ in altū ſimus ablati: ſentire cœpimus. Nūc cælū undiq; & undiq; pōtus. Vnū modo in illa immenſa uaciſtate cernere uidemur. M. Tulliū: qui tamen ipſe q̄uis tanta atq; ita inſtructa naue hoc mare ingreſſus: contrahit uęla: inhibętq; remos: & de ipſo demū genere dicendi: quo ſit uſurus perfectus orator: ſatis habet dicere. At noſtra temeritas etiam mores ei conabitur dare: & aſſignabit officia: ita nec antecedentem conſequi poſſumus: & lōgius eundū eſt. Vt res feret: probabilis tū cupiditas honeſtorū: & tutioris audaciæ eſt tęptarę: quibus paratior uenia eſt.

Non poſſe oratorem niſi uirum bonum eſſe.

It ergo nobis orator: quem inſtituimus: is qui a. M. Catone finitur: uir bonus dicendi peritus. uerum id qđ ille poſuit prius: & ipſa natura potius ac maius ē utiq; uir bonus: id non eo tantum: qđ ſi uis illa dicēdi malitiam inſtruxerit: nihil ſit publicis priuatiſq; rebus pernicioſius eloquentia: noſq; ipſi q pro uirili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati ſumus: pęſſime mereamur de rebus humanis: ſi latroni comparemus hęc arma. non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipa natura in eo quo pręcipue indulſiſſe homini uidetur quoq; nos a cęteris animalibus ſeparaſſe: non parens: ſed nouerca fuerit: ſi facultatem dicendi ſocia ſcelerū. aduerſam innocentiæ. hoſtem ueritatis inuenit. Mutos enim naſci & egere omni ratione ſatius fuiſſet: q̄ prouidentiæ munera in mutuam perniciem conuertere. Longius tendit hoc iudicium meū. Neq; enim tantū id dico: eum qui ſit orator: uirum bonū eſſe oportere: ſed ne futurū quidem oratorē niſi uirum bonū. Nam certę nec intelligentiam cōceſſeris iis: qui propoſita honeſtorū ac turpium uia peiorem ſequi malunt neq; prudentiam: cum grauiſſimas frequenter legum: ſemper uero malæ conſcientiæ pœnas a ſemetipſis improuiſo rerum exitu induantur. Quod ſi neminem malum eē niſi ſtultum eundem non modo a ſapientibus dicitur: ſed uulgo quoque ſemper eſt creditum: certe nō fiet unquā ſtultus orator. Adde q̄ ne ſtudio quidē operis pulcherrimi uacare mens niſi omnibus uitiis libera poteſt.

Quā in altum ſumus ablati. V. uocali in i conuerſa ſimus recte legitur.

It igitur orator s quem conſtituimus. Loco illi⁹ prepoſitionis cō aſcribēda in uidetur: ut inſtituimus legatur. Colligit autem Fabius non poſſe eſſe niſi bonum uirū oratorem. Id non eo tantū quod ſi uis iſta dicendi maliciam inſtruxerit. Hic locus ad ſēſus abſolutionem aut ſpectat uerbum aut ſimile dēſiderat: ut certe loco illius quod reponendum contenderim ut legaſ: hoc modo. Id nō eo tātum: ut ſi uis iſta dicendi malitiam inſtruxerit: nihil ſit publicis: priuatiſq; rebus pernicioſi⁹ eloquentia. Rerum ipſa natura in eo quo pcipue indulſiſſe homini uidetur: nos quoq; a cæteris animalibus ſeparaſſe non parens: ſed nouerca fuerit. Semidocti alicui⁹ temeritate factum eſt: ut hic ſenſus ex apto & cādido obſcurior difficiliorq; redderetur. Is enim quicunq; fuerit: putauit illud quoq; cōiunctionē eſſe ordinis ſubiunctiui: eoq; illi pronomini nos ſubiiciendam: non animaduertens hoc loco eē ablatiuum cum illa quæ copula colligatum: ac id circo ante illud pronom nos col egādum: ut quo modo Fabius ſcriptum reliquit: ſic legaſ. Quoque nos a cæteris animalibus ſeparaſſe.

Quod si agrorum nimia cura. Sic quidem legitur & recte omnib⁹ fere legi uidet' : sed parum Fabii propositio nimia agrorum cura conuenire uidetur : neque enim de rusticis : sed de urbanis hic uerba fiunt : ac de iis demum qui arti oratorię studeant: qui certe in ● é dis agris minime solent occupari. Quare loco agrorum ausim cõtendere corporum esse legẽdũ quamuis nulla mihi exẽplaria astipulẽtur. Nã & cum insidiatur prę curis. Spe loco illius prępositionis præ est legendũ.

Etiam cum sceleris cõpos fuerit. Eleganter loquendi ratio exposcit ut loco illius etiam copula: & repõatur : hoc modo & cum sceleris compos fuerit. Non hercle magis q̃ frugib⁹ interea sentibus ac rubis occupata. In terra legẽdum esse ne admonitione quidẽ ídiget quisquam. Deniq; ut maximam partẽ quæstionis eximiam demus Sic quidem legitur: sed i uocali erasa eximam : ut legatur sensus exposcit.

At malis hominibus ex conceptu opiniõnis. Pro conceptu recte quidam legunt contemptu. Mali enim negligunt hominũ de se opinionem.

Primum q̃ in eodẽ pectore nullũ est honestorũ turpiũq; cõfortiũ: & cogitare optima simul & deterrima nõ magis est unius aí: q̃ eiusdem hominis bonũ esse ac malum. tum illa quoq; ex causa: q̃ mẽtem tantæ rei intentam uocare omnibus aliis: etiam culpa carentibus curis oportet. Ita demum enim libera: ac tota: nulla distringente: atq; alio ducente causa spectabit id solum: ad quod accingitur. Quod si agrorum nimia cura: & sollicitior rei familiaris diligẽtia: uenandi uoluptas: & dati spectaculis dies : multum studiis ausferunt. Huic enim rei perit tempus quodcũq; alteri datur: quid putamus facturas cupiditatem. auaritiam. inuidiam? quarum impotentissimæ cogitationes somnos etiam ipsos: & illa per quietem usa perturbãt? Nihil est enim tam occupatum. tam multiforme: tot ac tam uariis affectibus concisum atque laceratum: q̃ mala mens. Nam & cum insidiatur spe. curis. labore distringitur : etiam cum sceleris compos fuerit: sollicitudine. pœnitentia. pœnarum omniũ expectatione torquetur. Quis inter hęc litteris: aut ulli bonæ arti cultus? non hercle magis q̃ frugibus in terra sentibus ac rubis occupata. Age non ad perferendos studiorum labores necessaria frugalitas? Quid ergo ex libidine aut luxuria spei? Non pręcipue acuit ad cupiditatem litterarum amor laudis? Num igitur malis esse laudem curæ putamus? Iam hoc quis non uidet maximam partem orationis in tractatu æqui boniq; consistere? Dicet nę de iis secundum debitam rerum dignitatem malus atq; iniquus? Deniq; ut maximam partem quæstiõis eximam: demus: id quod nullo modo fieri potest: idem ingenii. studii. doctrinæ pessimo atque optimo uiro. Vter melior dicetur orator? nimirum q̃ homo quoque melior. Non igitur unq̃ malus idem homo & perfectus orator. Non enim perfectum quicq̃: quo melius est aliud. Sed ne more socraticorum nobismet ipis responsum finxisse uideamur: sit aliquis adeo contra ueritatem obstinatus: ut audeat dicere eodem ingenio. studio. doctrina præditum nihilo deteriorem futurum oratorem malum uirum q̃ bonum. Conuincamus huius quoq; amẽtiam. Nam hoc certe nemo dubitabit: omnem oratorem id agere ut iudici quæ proposita fuerint: uera & honesta uideãtur. Vtrum igitur hoc facilius bonus uir persuadebit: an malus? bonus quidem & dicet sępius uera atque honesta. Sed etiam siquando aliquo ductus officio: quod accidere: ut mox docębimus: potest falso hęc affirmare conabitur: maiore cum fide necesse est audiatur. At malis hominibus ex conceptu opinionis & ignorantia recti nonnunq̃ excidit ipsa simulatio. Inde immodeste proponunt. sine pudore affirmant. Sequitur in iis quæ certum est effici non posse: deformis pertinacia & irritus labor. Nam sicut in uita ita in causis quoq; spes improbas hẽnt. Frequenter aũt accidit. ut iis ẽt uera dicẽtibus fides desit:

Videaturq; talis aduocatus malæ cauſæ augumentum. Argumentum ſenſus expoſcit: non augumentum. Atq; huius quoq; mores multi reprehendunt. At qui e uocali in i conuerſa eſt legendum. Mihi enim nec Demoſthenes tam graui morum dignus uidetur inuidia. Illa particula enim mihi redundare eoq; expungenda uidetur. Demoſthenes aũt: ut ex Plutarcho colligi licet: niſi pecunia uictus Harpali cauſam deſeruiſſet: aliaſq; pro didiſſet: facile inter bonos uiros habitus fuiſſet. Nam græciæ libertatem aduerſus & Philippum & Alexãdrũ: & alios tyrãnos uſq; ad ultimũ uitæ diẽ cõſtãtiſſime tutat⁹ fuiſſe narrat. Sũpto ãt ueneo piit hac de cã. Cũ poſt Alexandri mortem nunciatum eſſet Antipatrũ: & Craterum Athẽas ad uẽtare. Demoſthenes: & quicum illo ſentiebant: urbe profugerunt. Populus uero auctore Demade capitis eos cõdẽnauit. His igitur uarie diſpſis: miſſi ab Antipatro ſatellites: quoq; Archias tragœdiaq; actor princeps erat: illos ſunt perſecuti. Qui poſt alios ſiterfectoſ cum Demoſthenẽ accepiſſet in Calauriã inſulã ad tẽplum Neptuni confugiſſe: illuc nauigauit ac tẽplum ingreſſus primo ſuadere Demoſtheni cœpit: ut una ſecũ ad Antipatrum ſe cõferret nihil moleſti ab illo perpeſſurus. Cui reſpondens Demoſthenes. Nihil eſt Archia i quit quod coneriſ Neq; enim in ſcæna mihi unq; placuiſti minus: neq; nũc perſuadebis Legatus. Cum antẽ Archias ſe per uim detracturũ eſſe minaretur. Tandem inquit Macedonica oracula aperuiſti. Nam priꝰ quidem tãquam hiſtrio ſimulabas. Verũ age paumper expecta dum pauca domeſticis ſcribo: ſi locutus ſumpto libro tã quam ſcribere uellet calamũ ori admouit: ac mordicus tenuit: ut in cogitãdo ſcribendoque facere ſolebat. Deinde caput ueſte degẽs ſe inclinauit: & cum ab ara retraheretur cecidit ſuſpiranſque animam emiſit. Quo modo ſtoici ſi iterrogarẽt. Interrogentur a & r lris expunctis eſt legendum.

uideaturq; talis aduocatus malæ cauſæ argumentũ. Nũc dę iis dicendũ eſt: quæ mihi quaſi conſpiratione quadã uulgi reclamari uidentur. Orator ergo Demoſthenes non fuit? atq; malũ uirũ accipimus. Non Cicero? atq; huius quoq; mores multi reprehẽderunt. Quid agã? magna reſponſi inuidia ſubeũda. mitigãdæ ſunt prius aures. Mihi. n. nec Demoſthenes tam graui morũ dignus uidetur inuidia: ut oia q̃ in eũ ab inimicis cõgeſta ſunt credã: cũ & pulcherrima eius reip. cõſilia: & finẽ uitę clarũ legã. Nec. M. Tullio defuiſſe uideo in ulla parte ciuis optimi uolũtatem. Teſtimonio ẽ actus nobiliſſime conſulatus. integerrimę prouincia adminiſtrata: & repudiatus uigintiuiratus: & ciuilib⁹ bellis q̃ in ętate eius grauiſſima inciderũt: neq; ſpe: neq; metu declinatus aĩus: quo minus optimis partibus rei. p. ſe iũgeret. Parũ fortis uidẽ q̃buſdam: q̃bus optime reſpondit ipſe: nõ ſe timidũ in ſuſcipiendis: ſed in prouidendis periculis. qd' probauit morte quoq; ipſa: quam prę̃ſtantiſſimo ſuſcepit animo. Quod ſi defuit iis uiris ſũma uirtus: ſic quęrentibus an oratores fuerint: reſpõdebo quomodo ſtoici. ſi interrogarentur: an ſapiens Zeno. an Cleãthes. an Chryſippus: ipſi reſpõdeant magnos quidem illos ac uenerabiles: non tamẽ id quod natura hominis ſũmum habębat cõſecutos. Nã, & Pythagoras nõ ſapientẽ ſe: ut & q̃ ante eum fuerũt: ſed ſtudioſum ſapientiæ uocari uoluit. Ego tamẽ ſecundũ cõem loquendi cõſuetudinẽ ſæpe dixi dicãq; pfectũ oratorẽ ęſſę Ciceronẽ: ut amicos & bonos uiros & prudẽtiſſimos dicimus uulgo: quorũ nihil niſi pfectę ſapienti dat. Sed cũ ꝓprie & ad legẽ ipſam ueritatis loquẽdũ erit: eũ. q̃ram oratorẽ quẽ & ille q̃rebat. Quanq̃. n. ſtetiſſe eũ in faſtigio eloquentię fateor: ac uix quid adiici potuerit inuenio: fortaſſe inuenturus quid adhuc abſciſſurũ putem fuiſſe. Nam fere ſic docti iudicauerunt plurimum in eo uirtutũ. non nihil fuiſſe uiciorum: & ſe ipſe multa ex illa iuuenili abũdantia coercuiſſe teſtatur. tamen quando nec ſapientis ſibi nomen minime ſui contemptor aſſeruit: & melius dicere certe data lõgiore uita: ætate ad componendum ſecuriore potuiſſęt: non maligne crediderim defuiſſe ei ſummam illam ad quam nemo propius accęſſit. Et licebat ſi aliud ſentirem fortius id liberiuſque defendere. An uero. M. Antonius neminem a ſe uiſum eloquentem: quod tanto minus erat profeſſus eſt? Ipe etiam. M. Tullius quęrit adhuc eũ: & tãtũ imaginatur ac fingit. Ego nõ audẽa dicere aliqd in hac quæ ſupereſt: ætermitatę inuęniri poſſę: eo qd' fuerit perfę/

Nam & Pythagoras nō ſapiētē ſe & cęteri: ut loco illius & copulæ reponatur: hoc modo: ut cęteri. Ac uix quid adiici poterit iuenio. Vocali aſcripta potuerit eñ date legitur. Aetate ad componendum ſecuriore. Pro ſecuriore ſi legeretur ſeueriore: ſenſui fortaſſe magis conueniret. Nec Aſinio utiq; qui uitia orationis eius. Vtriq; r littera aſcripta recte legitur: & inſequūtur pro illo cōſequuntur. De patre autem & filio ſentit.

Aut in pecuniariis quęſtionibus ueritati contra calumniam addiderit. Tribus litteris ex hoc ultimo uerbo eraſis aderit manifeſte legendū eſt cū interrogatione. Sūmis ille quidem in iis quoq; fuerit. Sūmus pro ſūmis legendum eſſe nemo nō uidet. Et qd non in bellis quoq;. Et copula: ut redūdans uidetur expungēda. Et honeſti patris imago ſucceſſerit. Caſtigate in quibuſdam exemplaribus loco patris legitur preſens imago. Bonis nūq; honeſtus ſermo deficiet. Vocali in o cōuerſa bonos recte legit: ita uerbo deficio exigēte

Nunq; rerum optimarum. Nam idē etiā prudentes erunt. Inuentioq; etiam ſi lenocinii deſtituta ſit. Lenociniis quidē s. littera aſcripta emēdate in quibuſdam legitur exemplaribꝰ: ſed fœdiora inſunt in hoc loco flagitia: quæ niſi tollantur: & ſenſum: & Fabii elegātiam penitus cōfundūt. Vnius autem particulæ emendatione totus illuſtratur hic locus. Quę. n. copula in quę relatiuum nomen eſt conuertenda ſicq; diſtinctiones adhibentur? Tranſeo illos qui Ciceroni ac Demoſtheni nę in eloquentia quidem ſatis tribuūt. q̄q̄ neq; ipſi Ciceroni Demoſthenes ſatis uideatur eē perfectus: quē dormitare interim dicit: nec Cicero Bruto Caluoq;: qui certe cōpoſitionē illius etiam apud ipſum reprehēdunt: nec Aſinio utiq; qui uitia orōnis eius etiā inimice pluribus in locis conſequitur. Concędamus ſanę qd minime natura patif: reptum eſſe aliquem malū uirū ſummę diſertū: nihilo tamen minus oratorē eū negabo. Nā nec oībus q fuerint manu prōpti: uiri fortis nomē cōceſſerim: qa ſine uirtute intelligi nō pōt fortitudo. Ad q ad defendendas cās aduocatur: nō eſt opus fide: quā nec cupiditas corrūpat. nec gratia auertat. nec metus frāgat? ſed ꝑditorē. trāfugā. prędauaricatorem donabimus oratoris illo ſacro noīe? Quod ſi mediocribus etiā patronis cōuenit hęc: q̄ uulgo dicitur bonitas: cur non orator ille qui nondū fuit: ſed pōt eſſe: tā ſit moribus q̄ dicendi uirtute perfectus? Non enim forenſem quandā inſtituimus operā: nec mercenariā uocē: nec ut aſperioribus uerbis parcamus: non inutilem ſane litium aduocatū: quem deniq; cauſidicū uulgo uocant: ſed uirū cū ingenii natura prędantem tū uero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum: datū tandem rebus humanis: qualem nulla antea uetuſtas cognouerit. ſingulare perfectūq; undiq;. optima ſentientem optimeq; dicentem. In hoc quota pars erit: quod aut innocentes tuebitur: aut improborum ſcelera compeſcet: aut in pecuniariis quęſtionibus ueritati cōtra calūniā aderit? Sūmus ille quidem in iis quoq; fuerit: ſed in maioribus clarius elucebit: cū regenda ſenatus cōſilia: & popularis error ad meliora ducendus. Au non talē quendā uidet finxiſſe Vergilius: quē in ſeditione uulgi iam faces & ſaxa iaculātis: moderatorē dedit animi? Tum pietate grauem ac meritis ſi forte uirū quē conſpexere: ſilēt arrectiſq; auribus adſtant. Habemus igitur āte oía uirū bonū. poſt hęc adiecit dicendi peritū. Ille regit dictis aios & pectora mulcet. Quid? non in bellis quoq; idem ille uir quem inſtituimus: ſi ſit ad prędiū miles cohortandus: ex mediis ſapientiæ præceptis orationē trahet? Nā quo mō pugnā ineuntibus tot ſimul metus laboris. doloris poſtremo mortis ipſius exciderent: niſi in eorū locū pietas & fortitudo & honeſti prędens imago ſucceſſerit? Quæ certe melius perſuadebit aliis: qui prius perſuaſerit ſibi. Prodit enim ſe quālibet cuſtodiatur ſimulatio: nec unquam tanta fuerit eloquēdi facultas: ut non titubet ac hęreat: quotiens ab aio uerba diſſentiūt. Vir autem malus aliud dicat neceſſe eſt q̄ ſentiat. Bonis nunquam honeſtus ſermo deficiet. nunquam rerum optimarum: nam iidem etiā prudentes erunt: inuentio quæ etiam ſi lenociniis deſtituta ſit: ſatis tamen natura ſua ornatur: nec quicquam non diſerte quod honeſte dicitur. Quare iuuentus immo oīs ætas. neq; enim recte uolun

tati ſerum eſt tẽpus ullum: totis mentibus huc tendamus. in hoc elaboremus. forſan & conſumare contingat. Nam ſi natura nõ p/hibet & eſſe uirũ bonũ: & eſſe dicendi peritũ: cur non aliquis etiã unus utrunq; conſequi poſſit? Cur aũt non ſe quiſq; ſperet fore il/lum aliquẽ? ad quod ſi uires ingenii non ſuffecerint: tamen ad quẽ uſq; modũ proceſſerimus: meliores erimus ex utroq;. Hoc certe procul eximatur animo rerũ pulcherrimam eloquentiam cũ uitiis mentis poſſe miſceri: Facultas dicendi ſi in malos incidit: & ipſa iu dicanda eſt malum. peiores enim illos facit: quibus contigit. Vi deor mihi audire quoſdam: nec enim deerũt unq; qui diſerti eſſe: ñ boni malint: illa dicentes. Quid ergo tantũ artis eſt in eloquen/tia? cur tu de coloribus & difficiliũ cauſarum defenſione. non nihil etiam de confeſſo loquutus es? niſi aliquando uis & facultas dicen di expugnat ipſam ueritatem? Bonus enim uir non agit niſi bonas cauſas. eas porro etiam ſine doctrina ſatis per ſe tuetur ueritas ipa. Quibus ego cũ de mẽo primum opere reſpondero: etiam pro bo ni uiri officio: ſiquando eũ ad defenſionem nocentiũ ratio duxerit ſatisfaciam. Pertractare enim quo modo aut pro falſis aut pro iniu ſtis aliquãdo dicatur: non eſt inutile: uel propter ſolum hoc: ut ea facilius & deprehendamus & refellamus: quemadmodũ remedia melius adhibebit: cui nota quæ nocent fuerint. Neque enim Aca demici cũ in utranq; diſſerunt partem: non ſecundum alteram ui uunt. Neq; carneades ille: qui Romæ audiente Cenſorio. Cato/ne: non minoribus uiribus contra iuſtitiam dicitur diſſeruiſſe: quã pridie pro iuſtitia dixerat: iniuſtus ipſe uir fuit. Verum & uirtus quid ſit aduerſa ei malitia detegit: & æquitas fit ex iniqui contem/platione manifeſtior: & plurima contrariis probantur. Debent er/go oratori ſic eſſe aduerſariorum nota cõſilia: ut hoſtium impera/tori. Verũ & illud quod prima propoſitione durum uidetur: po/teſt afferre ratio: ut uir bonus in defenſione cauſæ uelit auferre ali quando iudici ueritatem. Quod ſiquis a me proponi mirabitur. quãquam non eſt hęc mea proprie ſententia: ſed eorum quos gra uiſſimos ſapientię magiſtros: ætas uetus credidit: ſic iudicet: plera que eſſe: quæ non tam factis q; cauſis eorum uel honeſta fiant uel turpia. Nam ſi hominem occidere ſæpe uirtus. liberos necare nõ nunq; pulcherrimũ eſt. aſperiora quędam adhuc dictu: ſi cõmunis utilitas exegerit: facere conceditur: ne hoc quidem nudũ eſt intuẽ dum: qualem cãm uir bonus: ſed etiam qua re & qua mente defen dat. Ac primum cõcedant mihi oẽs oportet: qd ſtoicorum quoq; aſprimi confitentur: facturum aliquando bonũ uirũ: ut mendaciũ dicat. Et quidẽ nounũq; leuioribus cauſis: ut in pueris ægrotanti/bus utilitatis eorum gratia multa fingimus. multa non facturi pro mittimus: nedum ſi ab hominę occidẽdo graſſator auertẽdus ſit:

bendæ: ut intelligamus regẽ optimagẽ inuentio/nẽ nunq; bõis uiris defu turã. Hoc utiq; modo di ſtinguat. Nunq; regẽ op timagẽ (Nã iidẽ ẽt pru/dẽtes erũt) inuẽtio: quæ etiã ſi lenociniis deſtitu/ta ſit. In hac elabore/mus. A uocali in o muta ta hoc legat p hac. Nã ſi natura nõ phibet & eſſe bonũ uirũ: & eſſe dicẽdi pitũ. Illud alterũ eẽ mihi redũdare uidet. Sufficit enim prius ſi ante illã & copulã colloceſ hoc mo do: eſſe & bonũ uirũ: & dicẽdi peritũ. Cõſq; poſ/ſet e uocali in i conuerſa poſſit recte legi. Hoc certe p̃cul eximat aĩogẽ pulcherrimã eloquentiã cũ uitiis mẽtis poſſe mi/ſceri. Deprauatus hic lo/cus ſic mihi uidet corri/gendus: ut non p̃cul: ſed prorſus & aĩo loco aĩogẽ legat: & regẽ genitiuus aſcribat: hoc modo: exi mat aĩo rerũ pulcherri/mã eloquẽtiam ex ſentẽ tia namq; Eurypidis elo quẽtiam regẽ humanarũ reginam ſuperius quoq; Fabios appellauit. Pro tractare. n. quo mõ fuit etiã pro falſis. Pertracta re: quod eſt in frequenti uſu legendum puto non protractare: quod apud quẽquam nõ inueni. Il la quoq; particula etiam ante aut ponat: hoc mo do. Quo modo ẽt aut.

Neq; n. Academici cũ in utramq; dixerũt par/tẽ: nõ ſecũdum alterã ui uunt. X litteræ loco ſſ du plex reponẽdũ eſt: ut diſ ſerũt hoc ẽ diſputãt lega tur. Nec hoc quidẽ nõ dũ eſt intuẽdum. Nudũ in quibuſdam exempla/ribus emẽdate legitur p/illo aduerbio nondum.

Cum uera obiicient. Cum quidē recte fere legi uidetur: sed cui datinū sensus exposcit. Ft aliquando malum ciuem. Loco illius aliquādo recte alioqui legeretur. & copula postposita: hoc modo. Alioqui & malū ciuem. Ad hoc nemo dubitauit: quando nocentes mutari in bonam mentē aliquo mō possit sicut posse interdum cōcedit. saluos esse eos magis erep. sit q̄ puniri. De prauata hæc prodos corrigit: si loco illius aduerbii quando: hanc cōiunctionem qui reponamus ut accipiamus neminem dubitaturū quin sit magis ex utilitate reipu. eos esse saluos qui in bonam mentem mutari possunt q̄ puniri. Sed uelunū ex iis quolibet sufficit. D ascripta quodlibet legatur. Præcipere uero: ac discere quomodo etiā probatione difficilia tractentur: necesse est. Sic q dem plerisq; recte legi putatur. Sed nisi corrigat: sensus plene nō percipietur. Forsitan aūt hęc prępositio in est ascribenda ut in probatione legatur aut certe hac lra s ascripta probationes ac difficiliores est legendum.

Vādo igit ora tor est uir bonus. Tris philosophiæ partes: oratori esse tenendas eleganter: ut omnia colligit Fabius.

aut hostis pro salutę patrię fallendus: ut hoc qd alias in seruis quoque reprehendendum est. sit alias in ipsos sapiente laudandum. Id si constiterint. multa iam uideo posse euenire: propter quæ bene orator tale suscipiat causæ genus: quale remota ratiōe honesta non suscepisset. Nec hoc dico: quia seueriores sequi placet leges pro patre. fratrę. amico periclitantibus. tam & si non mediocris hæsitatio est: hinc iustitiæ propositā imagine. indę pietatis. nihil dubii relinquamus. Sit aliquis insidiatus tyranno: atq; ob id reus. utrum ne saluū eū nolet is qui a nobis finitur orator? an si tuendū susceperit: non tam falsis defendet: q̄ qui apud iudices malam causam tuetur? Q uid? si quędam benefacta damnaturus est iudex nisi ea non essę facta conuicerimus? non uel hoc modo seruabit orator: nō innocentem modo: sed laudabilem ciuem? Q uid? si quædam iusta natura: sed conditiōe temporū inutilia ciuitati scięmus? nōnę utemur arte dicendi bona quidē: sed malis artibus simillima? Ad hoc nemo dubitabit: quando si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint: sicut posse interdum cōceditur: saluos esse eos magis ę re. p. sit q̄ puniri. Si liqueat igitur oratori futurū bonū uirum: cū uera obiicientur: non id aget ut saluus sit? Da nūc ut crimine manifesto prematur dux bonus: & sine quo uincere honeste ciuitas non possit: nonne ei cōmunis utilitas oratorē aduocabit? Certę Fabritius Cornelium Ruffum: & aliquando malum ciuem & sibi inimicum: tamen quia utilem sciebat ducem imminente bello palam consulem suffragio suo fecit: atque id admirantibus quibusdam respondit: à ciuę se spoliari mallę: q̄ ab hostę uenirę: Ita si fuisset orator. non defendisset eundem Ruffum uel manifesti pecula tus reum. Multa dici possent similia: sed uel unū ex iis quodlibet sufficit. Non enim hoc agimus: ut istud illi quem formamus: uiro sit sæpę faciendum: sed ut si talis coegerit ratio: sit tamen uera finitio: oratorem esse uirum bonum dicendi peritum. Præcipere uero ac discere: quo modo etiam probatione difficilia tractentur: necessę est. Nam frequenter etiam optimę causæ similes sunt malis: & innocens reus multis uersimilibus premitur. Q uo fit ut eadem actionis ratione defendendus sit: quasi nocens esset. Iam innumerabilia sunt bonis causis malisq; communia. testes. litteræ. suspitiones. opiniones. Non aliter autem uersimilia q̄ uera & confirmantur & refelluntur. Q uapropter ut rę ferę: flectetur oratio manētę honesta uoluntate.

Cognoscenda esse oratori quibus mores formentur.

Vando igitur orator est uir bonus. is autem citra uirtutem intelligi non potest. Virtus & si quosdam impetus a natura sumit tamen perficienda doctrina est: Mores ante omnia oratori studiis ęrūt excolēdi: atque omnis honesti iustiq;

disciplina pertractanda: sine qua nemo nec uir bonus esse: nec dicendi peritus potest. nisi forte accedamus iis: qui natura constare mores: & nihil adiuuari disciplina putant. Scilicet ut ea quidem: quæ manu fiunt: atque eorum contemptissima confiteantur egere doctoribus: Virtutem uero: quia nihil homini: quo ad deos immortales propius accedat: datum est: obuiam & illaboratam: tantum quia nati sumus habeamus. Abstinens erit qui quid sit abstinentia ignorarit? Et fortis qui metus, doloris, mortis, superstitionis nulla ratione purgauerit? Et iustus qui æqui bonique tractatum? qui leges: quæ natura sunt omnibus datæ: quæque proprie populis, gentibus constitutæ: non eruditiore aliquo sermone tractauerit? O q̃ istud parum putant: quibus tam non facile uidetur. Sed hoc transeo: de quo neminem: qui litteras uel primis: ut aiunt: labris degustarit: dubitaturum puto. Ad illud sequens reuertar: ne dicendi quidem satis peritum fore: qui non & naturæ uim omnẽ penitus perspexerit: & mores præceptis ac ratione formarit. Neque enim frustra in tertio de oratore libro. L. Crassus cũcta: quæ de æquo. iusto. uero. bono: deque iis quæ sunt contra posita propria esse oratoris affirmat: ac phos cũ ea dicendi uiribus tuentur: uti rhetorum armis non suis. Idem tamen confitetur ea iam esse a phia petenda: uideli cet quia magis hæc illi uidetur in possessione earum rerum fuisse. Hinc etiam illud est: quod Cicero pluribus libris & epistolis testatur: dicendi facoltatem ex intimis sapientiæ fontibus fluere. Ideoque aliquandiu præceptores eosdem fuisse morum atque dicẽdi. Quapropter hæc exhortatio mea non eo pertinet: ut esse oratorẽ philosophum uelim: quando non alia uitæ secta longius a ciuilib⁹ officiis: atque ab omni munere oratoris recessit. Nam quis philosophorũ aut in iudiciis frequens: aut clarus in cõcionibus fuit? Quis denique in ipsa quam maxime plerique præcipiũt reip. administratione uersatus? Atqui ego illum quem instituo romanum quendam uelim esse sapientem: qui non secretis disputationibus: sed rerũ experimentis atque operibus uere ciuilem uirũ exhibeat. Sed quia deserta ab iis qui se ad eloquentiam contulerũt: studia sapientiæ: nõ iã in actu suo atque in hac fori luce uersantur. Sed i porticus & gymnasia primum. mox in conuentus scholarum recesserunt. Id quod est oratori necessarium: nec a dicẽdi præceptoribus traditur: ab iis petere nimirum necesse est: apud quos remansit. Euoluendi penitus auctores: qui de uirtute præcipiũt: ut oratoris uita cum scientia diuinarum rerũ sit humanarumque coniũcta: quæ ipsæ quanto maiores ac pulchriores uiderentur: si illas ii docerent: qui etiam eloqui præstentissime possent. Vtinamque sit tempus unquam: quo perfectus aliquis: qualem optamus: orator hanc partem superbo nomine & uitiis quorundam bona eius corrumpentium in

Tantum quia nacti sumus habeam⁹. Nati c litera erasa legendum est.

Abstinẽs erit quicqd sit abstinentia ignoratur Qui illa littera c expuncta legat & ignorarit p illo ignorat: hoc modo. Qui quid sit abstinentia ignorarit. Non eruditione aliquo sermõe. N. littera in r mutata eruditione legendum est. O q̃ parum istud putant q bus non facile uidetur. In quibusdam exemplaribus recte loco illius aduerbii non hæc particula tam est reposita: hoc modo: quibus tam facile uidetur. Quis denique in ipsa quam maxime plerique præcipiũt: reip. administratione uersat⁹. Aliquid huic sensui mihi desse uidetur: ac fortasis hoc participium uitãdã recte ascriberetur. Multi nanque philosophorũ uitandam esse reip. administrationem præcipiunt⁹. Nec inficior fugiendam quoq; legi posse hoc modo. Quas denique in ipsa quam maxime fugiendã plerique præcipiunt. At qui eo illũ quem institutũ Romanũ quẽdam uelim esse sapientem. Ego pro eo & instituto non iustitutũ manifeste legendum est. Sed rez experimentis atq; operib⁹ uere ciuilem uirum exhibeat. Se pronomen uidet ascribendum: hoc modo se uere ciuilem uirũ exhibeat. Id quod ẽ oratori necessariũ: ne adiiciẽdi præceptoribus traditur. Loco adiiciendi i uocali erasa dicendi legendum est hoc modo. Nec a dicẽdi pceptorib⁹ traditur.

Vtinamq; sit tempus unq; quo perfectus aliqs qualem optamus orator Minus recte mihi sic legi uidet. Illud enim aduerbium unq; nihil sensum iuuat: cum præsertim citra negotiõem in oratione fere non ponatur.

Cum alia coniectura quærantur. tãgit statum coniecturalẽ: qui ẽ quando negatur factũ & op⁹ est coniectura. Alia finitionibus: tãgit finitionem: qui est secundus status cum quo nomine res appellanda sit: uenit in questionem. Alia uere submoueantur: est tert⁹ status: qui dicitur qualitas: cum quis fatetur se fecisse: sed iure factum tuetur. Vel transferatur: hoc refertur ad statũ trãsitiuum: qui est quando agitur de translatione iudicis: uel tẽporis: uel de permutando actore: uel q̃ causa non hoc modo agẽda sit: sed alto. Alia colligantur: hoc refertur ad statum spetialem: qui dicitur collectio: uel collectiuus: seu ratiocinatiuus: cum causam certam legem non habet: sed aliud ex alio colligitur.

uisam uendicet sibi: ac uelut rebus repetitis in corpus eloquẽtię adducat. Quæ quidẽ cũ sit in tres diuisa partes, naturalẽ, moralẽ, rõnalem: quæ tandẽ nõ est cũ oratoris opere coniũcta? Nã ut ordinẽ retro agamus: de ultima illa quæ tota uersatur in uerbis: nemo dubitauerit: si & pprietates uocis cuiusq; nosse: & ãbigua aperire: & perplexa discernere: & de falsis iudicare: & colligere ac resoluere q̃ uelis: oratoris est: q̃q̃ ea nõ est tã minute atq; cõcise in actionib⁹ utendũ: q̃ in disputatiõibus: q; nõ docere mõ: sed mouere ẽt ac delectare audiẽtes debet orator: ad qd̃ ipetu quoq; & uiribus accedit: ut uis aium maior ẽ altis ripis: multoq; gurgitis tr fluentiũ: q̃ tenuis aquæ & obiectu lapillorũ resultãtis: & ut pal ci doctores illos: quos numeros uocãt: nõ iccirco discẽtibus tra. ut iis oibus q̃ didicerũt: in ipo luctãdi certamine utãtur. Plus. n. põdere & firmitate & spũ agitur. sed ut subsit copia illa: ex q̃ unũ aut alterũ: cuius se occasio dederit efficiãt. Ita hęc pars dialectica: siue illã dicere malimus disputatricẽ ut est utilis sæpe & finitionibus: & cõprehensionibus: & seperandis q̃ sunt differẽtia & resoluenda ãbiguitate: distinguendo: diuidẽdo: illiciẽdo: iplicando: ita si totũ sibi uendicauerit in foro certamẽ obstabit meliorib⁹ & sectas ad tenuitatem suã uires ipsa subtilitate cõsumet. Itaque reperias quosdã in disputãdo mire callidos: cũ ab illa uero cauillatiõe discesserint, nõ magis sufficere in aliquo grauiore actu q̃ parua quædã aialia: q̃ in angustiis mobilia in cãpo deprehenditur. Iã quidẽ pars illa moralis q̃ dicitur ethice: certe tota oratoris est. Nã in tãta causarũ: ut superioribus libris diximus: uarietate: cũ alia cõiectura quęrãtur alia finitionibus cõcludãtur: alia iure summoueanť uel trãsferãtur: alia colligãtur: uel ipsa inter se cõcurrãt: uel in diuersum ambiguitate ducantur: nulla fere dici põt: cuius nõ parte in aliqua tractatus æq & boni reperiãtur. pleraſque uero esse quis nescit: q̃ totæ in sola q̃litate cõsistãt: In cõsiliis uero q̃ rõ suadendi est ab honesti quęstiõe sepositа. Quin illa etiã pars tertia quæ laudãdi ac uituperãdi officiis cõtinetur? Nempe in tractatu recti prauique uersatur: an de iustitia: fortitudie: abstinẽtia: tẽperãtia: pietate: nõ plurima dicet orator? Sed ille uir bonus q̃ hęc nõ uocib⁹ tantũ sibi nota atque noib⁹ aurium tenus in usum linguæ perceperit: sed qui uirtutes ipsas mẽte cõplexus ita sentiet: nec in cogitãdo ita laborabit: sed quod scict uere dicet. Cũ aũt ois generalis quęstio speciali potẽtior: q; uniuerso partes continentur: nõ utique accedit parti: qd̃ uniuersum ẽ: perfecto nemo dubitabit generales quæstiões in illo maxime studiorũ more uersatas. Iã uero cũ sint multa propriis breuibusque comprehẽsionibus finiẽda. Vnde etiã status cãrum dicitur finitiuus: nõne ad id quoque instrui ab iis q̃ plus in hoc studii dederũt oportet? Quid non quæstio iuris ois: aut uerborum proprietatę: aut æq di

putatõe:aut uolũtatis cõiectura cõtinetur:quorũ pars ad'rõnalẽ: pars ad mo alẽ tractatũ redũdat?Ergo natura ꝑmixta eſt oib9iſtiſ orõ:quæ qdẽ orõ eſt uere.Nã ignara qdẽ huiuſce doctrine loqua citas erret neceſſe eſt:ut quæ uel nullos uel falſos duces hẽat.Pars uero naturalis cũ eſt ad exercitationẽ dicendi:tãto cęteris uberior: quãto maiore ſpũ de qbus rebus q̃ humanis loquendũ eſt.Tũ illa etiã moralẽ ſine qua nulla eſſe:ut docuimus:orõ põt:totã comple ctitur.Nã ſi regiť prouidẽtia mũdus adminiſtrãda certe bonis ui/ ris erit reſpu.Si diuina noſtris aĩs origo tẽdendũ ad uirtutẽ:nec uo luptatibus terreni corporis ſeruiendũ:nã hoc nõ frequẽter tracta/ bit orator.Iã de augurũ reſponſis religioneq̃ omni de qbus maxi ma ſępe in Senatu cõſilia uerſata ſunt:nõ erit ęi diſſerendũ?ſiqdẽ ut nobis placet futurus eſt uir idẽ ciuilis:quæ deniq̃ intelligi ſaltẽ põt eloquẽtia hoĩs optima neſciẽtis?Hęc ſi rõnę mãifeſta nõ eẽnt: exẽplis tamen crederemus:Siqdem & Periclẽ:cuius eloquẽtiæ ẽt ſi nulla ad nos monumẽta uenerũt:ui m tamẽ quandã incredibilẽ cũ hiſtorici tũ etiã liberrimũ genus hoĩum comici ueteres tradũt: rexagoræ Phyſici cõſtat auditorẽ fuiſſe:& Demoſthenẽ ꝓtincipẽ omniũ greciæ oratorũ dediſſe operã Platoni.Nã.M.Tullius nõ tantũ ſe debere ſcholis rhetorũ:quantũ academiæ ſpaciis frequen ter ipſe teſtatus eſt.Neq̃ ſe tanta in eo unquã fudiſſet ubertas:ſi in geniũ ſuũ conſepto fori nõ ipſius rerũ naturæ finibus terminaſſet. Verũ ex hoc alia mihi quęſtio exoriť:quæ ſecta cõferre plurimũ eloquẽtiæ poſſit:q̃q̃ ea nõ inter multos põt eſſe contentio.Nã epi curus in primis nos a ſe ipſe dimittit:q fugere omnẽ diſciplinã na/ uigationẽ q̃ uelociſſima iubet:Neq̃ uero Ariſtippus ſũmũ in uo luptate corporis bonũ ponẽſ adhũc noſ laborẽ hortetur.Pyron q dem quas habere in hoc ope partes põt:cui iudices eẽ apud quos uerba faciat:& reũ pro quo loquatur:& ſenatũ in quo ſit dicenda ſententia nõ liquebit:Academiã quidẽ utiliſſimã credunt:q̃ mos in utranq̃ partem diſſerendi ad exercitationem forenſiũ cauſarũ proxime accedat.Adiiciunt loco probationis q̃ ea'præſtãtiſſimos in eloquentia uiros ediderit.Peripatętici ſtudio quoq̃ ſe quoddã oratorio iactant.Nã thęſis dicere exęrcitationis gratia fere ab iis ẽ inſtitutum.Stoici ſicut copiã nitoremq̃ eloquentiæ ferẽ pręcepto rib ſuis defuiſſe cõcedãt neceſſe ẽ:ita nullos aut ꝓbare acrius:aut concludere ſubtilius contendũt.Sed hęc inter iꝑos qui uelut ſacra mento rogati uel etiam ſuperſtitione cõſtricti nefas ducũt a ſuſce/ pta ſemel perſuaſione diſcedere. Oratori uero nihil eſt neceſſe in cuiuſquã iurare leges.Maius.n.opus atq̃ præſtantius ad quod ip ſe tẽdit & cuius eſt uelut candidatus:ſiquidẽ eſt futurus tũ uitæ:tũ etiã eloquentiæ laude perfectus.Quare in exẽplũ benędicendi fa cundiſſimũ quẽq̃ proponet ſibi ad imitãdũ:moribus uero formã

Vel ipſa inter ſe con/ currant:iſte eſt ſtatus qui dicitur ex contrariis legi bus grece dicitur antino mia quum duæ leges in ter ſe concurrant.

Vel in diuerſum am/ biguitate ducãtur:eſt ſta tus qui dicitur ambiguũ græce amphibolon: quũ unum ſcriptum in duas uel tres ſententias trahi poteſt. In ſola qualita te:in ſtatu qualitatis:in quo eſt queſtio iuris.

In conſiliis uero:hoc eſt in ſualoriis quæ ſunt ex anio deliberatiuo ge/ nere. Quæ ratio perſua/ dendi eſt ab honeſti quæ ſtiõe ſepoſita. Cum in terrogatione legendum.

Ab honeſti queſtione: nam honeſtas & utilitas ſunt duo principali a ca pita conſiliorum. Illa pars tertia.i.tertium ge/ nus cauſarum:quod de/ monſtratiuum dicitur.

In tractatu recti pra/ uiq̃ uerſatur:demonſtra tiuum genus cum laudã di & uituperãdi offic.is continẽtur:uitia aut uir tutes alicuius colligit: & hoc eſt quod dixi in tra ctatu recti & praui.

Genera les queſtiones: cum ſpetialis quæſtio ſe quatur generalem:ſi ipſa quæſtio ſpetialis tractat de moribus:uel de alia re & gñalis i eadẽ uerſabiť

Quæ quidem oratio est uere: cum dixit uer ex cluſit cæteras orationes ab oratiõe oratoris: quæ ſi uera eſt oratio ut ẽbet: omnibus ſuprad ictis re dundat. De diuinis re bus q̃ humanis: nam ut teſtatur Victorinus: per fecta philoſophia eſt illa qnæ diuina & humana cõpræhenditur. Opti ma neſciẽtis: nam illa p prie eſt eloquẽtia quæ ſit coniuncta cũ ſapientia: nemo optima ſcire põt niſi ſit ſapiens. Eo Pyrron quẽ Cicero dicit nullum in rebus delectum reliquiſſe.

Vris quoq; ciuilis & morũ: nã & in capite de deliberatiuo genere dicit oratorem tria conſidera re debere quis eſt qui dicat: quid dicat: & apud quos dicat. Quodam modo mãdata perferet: ſi ab altero petet ea quæ dicturus eſt: ergo oratorem oportet peritum eſſe rerum quibus ciuitas cõtinetur. Quid fiet in q̃ ſtionibus: orator ſi compoſita domi perferet ad iudicem: poſſet illa etiam ab alius accipe: ſed i ſubitis quæſtionib⁹ deprehẽdet niſi fuerit peritus: & indigebit ipe aduocatis.

dis q̃ honeſtiſſima præcepta: rectiſſimamq; ad uirtutẽ uiã deliget. Exercitatione quidem utetur omni: ſed tamẽ erit plurimus in maximis quibuſq; ac natura pulcherrimis. Nam quæ põt materia reperiri ad grauiter copioſeq; dicendũ magis abũdans: q̃ de uirtute de re.p. de prouincia: de origine animorũ: de amicicia? hęc ſunt q bus mens pariter atq; oratio inſurgãt: quæ uero bona: qd mitiget metus: coerceat cupiditates: eximat nos opinionibus uulgi animũ que cæleſtem: neq; ea ſolũ quæ talibus diſciplinis continentur: ſed magis etiam quæ ſunt tradita ãtiquitus dicta: ac facta præclare: & noſſe: & animo ſemper agitare conueniet: quę profecto nuſquam plura maioraq; q̃ in noſtræ ciuitatis monumentis reperiẽtur. An fortitudine fidem: iuſticiam: continẽtiam: frugalitatẽ: contẽptum doloris ac mortis: melius alii docebunt q̃ Fabricii: Curii: Reguli: Decii: Mutii: aliiq; innumerabiles? Q uãtũ.n. greci p̃ceptis ualẽt: tantum Romani: quod eſt maius exemplis: tantumq; non cognatis ſideribus admoneri: qui non modo proximũ tempus: lucemq; præſentem intueri ſatis credat: ſed omnem poſteritatis memoriã ſpatiũ uitæ honeſtæ: & curriculum laudis exiſtimet. Hinc mihi ille iuſticiæ hauſtus bibat: hinc ſumptam libertatem in cauſis atque conſiliis preſtet. Neq; erit perfectus orator: niſi qui honeſte dicere: & ſciet: & audebit.

Neceſſariam iuris ciuilis oratori ſcientiam.

Vris quoq; ciuilis neceſſaria huic uiro ſcientia eſt: & morum ac religionum eius reip. quã capeſſet. Nã qualis ẽ ſuaſor in conſiliis publicis priuatis ue poterit tot rerum q̃ bus præcipue ciuitas cõtinetur ignarus? Quo autem mõ patronũ ſe cauſarũ non falſo dixerit: qui quod eſt in cauſis potentiſſimũ: ſit ab altero periturus: pene non diſſimilis iis qui poetarũ ſcripta pronunciant? Nã quodãmodo mandata perferet: quę ſibi a iudice credi poſtulaturus eſt: aliena fide dicet & ipſe litigantium auxiliator egebit auxilio: qd quod fieri nõnũquã minore incõmodo põſſit: cũ domi præcepta & compoſita: & ſicut cętera quæ i cauſa ſunt in diſcendo cognita ad iudicem perferet? quid fiet in q̃ſtionibus quæ ſubito inter ipſas actiones naſci ſolẽt: nõ deformiter reſpecte: & inter ſubſellia minores aduocatos interroget? Põt aũt ſatis diligẽter accipere: quem tum audiet cum ei dicenda ſunt? aut fortiter affirmare: aut ingenue poſſit pro ſuis dicere in actionibus? qd fiet in altercationę: ubi occurrendũ continuo: nec libera ad diſcẽdũ mora eſt? Q uid ſi forte peritus iuris ille non aderit: qd ſi qs nõ ſatis in ea re doctus: falſum aliqd ſubiecerit? Hoc.n. eſt maximũ ignorantiæ malũ quod credit eũ ſcire q moneat: neq; ego ſum nr̃i moris ignarus: oblitus ue eorũ: q uelut ad arculas ſedẽt: & tela agẽtibus ſũminiſtrant? Neq; idẽ grecos quoq; neſcio factitaſſe. Vnd̃ nomen iis

pragmaticorū datum est:sed loquor de oratore qui non clamorē mō suū causis:sed oia quæ profutura sunt debet? Itaq; eū nec inuti lē si ad horā forte cōstiterit:neq; inteſtationibus faciendis esse īperi tum uelim. Q uis.n.potius pręparabit ea quæ cū aget,esse in cau/ sa uelit:nisi forte imperatorē quis idoneū credit in pręliis q̄dē strę nuum & fortē:& oium quæ pugna poscit artificem? Sed neq; dele ctus agere:nec copias contrahere atq; instruere:nec prospicere cō meatus:nec locū capere castris scientem. Prius est.n. certa parare bella quā gerere. Atqui similimus huic sit aduocatus:si plura quæ ad uincendū ualent aliis reliquerit. Cū pręsertim hoc quod est ma xime necessarium:nec tam sit arduum q̄ procul intuentibus fortas se uideatur. Namq; omne ius quod est certum:aut scripto aut mo ribus constat. Dubium æquitatis regula examinandū est:quæ scri pta sunt:aut posita in more ciuitatis nullam habent difficultatem. Cognitionis sunt enim non inuentionis:atqui consultorum resp̄ sis explicantur:aut in uerborum interpretatione sunt posita:aut re cti prauiq; discrimine. Vim cuiusque uocis intelligere:aut cōmu/ ne prudentiū est:aut proprium oratoris æquitas optimo cuiq; no tissima est. Nos porro & bonū uirū & prudentem in primis orato rem putamus:qui cum se ad id quod est optimum natura duxerit non magnopere commouebitur:siqnis ab eo consultus dissentiat: cum ipsis illis diuersas inter se opiniones tueri cōcessum sit. Sed eti am si nosse quid quisq; senserit uolet:lectionis opus est qua nihil ē in studiis minus laboriosum. Q uod si plerisq; desperata facultate agendi ad discendum ius declinauerunt:q̄ id scirē facile est ora/ tori quod discunt: qui sua quoque confessione oratores esse non possunt. Verū & M. Cato cū in dicendo prestantissimus:tum iu/ ris fuit idem peritissimus. Et Scæuolæ Seruioq; Sulpitio concessa est etiam facundiæ uirtus. Et. M. Tullius non modo inter agendū nunq̄ est destitutus scientia iuris: sed etiam componere aliqua de eo cœperat:ut appareat posse oratorem non discendo tantum iuri uacare:sed etiam docendo. Verum ea quæ de moribus excolēdis studioque iuris prœcipimus:nonne quis eo credat reprehenden/ da:quod multo cognouimus:qui tędio laborum quem ferre tendē tibus ad eloquentiam necesse est:confugerint ad hęc diuerticula desidiæ:quorum alii se ad album ac rubricas transtulerunt:& for mularii:uel ut Cicero ait legulei quidam esse maluerunt tāquam utiliora eligentes ea:quorum solam facilitatem sequebantur: alii pigritiæ arrogantioris qui subito fronte confecta immisaque bar/ ba: ueluti despexissent oratoria præcepta paulum aliquid sede/ runt in scholis philosophorum ut deinde in publico tristes: domi dissoluti captarent auctoritatem contemptu cæterorum:philoso phia.n.simulari potest:eloquentia non potest.

Qui moneat:nam & ille qui moner potest eē ignarus: & subiicere ora tori falsa pro ueris Pra gmaticorum: græci iuris interpretes pragmaticos uocāt. In testationib°: proprie testimōia dicta p tabulas testationes ap pellantur. Aut scripto: & moribus constat: græ ci diffiniunt legē esse cō suetudinē scriptam:mo/ rem uero uel consuetudi nem diffiniunt esse legē non scriptam. Com/ ponere aliqua cœperat: nam teste Ge lio libellū scripsit de redigendo iu/ re ciuili i ordinem: & ar tem. Ad album: Ply/ nius:cū hanc operam cō dicerē:ñ eras i hoc albo.

Necessariam oratori cognitionem historiarum.

N primis uero a clariorib⁹ poetis ficta. Quintilianus ipse ubi agit de exemplis: hoc idem his uerbis approbat. Eadē ratio ē eorum quę ex poeticis fabulis ducuntur: nisi q⁹ his minus affirmationis adhibetur. Fama igenii: firma p̄nūciatio ita prodest oratori: ut nonnunquā ualida uoce multo doctior uideatur q̄ sit. Venia: pter adolescētiam. Defendere reos: iccirco Cicero in diuinatione se excusat: q⁹ cū semp defēderit reos: factus sit accusator Verris.

N primis uero abūdare debet orator exemplorū copia:
i cū ueterū. tū etiā nouorū: adeo ut nō ea mō quæ conscripta sunt historiis aut sermonibus: uelut per manus tradita: quęq⁹ quotidie agūtur debeat nosse. uerū ne ea qdē q̄ sunt a clarioribus poetis ficta negligere. Nā ea qdē propria aut testimoniorū: aut etiā iudicatorū obtinēt locū. Sed hęc quoq⁹ aut uetustatis fide tuta sunt: aut ab hoibus magnis p̄ceptorū loco ficta credūtur. Sciat ergo q̄ plurima unde etiā senibus auctoritas maior est. q⁹ plura nosse & uidisse creduntur: quod Homerus frequētissime testatur. sed nō est expectāda ultima ætas: cū studia p̄stent. ut quātū ad cognitionē pertinēt rerū & præteritis sæculis uixisse uideamur.

Quæ sunt oratoris instrumenta.

Aec sunt quæ me redditurū promisera instrumēta: nō ar
h tis ut quandā putauerūt. sed ipsius oratoris. hęc arma habere ad manū: horū sciētia debet esse succinctus: accedēte uerborū figurarūq⁹ facili copia: & inuentiōis rōne & disponēdi usu & męmoriæ firmatæ: & actiōis gra. Sed plurimū ex iis ualet animi præstātia quā nec metus frangat: nęc acclamatio terreat nec audiētiū auctoritas ultra debitā reuerētiā tardet. Nā ut abominānda sunt cōtraria iis uitia cōfidētiæ temeritatis: improbitatis arrogantiæ: ita citra cōstantiā: fidutiā: fortitudinē: nihil ars: nihil studiū: nihil profectus ipse profuerit: ut si des arma timidis & ibellibus. Inuitus me hercule dico quoniā & aliter accipi pōt ipam uerecūdiā: uitiū qdē sed amabile: & q̄ uirtutes facillime generet eē iteri aduersam: multisq⁹ in cā fuisse: ut bona ingenii studiiq⁹ in lucē nō prolata situ quodam secreti cōsumarent. Sciat aūt siqs hęc forte minus adhuc peritus distīguēdi uim, cuiusq⁹ uerbi leget: nō probitatē a me reprēhēdi: sed uerecūdiam q̄ ē timor qdam reducens aium ab iis q̄ faciēnda sunt: Inde cōfusio & cœpti pnia: & subitū silētiū. Quis porro dubitet uitiis ascribere affectū pp quē faceret hōeste pudet. Neq⁹ ergo rursus nolo eū q̄ sit dicturus sollicitū surgere: & colorē mutare: & piculū intelligere: q̄ si nō accidēt etiam dissimulāda erūt. Sed intellectus hic sit operis nō metus: moueamurq⁹ nō cōcidam⁹. Optima est autem emendatio uerecundiæ fiducia: etiam quamlibet imbecilla frons magna cōscientia sustinetur. Sunt & naturalia ut supra dixi: quæ tamen & cura iuuantur: instrumenta: uox: latus: decor: quæ quidem tantum ualent: ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores ętas nostra copiosiores: sed cū diceret eminere inter æquales Trachalus uidebatur: ea corporis sublimitas erat: is ardor oculorū: frōtis auctoritas: gestus p̄stātia: uox qdē nō ut Cicero desiderat pene tragœdorū: sed super oēs quos ego qdē audierim tragœdos. Certe cū in basilica iulia diceret primo tribunalia. Quatuor aūt iudicia ut moris ē cōgerēt: atq⁹ oia clamoribus freme rēt: & auditū eū: & intellectū: & qd' agētibus cæteris contumelio/

ſum fuit: laudatū quoq; ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc notum eſt & rara fœlicitas quæ ſi non adſit ſane ſufficiat ab iis quibus quis dicit audiri talis eſſe debet orator & hęc ſcire.

Quod ſit incipiendi cauſas agere tempus.

a Gendi aūt initiū ſine dubio ſecūdum uires cuiuſq; ſumēdum eſt. neq; ego ānos definiā: cū Demoſthenem puerū admodū actiones populares habuiſſę manifeſtū ſit: Caluus: Cęſar: Pollio multū antę quæſtoriā oēs ætatē grauiſſima iudicia ſuſceperunt prętextatos egiſſe quoſdā ſit traditū. Cęſar Auguſtus duodecim natus ānos auiā p roſtris laudauerit. Modus mihi uidetur q dā tenendus: ut neq; propere diſtingat̄ imatura frons: & q cquid eſt: illud adhuc acerbū p ferat̄. Nā inde & cōtēptuſ opis innaſcitur: & fundamēta iaciūtur ipudētiæ. Et qd̄ eſt ubiq; pnicioſiſſimū p uenit uires fiducia. Nec rurſus differēdū ē tyrociniū in ſenectutē. Nā quotidię metus creſcit: maiuſq; fit ſemp qd̄ auſuri ſum⁹ & dū deliberamus q̄do incipiēdū ſit incipere iā ſerū ē. Quare fructū ſtudiorū uiridē & adhuc dulcē p mi ꝺcet: dū & uenia & ſpes ē: & paratus fauor: & audere nō dedecet. Et ſiqd deſit operi ſupplet ætas: Et ſiq̄ dicta ſunt iuueniliter p in dole accipiūtur: ut totus illę Ciceroīs p Sexto Roſcio locus. Quid. n. tā cōę q̄ ſpūs uiuis: terra mortuis: mare fluctuātib⁹: littus ęiectis? q̄ cū ſex & uiginti nat⁹ annos ſūmis audiētiū clamorib⁹ dixerit: deferbuiſſet tpe & ānis liq̄ta iā ſenior idē fatet̄. Et hercle q̄tūlibet ſecreta ſtudia cōtulerint. Eſt tū p priuſ q dā fori p fectus: alia lux: alia ueri diſcriminis facies: pluſq; ſi ſepares uſus ſine doctrina: q̄ citra uſum doctrina ualeat. Iōq; nōnulli ſenes in ſchola facti ſtupēt nouitate cū in iudicia uenerūt: & oia ſuis exercitatiōib⁹ ſi ia deſiderāt. At illic & iudex tacet: & aduerſarius obſtrepit: & nihil temere dictū perit. Et ſi q d tibi ipſe ſumas: probādū ē: & laboratā cōgeſtāq; dierū ac noctiū ſtudio actionē a q̄ defecit: & omiſſo magna ſemp fiādi tumore: in q buſdā cāis loquēdū ē. qd̄ illi diſerti minime ſciūt. Itaq; nōnullos repies q ſibi eloquētiores uideātur: q̄ ut cās agāt. Cęterū illū quē iuuenē tenerisq; adhuc uirib⁹ nitētē in forum deduxim⁹: & incipę: q̄ maxime facili ac fauorabili cā uelim: uti catuli ferarū molliore p da ſaginantur: & nō utiq; ab hoc initio cōtinuare operā & ingenio adhuc alēdo callū iducere. Sed iā ſciētē q d ſit pugna: & in quā rē ſtudēdū ſit: refici atq; renouari. Sic & tyrocinii metū dū facilius ē: audere trālierit: nec audiēdi facilitatē uſq; ad cōtēptū opis adduxerit. Vſus ē & hac rōne. M. Tullius. & cū iā clarū meruiſſet inter patronos q tūc erāt: nomē: in Aſiā nauigauit: ſeq; & aliis ſine dubio eloq̄ntiæ ac ſapiētiæ magīs. Sed p cipue tū Apollonio Moloni quē romæ quoq; audierat: rhodi rurſus reformādū: ac uelut recoq̄ndū dedit. Tū dignū ope pretiū tenuit: cū inter ſę cōgruūt prędepta & expimenta.

Non pœne nocentium cupid⁹: hoc facit Cicero cōtra Verrem: ſignificat ſe iccirco feciſſe reū Verrem: ut uitia & mores corrupti corrigerentur. Obſidem reipub. ex accuſatione malorum ciuium ſignificabāt ſe bonos uiros: & amatores rēpublice. Ab utroq; Catone. ſcilicet Cenſorio & Vticenſi.

Nam quis ignorat: qn id longe ſit honeſtiſſimũ ac liberalibus diſciplinis & illo quẽ exigimus animo digniſſimum nõ uendere operam: nec leuare tanti beneficii auctoritatẽ. Eleuare rectius in pleriſq; exẽplarib⁹ & ſignate legi conſpexi: quę lectio a nois probatur: leuare.n.eſt laborẽ extenuare: ut ego hoc a faſce leuabo: at eleuãt ſignificat & primere: ut apud Propertium eleua affiduos copia longa uiros: At ſi res familiarius amplius aliquid ad uſus neceſſarios exiget ſecundũ oium ſapientium leges patiet ſibi gratiam referri: quũ & Socrati colocatum ſit ad uictum. Ariſtoxenus (ut Laertius tradit) Socratem ſeruiſſe ſcribit: & ſculpſiſſe lapides: opuſq; illius rẽ gratias: quę ſunt in arce ueſtitas: unde illũ & timon in ſillis ſculptorem lapidũ dixit. Lege loquens uafer rhetor: lapidumq; politor. Idem Ariſtoxenus tradit Socratem pecunias ex miniſterio ſuo ad neceſſariũ uictum congregare ſolitum. Quod recte factũ eſſe Fabius affirmat.

Quæ in ſuſcipiendis cauſis oratori obſeruanda ſint.

Vm ſatis in omne certamen uirium fecerit: prima ei cura in ſuſcipiendis cauſis erit. In quibus defendere quidẽ reos profecto q̃ facere uir bonus mallet: non tamẽ ita nomen ipſum accuſatoris horrebit: ut nullo neq; publico neq; priuato duci poſſit officio: ut aliquem ad reddendam rationem uitæ uocet. Nam & leges ipſæ nihil ualent: niſi actoris idonea uoce muniatæ. Et ſi pœnas ſcelerum expętere fas non eſt: propę eſt ut ſcelera ipſa permiſſa ſint & licentiam malis dari certe contra bonos eſt. Q̃ neq; ſociorum quærelas: nec amici uel propinqui necem: nec erupturas in remp. conſpirationes inultas patietur orator: non pene nocentium cupidus: ſed emendandi uitia corrigendiq; mores. Nam qui ratione traduci ad meliora nou poſſunt: ſolo metu continentur. Itaq; ut accuſatoriã uitam uiuere: & ad defendẽdos reos: præmio duci proximum latrocinio eſt: ita peſtem inteſtinam propulſare cum propugnatoribuſ patriæ comparandum. Ideoq; principes in re.p. uiri non detractauerunt hanc officii partem: crediti/que ſunt etiam clari iuuenes obſidem rei.p. dare malorum ciuiũ accuſationẽm: quia nec odiſſe improbos: nec ſimultates prouocare: niſi ex fidutia bonæ mentis uidebantur. Idq; cũ ab Hortenſio: Lucullo: Sulpicio: Cicerone: Cęſare plurimis aliis: tũ ab utroq; Catone factũ eſt: quorũ alter appellatus eſt ſapiens: alter niſi creditur fuiſſe uix ſcio: cum eliquerit huius nois locũ: náq; defendat ois orator idem portũq; illũ eloquentiæ ſuæ ſalutarem: non etiam pyratiſ patefacict: ducęturq; in aduocationem maxime cauſa. Quoniam tamen omnes qui non improbe litigabunt: quorum certe pars ẽ: ſuſtinere non poteſt unus: aliquid etiam cõmendãtiũ perſonis dabit: & ipſorum qui iudicio decernent. aut optimi cuiuſq; uolũtatę moueatur. Náq; hos & amiciſſimos habebit uir bonus. Summo uendũ uero eſt utrũq; ambitus genus: uel potentibus contra humiles uendicandi operam ſuam: uel illud etiam iactantius: minores utiq; contra dignitatem attollendi. non.n. fortuna cauſas uel iuſtas uel improbas facit. neq; uero pudor obſtet: quo minus ſuſceptam: cum melior uideretur litem cognita inter diſcendũ iniq; tate dimittat. cũ prius litigatori dixerit uerũ. Nam & in hoc maximũ: ſi æqui iudices ſumus beneficiũ ẽ: ut non fallamus uana ſpe litigantem. Neque.n. dignuſ opera patroni: qui non utitur cõſilio. Et certe nõ conuenit ei: quem oratorẽ eſſe uolumus iniuſta tueri ſciẽtẽ. Náſi ex illis quas ſupra diximus cauſis falſum tuebitur. Erit tamẽ honeſtũ quod ipſe faciet: gratis ne ei ſemper agẽdũ ſit: tractari poteſt. Quod ex prima ſtatim fronte diiudicare imprudentium eſt. Nam quis ignorat: qn id lõge ſit honeſtiſſimũ: ac liberalibus diſciplinis: & illo quẽ exigimus aio digniſſimũ: non uendęre operam.

Sed cum quoq; tenendus est modus: ac plurimũ refert & a quo accipiat: & quantum & quotisq;: paciscendi quidem ille piraticus mos: & imponentium periculis precia: procul abominanda: pacilcenda negotiatio: et a mediocriter improbis aberit. Quid sibi Fabius uelit hoc in loco: ne ipse quidem si uiuat intelliget: adeo mendosus est ei⁹ codex: quare ita hic locus emendetur: quo Fabius nitore suo cãdidus sit. Corrigetur igitur hoc pacto: si loco quotisq; dictionis: reponetur quousq;: & paciscenda expungetur tanq; dictio supflua: hoc modo. Sed tũ quoq; tenendus est modus: ac plurimum refert: & a quo accipiat: & quantum & quousq;: paciscendi q; dẽ ille pirraticus mos: & iponẽtiũ piculis ꝑcia ꝓcul abominãda negotiatio ẽt a mediocriter iprobꝫ aberit. Quum præsertim bonos: homines: bonasq; causas tuẽti nõ sit metuendus ingratus: q si futurus: malo tamen peccet: hic quoq; locus ꝺ tractiõe unius litterę obscurior uideꝫ. Sic ãt optime posse corrigi uideꝫ si q relatiuo ꝺ litterã addiderimus: ut ꝑ interrogationẽ legaꝫ hoc mõ. Quũ ꝑsertĩ bonos hoies bonasq; cãs tuẽti non sit metuẽdus ingratus: qd si futurus? malo tñ ille peccet. Preterea paulo inferius legiꝫ in pleriscq; codicib⁹: quũ sciat se tãto pl⁹ præstitissime: nera lectio erit ꝓstitisse. Nihil ergo acqrꝛeꝫ uolet orator utraque q̃ satis erit: ac ne paup qdẽ tanq; mercedem accipiet: sed mutua beniuolentia uteꝫ. Depraua tus ẽ hoc etiã in loco Fabius hoc igiꝫ mõ a qbusdã corrigiꝫ: nõ. n. utq; sed ultra legitur hoc mõ

nec eleuare, tanti beneficii auctoritatẽ? Cũ pleraq; hoc ipso possint uideri uilia qd̃ preciũ hẽnt: cæcis hoc: ut aiunt: satis est: nec q̃squã q̃ sufficiẽtia sibi: modica ãt hęc sunt: possidebit: hũc quęstũ sine crimine sordiũ fecerit. At si res familiaris ãplius aliq̃d ad usus necessarios exiget: secũdũ oĩum sapiẽtiũ leges patiet sibi gratiã referri: cũ & Socrati collocatũ sit ad uictũ: & Zeno: Cleates: Chrysipp⁹ mercedes a discipulis acceptauerint. Neq;. n. uideo q̃ iustior ac q̃rendi rõ: quã ex hõestissimo labore: & ab iis de qb⁹ optime meruerint: quiq; si nihil inuicẽ ꝑstẽt: indigni fuerint defensiõe: qd̃ q̃dẽ non iustũ mõ: sed necessariũ etiã est: cũ hęc ipsa opa tꝑus ue oẽ alienis negociis datũ: facultatẽ aliter acq̃rẽdi recidãt. Sed tũ quoq; tenẽdus ẽ modus: ac plurimũ refert: & a quo accipiat: & quãtũ: & quousq;: paciscẽdi q̃dẽ ille piraticus mos: & iponentiũ piculis pręcia procul abominãda negociatio: etiã a mediocriter iprobis aberit. Cũ ꝑsertim bonos hoies bonasq; cãs tuẽti nõ sit metuẽdus ingratus: qd si futurus? malo tamẽ ille pęcet: nihil ergo acq̃rere uolet orator: utraque q̃ satis erit: ac ne paup q̃dẽ tãquã mercedẽ accipiet: sed mutua beniuolẽtia uteꝫ. cũ sciat se tãto plus ꝑstitisse: q; nęc uenire hoc beneficiũ oportet: nec perire, deniq; ut gratus sit ad eũ magis ꝑtinet qui debet.

Q uæ in discendis causis oratori obseruanda sunt.

Roxima discendæ causæ rõ: qd̃ est oratoris fundamẽtũ.

p Neq;. n. quisquã tã ingenio tenui reperitur: qui cũ oĩa q̃ sunt in cã diligẽter cognouerit: ad docendũ certe iudicẽ nõ sufficiat: sed eius rei pauciſſimis cura ẽ. Ná ut taceã de negligẽtib⁹: quorũ nihil refert: ubi litiũ cardo uertatur: dũ sint q̃ uel extra cãm ex personis ac coĩ tractatu locorũ occasionẽ clamãdi largiantur: aliquos & ãbitio peruertit: q̃ partim tãquã occupati: semperq; aliud habẽtes: qd̃ antẽ agẽdũ sit: pridiẽ ad se uenire litigatorẽ: aut eodẽ matutino iubẽt. nõnũq; etiã inter ipa subsellia didicisse se gloriãtur: partim iactantia ingenii: ut res cito accepisse uideãtur: tenere se & intelligere penę priusquã audiãt mẽtiti. Cũ multa & diserte sũmisq; clamoribus: quæ neq; ad iudicẽ neq; ad litigatorem pertineant: decantauerint, bene sudantes beneq; comitati per forũ reducãtur, ne illas quidẽ tulerim delicias eorũ: q̃ doceri amicos suos iubẽt: q̃q̃ minus mali ẽ: si illi saltẽ recte discãt: rectęq; doceãt. Sed q̃s discet tã bene q̃ patronus? Q uomodo aũt sequester ille & media litium manus: & quidam interpres impẽdet æquo aĩo laborẽ

Nihil ergo acquirere uolet orator? ultra quã satis erit nihil. Respondet enim obiectioni Fabius: ac nihil ultra q̃ satis ẽ oratori acq̃rẽdũ, ait.

Roxima discẽdæ
p cãæ rõ: qd̃ ẽ oratoris fundamẽtum.

Docet Fabius oportere oratorem optime a litigatore causam discere anteq̃ ad agẽdum descẽdat: ne faciat: ut nonnulli uulgo: qui inter subsellia: aut eodem matutino iactantia ingenii sese didicisse gloriantur.

Nonnulli uero patiuntur se causas doceri ab amicis litigatoris. Sed quum ad dicendum uenerint: clamore omnia complent: dicuntq; quæ nihil ad causam faciunt: hæc inquam omnia euitanda esse peracute colligit Fabius

Aliquod: & ambitio peruertit: qui pattim tanq; occupati: semperq; aliud habentes & cætera. Mutatione interdum unius litteræ plærumq; euenire solet: ut totus sensus confundatur: id quod hoc in loco intueri facile uel parum doctus poterit. Emendabitur igitur Fabii lectio optime si aliquos: non aliquod legerimus: hoc modo. Aliquos & ambitio peruertit. Nonnunq; etiam inter ipsa subsellia didicisse se gloriatur. Subsellia quid hoc in loco significet: nequa quá silentio prætereundum arbitror: legimus si quidē apud Fabium in decimo ubi deportio tribunatus loquitur. Subselliū accipi pro sede in foro: ubi iudices electi in publico iudicio sedebant. Subsellia præterea erant in curia ubi senatores sedebāt qd ostēdit Cicero in oratione: quam habuit senatu in Catilinā. Erāt etiā subsellia sedes i Theatro. Suetonius in augusto: facto igitur decreto patrum: ut quotiens qd spectādi usq; publice ederetur: primus subsellioꝝ ordo uacaret senatorib9 Dicebantur ēt Subsellia: ubi sedebant rei: & accusatores & testes & q iudiciū, spectabāt in foro: id quod apud Ciceronem multis ex locis peripi pōt de his nunc etiam Fabi9 intelligit. Quæ neq; ad iudicem: neq; ad litigatorem pertineat: decātauerint: bene sudentes. Sigs diligentius inspexerit: facile cognoscet: duob9 in locis deprauatum esse assignatum Quintiliāi locum: pertinēat enim nō pertineat: ut ad multa referatur: & sudantes non sudantes si quis legerit is profecto rectissime sensum eliciet. Exhortemurque uti ut omnia quālibet uerbose: & unde uolēt repetita ex tempore exponat. Quis nō uidet legendum esse exponant plurali numero: ut referatur ad illud pronomen iis.

in alienas actiones: cū dicturus ipse nō sit. Pessime uero cōsuetudinis libellis eē cōtentū: quos cōponit: aut litigator: q cōfugit ad patronū: q: liti ipe nō sufficit: aut aliqs ex eo genere aduocatorū: q se nō posse agere cōfitētur. Deinde faciūt id qd' est in agēdo difficillimū. Nā q iudicare qd dicēdū: qd dissimulandū. qd declinādū immutandum ue fingendū etiā si pōt. Cur nō sit orator? quādo qd' difficilius est facit: Hi porro nō tantū nocerēt: si oia scriberēt: uti gesta sunt. Nūc cōsiliū & colores adiiciūt: & aliq; peiora ueris: q pleriq; cū acceperūt mutare nefas hēnt & uelut themata in scholis posita custodiūt. Deinde deprehēdūtur: & cām quā discere ex suis litigatoribus noluerūt: ab aduersariis discūt. Liberū igit demus ante oia iis: quorū negotiū erit tpus ac locū: exhortemurq; ultro: ut oia q̄libet uetbose: & unde uolēt repetita ex tēpore exponāt: nō. n. tā ob est audire supuacua: q̄ ignorare necessaria. Freq̄nter aūt & uulnus & remediū in iis orator inueniet: q̄ litigatori in neutrā partē hēre momētū uidebātur. nec tāta sit acturo memorie fiducia: ut subscribere audita pigeat: nec semel audisse sit satis: cogendus eadē iterū ac sæpius dicere litigator: nō solū q: effugere aliqua prima expositione potuerūt: præsertim hoiem qd' sepe euenit iperitū. Sed etiā ut sciamus an eadē dicat. Plurimi. n. mētiūtur. & tāquā nō doceāt cām: sed agant: nō ut cū patrono: sed cū iudice loquātur. Quapropter nunquā satis credendū est: sed agitādus oibus modis & turbādus & euocādus. Nā ut medicis nō apparētia mō uitia curāda sūt: sed ēt inueniēdaq; latēt: sæpe ea ipsis q sanādi sunt occulētibus: ita aduocatus plura qua ostēdūtur aspiciat: nā cū satis in audiendo patientiæ ipēderit: in aliā rursus ei psonā transeundū est: agēdusq; ad nersarius: proponendū quicquid recipit in eiusmodi disceptatione natura. Interrogādus q̄ infestissime ac premēdus: nā dū omnia quærimus: aliquādo ad uerū ubi minime expectauimus perueni mus: in summa optimus est indiscendo patronus incredulus: pmittit enim litigator, oia. testē. populū. paratissimas cōsignationes. Ipsum deniq; aduersariū quędā non negaturū. Ideoq; opus est intueri oē litis instrumentū: quod uidere non est satis: perlegēdum erit. Nam frequentissime aut non sunt omnino quæ promittebantur: aut minus continent: aut cum alio aliquo nocitura permixta sunt: aut nimia sunt: & fidē hoc ipso detractura: q; nō habent modū. deniq; linū ruptū: aut turbata cera: aut sine agnitione signa frequēter inuenies: quæ nisi domi excusseris: i foro inopinata decipiēt: plusq;

nocebunt deſtituta: q̃ non promiſſa nocuiſſent. Multa etiam quæ litigator nihil ad cauſam pertinere crediderit: patronuſ: eruet: modo per omnes quos tradidimus argumentorum locos eat: quos ut circunſpectare in agendo: & attentare ſingulos minime conuenit: propter quas diximus cauſas: ita etiam in diſcendo rimari neceſſarium eſt: quæ perſonæ: quæ tempora: quæ loca: inſtituta: inſtrumenta: cæteraq; ex quibus nõ tantum illud quod eſt artificiale proobationis genus colligi poſſit: ſed qui metuendi teſtes: quo modo ſint refellẽdi: nam plurimum refert inuidia reus ac odio an contemptu laboret: quorum fere pars prima ſuperiores proxima pares: tertia humiliores premit: ſic cauſam perſcrutatus propoſitis ante oculos omnibus quæ proſint noceant ue, tertiam deinde perſonam induat iudicis, fingatq; apud ſe agi cauſam. & quod ipſum mouiſſet de eadem re pronunciaturum: id potentiſſimum apud quemcũq; agetur exiſtimet. & ſic eum raro fallet euentus, aut culpa iudicis erit.

Quæ ſeruanda in agendis cauſis oratori ſint.

Quæ ſunt in agendo ſeruanda toto fere opere executiſumus, pauca tamen propria huius loci quæ non tam dicendi arte q̃ officiis agendi cõtinentur: attingam: Ante omnia ne: quod pleriſq; accidit: ab utilitate eum cauſæ preſentis cupido laudis abducat. Nam ut gerentibus bella non ſemper exercitus per plana & amœna ducendus eſt: ſed adeundi plerũq; aſperi colles: expugnandæ ciuitates q̃libet preciſis in poſitæ montibus: aut operum mole difficiles: ita oratio gaudebit quidem occaſione latius decurrendi: & æquo congreſſa campo totas uires populariter explicabit, at ſi iuris anfractus: aut eruendæ ueritatis latebras adire cogetur: non obequitabit: nec illis uibrantibus concitatiſq; ſententiis uelut miſſilibus utetur: ſed operibus & cuniculis & inſidiis & occultis artibus rem geret. Quæ omnia non dum fiunt laudantur: ſed cum facta ſunt: unde etiam cupidiſſimis opiniõis plus fructus uenit: nam cum illa dicendi uitioſa iactatio inter plauſores ſuos detonuit: reſurgit uera & uirtutis fortior fama, nec iudices a quo ſint moti diſſimulant: & doctis creditur: nec eſt orationis uera laus: niſi cum finita eſt. Veteribus quidem etiam diſſimulare eloquentiã fuit moris: Idq; M. Antonius precipit: quo plus dicentibus fidei: minuſq; ſuſpecte aduocatorum inſidiæ forent: ſed illa diſſimulari quæ tum erat potuit: nondum. n. tantum dicendi lumẽ acceſſerat: ut etiam per obſtantia erumperet: quare artes quidem & cõſilia lateant: & quicquid ſi deprehenditur perit. hactenus eloquentia ſecretum habet. Verborum quidem delectus: grauitas ſententiarũ: figurarum elegãtia: aut non ſunt: aut apparẽt: ſed uel propter hoc ipſum oſtentanda non ſunt: quod apparẽt: aut ſi unum ex duobus

Nec ſemel audiſſe ſatis ſit cogẽdus eadẽ iterũ ac ſæpius dicã litigator. Codices fere oẽs hac noſtra tẽpeſtate ita ſunt deprauati: ut niſi ferueat lector aure uaporata ut ait Perſius: nihil ex falſa lectiõe colligi poſſit: hic. n. mutatiõe unius dictiõis: ſenſus nuſq; percipi põt: Quare ita corrigetur. Si loco dicã dicere repoſuerim⁹ hoc modo. Nec ſemel audiſſe ſatis ſit: cogẽdus eadẽ iterũ ac ſæpius dicere litigator.

Multa etiã quæ litigator nihil ad cãm pertiere crediderit patron⁹ eruet mõ p oẽs quos tradidimus argumentorũ locus eat. Ridicula hæc noſtra ꝓuincia nõnullis fortaſſe uidebit: q̃ tã ſcrupuloſa cura paruula q̃q; emẽdemus. At qm̃ reliquos errores ex quintiliãi codice corrigẽdos ſuſcepimus. hic quoq; locus ſic emẽdet ut argumentorũ locos nõ loc⁹ legamus: hoc pacto: mõ p oẽs argumentorum locos eat.

Sic cãm pſcruptat⁹ & poſitis ante oculis oĩbus q̃ pſint noceãt ue: Miror ũde tãta inſcitia emanarit: ut legat pſcruptatus quũ pſcrutor ſine .p. ſcribat: Quis nelit preterea ante ꝓpõnẽ accuſatiuũ caſũ poſcer. Ita igit legatur. Si cãm pſcrutat⁹ propoſitis añ oculos oĩbus: q̃ pſint &c. Quę ſunt i agẽdo ſeruãda toto fere ope executi ſum⁹. Oratorẽ pfectũ & õſumatũ inſtituẽs Fabi⁹ de officio ei⁹ mꝛa differit & ante oĩa diſſimulãdã eſſe eloquẽtiã docet. poſtrẽo ſi ptin⁹ reſpõdẽdũ fuerit: qd agẽdũ ſit: accuratiſſime colligit.

Quę oĩa nundũ fiunt laudantur: ſed quũ facta ſunt. Obſcurior hic locus uidet eũ: ſed ſi aliter ſcribat: nihil⁹ & aptus erit nundũ. n. pro nõ adhuc hic neq; accipit: ſed nõ ſeperãda eſt ab ea ꝓcui/lá dũ: ut nõ iũgat cũ uerbo laudant. Ita igit lege tur. Quę oĩa nõ dũ fiũt laudãt. Nec ullo faſti dio laborabit orator nõ agẽdi cauſas minores q̃ tam infra eũ ſint. Muta/tiõe unius dictiõis null⁹ hinc ſenſus elici poterit. Emẽdabit autẽ hoc mõ ſi loco q̃tam: tanq̃ dicti onẽ repoſuerimus: ut ita legat. Nec ullo faſtidio laborabit orator nõ agẽ di cauſas minores: tanq̃ infra eũ ſint. Sup oĩa pit illa: q̃ plurimũ orato ri & auctoritatis & fidei confert modeſtia: ſi a ui/ro bono in tabulã latra torẽq; cõuertit. Quid ſi bi cũ tabula uelit quidlia nus ignoro: ſed ſimilitu dine: quã r hẽt cũ t falſo ſcriptũ eſt rabula: quũ ta bula dicẽdũ fuerit Eſt. n. rabula quẽ nũc aduoca tũ dicimus a rabie dict⁹ q̃ ſi rabioſus uel a raden do. i. auferẽdo ut uoluit põpeius: Cicero i orato/re. Nõ. u. declamatorem aliquẽ de ludo: aut rabu lam de foro: ſed doctiſſi mũ aut pfectiſſimũ quęri mus. Hũc qui uarium fere propoſitũ fuit agen tiũ & quorũdã cura tar/ditatis. Quorundã faci/litas temeritatis crimine laborauit: quẽ credã fore in hoc oratoris modum tradere nõ alienũ uidet Niſi aliter legat aſſignã tur loc⁹: nullus ſenſus eli ci poterit. nec ordo etiã procedet: nam ꝓnomẽ illud hunc nullũ uerbum habet. unde regi poſſit. nec quid referat relatiuũ eligendum: cauſa laudetur potius q̃ patronus. Finem tamen hũc pręſtabit orator. ut uideatur optimã cauſam optime egiſſe. Illud certũ erit neminem peius agere q̃ qui diſplicente cauſa placet: ne ceſſe ẽ. n. extra cauſam ſit quod placet: nec ullo faſtidio laborabit orator nõ agendi cauſas minores tanq̃ infra eũ ſint: aut detractura ſit opiniõi minus liberalis materia: nã & ſuſcipiẽdi ratio iuſtiſſima eſt: officiũ: & optandũ etiam: ut amici q̃ minimas lites habeant: & abũde dixit: bene q̃ſquis rei ſatiſfecit: at q dam etiã ſi fortę ſuſcepe/rint: negotia paulũ ad dicendũ tenuiora extrinſecus adductis ea rebus circumliniunt: ac ſi defecęrint alia cõuitiis implent uacua cã rũ: ſi contingit ueris: ſi minus fictis: modo ſit materia ingenua: me reaturq; clamorem dum dicitur. Q nod ego adeo longe puto ab oratore pfecto: ut eũ ne uera qdẽ obiect urũ: niſi id cã exigit credã Ea eſt. n. prorſus camina: ut ait Appi⁹: eloquẽtia: cognituraã maledi cẽdi ſubire: qd faciẽtib⁹: & male audiẽdi pſumẽda patiẽtia eſt. Nã & in ipſos fit impetus frequenter q egerunt: & certe patroni petu lãtiam litigator luit: ſed hęc minora ſunt ipſo illo uitio animi: quo maledictus a maleficio non diſtat: niſi occaſione: Turpis uoluptas & in humana: & nulli audientium bono grata: a litigatoribus qui dem frequenter exigitur: qui ultionem malunt q̃ diffenſionem. Sed neq; alia multa ad arbitrium eorum faciẽnda ſunt. Hoc qui/dem quis hoium liberi modo ſanguinis ſuſtineat petulans eſſe ad alterius arbitriũ. Atqui etiam in aduocatos partis aduerſæ libẽter nonnulli inuehuntur: qd' niſi forte meruerint: & in humanũ eſt: re ſpectu coium officiorũ: & tum ipſi q dicit inutile: nam idem iuris reſponſuris datur: tũ cauſæ contrariũ: quia plane aduerſarii fiũt & inimici: & quãtulucũq; iis uitiũ eſt: cõtumelia augetur. Super om nia perit illa que plurimũ oratori & auctoritatis & fidei affert mo deſtia: ſi a uiro bono in rabulam latratorẽmq; conuertitur: compo ſitus non ad animum iudicit ſed ad ſtomachũ litigatoris. Frequen ter etiam ſpecies libertatis deducere ad temeritatem ſolet: nõ cau ſis modo: ſed ipſis etiam qui dixerunt periculoſam. Nec immeri/to Pericles ſolebat optare: nę quod ſibi uerbũ in mentem ueniret: quo popul⁹ offenderętur. Sed quod ille de populo: id ego de om nibus ſentio: qui tantũdem poſſunt nocere. Nam quæ fortia dum dicuntur uidebantur: ſtulta cum læſerunt uocantur. Nũc quia ua rium fere propoſitum agentium fuit: & quorundam cura tardita/tis: quorundam facilitas temeritatis crimine laborauit: quem cre/dam fore in hoc oratoris modum: tradere non alienum uidetur. Affert ad dicendum curæ ſemper quantum plurimum poterit: ne que enim ſolum negligentis & mali: & in ſuſcepta cauſa perfidi ac proditoris eſt peius agere quam poſſit. Idęoq; ne ſuſcipiendæ qui dem ſunt cauſę plures: quã quibus ſuffecturũ ſę ſciat. Dicet ſcripta

quã res patiatur plurima. Et ut Demosthenes ait: si cõtiget & sculpta: sed hoc aut primæ actões: aut quæ in publicis iudiciis post interiectos dies dant permiserit. At cũ protinus respõdendũ est: oia parari nõ possũt: adeo ut paulo minus prõptis ẽt noceat scripsisse: si alia ex diuerso q̃ opinati fuerint occurrerint. Inuiti. n. recedũt a præparatis: & nota actiõe respiciũt: requruntq; nũ aliq̃d ex illis iter uallis: atq; ex tẽpore dicẽdis inseri possit: qđ si fiat nõ cohæret: nec cõmissuris mõ ut in opere male iũcto hiãtibus: sed ipsa coloris inæqualitate detegit. Ita nec liber est ĩpetus: nec cura cõtexta: & utrũq; alteri obstat. Illa. n. quæ scripta sunt retinẽt animũ: nõ sequũtur Itaq; in his actõibus omni ut agricolæ dicũt pede stãdũ est. Nam cũ in ꝓpositõe ac refutatõe cã cõsistat: quæ nostræ partis sunt: scripta eẽ possunt: quæ ẽt respõsurũ aduersariũ certũ ẽ. Est. n. aliq̃do certũ pari cura refellũtur. Ad alia unũ parũ afferre possumus: ut cãm bene nouerim⁹: alterũ ibi sumere: ut dicẽtẽ aduersariũ diligẽter audiamus: licet tamẽ ꝓcogitare plura: & aĩum ad oẽs causas exponere. Idq; est tutius stilo: quo facilius & omittit cogitatio: & trãsfertur: sed siue in respondẽdo fuerit subito dicẽdũ: siue quæ alia ita exegerit rõ: nũq̃ pressũ ſe ac depressũ credet orator: cui disciplina & studiũ & exercitatio dederit uires ẽt facilitatis: quẽq; armatum sẽper: ac uelut in procinctu stãtẽ: nõ magis ũnq̃ in cãsis oratio: q̃ in rebus quotidianis ac domesticis sermo deficiet: nec se unq̃ ꝓp hoc oneri subtrahet: mõ sit causæ discẽdæ tẽpus: ná cætera semp sciẽt.

De genere dicendi.

Vpe est ut dicã de genere orõnis: hic erat propositꝰ a nobis in diuisiõe prima locus tertius: nã ita ꝓmiserã me de arte: de artifice. de opere dicturũ. Cũ sit aũt rhetorices atq; oratoris opus orõ. pluresq; eius formæ sicut ostendã: ĩ omnibꝰ iis & ars est & artifex: plurimũ tamẽ inuicẽ different: nec solũ spẽ: ut signũ signo: & tabula tabulæ: & actiõi actio: sed genere ipso: ut a græcis tuscanicæ statuæ: & asiamus eloquẽs attico. Suos aũt hæc operũ genera: q̃ dico: ut auctores: sic ẽt amatores habẽt: atq; ideo nundũ est perfectus orator: ac nesio an ars ulla nõ solũ quia aliud in alia magis eminet: sed q̃ nõ una omnibus forma placuit: partim conditõe uel tẽporũ uel locorũ: partim iudicio cuiusq; atq; ꝓpositio: primi quorũ quidẽ opa: nõ uetustatis mõ gratia uisenda sunt: clari pictores fuisse dicuntur Polygnotus atq; Aglaophõ: quorũ simplex color tam sui studiosos adhuc habet: ut illa ꝓpe rudia ac uelut futura mox artis primordia: maximis: qui post eos extiterũt auctoribus præferantur: proprio quodam intelligendi modo: ut mea opinio fert: ambitu. post Zeusis atq; Parrhasius: nõ multum ætatẽ distantes. circa peloponnesia ambo tempora. Nam cũ Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem inuenitur. plurimum qui: aut unde regatur inueniri potest quare aliter legẽdũ esse nemo nõ uidet: Ita fiet aptus: si nũc ut sit aduerbium tpis nõ hũc legerimus: & q addita a littera scribetur: hoc mõ. Nũc quia uariũ fere ꝓpositũ agentiũ fuit: & quorũdã cura tarditatis.

Quuorundã facilitas temeritatis crimine laborauit: quẽ credã fore in hoc oratoris modũ: tradere non alienũ uidet. Sed siue respõdẽdis fuerit subito dicendũ: siue q̃ alia ita exegerit rõ: nunq̃ pssum se hac deprehẽsũ credet orator: quũ disciplina & studiũ & exercitatio dederit uires ẽt facilitatis. Deprauatũ etiã hũc locũ qdam ita emẽdãt. Illud. n. participiale nomẽ respõdẽdis expũgũt: & respõdendo addita ꝓ positione in legũt: ꝓterea pro ea coniũctione quũ: hoc pronomẽ cui locandũ arbitrãtur: & hoc mõ legũt. Sed siue in respondendo fuerit subito dicẽdũ siue q̃ alia ita exegerit ratio: nunq̃ pressum ac depressum credet orator: cui disciplina & studium & exercitatio dederit uires etiã facilitatis.

Vpe est ut dicã de genere orõnis: hic erat ꝓpositus a nobis in diuisiõe prima locus tertius: Totidẽ fere ingeniorũ spẽs eẽ. quot corporũ formas cõspicimus. Hinc docet Fabius uarias ẽt in oratione spẽs: q ũ orõ differat nõ solũ specie: ut actiones actio. sed etiam genere: ut asian⁹ attico: Suos autem amatores habere hæc genera: ut etiam in pictis tabulis dicit euenire.

Clari pictores dicuntur fuisse polygnotus atque aglaophon: quorum

simplex'co'or:tam studi osos sui adhuc habet: ut illa prope rudia ac uelut futura mox artis primordia:maximis q post eos extiterūt:auctoribus prę ferātur: Polygnotus thasius nō agesima olympiade floruit: hic primus mulieres lucida ueste pinxit capita earū uictis uersicoloribus opuit: pōtimūq pictur æ primusco tulit. Huius tabula erat i porticu pōpeii: que ante curiā eius fuerat. Delphis ædē pinxit Athenis porticū q poetile uocat gratuito: eadem olympiade clarus etiam fuit aglaophō:ut scribit Pli. Similis in statutis differentia:nā & duriorā & tuscanicis proxima Calon atq Egesias Lami frigida calamis molliora adhuc supra dictis Myron fecit. Quę nā sit ista i statutis differētia nequaq̄ intelligo. Sed Statuis.t.erasa legēdū est. Secūdus ēt locus emendādus uidet: nā ubi lami legitur culpa librariorū: cōtinuēdę lūt hæ duę particulę: iam minus:& ita legetur: Similis in statutis differentia: nam & duriora & tuscaniis proxima calon atq Egesias: iam minus frigida calamis:molliora adhuc supradictis Myron fecit. Videtur autem hoc sumptum ex cicerone in libro de claris' oratoribus:cuius uerba hęc sunt Quis.n. eorū qui hęc minora animaduerterunt: on intelligit Canachi signa rigidiora esse: quam ut imitētur ueritatē. Calamidis dura illa quidē. Sed tamē molliora. quae Canachi.

arti addiderunt. Quorum prior luminū:umbrarūq inuenisse rationem:secundus examinasse subtilius lineas traditur. Nam Zeuxis plus membris corporis dedit:id amplius atq angustius ratus: atq ut existimant Homerum secutus:cui ualidissima quæq forma etiam in fœminis placet. Ille uero ita circūscripsit omnia ut eū legum latorem uocēt:quia deorum atq heroū effigies:quales ab eo traditæ cęteri tanq̄ ita necesse sit sequuntur. Floruit autem Circa Philippum & usq ad successores Alexandri pictura pręcipue: sed ex diuersis uirtutibus:nam cum Protogenes ratione: Pamphilus ac Melanthius facilitate. Antiphilus concipiendis uisionibus:quas φαντασιας uocāt Theon samius ingenio & gratia:quā ipse in se maxime iactat. Apelles est prestantissimus. Euphranorem admirandum facit:q & cæteris optimis studiis inter pcipuos. & pingēdi fingendiq idem mirus artifex fuit. Similis in statuis differentia. nām & duriora & tuscanicis proxima Calō atq Egesias: Iam minus frigida calamis: molliora adhuc supradictis Myrō fecit: Diligētia ac decor in Polycleto supra cęteros:cui q̄q̄ a plerisq tribuatur palma:tamen nę nihil detrahatur decesse pondus putāt. Nam ut humanæ formæ decorem addiderit supra uerum:ita nō expleuisse deorum auctoritatem uidetur:quin ætatem quoq gratiorem dicitur refugisse nihil ausus ultra læues genas: atq Polycleto defuerūt. Phidiæ atq Alcamēi dantur: Phidias tamen diis q̄ hominibus efficiendis melior artifex traditur. In eboręue ro longe citra emulum uel si nihil nisi Mineruam athenis:aut Olympium in elide Iouem fecisset:cuius pulchritudo adiecisse aliquid etiam receptæ religioni uidetur:adeo maiestas operis deum æquauit. Ad ueritatem Lysipum & praxitelem accessisse optime affirmant. Nam demetrius tanquam nimius in ea reprehenditur: & fuit similitudinis quam pulchritudinis amantior. In oratione uero si species intueri uelis:totidem penę reperies ingeniorum:quot corporum formas:sed fuerūt quędam genera dicendi conditione temporum horridiora: alioquin magnam iam uim ingenii prę sferentia. Hinc sunt Lelii: Africani:Catones:Gracchiq: quos tu licet Polignotos uel Calones appelles: Mediam illam formam teneant. L. Crassus. Qu. Hortensius: tum deinde efflorescat non multum inter se distantium tempore oratorum ingens prouētus. hinc uim Cęsaris:indolem Cælii:subtilitatem Calidii:grauitatem Bruti. acumē Sulpitii: acerbitatem Cassii:diligentiam Pollionis: dignitatem Messalę:sanctitatem calui reperimus. In his etiā quos ipsi uidimus copiam Senecæ:uires Africani:maturitatem Afri.iucunditatem Chrispi:sonum Trachali:elegantiā Secundi. At. M. Tullium non illum habemus Euphranorem circa plurium artiū species prestantem:sed in omnibus quæ in quoq laudantur emi-

nentissimum? Quem tamen & suorum homines temporum in cessere audebant: ut timidiorem: & Asianum: & redundantem: & in repetitionibus nimium: & in salibus aliquādo frigidum: & in compositione fractum exultātem: ac pene quod procul absit uiro molliorem. Postea uero quam triūuirali proscriptione consumptꝰ est passim qui oderant: qui inuidebant: qui æmulabantur: adulatores etiam presentis potentiæ non responsurum inuaserunt. Ille tamen qui ieiunus a quibusdā atq; aridus habetur: non aliter ab ipsis inimicis male audire: q̄ nimiis floribus & ingenii affluentia potuit: falsum utrūq; sed tamen illa mentiendi proprior occasio præcipue uero pressērunt eum: qui uideri atticorum imitatores concupiebāt. Hæc manus quasi quibusdam sacris initiata: ut alienigenam: & uirum superstitiosum deuinctumq; illis legibus insequebātur. Vnde nunc quoq; arridi & exuci & exanguens. Hi sunt. n. qui sue imbecillitati sanitatis appellationem: quæ est maxima contraria obtendant: qui quia clariorem uim eloquentiæ uelut solem ferre non possunt: umbra magni nominis delitescunt: quibus quia multa & pluribus locis Cicero ipse respondit: tutior mihi de hoc differēdi breuitas erit. Et antiqua quidem illa diuisio inter atticos atq; asianos fuit: cum illi pressi & integri: Contra inflati illi & inanes haberentur. In his nihil superflueret: illis iudicium maximum ac modus deesset. Quod quidem quorum & sancta est: hoc putant accidisse: quod paulatim sermone græco in proximas asiæ ciuitates influente nondum satis periti loquendi facundia cōcupierint: Ideoq; ea quę proprie signari poterant circuitu cœperint enuncia re: ac deinde in eo perseuerauerint: mihi autem orationis differentiam fecisse & dicentium & audientium naturæ uidentur: quod atticī limati quidem & emuncti: nihil inane aut redūdans ferebant. Asiana gens tumidor alioquin & iactantior uaniore etiam dicendi gloria inflata est. Tertium mox qui hæc diuidebant: adiecerunt genus rhodium: quod uelut medium esse atq; ex utroq; mixtum uolunt. neq; enim attice pressi: neque asiane sunt abundātes: ut aliquid habere uideantur gentis: aliquid: auctoris. Aeschines enim qui hunc exilio delegerat locum: intulit eo studia athenarum: quę uelut fata quędam cęlo terraq; degenerant. saporem illum atticū peregrine miscuerunt. Lenti ergo quidam ac remissi: non sine põdere tamen: neq; fontibus puris. neque torrentibus turbidis: sed lenibus stagnis similes habentur. Nemo igitur dubitauerit longe eē optimum genus atticorum: in quo ut est aliquid inter ipsos commune idest iudicium acre tersumque: ita ingeniorum plurimę formæ. Quapropter mihi falli multum uidentur: qui solos esse atticos credunt tenues & lucidos & significantes: sed quadam eloquētiæ frugalitate contentos: ac semper manum intra pallium contij

Sed fuerūt quedā genera dicendi: sed conditione tēporū horridiora alioqui iā magnā uim ingenii prese ferentia. Totū fere hoc caput sūptū uidetur ex cicerone declaris oratoribus itaqueille quū de genere dicēdi differit: ita scribit: Cur igit lysias & hyperides amatur quū penitus ignoretur cato: Antiquior ē huius sermo & quedā horridiora uerba: ita. n. tū loquebantur: id muta: qđ tamē ille ñ potuit: & ad de numeros: & aptior sit oratori: ipsa uerba cōpone: & q̄si coagmenta: qđ ne græci qdē: ueteres fac titarūt iā neminē antepones Catoni. Hæc manus q̄si quibusdā sacris initiata: ut alienigenā & uirum superstitiosum: deuinctūq; illis legibus insequebātur? unde nunc quoq; arridi & exuci & exangues. Magna sper fuit in uidētiū turba geminodē te aliorū famā detrahēti um: unde Cicero eloquētiū facile princeps: detractione nō carut: nā tacitus scribit Ruffum carpsisse ciceronē tāq; superfluentem & loq̄cem. De quo etiā Plini in epistolis Satirus ruffus inquit: cui est cū cicerone æmulatio: & qui nō cōtentus est eloquētia sęculi nostri & Iuuenalis: Ruffum q tociēs ciceronē alobroga dixit: Brutus appellabat ciceronē elumbē & mollē: Caluus uero attritū: & exanguē. Et antiqua quidē illa diuisio ī ter atticos atq; asiāos, fuit quin ii pressi & integri Contra inflati illi & inanes haberent. Cice. quoq; i li. de claris orato. docet hāc atticorū atq; asianorū fuisse eloquentiam his uerbis: Nā ut semel e

pyrrheo eloquentia euecta est: omnes peragrauit insulas: atq; ita peregrinata tota asia est: ut se externis obti/neret moribus: omnēq; illā salubritatē atticæ ditionis & q̄si sanitatē perderet: ac loqui pene desciscere: Hinc asiatici oratores nō cōtēnendi quidem, nec sceleritate nec copia: sed parū pressi: & nimis redundātes: Rhodii saniores: & atticorū simīliores: Tria ergo colligit Fabius fuisse dicēdi genera: atticū: Asianū & Rhodium.

Transeo plurios Lycurgum: Aristogitōa: & diis priores Isæum: Antiphontē: quos ut hoies inter se gene/re dissimiles, differentes dixeris specie. Nusquā legi Isæū & Antiphontē diis priores fuisse, neipsum qdē fabiū le/gisse arbitror: Isæus.n.& antiphon nō ātē deos fu/ere: sed tēpore demosthe/nis: cui? alter isæus etiam p̄ceptor fuit. quānis Pla/tonē quoq; audierit. His igit̄.d.erasa legendū est: ut eos dicat fabius prio/res fuisse lycurgo & ari/stogitone. Quid deni q; demostenes: nōne cun/ctos illos tenues & circū/spectos, sublimitate: ui: i/petu: cultu: cōpositiōe su/perauit. Quid cicero d demostene dicat: hoc in loco scribendū eē duxi. Nā plane quidē pfectē: & in quo nihil admodū desit demostenē facile di/xeris. Nihil acute inueni/ri potuit i eis causis quas scripsit: nihil subdole: ni/hil nersute: quod ille non uiderit: nihil subtiliter di/ci: nihil presse: nihil enu/cleate: quo fieri possit ali/quid limatius: nihil con/tra grāde: nihil incitatū: nihil ornatū: ul' uerborū grauitate: uel sentētiarū: quo quicq; esset elatius.

Quid periclea, simile ne credimus lysiacæ gra/cilitati: quē fulminib9 & cœlesti fragori cōparant Comici: dū ille cōuicien/tur. Corrigēdus est ēt hic lo/us: falso.n.ille scribit̄: qū illi legēdū sit: ut ad pi/clis detractores & iuidos referatur. qđ cicero ēt si/gnificaī uidet̄ his uerbis. Istorū.n iudicio: si solū il/lud est atticū: ne pericles qdem dixit attice: cui pri/mæ sine controuersia de/ferebant̄. Qui si tenui ge/nere uteretur nūq; ab ari/stone poeta fulgere: to/nare: permiscere grēciam dictus esset.

nçntes. Nam quis erit hic atticus? sit Lysias, hunc enim amplectū/tur amatores istius nominis modū. Non igitur iam usque ad Coc/cum: & antocidem remittemur. Interrogarę tamen uęlim an So/crates atticę dixerit: nihil enim tam est Lysiæ diuersum negabunt. At eius schola principes oratorum dedit. Queratur similius ali/quid Hyperides atticus certe. At plus indulsit uoluptati. Transeo plurimos Lycurgum Aristogitona: & iis priores Isęum: Antiphō/tem: quos ut hominęs inter sę genere dissimiles: differentes dixe/ris specie. Quid illę cuius modo fecimus mentionem Aeschynes? nonne iis latior & audentior & excelsior? Quid denique Demost/henes? nonne cunctos illos tenues & circunspectos sublimitate: ui: impetu: cultu: compositione superauit? non insurgit locis? non figuris gaudet? non translationibus nitet? non oratione ficta dat ta/centibus uocem? non illud iusiurandum per cæsos in marathone ac salamine pro pugnatores rei.p. satis manifęsto docet præceptō/rem eius Platonem fuisse? Quem ipsum: num asianum appellabi/mus plerunque instinctis diuino spiritu uatibus cōparandum? Q uid periclea? similem ne credimus lysiacæ gracilitati: quem ful/minibus & cęlesti fragori comparant comici: dum illi conuicien/tur? Quid est igitur cur in iis demum: qui tenui uenula per calcu/los fluunt atticum saporem putent? ibi demum thymum redolere dicant: quos ego existimo: si quod in iis finibus uberius inuenerint solum: fertiliorem ue segetem, negaturos atticam esse: quod plus/quam acceperit seminis reddat. Q uia hanc eius terræ fidem Me/nander eludit. Ita nunc siquis nunc ad eas Demosthenis uirtutes: quas ille summus orator habuit: tamen quæ defuisse ei: siue ipsius natura: siue lege ciuitatis uidentur adięcerit: ut affectus concitati/us moueat: audiam dicentem: non fecit hoc Demosthenes: & si/quid exierit numeris aptius fortasse non possit. Sed tamen siquid exierit: non erit atticum. Melius de hoc nomine sentiat: credantq; attice dicere essę optimę dicere: atque in hac tamen opinione per/seuerantes grecos magis tulerim: latina mihi facundia: ut inuen/tione: dispositione: consilio: cęteriśque huius generis artibus simi/lis grecæ ac prorsus discipula eius uidetur: ita circa rationem elo/quendi uix habere imitationis locum: namque ipsis est statim so/nus durior: quando & iucundissimas ex grecis litteras non habe/mus uocalem alteram consonantem: quibus nullæ apud eos dul/cius spirāt: quas mutuari solęmus: quotiens illorū noibus utimur.

Q uod cum contigit:nescio quo modo hilarior:protinus renidet oratio:ut in Zephyris zopyrisq; quæ si nostris litteris scribantur: surdū quidem & barbarū efficient sonū:& uelut in locū earum succedunt tristes & horridæ:quibus gracia caret. Nam & illa quæ sexta est nostrarum pene non humana uoce:uel omnino nō uoce potius inter discrimina dentiū efflanda ẽst:quæ etiā cū uocalem proximā accipit:quassa quodāmodo utiq; quotiens aliquā consonātem frangit:multo fit horridior. Aeolicæ quoq; litteræ qua seruū ceruūq; dicimus:etiā si forma a nobis repudiata est:uix tamen nos ipsa persequitur:Duras & illa syllabas facit:quæ ad coniungendas demū subiectas sibi uocales est utilis:alias superuacua ut equos ac equū scribimus:cū ipse etiā uocales duæ efficiāt sonū: qualis apud grẽcos nullus est:ideoq; scribi illorū litteras non potest. Quid qđ pleraq; nos illa quasi mugiente littera cudimus in qua nullum grẽcæ uerbum cadit? At illi enim iucundam & in fine prẽcipue quasi timentem illi⁹ loco ponunt.quæ est apud nos rarissima in clausulis. Quid quod syllabæ nostræ.b.litteram &.d.innituntur?adeo aspere ut plerique non antiquorum quidem:sed tamen ueterū molirẽ tentauerint non solū aduersa pro dicendo:sed & in propositione.b.litteræ absonam:& ipsam.f.subiiciendo. Sed accentus quoque cum rigore quodam:tum similitudine ipsa minus suaues habemus:quia ultima syllaba nec acuta unq̃ excitatur:nec flexa circunducitur.sed in grauem uel duas graues cadit semper. Itaq; tanto est sermo grẽcus latino iucundior:ut nostri poetæ quotiens dulce carmen esse uoluerunt:illorum id nominibus exornent. His illa potentiora q; res plurimæ carẽt appellationibus:ut eas necesse sit transferre aut circūire:etiam in his quę dānata sunt summa paupertas:in eadem nos frequentissime reuoluit. At illis non uerborum modo:sed linguarum etiam inter se differẽtium copia. Quare qui a latinis exigit illam gratiam sermonis attici.det mihi in loquendo eadem iucunditatem & parem copiam. Quod si negatū est sententias aptabimus iis uocibus quas habemus nec rerum nitiam tenuitatem.ut non dicam pinguioribus certe uerbis miscebimus.ne uirtus utraq; pereat ipsa confusiõe. Nā quo minus adiuuat sermo:rerum inuentione pugnandum est:sensus sublimes uarii ẽruantur:permouendi omnes affectus erunt. Oratio translationum nitore illuminanda est.non possumus ẽsse tā graciles simus fortiores.subtilitate uncimur.ualeamus pondere: proprietatis penes illos est certior copia:uincamus ingenio:grẽcorū etiā minora sucs portus habent:nos plerunq; maioribus uelis moueamur:ualidior spūs sinus nostros tendat:non tamen alto semper feremur.nā & littora interim sequenda sunt:illis facilis per quelibet uada accessus. Ego aliquid non multo tamē altius in quo mea cymba non cō

Quod quando contingit: nescio quo modo hilarior protinus renudet oratio:ut in Zephyris:zopyrisque. Quo modo hoc in loco renudet uerbum positum est: quando nihil ad rem faciat. Emendabitur enim si renidet:non renudet legimus. Significat enim renidere lætum eẽ & florẽtem:quo uerbo frequẽter utitur Macrobius in saturnalibus.

Prorſus tamen omittenda pars hæc oratiõis Sed exigenda ut optime poſſumus: poſſumus aũt rerũ modo: & in iudicio eſſe ſimiles: Verborũ gratia: quã in ipſis nõ habemus: extrinſecus cõcidẽda eſt: Deprauatã eſſe lectionẽ aſſignatã quis nõ uidet: Nõ enim negandi aduerbiũ poſt tamẽ poſitũ: & cõdienda participiũ pro cõcidenda: illuſtrẽ fabii ſenſum & orationem reddet.

Non ſcipio: Lęlius: Cato in loquendo uelut attici romanorũ fuerũt: quãta fuerit Scipiõis: læliі: & Catõis facũdia docet etiã. M. Tulli⁹ ita ſcribẽs: Sed. C. Lęlius & P. Africanus imprimis eloquẽtes: quorũ extãt oratiões: ex quibus exiſtimari de ingeniis oratorum poteſt: Catone quis grauior i laudãdo: acerbior in uituperãdo: In ſententiis argutior: in docendo ediſſerẽdoq; ſubtilior: referte ſunt oratões amplius centũ quinquaginta: quas quidẽ adhuc inuenerim & legerim: & uerbis: & rebus illuſtribus.

Vtetur iis quoq; adiutoriis: q̃ ab eadẽ ſunt nobis neceſſa natura: Nam lacertos excitatiõe cõſtringere: & augere uires: & caloreꝫ trahere naturale ẽ. Obſcurior ſenſus uideꝫ deprauatiõe huius dictionis neceſſa: Emẽdabiꝫ igitur ſi cõceſſa: nõ neceſſa legerim⁹: deinde & copula poſt nã ponẽda eẽ uidetur hoc mõ: Vteꝫ iis quoq; adiutoriis que ab eadẽ ſunt nobis conceſſa natura: nã & lacertos excitatõe cõſtringeꝫ: & augere uires: & caloreꝫ trahere naturale eſt.

ſidat inueniam. Neq; enim ſi tenuiora hęc ac preſſiora: græci melius: in eoq; uincimur ſolo: Et ideo in comœdiis: non contendimus. Prorſus tamẽ non omittenda pars hęc orationis: ſed exigenda ut optime poſſumus: poſſumus aũt rerũ modo & in iudicio eſſe ſimiles. uerborũ gratia quã in ipſis non habemus extrinſecus conducẽda eſt. at non in priuatis & acutis: & non aſper & nõ indiſtinctus & nõ ſupra modũ elatus. M. Tullius? nõ in. M. Callidio inſignis hæc uirtus? non Scipio: Lęlius: Cato in loquendo: uelut attici romanorũ fuerunt: cui porro non ſatis eſſe: quo eſt melius nihil poteſt? Ad huc quidã nullã eſſe naturalẽ putant eloquentiã: niſi quæ ſit quotidiano ſermoni ſimillima quo cũ amicis: cõiugibus: liberis: ſeruis: loquimur contenti promere animi uolũtatẽ: nihilq; accerſiri & elaborati requirentes quicquid huc ſit adiectũ: id eſſe affectionis: & ambitioſę in loquendo iactantiæ: remotũ a ueritate: fictũq; ipſorũ gratia uerborũ: quibus ſolũ natura ſit officiũ attributũ ſeruire ſenſibus: ſicut athlętarum corpora: etiã ſi ualidiora fiant exercitatione & lege quadã ciborũ: non tamen eſſe naturalia: atq; ab illa ſpecie quæ ſit conceſſa hoibus abhorrere. Quid. n. inquit attinet circui/tu res oſtendere: & tranſlationibus. i. aut pluribus: aut alienis uerbis? cũ ſua cuiq; ſint aſſignata noia. Deniq; antiquiſſimũ quẽq; maxime ſecundũ naturã dixiſſe cõtendunt: mox poetis ſimiliores extitiſſe: etiam ſi partius: ſimili tamen ratione falſa: & impropria uitute dicentes: q; in diſputatione non nihil ueri eſt: ideoq; nõ tã procul q̃ fit a quibuſdã recedendũ aut propriis atq; cõmunib⁹: Siquis tamen ut in locõ dixi cõpoſitionis ad neceſſaria: quibus nihil min⁹ eſt: aliquid melius adiecerit: nõ erit hac calũnia reprehendendus: nam mihi aliam quandam uidetur habere naturam ſermo uulgaris. aliam uiri eloquentis oratio: cui ſi res iudicare modo ſatis eſſet: nihil ultra uerborum proprietatem elaboraret: ſed cum debeat delectare. mouere. in plurimas animum audiẽtis ſpecies impellere: utetur iis quoq; adiutoriis: quæ ab eadem ſunt nobis conceſſa natura. Nam etiam lacertos excitatione conſtringere: & augere uires: & calorem trahere naturale eſt. Ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur: & eloquendo dulcis magis. Quod ſi non euenirẽt omnes pares eſſent: & idem omnes deceret: At loquuntur: & ſaluant perſonarum diſcrimen: ita quo quiſq; plus efficit dicendo: hoc magis ſecundum naturæ eloquẽtiam dicit. Qua propter nę illis quidem nimium repugno: qui dandum putant nõ nihil eſſe temporibus atq; auribus nitidius aliquid atq; affectibus poſtulantibus. Itaq; nõ ſolũ ad priores me Catonem Gracchoſq; ſed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto: Atq; id feciſſe. M. Tullium uideo: ut cum omnium utilitati: tum partem quandã delectationi daret: cum & ipſam ſe rem agere diceret. Agebat

autem maxime litigatoris. Nã hoc ipso proderat qđ placebat: ad cuius uoluptates nihil equidem qđ addi possit inuenio: nisi ut sẽ sus nos quidem dicamus plures. neq; n. fieri põt salua tractationẽ causæ & dicendi auctoritate. si non crebra hęc lumina: & continua fuerint: & inuicem offecerint. Sed me hactenus cedentẽ nemo in/ sequatur: ultra do tempori ne crassa toga sit. nõ serica: ne intõsum caput: non smaragdus atq; annuli centũ sint cũ eo: qđ si non ad lu xuriam ac libidinem referas: eadem specioſiora quoq; sint quę ho nestiora: Cęterum hoc qđ uulgo sententias uocamus: ueteribꝰ p/ cipueq; grẽcis in usu non fuit: Apud Ciceronem enim inuenio dũ rem contineant & copia redũdent: & ad uictoriam spectent: quis utile neget? feriũt animũ. & uno ictu frequẽter impellunt: & ipsa breuitate magis hęrent & dictione persuadent. Ac sunt q hęc exci tatiora lumina etiam si dicere permittant: a componendis tamen orationibus excludenda arbitrent. Q uo circa mihi ne hic q̃dem locus intactus est omittendus: q; plures eruditorũ aliam esse dicẽ/ di rationem: aliam scribendi putauerũt: ideoq; in agendo clariſſi/ mos quosdã nihil posteritati mãsuriſq; mox litteris reliq̃sse. ut Pe riclem & Demadẽ. rursus alios ad cõponendũ optimos: actionibꝰ idoneos non fuisse. ut Isocratẽ: pręterea in agẽdo plus impetũ ple rũq; & petitas uel paulo licentius uoluptates. Cõmouendos enim esse docendosq; animos imperitorum. At quod libris dedicatur. & in exemplum redditur: tersum ac limatum: & ad legem ac re/ gulam compoſitum esse oportere. quia ueniat in manus doctorũ: & iudices artes habeat artifices quin illi subtiles ut similes ac multi persuaserunt magistri παρασκευὰς dicendo ἐνθυμήματα scriben do esse altius tradiderunt: mihi unum atq; idem uidetur bene di/ cere ac bene scribere: neque aliud esse oratio scripta: q̃ monumen ta actionis habitæ. Itaq; nullas non ut opinor debet habere uirtu/ tes: dico non uitia. nam imperitis placere aliquando quæ uitioſa sunt scio: quo differẽt igitur? quod si mihi des cõsilium iudicium sapientum: per quam multa recidam ex orationibus: non cicero/ nis modo: sed etiam eius qui est strictior multo Demosthenis: nę/ que enim affectus omnino mouendi erunt: nec aures delectatio/ ne mouendæ: cum etiam præmium superuacuum esse apud tales Aristoteles existimet. Non enim trahentur iis illi sapiẽtes: proprie & significãter rem indicare probatione colligere satis est. Cum ue ro iudex detur: aut populus: aut ex populo: laturique sententiam indocti sępius atque interim rustici: omnia quæ ad optinendum quæ intendimus prodesse credimus: adhibenda sunt ea quæ & cũ dicimus promenda: & cum scribimus ut doceamus: quomodo di ci oporteat: an Demosthenem malle sic egisse ut scripsit: aut Cice/ ronẽ: aut eos præstãtissimos oratores alia q̃ scriptis cognoscimus:

Ac sunt qui hæc exci/ tatiora lumina etiã si di/ cere permittant: a cõpen dis tñ orationibus exclu dẽda arbitrentur: pudet me per hæc etiam minu/ tissima pcurrere: sed qñ dubiũ reddũt legẽtis ani mum: deprauatum hunc quoq; locum emendẽ quod tum fiet si a cõpen dis orationibus nõ com pẽdis legerim ne uidea/ tur a cõpendium nomẽ deduci detractione i lit terę. Ideoq; in agẽdo cla rissimos quosdam nihil posteritati: mansurisque mox litteris reliquisse: ut periclem & demadẽ: rur sus alios ad componen/ dum optimos: actiõibꝰ idoneos nõ fuisse: ut Iſo cratem. Quod demades nihil scriptum reliquerit ostẽdit etiam Cicero his uerbis. Huic hypides p/ ximus & Eschynes fuit: & Lycurgus: & Dinar chus: & is cuius nulla ex tãt scripta Demades: alii quę plures & pauloante extitit igitur iam senibus i lis quos paulo ante di/ ximus Isocrates: cuꝰ do mus cunctę græciæ quasi ludus quidam paruit: at/ que officinam. Magnus orator & perfectus ma/ gister: quanq; forensi lu/ cę caruerit. Intraq; pari etes aluit illam gloriam: quã nemo qdẽ postea ẽ meo iudicio cõsecutus.

Ideoq; instandũ iis q̃ placere intellexeris: resi/lendum ab his quę nõ re cipient: sermo ipse q̃ fa/ciſe iudicem doceat optã dus: nec id mirũ ſit quũ etiã teſtium perſonis ali/qua mutentur: prudẽter enim q̃ quũ iterrogaſſet ruſticum teſtẽ: at amphi on negat. Sigs hunc lo cum non fateatur eſſe le prauatum: eum ego cęcũ & litterarum exptẽ pror ſus arbitr ibor: qs enim non uidet reſiliendum a ſalio non a ſileo cõpoſi tum legendũ eſſe: & ſim plici l ſcribendum: error eſt etiam i poſtrema par te loci aſſignati: ná ubi le gitur ac amphion negat legendum eſt anphiona noſſet: poſtea ſubiungẽ/dum negat: ut ruſticus re ſpondeat: ſe non noſcere amphiona. Lenior ta/men & amnis lucidus q buſdam exemplarib⁹ ſic legitur: lenior tamen: ut amnis lucidus quidam.

Nam & Homerus bre uem quidem animi iucũ ditatem & propriam (id enim ẽ nõ errare uerbis) & carentem ſuperuacuis eloquẽtiam Menelao de dit. Idem his uerbis tra/dit Cicero Menelaũ ip/ſum dulcem illum quidẽ tradit Homerus, ſed pau ca dicentem.

melius ęgerunt igitur an peius. nam ſi peius ſic potius oportuit di ci ut ſcripſerunt: ſi melius ſic oportuit ſcribi ut dixerũt. Quid er/go ſemper ſic aget orator: ut ſcribit. ſi licebit ſemper: quod ſi impe diant breuitatem tęmpora a iudice datã: multum ex ęo quod po tuit dici reciderunt: editio habebit omnia. Quæ autem ſecun/dum naturam iudicantium dicta ſunt: non ita poſteris tradentur: ne uideantur propoſiti fuiſſe non temporis: nam id quoque plu/rimum refert quo modo iudex audire uelit: atque eſt uultus ſæ/pe ipſe rectus eſt dicentis: ut Cicero prędcepit. Ideoque inſtan/dum iis quæ placere intellexeris: reſilendum ab iis quæ non reci/pientur: ſermo ipſe qui facilę iudicem doceat optãdus: nec id mi rum ſit: cum etiam teſtium pęrſonis aliqua mutentur: prudenter ęnim qui cum interrogaſſet ruſticum teſtem: an Amphiona noſ ſet: negat: & detraxit aſpirationem breuiauitque ſecundum eius nominis ſyllabam: & ille eum ſic optime norat, huiuſmodi caſus efficiunt: ut aliquando dicatur aliter quam ſcribitur: cum di/cęre quomodo ſcribendum eſt non licet. Altera eſt diuiſio quæ in tres partes & ipſa diſcedit: qua diſcerni poſſe etiam recte di/cendi genera inter ſe uidentur namque unum ſubtile quod ἰσχνὸν καὶ λοιον uocant: alterum grande atque robuſtum: quod con/ſtituunt ἄκρον tertium alii mędium ex duobus alii floridum: namque id ἀνθηρὸν appellant addiderũt: quorũ tamen ea fere ra tio eſt: ut primũ docendi: ſecũdum mouendi: tertiũ illud utrocũq; nomine delectandi. ſiue aliud interconciliandi prędſtare uidetur of ficium in docendo autem acumẽ: interconciliando lenitas: in mo/uendo grauitas uideatur. Itaque illo ſubtili prędcipue ratio narran di probandique conſiſtet: Sed quod ętiam detractis ceteris uirtuti bus ſuo genere plenum: medius hic & tranſlationibus crebrior: & figuris erit iucundior: egreſſionibus amœniis compoſitiõe captus: ſententiis dulcis: lenior tamen ut amnis lucidus quidam eſt: & ui/rentibus utrinq; ſiluis inumbratus: at ille qui ſaxa deuoluat: & pon tem indignetur: & ripas ſibi faciat multus & torrens iudicem uel ni tẽtem contra feret. cogetq; ire qua rapit. Hic orator & defunctos excitabit: ut Apium cęcum: apud hunc & patria ipſa exclamabit. Aliquandoq; Cicę. in oratione cõtra Catilinam in ſenatu alloque tur. Hic & amplificationibus extollęt orationem. & in ſuperlatio/nem quoq; eriget: quæ charybdis tam uorax: & oceanus mediuſſi dius ipſe. nota ſunt enim iam ſtudioſis hęc lumina. hic deos ipſos in congreſſum prope ſuum ſermonemq; deducet. Vos. n. albani tumuli atq; luci. Vos inq̃ alborum obrutæ aræ ſacrorum populi Romani ſociæ & equales. hic iram. hic miſericordiam inſpirabit. hic dicet te uidit & fleuit & appellauit & per omnes affectus tracta tur: hic itaque illuc ſequetur nęc doceri deſiderabit. Quare ſi ex

tribus hic generibus neceſſario ſit eligendum unum quis dubitet hunc preferre omnibus:& ualidiſſimum alioquin & maximis quibuſque cauſis accommodatiſſimum? Nam & homerus breuem quidem animi iucunditatem & propriam. Id enim eſt non errare uerbis:& carentem ſuperuacuis eloquētiam. Menelao dedit quæ ſunt uirtutes generis illius primi. Ex ore Neſtoris dixit dulciorem melle profluere ſermonem. qua certe delectatione nihil fingi maius poteſt. Sed ſi in mare greſſus eſſet:ut in Vlyxe facundiā & magnitudinem illi iunxiſſet cui orationem niuibus hibernis & copia uerborum atq; impetu parem tribuit. Cum hoc igitur nemo mortalium contendet hunc ut deum homines intuebuntur. Hāc uim & celeritatem in Pericle miratur Eupolis. hanc fulminibus Ariſtophanes comparat:hęc eſt uera dicendi facultas. ſed neq; iis tribus quaſi formis incluſa eloquentia eſt. Nam ut inter gracilę ualidum que:tertium aliquid inſtitutum eſt:ita horum interualla ſunt. Atque inter hęc ipſa mixtum quiddam ex duobus medium eſt eorum. Nam & ſubtilis plenius aliquid atq; ſubtilius & uehemēti remiſſius atq; uehementius inuenitur:ut illud lene aut aſcēdit ad fortiora:aut ad tenuiora ſumitur:ac ſi prope innumerabiles ſpecies reperiuntur:quæ utiq; aliquo momento interſe differant:ſicut quatuor generaliter uentos totidem mundi cardinibus accepimus flare. Cum interim plurimi medii:& eorum uarietate regionum ac fluminum proprie deprehenduntur. eademq; muſicis rō eſt:q cū in cithara quinq; conſtituerūt ſonos:plurima deinde uarietatę cōplent ſpacia illa neruorum:atq; iis quos interpoſuerunt:inſerūt alios:ut pauci illi tranſitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam eloquentiæ facies:ſed ſtultiſſimum quęrere ad quam recturus ſe ſit orator. Cum omnis ſpecies quę modo recta eſt habeat uſum:atq; id ipſum non ſit oratoris:q; uulgo genus dicendi uocant. Vtetur enim ut res exiget omnibus:nec pro cauſæ modo ſed pro partibus cauſæ. Nam ut non eodem modo pro reo capitis & in certamine hereditatis:& de interdictis ac ſponſionibus & de certa credita dicet. Sententiarum in Senatu & concionum & priuatorum cōſiliorum ſeruabit diſcrimina:uitam ex differētia perſonarum:locorum:temporumq; mutabit:ita in eadem oratione aliter cōciliabit:non ex iiſdem partibus iram & miſericordiam petet:alias ad docēdum:alias ad monendum adhibebit artis:nō unus color prœmii. narrationis. argumentorum. egreſſionis:perorationis. ſeruabitur. Dicet idē grauiter ſeuere. acriter:uehementer. concitate: copioſę: amare:coſter. remiſſe:ſubtiliter:blāde:leniter: dulciter: breuiter: urbane:nō ubiq; ſimul:ſed ubi pars ibi ſic fiet:cū id pp qđ maxie repertus ē uſus oronis:ut & dicat utiliter:& ad efficiēdū qđ intendit

Sed neq; his tribus q̄ ſi formis eloquentia eſt: hic quidem locus ſic male egitur: Incluſa autem dictione addita:ut in q̄buſdam exemplaribus legit̄:lectio candidior erit legatur hoc modo. Sed neq; his tribus quaſi formis incluſa eloquētia ē.

Nam & ſubtili plenius aliquid atq; ſubtilius: & uehementi remiſſus atq; uehementius inuenitur. Remiſſius legendum eē facile ex ipſo ſenſu apparet. Quum omnis ſpecies quę modo recta ē habeat uſum: atque id ipſe non ſit oratoris pro id ipſe legēdū eſſe id ipſum ſenſus & grammaticæ ratio expoſcit. Fallunt enim plurimi: qui uitioſum & corruptum dicēdi genus: quod aut uerborum licentia reſolutat Pro re ſoluat legendum eſſe reſultat credendū eſt quum ita etiā in quibuſdā exēplarib⁹ cōperiat.

Qualecunq; id quod modo se ipsi posse desperentem habet admiratio nem : quis tam impetus: & obtusus nō uideat desperent legendū esse : nō desperentem . Si infœlix usq; ad ultimum solli citudo persequtur: ac oratorem macerat : & coqt ægre uerba uertēt. Vertē tem & ordo & sen'us legendum esse exposcit: ut ad oratorem ægre uerba uertentem referri possit.

Nitidis ille & sublimis & locuples circūfluenti bus undiq; eloquētiæ co piis imperat. Si nitidus: ut in quibusdam legitur exemplaribꝰ: nos quoq; dixerimus : ut sit nitidus nominatiui non datiu casus: ordo & sensus dii lucidus erit; Scandenti circa ima laboret: sic fere ubiq; legitur: emendabi tur hoc modo si laboret diuiserimus : & uero par ticulæ s interposuerimꝰ ut legatur scandendi circa ima labor est. Simi lis ceteris ratio: in prepo sitio uidetur addi debere ut sit similis i cæteris rō.

His dicēdi uirtuti bꝰ usus orator: In calce opis colligit Fabiꝰ oratorem ualde senē re ceptui canere debere: do cetq; quid ab eo postea a gendum sit. Simul tradit nemini debere mirum ui deri: q; oratorē pluribus disciplinis ornatum esse uelit: ut sit consumatissi mus: quum doceat hoies posse id efficere. qđ exi gat. Sed quia decet hoc quoq; pspicere ne qđ id peiꝰ q̄ fecerit faciant. Le gēdus ē aliter h locꝰ: aut n. qs nō qđ: aut is nō id scribēdū ē: ut ad oratorē referat: faciāt quoq; n erasa legatur hoc modo. Sed decet hoc quoq; p potenter: tum laudem quoq; non do rū mō: sed etiā uulgi con sequantur. Fallūtur. n. plurimi: qui uitiosum & corruptū dicēdi ge nus: qđ aut uerborū licentia resultat: aut puerilibus sententiolis la sciuit: aut in modico tumore turgescit aut inanibus locis bacchat: aut casuris si leuiter excutiantur flosculis nitet: aut precipitia p sub limibus auet: aut specie libertatis insanit: magis existimet popula re atq; plausibile. Quod quidē plecere multis: nec inficior: nec mi ror. Est. n. iucūdioris ac fauorabilis qualiscūq; eloquentiæ: & ducit animos naturali uoluptate uox omnis: neq; aliūde illi per fora atq; aggerem circuli. quo minus mirū est: quod nulli nō agentium pa rata uulgi corona est. Vbi uero quid exquisitius dictū accidit auri bus imperitorum: qualecunq; id quod modo se ipi posse desperēt habet admirationem: neq; immerito: nam ne illud quidem facile est: sed euanescunt hec atque moriuntur comparatione meliorū: ut lana tincta suco citra purpuras placet: at si conferis etiam la cernæ conspectu melioris obruatur: ut Ouidius ait. Si uero iudici um iis corruptis acrius adhibeas: ut succinis sulfura: iam illd quod fefellerat exuat mentitum colorem: & quadam uix enarrabili fœ ditate palleſcat: luceat igitur hec citra solē: & ut quædam exigua animalia igniculi uidentur in tenebris. Denique mala multi pro bāt bona. Neque uero omnia ista de quibus locuti sumus orator optime tantum: sed etiam facillime faciet: neque enim uis summa dicendi esset admiratione digna: si infœlix usque ad ultimum sol licitudo persequitur ac oratorem macerat: & coquit ægre uerba uertentem: & perpendendis coaugumentandisque eius intabescē tem: nitidus ille & sublimis & locuples circumfluentibus undique eloquentiæ copiis imperat: Desinit enim in aduersa niti: quam per uenit in summum: scandenti circa ima labores. Cæterum quan tum processeris mollietur diues & lætius solum: Et quoque hæc iam suprema perseuerantibus studiis euaserit. Inde fructus illabo rati offerunt sese: & omnia sponte perueniunt: quæ tamen quoti die nisi decerpātur arescunt. Sed & copia habet modum: sine quo nihil nec laudabile nec salutare est: Et nitor ille cultum uirilem: & inuentio iudicium: sic erunt magna non nimium sublimia: non ab rupta: fortia non temeraria: seuera non tristia: grauia non tarda: le ta non luxuriosa: iucunda non dissoluta: fortia non timida : Simi lis in cæteris ratio. Tutissima fere permedium uia: quia utriusque ultimum uitium est.

Q uæ post finem studia.

Is dicendi uirtutibus usus orator in iudiciis. consiliis. con
h cionibus. Senatu. in omni denique officio boni ciuis: fi nem quoque dignum & optimo uiro & opere sanctissi mo faciet: non quia prodesse unquam satis sit: & illa mente atq; il

la facultate prędito non conueniat operis pulcherrimi quam ion/ gissimum tempus. Sed quia decet hoc quoq; prospicere ne quis id pcius q̃ fecerit faciat: neq;.n. scnía mõ constat orator. quæ augetur annis. sed uoce. latere. firmitate. qbus fractis aut iminutis ætatę seu ualitudine: cauendũ est: nequid in oratore summo desideret. Nõ intersistat fatigatus. nec quæ dicet parũ audiri sentiat. nec se querat tur perire. Vidi ego longe omnium: quos mihi cognoscere conti git summũ oratorẽ Domitiũ Afrum ualde senẽ: quotidię aliquid ea quá meruerat auctoritate perdentẽ: cũ agẽte illo: quẽ principẽ fuisse quondam fori nõ erat dubiũ: alii quod indignũ uideatur ri/ derent: alii erubescerent: quæ occasio illis fuit dicendi: malle eũ de ficere q̃ desinere: neq; erant illa qualiacũq; mala sed minora. Qua re ante q̃ in has ætatis ueniat insidias: receptui canet: & in portũ in tegra naue perueniet: neq; enim minores eum cũ id fecerit: studio rum fructus sequentur. Aut ille monumenta rerũ posteris: ut. L. Crassus in libris Ciceronis destinabat quęrentibus reddet: aut elo quentiæ cõponet artem: aut pulcherrimis uitæ pręceptis dignum os dabit. Frequẽtabunt uero eius domũ optimi iuuenes more ue/ terum: & uerá dicẽdi uiá uelut ex oracuło petent. Hos ille forma/ bit quasi eloquentiæ parẽs: & ut uetus gubernator littora & por/ tus: & q̃ tẽpestatũ signa: qd secundis flatibus: qd aduersis ratis po scat docebit: nõ humanitatis solũ coi duct9 officio: sed amore quo dá operis: nemo.n. minui uelit id: in quo maximus fuit. Quid por ro est honestius: q̃ docere quod optime scias? Sic ad se Celium de ductum a patre Cicero profitetur: sic Pansam Hirtium Dolobel/ lam in morẽ pręceptoris exercuit: quotidię dicens audiensq;. Ac nescio an eũ tunc btissimũ credi oporteat: cũ iá secretus & cõsecra tus liber inuidia procul a cõtentionibus fama in tuto collocarit: & sentiat uiuus eá: quæ post fata prestari magis solet uenerationem: & quid apud posteros futurus sit uidebit. Conscius sum mihi quan tum mediocritate ualuit: quæque antea scierim: queq; operis hu/ iusce gratia potuerim inquirere: candide me atque simpliciter in notitiam corum: si qui forte cognoscer uoluissent: protulisse: atq; id uiro bono satis est docuisse quod scierit. Vereor tamẽ ne aut ma gna nimiũ uidear exigere: qui eundẽ uirorũ bonũ esse: & dicendi peritũ uelim: aut multa qui tot artibus in pueritia discendis: morũ quoq; pręcepta: & scientiam iuris ciuilis. Pręterea quæ de eloquẽ/ tia tradebantur adiecerim: queq; operi nostro necessaria esse cre/ diderim: uelut pondus rei perhorrescant: ac desperent ante experi mentũ. Sed hi primũ renunciet sibi: quãta sit humani generis uis: q̃ potẽs efficiendi quæ uelit: cũ maria transire: liderũ cursus: nume ros que cognoscęre: mundum ipsum pene dimetiri minores & dis spicere: ne qs id pęi9 quã fecerit faciãt. Non in tersistat fatigat9: nec quæ dicet parũ audieri senti/ at: se q̃ratur perire: Emẽ/ date in aliis codicib9 nec aduerbiũ scribitur: ut sit nec se querat pire. Vi/ di ego lõge omniũ: quos mihi cognoscere conti/ git summũ oratorẽ Do/ mitiũ Afrũ ualde senem quotidie aliqd ex ea: quá meruerat auctoritate per dẽtẽ: quũ agẽte illo: quẽ principẽ fuisse quõdã fo ri: alii nõ erat dubiũ: qd indignũ uideat riderẽt: a'ii erubes/erẽt: quæ oc/ casio illi fuit dicẽdi male eũ deficer q̃ desinere. De prauatũ esse hũc locũ q/ dã arbitrant: Ille.n. no/ minatiuus alii ad illd qd relatiuũ uider trãsferẽd9 ac illis nõ illi esse legẽdũ hoc mõ: Quẽ principẽ fuisse quõdã fori nõ erat dubiũ alii quod indignũ uideat riderẽt: alii erube scerent: quæ occasio illis fuit dicẽdi malle eũ defi/ cere q̃ desinere. Quẽ q; operis huiusce gratia potuerim ingrere: emen dati9 mihi legẽdũ uider: Queq; nõ quẽq;. Prę/ terea q̃ de eloquẽtia tra/ debãtur adiecerim: qq; opi nostro necessaria eẽ crederim. hic quoq; nisi relatiuũ illud qui aliter le gat: ne ordo quidẽ ipse cõstabit: quare mihi legẽ dũ uidetur queq; neutro gene:e. Nãq; q primũ renũciẽt sibi: quãta sit hu mani generis uis. Nanq; particula hoc in loco mi hi supuacanea uider: re/ latiuũ quoq; illd qui qd referat nescio: Itaq; leget emẽdate hoc mõ. Sed hi primũ renũciẽt sibi quã ta sit humani generis uis.

Quãq; nullus sit hoc ppositio prœmio recusã dus. Quod prœmium

recusandū dicat Fabius: nō itelligo: illd certe scio premio nō prœmio legē dū eē. Vt ip̄m iter neq; ip̄eriū. neq; saltē durū putēt: Quis nū uidet imperuiū nō imperiū scribi & legi debere: nā iter appellamus ip̄eriū per qd nullus pōt ire. Quid attinet tā multis annis: q̄ in more ē plurimorū q̄ particula geminada uidetur: ut sit q̄q̄: id quod in nōnullis exēplaribus scribitur: & sine ea sensus nequaq; cōstabit. Discēdi ratio talis: ut nō multos annos poscat. Quælibet enim plus ex his artib⁹: quarū habui mētionē in paucos libros contrahi solet ab eo infinito spatio ac traditiōe opus est. Hic etiā locus mendā nō caret: corrigatur hoc mō: loco discēdi hoc genus rudiū dicēdi locādū uidetur: & nō plus: sed prius legēdū: & huic relatiuo q̄rū postponēdū: deinde nō aduerbiū cū hoc uerbo est qdā ponendū existimāt: ac ita legūt: Dicēdi ratio talis ut nō multos annos poscat: Quælibet enim ex his artibus: quarū prius habui mētionē in paucos libros cōtrahi so et: adeo ifinito spatio ac traditiōe opus nō est.

Philosophorū quoq; Cōsultorūq; opiniones sicuti alia uelimus legere necessariū ē: qd̄ qdē pōt oia: ita ut alia. hic ēt loc⁹ ēprauat⁹ ē: ut nullus sensus elici possit: nā illud q̄ qdē potest omnia q̄ p̄e dēti sensui cōgruat nō intelligo. Emēdabit aūt rectissime: si relatiuū illud qd̄ leget q̄. & uerbū pōt possum⁹ scribet hoc mō quæ quidē possum⁹ oia.

Quātulum enim studiis patimur. partimur a uerbo partior potiusq; ficiliores artes potuerint? tum cogitent quantam rem petant: quā que nullus sit hoc proposito premio labor recusandus: quod si mē te conceperint: huic quoque parti facilius accedent: ut ipsum iter neque imperuium: neque saltem durum putent. Nam id quod prius quodque maius est: ut boni uiri simus uolūtate maxime cō stat: quam qui uera fide induerit: facile ęasdem quæ uirtutem docent artes accipiet. Neque enim aut tam perplexa: aut tam numerosa sunt: quæ pręmunt: ut non paucorum ad modum annorum intentione discantur: longam enim facit operam quod repugnamus: breuis est institutio uitæ honestæ beatæque si credas. Natura enim nos ad mentē optimā genuit: adeoque discere meliora uolentibus promptū est: ut uere intuenti mirū sit illud magis: malos ęsse tā multos. Nā ut aqua piscibus: ut sicca terrenis: circumfusus nobis spiritus uolucribus conuenit: ita certe facilius esse oportebat secundum naturam: quam contra eam uiuere: Cętera uero etiam si ætatem nostram non spatio senectutis: sed tempore adolescentiæ metiamur: abunde multos ad discendum annos habent. Omnia enim breuiora rędet ordo: & ratio: & modus. Sed culpa est in prœceptoribus prima libenter detinentibus puerum: partim cupiditate diutius exigendi mercedulas: partim ambitione: quo difficilius sit quod pollicentur: partim ętiam in scientia tradendi uel negligentia: proxima in nobis qui morari in eo quod nouimus: quā discere quæ nondum scimus melius putamus: nam ut de nostris potissimum studiis dicam: quid attinet tam multis annis quāquā in more est plurimorū: ut de his a quibus magna in hoc pars ætatis absumitur taceam: declamitare in schola? & tantum laboris in rebus falsis consumere? cum satis sit modico tempore imaginē ueri discriminis: & dicendi leges cōperisse. Quod non dico quia sit unquam omittenda dicendi ęxercitatio. sed quia non sit eius speciē consenescendū. cognoscere: & prœcepta uiuendi perdiscere: & in foro nos experiri potuimus: dū scholastici sumus: Dicendi ratio talis: ut non multos annos poscat: quālibet ęnim ex iis artibus quarum prius habui mentionē paucos libros contrahi solet: adeo infinito spacio ac traditionę opus non est. Reliqua est quæ uires cito facit consuetudo: rerum cognitio quotidię crescit: & tamen multorū ad eas librorū necessaria lectio est: quibus aut rerū exępla ab historicis: aut discēdi ab oratoribus: petuntur. Philosophorū quoque consultorūq; opiniones. Sicuti alia uelimus legere ęcęssariū est: quæ qdē possumus omnia. Sed breue nobis tēpus nos fecim⁹: quantulū enim studiis partimur: alias horas uanus salutādi labor: alias datū fabulis otiū: alias spectacula. alias conuiuia trahūt. Adice tot gęnera ludendi: & insanam corporis curam. Trahat inde

peregrinatio:iura calculorum:anxiæ ſollicitudines:multæ cauſę libidinum,& uinum:& flagitioſi omni genere uoluptatum animis: ne ea quidem tempora idonea quæ ſuperſunt. Quæ ſi omnia ſtudiis impenderentur :iam nobis longa ętas & abunde ſatis ad diſcēdum ſpatia uiderentur:& diurna tantum computantibus tempora & noctes:quarum bona pars omni ſomno longior eſt: adiuuarent. Nunc computamus annos non quibus ſtuduimus : ſed quibus uiximus:nec uero ſi geometræ & grammatici cæterarumque artium profeſſores omnem ſuam uitam : quamlibet longa fuerit in ſingulis artibus conſumpſerunt:ſequitur ut plures quaſdam uitas ad plura diſcenda deſideremus. Neque illi didicerunt hæc uſque in ſenectutem:ſed ea ſola didiciſſe contenti fuerunt. ac tot annos non in prēcipiendo exhauſerī. Ceterum ut de Homero taceam:in quo nullius non artis aut prēcepta aut certe non dubia ueſtigia reperiuntur:ut Helium Hippiam tranſeam:qui non liberalium modo diſciplinarum præſe ſcientiam tulit:ſed uęſtem & annulum crepidaſque:quæque omnia tulit manu ſua fecerat in uſu habuit:atque ita ſe prēparauit:ne cuius alterius ope egeret nullius rei. Gorgias quoque ſummæ ſenectutis:hic quērere auditores de quo quiſque uellet iubebat. Quę tandem ars digna litteris Platonī de fuit? quot ſęculis Ariſtoteles didicit:ut non ſolum quæ ad philoſophos atque oratores pertinent ſciētia complecteretur:ſed animalium ſatorumq; naturas omnes perquireret. Illis enim hęc inuenienda fuerunt:nobis cognoſcenda ſunt:tot nos præceptoribus:tot exemplis inſtruxit antiquitas: ut poſſit uideri nulla forte naſcendi ætas fœlicior quam noſtra:cui docendæ priores elaborauerunt. M. Cenſorius Cato idem orator:idem hiſtoriæ conditor: idem iuris:idem rerum ruſticarum peritiſſimus fuit : inter tot operas militiæ:tantas domi contentiones rudi ſæculo:litteras græcas ætate iam declinata didicit:ut eſſet hominibus documēto:ea quo que prædpi poſſe quæ ſenes cōcupiſſent. Quam multa pene omnia tradidit Varro? Quod inſtrumentum dicendi. M. Tullio defuit? Q uid plura? cum etiam Cornelius Cel. mediocri uir ingenio:nō ſolum de iis omnibus conſcripſerit artibus:ſed amplius rei militaris:& ruſticę etiam:& medicinæ prēcepta reliquerit? dignus uel ipſo propoſito:ut eum ſciſſe omnia illa credamus. At perficere tantum opus:arduum eſt:& nemo perfecit. Ante omnia ſufficit ad exhortationem ſtudiorum nō capere rerum naturam. ut quic quid non eſt factum ne fieri quidem poſſit cum omnia quæ magna ſunt:atq; admirabilia tempus aliquod:quo primum efficerentur habuerint. Q uantū.n. pœſis ab Homero & Virgilio:tantum faſtigiū accipit eloquentia Demoſthene:atq; Cicerone. Denicq; ęc quid eſt optimum antę nō fuerat. Verum etiam ſi quis ſumma de

a patior mihi ſegendū uidetur. Et flagitiis omni genere uoluptatū animis, in aliis exēplaribus recte legitur flagitioſus.

Nec uero ſi geometrę & gramatici cæterūq; artium profeſſores. Cæterarūq; artiū legendū eſſe nemo nō uidet. Ad ea ſola didiciſſe cōtenti fuerūt. Deprauatus ē etiam hic locus:quis. n. unq; audiuit contentus didiciſſe ad ea:emēdabit hoc mō ſi loco huius prepoſitionis ad ſed locauerimus.

Vt helium hippiā trāſeam:qui nō liberalium modo diſciplinarū prę/ ſe ſcientiā tulit. De hippia plura apud apulieū: cuius hæc uerba ſunt. At hippias e numero ſophiſtarū eſt:artiū multitudine priorū:eloquentia nulli ſecūdus:ætas illi cū ſocrate: patria uel genus ignoratur : & paulo poſt ſcribit eū certamine olimpio piſam uenieſſe : habuiſſeq; amictui palliū candidū:qđ ſuis manibus cōfecerat :etiā pedum tegumēta crepidas ſibimet cōpegerat:etiam annulū in ſena aureū faberrimo ſignaculo quē oſtentabat: ipſe eius annuli & orbiculū circulauerat: & pallā clauſerat: & gemmā inſculpſerat.

M. Cēſorī Cato idē orator:idē hiſtorię cōditor idē iuris idē rerū ruſticarū pitiſſim⁹ fuit liui⁹ d bello Macedōico idē etiā tradit his uerbis: Vrbanas ruſticaſq; res piter callebat:a bello māu fortiſſim⁹:multiſq; ſignibus clar⁹ pugnis: Idē poſtq; ad magnos hōres puēit: ſumm⁹ Impator:& idē i pace ſi ius cōſuleres pitiſſim⁹ :ſi cauſa oráda eſſet eloquētiſſim⁹: Idē etiam plutarchus in eius uita.

Neque enim ſiquis achillis gloriã imbecillis ſequi non poteſt aiacis: aut Diomedis laudẽ aſpernabitur: neq; qui Homeri non tyrtei. Tyrtæũ ego mutatione r liquidæ in hanc mutam t legendum contenderim. quãuis apud Iuſtinum cyrteus legatur: fuit enim poeta: atheniẽſiiſ generẽ: claudus ac deformis: quem athenienſes lacedemoniis prębuere: quum ab eis ex oraculo apollinis ducem cõtra Meſſenios petiiſſent: unde poſtea ſunt victoriam conſecuti. De eo plura Iuſtini libro tertio: huiuſ etiam meminit Horatius in arte poetica Poſt hos inſignis Homerus Fyrtęuſq; Mares animos in Martia bella uerſibus exacuit.

ſperet: quod cur faciat? cui ingenium: ualitudo: facultas: præceptor non deerũt: tamen eſt: ut Cicero ait: pulchrum in ſecũdis tertiiſq; conſiſtere. Neq; enim ſiquis Achillis gloriam imbellis conſequi non poteſt. Aiacis aut Diomedis laudem aſparnabitur: neque qui Homeri non Tyrtei: quinimmo ſi hanc cogitationem homines habuiſſent: ut nemo ſę meliorẽ fore eo qui optimus fuiſſet arbitraretur: ii qui ipſi ſunt optimi non fuiſſent. Neq; poſt Lucretiũ ac Macrum Virgilius. Nec poſt Craſſum & Hortẽſium Cicero: ſed nęc alii poſtea uicerũt: Verũ ut tranſeundi ſpes non ſit magna: tamen eſt dignitas ſubſequendi. An Pollio & Meſſala qui iam Ciceronę arcem tenentę eloquentiæ: agere cœperunt: parum in uita dignitatis habuerunt: parũ ad poſteros gloriæ tradiderũt? Alioq; peſſime de rebus humanis perductæ in ſummum artes mererentur: ſi quod optimum fuiſſet: defuiſſet. Addę q; magnos modica quoq; eloquentia parit fructus. Ac ſiquis hęc ſtudia utilitate ſola metiatur: pene illi perfectæ par eſt. Neq; erat difficile: uel ueteribus uel nouis exemplis palam facere: non aliunde maiores honores: opęs: amicitias: laudem pręſentem: futuram hominibus contigiſſe: ſi tamen dignum litteris eſſet ab operę pulcherrimo: cuius tractatus atque ipſa poſſeſſio pleniſſimam ſtudiis gratiam refert: hãc minorem exigere mercedem more eorum: qui a ſe non uirtutes: ſed uoluptatem qnæ fit ex uirtutibus peti dicuntur. Ipſam igiſ orã di maieſtatem: qua nihil dii immortales melius homini dederũt: & qua remota muta ſunt omnia: & luce præſenti: & memoria poſteritatis carent: toto animo petamus: nitamurq; ſemper ad optima: quod faciẽtes: aut euademus in ſummum: aut certe multos infra nos uidebimus. Habes Marce Victori quibus pręcepta dicendi pro uirili parte ad iuuari poſſe per nos uidebantur: quorum cognitio ſtudioſis iuuenibus ſi nõ magnam utilitatęm afferęt: ac cęrte: quod magis petimus bonam uoluntatem.

M. Fabii Quintiliani oratoriarũ inſtitutionum. Vna cũ annotationibus in deprauationes eiuſdem:

FINIS.

Impreſſum Venetiis per Peregrinum de Paſqualibus de Bononia Anno domini. M.cccc.lxxxxiiii. Dię. xyiii. Auguſti.

BIBLIOTHECA monasterii Sanctam Crucem

Arcus.F.Quintilianus Romæ natus est.Quib9 cõsulibus aut quo ĩperãte Cę
m sare nõ legi.Verissima cõiectura adducor ut fidẽ libris tẽporũ nõ habeã:ubi le
gif.Quintilianus Calagura urbe hispanię oriundus.M.Valerius Martialis ca
laguritani agri alũnus cũ hiberos memoria dignos suis epigrãmatibus inserat nullã de
Quinti.mentionem fecit:Sed eum seperatim cum ueneratione nominat. Quintiliane
uagæ moderator summe iuuente Gloria Romanæ Quintiliane togæ:& ipse dicit quũ
esset adolescentulus cognouisse Domitium Afrum & Senecam.Qui ambo sub Nero/
ne periere.Seneca in libro sexto diuisionum Quintiliani declamatoris meminit:cui9 ad
huc extant multę declamationes acutæ & breues stillo aliquantulum remissiore:Is auus
fuit.M.Fabii Quintiliani qui Romæ multis annis rethoricen cum sũma laude docuit:
& ipse mentionem facit patris qui casidicus fuit apud principem:neque notitia neq; gra/
tia caruit:Domitiani Cæsaris nepotum cura ei delegata fuit:Disciplinæ eius castigatissi/
me plenissimum testimonium Caius Celius affert:Qui sub tali prẽceptore tantum pro
fecit:ut sui temporis oratores facile superauerit:Duxit uxorem ex nobili familia:ex qua
liberos suscepit quæ acerbissima fatorum sorte in primo iuuentutis flore rapta fuit: Alte
rum ex liberis quum librum de causis corruptæ eloquentiæ edidisset amisit:postea cum
rhetorices libros scriberet:Marcellum unicũ parentis lumẽ:ac solatium rogo dedit: Te
stis & ipse infœlix senex suarum lachrymarum est.Eius filiola ex alia:ut credo:uxore Tu
tilii equitis Romani filia genita:nupsit Nouio celeri uiro claro.Quo tempore decesse/
rit affirmare non audeo:quoniam is qui tradit fidę caret.

a iiii b iii c iiii d iiii e iiii f iii g iii h iii i iiii Il v κ iii l iiii m iii n iiii
o iiii p iiii q iiii r iii s iiii t iii u iii x iiii y iiii z iiii & iii A iiii B iii
C iii D iii E iii F iii G iii H iii I iii K v.

TABVLA Q. VINTILIANI

Capitula primi Libri.

Prohœmium
Quemadmodum prima elementa tradenda ſunt.
Vtrum utilius domi an in ſcholis erudiantur.
Qua ratõe in paruis ingenia dignò ſcanť: & qnomodo tractanda ſint
De grammatica
De uetuſtate.
De conſuetudine ueteris ſermonis.
De ortographia.
De officio grammatici: & quæ primordia ſint dicendi.
An oratori futuro neceſſaria ſit plurium artium ſcientia.
De muſice & eius laudibus.
Commodam geometriam oratori.
An p̃dicta diſcenda ſint eodẽ tpe.

Capitula ſecundi libri.

Quando rhetori ſit tradẽdus puer.
De moribus & officiis prçceptoris.
An protinus prçceptore optimo ſit utendum.
De p̃mis apd̃ rhetorẽ exercitatõib⁹
De lectione oratorum & hiſtoricorum apud rhetorem.
Qui primi legendi.
De diuiſione.
De ediſcendo.
An ſecundum ſui quiſq; ingenii docendus ſit natura.
De officio diſcipulorum.
De utilitate & ratione declamandi.
An artis neceſſaria cognitio.
Quare ineruditi ingenioſiores uulgo habeantur.
Quis modus in arte.
Diuiſio totius operis.
Quid ſit rhetorice: & quis eius finis
An utilis ſit rhetorice.
An rhetorice ſit ars.
Generalis diuiſio artium: & ex quibus ſit rhetorica.
Vtrum plus conferat eloquẽtiæ: an ars: an natura.
An uirtus ſit rhetorica.
Quæ ſit materia rhetorices.

Capitula tertii libri.

De ſcriptoribus artis rhetoricæ.
Quod initium rhetorices.
Quinq; ſunt parthes rhetoricæ.
Quot genera cauſarum.
Quib⁹ cõtineať oĩs ratio dicendi.
Quid ſit ſtatus.
Vnde ducatur. & reus an actor ſtatum faciat.
Quot & qui ſtatus
De laude & uituperatione.
De ſuaſoria & proſopopœia
De partibus cauſarum iudicialium.
De generibus.
Quid & quæ ſit ratio.
Iudicatio: cõtinens: & quatenus neceſſaria.

Capitula quarti libri.

De exordio.
De narratione.
De egreſſione.
De propoſitione.
De partitione.

Capitula quinti libri.

De probationum diuiſione.
De probatione artificiali.
De ſignis.
De argumentis.
De exemplis.
De uſu argumentorum.
De refutatione.
Quibus conſtet epicherema & quo modo refellatur.

Capitula ſexti libri.

Prologus
De concluſione.
De diuiſione affectuum & quomodo mouendi ſunt.
De Riſu.
De altercatione.
De Iuditio & conſilio.

Capitula ſeptimi libri.

Prologus.
De diſpotione.
De coniecturæ diuiſione.
De Finitione.
De qualitate.
De actionis queſtione.
De ſcripto & uoluntate.
De contrariis legibus.
de ſyllogiſmo ſeu ratiocinatione.
de ambiguo ſeu amphibologia.
Quæ ſit inter ſtatus cognatio: & q̃ diuerſitas.

Capitula octaui libri.

Prologus.
Quæ in eloquutione ſpectanda.
De perſpicuitate.
de ornatu.
de amplificatione.
de generibus ſententiarum.
de tropis.

Capitula noni libri.

Prologus.
de figuris ſententiarum.
de figuris uerborum.
de compoſitione.

Capitula decimi libri.

de copia uerborum.
de imitatione.
Qui modus ſcribendi ſit.
de emendatione.
Quæ ſcribenda ſunt prçcipuæ.
de cogitatione.
Quem admodum extemporalis facultas paretur & contineatur.

Capitula undecimi libri.

De apte dicendo.
de memoria.
de pnũciatione ſub quo capiť de uocis natura: de curã eiuſdẽ: de geſtu: de cultu: quid cuiq; cauſæ cõueniat: quid cuique pati & ſentẽtiis & uerbis: & quid quẽq; deceat intuendũ.

Capitula duodecimi libri.

Prologus.
Nõ poſſe oratorẽ niſi uirũ bonũ eẽ
Cognoſcenda eſſe oratori gbuſ mores formentur.
Neceſſariam iuris ciuilis oratori ſcientiam.
Neceſſariam oratori cognitionem hyſtoriarum.
Quæ ſint oratoris inſtrumenta.
Quod ſit incipiendi cauſas agere tempus
Quæ in ſuſcipiendis cauſis oratori obſeruanda ſint.
Quæ in diſcendis cauſis oratori obſeruanda ſint.
Quæ ſeruanda in agendis cauſis oratori ſint.
de genere dicendi.
Quæ poſt finem ſtudia.

FINIS.

colorchecker DIGITAL SG
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
calibrite
X-rite ColorCheckerSG S/N:151021-1259 Data 15.10.21 Item No.:MX-7181
mm
0
1
2
3
4
5
6